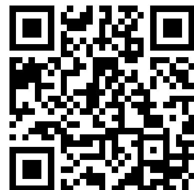
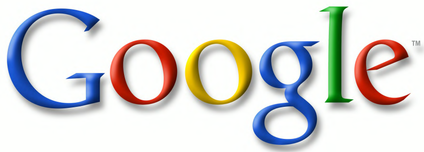
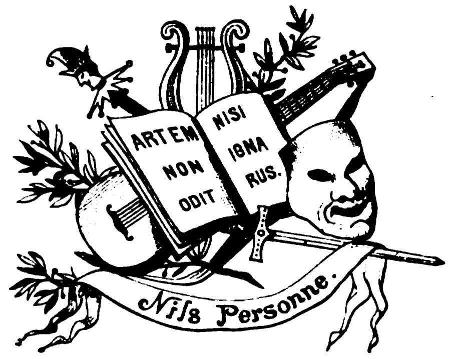

ARTEM
NON
ODIT
NISI
IGNA
RUS.
Nils Personne.

O. A. Overland

Illustreret Norges Historie

V

3die Afdeling

S. 2207—3179

Illustreret
Norges Historie

af

O. A. Overland.

Femte Bind

Fra Enevoldsmagtens Indførelse (1660) til Norges Forening med Sverige (Novbr. 1814)

Tredie Afdeling: Side 2207—3179.

Med 362 Billeder i Træsnit og Zinkotypi, 48 xylograferede og zinkotyperede Plancher samt 27 Faksimiler og Lithografier i Farvetryk.

Kristiania.
"Folkebladets" Aktieselskabs Forlag.
1891—1895.

Kristiania — Centraltrykkeriet.

Nye Medlemmer af Regjeringskommissionen. Gustav IV's Afsættelse. Kristian August vælges til svensk Thronfølger. Fred i Jønkøping. Kristian Augusts Død. Stiftelsen af Selskabet for Norges Vel og det norske Universitet. Norske Forhold 1809—1813*).

Den Vinter, som fulgte paa den sure og regnfulde Høst 1808, var meget haard og streng, og i December og Januar omgav den Norges Sydkyst med en Jsflade, der strakte sig langt tilhavs. Denne Js blev en Fælde saavel for de fiendtlige Krydsere, som holdt sig for nær under Kysten, som for de Proviantfartøier, som skulde herop, og mangen Skude skulde i denne bedrøvelige Vinter skrues istykker, uden at man skulde spørge mere til dem eller deres Mandskab. Det blev en Kystblokade, langt mere effektiv, end Englændernes og Svenskernes tilsammen havde været.

Under disse Forhold begyndte mange, der hidtil med Haab og Fortrøstning havde set Fremtiden imøde, at tvivle paa en lykkelig Udgang, og en almindelig Haabløshed og Forstemthed gjorde sig gjældende paa alle Hold. Hos dem, der var stillet i Spidsen for den haardt betrængte Stat, udkræbedes der en høi Grad af Udholdenhed og derhos en i Ordets bedste Forstand ungdommelig Selvtillid, som ikke lod sig knække af den herskende Nød og Modgang. Men henimod Udgangen af Aar 1808 syntes den norske Regjeringskommission at være viet Døden og Fortvivlelsen.

Enevold de Falsen havde, da Fædrelandet kaldte ham til sin Tjeneste, strammet sig op, og hans Virkelyst havde faaet Bugt med hans Hypochondri. Jdet han gjennem sit Blad Budstikken talte opflammende Ord til det norske Folk, var det, som han selv grebes af den ungdommelige Begeistring, han vakte i alle Kredse i Landet. Men det var kun et Skin, en Drøm, hvori han vuggede sig ind. Hos ham afløstes snart Begeistringen af en tungsindig Nedslagenhed, en Melancholi, som mere og mere gik over til Sindssygdom, kun nu og da afbrudt af sterke Glimt fra hans lyse Aands bedre Dage. Men disse blev stadig færre og færre. "Det var," siger Jakob Aall, "i en saadan sørgelig Sindsstemning, at han en storm- og regnfuld Høstaften den

*) Kilder: Aalls Erindringer. Bergman Schinkels Minnen. Dr. Y. Nielsen, Grev Wedel og hans Samtid I. M. Birkeland, Selskabet for Norges Vel. M. J. Monrad, Det norske Universitets Stiftelse. Schiern, Historiske Studier I—II. Jpsen, Christian August. Steenstrups Maanedsskrift. L. Daae, Det gamle Christiania. Aall, Om Kornmangel i Norge. Moe, Tidsskrift for norsk Personalhistorie. D. Thrap fra Biskop Bugges Haand. Birkeland, Bidrag til Norges nyere Historie. H. J. Barstad, Bergens Forsvar. N. A. Larsen, Fra Krigens Tid. Müllers Søkrigshistorie. Hagemann, Engelskmanden under Finmarken. Jllustreret Nyhedsblad f. 1862. Pavels's Dagbøger m. fl.

16de November 1808 forlod Thalias Tempel, som hans heldige Muse saa ofte havde opmuntret og hvorhen han modstræbende var overtalt til at gaa, og hans forvildede Skridt ledebes til Graven. Den følgende Morgen fandtes hans Lig i Kristianiafjorden." Falsens Død spredte Sorg over det hele Land, og da hans Blad Budstikken efter flere Ugers Hvile atter begyndte at udkomme under Redaktion af Overlærer L. Stoud Platou tolkedes Fædrelandets Savn i følgende vækkende Ordelag:

"Alt har Maanen flere Gange skiftet, siden Sorgsbudskabet gjenlød, at Kongens og Landets tro Mand, at Embedsmanden, Borgeren, Skjalden og Videnskabsmanden, Etatsraad Enevold de Falsen, at han var ikke mere. Alt har Maanen flere Gange i forskjellig Skikkelse venlig smilet ned paa den slumrendes Gravhøi, og ofte vil den vexle og ofte vil den straale paa vore Fjelde og i vore Dale, før dens Glans vil kunne oplyse et Gravsted, der skjuler en for Fædrelandet dyrebarere og helligere Aske end Enevold de Falsens.

"Flere af Landets ædle og kjække Sønner ere i det henrundne Aar gangne foran denne deres værdige Ven og Beundrer; flere stod i hæderlig Kamp for Konge og Fædreland og seirende sank i Dødens kolde Favn. Fred med disse ædle! Deres Støv hvile roligt i det Land, for hvilket de saa mandelig kjæmpede, og hisset modtage og favne disse forudgangne deres ædle Broder Enevold de Falsen. Ogsaa han sank i Dødens Favn, idet han vaagede, pønsede og arbeidede for Fædrelandets Hæder og Held. Blinkede end intet Sværd mod hans værgeløse Bryst, hvirvlede end ingen fiendtlig Kugle om hans graanende Tindinger, — sandelig! hans Arbeider, hans Anstrengelser, vare derfor ikke mindre. Overvældet af disse svandt pludselig som et Lysglimt hans fordums Kraft og Aandsstyrke; Byrden trykkede, og de aldrende Skuldre gav efter — Olien var tæret og Lampen sluktes — Enevold de Falsen var ikke mere!

"Medborgere! Nordmænd! Dette Sorgsbudskab gjenlød fra Dal til Dal, fra Fjeld til Fjeld, og vort elskte Fædreland, vort gode gamle Norge sørger end dybt og inderlig; thi alle dets kjække Sønner, alle brave Borgere have tabt en Ven, Raadgiver, Medborger og Medstyrer, hvis Hjerte slog lige ømt og huldt og varmt for alt, hvad norsk monne være i Norges Klippeland. Ja! Norges Land sørger, og Norges Sønner gjentage med inderlig Vemods Følelse: Enevold de Falsen! Han er ei mere! Men hans Minde lever!"

Allerede før Falsens Bortgang havde Regjeringskommissionen havt en trykkende Følelse af, hvor utilstrækkelig den Arbeidskraft var, som den raadede over, og paa dens Forestilling havde Kongen i September udnævnt som nyt Medlem Kammerherre Georg Kaas, der tidligere havde været Søofficer. Men denne, der var en Broder af Kancellipræsident F. J. Kaas, skulde dog aldrig komme til at tage Sæde her. Da han paa en stormfuld Dag i November Maaned satte over Skagerrak fra Fladstrand, forliste Skibet, og Bølgerne kastede hans Lig i Land paa Kysten ved Kragerø.

Da Kaas's Bortgang spurgtes, og Regjeringskommissionen meldte Kongen hans og Falsens Død, anholdt Prins Kristian August om, at der maatte udnævnes et eller to nye Medlemmer af Kommissionen, og at norske Embeds-

mænd hertil maatte komme i særlig Betragtning. Blandt dem, han saaledes bragte i Forslag, var Amtmand Sommerfelt i Kristians Amt, Stiftamtmand de Thygeson i Kristianssand og Grev Wedel-Jarlsberg. Til denne Henstillen fra Prinsens Side blev der kun for en Del taget Hensyn. Til Medlem af Regjeringskommissionen blev nemlig under 12te December udnævnt den som Videnskabsmand og Naturforsker fordelagtig bekjendte Thrønder, den 60 Aar gamle Etatsraad Nils Tønder Lund. Men heller ikke denne, hvis Udnævnelse hertillands utvivlsomt blev hilset med Glæde, skulde nogensinde naa til Norge. Han forlod den 12te Januar 1809 den jydske Kyst; men Skibet, hvormed han reiste, kom ind i Drivisen udenfor Arendal og drog af med den; siden hverken hørte eller spurgte man mere til det eller til Tønder Lund.

Noget senere paa Aaret, den 21de December, blev Matthias Otto Leth Sommerhjelm, Amtmand i Smaalenene og Grev Herman Wedel-Jarlsberg, Amtmand i Buskerud, udnævnte til Medlemmer af Regjeringskommissionen.

Hvad det første af disse nye Medlemmer af Regjeringskommissionen angaar, var han en Mand af jevn Dygtighed, rettænkende og brav, men tillige noget for magelig og epikuræisk anlagt; men som født Jyde var han aldrig synderlig respekteret inden de ultranorske Kredse, som allerede fandtes hertillands. Derimod hilsedes Valget af Grev Wedel-Jarlsberg, paa hvem Nationens Øine i det forløbne Aar i end høiere Grad end tidligere var bleven henvendt, med ublandet Glæde af alle Samfundets Lag. Han og ingen anden var den, som ansaas for mest skikket til i det nærværende Øieblik at udfylde den ved Falsens Bortgang ledigblevne Plads. Det var hans Virksomhed i Provideringskommissionen i den forudgaaende Vinter og Høst, som især havde forhvervet ham Nationens ubegrænsede Tillid.

Allerede om Høsten (8de November) 1807 var Grev Wedel og Mægler Erik Smith efter Anmodning af Regjeringskommissionen traadte sammen i en saakaldet Provideringskommission, i hvilken de havde udfoldet et meget rastløst Arbeide for at skaffe Kornvarer tilveie. Herom er allerede tidligere fortalt. Om Høsten 1808 havde Greven efter Regjeringskommissionens Anmodning foretaget en ny Reise — den tredie — til Jylland, hvor han paa dens Vegne skulde træffe de Forføininger, som udkrævedes til, at Landet kunde blive forsynet med Korn og Assignationsbeviser, samt istandbringe en bedre Ordning af Postgangen over Skagerrak. Ogsaa denne hans Færd skulde blive høist eventyrlig. Men han opnaaede Hensigten med sin Reise, idet det lykkedes ham i Jylland at faa oplagt betydelige Kornmagaziner, hvorfra Norge skulde forsynes med Provisioner, naar Vinteren i nogen Grad maatte begunstige Overførselen. Længere ude paa Høsten vendte han hjem til Norge ad den samme Vei, han var kommen. I den følgende Tid var hans Arbeide fornemmelig viet Provideringskommissionen, i hvis

Sammensætning der nu var foregaaet den Forandring, at Mægler Smith var udtraadt og erstattet af Branddirektør Heyerdahl og Kjøbmand Erik Thurmann. Men forøvrigt var den energiske og dygtige unge Mand optagen ogsaa af mangfoldige andre Hverv, — altsammen Gjøremaal, der var egnede til at henlede hele Landets Befolknings Opmerksomhed paa ham. I Regjerings-kommissionen blev han derfor snart den ledende Sjæl, og ihvorvel Prinsen af Augustenborg var dennes Formand, sluttede han sig dog saa nøie til sin yngre Kollega, at man ikke ret vidste, hvad der skyldtes Prinsens og hvad der skyldtes Grevens Initiativ. Det rette Forhold kan imidlertid ikke være tvivlsomt, om man end indtil den sidste Tid er bleven staaende ved den Karakteristik, som Jakob Aall i sin Tid gav af det: "Imellem Prinsen og Wedel dannedes et paa Harmoni i Anskuelser om Fædrelandets Stilling og varme Følelser for Norge grundet Venskabs- og Agtelsesforhold, som havde en afgjørende Indflydelse paa Fædrelandets politiske Stilling."

Da Vaabenstilstanden med Sverige af 7de December 1808 blev indgaaet, var det Forudsætningen, at Krigen skulde gjenoptages, naar det led ud paa Vaaren 1809. Foreløbig blev da de norske Tropper trukne noget ind i Landet, ihvorvel de fremdeles holdtes paa Krigsfod. Sygdom grasserede sterkt iblandt dem, og denne forplantede sig ogsaa til Befolkningen i de Egne, hvor de var indkvarterede. Til Overflod hjemsøgtes disse ogsaa af den bitreste Nød, som foraarsagedes af Kystspærringen paa denne Tid, da Landet fornemmelig skulde forsynes med Korn.

Det saa ogsaa misligt ud for de norske Tropper. I Midten af Januar 1809 havde man Brød i Forraad for to Maaneder, og var der inden Midten af Marts ikke kommen tilstrækkelig Forsyning med Korn, maatte Hæren enten opløses, eller ogsaa maatte man gribe til den fortvivlede Udvei at rykke ind i Sverige for at sætte sig i Besiddelse af de svenske Magaziner.

Den eneste Chance, for at denne Udvei skulde føre til et heldigt Resultat, var, at Indfaldet fra norsk Side kunde foregaa i Forbindelse med en Invasion af den russiske Hær fra Finland af og en dansk Landgang i Skaane. En saadan laa virkelig i Fredrik VI's Tanker, og for at foretage den, samlede han i Løbet af Januar 25000 Mand Tropper paa Sjæland. Men Tiden gik og gik; der blev ikke nogen Overgang af, og Isen ventede ikke, til Kongens Tid kom. Saaledes var da et gunstigt Moment atter tabt, og Sverige kunde igjen aande lettere. Ganske vist kunde de norske Tropper nu alligevel have benyttet Anledningen til, som deres Hærfører kort Tid i Forveien i sin Fortvivlelse havde stillet i Udsigt, at trænge ind i Sverige og ialfald have bidraget sit til at iverksætte en Plan, som i Europas almægtige Fyrsters Raad havde været paa Bane. Dette skede ikke. Prins Kristian August kjendte saapas til Nordmandens Tanker og Følelser, at han vidste, at denne aldrig i Evighed vilde være med paa at forrykke opstakede Grænseskjel, og

det var tilvisse baade hans Styrke og hans Svaghed, at han delte Nordmandens Syn paa den Sag.

I Slutningen af September Maaned 1808 var Vestens og Østens mægtige Herskere, Keiserne Napoleon og Alexander, komne sammen i Erfurt, hvor efter Samtaler og Forhandlinger mellem de to Herskere og deres Udenrigsministre Forbundstraktaten af 12te Oktober 1808 var kommen istand. I denne blev Tilsiter-Alliancen fornyet. Ved den nye Overenskomst fik Napoleon frie Hænder i Vest- og Syd-Europa, medens Alexander fik skalte og valte i Nord og Øst, som han lystede, og navnlig gav Napoleon herigjennem sit Samtykke til en Annexion af Donaufyrstendømmerne og Finland. Alle de Efterretninger, som naaede til Sverige fra Erfurtmødet, og de Skridt, som Rusland i den følgende Tid foretog, tydede hen paa, at Sveriges Dage som selvstændig Stat maatte være talte.

Under disse Forhold indsaa de ledende Mænd i Sverige, at Fædrelandets Frelse beroede paa, at man skilte sig ved sin vistnok i mange Henseender agtværdige, men til sine Tider ialfald halv forrykte Konge. Der stiftedes da en Sammensværgelse mod ham, og Sjælen i denne var Oberstlieutenant Georg Adlersparre, som man ikke uden Grund har kaldet "Nordens største Revolutionsmager". Cederstrøm, der var Vestarmeens Chef, var under Vaabenhvilen for det meste fraværende i Stockholm, og da han som Følge heraf maatte overlade Kommandoen til sine Overadjutanter, blev det i Virkeligheden Adlersparre, som i Løbet af Marts Maaned var Vestarmeens Høistkommanderende. Hvilke Forhandlinger, der tidligere paa Aaret har fundet Sted mellem Prins Kristian August og Adlersparre ved man ikke, og det vil man sandsynligvis heller aldrig faa at vide; men den 7de Marts satte Vestarmeen sig i Marsch mod Stockholm, for, som Adlersparre i en Proklamation til Tropperne udtrykte sig, at skaffe "det ulykkelige, sønderlemmede og døende Fædreland" Fred og forberede Stændernes Sammenkaldelse.

Før Adlersparre brød op, havde han imidlertid fundet det rettest at udvirke et udtrykkeligt Tilsagn af Kristian August om, at denne og den norske Hær vilde holde sig i Ro. Inden han endnu havde modtaget dette, var Marschen tiltraadt. Men da Adlersparre med Hæren den 14de Marts var kommen til Ørebro, spurgte han, at Gustav IV Adolf alt den foregaaende Dag var bleven afsat, og at hans Farbroder, Hertug Karl af Södermanland, havde overtaget Regjeringen som Rigsforstander. Imidlertid fortsatte Adlersparre sin Marsch til Stockholm, hvor han den 22de holdt sit Indtog. Først langt ud paa Sommeren vendte han tilbage til sin Post paa den norske Grænse.

Til at forhandle med Kristian August havde Adlersparre ved Opbrudet afærdiget Major Karl Henrik Anckarsvärd til Kongsvinger, hvor denne foreløbig blev holdt tilbage af General Staffeldt, der sendte Prinsen Underretning om Vestarmeens Afmarsch fra Grænsen. Til at forhandle med Anckarsvärd sendte Prinsen nu sin Fortrolige Major N. St. Darre til Kongsvinger,

hvor den begjærede Forlængelse af Vaabenstilstanden blev bevilget, og nu rykkede Anckarsvärd frem med et Forslag om, at Prinsen skulde blive svensk Thronfølger, — en Tanke, som Adlersparre allerede under det forberedende Stadium af Revolutionen synes at have fremsat. Denne Meddelelse blev dog af Darre modtagen med et tvivlende Smil.

Efterat Anckarsvärd havde modtaget det forlangte Tilsagn, vendte han den 10de Marts tilbage til Sverige, hvor han snart indhentede Adlersparre i Kristinehamn, og de Meddelelser, han bragte, havde tilvisse ikke liden Indflydelse paa den Trygheb, hvormed denne optraadte i den følgende Tid.

Det staar ikke til at negte, at der i den følgende Tid hviler en Uklarhed over Prins Kristian Augusts Holdning; men de Oplysninger, som hidtil foreligger, berettiger os ikke endnu til uden videre at kalde den tvetydig. I ethvert Fald strakte de Udsigter, som var blevne ham forespeilede, sig saa langt hen i det blaa, at disse neppe har havt nogen Indflydelse paa hans Handlemaade. De Planer, som først og fremst dæmrede hos Prinsen og hos de mest formaaende Mænd, som omgav ham, gik i skandinavisk Retning, idet man tænkte, at Øieblikket nu var kommet, da Nordens tre Kroner kunde forenes paa Kong Fredrik VI's Hoved.

Blandt dem, som ivrigst greb denne Tanke og arbeidede for dens Gjennemførelse, var Grev Herman Wedel-Jarlsberg, der baade for Prinsen og Finantsministeren Grev Schimmelmann udredede, hvorledes dette med Lethed vilde lade sig gjøre, naar Kongen ilede med at give sine Arveriger en fri Forfatning, der senere hen kunde lade sig indføre i Sverige; men i denn Union skulde Norge indtræde med samme Selvstændighed som de andre to Riger. Disse Ideer, hvis hele Rækkevidde dog endnu ikke er aldeles klar, synes Prins Kristian August ganske at have givet sin Tilslutning.

Da Fredrik VI erholdt Underretning om Anckarsvärds Sendelse og den Indrømmelse, Prinsen var indgaaet paa, gav han sit Samtykke til, at der maatte iagttages en afventende Holdning, til man havde set, hvorledes det vilde gaa med den hele Revolution. Selv synes han ikke at have havt Øie for Muligheden af Nordens Forening under hans Scepter, før Prinsen under 17de Marts bragte denne Sag paa Bane. Men han var vaklende og ubestemt og gjorde intet for at komme Svenskerne imøde, men lod dem tvertom høre, at han ansaa dem for Oprørere mod deres lovlige Konge. Ligeoverfor de Tilnærmelser, som foretoges fra den svenske Regjerings Side, forholdt han sig yderst lunken. Og dog var der — ialfald til sine Tider — intet, han hellere ønskede, end at blive Konge ogsaa i Sverige; men Svenskerne skulde af sig selv komme og tilbyde ham Thronfølgen. Saaledes skrev han den 5te April til Prinsen: "Sveriges Forening med Danmark er det store Maal, vi begge vil arbeide for." Den 12te i samme Maaned gjentager han denne Udtalelse: "Foreningen med Sverige er vist det Vigtigste og det Eneste, hvorved Staten kan reddes og for evig forsikres en

lykkelig Forfatning for alle tre Riger." Men ihvorvel han ikke var aldeles blind for, hvor forkjert det var, at det ene Rige havde en fra de andres forskjellig Forfatning, var han ikke at formaa til at opgive det mindste af sin Magtfylde. "Det vigtigste og vanskeligste i Tilfælde af Foreningen — skrev han den 12te April til Prinsen — er Konstitutionen: thi dersom denne skulde være anderledes i et af Rigerne end i de to andre Riger, vilde Avindsyge gjøre Regjeringen meget vanskelig, og den vilde ei faa den Fasthed, den burde have." Men noget senere (den 18de April) udtalte han sig nærmere om den Forfatning, som han vilde tolerere i Sverige. Den skulde, som han udtrykte sig, kun være "en tilsynneladende Frihed," og paa denne skulde der ovenikjøbet foretages saadanne Tillempninger, at den ikke blev "stødende for de Danske og Norske, hvor det absolute dominium er indført."

Man kan forstaa, hvor afkjølende et saadant Spilfægteri maatte virke paa de Mænd, der med Begeistring arbeidede for en Forening af Nordens tre Riger og for Indførelsen af en konstitutionel Statsform, og blandt dem da først og fremst Prins Kristian August og Grev Wedel. Det Program, som den førstnævnte af disse Mænd paa denne Tid hyldede, har han klart og tydeligt fremstillet i et Brev, som han den 6te April tilstillede sin Broder, Hertug Fredrik Kristian, Kong Fredriks Svoger, vistnok i den Hensigt, at denne for høie Vedkommende skulde tolke dets Indhold. I dette heder det:

"Et Blik paa vort Fødelands Financer og Resourcer vil om kortere eller længere Tid føre Maskinens bestemte Opløsning efter sig, og da er det Tidspunkt kommen, da vort Fødeland er udsat for Opløsning ved indre Gjæring og Undertrykkelse, hvor først de enkelte Dele skille sig fra det for senere at blive en Provins af en fremmed Magt, hvor Anarki med alle dens skrækkelige Midler og umiddelbare Følger for Nutid og Fremtid kaster Nationen et Aarhundrede tilbage, da den redelige og dygtige Mand bliver et Offer for Egennytte og Uforstandighed. Hvilken retskaffen Mand skulde ikke anvende alt for at forhindre en saadan Tilstand. Kun et Middel derimod gives, og dette er:

1. Foreningen af de 3 nordiske Riger under et Scepter og en ligeartet Konstitution.

2. En moderat Konstitution, ved hvilken Krediten hæves, Financerne gives en solid Basis, og hvorved Regentens Hænder ikke bliver lænkebundne.

3. At denne Forandring maa komme ovenfra; den maa være et Offer fra den uindskrænkede Magt til Nationen, som herved bindes ved uopløselige Baand.

4. Det gunstigste Øieblik er nu, da Sverige tilbyder Kronen. Ikke et Øieblik maa tabes. Affendinge, Deputerede fra alle 3 Riger maa frit kunne raadslaa om Konstitutionen med sin Konge.

Men hvorledes bliver en saadan Ide optaget af Vedkommende? Vil det blive muligt at overbevise ham om Nødvendigheden, om det ærefulde og

det heldbringende af dette Skridt? Vil det menneskelige, den dermed forbundne smertelige Ide ikke beholde Overhaand? Kan jeg bidrage dertil? — En Vaabenstilstand kunde maaske give mig Leilighed til at være nogle Dage fraværende og reise til Kjøbenhavn.

Miskjend mig ikke; thi ikke Forfængelighed, men kun den Overbevisning, at jeg i min Stilling, formedelst den Tiltro, hvormed man ufortjent beærer mig her og tildels ogsaa i Sverige, maaske er en af de faa Mænd, som angaaende denne Sag frit tør ytre mig for Kongen, maaske ikke uden Nytte kan være virksom for ham, altsaa for Fædrelandet. Ærgjerrighed leder mig sandeligen ikke. Du skal aldrig behøve at skamme dig ved din Broder, aldrig frygte for, at han lader sig forføre selv ved de mest glimrende Udsigter, til at handle imod Ed og Pligt. Hellere falde end leve som en Skurk."

Imidlertid havde Prinsen ad forskjellige Veie sat sig i Forbindelse med de svenske Revolutionsmænd, der mere og mere samlede sig om ham som den fremtidige Thronfølger i Sverige, og nu var det ogsaa først, at Prinsens Holdning blev mere tvetydig. Da Fredrik VI modtog Efterretninger fra forskjellige Hold om, at Prinsen og den norske Regjeringskommission ikke skulde være at stole paa, foretog han et Skridt, der ikke kunde andet end sætte ondt Blod. Han kaldte Grev Gebhard Moltke tilbage fra hans Stilling i Norge og ansatte ham som Stiftamtmand i Fyen. Til midlertidigt Medlem af Regjeringskommissionen og Stiftamtmand i Kristiania beskikkedes derimod Kancellipræsident Fredrik Julius Kaas. Det var tydeligt, at denne havde i Opdrag at holde et Øie med den norske Regjering og dens Forhold til de svenske Revolutionsmænd. "Han er en Mand," skrev Kongen den 12te April til Prinsen, "som kjender Norge, besidder min Fortrolighed, en Mand, paa hvis Ærlighed De kan bygge, en Mand, som med Glæde arbeider under Dem, og som De kan forlade Dem paa. Omendskjønt maaske Personer, som vi begge kjender, vil søge at beskrive ham anderledes, samt vil maaske frembringe Dem Ting om hans Reise, saa beder jeg Dem dog sætte Lid til, hvad jeg siger, som er baade Deres og Kaas's Ven." Denne Undskyldning eller Forklaring skulde neppe virke beroligende.

Den første Følge, som dette ukloge Skridt drog efter sig, var, at Grev Wedel, der hidtil havde arbeidet for Fredrik VI's Valg til svensk Thronfølger og de tre nordiske Rigers Forening, nu opgav den første af disse Planer, da han indsaa, at der med Kongens Stivsind og hans udprægede Enevoldslyster intet Udkomme var, og i Stedet ene og alene virkede for en Forening mellem Norge og Sverige, og dette skulde ske med Kristian August som svensk Thronfølger.

I Midten af April Maaned kom Oberst Baron Balthazar Bogislaus Platen til Kristiania, hvor han vilde søge at formaa Prinsen til at stille sig som svensk Thronkandidat. Han fandt i Grev Wedel en trofast Støtte, og det lykkedes nu disse Mænd at bevæge Prinsen til at indtage en noget

mere bestemt Holdning. Men det Tilsagn, han afgav om at modtage det svenske Valg, var dog afhængigt af, om Kong Fredrik VI vilde tillade ham at modtage det. Det lader til, at Prinsen til Trods for den tvetydige Holdning, han under disse Forhandlinger indtog, har beroliget sig med, at han har handlet ærligt ligeoverfor sin Herre. Det havde jo vist sig, at dennes Valg til svensk Thronfølger mere og mere var bleven en Umulighed, og den Forening af Nordens tre Riger, som han havde havt for Øie, udskudt til en ubestemt og ubestemmelig Fremtid. Men til Trods herfor burde han dog have indset, at hvad der laa bag de Tilbud, som gjordes ham, var Norges Løsrivelse fra Danmark og Forening med Sverige, og herfor arbeidede jo alle de Mænd, han nu var kommen op i det med.

Den Mistro, som Kong Fredrik VI ved Kaas's Sendelse til Norge lagde for Dagen, var saaledes i en vis Henseende vel beføiet; men Kaas var dog ikke den rette Mand til at varetage de Interesser, som i Øieblikket stod paa Spil; dertil var han for løsmundet og for intrigant. Allerede før sin Afreise fra Kjøbenhavn havde han udtalt sig nedsættende om Prinsen af Augustenborg, og gjennem Opreisen gjennem Sverige fortsatte han dermed. Det siger da ogsaa sig selv, at denne hans Holdning fra første Færd af maatte blive bestemmende for hans Forhold inden den Virkekreds, hvori han nu skulde indtræde.

Da Kaas kom opover til Norge og tog Sæde i Regjeringskommissionen, blev han her mødt med almindelig Misstemning, og denne skulde han ved sin Optræden ikke faa fjernet. Han begyndte med at stille sig i et ret intimt Forhold til Prinsen, paa hvis Adfærd han ikke fandt noget at udsætte, og Kristian August fortsatte derfor sine Forbindelser med det svenske Revolutionsparti. Et Forsøg paa at faa afsluttet en mere bindende Vaabenstilstand end den i Marts indgaaede blev vel gjort fra denne Kant, men strandede dog paa den mest bestemte Modstand fra Kong Fredriks Side, til Trods for at Kristian August baade skriftligt og mundtligt gjennem Major Darre, som han i dette Øiemed affærdigede til Kjøbenhavn, søgte at gjøre det indlysende for ham, hvor nødvendig en saadan Stilstand var for det norske Folks Velfærd, og hvor fordelagtig den vilde være for Kongen selv ved det gunstige Indtryk, den maatte gjøre paa den svenske Rigsdag, som snart skulde træde sammen til Valg.

Darre, der kom til Kjøbenhavn den 16de April, blev holdt tilbage her; men i en Skrivelse, som Kongen et Par Dage efter udfærdigede, og hvoraf et Par Brudstykker ovenfor er angivne, udtalte han sig paa en saa uforblommet Maade om Situationen, som om det var ham, der holdt Sveriges Skjæbne i sin Haand og kunde foreskrive det Seirherrens Vilkaar. Maaske tør det ogsaa have været denne Kongens Svarskrivelse, som tydeligere end alt andet har vist Prinsen af Augustenborg, at der med Fredrik VI intet Udkomme var, og virket bestemmende paa hans Holdning.

Det tør vel ogsaa antages, at Prinsen af Augustenborg har staaet i den Tro, at Europas store Monarcher, Keiserne af Frankrige og Rusland, i første Række havde ønsket, at deres Forbundsfælle, Kong Fredrik VI, skulde forene Nordens tre Kroner paa sit Hoved, og at han er gaaet ud fra, at ialfald Keiser Napoleon hyldede denne Opfatning. Dette var imidlertid en Vildfarelse, hvoraf han snart skulde blive udreven. Da Revolutionen havde fundet Sted, henvendte den svenske Regjering sig til Napoleon for at høre, hvad han mente om Thronfølgen. Den 30te Marts var Grev Rosen og Oberstlieutenant Björnstjerna sendte til ham. Gesandtskabet traf ham i Donauwörth, just som han stod i Begreb med at aabne Felttoget mod Østerrige. Men Napoleon havde da kun havt det Raad at give, at Sverige gjorde rettest i at slutte Fred med Rusland, vælge Rigsforstanderen til Konge og overlade det til denne selv at søge sig en Thronfølger. "Jeg," sagde Keiseren, "kjender ingen tyske Prinser, men vælg den, som i alle Henseender passer Eder bedst. Dersom I viser en stor Karakter, samtidig med, at I har befriet Eder fra Trældom under en vanvittig, vil Rusland ganske vist betænke sig to Gange, før det angriber Eder." Ved dette Svar af den mægtige Keiser, paa hvis Støtte man paa dansk Side nok havde gjort sikker Regning, brast de Illusioner, som Prins Kristian August havde næret om at se sine Bestræbelser for Kong Fredriks Valg kronede med Held, og idet han den 24de Mai sendte Kong Fredrik en Afskrift af Keiserens Svar, ledsagede han med følgende Tilføielse: "Deres Majestæt har desværre intet betydeligt Parti i Sverige. Dersom Keiser Napoleon ikke giver den bestemte Erklæring, at han vil, at Deres Majestæt skal vælges til Successor, da er der intet andet Haab og intet andet Middel til at reussere, end at Deres Majestæt direkte lader give de Mænd, som staar i Spidsen for de svenske Anliggender Deres Hensigt tilkjende. Deres Majestæt tør ei udsætte Dem for en Refus ved et andet Skridt."

Denne Skrivelse danner i flere Henseender et Vendepunkt i Prinsens Politik, idet han ligefrem erklærer, at han, der hidtil ikke havde skyet noget Offer for at forhverve sin Herre og Konge Sveriges Krone, nu ikke ser sig nogen anden Udvei hertil, end at denne selv tager et kraftigt Initiativ i saa Henseende.

Fra svensk Side havde Adlersparre nemlig knyttet Forbindelser i Norge, der tilsigtede intet mindre end at tilveiebringe en Forening af de to Riger paa den skandinaviske Halvø. Norge skulde give sig selv en konstitutionel Forfatning, hvis Grundtræk skulde være overensstemmende med det Grundlovsudkast, som den svenske Rigsdags Konstitutionskomite havde antaget, og naar det var gjort, skulde den norske Hær reise sig og udraabe Prins Kristian August til Konge. Derefter skulde de svenske Stænder kaare ham til Thronfølger, og Rigernes Forening under en Konge skulde saa foregaa, naar Karl XIII faldt fra. Til denne Plan sluttede Grev Wedel sig. Men

da han indviede Prinsen i den, mødte den hos ham et bestemt Afslag. Han vilde ikke være med paa at rive Norge ud af den gamle Forbindelse med Danmark og forene det med Sverige under saadanne Forhold. Derimod fastholdt han sit tidligere Tilsagn om, at han skulde modtage Valg som svensk Thronfølger, om Omstændighederne saa maatte føie sig. Han indsaa, at hvad Adlersparres fjernere Planer vilde gaa ud paa, var en Sammenslutning af den norske og svenske Hær for at drive de fremtrængende Russere tilbage. Men dette vilde lettest kunne ske, om Fredrik VI foretog fuldstændig Frontforandring i sin hele Politik og stillede sig aabent som svensk Thronfølgerkandidat, hvorved han øieblikkelig vilde være nødt til at slaa ind paa en fredeligere Politik overfor Sverige. Prinsens Skrivelse af 24de Mai, hvori han erklærede, at Kong Fredrik VI intet Parti havde i Sverige og ikke vilde komme paa Valg, med mindre Keiser Napoleon ydede ham sin Understøttelse, og han selv stillede sig som Thronkandidat, er derfor fra hans Side et fortvivlet Forsøg paa at vikle sig ud af det Garn, som trak sig tættere og tættere sammen om ham.

Hvad enten dette Forsøg har været ærligt ment eller ikke — der er, som vi skal se, i Prinsens Holdning meget, som i Tidernes Løb har nedkaldt den sterkeste Dadbel over ham —, saa skulde det dog blive uden al Indflydelse paa Fredrik VI's Beslutning, som allerede var fattet, dengang Prinsens Brev kom ham i Hænde.

Den 5te Juni valgte Sveriges Stænder Rigsforstanderen Hertug Karl af Södermanland til Konge; hermed var Kong Fredrik VI's Udsigter til at komme paa Valg blevne temmelig formørkede. Men under Tryk af den russiske Keiser havde Kongen allerede før Afgjørelsen besluttet sig til at optage den tidligere Krigspolitik. Napoleon havde nemlig for at sikre sig Ruslands Medvirken under Krigen med Østerrige helt og holdent lagt Nordens Skjæbne i Petersburgerkabinettets Haand. Da Rusland om Vaaren 1809 havde aabnet Fiendtlighederne mod Sverige, tiltrængte det nemlig Danmark-Norges Deltagelse, og i April havde den russiske Gesandt i Kjøbenhavn Lisakewitsch forelæst Grev Bernstorff en alvorlig Note om den Sag. Efter at have beklaget sig over den norske Hærs Uvirksomhed under Adlersparres Marsch mod Stockholm, giver Keiseren, samtidig med at han erklærer, at han nærer den mest ubegrænsede Tillid til den dansk-norske Konge, sin Gesandt Paalæg om, at han skal opfordre Grev Bernstorff "til at bede Kongen om, at han ikke lytter til noget Forslag om Vaabenstilstand, men fortsætter Krigen, hvilket ogsaa er Keiserens Agt. En Vaabenstilstand kan ikke i nogen Henseende være til Fordel for Danmark. Vaabenstilstanden paa den norske Grænse havde skadet Rusland uden at bringe Danmark nogen Fordel. Danmark maatte vise aktiv Optræden, da Freden var nær ved at afsluttes. Det ligger i Danmarks Interesse at være i Besiddelse af et Pant, før den kommer istand." Ogsaa i St. Petersburg fortes der

et lignende Sprog overfor den herværende danske Gesandt Baron Blome. Her hed det, at det ved Fredsslutningen vilde være en let Sag at skaffe Danmark en varig Besiddelse i de Erobringer, som maatte være gjorte, medens det vilde falde vanskeligt at sikre Fredrik VI nogen Udvidelse af Landomraade, hvis hans Tropper ikke forinden havde taget et eller andet Territorium i Besiddelse. Den russiske Regjering vilde forpligte sig til ikke at slutte Fred med Sverige uden den danske Regjerings Vidende og Deltagelse, i Tilfælde af, at denne vilde afgive et lignende Tilsagn.

Disse Forestillinger undlod ikke at øve sin Indflydelse paa Kong Fredrik VI, der gjennem sin Gesandt i Paris havde erfaret, at Keiser Napoleon helt og holdent havde overladt Rusland Afgjørelsen af det nordiske Spørgsmaal. Han saa sig derfor nødt til at kaste sig i Czarens Arme. Nu havde den svenske Regjering, efterat den russiske General Schuvalof den 15de Mai havde slaaet Oberst Furumark ved Skellefteå og besat Umeå, som rømmedes af General Döbeln, tilbudt Rusland Fred og faaet Tilsagn om, at Petersburgerkabinettet var villigt til at indlade sig i Underhandlinger paa de Vilkaar, at disse Forslag til Fred ogsaa omfattede Ruslands Forbundsfæller, at Sverige tiltraadte Fastlandsspærringen, og at den Botniske Bugt og Kalixelven erkjendtes som Grænse mod Rusland. I Henhold hertil opfordredes da den dansk-norske Regjering gjennem sin Gesandt til at opnævne en befuldmægtiget Minister, som kunde varetage dens Interesser ved de forestaaende Fredsunderhandlinger. Idet Gesandten bad Regjeringen om at foretage det fornødne Valg, henstillede han til den at handle med Raskhed; thi, udtalte han, hvis Sverige, før Underhandlingerne tog sin Begyndelse, principielt gik ind paa alt, hvad Rusland forlangte, maatte Danmark ikke gjøre Regning paa, at Keiseren paa Sveriges Bekostning vilde hjælpe det til Besiddelser, som det ikke allerede havde erobret. Til Fredsunderhandler udnævntes den dansk-norske Gesandt i St. Petersburg, der fik Instrux om ved den vordende Fred at forlange Afstaaelsen af hele Sydsverige, saaledes at Grænselinien for Fremtiden skulde gaa over de store Indsøer. Men for at give disse Forlangender saa meget større Eftertryk, fik Kristian August Befaling af Kong Fredrik VI til at opsige Vaabenstilstanden og gaa angrebsvis tilverks. Senere blev denne Ordre gjentagen i skarpere Udtryk, og Prinsen blev paalagt, at han skulde sætte sig i Besiddelse af hele Baahuslen, Karlstad, Vennersborg og Gøteborg. Prinsen søgte da at forestille ham, hvor umuligt det var at operere i Forening med Russerne, saa længe disse endnu stod ved Umeå og ikke var trængte frem i det mindste til Hernösand, og at den lille norske Hær, der skulde indlade sig paa et saadant isoleret Foretagende, ikke vilde finde Underholdning i de af Svenskerne allerede udsugede Landskaber, som han beordredes at besætte. Men hans Forestillinger frugtede intet, og det var at forudse, at den Tid ikke var langt borte, da Kongens Befaling maatte adlydes.

Under Vaabenstilstanden mellem Norge og Sverige havde der, som vi i det foregaaende har set, været ført flittig Brevvexling og var der foregaaet endnu hyppigere Budsendinger mellem de styrende i Rigerne, og det Forhold, som i det sidste havde udviklet sig, var et helt andet, end Kong Fredrik trods sin skjærpede Mistænksomhed kunde formode. Navnlig var der henimod Udgangen af Mai Maaned — efterat Prinsen af Augustenborg den 24de s. M. havde anbefalet Kongen at stille sig til Valg i Sverige — foregaaet Forhandlinger, der stemte lidet med den Loyalitet, som Prinsen skyldte sin Herre Arveenevoldskongen.

Hvad Svenskerne havde tilsigtet med de Tilbud, de gjorde Prinsen, havde denne nu faaet fuld Rede paa. Det var ikke blot en Forening af Halvøens to Nationer i en ubestemmelig Fremtid; det var en øieblikkelig Indskriden af den norske Hær til Sveriges Fordel, som krævedes, og denne skulde Prinsen foretage paa egen Haand. Med andre Ord: Prinsen og Nordmændene skulde begaa aabent Forræderi. Herpaa vilde denne dog ikke indlade sig; men han afviste paa den anden Side heller ikke de Tilbud og Opfordringer, som rettedes til ham fra Sverige. Det vil være for haardt uden videre at stemple Prinsens hele Holdning som Forræderens. Det er tydeligt, at der hos Prinsen har gjort sig gjældende Hensyn, som han har sat over den arveundersaatlige Troskabspligt.

I Stedet for at indberette til Kongen de Forhandlinger, som allerede var temmelig langt fremskredne, nøiedes han med under 28de Mai at meddele ham som et Rygte, der var kommen ham for Øre, at der var et Parti i Sverige, der ønskede ham til Thronfølger; men han skulde ligeoverfor svenske Parlamentærer, med hvem han havde talt om deres politiske Stilling, udtrykkelig have erklæret, at han ikke kunde indse, hvorledes en Mand af Ære kunde modtage deres Throne; han for sin Del vilde paa ingen Maade antage saadant Tilbud, "foruden i Forveien at være forsikret om en meget fast Forening med mit Fædreneland; thi aldrig vilde og kunde jeg stride mod samme eller blive dets Fiende." Dagen efter havde Prins Kristian August ved Svinesund en Sammenkomst med Oberst Baron Posse, der i Armfeldts Fravær førte Befalingen over Vestarmeen. For denne erklærede han, at der ikke kunde være Tale om, at han nogensinde skulde foretage noget, der stred mod hans Konges Befalinger, og at han, naar denne befalede det, maatte forene sine Vaaben med Russernes, hvor meget dette end bød ham imod. Derimod skulde han forsøge at overtale Kong Fredrik til at give sit Samtykke til, at "han i Forening med Svenskerne besatte nogle svenske Landskaber for saaledes at beskytte det kjære fælles skandinaviske Fædreland mod Russernes truende Oversvømmelse." Om denne Sammenkomst aflagde Prinsen den 3die Juni Kongen en Rapport, der holder sig Sandheden ialfald temmelig nær. Han giver dog sin Optræden her Udseende af, at han ene og alene havde handlet i Kongens Interesse. Han havde saaledes lovet den

svenske Udsending, at den Del af Sverige, som underkastede sig Fredrik VI skulde beholde sin Frihed og sine Rettigheder. Det var af Vigtighed, at Russerne hindredes i at besætte Sverige; men det var den skjære Umulighed at rykke ind her med norske Tropper, slet forsynede og udrustede som disse var. Derimod vilde alt stille sig anderledes, naar Hæren kunde faa Forsyninger hos Svensken og forsterkes med svenske Tropper, der forinden maatte aflægge Troskabsed til Fredrik VI.

"Den svenske Nation," skriver han, "maa ei opirres, den maa kaste sig i vore Arme, og enhver Ide om Erobring forekommes. Derfor bør og kan Deres Majestæts norske Tropper alene anvendes." Prinsen troede at have overbevist Posse om Ønskeligheden af de tre nordiske Rigers Forening, og denne havde lovet at medvirke hertil. For sit Vedkommende udtalte han: "Er intet andet Middel til nøie Forbindelse mellem de nordiske Riger, da ved Deres Kongelige Majestæt mit Diemed; nu og altid skal jeg være beredt til hvert Offer, Fædrelandets Vel kræver! Jeg ansøger Deres Majestæt aldrig at tage Hensyn paa mit Individuum i saa Henseende." Men der var dog ogsaa Grænser for denne Offervillighed. Han fremsætter nemlig tillige Ønsket om, "at naar en Erobring i Forening med Russerne skal foretages, det da maa være mig tilladt under et eller andet Paaskud at søge min Afsked ..... Gud forbyde en saadan Krig, der upaatvivlelig om kort eller lang Tid vil have Nordens Underkastelse under Barbariets Aag og altsaa Fædrelandets Opløsning til Følge."

Hvad Indtryk Prinsens Holdning gjorde paa Fredrik VI, der dog langt fra kan have kjendt Udstrækningen af de Forbindelser, denne havde i Sverige, kan man slutte sig til af hans Svar, der indskjærper hans tidligere Befalinger om at gaa angrebsvis tilverks og advarer ham mod at fæste Tro til Svenskernes Forsikringer og Ytringer. Endnu har han dog ingen bestemt Formening om, at Prinsen har handlet som Forræder mod ham; thi Kaas, der nok til en Tid har havt sine egne Tanker om Prinsens Færd, havde igjen paa Grundlag af dennes Forsikringer fundet sig beføiet til at tilbagekalde sin henkastede Mistanke. Det er først, da Prinsen undlader at efterkomme et nyt Paalæg om at rykke ind i Sverige som Russernes, ikke som Svenskernes Forbundsfælle, at Kongen synes at have givet sin Mistanke Rum, og han tilbyder nu endog Prinsen hans Afsked, hvad han jo selv flere Gange havde anholdt om. I en Depesche af 17de Juni skriver Kongen nemlig: "Jeg maa befrygte, at De aldeles ei forstaar de af mig givne Befalinger. Til den Ende giver jeg Dem følgende Forskrift: Saasnart De erfarer, at Russerne er indrykkede, tager De de følgende af Sveriges Grændser og Provinser i Besiddelse, nemlig Baahuslen, Gøteborg, Vennersborg, Karlstad og Klara-Elv ..... Dette gjøres efter min Befaling og som Allieret af Rusland. I Konjunktion med de Svenske kan dette aldrig ske, da det involverer en Umulighed, siden de er vore Fiender. Dersom Deres Durch-

laudtighed endnu ei forstaar min Mening eller kan udføre den, saa haver De uopholdeligen at reise herhid, paa det at jeg kan afgjøre det mundtligt med Dem, hvilket min Pen har været for svag til at tydeliggjøre Dem. Som Statsbestyrer og øverste Feltherre bør altid arbeides efter mine Grundsætninger. Disse og ingen andre bør være Rettesnor for Deres Handlinger. Enhed i Statsbestyrelsen er det, hvorpaa det kommer an, og alt andet er unyttigt. Dersom dette ei var Tilfældet, behøvedes neppe nogen Konge; men denne Enhed og at Ingen kan eller tør handle anderledes end efter Kongens Villie, det er det, der gjør en Statsbestyrelse lykkelig. . . ." I en anden Depesche af samme Dag faar Prinsen Paalæg om at afgive Kommandoen til Generalmajor Lowzow, i Tilfælde, han maatte foretrække at reise til Kjøbenhavn, d. v. s. tage Afsked.

Tydeligere kunde Kongen ikke sige sin Mening om, hvorledes Prinsen havde at forholde sig, og hvad de Planer angik, som han i Tillid til den russiske Keisers Ordholdenhed havde udkastet med Hensyn til Sverige, udtrykte han i et Brev til Prinsen af 26de Juni: "Det er saare vigtigt at erfare med Sikkerhed, hvorvidt Russerne ere; thi alt Ophold vilde være skadeligt for Sagen. Det er bedrøveligt, at det, som de Svenske kunde have gjort med god Villie til deres eget Bedste, skal Omstændighederne tvinge dem til; og, naar Finland kommer til Rusland, og en Del af det sydlige Sverige tilfalder Danmark, saa bliver Karl XIII's Rige meget lidet og neppe muligt at soutinere for ham i Tiden. . . ."

Prinsen af Augustenborg vilde ikke forstaa, at det var Kongens Agt at fjerne ham fra hans Stilling. "Paa Grund af Sagernes nuværende Stilling," skriver han, "tør jeg ikke, saa gjerne jeg end ønskede, benytte Deres Majestæts Tilladelse til at bortfjerne mig fra min Post . . . Norges Stilling er for Øieblikket meget kritisk; kunde ikke Kancellipræsidenten eller en anden af Regjerings-Kommissærerne gjøre en Reise til Danmark for at referere mundtlig til Deres Majestæt? . . . Efterretningerne fra Sverige og om Russernes Forhold er modsigende og ubestemte . . ."

Dette hørtes jo meget ærligt og aabenhjertigt ud, og den godmodige Kong Fredrik gjorde sikkerligen Prinsen af Augustenborg Afbigt i sit Hjerte, da de Efterretninger, han paa samme Tid modtog fra Kaas, lød meget beroligende med Hensyn paa Prinsens loyale Sindelag. Disse gik nemlig ud paa, at denne ganske vist havde været paa Veie til at falde i de Snarer, som Adlersparre ved sine Deklamationer om de tre nordiske Rigers Forening og Platen ved sin Forespeiling af Prinsens Valg til svensk Thronfølger havde lagt for ham. Prinsen havde tilvisse ved at lytte til de svenske Røster, troet at handle i Kongens Interesse, idet han vilde berede denne Veien til Sveriges Throne. Nu syntes Prinsen imidlertid at være kommen til andre Anskuelser om Forholdene i Sverige, og han ansaa nu vistnok ogsaa væbnet Indskriden for at være den Vei, paa hvilken Kongens Sag sikrest kunde føres frem til Seir.

Det lod saaledes til, at Prinsen med det første vilde rykke ind i Sverige. Men Tiden gik, og altid havde han et eller andet Paaskud til at undlade at efterkomme Kongens Villie. Det eneste, som blev gjort i saa Henseende, var, at der fra det throndhjemske sendtes et Par smaa Troppekorpser ind i Jemteland.

Allerede lang Tid i Forveien havde General von Krogh truffet Anstalter til denne fornyede Indrykning i Jemtland; men de Tropper, som hertil kunde anvendes, hørte ingenlunde til Kommandodistriktets Kjerne. Før Afmarschen blev det derfor nødvendigt at lade dem exercere i 9 Dage paa Skaanesleret.

Den 1ste og 2den Juli blev den til Indfaldet bestemte Styrke — 1824 Mand — formeret i tre Kolonner, af hvilke den 1ste eller nordligste Kolonne, der kommanderedes af Major H. v. Coldevin af throndhjemske Dragonregiment, bestod af 790 Mand, den 2den eller midterste Kolonne under Lieutenant Heidmanns Kommando af 160 Mand og den tredie eller sydligste Kolonne, over hvilken den fra det foregaaende Aars Expedition bekjendte Major G. F. v. Coldewin førte Befalingen, omkring 800 Mand. Foruden disse tre Kolonner organiseredes derhos af Generalmajor Bangs Brigade paa Røros et Detaschement paa 1400 Mand, der under Major Krabbes Befaling skulde rykke ind i Herjeådalen, saasnart det spurgtes, at Russerne var under Fremrykning. Det kom ikke til at gribe ind.

Overledelsen af Expeditionen skulde General v. Krogh selv have havt; men han lod sin Søn, Divisionsadjutant v. Krogh, stelle med det hele i sit Navn. Stor Ære og Ros skulde dog hverken Befal eller Mandskab høste paa denne Færd. "Han var med i Aatet," var den foragtelige Karakteristik, hvormed Veteranerne fra Trangen og Vinger omtalte Expeditionen og dens Mænd. Thi naar man undtager Dragonerne til Fods, der gjorde Tjeneste som Infanterister, og nogle Afdelinger af 1ste og 2det Infanteriregiment, var en større Del af den Styrke, som sendtes ind i Sverige, nærmest som en Bande af fillede, opsætsige Omstreifere at se til, og en stor Del af dem havde ikke paa lang Tid havt mere end de nævnte 9 Dages Øvelse. Det var nemlig det throndhjemske Landværn, man havde fundet for godt at anvende udenfor Landets Grænser. Man vilde vide, at Adjutant v. Krogh ikke havde bedre Rede paa Lov og Ret, end at han troede, at dette lod sig gjøre. Det forholder sig vel ikke saa; men i ethvert Fald skulde han snart erfare, at Landværnsmændene kjendte sine Rettigheder meget godt. Oppe paa Grænsefjellet mellem Landene stoppede de nemlig uden videre op og erklærede paa Officerernes Forespørgsel, at hid og ikke længere strakte deres Værnepligt sig. Nogle af Officererne fik dem ved gode Ord og Løfter til at følge Hæren paa dens videre Fremrykning; Heidmann, der førte 2den Kolonne, bandte paa, at han nok skulde faa Landværnskarlene frem enten levende eller døde; han stillede sine Dragoner i Queuen af Kolonnen og befalede, at de, som ikke gik med,

uden videre skulde stødes ned. Men mange af Landværnsmændene vendte ogsaa hjem, uden senere at drages til Ansvar for det. Men da Landværnet først var kommen over Grænsen, gjorde det sig ikke kostbart længere, men gik villigt paa efter Kommando. Men alligevel var det udisciplinerede Mandskab paa Grund af dets elendige Udstyr brysommere end brysomt at trækkes med*).

Marschens Maal var Jerpskansen i Jemtland, der havde en Besætning paa 150 Mand af Helsinge Regiment under Kaptein Lindberg, og 40 Artillerister under Kaptein Krabbe.

Alle tre Kolonner brød den 2den Juli op fra Skaanesleret og marscherede, første Kolonne til Buku, anden til Stene og tredie til Stjørdalshalsen, hvorpaa de efter nogle Dages Rast rykkede op mod Grænsen.

Første Kolonne, med hvilken Divisionsadjutant, Kaptein v. Krogh fulgte, lagde Marschen over Skjækermo, Brataas, Esingen, over Kallstrømmen, langs Østsiden af Kallsjøen, over Vasnäs og Kall til Jerpskansen. Kolonnens Marsch var forbunden med mange og store Vanskeligheder; men Maaden, hvorpaa disse blev overvundne, vidner om, at Expeditionens øverste Ledelse ikke var uden Fortjeneste. Anden Kolonne gik over Sul, Skalstugan og Åre, i hvilken Bygd den den 13de Juli forenede sig med tredie Kolonne. Denne var fra Stjørdalshalsen marscheret over Stor-Frolen og Meraker, havde derpaa fulgt Tevella og var gjennem Skurdalsporten rykket over Grænsen ind i Tangbølgrænden, hvorefter den havde sat over Sundet ved Sta. Da den kom frem til Jerpskansen, var denne forladt af Besætningen, der havde bortført Kanonerne og alt, hvad der overhovedet kunde bortføres.

Nordmændene blev nu staaende her i nogle Dage, idet der fra General v. Krogh var indløbet Befaling om at stanse Fremrykningen. Denne havde nemlig fra Prins Kristian August modtaget Efterretning om, at der "ad Rygtets Vei" — som det heb — var bleven ham meddelt, at Russerne skulde have sluttet 6 Ugers Vaabenstilstand med Svenskerne. Som Følge heraf var det Detaschement, som stod ved Røros, heller ikke rykket ind i Herjeådalen.

Det er ikke tvivlsomt, at Prins Kristian August har havt fuld Rede paa, at Russerne havde stanset sin Marsch. Derfor kunde han overfor General v. Krogh udtale, at ogsaa han vilde rykke ind i Sverige, trods alle Vanskeligheder, han havde at kjæmpe med, saafremt denne kunde skaffe ham sikker Efterretning om, at Russerne var paa Marschen.

Nordmændene gav sig nu til at ødelægge Jerpskansen og de øvrige Forsvarsverker, som var der i Nærheden. Da fik de med et Underretning om, at Generalmajor Georg Karl v. Döbeln — den af Runeberg saa varmt besungne Helt fra den finske Krig — var kommen til Frøsøen og havde

*) Nogle Anekdoter om Færden, der dog maa regnes til det uskyldigere Slags, findes optagne i O. Stv. Hansens Bygdefortælling S. 75 flg. og i Segnir fraa Bygdom II.

taget Stilling ved Taxelven med en overlegen Styrke, der ansloges til 2000 Mand og derhos daglig forsterkedes. Efter at have foretaget en offensiv Bevægelse mod Blekaasen og Alsen uden at støde paa nogen Fiende og uden at høre noget til Russen underrettede Divisionsadjutant v. Krogh den 24de Juli General von Döbeln om, at han efter indløben Ordre fra Throndhjem den 29de s. M. agtede at tiltræde Tilbagetog, "saa at disse Provinsers brave Beboere, der af os er og vil blive behandlede med muligste Skaansel, kan undgaa i mindste Grad at lide ved en saa talrig Armes længere Nærværelse," hed det i hans Brev. Kort efter at dette var kommen v. Döbeln i Hænde, indfandt der sig ved de norske Forposter en svensk Kaptein, der meldte, at Generalen ønskede en Samtale med Kaptein v. Krogh. Denne red ham da imøde med nogle af Officererne. Efter at Hilsener var vexlede, udtalte Generalen: "Forinden vi kan underhandle om noget, er det nødvendigt, at jeg underretter Dem om, at to af mine Kolonner allerede har afskaaret Dem Retræten, og for at undgaa Blodsudgydelse og andre ubehagelige Følger, er det bedst, at jeg sender en af mine Adjutanter med en Trompeter over Blekaasen tilbage for at indkalde Embuskaden (Bagholdet)." v. Krogh skjønte strax, hvor Döbeln vilde hen med det, og da han ikke brød sig om, at Svenskerne spionerede mere end høist nødvendigt, svarede han, "at man var belavet paa ethvert Angreb, og at det fik staa sin Prøve." Derpaa tog Underhandlingerne sin Begyndelse. I Førstningen skal den lille General "med den bräckte pannan" have været meget byrg og have forsikret, at "han her skulde smelde slig løs paa Nordmændene, at Tarmene deres skulde snare sig omkring Trætoppene;" men da denne Kraftsats ikke havde den forønskede Virkning paa de norske Officerer, spaknede han strax og talte med større Ro. Sammenkomsten førte til, at der blev aftalt et og andet om Nordmændenes Tilbagemarsch, om Vaabenstilstand m. v. En svensk Soldat maatte saa skyde Ryg, og paa denne blev der i det svenske Sprog nedskrevet følgende

"Overenskomst imellem Generalmajor v. Döbeln og Divisions-Adjutant, Kammerjunker v. Krogh, paa den kommanderende General for den norske Armes Vegne:

1. En Vaabenstilstand begynder fra idag af og varer til den 3die August inclusive. Den varer endvidere 8 Dage at regne fra den Dag af, at Kvittering gives paa Opsigelsen i Throndhjem fra svensk og i Hernösand fra norsk Side.

2. De norske Tropper passerer idag forbi Jerpe Skanse og Rigsgrændsen inden den 3die August dette Aar.

3. Den svenske Almue behandles fredeligen og erstattes dens Tab.

Skoven ved Blekaasen den 25de Juli 1809

v. Döbeln,
Generalmajor, Befalingsmand over den svenske Nordarmes sydlige Afdeling.

v. Krogh.
Divisionsadjutant paa den kommanderende Generals Vegne i den norske Armes 2det Divisions Distrikt."

I Grunden kunde det nok være hip som hap, om denne Overenskomst var skreven eller ikke; men man skal dog ikke gaa for haardt i Rette med

den norske Befalingsmand, som gjorde den hæderkronede svenske Helt den Fornøielse at undertegne den. Da de norske Officerer havde sagt Generalen Farvel og begav sig tilbage til sine, ledsagedes de af Ritmester Gyllenhaal og en svensk Trompeter, som paa Veien til Malmar blæste en Del Signaler og senere fortsatte dermed paa Strækningen til Semelå-Hytten, som Nordmændene havde passeret. Det var for at indkalde det Vaghold, som Döbeln havde ladet lægge for Nordmændene, het det. Om dette virkelig var lagt, kunde Nordmændene ikke blive kloge paa; men i ethvert Fald hverken hørte eller saa de noget til svenske Soldater*).

Tilbagetoget gik nu for sig i den skjønneste Orden, og de norske Landværnsmænd, der ved Indrykningen havde vist sig saa opsætsige, gjorde ikke i nogen Maade det gode Ord tilskamme, som den norske Soldat stedse har bragt med sig fra Indrykning i Fiendeland. Ogsaa Jamten skal, hvor han blot kunde komme til dermed, have vist, at hans Sympathier for det gamle Moderland ingen væsentlig Forandring havde undergaaet.

I de første Dage af August var de norske Afdelinger gaaede tilbage over Grænsen, og hermed var det andet Jemtlandstog tilende. Om de Resultater, dette havde bragt, vil Historien tilvisse aldrig faa meget at berette.

Imidlertid havde Begivenhederne i Sverige udviklet sig med rivende Fart, og hvad der her skede, skulde med et overbevise Kong Fredrik VI om, hvor slet hans Sag i den sidste Tid havde været betjent hertillands. Umiddelbart efter Kongevalget blev der nedsat en hemmelig Komite, der havde at forberede forskjellige vigtige Anliggender, deriblandt ogsaa Valget af Thronfølger. Paa dennes Forslag blev den 15de og 18de Juli Kristian August af Stænderne enstemmig valgt til Sveriges Thronfølger. De øvrige Kandidater, hvis Valg havde været paa Tale — Kong Fredrik VI og Gustav IV Adolfs Søn, den senere Prins af Vasa — var, da det afgjørende Øieblik nærmede sig, blevne opgivne af alle, som havde holdt paa dem.

Det kom nu an paa, om Prinsen vilde modtage det paa ham faldne Valg, og om Fredrik VI vilde give ham Tilladelse dertil. I Sverige ventede man, at Prinsens Valg skulde være det samme som Norges Forening med Sverige, idet man gjorde sikker Regning paa, at Nordmændene for ikke at skilles fra Prinsen skulde følge ham. I ethvert Fald vilde man fremkalde et Brud mellem ham og Regjeringen i Kjøbenhavn.

Det varede længe, før Prinsen kunde bestemme sig. Paa den ene Side bestormedes han af F. J. Kaas om, at han dog skulde gjøre Alvor af Indfaldet i Sverige; thi gjorde han det, vilde han være umulig som svensk

*) Ifølge Döbelns Rapport af 26de Juli 1809 skal han have detascheret Kaptein Ørbom med Ressunds Kompagni af Jemtlands Jægerregiment, der skulde falde Nordmændene i Ryggen, saasnart han selv angreb dem i Fronten.

Thronfølger, og Kaas kunde da endda have Udsigt til at se sin Herre og Konge som den designerede Bærer af den svenske Krone, — en Ide, han længe havde næret og stræbt efter at faa gjennemført. Paa den anden Side bearbeidedes han af Grev Wedel, der var gaaet fuldstændig over til de toneangivende Svenskers Anskuelser og i Haab om at erhverve det norske Folk en konstitutionel Forfatning opbød al sin Overtalelsesevne for at formaa ham til at modtage det paa ham faldne Valg. Ogsaa Fredrik VI gav i de samme Dage Prinsen det mest utvetydige Bevis paa, hvor uindskrænket hans Tillid til ham var, idet han den 25de Juli udnævnte ham til Feltmarschal og Statholder i Norge. Men det hele var dog kun et Skin, idet der paa samme Tid blev truffet Anstalter til at hemme Kristian August i hans Handlefrihed. Samme Dag blev det bestemt, at Kongens Svoger, Prins Fredrik af Hessen, skulde gaa til Norge for at kommandere under Kristian August, og i Tilfælde af, at det kom til Indfald i Sverige, skulde han kommandere den Del af Hæren, som drog i Felt. Hensigten med disse to Skridt var ikke til at tage Feil af, og Kongen selv lagde ikke Dølgsmaal paa det: han vilde hindre Prinsen fra at modtage det svenske Tilbud. Det var for at krydse Virkningen af denne Mine, at Svenskerne gjorde alt muligt for at afskjære Prins Fredrik af Hessen fra at komme til Norge. Han fik saaledes ikke Lov til at lægge Veien gjennem Sverige, og der blev givet Befaling til, at svenske Krydsere om muligt skulde formene ham Adkomsten hertil.

Efterretning om Prinsens Valg til Thronfølger modtog Kongen ikke fra Sverige, men fra Prinsen selv, der under 24de Juli meddelte ham en Afskrift af det Brev, han havde modtaget derom. Paa samme Tid traadte ogsaa Regjeringskommissionen sammen for at udarbeide en Forestilling til Kongen om Landets Tilstand. I denne heder det paa den mest indtrængende Maade:

"Aldrig har Nøden været større end nu, da Kornmangel hersker i næsten alle Norges Distrikter, da Hunger allerede har indfundet sig i nogle, da Magazinernes Tilstand gjør kløkkelig Hjælp umulig, da Hæren snart maa opløses af Mangel paa Levnetsmidler, da en afgjort Misvæxt berøver os alt Haab om Hjælp fra en god Høst, da Englænderne gjør en betydelig Tilførsel fra Archangel til Throndhjem og Bergen umulig, og den fiendtlige Blokade af de sydlige Kyster er strengere end nogensinde. Alle disse ulykkelige Omstændigheder tilsammenlagte med de ulykkelige Følger, som Krig, Næringskildernes Tilstoppelse og Pengevæsenets Forfald medfører, gjør Norges Forfatning saa fortvivlet, at Kommissionen ikke kan andet end at være af den Formening, at et bestemt og raskt Skridt maa gjøres for at redde Kongens norske Rige. Det eneste Skridt, hvormed det endnu kan reddes, er efter Regjeringskommissionens bestemte Overbevisning en Vaabenstilstand tillands og tilsøs, forenet med saa fri Handel som muligt."

Denne Forestilling blev af F. J. Kaas overbragt Kong Fredrik VI. Paa Nedreisen gjennem Sverige benyttede Kaas Leiligheden til at sondere Stemningen her, og det var vistnok de Erfaringer, han her gjorde, som blev bestemmende for Kongens Holdning overfor Regjeringskommissionens Forestilling. Alt, hvad Kongen vilde medgive, var, at der under 2den August 1809 blev udfærdiget Forbud mod Kaperfart, — et Skridt, som under de herskende Forhold nærmest maatte siges at være til Skade for Norge.

Kaas begav sig derpaa tilbage til Kristiania. Paa Veien, som han lagde gjennem Sverige, gav han sig gode Stunder og forsøgte, hvor han kunde, at skade Kristian August og at arbeide for en Forening af de tre nordiske Riger under Kong Fredrik VI. Umiddelbart efter, at han igjen havde betraadt norsk Grund, gav han sin lidenskabelige Harme mod Prinsen frit Løb, idet han ved en Frokost, der gaves til hans Ære, undslog sig for at drikke hans Skaal, og det hed, at han ved denne Leilighed endog havde kaldet ham en Forræder. Hvor vidt dette er sandt, faar staa derhen*); men saa gik det Rygte, som kom Prinsen for Øre. Det siger da sig selv, at havde Kaas tidligere befundet sig i et spændt Forhold til sine Kolleger i Regjeringskommissionen, saa skulde dette ikke gjøre Stemningen forsonligere, saa meget mindre, som det Svar, han medbragte fra Kongen, ikke var det behageligste. Saavel Prinsen som Regjeringskommissionen fik sine Skraber. Om Vaabenstilstand vilde Kongen ikke høre tale. Derimod tillod han Prinsen at modtage Valget, saasnart der var sluttet Fred; men han lod dog ikke

*) Under 9de September gav Kaas Kongen følgende Forklaring over, hvad der ved denne Frokost var passeret:

"Ved Overfarten fra svensk Svinesund til Norge fulgte der med mig 3 svenske Officerer . . . . Disse blev som naturligt indbudne til at tage Del i den paa norsk Side af en Kjøbmand Tank fra Fredrikshald anrettede Frokost. Ved Bordet kommer Kjøbmand Tank til mig og siger: "De har vel intet imod, at jeg proponerer Prins Kristian af Augustenborgs Skaal?" Jeg maa tilstaa, at det oprørte mit Sind at høre denne Skaal proponeres af en Nordmand i Overværelse af 3 svenske Officerer, før man havde drukket min Konges og mit Fødelands Skaal. Hertil kom ogsaa en anden Følelse, frembragt ved alt det, jeg havde hørt i Sverige angaaende Prinsen af Augustenborg, Kongen af Sveriges Tale og Dagens Anliggender. Jeg er noget heftig af Temperament og kan under visse Begivenheder, som virker sterkt og hurtigt paa mit Hjertes Følelser, ikke moderere det første Udbrud deraf. Jeg svarede derfor noget raskt og heftigt: "Den Skaal drikker jeg ikke," og derpaa vendte jeg mig til min Nabo, som var en Militær, men hvem erindrer jeg ikke. Imidlertid følte jeg snart, at jeg ved mit korte og butte Svar havde overilet mig. Jeg gik derfor, efter at Frokosten var endt, til Kjøbmand Tank og sagde: "at han maatte føle, hvor upassende det var, i Selskab af svenske Officerer og under de nærværende Konjunkturer samt Dagens Tildragelser, at høre Nordmænd proponere Prins Kristian Augusts Skaal før deres Konge; det havde opbragt mig, og derfor havde jeg givet det korte Svar, men vilde han under Middagsmaaltidet, hvortil hele Selskabet og ligeledes de svenske Officerer var indbudne, proponere først Hs. Majestæt Kongens og derefter Danmarks og Norges Skaal, saa vilde jeg siden bringe Prins Kristians frem."

utydelig skinne igjennem, at han var lidet tilfreds med, at Svenskerne ikke havde gjort noget for at indhente hans Samtykke. Prinsen meddelte da baade den svenske Konge og Adlersparre dette Svar. For Karl XIII udtalte han i Overensstemmelse med, hvad Kong Fredrik havde skrevet, at han følte sig gjennemtrængt af Taknemmelighed for det høimodige Tilbud, som var ham gjort; men han kunde dog først vise sin Taknemmelighed i Gjerningen, naar Freden var kommen istand.

Det var i denne Tid tilvisse alt andet end behageligt at være i Prinsens Klæder. Hvad man end kan have at udsætte paa hans Forhold overfor Kong Fredrik VI — over dette havde han tilvisse i sin egen Samvittighed en lige saa haard som retfærdig Dommer —, saa er det dog paa den anden Side sikkert nok, at hans Handlemaade er fremgaaet af den oprigtigste Villie til at tjene Nordens og Norges Sag. Det maa derfor have været ham i høieste Grad pinligt at se, hvorledes der i svenske Aviser i Tiden før og efter hans Thronfølgervalg i høie Toner taltes om de Tjenester, han havde vist den svenske Nation. Thi dette maatte nødvendigvis sætte ondt Blod og stille ham i et hadsk Lys hos Kong Fredrik VI. En Undskyldning for sit Forhold overfor denne har han vistnok hos sig selv søgt og fundet i den Standhaftighed, hvormed han afviste alle de Forsøg, der gjordes paa at vinde hans Hjælp til at løsrive Norge fra Forbindelsen med Danmark, og man kan deraf forklare sig den Harme, som greb ham ved Tanken om, at der endda kunde gives Mænd, der i ham vilde se en Forræder.

Til Trods for den Agtpaagivenhed, som udvistes fra svensk Side, lykkedes det i Midten af August Maaned Prins Fredrik af Hessen at slippe over til Norge. Her fandt han Prinsen af Augustenborg i en meget nedtrykt og ulykkelig Stemning, der noksom viste, hvor meget det, som var sat ud om ham, nagede ham. For Prinsen af Hessen udtalte han, at Ængstelsen over den udpinte Forfatning, hvori Landet befandt sig, ikke tillod ham at sove rolig en eneste Nat. Naar September Maaned var omme, vilde Landets Forraadsmagaziner være tømte, og der var Udsigter til, at Høsten vilde falde mislig ud. Ligeoverfor ham erklærede han ogsaa, at han endnu nærede Haab om, at de tre nordiske Rigers Forening skulde lade sig gjennemføre derved, at han selv overdrog Fredrik VI Sveriges Krone.

Hvad enten dette har været hans ramme Alvor eller ikke, saa syntes det dog nu uundgaaeligt, at han maatte bestemme sig for et af de to Vilkaar, som fra modsatte Hold var ham forelagte: enten at rykke ind i Sverige og forene sig med den russiske Hær eller og at bryde med Fredrik VI, lade sig udraabe til Regent og bringe en Forening mellem Norge og Sverige istand. For det sidste udfoldede Greve Wedel, der efter Kaas's Tilbagekomst fra Kjøbenhavn ansaa en Opretholdelse af det bestaaende Forhold for en Umulighed, et rastløst Arbeide, og med stor Dristighed indviede han flere indsigtsfulde Mænd i sine Planer, der dog ikke synes at have fundet den

Tilslutning, som var fornøden, om en Reisning skulde kunne foregaa. Foreløbig fandt han det dog af Vigtighed, at der blev afsluttet en Vaabenstilstand, før man gik videre. Umiddelbart efter at Thronfølgervalget havde fundet Sted, var Adlersparre med sine Tropper vendt tilbage til Vermland, hvor han var ankommen i de første Dage af August. Hele Maaneden igjennem førtes der nu mellem Adlersparre, paa hvis Vegne Oberstlieutenant K. H. Anckarsvärd optraadte, og Major N. St. Darre, Prins Kristian Augusts fortrolige Ven og Grev Wedels Meningsfælle, Forhandlinger om Forandring af Vaabenstilstanden. Man var henimod Maanedens Udgang kommen til Enighed om Udkastet til en fornyet Vaabenstilstand med tre Ugers Opsigelse; men denne kunde dog ikke afsluttes, da der fra Fredrik VI indløb en Skrivelse af 27de August, der gjentog Befalingerne om, at der ikke maatte sluttes nogen ny Vaabenhvile.

Det saa ved denne Tid næsten ud til, at der i Sverige vilde indtræde et Omslag i Stemningen, og fra et Partis Side intrigeredes der endog for at faa Thronfølgervalget omgjort. Hovedet for dette Parti var Gustav Maurits Armfeldt, der gjennem Eventyreren Karl Ingemann-Manderfeldt traadte i Forbindelse med Kancellipræsident F. J. Kaas, med hvem han den 25de August havde en Sammenkomst ved Svinesund. Her drøftede de med hinanden Muligheden af at faa ændret Thronfølgervalget, saaledes at Fredrik VI skulde blive svensk Kronprins, hvorefter han skulde adoptere Gustav IV Adolfs Søn og formæle ham med sin ældste Datter. Prins Kristian Fredrik, Rigernes Thronfølger, skulde tage til Takke med Hertugdømmerne. Ved Middagen tog Kaas for meget til sig af sterke Sager og lod nogle uforsigtige Ytringer falde, der lod Armfeldt formode, at der i Kjøbenhavn var skumle Planer igjære mod Prinsens Liv. Forøvrigt skulde hverken Kaas eller Armfeldt have Hygge af denne Sammenkomst. Armfeldt mistede strax efter sin Kommando, og Kaas undergravede ved dette Skridt den Tillid, Fredrik VI nærede til ham. Ogsaa i Forholdet mellem ham og Kristian August kom der nu til aabent Brud, og i et Selskab, det saakaldte Prinsegilde, som John Collet den 5te September gav for Prinserne, skulde det vise sig, at den almindelige Stemning var for Kristian August og mod Fredrik VI og hans Udsending. Til dette Gilde indfandt begge Prinserne sig, derimod ikke Kancellipræsident Kaas, der undskyldte sig med Upasselighed. Jacob Aall, der ogsaa var tilstede, har i sine Erindringer fortalt, hvorledes her gik til. "Denne Festlighed", siger han, "var en af de største, som er given i Kristiania, og Byens mest anseede Mænd var der tilstede. Alle Kristianias Ekvipager var den Dag i Bevægelse, og efterhaanden, som de rullede gjennem Haven op til Gildegaarden, blev de modtagne med Fanfarer og blæsende Instrumenter. Efterat Gjæsterne var blevne herligen beværtede ved Spisebordet, indførtes de i et Sideværelse, hvori paa engelsk Vis Vin og Desert blev serveret og Skaalernes Tid begyndte. Først proponeredes Kongen af

Danmarks Skaal af Værten. Næsten alle reiste sig; men Skaalen tømtes i Taushed og uden Enthusiasme*). Prins Kristian Augusts Skaal blev derefter tømt med den største Jubel og Enthusiasme, og der var ingen Ende paa Hurraraab og Glædesytringer. Prins Fredrik, som nylig var ankommet og mistænkt som Vogter paa Kongen af Danmarks Vegne over Kristian Augusts Handlinger, maatte tækkes med en almindelig Hyldning. Værten reiste sig dernæst og foreslog Præsident Kaas's Skaal, idet han beklagede, at Selskabet formedelst Præsidentens Sygdom var berøvet hans Nærværelse. Neppe var Kaas's Navn nævnt, før Prins Kristian August sprang op fra Bordet, lod, som en Næseblødning var kommen over ham, og ilede ud af Værelset. Værten, som ikke forstod denne Ytring af Prinsen, tog en Serviette og en Tallerken og fulgte Prinsen; men Næseblødningen var snart forbi, og Prinsen kom tilbage til sin Plads. Da denne lille Mellemscene var endt, og alle Gjæsterne var atter komne til Sæde, fornyede igjen Værten Forslaget om at drikke Præsident Kaas's Skaal med de Ord: "Det var Præsidentens Skaal, vi drak, Deres Durchlauchtighed." "Jeg haaber, han befinder sig vel," svarede Prinsen ganske kort uden at røre sit Glas, men vendte sig i det samme til sin Nabo, Prins Fredrik, og trykkede hans Haand med det venligste Ansigt, som om han vilde forsikre ham, at hans eget spændte Forhold til Kaas ikke havde mindste Indflydelse paa hans Venskabsforhold til ham."

Spændingen mellem Prins Kristian August og Præsident Kaas tiltog fra Dag til Dag, og den sidste undlod af Frygt for voldsomme Sammenstød med sine Kolleger at afgive Møde i Regjeringskommissionen, men fremsatte sine Meninger skriftlig. Baade Prinsen og Kaas vendte sig med sine Klager over hinanden til Kongen selv. Men denne søgte forgjæves at forlige dem. Saa meget havde Kaas's Indberetninger dog allerede udrettet, at Kongen betragtede Prinsen med den høieste Grad af Mistro. Da denne forsikrede ham om sin Uskyldighed og antydede, at han vilde offentliggjøre et Forsvarsskrift, der skulde godtgjøre, at hans politiske Færd var ren, svarede Kongen ham, at "han med Fornøielse vilde samle og lade trykke de originale Dokumenter for at give hans Verk mere Interesse for Publikum."

Under disse Forhold begyndte baade Grev Wedel og Adlersparre at forhandle med hverandre, om det ikke var bedst, at Prins Kristian August saa snart som muligt begav sig over Grænsen, og allerede den 28de August

*) "Forfatterens Sidemand, en af de mest anseede Mænd i Forsamlingen, trykkede ham tilbage i Stolen med den Paastand, at den Skaal ei burde drikkes. Men Forfatteren delte ikke sin Sidemands Mening og forsømte ikke med sædvanlig Ligegyldighed for Hyldninger af den Art at vise sin Konge sin Ærbødighed. Dette anføres kun som et Bevis paa den Stemning, der herskede i denne Forsamling, som var et Echo af de Misfornøielsens Toner, som hørtes fast overalt i Anledning af Kaas's Sendelse og Forhold mod Prinsen."

blev Prinsen i Stockholm udraabt til svensk Thronfølger. Men denne holdt fast ved den Beslutning, han engang havde taget: først maatte der være sluttet Fred mellem Rigerne, før han vilde eller kunde modtage det paa ham faldne Valg som Sveriges Thronfølger.

I Slutningen af Mai Maaned havde Keiser Alexander af Rusland erklæret, at han ikke vilde slutte Fred med Sverige, med mindre dette afstod hele Finland til Kalixelven tilligemed Ålandsøerne, frafaldt Forbundet med England og sluttede sig til Rusland. I saa Fald skulde Keiser Alexander stille Tropper til Sveriges Raadighed, hvis det maatte blive angrebet af England. Den svenske Regjering forsøgte forgjæves først under Notevexling og senere ved at friste Vaabenlykken at faa disse Fordringer nedstemte i nogen Grad. Underhandlingerne var imidlertid blevne fortsatte paa dette Grundlag, uden at Enighed var opnaaet. Ihvorvel den russiske Keiser jevnlig havde erklæret, at han paa ingen Maade vilde skille sin Sag fra sine Forbundsfællers, lykkedes det ikke Blome at faa Rede paa Underhandlingernes Gang; det var ikke til at tage Feil af, at Rusland var beredt til at opofre Danmark, naar det kun selv fik sit paa det tørre. Da nu Blome meddelte Petersburgerkabinettet, hvilke Fordringer den dansk-norske Regjering agtede at opstille, blev baade Czaren og hans Udenrigsminister Romanzow ligesom overvældede af deres Ubluhed, og de nægtede aldeles at gaa med herpaa. Den eneste Erstatning, som disse fandt passende, var Svensk Pomern, Lübeck og Hamburg; men de vilde dog ikke lægge Hindringer i Veien for, at Danmark kunde faa mere, hvis Keiser Napoleon saa vilde. Den Indberetning, som Blome herom kunde affærdige til den dansk-norske Konge, maatte, som rimeligt kan være, øve et høist nedslaaende Indtryk paa denne, saa meget mere, som Napoleon havde besluttet sig til ikke at sende nogen Befuldmægtiget til de paagaaende Fredsunderhandlinger. Slag i Slag kom da den ene Jobspost efter den anden, først Efterretningen om Kristian Augusts Thronfølgervalg, saa den norske Regjeringskommissions mistrøstige Skrivelse, og endelig kunde Kaas meddele, at Adlersparre umiddelbart efter Thronfølgervalget var brudt op med en Troppeafdeling og havde sat sig i Bevægelse mod den norske Grænse. Man vidste i Kjøbenhavn, hvad dette havde paa sig; man kjendte nemlig godt til Adlersparres Planer om at tilveiebringe en Forening mellem Sverige og Norge, og man vidste ligeledes, at der hos en stor Del af Nordmændene ulmede et sterkt Misnøie mod Regjeringen.

Den danske Regjering gik nu fra den ene Yderlighed til den anden. I Stedet for at kræve en omfattende Afstaaelse af svenske Provinser tilbød den nu under 3die August den svenske Regjering Fred paa det Vilkaar, at alt skulde være som før Krigen. Den danske Udenrigsminister beklagede sig herunder over, at der fra svensk Side ikke var vist hans Herre tilbørlig Hensynsfuldhed, idet der ikke var sendt ham som den svenske Thronfølgers Suveræn

officiel Meddelelse om hans Valg. Men alligevel vilde han nu bidrage sit til at bortrydde de Hindringer, som forbød Prinsen at modtage det ærefulde Kald.

Da det svenske Hof modtog den danske Regjerings Forslag om at aabne Underhandlinger, vidste det ikke ret, hvad det skulde foretage i denne Anledning. Dels kom Forslaget noget uventet, dels havde det gjort sig ikke smaa Forhaabninger, som knyttede sig til Adlersparres Optræden paa den norske Grænse og til den Revolution, det gjorde sikker Regning paa skulde finde Sted i Norge. Det svarede da, at det foreløbig ikke kunde indlade sig paa at fatte nogen Bestemmelse. Hvad der laa bag den svenske Regjerings Vægring ved at optage de tilbudte Forhandlinger, var ikke rent undgaaet den dansk-norske Regjerings Opmerksomhed, og den var ikke tilsinds at trygle om Fred. I den Depesche, hvormed den svenske Regjerings Reservation besvaredes, lod man den nemlig høre, at hvis det Forslag, som man havde fremsat, ikke vandt Bifald, saa vilde den dansk-norske Konge forbeholde sig Adgang til at forlade den foreslaaede Grundvold og opstille andre Betingelser, som kunde blive en Følge af Krigens Forlængelse. Da dette Svar indløb, var Stillingen paa den norske Grænse væsentlig forandret. Adlersparres Planer til at løsrive Norge fra Danmark var nemlig gaaede i Vasken. Thi om de end fandt Tilhængere som Grev Wedel-Jarlsberg og Major Darre, mødte de dog paa andre Hold den mest afgjorte Modstand, og først og fremst havde Prins Kristian August ligefrem afvist Tanken om en Opløsning af den gamle Forbindelse. Det var, naar det kom til Stykket, ham det væsentlig kom an paa, og da han havde opstillet som Betingelse for at modtage Thronfølgervalget, at der maatte være sluttet Fred, var der for den svenske Regjering tilsidst intet andet at gjøre end at vise Imødekommenhed mod Danmark.

Imidlertid havde Fredsunderhandlingerne med Rusland den 14de August taget sin Begyndelse i Fredrikshamn. Her tog den russiske Keiser og hans Ministre ikke det mindste Hensyn til den danske Konge, ja for at faa sin Krig frem, var de russiske Underhandlere endog lumpne nok til at udtale, at Sverige for Finland, som Rusland vilde have, kunde søge Erstatning paa en anden Kant. At man herved tænkte paa Norge, kunde der ikke være Tvivl om; thi paa samme Tid negtede den russiske Regjering at sikre Danmark Besiddelsen af Norge ved en særlig Bestemmelse i Fredstraktaten, og der taltes endog om, at Danmark gjorde rettest i at bortbytte en fjerntliggende og usikker Besiddelse, som det var ude af Stand til at forsvare, mod en anden, som passede sig bedre for det. Om Svensk Pomern var der dog ikke mere Tale. Ved Freden i Fredrikshamn, der sluttedes den 17de September 1809, maatte Sverige afstaa alle sine Besiddelser Øst for den Linie, der dannes af Muonioelv, Torneåelv, den Bothniske Bugt og Aalandshavet. Kongen af Sverige maatte forpligte sig til at tiltræde Kontinentalsystemet og til at lukke sine Havne for britiske Skibe, men for-

beholdt sig dog fri Indførsel af Salt og Kolonialvarer. Til Gjengjæld lovede Keiseren af Rusland at bidrage sit til, at der blev sluttet Fred mellem Sverige, Danmark og Frankrige.

Samtidig hermed forhandledes der mellem den dansk-norske og svenske Regjering om Optagelse af Fredsforhandlinger, og fra Regjeringskommissionen i Norge indløb der fornyede Forestillinger om, hvor nødvendigt det var, at der blev sluttet Vaabenstilstand. Kongen var i det længste uvillig til at give sit Samtykke dertil; men da Forholdene i selve Landet gjorde den til en bydende Nødvendighed, maatte han tilsidst give efter. Den 14de September blev der paa Magnord Gjæstgivergaard mellem Major N. St. Darre og Oberstlieutenant Anckarsvärd sluttet en Vaabenstilstand, som senere ratificeredes af Prins Kristian August og Oberst Adlersparre, der nys før var bleven udnævnt til Chef for Vestarmeen. Ifølge den anden Artikel i denne Overenskomst blev Opsigelsesfristen fastsat til 4 Uger, og de høistkommanderende for begge Hære forpligtede sig til at hjemsende samtlige Tropper med Undtagelse af dem, som udfordredes til Beskyttelse af Grænsepasserne og Grænsefæstningerne. Det blev fremdeles bestemt, at der under Stilstanden ikke maatte foretages Troppesamlinger paa svensk Side mellem Klaraelv, Venern, Gøtaelv og Rigsgrænsen eller paa norsk Side mellem denne og Glommen. Hærene blev derefter opløste.

Nogle Uger efter at Freden i Fredrikshamn var bleven afsluttet, tilkjendegav Grev Bernstorff Regjeringen i Stockholm, at der fra det dansk-norske Hofs Side ikke mere var noget i Veien for, at der blev sluttet Fred, og at Kommissarier hertil kunde opnævnes. I Midten af November mødtes da i Jönköping Kammerherre Nils Rosenkrantz fra dansk-norsk og Ministeren Karl Gustav Adlerberg fra svensk Side, og disse undertegnede den 10de December 1809 Freden. Ved denne blev de to Landes gjensidige Stilling den samme som før Krigen. I en hemmelig Artikel lovede Sverige at holde britiske Krigsskibe i en Mils Afstand fra Kysten, forsaavidt det kunde lade sig gjøre.

Som ovenfor fortalt havde man ved den Tid, Vaabenstilstanden mellem Norge og Sverige afsluttedes, fra svensk — og vel ogsaa fra norsk — Side arbeidet paa at faa Prins Kristian August til at forlade Norge og begive sig til Stockholm, hvor han skulde sværge den svenske Konge Troskabsed uden forud at være løst fra sin Forpligtelse overfor Kong Fredrik VI. Man troede nemlig, at man herigjennem skulde rive Prinsen ud af det Dilemma, hvori han befandt sig, og fritage ham for at være med i Arbeidet paa Norges Løsrivelse fra Danmark og Forening med Sverige, hvilken Akt saa skulde besørges ved Adlersparre og Grev Wedel. Thi man troede nu i Sverige fuldt og fast, at Tiden til at foretage denne Omvæltning var inde paa dette Punkt, da Norge ved mislig Høst og streng Blokade truedes med

Undergang, og man antog derfor, at Nationen tage tiltakke med enhver Redningsplanke, som maatte frembyde sig.

I Sverige var Høsten falden heldig ud, og paa Grænsen samledes der paa Regjeringens Foranstaltning store Oplag af Korn, der skulde stilles til Nordmændenes Raadighed. Men Betingelsen var rigtignok, at Norge først skulde erklære sig uafhængig af Danmark.

Vi har ovenfor gjentagne Gange udtalt, at Prins Kristian Augusts Holdning overfor Kong Fredrik VI ikke altid var klar, og at der findes Træk, der berettiger os til at drage hans Loyalitet i Tvivl. De Forhold, hvori han var stedt, var dog saa extraordinært vanskelige, at man ikke kan undres over, om Prinsen ikke altid var rigtig klar paa, hvad han i Virkeligheden vilde. Fra det Øieblik af, man paa den ene Side begyndte at anse ham for frygtsom, medens man paa den anden sigtede ham som Forræder, kommer der under de store Sjælslidelser, hvorunder han sønderfledes, en Ro og Støhed over ham og over hans hele Handlemaade, der viste, at han var en Mand, der hverken svigtede sin Overbevisning eller Ærens Bud. Regjeringskommissionens onde Aand, Kancellipræsident Kaas, blev tvungen til at forlade Landet, hvor han nu var rent tilovers, og for Norge, som Svenskerne rent lagde an paa at udhungre, aabnede han forskjellige nye Handelsveie, hvorved disse Spekulationer blev gjorte tilskamme. Men ethvert Skridt, som Prinsen saaledes tog, kostede ham Kamp og Møie, og det holdt mangen Gang haardt at faa Kong Fredrik til at gaa med paa de Foranstaltningnr, han bragte i Forslag, til Trods for, at det var den soleklareste Sag af Verden, at de maatte til, hvis Norge skulde bestaa.

Ved alt dette har Prins Kristian August sat sig et uforgjængeligt Minde i vort Lands Historie, og derfor vil Nordmanden i Erkjendelsen af alt det gode, han i Nationens Interesse fik udrettet, heller aldrig tillade, at man sætter Ordet Forræder i Forbindelse med den ædle Fyrstes høiagtede Navn.

Før Freden i Jønkøping sluttedes, havde Kong Fredrik VI under 15de November i venlige Udtryk givet Prinsen Afsked af sin Tjeneste som Feltmarskalk og Norges Statholder. Den 15de December havde han paa Kongsvinger en Sammenkomst med Adlersparre, med hvem han aftalte forskjelligt vedkommende hans fremtidige Stilling. Han kom i Samtalens Løb ogsaa ind paa den fremtidige politiske Opgave, som det tilkom Sverige at løse. Herom udtalte han sig paa følgende Maade:

"Sverige forekommer mig at være udset af Forsynet til at blive Udgangspunktet for den skandinaviske Ide. Herfra skal den nationale Enhed transpirere, der skal sammenholde de nordiske Kræfter; men det sker ikke, førend Regjeringen forstaar, hvor meget Splittelse mellem disse Riger nedsætter deres og Folkenes Anseelse og gjør Nordens Betydning til saagodtsom ingen. Det synes mig saa let for disse Stater at komme til et rigtig ind-

byrdes Forhold med hinanden. Samme Sprog og Interesser, samme Klima og Folkekarakter, samme Vaner og Lyder, alt taler om et fælles Maal. Hvorfor da ikke mødes der."

Dette var hans Program, som han ogsaa — om end i ganske andre Ordelag — opstillede ligeoverfor Kong Fredrik i de sidste Skrivelser, han tilstillede denne fra Norge af.

Kristian August havde i de sidst forløbne Maaneder gjort sig istand til at reise til Sverige. Den 28de December fratraadte han sin Stilling som Norges Statholder og Regjeringskommissionens Præses. Dagen efter, den 29de December, gaves der i Kristiania "en Taknemmeligheds- og Fredsfest", som Bladet "Tiden" udtrykker sig, først i Byens Kirke, siden i det daværende Festivitetslokale, Kathedralskolens Sal, og i denne, hvortil der udfærdigedes Indbydelse i et versificeret Skrift, deltog en overordentlig stor Mængde af alle Stænder. Om Aftenen var Byen illumineret, og i de Hurraraab, hvormed de for ham under Festen udbragte Skaaler ledsagedes, deltog den udenfor forsamlede Folkemasse. Det gribende Indtryk, Festen efterlod hos alle, afsvækkedes ikke i ringeste Mon af den Affkedsskrivelse, som Prinsen den følgende Dag lod udgaa til det norske Folk:

"Nordmænd! Det for mit Hjerte smertelige Øieblik er kommet, da Skjæbnen og Pligt nøder mig til at forlade Eder. Da vi erholdt Efterretning om, at vor fredelskende Konge var tvungen til at gribe til Vaaben, at Freden var brudt, som i en lang Række af Aar havde gjort vort Fædreland lykkeligt og til en Gjenstand for alle Nationers Misundelse, da var ikkun et Raab: "det gjælder Kongens den retfærdige Sag; det gjælder Fædrelandets, Norges, Ære og Frelse", som gjenlød fra vore Klipper, og ikkun en Tanke, en Følelse besjælede gamle Norges Sønner. Med Standhaftighed og norskt Mod blev da hvert fiendtligt Angreb afslaaet ved vore brave Sø- og Landkrigere, ved vore Kysters kjække Beboere. Med udholdende og mandigt Mod taalte flere af Statens Borgere deres Velfærds uforskyldte Tab, Mangelen af Livets første Fornødenheder, Tabet af deres Venner ved smitsomme Sygdomme; villigen ofrede de af det, de selv savnede, paa Fædrelandets Alter, til at forsyne efter Evne deres kjæmpende Medbrødre med manglende Fornødenheder, til de Syges Forpleining og Vederkvægelse; thi vi kjæmpede i en retfærdig Sag til gamle Norges Ære, og Privatinteressen maatte vige for Almenvellet. Nordmændenes gamle Karakter oplivedes i dens fulde Kraft; den erhvervede Europas øvrige Nationers Hylding, og Norge indtog paa ny den Rang, som tilkommer det i den retsindiges Øine, som skjønner Kraft, Energi og Høimodigheds Virkning i Forhold til Evner. I dette Øieblik stillede en for mig heldig Skjæbne mig i Spidsen for en ædel og kraftfuld Nation, og jeg blev hædret ved dens Anstrengelser. Stolt af at have erhvervet mig det hæderfulde Navn af Nordmand, erholdt jeg saa mange Beviser paa Høiagtelse og Kjærlighed af Eder, at jeg ei ser mig istand til at udtrykke den Taknemmelighed, den inderlige Hengivenhed for Norges ædle og kjække Sønner, som opfylder mit Hjerte, og som vil være min Stolthed og min Trøst indtil mit sidste Aandedræt. Krigen oplivede Nordmandens energiske Karakter; Privatinteressen maatte vige for Almenaanden, og saaledes bliver den en

Velgjerning for Norge; thi denne Stemning vil og maa — ved at følge vore Fædres Exempel — ved at gjøre Tarvelighed til Ære, Vindskibelighed til Pligt og et af Eders Hovedøiemed — ved de følte Manglers mulige Afhjælpning ved Industri — ved Oplysningens Fremme og Fordommes Bortrydning, gjøre Norge til et lykkeligt, kraftfuldt, selvstændigt, uovervindeligt Land. Naar Privatinteressen maa vige for Almenaanden, da vil hver Mand føle og indse, at almennyttige Indretninger ei alene kan, og med Rette bør forlanges af en mild og retfærdig Regjering, som ei uden yderste Nød forøger byrdefulde Skatter, vanskelige at bestemme og fordele; men at disse Foranstaltninger bør, og muligens ikkun hensigtsmæssigen kan bevirkes, ved ægte Nordmænds Forening; da vil Norge se dets Opdragelses-Anstalter udvidede, Oplysningen fremmet, Agerdyrkningen, fornemmeligen i vore sydlige Provinser, som ved deres Danmark lignende Klimat maatte kunne blive et Kornkammer for Norge, oplivet. Ved nye Veies og Kanalers Anlæg vilde nye Velstandskilder aabnes. Ved Fabriker vilde vore Metaller end mere forædles, og vi i vort eget Land forfærdige mange af de til Jordbruget fornødne Redskaber, som vi nu maa søge i andre Lande. Vore Skove vilde hensigtsmæssig og sparsommelig benyttes, for ei at berøve vort Land en Skat, hvis hastige Tab vil have Landets Udmattelse og Undergang til Følge.

Saaledes vilde det nu overstandne Uheld blive en sand Lykke for Norge, da det oplivede Nordmandens Karakter, det oplivede den Kraft og den Stemning for Almenvel, som hædrede Norge, og som kun med Ringeagt kan anse Egennytte og nedrig Interesse, der alene tilkommer indskrænkede Hoveder og indskrænkede Hjerter.

Dette er mit Haab, mit Ønske i det Øieblik jeg forlader Eder, mine Landsmænd! Lad det blive opfyldt, og det skal blive mig det sikreste Bevis paa Eders kjærlige Erindring, en sand Beroligelse for mit Hjerte, som til dets sidste Slag vil føle lige varmt for Eders Vel.

Kristiania den 30te December 1809.

Christian August,
Prins til Slesvig-Holsten."

Paa Grund af sin store Godgjørenhed var Prinsen en fattig Mand, og hans Midler strakte ikke engang til at bestride Omkostningerne ved hans Reise til Stockholm, ihvorvel denne skulde foregaa paa den efter Omstændighederne sparsommeligste og mest ligefremme Vis. Han nødtes derfor til at laane 8000 Rdlr. af Kong Fredrik VI. For at have en trofast og hengiven Ven i sit nye Hjemland udvirkede han for Kaptein Johan Hübner Holst, der nu, efterat Done var afgaaet ved Døden, var den Officer, paa hvem han satte størst Pris, først Permission, siden Afsked af dansk-norsk Tjeneste og Ansættelse som Oberstlieutenant i den svenske Hær.

Den 4de Januar Kl. 9 Morgen forlod Prinsen Kristiania, hilset til Afsked med Salut fra Akershus Fæstning. Skjønt Prinsen havde udtalt Ønsket om, at man ikke vilde ledsage ham paa Vei, fulgte ham dog saa mange af Byens Borgere, som kunde tage sig en Fridag. Det var et Optog, som ikke syntes at ville tage Ende, idet de, som vendte hjem, erstattedes af andre, som ogsaa vilde være med paa at vise den bortdragende Fyrste den sidste Æres-

bevisning. De Selskaber, som gaves paa hvert Hvilested, var i sit Slags en hel Begivenhed. "Aldrig," udbryder Jakob Aall med Varme, "gaves der Fester, hvori oprigtig Høiagtelse og Kjærlighed mere forenede sig med den Hylding, der skjænkes Konger og Fyrster, end ved disse." Men den herskende Stemning ved dem var Sorg, trøstesløs Sorg. Ingen faldt paa, at Stunden nu skulde være inde, da man kunde have udraabt Kristian August til Landets Konge. Fra Høiderne ved Svinesund kastede Bønder og Borgere et sidste vemodigt Blik efter den høitelskede Prins, der iført svensk Generalsuniform snart landsteg paa svensk Side som Sveriges Thronfølger Karl August.

Der var en, som havde ventet sig noget vidunderligt af Nordmandens Enthusiasme*) og derfor havde en knugende Fornemmelse af, at et vigtigt Øieblik var gaaet tabt. Denne ene var Grev Wedel-Jarlsberg, der efter at alle andre Nordmænd havde sagt Prinsen Farvel, ledsagede ham helt til Tanum i Baahuslen. "Han havde," siger hans Biograf Dr. Yngvar Nielsen, "set den sidste store Afskedsfest i Kristiania, uden at Begeistringen der havde kaldt hans Landsmænd til kraftig Handling, og han havde set Prinsen for sidste Gang mønstre sit eget Regiment og gaa igjennem dets Geledder, uden at nogen havde hævet sin Røst for at bede ham blive Norges Konge. Han havde — kan man gjerne sige — fulgt Prinsen til Svinesund med den norske Krone i sin Haand, for at vove med ham den store, men farlige Gjerning, at opflamme Folkets Nationalfølelse og vække det til en kraftig Daad, hvad enten denne skulde føre til Seier eller Undergang." Men om Grev Wedel end i Øieblikket følte, at han havde lidt Nederlag, var han dog den Mand, som, hvad Tid det skulde være, var beredt til at optage sin Gjerning fra nyt af.

Ved Ankomsten til Sverige blev Prinsen modtagen af Georg Adlersparre, og en Del andre høie Herrer, som Kong Karl havde sendt ham imøde. Kjendt og agtet, som han allerede var i Sverige, hilsedes han med Begeistring af Almuen, som i Mængde strømmede til for at faa ham at se. Havde hans Afreise fra Norge været en uafbrudt Række af Sørgefester, skulde til Gjengjæld hans Færd gjennem Sverige ligne et Triumftog. Ogsaa

*) Den 9de December havde Grev Wedel tilskrevet Adlersparre et Brev, hvori det bl. a. heder:

" . . . . Jeg maa anse det som en af Skjæbnens Chikaner, at jeg endnu ikke har omfavnet Dem, ædle Ven! Men nu maa man tænke paa en anden Leilighed. Jeg og en Mængde af Prins Kristians Venner har besluttet at følge ham i det mindste til Svinesund, naar han forlader os for at tiltræde sit hæderlige Kald. Formodentligen møder De ham ved den svenske Grænse som kommanderende General. Er dette ikke Planen, saa maa det endeligen blive det; thi det var godt, om en Mand af Deres Indflydelse talte med nogle af de Mænd, som fulgte Prins Kristian og lod falde et beleiligt Ord. Var det saa ikke muligt, at jeg kunde som tilfældigvis kjøre nogle Mile tête à tête med Dem i Deres Eqvipage eller faa Kvarter med Dem? . . Vi maa, hvorledes det end gaar, have nogle Timers ensom Samtale. Hvor og paa hvad Maade bestemmer De . . . . ."

her illumineredes Gaardene, og Fakkeltog ledsagede ham fra Bygd til Bygd. I Gøteborg blev han ligeledes paa det festligste modtagen, og fra de store Skarer af Borgere og Almuesfolk, som strømmede sammen udenfor Prinsens Bolig, hilsedes han med Jubelraabet: "Vi kjender Dig, vi elsker Dig!" Ogsaa fra Adelens Side blev Prinsen modtagen med Agtelse; men der gik dog allerede nu blandt de lavere Klasser Rygter om, at et vist Parti inden den høiere Adelstand i Virkeligheden nærede alt andet end venlige Følelser mod ham. Man mumlede om, at der var en Sammensværgelse mod hans Liv i Gjære, og dette Rygte fandt kun altfor stor Tiltro. Et pludseligt Ildebefindende, som overkom Prinsen strax efter hans Ankomst til Sverige, og som senere jevnlig skulde indfinde sig, gav Mistanken Næring, og navnlig var det det Adlersparreske Parti, som sørgede for at holde denne vedlige ved Udsagn, i hvilke der ikke var Fnug af Sandhed. Man tænkte sig Prinsen som en Mand med Jernhelse, siden han havde udstaaet de haardeste Strabadser paa sine Felttog; men man erindrede ikke, at disse havde været af den Art, at de havde trukket de strengeste Vexler paa hans Sundhed. Efter en Dags Hvile kom Prinsen sig dog saapas, at han kunde fortsætte Reisen til Drottningholm. Dagen efter sin Ankomst herhen modtog han en Deputation fra Stænderne, der overrakte ham den svenske Rigsdags Valgakt.

Den 22de Januar foregik hans Indtog i Stockholm. Paa Slottet, hvor han tog ind, modtoges han af den gamle Kong Karl, som selv præsenterede ham for sin Hofstat, for Dronningen og for de i Rigssalen forsamlede Stænder. Her kundgjorde Kongen Prinsens Adoption med det Tillæg, at denne efter hans Ønske havde antaget det for Svenskerne kjære Navn Karl. Prinsen aflagde saa Eden til Konstitutionen, hvorpaa den gamle Konge bevæget omfavnede ham. I de Festligheder, som nu igjen begyndte i Stockholm, maatte Prinsen tage Del, skjønt kun med stor Ulyst, vant, som han var til et regelmæssigt og tarveligt Liv. De Anstrængelser, som disse udkrævede, medtog ham haardt, og desuden følte han sig ikke vel ved det stive Ceremoniel, som den svenske Adel altid lagde Bret paa. Ganske vist forstod han ved saadanne Leiligheder at optræde med fyrstelig Værdighed; men paa den anden Side opgav han ikke sin jevne Ligefremhed, og denne synes ikke at have smagt den mægtige Adel, der snart ogsaa fik Nys om, at Prinsen havde udladt sig med, at denne Stands Forrettigheder var meningsløse. Det siger da sig selv, at han ikke kunde være meget yndet af det høiere Aristokrati. Den gamle Konge, som synes at have været tilovers ved sit eget Hof, kom Prinsen derimod godt ud af det med. Man fandt dem jevnlig paa Tomandshaand i Kongens Værelser, hvor de drak Kaffe og røgte Tobak, saa de begge sad som i Skodde. Paa mindre god Fod stod han med flere af Hofembedsmændene, deriblandt Rigsmarskalken Greve Axel Fersen, en rangstolt Adelsmand, der var den gamle Kongefamilie med Liv og Sjæl hengiven.

Saa ofte det lod sig gjøre, trak Prinsen sig tilbage til sine Værelser, hvor han arbeidede med sine Adjutanter Major Forsell og Oberstlieutenant Hans Hübner Holst, hans gamle Adjutant, der havde fulgt ham fra Norge. Han var nemlig kjed og led af det trættende Hofceremoniel og hertil kom ogsaa, at hans Helbredstilstand daglig syntes at forværres. Det er ikke godt at sige, om det var hans overanstrengende Arbeide i hans besværlige Stilling i Norge, hvis Følger nu ytrede sig, eller om det var Omstændigheder ved hans nye Post i Sverige, som øvede sin nedtrykkende Indflydelse paa ham. Sikkert er det ialfald, at han her gjorde lidet glædelige Erfaringer i flere Henseender. Inden Stænderne herskede der Splittelse og Uenighed, som var ham en stadig Kilde til Sorg, og det maa ogsaa være gaaet op for ham, at han inden Adelen, der kun med Uvillie havde fundet sig i hans Valg til Kronprins, havde mange Modstandere. Men paa den anden Side befæstedes daglig den Yndest, som Prinsen allerede havde vundet hos det svenske Folk, hvortil hans tarvelige Levemaade, hans udstrakte Godgjørenhed og hele hans personlige Færd meget bidrog.

Da det led ud paa Vaaren, plagedes han hyppig af Svimmelhed, Hovedpine, Brystsmerter og sterk Mathed. Hans Nervesystem kom ofte ved den mindste Sindsbevægelse i sterkt Oprør, og Rygterne om forskjellige Mordforsøg, som skulde være i Gjære mod ham, har vistnok ogsaa i høi Grad bidraget til at nedstemme og smerte ham, selv om disse ikke foruroligede ham. For sine Fortrolige omtalte han alle saadanne Rygter som opspundne af Rænkesmede og Partimænd, og han erklærede, at han ikke et Øieblik fæstede sig ved dem. I Politiken blandede han sig forøvrigt lidet i denne Tid. Kun da Rigsdagen havde Militærlovgivningen til Behandling, optraadte han med større Kraft og Bestemthed, og ved denne Leilighed gjorde ogsaa hans personlige Optræden Udslaget til Fordel for hans Meninger om Landets Forsvarsvæsen.

Den 4de Mai opløstes Rigsdagen. Prinsen besluttede sig nu til at foretage en Reise i det sydlige Sverige, hvor han skulde møde sin Broder Hertug Fredrik Kristian af Augustenborg. Til denne havde han altid staaet i et meget kjærligt Forhold, hvorom hans Brevvexling bærer Vidnesbyrd. Rygterne om Mordforsøg mod ham tiltog i Styrke, og man vilde allerede nu med Bestemthed vide, at Prinsen aldrig mere skulde komme levende tilbage til Stockholm. Ogsaa Prinsens nærmeste Omgivelser begyndte at fæste sig ved disse Udsagn.

Strax efter sin Afreise fra Hovedstaden blev Prinsen ogsaa virkelig syg. Efter at have nydt en fra Slottet medbragt Postei indfandt der sig Brækninger og Mavesmerter, og han maatte i Linkøping spørge Professor Lodin til Raads. Dennes Lægemidler hjalp ham dog ikke stort, og i Eksjø, hvor han forblev i tre Dage, gav han sig under Behandling af Professor Olin. Han blev nu saa vidt restitueret, at han kunde fortsætte Reisen til Karlskrona, hvor han i Egenskab af Storadmiral inspicerede Flaaden og Værfterne. De

Anstrengelser, som var forbundne hermed, var imidlertid saa store, at han maatte støttes af sine Adjutanter og næsten løftes ud af den Vogn, der førte ham til hans Bolig. Dagen efter ankom Kongens Livmedikus Rossi, som Karl XIII paa Efterretningen om Prinsens Upasselighed havde afsendt fra Stockholm. Men Prinsen vilde ikke have noget med Rossi at gjøre, da han ikke havde stor Tillid til ham og hans Kunst; han var nemlig kun en Tandlæge, som af Familien Fersen var bleven introduceret ved Hoffet. I Landskrona indfandt Sygdommen sig imidlertid med forøget Styrke, og mod Sædvane talte Prinsen med en af sine Adjutanter om sin Tilstand, idet han ytrede, at han ikke kjendte sig selv igjen, og klagede over Svimmelhed og Hovedpine. Nogle Dage efter traf han sammen med sin Broder, og hans Tilstand syntes nu at bedres noget. Brødrene tilbragte i hinandens Selskab nogle lykkelige Dage i Ramløsa; men Prinsens Nervesystem var aldeles ødelagt. Selv Glæden over Samværet med Broderen virkede forstyrrende paa ham, og imellem overfaldtes han af et Slags Bevidstløshed, under hvilken han ikke gjenkjendte Hertugen. Skilsmissen mellem Brødrene var derfor en høist angribende Scene, og da de den 28de Mai tog Farvel med hinanden, anede de vistnok, at det var for sidste Gang, de saaes. Prinsen var efter dette sterkt angrebet; men da de Mørnerske Husarer stod opstillede til Mønstring paa Kvidinge Hede og ventede paa ham, vilde han med sin sædvanlige Samvittighedsfuldhed og Nøiagtighed ikke forsømme Mønstringen.

Efter en let Frokost, hvorunder han mod Sædvane for at komme til Kræfter havde nydt et Par Glas Vin, kjørte han til Mønstringspladsen, ledsaget af sine Adjutanter, Holst og Forsell, der red ved Siden af den Vogn, som man havde formaaet ham til at benytte. Men da han var kommen ind paa Heden, steg han tilhest for at følge Husarernes Bevægelser. Kort før havde den ene af hans Adjutanter, der var ængstelig for, at Prinsen ikke vilde taale de med Mønstringen forbundne Anstrengelser, spurgt ham om, hvorledes han befandt sig, og faaet et beroligende Svar. Han holdt nu en Stund foran Fronten af Regimentet, men da han fik Underretning om, at Husarerne skulde udføre et Angreb, vilde han begive sig til en af Fløiene for at overse Bevægelsen. Han satte da sin Hest i Gallop og sprængte ned mod venstre Fløi. Under dette sit Ridt mistede han Hatten, som en Ritmester sprang af Hesten og tog op; men strax efter vaklede han i Sadelen, tabte Tøilerne og Stigbøilerne og faldt baglængs til høire Side af Hesten, der fortsatte sit Løb. Oberstlieutenant Holst, der red ham nærmest, kastede sig i Hast af sin Hest for at komme ham til Hjælp, og strax efter kom ogsaa endel andre Officerer af hans Følge tilstede. De fandt da Prinsen liggende paa Ryggen maalløs, med rallende Aandedræt og — som det syntes — bevidstløs og døende. Der gik øieblikkelig Bud efter Livsmedikus Rossi, der havde fulgt Prinsen til Kvidinge Hede. Denne indfandt sig strax og anvendte alle Midler, som kunde anvendes, deriblandt ogsaa Aarelatning. Men ethvert Forsøg fra

Rossis og de tilkaldte Regimentslægers Side paa at kalde Prinsen tilbage til Bevidstheden mislykkedes. Prinsen var og blev død. Dette hændte den 28de Mai 1810, lidt før Kl. 3 om Eftermiddagen.

Prinsens Lig bragtes nu til den i Nærheden af Mønstringspladsen liggende Kvidinge Prestegaard. En af Prinsens Adjutanter ilede strax efter som Kurer til Stockholm for at overbringe Kongen Dødsbudskabet. Dette gjorde et voldsomt Indtryk paa den gamle Mand, der havde fattet en sand faderlig Kjærlighed for Prinsen, og man frygtede en Stund for hans eget Liv. Ude af Stand til selv at fatte nogen Beslutning eller foretage sig noget som helst, maatte han overlade til Statsraadet at træffe de forskjellige Foranstaltninger, som Dødsfaldet foranledigede.

Statsraadet sendte da strax to Kemikere, Berzelius og Pontin, til Kvidinge for at være tilstede ved Obduktionsforretningen. De haardnakkede Rygter om Efterstræbelser af Prinsens Liv syntes nemlig ved hans pludselige Død at have faaet større Sandsynlighed end nogensinde, og selv i de høiere Kredse begyndte man at tro paa deres Sandhed. Derimod var man uenig om, hvor Morderne skulde være at søge. Medens nogle paastod, at Prinsen skulde være forgiftet paa dansk Foranstaltning, idet Danskerne af Frygt for at miste Norge, naar Prinsen besteg den svenske Throne, skulde have ryddet ham af Veien, troede de fleste, at Ugjerningen var udgaaet fra et med Prinsen misfornøiet Adelsparti, der i den vordende Regent saa en afgjort Fiende af Adelskabets gamle Forrettigheder. Obduktionsforretningen syntes dog paa det fuldstændigste at modsige Rygterne om et Mord. Ganske vist klandrede de udsendte Kemikere Livmedikus Rossi for, at han var gaaet skjødesløst tilverks ved Obduktionen, og Folket ansaa ogsaa senere hen denne for medskyldig i det formodede Mord; men de tilstedeværende Professorer fandt ikke nogen anden rimelig Dødsaarsag, end at et Slagtilfælde havde rammet Prinsen, og denne Mening tiltraadtes af det medicinske Fakultet. Men desuagtet fandt Rygtet om et Giftmord mere og mere Tiltro blandt Almuen, der endog vidste at udpege Hovedmændene for Forbrydelsen i Grev Axel Fersen, hans Søster Grevinde Piper og Grev Ugglas. Mod disse bryggede der op en voldsom Forbitrelse i det svenske Folk, der i den knugende Fornemmelse af det uerstattelige Tab, det havde lidt, beredte sig til at tage en frygtelig Hevn over hans formentlige Mordere.

Dagen før Prinsens Lig ventedes til Stockholm, — Ligvognen var den hele Vei fra Skaane af trukken af den bedrøvede Almue, der siden Gustav Adolfs Tid ikke havde vist noget Kongelig slig Ære — samlede der sig i Hovedstadens Værtshuse og paa andre offentlige Steder Opviglere, der med dundrende Taler om den Afdødes store Værd som Menneske og Regent ophidsede den tilstedeværende Pøbel, der samtidig fik "utvetydige Vink" om, hvem der havde været hans Modstandere. Det gik flot til med Skjænk og Pengeuddelinger, saa Stockholmspøbelen, der er bekjendt for sin Vildhed og

Raahed, var passe forberedt paa, hvad der skulde komme. Derhos var der opslaaet Plakater paa Gadehjørnerne. Af disse var nogle saa lydende:

"Til Folket, Karl Augusts Hævnere!

Svensker, Hævnens Time slaar. De sande og gode Svensker har tilsvoret hinanden at dø eller hævne Karl Augusts Død. Næste Søndag, naar Aften, klokken lyder, samler Eder paa Torvet, hvor I skal finde Høvdinger med en Plan, som Eders Mod, Styrke og Enighed skal sætte i Verk. Død og Hævn være Eders Valgsprog!"

En anden Plakat udpegede Ofrene:

"Svensker! Vor Fyrste er død af Gift, og vi bør hævne hans Minde. Nogle Storkarer har smedet denne Kjæde af Forbrydelser. Vaagn op, Svensker! Der er endnu et Glimt af Haab, men lad det ikke slukkes. Blod maa udgydes. I skal ikke længere taale de Stores Nederdrægtigheder. Den sande Styrke har I i Eders fast forenede Arme. Reis Eder, og snart skal I se den bestjernede Mand falde . . . . . Skaan ikke den onde Grevinde!"

Den 20de Juni 1810, sem Maanedersdagen efter, at Prinsen havde holdt sit Indtog i Sveriges Hovedstad, førtes hans Lig derhen, og Rigsmarskalken Grev Axel Fersen, der dengang havde ledsaget ham ind i Byen, fulgte ham ogsaa nu. Fersen kjendte godt de Rygter, der var sat ud blandt Folk om hans Person, og tillige den Fare, der truede ham fra Pøbelens Side; men han var for stolt til, at han af disse Grunde skulde lade sig afholde fra at følge Ligvognen og indtage sin Plads i Følget. Med al den Pomp og Pragt, som den rige Adelsmand sædvanligvis udfoldede ved høitidelige Leiligheder, kjørte han i den sørgelige Procession ind i Byen, hvor Tropper stod opstillede i Gaderne, og hvor han altsaa skulde kunne tro sig sikker. Men allerede ved Indkjørselen i Byen blev Greven modtagen med Hujen og Stenkast, som knuste Vinduerne i hans Vogn. Greven selv forblev herunder uskadt; men snart gik Pøbelen ham nærmere paa Livet, idet man slog efter ham med Stokke og Paraplyer. Til Trods for det tilstedeværende Militær og Politi blev han nu saa alvorlig mishandlet, at han maatte gribe Flugten. Paa Ridderhustorvet sprang han ud af Vognen og ilede ind i et Hus, hvor han skjulte sig i et Loftværelse. Men Pøbelen fulgte ham i Hælene og drev ham igjen ud paa Gaden. Han søgte da Beskyttelse hos det opstillede Militær; men dette forholdt sig passivt. Han blev paa voldsomste Vis revet bort af Pøbelhoben, just som man vilde føre ham til Raadhuset, og mishandledes nu saa længe, til han styrtede om. En ung som Sømand klædt Person fuldendte Udaaden, idet han ved et Hop knuste hans Brystkasse. Pøbelen rev Klæderne af Liget og slæbte det gjennem Gaderne. Derefter stormede Folkemassen i sit Raseri til Grevinde Pipers Bolig for at berede hende den samme Skjæbne; men hun var i Tide bleven underrettet om Faren og havde frelst sig til et sikkert Tilflugtssted udenfor Byen. Den forbitrede Hevnerskare søgte nu Grev Ugglas og stormede skrigende omkring i Gaderne, indtil endelig Overstatholderen fik kongelig Tilladelse til at gjenoprette Ordenen ved Vaabenmagt. Dette

skede ogsaa efter haardnakket Kamp, der kostede Blod paa begge Sider. Senere lykkedes det Politiet at opspore og arrestere nogle af de mest driftige af Urostifterne, en Skuespiller Lamberg og en Guldsmed Helborn.

Sørgeprocessionen havde under disse Optøier fortsat sin Vei til Slottet. Her blev Prinsens Lig lagt paa Parade og blev under Tilstrømning af store Menneskemasser henliggende til den 13de Juli, da den elskede Fyrstes jordiske Levninger bisattes i det karolinske Gravkapel i Riddarholmskyrkan i en Kiste, der paa to Sider bærer følgende Inskriptioner:

334. Riddarholmskyrkan i Stockholm.

Rätt och gränsor
Skulle Han skyddat,
Gammal Dygd
Ock
Forntids ära
Skulle Han upplifvat.
Hjeltar och konungar,
Som här hvilar,
De största bland Eder
Skulle
På Thronen
I Honom återlefvat.

Icke en Thron,
Blott
En Graf
Fick
Sverige gifva Honom.
Der
Nedsteg Han
Med
Carls Namn
Och
Svenska Folkets
Eviga Kärlek!

Aldrig, hverken før eller siden, har der i Nordens tre Riger ved en Fyrstes Bortgang hersket en saa almindelig Landesorg som ved Prins Kristian Augusts Død. De store Digtere kappedes om at synge Mindekvæder til hans Ære. Saaledes kvad Tegnér i 1814 i et Digt, som vi senere i sin Helhed skal gjengive:

"Forgäfves än engång steg Balder upp på jorden,
Carl August var hans nya namn.
Et präktikt stjernfall lik han glänste öfver Norden
Och återvände i sin faders famn."

Rahbek helligede hans Hukommelse følgende Linier:

"For ham tre Nationers Taarer rinde:
Hans Fødsel brammer Dannerriget af,
Erkjendtlig Norge har hans Seiersminde,
Ham Sverig bød en Krone, gav en Grav.
For hint leved han, for dette er han død;
Hvis Graad mon stoltest, hvis retfærdigst fløb?"

I Norge blev Prinsen besungen af Digtere som Joh. Storm Munch, Fredrik Schmidt, Lyder Sagen o. fl., og i Kristiania holdtes der i Byens Kirke den 23de Juli 1810 en Sørgefest over ham.

Før Kristian August som svensk Thronfølger forlod Norge, skulde Mindet om den folkekjære Fyrste blive knyttet til en Institution, der var beregnet paa at fungere som et virksomt Led i Bestræbelserne for at reise Nordmændene og samle dem i Endrægtighed med Landets Frigjørelse som Formaal.

Allerede om Sommeren 1809 fattede Grev Wedel-Jarlsberg Planen til Oprettelsen af et norsk patriotisk Samfund, der i Lighed med den Opgave, det nys før i Preussen stiftede "Tugendbund" havde stillet sig, skulde fremme det norske Folks aandelige og materielle Udvikling samt samle Landets spredte Kræfter til enig Samvirken for fælles Maal. "Et saadant Selskab kunde, naar det vandt almindelig Udbredelse og fik en kraftig Organisation, voxe op til en Magt i Staten; det kunde blive et Udtryk for den almindelige Mening, som ikke kunde oversees eller tilsidesættes, det kunde udvikle sig til en Repræsentation for et Folk, som var udelukket fra enhver Deltagelse i Statsstyrelsen." Han sammenraadede sig i denne Anledning med flere Mænd, som hidtil havde indtaget en mere tilbagetrukken Stilling overfor det politiske Liv, og hans Plan faldt i god Jord. Blandt dem, som han fik til at interessere sig for sin Ide, var Biskop F. J. Bech, Rektor Jakob Rosted, Overlærer L. Stoud Platou og Overlærer Søren Rasmussen, der i Forening udarbeidede Planen til det paatænkte Selskab. Denne, der oprindelig var ført i Pennen af Platou, blev eftergaaet foruden af de øvrige her anførte tillige af Grev Wedel, der slettede alt, hvad der i Udkastet forekom ham at smage altfor sterkt af Tidens hyperloyale Hengivenhed for "Sjette Fredrik" og For-

bindelsen med Danmark. Selskabet skulde stiftes udelukkende med Norges — ikke med Danmarks og "Tvillingrigernes" — Tarv for Øie, og under den Afskedsfest, som den 29de December blev givet for den bortdragende svenske Thronfølger i Kristiania Kathedralskoles Lokale, blev Indbydelsen til Oprettelsen af Selskabet for Norges Vel fremlagt. Affattet i den prunkende og svulstige Stil, som var Tiden egen, er denne i sin Helhed saalydende:

"Norske Landsmænd og Brødre!

Naar Uveirsskyer mørkne Himlen, naar Stormen raser, Tordner rulle og Havbølger bruse, da skjælver den uerfarne, den svage, den feige; thi han øiner intet uden Død og Undergang. Den kjække, ved Erfaring sindige og kloge Mand derimod, han skuer roligen Uveirets Komme og rædsomme Udbrud; thi letteligen gjenkjender han i alt Naturens vise Gang, der følger en høiere velgjørende Styrelse.

Uveiret svinder. Solen straaler atter ren og klar. Hin svage og frygtsomme Mand vaagner af sin Skræk, glemmer Uveiret, betragter med Ligegyldighed dets sørgelige Følger, og nyder atter sit fordums døsige Planteliv! Men den kjække, erfarne og tænksomme Mand, der stod i Uveiret med roligt, med mandigt Bryst, han berigede sin Erfarings Kundskab, han opdagede midt under Uveirets Rædsler, hvorlunde et lignende Tilfældes mangehaande Følger dels kraftigen kunde forebygges, dels lettere afhjælpes. Denne Erfaring indgiver ham sindigt Mod; dette frembringer forøget Kraft; han forener sin Kraft med andres, og flere Kræfters forenede Anstrængelse er Moder til gavnlig Daad.

Nordmænd! Kongens og Landets Sønner! denne kjække, denne kloge Mand, er, vil og skal hver Nordmand være og blive. Ja, norske Brødre! vi alle have været deltagende Vidner til det stormende Uveir, der saa nys vildt hvirvlede sig om vore Fjelde, vore Kyster og gjennem vore Dale. Vi alle ere deltagende Vidner til det meget, vort Fædreland, vort Norge har lidt, og end lider ved Uveirets Følger, langt farligere, end selv den forbifarende Stormsky. Disse Følger maa, kan og skal afhjælpes ved forenede Nordmænds kraftfulde Daad, nu da Uveirsskyerne svinde, nu da Freden mildt gjenstraaler i vore trygge og rolige Dale.

Norge, vort gamle stolte Klippeland, skal atter hæve sig med fornyet Glands. Norges Hæder og Held skal være norske Sønners første Tanke og høieste Formaal. Da skal Uveiret glemmes, dets Spor udslettes, og selv disse, idet de svinde, skal bringe Held og Hæder over vort elskede Fædreland. Da skal hver Nordmand kunne sige med Stolthed: hint Uveir kom, men Norges Sønner vaktes; — hint Uveir rasede, men Norges Sønner stode med urokket Heltekraft; — hint Uveir svandt, og efterlod sig sørgelige Mindesmerker, men Norges Sønner levede og virkede med forenet Kraft for det lidende, det gjenfødte Fædreland.

Hvilken hellig Glorie omstraaler Norges Rige! Hvilken smilende Udsigt i Fremtiden! Alle Norges brave og ægte Sønner, blussende af Kraft, de tænke, de handle, de virke ene og alene for det fælles Fædreland. Norges Børn skuede Moderlandets Ulykker, dets trykkende Mangler, dets tunge Savn, og de stræbe, de ile i enigt Samfund til det stolte Formaal, at forebygge hine, at afhjælpe disse. Og hvad formaar ikke Fædrelandskjærlighed, hvad udretter ikke flere forenede Brødres forskjellige Kræfter? Oplysning udbredes,

Jorddyrkning fremmes, Skovbrug forædles, Husflid forøges, Fabrikker anlægges, hver Industrigren ophjælpes og befordres. Hvor Oplysningens og Virksomhedens milde Straaler saaledes lyse, der trives, der flammer ren og klar den ædlere, høiere Moralitet. Paa denne Klippegrund hviler Stat og Folk tryggere, om muligt, end Dovre paa sin evige Granitfod. Paa denne Klippegrund hvile vort gode gamle Norge!!!

Norges Mænd! Skjønt og ædelt og høit er det i Farens Stund, naar Konge og Fædreland kalde, frivilligen og med mandigt Bryst at trodse Farer, at kjæmpe imod Død og Undergang, at afvende disse fra Fædrelandets gamle Arnesteder. Men ikke mindre skjønt og ædelt og høit er det, i Fredens roligere Dage, med udholdende Kraft, med ufortroden Iver, med fordoblet Anstrengelse at fremskynde og befordre Kongens eneste, høieste Attraa og Ønske, nemlig: Fædrelandets Vel. Begge Dele er sket, vil og skal ske blandt Norriges Fjelde; thi end leve vi, end ere vi Norges Sønner og aldrig svege disse deres Pligt, aldrig deres medfødte Huldskab og Troskab imod Konge og Fædreland.

Norske Brødre! Dette er ei et svagt Haab, men en fast Overbevisning hos alle undertegnede, hos Eders Venner og Landsmænd, der ere Nordmænd som I, og glæde sig over at være det. Vi ville derfor samle vore Kræfter, og fordoble vore Anstrængelser; vi ville pønse, handle og virke, alle i Forening, til at fremme vor Konges, vor sjette Fredriks stolte ophøiede Formaal, Fædrelandets tiltagende Kraft, Fædrelandets stigende Held!

I denne skjønne og store Hensigt have vi undertegnede Norges Mænd forenet os; i denne Hensigt ville vi oprette i vort Fædrelands Skjød et Selskab, hvis Virkekreds ikke skal indskrænke sig til nogen særegen, men omfatte enhver saavel ekonomisk som literær Gjenstand; ikke indskrænke sig til noget bestemt Sted, men udstrække sig til alle Norges end de fjerneste Egne. Dertil behøved vi flere, ja mange patriotiske Nordmænds forenede Kraft og Bistand. Vor Villie er god, vor Hensigt ren, som vort Formaal stort og ophøiet. Vel indse vi, at der, ligesom med alle ædle Frugter, vil medgaa lang Tid førend de modnes, og endnu længere førend de bringes til større Fuldkommenhed; at ikke alle Arter paa engang kunne plantes, eller med lige Omhyggelighed opelskes. Men vi tvivle ikke paa, at de jo alle efterhaanden ville modnes, og at vi stedse skulle komme det store Maal nærmere, dersom vor Plan og Hensigt vinde det forhaabede Bifald hos vore Medborgere, og vore fælles Bestræbelse begynde og fortsættes med Kraft og Enighed.

Vi vove derfor herved at indbyde alle tænkende Nordmænd og Fædrelandets Sønner, til at forene sig og samvirke med os, i et almindeligt patriotisk Samfund, der paa denne Fredens og Helten Kristians festlige Dag skal oprettes under Navn af:

Selskabet for Norges Vel,

hvis Plan og første Grundlove vi derfor herved meddele vore norske Brødre.

§ 1. Der oprettes et Selskab, hvis Hovedsæde er i Kristiania, under Navn af Selskabet for Norges Vel.

§ 2. Selskabets Øiemed er: at virke, saameget som det formaar, til Norges Vel i literær og ekonomisk Henseende.

A. Gjenstandene for dets Bestræbelser i literær Henseende blive: at udbrede Oplysning ved Skrifter og paa enhver anden hensigtsmæssig Maade.

B. Gjenstandene for dets Bestræbelser i ekonomisk Henseende blive: at befordre Agerdyrkning, Fædrift, Hus-, Kunst-, Manufaktur- og Fabrik-Flid, samt paa

Fane, Brudedragt, endnu i Brug
först i indeværende Aarh.

enhver anden Maade at bidrage til en rigtig Benyttelse af Landets naturlige Fordele — og til Afhjælpning af dets Savn.

§ 3. Selskabet skal bestaa:

A. Af ordentlige Medlemmer. Disse ere de, som forpligte sig til, at erlægge den herefter bestemmende aarlige Kontingent, og ved Raad og Daad at virke til Selskabets Formaal.

B. Af Æresmedlemmer. Disse ere de, som Selskabet, formedelst en eller anden udmerket Fortjeneste af Fædrelandet, maatte ønske sig i sit Samfund.

§ 4. Medlemmernes Optagelse, Pligter, Rettigheder og hvad dermed staar i Forbindelse, bestemmes ved Love, der udarbeides af en dertil udvalgt Komite, og sanktioneres af Selskabet.

§ 5. Selskabet bestyres af en Præses, en Vice-Præses og en Direktion, bestaaende af Formændene for følgende Klasser:

a. Den naturvidenskabelige Klasse.
b. Den topografisk-statistiske Klasse.
c. Den historisk-filosofiske Klasse.
d. Klassen for Jagt, Fiskeri, Fædrift og Biavl.
e. Klassen for Jordbyrkning, Bjerg- og Skovvæsen.
f. Klassen for Hus-, Fabrik- og Kunst-Flid.
g. Klassen for Landets Forsyning, Handel og hvad dermed staar i væsentlig Forbindelse.

Enhver af disse Klasser forestaaes, foruden af Formanden, af tvende Kommissarier som afvexlende forrette Sekretariatet.

Desuden har Selskabet en Direktions-Sekretær og en Kasserer.

§ 6. For at opnaa Selskabets Øiemed er det nødvendigt, at der i enhver By og ethvert Distrikt oprettes Selskaber, som have enten ganske eller tildels, efter den lokale Beskaffenhed, Hoved-Selskabets Formaal — og ville virke i Samfund med dette, der fra sin Side vil gjøre sig det til Pligt at understøtte hine saavel med Penge, som paa anden Maade.

For at faa saadanne Selskaber oprettede, og at forskaffe Hovedselskabet et tilstrækkeligt Antal Medlemmer, vil Selskabet søge at formaa nogle oplyste og virksomme Mænd i Norges forskjellige Egne til at virke med sig i disse Henseender og tage Sæde i Direktionen, saa ofte de her maatte være nærværende.

En nærmere Veiledning til Distrikt-Selskabers Indretning vil man være betænkt paa at udgive ved Trykken.

§ 7. For at bestride Selskabets Udgifter erlægger hvert Medlem aarlig 10 Rdlr. til Selskabets Kasse. Desuden gjør man Regning paa formuende Patrioters kraftigere Bidrag ved Gaver, enten paa en Gang eller efterhaanden — det være sig enten til at befordre Selskabets almindelige Øiemed, eller til en særdeles Bestemmelse.

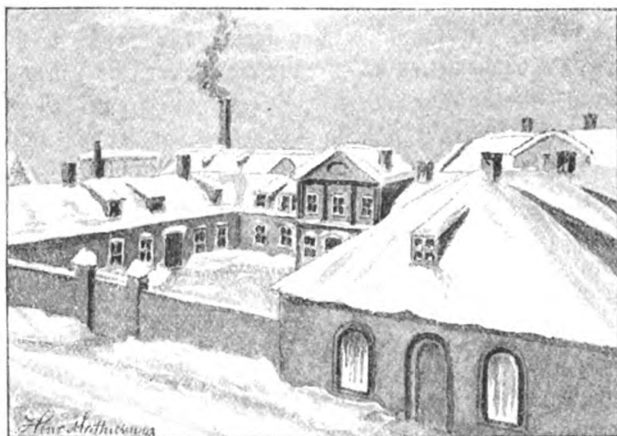
Som en Følge heraf bortfalde, ifald dette almindelige Selskab kommer istand, de hidtil svarede Kontingenter til det Patriotiske Selskab for Akershus Stift og det Topografiske Selskab for Norge — da disse Selskaber, som have specielle Formaal, blive indbefattede under dette almindelige.

Kristiania den 29de December 1809.

Friedrich P. z. Hessen.

Bech. Rosted. H. Wedel-Jarlsberg. L. Stoud Platou. Rosenkrantz. S. Rasmussen. P. Anker. Arnesen. John Collett. P. Collett. P. W. Juell. M. Sigwardt. M. R. Flor. J. C. Schandorff. P. Bukier. Edv. Munk. L. Mariboe. A. J. Blix. A. Lumholtz. P. Lumholtz. H. Mathiesen. Knuth. N. Wulfsberg. Joh. Thrane. B. Prahl. H. Griiner. Maschmann."

Øieblikket for Stiftelsen af et Selskab med et Formaal som anført var saa heldigt valgt, som bedst tænkes kan. I Laget for den ædle bortdragende Fyrste gik Begeistring og Vemod Haand i Haand; thi alle, som kunde, vilde være med paa et patriotisk Foretagende, som knyttede sig til Mindet om ham*) og dannede et Slags Fortsættelse af hans Virksomhed. Af de henved 300 Mænd fra Kristiania og omliggende Byer, som deltog i Festen, tegnede 200 sig strax som Medlemmer, og det uagtet selve Stiftelsen af Selskabet — trods den udvortes loyale Fremtræden — jo var et Udtryk for en Opposition mod Regjeringen. Under Krigen med Sverige var den norske Nation var bleven gjennemtrængt af den Bevidsthed, som en stor Digter i vore Dage har givet Navn af Selvstændighedens Æresfølelse, og mange af dem,

335. Kristian Augusts Minde. („Mangelsgaarden").

som nu sluttede sig til det nye Selskab, havde faaet Øinene opladte for de Brøst og Mangler, hvorunder Landet og Folket led. „Nationen," siger Dr. Yngvar Nielsen i sin Biografi af Grev Wedel, „var i Begreb med at undergaa en stor Forandring, og naar der da kom et saadant Samfund, der under en klarsynet og kraftig Ledelse kunde gjøre sig til Tolk for, hvad der

*) Et andet Udslag af Kristianias Borgeres patriotiske Stemning ved denne Leilighed var Oprettelsen af den Tvangsarbeidsanstalt, som efter Prinsen har faaet Navne „Kristian Augusts Minde." Ved Afskedsfesten blev der nemlig af Biskop Bech udfærdiget Indbydelse til at tegne Bidrag i denne Hensigt, og der indkom 30625 Rdr. D. K. Med Tilskud af Fattigkassen indkjøbtes saa i 1812 den prægtige Bygning, hvori Generalerne Tritzschler († 1718), Hausmann († 1757), Mangelsen († 1769) og Bielefeldt havde resideret, og som efter den næstsidste endnu den Dag idag bærer Navnet „Mangelsgaarden." Det var dog først ved Karl Johans Gavmildhed, Stiftelsen skulde komme i Gang.

bevægede sig hos Folket, da var dermed skabt det første Grundlag, paa hvilket der kunde udvikles en Repræsentation for Folket, et Organ, hvorigjennem det kunde gjøre sine Ønsker og sin Villie gjældende. Som Formaal for sin Virksomhed havde Selskabet i Grunden alt, hvad der laa inden Statsstyrelsens Ramme; det kunde her paa en Gang kontrollere denne og konkurrere med den. I dets Stiftelse laa det underforstaaet, at der var mange Huller, som ikke kunde udfyldes ved Regjeringens Virksomhed, og at det af denne Grund var nødvendigt at rette en indtrængende Appel til enhver af Landets egne Beboere om at træde hjælpende til."

Det var saaledes en stor Seir, Grev Wedel havde vundet i det samme Øieblik, han paa et andet Hold led Nederlag; ved Selskabets Oprettelse opnaaede han tillige en fast Position ved den Tilslutning, han fandt hos sine Landsmænd, og i de Bestræbelser af lignende Art, som var oppe i Tiden. Allerede det, at Selskabet var blevet til, uden at Regjeringens Samtykke først var indhentet, var et Vidnesbyrd om, at Forholdene havde forandret sig meget fra de tidligere herskende. Skjønt Fredrik VI ikke likte den Egenraadighed, som saaledes gjorde sig gjældende, var han dog nødt til at finde sig i den og holde gode Miner. Det var og først efter, at han havde forhørt sig om Hensigten med Selskabets Stiftelse, at dettes Direktion — dog med Undtagelse af Grev Wedel og hans Svigerfader Peder Anker — bekvemmede sig til at ansøge ham om, at han vilde tage det under sin Beskyttelse og tillade det at antage Navn af Det kongelige Selskab for Norges Vel. Da dette omsider var gjort, lod Kongen det ikke mangle paa Beviser paa sin allerhøieste Bevaagenhed. Selskabet fik antage det Navn, hvorom der var andraget, og han tog det under sin Beskyttelse. Derhos skjænkede han det 2000 Rdr. engang for alle og et Aarsbidrag af 1000 Rdr. til Understøttelse af de gavnlige Formaal, hvorfor det virkede. Men med alt dette bar han dog paa en hemmelig Mistro til det, som aldrig vilde fortone sig, og som endog flere Aar efter giver sig tydelig tilkjende.

Selskabet fandt imidlertid Tilslutning i alle Landets Dele, og allerede et Aar efter dets Stiftelse talte det 2000 Medlemmer. Det sloges strax sammen med det topografiske Selskab, hvis Virksomhed ovenfor er omtalt, og der oprettedes forskjellige Filialafdelinger, der hver i sin Kreds arbeidede for at fremme dets store Formaal, Landhusholdning og Vindskibelighed*).

*) Blandt de Arbeider, som Selskabet havde sin Opmerksomhed henvendt paa, var Forbedringen af Landets Kommunikationsvæsen. Paa Forslag af Ludvig Mariboe blev der oprettet Kjørereposter mellem Kristiania og Drammen, mellem Kristiania, Moss, Fredriksstad og Fredrikshald og mellem Kristiania og Throndhjem. Diligencen gik i den første Rute 2 Gange om Ugen, i den anden 1 Gang og i den tredie hver tredie Uge. Kjørepostene lønnede sig dog ikke og maatte indstilles. Det Arendalske Distriktsselskab foreslog Oprettelsen af en norsk Skibsassuranceforening; men denne kom ikke istand.

De Midler, som efterhaanden inddroges under dets Forvaltning, var ikke ubetydelige, men formindskedes dog under Pengenes synkende Værd.

Blandt Selskabets virksomste Medlemmer maa først og fremst Biskop Fr. J. Bech nævnes, dernæst Overlærer, senere Professor og Statssekretær Ludv. Stoud Platou, der redigerede det af Selskabet udgivne Blad "Budstikken". Til Stifterens, Grev Wedels, Virksomhed for Selskabet høres der i den nærmeste Tid efter Oprettelsen mindre. De Detailarbeider, som Selskabet maatte sysselsætte sig med, laa ikke egentlig for ham. Men neppe var der kommen en stor Opgave paa Dagsordenen, før han med sin vanlige Energi og Kraft tog sig af dens Løsning.

En saadan var Grundlæggelsen af et selvstændigt norsk Universitet, og denne Sag skulde det da ogsaa lykkes Grev Wedel at føre lykkelig frem til Seir. Før vi imidlertid gaar over til Fremstilling af Universitetssagens Historie, skal vi først kaste et Blik paa Regjeringsforholdene hertillands, saaledes som de ordnedes, efterat Kristian August havde forladt Landet.

Efter Freden i Jønkøping var Regjeringskommissionen mindre nødvendig end før, da Forbindelsen med Kjøbenhavn kunde foregaa over Sverige. Ikke desto mindre blev den dog endnu et Aars Tid staaende ved Magt, idet den først ved Udgangen af Novbr. Maaned 1810 opløstes. Til dennes Præses blev under 9de Januar 1810 Prins Fredrik af Hessen indsat, samtidig med, at han paa Forslag af Kristian August udnævntes til Vicestatholder. Efter Regjeringskommissionens Opløsning blev dens Forretninger overtagen af Vicestatholderen alene.

Prins Fredrik af Hessen, der var Søn af Prins Karl af Hessen og Kongens Svoger, var en sjelden dygtig Mand, der med Held løste den lidet taknemlige Opgave at være Kristian Augusts Arvtager. Som General skal han have staaet meget høit, ihvorvel han efter Udtalelser i private Breve fra Officerer at dømme ikke forstod eller magtede at opretholde den fortrinlige Aand, som hans Forgjænger havde skabt inden Armeen. Derimod indlagde han sig betydelige Fortjenester af Hærens Organisation. Mindre tog han sig af Landets Administration, idet han var noget vel magelig af Naturen. Ikke desmindre var han høit skattet af Nationen for sin gjennemhæderlige Karakter og den gode Villie, han ved enhver Anledning lagde for Dagen. Alvorlige Folk tog dog Forargelse af hans Privatliv, idet han, som man troede, levede i Konkubinat med Overkrigskommissær Baron v. Liliencrons fraskilte Hustru, Baronesse Clarelia Dorothea v. Liliencron, f. Brockdorff. Heri gjorde man ham dog Uret; hun var ganske vist hans hemmelig ægteviede Hustru allerede dengang, de kom hid til Landet.

Hvad der i ikke liden Grad bidrog til Prinsen af Hessens Popularitet, var, at man vidste, at Norges billige Krav og Ønsker i ham havde en varmhjertet Talsmand; der findes ogsaa forskjellige Træk hos ham, der vidner

om, at han betragtede Norges Ære som sin. Men da Kongens og hans Anskuelser ikke altid faldt sammen, blev han hemmet i sine Bestræbelser paa alle de Punkter, hvor Regjeringen kunde nære Mistanke om, at der hertillands foregik et Arbeide i Retning af national Selvstændighed. Ligeoverfor de Formaal af denne Art, som Selskabet for Norges Vel havde opført paa sit Program, stiller Kong Fredrik sig saaledes meget koldsindig, og hans Uvillie mod dette giver sig da ogsaa tilkjende i et Slags hemmelig Instruktion, som han i Marts 1810 opsatte for Prinsen af Hessen. I denne udtaler han sig om Nødvendigheden af, at der blev gjort mere for den høiere Undervisning i Norge, end der allerede var gjort; "men", lægger han til, "at oprette, som mange mener, et Universitet, er vist ei af Nytte". Men netop Oprettelsen af en saadan Institution havde Selskabet for Norges Vel foresat sig at faa gjennemført.

I de sidste 10—20 Aar havde det høiere Undervisningsvæsen hertillands taget et ganske merkeligt Opsving, og man havde her fulgt meget godt med i Udviklingen. I de betydeligere Byer og Ladesteder fandtes der Borger- og Realskoler, hvis Virksomhed var sikret ved Legater og Understøttelse fra det Offentliges Side. I Slutningen af det 18de og Begyndelsen af det 19de Aarhundrede gjennemgik derhos det lærde Skolevæsen en omfattende Reform, der skulde blive af betydelig Rækkevidde. En Kommission blev nedsat under Ledelse af Hertugen af Augustenborg og den lærde Professor Moldenhawer, og allerede i 1799 blev den af dem istandbragte Reform, hvorved det tidligere Klasselærersystem afskaffedes og Overlærere og Adjunkter som Faglærere traadte i Stedet, forsøgsvis indført ved de større Skoler hertillands, først ved Kristiania Kathedralskole. Senere (1806) blev der indført ved Landets øvrige Kathedralskoler, og den Adgang, som man hidtil havde havt til at underkaste sig Examen artium ved Skolerne, bortfaldt derfor.

Men saa stor Paaskjønnelse, Reformen end fandt hertillands, formaaede den dog ikke at nedslaa Nordmændenes Ønske om at have et Universitet Landets eget Skjød, men den skulde tvertimod, da de "gode Aaringers" Tid var omme og Fordelene ved den praktiske Virksomhed formørkedes, give Bestræbelserne fornyet og forøget Styrke.

I Aaret 1809 var Universitetssagen atter bleven vakt tillive. I en anonym Avisartikel i "Intelligentssedlerne" blev den paany bragt paa Bane, og de gamle Stemninger for en saadan national Institution viste sig at være saa friske som nogensinde. Men denne Gang fik Interessen et Udslag i mere praktisk Retning, end den før havde havt. Til det topografiske Selskabs Disposition — dette var det eneste videnskabelige Samfund, Landet dengang havde at opvise — blev der af Grev Wedel-Jarlsberg, Peder Anker til Bogstad og Kjøbmændene Johannes Thrane og Westye Egeberg stillet en Sum af 1200 Rdr., som skulde anvende til Præmier for den bedste Afhandling om, hvorledes et Universitet bedst skulde tilveiebringes og indrettes. Selskabet overtog da Hvervet,

og i Bladet "Tiden" for 9de December indrykkedes der Bekjendtgjørelse herom. Dette var det sidste Livstegn, Selskabet gav fra sig. Saaledes stod Sagen, hvis Udfald var saa tvivlsomt, som bedst tænkes kan, dengang "Selskabet for Norges Vel" stiftedes.

Noget af det første, dette gjorde, var at tage sig af Universitetssagen. Prisopgaven om Universitetets Organisation blev paany udsat, og Tiden, inden hvilken Besvarelserne skulde være indsendte, blev fastsat til 1ste November 1810. Der indkom ni saadanne, der undergaves Bedømmelse af en Komite, bestaaende af Biskop Bech, Rektor Rosted, Overlærer L. Stoud Platou, Slotsprest Pavels og Grev Wedel-Jarlsberg. Denne Kommission tilkjendte Skriftet "Mnemosyne" første Præmie, en Pris af 800 Rdr., og dets Forfatter viste sig at være Nikolai (Nils) Wergeland, dengang Adjunkt ved Kristiansands Skole. De øvrige 400 Rdr. fordeltes mellem Peter Schinnerup, Personelkapellan i Eidsvold, og Matthias Bonsach Krogh, Biskop over Nordlandene og Finmarken, for de af dem indsendte Besvarelser. Et fjerde Arbeide, indsendt af Ønsøpresten O. R. A. Sandberg, anbefaledes til Offentliggjørelse. Disse Afhandlinger blev da ogsaa trykte som 1ste og 2den Del af "Historisk-philosophiske Samlinger, udgivne af Selskabet for Norges Vel."

Vi skal her i Korthed gjøre Rede for det Wergelandske Skrifts Plan og ledende Tanker.

I en "historisk-literær" Fortale giver Forfatteren først en fuldstændig Liste over den Literatur, som omhandlede Universitetssagen, men som han dog for en større Del kun kan have kjendt paa anden Haand. I Afhandlingens Indledning fremhæver han Videnskabens høie Betydning og søger at paavise, at det er en Stats ufravigelige Pligt at oprette Universiteter. "Det er en Stats Pligt," udtaler han, "at bidrage til Jordens Nationers Oplysning, saa meget Evnen tillader, og ei blot nyde Frugterne af andre Nationers Bestræbelser." Ved et Universitets Oprettelse maatte Staten have for Øie

1) at give Borgerne den moralske Dannelse og egentlige Oplysning, som gjør dem til behagelige og gavnlige Medlemmer af Selskabet,
2) at skaffe sig duelige Religionslærere, Jurister, Læger, Agerdyrkere o. s. v.
3) at opelske og danne Genierne til de skjønne Videnskabers Fremme og Smagens Forbedring, og endelig
4) at vedligeholde Videnskaberne ved egentlige Lærde, der maa kunne opofre deres Tid og Kraft ene til at nære den hellige Ild.

I den første Del af Afhandlingen paaviser Forfatteren, at det er anstændigt og høist gavnligt for Norge at have et Universitet i sit Skjød, da Nationen ved Mangel paa et Universitet lider betydeligt Skaar i sin Nationalære og Nationalvelstand. Dernæst drøfter han i Afhandlingens anden og tredie Afdeling Spørgsmaalet om, hvor Universitetet burde anlægges, og hvorledes det burde indrettes. Som Universitetsstad maa det fornemmelig være Tønsberg og Kristiania, som der efter Forfatterens Mening kan blive

Tale om, og af disse to Byer foretrækker han af flere Grunde Kristiania. Med Hensyn til Universitetets Indretning mener han, at det maa være fuldstændigt, af første Størrelse, saaledes at det maa kunne udholde en Sammenligning med det kjøbenhavnske. Der burde være mindst 20 Professorer, fordelte paa 6 Fakulteter („Akademier" kalder Forf. dem), nemlig det theologiske, det psykologiske, det juridiske, det somatologiske (medicinske), det artistisk-økonomiske og det fysiologiske (mathematisk-naturvidenskabelige). Til Universitetet vilde han have anstændige, endog anselige Bygninger, hvortil han leverer Udkast, og forøvrigt giver han en udførlig Skildring af Universitetets hele Organisation helt til Studieplan og Timetabel.

Svagest er Afhandlingens fjerde og sidste Del, der omhandler Universitetets Økonomi. Han tænker sig Universitetet grundlagt paa en Kapital af 500000 Rdr., der skulde blive tilveiebragt ved en almindelig personlig Skat, ved nogle Godser i Nordlandene, ved frivillige Gaver m. v. Derhos paaregner han som sikker Indkomst for det norske Universitet en Afgift af Embedsmænd og Borgere, ligesom hertil ogsaa skulde henlægges de Afgifter, som Norge svarede til Kjøbenhavns Universitet (Studieskat og Kathedraticum). De private Stipendier, der tilflød de norske Studenter ved Kjøbenhavns Universitet, skulde reklameres for det norske.

Om Wergelands Skrift har Dommene helt indtil vor Tid lydt høist forskjellig. Allerede i Bedømmelseskommissionen var Meningerne om det delte, og der blev af ikke mindre end tre Medlemmer i vidtløftige Recensioner paaanket mange af de Feil, hvorunder det led. Men Wergeland, der var i Besiddelse af et sterkt fremtrædende Aandshovmod, frabad sig at faa sit Skrift ledsaget af disse Kritiker, og end mindre gad han rette sig efter de deri indeholdte Anvisninger. Det burde han dog have gjort; thi mangt og meget, som fandtes i disse, skulde ogsaa blive udtalt fra en anden Kant. Den bekjendte danske Retslærde A. S. Ørsted, tog i Literaturtidenden fat paa Skriftet, som han hudflettede paa det skaanselløseste for dens mange Synders Skyld, og deriblandt da først og fremst Forfatterens overmodige, bitre og forvanskede Fremstilling saavel af Regjeringens som det danske Folks Sindelag og Adfærd mod Norge. Ørsteds Kritik fandt Anklang hertillands i vide Kredse; thi den var tilvisse fuldt beføiet. Mildere bliver Skriftet heller ikke nutildags bedømt. „Det skal ikke negtes," udtaler Professor Dr. L. Daae om „Mnemosyne", „at dette Skrift var livfuldt skrevet, og at der ogsaa findes gode Bemærkninger deri, især hvor Talen er om Valget af Universitetsstad; men den, der gjennemlæser det med Alvor, maa dog dømme det strengt. Det var opfyldt af aldeles unødige og Emnet ganske uvedkommende Anfald paa Danmark, det gik saa vidt i sine Paastande, at det udtalte, at Danmark intet Universitet burde have, idet de Danske kunde studere enten i Norge eller i — Kiel. Men endog bortseet fra al denne Nationaluvillie er Bogen saa rig paa de værste Selvmodsigelser og vrimler saaledes af

umodne, doktrinære og ligefrem latterlige Projekter, som det vel er muligt. Universitetet skulde tillige være et Kunstakademi, et Skolelærer-Seminarium, en Landbrugsskole m. m. I det "artistisk-økonomiske" Fakultet skulde en Theolog holde Forelæsning over Handelsmoral, et akademisk Maanedsskrift skulde udgives, hvortil enhver Professor under Mulkt skulde levere Bidrag. "de yngre Humanister" (Russen) skulde fungere som "de naturlige Censorer" ved examen artium, det norske Universitets "Panathene-Orden" skulde oprettes med flere Grader, Honorater (de, der havde besvaret en Prisopgave), Koronater og Kallister o. s. v. Disse Exempler kunde forøges i det uendelige."

Men paa den anden Side fandt Skriftet ogsaa megen Paaskjønnelse. Jens Kristian Berg udtaler i et Brev til Nyerup, at han finder, at det er skrevet "med sjeldne Talenter, ædel Moderation og Klogskab i at behandle

336. Universitetsbibliothekar, Professor R. Nyerup.

de mest delikate Kvæstioner", og fra flere Kanter belønnedes Forfatteren ogsaa med klingende Mynt. Kongen sendte ham med sin Tak for hans Afhandlinger 300 Rdr. I Drammen samledes 1200 Rdr., der sendtes ham som et Legat for hans 2 Sønner, Henrik og Harald, der skulde studere ved det nye Universitet, og fra Tønsberg erholdt han i Juleoffer 900 Rdr. Men Wergeland stod sig dog ikke paa at have skrevet Bogen; thi derved stængte han sig Adgangen til det Professorat ved det nye Universitet, som han higede efter at opnaa. Ørsteds Kritik avlede i hans inderste Sjæl en Bitterhed mod Danmark, og denne skulde, som vi snart skal se, inden ret mange Aar skaffe sig Afløb paa en meget hensynsløs Maade.

I Kjøbenhavn blev man imidlertid ogsaa opmerksom paa, hvad der var i Gjære i Norge, og da nu Regjeringen kunde merke, at det var Grev Wedel, som havde taget Sagen i sin Haand, saa vidste den ogsaa, hvad Klokken var slagen, og at det denne Gang vilde blive Alvor af. Skulde

Sagen nu forpurres maatte Regjeringen ialfald gjøre noget. Maaske Nordmændene da vilde nøies med det, som var lidet, men sikkert, fremfor at kræve det, som større og usikrere var. Man bød derfor Nordmændene en "akademisk Læreanstalt for ustuderede," et Slags Seminarium, hvor der vel skulde læres Real- og Naturfag, men hvor Historie, Filosofi og Sprogvidenskab skulde være udelukkede. Men med dette Tilbud var Nordmændene ikke tilsinds at lade sig nøie, og Sagen vedblev her at gaa i den Gjænge, hvori den ved Selskabet for Norges Vel var bleven bragt. Paa Selskabets Generalforsamling 7de Februar 1811 blev der samtidig med, at den nedsatte Komite fremlagde sin Bedømmelse af de indkomne Afhandlinger, paa Forslag af Biskop Bech fattet den Beslutning, "at saavel hvert Selskabs Medlem som hver Norges Ven gjennem Selskabets respektive Distriktskommissioner skulde udspørges om, hvad og hvorledes enhver Landets Indbygger vilde bidrage til, at Norge fik et Universitet i sit eget Skjød."

Paa dette Punkt stod Sagen, da den, efter hvad Traditionen vil vide, ved et rent Tilfælde skulde komme sin endelige Afslutning nær.

Som vi i det følgende Afsnit vil se, levede den dansk-norske Regjering efter Prinsen af Pontecorvos Valg til svensk Thronfølger i evig Angst og Bæven for, at Norge skulde gaa tabt. Rygtet i Stockholm udpegede Grev Wedel som den Mand, der skulde hjælpe Sverige til en Forening med Norge, og idet dette af de forskjellige Landes Gesandter kolporteredes til deres respektive Hoffer, fandt det ogsaa snart Veien til Kong Fredrik. Hvori Grev Wedels Forræderi bestod, kunde han ikke blive klog paa, ihvorvel han forhørte sig hos Prinsen af Hessen derom. Han fandt da for godt at kalde Greven ned til Kjøbenhavn. Denne modtog Kongens Befaling, just som han befandt sig paa Thingreise i Nes i Hallingdal. Han vendte øieblikkelig om, sagde sin Familie paa Bækkerø Farvel, satte paa en Dæksbaad fra Tønsberg over til Danmark og var den 28de Februar i Kjøbenhavn, knap 10 Dage efter, at den kongelige Befaling var kommen ham i Hænde.

Den følgende Dag havde han Audiens hos Kongen, der blev rent forlegen over Grevens pludselige Tilsynekomst. Beviserne for det Høiforræderi, som skulde overføres ham, savnedes, og man vidste vel heller ikke, hvor man skulde faa dem fra. Kong Fredriks naturlige Godmodighed fik en haard Kamp at bestaa med hans Mistænksomhed; men den gik dog af med Seiren. Da Greven, som var en daglig Gjæst ved Hove, forlangte at vide, hvad der havde givet Anledning til, at han saa uventet blev beæret med Kongens Kaldelse, gav man ham i Befippelsen det Opdrag at bringe Universitetssagen i Orden. Ved Reskript af 1ste Marts 1811 blev det paalagt Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler at konferere med Grev Wedel, og for den akademiske Undervisningsanstalt for Norge, hvorom Direktionen havde at afgive Forestilling, "at benytte de Oplysninger, han efter sine lokale Kundskaber om Norge, sine Indsigter og sin umis-

kjendelige Iver for Landets Vel vil være istand til at meddele.“ Forhandlingerne tog sin Begyndelse den 6te Marts 1811. Ved disse gik man ud fra som en given Sag, at Norge skulde have en akademisk Lære- eller Undervisnings-Anstalt, og der blev derfor først og fremst Spørgsmaal om, dennes Beskaffenhed og Omfang. Herpaa afgav da Grev Wedel den Erklæring, “at efter alt, hvad han kjendte, havde hørt og fornummet, var det norske Folks ensstemmige og ivrige Ønske, at Norge maatte erholde et Universitet, af saadan Beskaffenhed og saadan Udvidelse, at det kunde give den Del af Norges Ungdom, som vil dyrke Videnskaber, saavel de lærde som de almennyttige, ikke alene en forberedende, men ogsaa en uddannende akademisk Undervisning i de Sprog og Videnskaber, som sædvanlig henhører til Universitetsstudier, — at enhver akademisk Læreanstalt, anlagt efter mindre Maalestok, ikke vilde fyldestgjøre forbemeldte Folkets Ønske eller Haab, ikke i nogen ønskelig Grad vilde vinde offentlig Yndest eller Tillid eller Understøttelse fra den formuende Klasse, som er istand til at understøtte, og altsaa ei heller kunne gaa frem med Held eller til Varighed. Derimod holdt han sig efter modneste Overlæg forsikret om, at et fuldstændigt Universitet vilde blive modtaget med aabne Arme, blive yndet, søgt og understøttet og end mere binde Nationens Hjerter til den Konge, som stiftede det“. Hvad Virkning, Grev Wedels af glødende Overbevisning gjennemstrømmede Forestilling gjorde paa Direktionen, udtaler sig da ogsaa i dens umiddelbart paa den her anførte Gjengivelse af Grev Wedels Argumentation skrevne Protokoltilførsel: “I denne Erklæring fandt Direktionen et Motiv af den Værd og den Vigtighed, at den ikke vilde betænke sig paa allerunderdanigst at henstille til Hans Majestæt, om den akademiske Undervisningsanstalt, som Allerhøistsamme forlængst har bestemt for Norge, maatte, naar Ressourcer dertil kunde udfindes, blive et fuldstændigt Universitet af foranførte Beskaffenhed og Udvidelse, dog med Undtagelse af et fuldstændigt medicinsk Fakultet.“ Som Grunde for denne Undtagelse anførtes, at Uddannelsen af Læger og Kirurger kun var mulig i de store Stæder, hvor man havde de dertil fornødne Indretninger, saaledes i “den danske Stat“ kun i Kjøbenhavn med dets mange og kostbare Sygehuse, ved hvilke endog Udlændinge studerede. “Grev Wedel-Jarlsberg,“ heder det, “var aldeles enig om denne Undtagelse, især da den nøiere Forklaring blev tilføiet, at Botanik, Kemi, Anatomi og Fysiologi som forberedende Videnskaber til det medicinske og kirurgiske Studium ikke fra det norske Universitet skulde blive udelukkede.“

Med Hensyn til Valget af Universitetsstad blev man staaende ved Kristiania og Kongsberg, af hvilke den sidste tilkjendtes Fortrinet. Derefter gik man over til at undersøge, hvilke Midler der udfordredes til Universitetets Oprettelse, og paa hvad Maade disse skulde tilveiebringes, og med Hensyn til den Subskription, man i denne Anledning tænkte paa at sætte i Gang i Norge, heder det: “Denne er i alt, som hidtil er skrevet om et Universitet i

Norge, altid nævnt som et Middel, der vilde indbringe noget betydeligt. Det samme formodede Grev Wedel-Jarlsberg, efter hvad han kjendte til Tænkemaaden i Norge og til den Varme, hvormed Universitetet der ønskedes."

Den 21de Marts var Forhandlingerne forbi, og Dagen efter reiste Greven fra Kjøbenhavn. Der var ikke talt meget om Sagen i det hele, og kun de allerfærreste vovede at haabe paa, at Ønsket denne Gang skulde blive opfyldt mere end før. Hvad Greven angaar, saa sagde han hverken fra eller til derom, ihvorvel han havde taget det tyngste Løft og brudt Danskens Modstand. Han vidste godt, at mangt og meget kunde forandres, naar det kom til Stykket.

Under 12te April 1811 afgav Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler sin Indstilling. I denne gjordes der Rede for de Punkter, hvori der var opnaaet Enighed med Grev Wedel; men ved Siden heraf og i Modsætning til de af ham udtalte Anskuelser gjorde den Forsøg paa at faa givet det paatænkte Universitet et vist praktisk Tilsnit og aabne det for Ikke-Studerende. Men herpaa lagde Grev Wedel intet Vret; han fandt tvertom, at Tiden nu var kommen til at sætte i Gang den af Biskop Bech tidligere paa Aaret foreslaaede Subskription, og under 1ste Juni udfærdigedes der af Selskabet for Norges Vel følgende af Grev Wedel forfattede Opraab til at yde Bidrag:

"Landsmænd og Brødre!

Længe følte tænkende Nordmænd Savnet af et norsk Universitet, flere Gange lød Norges Ønske høit: at opreise Videnskaben et Hovedsæde i sit eget Skjød! Ædle Mænd, hvis Minde er og bliver Nordmænd helligt, talte med Varme og Kraft denne vigtige Nationalsag. Men mange Vanskeligheder hindrede til dette Øieblik sammes Iverksættelse. Forsynet forbeholdt Frederik VI's Regjering den udødelige Hæder at grundlægge Videnskaben et Tempel i Norge.

Store Ulykker, som rammede Staten og truede at sønderknuse den, lod Norge mere levende end nogensinde føle ethvert Savn og fremkaldte tillige en før ukjendt Kraft til at afhjælpe disse. Ønsket om et Universitet opflammedes mere end nogensinde forhen; thi Fiender, baade til Lands og Vands, lagde nye Farer, nye Vanskeligheder i Veien for den studerende Ungdom, og den ved Krigens Ulykker vakte større Stræben til Fuldkommenhed i enhver Vindskibelighedens Gren gjorde daglig en Fordring paa mangehaande manglende Kundskaber.

Norges Ønske naaede Thronen, og Frederik VI, der ei kan ville andet end sine Undersaatters Vel, der ei kan taale, at nogen Del af den forenede Stat tilsidesættes, vil sikkerligen give Norge et Universitet, naar Midlerne, som udfordres til dets Oprettelse og Vedligeholdelse, tilveiebringes.

Af Regjeringen bør vi med Tillid vente, at den kraftigen vil bidrage til disse Midlers Tilveiebringelse, men kan vi eller bør vi vente, at den vil gjøre Alt? Nei, Landsmænd! utallige vigtige Gjenstande gjøre Fordring paa Regjeringens Opmerksomhed og dens ved Krigen svækkede Midler; derfor skylde vi vor egen som vore Landsmænds Ære at forene og anstrenge vore Kræfter for at opreise og vedligeholde Videnskabens Tempel i Norge, paa de

ikke Samtidige og Efterkommere skulle sige: "Nordmænd talte i en lang Række af Aar om Nødvendigheden og Nytten af et norsk Universitet, men de bidroge kun lidet ved kraftfuld Daad til at skaffe deres Fædreland dette saa uskatterlige Gode". Dog nei! Sligt skulle Aarbøgerne ikke vidne om Norges nulevende Sønner! Med sand Glæde som med trygt Haab forudse Undertegnede, der for Nutiden nyde det Held at staae i Spidsen for vort fædrelandske Samfund, at den samme høie Aand og nordiske Kraft, som under Anførsel af Norges hedenfarne, men udødelige Helt og Ven værnede om Norges Selvstændighed mod Fiendens Skare, under Kamp tillige mod Hunger og Nød, ogsaa vil vise sig i Nordmænds Anstrengelse for et norsk Universitet. Med Glæde vil den Rige ile med at ofre sin Overflod, og den mindre Formuende at indskrænke sine Fornødenheder for at reise Norges Universitet paa en fast Grundvold. Alle brave Nordmænd ville kappes om at bidrage til den store Nationalsag; thi hvo blandt os er saa kortsynet, at han ei ser Vigtigheden af, at Norges studerende Ungdom, dets vigtigste Haab, dannes i dets eget Moderskjød paa en til Landets Natur passende Maade, og hvo iblandt os er saa kold, at han ei henrykkes ved Tanken om at se med et norsk Universitet en ny Morgenrøde fremstraale over Norges Fjelde.

I denne Overbevisning og efter flere brave Nordmænds Opfordring opfylder Direktionen i det kongelige Selskab for Norges Vel herved en behagelig Pligt, at give Nationen Leilighed til offentlig at yttre sin Iver for et norsk Universitets Grundlæggelse og Vedligeholdelse, ved at fremlægge for vore ærede Medborgere og igjennem samtlige Distriktskommissioner en Subskriptionsplan, hvorpaa Enhver kan tegne sig, hvad og hvorledes han vil bidrage til hin vigtige Nationalsag — være sig enten paa en Gang med Guld, Sølv og Pengesummer, af Jordegods eller andre faste Eiendomme, af Bibliotheker eller Naturalsamlinger, Instrumenter og Andet deslige — eller aarlig ved at anvise Indtægter af staaende Kapitaler, private Tiender, bortbygslede Landgodser m. m.

Ligesom vi forud ere overtydede om, at alle vore brave Medborgere, saavel i som udenfor dette vort Fædrelands-Samfund, kraftigen ville bidrage til dette ædleste Øiemeds Opnaaelse, saaledes tør vi forsikre, at i denne vigtige Sag Intet fra vor Side skal blive forsømt til vort Norges Vel.

Christiania i Direktionen for det kongelige Selskab for Norges Vel, den 1ste Juni 1811.

Frederik, Prinz zu Hessen.
S. Rasmussen. J. Rosted. Stoud Platou. J. L. Bull. P. Anker.
M. G. Rosenkrantz. H. Wedel-Jarlsberg."

Opraabet fandt Anklang. Allerede den 8de i samme Maaned tegnede Direktionen i Selskabet for Norges Vel sig for det store Beløb af 85000 Rdr., deraf Prinsen af Hessen 5000, P. Anker og Grev Wedel 5000, Rosenkrantz 6000, og snart strømmede Bidrag ind fra alle Kanter. Der blev en hel Kappestrid mellem de forskjellige Stænder, men i denne gik dog Østlandets formuende Handelsstand af med Seiren. Til en rigtig Bedømmelse af Forholdet maa vi derhos have for Øie, at det endnu ikke var afgjort, at Kristiania skulde blive Universitetsstad. De største Beløb tegnedes i Kristiania, men Deltagelsen var dog forholdsvis størst i Drammen. Men ogsaa de

øvrige Byer søndenfjelds til og med Arendal ydede store Beløb. P. A. Heuch i Kragerø skjænkede saaledes ikke mindre end 15000 Rdr. Paa Vestlandet og nordenfjelds var Deltagelsen i Subskriptionen derimod forholdsvis liden. I Kristianssand, der dog i denne Trængselstid oplevede sin Velmagtsperiode, i Bergen og Throndhjem skjænkede Rigmændene paa faa Undtagelser nær Summer, "hvorfor de i den gjældende Myntsort neppe kunde have kjøbt sig en anstændig Klædning." Subskriptionen, der holdtes aaben til 11te Juni 1813, indbragte i alt 782000 Rdr. en Gang for alle og 13352 Rdr. i aarlige Bidrag.

Saasnart Regjeringen havde set, hvorledes Nordmændene opfattede Sagen som et Velfærdsanliggende af første Rang, vovede heller ikke den længere at sætte sig mod Nationens Ønske. Ved Reskript af 2den September 1811 til Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler og som Resolution paa dens Indstilling af 12te April blev det afgjort, at der skulde oprettes et fuldstændigt Universitet for Norge. Lærernes Antal blev bestemt til 21 Professorer og 2 Lektorer i nyere Sprog. Derhos bestemtes der, at det danske Universitets Studieskat og Kongetiender fra Norge skulde overgaa til det norske. Til en Stamme for et norsk Nationalbibliothek skulle Dubletterne fra det store kongelige Bibliothek i Kjøbenhavn afgives, hvoriblandt en større Del af det Suhmske Bibliotheks Exemplarer befandt sig. Men med alt dette var der forskjellige Hager ved Reskriptet. Det indeholdt bl. a. den Bestemmelse, at samtlige Embedsexaminer herefter skulde afholdes udenfor Universiteterne, saavel det danske som det norske, og udføres "paa saadan Maade, som Vi agter nærmere at fastsætte." Med andre Ord: de norske Studerende skulde altsaa kunne studere ved det nye Universitet; men Embedsprøven skulde de underkaste sig et andet Sted, og at dette andet Sted vilde blive Danmark, kunde der neppe være Tvivl om. Heller ikke indeholdt Reskriptet et eneste Ord om Tiden, da det norske Universitet skulde træde i Virksomhed, endsige nogen Statsgaranti for de Beløb, som vilde medgaa til Universitetets Vedligeholdelse udenfor, hvad der ved Subskriptionen maatte indkomme. Endelig var det ogsaa en Skuffelse, at ikke Kristiania, som alle Nordmænd ønskede, men det ubetydelige, afsidesliggende Kongsberg skulde være Universitetsstad. Men det var dog kun de færreste, som var opmerksomme paa disse Mangler ved Reskriptet af 2den September. De, som saa dybere i Tingen, beholdt klogelig sine Tanker for sig selv i den sikre Tro, at alt nok vilde jevne sig. Selskabet for Norges Vel besluttede sig til at foranstalte store Festligheder i Bygd og By. Nordmanden skulde tage Kongen paa Ordet og slaa fast, at nu havde da Norge faaet sit eget Universitet.

Denne Fest, som man med Rette har kaldet en af de merkeligste, som overhovedet er feiret i vort Land, fandt Sted 11te December 1811. De indkomne Beretninger om, hvorledes den paa de forskjellige Steder var feiret, blev siden samlede i en Bog, som Selskabet for Norges Vel lod Overlærer

Ludvig Stoud Platou udgive. Man samledes ifølge disse i Kirkerne, hvor der blev sunget Takkesange, og hvor der i en Prædiken gjordes Rede for Dagens Betydning. Siden fandt der selskabelige Sammenkomster Sted og de fattige bespistes. Ogsaa til Kjøbenhavn, hvor Selskabet havde en temmelig talrig Afdeling, bestaaende af Nordmænd og Norges Venner, blev Festlighederne og Jubelen udstrakt.

Regjeringen maatte nu indfri Løftet af 2den September. Men Sagens Fremme blev ikke, som man i Norge havde ønsket, overladt Selskabet for Norges Vel, der hidtil havde taget sig saa energisk af den; derimod blev der ved Reskript af 29de November 1811 i dette Øiemed nedsat en speciel Kommission, og i denne fik foruden nogle Danske Grev Wedel, Stiftamtmand M. G. Rosenkrantz, Biskop Bech og Professor Nils Treschow Sæde. Kommissionen traadte sammen i Begyndelsen af 1812 og var samlet indtil Slutningen af Marts. Ifølge en af Vicestatholderen Prins Fredrik af Hessen afgiven Betænkning, der støttede sig til de af Wergeland i Mnemosyne angivne Grunde, blev nu Kongsberg opgivet som Universitetsstad, hvortil Kristiania ved Resolution af 12te Februar bestemtes. Dermed bortfaldt ogsaa Hindringerne for, at Universitetet kunde faa et medicinsk Fakultet.

I Aaret 1813 traadte da Universitetet i Virksomhed med 6 Lærere, nemlig Professorerne Treschow (Filosofi), Georg Sverdrup (Filologi), Jens Rathke (Naturlære), Søren Rasmussen (Mathematik) og Ludvig Stoud Platou (Historie) samt Lektor Sven Borchmann Hersleb (Theologi*). Med Undtagelse af Platou var de alle indfødte Nordmænd, og de tre førstnævnte havde tidligere havt Ansættelse ved Moderuniversitetet i Kjøbenhavn.

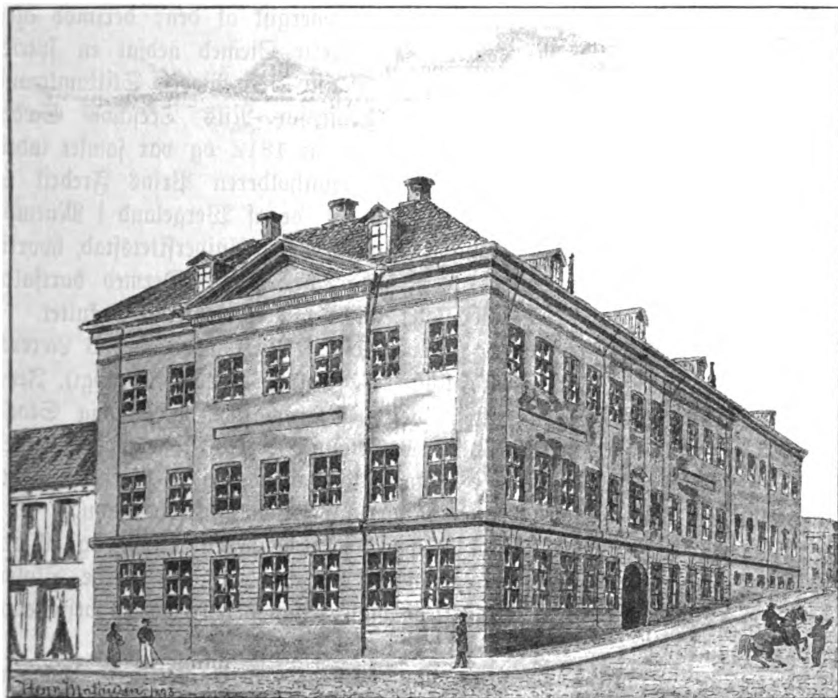
Den første Examen Artium holdtes om Sommeren 1813, og til den mødte 17 Studenter, der alle var dimitterede fra Landets lærde Skoler. Kort efter (20de Oktober 1813) stiftede disse ogsaa det fremdeles bestaaende Studentersamfund.

Om de primitive Forhold, som herskede ved Universitetet, faar vi Oplysninger i et Brev, som Lektor Hersleb under 26de November 1813 tilskrev sin Ven Peder Hjort i Kjøbenhavn:

"Jeg kommer næsten ikke til Nogen, uden til Sverdrup og Treschow, har meget at bestille; men finder min Syssel usigelig interessant, og er hjertelig glad ved at kunne leve blot for mit Yndlings-Studium. Stod det saa godt til med Fædrelandet som med mig, var jeg lykkelig.

*) At Hersleb udnævntes til Lektor og først i 1814 blev Professor, havde sin Grund i, at tidligere Overlærer ved Kristiania Kathedralskole, senere Biskop til Als-Ærø P. Krog Meyer var designeret til Professoratet. Af andre Lærde, som var tiltænkte Embeder ved det nye Universitet, nævntes Filosofen F. C. Sibbern, der skulde foredrage Jus, Henrik Steffens, der skulde læse over Filosofi, og N. F. S. Grundtvig der skulde foredrage Verdenshistorie. Det blev dog for disses Vedkommende med det foreløbige Forslag alene.

Jeg læser over Amos, Dommernes Bog, Indledning til det Hebr. Sprog og theol. Encyclopædie og har 10 Studenter, som høre mig — den 1ste og den 4de Forelæsning har jeg ogsaa 3 Candidater som Tilhørere af. Professor Platou har over Norges Historie et meget talrigt Auditorium. Treschow vil vist ogsaa faa Mange, naar han begynder sine Forelæsninger over Philosophemerne i den nordiske Mythologie, hvilke han endnu ei har begyndt. Rathke hører jeg med megen Fornøielse over Geologien: det er ret en Glæde at bestige med ham snart Nordkaps steile Klipper, snart Ruslands

337. Det gamle Universitet.

Bjerge, snart Madeiras høie Basaltstøtter. Det maa være herligt at have vandret saa vidt omkring. Hvor tungt vi føle Savnet af vore Bøger, behøver jeg ei at sige Dem! Jeg har 7 Bøger med mig! Selv mine Excerpter fra Kongens Bibliothek o. s. v. ligge i Kjøbenhavn. Skolens meget gode Bibliothek er vor eneste Trøst."

Først det følgende Aar, da Embedsstudierne skulde optages, kunde de øvrige Professorer komme efter, og ihvorvel dette skulde blive den mest bevægede Tid, vort Land har gjennemlevet, var dog Interessen for Universitetssagen fremdeles saa vaagen, at det skulde lykkes at tilveiebringe de fornødne Midler til et beskedent, men dog hæderligt Udstyr af Landets Høiskole.

Efter Freden i Jønkøping var Englands Fiendtligheder mod de forenede Riger ingenlunde ophørte, skjønt man ikke har Grund til at sige, at den overmægtige Fiende optraadte paa nogen overvættes haard Maade. Sagen var, at Briten behøvede sine Stridskræfter paa helt andre Omraader. Men der kom dog saavel i Aaret 1809 som i den derpaa følgende Tid gjentagne Gange til Sammenstød mellem dansk-norske og britiske Fartøier, og nogle af de merkeligere af disse skal vi her søge at gjøre Rede for.

Den 10de August 1809 viste den ved Kjøbenhavns Kapitulation erobrede Brig Allart, som nu førtes af Kaptein Tillard, sig udenfor Fredriksværn. Kapteinlieutenant Søren Bille gik da ud mod den med 6 Chalupper og to Joller, angreb den og tvang den efter en Times Kamp til at stryge. Tabet var lige stort paa begge Sider, nemlig 1 Død og 4 Saarede.

Den 12te Mai Aaret efter leverede Kaptein Johannes Krieger udenfor Mandal den engelske Fregat Tribune, der førte 36 Kanoner, en heldig Træfning. I denne deltog fra norsk Side fra først af Briggerne Samsø og Seagull, til hvilke senere hen to andre, Alsen og Allart, sluttede sig. Efter noget over to Timers Kamp ophørte Briggerne med Ilden, da Mørket faldt paa, og løb ind til Mandal. Den engelske Fregat var imidlertid bleven ilde tilredt. Dens staaende og løbende Takkelage var bleven aldeles sønderskudt, Baadene var gjorte ubrugbare, og dens Skrog var slemt medfaret. Den havde saaledes faaet flere Grundskud. Af dens Mandskab var 9 Mand dræbte og 15 saarede.

Den 19de Juli samme Aar gjorde Krieger et godt Kup, idet han med de fem Brigger Samsø, Seagull, Alsen, Allart og Kiel ude paa Skagerrak satte sig i Besiddelse af en hel engelsk Handelsflaade paa 48 Fartøier efter at have jaget væk det konvojerende Krigsskib Forward. Værdien af denne Prise løb op til omtrent $5^1/_2$ Million Rdr. dansk Kurant.

Nogle Dage efter rammedes den norske Flotille imidlertid af et større Uheld, idet to Kanonskonnerter "Balder" og "Thor", tilhørende den bergenske Flotille, blev tagne af Engelskmanden ved Øen Silden udenfor Stat. Disse Fartøier var i Forening med en Kanonjolle under Kommando af Lieutenant Hans Dahlerup sendte hen for at bevogte denne Del af Kysten. Den 22de Juli kom de to engelske Fregatter Belvidera, Kaptein Byron, og Nemesis, derhen, og fra den første af disse blev der sendt et armeret Fartøi paa Rekognoscering. Dette blev ved nogle Skud tvunget til at retirere; men Masteren ombord paa det havde dog faaet Leilighed til at gjøre sig bekjendt med Farvandet og Situationen. Kaptein Byron lagde da den følgende Dag ind til Ulvsvaag, hvor han sendte 7 sterkt bemandede bevæbnede Baade ind mod de norske Kanonfartøier, som havde søgt Tilflugt i en Vik, Sørpollen kaldet. Da de engelske Baade kom paa Skudhold, aabnede Nordmændene strax Ild mod dem; men fornemmelig ved et ombord paa "Balder" indtruffet Uheld lykkedes det den overlegne Fiende at komme saa tæt ind paa Kanonskonnerterne, at de maatte

overgive sig. Kanonjollen, der kommanderedes af Maanedslieutenant Dietrichson, blev derimod sat paa Land, og Mandskabet bjergede sig.

For at beskytte Handelen paa Archangel, hvorfra en betydelig Korntilførsel fandt Sted, sendtes der i det samme Aar en Expedition til Finmarken, bestaaende af Briggerne Lougen og Langeland samt 3 Kanonskonnerter. Expeditionen kommanderedes af Premierlieutenant J. N. Müller, der paa dette Togt erobrede flere Priser. Ihvorvel der laa flere store engelske Krigsskibe i Farvandet, undgik man lykkelig ethvert Sammenstød med dem. Müllers Togt her nordpaa er af Sagkyndige opfattet "som den interessanteste nautiske Expedition, som udførtes under Krigen."

Medens de Foretagender, som i Aarene 1810 og 1811 fandt Sted i de danske Farvande, kun sjelden løb heldigt af, havde Nordmændene jevnlig Lykken med sig. Om Vaaren 1811 udførte saaledes Sekondlieutenant K. T. Klinck, den af alle danske og norske Søofficerer, der i Mandemod og Snarraadighed staar Tordenskjold nærmest, en Bedrift, som vi vil lade ham selv fortælle.

"Den 15de April 1811 indkom til Sandøsund ved Færder, hvor Premierlieutenant Joakim Lund laa stationeret med en Division Kanonbaade for at beskytte Christianiafjorden, Regjeringens Provideringsskonnert Nr. 94 ladet med Korn og ført af Maanedslieutenant Trosvig. Han fortalte, at han tilligemed 7 andre til Norge bestemte Fartøier nede ved den svenske Kyst var bleven jaget af en engelsk Kutter, og at de andre Skibe havde taget sin Tilflugt i Nærheden af Kongshavn paa samme Kyst, men at han selv ved den indbrydende Nat havde fundet Leilighed til at unddløbe Fienden. Endvidere berettede han, at disse 7 Skibe snart vilde blive et Rov for Fienden, om der ikke kom hurtig Hjælp, da de svenske Lodser og Fiskere ingen Samvittighed gjorde sig af at vise Engelskmanden Veien. En norsk Lodsbaad blev da strax bemandet og bevæbnet og under en paalidelig Maanedslieutenant detacheret sydover forat undersøge Sagen, og samtidig afgik der fra Sandøsund Melding herom til Norges Statholder i Christiania samt til Admiral Lütken i Christianssand med Forespørgsel, om der maatte affendes nogle Kanonbaade, ifald man fik Rapport om, at enten alle 7 Skibe eller dog nogle endnu stode til at redde. Et Par Dage efter kom vor Rekognoscerbaad tilbage og medbragte Efterretning om, at den omtalte Kutter allerede havde været inde i Havnen og kapret 3 af de mindre Fartøier, med hvilke han var gaaet tilsøes, og at de øvrige 4 Skibe snart vilde lide samme Skjæbne, om man ikke fik det forhindret. Samtidig indløb der til Premierlieutenant Lund Ordre fra Viceadmiral Lütken, at en Afdeling af de under hans Kommando staaende Kanonbaade strax skulde affendes for at fordrive den engelske Kutter og redde de 4 Skibe, om det var muligt. Jeg blev da beordret til at overtage Kommandoen over Kanonchalupperne Dragø, Kjøge (Chef: Maanedslieuten. Falch) og Fredriksstad (Chef: Maanedlieuten. L....) Da Rapporten blot omtalte 1 engelsk Kutter paa 10—12 Kanoner, ansaa man denne Styrke tilstrækkelig til at indlade sig i Kamp med den.

Tirsdagen den 23de April Kl. 4 om Eftermiddagen afgik jeg med min lille Flotille og kom om Aftenen Kl. 10 tilankers paa den anden Side af Christianiafjorden over under Agerøen efter at have maattet lade ro den hele Vei, da der ikke rørte sig en Vind. Strax efter Ankomsten hertil havde

jeg den Ærgrelse at opdage, at Chefen for Kanonchaluppen "Fredriksstad" var i en temmelig beruset Tilstand.

Onsdag Morgen Kl. 3 den 24de April lettede vi fra Agerøen med en laber Brise af NO. og ONO. og forcerede med Aarer og Seil sydefter til den svenske Skjærgaard.

Veiret var meget smukt denne Dag med en vakker liden Kuling, saa at vi kunde bruge vore Seil. Marschen foretoges med freidigt Mod, og mine herlige Søgutter forkortede sig Tiden med at synge lystige Matrosviser og ro efter Takten. Alt aandede Munterhed og Glæde.

Omtrent Kl. 2 eller 2½ ankom vi til den første svenske Station Havstensund i den svenske Skjærgaard. Her modtog vi de første svenske Lodser og fortsatte strax Reisen sydover. Omtrent 1 Mil sydligere opdagede vi et mistænkeligt Fartøi, hvorpaa jeg med Chaluppen "Dragø" gjorde Jagt. Efter en kort Jagen og efter at have givet det to skarpe Skud, bemægtigede vi os det. Det viste sig at være en temmelig stor, engelsk, smukt bygget Chalup, bevæbnet med endel udmerket Haandarmatur, hvorpaa vi under den hele Søkrig led betydelig Mangel, og bemandet med 1 Styrmand og 7 Matroser, der var detacherede fra den engelske Kutter "Hero" ved Kongshavn til Strømstad forat kapre de norske Fartøier, der førte Sild og Fisk fra Bergen til Strømstad og de svenske Byer sydover. Det lykkelige Udfald af vor Expedition beroede paa, at vi fangede disse Folk, for at de ei skulde give sin Chef Underretning om vor Ankomst.

Omtrent Kl. 6 om Eftermiddagen ankom vi til Flæskø, den anden svenske Lodsstation, hvor vi skulde bytte Lodser, men her mødte os det første Uheld. Alle de der paa Stedet boende svenske Lodser løb nemlig tilfjelds forat undgaa at lodse, da de vare i de engelske Krydseres Sold og meget godt gjettede Hensigten med de norske Kanonbaades Ankomst.

Her var gode Raad dyre! Vore Lodse vare ikke kjendte længere, og ingen nye vare at faa. Lidt efter kom imidlertid et Par Fiskerbaade roende ind paa Havnen med 3 à 4 Mand i, som rigtignok ikke havde hjemme i Flæskø, men der i Nærheden, og som foregav at være kjendte sydefter den store fem Mile lange Gotefjord, imellem Flæskø og Kongshavn. Efter megen Overtalelse og Løfte om 3 til 4dobbelt Lodsgebyr paatog tvende af disse Folk sig at lodse de norske Kanonchalupper, men dog kun paa den udtrykkelige Betingelse blot at lodse til i Nærheden af Kongshavn for ei selv at komme med i Bataillen. Da Mandskaberne paa vore Chalupper var noget udmattede efter den lange Roning, blev der givet lidt Hvile, og Folkene blev bragt, siddende paa Tofterne og ved Aarerne, "Transportkost", der bestod af Smørebrød og Brændevin, thi at koge varm Mad var ikke at tænke paa. Jeg gik nu op paa Udkigsfjeldet for at speide sydefter og saa med min Kikkert en stor engelsk Kutter at seile ind til Kongshavn, syd om Sælebæk. Jeg troede, at dette var Kutteren "Hero", hvilket dog ikke var Tilfældet. Da jeg kom ned af Fjeldet til Baadene, mødte mig atter det sørgelige Syn at se Chefen paa Chaluppen "Fredriksstad" saa beruset, at han neppe kunde staa paa sine Ben. Her var nn intet andet at gjøre end at arrestere ham i hans Lukaf, for at han kunde sove Rusen ud til om Morgenen for da om muligt at overtage Kommandoen af Chaluppen, som jeg indtil da overgav til hans Baadsmand Svend Larsen, en skikkelig og paalidelig Mand.

Kl. 7 om Aftenen begav vi os atter afsted mod vort Bestemmelsessted. Om Morgenen Kl. 3, Thorsdag den 25de April, erklærede mine svenske

Lodser mig, at vi nu blot var en liden Kvartmil fra Kongshavn, og at altsaa deres Hverv nu var tilendebragt. Jeg gik da først ombord i Chaluppen "Fredrikstad", lod dens Chef komme op paa Dækket og foreholdt ham i milde Udtryk hans utilbørlige og uværdige Opførsel, som han ogsaa vedgik, og lovede ham, at Alt skulde være glemt, om han nu vilde lade være at smage Brændevin, indtil Affæren var forbi. Dette lovede han ogsaa og gav mig Haanden derpaa. Desværre troede jeg ham paa hans Ord.

Jeg befalede nu at lade Folkene hvile paa Aarerne, hvor vi laa, og lod dem igjen give en Dram og Transportkost efter en saa anstrengende Roning og en saa søvnløs Nat. Jeg gik nu i min egen Robaad bemandet med 5 af mine bedste unge Gutter, tilligemed en af de svenske Lodser, for at faa en Lods, som kunde og vilde lodse os ind paa Havnen. Inde imellem Skjærene var det endnu meget mørkt, saa vi ikke kunde se langt for os. Endelig kom vi ind i en Udkant af Byen, hvor Lodsen boede, fik ham vækket, og da han var villig til, imod meget høie Lodspenge, at følge med og lodse, tog jeg ham i Baaden næsten nøgen, hvor han iførte sig sine andre Klæder.

Her var ikke et Øieblik at give bort, naar jeg vilde overrumple min Fiende. Men stor var min Forbauselse, da Lodsen fortalte mig, at der var tvende Kuttere paa Havnen, samt at vi for at komme ud til vore Baade igjen maatte roe tæt agter om begge Kutterne, som laa tilankers tæt ved Land under et høit Fjeld. Dette var just ikke nogen behagelig Situation; men vi maatte jo ud igjen. Lykkeligvis sov Fienden meget trygt og godt, og vi blev ikke anraabt, og da vi havde passeret dette Carybdis, fik jeg Tid til at orientere mig lidt i Terrainet, som strax skulde blive Bataille-Pladsen, og at udspørge min nye Lods om Et og Andet. Jeg ønskede mig ret til Lykke med denne Mand, da han lod til at være nok saa modig og kjæk; men jeg skulde ogsaa snart blive skuffet i disse mine Forventninger. Klokken var vel omtrent 3¼, da jeg kom ud til mine Baade igjen, men her mødte mig igjen det bedrøvelige Syn, at Lieuten. L. paany havde beruset sig i min Fraværelse (formodentlig af Kujoneri). Han maatte atter arresteres og Baadsmanden overtage Kommandoen af Baaden. For at ikke Mandskabet skulde blive forskrækket ved at finde tvende Fiender istedetfor en, meddelte jeg dem strax denne Nyhed, men de erklærede alle at ville slaaes, naar jeg vilde det, og saaledes var vi ogsaa strax enige.

Efter omtrent ¼ Time eller Kl. 3½ var vi paa Kamppladsen, og da det nu var bleven lidt lysere, kunde jeg bedre overse Lokaliteterne. Nogle Smaaskjær (Hatte-Skjærene kaldet) havde Naturen placeret midt i Kongshavns store Bugt, som derved dannede tvende Udløb paa denne Havn, et større og et mindre eller lidt smalere. Dette var en ganske fortræffelig Post for vore Kanonbaade, og bag disse naturlige Brystværn eller Skydeskaar tog jeg Plads. Af 3 vor Fiende kunde vi se Mastetoppene rage noget op i Luften, men af Skrogene kun saameget, saa vi netop kunde tage Sigte paa dem. De laa et maadeligt Kanonskud fra os, tæt ved Land, under et temmelig høit Fjeld, begge ved Siden af hinanden, samt desuden en Provideringsskonnert og en norsk Lodsbaad, der begge var deres Priser.

Efter under hele Natten at have havt komplet Stille sprang nu pludselig til Uheld for os en frisk Kuling op af SO., som stod lige ud af Havnen. Blot en eneste Times Stille endnu, og begge Kutterne vilde da have tilhørt os. Imidlertid indtraf dog det lille Held, at medens der var temmelig frisk Kuling der, hvor vi laa, var der endnu næsten Stille op under Land, hvor

Fienden laa tilankers, som gjorde, at det varede noget, før de fik Hjælp af Vinden. Strax vi var kommen bag de omtalte Skjær, begyndte vi Slaget, idet Kanonchaluppen "Kjøge", som laa om Bagbord af mig, fik Ordre til at beskyde den Kutter, som forekom mig noget mindre end den anden, medens jeg med min og Lieutenant L.s Chaluppe, som laa om Styrbord af mig, engagerede den anden Kutter, som skulde være sterkest bemandet.

Kutterne kappede strax sine Ankertouge, efter først i en Baad at have afhentet sit Mandskab fra den norske Skonnert, og satte Seil til. Men da de havde liden Vind, varede det en temmelig lang Tid, før de fik sine Fartøier til at falde af, og dette Mellemrum benyttede vi fra alle vore 3 Baade til at give dem mange velrettede Skud, ret agterud langskibs, hvilket gjorde en fortræffelig Virkning.

Det lod til, at begge Kutterne vilde have gaaet ud det større Løb, men ved en uheldig Manøvre faldt Lieutenant Falch's Modstander Bagbord over, og blev derved nødsaget til at gaa ud det vestre eller mindre Løb, hvorved han nu atter i lang Tid blev beskudt langskibs, uden at han kunde svare med et eneste Skud. Den anden Kutter, som Dragø og Fredrikstad var i Kamp med, fik snart mere Rum ved at luve lidt til, og vi fik nu hans glatte Lag, det ene efter det andet, meget hurtig, men heldigvis var deres Kanoner for høit stillede, saa Skraakuglerne susede hen over vore Hoveder uden at gjøre Skade.

Efterat Slaget havde varet henimod en halv Time, begyndte Morgenrøden og Solen at vise sig i al sin Pragt over Fjeldtoppene, og nu saa vi til vor Overraskrlse, at hele den store Bugt gruppevis var besaaet med større og mindre Huse, hvoraf Indbyggerne styrtede ud, Konerne med sine smaa Børn paa Armene, og Mændene med, hvad de kunde faa fat paa, op ad Høiderne af Frygt for vore Kugler, som spillede ind hos dem, og lidt efter vare alle Høider besaaet med Tilskuere i hundrede, ja maaske i Tusindvis, der i stum Forbauselse betragtede det blodige Skuespil, vi opførte for dem, og som ikke havde været set i den svenske Skjærgaard siden Tordenskolds Tid. Heldigvis gjorde vore Kugler ingen Ulykke iland, som ikke var et af vore mindste Held.

Hidindtil havde min svenske Lods gjort sin Pligt og ingen Frygt lagt for Dagen, men da nu Affæren begyndte at blive varm, og Fiendens Kugler og Skraasække begyndte at spille om os, var han ikke sen med at springe ned i min Baad, kappe Fangelinen og ile iland paa en af de føromtalte Holmer, og der krøb han ned i en Kløft. Midt under Kampens Tummel og Bulder mærkede jeg ikke strax, at han var flygtet, før han var et Stykke fra min Chaluppe. Det var et høist ubehageligt Tilfælde nu at se os berøvet vor eneste Lods, just i det vigtigste Øieblik, hvor vi hvert Øieblik kunde vente at støde paa Grund. Nu var begge vore Modstandere komne os temmelig nær, min og L.'s Modstander paa et lidet Geværskuds Distance, og Falch's, ved at passere en udspringende Fjeldpynt, paa et Pistolskuds Distance. Vore tre Baade fik nu Ordre til at gjøre en Kvarts Vending; thi nu kom vi i vor Tur under begge Kutternes Krydsild, men nu kunde vi ogsaa paa en Gang bruge begge vore Kanoner paa alle 3 Baade, da vi beskjød den større Kutter med de forreste Kanoner, og den anden Kutter med de agterste, og for at forøge Virkningen af vore Skud gav jeg Befaling til at bruge dobbelt Ladning og at lægge 1 à 2 Skraasække i hver Kanon udenfor Kuglen (jeg vidste, at alle vore Kanoner vilde holde, da det var

ypperlige Kanoner fra svenske Verker, og ikke af det usle Tøi, som man støbte i Norge i Begyndelsen af Krigen), og dette gjorde ogsaa en udmerket Virkning. Paa den nærmeste Kutter havde vi i en Haandvending bortskudt hans Bougspryd, gjort 2 à 3 Kanonporte i Et om hans Bagbordsside, og næsten reduceret ham til et Vrag, saa han ikke kunde svare os med et Skud.

Nu blev der Liv i Affæren, men dog ikke saa meget, som jeg ønskede det, da vore Fængrør, som desværre var af Papir, ofte klikkede eller ikke vilde tænde Krudtet, hvilket noget sinkede Skydningen, men Enden var nu ogsaa nær. Kutteren (den større) i det søndre Løb holdt ned imod os, og sendte sin Hækjolle med sin Næstkommanderende for at forkynde os, at han havde strøget, hvilket var umuligt for mig at opdage formedelst Krudtrøgen, og at han var synkefærdig. Da jeg ikke kjendte den engelske Baads Hensigt, sendte jeg den et Skud med Skraa, som traf og gjennemborede Jollen paa mange Steder, dog lykkeligvis uden at dræbe eller saare nogen af Folkene i Baaden. Den anden Kutter raabte nu ogsaa, at han havde overgivet sig. Imidlertid roede Lieutenant Falch og jeg med vore Chalupper til den synkefærdige Kutter for at redde Chefen og Folkene, og imidlertid havde jeg givet Ordre til Baadsmanden i Kanonchaluppen Fredrikstad at ro hen og besætte den mindre Kutter, men ulykkeligvis, da nu Skydningen var ophørt, kom Lieutenant L. i dette Øieblik op paa Dækket og overtog selv Kommandoen, men roede strax efter paa et blindt Skjær. Dette ubehagelige Tilfælde benyttede Kutteren sig af, da der kom en liden frisk Brise, og seilede ud paa den anden Side af Naløholmen og tilsøs, og før vi kunde faa reddet Mandskabet af den anden Kutter, som nu sank paa 18 Favne Vand, fik den mindre Kutter et godt Forsprang. I Forening med Falch's Baad ilede jeg vel strax ud efter den flygtende Fiende, men det var ikke muligt at indhente ham, da vort Mandskab nu var saa udmattet efter snart 30 Timers Roning uden næsten Mad og Søvn, saa at jeg, da jeg var kommen en Mil paa Søen, maatte vende om med mine tvende Baade og ro tilbage til Kongshavn, hvor den ulykkelige Lieutenant L nu kom mig imøde, da han endelig havde faaet sin Chaluppe af Grunden. Kl. 9 om Formiddagen kom vi endelig tilankers tæt inde ved Kongshavns Brygge.

Saaledes endtes da denne Affære, men nu var ogsaa min kjække Besætning næsten kvit; thi de sank ned paa Tofterne af Udmattelse og faldt strax i Søvn uden at spørge efter noget at spise. Først om Middagen fik de et varmt Maaltid. Deres Hvile kunde desværre ikke blive af lang Varighed; thi her var altfor meget at varetage. Først sikrede vi os vore Krigsfanger og afsendte en paalidelig Expres op i den Vig, ikke langt fra Kongshavn, hvor de 4 til Norge bestemte danske Skibe havde taget sin Tilflugt, for at melde dem det Passerede, og at Farvandet nu var gjort rydeligt for fiendtlige Krydsere, samt at tilbyde dem Eskorte eller Konvoi. Dernæst maatte vi tænke paa at bringe i Sikkerhed den tilbageerobrede norske Provideringsskonnert Nr. 40 og den norske Lodsbaad, at lette Kutternes frakappede Ankere m. m. og endelig at holde Udkig med den undslupne Kutter. Den isænkskudte Kutters Navn var Swan, efter Opgivende paa 10—12 ℔ Karonader (men jeg tror ogsaa, at han havde tvende lange Bowkanoner), bemandet med 41 Mand, men havde nu kun 29 Mand ombord, de andre 12 var sendte til England med tagne norske og danske Skibe. Kutteren havde tvende Officierer. Chefen, en Lieutenant, kaldte sig Edward Mourilyan, men hans sande Navn var Mark Robenson Lucas.

Fra Kongshavn holdtes nu skarpt Udkig efter den anden Kutter, hvis Navn var Hero, (af samme Størrelse som Swan) og kommanderet af en Lieutenant Forster. Omtrent 3 Mile fra Land saaes han at ligge krænget Styrbord over, med alle Seil bjergede, for at stoppe sine Grundskud, og Kl. 3 om Efterm. hørtes nogle Nødskud fra ham, og strax efter var han forsvunden, hvorfor vi formodede, at han var sunken der, men dette var dog ikke Tilfældet; thi ude paa Søen fik han Assistance af en engelsk Fregat, og efter at have udbedret de i Slaget med mig lidte svære Skader, saa godt det lod sig gjøre paa Søen, satte han Kurs for den engelske Kanal, som han ogsaa begunstiget af Veiret var saa heldig at naa, men da fik han en svær Storm paa sig, som foraarsagede, at de modtagne tvende Grundskud sprang op igjen, saa Mandskabet ikke kunde bære Kutteren paa Pumperne længere end et Stykke ind i Kanalen til i Nærheden af Dover, hvor Chefen og Folkene hurtigst muligt maatte kaste sig i sine Baade, da Kutteren sank med Top og Tavl.

Lieutenant Forster og hans Mandskab med nogle faa norske Matroser, han havde ombord, kom ind til Dover. Kutteren skal, foruden den før omtalte Skade, havde havt 7 Døde og Blesserede, andre Efterretninger sige 11 Døde og Saarede. Kutteren Swan fik 7 Grundskud, havde lidt umaadelig paa Skrog og Takkelage og havde 3 døde (som sank med ham) og 1 saaret.

Disse tvende fiendtlige Kuttere havde gjort Norge en umaadelig Skade denne Vaar; thi de havde taget ikke mindre end ca. 30 norske og danske til Norge bestemte Skibe, ladte med Korn, Fedevarer, Brændevin m. m. i Skagerrak og i Nærheden af Kongshavn, saa det var paa høi Tid, at de blev udryddede.

Vort Bytte bestod i tvende engelske Officierer, tvende Styrmænd og 30 Underofficierer og Matroser, 3 prægtige engelske Orlogschalupper, den norske Provideringsskonnert Nr. 40 og en stor norsk Lodsbaad, begge Kutternes frakappede Ankere med omtrent 60 Favnes Toug hver, Swans Flag og dens umaadelig store Bredfok; en Mængde herlige engelske Pistoler og Sabler, samt 2 prægtige Dolonner Søkikkerter m. m.

Om Aftenen den 26de var vi alle, tilligemed de 4 Koffardiskibe, der havde sluttet sig til os, tilbage ved Stationen i Sandøsund, uden at have lidt det mindste paa Baadene, eller uden at have nogen døde eller saarede."

Medens Kanonfartøiernes Opgave var at holde de fremmede Krydsere borte fra Skjærgaarden og beskytte den indenrigske Handel, havde Briggerne at konvojere de norske Handelsskibe frem og tilbage over Skagerrak og at krydse efter fiendtlige Handelsfartøier, der kom for nær indunder den norske Kyst. Herunder lykkedes det Briggerne at opbringe en Mængde Priser. Det hændte da tit og ofte, at det kom til Sammenstød mellem de norske Brigger og de fiendtlige Krigsfartøier, og et Par af disse skal vi her i Korthed omtale.

Om Vaaren 1811 var Kaptein Hans Peter Holm med Orlogsbriggen "Lolland", der havde 16 Stk. 18% 's Karonader, faaet Ordre til at begive sig opover til Norge for at forsterke og overtage Kommandoen over den derværende søgaaende Flaade, der foruden "Lolland" kom til at bestaa af følgende Brigger:

"Seagull"	Kaptlt.	O. K. Budde,
"Allart"	—	G. Hagerup,
"Samsø"	—	K. Rasch,
"Kiel"	Premlt.	O. F. Rasch,
"Lougen"	—	J. K. A. Bjelke,
"Alsen"	—	M. Lütken og
"Langeland"	—	T. J. Lütken.

Efter i Slutningen af April Maaned at være kommen ind til Høievarde paa Karmøen med alle otte Brigger, beordrede Holm "Allart", "Samsø" og "Alsen" at tage Krydsstation mellem Hitterøen og Ekvaag. Selv lettede han med de øvrige 5 Fartøier og stod sydefter; men da der strax efter indtraf Vindstille, gik han tilankers ved Ekersund. Ved Ankomsten herhen erfarede han, at et fiendtligt Rofartøi nogle Dage før havde gjort et Forsøg paa at sætte sig i Besiddelse af nogle der liggende Fartøier, men var bleven afvist af en i Ekersund hjemmehørende armeret Baad. Til Beskyttelse af de paa Ekerøens Vestkyst liggende Handelsskibe havde Holm affendt 10 armerede Baade. Et Par fiendtlige Brigger, som laa udenfor, sendte den 1ste Mai 5 à 6 Baade ind for at borttage de norske Handelsskibe, men afvistes af de norske Fartøier, der tog en af Fiendens Baade med 1 Officer og 17 Mand.

Den 31te Juli 1811 stødte Briggerne "Langeland", "Lougen" og "Kiel" udenfor Langesund paa den engelske Kutter "Algerine" og Briggen "Brevdrageren", som Englænderne havde taget ved Kjøbenhavn 1807. Da Englænderne saa de dansk-norske Brigger, lagde de strax Aarerne ud for at undkomme. Det var nemlig næsten Vindstille. De norske Brigger satte efter; men under Forfølgelsen kom "Langeland" noget forud for de øvrige, og Englænderne tænkte da strax, at de kunde vove et Kup og afskjære den fra de øvrige. Dette lykkedes ikke; derimod fik de dansk-norske Brigger nu Leilighed til at hale ind paa de engelske Skibe, med hvilke det snart kom til Kamp. I denne blev de engelske Fartøier slemt tilredte; men da der opkom en let Bris, forstod disse at benytte den til at undkomme.

Den 2den September erobredes den engelske Orlogsbrig „Manly". Dagen i Forveien var Kaptein H. P. Holm med Briggerne "Lolland", hvorpaa han selv var Chef, "Samsø" og „Alsen" løbet ud fra Arendal og opdagede i Dagbrækningen den næste Morgen to fiendtlige Seilere, som efter Signalerne at slutte maatte være Orlogsmænd. Holm lod da holde efter dem, og 5 Kvarters Tid efter kunde Kampen tage sin Begyndelse, under hvilken "Samsø" først vendte sig mod den ene, der hed "Chanticleer", der optog Striden. Da de to andre Brigger kom "Samsø" til Hjælp, satte "Chanticleer" Seil til og undkom, tæt forfulgt af de norske Brigger, der dog snart igjen maatte dreie af. "Manly", der var kommen sin Kamerat til Hjælp, blev nu angreben af de norske Brigger og nødtes efter et Par

Timers fortvivlede Forsvar til at stryge, da den havde lidt betydelig Skade paa Skrog og Takkel, men havde dog kun 1 død og 3 saarede. Modstanderne havde ikke lidt meget, og kun "Lolland" havde faaet en Mand dræbt.

Allerede om Sommeren 1809, altsaa før Freden i Jönköping var bleven sluttet, var der af Hensyn til Norges Forsyning med Levnetsmidler bleven istandbragt et Slags neutral Skibsfart mellem Danmark og Norge og senere tillige med England ved Udfærdigelsen af Leidebreve, de saakaldte Licenser, der mod Erlæggelsen af et Gebyr løstes hos Chefen for den i Gøteborg stationerede britiske Eskadre. Licensefarten blev af overordentlig stor Betydning for Norge, og Jakob Aall, der selv var en af Landets største Næringsdrivende, skildrer i svulmende Ordelag den Glæde, som beherskede ham og Landets øvrige Handelsmænd ved, at det engelske Marked igjen aabnedes for den norske Skibsfart og Handel. "Næringsveienes Lænker", udtaler han i sine Erindringer paa dette Tidspunkt af sin Fremstilling, "bleve i hine Dage brudte, mangfoldige Sikkerhedsdokumenter vare komne i Trælastudskibernes Hænder, og ved Siden af disse lagdes andre Papirer, der sikrede Norges Kornfart. I alle Norges Havne fandtes trælastladede Skibe, befragtede under fordelagtigere Vilkaar, end som nogensinde i Fædrelandet havde været kjendte, og den løsgivne Virksomhed bragte Liv langs hele Norges Vestkyst og Munterhed iblandt dens Beboere. I de første Dage af September reiste sig en strygende Nordvest og Forfatterens Sjæl hævede sig i Taknemmelighedsfølelser mod Forsynet ved at se den Skare af svulmende Seil, som strøge ud over Kristianiafjorden, ladede med Rigdomme, som skulde bringe Trøst under Landets Lidelser og Understøttelse for de forarmede Kasser. Nordsøen saa efter 2de lange Aars Forløb vore stolte Skibe, der seilede, omgivne af fiendtlige Krydsere, midt under fortsatte Krigsforhold med England, trygge under Beskyttelsen af en Stump Papir. I denne nyopvakte Virksomhed begroves alle Sorger, forstummede alle politiske Planer."

I de følgende Aar fortsattes, som vi nedenfor skal se, denne Handel og Skibsfart, der var meget indbringende for den norske Handelsstand og i vide Kredse skabte et Velvære, der gjorde Krigstilstanden mindre uudholdelig.

Paa Grund af disse Forhold ønskede Nordmændene ikke at have andre Krigsskibe paa sine Kyster end Smaafartøier og Kanonbaade, der afgav tilstrækkelig Beskyttelse for den indenrigske Handel. Man tænkte sig nemlig — og som det skulde vise sig med skjellig Grund —, at havde man større Krigsskibe her, vilde dette bevirke, at Englænderne ogsaa sendte større Orlogsmænd herhen, og disses blotte Nærværelse vilde være til største Ulempe for den norske Kysthandel. Dette vilde den danske Regjering ikke forstaa, men forsterkede i Begyndelsen af 1812 det norske Kystværn med den nybyggede Fregat "Najaden", der førte 42 Kanoner og kommanderedes af Kaptein Hans Peter Holm, der Aaret i Forveien havde ført Briggen

338. Drøbak i 1812.

"Lolland." "Najaden" afseilede den 28de Februar fra Kjøbenhavn og slap den næste Dags Eftermiddag ind til Brækkestø uden at have set noget fiendtligt underveis; men under Ankringen her stødte den med Hælen mod et Skjær, hvorved de fire underste Rorløkker brækkedes. Som Følge heraf maatte Fregatten underkastes Reparation i Kristianssand, hvorefter den med Briggerne "Allart", "Seagull", "Alsen" og "Langeland" gik ud for at krydse i Skagerrak og Kattegat.

Den 6te Juli havde "Najaden" og de tre Brigger, som ledsagede den, "Lolland", Kaptlt. A. Krieger, "Samsø", Kaptlt. Grodtschilling, og "Kiel", Kaptlt. Otto Rasch, lagt sig for Anker i Oxefjorden ved Haven paa Vestsiden af Sandøen i Skjærgaarden mellem Arendal og Risør. Paa Krydset Dagen i Forveien havde ingen fiendtlig Krydser været set, og da Lodserne forsikrede Kaptein Holm om, at Reisningen paa hans Skibe ikke kunde øines fra Søen, følte han sig tryg, der han laa, saa meget mere, som det syntes ham høist urimeligt, at en Fiende skulde vove sig ind gjennem det trange, bugtede og $1/2$ Mil lange Indløb til Haven, navnlig nu, da Kvelden og Natten stundede til. For Sikkerheds Skyld lod han dog holde Udkig fra Fjeldet ovenfor Husene i Haven. Da meldes der ham, at der udenfor kan ses britiske men of war, et Linieskib med tre mindre Fartøier i sit Følge. Holm og de øvrige Kapteiner begav sig da selv op paa Udkigsposten og iagttog de fiendtlige Seilere: da ser han med et det ene af Skibene styre lige mod Land og de øvrige at holde efter i dets Kjølvand. De britiske Skibe var Linieskibet "Dictator", der førte 68 Kanoner og kommanderedes af James Stewart, en djærv Unggut paa 20 Aar, samt Briggerne „Calypso," "Podargus" og "Flamer", af hvilke den første førte 18, de to sidste 14 Kanoner.

Man har helt fra den Tid, selve den ulykkelige Begivenhed indtraf, som vi nu gaar over til at fremstille, og til vore Dage paastaaet, at Stewart har havt Forrædere ombord, som tjente ham som Lodser, ja man har endog villet vide, at en af disse Forrædere, som skal have været bosat i Lyngør, paa Dødsleiet bekjendte sin Brøde. Alt dette er dog kun løs Snak eller Reminiscentser fra ældre Tider (t. Ex. Krigen mod Karl XII). Det var Fregattens høie Boventopper, som viste Stewart ude paa Søen, hvor den var at søge, og med Undtagelse af en engelsk Matros, som gjorde Tjeneste som Kjendtmand, havde Stewart ingen anden Lods end "Najaden" selv paa dens Fart ind til Lyngør. Stewarts Seilads gjennem Skjærgaarden fortjener derfor at regnes blandt de ypperste og djærveste Bedrifter, som vor Søkrigshistorie har at opvise fra fiendtlig Side.

Saasnart Holm saa, at hans Tilflugtssted var opdaget, maatte han, da han ikke kunde tænke paa at optage Kampen med den overlegne Fiende paa det Sted, hvor han laa, se til i største Hast at komme under Seil med sine Skibe og søge sig en tryggere Havn. En saadan troede han at finde i

Lyngør, der ligger en Mil østenfor. Til denne er Indløbet saa snevert og saa grundt, at der efter Lodsernes Udsagn maatte være liden Von om, at Linieskibet skulde kunne flyde derind. Did besluttede da Kaptein Holm sig at seile; men inden hans Skibe havde faaet Ankerne ind, var Fienden kommen saa nær, at han kunde holde efter i deres Kjølvand.

En spændende Jagt begyndte nu. For en strygende Vør af Sydvest holdt de norske Skibe ind gjennem det trange Sund mellem Vorøen og Sandøen og fulgte derpaa det bugtede Løb mellem Sandøen og Fastlandet.

Af de britiske Skibe var "Podargus" under Indseilingen kommen paa Grund og "Flamer" havde faaet Ordre til at blive tilbage for at staa det bi. Jagten ind mod Lyngørsgabet fortsattes derfor alene med "Calypso" og "Dictator". Da nu det første af Skibene ogsaa en Stund stod fast, overtog "Dictator" Ledelsen; under Farten gjennem Snevringerne mellem Vorøen og Sandøen maatte Linieskibet endog tage sine Læseilsspirer ind. Under Jagten holdtes en levende Kanonade stadig vedlige.

Da de norske Skibe naaede Lyngør, stevnede "Najaden" ind gjennem det nordvestlige Løb og ankrede omtrent midt i Havnen. Paa Bagbords Side havde den "Lolland", paa Styrbords "Kiel"; "Samsø" lagde sig længer østpaa. Kl. 8½ havde de alle Ankerne i Bunden. Men inden man endnu havde faaet Seilene beslaaede, viste "Dictator" sig udenfor Løbet; den lagde sig med Forskibet paa Grund, saa at Bredsiden vendte mod "Najaden" og Briggerne. Paa disse søgte man at faa Bredsiden vendt mod Fjenden; men dette lykkedes ikke, da Havnen var for snever. Under Varpningen blev Skibenes Stilling snarere endda mere ugrei, end den umiddelbart efter Ankringen havde været. Ombord paa "Najaden" kunde man kun bruge 6—8 Kanoner, "Lolland" kunde til Nød faa 2 Kanoner til at bære; "Kiel" kunde kun bruge sin Bagbords Baugkanon, og "Samsø" laa saaledes maskeret af Fregatten og "Lolland", at den blot kunde skyde enkelte Skud. I Modsætning hertil havde det britiske Linieskib den fordelagtigste Stilling, som bedst tænkes kan, og "Calypso", der i Begyndelsen af Slaget havde skudt over Holmen, kunde snart ankre tæt agtenfor "Dictator", saaledes at den paa det virksomste kunde understøtte dettes Ild.

Det er neppe Tvivl underkastet, at Holm kan klandres for Misligheder, som han tidligere paa Dagen havde begaaet, og man var i den nærmeste Tid efter Begivenheden i Lyngør tilbøielig til at give ham Skyld for det hele Uheld.*) Da det kom til det afgjørende Øieblik, sloges han og

*) Kragerøs Byfoged, Kr. Hersleb Hornemann, skriver i et Privatbrev, dat. 4de Aug. 1812, til Moderen i Throndhjem: "Den slemme Affære i Lyngør passerede 3 Mil herfra, og da vi saaledes ved bedre Besked, frapperede Kaptein Holms Rapport i Aviserne os meget, da den er fuld af Urigtigheder, og hele Ulykken maa tilregnes hans Malkonduite og alle Søofficerers lastværdige Ukyndighed om vort Lands Søkysters Beskaffenhed paa hvert Sted."

hans Mænd mod Overmagten med det største Heltemod, som tænkes kan, og i en hel Time udholdt han den forfærdeligste Ild. Men da slog et Lag fra "Dictator" paa en Gang "Najadens" hele Reisning over, saa de tre Master faldt ned paa det øverste Dæk, der knustes, gjorde Batteriet ubrugbart og dræbte de saarede, som befandt sig i Rummet. Efter denne grusomme Salve var "Najaden" et synkefærdigt Vrag, hvorpaa Ilden, som man et Par Gange før havde dæmpet, rasede med største Voldsomhed fra flere Hold. Nu var der ikke andet for Holm at gjøre end at faa reddet de gjenlevende af Skibets Besætning i Land, og dette Arbeide udførtes af hans Næstkommanderende Lieutenant C. Lütken. Selv tænkte Holm, der i Slaget aabenbart havde søgt Døden, at forblive paa sit Skib og dele dets Skjæbne; men en Matros kastede ham i Søen og bragte ham svømmende i Land. Af "Najadens" 315 Mand var 127 dræbte og 88 saarede; blandt de første var Lieutenanterne G. Grodtschilling og Peter Buhl.

Efter „Najadens" Ødelæggelse vendte Britten sin Ild mod Briggerne, der selvfølgelig ikke kunde gjøre nogen nævneværdig Modstand mod den knusende Overmagt. Kapteinlieutenant Krieger, "Lollands" Chef, satte derfor Ild paa sit Skib og gik fra Borde; Kaptlt. Rasch paa "Kiel" strøg, men kunde ikke komme bort med sine Folk. Kun "Samsø", hvis Chef, Kaptlt. Grodtschilling var bleven haardt saaret, slap ud gjennem det nordøstlige Løb, idet den dygtige Næstkommanderende, Kapteinlt. Christie, her tog Befalingen. Briggernes Tab var ikke stort. Ombord paa "Lolland" var der 1 død, 2 saarede, paa "Samsø" 2 døde, 5 saarede og paa "Kiel" 3 døde og 7 saarede.

Saasnart Holm var kommen i Land, traf han strax Anstalter til at faa samlet Kystværnet og de i Omegnen stationerede Kanonbaade for at afskjære Fienden fra Tilbagetog. Fra Østerrisør indfandt Lieutenant Mechlenburg sig med 3 Kanonjoller, og disse skred i Forening med de to, som var stationerede i Lyngør, og som kommanderedes af Lieutenant Zahrtmann, strax til Angreb. Stewart heisede da Parlamentærflag og tilbød sig at udlevere de tagne Fanger, mod at man lod "Calypso" og "Dictator" uhindret slippe bort med de erobrede Brigger "Kiel" og "Lolland." Men Holm, der hvert Øieblik ventede, at den arendalske Flotille under Kapteinlieutenant Dietrichson skulde indfinde sig, fandt ikke at kunne modtage dette Tilbud og aabnede en voldsom Langskibsild paa de britiske Skibe, som tilføiedes betydelig Skade. Men Lykken var med Briten. Der blæste op en frisk Landbris, i hvilken de reddede sig ud gjennem det sydvestlige Løb. Holm fortsatte vel en Stund Forfølgelsen, men da dette ikke var til nogen Nytte, indstillede han den igjen og begav sig tilbage til Lyngør for at angribe de Brigger, Engelskmanden havde taget. Ved sit Komme herhen fandt han imidlertid, at de var forladte af Englænderne, som havde dæmpet Ilden paa "Lolland", og de blev igjen

tagne i Besiddelse af sine Besætninger. Alle tre Brigger var saaledes nogenlunde uskadte slupne fra den bedrøvelige Affære.

Først om Morgenen, da alt var forbi, indfandt Kapteinlieutenant Dietrichson sig med den arendalske Flotille, der bestod af 5 Kanonfartøier. Havde han været paa Pladsen et Par Timer før, vilde det have set misligt ud for Engelskmanden; men han havde i Yderskjærene indladt sig i en Kamp med Briggerne "Podargus" og "Flamer," af hvilke den første stod paa Grund, og den anden stræbede med at bringe den flot. Dietrichsons Engagement bevirkede alene, at disse Arbeider dreves med større Kraft, og ihvorvel de under Kampen led nogen Skade, lykkedes det dem dog at slippe bort. Først da Dietrichson var kommen til Haven, spurgte han, hvad der var gaaet for sig i Lyngør. Han drog da derhen, men kun for at erfare, at han var vel sent ude.

Paa Borøen fandtes der et lidet Batteri til Beskyttelse af Indseilingen til Oxefjorden. Havde dette været ordentlig ledet og udrustet, kunde det nok have gjort Fienden adskillig Skade. Men Kystværnchefen, som her havde Kommando, var en feig Hund, der strøg til Skovs efter at have smeldt af en Salve, der gik høit over de fiendtlige Skuder. Folkene var derimod modige nok; men da de var uden virkelig Ledelse, bortskjød de bare Ammunitionen til Unytte. Da saa Skipper Axel Jensen overtog Kommandoen, var der kun Krudt til en Omgang igjen. Han gav da Fienden et ordentlig velrettet Lag; men hermed var ogsaa det hele forbi.

Senere krævede Stewart at faa Briggerne "Kiel" og "Lolland" udleverede som lovligt Krigsbytte; men denne ubillige Fordring, der tilmed fremsattes i en utækkelig gutteagtig Tone, blev selvfølgelig ikke respekteret.

De saarede blev efter Kampen i Lyngør førte til Øster-Risør, hvor ogsaa de døde blev begravede den 9de Juli. Til Minde om Begivenheden reistes der 18de August 1847 i Lyngør en Støtte.

Kaptein H. P. Holm overlevede ikke længe Tabet af sin Fregat. I Begyndelsen af September 1812 foretog han i privat Ærende en Reise til Kristiansand. Da han den 26de Oktober skulde begive sig tilbage til sin Post i Sandøsund, hvor han var Chef for den her stationerede Afdeling af Kanonflotillen, kuldseilede han udenfor Langesund og fandt sin Død i Bølgerne. Hans gjenfundne Legeme jordedes paa Langesunds Kirkegaard.

Ved denne Tid bestod den norske Eskadre, som skulde krydse langs Nordlands og Finmarkens Kyster, af 8 armerede Smaafartøier, dels Skonnerter, dels Slupper, der stod under Overkommando af Premierlieutenant, senere Admiral H. D. B. Seidelin, der Aaret i Forveien havde afløst Kapteinlieutenant J. N. Müller paa denne Post.

Medens Premierlieutenant Seidelin med Hovedstyrken konvoyerede nordenfor, efterlod han ved Tromsø By, hvor Finmarkens betydeligste Kornforraad opbevaredes, Lieutenant Hans K. Bodenhoff med to armerede Fartøier,

Skonnerten No. 104, der havde 30 Mands Besætning under Kommando af Maanedslieutenant Koth, og Kutteren No. 97, Maanedslieutenant Grøn; begge havde nogle faa (ialt 6) 3=pundige Kanoner. Bodenhoffs Opgave gik dog ikke ud paa at beskytte Byen — Lieutenant Seidelin siger selv i sin senere Rapport, "at det særdeles farlige og vanskelige Lodsfarvand paa den ene Side, de farlige Strømme paa den anden Side, 5 finmarkske Mile indenskjærs Seilads sikrer Byen Tromsø fra fiendtlige Skibe", — men derimod at passe op en gunstig Leilighed til at føre en nys derhen indbragt Prise til Throndhjem.

Den 1ste August var Grøn med sin Kutter løbet ud gjennem Kvalsund for at rekognoscere, og paa dette Kryds opdagedes et Skib, som senere erfaredes at være den engelske Fregat "Horatio" paa 44 Kanoner, Kapt. Lord George Stuart. I den Tro, at det var en Koffardimand, styrede Grøn paa den; men da han opdagede sin Vildfarelse, holdt han, forfulgt af Fregatten, ind mod Land. Fregatten gik imidlertid til Ankers udenfor Risø, hvor den begyndte at udsætte sine Baade, medens Grøn ilede til Tromsø, hvor han ved sin Ankomst den næste Morgen afgav Melding om, hvad han havde iagttaget. Bodenhoff tog imidlertid Sagen med Ro. Han kunde nemlig ikke forstaa, at fiendtlige Baade vilde vove sig ind gjennem den lange ukjendte Indseiling, ligesaa lidet som han kunde tro, at Fregatten vilde blive liggende længe paa den aabne Ankerplads. Ja, da de engelske Baade dukkede frem bag Tromsøens nordligste Pynt, stod han i det længste i den Formening, at det var Kirkebaade, som skulde føre Kirkesøgende til Søndagsgudstjenesten paa Tromsø. Han holdt det derfor ufornødent at allarmere Byens Befolkning, og først da han blev sin Feiltagelse var, traf han Forberedelser til at gjøre Modstand. Prisen sendtes sydefter til Balsfjorden, medens Grøns Kutter lagdes paa Grund i en fordelagtig Stilling. Da Klokken var mellem 7 og 9, holdt de fiendtlige Baade ind mod de norske Fartøier. Hovedangrebet rettedes først mod Kutteren, der efter en kort, men hidsig Kamp maatte overgive sig, efterat Grøn var bleven saaret af en Skraakugle i det tykke af Laaret. Paa Skonnerten mødte Fienden derimod en alvorligere Modstand, og ihvorvel der var 80 Mand mod 30, kjæmpedes der i mere end et Kvarter fra Rælingen. Med vanlig Tapperhed sloges de feige Ulke, som var her inden Borde; men den tapreste var Bodenhoff selv. Saaret af to Hug i Hovedet, med den høire Tommelfinger næsten afhugget og med et Bajonetstik i venstre Albueled sloges han endnu, da det lykkedes tre engelske Matroser at faa ham overende i Dækket og afvæbne ham. De to norske armerede Fartøier og Prisen, der var gjenerobret af sin Besætning, faldt nu i Fiendens Hænder, og Bodenhoff med hans Mænd bortførtes i Fangenskab til England. Kampen haade kostet Nordmændene 5 Døde og 13 Saarede, medens Englænderne havde 12 Døde og 11 Saarede, blandt de første en Lieutenant og en Læge, blandt de sidste Skibets fire øvrige Officerer, der havde været med. Da Bodenhoff frem=

stilledes for "Horatios" Chef, Lord Stuart, gav denne ham hans Værge igjen med de Ord: "De har brugt det saa godt, at det var Skam, om De ikke skulde bære det."

Rygtet gik, at Lord Stuart havde tænkt sig opover til Vardøhus for at ødelægge denne Fæstning. Heraf blev der intet, da Skibets Officerer og de bedste af Underofficererne var dels dræbte, dels saarede i Kampen, — der var den sidste Krigsbegivenhed paa de norske Kyster.

Til Trods for Krigstilstanden havde Englands Politik med Hensyn til Norge helt indtil denne Tid været af venlig og fredelig Karakter. I dette Forhold gjorde for Norges Vedkommende Kaperfartens Gjenoptagelse i Henhold til Forordning af 28de Marts 1810 intet Skaar. Thi denne blev nu ikke af stor Betydning, og paa ganske faa Undtagelser nær var det kun i Kristiansand og nærmeste Omegn, at man indlod sig paa saadanne hazardiøse Spekulationer. For Landets Redere og Sømandsstand havde der nemlig aabnet sig en maaske noget mindre indbringende, men ulige mere moralsk og tillige meget mindre farlig Bedrift.

Vi har paa sit Sted ovenfor (S. 2271) i Forbindelse med den i 1809 med Sverige indgaaede Vaabenstilstand berørt Licensfarten, den ved Leidebreve beskyttede Skibsfart, som ved denne Tid var bleven aabnet, men først fra 1810 af havde taget sit egentlige Opsving.

For Norge var Licensfarten af en Betydning, som vi ud fra Forholdene i vore Dage neppe kan danne os klar Forestilling om. Den reddede Landet fra den visse Hungersnød, og den gav Næringsveiene et Opsving, som man under de forhaandenværende Omstændigheder hverken havde vovet at haabe eller vente.

Det var Trælasthandelen og Fragtfarten, som Licenserne først og fremst kom tilgode. "Aldrig," siger Jakob Aall, "have nogensinde Fragterne for Trælastdragere steget til den Høide, og aldrig er Trælasten i England forholdsmæssigen bleven bedre betalt end i denne Høst [ɔ: umiddelbart efter Licensfartens Aabning i 1809]. Den norske Trælast begjæredes mer i England end nogensinde, og de Omstændigheder, som siden nedtrykte dens Priser, viste sig kun i det fjerne. Trælasttolden var ikke saa trykkende høi, og Kanadas Tømmer oversvømmede endnu ikke i den Grad som senere hen det engelske Trælastmarked, endskjønt England under det lange Savn af nordisk Tømmer havde begyndt dermed at gjøre sig fortroligt. Hverken fra Sverige over Gøteborg eller fra de finske Havne var endnu de store Masser løsnede, som siden saa meget nedsatte det norske Tømmer. Norge havde dengang for sig alle irske og engelske Havne, der krævede norsk Tømmer, medens senere hen den ene Havn efter den anden lukkedes for norske Trælastdragere formedelst det amerikanske i Prisen langt billigere Tømmers Konkurrents. Da Farten aabnedes, betaltes en uhyre Fragt, som udgjorde

over det 5-dobbelte af den nu [omkr. 1840] gangbare; thi for de første oversendte Ladninger betaltes indtil 6 à 8 £ for 100 beregnede Bord Det var saaledes ikke usædvanligt, at nogle faa Reiser paa England lagde Skibets Værdi i Redernes Kasse, og ikke desto mindre havde Trælasthandlerne sit gode Udbytte af den solgte Ladning."

Der opraudt nu en kort, men gylden Handelsperiode, i hvilken Liv og Rørelse udfoldede sig paa kraftigste Vis. "Hele Norges Koffardiflaade fra de største til de mindste Seil," siger Aall, "var i Bevægelse dels for at føre Landets Produkter over til et fordelagtigt Marked, dels for at hente Fødemidler fra Danmark. Saavel fra England som fra Danmark bragtes Provisioner af alle Slags Nødvendigheds- og Overdaadighedsartikler; al Mangel forsvandt; thi Midlerne til at betale tilveiebragtes i Overflod ved den nyopvakte Virksomhed. Der var en Travelhed over det hele Land, hvis Lige faa Tidspunkter i Norges Handelshistorie kan fremvise. Alle vilde deltage i den nye blomstrende Virksomhed, og især var der en idelig Omsætning af Skibe. Fartøier byggedes, kjøbtes i Kjøbenhavn og andensteds og gik fra Haand i Haand i Landet selv. Paa den Tid opstode ogsaa flere Handelsmænd, der befandt sig paa Borgerlivets laveste Trin og berigedes ved de simpleste Omsætninger. Det var nok at kjøbe, lade den kjøbte Vare henligge en Tid og da sælge for at begynde en ny Omsætningskreds; thi formedelst Pengenes Fald betaltes det Kjøbte stedse med slettere Penge, og Overskudet kunde bruges til en ny Gevinst. Nogle af disse Nylinge forsvandt ligesaa hurtigen, som de opstode, men andre lagde Grunden til Handelshuse, som nu ere i større eller mindre Anseelse."

Men allerede ved Udgangen af 1810 kan Tilbagegangen merkes. Det engelske Marked var allerede bleven overfyldt, og hertil kom, at det engelske Kabinet til Udfærdigelsen af Licensbreve knyttede den Betingelse, at der for en Del af de norske Produkter, som indførtes, skulde tages Kolonial- og engelske Manufakturvarer i Stedet. Som Følge heraf indførtes saadanne i store Mængder i Landet, hvor de anvendtes som kjærkomne Værdimaalere fremfor de stadig slettere Papirpenge.

Først henimod Udgangen af 1812 tog Licensfarten Ende. Færre og færre Leidebreve blev nu udstedte, og der lagdes større og større Hindringer for Indførelsen af Kornvarer til Norge. Tilsidst blev et fuldstændigt Blokade- og Afspærringssystem gjennemført. Denne Forandring var begrundet i den store svensk-engelsk-russiske Alliance, for hvis Tilblivelse vi i det næste Stykke skal gjøre Rede, og som gik ud paa at fremtvinge Opløsningen af den gamle Forbindelse mellem Norge og Danmark.

Til al Ulykke blev Aaret 1812 et rent Misværtaar i de fleste Dele af Landet. Firti Aar tidligere, i Begyndelsen af Halvfjerdserne i det 18de Aarhundrede, var vistnok Aarsvæxten falden endnu mere uheldig ud,

og Nøden havde dengang været meget stor. Forholdene medførte imidlertid, at Grønaaret 1812 stillede disse tidligere Ulykkensaar ganske i Skygge.

Vaaren havde været kold og fugtig, og paa de fleste Steder var Landmanden ikke kommen sig til at saa før i Løbet af Juni Maaned. Der indtraf nu en Tid godt Veir, der drev Vegetationen godt frem, saa man gjorde sig Haab om en vakker Høst. Da indfandt Nattekulden sig tidlig i September Maaned. Kornet hindredes fra at blive modent, og Axene hang frosne og slimede paa de visne Straa. Paa Frosten fulgte raakoldt Veir, og man maatte skjære Kornet grønt og umodent. Men medens det endnu stod paa Stør, kom Sneen, der vistnok snart gik bort igjen, men alligevel berøvede Kornet den Smule Madnytte, som endnu kunde være i det. Paa sine Steder — f. Ex. paa Gaarden Øverland ved Molde — fik man Halmen — Korn var der vel selvfølgelig ikke mere Tale om — i Hus fjorten Dage over Jul.

Poteterne, som nu var bleven et saa nyttigt Fødemiddel, slog ogsaa aldeles feil, og den største Del af Befolkningen saa sig derfor nødt til at ty til Barkemel for at bjerge Liv.

I Danmark var Kornhøsten vistnok falden bedre ud; men ogsaa her var Aarveien meget under Middelaars. Men da Høsten i 1811 heller ikke havde været meget rig, var Kornbeholdningerne aldeles udtømte, saa den danske Landmand først og fremst maatte forsyne det ham nærmest liggende Marked. Hertil kom, at Regjeringen for at fylde de Magaziner, som skulde opover til Norge, maatte udskrive betydelige Ydelser, som den danske Landmand havde det yderst vanskeligt for at klare.

Hele Aaret 1812 igjennem havde Kornpriserne derfor været i jevnt og raskt Stigende, medens Pengerepræsentativernes Værd faldt om muligt i endnu større Maalestok. Henimod Udgangen af 1812 var Kornpriserne derfor rent foruroligende, og den sorteste Nød truede ikke blot de fattigste Klasser af Befolkningen, men ogsaa dem, der levede af Renterne af sine Kapitaler, der daglig forringedes i Værd, og dem, som sad paa fast Aflønning.

I sin hele Strenghed maler Dyrtiden sig i den under 19de November 1812 approberede Kapitelstaxt for Akershus Stift, som den var bleven sat af Stiftamtmand og Biskop:

Landskyld og Leding: 1 Skippund Rugmel 140 Rdr., 1 Skpd. Byg-Mel eller Malt 125 Rdr., 1 Skpd. Blandings-Mel eller Malt 155 Rdr., 2 Skpd. Havre-Mel eller Malt 105 Rdr., en Tønde Landskyld-Korn eller Byg, hvor det ei ydes efter Vægt eller Tyngde, 46 Rdr., en Tønde Landskyld eller Ledings-Havre 35 Rdr. Tiende: en Tønde Rug, Thore-Korn, Hvede eller Erter 70 Rdr., en Tønde Byg 46 Rdr., en Tønde stridt Blandkorn 40 Rdr. 2 Ort, en Tønde Havre 35 Rdr, en Tønde let Byg 31 Rdr., en Tønde let Havre 25 Rdr.

Herved er at merke, at disse Priser gjælder det i Landet selv avlede Korn, der havde lidt større eller mindre Skade af Frost og Kulde, og hvis

Næringsværdi derfor var ringe. Man kan da ogsaa heraf slutte sig til, hvor meget dyrere det indførte, ialfald nogenledes gode Korn maatte være.

Vi har da ogsaa fuldt op af Vidnesbyrd om, hvorledes Nøden steg fra Dag til Dag med den voxende Korntrang og Pengerepræsentativernes Forringelse, og nogle af disse, der er hentede fra samtidige Dagbøger og Aktstykker, tør da her finde Plads.

Hvorledes Forholdene var i Akershus Stift, erfarer vi nogenledes af følgende Uddrag af Slotsprest Klaus Pavels's Dagbøger:

(4de August 1812, paa Bogstad) .... Ved Kaffen og efter den hørtes intet uden Klager over Tiderne og mørke Spaadomme især om Misvæxt og Hungersnød, da man tror, Havren formedelst det vedholdende Regnveir ikke kan modnes i Aar ....

(6te August). Paa Hedemarken skal være indgaaet Forbund ei at sælge en Tønde Rug iaar for mindre end 100 Rdlr., og er nogen saa fattig, at han ikke kan oppebie Tiden, da den stiger saa høit, har de øvrige forpligtet sig til at afkjøbe ham hans Forraad. Mod disse Naturens Sønner, som Bønderne kaldes, er Kristianias egennyttigste Høkere sande Engle.

(13de August). Vi har nu virkelig Sommer, saa behagelig, som den kan tænkes. Landmanden har det ønskeligste Høstveir, og trods alle Spaadomme tegner det i det mindste i vor Egn til at blive et overmaade godt baade Hø- og Kornaar.

(3die September). Mismodige Ytringer hørtes om Udsigten i vor Egn, da det i Nat havde frosset, og man mere og mere mistvivler om, at Havren kan reddes.

(4de September). Jeg har idag kjøbt 7 Favne Oreved, som det endda heder, jeg havde faaet for taalelig Pris, og som kostede mig ialt henved 140 Rdr. Det er mig ubegribeligt, hvor Officerer og andre, hvis Indtægter dog i Forhold til mine er smaa, kan leve med Familie i denne Tid. De lever ventelig slet, derom kan ikke være Tvivl, men da Korn og Brænde og andre Livets høieste Fornødenheder just er de, hvis Pris stiger høiest og forholdsvis langt høiere end de forbudne Kolonialvarer, saa hjælper det lidet at indskrænke Brugen af Luxusvarer; det er just det daglige Brød, hvormed der aagres mest, og som det er vanskeligst at faa.

(13de Oktober). Bestandig Regn. Det vilde være en ligegyldig Sag, ubehagelig for Reisende, men iøvrigt passende til Aarstiden, naar ikke den skrækkelige Tanke var, at vist mere end den halve Afgrøde staar endnu paa Marken, meget af den endog umoden paa Straaet og kan da aldrig blive Menneskeføde. Gud hjælpe vort arme Land! Det prøves haardeligen, og faar vi ei en betydelig Tilførsel (vil Englænderne tillade den, er den vel at haabe, thi Høsten i Danmark har været overmaade god), maa man vente de ynkværdigste Optrin. I vore Egne kan vi maaske faa de fornødne Kornvarer for umaadelig høie Priser, men hvad skal der blive af Fjeldbygderne?

(18de November). I denne paa glædelige Tidender saa fattige Tid, kan jeg ikke undlade at optegne, at Kapt. Brochmann var her i Eftermiddag og viste mig Havre, indhøstet igaar, saa tør og kjernefuld og i alle Maader uforværvet, at han vil bruge den til Sædehavre. Det er altsaa at formode, at de i vor Egn, der har høstet fordærvet Sæd, tildels selv er Skyld deri, fordi de ligesom hine, der fik raat ubrugeligt Hø, har forhastet sig og ikke

oppebiet Tørken, som dog omsider kom. At opsætte Kornhøsten til sidste Halvdel af November, synes rigtignok at være en betænkelig Sag . . ."

Paa Vestlandet var det ikke bedre fat.

Fra Bergen indberetter saaledes under 26de September 1812 Stiftamtmand Bull til Vicestatholderskabet:

"Endskjønt jeg endnu ikke har modtaget de sædvanlige Indberetninger fra Fogderne om Kornhøstens Udfald i Søndre Bergenhus Amt, saa bør jeg dog ikke udsætte med at insinuere denne min underdanige Anmeldelse om, at samme, hvad de indre Bygder angaar, har været meget maadelig, men langs Havkanten maa ansees som aldeles mislykket.

Efter flere Ugers vedvarende Regn, som overalt nedslog Agrene, og en for denne Aarets Tid usædvanlig sterk Kulde, ja indtil Frost, som i og for sig her og der anrettede Ødelæggelser, indtraf der i Begyndelsen af denne Uge nordlige og nordvestlige Vinde, som medbragte svære Hagelbøier, og Natten til afvigte Onsdag faldt en Sne, som knækkede alt saavel paa Fjeld som i Dalene. Siden har Nattefrosten endog indfundet sig.

Under disse Omstændigheder staar Havren som den ved Havkanten almindeligste Kornsort, der avles, overalt paa Agrene for det allermeste urørt, grønsaaet uden Kjerne tilforn, og maa det ommeldte i denne Uge indtrufne Veir saaledes aldeles have tilintetgjort Afgrøden, at enhver Forhaabning om at indhøste noget deraf, tjenlig til Menneskeføde, maa ansees som ganske tabt.

Fogdernes specielle Indberetninger skal jeg nærmere tage mig den Frihed at insinuere, og idet jeg desværre er sat i den ubehagelige Nødvendighed at fremkomme med en saadan Anmeldelse, skulde jeg underdanig anholde om Vicestatholderskabets høigunstige Forsorg, henseende Iverksættelsen af saadanne Foranstaltninger, som efter Mulighed vare at føie til Forebyggelse af Hungersnød, der, saafremt ingen klækkelig Hjælp skulde kunne opnaaes, uomgjængelig maa indtræffe."

Herpaa svarede Vicestatholderen den 6te Oktober, at han allerede var indgaaet til Kongen med allerunderdanigst Forestilling om, at de kraftigste Midler maatte anvendes for Landets Forsyning. "Fra Provideringskommissionens Side bør vel ligeledes intet Middel vorde uforsøgt, og jeg tør haabe, at den handlende Klasse i Bergen, om ikke alene for egen Fordels Skyld saa dog for at redde sig selv og Stiftets Indvaanere fra Mangel paa det nødvendige Brødkorn, ville sørge for egen Tilførsel, saavidt deres Evne strækker sig."

Det var let nok at tale om Tilførsel; men at sørge for den faldt dog vanskeligere, da der hverken fandtes Skibe eller Mandskab, som kunde anvendes dertil. Man maatte derfor gribe til den Udvei at udsætte Præmier eller anvende Tvangsforholdsregler, som man ikke uden Grund har stillet i Klasse med det afskyelige engelske Presningssystem.

Da det led ud paa Vinteren, blev Nøden i det Vestenfjeldske meget stor. Brødpriserne øgedes fra Dag til Dag til Trods for de af Øvrigheden

fastsatte Taxter, og Vægten minkede. Ogsaa Torvepriserne blev nøie fastsatte, ligesom den Avance, som Høkerne maatte tage. Derhos maatte alle Handelsmænd i Bergen opgive nøiagtig Størrelsen af sine Varebeholdninger, og for at forvisse sig om, at intet blev stukket unda, foretog Øvrigheden Husinkvisitioner. Alligevel troede Folk, at der var Snyderi med i Spillet fra Grosserernes og Handelsmændenes Side, idet disse skulde spekulere i den herskende Nød. Dette var dog ikke Tilfældet. Paa den haarde Vinter fulgte en trang Vaar, i hvilken Savnet af Saakorn især føltes haardt. Forskjellige Opviglere, der reiste omkring i Bygderne, fik da ogsaa Bønderne i Bergens Stift til at foretage en Undersøgelse paa egen Haand, om der ikke paa de bergenske Kjøbmænds Søboder maatte findes Korn bortgjemt. Den 6te Mai kom det til et Opløb paa Raadstuealmenningen og udenfor Stiftamtmandens Bolig. Nu fandtes der i Bergen virkelig et Parti Korn, som var bestemt til Throndhjem, men paa Grund af Varme i Lasten oplosset i Bergen. Dette fik Bønderne ikke angribe; derimod besluttede Stiftets høieste Øvrighed sig til at uddele til Bønderne mod Penge eller paa Kredit de Kornvarer, som fandtes i Byens Magaziner. Nogen Uorden, som er Omtale værd, foraarsagede Opløbet ikke.

Om Tilstanden i Throndhjems Stift har vi et sandhedskjærligt Vidne i Biskop P. O. Bugge, der paa denne Tid ved sin djærve Fritalenhed, ved sin hensynsløse skarpe Pen og ved sine i de gamle Kancellisters Øine utilbørlige demokratiske Tilbøieligheder var bleven Gjenstand for Unaade paa allerhøieste Sted. I Throndhjem fortaltes der endog ved denne Tid, at Stedets høistkommanderende Officer havde Biskopens, af Kongen undertegnede Afsked i Hænde, for at den kunde forkyndes ham med kortest mulig Frist. Herom havde Bugge fuld Besked; men det lagde dog ingen Dæmper paa hans sprudlende Vid og drøie Snert. Forøvrigt kjendte han Nøden af Erfaring bedre end de fleste; skjønt rent udfattig, var han stedse Hjælpsomheden selv, og navnlig i denne Nødens Tid beleiredes hans Bolig rent af Trængende, med hvem han delte broderlig til sidste Smule. I sine Breve til Konferentsraad Karsten Anker skriver han om Forholdene i sit Stift:

(24de September 1812). "I denne Egn og dette Stift er Hunger og Død vis. Ikke et Havrekorn modent, og Bygget halvmodent bortfrosset. Mit Embeds Kreds har omtrent 160,000 Mennesker. Antager jeg, at blandt disse 60,000 enten faar spiseligt Korn eller have gammelt, saa ville dog 100,000 maatte fødes af Haanden. Beregner jeg for hvert Menneske 2 Tdr. og dertil 100,000 Tdr. til at saa, saa maa her anskaffes 300,000 Tdr. Antager jeg den moderate Pris af 50 Rdl. overhovedet for Tønden, saa udgjør det en Summa af 15,000,000 Rdl. Jeg kan ikke negte det, jeg venter gyselige Optrin . . ."

(19de Novbr. 1812). "Landets Forfatning er forfærdelig. Jeg tror ikke, at hele Byen eier 6000 Tdr. usselt Korn, let og halv og hel muggent. 10,000 Tdr. skal være paa Veien herop, men det forslaar saa godt som intet. Thi det gjelder her ikke enkelt Bygd eller enkelt Mand, men Ødelæggelsen er

almindelig. Frygt haver Pine, siger Apostelen; men denne Pine og denne pinefulde Frygt — for Prygl — har dog givet visse Folk Edukation, som nu ere hoflige, og begynde at ane den dem tilforn ubekjendte Sandhed, at Bønder ikke saa lige til er skabte til at sparkes ud af Døren ...... Som en Prøve paa herværende Priser tjener følgende: En Tønde Malt 200 Rdl., Byggryn 240 Rdl.!"

(1ste Januar 1813). "Førstkommende 28de Januar (ↄ: Kongens Fødselsdag) skal jeg til at prise vor Lyksalighed. Den vil vel og komme; thi da nogle er sultede ihjel og en Mængde syge i Bygderne, vil Konsumtionen uden Tvivl betydelig formindskes til den Tid, man vil sende os Korn. Jeg har i en Æske sendt vor Prins (ↄ: Kristian Fredrik) Prøver af frosent Mel og deraf bagt Brød. Sluttelig er hans Naturaliekabinet ikke forsynet med slige Sager før. — Iaar har Videnskabernes Selskab ikke givet nogen Præmie for Potetesavl, som ellers pleier vinde flere Præmier. Men iaar var end ikke en Æskning indkommen, — et Bevis paa, hvor aldeles ogsaa denne Avl er mislykket ... Ogsaa Sildefiskeriet er slaaet saa rent feil, at en Tønde Bondesild — Landalmuens daglige Føde og den fattiges eneste Sul — nu koster 80 à 90 Rdl. — Sundhedskollegiet i Kristiania har sendt til Uddeling blandt Almuen et Par Skippund Plakater, hvori er at læse, hvorlunde Skaden af det frosne Korn skal forebygges. Hovedraadene ere Spegesild og Brændevin. At vi ingen af Delene har, er udenfor Kollegier at betænke. Nu sige, hvo som vil, at der ikke er sørget for Almuens Sundhed!"

(11te Januar 1813). "Med blødende Hjerte tænker jeg paa vort elskede Norge. Hvad vil her Enden blive? Allerede dø Folk af Sult .... 1813 vil blive et merkeligt Aar. At Trondhjems Stift vil tabe i det sin halve Folkemængde, tror jeg tilforladelig ...."

Denne trøstesløse Skildring af Forholdene fortsættes i de Breve, som Biskopen tilstillede Prins Kristian Fredrik kort før og efter dennes Komme til Norge.

(Marts 1813). Altid var det norske Proprietærvæsen haardere, end det danske nogensinde var; endskjønt man neppe kjendte denne Haardhed. Men nu gaar den saa vidt, at det var Forbrydelse at tie. Jeg beder underdanigst ikke at maatte ansees for Denunciant (en Forretning, som mit Hjerte afskyer) men som Fædrelandets Ven, naar jeg gjør Deres Høihed opmerksom paa, at Proprietær-Egennytte nu gaar saa vidt, at man sagsøger og gjør de Mennesker rent ulykkelige, som drevne af Hungeren, fælde et Fyrretræ i Skoven, for af dets Bark at berede Mel til Livs-Ophold for en efter Brød skrigende Børneflok.

Forskrækkelige Historier fortælles, — og, som man kan vente i en Tidsalder, i hvilken Samvittigheden er kvalt, men den utroligste Letsindighed forenet med den nederdrægtigste Egennytte triumferer — høres med Latter. Men jeg, det ved den alvidende Gud, hører dem med blødende Hjerte.

Skal en stakkels Bonde eller Husmand, som vaklende af Sult gaar hen i Skoven for at fælde og pille Barken af et Træ til Føde for sig og sine, behandles efter Lovenes Strenghed som Skovtyv, da er hans Skjæbne saa ulykkelig som muligt. Et Træ i Skoven i Norge, tjenligt til saadant Brug, kan dog vel neppe være værd over nogle faa Skilling. Midlertid er mig dog blandt andre gyselige Fortællinger ogsaa denne kommen for Øre, at en vis Kaptein*)

*) Hermed sigtes utvivlsomt til Kaptein Rosenvinge paa Grilstad, hvis Grusomheder endnu lever i friskt Minde nordenfjelds.

skal have indkaldt en saadan ulykkelig Mand for Forligskommissionen, fordi han havde fældet 2 Træer, og der skræmmet ham til at indgaa Forlig om at give ham 1000 Rdr. Strafpenge. Vistnok faar han aldrig disse; thi Manden eier dem ikke. Men han faar dog alt, hvad han eier af Kreaturer og andet, og jager ham saa tilsidst fra Gaard og Grund.

At sørge for Livets Ophold er den mægtigste Drift, Skaberen gav os. For denne maa Eiendomsret og alt vige efter min Mening. Jeg vilde derfor indstændig ønske og bede, at Deres Hoihed vilde have den Naade at forestille Hans Majestæt denne for hans elskede Undersaatter vigtige Sag, og om muligt formaa ham til uopholdelig at befale:

"At ingen maa straffes, fordi han i Skoven fælder et eller andet Træ, for deraf at anvende Barken til Føde for sig og sine; samt at alle derfor ved Forligs-Kommissionen indgaaede eller ved Retterne idømte Mulkter og Erstatninger siden den 1ste Jan. 1813 skulle være hævede og tilbagebetales, hvis de er oppebaarne." — Sker ikke dette, vilde tusende hungre ihjel; men det maatte, efter min Mening, ske strax. Denne af Nøden aftvungne Tilladelse til at hente Bark kunde igjen siden, hvis Tiderne forandredes og Hs. Majestæt saa fandt for godt, i sin Tid tilbagekaldes.

(18de Juni 1813). Hvor forfærdelig Priserne stige, kan blandt andet et Exempel oplyse. Et Skib kom hid afvigte Aar direkte fra Bordeaux, der havde endel Brændevin. Jeg kjøbte deraf i August f. A. et Anker til mit Hus for 140 Rdr. Prisen syntes utrolig høi. Nu vilde jeg i Mai kjøbt et do., men nu vilde Manden have 420 Rdr. Jeg besluttede da at pausere lidt, for at se Tiden an. I Gaar talte jeg med Personen, og spurgte ham, hvad Pris han nu kunde sælge sit Brændevin for? Han svarte mig med hollandsk Phlegma: Ankeret koster nu 1000 Rdr.! Og det er selvsamme Vare, kjøbt til samme Pris, som i omtrent 9 Maaneder er steget næsten 8-dobbelte! — En Alen Klæde, ganske simpelt koster nu her 115 Rdr.

(6te Juli). Nøden stiger frygtelig, og hvorledes disse Jammerscener ville ende, staar i den Almægtiges Haand. Deres Tal, som dø af Hunger, er stort; thi jeg kalder det at dø af Hunger, naar Legemet tilsidst af ussel unærende og liden Føde vansmægter. Vi opleve forfærdelige Tider. En af mine Venner fandt sidst paa Gaden en af Hunger besvimet Kone med et diende Barn ved Brystet, der diede Blod. Det skrækkeligste er, at jo mere Elendigheden tiltager, jo større synes Ligegyldigheden at blive. Tænkemaadens Nederdrægtighed er saa stor, at egen Vinding er det Punkt, hvorom alle Betragtninger dreie sig, og da Bedrageri nu er bleven du ton, saa drives mange til at pønse derpaa, som før aldrig tænkte paa sligt, saa længe man endnu var gammeldags og enfoldig nok til at have Samvittighed og til at brændemærke Skurken med den offentlige Menings Foragt.

Nu skal en Tønde Salt i Byen koste 100 Rdr. og faa ville sælge, da vore Penge daglig forværres. Virkningen deraf var blandt andet, at en Favn Granbrænde (denne sande Nødvendigheds Artikel) i 24 Timer steg fra 15 Rdr. til 28 Rdr. En Potte Brændevin siges nu at koste 36 Rdr. Og rimeligvis, inden dette Brev naar Kristiania, er alting atter steget 100 pCt., thi saa omtrent stiger det hver Uge. Det eneste Næringsmiddel er næsten nu Mel af Fyrrebark. Vogen (36 ℔) koster 30 Rdr. I Jemteland er Korn nok. Bønder paa Grænsen have faaet noget Byg derfra for 400 Rdr. Tønden.

(14de Juli). Jeg ved med fuld Vished, at visse Folk, som have Rug i i Baghaand, da de vel have været deres egne Oppassere, sælge den i disse

Dage for 150 Rdr. Skjeppen. Derimod skal Kjøbmændene (sluttelig af Rædsel, thi Retskaffenhed maa man ikke vente) i disse Dage have nedsat Saltet, som var steget til 120 Rdr. Tønden til 70 à 75 Rdr. En Kartoffel af middelmaadig Størrelse koster nu 8 ß, hvorfor man før kunde kjøbe 4 Citroner.

En Meldalsbonde har i nogle paa hans gamle Dage nedskrevne Optegnelser, der er Forfatteren overladte, meddelt et og andet om Forholdene i hans Bygd i Krigens Aar 1807—14, der skildres som meget ulykkelige. En eller to Gange, siger han, hændte det i denne Tid, at Bønderne i Flok og Følge gik frem paa Thinget for at frasige sig sine Gaarde, som de paa Grund af Misvæxt og haarde Skatter saa sig ude af Stand til at drive. Om Uaaret 1812 heder det: "Vaaren var sen og kold. Isen paa Søerne var endnu i Midten af Mai saa fast, at den overalt kunde kjøres. Kornet frøs overalt bort, ja selv i Elvedalen (ɔ: Orklas Dalføre) blev lidet eller intet avlet. Folk maatte leve af Barken af Birk, Furu og Alm samt af knuste Ben. 3 Mennesker døde vitterlig af Hunger her i Bygden. En Tønde Rug betaltes i Trondhjem med 66 Rdl. 2 ℔ 16 ß i gode Penge eller 133½ Lod Sølv. Der ankom endelig et stort russisk Skib fra Archangel, men ingen fik paa dette kjøbe mere end en Skjæppe Korn".

Ogsaa i det throndhjemske kom det om Vaaren 1813 til nogle Uroligheder, da der ikke længere var Korn at faa kjøbt i Bergen. Det hed sig da, at der paa Bryggerne fandtes Korn, men at Kjøbmændene ikke vilde sælge. Der blev — saavidt man har formaaet at følge Sporet — fra Rørostrakten afsendt Budstikke rundt om i Bygderne, at den 5te Mai*) skulde alle Bønder møde paa Baklandet. Dette skede, og i Løbet af 3 Dage samledes her en Mængde Bønder, mest fra Selbu, Stjørdalen og Indhered, alle med Tøndesække paa Ryggen, og paa fastsat Tid marscherede de over Bybroen og nedgjennem Søgaden. General von Krogh søgte at tale Bønderne til Rette; men han mødtes med en skarp Udtalelse om, at i dette Tilfælde var enhver sig selv nærmest. En Mæraakbyg, Saxe Skomager, var uvorren nok til at rive Generalen af Hesten. Det var imidlertid ikke Bøndernes Agt at begaa nogensomhelst Uorden, og saa samholdige, de end ellers var, gjorde de intet Forsøg paa at fri Saxe, som ogsaa senere kom paa Slaveriet for sin Voldsgjerning. Derimod blev der holdt nøie Synsforretning paa Bryggerne, og det Korn, som her fandtes, blev udmaalt til dem, som havde Penge at betale med. Da det var gjort, drog Bønderne hver hjem til sit.

*) Altsaa Dagen før Opløbet i Bergen fandt Sted. Denne samtidige Operation — der efter en Forf. meddelt Tradition ogsaa skal have været rettet mod Handelsstanden i andre Byer t. Ex. i Kristiansund — synes at vidne om en sterkt forgrenet Agitation, der i ikke ringe Grad minder om de Halvor-Hoelske Opløb i 1818. Det kan i denne Forbindelse merkes, at om Høsten 1812, da Aarvæxtens Udfald var afgjort, sluttede Hedemarkens Bønder sig sammen i en Ring, der under Mulkt vedtog en stiv Priskurant over sine Kornvarer. (Se ovenfor S. 2280.) Bag dette Væsen, som naturligvis vakte stor Bestyrtelse i Byerne søndenfjelds, skal Halvor Hoel have staaet.

Hvorledes var under disse Forhold Tilstanden i Finmarken, den i saadanne Trængselsaar mest stedmoderlig behandlede Del af det hele Land? Vi har i en Retsprotokol opbevaret et under 8de Juni 1813 optaget Thingsvidne, der skildrer den Nød, som herskede paa selve Hammerfest, saa man herfra kan slutte sig til, hvorledes Tilstanden maa have været i de finmarkske Landdistrikter. Af dette Forhør hidsættes:

"— — — Lensmand Holmgreen fremstod og forklarede, at Anledningen til hans Klage var den, at den Melbeholdning, som var i Kvalsund, var gaaet op, saa at Almuesmænd besværede sig derover. Saa reiste de hid til Hammerfest og talte med Markus Buck, som sagde, at han ei var forsynet, men raadede til at forlange af Amtet, at Magazinet maatte aabnes. S. Akkermands Handelsbetjent sagde, at han intet havde, og hos Peder Røst var han i Pakhuset og saa, hvad han ogsaa selv udlod sig med, at der ikke var nogen Forsyning. Det eneste, han kunde faa, var lidt Gryn, dog kunde han ikke faa mere end 1½ Skjæppe for en Pris af 12 Rd. pr. Skjæppe, ja Røst sagde, at han af Almuen tog 16 Rd. for, hvad han kunde overlade. Om Jens Buck og Hald var det saa aldeles bekjendt, at de intet havde, at han ikke engang ansaa det nødvendigt at undersøge. Flere Almuesmænd forklarede, at de ihøst, allerede før Michaeli, havde været hos Handelsmændene med Sei og forlangt Mel, men faaet til Svar, at de intet kunde faa, da Russefartøierne vare reiste. I Vinter ved Fastetid forlangte de Mel for Penge af Kjøbmændene, men kunde ikke faa. Hos M. Buck fik de dog det allernødvendigste endog til Gave eller paa Borg, saa de er enige om, at han, omendskjønt han har med den fattigste Del af Almuen at gjøre, dog stedse har vist sig hjælpsom efter Mulighed. Derimod har Hans Holmgreen, der under Akkermands Fravær bestyrede dennes Handel og har med den bedste Del af Sognet at gjøre, vist den største Haardhed, maaske af Nødvendighed, thi det rygtedes endog, at han maatte laane Mel hos M. Buck, da han skulde gjøre en Reise til Alten for at forsyne sig. Alle vare de enige om, at M. Buck var den hjælpsomste. Hos Henkel var Almuen bleven hjulpet til langt ud paa Vaaren, og at Melet slap op for ham, tror de kom af, at hele Almuen maatte henvende sig til ham. Hald har manglet Mel saagodtsom hele Vinteren og har ikke gavnet Almuen noget. Jens Bucks Handel her i Byen er ingenting, og som Bevis paa, hvorledes han driver det paa Sandøen anføres, at Almuen kort før Thinget bød ham deres Fisk til den samme Pris, som Russerne giver, men han svarede, at han ingen Fisk kunde kjøbe og intet Mel havde. Om Vinteren er slet ingen Handel paa Sandøen. — Flere af Kystværnet fremstod og klagede over, at de første Dage, de kom til Byen, forlangte Kjøbmændene 2 Rd. for 1 B℔ Rugmel, men strax efter forlangte de 3 Rd., som de tog helt til Pintseaften, da de hørte M. Buck sige, at han herefter vilde have 30 Rd. for Vogen, men de ved dog ikke, om nogen har givet saa meget. Peder Røst nægter at sælge dem Mel, med mindre de har Varer at betale med. For 1 Pægel Sirup, som er den eneste Sul, de kan faa til deres Grød eller til Vandet, de bløder deres Kavringer i, da her ikke er hverken Melk eller Smør at faa, forlanger M. Buck 3 Rd., men Akkermand sælger den selv for 2 Rd., derimod tager hans Betjent Holmgreen ogsaa 3 Rd., naar han maaler ud. Ligeledes tager denne 3 Rd. for 1 m℔ Tobak, Husbonden derimod kun 2 Rd. Peder Røst sælger Sirupen for 2 Rd. Pæglen. De sagde ogsaa, at M. Buck, som i Begyndelsen for-

langte 3 ß for en Kande Tjære, nu tager 1 Rd., og denne Artikel er uundværlig for Kystværnets Baade. Peder Røst forlanger og tager 2 Rd. for en Kande Gryn. — M. Buck erklærede, at Grunden til, at han ikke havde forsynet sig bedre, var, at han troede, Almuen lidet trængte, efterat den havde faaet Tilladelse til at handle direkte med Russen, og at det kun er de usleste af Almuen, som lever af Kredit, der kommer i Trang. Han troede ikke, det kunde forlanges, at Kjøbmændene skulde have store Beholdninger, der laa og bedærvedes, eller at de skulde uddebitere til Folk, hvor intet var at faa hos. Han nægter at have taget de af Almuen opgivne Priser. De andre Kjøbmænd erklærede sig paa samme Maade. Uviljen var stærkest mod Hans Holmgreen. Røst og Henkel handlede i sit første Aar. Den sidste havde dog været forsynet med 1000 Vog Mel, men Paagangen havde været saa stærk, at han ud paa Vaaren blev fri. — — —"

Blandt de Foranstaltninger, som af Vicestatholderskabet blev trufne til at raade Bod paa den herskende Nød, var en Omorganisation af Provideringskommissionerne i Norge.

Om Høsten 1810 havde Grev Wedel-Jarlsberg og Erich Thurmann begjæret sig afskedigede fra sine Stillinger ved Provideringsvæsenet fra Aarets Udgang at regne. Dette blev dem imidlertid først tilstaaet fra Slutningen af Marts Maaned det næste Aar, og i Stedet nedsattes en ny Provideringskommission, bestaaende af Etatsraad Falbe, Justitsraad Wiewild og Stadshauptmand Paul Thrane. Men den Uegennyttighed, som havde udmerket Grev Wedels og Thurmanns hele Færd, var den nye Provideringskommission fremmed for, og Mand og Mand imellem gik denne nye Kommission under Navnet "Profiteringskommissionen".

Under 13de Oktober 1812 oprettedes der en Overprovideringskommission for Norge, bestaaende af Stiftamtmand Kammerherre Rosenkrantz, Generalmajor Haxthausen og Toldinspektør Justitsraad Wiewild. Den tidligere i Kristiania indsatte Provideringskommissions Virksomhed begrænsedes herefter til at omfatte Akershus og Kristiansands Stifter, medens Bergens og Throndhjems Stift fik sine særegne Kommissioner. Den første bestod af Stiftamtmand Bull (Formand), Amtmand Treschow og Kjøbmand Jens Rolffsen, i den sidste var Stiftamtmand Grev Trampe Formand.

Den Kornforsyning, som Norge i 1812 behøvede, ansloges til 800000 Tønder, hvoraf der om Høsten i de norske Magaziner fandtes en Beholdning af 100000 Tdr. Fra Danmark krævedes der saaledes en Tilførsel af 700000 Tønder, hvoraf 645000 maatte tilveiebringes ved Udskrivning i Danmark og Hertugdømmerne. Paa Grund af den i Danmark indtrufne maadelige Høst blev Fordringen nedsat til 617000 Tønder. I Aarets Løb blev der fra Danmark til Norge udskibet 566000 Tdr., hvoraf 561000 rigtig kom frem; deraf var for kongelig Regning affendt 273000 Tdr., 150000 overlodes af Magazinerne til Opsendelse for privat Regning, og af private opførtes 143000 Tdr. Men alt dette slog ikke til. "Den uheldige Høst i Norge," heder det i en officiel dansk Beretning om Norges Providering

under Krigen, "og som det synes, en mindre rigtig Anvendelse og Fordeling var Aarsager, der i Foraaret og saa i Juni Maaned 1813 foranledigede den haardeste Nød. Da saa man ligesom 1808 hele Skove afklædte for af Barken at skaffe et usundt unærende Fødemiddel; man saa Fjeldbonden komme 14—16 Mile fra ned til Kristiania for at hente de ham anvisende 2 Skjæpper Blandingskorn, og ofte sank han udmattet af Hunger ned paa Provideringskommissærens Trappe i det Øieblik, da han skulde modtage denne ringe Hjælp for sig og sin langt fraværende Familie." Det kan ikke være tvivlsomt, at der maa have været noget forkjert med det hele Provideringsvæsen, som vi lærer det at kjende i denne Hungerens og Barkebrødets Tid. I Norge kommer Klagemaalene paa en temmelig voldsom Maade tilorde i Aviserne, hvis Tone bliver helt forskjellig fra, hvad den i de sidste 12—13 Aar havde været; der væltes Skylden aabenbart over paa Regjeringen og den danske Administration af Provideringsvæsenet*). Danskerne paa sin Side gav den norske Overprovideringskommission og Stiftskommissionerne Skylden for, at de fordringsfulde Nordmænd ei kunde blive tilfredsstillede. Efter de Oplysninger, som hidtil foreligger, er det ikke godt at sige, hvor den største Skyld for Norges utilstrækkelige Kornforsyning er at søge; saa meget er imidlertid sikkert, at der, efterat Grev Wedel og Thurmann havde opgivet sin Befatning dermed, var der meget Kluds og Søl med det hele Stel, og der var sandsynligvis Skyld paa alle Kanter. Hvad der imidlertid ikke kan være Gjenstand for Tvivl er det Faktum, at Nordmændene i Aaret 1812—13 havde adskillige hundrede tusinde Tønder Korn for lidet til at leve af.

"Krig, Hungersnød og Dyrtid" vilde synske Almuesfolk hertillands have set tegnet paa Himmelen med ildrøde Bogstaver, og i den store "Risstjerne" (Komet), som viste sig i dette Aar, vilde man tyde et Varsel om de Ulykker, som skulde vælte ind over Landet. Hvor stor eller hvor liden Vægt Samtiden kan have tillagt disse Spaadomme eller Varsler, skal vi ikke opholde os ved. Men man skulde ikke just være overtroisk for at indse, at det maatte spænde galt i Vei med den dansk-norske Stat, saaledes som Forholdene nu artede sig.

For at Ulykkens Maal skulde blive fyldt til Randen for den ulykkelige Stat og for at ruinere den Smule Velstand, som muligens endnu hist og her kunde findes, manglede der endnu kun en Statsfallit. Og den kom. Man undgik vistnok at bruge den stygge Benævnelse; men i selve Sagen gik det Skridt, som Regjeringen nu saa sig nødt til at tage, ud paa det samme. Det blev ikke blot en Statsfallit, men en almindelig Folkebankerot, om dette Ord kan bruges.

*) Ved Reskript af 9de August 1809 var der bleven oprettet en Overkommissio Kjøbenhavn for Norges Forsyning og en Administration i Aalborg.

Vi har i det foregaaende tit og ofte omtalt, hvor elendig styret hele det danske Pengevæsen havde været alt fra den gamle Schimmelmanns Dage, og dog var denne paa sin Vis et Finantsgeni. Allerede Bernt Anker havde kunnet forudsige om hans hele Ledelse af Statens Finantsvæsen, at den maatte føre til en Fallit. For hvert Aar, som senere var gaaet, havde Forholdene stadig forværret sig.

Da Krigen med England udbrød 1807, udgjorde det dansk-norske Monarkis Statsgjæld omtrent 42 Millioner Rigsdaler, hvortil endnu kommer en Seddelgjæld paa 26 Millioner, som Finantserne havde laant af Kurantbanken for den største Del gjennem den i 1799 oprettede Depositokasse.

Kurantsedlerne stod dengang i en Kurs af 150 pCt.; men senere i Begyndelsen af Aar 1808 forbedrede Kursen sig noget. Dette var dog kun af kort Varighed. Allerede i Marts Maaned samme Aar begyndte den at synke, og senere var den i jevn Nedgang. I Begyndelsen af 1809 stod den i 200 pCt., ved Udgangen af Aaret i 400, i Oktober 1810 i 600, i Februar 1811 i 840; senere forbedredes den en Smule, men i Slutningen af 1812 var den sunken til 1760 pCt. En Specie, der efter pari Kurs skulde koste $1^1/_4$ Rdr. Kurant, kostede nu $17^6/_{10}$ Rdr. Kurant.

Til Dækning af de uhyre Bekostninger, som Krigsrustningerne m. v. medførte, kunde Regjeringen nemlig ikke opnaa Laan i Udlandet; men den maatte med sit fra Dag til Dag mere og mere spændte Budget gribe til at optage indenlandske Laan, udskrive nye Skatter, foretage Kursoperationer og — ikke at forglemme — spekulere i Folks Naragtighed og Rangsyge.

I de første 8 Maaneder efter Krigens Udbrud laante Statskassen af Kurantbanken 10 700 000 Rdr., derefter i Begyndelsen af 1808 igjen 5 Millioner. Et indenlandsk Laan, som aabnedes ved Aarets Udgang, indbragte omtrent $1^1/_2$ Million Species. I 1810 optog Finantserne et Par indenlandske Laan i Hamburger Banko, der indbragte et samlet Beløb af $3^1/_2$ Million Mark Banko, og i September 1811 aabnedes i Kjøbenhavn, Altona og Flensborg tvungne 4 pCt. Laan i Hamburgerbanko, hvorved der erholdtes $5^1/_2$ Million Mark.

Under 23de Juni 1809 udkom Forordningen om konsignable Bankfonds, der var halvt en Skattelov, halvt en Laanesubskriptionslov. Ved denne Forordning fik Finantskollegiet Bemyndigelse til at udfærdige og til Kurantbanken at overdrage Obligationer til et Beløb af $8^1/_2$ Million Rdlr. Species og $2^1/_2$ Mill. Daler Kurant. Disse Obligationer skulde Kurantbanken se til at faa afsat paa fordelagtigste Maade, og de indkomne Beløb skulde anvendes til Inddragelse af Kurantsedler og Forrentning af Obligationer, og Indløsning skulde ske ved Indtægter, som blev skabte ved en anden Forordning af samme Dag. Denne gik bl. a. ud paa, at man ved Erhvervelse af saadanne Obligationer kunde kjøbe sig Indfødsret, Skattefrihed, Adelskab, Rang m. m. efter en Taxt, som blev sat paa disse Fortrin.

Den vigtigste Hjælpekilde, som Finantserne havde at ty til, var imidlertid Seddelpressen, der gik ustanselig, og i disse Aar forøgedes Seddelmassen fra 26 Millioner til 142 Mill. Daler Kurant; af disse var kun omtrent 8 Millioner Species funderede. Hertil maa ogsaa lægges de ved Forordning af 18de September 1807 autoriserede norske Assignationsbeviser, af hvilke der i 1813 var uindfriet et Beløb af 11 291 849 Rdr. Kurant.

Det siger sig selv, at denne stadige Nedgang i Pengenes Værd maatte medføre en Forvirring i Statens Finantsvæsen og en Forrykning af alle Livets Forhold, og Regjeringen ansaa det derfor nødvendigt at skride ind for at faa fastslaaet den Kurs, som skulde følges for Fremtiden, hvorhos den saavidt muligt vilde søge at raade Bod paa de Ødelæggelser, som det sterke og bratte Kursfald havde anrettet.

Den 5te Januar 1813 udfærdigedes da den af A. S. Ørsted udkastede Forordning om Pengevæsenet, hvis Bestemmelser var følgende:

1. Den gamle Kurantbank, den slesvig-holstenske Speciesbank, Depositokassen og Laaneinstitutet for Hertugdømmerne ophævedes, og i deres Sted oprettedes Rigsbanken;

2. Rigsbanken, hvis Forvaltning skulde være aldeles adskilt fra Statens Finantsers, skulde være det eneste til Seddeludstedelse berettigede Institut;

3. Rigsbanksedlerne skulde funderes i Statens faste Eiendomme, saaledes at Rigsbanken fik første Prioritets Panteret i 6 Procent rede Sølv af deres Værdi, der skulde forrentes med 6½ Procent aarlig, indtil Betaling skede;

4. den nye Myntfod bestemtes saaledes, at der af 1 Mark fint Sølv skulde præges 18½ Rigsbankdaler à 6 ℔ à 16 ß;

5. de i Omløb værende Banksedler og andre Pengerepræsentativer indkaldtes, og for 6 Rdlr. Kurant i Banksedler, Assignationsbeviser m. v. skulde der gives 1 Rigsbankdalerseddel;

6. der skulde udfærdiges 46 Millioner Rigsbankdalersedler, hvoraf 27 Millioner bestemtes til Indløsning af de i Cirkulation værende Pengerepræsentativer, 4 Millioner skulde danne et Laanefond og 15 Millioner et Reservefond for Finantsernes Fornødenheder; til dette skulde ogsaa henlægges 10 Mill. Rdd. i Obligationer, som skulde udstedes og forrentes af Banken, men anvendes af Regjeringen;

7. Seddelkursen, der naturligvis ikke strax kunde ventes at blive al pari, skulde bestemmes to Gange om Aaret — 1ste Februar og 1ste August —;

8. en Norm fastsattes, hvorefter forhen stiftet Gjæld skulde betales, og hvorved Regjeringen havde for Øie at rette paa de Misligheder inden Eiendomsforholdene, som var affødte under de foregaaende Konjunkturer og det sterke Kursfald.

Ved Forordningen af 5te Januar 1813 fastslog Regjeringen altsaa en Kurs af 1200 pCt., der var adskillig bedre end den, som var gjæl-

Dragter fra indre Sogn (tilvenstre),
Dragt fra ytre Sogn (tilhöire),
Brugtes endnu for 70 Aar siden.

dende Maaneden før Forordningens Udfærdigelse. Den havde ræsonneret som saa: Jo længere Tid der gaar, des mere synker Kuranten i Værdi; som Følge heraf maa der udfærdiges flere Sedler, der igjen vil bevirke et yderligere Kursfald. Ved at begaa den store Uretfærdighed, som jo Forordningen fra først til sidst i Grunden var mod Samfundets enkelte Medlemmer, troede Regjeringen at have sat en Stopper for det hele Kursuvæsen. Den vilde nu engang se til at komme Kuranten tillivs, saa den kunde slippe for at have mere med den at gjøre. Men disse Forhaabninger glap aldeles, og det var saa langt fra, at Regjeringen opnaaede sin Hensigt at faa Pengevæsenet bragt paa ret Kjøl, at den meget mere gjorde det tilgavns fortvivlet; thi det skulde snart vise sig, at det ikke stod i Regjeringens Magt at holde Kursen oppe i de fastsatte 1200 pCt., idet den tvertom blev slettere, end den nogensinde før havde været.

Forordningen af 5te Januar 1813 vakte en sterk Forbitrelse saavel i Danmark som i Norge, hvor den dog virkede ulige mindre ødelæggende. Trods den Hemmelighedsfuldhed, hvormed man var gaaet tilverks, var der dog tidlig sivet noget ud om, hvad der vilde komme, og forskjellige forstod da at gjøre gode Forretninger, før Penge- og Gjældsreduktionen indtraadte. Det forargeligste af alt var dog, at det især var Mænd, der stod Regjeringskredsene og Hoffet nær, som direkte eller indirekte indlod sig paa denne sjofle Trafik. Der skal endog, efter hvad der paastodes, have været saa Hoffunktionærer og høie Regjeringsmedlemmer, som i hine Dage ikke stod paa venskabelig eller fortrolig Fod med den mosaiske Tros Bekjendere.

— I Midten af det 14de Aarhundrede, da Europa hjemsøgtes af Pest, Krige og Hungersnød, opstod der en besynderlig kunstnerisk Fremstillingsform, som man kaldte Dødsdansen. Det er en dyster Blanding af Alvor og Skjæmt, som paa den ene Side rummer Veklager over Tidens Ryggesløshed og Naragtighed og paa den anden indprenter den samme trøstesløse Lære om alle jordiske Tings Forkrænkelighed, som ligger til Grund for Prædikerens Bog i det gamle Testament. Det er en Seirshymne til den alt nedbrydende, alt opslugende Døds Pris.

Der møder os paa denne Tid et Slags Sidestykke til Dødsdansen i en meget udbredt Vise, som skildrer Stillingen i Danmark og Norge, som den tog sig ud i deres Øine, som endnu formaaede at dømme nogenledes uhildet om den. Den rammer Kongen og hans Adjutanter (de saakaldte "røde Fjær", der i Kjøbenhavnernes og Provincialernes Øine var Jakob v. Thyboer og Menschenskræk'er i alle Udgaver og Formater) saavelsom det hele militære Væsen, Ordens- og Rangvæsenet, som nu florerede i en Udstrækning som aldrig før, Jøder og uomskaarne Diskontører, som spekulerede i Statens Forarmelse, levede høit og berigede sig paa Menigmands Bekostning, Angivere af forbudne Indførselsartikler, der ved denne nye,

af de fortvivlede Tidsforhold skabte Næringsvei slog sig op til rige Folk, — kort sagt, al den dundrende Hulhed i Datidens Samfund med de flotte Selskaber og vilde Bacchanalier, som var komne paa Mode, og hvis Omkostninger det lod til, at den, som levede længst, fik at udrede. Visen er saaledes et Slags Narrespeil, forsaavidt som den i lystige Ordelag skildrer den herskende Forfatning; men under den kaade Skjæmt lurer der et gribende Alvor, der ei kunde have fundet et sterkere Udtryk, om den havde været affattet i de høitideligste Begrædelser.

Her er den:

Det gaar saa frydeligt i vort Land,
Man handler, spiller og gasterérer
Og Staten skjøtter sig, som den kan,
Mens Bankosedlerne sig formerer.
Kuns Adjutanter
Og Sykophanter*),
Rangsyge Narre og dumme Fjanter
Er Dagens Mænd.

Vor Statsminister, hans Excellents
Bestandig sidder og spekulerer
Paa Statens Tarv og dens Subsistens,
Men han dog Cirkelen ei qvadrerer.
Alt konsignabelt
Og transportabelt
Er som det øvrige miserabelt,
Det ved Enhver**).

Man trodser Britten paa hver en Kant
Og tager stundom hans Skib og Vare.
Til Gjengjæld ta'r han vor Proviant
For os Transporten dermed at spare.
Han ei os ændser,
Naar vi kredentser
Og smukt betaler ham hans Licenser,
Den gjæve Britt'.

Vi føre Krigen i eget Hjem
Og ædes op af Soldaterskarer,
Af dovne Dagtyve og af dem,
Som høste Fordel af Landets Farer.
Alt Jøderakket
Og Handelspakket
Og alt det Kram, som saa hult har prakket,
Vi vige maa.

---

*) ɔ: Angivere.

**) Sigter til den S. 2289 omtalte Forordning af 23de Juni 1809.

Max Vindsak giver en vældig Smaus,
Hvor alt er fornemt og fuldt af Raader,
Der dandses Figaro og Keraus,
Saa Kjæven sveder paa tykke Naader;
Med Vin og Retter
Man Maven trætter,
Bazet man spiller, som Pungen letter,
O gyldne Tid!

Hans gode Frænde, Hr. Mikkel, han,
Som ved Trafiken blev bragt paa Fode,
Som praktisk lærer, hvorledes man
Bør følge Nutidens skjønne Mode;
Han ved Posteien
Beregner Legen
Og viser omskaarne Brødre Veien
Til Slutteri.

Og det gaar lystigt og excellent,
Til Bankerot spiller Kompagniet,
Man byder Kreditor 5 Procent
Og peger Fingre til Slutteriet.
Man ler ad Skoser
Og alskens Gloser
Og abonnerer de store Loger
Og lever høit.

Og Embedsmanden har Næringssorg,
Og Gagen neppe til Foden strækker,
Om han maa trælle og ta' paa Borg,
Sligt ei de Store af Rusen vækker.
Man anbefaler
Til Gratialer,
Man gi'r ham naadigst et hundred' Daler
Og la'r ham gaa.

Men Patrioten skee evig Lov,
Som lærer Smaafolk saa skjønt at spare,
Paa gamle Knokler og Hestebov
Og Surrogater at tage Vare,
Den Mand ske Ære!
Han Ord'ner bære!
Gid Surrogater ham stedse nære
Af alle Slags!

Marschal Bernadotte, Prins af Pontecorvo, vælges til Thronfølger i Sverige. Politiken af Aar 1812. Kristian Fredrik gaar til Norge. Krig med Sverige. Kielerfreden.

Ved Kronprins Karl Augusts Frafald befandt Sverige sig paa det nærmeste i den samme betænkelige Forfatning som før hans Valg. Med Karl XIII gik det jevnt og hurtigt nedad Bakke baade i den ene og i den anden Henseende, og det gjaldt derfor saa hurtigt som muligt at skaffe ham en Thronfølger, der kunde bistaa ham i Regjeringens Anliggender og gribe dens Tøiler, saasnart han faldt fra. Karl August var gaaet bort, inden de Forhaabninger, hvortil hans Valg fornemmelig havde været knyttede, endnu var blevne opfyldte. Men skulde disse gaa i Graven med ham? Det vilde komme til at bero paa, hvem der skulde tage Arv efter ham, og Mændene af 1809 maatte derfor igjen sætte sig i Bevægelse for at finde en Personlighed, der magtede den Opgave, hvis Løsning af Karl August var bleven udskudt til en ubestemmelig Fremtid: Foreningen af de to Riger paa den skandinaviske Halvø.

Det gjaldt imidlertid at skynde sig, da hvert Øieblik var kostbart. Som Følge heraf maatte de Svensker, der havde staaet Karl August nær, handle paa egen Haand, uden at nogen Konference med Grev Wedel og hans Tilhængere i Norge kunde finde Sted. Men alligevel maa Adlersparre, der fremdeles havde Partiets Ledelse i sin Haand, ihvorvel han nu var udtraadt af Statsraadet, dog have troet at have rammet sine norske Venners Ønske, idet han vilde lade Thronfølgen gaa over paa den Mand, der baade ved Blodets og Venskabets Baand stod ham nærmest.

*) Kilder: A. Geffroy, Des intérêts du Nord Scandinave dans la guerre d'Orient (Revue des deux mondes Sept. 1855). Pertz, Steins Leben. Breve, Taler og Proclamationer af Karl Johan. Schmidt, Schweden unter Carl XIV Johan. Strombeck, Carl XIV Johan. Touchard Lafosse, Histoire de Charles XIV Jean. Sørensen, Kampen om Norge I—II. Aalls Erindringer. Dr. Yngvar Nielsen, Grev Wedel og hans Samtid I. Schiern, Historiske Studier I. Wegener, Aktmæssige Bidrag til Danmarks Historie. Dr. Yngvar Nielsen, Kieler-Freden; Aktmæssige Bidrag til Sveriges politiske Historie 1812—13; Bidrag til Norges og Sveriges Historie 1812—16; Norge og den europæiske Politik 1810—14; Aktmæssige Bidrag til de nordiske Rigers politiske Historie i 1813 og 1814. Constantius Flood, For otti Aar siden. Bergman-Schinkels Minnen VI–VII. O. Sjögren, Georg Adlersparre. Dr. Karl Woynar, Österrikes förhållande til Sverige och Danmark åren 1813—14 (Stockholm 1892). Svenskt biografiskt Lexikon (Art. Skiöldebrand). L. E. Götlin, Anteckningar under Svenska Arméens Fälttåg 1813 och 1814 I—III. Ljunggren, Minnes-Anteckningar under 1813 och 1814 Årens Kampagner uti Tyskland och Norge (Sthlm. 1851). L. v. Engeström, Minnen och Anteckningar I—II.

Som den, der her først og fremst maatte komme paa Tale, omtalte Adlersparre for Kongen og Statsraadet umiddelbart efter Karl Augusts Død hans ældre Broder Hertug Fredrik Kristian af Augustenborg, der ogsaa i udvortes Henseende havde en slaaende Lighed med den afdøde. I Virkeligheden kjendte Adlersparre meget lidet til den Mand, han saaledes bragte i Forslag; men det var personlig Hengivenhed for Karl August og Ønsket om at stemme Nordmændene velvilligt for den svenske Kronprins, som herunder gjorde sig gjældende, hvortil ogsaa kom, at han havde to Sønner, saa Thronfølgen kunde synes betrygget. Men for den allerstørste Del af Nordmændene var Hertugen af Augustenborgs Navn en tom Lyd, og selv om det havde været noget andet og mere, saa savnede dog denne saagodtsom alle de Egenskaber. som havde skaffet hans yngre Broder det norske Folks ubegrænsede Hengivenhed. Til Trods for alt dette, som man vel heller ikke fæstede sig synderlig ved, fandt Adlersparres Tanke Anklang hos den gamle Konge og Statsraadet, og da Forslag herom den 1ste Juni blev fremsat, samlede de fleste Stemmer i det svenske Statsraad sig om Hertugen. Det blev paa samme Tid bestemt, at en urtima (overordentlig) Rigsdag skulde sammentræde i Stockholm den 23de Juli. Dagen efter, at disse Beslutninger var fattede, sendte Karl XIII Hertugen Indbydelse til at komme til Stockholm under Paaskud af, at Ordningen af hans Broders Efterladenskaber krævede hans Nærværelse her.

Samtidig med at denne Indbydelse udfærdigedes, henvendte Karl XIII sig til Keiser Napoleon og lagde i en Skrivelse, hvori han besvor ham om ikke at unddrage Sverige sin Bistand, formelig Thronfølgervalget i hans Haand, ihvorvel han paa samme Tid omtalte, at Hertugen af Augustenborgs Valg efter hans Opfatning var det, som sikrest vilde tilveiebringe Overensstemmelse mellem den danske og den svenske Politik*).

Allerede før den svenske Konges Skrivelse var bleven den franske Keiser overleveret, var det forestaaende Thronfølgervalg i Sverige bleven Gjenstand for Opmerksomhed hos de franske Politikere og Drøftelse inden Keiserdømmets Presse, ihvorvel Keiseren selv, tilsyneladende ialfald, indtog en meget reserveret Stilling overfor det hele Spørgsmaal. Den 17de Juni 1810 indeholdt den franske Regjerings officielle Organ, Journal de l'Empire, en Artikel om Thronfølgervalget i Sverige, der var indtaget efter Keiserens hemmelige Befaling. I denne anbefales Kongen af Danmark-Norge og Hertugen af Oldenburg, og der gjøres udførlig Rede for de Fordele, som vilde fremgaa af, at den ene eller den anden af disse to Fyrster blev valgt. Faldt Rigsdagens Stemmer paa en af dem, ventede man, at Sverige vilde træde i den nærmeste Forbindelse med Fastlandet og herigjennem vende sig mod England, den Magt, som skinbarlig var Ophavet til alle de Ulykker, som var over-

*) For Sikkerheds Skyld blev dette Brev i to Exemplarer ad forskjellige Veie med Baronerne Anckarsvärd og Otto Mørner sendt til Paris.

gaaet Sverige. I sin Form kunde en officiel Artikel af denne Art synes gaadefuld; i Virkeligheden var den det ikke. Keiseren havde taget Hertugen af Oldenburg, der var Keiser Alexanders Svoger, med paa sin Liste af politiske Grunde, dels for at faa Rusland til at gaa med paa et og andet, dels for at berolige Keiseren, til hvem man allerede var begyndt at nære Mistillid. Keiserens Hensigt var hverken mere eller mindre at forene de tre nordiske Rigers Kroner paa den dansk=norske Konges Hoved og herigjennem skabe en Magt, der kunde danne en sterk Modvægt med Ruslands Udvidelses=lyster; thi han vidste, at Fredrik VI vilde blive ham en trofast Forbunds=fælle, paa hvem han ubetinget kunde stole. Den 20de Juni indsandt den svenske Gesandt Baron Lagerbjelke sig i St. Cloud for at overrække den ene af Karl XIII's Skrivelser af 2den Juni, som Baron Anckarsvärd havde overbragt. Keiseren viste sig meget elskværdig overfor den svenske Gesandt, og før han endnu havde læst Kongens Brev, indbød han ham til en Spadseretur i Slotshaven. Paa denne ledede han Samtalen hen paa det forestaaende Thronfølgervalg i Sverige og omtalte herunder de Farer, som truede dette Land fra den russiske Kolos. "Paa den ene Side," ytrede Keiseren, "ser jeg den ved Østersøens Strand; paa den anden kaster den begjærlige Øine mod Donau. Dette er en alvorlig Sag; thi Sverige savner nu den til=strækkelige Styrke. Det kan maaske forsvare sig; men det kan ikke holde ud i Længden. Sverige maa nærme sig Danmark. Øieblikket er kommet, og jeg ønsker, at man overveier dette. Der findes intet andet Middel til at indgyde Rusland Agtelse for Sverige; men dette maa opgive al smaalig Avind, og Alt vil gaa godt." Lagerbjelke modsatte sig imidlertid i Over=ensstemmelse med sin Instruktion Foreningen med Danmark og bragte paa Bane Valget af Hertugen af Augustenborg, som Kongen havde foreslaaet. Da Keiseren hørte det, brød han kort og koldt Samtalen af med de Ord: "De kan sige Kongen, Deres Herre, at jeg interesserer mig for ham og Sverige, og at jeg skal gjøre, hvad jeg kan for at stille ham tilfreds. Han ved selv bedst, hvad der tjener ham. Jeg haaber, at vi altid skal have samme Anskuelser og Interesser." Men da Lagerbjelke senere hen vilde formaa Udenrigsministeren til at bevæge Keiseren til at give skriftligt Svar paa Karl XIII's Brev, fik han høre, at Kongen kun under Skin af at høre Keiserens Mening havde udtalt sig for Hertugens Valg; men Keiseren vilde ikke uden ligefrem Opfordring blande sig i andres Anliggender. Det Svar, Keiseren omsider officielt afgav, var da ogsaa affattet i Overensstemmelse hermed. Keiseren udtalte de bedste Ønsker for Sverige og erklærede sig villig til at godkjende Kongens og Rigsdagens Valg; men om Hertugen af Augusten=borg sagde han ikke et Ord, lige saa lidt som om nogen anden af de Kandi=dater, der kunde antages at komme paa Valg.

Ihvorvel det hele Svar var saa sfinxartet, som det bedst er muligt, opfattede man det i Sverige som gunstigt for Hertugen af Augustenborgs

Kandidatur, til Trods for, at det svenske Udenrigsministerium allerede paa denne Tid havde faaet Underretning om, at hans Villie gik i en anden Retning. Men paa disse Meddelelser lagdes der ingen Vægt.

Da Hertugen af Augustenborg modtog Karl XIII's Indbydelsesbrev, saa han vel, hvad det i Virkeligheden indeholdt, og han blev derfor i høieste Grad tvivlraadig om, hvad han havde at gjøre. Men foreløbig undslog han sig for at modtage Indbydelsen. Karl XIII sendte da Karl Augusts fortrolige Ven Oberstlieutnant Holst til ham med en Skrivelse, hvori Kongen udtrykkelig sagde, at det var hans Agt at foreslaa ham til Thronfølger, og ligefrem anmodede ham om at modtage Valget, om det maatte falde paa ham. "I den voldsomme Krise," udtaler Kongen, "hvori mit Rige nu befinder sig angaaende Thronfølgen, er saavel mit som mit Folks Blik rettet mod Deres Høihed som den eneste, der kan sikre Sveriges fremtidige Lykke. Alene den Omstændighed, at De er Broder til den Prins, det nylig har mistet, vil gjøre Dem elsket af mine Undersaatter, der desuden i Deres Børn vil se et Pant paa en rolig Fremtid. Jeg har da efter moden Overveielse besluttet mig til overfor Stænderne at foreslaa Dem, min kjære Fætter, som Thronfølger; men forinden vil det være af høieste Vigtighed, at jeg fra Deres Høiheds Side snarest muligt faar en Forsikring om, at De vil modtage Valget, naar det har fundet Sted. Det er mit kjære Haab, at De ikke vil negte mig en saadan Forsikring, der er nødvendig for min og et lidende Fædrelands Lykke. Jeg tror at burde tilføie, at jeg i denne Retning har søgt at udforske den franske Keisers Mening, og at denne Hersker som Følge af sit oprigtige Venskab for mig og den Interesse, han nærer for Sveriges Velfærd, har været fuldstændig enig med mig om et Valg, der lige saa meget kræves af mine personlige Følelser som af mit Riges store Interesser." Dette Brev undlod ikke at gjøre et dybt Indtryk paa Hertugen. Han begyndte vel at træffe de Forberedelser, som dette Skridt krævede; men han vaklede dog fremdeles, og i denne sin Ubestemthed besluttede han sig til at henvende sig til sin Svoger og Landsherre Kong Fredrik VI. Han tilstillede da denne et Brev, hvori han meddelte ham Indholdet af den svenske Konges Skrivelse og udtalte: "Førend jeg paatager mig Pligter mod et fremmed Land, tør jeg ikke glemme de Pligter, jeg skylder mit Fædreneland, og at der ikke paahviler mig helligere Pligter end netop disse. Deres Majestæt vil ikke befale mig, at jeg skal modtage en fremmed Krone, men De har ogsaa den fuldkomneste Ret til at forbyde mig en fremmed Krones Modtagelse, og jeg skal med Glæde bøie mig i Lydighed. Deres Majestæt tillade mig derfor, at jeg beder Dem naadigst tilkjendegive mig Deres Anskuelse og Villie angaaende følgende to Spørgsmaal. Stemmer det overens med Deres Majestæts Planer, at jeg afslaar Tilbudet? Tror De, at Fædrelandets Interesse vil blive fremmet ved et Afslag fra min Side, og at navnlig en Forening af de tre Riger derved kan hidføres? Dersom Deres Majestæt har den mindste Sand-

synlighed for eller det svageste Haab om, at det kan være Tilfældet, saa vis mig den Naade at sige mig det ufortøvet, og mit Svar er afgjort. Jeg afslaar Kronen og bringer derved — det forsikrer jeg paa det helligste — efter min Opfattelse ikke noget Offer. Men hvis Skandinaviens Forening ikke kan finde Sted under de nærværende Omstændigheder, anser da Deres Majestæt det for mere overensstemmende med Danmarks Interesser, at jeg indtager den svenske Throne i Stedet for en anden Prins?" Allerede før dette Brev var kommen Kong Fredrik i Hænde, havde denne i et Brev til sin Søster Hertuginden meddelt, hvad hans Ønske var, og denne havde ikke undladt at give sin Mand Underretning derom. Men det slap dog snart ud af Hertugen, at han vilde være svensk Thronfølger ligesaa gjerne, som han vilde leve, og for at opnaa det indlod han sig endog paa et temmelig tvetydigt Spil over for Fredrik VI, som en Stund stolede paa ham og hans smukke Talemaader. Til Trods for, at han gav den svenske Konge et i Formen afslaaende Svar paa hans Opfordring, lod han dog tydelig forstaa, at han vilde modtage Valget, om det maatte falde paa ham. Men var Hertugen fin, saa var Fredrik VI grov. Da han kom under Veir med Hertugens Hensigter, lod han hans Bosted paa Als bevogte af et Par Kanonbaade, som sendtes derhen, og han lod ham vide, at han havde spurgt, at der i Sverige var et Parti, som havde til Hensigt at bortføre Hertugen paa et svensk Skib; "men paa den Maade," udtalte Kongen, "hverken kan eller tør jeg tillade, at De bringes til Sverige." Hertugen takkede Kongen for hans Velvillie, men var dog yderlig opbragt paa ham. Han havde ikke havt noget imod at blive bortført, og da det ikke kunde ske, trak han sig ogsaa fuldstændig tilbage fra dansk Statstjeneste. Siden saaes han og Kongen ikke mere, idet de begge var lige forbitrede paa hinanden.

Sagen var nemlig, at det nu var gaaet op for Fredrik VI, at Øieblikket var kommet til at gjenoprette, hvad han i 1809 havde forsømt. Hvis han nu kunde blive valgt til svensk Thronfølger, saa vilde han af egen Drift give sine Riger en Konstitution. Han søgte derhos at udvirke den franske Keisers Mellemkomst, og dennes Svar havde været saa imødekommende, at han havde Grund til at tro det bedste. Ligeoverfor den dansk-norske Gesandt Dreyer udtalte han sig omtrent paa samme Maade som overfor Baron Lagerbjelke, og gjennem det danske Udenrigsministerium tilfløed der saa det svenske Meddelelse derom. Den 18de Juli anmeldte Fredrik VI derfor for Karl XIII sit Kandidatur ved det forestaaende Valg. "Deres Majestæt," skriver han, "kjender alt for vel Nordens Historie til ei at være overbevist om, at Adskillelsen af Folk, der har saa nært Slægtskab, samme Religion og samme oprindelige Sprog, ens Sæder og ens Skikke, har været Grunden til deres Ulykke, deres Svaghed." Samtidig hermed arbeidedes der fra forskjellige Hold baade i Danmark og Sverrig paa at skabe en for Skandinaviens Forening gunstig Stemning ved Skrifter, og i disse kom man ogsaa

ind paa det Punkt, som var den største Anstødsstien for Unionen, Uligheden i Rigernes Forfatning, en Hindring, som altsaa nu skulde blive fjernet Ihvorvel den dansk-norske Konge snarest var for upopulær at regne i Sverige, dannede der sig dog et Parti omkring den skaanske Adel, som ønskede hans Valg, og saa godt Haab nærede man om en lykkelig Udgang, at man allerede paa dette Stadium begyndte at drøfte Ordningen af de mellemrigske Forhold, saaledes som de vilde blive at etablere, naar Nordens tre Kroner samledes paa Fredrik VI's eller hans Thronfølger Prins Kristian Fredriks Hoved.

Det er ikke Spor af Grund til at drage i Tvivl, at Keiser Napoleon nu, om han havde villet, havde havt det i sin Magt at afgjøre det svenske Thronfølgervalg efter sin Villie. Den svenske Konge skrev den 9de Juli til Generallieutenant Grev Michael Anckarsvärd: "Jeg kan ei endnu bestemme den rette, som jeg agter at foreslaa, da jeg nødvendigvis først maa oppebie Svar fra Vedkommende, som deciderer Landets Skjæbne," og endnu henimod Maanedens Slutning udtaler den franske Chargé d'affaires i Stockholm, Désaugiers, at om man kun havde tilstillet ham de Ord: "Det passer i Keiserens Hensigter, at den og den bliver valgt," saa vilde de svenske Stænder allerede i det første Møde have rettet sig efter hans Villie. Men Keiser Napoleon lagde — vistnok af Hensyn til den russiske Keiser — ikke saa meget som to Pinder i Kors for at fremme Kongen af Danmarks Valg. Ja, hans Holdning var endog i høieste Grad tvetydig. Han forsømte aldeles at give den franske Chargé d'affaires i Stockholm, Désaugiers, den mindste Instruktion, og da denne paa egen Haand efter de fra Danmark modtagne Anvisninger gav sig af med at arbeide for Fredrik VI's Valg, blev han i Unaade tilbagekaldt, et Skridt, der ved de Følger, det middelbart affødte, skulde komme Keiseren dyrt at staa. Hvorom alting er, saa synes denne henimod Slutningen af Juli Maaned at have holdt paa Hertugen af Augustenborg som svensk Thronfølger.

Efterhaanden var der ogsaa bleven bragt andre Mænd i Forslag til Sveriges Throne. Blandt dem var, som ovenfor anført, Prinsen af Oldenburg, den russiske Keisers Svoger, der allerede i det første Statsraadsmøde, som holdtes efter Karl Augusts Død, støttedes af Adlercreutz, som herigjennem troede at bane Vei for Finlands Gjenforening med Sverige, den dansk-norske Thronfølger Prins Kristian Fredrik og Gustav IV Adolfs Søn. Endelig nævnte man ogsaa Nordmanden Grev Herman Wedel-Jarlsberg, for hvis Valg Platen og Wetterstedt arbeidede, skjønt Sagen for hans Vedkommende blev stillet i Bero allerede paa det første foreløbige Trin*). Ihvorvel Fredrik VI nu ganske

*) A. F. Skjöldebrand henfører dog Wedel-Jarlsbergs Kandidatur til de "roliga" Forslag. Da hans Valg kom paa Tale i en Kreds, hvor Grev H. H. Essen var tilstede, spurgte denne, "om han haft några almänna befattningar, som gjort

havde sluttet sig til den Politik, som Grev Wedel i 1809 havde anbefalet ham, havde han dog i Mellemtiden faaet et saadant Indblik i dennes Karakter, at det ikke længere kunde falde ham ind at arbeide for hans Kandidatur. Under en Sammenkomst, som han i Dageene før 20de Juli havde med Platen paa Strøm eller Villa Edet ved Gøtaelven, skal han derimod med Foreningen af de to Lande paa den skandinaviske Halvø for Øie og under Forudsætning af, at denne blev grundlagt paa Vilkaar, der stemte med Norges Fordel, have anbefalet Valget — ikke af Hertugen af Augustenborg, til hvem han kun havde liden Tillid, men — af en Mand, der tilsynneladende ved et af Tilfældets Luner var bleven bragt i Forslag, — den franske Marschal Bernadotte, Prins af Pontecorvo.

Under den Brevexling, som det forestaaende Thronfølgevalg havde fremkaldt mellem det svenske og det franske Hof, var Lieutenant ved Uplands Regiment Baron Karl Otto Mørner, en Svoger af Hofkantsleren Wetterstedt, bleven anvendt som Kurer. Ligesom de fleste svenske Officerer havde denne lidet tilovers for Hertugen af Augustenborgs og Prinsen af Oldenburgs Kandidatur, idet han troede, at Valget af en af disse blev enstydigt med, at Sverige bragtes i Afhængighed enten af Danmark eller af Rusland. Derimod saa han helst en af de franske Krigere i Spidsen for den svenske Stat. Det var efter den inden Hæren raadende Opinion den eneste Vei, ad hvilken Sverige kunde opnaa Forbund med Frankrige og Finland vindes tilbage.

Af de franske Krigere var det flere, som efter Mørners Mening burde komme paa Valg, bl. a. Macdonald, Napoleons Stedsøn Prins Eugen og Bernadotte. Navnlig havde han fæstet sine Tanker ved den sidste, som under de foregaaende Krige oftere var kommen i Berøring med Svenskerne. Efter Ankomsten til Paris samraadede han sig med flere, der kjendte Marschal Bernadotte, og disse fandt alle, at han fremfor nogen anden maatte være et høveligt Kongsemne for Sverige. Blandt dem, Mørner meddelte sin Ide, var ogsaa den svenske Generalkonsul i Paris Signeul, der med Interesse greb Tanken, idet han herigjennem haabede at bane sig Vei til Gesandtskabsposten i Paris, et Maal, hvorefter han længe havde stundet. Sagen blev derfor holdt hemmelig for den svenske Minister i Paris, Baron Lagerbjelke. Ved Signeuls Hjælp lykkedes det Mørner at forskaffe sig Adgang til Marschallen, og ihvorvel denne udtalte sig med stor Forsigtighed om selve Sagen, lod det ikke til, at han var utilbøielig til at gaa ind paa den. Mørner henvendte sig da til den svenske General Wrede, som i et officielt

---

honom skicklig att handhafve dylika." Der blev svaret, at han havde været Intendant ved Armeen (?!). I det samme gik Intendant Klingstedt forbi Vinduet, og Grev Essen sagde: "**Då röstar jag hellere på Klingstedt, som jag känner än Wedel-Jarlsberg, som jag icke känner.**" Efter dette var der, heder det, ikke mere Tale om Greven som svensk Thronfølger. Anekdotens Sandhed synes dog noget tvivlsom.

Erende opholdt sig i Paris, og meddelte ham det indledende Skridt, han paa egen Haand havde taget. Denne, der var Bernadottes personlige Ven, gik strax ind paa Planen. Da han fremlagde den for Marschallen, betragtede denne den strax med andre Øine, ja han underrettede endog Keiseren om de Underhandlinger, han saaledes havde indledet. Keiseren, der jo ad officiel Vei havde faaet Underretning om den svenske Regjerings Tanker, ansaa det for et Hjernespind af den gode Marschal; men han erklærede dog, at han betragtede den hele Sag for at være sig uvedkommende. Som Følge heraf kunde Bernadotte ved sin sidste Sammenkomst med Mørner udtale, at Keiseren ikke havde noget imod, at han blev valgt, og han vilde da ogsaa modtage Valget, om det faldt paa ham. Mørner vendte nu hjem, men Wrede blev efter i Paris en Dags Tid, idet han fandt, at det kun var hans simple Pligt at underrette Baron Lagerbjelke om de Skridt, som var tagne. Denne blev aldeles som lynslagen over den unge Lieutenants Dristighed, og han søgte da, kompromitteret, som han følte sig, paa et Bal at udfritte den franske Udenrigsminister om, hvad Napoleon vel sagde om dette. Men denne havde ikke hørt noget eller vidste ialfald ikke noget.

Da Mørner var kommen tilbage til Stockholm, underrettede han Udenrigsministeren Lars v. Engestrøm om det Tilbud, han paa egen Haand havde tilladt sig at fremsætte. "Hvad fører Dem saa hurtigt hjem?" spurgte Excellencen, idet Baron Mørner den 6te Juli indtraadte i hans Kabinet. "Er det godt eller ondt?" Det var da bare det, som godt var. Excellencen spurgte efter Depescher fra Paris. Mørner havde ingen saadanne med. "Hvad bringer De da?" "At jeg har formaaet Prinsen af Pontecorvo til at modtage den svenske Krone." "Hvorledes kunde De tale til ham om det uden at have Fuldmagt?" "Der taltes i Paris om Kongen af Danmark. Vælges han, bliver Sverige en dansk Provins. Vor eneste Redning er Prinsen af Pontecorvo." "Er De sikker paa, at han modtager Valg, saa De ikke paa dobbelt Vis kompromitterer os?" "Aa ja, her har jeg et Brev . . . ." "Fra ham til Dem?" "Nei, fra mig til ham." "Hvad beviser det?" Under denne Ordvexling var ogsaa Grev Essen traadt ind i Kabinettet, og da Baron Mørner havde gjentaget sin Beretning for ham, busede han ud: "Pojke! Du borde sitta der hvarken sol eller måne skiner på dig." Dagen efter fik Mørner ganske rigtig dikteret Arrest for sit eiendommelige Forhold; men Meningen hermed var dog vistnok alene at hindre ham fra at indfinde sig paa den i Ørebro berammede Valgrigsdag, hvortil han som Medlem af Ridderskabet og Adelen havde Adgang. Ved et Flyveskrift "Om Thronfølgen i Sverige" virkede han imidlertid, saa godt han kunde, for at faa sin og Bernadottes Sag fremmet.

Til berammet Tid, den 23de Juli 1810, traadte Valgrigsdagen i Ørebro sammen, og den 30te fandt dens høitidelige Aabning Sted. Den 4de August foregik Valgene til "Sekreta Utskottet", der havde at forberede Afgjørelsen

af Valgspørgsmaalet. For dette blev den 6te August fremlagt en kongelig Proposition angaaende Thronfølgen, hvori Karl XIII udtalte sig til Fordel for Hertugen af Augustenborg. I Overensstemmelse hermed erklærede ogsaa Utskottet sig for denne, hvis Valg saaledes skulde synes utvivlsomt. Imidlertid var dog Tanken om at vælge Bernadotte greben med megen Iver, og ikke mindst af flere formaaende Mænd inden de uadelige Stænder, som Overstatholder A. F. Skjøldebrand bearbeidede ved Hjælp af Literaten Overdirektør K. A. Grevesmøhlen. Men da Adlersparre ved alle optænkelige

339. Udenrigsminister Lars v. Engeström.

Midler søgte at faa Marschallens Valg forpurret*), var det kun faa, der vovede at tro, at det skulde lykkes denne at naa op, naar det kom til Afgjørelse.

Saaledes var Stillingen endnu den 10de August; men allerede den næste Dag forandredes Stillingen helt.

*) Adlersparre søgte længe at modarbeide Bernadotte ved sin Indflydelse paa Karl XIII. Herunder gik Kongens fortrolige Haandsekretær, Battram, der havde til Opgave at adsprede sin Herre i ledige Kveldstunder, ham trofast tilhaande. Battram talte da bestandig med Foragt om Bernadotte, som han benævnte Sergeanten, og det var ham, som fik Kongen til at skrive et i senere Tider oftere citeret Brev til Skjøldebrand, hvori Prinsen af Ponte Corvo kaldes "juif de naissance et jacobin de bonnet rouge" ("en født Jøde og en rødhuet Jakobiner"). Vi har her Kilden — der findes neppe nogen anden — til Fabelen om Karl Johans jødiske Herkomst.

Til Statsminister Lars Engestrøm indløb der med Posten fra Paris en anonym Skrivelse, hvori det forsikredes, at Napoleon med største Velbehag havde hørt om Mørners Forslag, og at han ønskede Bernadotte valgt til svensk Thronfølger fremfor nogen anden; men de politiske Forhold var ham i Øieblikket til Hinder for, at han officielt kunde tilkjendegive denne sin Tanke.

Den, som havde sørget for, at dette Brev blev sendt, var Generalkonsul Signeul. I Forstaaelse med Bernadotte afsærdigede denne ogsaa strax efter til Sverige en Mand, der skulde arbeide for Fyrstens Valg paa den Maade, som han selv fandt for godt.

Denne Gesandt var en fransk Eventyrer ved Navn Fournier, der tidligere havde været Vicekonsul i Gøteborg, men som Fallent var rømt fra Stedet. Hans hele Legitimation bestod i nogle af Signeul undertegnede Linier til Engestrøm, hvori det hed, at Fournier var en Mand, til hvem man kunde have Tiltro, og forøvrigt i et Tandstikkerfuteral, hvori Miniaturportræter af Prinsens Hustru og hans Søn var anbragte. Men dette viste sig ogsaa at være fuldstændigt; thi Rigsdagen i Ørebro fæstede ubetinget Tillid til hvert Ord, som han havde at sige. Han fortalte da, at han var sendt af Prinsen af Pontecorvo og paa dennes Vegne havde at melde, at saafremt de svenske Stænders Valg faldt paa ham, vilde han øieblikkelig skaffe Sverige følgende Fordele:

I det svenske Rigsgjældskontor skulde inden 6 Maaneder 8 Millioner Francs indsættes mod 4 pCt. aarlig Rente.

Alle de Fordringer, som svenske Handlende havde paa den franske Regjering, skulde blive likviderede, og heraf skulde 1 Million Francs betales kontant ved Prinsens Ankomst.

Prinsens private faste Eiendomme i Frankrige og Hannover skulde ombyttes med det af Napoleon bortskjænkede Krongods i svensk Pomern.

Det siger sig selv, at disse gyldne Løfter fra Fourniers Side maatte bringe Svenskernes Tænder til at løbe i Vand, og Natten mellem 11te og 12te August toges der ogsaa Hundreder Afskrifter af den ikke undertegnede Lap, hvorpaa dette Gjøgl stod at læse. Men hvad der mere end disse Tilsagn gjorde Udslaget, var, at man troede, at Fourniers Sendelse havde en langt større politisk Rækkevidde, end han selv gav sig Mine af: man ansaa det nemlig for givet, at man gjennem ham lærte Napoleons hemmelige Tanker at kjende, og Désaugiers pludselige Tilbagekaldelse blev udlagt i samme Retning. Saa godt lykkedes hele den eventyrlige Intrige, at "Sekreta Utskottet", der allerede var indgaaet med sin Indstilling om Hertugen af Augustenborgs Valg, atter blev sammenkaldt til Behandling af en ny kongelig Proposition, hvori der udredeØes, at forskjellige Omstændigheder havde henledet Kongens Opmerksomhed paa Prinsen af Pontecorvo, og denne blev nu foreslaaet paa en saa indtrængende Maade, at hans Valg blev utvivlsomt.

Den 17de August foretog "Sekreta Utskottet" et nyt Omvalg. Af dets 11 Stemmer — General Wrede, der nys før havde udfoldet en rastløs Virksomhed for Prinsen af Pontecorvos Valg, var bleven syg — faldt de 9 paa Bernadotte og kun 2 paa Hertugen af Augustenborg.

Den 21de August kaarede Rigsstænderne under Bifaldsraab Bernadotte til Sveriges Kronprins med Arveret til den svenske Throne for sig og sine Efterkommere. I Bondestanden og Borgerstanden var Valget enstemmigt; i de to andre Stænder faldt nogle faa Stemmer paa den afsatte Konges Søn.

En Deputation, bestaaende af Grev Rosen, Grev Mørner og Kammerjunker Lindersköld affærdigedes derefter for høitidelig at meddele Prinsen af Pontecorvo det paa ham faldne Valg, medens den officielle Avis Inrikes-Tidningen, ilede med at erklære de Tilsagn, som af Prinsen skulde være gjorte om de store Pengeforstrækninger m. v., for uefterrettelige. Sikkert nok er det og efter alt, hvad der endnu foreligger om den hele Sag, at Bernadotte ikke kan have havt nogensomhelst Andel i, at de glimrende Løfter var blevne gjorte.

Da Napoleon erfarede Prinsen af Pontecorvos Valg, gav han sit Samtykke til, at denne modtog det, skjønt rigtignok paa en Maade, der ikke tilkjendegav nogen stor Henrykkelse. Snarest kom det ham vel under de forhaandenværende politiske Forhold endog noget paa tvers, og derfor gjaldt hans første Tanke at berolige Rusland, som han havde Grund til at tro vilde mistænke ham for at have fremmet Valget med den Bagtanke at udstille den franske Marschal som Forpost for det næste franske Angreb paa Rusland.

Da Marschal Bernadotte valgtes til svensk Thronfølger, var Finlands Tilbageerobring det svenske Folks eneste eller fornemste Maal og Med, overfor hvilket de gustavianske Planer om Norges Erhvervelse og Indforlivning i Sverige synes at være traadte rent i Baggrunden. Det var maaske, naar det kommer til Stykket, mindre Bernadottes personlige Egenskaber end den Hjælp og Understøttelse, han antoges at kunne paaregne fra Napoleons Side, som havde været bestemmende for hans Valg. Der var neppe nogen i Sverige, som dengang anede, at han og Napoleon ikke var og aldrig havde været Venner, men alt fra første Stund af havde næret hemmelig Antipathi mod hinanden af personlige Grunde, fra Napoleons Side oprindelig en kun slet undertrykt Skinsyge. Efter deres første Møde i Italien havde Bernadotte udtalt for sine Officerer om Bonaparte: "Jeg har set en ung Mand paa 26 eller 27 Aar, som vil give sig Mine af at være 50; det varsler intet godt for Republikens Fremtid." "Et fransk Hoved og et romersk Hjerte", var den fremtidige Cæsars Dom om Bernadotte. Statskupet af 18de Brumaire havde været Bernadotte i høieste Grad imod, og ihvorvel han ikke gjorde noget for at forhindre det, havde han dog givet Bonaparte et kort og afvisende Svar paa hans Anmodning om at yde ham Bistand. Havde han før været Bonaparte ubehagelig, saa blev han det dobbelt efter denne Dag. Men takket være de Forbindelser,

haa havde til alle Hold — han var en Svoger af Napoleons Broder — undgik han at rammes af den Ugunst, som ellers utvivlsomt vilde være bleven hans Lod. Ligesaa lidet som Bernadotte kunde yde Bonapartes Krigskunst nogen Anerkjendelse, blottet som den efter hans Opfatning var for enhver Methode, ligesaa lidet bekvemmede denne sig til at levne Bernadotte den mindste Ære som Kriger; ihvorvel han lod ham faa sin rigelige Anpart i de Gunstbevisninger, som blev alle hans Marschaller til Del, overdrog han ham kun sjelden nogen større, mere fremtrædende Kommando i Krig. Som oftest fandt han da ogsaa et og andet at klandre ham for, stundom endog paa en fornærmelig Maade. Ved en enkelt Leilighed skabte han sig endog slig, som om han var i Beraad med sig selv, om han skulde stille ham for Standret. Derimod var Napoleon mere tilbøielig til at yde hans administrative Talent og hans rolige politiske Kløgt Anerkjendelse; men den Slags Egenskaber stod aldrig i synderlig Kurs hos ham, saa længe han befandt sig paa Høiden af sin Lykke. Det sande Forhold var dog vistnok, at han var ræd den smidige Gascogner, ikke mindst i de Øieblikke, naar han som mest krænkede eller smigrede ham.

Aldrig — det kan man trygt paastaa — vilde Napoleon have tilladt sin Marschal at modtage det Valg som svensk Thronfølger, som han havde forstaaet at skaffe sig, hvis han havde havt Anelse om, at nu var dennes Tid kommen. For Sverige havde han i Øieblikket intet Brug, og selv om han det havde havt, tør han i det længste have gjort Regning paa, at dette Land under hans forhenværende Marschals Styre nok skulde blive hans Vasalstat. Bernadotte havde derimod fra sit Kampement i Danmark Erfaring for, at ud over Storebelt naaede Napoleons Arm ikke, og han havde derfor fra den Stund, han først satte Foden paa svensk Grund, fuldt ud paa det rene, hvilken Politik han vilde følge. Den franske Marschal, der i 1807 i brautende Ord havde talt for danske Officerer, der var sendte til ham, at nu var Tiden kommen for Danmark til at gjenvinde Skaane og erobre "la Gothie" (Gøtaland), saa som svensk Thronfølger med et helt andet Blik paa Forholdene.

Karl Johan — som Bernadotte som svensk Kronprins kaldte sig — forstod, at Gjenerhvervelsen af Finland kun vilde styrte Sverige i idelige Krige, der kunde blive skjæbnesvangre for Landet selv. Derimod stod Foreningen af de to Riger paa den skandinaviske Halvø for ham som det Maal, han havde at stræbe imod. Lykkedes det ham at gjennemføre denne, saa havde han for bestandig faaet bilagt den gjennem Aarhundreder fortsatte Strid, som havde været en væsentlig Hindring for de to Landes Opkomst. Han vilde derhos herigjennem sikre sit Dynasti en uangribelig Position i det svenske Folks Omdømme og berede det en saa tryg Tilværelse, som intet af de gamle Dynastier kunde glæde sig ved. Men for at naa dette Maal behøvedes den russiske Keisers Hjælp, og denne vilde han skaffe sig ved at give fuld Garanti for Besiddelsen af Finland. For at sikre sig mod mulige Angreb fra dansk

Side vilde han som Afsavn for Norge afstaa til denne Stat svensk Pomern og muligens andre tyske Provinser, som under den paagaaende Kastbytning med Landene let kunde falde af*).

Det siger dog sig selv, at en saadan Politik, hvis Gjennemførelse krævede en Mand, der mere havde det praktiske end det overleverede for Øie, maatte møde Modstand fra alle Hold. Men Karl Johan var forberedt derpaa. Derfor ser vi ham allerede fra første Stund af indtage en afventende Holdning, idet han ikke paa noget Sæt og Vis foregreb den fremtidige Udvikling. Han overlod saaledes til Napoleon at betage Rusland Frygten for, at hans Valg var en Besættelse af en Forpost mod Rusland, mod hvem et fransk Angreb i den nærmeste Fremtid kunde ventes. Trængte man fra fransk Side nærmere ind paa ham for at komme under Veir med hans Planer med Hensyn til Norge, gav han kun et undvigende Svar; "han havde nok af Klipper i Sverige." Men hans nærmeste Omgivelser i hans nye Hjemland var en Flerhed af de Mænd, som i 1809 havde arbeidet for de to skandinaviske Rigers Forening. I denne Kreds blev ogsaa Georg Adlersparre, der i det længste havde holdt paa den augustenborgske Familie og arbeidet mod Karl Johans Valg, trukken ind, og den svenske Kronprins antydede for ham, at naar Foreningen mellem Norge og Sverige først var kommen istand, var der ingen, som efter hans Overbevisning var bedre skikket end denne til at knytte Baandet mellem de to Nationer fastere.

*) Man har fra Slutningen af Aar 1810 en ganske merkelig Udtalelse af Karl Johan om den Unionspolitik, han agtede at følge overfor Norge. En fransk Kjøbmand ved Navn Lorent, der var bosat i Gøteborg, havde under et Ophold i Stockholm Audiens hos Kronprinsen, der for ham udlod sig med et og andet vedrørende de Forhold, hvori han var kommen Lorent meddelte senere Adlersparre en Rapport herom, hvori det bl. a. heder: "Idet han talte om Norge, bemerkede han, at naar man forenede det med Sverige, vilde disse to Lande danne en Østat, der omtrent vilde være beskyttet mod ethvert Angreb, og naar den befandt sig i Forbund med England, kunde byde det hele Fastland Spidsen, gjennem den Lethed, hvormed man til talrige Punkter kan overføre en Styrke paa 15—20000 Mand. Han roste meget Nordmændene, idet han beklagede baade deres Stilling i Forhold til Danmark og de Vanskeligheder, som var tilstødte, da der handledes om at forene dem med Kongeriget Sverige. Han tilføiede: Dersom Nordmændene senere hen vil forene sig med Sverige, saa faar de indrette sin Forfatning saadan, som den passer til deres Love, til deres Sæder, til deres Behov, til deres lokale Stilling, til deres Fjelde, — Kongen af Sverige vil underskrive alt! De faar vaage over sit Lands Sikkerhed, over dets Forsvar, og dersom de efter dette kan bidrage til Sveriges Civilliste 50000, 30000, 10000 Rdr. om Aaret eller aldeles intet, — Kongen af Sverige vil underskrive alt! Hvad Papirpengene angaar, da maa man først til deres Indløsning anvende alle Krongodser og forøvrigt oprette en Amortisations-Kasse, for lidt efter lidt at trække dem ind. Fremfor alt, sagde han, skulde man forsøge at iverksætte denne Forening uden Blodsudgydelse, og de danske Embedsmænd, som i Troskab mod sin Konge vil opfylde sin Pligt, maa sendes tilbage uden at blive mishandlede." (Dr. Y. Nielsen, Grev Wedel I, 457.)

Allerede strax efter Aarsskiftet 1811 begyndte Karl Johan, der strax efter sit Komme til Sverige den foregaaende Høst havde lettet Karl XIII for Regjeringens Byrder, at underhandle med den franske Gesandt Alquier om, at Keiser Napoleon for at vinde en trofast Allieret i ham, skulde sørge for, at Norge blev ham overdraget. Herom vilde Keiseren dog ikke høre noget. Han negtede ikke blot aldeles at yde sin Medvirkning til Norges Adskillelse fra Sverige; men han lod ogsaa gjennem Alquier Kronprinsen vide, at han ikke i nogen Henseende trængte til Sverige.

I Danmark kom man tidlig under Veir med Karl Johans Ønsker og Forhaabninger. Fredrik VI havde, da han selv ikke havde kunnet opnaa Valg til svensk Thronfølger, ikke ugjerne set, at Bernadotte blev valgt. Han troede nemlig at eie en Ven i denne fra den Tid, han med den franske Hjælpehær opholdt sig i hans Land, og han ansaa det for rimeligt og sandsynligt, at Sveriges Politik udadtil nu vilde komme til at slaa ind paa den samme Bane, som fulgtes af de forenede Riger. Men snart fik han af velunderrettede Mænd i Sverige Besked om, at det nok ikke forholdt sig saaledes, som han tænkte, og den franske Gesandt i Danmark stadfæstede Sandheden af disse Rygter. Men endnu kunde han dog ikke bekvemme sig til at tro, at det var saa galt, som det hørtes ud for, og hvis saa maatte være, smigrede han sig med det Haab, at Karl Johans Politik først og fremst vilde reise en Modstand mod ham selv, som vilde nøde ham til at fortrække enten med eller mod hans Villie. Men paa den anden Side lød ogsaa Efterretninger fra andre Hold i Sverige meget trøstelige. Det hed sig, at den franske Gesandt i Stockholm havde den svenske Kronprins saa fuldstændig i sin Magt, at han kunde faa ham til at gjøre, hvad det skulde være. Imidlertid fandt Fredrik VI det dog raadeligst at være paa sin Post. Han gav derfor Prins Fredrik af Hessen Befaling til at udruste Roflotillen og Briggerne, hvoraf nogle skulde sendes til Nordland, og at sætte de norske Grænsefæstninger Kongsvinger, Fredriksten og Fredriksstad i Forsvarsstand, forsaavidt dette kunde ske uden at vække Mistanke fra svensk Side. Der var paa samme Tid ogsaa paa Bane at gjenoprette Regjeringskommissionen' i hvilken Prinsen af Hessen, M. G. Rosenkrantz, Etatsraad Falbe og Justitsraad Holten skulde tage Sæde.

"Efter Prins Karl Augusts Død var intet Spor i Norge af Ønsket om Norges Forening med Sverige at finde," udtaler Jakob Aall i sine Erindringer. Ihvorvel dette Udsagn neppe kan tages ganske efter Bogstaven, saa indeholder det paa det nærmeste Sandhed. Det var dog en Mand, som fremdeles for Alvor tænkte paa at faa Forbindelsen mellem Norge og Danmark løst, og denne ene var Grev Wedel. I de svenske Hofkredse taltes der meget om den Indflydelse, han øvede i sit Fædreland, og om hans Planer til en politisk Forening mellem Norge og Sverige, og gjennem Indberetninger fra den dansk-norske Gesandt, Grev Magnus v. Dernath, kom

Fredrik VI til Kundskab herom. Da der nu ogsaa taltes om, at der fra Norge kom Deputationer til Stockholm, blev Kongen tilgavns ræd og besluttede sig til at kalde Grev Wedel nedover til Kjøbenhavn. Hvorledes Greven efterkom Kaldelsen og viste sig i Kjøbenhavn, før man havde noget at overføre ham, og hvorledes han her fik bragt den norske Universitetssag i Orden, er tidligere fortalt.

Tilbageveien til Norge lagde Grev Wedel gjennem Sverige. Her havde han i Gøteborg den 26de Marts med Kongens Adjutant, Oberst Axel Otto Mörner, en Sammenkomst, hvorunder Spørgsmaalet om en eventuel Forening af Norge og Sverige kom paa Bane. Det viste sig da, at Grev Wedel var den samme, han før havde været, og at Kjøbenhavneropholdet ikke havde lagt nogen Dæmper paa hans Fritalenhed eller bibragt ham mere loyale Følelser overfor Danmark og dets Konge. Paa Grev Mörners Spørgsmaal, om han fremdeles hyldede de Anskuelser, som han om Sommeren 1809 havde næret*), svarede Wedel-Jarlsberg, at hans Overbevisning var den samme

*) Der findes fra denne Tid en af Platen paa Fransk forfattet Optegnelse, der vistnok har været beregnet paa at ses af Kronprinsen, og som i Korthed sammenfatter de tidligere aftalte Vilkaar for en Forening mellem Norge og Sverige. I denne heder det: "Foreningen er Gjenstand for alle kloge og for en stor Del af alle oplyste Nordmænds Ønsker, men vel at merke blot en Forening, som er grundet paa følgende Vilkaar: Fælles Forsvar; de bestaaende Indretninger, saavel de borgerlige som de militære, skal bibeholdes; ethvert af Landene skal ordne sine Finantser, sine Skatter samt bestyre det offentlige Undervisningsvæsen og øvrige Kulturforhold paa egen Haand i Overensstemmelse med sin egen Statsforfatning. Begge Lande skal være fælles repræsenterede i den forberedende Komite, Høiesteret o. s. v., men Regjeringen eller Kongeværdigheden tilligemed den udøvende Magt skal i Følge Lov tilhøre Sverige (?).

Ethvert andet Forslag skal i det mindste i Begyndelsen møde Uvillie og tilvisse ikke blive antaget; men selv dette skal med Hensyn til Udførelsen støde paa tvende Vanskeligheder, og ingen Nordmand skal vove at foretage det mindste Skridt i Sagen, før man har været istand til at berolige hans Landsmænd i denne Henseende. Den første af disse Vanskeligheder, er Frygt for en aristokratisk Underkuelse ved den svenske Høiadel, en Frygt, som grænser sterkt til det barnagtige. Derfor bør Kongen tydelig lægge for Dagen, at han er fri for enhver Indflydelse af denne Art og har Evne til med Kraft at holde Aristokratiet tilbage indenfor tilbørlige Skranker."

Dernæst maatte man overbevise Nordmændene om, at Thronfølgeren ikke var Napoleons Vasal eller et blindt Værktøi for hans Planer. Af denne og andre Grunde var det af Vigtighed, at Nordmændene fik Anledning til at lære ham at kjende. "Rygtet om hans store Egenskaber skal da snart udspredes, slaa Rødder og gaa over til en levende Overbevisning, og naar denne er efter vore Ønsker, skal det øvrige gaa let. Efter mine Underretninger og efter hvad jeg selv har troet at kunne bemerke, har Grev Wedel og flere andre Personer af Betydning besluttet hellere til det yderste at forsvare sig mellem sine Alper end at foreslaa noget i Landet, som kunde være dette skadeligt eller mishage Nationen, hvis Symbol er lovbunden Frihed. Forøvrigt bør man ikke forundre sig over, at Wedel nærer Mistanke om, at vort Thronfølgervalg er fremgaaet af fransk Indflydelse, samt at han for en Del laaner Øre til flere falske og for vedkommende mindre fordelagtige Rygter." Kronprinsen bør derfor fra første Færd

som dengang. Forholdene stillede sig dog nu anderledes efter det nye Thronfølgervalg, da Nordmændene ikke kjendte Karl Johan, og der behøvedes Tid, for at denne kunne vinde deres Tillid. Nordmændene billigede ikke længere Regjeringens Politik overfor England, men ønskede Fred med denne Magt, og derhos troede de, at Kronprinsen af Keiser Napoleon var tiltænkt den samme Rolle i Norden, som hans Broder Josef havde spillet i Spanien. Den danske Regjering havde derhos bestræbt sig for at faa udbredt den Mening blandt Nordmændene, at om der merkedes nogen Kulde mellem Keiseren og den svenske Kronprins, saa var dette kun tilsyneladende. Ogsaa han selv havde i saa Henseende ladet sig føre bag Lyset, men var nu kommen til bedre Overbevisning. "Det Sprog, som jeg herefter agter at føre i mit Hjem," udtalte han, "skal i det mindste bidrage til at ødelægge de daarlige Indtryk og den Mistro, som saadanne Forespeilinger har kunnet afstedkomme. Men der behøves Tid, og jeg er sikker paa, at den Begeistring, hvormed den svenske Nation betragter sin Kronprins, skal gaa over paa Nordmændene, og alte stersom de faar se den svenske Styrelse befæstet og et lykkeligt Resultat krone de Forholdsregler, som Eders Kronprins agter at tage, skal de lige ivrig ønske at regjeres af ham, som fordum af høisalig Prins Karl August". I dette Øiemed skulde Kronprinsen se til at blive kjendt af Nordmændene. "Senere hen," mente han, "skulde ingen Ting være lykkeligere i Henseende til Fremgangen, end om Danmark erklærede Eder Krig. Forgjæves skulde man da befale den norske Hær at gaa over Grænsen, og I vilde da have frie Hænder til at operere mod Sjæland, hvis Erobring lader sig iverksætte med Englændernes Bistand. Derimod maa man aldrig tænke paa at istandbringe Foreningen uden deres Medvirken." Men umiddelbart efter at have fremført disse Udtalelser tilføiede Greven: "Jeg aander alene for mit Fædrelands Vel, og en Forening med Sverige er det, som skal sikre mine Efterkommeres Ro og Lykke. Saaledes bør jeg af Sjæl og Hjerte arbeide for

af opføre sig saaledes, at der ikke skal kunne opstaa nogen Tvil om hans virkelige Tænkemaade; derved vil han snart forstaa at vinde Nordmændene, og ved første gunstige Leilighed skal det broderlige Forbund modtages med Henrykkelse. Kan man i Ro oppebie dette Øieblik, vil det ikke være langt borte, især da de militære er misfornøiede med sin utilstrækkelige Afløning og den ringe Anseelse, de nyder, og de danske Papirpenges slette Kurs bidrager til at fremskynde Foretagendet." Han troede, at et svensk Observationskorps paa Grænsen, der kunde nøde Nordmændene til ogsaa at holde sine Tropper parate, skulde bidrage sit til at gjøre Foreningens Nytte indlysende for Befolkningen, der vilde besværes med Transporter, Provianteringer m. v., ligesom en Handelsspærring og Blokade af Havnene vilde øve sin Indflydelse paa Sagens Fremme. "Derimod anser jeg alle andre militære Foretagender eller Erobringsplaner umulige at gjennemføre, da Nordmændene besidder stor Modstandskraft, naar det gjælder deres Uafhængighed." Men selv de bedste Planer til at bringe en Forening istand vilde falde frugtesløse ud, hvis den danske Konge tog det kloge Parti at begive sig til Norge og opholde sig der i nogle Maaneders Tid. Thi ihvorvel det danske Styre ikke er elsket i Norge, holder dog Nordmændene fast paa sit gamle Dynasti.

denne, og jeg skal gjøre det. Men jeg siger Dem ogsaa, at om Sverige nogensinde skulde ville, med Vaaben i Haand mod os, bringe Foreningen istand, — aldrig skal den da finde Sted!"

Grev Wedels Udtalelser blev af Mörner meddelte Karl Johan, der alene skulde have Efterretning om dem, og i sine Samtaler med den franske Gesandt Alquier undslod denne ikke at røbe dem. Fra Alquier gik de strax i den danske Sendemand Grev v. Dernath, og allerede den 9de April kunde han indberette til Udenrigsministeriet i Kjøbenhavn, at Grev Wedel havde forhandlet om en Forening mellem Norge og Sverige paa de Vilkaar, at Norge skulde have sin uafhængige Forfatning, at Kongen skulde opholde sig i Landet tre Maaneder hvert Aar, at Civillisten alene maatte forbruges i Landet, at Norge skulde have sin Nationalbank, og at der skulde gives Nordmændene Tilsagn om, at der aldrig skulde ansættes Svensker i Norge. "Men," lægger Gesandten til, "paa disse Anskuelser har Kronprinsen for Øieblikket ikke Lyst til at indlade sig." Grev v. Dernath havde, fortæller han, søgt at gjøre det indlysende for Alquier, at dette ikke kunde hænge rigtig sammen. Hvad Grev Wedel i Virkeligheden ønskede, var, at begge Riger paa den skandinaviske Halvø enten maatte blive Republiker, eller og, at de maatte faa en svag Monark, paa hvem Greven kunde faa Indflydelse. Men for det dansk-norske Udenrigsministerium fremholdt Gesandten dog, at han ansaa Grev Wedel for at være en farlig Mand for Fredrik VI.

Det troede Kongen ikke, og han forholdt sig noget tvivlende overfor de af Gesandten indsendte Oplysninger. Han skrev den 20de April til Prinsen af Hessen og underrettede ham om, hvad v. Dernath havde indberettet, men lægger til: "Jeg anser det hele som Følge af Grev Wedels Fremfusenhed i Handlemaade i Almindelighed, og at man derved har lagt ham disse Ord i Munden uden hans Vidende." Ti Dage senere heder det: "Anonyme Breve fra Tyskland avertere atter mod Grev Herman Wedel Jarlsberg, som de tale om, at man hverken maa tro eller bygge paa, da han er Forræder af sit Fædreneland; saa urimeligt dette end synes at være, saa bør De være underrettet derom, for at kjende alt og undersøge Tingene." Men Prinsen af Hessen svarede: "Jeg tror ikke, at noget er sandt, af hvad man skriver anonymt imod Grev Wedel; Fiender har han; men vore Naboers List og Rænker har det altid været at sætte Mistillid mellem Regjeringen og Folket, hvilket de og gjør her, imod alt, hvad der sker af Regjeringen og i Kongens Navn, blot for at sætte ondt Blod mellem Danmark og Norge."

For at forstaa forskjellige af Grev Wedels her ovenfor anførte Udtalelser maa vi med et Par Ord omtale Forholdet mellem Keiser Napoleon og den svenske Thronfølger. Den Magt, Keiseren tiltog sig over denne, havde nemlig hidtil været saa stor, at det for enhver, der ikke saa dybere i Tingene, maatte synes, som han kun var en fransk Vasal.

Umiddelbart efter Thronfølgerens Komme til Sverige indløb der fra Keiseren en temmelig haanende Note, hvori han forlangte, at Sverige skulde tiltræde Kontinentalsystemet. Under dette sterke Pres saa Kronprinsen sig nødt til under den 17de November 1810 at erklære England Krig. Men da man baade fra svensk og engelsk Side var enig om, at den Tilstand, som saaledes ved et Magtbud var dekreteret, var unaturlig, traf man snart en Overenskomst om, at Handelsforbindelserne fremdeles skulde opretholdes, om end hemmelig. Men man tog det dog efterhaanden ikke saa nøie med denne Hemmeligholdelse, og da den franske Gesandt Alquier fik Rede herpaa, kom det til voldsomme Sammenstød mellem ham og Karl Johan. Napoleon lod en Tid, som han ikke fæstede Lid til Gesandtens Indberetninger og forflyttede denne fra Stockholm til Kjøbenhavn. Men da der af Undersøgelser, han lod anstille, fremgik, at det havde sin Rigtighed med de engelske Handelsforbindelser, hvorom denne havde gjort Forestillinger, befalede han under 10de Januar 1812 Bernadottes gamle Fiende Marschal Davoust uden videre at besætte svensk Pomern, hvor Englænderne havde betydelige Oplag. Befalingen blev udført og flere af de svenske Embedsmænd førtes som Fanger til Hamburg. Da nu Efterretningen herom kom til Sverige, blev Karl Johan vred, idet han mente, at det var de Franskes Keiser, som nu havde tilkastet ham Stridshandsken. I en Skrivelse, han under 11te Februar tilstillede Keiseren, udbeder han sig Forklaring over Grundene til dette Skridt, "for at jeg," siger han, kan tilkjendegive Kongen min Formening om den Politik, som Sverige for Eftertiden bør følge". "Denne ufortjente Forhaanelse mod Sverige", vedbliver han, „er bleven levende følt af Nationen, og dobbelt af mig, D. M! som har den Ære at skulle forsvare den. Har jeg end bidraget til Frankriges Seire, har jeg end vedholdende ønsket at se dette Land hædret og lykkeligt, saa er det dog aldrig faldet mig ind, derfor at ville opofre mit unge Fædrelands Interesser, Ære eller Uafhængighed. D. M., der saa godt forstaar at bedømme det nys indtrufne Tilfælde, kjender sikkert allerede min Beslutning. Paa den Ære og Magt, der omgiver D. M., sætter jeg kun liden Pris; men derimod sætter jeg stor Pris paa ikke at blive betragtet som en Vasal. D. M. befaler over den største Del af Europa; men Deres Herredømme strækker sig dog ikke til det Land, hvortil jeg er kaldet. Min Ærgjerrighed strækker sig ikke videre end til dette Lands Forsvar, og dette betragter jeg som den Lod, der af Skjæbnen er mig tildelt." Inden Napoleons Svar herpaa var indløbet, sendte Karl Johan Generaladjutant Grev Karl Løvenhjelm til Keiser Alexander, som han allerede strax efter sit Komme til Sverige havde søgt at nærme sig, for at aabne Underhandlinger med denne om et hemmeligt Forbund mellem Rusland og Sverige paa det Grundlag, at Sverige mod at faa Norge skulde garantere Rusland Besiddelsen af Finland. I en Skrivelse, dateret 7de Marts 1812, som denne skulde overbringe, udtaler Kronprinsen: "Den successive Forening af Middelhavets,

Hollands og Østersøens Kyster paa den ene Side og Adsplittelsen af Tysklands Indre paa den anden, maa have ladet de mindst klartsynede Fyrster indse, at Politikens Grundsætninger blev aldeles tilsidesatte og maatte vige Pladsen for et System, der ophævede al Ligevægt og forenede en Mængde Nationer under en eneste Hersker, og de undertvungne Fyrster, forskrækkede over dette stedse voxende Herredømme, venter med Ængstelighed Udviklingen af denne uhyre Plan. Under denne almindelige Sorg vender Menneskehedens Blik sig mod Deres Majestæt; allerede hæver det sig i Veiret og betragter D. M. med grundet Haab; men tillad mig at gjøre opmerksom paa, at Intet i Livet sikrer en saa heldig Fremgang som det første Øiebliks Virkning; saa længe dets Magt endnu varer, afhænger alt af den, der har Villien til at handle; de forbausede Gemytter er ikke istand til nogen Overveielse, og alt viger for den Fortryllelses Villie og Virkning, af hvilken de tiltrækkes eller for hvilken de føler Frygt." Den Haand, som saaledes blev rakt den russiske Keiser, blev greben med levende Glæde, saa meget mere som Planen om et Forbund havde kraftige Støtter i dennes nærmeste Omgivelser. Navnlig viste Gustav Maurits Armfeldt, der i Marts 1812 var traadt i russisk Tjeneste, sig meget ivrig for dens Gjennemførelse. Allerede den 5te April 1812 blev der som Følge af de saaledes indledede Underhandlinger i St. Petersburg afsluttet en svensk-russisk Traktat, hvori Rusland tilsagde Sverige sin Bistand til Erhvervelsen af Norge. I denne Traktat garanterede de to Magter hinandens Besiddelser. Da Keiser Napoleon ved Indfaldet i Pomern havde indtaget en fiendtlig Stilling overfor Sverige, paa samme Tid som han truede med at forstyrre Ruslands Ro, skulde de to Magter med en forenet Hær paa 25—30000 Svensker og 15—20000 Russer foretage en Diversion paa Tysklands Kyster, i den Hensigt at forurolige den franske Hærs Operationer. Men da Kongen af Sverige ikke kunde deltage i denne Diversion, saa længe Landet langs hans vidtstrakte Vestgrænse skulde betragtes som fiendtligt, og da iøvrigt Norges geografiske Beliggenhed syntes at antyde, at Naturen selv havde bestemt det til at udgjøre en Del af Kongeriget Sverige, saa forpligtede Keiseren af Rusland sig til enten gjennem Underhandlinger eller krigersk Medvirken at skaffe Sverige Norge, ligesom han garanterede Sverige en fredelig Besiddelse af dette Land og lovede ikke at nedlægge Vaabnene, før denne Forpligtelse var bleven opfyldt. Men da nu Sverige skulde erholde Norge, før det tog Del i den omtalte Diversion, saa forpligtede Keiseren sig til at stille til Sveriges Disposition det Armekorps, som udkrævedes til i Forening med den svenske Hær at gjennemføre det tilsigtede Foretagende. Begge Hoffer skulde foreslaa Kabinettet i Kjøbenhavn at tiltræde Forbundet og godvilligt at afstaa Norge til Sverige mod visse Skadeserstatninger, som de i saa Fald skulde forpligte sig at skaffe Danmark. Men da disse Forslag nødvendigvis maatte understøttes med Vaabenmagt, saa skulde de ikke fremsættes før i det samme Øieblik, man var beredt til at

handle, og i Tilfælde Danmark maatte vægre sig ved at indgaa paa dem, skulde det omtalte russiske Hjælpekorps understøtte det Angreb, som fra svensk Side maatte foretages paa Sjæland*). Derhos skulde Rusland for en Tid af fire Maaneder stille et vist Antal Krigsskibe, der skulde medvirke til Erobringen af Norge.

Der blev saavel overfor Keiser Napoleon som overfor Danmark-Norge iagttaget den største Hemmelighedsfuldhed om den indgaaede Overenskomst. Ganske vist sivede der noget ud derom; men saa godt var det lykkedes at skjule de førte Forhandlingers hele Maal og Med, at man længe ikke vidste med Bestemthed, om der var kommen noget ud af dem eller ei.

Det bryggede paa denne Tid just op til Krig mellem Frankrige og Rusland. Allerede længe havde de to Keisere set skjævt til hinanden, og efter at have tilføiet hverandre gjensidige Fornærmelser og Chikaner ansaa de begge en Vaabendyst for uundgaaelig. Til dette forestaaende Basketag saa de to mægtige Herskere sig om efter Forbundsfæller.

Allerede i December 1811 havde Napoleon aabnet Forhandlinger derom med Danmark-Norge. Disse indledes med et Forslag om, at de gjensidige Handelsforbindelser mellem Frankrige og Danmark-Norge skulde blive satte paa fast Fod ved en Konvention. Men dette var kun en Imødekommenhed fra Franskmændenes Side for at drage Danmark-Norge over paa sit Parti. Samtidig med, at den franske Udenrigsminister, Hertugen af Bassano, bragte dette paa Bane for den danske Gesandt i Paris, General Waltersdorff, henledede han hans Opmerksomhed paa en anden, endnu vigtigere Sag, som burde behandles i Sammenhæng hermed. Idet han gik ud fra det bestaaende Forbund mellem Frankrige og Danmark-Norge, spurgte Hertugen ligefrem om, hvorledes Danmark-Norge, i Tilfælde af, at der udbrød Krig mellem Frankrige og Rusland, vilde optræde til sit eget Forsvar og til Understøttelse for Franskmændene, hvis Englænderne maatte kaste Tropper i Land i de nyoprettede franske Departementer ved Elben for at gjøre en Diversion til Fordel for Rusland. Den dansk-norske Udenrigsminister Nils Rosenkrantz, der troede, at alt, naar det kom til Stykket, kun vilde resultere i, at Danmark-Norge fik en nyttig Handelstraktat med Frankrige, gav sit Samtykke til, at Forhandlingerne kom istand; saavel fra fransk som dansk-norsk Side førtes disse med største Hemmelighedsfuldhed i Paris af

*) Samtidig med at der i St. Petersburg forhandledes om den russisk-svenske Traktat, dreves der ogsaa i Stockholm Forhandlinger herom mellem General Suchtelen og Statsminister v. Engeström. I den af dem trufne Overenskomst, som i alt væsentligt faldt sammen med St. Petersburger-Traktatens Bestemmelser, var der ogsaa truffet Aftale om, at de russiske Hjælpetropper skulde anvendes til et Angreb paa Norge, der efter Armfeldts og andres Opfatning var det eneste, som svarede til Hensigten. Men i den virkelige Traktat bortfaldt dog denne Bestemmelse, da Aarstiden allerede var saa langt fremskreden, at et saadant Foretagende ikke kunde tænkes gjennemført.

Hertugen af Bassano og Waltersdorff. Men det var kun en Fælde for den dansk-norske Regjering. Nogen Handelstraktat kom ikke istand. Derimod sluttedes der den 7de Marts 1812 en Militærkonvention, der opstillede følgende Bestemmelser:

1) Traktaten af Fontainebleau fornyes.

2) Kongen af Danmark forpligter sig til at holde i Holsten, Slesvig og Jylland en Styrke paa 9000 Mand Fodfolk, 1000 Mand Ryttere og 50 Kanoner. Disse Tropper skal danne en Division paa 2 Brigader, hver sammensat af 5000 Mand og 25 Kanoner.

En af disse Brigader vil blive samlet mellem Altona og Havet, nær ved Elben og saaledes, at den i 24 Timer kan begive sig til Elbens venstre Bred; den anden Brigade vil blive anbragt saaledes, at den i den korteste Frist kan forene sig med den første.

3) Keiseren af Frankrige vil holde en Division af lignende Styrke i Departementet ved Elbens Mundinger, Mecklenburg eller svensk Pommern.

4) Den danske Division vil kunne rekvireres til at begive sig til Weser, Jahde og Ems, indtil Delfitz, Groeningen og Harlingen for at imødegaa en Landgang, en Insurrektion eller ethvert andet Foretagende af Fienden. Den vil ligeledes og i samme Hensigt kunne rekvireres til at begive sig til Mecklenburgs Kyster eller til svensk Pomern indtil Oderen, indbefattet Øerne i samme Munding. Den vil ligeledes i Tilfælde af Angreb eller Insurrektion i Holland kunne rekvireres til at begive sig til Zuydersøens høire Bred.

De danske Tropper vil ikke i noget Tilfælde kunne bruges udenfor de nævnte Lande uden efter en yderligere Ordre fra deres Suveræn.

5) Divisionens Statuslister vil hver Maaned være at sende Chefen for 32te Armedivision. I samme skal Navnene paa Generalerne og de høiere Officerer samt Korpserne og Batterierne med Angivelse af deres Styrke under Vaaben være nævnte.

6) Fæstningen Glückstadt vil være at befæste og provianterе. Franske Krigsskibe og Chalupper vil blive modtagne der, naar de behøver Beskyttelse mod Fienden. De maa i denne Fæstning ikke udøve Politi eller Militærjurisdiktion, men skal iagttage Havnens Love og indre Reglementer.

7) Den franske Division eller en saa stor Del deraf, som den General, der kommanderer for Kongen i Holsten, anser tilstrækkelig, vil begive sig ind i Holsten, Slesvig eller Jylland, saasnart den rekvireres for at modsætte sig en Landgang, en Insurrektion eller hvilketsomhelst andet fiendtligt Foretagende.

8) Dersom Norge eller Sjæland med Øerne skulde blive angrebne, og Kongen anser det fornødent at trække Tropperne i Holsten tilbage, skal han derom strax underrette Keiseren af Frankrige og den Øverstbefalende for Armeen. I dette Tilfælde vil han kunne forlange, at den franske Division eller en saa stor Del deraf, som er nødvendig, kommer ind i Landet for at forsvare det.

9) Tropperne vil gjensidig kunne rekvireres i de Tilfælde og til de Steder, som er nævnte i det Foregaaende, af Generalen, som kommanderer Hs. keiserlige Majestæts Tropper, og af Kommandøren for den danske Styrke i Holsten. De gaar tilbage til deres Kantonnementer, naar den Anledning, i hvilken de er kaldte, ophører, eller naar den rekvirerende Part tror ikke længere at have Brug for dem.

10) Paa den rekvirerende Magts Territorium skal de fødes af denne, men forblive i deres Suveræners Sold.

11) For yderligere at knytte de Baand, som forener de to Stater, vil der blive sluttet en Handelstraktat paa det for de to Nationers gjensidige Fordel heldigste Grundlag.

12) Den nærværende Konvention vil blive holdt hemmelig.

I Følge denne Konvention opstilledes der i Holsten og Sydslesvig en bevægelig Hærdivision under General J. Ewalds Overkommando. Den var delt i to Brigader, af hvilke den første under Kommando af Generalmajor F. J. Wegener tog Stilling i Egnen om Elmshorn og Altona, og den anden, der stod under Generalmajor Dorriens Befaling, skulde, naar den første bortkaldtes, rykke ind i dennes forladte Kantonnementer.

Samtidig med, at Forbundet mellem Danmark-Norge og Keiseren sluttedes, indgik denne lignende Traktater med Preussen (24de Februar) og med Østerrige (14de Marts).

Om det mellem Sverige og Rusland i St. Petersburg sluttede Forbund var Keiseren som sagt uvidende. Udpaa Vaaren fandt han dog, at det kunde være godt at have Sverige med sig, og han aabnede derfor ved den tidligere omtalte Signeul Underhandlinger med denne Magt, som tilbød ham Alliance paa det Vilkaar, at den fik Norge og Subsidier. Dette Forslag afviste dog Keiseren, der foretrak at beholde Fredrik VI som Forbundsfælle. Derimod lovede han hele Finland, Pomern og Mecklenburg.

Hvad var Karl Johans Mening med dette Spil? Vilde han sikre sig at staa paa Seierherrens Side, hvad enten den ene eller anden blev begunstiget af Lykken? Eller var det kun beregnet paa at skjule det indgaaede Forbund og komme under Veir med Keiserens Stemning? Hvorom alting er, gik hans Bestræbelser nu nærmest ud paa at vinde Tid, indtil han havde faaet England optaget i den mellem Sverige og Rusland sluttede Alliance, hvortil han i nogle Separatartikler havde forbeholdt sig Adgang, samt ved sin Mægling tilveiebragt Fred mellem Rusland og Tyrkiet.

I Ørebro, hvor Rigsdagen samledes i April Maaned, udfoldede der sig i de følgende Maaneder et rigt bevæget Liv, der tydede hen paa, at et af Diplomatiens Hovedcentrer var bleven forlagt herhen. Den forhenværende franske Sergeant af Marineregimentet, som Lykkens Gunst havde stillet paa de Trin, som førte op til Gustav Vasas, Gustav Adolfs og Karlernes Throne, saa sig nemlig her omgivet af Repræsentanter for alle de gamle dethroniserede Dynastier og antibonapartiske Interesser, og det er rimeligt nok, at dette i og for sig virkede imponerende paa Rigsdagen, der da ogsaa godkjendte de af Kronprinsen i Politiken foretagne Skridt. Her lykkedes det tillige Kronprinsen at drage England ind i det mellem Sverige og Rusland sluttede Forbund, og den 18de Juli undertegnedes af den engelske Gesandt Thornton og den russiske Gesandt Suchtelen en Traktat mellem England paa den ene Side og paa den anden Sverige og Rusland. Nogen

Alliance blev vel her ikke indgaaet; men der banedes Vei for en saadan, idet de tidligere Venskabs- og Handelsforbindelser mellem de tre Riger gjenoprettedes, og der blev indgaaet gjensidige Garantier for disse Rigers Selvstændighed. Til Sikkerhed for sin fremtidige Holdning forpligtede Rusland sig til at sende sin af 18 Linieskibe og 12 Fregatter bestaaende Krigsflaade til britiske Havne, hvorhos England lovede Sverige 1 Million £ i Subsidier. De Bestræbelser, som udfoldedes af Karl Johan paa at faa England til at tiltræde Forbundet, førte dog foreløbig ikke til noget. Nærede han ikke nogen Tillid til den lunefulde russiske Keiser, saa havde det engelske Kabinet endda mindre Tiltro til ham. Det fordrede derfor som en ufravigelig Betingelse for sin Tiltrædelse af Forbundet, at den svenske Kronprins først skulde foretage en Diversion i Nordtyskland mod den fælles Fiende; siden kunde man tales ved om Norges Overdragelse til Sverige. Karl Johan holdt derimod paa, at Norge maatte være erobret, før der fra svensk Side kunde være Tale om at tage virksom Del i Kampen paa Fastlandet.

Før vi gaar videre, skal vi kaste et Blik paa Forholdene i Norge, saaledes som de stillede sig overfor de svenske Erobringslyster.

Som ovenfor fortalt havde Kong Fredrik VI i Begyndelsen af 1811 givet Prins Fredrik af Hessen Ordre til at sætte Grænsefæstningerne i Stand for at modtage et svensk Angreb, saavidt dette kunde lade sig gjøre, uden at allarmerende Rygter kom ud om, at Nordmændene rustede sig. Dengang drev dog Faren for et Fredsbrud over. Men at Karl Johan ikke havde opgivet sine Planer paa Norge, viste de Forespørgsler, som han fra Tid til anden henvendte til den franske Gesandt, hvem han bl. a. spurgte om, hvad Keiseren vilde gjøre, om han satte sig i Besiddelse t. Ex. af Throndhjems Stift? Alquier vovede ikke at forelægge Keiseren disse Spørgsmaal; derimod hastede v. Dernath med at give sin Regjering Underretning om, at den svenske Kronprins havde følt sig frem i denne Retning.

Det var i September Maaned 1811, at Kronprinsen forhandlede med Alquier om dette. Allerede ved denne Tid havde han besluttet at bryde med Frankrige og søgt en Tilnærmelse til England og Rusland, der skulde medvirke til Norges Forening med Sverige. Denne Forening skulde dog være en fuldstændig Sammensmeltning af Rigerne, og han udtalte for Adlersparre en Beklagelse over, at den svenske Konstitution af 1809 var affattet slig, at den ikke uden videre kunde indføres i Norge. "Dette Misgreb vilde for alle Tider," udtalte han, "fjerne Muligheden af at danne af de tvende Folk et sammenhængende og ligeartet Hele og muligens vilde det med Tiden lede til Forviklinger." Samtidig hermed søgte han at sætte sig i Forbindelse med Grev Wedel; men denne vilde nu ikke have noget med den svenske Kronprins at gjøre, hvad enten dette skrev sig fra, at han var lei over, at denne havde misbrugt hans Navn under sine Samtaler med Alquier, eller fordi han ikke vilde vide noget af den Samrøringspolitik, som denne nu syntes at ville hylde.

Karl Johan var imidlertid fuldt paa det rene med, at først og fremst maatte Danmark "afstræde" Norge, og at dette kun vilde ske ved Vaabenmagt.

I Begyndelsen af 1812 var de Efterretninger, som indløb om de militære Foretagender, som forberedtes i Sverige, blevne mere og mere ulykkesspaaende. Kapteinlieutenant Holsten i Søetaten, der var ansat som Generalkonsul i Gøteborg, skrev saaledes til Statsminister Rosenkrantz: "Ved alt, hvad helligt er, der er ingen Tid at spilde. Lad der blive sendt Officerer op, lad der blive taget kraftige Forholdsregler. Bed Kongen have den Naade for mig og tro, hvad jeg før og nu har sagt. Forelæg Hs. Majestæt alle mine Rapporter: der er ikke et Ord deri, som jeg ønsker udslettet." Der blev dog fra Regjeringens Side ikke foretaget noget i Anledning af disse Efterretninger, der er Omtale værd. Man troede nemlig, at Norge var tilstrækkelig betrygget ved den Ordning, som var truffen i Anledning af Krigen med England. Det eneste Skridt, Regjeringen ses at have foretaget, var, at der under 29de Februar 1812 blev nedsat en Kommission, bestaaende af Prins Fredrik af Hessen, Oberstlieutenant Stabell, Generalkvartermester Haffner og flere andre Embedsmænd, der havde at ordne Forholdene ved en hurtig Mobilisering og udfinde alle de Ressourcer, som Landet i denne Henseende raadede over. Der blev dog paa samme Tid truffet forskjellige Anstalter til at dække Grænsen mod et Anfald fra svensk Side, og ihvorvel disse neppe kan have været af synderligt Omfang, var de dog betydelige nok til at paakalde den svenske Regjerings Opmerksomhed. Ialfald klagede den svenske Gesandt i Kjøbenhavn over, at der holdtes Troppesamlinger i Norge m. v.

Selv tog den svenske Regjering det ikke saa nøie med sligt. I Løbet af Sommeren foretog den de mest omfattende Rustninger, idet der paa Bonarps Hed i Skaane, i Gøteborg, Karlshamn, Karlskrona, Kalmar og Stockholm o. fl. St. samledes Tropper, og det russiske Hjælpekorps stod i Finland. Karl Johan var imidlertid i Beraad med sig selv, mod hvilken Kant han skulde rette sit Angreb. Vendte han sig direkte mod Norge, kunde han ikke gjøre Brug af det russiske Troppekorps, der ifølge Petersborger-Traktaten kun kunde anvendes ved Landgang paa Sjæland. Mod denne Del af det danske Rige maatte derfor Angrebet ske. I Forstaaelsen heraf traf da ogsaa Fredrik VI Anstalter til at koncentrere Tropper her.

Alle disse Forberedelser skulde dog foreløbig være til liden Nytte, da Napoleon den 22de Juni 1812 aabnede Krigen med Rusland gjennem et Manifest, hvori han som en Skjæbnens Gudbom talte om at bryde Ruslands Overvægt.

Rusland var da bleven betrygget paa begge Fløie, ved Traktaten i St. Petersburg og ved den under 28de Mai gjennem Karl Johans hemmelige Mægling istandbragte Fred i Bukarest, hvorved Tyrkiet afstod til Rusland Besarabien. Som Følge heraf kunde Keiser Alexander ifølge Karl Johans

Raad byde Napoleon og hans af en halv Million af nær sagt alle Nationer sammensatte Hær "methodisk" Modstand. I Stedet for at Krigen, som Napoleon havde troet, skulde blive afgjort ved et Par Kjæmpeslag paa Grænsen, trak de russiske Tropper sig tilbage, idet de herjede Landet, satte Ild paa Byer og Landsbyer og ødelagde Afgrøden, som stod paa Marken. Paa denne skytiske Maade at føre Krig strandede Napoleons Krigskunst; men til sin egen Fordærvelse rykkede han efter den retirerende Fiende.

Medens de franske Ørne nærmede sig Moskwa, Ruslands gamle hellige Hovedstad, fandt der i Aabo i Slutningen af August en Sammenkomst Sted mellem Keiser Alexander og Karl Johan. Her optraadte den sidste med stram Holdning i Bevidstheden om, "at den, der forstaar at vinde Feltslag, er Kongers Ligemand," den første derimod som den ydmygede, der var Fortvivlelsen nær. De Underhandlinger, som førtes, gik i det vide og det brede, og Karl Johan var ikke den, der var mindst ivrig i Opførelsen af Luftkasteller. Snart slog han paa, at den russiske Keiser skulde bidrage sit til at hjælpe ham paa Frankriges Throne, naar Keiser Napoleon, som han var vis paa snart vilde blive Tilfældet, havde udspillet sin Rolle, snart drømte han om Oprettelsen af et stort skandinavisk Rige, bestaaende af Sverige, Norge og de danske Øer; hvad Danmark angaar, skulde det blive et Konglomerat af Jylland, Hertugdømmerne og nordtyske Besiddelser med Hamburg som Hovedstad. Skulde denne Omkumpling af Landene være foregaaet saaledes, som Karl Johan her bragte paa Bane, vilde Europas Geografi have undergaaet en overvættes stor Forandring, mod hvilken selv Bonapartes dynastiske Politik vilde have stukket af som afbleget og mat.

Men efterhaanden begyndte disse høitsvævende Fantasterier at nærme sig Jorden og Virkeligheden, hvortil Efterretningen om Russernes Nederlag ved Smolensk (17de August) ogsaa bidrog sit. Man maatte foreløbig lade Europas Kart være væsentlig, saaledes som det var, idet det var Keiser Alexander meget om at gjøre at faa Disposition over det Hjælpekorps, som stod i Finland, og som Karl Johan skulde raade over, med andre Ord, at denne foreløbig skulde indstille det forberedte Angreb paa Sjæland. Hvis den svenske Kronprins gik ind paa det, skulde han til Høsten faa saa meget større Hjælp og desuden et Laan paa halvanden Million Rubler. For Keiseren var denne Disposition over Hjælpekorpset af største Vigtighed — det blev ogsaa senere hen anvendt til at forhindre den franske Nordarme fra at trænge frem til St. Petersburg —; for Karl Johan maatte de udkastede Planer om Landgang paa Sjæland ialfald blive en tvivlsom Sag, saa længe han ikke havde Sikkerhed for, at Londonnerkabinettet vilde give sit Samtykke til, at Foreningen mellem Norge og Sverige kom istand. Det russiske Tilbud blev derfor antaget og under 30te August sluttedes der i Aabo en ny Konvention, der undertegnedes af Greverne Løvenhjelm og Romanzow, og indeholdt følgende Artikler:

Art. 1. Det Hjælpekorps, Rusland lover Sverige ifølge Traktaten til St. Petersburg, skulde forøges til 35,000 Mand, hvoraf 25,000 skal landsættes i Skaane i Slutningen af September og de øvrige 10,000 ved Udgangen af November 1812.

Art. 2. Kommandoen over de russiske Tropper, deres Underholdning og deres Transport vil blive ordnet efter de Forholdsregler, som er trufne i Traktaten til St. Petersburg og en den 15de Juni afsluttet Konvention i Vilna.

Art. 3. Saasnart de 25,000 Mand Russere, hvorom der i Art. 1 er Tale, er landsatte paa Skaanes Kyster, forbinder Kongen af Sverige sig til strax at begynde Operationerne mod de danske Øer, som i nævnte Traktat og Konvention fastsat.

Art. 4. Ifald Kongen af Danmark ikke skulde beslutte sig til frivilligt at aftræde Norge og forene sine Tropper med den svenske og russiske Hær for i Forening med dem at operere mod den fælles Fiende, og da man følgelig vil blive tvungen til at angribe Øen Sjæland, aftræder Keiseren (som har faaet at vide, at det er den engelske Regjerings Ønske, at man ikke uden ifølge en fælles Overenskomst mellem de 3 Magter raadede over Øen Sjæland) sine af Erobringsretten flydende Rettigheder over denne Ø til Kongen af Sverige, paa det Vilkaar, at Kongen iøvrigt afgjør Sagen med England. Keiseren forbeholder sig alene at garantere de Overenskomster, som i denne Henseende afsluttes mellem Sverige og England.

Art. 5. Hvis det skulde lykkes Keiseren ved Krigsoperationer ved Fredsslutningen at udvide Ruslands Grænser helt til Weichselen, giver Sverige sit Bifald hertil og garanterer Rusland denne nye Grænse som Vederlag for Keiserens Løfte om Sjæland og som en retfærdig Belønning for hans Anstrengelser mod den fælles Fiende.

Art. 6. Med Hensyn til de Operationer, som skulde foretages af den forenede svenske og russiske Armedivision i Tyskland eller andensteds stadfæster de derom tagne Bestemmelser i Petersburgertraktaten og Vilnakonventionen.

Art. 7. Som et Bevis paa Keiserens personlige Venskab for Kronprinsen af Sverige og hans oprigtige Ønske om at komme sin Forbundsfælles Ønsker imøde forpligter Keiseren sig til at bistaa Sverige med et Laan paa 1500000 Rubler, og skal det bero paa Keiseren selv, om han vil betale den her omhandlede Sum helt eller delvis i Penge eller og i Korn og Mel. Kongen af Sverige forpligter sig paa det virksomste til at tilbagebetale dette Laan til Keiseren, inden 16 Maaneder er forløbne fra Norges Forening med Sverige.

Art. 8. Alle Bestemmelser i St. Petersburgertraktaten og Vilnaoverenskomsten, som ei herigjennem er forandrede eller modificerede, fornyes.

Art. 9. Begge de kontraherende Parter skal gjøre sig Umag for at formaa den engelske Regjering til formeligen at tiltræde den nævnte Traktat og Norges Forening med Sverige".

Men til denne Konvention, der jo i Grunden var den russiske Keiser til størst Nytte, skulde der blive knyttet en Familietraktat som en særskilt og hemmelig Artikel. Keiseren vidste, at det var Karl Johan meget om at gjøre at faa sit Dynasti sikret; Partierne i Sverige var ikke underkuede, og det kunde jo let hænde, at han selv eller England kunde gjøre Kronprinsen urolig ved at synes tilbøielige til at yde den dethroniserede Konge eller hans

Søn nogen Støtte. Han passede derfor paa at faa anbragt et Ord til Bernadotte om hans Families Fremtid og om Midlerne til at befæste den. Kronprinsen greb lynsnart Tanken. "Deres Majestæt," sagde han, "er Herre over Verdens mægtigste Keiserdømme, sterk ved den Ret, som Aarhundreder har helliget, ligesom ogsaa ved Deres Folks Kjærlighed. Deres Majestæt behøver blot at ville og at være ihærdig for at gaa seirrig ud af den Kamp, som paagaar, og skjænke det undertrykkede Europa Friheden. Hvor forskjellig herfra er ikke min Stilling! Jeg er blot en Prins fra Bivuaken, som en lykkelig Skjæbne har slynget hen paa en Thrones Trappetrin. Der vil komme en Tid, da Europa vender tilbage til sine gamle Folder. En Reaktion i Sverige kan medføre indre og ydre Forviklinger. Men en Ting gjør mig sikker. Deres Majestæt har værdiget at modtage min Alliance og mit Sværd, og De har erklæret, at De altid vil betragte min Fiende som Deres egen. Jeg for min Del vil altid være Dem hengiven. Jeg vil opdrage min Søn i de samme Følelser. Sverige vil aldrig ophøre at være Deres troeste Allierede. Dets Vaaben, Hyldest og Ønsker tilhører Dem for bestandig." Keiseren tilbød da Karl Johan, at han som Overhoved for det gottorpske Hus skulde føie sin Adoption til Karl XIII's. Men Kronprinsen vidste meget godt, at en saadan Støtte var slettere end ingen, og frabad sig denne Ære. Derimod vilde han foretrække, at der til Traktaten blev føiet en hemmelig Artikel af dette Indhold: "De høie kontraherende Parter, som vil give nærværende Alliance Egenskab og Kraft af et Familieforbund, forpligter sig paa begge Sider til i Tilfælde af, at nogensomhelst Magt skulde søge at forstyrre Sveriges eller Ruslands Sikkerhed og Ro, at yde hverandre den Understøttelse, som kan findes nødvendig til at forekomme eller undertrykke saadanne fiendtlige Planer, hvilken Understøttelse aldrig maa overstige Antallet af 12—15000 Mand." Sin væsentligste Betydning fik denne Familietraktat derigjennem, at Keiseren tog sit Parti ligeoverfor den svenske Kronprins og hans Familie, hvis Sag han altsaa paatog sig at forsvare mod de Angreb, som fra den gustavianske Thronprætendents Side maatte rettes derimod.

Ogsaa om de Beslutninger, som var tagne paa Mødet i Aabo, iagttog Kronprinsen den største Hemmelighedsfuldhed, og navnlig overfor den franske Gesandt vedblev han det samme Spil som før, idet han fremdeles holdt denne hen i den Tro, at det var intet, han heller ønskede, end at indgaa Forbund med Keiser Napoleon. Endnu i Slutningen af September Maaned udtalte han sig i denne Retning.

Samtidig hermed fortsattes i stor Udstrækning de svenske Rustninger. Af Lord Cathcart, der havde deltaget i Sammenkomsten i Aabo, havde han udvirket, at de tilbagestaaende 500,000 £ af de engelske Subsidier blev ham udbetalte, og derhos havde han det russiske Laan at ty til ved de Rustninger, som foretoges. Det lader nemlig til, at Karl Johan har havt et

vist Haab om, at der under de rask paafølgende Begivenheder, af hvilke ikke en eneste med fuld Sikkerhed lod sig forudsige, skulde aabne sig en Leilighed til at rette et Angreb enten paa Sjæland eller paa Norge.

I dette Øiemed holdtes en Del af den svenske Hær, 15000 Mand, beredt til under Kommando af Feltmarschal H. H. v. Essen at gjøre Indfald over den norske Grænse. Resten, der bestod af 28000 Mand, fordelt paa 4 Divisioner, stod færdig til, saasnart den franske Hærs Nederlag i Rusland muliggjorde Afsendelsen af det russiske Hjælpekorps, at foretage Landgang paa Sjæland. Skulde Russerne ikke komme, hvad Karl Johan dog fremdeles haabede, skulde ialt 35000 Mand svenske Tropper anvendes til Indfaldet i Norge.

I September Maaned sendte Kronprinsen Oberst Bjørnstjerna til London for at overrække Prinsregenten et Brev, hvori han bad om, at denne vilde yde ham sin Understøttelse til Angrebet paa Norge. Han haabede, at Norges Erobring skulde kunne iverksættes i Løbet af Vinteren, og i saa Fald kunde Sverige den næste Vaar medvirke til de store Fællesforetagender, som skulde sættes i Gang mod Napoleon. Men det Svar, Bjørnstjerna bragte med sig hjem fra Prinsregenten, var, ihvorvel bifaldende og imødekommende, dog af den Art, at Kronprinsen fandt det raadeligst at afvæbne Hæren og sende Skibene i Vinterhavn. Der var intet andet for ham at gjøre end at vente paa det russiske Hjælpekorps eller at se Tiden an.

Imidlertid lød de Efterretninger, som indløb fra Rusland, lidet trøstelige. Intet tydede i disse hen paa, at Napoleons Vældes Dage var talte. Den 14de September var Napoleon efter det forfærdelige Slagteri ved Borodino rykket ind i det næsten menneskletomme Moskwa, hvor han opslog sin Bolig paa Czarernes gamle Borg Kreml. Men et Par Timer efter Indtoget udbrød den Ildebrand, der lagde "det gamle Riges hellige By" og tillige Napoleons usurperede Verdensherredømme i Ruiner. Den 18de Oktober begyndte Franskmændenes Tilbagetog, hvis Rædsler endnu staar uden Sidestykke i Verdenshistorien, og af den store Armé, der 1/2 Million sterk om Sommeren var rykket ind i Rusland, kom knapt halvhundredetusinde Mand tilbage om Vinteren. Nu var Tiden kommen, da de undertrykte Konger og Folk kunde reise sig og i Forening rette et sidste, et knusende Slag mod den korsikanske Titan og hans Overvælde.

I den Koalition, som under disse Omstændigheder saa at sige af sig selv maatte danne sig, søgte Karl Johan at sikre sig Plads og herigjennem tillige fra første Stund af at bringe det norske Spørgsmaal paa Dagsordenen. Hertil havde han saa meget sterkere Opfordring, som de Forhold, der nu var indtraadte, krævede en Ændring eller en Modifikation i den bestaaende Traktat. Men Karl Johan var fuldt ud Situationens Herre, og i den nærmest følgende Tid blev Stockholm ikke mindre end St. Petersburg et af

de store diplomatiske Centrer for Forhandlingerne om, hvorledes Koalitionen skulde organiseres, og hvilke dens Maal skulde være.

Den danske Regjerings Stilling blev derimod misligere og misligere for hver Dag, som gik. Om Indholdet af den Traktat, som den 7de Marts 1812 havde fornyet Forbundet mellem Frankrige og Danmark, var der ikke kommet noget ud, og medens Koalitionen holdt paa at danne sig, søgte baade Rusland og England af Hensyn til den Betydning, som Danmark med sin Beliggenhed antoges at kunne faa paa Krigens Gang i det følgende Aar, at faa den dansk-norske Stat sammen med Sverige optaget i Koalitionen. Forslag herom blev allerede i November fremsat af den russiske Udenrigsminister Romanzow for Blome, den dansk-norske Gesandt i St. Petersburg. Disse gik ud paa, at Sverige skulde have Norge eller Løfte om Afstaaelse af dette Rige ved den endelige Fred. Men Maaden, hvorpaa denne Del af Forslaget fremsattes, tydede hen paa, at den russiske Keiser i saa Henseende kun krævede et Løfte, som han ikke ønskede opfyldt. Til Vederlag skulde Danmark strax kunne tage Hamburg, Lübeck og Bremen, og senere skulde det erholde svensk Pomern og Holland. Til disse Tilsagn føiede Romanzow paa Englands Vegne Tilbageleveringen af Flaaden og de erobrede Kolonier; men herom skulde der forøvrigt kunne underhandles med Lord Cathcart, den britiske Gesandt i St. Petersburg.

Disse Forslag kom i Midten af December Maaned til Kjøbenhavn. Men allerede før var Sagen kommen paa Bane fra andet Hold, nemlig fra Karl Johan selv, der saaledes forstod at kile sig ind mellem Danmark og sine Forbundsfæller. Under 10de December indleverede den svenske Gesandt i Kjøbenhavn, Grev Oxenstjerna, nemlig til den danske Regjering en Note, hvori Spørgsmaalet om Norges Afstaaelse for første Gang ad officiel Vei bragtes paa Bane.

Noten, der støttede sig til nogle Ytringer af den dansk-norske Gesandt Blome til den svenske Diplomat Løvenhjelm i St. Petersborg, om at Danmark-Norge kun havde at søge sin Frelse i en Forening med Sverige*), gik ud paa, at Norge skulde afstaaes til Sverige. Herfor skulde Danmark ikke blot have territorial Erstatning, men det skulde ogsaa forstrækkes med et Laan paa 2 Millioner Rigsdaler Banko. Danmark skulde slutte Forbund med Rusland, England og Sverige, der skulde forpligte sig til at yde det Hjælp til at sikre sine Besiddelser mod fransk Invasion. I dette Øiemed skulde 30—35000 Svenskер, forenede med et russisk Troppekorps, tage Stilling ved den danske Grænse, saa nær ved de hanseatiske Byer som muligt. Med denne Styrke skulde 30000 Danske forene sig og underlægges den svenske Kronprins's Kommando. Denne saaledes forenede Hær skulde skaffe Danmark

*) Noget saadant havde Blome, efter hvad han selv paastod, aldrig sagt.

den territoriale Erstatning, som stilledes i Udsigt. Overenskomsten skulde stadfæstes ved en Forbindelse mellem Nordens to Kongehuse.

Forslaget blev støttet af det russiske Kabinet gjennem dets Gesandter i Kjøbenhavn og Stockholm. Men Fredrik VI gav et afvisende Svar, der dog var affattet i saa forsigtige Udtryk, at Adgangen til videre Forhandlinger holdtes aabne. Han haabede nemlig i det længste, at det skulde lykkes ham at faa de Forbundne til at lade Fordringen paa Norge falde.

Saadan var den dansk-norske Stats politiske Stilling ved Udgangen af det i Verdenshistorien saa betydningsfulde Aar 1812.

Keiser Napoleon havde indtil Smorgoni fulgt de sørgelige Rester af den store Hær. Den 5te December forlod han den og kjørte videre i Slæde. Den 14de var han i Dresden. Herfra ilede han vestover og indtraf den 19de i den franske Hovedstad.

Saasnart Napoleon var kommen tilbage til Paris, affærdigede han fra sit eget Kabinet en Kurer til Kjøbenhavn for at forhøre sig, om han fremdeles kunde gjøre Regning paa, at Danmark-Norge vilde fastholde sin Forbindelse med ham. Denne naaede ved Nytaarstid til Kjøbenhavn, og efter nogle Dages Forhandlinger mellem Alquier, der som omtalt i Slutningen af 1811 var bleven forflyttet herhen fra Stockholm, og Udenrigsministeren Rosenkrantz, svarede Fredrik VI gjennem den sidste, at hans Hengivenhed for Keiseren var den samme som før, og at han vilde fastholde sit tidligere System, ikke at handle mod hans Interesser. Dog maatte der i Traktaten af 7de Marts 1812 foretages enkelte Ændringer, der bestod i nogle Forholdsregler af Hensyn til den i Norge herskende Hungersnød. Han ansaa det saaledes nødvendigt, at de franske Kapere udelukkedes fra Adgang til de norske Havne for ikke at lokke fiendtlige Krydsere til Kysten, og at Danmark-Norge fritoges for at yde de Tropper, hvormed de forenede Riger var forpligtede til at bistaa Keiseren, da de vel behøvedes til Forsvaret af den jydske Halvø, som det maatte være de allierede Magter meget om at gjøre at komme i Besiddelse af.

Trods Forbundet med Frankrige befandt Danmark-Norge sig ikke i Krig med Rusland, som det for Regjeringen gjaldt at holde sig tilvens med. Fra denne Magts Side gjaldt det da ogsaa at formaa de forenede Riger til at tiltræde Koalitionen. Den russiske Regjering foreholdt tit og ofte den dansk-norske Gesandt i St. Petersburg, hvor nødvendigt det var for hans Regjering at tage et bestemt Parti, enten at kaste sig i Armene paa Napoleon eller søge Udsoning med England. Paa samme Maade udtalte ogsaa den russiske Gesandt i Kjøbenhavn sig. Spørgsmaalet om Norge trængtes dog herunder noget i Baggrunden; derimod fremholdtes det med Styrke, at den dansk-norske Konge maatte tiltræde Koalitionen. Skede det, var den russiske Keiser villig til at paatage sig det mest forpligtende Tilsagn om at forskaffe Danmark en Udvidelse af Magt, "værdig de Anstrengelser, med hvilke det

vilde bidrage til at frelse Europa, og som vilde være større end en simpel Erstatning for Norge, hvilket skulde være en Belønning for Sveriges Handlinger."

Ogsaa i Stockholm kom Spørgsmaalet om Norge ofte paa Bane. I et Selskab hos Baron Wetterstedt den 24de Januar spurgte Kronprinsen den danske Chargé d'affaires Wolf v. Baudissin om, hvilken Beslutning man i Kjøbenhavn havde taget. Denne svarede, at den dansk-norske Regjering endnu ikke havde valgt sit Parti. Men saa meget kunde han dog sige, at hans Herre nu i endnu høiere Grad end før var bestemt paa ikke at opgive Norge. Da sagde Kronprinsen: "Den Ubestemthed, i hvilken I, som jeg tror, endnu befinder Eder i Kjøbenhavn, kan ikke vare længe. Inden 14 Dage maa I have valgt enten de Allieredes eller Frankriges Sag. Vogt Eder for at nærme Eder med altfor store Skridt til Eders Ruin. Minister Engestrøm vil sige Dem mere, Hr. Greve, men jeg beder Dem om at underrette Deres Hof om mine Ord. Deres Regjering er endnu i Stand til at spille en stor Rolle og gjenoprette Undersaatternes Lykke. Men der er ikke et Øieblik at spilde." Den Besked, Baudissin den følgende Dag modtog af Engestrøm, gik ud paa, at han var bemyndiget til at meddele officielt, hvad Oxenstjerna havde havt Ordre til at forebringe. Han lagde derfor til, at hvis Kong Fredrik ikke vilde lytte til Forslagene, vilde man være nødsaget til at begynde Krig, og hvis Sjæland under denne blev erobret, vilde det ikke blive tilbageleveret.

Den danske Regjerings Stilling blev herunder vanskeligere og vanskeligere fra Dag til Dag, og det viste sig snart umuligt for den at opretholde den hidtil fulgte Politik. Daglig indløb der Efterretninger om den store franske Hærs Nederlag og fuldstændige Opløsning under dens Tilbagetog gjennem Tyskland, og om de Uordener, som dette affstedkom. Der var nu al Udsigt til, at ogsaa Holsten snart vilde blive berørt deraf.

Under disse Forhold søgte de Mænd, som endnu havde nogen Indflydelse hos Kong Fredrik VI, at formaa ham til at forandre sin Politik, der nu kun støttedes af en liden Fraktion blandt hans Omgivelser, som endnu ikke havde opgivet Troen paa Napoleons Lykkestjerne, og at søge Udsoning med England. Paa Kongens Fødselsdag, den 28de Januar, overrakte Prins Kristian Fredrik ham saaledes en egenhændig, omfangsrig Skrivelse, hvor han skildrer den bedrøvelige Tilstand i Riget og paa det mest indtrængende raader ham til at søge Fred med England.

"Ikke", heder det i denne, "formaaer jeg at udkaste nogen Skildring af de europæiske Staters nuværende Forhold til hinanden, — kun mit Fædrelands Stilling er det, som jeg i denne Stund henvender min Opmerksomhed paa, og jeg kan det saameget lettere, og uden hine Forudsætninger, som vi staa, saa at sige, alene. Jeg siger alene; thi det mægtige Frankrige selv er ikke istand til at beskytte os mod Indfald i vore landfaste Provindser, end mindre mod Angreb paa Øerne eller Norge.

— Sveriges Magt grunder sig paa Danmarks og Norges Vanmagt. Sveriges Tilvæxt af Magt kan ene ske paa Danmarks og Norges Bekostning. — Norge sulter. Ingen Hær kan i lang Tid sammentrækkes der. I Sverige er der vel ogsaa Mangel, men gjælder det et saa vigtigt Forehavende som Norges Erobring, da kan engelske Penge og engelske Skibe bringe Korn til det vestlige Sverige, medens ikke en eneste Ladning tilstedes Adgang til Norge. Er Udfaldet af denne Kamp tvivlsom? Norge er (i Tilfælde af Kamp) tabt tidlig eller silde.

— England vil ikke vor Undergang. Nei, tilvisse! Rusland ligesaalidt; men naar Danmark fremturer i Frankrigs Alliance, saa bliver der intet andet Middel for de Allierede end ved Vaabenmagt at skaffe sig Sikkerhed for, at Danmark ikke er imod, men med den.

— Hvad er da vor uundgaaelige Skjæbne. Om Kampen for Tilværelsen ikke bliver at stride paa Sjæland, er Fyen og Jylland udsatte for at ødelægges, maaske for i lang Tid at forblive i fiendtlig Vold, — og Norge er tabt uden Redning og for evig. Skrækkelige Tanke! Denne Deres Majestæts skjønneste Fædrenearv, dette herlige Land, hvor endnu saa megen Nationalaand, saa ukromtet Hengivenhed for Kongen og Kongehuset luer, skulde ved Sult, ved Mangel paa Mulighed til Forsvar nødes til at lyde svenske Kongen og svenske Love.

— Naar Deres Majestæt for at redde Norges Indvaanere byder Haanden til Fred med England, sikrer De Deres Throne, — og Deres norske Børn skulde velsigne Dem som Fader for et tro Folk."

Nogle Dage efter fremlagde ogsaa Statsminister Nils Rosenkrantz i Tilslutning til Prinsens Memoire en "Beskuelse af Tilstanden i Dieblikket," i hvilken han paa den mest indtrængende Maade foreholder Kongen, hvor vigtigt det var, at en Beslutning blev fattet, før Franskmændenes Tilbagetog og Russernes Forfølgelse var naaet Holstens Grænser. "Russernes Indmarsch i Holsten," siger han, "vilde blive Signal for Svensken til at angribe Norge, hvor Brødmangel og Efterretningen om Indfaldet i Holsten vilde sætte Nordmændenes Standhaftighed paa en haardere Prøve end nogensinde før, medens Englands Overmagt paa Havet vilde forhindre Samkvem mellem Statens Dele." Han foreslog derfor Kongen, at der skulde erklæres England, at Kongen var villig til at indgaa en billig og ærefuld Fred, og Frankrige, at Kongen ikke vilde udsætte sit Land for at blive Krigens Skueplads og Offer for en Krig, hvori han ingen Del havde taget. Han vilde da for at forebygge de Ulykker, dette maatte medføre, foreslaa Keiseren, at de franske Embedsmænd og Tropper, naar Russerne rykkede ind paa det Mecklenburgske Omraade, skulde forlade Lübeck, Hamburg og det Lauenburgske Omraade indtil Elben, hvorefter de danske Tropper skulde rykke ind og besætte dem, indtil Fred blev sluttet.

Men dette Forslag vandt ikke Kongens Bifald. En Besættelse af Hamburg og Lübeck kunde han ikke indlade sig paa, da det baade fra fransk og russisk Side vilde blive opfattet som et fiendtligt Skridt. Derimod erklærede han under 2den Februar, at han vilde holde sig og sine Stater

neutral, og at han paa dette Grundlag vilde slutte Fred med England. Sammen med Østerrige, der i December 1812 var gaaet over fra at være en krigførende til en mæglende Magt, vilde han søge at mægle mellem de kjæmpende Parter. Hans Opgave blev derfor at formaa England til at slutte Fred paa Grundlag af Neutralitet i Stedet for Alliance og at afbryde de Forhold, hvori han som Forbundsfælle stod til Frankrige. I et Tilfælde ialfald vilde Keiserens frivillige Samtykke udkræves til, at en Afløsning kunde finde Sted. De danske og norske Officerer og Matroser, som gjorde Tjeneste paa nogle af de franske Skibe paa Schelden, kunde ikke uden videre tilbagekaldes.

Forhandlingerne begyndte da baade ved Hofferne i London og Paris. Paa Grund af de herskende Storme skulde Brevet fra den danske Udenrigsminister til Lord Castlereagh ikke naa frem paa en hel Maaned, ihvorvel det affærdigedes i to Exemplarer. Men forinden havde denne faaet Efterretning om dets Indhold fra en anden Kant, der bevirkede, at den dansk-norske Regjerings Forslag blev modtaget med den største Mistro.

Da Keiser Napoleon en Stund i Forveien af Gesandten Generalmajor Waltersdorff havde faaet Underretning om det dansk-norske Hofs forandrede Holdning overfor ham og dets Forsøg paa at indlede Fredsforhandlinger med England, havde han holdt gode Miner til alt. Det var ham meget om at gjøre, sagde han, at Norge ikke gik tabt og faldt i Svenskernes Hænder, og han vilde derfor ikke bebreide Kongen de Skridt, han havde taget. Men det var selvfølgelig paa ingen Maade efter hans Hoved, at der skulde foregaa nogen Udsoning mellem Danmark-Norge og England, og da han paa konfidentiel Vis var bleven underrettet om de fra dansk Side foretagne Skridt, forstod han at mage det saa, at Englænderne fik Nys om, at han var vidende derom. En Følge heraf var da, at disse opfattede den Neutralitet, som den dansk-norske Regjering ønskede, som et blot og bart Skin, der skjulte et hemmeligt Forbund med Frankrig.

Der var nu kommen fuld Klarhed over Forholdet mellem Sverige og Frankrige, der hele Aaret 1812 igjennem havde været saa ugreit ved, at den diplomatiske Forbindelse mellem Landene trods alt var bleven opretholdt. Den 20de December blev den franske Legationssekretær i Stockholm Cabre udvist, og strax over Nytaar offentliggjorde Regjeringen en Beretning fra Udenrigsministeren til Kongen, hvori den Politik, som fra fransk Side var bleven fulgt overfor Sverige i Løbet af de to sidste Aar, underkastedes en skarp Kritik. Den svenske Chargé d'affaires i Paris, Baron d'Ohsson, forlangte sine Passer, idet han som Paaskud herfor paaberaabte sig, at han ikke havde kunnet faa nogen tilstrækkelig Forklaring med Hensyn til Besættelsen af Pomern. Napoleon vilde vel endnu ikke gjerne bryde med Sverige og gjorde et nyt Forsøg paa at faa Karl Johan draget over paa sin Side. Men de Forsøg, han gjorde herpaa, strandede strax, idet Keiseren paa For-

haand erklærede, at han ikke vilde yde sin Medvirkning til en Forening mellem Norge og Sverige.

Da Karl Johan gjennem sine hemmelige Forbindelser i Kjøbenhavn kom under Veir med de Skridt, som den dansk-norske Regjering havde taget for at komme til Forstaaelse med Londonnerkabinettet, blev han ilde ved. Det viste sig nemlig, at den russiske Regjering nu slet ikke ansaa det for at være saa absolut nødvendigt, at Sverige fik Norge, ialfald ikke det hele. General Suchtelen, den russiske Gesandt i Stockholm, begyndte nemlig at lirke med den dansk-norske, Baudissin, for at faa ham til at lægge et Ord ind hos sin Herre om, at han vilde stille Karl Johan tilfreds ved at overlade ham i det mindste Throndhjems Stift. Ogsaa den russiske Oberst, Korsikaneren Pozzo di Borgo, der som extraordinær diplomatisk Agent reiste mellem Hofferne i St. Petersburg og London, indfandt sig i Stockholm, hvor han søgte at gjøre det indlysende for Karl Johan, at han først med Kraft maatte deltage i Krigen i Tydskland; siden vilde England hjælpe ham til at komme i Besiddelse af Norge. Om muligt i endnu bestemtere Udtryk udtalte den engelske Regjering gjennem General Hope, der sendtes til Stockholm, Kravet om, at Karl Johan skulde begynde Krigen paa Fastlandet i Stedet for at rette et Angreb paa Sjæland. Ligeoverfor disse Fordringer fra engelsk Side bøiede Karl Johan sig noget, og det lykkedes ham at tilveiebringe et Slags Kompromis. I Stedet for Sjæland blev det nu Holsten, Karl Johan skulde rette sit Angreb mod. For England kom alt ud paa et, naar Krigen blot førtes over paa Fastlandet. Herved opnaaede da Karl Johan den Indflydelse paa den engelske Regjering, som udfordredes for at modarbeide Danmarks Ønsker. Men medens disse Forhold stod paa, dukkede der op hos ham en Plan om at bringe tilveie en Udjevning med Danmark paa Grundlag af et Giftermaal i de nordiske Fyrstehuse. Prins Oskar skulde ægte Fredrik VI's yngste Datter. Saalænge Fredrik VI levede, skulde han beholde begge Riger; men efter hans Død skulde Norge med konstitutionelle Rettigheder gaa over til Sverige. Men Planen blev dog snart igjen opgiven, da Fredrik VI ikke taalte at høre noget saadant antydet engang.

Medens det saaledes lykkedes Karl Johan at krydse den dansk-norske Regjerings Planer i England, troede denne at have fundet en Støtte i Østerrige, ved hvis Hof Rigernes tidligere Udenrigsminister, Grev Kristian Bernstorff, var ansat. Det lykkedes denne ved sine Forestillinger at formaa den mægtige østerrigske Minister Metternich at laane Øre til Forslaget om, at den dansk-norske Stat skulde indtage en neutral Stilling. Dette passede nemlig meget godt ind i Metternichs Politik, der i Øieblikket gik ud paa at knytte til sig Stater af anden Rang til Oprettelse af et Neutralitetsforbund, som skulde anerkjende Østerrige som Mægler af en almindelig Fred. Metternich vilde nu ogsaa formaa Rusland og England til at antage Østerriges Mægling, som allerede var antaget af Keiser Napoleon, og sendte i dette

Øiemed Baron Lebzeltern til det russiske Hovedkvarter og Baron Filip Wessenberg til England. I Danmark knyttede man de mest overspændte Forventninger til disse to Diplomaters Sendelse. Kong Fredrik VI og hans Ministre stod nemlig i den Tro, at den tilsigtede intet mindre end at krydse Karl Johans Planer med Hensyn til Erhvervelsen af Norge, idet det skulde være lykkedes Bernstorff hos Metternich at vække den største Deltagelse for de forenede Rigers Sag og Opretholdelse i sin tidligere Forfatning. Heri bestyrkedes man derigjennem, at Wessenberg lagde Veien til England over Kjøbenhavn, og man viste da her den østerrigske Gesandt alle optænkelige Æresbevisninger, som denne var for retskaffen til at ville modtage. Sagen var nemlig, at han ikke havde faaet nogetsomhelst Opdrag vedkommende det norske Spørgsmaal. Men det var ikke blot i de danske Regjeringskredse, man indbildte sig dette; Rygtet om hans formentlige Erende naaede ogsaa til Stockholm, hvor det opvakte stor Forbitrelse. Baron Wessenberg afslog at tage over til England paa et dansk Krigsskib, som Regjeringen stillede til hans Raadighed, men vilde søge Skibsleilighed fra Gøteborg.

Men da han under det antagne Navn Kjøbmand Willmans var kommen til Helsingborg, blev han under forskjellige Paaskud opholdt her i 16 Dage, og først da Karl Johan havde fuld Sikkerhed for, at han i ethvert Fald ikke skulde kunne skade ham i England, fik han Lov til at fortsætte sin Reise.

Den 3die Marts undertegnedes i Stockholm Forbundstraktaten med England, hvorved Sverige helt og holdent knyttedes til Koalitionen. Dennes væsentligste Bestemmelser var følgende:

Art. I. Sverige forbinder sig til at anvende et Korps paa 30000 Mand til en direkte Operation paa Fastlandet mod de fælles Fiender. Dette Korps skal handle i Forening med de under H. K. H. Kronprinsens Befaling stillede russiske Tropper overensstemmende med, hvad der i saa Henseende allerede er aftalt mellem Hofferne i Stockholm og Petersborg.

Art. II. Da Kongen af Sverige ved de i foregaaende Artikel indeholdte Bestemmelser har givet et Bevis paa det Ønske, som besjæler ham, at bidrage ogsaa Sit til den fælles Sags Fremgang, forbinder Hs. britanniske Majestæt sig til at tiltræde de mellem Sverige og Rusland trufne Overenskomster saaledes, at Hs. Majestæt ikke alene ikke vil lægge nogen Hindring i Veien for Kongeriget Norges bestandige Forening med Kongeriget Sverige, men ogsaa vil understøtte Hs. svenske Majestæts Fordringer i saa Henseende, det være sig ved gode Tjenester eller ved, ifald det blev nødvendigt, at anvende sin Flaade i Forening med de svenske og russiske Tropper. Man skal dog ikke gribe til at iværksætte Norges Forening med Sverrig ved Magt, førend Kongen af Danmark i Forveien har vægret sig ved at forene sig med den nordiske Alliance paa de Vilkaar, som indeholdes i de for Hofferne i Stockholm og Petersburg gjældende Traktater, ligesom Sverige forpligter sig til ved den nævnte Forenings Oprettelse at paase, saa vidt muligt er, det norske Folks Lykke og Frihed.

Art. III. For at give de Forbindelser, Sverige har paataget sig, mere Kraft og for at sætte Hs. svenske Majestæt istand til uden Tidsspilde

at begynde sine Operationer saa snart, Aarstiden tillader det, forbinder England sig til at give Sverrig en Sum af 1 Million £ til Omkostningerne ved indeværende Aars Felttog, saavel som til Udrustning, Transport og Underholdning af Tropperne.

I nogle andre Artikler blev der truffet Bestemmelse om, at Sverige skulde faa overladt den franske Ø Guadeloupe mod at tilstaa Englænderne nogle Handelsfordele, hvorhos begge Parter forpligtede sig til ikke at underhandle særskilt med sine Fiender til Skade for de fælles Interesser. Desuden indeholdt den nogle hemmelige Artikler, hvoraf en bestemte, at man ved Underhandlinger skulde søge at faa udvirket, at et preussisk Korps paa 30000 Mand tilligemed 15000 Hannoveranere i engelsk Sold forene sig med den svenske og russiske Hær i Nordtyskland, hvor de alle skulde stilles under Karl Johans Kommando. Denne Traktat efterfulgtes snart af et Par andre. Den 19de Marts sluttede Karl Johan saaledes en Traktat med Spanien, hvori han anerkjendte Ferdinand VII som dette Lands Konge, og den 23de April tiltraadte Preussen gjennem et i Stockholm sluttet Angrebs- og Forsvarsforbund de Overenskomster, som Sverige havde sluttet med Rusland og England. Ved dette forpligtede Berlinerkabinettet sig til i Nordtyskland at stille et Troppekorps til Kronprinsens Raadighed og garanterede Sverige Besiddelsen af Norge. Karl Johan havde saaledes opnaaet sin Hensigt med at bevæge England til at tiltræde Forbundet uden at gjøre nogensomhelst Indrømmelse, som var Omtale værd. Naar han lovede at optræde paa Fastlandet, saa tænkte han paa Holsten, og hans Angreb vilde saaledes strax blive rettet mod Danmark, hvis dette ikke gav efter.

Med denne rivende Hast havde Begivenhederne udviklet sig, da Auditør Sten Bille, der opholdt sig i offentligt Ærende i England, fik den danske Udenrigsministers Brev, hvormed Forhandlingerne med Londonnerkabinettet skulde aabnes, til videre Besørgelse. Lord Castlereagh modtog Bille og hans Hverv paa en yderst kjølig Maade af Grunde, som vi ovenfor har set. Men hertil var der nu kommen endda mere, som ogsaa blev benyttet til at stille den dansk-norske Politik i et hadefuldt Lys.

Fredrik VI, der var bange for, at det Forbund, han havde indgaaet med Keiser Napoleon, netop nu skulde komme for Dagen, havde gjort sig Umag for at faa forhindret, at denne skulde paakalde Hjælp af de danske Tropper, som var opstillede i Holsten. Han havde derfor givet General Ewald Befaling til at negte at efterkomme enhver Anmodning om Hjælp, som maatte gjøres ham fra de franske Generalers Side. Uheldigvis var denne Befaling ikke rigtig klart affattet. Da de franske Tropper i Hamburg, som kommanderedes af General Carra St. Cyr, gjorde sig færdig til Afmarsch, udbrød der Oprør mod ham i Hamburg, og da han ikke var istand til at faa dette dæmpet med sine egne Tropper, paakaldte han Danskernes Hjælp. Oberstlieutenant Wenzel Haffner, der var Kommandant i Altona, sendte

ham da strax Undsætning, og ved denne blev Opstanden undertrykt. Nu troede man overalt, at den danske Regjering drev et dobbelt Spil, og navnlig blev Lord Castlereagh meget forbitret derover. Paa den dansk-norske Udenrigsministers Forslag om at aabne Underhandlinger, svarede han derfor kun med at henvise Danmark til at forhandle med den engelske Gesandt i Stockholm, Thornton, der alene havde Bemyndigelse hertil i Forening med de Allierede*). Til Trods for denne Afvisning vovede den danske Udenrigsminister ligefuldt at forfølge den Bane, hvorpaa han var slaaet ind. Han troede nemlig, at det var af Hensyn til Rusland, Londonnerkabinettet vægrede sig ved at underhandle, og han vilde derfor formaa Keiser Alexander til at give sit Samtykke til, at Underhandlingerne maatte foregaa i London. Men en Ting havde Rosenkrantz aldeles paa det rene: han vidste, at England ikke vilde slutte Fred med Danmark-Norge paa andre Vilkaar, end at de forenede Riger først og fremst tiltraadte Koalitionen mod Napoleon. Men saa ofte han blot antydede dette for Kong Fredrik VI, bøiede denne af; han kunde ikke tænke sig noget værre end at blive dreven over i de allieredes, mod Napoleon kjæmpende Rækker. Han gik med paa, at der aabnedes Forhandlinger om Fred baade i St. Petersburg og i London; men i Stockholm, hvorhen han var bleven henvist, vilde han ikke forhandle.

Kort Tid efter at Baron v. Wessenberg var bleven sendt til London, var en anden af Metternichs mest betroede Diplomater, Baron v. Lebzeltern, bleven sendt til det russiske Hovedkvarter. Det var ved denne Mission, Metternich først greb ind i de dansk-norske Anliggender. I sin før Lebzeltern opsatte Instruktion udtaler han sin Glæde over, at Danmark-Norge havde erklæret sig neutralt. "Men paa den anden Side," heder det, "maa man dog frygte for, at det Angreb paa Norge, hvormed Kronprinsen af Sverige truer, atter skal bringe Danmark til at vakle ligesom før og lade det gaa tilbage paa den gode Villie, som det nu synes at vise. Det var at ønske, at Rusland sluttede sig til denne Tankegang i den almene Interesse og forhindrede Kronprinsen af Sverige fra at foretage et overilet Angreb paa Norge." Hans Ønsker gik derfor ud paa, at Keiseren ved sin Mægling maatte at forebygge et Sammenstød mellem Danmark-Norge og Sverige, det vil vistnok med andre Ord sige, at den paatænkte Forening af Sverige og Norge blev forhindret. Den Interesse, som Metternich saaledes viste den dansk-norske Stat, undlod ikke at øve en vis Indflydelse paa Keiser Alexander, der i Øieblikket viste sig temmelig kjølig overfor den svenske Kronprins og Alliancen med

*) Sørensen fortæller i sin Bog "Kampen om Norge" en paa "en autentisk Beretning" bygget Anekdote om, at Karl Johan i sin Glæde over, at alt var gaaet efter Ønske ved Afslutningen af Traktaten med England, sammenlignede "den nystiftede Trippelalliance med Treenigheden, gav den gamle Konge i England Faderens Rolle, den russiske Keiser Sønnens og nøiedes selv med at være den hellige Aand."

ham. Heraf vidste Lebzeltern at benytte sig paa en meget snu Maade. Keiser Alexander, der af sin Gesendt i Stockholm Suchtelen var bleven underrettet om Ordlyden af den svensk-engelske Traktat, havde paa egen Haand opgjort sig den Mening, at Karl Johan nu, da han havde forpligtet sig til at begynde Operationer paa Fastlandet, havde stillet det norske Spørgsmaal ganske i Bero, idet Øen Guadeloupe skulde være fuldstændigt Vederlag for Norge. I denne Opfatning bestyrkedes han af Lebzeltern, idet han, da ingen kunde oplyse ham om det virkelige Forhold, ikke kunde gaa ud fra, at den svenske Kronprins ved Operationerne paa Fastlandet havde havt den jydske Halvø for Øie. Keiser Alexander maatte nødvendigvis, slig Stillingen i Øieblikket var, tage Hensyn til Metternichs Ønsker. Men vi ved ikke, hvad han lovede Lebzeltern med Hensyn til, hvad han forebragte. Han besluttede sig dog til at sætte sig i Forbindelse med det danske Hof og sendte i dette Øiemed Generallieutenant Fyrst Sergius Dolgorucki paa en Skonnert til Kjøbenhavn, hvorhen han ankom den 25de Marts. Dolgorucki medbragte et Brev til Kong Fredrik VI, og for Rosenkrantz oplæste han en Note om Formaalet for sin Sendelse. I denne udtaltes der, at Keiseren havde havt Grund til at indgaa paa Sveriges Ønsker med Hensyn paa Norge; men dengang vidste han ikke bedre, end at Danmark med de store Troppesamlinger, som foretoges, tilsigtede en Forening med Frankrige. Han stod derhos i den Tro, at Danmark, der havde det vanskeligt for at underholde Forbindelse med den lidet frugtbare "Provins", her var Tale om, ikke havde noget imod at bytte den bort mod Besiddelser, der laa Danmark nærmere, og som var tættere befolkede. "Hensigtsmæssigheden af en saadan Ordning," udtaltes der, "vil Hans Danske Majestæt vistnok erkjende. Men eftersom han for Øieblikket har imod den, har Keiseren med de Repræsentanter for Hofferne i St. James og Stockholm, der er akkrediterede hos ham (nemlig Cathcart og Grev Løvenhjelm) truffet Aftale om at udsætte enhver videre Diskussion om denne Gjenstand til en beleiligere Tid i det Haab, at Hans Danske Majestæt vil bestemme sig til at virke for den almindelige Sag eller Europas Frigjørelse ved de Midler, som staar til hans Raadighed, og som hans Staters Beliggenhed forøger." Dolgorucki skulde derfor foreslaa, at Kongen lod sin Hær deltage i Operationerne lige til Rhinen, og at han skulde sætte sig i Besiddelse baade af Hansestæderne og det forrige Kongedømme Holland, som han skulde beholde som Pant, indtil der blev sluttet Fred; da kunde han betinge sig de Fordele, han vilde. Spørgsmaalet om Norge blev vel ifølge Notens Ordlyd henstaaende indtil videre; men dette var efter den Forklaring, Dolgorucki afgav, det samme, som at det ikke mere blev frembraget, naar det først var udgaaet af Forhandlingerne. Hvorvidt disse Ord stod for Fyrstens egen Regning eller ei, kan ikke afgjøres; men sikkert er det, at Kongen fandt stor Trøst i hans Ord og følte sig beroliget med Hensyn til Besiddelsen af Norge. Ialfald udtalte

han i en Skrivelse til Kommandanten i Altona, Oberstlieutenant Wenzel Haffner, at de Løfter, Keiser Alexander forhen havde gjort Sverige paa hans Rigers Bekostning, var at betragte, som de aldrig havde været givne, og at der retnu vilde blive sluttet et nøiere Forbund mellem Rusland og Danmark-Norge. Til sin Svoger Statholderen i Norge, Prins Fredrik af Hessen, skrev Kongen den 30te Marts, at "Fyrst Dolgorucki's Komme i dette Dieblik var det lykkeligste, eftersom Keiser Alexander vilde garantere os Norge og hjælpe til Freden med Engelland, som for Norge var det vigtigste."

Der var nu fra Kongens Side intet mere i Veien for, at Koalitionen blev tiltraadt, dog paa udtrykkelig Betingelse af, at Norges vedvarende Forening med Danmark blev opretholdt, og det blev nu bestemt, at der skulde afgaa Gesandtskaber til London og den russiske Keisers Hovedkvarter. Til det første af disse Hverv valgtes Grev Joakim Bernstorff, til det andet Grev Karl Moltke. Begge blev udstyrede med Fuldmagter til at slutte Fred med England, enten i London eller i det russiske Hovedkvarter, paa det sidste Sted med den der værende engelske Gesandt General Cathcart. Vilkaarene var, at den dansk-norske Stat skulde have den i 1807 bortførte Flaade tilbage eller Erstatning for den og udleveres de i Ost- og Vestindien og paa Guineakysten erobrede Kolonier samt Helgoland og Anholt. Derimod skulde Danmark lade en Del af sine Tropper optræde i Kampen mod Napoleon udenfor Landets Grænse; af denne Styrke, 20000 Mand, skulde 10000 Mand afgives strax, medens 10000 skulde holdes i Reserve. Til disse Troppers Underholdning skulde der bidrages 100—200000 Guineer i Subsidier.

Det var imidlertid ikke Karl Johans Agt i mindste Maade at lade Spørgsmaalet om Norges Afstaaelse begraves i Stilhed, som man i de forskjellige Kredse synes at have anset for en given Sag. Og for at den dansk-norske Regjering, der i sit Overmaal af Glæde over de Forslag, Dolgorucki havde bragt, havde ilet med at udplappre de af ham givne Løfter, der selvfølgelig burde have været en Hemmelighed, ikke et Dieblik skulde være i Vildrede herom, indbød han den 31te Marts Grev Baudissin til en Samtale. I dennes Løb ytrede han i Overvær af Grev Engestrøm, at de allierede Magter ei kunde tillade Danmark at blive neutralt, og at Sverige senest i Dagene mellem 15de og 20de April vilde aabne Fiendtlighederne, hvis Danmark ikke forinden paa en Maade, som Sverige fandt tilfredsstillende, havde sluttet sig til den nordiske Koalitions Sag. Danmark-Norge vilde, hvis der kom til et Brud, blive angrebet fra tre forskjellige Hold med de 50000 Svensker, 35000 Russer og nordtyske Tropper, han havde til sin Raadighed. Men han ønskede ikke, det skulde komme til denne Yderlighed, da der jo fandtes saa mange Veie til venskabelig Overenskomst, bare Fredrik VI vilde indlade sig paa en saadan. "Jeg vilde," sagde han, "i det Tilfælde sætte en Ære i en trofast Opfyldelse af de Løfter og Forpligtelser, som jeg maatte komme til at indgaa overfor Danmark. Jeg vilde betragte det som en Lykke at

blive Kongens første General. Jeg vilde hverken have Rist eller Ro, før jeg saa ham i tryg Besiddelse af hans nye Landerhvervelser. Gaar man ind paa at underhandle, skal jeg sende Wetterstedt med Fuldmagt til Kjøbenhavn, hvis man ikke da foretrækker at sende en Mand hid i dette Ærende. Men hvorledes end Sagerne maatte stille sig, forsikrer jeg, at jeg aldrig skulde have forlangt, at Danmark skulde opgive sin Neutralitet, dersom jeg ikke var bleven mere og mere overbevist om, hvor rent ugjørligt det er, at jeg fjerner mig med min Hær, naar jeg har de danske Stridskræfter i Ryggen, selv om den Krise, hvori hele Verden befinder sig, maatte være mindre afgjørende, end den er." Kronprinsen omtalte derefter den Skadeserstatning, som var Danmark tiltænkt, for at det strax skulde afstaa Throndhjems Stift tilligemed Fæstningerne Kongsvinger og Fredriksften; Resten af Norge skulde senere gaa samme Vei, naar Krigen var endt, og om Vilkaarene herfor skulde man da nok komme til Enighed. Kronprinsen bad Baudissin om at meddele sin Herre Indholdet af denne Samtale, hvorhos han erklærede, at han ogsaa selv skulde affærdige en Kurer til Kjøbenhavn.

Dagen efter sendte han da Legationssekretær Hochschildt til den svenske Chargé d'affaires, Kammerjunker Lorichs, i Kjøbenhavn med en Skrivelse til Rosenkrantz, der indeholdt det svenske Ultimatum. I dette udtaltes der, at hvis den dansk-norske Konge ikke erklærede sig før Koalitionen og støttede denne med Tropper samt afstod i det mindste Throndhjems Stift, vilde Sverige i Dagene mellem den 15de og 20de April angribe den dansk-norske Stat paa 3 Kanter.

Ved denne Tid synes ogsaa forskjellige Forhandlinger med den engelske Gesandt i Stockholm, Sir Edward Thornton, at have fundet Sted. Om disse haves dog ingen nøiere Efterretning. Ved Midten af Marts Maaned synes han og den russiske Gesandt Suchtelen at have staaet i den Tro, at Aarsagen til, at Danmark vægrede sig ved at aftræde Norge, var at søge deri, at de tyske Provinser, Danmark skulde have i Erstatning, endnu ikke var erobrede. De to Gesandter synes da at have været inde paa den Tanke, at Danmark derfor gjerne kunde beholde Norge, medens Sverige kunde faa de tyske Provinser, som var Danmark tiltænkte. Da nu Dolgorucki ankom til Kjøbenhavn, vilde den danske Minister Rosenkrantz gjerne, at ogsaa Thornton skulde komme herhen, for at Forhandlinger strax kunde indledes. Til dette Forslag svarede Thornton imidlertid, at han intet turde høre eller eller foreslaa uden at give den svenske Regjering Meddelelse derom. Danmark kunde derfor lige saa gjerne forhandle i Stockholm som paa ethvert andet Sted.

I Kjøbenhavn var man imidlertid fast bestemt paa ikke at afstaa en Kvadrattomme af Norges Land til Sverige, ja, man var endog bleven fortrolig med den Tanke i Nødsfald at appellere til Nordmændene selv. Beslutningen herom var saa meget fastere, som man jo af Dolgoruckis Udsagn og Efterretningerne fra det russiske Hovedkvarter kunde slutte sig til, at disse

Skridt fra den svenske Kronprins's Side var egenmægtige. Under 10de April fik den svenske Chargé d'affaires det Svar, at Kongen ifølge Rigernes Konstitution ikke kunde afstaa Norge uden Samtykke af de danske og norske Stænder. Den svenske Chargé d'affaires begyndte nu at føre Krangel over forskjellig Overlast, som skulde være Svenskerne tilføiet, — alt sammen, som det synes, smaa Tilstelninger, som var trukne for alle Tilfældes Skyld —, men forlangte saa den 21de efter Ordre fra sin Regjering paa Grund af det under 10de April afgivne Svar sit Reisepas. Thi dette lod ikke "Sverige i Tvivl om, at Danmark undslog sig for at antage den eneste Basis, hvorfra Kongen af Sverige ifølge sine Traktater med Storbritannien og Rusland havde besluttet ikke at vige," "saa at alt Haab om at gjøre Ende paa de nærværende Stridigheder mellem begge Hoffer syntes at være forsvundet." Men idet Kammerjunker Lorichs forlangte sit Pas, forelagde han dog de Vilkaar, hvorpaa der endnu kunde aabnes Underhandlinger mellem Nordens Hoffer. Grundlaget for disse var Norges Afstaaelse til Sverige. Denne skulde enten foregaa strax, idet Sverige i saa Fald vilde frasige sig alle Fordringer paa Danmark, der kunde beløbe sig til 1 Mill. Rdlr., betale Danmark 2 Mill. Rdlr. inden 2 Aars Forløb og være forpligtet til at holde paa Fastlandet et Korps paa 35000 Mand, indtil Danmark havde faaet fuldt Vederlag for Norge, og i dette Vederlag skulde ogsaa Pomern indbefattes, eller og skulde Throndhjems Stift strax og senere Resten af Norge afstaaes, naar Danmark havde faaet Vederlag derfor.

Allerede før dette Tilbud fremlagdes, havde den danske Chargé d'affaires i Stockholm faaet Reisepas, og Fredrik VI havde derfor intet andet at gjøre end at underrette alle Befalingsmænd i Danmark og Norge om, at den diplomatiske Forbindelse mellem Danmark og Norge var bleven afbrudt.

Nogen Krigserklæring paafulgte imidlertid ikke. Det var vel ogsaa egentlig nærmest at betragte for en Trumf, som den svenske Kronprins spillede ud mod den russiske Keiser. Ligeoverfor denne optraadte han nu som den fornærmede, og han nedlagde Paastand om, at Dolgorucki skulde hjemkaldes og desavoueres.

Medens Keiser Napoleon efter at være vendt tilbage fra Rusland stampede nye Legioner op af Jorden, som han derpaa vilde føre frem mod de allierede Magter, fortsatte den russiske Hær langsomt Fremrykningen mod Oder. I Proklamationer, som udfærdigedes af de russiske Generaler, kaldtes det tyske Folk under Vaaben og opfordredes til at afryste Korsikanerens Aag. I Spidsen for den storartede Bevægelse, som herved blev vakt inden det tyske Folk, stillede Preussen sig. I Kalisch sluttede Fredrik Vilhelm III og Keiser Alexander den 27de Februar et Angrebs- og Forsvarsforbund. Den 17de Marts udfærdigede Preusserkongen en Krigserklæring mod Frankrige og et Opraab til Folket, der opfordredes til at vise Standhaftighed i den fore-

staaende Kamp, der vilde være afgjørende for dets Tilværelse, Uafhængighed og Velfærd. Det lyder nærmest som et Eventyr, hvor tændende dette Opraab var i alle Samfundets Lag fra dets Spidser til dets Dybder. Prester forlod sine Prædikestole, Lærere sine Kathedre, Studenterne sine Læresale og halvvoxne Gutter sine Skolebænke for at samles under Fanerne, og som Følge heraf kunde Tyskland ogsaa udfolde en Kraft, som man ikke havde troet eller anet, at det i Virkeligheden besad.

Medens den russiske Hovedhær under Kutusows Befaling, sekunderet af et preussisk Korps under Blüchers Befaling, satte sig i Bevægelse mod Dresden, rykkede et andet russisk-preussisk Korps under Wittgensteins Kommando over Berlin frem mod Wittenberg og Magdeburg. Denne Fremrykning var rettet mod Elben, bag hvilken Vicekong Eugen havde taget Stilling med 40000 Mand mellem Magdeburg og Dresden. Til Bevogtning af Nedre-Elben mellem Magdeburg og Hamburg udsendtes tre Kosakkorpser under Kommando af Obersterne Tettenborn, Dørnberg og Tschernitschef. Den første af disse trængte med sin Styrke paa 2000 Mand gjennem Mecklenburg frem til Hamburg, hvor han som ovenfor fortalt skræmte den franske General Carra St. Cyr til ilsomt Tilbagetog, og Hamburg og Lübeck blev besatte. Den gamle hanseatiske Forfatning blev derefter gjenoprettet.

Men snart skulde Bladet vende sig. Idet Napoleon den 15de April forlod St. Cloud for at begive sig til den ny organiserede Hær i Tyskland, udnævnte han Marschal Davoust, som ved sin hensynsløse Strenghed i Keiserens Øine havde gjort sig umulig paa sin Post i Sachsen, til Overgeneral for den Militærdivision, der skulde operere ved Nedre-Elben, og denne traf henimod Udgangen af April Anstalter til at tage Hamburg tilbage. Tettenborn blev nu ilde stedt, og i sin Nød henvendte han sig om Hjælp til Kommandanten i Altona, Oberstlieutenant Wenzel Haffner. Det var nemlig nu paa Bane inden den danske Regjering at lade Hamburg og Lübeck besætte for at beskytte dem mod Franskmændene. Der var før fremsat Forlangende derom; men Tettenborn havde da afvist det med den Erklæring, at han ikke uden udtrykkelig Befaling fra Keiser Alexander turde slippe fremmede Tropper ind her. Men for at vise Russernes gode Villie fremsatte Tettenborn nu Anmodning om Hjælp. Haffner tillod sig nu at handle paa egen Haand, og fra Kongen indløb der ogsaa Ordre om, at den bevægelige Hærdivision skulde optræde aktivt til Hamburgs Forsvar; dog skulde der først ved Forestillinger gjøres Forsøg paa at bevæge Franskmændene til at afstaa fra et Angreb paa denne By. De fornødne Anstalter blev nu trufne. Paa samme Tid, som Oberstlieutenant Haffner blev sendt til Vandamme, Chefen for det franske Korps, som skulde rykke frem mod Hamburg, for at stanse dennes Fremrykning, blev der fra det danske Hovedkvarter meldt Tettenborn, at han i Tilfælde af, at det kom til Kamp, vilde kunne gjøre Regning paa Hjælp fra dansk Side. Vandamme forstod imidlertid med forstilt Venskabe-

lighed at kjøre Haffner aldeles rundt, saa han hverken vidste ud eller ind, og i ren Forsjamselse lod han sig forlede til at optræde som Mægler. Paa Grund af den Ugreie, som herigjennem opstod, kom det til Sammenstød paa Den Wilhelmsburg udenfor Hamburg mellem Franskmændene og Tettenborns Korps, der understøttedes af et Par danske Kompagnier. Dette løb dog uheldigt af for de sidste, og Vandamme kunde nu, da han havde Spillet gaaende, optræde som den ædelmodige overfor Danmark. I en Skrivelse, som han strax efter tilstillede General Th. J. Wegener, der nys før havde afløst General Ewald som Høistkommanderende over de danske Tropper i Holsten, udtalte han, samtidig med, at han sendte de danske Fanger tilbage, at han nu havde set, at denne virkelig havde faaet Befaling til at støtte Tettenborn; men det var dog hans Haab, at Danmark vilde bøie af fra den politiske Uklogskabs Vei og vende tilbage til at iagttage Neutralitet. Det hele skulde altsaa være en "Misforstaaelse."

Samtidig hermed indløb der fra Fredrik VI Ordre til Wegener om, at Forbindelsen med Tettenborn skulde afbrydes. Man havde nemlig fra Rusland og England modtaget nedslaaende Efterretninger, der gjorde, at den danske Regjering var tilbøielig til at gjenindtage den neutrale Holdning. Generalen fik derfor Paalæg om at underrette den franske Kommando om, at Kongen havde til Hensigt ved en Gesandt at faa knyttet sin tidligere Forbindelse med Keiseren, med hvem han vilde deltage i Operationerne mod den fælles Fiende. Men General Wegener, der under de forhaandenværende Omstændigheder rent havde tabt Hovedet, handlede nu aldeles paa egen Haand, idet den dansk-norske Generalkonsul i Hamburg, Rist, forsikrede ham om, at de allierede nok med det første vilde lade Fordringen paa Norges Forening med Sverige falde. Da der nu fra Davoust indløb Forespørgsel om, hvorvidt de danske Tropper havde forenet sine Vaaben med Frankriges Fiender efter Kongens udtrykkelige Villie eller ikke, gav han først et undvigende Svar, paa samme Tid, som han ved at meddele Tettenborn Ordlyden af den kongelige Ordre. Tettenborn satte sig da i Forbindelse med General Döbeln, der førte Kommandoen over den svenske Styrke, som var kommen til Wismar, og fik af denne Tilsagn om Hjælp. Döbeln havde ingen Anelse om, at han og Svenskerne var komne til Fastlandet for at føre Krig med Danmark, og han indgik derfor villig et Forlig med Wegener, hvorefter intet Angreb fra dansk eller svensk Side skulde kunne foregaa uden efter 24 Timers Opsigelse, og han erklærede derhos, at det holstenske Omraades Neutralitet vilde blive respekteret. Döbeln gav nu en Afdeling af sin Division Ordre til at begive sig til Hamburg, samtidig med, at Wegener traf Anstalter til at rømme denne By.

Fra Fredrik VI indløb der imidlertid den 18de Mai en under 16de Mai udstedt Ordre om, at han skulde foreslaa Davoust eller Vandamme en Forening af de franske og danske Tropper — selv skulde Wegener stille sig under den høistkommanderende franske Generals Kommando —, hvorefter de skulde

vende sig mod de fra det Mecklenburgske fremtrængende Tropper. I Tilfælde af, at Franskmændene vægrede sig ved at gjøre fælles Sag mod Svenskerne eller disse gjorde fælles Sag med Franskmændene, skulde Wegener igjen lade sine Tropper tage Stilling til Forsvar af det danske Territorium og Landets Neutralitet. Wegener troede da i Omstændighedernes Medfør at maatte holde sig til Neutraliteten og søgte at faa en hermed stemmende Ordning med Davoust istand. Denne havde dog fra Kjøbenhavn faaet tilstrækkelig Besked om Sagernes Stilling. Der maatte en ny udtrykkelig Ordre til for at faa Wegener til at stille sin Hærdivision under Befaling af Davoust for at operere i Forening med Franskmændene. Tettenborn veg for Overmagten og rømmede Hamburg, som derefter fik en dansk-fransk Besætning og blev Davousts Hovedkvarter. Karl Johan blev paa sin Side rasende over, at Döbeln havde handlet paa egen Haand og sendt Tropper til Hamburgs Forsvar. Han afsatte ham fra Divisionskommandoen og sendte ham til Sverige, hvor han skulde dømmes efter Lovens Strenghed. Dommen gik ud paa, at Döbeln skulde skydes; men Straffen blev dog formildet til et Aars Fæstningsstraf.

Den besynderlige vaklende Holdning, som den dansk-norske Regjering herunder indtog, finder sin Forklaring i de Forhaabninger om at kunne opretholde Neutraliteten, som var bleven vakte og nærede ved Dolgoruckis Sendelse til Kjøbenhavn. Men det var altsammen kun Sæbebobler, som maatte briste, saasnart de kom i Berørelse med den haarde knusende Virkelighed.

Umiddelbart efter Dolgoruckis Komme til Kjøbenhavn sendtes Grev Joachim Bernstorff til England og Grev Karl Moltke til det russiske Hovedkvarter, begge udrustede med Fuldmagter til at slutte Fred med England, enten direkte med Regjeringen i London eller med den engelske Gesandt, som opholdt sig hos Keiser Alexander. Vi skal da nu se, hvorledes deres Mission faldt ud.

Først indtraf Efterretninger fra Grev Moltke, der den 16de April var kommen til det russiske Hovedkvarter i Reichenbach i Schlesien, hvor han to Dage efter havde faaet Audiens hos Czaren. Men her viste det sig, at Stemningen overfor Danmark var en hel anden, end man efter Dolgoruckis Sendelse skulde have formodet. Den russiske Minister Nesselrode udtalte, at det havde været at ønske, at den dansk-norske Regjering havde forhandlet med den engelske Gesandt Thornton i Stockholm og modtaget de Fredsvilkaar, denne bød, og som gik ud paa, at den danske Konge i Afsavn for Norge skulde modtage Hansestæderne Hamburg og Lübeck, Oldenburg, Ostfriesland og Holland. Ved Audiensen den 18de April havde Czaren udtalt sig i samme Retning, og da Moltke bemerkede, at Kongen afslog enhver saadan Landudvidelse, og at Danmark paa ingen Maade kunde holdes skadesløst for Norge, erklærede Czaren, at han ikke kunde tilegne sig denne Opfatning af Sagen. Grev Moltke for-

fattede da en Memoire, som han tilstillede Czaren. I denne berører han først den danske og norske Konstitution (Kongeloven) og den Garanti, som Kongen til forskjellige Sider havde paataget sig med Hensyn til Rigernes Uadskillelighed. Derpaa gik han over til at vise, at den Skadesløsholdelse, som var stillet den danske Konge i Udsigt, vistnok var stor, men den vilde dog gjøre ham til en hollandsk eller tysk Fyrste; Forholdene vilde da udvikle sig derhen, at den erobrende Nation vilde gaa op i den erobrede. "De Danske og Norske dannede derimod en Nation, som i Aarhundreder havde udgjort et Folk. Naar Norge forenedes med Sverige, vilde Nordmændene fremstille for sine Landsmænd, de Danske, at ogsaa de skulde forene sig med hint Rige, for at de to Landes Befolkning kunde opveie den svenske Nations Indflydelse. De Svenske vilde paa sin Side fremstille den sande Nytte af en virkelig Forening af de tre Riger. De vilde forestille de Danske Behageligheden ved at blive et mægtigt Folk og have en national Repræsentation. De vilde sige dem: I 1777 havde I en Marine paa 30 Linieskibe, vi havde lige saa mange; naar nu de tre Kongeriger kunde have en Regjering, vilde Besparelserne i den indre Administration og Formindskelsen af Hæren let sætte os istand til at have en samlet Flaade af 80 Linieskibe. Med en saadan Søstyrke og Beskaffenheden af Landenes Kyster behøvede man ikke at frygte for, at de engelske en anden Gang skulde komme for at borttage Eders Skibe og stikke Eders Hovedstad i Brand. Ved Norges Forening med Sverige vilde Karl Johan altsaa forberede en ny Kalmarunion, blive Herre over Østersøen og derved finde Midler til — tidligt eller sent — at tage Finland tilbage." Denne Forestilling undlod ikke at gjøre et dybt Indtryk paa Keiser Alexander og hans Udenrigsminister. Den sidste fandt Moltkes Argumentation uigjendrivelig; men han erklærede dog, at Rusland ikke kunde opgive sine Forpligtelser overfor Sverige, med mindre Danmark kunde finde en Udvei for det til at gjøre det. Czaren sagde den 22de til Moltke: „Saasnart Danmark giver Throndhjem, giver jeg Hamburg og Lübeck."

Samtidig med, at Moltke paa denne nedslaaende Maade indberettede til den dansk-norske Regjering om sin Modtagelse hos Czaren og om de Forhandlinger, han hidtil havde ført med denne og Nesselrode, spurgtes det, at Fyrst Dolgorucki var tilbagekaldt i Unaade. Tilbagekaldelsesordren, der var udfærdiget den 26de April, indeholdt de haardeste Beskyldninger mod ham, for at han paa nær sagt ethvert Punkt — navnlig hvad det norske Spørgsmaal angik — havde fraveget sine Instruxer, og at han havde vist stor Uforsigtighed og Ubehændighed under sin hele Mission. Hvorvidt Fyrsten virkelig har overtraadt sine Instruktioner, er tvivlsomt; men at han havde været uforsigtig og ubehændig, er sikkert nok, idet han havde skaffet Karl Johan Midler i Hænde til at krydse de Planer, hvormed Czaren omgikkes. Men hvorom alting er, saa søgte Dolgorucki endnu paa Tilbagereisen fra Kjøbenhavn at knytte Danmark til de allierede; thi hans Overbevisning var, at ingen Magt kunde redde dette Rige uden Rusland alene.

Underhandlingerne med Londonnerkabinettet var faldne endnu uheldigere ud.

Auditør Sten Bille var forbleven i London til Trods for den Afvisning, han havde mødt fra Lord Castlereaghs Side; men de forskjellige Forsøg, han gjorde paa at komme i Underhandlinger med den engelske Regjering, mislykkedes aldeles. Den 19de April fik han fra Understatssekretæren W. Cooke en Skrivelse om, at han skulde forlade England med Paketen den 21de. For at han skulde have nøiagtig Besked om, hvor man havde Londonerkabinettet, fik han den 20de April under en Sammenkomst med Cooke følgende at høre: "Grev Bernstorff vilde ikke blive modtagen. England vilde ikke indlade sig i Underhandlinger i London; men i en Skrivelse fra Lord Castlereagh skulde han i denne Henseende modtage en Erklæring fra Prinsregenten. Da den danske Gesandt i Stockholm, Grev Baudissin, den 2den April havde erklæret Thornton, at Danmark ikke kunde slutte Fred uden i Forening med Frankrig, maatte England antage, at enhver Forhandling fra Danmarks Side var undergivet Frankriges Approbation, og kunde derfor ikke begynde nye Underhandlinger, med mindre der i Forveien blev afgivet Erklæring om, at Danmark fralagde sig denne Forbindelse og ansaa sig kompetent til at slutte en særskilt Fred. Da Danmark hidtil havde handlet under fransk Indflydelse og ethvert af Regjeringens Skridt havde været dikteret af Alquier, kunde man ikke vente nogen Selvstændighed fra dens Side, saa længe denne Mand opholdt sig i Kjøbenhavn." Lord Castlereaghs Meddelelse gik ud paa, at dersom Danmark ikke vilde underhandle i Stockholm, var der fra Englands Side intet i Veien for, at der valgtes et andet neutralt Sted, t. Ex. Hamburg; men Underhandlingerne maatte føres i Forening med Sverige og Rusland.

Da Bille forlod England, efterlod han til Grev Bernstorff et Brev, hvori han gav ham Underretning om, hvorledes Sagerne stod. Bernstorff kom til England, samme Dag, Bille reiste, og blev — tvertimod hvad der var stillet i Udsigt — den 24de April modtagen af Lord Castlereagh. "Den ordknappe Lord med den tørre livløse Stemme udtalte sin Forundring over, at det danske Hof, der fuldstændigen kjendte de indgaaede Forpligtelser, om hvilke man ikke havde ladet det i Uvidenhed, kunde love sig noget Held af en Sendelse, som ikke gik ud paa at erklære dets Tilslutning til disse. Traktaten existerer, sagde han, det følger af sig selv, at Kongen af Danmark kjender den eneste Betingelse for Fred. Hvad Dolgorucki havde erklæret, havde han neppe været bemyndiget til, men selv om saa var, om ogsaa Rusland mente, at Spørgsmaalet om Norge kunde sættes til Side, vilde England dog opfylde sine Forpligtelser. Det var mod Sverige, det havde paadraget sig disse; det var derfor kun denne Magt, som kunde løse det fra dem. Det var ikke Herre over at kunne underhandle særskilt med Danmark,

medmindre delte var villigt til at underkaste sig, hvad der var forlangt. Bernstorff gjorde opmerksom paa Følgerne af en fortsat Paastand om Norges Afstaaelse, idet en Del af de Tropper, som ellers vilde blive anvendt mod Frankrige, vilde blive stillede mod de Allierede; men Castlereagh bemerkede, at om saa hele Fastlandskrigens Held afhang deraf, var England dog forpligtet til en streng Opfyldelse af det Løfte, det havde givet Karl Johan. Da den danske Greve nu forsøgte at vise, hvor lidet Norges Forening med Sverige svarede til Englands sande Interesser, afbrødes han af Lorden, der ikke fandt det smigrende for det engelske Ministerium, at Danmark kunde tro det istand til at bryde sine Forpligtelser." Det forekom ham dog mindre smigrende, indvendte Bernstorff, "at tro England istand til at stifte Forpligtelser, der var moralsk ulovlige og derfor ikke bindende," men dette afviste Lorden med den Bemerkning, "at England var i Krig med Danmark, saa det ikke behøvede at respektere dets Rettigheder, og at Sverige havde fuldgyldige Grunde til ikke med Ligegyldighed at se Norge i Hænderne paa en af Napoleons Allierede." Bernstorff beklagede, "at der i saa Fald ikke blev andet for Kongen at gjøre end at forsvare den Krone, man vilde fravriste ham," og Lorden endte den egentlige Forhandling med at sige, at han skulde forelægge Prinsregenten og Kabinettet de gjorte Meddelelser, hvorefter Greven skulde faa endeligt Svar*)."

To Dage efter modtog Bernstorff det officielle Svar, som var ham lovet. Dette gik ud paa, at England til Trods for sine levende Ønsker om Fred med Danmark ikke kunde indlade sig paa Underhandlinger, dels fordi det ikke turde forhandle særskilt med Danmark, dels forbi det ikke billigede det Sted, som var bragt i Forslag. Efter dette var der for Bernstorff intet mere her at gjøre. Man lod ham merke, at et forlænget Ophold ikke var det engelske Ministerium behageligt, og han besluttede sig da og til at reise saa snart som muligt. Den 28de April forlod han England, og i Slutningen af Mai befandt han sig igjen i Kjøbenhavn. Men allerede den 13de Mai var Udfaldet af hans Sendelse her bleven bekjendt.

Bevarelsen af Foreningen mellem Danmark og Norge havde under alt dette været Fredrik VI's Opgave, og for denne arbeidede han ikke blot gjennem sit Diplomati, men ogsaa ad anden Vei. Han tænkte først paa at lade Stænderne i begge Riger træde sammen for at stadfæste den mellem disse bestaaende Overenskomst. Men denne Plan, der jo ikke godt stemte med Arveenevoldsherredømmet, blev dog snart opgivet, om den overhovedet for Alvor havde været paa Bane. Derimod blev det af langt større Rækkevidde for Øiemedet, at Kongen lod sin Fætter Kristian Fredrik drage herop og før vi gaar videre, skal vi se lidt nærmere paa dennes Mission, og hvorledes han gik til dens Løsning.

*) Sørensen, Kampen om Norge I, 142 fg.

Kristian Fredrik, Arveprins Fredriks og Sofia Fredrike af Mecklenburgs Søn, var født paa Kristiansborg Slot 18de September 1786. Man har ikke uden Grund kaldt ham et Særsyn blandt Oldenborgerne baade hvad smukt Udvortes og aandelig Begavelse angaar. Siden Fredrik III's Dage havde ingen Prins af det dansk-norske Kongehus været i Besiddelse af et saa betydeligt Fond af Kundskaber og en saa udviklet Smag og Kunstsans som han. Efter sin Fader havde han arvet Ærespræsidiet for det norske Videnskabers Selskab i Throndhjem, og det var i denne Egenskab, han aflagde den første offentlige Prøve paa sine Talenter, idet han den 2den December 1811 ved den Fest, som den kjøbenhavnske Afdeling af Selskabet for Norges Vel i Anledning af det norske Universitets Oprettelse lod afholde i Gjethuset paa Kongens Nytorv i Kjøbenhavn, holdt en Tale, som vakte almindelig Opmerksomhed. I sit Mindeskrift over ham udtaler Geheimearkivar C. F. Wegener: "Ordene selv var hverken mange eller indholdsvære, men deres Finhed, Zirlighed og Runding, den Friskhed, Fyrighed og Inderlighed, hvormed de blev fremsagte, gjorde et dybt Indtryk." Ogsaa H. C. Ørsted, der var tilstede ved Leiligheden, stadfæster dette og lægger til: "Man kan med Rette sige at dette var det første Skridt, hvormed Prinsen ret tildrog sig offentlig Opmerksomhed og begyndte at nyde en mere almindelig Agt for Aand og Dannelse." Sikkert er det, at han fra dette Øieblik af var meget populær baade i Norge og Danmark.

Ved denne Tid indehavde Prinsen den øverste Kommando næst Kongen over de paa Sjæland stationerede Tropper. Men med denne sin Stilling var han kun lidet fornøiet, dels fordi han havde liden Sans for krigerske Sysler overhovedet, dels fordi han ansaa Krigen med England for en sand Ulykke for Landet. Forholdet til denne Magt skaffede ham da ogsaa mangen sorgfuld Time, og da han langtfra personlig hyldede de Anskuelser, han under disse Omstændigheder sattes til at gjennemføre, stundede han kun efter at komme i en Stilling, som stemte bedre baade med hans personlige Tilbøieligheder og hans Rang som Rigernes Thronfølger.

Allerede meget tidlig maa Kristian Fredrik være greben af Begeistring for Norge, hvad enten dette var et Udslag af Tidens Modesværmeri eller en Frugt af hans Omgang med de forskjellige Naturforskere, som havde gjæstet Landet. Vi erfarer da ogsaa af hans Dagbøger, at hans Hu har staaet til at drage herop, dengang han holdt sin opsigtvækkende Festtale for Universitetet. Efterat han har optegnet, hvad han har hørt af en Oberstlieutenant Tscherning om de Planer, som et Parti i Norge skulde have udkastet til Opløsning af Unionen med Danmark, berører han de Midler, hvorved dette efter hans Formening skulde forebygges, og navnlig mener han, at Regjeringen burde "skabe et Centralpunkt i Norge, om hvilket Folkets Kjærlighed forenedes.." "Hvem kunde — skriver han — dette bedre end en Prins af Kongehuset? Prinsen af Hessen er der nu i det Sted,

Man elsker hans Godmodighed, men man tror at savne Mandighed i hans Karakter, og man agter ikke hans tyske Omgivning eller hans Stab. Han og den kommer sjelden udenfor Kristiania, og Folket siger om ham: Den Prins, vi har, er en god Mand, men vi kjender ham ikke. Derimod er den almindelige Fordring at se Kongen deroppe eller en Prins af Kongehuset." "Kongen og mine Venner — heder det videre — ved bedst, hvor meget jeg ønsker at opfylde denne Nordmændenes Fordring: jeg ønsker intet saa varmt at foretage en Reise til Norge. To Gange i dette Foraar har jeg sagt det til Kongen og bedet ham at gjøre det muligt for mig. Men sidste Gang svarede han: at det vel ikke var det passende Øieblik, at jeg ret havde faaet en Passion for at reise til Norge. Jeg svarede, at den vel var meget naturlig. Ja, det er et meget interessant Land, — var hans Svar. Selv at gaa derop for at blive der og afløse Prinsen af Hessen var mit Ønske, naar jeg kunde virke Gavn. Maatte Evnen svare til Villien! At jeg vandt Almuens og Armeens Kjærlighed, det tvivler jeg ikke paa; den er Kongehuset tro og ved intet af de Fornemmeres og Kjøbmændenes Rænker."

Den 10de Mai erholdt Prins Kristian Fredrik, der havde gjort sig færdig til Reisen, sin Instrux, der var affattet i Form af en hjertelig Skrivelse, hvoraf følgende Udtog hidsættes.

"Norges Fraliggenhed", heder det, "gjør det vanskeligt for Regenten altid at kunne vise sig selv i dette Rige (ɔ: Norge). De bør derfor altid, især i Krigstider, have en Mand, der bestyrer dette Rige, uden hvilket man ei kan vente, at Enhed bringes i Tingene. Dette er altsaa det, som særdeles fordres af Dem. De vil derfor ved idelige Reiser søge at virke paa Folket til den Kjærlighed, de skylder mig. De bør ofte, naar der klages, sige, at Deres Sendelse som Statholder og Hærfører er et nyt Bevis paa min Agtelse og Kjærlighed for mine Nordmænd; dette vigtige Baand, uden hvilket ingen Stat kan bestaa, nemlig gjensidig Kjærlighed af Folket til sin Konge og modsat, dette vil og maa af Dem befæstes. Det vigtigste for Norge, og hvorved Norge bedst kan befæstes imod alle Fiender, er Tilførsel af Korn. Jeg tror deri at have gjort alt det, som uheldige Omstændigheder som disse har tilladt. De maa vente Dem mange Klager, mange Meninger, mange Fordringer. Prøv dem alle. De vil med Deres Iver og gode Hoved let udfinde det rigtige. Man har i Norge fattet en saare uheldig og efter min Erfarenhed besynderlig Tanke, at jeg skal af Magazinerne føde Norge. Dette er umuligt. Hverken kan jeg gjøre det, eller bør det ske; thi al Handel paa Norge forstyrres derved. Jeg bør ved Udskrivning blot fournere Mine Magaziner; disse bør i Fremtiden sættes paa den Fod, at de kan, i Tilfælde, at Kjøbmændene skulde være ublue i deres Fordringer, undersælges disse. Naar disse Baand haves, saa tror jeg, at Norge er sikret for Kjøbmændenes nedrige Vindesyge. Armeens Forfatning er god. Den er i sin Organisation ikke den fuldkomneste; men Økonomien, Landets Beskaffenhed og den gamle Landmilices

Indretning har man maattet tage Hensyn paa, og dette er Aarsager, som hindre det fuldkomneste. Derimod ere Officererne gode og deler med Soldaten den rette Æresfølelse. Soldaten er som let Infaterist fortrinlig, og derved har hau Overvægten imod den svenske Soldat." Kongen giver dernæst Prinsen Vink om, hvorledes han skal stille sig overfor "Selskabet for Norges Vel" og gaar derpaa over til at tale om Danmark-Norges Stilling overfor Udlandet. "Freden med England," heder det, "er og bliver det vigtige Ønske til Befæstelse af vores politiske Tilværelse. Dersom dette sker, vil Norge snart blive forsynet; Handelen og de deraf flydende Omsætninger vil snart læge de Saar, Krigen har foraarsaget. Men da dette ei er muligt uden at tiltræde Koalitionen, vil atter nye Fiendtligheder vise sig, hvilke for Øieblikket ei er farligere end Norges Udsultning, hvilket Vi endnu i hele Krigen ei har kunnet føle, da Norge altid har havt gode Aar og ei som i det forrige total Misvæxt." Efter at have gjort Rede for de forhaandenværende politiske Kombinationer, der efter al Sandsynlighed vil bevirke, at Frankrige "aldrig mere vil blive den ene prædominerende Magt," kommer han igjen ind paa Situationens Betænkelighed: "Det værste for os er, om Freden med England ei sluttes; thi da er Krigen med Sverige uundgaaelig, da vil han angribe os i Holsten og gjøre Tentativer paa jydsk Kyst; men da vil et Angreb fra Norge være nødvendig, dog først naar Krig med Sverige er udbrudt, ligesom man bør søge om mulig fra Sjæland at angribe Skaane, hvilket Jeg agter at gjøre, naar blot Mulighed dertil viser sig. Fra Norge af er Gottenborg det Punkt, man maa bemestre sig, om det endog var for kort Tid; thi Bortførelsen af Korn fra Sverige til Norge er det vigtigste; og dersom man ei kan bemestre sig de i Gottenborg værende Vare, da at forstyrre og brænde dem; — thi kan Fred ei faaes med Sverige, da bør man gjøre dette Land al optænkelig Ulykke." Resten af Instruxen anbefaler Prinsen at bistaa Nordmændene med Kornforsyningen, ophjælpe Fabrikdrift og National-Industri samt hemme Luxusvarers Indførsel. Tilsidst heder det: "Jeg slutter med de varmeste og bedste Ønsker for Dem, og at Deres Ønske og gode Villie for Landets Vel maa opfyldes, da vil tilvisse alt blive efter Mit og alles Ønsker, og dertil ville den Høieste staa Dem bi, at opfylde dette Krav, Jeg og hele Nationen har til Dem."

Da Prins Kristian Fredrik var kommen til Nyborg, erfarede han af Feltjæger Rømling, som var fulgt med Grev Joachim Bernstorff til London og af ham var sendt i Forveien, at Underhandlingerne i London var strandede, og at Fred med England kun vilde opnaaes derigjennem, at Sveriges Fordring paa Norge blev tilfredsstillet. I stor Bekymring skrev han nu til Kongen og henstillede til ham at sende Schimmelmann til England, ihvorvel han frygtede for, at det var for sent. Han bad derhos om, at der for enhver Pris maatte tilføres Norge Korn i Mængde, og forespurgte, om han ikke i Forsyningens Interesse maatte sende Karsten Anker til London.

Reisen fortsattes derpaa, og man ventede ham allerede i Holsten; men ved Augustenborg vendte han om og satte under Navnet Grev Rantzau Kursen mod Nord. Efter fire Dages Forløb kom han under dybeste Inkognito til Hjørring, hvor han vilde oppebie føielig Vind.

Ledsaget af Major L. F. Brock gik Kristian Fredrik, forklædt som Matros, Natten til den 20de Mai i Fladstrand ombord paa et lidet aabent Fartøi, der førtes af Premierlieutenant Konrad Falsen. Hans Adjutanter, der var klædte som Fiskere, befandt sig i en anden og Bagagen i en tredie Baad De mødte Uveir og Modvind, da de lagde ud, men Vinden dreiede sig dog om lidt, og under en Kuling, der øgede paa til ren Storm, slap de efter en noksaa eventyrlig Fart i god Behold over Kattegat*). Klokken 4 om Morgenen den 21de Mai gik Prinsen i Land paa Søndre Sandø i Hvaløergruppen, hvor en Del af den norske Roflotille var stationeret under Befaling af Admiral Lütken, der opholdt sig paa Kirkeøen. Prinsen tog, heder det i det officielle Blad Budstikken, denne strax i Øiesyn "og opflammede ved en kort Tale disse Søkrigeres medfødte Mod til den Anstrengelse og Opofrelse, som Landets Stilling maatte fordre af dem."

Over Fredriksstad og Moss begav Prinsen sig nu opover til Kristiania, hvorfra forskjellige høitstaaende Embedsmænd, deriblandt Stiftamtmand Thygeson, General Haxthausen, Etatsraad Holten o. fl., kom ham imøde underveis. Ved Ankomsten til Ekeberg blev han modtagen af Prins Fredrik af Hessen "og det gule Kor" og holdt om Eftermiddagen den 22de under Befolkningens stormende Hyldest sit Indtog i Kristiania, hvor Palaiet strax blev rømmet for ham, idet hans Forgjænger i Statholderværdigheden trak sig tilbage til Kongsgaarden paa Bygdø eller Ladegaardsøen, som den jo indtil den nyeste Tid er bleven kaldet.

Umiddelbart efter sin Ankomst til Kristiania udstedte Prinsen følgende Kundgjørelse til det norske Folk:

"Nordmænd! Eders Konge kjender og paaskjønner Eders urokkelige Troskab for ham og for den norske og danske Kongeslægt, som nu i flere Aarhundreder har regjeret over Eders Fædre og Eder. Hans landsfaderlige Hu staar til at se Broderkjærlighedens og Samdrægtigheds uopløselige Baand befæstet imellem Tvillingrigets Folk. Sjette Fredriks Hjerte er stedse hos Eder; men hans Omhu for Staten i alle dens Dele nægter ham den Glæde at se sig omringet af sit troe norske Folk. Derfor sender han mig til Eder med Fuldmagt som Statholder i hans Rige Norge at udrette hans Villie, som var Han Selv blandt Eder tilstede. Hans Bud skal være min Lov, at vinde Eders Tillid min Bestræbelse; Eders Høiagtelse og Kjærlighed vorde min Løn!

*) Baaden lagde saaledes ind i Skjærgaarden udenfor Göteborg, hvorfra et Par svenske Fiskere lodsede den op til Hvaløerne. De fik en god Drikkeskilling, og Major Brock bad dem efter Ankomsten til Hvaløerne om at fortælle i Göteborg, at de lykkelig havde bragt den danske Kronprins til Norge. "Nej, ta mig tusan djeflar, det skall vi akta oss före", lød Svaret.

Maaske endnu haardere Prøvelser forestaar os; med Tro paa Forsynet og med freidigt Mod skal jeg gaa den imøde, og overvinde den ved Eders Bistand, trofaste Nordmænd; thi jeg ved, at jeg kan stole paa Eders Troskab mod Kongen, at I vil bevare Norges Selvstændighed, og at det Løsen, der forener os alle, er: For Gud, Kongen og Fædrelandet".

Dette Cirkulære blev strax tilstillet Landets geistlige, civile og militære Overøvrigheder til Kundgjørelse, hvorhos der i Følgeskrivelser paalagdes disse at gjøre alt, hvad der stod i deres Magt for at opflamme Folket til at møde de forestaaende Begivenheder med Mod og Fædrelandskjærlighed.

Den følgende Dag overvar Prinsen Gudstjenesten i Slotskirken, hvor Klaus Pavels forrettede. Hans Prædiken, der forøvrigt handlede om Bønnen i Jesu Navn, var afpasset efter Leiligheden. Efter at Prinsens Kundgjørelse med en forudskikket Indledning var bleven oplæst, ledsagede han den med følgende Ord: "Og hvad, mine Venner kan jeg endnu tilføie? I have selv hørt ham, den Edle, fra hvem Opfordringen kom. I se ham her i dette Tempel, hvor han med os opsender sin Tak og Bøn til Gud. Lader os i hans Nærværelse for den allerhøiestes Aasyn gjentage vor Ed: Evig Troskab og Kjærlighed mod Danmarks og Norges Konge, Fredrik den Sjette! Evig uadskillelig Forening mellem Norge og Danmark! Gud styrke os i vort Forsæt og give os Held til at udføre det!"

Efter endt Gudstjeneste samledes en stor Mængde Mennesker i Palæet, hvor den nye Statholder skulde overtage sit Embede. Her oplæste da Prins Fredrik af Hessen den kongelige Befaling, ifølge hvilken han selv entledigedes og Prins Kristian Fredrik udnævntes til hans Eftermand dog som virkelig Statholder og kommanderende General over hele Norge. Statholderen henvendte derpaa følgende hjertelige Tiltale til den aftrædende Vicestatholder: "Du modtage, værdige Forgjænger og Ven! Kongens og Nationens Tak for din gavnlige Idræt til Norges Bedste. Gud lønne dig derfor! Dette tilønskes dig af taknemmelige Hjerter. Jeg stoler paa dit gode Raad, saa længe vi er samlede, og paa dit Venskab indtil Døden". Derpaa vendte Statholderen sig til Forsamlingen og oplæste med Kraft og Værdighed følgende paa Papiret nedskrevne Tale:

"Ved at overtage et saa vigtigt Embede her i Norge gjennemstrømmes mit Hjerte af Følelser, jeg kun ufuldkomment formaar at tolke. Jeg føler dette Kalds Storhed og beder Gud forlene mig Kraft til at opfylde dets Fordringer, saaledes som jeg dertil har den redeligste Villie. Intet Bevis paa Kongens Tillid kunde være mig dyrebarere end den Befaling, jeg modtog at virke som Statholder i dette trofaste Klippeland. — Ja, Nordmænd! Eders Konge elsker Eder og paaskjønner Eders Værd. Modtag mig som et Pant derpaa, nu, da Fædrelandets Tjeneste andensteds fordrer, at han bortkalder min Ven, Eders værdige Vicestatholder. Kongen ønsker at knytte det Broderbaand, der omslynger Tvillingrigerne, endnu fastere. Han har vist ikke sendt mig til Eder, for at jeg skulde fraskrive ham eller hans Slægt deres gamle Rettigheder til Norges Krone, som er gaaet i Arv til den ved Folkets Kjærlighed — før skulde denne

min Haand afvisne. — Lad mig, idet jeg udretter Kongens Villie og virker for Fædrelandet finde min Løn i Nationens Kjærlighed og Hengivenhed, lad denne engang gaa i Arv til min Søn! — Jeg gjentager, hvad jeg i min Kundgjørelse har sagt dem, at maaske haardere Prøver endnu forestaar os, men at vi bør Alle som én Mand gaa dem imøde med Tro paa Guds Forsyn og med Standhaftighed. — Lad mig hos Enhver, i hvad Stand og Kald han end er, finde det Fædrelandssind, der ene kan frelse os; tror, at jeg skal vide at paaskjønne den høie Aand, som besjæler Dem, ligesom den fordum udmerkede Fædrene! — Jeg modtager for Guds Aasyn Deres Løfte om Samdrægtighed og Opofrelse for den retfærdige Sag, for Kongen og Fædrelandet".

Prinsens Optræden i de første Dage efter hans Komme til Norge gjorde paa alle og enhver et godt, tildels endog rent betagende Indtryk. "Nu mistvivler jeg ingenlunde om Norges Redning", skrev Klaus Pavels i sin Dagbog. Men han havde ikke været ret lang Tid i Landet, før ogsaa forskjellige af hans Skyggesider begyndte at træde utilslørede frem, og navnlig vakte hans Forhold til det smukke Kjøn almindelig Misbilligelse. Man fandt det saaledes lidet sømmeligt, at den fraskilte Ægtemand strax lod alle Byens Damer tilsige at fremmøde til Kur i Palæet, iførte "robe de cour", og ikke mindst opholdt man sig over den Form, Indbydelsen havde, idet denne ikke blot udgik til Damerne af Embedsklassen, men ogsaa til "de yngste og smukkeste Fruentimmer" udenfor denne Stand. "Ikke om Fienden havde staaet udenfor", heder det i Fru Emerentze Munchs Optegnelser om denne Tid, "kunde der være blevet mere Allarm og Forstyrrelse i Byen. Herrerne vilde ikke lade sine Koner og Døtre slippe ind til den unge og smukke Prins, og robe de cour kjendte Damerne i Kristiania ikke til." Man paastod — om for Spøg eller Alvor tør være usagt —, "at han vilde se sig om blandt Landets Døtre ligesom Kong Ahasverus i sin Tid havde gjort." Hvorom alting er, sit Ønske fik Prinsen opfyldt. Damerne kom, blev opstillede i et stort Værelse i Palæet uden Hensyn til Rang og Stand, Prinsen kom ud, tog Fru Stiftamtmandinde Thygeson under Armen, gik med hende Stuen rundt og talte med hver enkelt af de fremmødte Damer nogle Ord," undertiden endda ikke faa."

Nogle Dage efter holdtes der Møde i Selskabet for Norges Vel. Prins Fredrik af Hessen, der siden dets Oprettelse havde været dets Præses, aftraadte som saadan, og Prins Kristian Fredrik valgtes til hans Eftermand*).

*) Til dette Møde i Selskabet knyttede der sig forøvrigt en Scene, som for Prinsen maatte være et overraskende Vidnesbyrd om, i hvilken Retning Tænkemaaden i Norge nu gik. I Prinsens Nærværelse blev der nemlig reist Spørgsmaal, om man burde indhente Kongens Stadfæstelse af Valget, efterdi han var Selskabets høie Beskytter. Selskabets yngste Medlem, Ludvig Mariboe, der først havde at afgive Stemme, besvarede Spørgsmaalet benegtende. "Anser De det under Deres Værdighed at tilskrive Kongen i den Anledning?" spurgte Prinsen. Mariboe svarede, at en saadan Tanke aldrig kunde opstaa hos ham; men efter hans Opfatning var Forslaget stridende mod Selskabets vedtagne Love, som maatte strengt overholdes, saa længe de var gjæl-

Biskop Bech, Selskabets Vicepræses, frembar dets Tak til den aftrædende og dets Velkomsthilsen til den nye Præses. Prins Fredrik var saa dybt bevæget, at han neppe kunde faa fremført de faa, men hjertelige Ord, han havde at sige til Tak for den Deltagelse, som blev ham vist.

Efter at det musikalske Lyceum den 28de havde givet en Koncert i Vor Frelsers Kirke til Ære for den nysankomne danske Prins, brød denne den næste Dag op for at ledsage sin Forgjænger, der nu tiltraadte Tilbagereisen til Danmark, til Fredrikstad, hvor denne gik ombord paa en Farkost, som ført af Maanedslieutenant Tetens var kommen herop fra Fladstrand nogle Dage efter Kristian Fredriks Ankomst. "Gid min Afsked fra Norge maatte blive som Deres", var den sidste, vistnok oprigtig mente Hilsen, Prins Kristian gav ham med, da han den 30te Mai forlod Landet.

Før Prinsen af Hessen forlod Landet, holdt han og Rigets nye Statholder en Konference om et Indfald i Sverige med Admiral Lütken, Generalmajorerne Haxthausen og Staffeldt, Oberstlieutenanterne H. H. Rode, J. F. W. Haffner, S. A. Krebs og F. W. B. Stabell samt Overadjutant Major L. F. Brock og lod dem erklære sig om Krigsvæsenets Tilstand for Øieblikket samt om, hvad der udfordredes til et Angreb paa Sverige. Denne Kommissions Betænkning indsendtes derefter til Kongen, ledsaget af et egenhændigt Brev fra Prinsen, dateret Fredrikstad den 1ste Juni. I dette udvikler han de Grunde, som bevægede ham til at fraraade et Indfald i Sverige. Magazinerne, der kun indeholdt Korn for 23000 Mand i nogle Maaneder, vilde være opbrugte, før Hæren endnu var samlet, og i Sverige fandtes der ingen Magaziner at erobre til Troppernes Forsyning. Der fandtes heller ikke Furage for det store Antal Troshefte, som vilde udfordres for Transporten af 15 Dages Proviant for Hæren. Ihvorvel den Styrke, som kunde anvendes til Angrebet, kun udgjorde 16000 Mand, vilde han ikke anse et Tog ind i Sverige for frugtesløst, i Tilfælde af, at man kunde trænge frem til Gøteborg; men her vilde man kun træffe paa tømte eller afbrændte Magaziner, og som Følge heraf strax se sig nødt til at tiltræde Tilbagetog. Men "intet Krigsforetagende vilde love Held, med mindre det skede efter en sammenhængende Operationsplan for Danmark og Norge i Forening med det Maal at besætte Kyststrækningerne og erobre Sverige, men i saa Fald burde Tropperne fra Sjæland først søge Fodfæste i det kornrige Skaane." Men da alt, hvad han havde at forebringe, for den største Del beroede paa, at Mangelen i Norge blev afhjulpen, bad han om, at der maatte sendes Korn opover fra Jylland og Sjæland. Han gjentog derhos sin Begjæring om at maatte faa sende Karsten Anker over til England for at aabne Forhandlinger. "Statholderen i Norge kan jo desavoueres," skriver han, "men

---

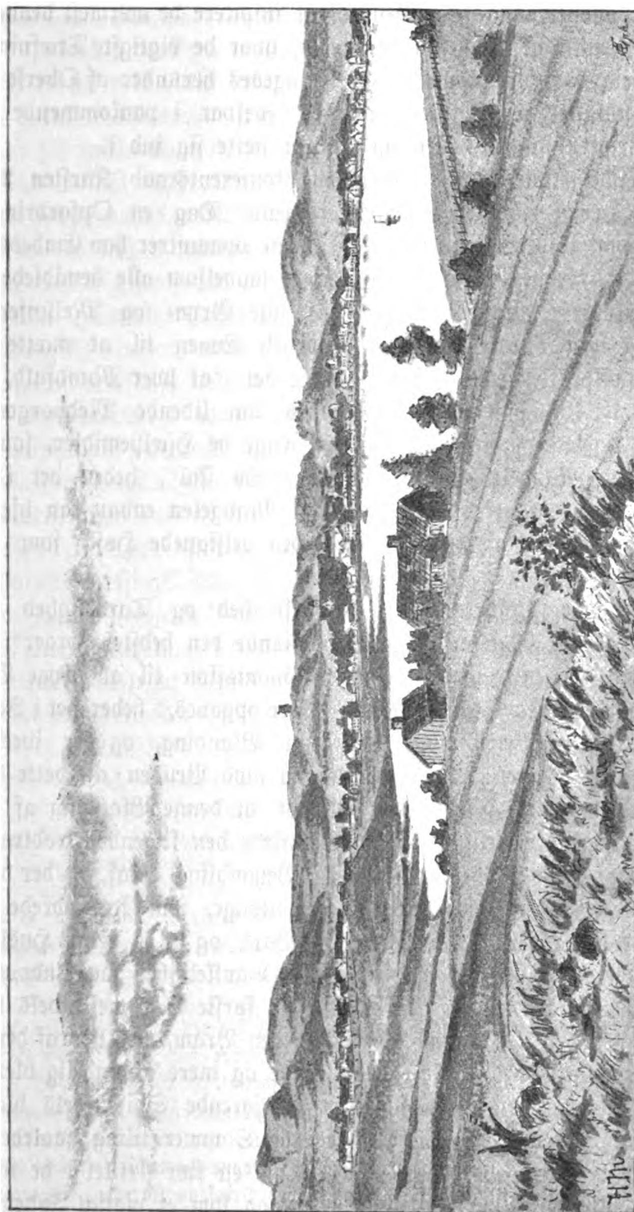
dende. Ved Voteringen gik Mariboes Mening af med Seiren. Senere hen, da Kong Fredrik VI af Prinsen selv blev underrettet om det, som saaledes var indtruffet, meddelte han dog i Skrivelse af 17de August 1813 Valget sin Stadfæstelse.

mange Menneskers Liv reddes derved, og en Krig med Sverige gjøres først derved mulig."

Fra Fredriksstad fortsatte Kristian Fredrik Reisen til Fredrikshald og tog derefter opover langs Grænsen for at inspicere de nærmest denne liggende Fæstninger samt tage i Øiesyn de Steder, hvor de vigtigste Træfninger under den sidste Krig var forefaldne. Han ledsagedes herunder af Oberst Sejersted, der havde udkastet en Plan til Norges Forsvar i paakommende Fald, og denne fik Prinsen saaledes Leilighed til at sætte sig ind i.

Den 9de Juni kom Prinsen til Konferentsraad Karsten Anker paa Eidsvold. Herfra udstedte han den følgende Dag en Opfordring til det norske Folk om at vise Maadehold. I denne opmuntrer han Embedsmændene, de formuende Jordbesiddere og Brugseiere saavelsom alle bemidlede Familier i Byerne til at indskrænke Brugen af alle Gryn- og Melspiser i deres Familier og blandt deres Husfolk, hvorved Evnen til at mætte hungrige Trængende vilde forøges. "Husk," heder det, "at hver Mundfuld, du nyder mere, end du og dine behøve, berøves din lidende Medborger!" Han opmuntrede ligeledes Befolkningen til at bruge de Hjælpemidler, som fandtes, til at erstatte Mangelen af Brødkorn. "Da skal", heder det i Prinsens Opraab, "de Uger snart forsvinde, hvori Mangelen endnu kan hjemsøge os, inden Guds Forsyn hjælper os med den velsignede Høst, som over hele Landet tør forventes".

Med denne Opfordring til Sparsomhed og Tarvelighed — "Den Tarveligste blandt Eder er i denne Henseende den bedste Borger" — fulgte en Anvisning fra den norske Sundhedskommission til at drøge Brødkornet ved at blande det med islandsk Mos. "Der opgaves," heder det i Jakob Aalls Erindringer, "flere Proportioner af denne Blanding, og der ivredes meget mod den Fordom, der havde udbredt sig mod Brugen af dette Surrogat. Det er imidlertid ikke Forfatteren bekjendt, at denne Blanding af Mos med Brødkorn i nogen merkelig Grad formindskede den stigende Brødtrang. Den simple Mand forstod kun lidet den rette Behandling deraf, og der blev stedse, naar Mosen anvendtes, en bitter Smag tilbage, som forhindrede Nydelsen. Fattigmand tog heller sin Tilflugt til Bark, og i de bedre Husholdninger kunde den bitre Mos-Spise ikke uden stor Vanskelighed faa Indpas. Disse Mos-Kager var saaledes nu som i Krigens første Aar mestendels kun Skueretter, hvormed der i Aviserne gjordes megen Bram, men hvoraf der i Virkeligheden kun nødes lidet. Mere velgjørende og mere almindelig blev derimod Tørfisken, dels for sig selv som en velgjørende Spise, dels blandet med Mel .... I denne og den paafølgende Sommer tiltog saaledes Brugen af Tørfisk i en høi Grad, og blev ikke alene en stor Artikel i de uformuende Privates Husholdninger, men samledes ogsaa som et vigtigt Fødemiddel paa Krigsmagazinerne. Prisen paa denne Artikel var ogsaa forholdsmæssig billig, dels fordi vore indenlandske Produkter endnu ikke var stegne i Forhold til

340. Sandefjord i Begyndelsen af dette Aarhundrede.

Pengenes Fald, dels fordi Udskibningen af Tørfisk som af andre norske Produkter led under de paany indtrufne Krigsomstændigheder."

Efter et kortere Ophold i Kristiania fortsatte Prinsen sin Reise vestover helt til Kristianssand, og overalt modtoges han med stormende Begeistring af Befolkningen, der glemte den Nød, som herskede i Landet, for at yde den vordende Konge sin varmeste Hyldest. Hans Reise blev derfor en uafbrudt Række af Festligheder, og for at der ikke paa noget Sted skulde mangle et oplivende Element, sluttede Skuespiller Hans Kristian Knudsen sig til Prinsens Følge. "Hans muntre Sange ved breden Bord", siger Jakob Aall, "bidrog ikke lidet til at oplive Gildernes Munterhed. Men denne glade Stemning", vedbliver han, "disse Sange og Skaaler gav imidlertid hist og her Anledning til Mistydning, hvortil Prinsen selv, der viste den største Afholdenhed under disse Libationer, visseligen ikke gav den mindste Anledning. Nogle af de Privatmænd, hvis Hus Prinsen gjæstede, samlede nogle af Egnens gjæveste Bønder, dels for at gjøre Prinsen bekjendt med Fjeldets herlige Sønner, dels for at gjøre disse selv delagtige i den Glæde at se Arvingen til Norges Throne. Nogle af disse forvildedes ved denne Sang og Pokulering og ytrede Frygt for, at deraf skulde opstaa Vaner fordærvelige for Prinsens Fremtid. Men denne Misforstaaelse frembragtes kun af hans Omgivelses overdrevne Iver for at exaltere et Folk, som intet udvortes Pirremiddel behøver for at yde Thronens Nærmeste oprigtige Hengivenheds Beviser. Hele Prinsens Færd og Væsen viste Glæde over disse troskyldige Ytringer af Folkets Kjærlighed til Kongehuset, som daglig frembares ham paa denne Reise midt under Næringsveienes Stansning, en trykkende Brødmangel i de ringere Stænder og under mange Slags Forstyrrelser og Foriegenhed i den indvortes Stilling*)."

*) Som et Bevis paa den Letfærdighed, hvormed Prinsen paa denne Reise skulde have opført sig, fortæller Henrik Wergeland i sin Konstitutionshistorie følgende Træk. "Paa Tilbageturen fra Kristianssand indtraf han hos en Rigmand nær Skeen, hvor netop dennes Moder laa Lig. Denne Omstændighed lod Værten gjøre Undskyldning for at han ikke som paatænkt kunde fornøie Hs. Høihed med et Bal, men maatte indskrænke sig til et almindeligt Festmaaltid. Men Prinsen vidste at improvisere et Bal. Hans Nærværelse havde, som sædvanligt, samlet Folk udenfor, hvorimellem Hs. Høihed efter Maaltidet blandede sig, fulgt af nogle Kavallerer. Der var militær Musik, og inden man vidste deraf, var der dannet en Kreds, hvori Prinsen selv førte op med en Bondepige. Kavallererne gjorde som han, og da Værten saa, at Prinsen havde saadan Lyst til at danse, fandt han, at der ikke var andet for end i største Hast at skaffe Damer op i Salen, hvor da Dansen blev fortsat." Wergelands Kilde for denne Beretning er G. P. Bloms Fremstilling af Begivenhederne i 1814, der ogsaa oplyser om, at den nævnte Rigmand, hvortil der sigtes, var daværende Raadmand, senere Statsraad Nils Aall, der boede paa Brekke. Denne Fortælling er helt til den nyeste Tid bleven benyttet til at kaste Skygge over Prinsens Karakter, ihvorvel den hele Begivenhed, strax Wergelands Konstitutionshistorie udkom, blev stillet i en helt ny Belysning. Det var ikke Værtens, Nils Aalls, Moder, der var død, men en af de tilstedeværende Gjæsters, Amtmand Løvenskjolds, og hun laa ikke Lig paa Brekke

Paa denne Reise traf Prinsen i Tønsberg sammen med Grev Wedel-Jarlsberg.

Greven havde den 30te Marts 1813 taget Afsked som Amtmand i Buskerud og Larvik. Som Grund herfor anførte han, at den mislige Forfatning, hvori han havde modtaget sit Grevskab ved Faderens nogen Tid i Forveien indtrufne Død, krævede hans Tilbagetræden i Privatlivet. Men ved Siden heraf maa der ogsaa have været andre Planer, som har staaet for ham, og til hvis Gjennemførelse han nu ansaa Tiden for at være kommet. At Grev Wedel om Høsten 1811 og ud paa Sommeren 1812 ikke længere fastholdt sit tidligere Standpunkt, er sikkert nok, ihvorvel det ikke med Sikkerhed lader sig afgjøre, om denne hans Holdning hidrørte af politiske eller personlige Bevæggrunde. Men Uaaret i 1812 og den store Nød, som herskede i Landet, skulde paany bringe Liv i Planerne fra 1809; men det var Karl Johan, som først nærmede sig Grev Wedel, der i hans Øine var den, der fremfor nogen anden var istand til at medvirke til at faa en Forening mellem Norge og Sverige istand.

Umiddelbart efter at det var lykkedes Karl Johan at faa istandbragt Traktaten med England, havde han søgt at sætte sig i Forbindelse med Grev Wedel. I dette Øiemed sendte han i Slutningen af Marts eller Begyndelsen af April Major Nils Koch paa Blomsholm til Kristiania under Paaskud af at gjøre Indkjøb af Trælast. I Kristiania traf Koch sammen med Greven, der med sin sædvanlige Aabenhed og Hensynsløshed udtalte sig om Forholdene. Han var — skal han have sagt — en Hader af det danske Aag, og han var rede til at ofre Liv og Blod for at faa dette afrystet. Han troede og, at han skulde have saapas Indflydelse blandt Befolkningeu i Buskerud og i Jarlsberg, at han skulde faa en Reisning istand; men da han frygtede for, at dette skulde være Signalet til en Borgerkrig, fandt han det raadeligst at lade en saadan Reisning udstaa, til en svensk Hær kunde vise sig i Landet. I saa Fald maatte et Korps paa 30—40000 Mand sætte sig i Marsch mod Kristiania.

Koch indledede derhos paa sin Reise i Norge Forbindelser med forskjellige andre, der delte Wedels Anskuelser, om de end ikke alle stod i nogen direkte Forbindelse med ham. Dette kan saaledes neppe have været Tilfældet med Grosserer Assessor Haagen Mathiesen, den saakaldte "Smør-Haagen", der var en af Kristianias rigeste og mindst agtede Handelsmænd. Men hvad enten der har bestaaet indbyrdes Forbindelse mellem de Mænd, med hvem Koch forhandlede, eller ikke, saa synes allerede paa dette Tidspunkt en ikke

Gaard, men i Porsgrund, som ligger $1/2$ Mil derfra. L. F. Brock, der ledsagede Prinsen, ved heller ikke noget om, at der laa Lig i Nils Aalls Hus, og han paastaar endog, at Prinsen ved denne Leilighed overhovedet "ikke dansede med Folket." Man kan derfor ikke med Grund bebreide Prinsen at have krænket Gjæstevenskabets Hellighed; thi med alt hans ungdommelige Friskfyreri var Mangel paa Takt tilvisse ikke hans Feil.

ringe Del af det norske Samfund at have gjort sig fortrolig med Tanken paa en Forening mellem Norge og Sverige*).

Kort efter at Koch havde været i Kristiania, kom en anden svensk Agent, Heredshøvding Sköldberg, der ligeledes var sendt fra Karl Johan, herhen i den Hensigt at faa truffet Aftale med Grev Wedel og hans Svigerfader om, hvad der i Anledning af Rigernes Forening skulde iagttages. Denne Gang var det danske Spionvæsen i Sverige meget godt betjent, og ihvorvel der ikke kjendes nogen skriftlig Rapport fra Sköldberg, fik den dansk-norske Regjering i Kjøbenhavn hurtig Efterretning om, hvad Resultater hans Reise og hans Forhandlinger havde bragt. Grev Wedel skulde have forlangt, at 40—50000 Mand skulde rykke ind i Norge og besætte begge Sider af Kristianiafjorden. Kronprinsen, som maatte følge med, skulde udfærdige en Proklamation til det norske Folk, der paa samme Tid skulde erholde rigelig Tilførsel af Korn. Greven og hans Svigerfader skulde saa sammenkalde Folket til en Rigsdag i Kristiania. Her skulde de foreholde det Gavnligheden af en Forening med Sverige, der skulde grundlægges paa de tidligere omtalte af Karl Johan opstillede Vilkaar**).

*) De Vilkaar, Karl Johan paa dette Tidspunkt opstillede for Foreningen, antages af Dr. Yngvar Nielsen at have været følgende, der forefindes i to temmelig nær overensstemmende Udkast blandt Karl Johans efterladte Papirer:

Nordmændene skulde have Ret til at give sig selv en Grundlov, afpasset efter deres Forhold.

De skulde styres i Overensstemmelse med sine Love og Vedtægter.

Der skulde vælges et Raad af indfødte Nordmænd, som i Kongens Fravær skulde behandle alle Anliggender.

Kongen af Sverige, der skulde føre Titel af Sveriges og Norges Konge, skulde aarlig i tre Maaneder residere i Norge.

Nordmændene skulde have fri Handel med England.

Der skulde oprettes en Bank og et Amortisationsfond i Kristiania til Indløsning af Bankosedlerne. Til denne Kasse skulde Sverige bidrage 1—2 Millioner.

Al Militærtjeneste ud over de fyldte 25 Aar skulde ophøre.

Foruden Universitetet i Kristiania skulde der gives tre høiere Læreanstalter i Throndhjem, Bergen og Kristianssand.

Landets Nationalforsamling skulde bestaa af to Kammere, Senatet og det lovgivende Korps. Senatet skulde bestaa af 11 uafsættelige, af Kongen opnævnte Medlemmer, og en af Kongen opnævnt "Talman" paa Livstid. "Grev Wedel-Jarlsberg vil blive udnævnt til livsvarig Landmarschal eller "Talman" for Norges Rigsstænder eller en dertil svarende Stilling." Senatets Hverv skulde bestaa i Antagelsen af de Love, som det lovgivende Korps forelagde det. Det lovgivende Korps, der skulde bestaa af 60 Medlemmer, valgte ved direkte Valg, skulde forberede og behandle alle Love.

Hertil kommer ogsaa forskjellige andre Fordele, som — løselig henkastede — stilledes Nordmændene i Udsigt saasom Forbedring af Kommunikationsvæsenet og Oprettelse af Magaziner.

**) Efter de til den dansk-norske Konge afgivne Beretninger skulde Norge saaledes beholde sin egen Lovgivning og særskilte Embedsstand; det skulde have egen Nationalbank og ingen Svensker maatte ansættes i Landet. Landets Indtægter maatte kun anvendes til dets Bedste, og med den svenske Statsgjæld skulde det ingensomhelst Befatning

Det siger sig selv, at Fredrik VI maatte blive hed om Ørerne, naar han modtog saadanne Indberetninger, og han troede nu fuldt og fast, til Trods for, at Prinsen af Hessen paastod det modsatte, at der fandtes i Norge et svensk Parti, i hvis Spidse Grev Wedel stod. I et af de sidste Breve, han tilstillede Prinsen som Statholder i Norge, skrev han: "Grev Wedel er en Mand, som De bør vaage over; findes han skyldig, da bør man forsikre sig hans Person; thi i slige Tilfælde er Komplimenter overflødige. Men De gjør bedst i at lade ham observere paa det nøieste ved paalidelige Folk; findes han skyldig, da bør De først raadføre Dem med Stiftamtmanden og Justitiariussen i Lands-Overretten, og naar disse finder ham skyldig, arrestere ham og enhver, der maatte vise sig fra en urigtig Side. Imidlertid tror jeg endnu, at det hele med Grev Wedel kommer af en stor Ærgjerrighed og Lethed i at nedrive alle høie Embedsmænd; thi at han skulde være uredelig eller utro, kan jeg ei forestille mig."

Da Prins Kristian Fredrik kom til Norge, var han vel vidende om, at han i Greven vilde finde sin farligste Modstander. Den Stilling, denne indtog i Samfundet, gjorde ham imidlertid paa det nærmeste uangribelig, og Kristian Fredrik maatte derfor lægge an paa at skabe sig en Ven i den Mand, som han frygtede for at have til Fiende. Under den Jubel og Hyldest, hvormed Prinsen modtoges, forholdt Greven sig fuldstændig passiv; han ansaa ham nemlig ikke for at være den kraftige Regent, man almindelig vilde se i ham. Denne sin Opfatning lagde han da heller intet Dølgsmaal paa under den nævnte Sammenkomst med Prinsen i Tønsberg. Ved dette Møde, som fandt Sted over Midnat og førte til en Samtale paa et Par Timer, skal han for denne have aflagt sin politiske Troesbekjendelse med saa stor Frimodighed, at den skurrede i Prinsens Øren. For Jakob Aall, som Greven kort efter besøgte paa Næs Jernverk, udtalte han efter at have meddelt ham, hvad der i hint Møde var passeret: "Det vil nu snart vise sig, om Karl Johan eller Kristian Fredrik skal blive Herre i Norden."

Paa samme Tid, som Kristian Fredrik drog opover til Norge for at bevare dette Rige for det oldenburgske Kongehus, drog Karl Johan til Tyskland for at deltage i Begivenhederne paa den store Verdensskueplads og herigjennem virke for sit Øiemed: at tilveiebringe en Forening mellem Norge og Sverige. Et Ophold i Sveriges vestlige Provinser, hvor han havde konfereret med Adlersparre, havde overbevist ham om, at der for Øieblikket ikke var muligt at tilveiebringe en Reisning i Norge. Som Sagerne nu stod, ønskede han vistnok heller ikke, at en saadan skulde finde Sted. I saa Fald vilde han nemlig være bleven bunden til Halvøen, til en Tid, da hans Nærværelse paa Fastlandet var høist fornøden, og en Opsættelse af hans Overreise til

have. Ligeoverfor Udlandet skulde de to Riger derimod danne en Enhed og deres Forsvar skulde være fælles.

Tyskland kunde let bevirke et Brud med hans Allierede. Dolgorucki's Mission og de danske Underhandleres Reise til London og det russiske Hovedkvarter havde overbevist ham om, at han ligeoverfor dem ikke kunde være forsigtig nok. Han ønskede heller ikke, at Norges Løsrivelse fra Danmark maatte foregaa paa dette Tidspunkt, da han selv ikke kunde gribe ind med Kraft. Han nærede nemlig ikke ret Tillid til Grev Wedel og hans Parti, idet han antog, at denne kun arbeidede for sig selv, og at han, naar Foreningen med Danmark først var bleven sprængt, vilde stille Norge under engelsk Beskyttelse. Han vilde derfor, at Adlersparre og andre skulde holde de Forbindelser, som var knyttede i Norge, vedlige saa længe, til han selv kunde gribe ind.

I Løbet af Maanederne Marts, April og Begyndelsen af Mai var det svenske Korps, der skulde deltage i de allieredes afgjørende Kamp mod Napoleon, bleven overført fra Karlskrona til Pomern og Mecklenburg, og denne Styrke, der talte 30000 Mand, besatte efterhaanden Byerne Stralsund, Greifswald, Rostock og Wismar. Paa de tre sidstnævnte Steder førte Generalerne Skiöldebrand, Posse og Döbeln Kommandoen; men Overbefalingen var i Navnet overdraget den gamle Feltmarschal Stedingk. Det var dog Karl Johans Agt selv at lede samtlige Foretagender, de største med de mindste.

Den 15de Mai var Kronprinsen, der havde forladt Stockholm den 26de April og lagt Veien over Vennersborg og Gøteborg, fra Karlskrona sat over til Pomern. Allerede før Afreisen fra Sverige havde han faaet Underretning om, at Dolgorucki var bleven tilbagekaldt, og i Karlskrona havde han havt en Samtale med den russiske Gesandt Pozzo di Borgo, der skulde berolige ham med Hensyn til det norske Spørgsmaal, men tillige bede ham om at opsætte dettes Afgjørelse til en beleiligere Tid og derimod paaskynde Troppernes Overførsel og saa hurtigt som muligt bringe Elben Undsætning. Det viste sig altsaa nu, at Sagen var stillet aldeles paa Hovedet: det var ikke Rusland og de andre Magter, hvormed han havde kontraheret, som skulde hjælpe ham til Foreningen mellem Sverige og Norge; det var ham, som skulde bistaa Rusland og Fastlandsmagterne mod Napoleon.

Allerede dette Misforhold skulde gjøre Karl Johan ilde tilmode. Men hans Harme over de Allieredes Optræden overfor ham blussede for Alvor op efter hans Komme til Stralsund; thi her fandt han for sig en Mængde af Sendebud og Deputationer fra kommanderende Generaler og Regenter, der alle vilde anvise ham, hvad han skulde gjøre, og hvor han skulde gribe ind. Karl Johan brød sig ikke stort om disse ukaldede Raadgivere, som han kun skjænkede taus Foragt. Men hvad der mest opbragte ham var en Skrivelse af den af Czaren indsatte Guvernør over Nordtyskland, Alopæus, der i en temmelig myndig Tone befalede ham at sende 5—6000 Mand til Hamburgs Forsvar. Dette vilde Karl Johan paa ingen Maade gjøre. Han erklærede, at han ikke vilde gribe ind, før de Troppekorpser, som var ham lovede, var stillede til hans Raadighed. Hvorledes Döbeln maatte undgjælde for, at han

mod hans Villie havde grebet ind i Begivenhedernes Gang, og hvorledes Hamburg blev prisgivet Franskmændene, er ovenfor fortalt.

Den 2den Mai havde Napoleon slaaet de Allierede ved Lützen; disses Stilling var som Følge heraf bleven temmelig kritisk, og det var dem derfor meget om at gjøre, at Karl Johan rykkede frem saa hurtigt som muligt. Blandt dem, som efter hans Komme til Stralsund indfandt sig hos ham, var ogsaa Pozzo di Borgo, der bestræbte sig for at formaa ham til at kaste sig ind i Striden. Men Karl Johan erklærede, at han ikke vilde gjøre Nordtysklands Skjæbne afhængig af et Slag; mod Napoleon maatte man, udtalte han, gaa frem efter alle Krigskunstens Regler, og saa længe han ikke havde faaet de 35000 Mand, som var ham lovet, kunde han ikke gaa angrebsvis tilverks, men maatte indskrænke sig til at indtage en truende Holdning. Under den temmelig voldsomme Samtale, som nu udspandt sig mellem Karl Johan og Pozzo di Borgo, gjorde den første dog den Indrømmelse, at han i dette Øieblik var villig til at nøie sig med Throndhjems Stift og en Fæstning, naar Resten af Norge overdroges ham ved den endelige Fred. Men han lagde til: "Det kunde jo hænde, og jeg tvivler ikke engang derpaa, at de Skadeserstatninger, som er Danmark tiltænkte, har en langt større Værdi end Norge; thi dette Land har en utaknemmelig og gold Jordbund. I dette Tilfælde vilde Kongen, for ikke at forhale den endelige Fredsslutning modtage de for Danmark bestemte Skadeserstatninger, give Afkald paa at faa hele Norge og blot beholde Throndhjems Stift, der for evig skulde forenes med Sverige. Vel kunde det hænde, at Svenskerne vilde foretrække Norge fremfor alle tyske Besiddelser, og dette tror jeg; men da vi bør haabe, at Tysklands nye Forfatning vil sikre Europa Fred i mindst 50 Aar, skulde det vel nok lykkes mig at stille dem tilfreds". Han lod tillige, som han vilde vise sig imødekommende overfor de Allieredes Ønsker. "Naar Keiseren," sagde han, "vil lade de 35000 Mand, som han har lovet mig til at føre Krigen med Danmark, forene sig med den svenske Hær, saa indvilliger jeg nu med Glæde i at føre dette Korps mod de Danske. De vil dog indse, at hvis Danskene i et saadant Øieblik vilde angribe mig i høire Flanke og Ryg, saa maatte jeg have Ret til strax at vende mig mod dem for at tilintetgjøre dem, uden at dette maatte være nogen Grund for de russiske Generaler til at forlade mig." Som man ser, gav Karl Johan med den ene Haand og tog tilbage med den anden; men til at gaa ind paa Pozzo di Borgos Forlangende om, at han strax skulde kaste sig ind i Striden, viste han ingen Lyst, og denne medbragte derfor fra sin Færd til Stralsund den Opfatning, som de høiere Befalingsmænd i Tyskland ogsaa efterhaanden tilegnede sig, at Karl Johan egentlig stod udenfor Koalitionens Sag, idet han kun brød sig om det, som vedrørte ham og Sverige. Man fandt derfor, at det vilde være uforsvarligt at overlade ham de 35000 Mand, som var ham lovet i Traktaterne, selv om man havde havt dem. De Allierede havde

imidlertid faaet andet at tænke paa. Den 21de Mai havde Napoleon nemlig slaaet dem i et nyt Slag ved Bautzen, og der aabnedes Forhandlinger om Vaabenstilstand. Da nu Karl Johan af Keiser Alexander forlangte de 35000 Mand, som han ifølge Traktaterne skulde have, modtog han fra denne Bebreidelser for, at han kunde forlange Tropper til Gjennemførelsen af et Foretagende, som ikke blot var Koalitionen uvedkommende, men endog i høieste Grad urimeligt, da Danmark havde erklæret sig villig til at yde sin Medvirken. Det lod saaledes til, at Karl Johan skulde blive sat rent udenfor, hvis han ikke i Tide tog sine Forholdsregler. Han havde al Grund til at frygte for, at det skulde lykkes Karl Moltke, der opholdt sig i Hovedkvarteret hos Czaren og bombarderede ham med Forestillinger om, hvor meget den dansk-norske Konges Venskab var at foretrække for den svenske Kronprins's, at finde et villigt Øre hos denne.

Karl Johan besluttede sig derfor til at være paa sin Post overfor Koalitionen, som han dog ikke var tilsinds at bryde med.

Det kom ham i denne Henseende ret vel tilpas, at Keiser Napoleon paa denne Tid hemmelig gjorde ham Forslag om at forlade de Allierede og slutte sig til Frankrige, idet der stilledes Sverige i Udsigt at faa Finland tilbage. Han sendte derfor den tidligere omtalte Signeul til Dresden for at knytte Forhandlinger med Hertugen af Bassano og herigjennem komme under Veir med de Vilkaar, som fra de Allieredes Side vilde blive opstillede under de Fredsforhandlinger, som muligens i den nærmeste Fremtid kunde finde Sted; i et hvert Fald vilde han holde sig Døren aaben til at faa en Forening af Sverige og Norge istand.

Men paa samme Tid besluttede Karl Johan sig til at gjøre et Forsøg paa at komme til Forstaaelse med Danmark, hvis Konge han vilde forelægge Fredsforslag i den Retning, hvori han havde udtalt sig ligeoverfor Keiser Alexanders Sendebud Pozzo di Borgo. I dette Øiemed aftalte han med den engelske og russiske Gesandt, Thornton og Suchtelen, at disse sammen med Baron Wetterstedt paa et engelsk Linieskib "Defiance" skulde begive sig til Kjøbenhavn for at bringe en Overenskomst med den dansk-norske Regjering istand. "Defiance" ankrede paa Kjøgebugt den 31te Mai, hvorefter en engelsk Flagkaptein seilede paa en Kutter ind til Kjøbenhavn for at overbringe Gesandternes Skrivelser, der indeholdt følgende Forslag: "For at lægge sin Uegennyttighed for Dagen erklærede Kongen af Sverige, at han vilde lade sig nøie med Throndhjems Stift og de tilgrænsende Egne indtil den russiske Grænse, der strax skulde forenes med Sverige til evig Tid. Naar den almindelige Fred blev sluttet, skulde Danmark have Valget mellem enten at modtage den Skadesløsholdelse, som foresloges, eller og at beholde Norge med Undtagelse af den nævnte Del, medens Sverige skulde beholde den Erstatning, som var Danmark tiltænkt og heraf kun skulde afgive en Del, som kunde anses som passende Vederlag for Throndhjem og

tilhørende Landsdel. Den danske Konge skulde stille 25000 Mand til de imod Frankrige allierede Magters Raadighed, og disse Tropper skulde staa under den svenske Kronprins's Kommando." Paa Grundlag af disse Vilkaar tilbød den engelske Gesandt at ville aabne Underhandlinger om Fred med Danmark; men han bemerkede derhos, "at førend den danske Hær var stillet under Kronprinsen af Sveriges Overbefaling, kunde der ikke være Tale om nogen Vaabenstilstand med Storbritannien." Han tilføiede: "Ved Fredsslutningen vilde de danske Kolonier blive givne tilbage, dog maatte man give Afkald paa Øen og Helgoland opgive Haabet om nogen Erstatning for Flaaden." Men Fredrik VI afviste Forslaget og tillod ikke engang Gesandterne at sætte Foden i Land. Det skulde være Gjengjæld for den Modtagelse, som Bernstorff havde fundet i England. Men det var ikke blot krænket Stolthed, som fik sit Udslag heri; ogsaa selve Vilkaarene maa i hans Øine have være uantagelige. "Disse Betingelser," heder det i en af Dronning Marie Sofie Fredrike udarbeidet Fremstilling af den dansk-norske Stats Politik 1807—14," forekom naturligvis Kongen af Danmark lige saa uantagelige, som de utvivlsomt forekom Enhver af hans Undersaatter, thi endnu boede i de sunde fædrelandssindede Danskes Bryst det Haab og den Forvisning, at ikke hele Europa vilde forene sig til deres Fædrelands Undergang. Man havde Ret til at betragte Norge som en væsentlig Bestanddel af dette Fædreland, og at afstaa Throndhjems Stift vilde i Grunden være det samme som at give Slip paa hele Norge. Hvad den anden fremsatte Fredsbetingelse angik — at underlægge de danske Tropper Kronprinsen af Sveriges Kommando — da lød den for saa vidt temmelig ironisk, som man i det Øieblik, man overgav den Mand, der — om han vilde — kunde erobre det hele Norge, et saa betydeligt Troppekorps, i Virkeligheden overgav Danmark og følgelig det hele Monarki i hans Magt."

Efter denne Afvisning indtog Karl Johan og Englænderne overfor Danmark og Norge en Holdning, der ikke kunde have været fiendtligere, om Krigen allerede havde været erklæret og i fuld Gang. Sjæland blokeredes og Forbindelsen mellem Danmark og Norge afbrødes, saa Kommunikation kun med yderste Vanskelighed kunde finde Sted.

De Forhandlinger, som havde været førte mellem Karl Johan og Frankrige, var ogsaa blevne afbrudte, idet Keiser Napoleon negtede at give sit Samtykke til en Løsrivelse af Norge fra Danmark, der var Hovedbetingelsen for et Forbund mellem Sverige og Frankrige. Nu var der for Karl Johan intet andet at gjøre end at slutte sig fastere til Koalitionen, og han gav fuldstændig efter for Keiser Alexanders Forlangende, idet han stillede sig i Spidsen for den af svenske, russiske og preussiske Tropper sammensatte Nordarme, der udgjorde det tredie Hovedkorps af de Allieredes væbnede Styrke.

Samtidig med, at Forhandlingerne med Rusland og England var strandede, besluttede den dansk-norske Konge sig til at indgaa et nyt Forbund

med den franske Keiser. Til denne Mission anvendtes Kancellipræsident F. J. Kaas, der ankom til Tyskland, just som Vaabenstilstanden i Pleischwitz, der sluttedes den 4de Juni, havde bragt en midlertidig Stans i den store Kamp, som Østerrige nu ved Underhandlinger søgte at bilægge.

Det var den 10de Juni Kl. 6 om Morgenen, Keiseren modtog Kaas i Audiens paa Brühls Terrasse udenfor Dresden, hvorhen han en Times Tid før var kommen. En stor Folkemængde stimlede sammen udenfor Slottets Indgange, da den dansk-norske Gesandt blev modtagen af Keiseren, og Skildvagterne havde ondt ved at holde den nogenledes paa Afstand, nysgjerrig som den var efter at opsnappe et Glimt af den mægtige Cæsar.

Da Kaas havde fremført sit Erende, udtalte Keiseren, der var i godt Humør, at det ikke var usædvanligt, at Venner vendte ham Ryggen, naar noget gik ham imod; men sligt var han forberedt paa, og han lagde derfor ikke videre Bret paa det. Men Efterretningen om, at danske Tropper havde besat Hamburg, var dog gaaet ham mere nær end andre Begivenheder af denne Art; han havde næret Tillid til Kong Fredrik og havde derfor ventet, at denne ikke vilde svigte. Kaas indskjød da den Bemerkning, at de danske Tropper ikke havde besat Hamburg; overhovedet havde de med Undtagelse af et Par smaa Afdelinger ikke været udenfor dansk Grund, og den væsentligste Grund, til at den uheldige Affære ved Wilhelmsburg havde fundet Sted, havde været en overdreven Medfølelse for Hamburg fra de kommanderende Officerers Side. Paa Keiserens Spørgsmaal stadfæstede Hertugen af Bassano, der var tilstede, Rigtigheden af Kancellipræsidentens Fremstilling, og Napoleon, der nu igjen var i godt Lag, slog da strax dette hen med de Ord: "Det forandrer Sagen. Dog — lad os ikke mere tænke paa det, som har været. Jeg skal udtale mig derom i det Brev, De faar med til Kongen. Jeg skal overbevise ham om, at mine Følelser ikke er forandrede, og at han bør have fuld Tillid til mig."

Under den senere Del af Audiensen, der i det hele varede i tre Kvarter, dvælede Keiseren ved de nordiske Anliggender, og om disse lod han mangt et uforbeholdent Ord falde.

"Jeg ved," sagde han, "at Sverige og Rusland har villet bibringe Deres Konge den Overbevisning, at jeg har lovet Sverige Norge. Det er Løgn. Fremviser man Dokumenter for at bevise det, er de falske. Sverige skal hverken faa Norge eller Finland. End ikke Pomern skal det beholde. Jeg ønsker, at De skal være overbevist om, at det er sandt, hvad jeg siger, og hvad Bassano kan have sagt Dem. Derfor har jeg givet ham Befaling til at vise Dem Korrespondancen mellem Sverige og Frankrige fra den Tid, Fyrsten af Pontecorvo blev kaldet til Sveriges Throne. Jeg erklærer Dem, at jeg aldrig har været i særlig Korrespondance med Kronprinsen af Sverige. Han har kun et Brev fra mig at opvise, og det er et sædvanligt Lykønskningsbrev paa Pergament i Anledning af hans Komme til Stockholm. Jeg

har ønsket Sveriges Forening med Danmark; men jeg har ikke kunnet tage nogen direkte Del i denne Sag for ikke at forurolige Rusland. Det er kun gal Mand, som har kunnet finde paa at stille Danmark saadanne Forslag, som Kronprinsen af Sverige har gjort. Men det er ogsaa sikkert, at han er gal. Det er en Familiesvaghed. Hans Moder var gal. Hans ældre Broder var det i saa høi Grad, at man har maattet indespærre ham. Det vil tilsidst blive nødvendigt at gjøre det samme med ham. Jeg har aldrig gjort stort Væsen af ham. Jeg har neppe regnet ham som den tyvende af mine Generaler. Naar det kommer høit, er han en taalelig god Divisionsgeneral." Da Kaas her tillod sig at bemerke, at Englænderne dømte anderledes herom, sagde Napoleon: "Jeg ved det. Prinsregenten har sagt til den østerrigske Minister, at Pontecorvo var den største Mand, som det sidste Aarhundrede har frembragt. Han har aldrig gjort andet end Dumheder. Østerrige maa da vel kjende ham. Jeg har behandlet ham godt, fordi jeg bare saa en Jusentast i ham, og fordi han havde giftet sig med Søster til min Broders Hustru, dengang jeg var i Ægypten. Han har ikke gjort sin Pligt i Slaget ved Jena; men jeg ved, at han overfor mine Fiender har gjort sig til af sin Opførsel ved denne Leilighed. Det har været til min Skade, at jeg ikke har straffet ham. Det er endnu en Ting, jeg har imod ham for. Han har skiftet Religion. Sverige vilde have havt større Respekt for en katholsk Konge, naar denne forøvrigt besad de nødvendige Egenskaber, end for En, der forandrer Religion, ligesom man skifter Klædebragt." Om Fredrik VI's Holdning udtalte Keiseren sig derimod med den største Anerkjendelse, og han mente, at det nok vilde blive ham, som til Slutning vilde gaa af med Seiren.

Resultatet af Kaas's Sendelse til Keiseren var, at der bestemtes, at der i Kjøbenhavn skulde aabnes Forhandlinger om Oprettelsen af en ny Traktat mellem Danmark-Norge og Frankrige. Forhandlingerne herom førtes mellem den franske Gesandt Alquier og Udenrigsministeren Rosenkrantz, og den 10de Juli undertegnede disse Mænd den nye Alliancetraktat, hvis Bestemmelser var følgende:

1) De to kontraherende Parter garanterer hinanden deres Besiddelsers Integritet saavel i Europa som Kolonierne.

2) Da Rusland efter Aftale med England har forpligtet sig til at understøtte Sveriges Attraa efter at erobre Norge, og Preussen har tiltraadt disse Forpligtelser, som ved deres Beskaffenhed sætter Sverige, Rusland og Preussen i fiendtligt Forhold til Danmark, da endvidere Sverige har rettet sine Erobringsplaner mod en med Frankrige forbunden Magt, uagtet det havde Kundskab om den d. 31te Oktbr. 1807 ved Traktaten i Fontainebleau stipulerede Garanti for de danske Stater, da det tilmed i Forening med England, Rusland og Preussen har paataget sig den Forpligtelse, at tvinge Danmark til at forene sine Stridskræfter med Frankriges Fiender for paa det franske Rigsgebet at erobre en Skadeserstatning for Norge, saa vilde begge de høie kontraherende Parter erklære Krig, Frankrige mod Sverige,

Danmark mod Rusland, Sverige og Preussen. Krigserklæringen skal fra begge Sider finde Sted inden de første 24 Timer, efterat Ophøret af den nuværende mellem Frankrige og Rusland og deres Allierede bestaaende Vaabenstilstand er bekjendtgjort.

3) Begge de kontraherende Magter lover at hjælpe hinanden med alle deres Kræfter til Forsvar af den fælles Sag.

4) De lover ligeledes kun efter indbyrdes Aftale at underhandle om Fred med deres fælles Fiender.

5) De tidligere mellem begge Parter bestaaende Traktater bliver stadfæstede i alle Punkter, forsaavidt de ikke er forandrede ved denne Traktat.

6) Nærværende Traktat skal ratificeres, og Ratifikationerne udvexles i Dresden, senest inden 14 Dage.

Til denne Traktat sluttede der sig en speciel og hemmelig Overenskomst, der var af følgende Indhold:

1. Kongen forener med Frankrige en Division paa 10000 Mand Fodfolk, 2100 Ryttere samt 40 Kanoner. Dette Korps paa 12600 Mand skal være til fuld Raadighed for Keiseren, som kan føre det, hvorhen han vil, selv til Weichselen, naar der ikke er Uroligheder i Holsten, Slesvig eller Jylland.

Da den største Del af Hesttropperne nu er paa Sjæland, og Kongen har forpligtet sig til derfra at tage 4 Eskadroner for at komplettere de 2100 Heste, som han stiller til Keiserens Raadighed, forpligter Kongen sig til at benytte det første Øieblik, Fienden lader Passagen over Storebelt fri, til at sende disse 600 Ryttere.

2. Keiseren forpligter sig til at have i 32te Division, beredt til at hjælp Holsten, Slesvig og Jylland, hvis disse Landsdele skulde blive angrebne, en Styrke af 15000 Mand Fodfolk, 1500 Heste og forholdsmæssigt Artilleri, ialt 20000 Mand.

3. Enhver af de to Magter vil holde 20 Kanonchalupper eller Baade for at forsvare Elben fra dens Munding til Hamburg.

4. Hamburg og Glückstadt skal befæstes og provianteres, saa de kan udholde en Beleiring og mindst 6 Maaneders Blokade.

5. Kongen af Danmark forpligter sig til strax og umiddelbart at true Sverige enten ved Udrustninger i Norge eller ved fra Sjæland at gjøre Demonstrationer mod Sverige. Naar Kongen af Danmark skulde faa mindre Brug for Tropper i sine Stater, vil han forøge Styrken af den Division, som skal operere med den franske Hær, saafremt han ikke forhindres deri af bydende Omstændigheder.

6. Naar den danske Division skal optræde udenfor dansk Territorium, skal den have Forpleining og Sold af Frankrige. Solden skal betales efter de for de franske Tropper gjældende Regler, Grad for Grad og Mand for Mand. Naar det franske Korps kommer paa dansk Territorium, skal det forpleies af Danmark.

7. Naar som Følge af de militære Operationer svensk Pommern og Rügen okkuperes af den forbundne Styrke, skal denne Provins overlades Danmark indtil Freden. Det danske Flag skal heises der. Fæstningskommandanterne skal søges mellem de danske Officerer. Garnisonerne sammensættes af franske og danske Tropper. Landet skal bestyres ved Kongens Agenter og Kontributionerne indgaa i hans Kasse.

8. Kongen forpligter sig til hurtigst muligt at skaffe den franske Hærs Remontering 10000 Heste, som skal betales af Frankrig kontant.

9. Danmark vil ikke give noget Asyl i Holsten, Slesvig eller Jylland for Flygtninge fra 32te Militærdivision, og Frankrige ikke i 32te Militærdivision for Flygtninge fra Danmark.

10. Da Skibsfartens og Handelens Ophør har bragt Kongens Finantser i en foruroligende Grad til Forfald, og Hs. Majt. har den Hensigt i det forrige Kongerige Holland at stifte et Laan, som ikke skal overstige 8 Millioner fres. for at erholde Hjælp til Bestridelsen af Krigsomkostningerne og for at kunne foretage nogle Operationer, der ere skikkede til at gjenopreise hans Papirsedlers Kredit, og da Keiseren vil give sin Allierede en ny Prøve paa den Interesse, han nærer for ham, erklærer Hs. keiserlige Majestæt, at han er beredt til paa den mest forbindende Maade at yde sin Garanti for dette Laan.

11. Kongen forpligter sig til at modtage i sine Havne franske Kapere og de Priser, de fører med sig og at lade disse Fartøier nyde Beskyttelse af Øvrighederne efter Kaperreglementet. Dog er det udtrykkelig fastsat, at for at erholde Ret til at beskyttes og ankre i Kongens Havne er de franske Kapere forpligtede til ikke i noget Fald at optage enten danske Fartøier, der bærer Flag og har autoriserede danske Papirer ombord, eller saadanne, som Hs. Majt. af særegne Hensyn har skjønnet hensigtsmæssigt at give Licens. De franske Kapere kan først begynde sine Farter fra det Tidspunkt, Kongen har tilladt sine egne Undersaatter dette. Den fuldstændigste Gjensidighed skal i det franske Keiserdømmes Havne finde Sted til Gunst for danske Kapere.

12. De to Magters Gesandtskaber ved de forskjellige Hoffer skal yde hinanden al den Hjælp, som de formaar, og gjensidig gjøre hinanden bekjendte med de politiske Meddelelser, der gjøres dem, samt alt, hvad der iøvrigt vil kunne interessere begge Magter.

Denne Traktat og Konvention skulde holdes hemmelig indtil Vaabenstilstandens Udløb; men Kong Fredrik VI skred dog strax til Opsætningen af den bevægelige Armedivision, der benævnes Auxiliærkorpset og underlagdes Prins Fredrik af Hessens Kommando.

Vaabenstilstanden i Pleischwitz, der oprindelig udløb den 26de Juli, blev forlænget til 16de August; men da de Forligsunderhandlinger, som førtes i Prag, var strandede paa de store Fordringer, Keiser Napoleon opstillede, brød Krigen atter ud, og Østerrige, der havde overtaget den mæglende Rolle, sluttede sig ogsaa nu til Frankriges Fiender.

Under Vaabenstilstanden havde Karl Johan den 9de Juli havt en Sammenkomst med den russiske Keiser og Preussens Konge paa Slottet ved Byen Trachenberg, hvor man enedes om Operationsplanen for det forestaaende Felttog, og den 22de blev Alliancetraktaten mellem Sverige og Preussen undertegnet. Denne gik ud paa, at de første Krigsforetagender skulde være rettede mod Frankriges Fæstninger og Stillinger i Nordtyskland, og at Kongen af Preussen skulde lade et Korps paa 27000 Mand forene sig med det svenske Korps i Nordtyskland, saasnart dette var bragt op til 30000 Mand. Til Traktaten sluttede sig følgende 3 hemmelige Artikler:

1. Sverige nedlægger ikke Vaabnene, før Preussen i statistisk, geografisk og finantsiel Henseende har gjenvundet sin Stilling fra 1806. Kongen af Sverige forpligter sig til at anvende alle de Erobringer, han ved Vaaben eller Underhandlinger maatte erhverve sig i Nordtyskland, til at forstørre Preussen med, dog med Undtagelse af Huset Hannovers Besiddelser og de Landsdele, som efter en fælles Overenskomst mellem de to høie kontraherende Parter kan tjene til at holde Danmark skadesløst, hvis denne Magt bestemmer sig til frivillig at afstaa Norge til Sverige paa de Betingelser, som er aftalte med Storbritannien og Rusland.

2. I Tilfælde af, at Norge enten ved Danmarks frivillige Afstaaelse eller ved dets Befolknings egen Beslutning eller som en Følge af militære Begivenheder bliver forenet med Sverige, før Preussen endnu har modtaget de ved Traktaten tilsagte Grænser, forpligter Kongen af Sverige sig til at tilbageholde i Tyskland et Korps paa mindst 25000 Mand, som tilligemed det stipulerede preussiske Korps skal staa under Kronprinsens Befaling, indtil Øiemedet er opnaaet. Paa samme Maade forpligter Kongen af Preussen sig til, hvis Norges Forening med Sverige ikke er fuldført paa det Tidspunkt, da Preussen har modtaget sine udvidede Grænser, at give Hs. svenske Majt. et Korps paa 15000 Preussere for at bevirke Norges Erobring og at lade dette forblive til den svenske Konges Raadighed, indtil Foreningen er fuldbragt.

3. Begge Parter skal søge at vinde Østerrige for sin Sag.

Den dansk-norske Stat havde allerede ved den Tid, Vaabenstilstanden i Pleischwitz sluttedes, afbrudt sine diplomatiske Forbindelser med Rusland og Preussen uden dog at erklære disse Magter Krig, idet Fredrik VI opstillede den Fordring, at Frankrige i Overensstemmelse med Forbundstraktatens anden Artikel skulde erklære Sverige den Krig, som allerede var begyndt. Derimod udfærdigedes under 3die September fra dansk-norsk Side Krigserklæring mod Sverige. I denne gjør Regjeringen Rede for alle de Beviser paa fiendtligt Sindelag, den havde modtaget fra svensk Side. Blandt andet heder det: "I Begyndelsen af forrige Aar sluttedes mellem det svenske og russiske Hof et Forbund, der siden blev stadfæstet i Åbo, og hvorved Sverige erholdt Forsikring om Ruslands Bistand til at udføre den allerede lagte Plan til at bemægtige sig Kongeriget Norge. Til samme Hensigt blev et lignende Forbund senere sluttet imellem Sverige og Storbritanien. Førend man imidlertid skred til aabenbare Fiendtligheder, vilde man ikke lade lempeligere Midler uforsøgte. Ved listige og troløse Bekjendtgjørelser, som fra Sverige blev Tid efter anden indsendte til Norge, søgte man at friste dette Riges Indbyggere til at unddrage sig deres retmæssige Arvekonges Kongedømme. Paa samme Tid blev et stort Antal Skibe, som for den danske Regjerings og adskillige Privates Regning efterhaanden afgik med Kornladninger til Norge, tilbageholdte i svenske Havne, hvor de havde søgt Tilflugt, dels formedelst Storm og Søskade, dels for at undgaa fiendtlige Krydsere. Alle Forestillinger, som blev gjorte mod denne voldsomme og for Norges Indbyggere grusomme Foranstaltning, var aldeles

frugtesløse. Den ligesaa haanende, som paa disse Kornladninger uanvendelige Foregivende, „at Kornudførselen fra Sverige var forbudt“, var det eneste Svar, som fra Sveriges Side blev givet. Hensigten med at hindre Korntilførselen til Norge var umiskjendelig. Nordmanden skulde ved Hungeren twinges til at underkaste sig Sveriges Herredømme. Stolende paa sine mægtige Allierede bluedes ved svenske Regjering end ikke at gjøre Hs. Majt. det Forslag at afstaa Norge mod at erholde andre Lande, hvoraf Sverige ikke er i Besiddelse, og hvorover det ingen fri Raadighed har eller kan vente. Da nu den svenske Regjering hverken ved bedragelige Forslag, der ofte var forbundne med Trusler, eller ved sine gjentagne Forsøg paa at friste Nordmændene til Utroskab og Frafald kunde naa sit Maal, lagde den sin Misfornøielse for Dagen ved at ophæve de ministerielle og Handelsforbindelser imellem begge Stater. Man paalagde Hs. Majt.'s Chargé d'affaires i Stockholm at begive sig bort, og den herværende svenske Mission blev tilbagekaldt. Den danske Generalkonsul blev ligeledes bortvist fra Gøteborg. Kort derefter afbrød den svenske Regjering al Samfærdsel mellem begge Stater.

Sverige har saaledes tilintetgjort enhver venskabelig Forbindelse med Danmark. Adgangen til de svenske Stater var spærret for enhver dansk Undersaat. Man gik nu videre. Den sædvanlige og ved Traktater sikrede Postgang mellem Danmark og Norge gjennem Sverige blev stanset. Man forbød svenske Skibe at betale Øresunds-Told, hvortil Hs. Majt. ifølge de ældre Traktater med Sverige, der paany er stadfæstede ved Fredslutningen i Jönköping, har den upaatvivleligste Ret. Dog, ikke nok at svenske Skibe paa den Maade fritoges for den Forpligtelse at erlægge Tolden i Øresund; svenske bevæbnede Fartøier har endog med Magt hindret andre Nationers Skibe fra at klarere ved Øresunds Toldkammer i Helsingør. Endelig har en svensk Officer skriftligen erklæret den kongelige Guvernør paa Bornholm, at have Ordre til at opbringe alle Skibe under dansk Flag, og at hindre Samfærdselen imellem Kristiansø og Bornholm. . . . . .“

Ved Kampens Fornyelse den 16de August var det Napoleons Agt at sætte sig i Besiddelse af Berlin, der dækkedes af den under Karl Johans Befaling staaende Nordarme. Iverksættelsen af denne Plan overdroges Marschal Oudinot, Hertug af Reggio, og fik en ikke ringe Betydning for de strategiske Forhold ved Nedre-Elben. For at forhindre Karl Johan fra at trække til sig det af Russer, Svensker og Tyskere, ialt 28000 Mand, sammensatte Korps, der under General Wallmodens Befaling stod i Mecklenburg, fik Davoust, til hvis Styrke det 10000 Mand sterke danske Auxiliærkorps under Kommando af Prins Fredrik af Hessen havde sluttet sig, Befaling til at rykke ind i Mecklenburg. Davoust gjorde da, strax Vaabenstilstanden udløb, en fremadgaaende Bevægelse i Retning af Schwerin, hvor han og Prins Fredrik af Hessen opslog sit Hovedkvarter, medens de afventede Efterretninger fra Hovedkrigsskuepladsen. Men disse lød ikke meget

trøsterige. Den 27de August indløb Efterretning om, at Oudinot den 23de s. M. ved Großbeeren var bleven slaaet af Karl Johan og Bülow. Davoust, der ikke vidste noget om, at Napoleon havde befalet Ney at gjenoprette dette Nederlag ved en ny Fremrykning mod Berlin, besluttede sig da til at foretage Tilbagetog, som han ogsaa iverksatte den 2den September og følgende Dage, uagtet han paa samme Tid modtog Efterretningen om, at Napoleon den 27de havde vundet Slaget ved Dresden. Han indtog nu en ny Stilling bag Delvenau og Wackenitz, medens en Brigade under Lallemands Kommando besatte Lübeck. Den hele September Maaned og en god Del af Oktober Maaned hengik paa denne Del af Krigsskuepladsen med forskjellige Forpostfægtninger og mindre Skjærmydsler, ved hvilke vi her ikke skal opholde os. Paa Hovedkrigsskuepladsen derimod delte Ney paa sin Fremtrængen mod Berlin Skjæbne med Oudinot, idet han ved Dennewitz den 6te September led et alvorligt Nederlag overfor Karl Johan og den preussiske General Bülow, og ved Leipzig leveredes i Dagene 16de, 18de og 19de Oktober det store Folkeslag, som blev afgjørende og knusende for Napoleons Vælde. Franskmændenes Tilbagetog fra Leipzig gik over til en vild Flugt; men den Forfølgelse, som de Allierede kunde iverksætte, var paa Grund af deres store Tab saa slap, at det lykkedes Napoleon at redde Resterne af sin Hær fra fuldstændig Undergang. Efter dette Nederlag opløstes Rhinforbundet, hvis Fyrster med Forbehold af deres Suverænetet sluttede sig til de Allierede, Kongeriget Westfalen faldt i Stykker, de fordrevne Fyrster vendte tilbage til sine Lande, og England overtog igjen Regjeringen i Hannover.

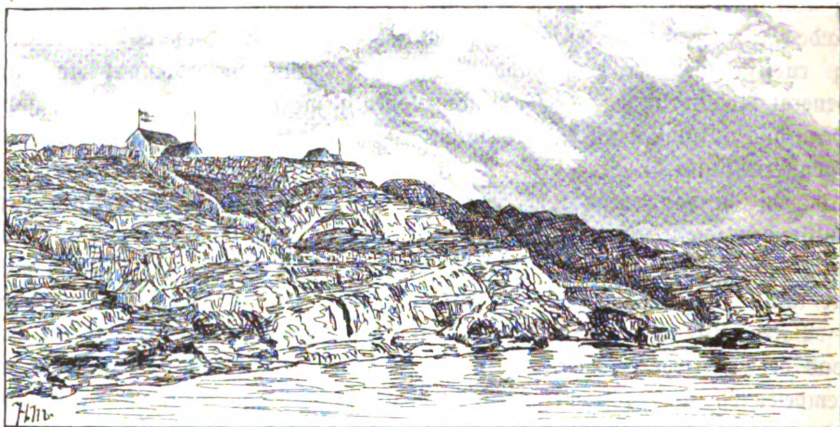
Efterretningen om Nederlaget ved Leipzig naaede til Danmark, kort efter at dette Land den 22de Oktober havde erklæret Rusland og Preussen Krig, og der skulde ikke stor Spaadomsevne til, for at man med største Sikkerhed nu skulde kunne forudsige, at det spøgte stygt for, at den jydske Halvø vilde blive hjemsøgt af fiendtlig Invasion. I Kjøbenhavn og ved Hoffet gjorde Efterretningen derfor et høist nedslaaende Indtryk. Nu var, som vi tidligere har set, Hoffet delt i to Leire, Krigspartiet og Fredspartiet, af hvilket det første, i hvis Spidse Kongen stod, hidtil havde havt Overvægten. Men fra det Øieblik af, Davoust havde tiltraadt Tilbagetog, begyndte det andet Parti ogsaa at reise Hovedet, og dette krævede med stor Dristighed, at der skulde sluttes Fred, inden Napoleon laa fuldstændig under. Men der herskede kun i dette ene Punkt Enighed inden Fredspartiet; med Hensyn til de Ofre, Freden vilde kræve, gjorde en nordisk og en tysk Retning sig gjældende. Medens den sidste vilde give Slip paa Norge mod at erholde Erstatning paa Fastlandet, vilde Mændene af den første Anskuelse opretholde Foreningen med Norge, selv om denne for en Tid maatte blive afbrudt. Man krævede derfor, at Fredrik VI strax skulde give frivilligt Afkald paa Norges Krone og overlade det til det norske Folk selv at bestemme sin

Skjæbne. Man tvivlede nemlig ikke et Øieblik paa, at dette vilde slutte sig sammen om den afholdte Statholder, Kristian Fredrik, og udraabe ham til Konge. Denne var Thronfølger i Danmark, og om ikke før, saa i ethvert Fald, naar Fredrik VI faldt fra, vilde Rigerne igjen blive forenede. Men om denne Kombination vilde Kong Fredrik ikke høre Tale. Han afviste med Bestemthed enhver Tanke paa at afstaa en Fodsbred af Norges Land, og lige saa lidet vilde han hæve Forbindelsen med Napoleon, til hvis Lykkestjerne han nærede den mest urokkelige Tro, til Trods for, at baade Finantsministeren Ernst Heinrich Schimmelmann og den danske Generalkonsul i Hamburg, Bockelmann, med Styrke gjorde Fredspartiets Krav gjældende. Begge disse Herrer raadede Kongen til, at han skulde bryde med Frankrige, og den første anbefalede i sin under 9de Novbr. indgivne Forestilling, at den dansk-norske Regjering skulde indlade sig i Underhandlinger om Afstaaelsen af Norge, dog paa det Vilkaar, at det skulde overlades til det norske Folk selv at bestemme, paa hvilken Maade det vilde indgaa Forening med Sverige. Ligeoverfor Udtalelser af denne Art erklærede Kongen dog med Styrke, at han vilde fastholde Forbundet med Keiser Napoleon og det System, han engang havde valgt.

Da Kongen indsaa, at den danske Sydgrænse var alvorlig truet, maatte han træffe Anstalter til at sætte denne i bedre Forsvarsstand. Det rigtige havde nu været, om Kongen havde anvendt Hærens Hovedstyrke til Dækning af Sydgrænsen; men da Tropperne i Hertugdømmerne alene kunde oppebære sin Sold i Sølv, som Regjeringen led Mangel paa, og da Davoust heller ikke havde Overflod paa Midler til at underholde noget større Troppekorps, maatte Tanken herom opgives. Kongen besluttede sig da til at opstille en Reservehær bag Kongeaaen, medens han forsterkede Auxiliærkorpset i Holsten med et Par Bataillioner.

Efter Slaget ved Leipzig, i hvilket Karl Johan havde indlagt sig store Fortjenester af Koalitionen og bødet paa, hvad man troede at kunne lægge ham til Last, forestillede han Keiser Alexander, hvor nødvendigt det var saavel for ham selv som for de Allierede, at han vendte sig mod Danmark for at sikre Koalitionshærens høire Fløi mod et Angreb fra Davousts og Danskernes Side under Fremrykningen mod Frankrige. Da det var for Sveriges Skyld, han først og fremst foretog denne Diversion, vilde han kun anvende en Del af Nordarmeen hertil. Men dette Foretagende skulde udføres med saadan Hurtighed, at han til berammet Tid kunde staa ved Rhinen for at deltage i Indrykningen i Holland. Keiseren delte ikke den svenske Kronprins's Opfatning. Koalitionen maatte, mente han, med samlede Kræfter forfølge den vundne Seir. Kronprinsen kunde være forsikret om, at Norge ved den endelige Fred skulde tilfalde Sverige, saaledes som de afsluttede Traktater tilsagde. Han skulde formaa Østerrige til at optræde i Kjøbenhavn til Fordel for Sverige. Nu havde Karl Johan i Trachenberg

gjort et Forsøg paa at vinde Metternich og det østerrigske Kabinet for en Tilslutning til de med Hensyn til Norge trufne Overenskomster, og senere havde han efter Seiren ved Dennewitz faaet Metternichs Tilsagn om, at han skulde intervenere hos den danske Regjering for ham. Da der nu efter Konferencen med Keiser Alexander kom istand et Møde hos denne mellem Karl Johan og Metternich, hvor Aftale skulde træffes om en saadan Intervention, udtalte Karl Johan, at han ikke vilde gaa ind paa noget andet Grundlag for denne, end at hele Norge skulde afstaaes til Sverige. Dog vilde han foreløbig lade sig nøie med at faa det nordenfjeldske strax, mod at Resten afstodes, saasnart Danmark havde faaet en passende Skadeserstatning. Da Keiseren støttede Karl Johans Fordring, lod Metternich, som han fandt

341. Thorshavn Fort, Færøerne.

dette baade billigt og rimeligt. Men senere lod han sig forlyde med, at Afstaaelsen af Throndhjems Stift jo nok kunde være et passende Grundlag for Interventionen. Men dette var ikke efter Karl Johans Hoved. Han lod Baron Wetterstedt for Metternich gjentage de af ham opstillede Betingelser og sendte ham til Overflod endog en Memoire om denne Sag. Hertil svarede Metternich alene, at han nok skulde intervenere i Kjøbenhavn, og han skulde i denne Anledning sende en overordentlig Gesandt derhen.

Metternichs Holdning havde gjort Karl Johan var til det yderste, da han nærede en hemmelig Frygt for, at den østerrigske Regjerings Mægling vilde gaa ud paa at bringe en Udsoning mellem Danmark og de allierede Hovedmagter tilveie. Om han end i Øieblikket rettede sig efter de forbundne Monarkers Ønske og deltog med Nordarmeen i den almindelige Fremrykning vestover, var han dog fast bestemt paa at handle paa egen Haand i sin Sags

Interesse, saasnart et gunstigt Øieblik frembød sig. Da han var kommen til Mühlhausen, bøiede han af mod Nord, og i en Skrivelse, som han den 31te Oktober fra Heiligenstedt sendte Keiser Alexander, bestræbte han sig for at gjøre denne indlysende, hvor nødvendigt det var, at en Diversion mod Davoust blev foretaget. "Nordarmeens Operationer," skrev han, "er aldeles givne. Hvis Davoust rømmer Elben, bør den angribe ham under Marschen, slaa ham og siden vende sig mod Rhinen og Holland. Men dersom Prinsen af Eckmühls Instruktioner gaar ud paa, at han skal indeslutte sig i Hamburg, er det da klogt at lade ham forblive i denne fordelagtige Stilling og gaa mod Rhinen? Hvis det er Deres Majestæts Hensigt, ønsker jeg at blive underrettet derom." Han oppebiede imidlertid ikke Keiserens Svar paa Forespørgslerne. I Gøttingen udskilte han Bülows og Witzingerodes Korpser fra Nordarmeen og gav disse Befaling til at tiltræde Marschen mod Westfalen og Holland. Selv vilde han med de svenske og russiske Tropper rykke mod Danmark. Denne sin Agt meddelte han General Adlercreutz og Grev Gustav Løvenhjelm, der ikke vovede at gjøre nogen anden Indvending end at udtale, at de allierede gjorde Regning paa, at Svenskerne skulde deltage i Operationerne ved Rhinen, og at de derfor maaske vilde anse denne Marsch som en Afvigelse fra den fælles Sag og senere hen benytte den som Paaskud til at unddrage sig sine Forpligtelser. Kronprinsen tog da til Orde: "Vi har allerede lempet os alt for meget efter, hvad man har kaldt Omstændighedernes Tvang. Er ikke Rusland allerede i Besiddelse af Polen, Preussen af Sachsen, England af Hannover, Østerrige af alt, hvad det eftertragter, hele Tyskland og Italien befriede? Sverige alene er fremdeles bleven afspist med Løfter. Jeg har to Gange afstaaet fra Rettigheder, som ved Traktater var mig tilsagte, og hvad har jeg hidtil erholdt? Intet andet end fagre Ord. Og tror I, at man vil fattes Paaskud til yderligere at forhale Iverksættelsen af de trufne Aftaler? Nei, da er det bedre med Driftighed at gaa sin egen Vei og alene stole paa sig selv. Jeg er dog overbevist om, at England ikke vil unddrage os sin Bistand. Saa handlede Eders store Mænd under Tretiaarskrigen. Torstenssons Seire skjænkede Eder Jemtland og Gotland og viste Karl X Veien til at erobre Skaane, Halland og Blekinge; samme Vei, han gik, vil jeg nu føre Eder for at fuldføre Verket." Fra Eimbeck sendte han den 2den Novbr. Grev Gustav Løvenhjelm til de Allieredes Hovedkvarter i Frankfurt am Main, hvor han skulde overrække Keiseren en Skrivelse, hvori han meddelte denne den af ham fattede Beslutning. Keiserens Svar herpaa besluttede han sig til at oppebie i Hannover, hvor han ankom den 6te November og foreløbig opslog sit Hovedkvarter. Keiseren udtalte i sit Svar paa Karl Johans første Henvendelse, at han vistnok helst havde set, at Kronprinsen stillede den af ham foreslaaede Diversion i Bero for at kunne deltage i Udførelsen af den store Felttogsplan mod den fælles Fiende; men han havde

dog intet mod, at han strax angreb Davoust, i Tilfælde af, at Stillingen gjorde dette Skridt nødvendigt. Paa den nye Henvendelse fra Karl Johans Side erklærede han, at denne havde frie Hænder til at anvende Nordarmeen efter eget Tykke til at sætte sig i Besiddelse af Lübeck og Hamburg og herigjennem blive Herre over Holsten; men vilde han hidføre en Løsning af det norske Spørgsmaal, da maatte dette opsættes til en beleiligere Tid, for at han saa hurtigt som muligt kunde afgive Møde ved Rhinen. Paa Norge skulde han — det forsikrede Keiseren ham — alligevel være vis. Men det var det, Karl Johan ikke var. Han rykkede over Celle til Boitzenburg, hvor han gik over paa den høire Elbbred og forenede sig med Wallmodens Korps. Den 1ste December stod han færdig til at rykke ind i Holsten med 50000 Mand. Davoust havde gjennemskuet hans Planer og under en Konference, som han den 22de November havde med sine Divisionsgeneraler og Prins Fredrik i Mølln, blev det besluttet, at Franskmændene skulde trække sig bag Bille, naar Stillingen ved Stecknitz ikke længere kunde holdes, hvorimod Danskernes høire Fløi skulde gaa til Kasdorf eller Oldeslohe med venstre Fløi støttet til Lübeck. Dette blev da ogsaa iverksat den 1ste December; men allerede den næste Dag brødes Forbindelsen mellem Davoust og det danske Auxiliærkorps, idet den første trak sig bag Bille for at kunne indeslutte sig i Hamburg. Danskerne overlod han saaledes aldeles til sin Skjæbne.

Imidlertid var den østerrigske Mægling begyndt i Kjøbenhavn, idet den overordentlige østerrigske Gesandt, som Metternich havde lovet at sende, den 27de November var kommen herhen. Denne Gesandt var Grev Bombelles, hvis Instrux var dateret Frankfurt am Main 15de November 1813. I denne underkastes Danmarks politiske Holdning en skarp Kritik. Ved at indgaa Alliance med en Magt, mod hvilken hele Europa havde reist sig, havde Danmark berøvet sig den Støtte, det hidtil havde havt i Østerrige. Saaledes som Sagerne nu stod, kunde Østerrig ikke længere gjøre gjældende sin Interesse for den danske Regjering, men maatte understøtte Sveriges Fordringer. Men endnu en Gang vilde Østerrige ved at sende Grev Bombelles vise Danmark sin Interesse. Sveriges sidste Fordringer troede Keiseren ved sin Mellemkomst at kunne faa forandret derhen, at Danmark strax skulde afstaa Bispedømmet Throndhjem, uden at paatage sig Forpligtelse med Hensyn til det øvrige Norge. Østerrige forpligtede sig til at udvirke for Danmark en Garanti for Norge med Undtagelse af Throndhjems Stift. Forøvrigt skulde Danmark paa lempelig Vis ogsaa holdes skadesløst ogsaa for Throndhjem. Siden skulde det saa slutte sig til den store Alliance og paa billigste Vilkaar opnaa Fred med England. Det maatte dog hurtigt bestemme sig; thi blot ved umiddelbart at opløse Forbundet med Frankrige og slutte sig til de Allierede kunde det reddes. Skulde Danmark tilbagevise disse Forslag, skulde Bombelles og den østerrigske Legation ufortøvet forlade Kjøbenhavn.

Af denne Instruktion ser vi, at Metternich i et meget væsentligt Punkt havde fraveget de Fordringer, som den svenske Regjering havde opstillet som den yderste Grænse for sine Indrømmelser. Overdragelsen af Throndhjems Stift var nu bleven det endelige, medens Afstaaelsen af det øvrige Norge var bleven skudt aldeles ud.

Bombelles, der for at undgaa den svenske Kronprins var reist inkognito over Berlin og Rostock til Kjøbenhavn, foreslog i et Møde, som han med den østerrigske Gesandt Lützow umiddelbart efter sin Ankomst havde med den dansk-norske Udenrigsminister Rosenkrantz, paa Ruslands, Preussens, Englands og Østerriges Vegne, at Danmark mod Erstatning skulde afstaa Throndhjems Stift, opgive Forbundet med Napoleon og erklære sig villig til at slutte en Vaabenstilstand paa Holstens Grænse. Gik den danske Regjering ind paa disse Vilkaar, vilde den strax opnaa Vaabenstilstand med England, og den østerrigske Legationssekretær Foulon skulde i saa Fald strax drage til de Allieredes Hovedkvarter i Frankfurt for at hente Fuldmagter til at afslutte Fred. Der var, mente Bombelles, al Udsigt til, at den øvrige Del af Norge ved den endelige Fred vilde blive Danmark garanteret; thi han var vis paa, at de nævnte Regjeringer ikke undte Karl Johan Norge, men helst saa, at Danmark fik beholde Norge ubeskaaret. Da Rosenkrantz talte om Nordmændenes Troskab mod Kongehuset, modtog Bombelles denne Efterretning med Tilfredshed, idet han var sikker paa, at det herigjennem vilde blive let at tilveiebringe Landets Gjenforening under den danske Krone. Til Trods for, at den danske Regjering var enig i, at disse Forslag burde antages, og til Trods for, at Kong Fredrik bestormedes med Forestillinger herom, blev han dog, som Rosenkrantz paa Forhaand havde sagt Bombelles, fast ved sit: han vilde ikke afstaa Throndhjems Stift, og han vilde ikke opgive Forbundet med Napoleon. Den franske Gesandt Alquier, som Rosenkrantz meddelte de af Bombelles fremsatte Forslag, mente dog, at det var nødvendigt for Danmark, at Kongen laante dem Øre. Men denne vilde først høre forskjellige Mænds Raad, og den 3die December traadte de fire Statsministre og Præsidenterne Grev Godske Moltke, Kaas, J. S. Møsting, O. R. Sehested og O. Malling sammen til en Konference. Her kunde man imidlertid ikke komme til noget Resultat. Kongen fandt forskjellige Paaskud til at undslaa sig for at modtage Grev Bombelles i Audients, og det var først, da denne erklærede at maatte reise igjen, at han bekvemmede sig dertil. Under denne Sammenkomst, som fandt Sted den 5te December, foregik der et fuldstændigt Omslag i Kongens hele Holdning. I Statsraadet den følgende Dag blev de østerrigske Forslag fuldstændig antagne, og man enedes om følgende Bestemmelser, som blev skriftlig opsatte:

1. Fiendtlighederne mellem de danske og de allierede indstilles.

2. Kongen opløser sin Forbindelse med Frankrige og indgaar Alliance med Østerrige og de Forbundne.

3. Ved Keiseren af Østerriges Mægling slutter Kongen Fred med sine Fiender paa de billigste Vilkaar.

4. Han afstaar Throndhjem til Sverige og venter sig Erstatning herfor ved Østerriges Mægling.

5. Efter Fredsslutningen forener Kongen sine Tropper med de allieredes, hvorhos han ved Østerriges Mellemkomst haabede at faa Subsidier fra England.

6. Den definitive Afgjørelse skulde ske ved Mænd, som af Danmark og Østerrige var udseede dertil.

Saasnart denne Aftale var kommen istand, sendte Bombelles den østerrigske Legationssekretær i Kjøbenhavn, Foulon, til Wallmoden med en Skrivelse, hvori han opfordrede denne til at indstille Fiendtlighederne, da Danmark havde modtaget hans Mægling, afbrudt Forbindelsen med Frankrige og rakt Koalitionen Haanden. Fra Wallmoden skulde Foulon begive sig til de Allieredes Hovedkvarter i Frankfurt, hvor Metternich just opholdt sig. Til Baron Wessenberg, der som østerrigsk Gesandt opholdt sig i London, sendte Bombelles ligeledes Meddelelse om, at Danmark havde renonceret paa sin Forbindelse med Frankrige og antaget de østerrigske Mæglingsforslag; dette hans Brev ledsagedes af en Skrivelse fra Lord Aberdeen, den britiske Gesandt ved Wienerhoffet, til Lord Castlereagh, hvori meddeltes, at der var givet Danmark Tilsagn om Fred med England, i Tilfælde af, at Bombelles's Mission lykkedes. Men den danske Skonnert, der under Parlamentærflag skulde overbringe denne Meddelelse til London, blev kaffet af Svenskerne og opbragt til Malmø, hvor den dog efter lang Tids Forløb af den svenske Admiral fik Tilladelse til at fortsætte sin Reise.

Men den Vaabenstilstand, som de østerrigske Mæglingsforslag stillede i Udsigt, skulde ikke blive istandbragt. Fredrik VI var kommen ud for den Vanheppe, som stadig fulgte ham i alle hans politiske Manøvrer: han var baade tidlig og for sent ude.

Den 4de December havde Kong Fredrik VI fra Fredrik af Hessen modtaget en Skrivelse, hvori denne i mørke Farver fremstillede Auxiliærkorpsets Stilling, som den var, efterat det af Davoust var bleven overladt til sin egen Skjæbne. Denne Skrivelse blev s. D. af Kongen besvaret med følgende udchiffrerede Brev:

Deres Rapporter viser, at De ingen Penge faar fra de Franske; at vi selv mangle, det ved De; men hvad som værre er, det er, at Prinsen af Eckmühl har trukket sig sammen ved Hamburg, følgelig er Deres høire Floi i Luften. De bør derfor ei holde Dem for længe ved Lübeck; thi ellers kan De blive afskaaren. Rendsburg er Hovedpunktet, Jylland det andet. Kan Reserven ved Kolding ei hjælpe at dække Jylland, da er Fyen det sidste. Gud forbyde, at sligt skulde være fornødent. Men jeg maa paalægge Dem, at De paa Retræten medtager alt af kongelige Kasser, hvad De kan erholde, ligesom hvad det er muligt at laane i rede Penge mod Beviser, som af mig

skal vorde honorerede i sin Tid. Men for om muligt at redde alt var det ønskeligt, om en Vaabenstilstand kunde sluttes. Pengetrangen og Landets Forfatning kræver det; naturligvis maatte Prins Eckmühl deri indbegribes. Det bedste Paaskud dertil er at sige, at da der gjordes Fredsforslag til mig, maatte disse først anhøres, og at Minister Bernstorff skulde indlede en saadan Negociation om Fred. Vaabenstilstanden kunde da sluttes paa 6 à 8 Uger. Vil Prinsen af Eckmühl ei indbegribes, saa kan De slutte den alene, vil de Allierede ei slutte den saaledes, at enhver staar i den Position, han er, saa bør De ei indgaa samme; skulde Prins Eckmühl ei maatte indbegribes, da bør De dog slutte den, naturligvis paa antagelige og ei vanærende Vilkaar."

Nu vilde Ulykken, at dette Brev skulde blive opsnappet af Kosakkerne og komme Karl Johan i Hænde, hvorved denne fik fuld Rede paa Forholdene i den danske Hær og dens Operationsplan, og han skulde da ogsaa vide at benytte sig deraf. Intet Under derfor, at Bombelles Skrivelse til Wallmoden, der jo ogsaa var underordnet Karl Johans Kommando, skulde blive uden al Frugt.

Den 4de December havde Karl Johan, der havde opslaaet sit Hovedkvarter i Ratzeburg, ladet sine Korpser sætte sig i Bevægelse i forskjellige Retninger.

For at fastholde Davousts Korps i Hamburg havde han sendt General Woronzof med 10000 Mand derhen. Hovedstyrken vendte sig under Kommando af Wallmoden og Vegesack mod Linien Oldesloh—Lübeck, hvor Prins Fredrik af Hessen havde samlet sine Tropper. Lübeck forsvaredes af General Lallemand, som Davoust havde stillet til Prins Fredriks Disposition. Hans Opgave var at binde en Del af det fiendtlige Korps i nogen Tid, medens Prinsen tiltraadte Tilbagetoget til Eideren og Rendsborg. Men allerede den 5te December om Eftermiddagen overgav Lallemand Lübeck mod at faa fri Afmarsch og paa Betingelse af, at først efter 12 Timers Forløb kunde Forfølgelsen af Danskerne optages. Lallemand stødte ved Segeberg til det danske Auxiliærkorps, som derpaa førtes i Retning af Rendsborg, hvis Besætning Prinsen af Hessen vilde forsterke, medens han selv med Hovedstyrken tog Stilling ved Kiel, hvor han kunde trække Kysttropperne i det østlige og vestlige Holsten til sig. Opbrudet fra Segeberg fandt Sted den 6te December, og Prinsen vilde føre sine i to Brigader delte Tropper over Bornhøved til Kiel, medens Lallemand med Arrieregarden skulde lægge Marschen over Neumünster til Nortorf, Syd for Rendsborg. Men Karl Johan gjennemskuede Prinsens Plan. Medens General Skiøldebrand med 12 Husareskadroner fik Ordre til at rykke frem fra Lübeck til Eutin for at forhindre Kysttropperne i det østlige Holsten fra at forene sig med Hovedstyrken, skulde den russiske Oberst Tettenborn med Kosakkerne, der den 6te December havde besat Trittau, foretage en tilsvarende Bevægelse i Danskernes venstre Flanke ved en Fremrykning fra Itzeho i Retning af Eideren. Fra Oldesloh lod General Wallmoden den ene Del af sin Styrke rykke frem mod Neumünster, medens den anden, der bestod

af 4 Bataillоner og 8 Eskadroner og kommanderedes af Oberst Dørnberg, fik Befaling til fra Segeberg af at følge efter Prinsen af Hessen for at stanse ham paa hans Marsch. Karl Johans Hensigt med disse forskjellige Diversioner var at trænge sig ind mellem Rendsborg og Prinsen for at tvinge denne til Overgivelse. Lallemand, der paa Grund af de fiendtlige Troppers Marsch opgav at gaa til Neumünster og fulgte efter de to andre Brigader, blev den 7de December i Snevringen ved Bornhøved angreben af Dørnberg og Skiøldebrands Husarer. Men efter en forvirret Kamp, hvori Danskerne, Svenskerne og Russerne klumpedes sammen, blev disse kastede tilbage, og de Danske beholdt Valpladsen med et Tab af 66 Mand døde, saarede og Fanger. Prinsen af Hessen fortsatte imidlertid Tilbagetoget og naaede den 8de December Kiel, hvor han opslog sit Hovedkvarter. Hans Korps var nu samlet Syd for denne By med Eideren i Fronten og Eiderkanalen i Ryggen. Han søgte da at opnaa en Vaabenstilstand paa 10 Dage; men hans Anmodning herom mødte Afslag.

Den 9de December opslog Karl Johan sit Hovedkvarter i Oldesloh. Herfra udfærdigede han samme Dag en Proklamation til Holstens Indbyggere, hvori han udtalte, at han tog Landet i Besiddelse, indtil Norge var bleven afstaaet til ham, og bebudede, at han foreløbig her kom til at indsætte en Regjeringskommission, bestaaende af de kundskabsrigeste, hæderligste og mest velhavende Holstenere. Men overfor Prinsen af Hessen udtalte han som Svar paa dennes oftere gjentagende Anmodning om Vaabenstilstand, at Freden nok kunde blive gjenoprettet, naar Norge blev afstaaet og den danske Regjering tiltraadte Koalitionen mod Napoleon. Imidlertid fortsatte hans Tropper den omgaaende Bevægelse for at hindre Prinsen fra at sætte sig i Forbindelse med Rendsborg. Da denne den 10de December brød op fra Kiel og trak sig tilbage over Eiderkanalen for at drage til Rendsborg, stødte hans Fortropper, der kommanderedes af Lallemand, ved Sehested paa en russisk-tysk Styrke under Wallmodens Befaling, som var gaaet over Eiderkanalen ved Klüvensik og havde taget Stilling her. I den Træfning, som her udspandt sig, vandt Danskerne en hæderlig Seir, der især skyldtes et smukt Indhug af Rytteriet. Veien aabnedes til Rendsborg, hvor Prinsen og hans Hær samme Dags Aften kunde holde sit Indtog.

Slaget ved Sehested gjorde Karl Johan mere tilbøielig end før til at agte paa Tilbudet om Vaabenstilstand. En saadan, der skulde vare i 14 Dage, afsluttedes den 15de December. Ifølge denne skulde fiendtlige Tropper kunne besætte den Del af Slesvig, der ligger mellem Eideren og Linien Ekernførde—Husum, medens de danske Tropper ikke maatte rykke frem længere end til Flensborg. Rendsborg Fæstning skulde uhindret have Lov til at forsyne sig med Mundforraad og have fri Kommunikation med Byen Slesvig. Derimod skulde de af Fienden indledede Beleiringer af Glückstadt og Fredriksort fortsættes. Den sidstnævnte Fæstning overgav sig 5 Dage efter til den svenske

General Posse. Vaabenstilstanden blev den 18de December ratificeret af Kong Fredrik VI.

Da denne af Prinsen af Hessen var bleven sat ind i de Forhold, som herskede paa Krigsskuepladsen, besluttede han sig til at mobilisere hele den danske Hær. Paa Sjæland opstilledes 10000 Mand, paa Fyen 15000 og det nordenfor Kongeaaen under Wegeners Kommando staaende Korps forstærkedes. Men ihvorvel den samlede danske Styrke, fraregnet de 10000 Mand, som stod i Rendsborg, saaledes beløb sig til 29000 Mand, blev det dog

342. Gade i Thorshavn, Færøerne.

i et Krigsraad besluttet, at den skulde holde sig til Defensiven d. v. s. forblive paa Fyn for den største Del, medens Karl Johan okkuperede Slesvig og Halvøen. Prins Fredrik af Hessen krævede, at man skulde gaa angrebsvis tilverks; men Kongen tiltraadte Krigsraadets Opfatning og gav Prinsen Befaling til, at han ved Stilstandens Udløb skulde trække sig tilbage. Imidlertid ønskede Kongen kun Vaabenstilstanden forlænget i Haab om, at en Haandsrækning skulde ydes ham fra de allieredes Hovedkvarter.

For at udvirke denne Forlængelse sendtes Kammerherre Edmund Bourke, der tidligere havde været Gesandt ved Karl Johans Svogers, Josef af

Spaniens, Hof, til det svenske Hovedkvarter i Kiel, hvorfra General Tawast den 17de December afgik til Kjøbenhavn, hvor han skulde søge at komme overens med den dansk-norske Regjering om Grundlaget for en Fred. Ifølge sin Instrux skulde Tawast altid gaa ud fra Principet om "Norges Afstrædelse til Sverige". Enhver Opsættelse med Gjennemførelsen af dette Princip skulde fremstilles som en Eftergivenhed fra Sveriges Side, som var fremgaaet af de inderligste Ønsker om at skaffe begge Riger Fredens Velgjerninger. "Baron Tawast," heder det i Instruxen, "er paalagt af Hans danske Majestæt at begjære en formelig Forpligtelse til, naar den almindelige Fred sluttes, at afstaa Kongeriget Norge til Sverige. Han skal som et Underpant paa denne Afstaaelse og som Grundvilkaar for Freden mellem de to Riger forlange, at Sverige umiddelbart sættes i Besiddelse af Throndhjems Stift og Fæstningerne Kongsvinger og Frederikshald. Hvis dette Vilkaar opfyldes, samtykker Sverige i at rømme Holsten. General, Baron Tawast bør ikke undlade at paapege for Hr. Rosenkrantz, at de allierede Magter har anset dette Land som en tilstrækkelig Erstatning til og med for hele Norge." I et Tillæg til Instruxen fik Tawast Bemyndigelse til at byde den danske Konge en Sum af 1 Million Rdr. Banko, ifald han bestemte sig til umiddelbart at afstaa hele Kongeriget Norge.

Nogle Dage efter sit Komme til Kjøbenhavn forelagde Tawast i Henhold til den ham meddelte Instrux den dansk-norske Regjering følgende Forslag til Fred:

1. Hele Norge afstaaes ved den almindelige Fred, Throndhjem og Fæstningerne strax.
2. Hvis hele Norge afstaaes strax, da faar Danmark en Million.
3. Naar første Vilkaar opfyldes, forlades strax Holsten.
4. Sverige lover at virke for at skaffe Danmark Erstatning.
5. Fred med England og Sverige sluttes paa samme Tid.
6. Danmark tiltræder Forbundet og giver samme Tropper.
7. Alquier sendes bort, naar Underhandlingerne begynder.

Dette Forslag blev af Tawast fremlagt som Kronprinsens Ultimatum, og han krævede et afgjørende Svar inden 25de December. Men Forslaget vandt ikke Bifald hos Regjeringen; tvertom skulde det saare Kongen paa den føleligste Maade. "Det er nu kommen saa vidt med ham", skriver han et af sine Breve om Karl Johan, "at han byder mig en Million for Norge."

Da nu Bourke og den østerrigske Gesandt Grev Bombelles — den sidstnævnte havde paa Regjeringens Anmodning ledsaget Bourke — kom til det svenske Hovedkvarter i Kiel, gik Karl Johan vel ind paa en Forlængelse af Vaabenstilstanden fra 25de December til 5te Januar, dog paa den Betingelse, at der ikke maatte føres Tropper eller Ammunition over fra Øerne til den jydske Halvø. Men paa samme Tid lod han Chefen for sit diplomatiske Kancelli, Hofkantsler Wetterstedt, forelægge Bourke to Forslag

til et endeligt Opgjør mellem Danmark og Sverige. Det første af disse Alternativer omfattede følgende Punkter:

1. Erkjendelsen af Principet om Foreningen af Kongeriget Norge i sin Helhed, som en integrerende Del, med Kongeriget Sverige.

2. Umiddelbar og uigjenkaldelig Afstaaelse til Sverige af Bispedømmet Throndhjem og de nordenfor liggende Lande helt til Grænsen af Keiserdømmet Rusland.

3. Sverige tager umiddelbart i Besiddelse Fæstningerne Fredrikshald og Kongsvinger i Norge.

4. Forpligtelse til at afstaa Resten af Norge til Sverige ved den almindelige Fred, idet Sverige forbinder sig til at anvende sin gode Tjeneste og alle de Midler, det har i sin Magt, for at forskaffe Danmark passende Skadesløsholdelse for denne Afstaaelse.

5. Formel og aktiv Tilslutning til de Allieredes Sag mod Frankrige.

6. Umiddelbar Rømning af Holsten saavelsom af den Del af Slesvig, som er okkuperet af Nordarmeens Tropper, ved Antagelsen af disse Grundsætninger.

Det andet Alternativ var saa lydende:

1. Sverige tager umiddelbart og definitivt hele Kongeriget Norge i Besiddelse.

2. Sverige vil i dette Tilfælde betale en Sum af 1 Million Rdr. Banko, deraf 400000 Rdr. ved Udvexlingen af Ratifikationen og de øvrige 600000 med 100000 Rdr. om Maaneden.

3. Afstaaelse af Svensk Pomern til Danmark og Forpligtelse fra Sveriges Side til at anvende sin gode Tjeneste og alle de Midler, det har i sin Magt til at skaffe Danmark en passende Skadesløsholdelse for Norges Afstaaelse.

Der var saaledes allerede i faa Dage foregaaet ikke uvæsentlige Ændringer i det Ultimatum, som den svenske Kronprins havde forelagt den dansk-norske Regjering, og der er al Grund til at gaa ud fra, at Karl Johan var ialfald ikke utilbøielig til ad Traktaternes Vei at fastsætte Norges hele statsretslige Stilling i Overensstemmelse med de Planer, som i flere Aar under hans Auspicier havde været drøftede af Mændene fra 1809. Nogle Dage efter, at Vilkaarene var blevne Bourke forelagte, den 27de December, tilstillede han Udenrigsministeren Nils Rosenkrantz en Skrivelse, hvori han bl. a. gjør Rede for en Samtale, han havde havt med Kronprinsen om Norges fremtidige Forhold. I denne heder det: "Kronprinsen vil have Norge; han siger, at han skylder Sverige det, og at de Allierede ogsaa skylder ham det, idet det er ham garanteret ved Traktater, hvis Gjennemførelse ikke længere kan forhales. Han har aldeles ikke til Hensigt at tage det med Erobrerens Ret; han vil ikke lægge det ind under Sverige, men forene det med dette Rige. Hans Plan er helt gjennemarbeidet. "Min Proklamation er opsat", har han sagt mig. "Jeg vil sige til Nordmændene: I skal ikke være skatskyldige. I er fri. I skal beholde Eders Love. I kan give Eder andre, om I vil. I kan sælge Krongodserne for Eders egen Regning eller beholde dem. Kun

skal I være forenede med Sverige under en Krone, for at der ikke mere skal opstaa Krig mellem de to Lande. Dersom I ikke vil, at Kongen skal komme til Eder, saa skal han ikke komme. Vil I, at han hvert Aar skal være ti Dage hos Eder, saa skal I betale ham 10000 Daler for at holde ham skadesløs. Ønsker I, at han skal blive der i treti Dage, skal I betale 30000 Daler og saa fremdeles.“ Ved dette og ved, at jeg giver dem en Mand fra Landet selv til Statholder, indestaar jeg Dem for, at de alle vil være med mig.“

Men Bourke havde ingen Fuldmagt til at underhandle om Fred, og alt, hvad han i denne Henseende kunde gjøre, var at love at sende Forslagene til Kongen i Kjøbenhavn. Han tog derefter foreløbigt Ophold i Slesvig, medens Bombelles med Forslagene begav sig til Kjøbenhavn. I sine Samtaler med Fredrik VI viste denne sig nu i Modsætning til den Tillidsfuldhed, han før havde lagt for Dagen, meget nedslaaet. Under Opholdet i Kiel havde han nemlig mødt sterk Modbør fra den engelske og russiske Gesandts Side, og han forstod, at Metternichs Instruktion neppe længere lod sig opretholde i sine forskjellige Enkeltheder. Karl Johan havde under de stedfundne Forhandlinger paa en Maade, man ikke kunde tage feil af, ladet sig merke med, at han ikke vilde vide noget af den østerrigske Indblanding, og at han ikke vilde oppebie Udfaldet af den østerrigske Mægling. Derfor raadede Bombelles nu Kongen, som endnu holdt fast ved det Grundlag, som var aftalt for Freden, til, at han strax skulde give Afald paa Throndhjems Stift, medens Spørgsmaalet om det øvrige Norge skulde udstaa, indtil Freden blev sluttet. Derhos skulde den danske Konge gaa ind paa at lade en dansk Troppekontingent, indtil videre af ubestemt Størrelse, forene sig med de allierede, hvorhos den franske Gesandt skulde udvises, saasnart Præliminærerne var undertegnede. Bombelles stod nemlig fuldt og fast i den Tro, at der neppe vilde blive Tale om Norges endelige Afstaaelse, naar det kom til Fred. Men før Kongen kunde fatte nogen Beslutning herom, vilde han høre sine tidligere omtalte tro Mænds Raad og sammenkaldte disse den 30te December til et Møde. Om Forhandlingerne her haves ingen Efterretning; kun ved man, at Kongen ikke fulgte deres Indstilling, lige saa lidet som han nøie holdt sig til det ham af Bombelles givne Raad. Den Instruktion, som han under 31te December 1813 udfærdigede for Bourke, indeholdt derfor om Hovedpunktet følgende Bestemmelse:

„Kongen skal afstaa, gjennem disse præliminære Artikler og ved den Fred, som skal afsluttes, til Kongen af Sverige og den svenske Krone uden Forbehold og for al Evighed Throndhjems Stiftamt og Bispedømme, saavelsom hele Landet i Nord for Grænserne af dette Stift, mellem Nordhavet og Grænsen af det russiske Rige, med alle de Suverænetets-Rettigheder, som Hans Majestæt har arvet fra sine Forfædre over dette Land, imod et Vederlag, som Kongen af Sverige eller hans Allierede skal foreslaa for Kongen, og

hvis Antagelse skal være Følgen af Hans Majestæt Keiseren af Østerriges Mægling eller Indblanding.

Spørgsmaalet om Afstaaelsen af det øvrige Norge eller af den sydlige Del af dette Kongerige skal finde sin Afgjørelse ved den almindelige Fred, gjennem fælles Medvirken af de Parter, der kontraherer i denne Fredsslutning, mod en Erstatning, der skal tilbydes Kongen og modtages af Hans Majestæt, hvis han finder den antagelig. De er, min Herre, bemyndiget til at redigere denne Artikel, som den følger, og til at foreslaa den saaledes strax, om De finder det mere nyttigt, nemlig:

De øvrige Stiftamter, der udgjøre den sydlige Del af Norge — da der her ved Throndhjems Stift forstaaes den nordlige Del, — skal ikke kunne afstaaes, forend de Suveræner, der ere indviklede i den nuværende Krig, skaffer Kongen en antagelig Skadesløsholdelse. Dette Princip er af Kongen antaget som ufraviegeligt."

Bourke indfandt sig den 4de Januar 1814 i Kiel, hvor han fremlagde Forslag til Fred i Overensstemmelse med den ham givne Instruktion.

Foulon havde imidlertid, saaledes som ovenfor er fortalt, i Begyndelsen af December begivet sig til de Allieredes Hovedkvarter i Frankfurt, hvor hans Meddelelse om, at Fredrik VI havde modtaget Østerriges Mægling og var beredt til at afstaa Throndhjems Stift, vakte den mest udelte Tilfredshed. Stemningen her vendte sig da ogsaa ubetinget til Gunst for den danske Regjering. Men allerede den 19de December nedlagde Grev Løvenhjelm paa Kronprinsens Befaling i Frankfurt en Protest mod enhver Underhandling, som ikke fandt Sted paa Grundlag af en ufortøvet Afstaaelse af Throndhjems Stift og Fæstningerne Fredrikshald og Kongsvinger samt en formelig Fastsættelse af hele Norges Afstaaelse ved en almindelig Fred. Den Uvillie mod Karl Johan, som fra først af gjorde sig gjældende, slog snart om i den fuldstændigste Ligegyldighed for Danmarks Sag, hvortil Keiser Alexanders udtrykkelige Erklæring om, at han fastholdt de med Sverige indgaaede Traktater, selvfølgelig bidrog sit. Metternich lod da det første af Bombelles fremsatte Mæglingsforslag falde og antog det af Kronprinsen fremlagte Ultimatum, hvorved den østerrigske Mægling indstilledes. Derhos erklærede han, at den diplomatiske Forbindelse mellem Østerrige og Danmark strax vilde blive afbrudt, hvis denne Magt vedblev Krigen med Sverige. Med en Depesche af dette Indhold indfandt Foulon sig i Kiel, samme Dag, som Bourke kom herhen.

De fremmede Gesandter, som opholdt sig ved Hovedkvarteret, blev nu sammenkaldte til Møde hos den svenske Kronprins, og her holdt denne en til Bourke henvendt Tale, hvori han i Korthed mindede om alt det onde, som Danmark havde tilføiet den fælles Sag. "Nuvel," udtalte han, "Vaabenstilstanden vil paa Øieblikket blive brudt og Krigen begynde og Eders Monarki tilintetgjort, dersom Freden ikke bliver underskreven inden 48 Timers Forløb. Hvad Wallenstein og Torstenson begyndte, og Karl X fuldbyrdede, kan vel ogsaa jeg udføre. En svensk Hær er engang før rykket over Belterne mod

Kjøbenhavn, og Eders Monarki vilde dengang være bleven sønderlemmet, hvis Sverige ikke havde været omgivet af Magter, der var misundelige over dets Fremgang og lurede paa et beleiligt Dieblik til at forraade det. Nu gaar det, understøttet af de store Magter og sikret gjennem høitidelige Overenskomster, i Spidsen for deres Tropper for at erobre Verdens Fred." Af Baron Wetterstedt modtog Bourke derpaa en Note, hvori Karl Johan erklærede, at da Danmark gjennem alskens Udflugter kun søgte at splitte de Allieredes Stridskræfter for at tilintetgjøre Sveriges Fordringer, vilde Fiendtlighederne strax tage sin Begyndelse paany, og det danske Monarkis Skjæbne vilde saa afhænge af Krigens Udfald. Bourke og Foulon begav sig derpaa til Middelfart, hvor Kongen, der den 3die Januar havde forladt Kjøbenhavn, havde opslaaet sit Hovedkvarter paa den 2 Kilometer nordenfor Byen liggende Herregaard Hindsgavl.

Umiddelbart efter at Bourke havde forladt det svenske Hovedkvarter, tog Fiendtlighederne igjen sin Begyndelse. For Vaabenstilstandens Udløb kapitulerede Fæstningen Glückstadt, og Tettenborn rykkede derefter ind i Nordslesvig. Men hermed endte ogsaa Krigen, idet Karl Johan gav Ordre til at de forskjellige Operationer, som var paatænkte, skulde indstilles.

Strax efter at Bourke var kommen til Middelfart, indfandt ogsaa Bombelles sig her. Denne havde siden Hjemkomsten fra Kielerreisen paa Grund af Sygdom for det meste maattet holde Sengen, men var nu kommen sig saapas, at han kunde tænke paa at reise tilbage til Wien. I en to Timers Samtale, han havde med Kongen, gjorde han det indlysende for denne, at der nu ikke var andet at gjøre end at give efter for de svenske Fordringer paa Norge og tage til Takke med at faa Svensk Pomern i Stedet. Nogen anden Udvei var der da heller ikke at finde, og Kongen lod da Rosenkrantz opsætte ny Instruxer for Bourke til at slutte Fred baade med Sverige og England.

Den første af disse, der var dateret den 7de Januar, indeholdt 10 Artikler, af hvilke den 4de var saalydende: "Umiddelbar Afstaaelse af Kongeriget Norge til Sveriges Krone ved denne Fredstraktat, der skal ske gjennem en Kundgjørelse, ved hvilken Kongen afstaar, uden Forbehold og i al Evighed Kongeriget Norge med alle de Suverænetetsrettigheder, som Kongen har arvet fra sine Forfædre, og løser Indbyggerne i dette Kongerige fra den Lydighed, de skylder ham." I Instruxens 5te og 6te Artikel kræves, at den svenske Konge skal afstaa Svensk Pomern med Rügen til Danmark, hvorhos han skal være forpligtet til ved den almindelige Fredsslutning at skaffe den danske Konge end yderligere Vederlag for Norge. Men om den Million Rdr. Banko, som Kronprinsen havde buden den danske Konge for Norge, nævnes der i Instruxen ikke et Ord.

Samme Dag, Instruxen udfærdigedes, meldte Rosenkrantz Hofkantsler Wetterstedt i et Brev, som overbragtes til det svenske Hovedkvarter af Rit-

mester Lilienskjold, at Kongen var villig til at slutte Fred paa de Vilkaar, at de besatte Provinser rømmedes, at Norge afstodes med alle de Rettigheder, den danske Konge havde hertil, mod at Sveriges Konge paa samme Vilkaar afstod Pomern med Rügen, hvorhos denne skulde forpligte sig til at skaffe den danske Konge yderligere Vederlag ved den almindelige Fred, samt at Kong Fredrik VI tiltraadte Aliancen mod Napoleon. Stor var Karl Johans Glæde, da dette Brev indløb, og den 9de Januar skrev han bl. a. til Czaren herom: "Jeg ved, Sire, og det er en Sandhed, som aldrig vil udslettes af mit Minde, at det alene er Deres Majestæts Intervention, som jeg vil skylde det lykkelige Udfald af den Forhandling, som vil sikre Sverige Besiddelsen af Norge!"

Først den 10de Januar kom Bourke til Kiel, ledsaget af Grev Bombelles, der paa Reisen optraadte som hans selvbestaltede Forsvarer. Ved Ankomsten blev de modtagne med aabne Arme af den svenske Kronprins.

Den 11te Januar Kl. 10 Formiddag aabnedes Fredsforhandlingerne, der synes at have staaet paa fra den tidlige Morgen til langt paa Nat i de Dage, de førtes. Underhandlere var fra dansk Side Bourke, fra svensk Hofkantsler Baron Wetterstedt. Kronprinsen selv tog for saa vidt Del i Forhandlingerne, som hvert Forslag, der gjordes af Bourke, og hver Redaktionsforandring, som bragtes paa Bane, blev ham forelagt og af ham overveiet, og han greb — i ethvert Fald paa et enkelt Punkt, muligens paa flere Steder — ind ved Affattelsen af de af Traktatens Bestemmelser, hvori han udtrykkelig vilde hævde, at det var som selvstændig Stat, Norge skulde indgaa Forening med Sverige.

Til Grund for Forhandlingerne blev der fra begge Hold fremlagt Udkast til Fredsforslag. Efterat disse var diskuterede, fremsattes fra svensk Side et «jemkningsförslag», og det var først, efterat dette igjen var drøftet, at Fredstraktaten fik sin endelige Form. Af disse forskjellige Forslag faar vi til en vis Grad Indblik i Forhandlingernes Gang*).

Hovedbestemmelsen — om Norges Afstaaelse — var i det danske Forslag formuleret fra Ord til andet som den 4de Artikel i Bourkes Instruktion, saaledes som ovenfor angivet. Den tilsvarende Bestemmelse i det første svenske Udkast var saa lydende: "Hans Majestæt Kongen af Danmark frasiger sig saavel for sig selv som sine Efterfølgere paa Danmarks Throne uigjenkaldelig og for bestandig til Fordel for hans Majestæt Kongen af Sverige og hans Efterfølgere paa Kongeriget Sveriges Throne alle sine Rettigheder og Adkomster til Kongeriget Norge, nemlig de her opregnede Stifter Kristianssand, Bergenhus, Akershus, Throndhjem, Nordland og Finmarken indtil Keiserdømmet Ruslands Grænser.

*) Forslagene er i Udtog trykte i Dr. Yngvar Nielsens Afhandling om Kielerfreden og i Prof. Alins Bog "Den svensk-norske unionen" I, S. 13, Bilaga nr. 10.

Disse Stifter, som omfatter hele Kongeriget Norge, med alle dets Indbyggere, Byer, Havne, Fæstninger, Landsbyer og Øer saavelsom alle Besiddelser, Forrettigheder, Rettigheder og Fordele skal for Fremtiden med fuld Eiendomsret og Suverænetet tilhøre Kongeriget Sverige og forblive indforlivede i dette.

Til den Ende lover og forpligter Hs. Majt. Kongen af Danmark sig, idet han overfører uden Undtagelse paa Kongen af Sverige alle sine Rettigheder, paa den høitideligste og mest forbindende Maade, saavel for sig som for sine Efterfølgere og for det hele Kongerige Danmark til aldrig at gjøre nogen direkte eller indirekte Fordring paa det nævnte Kongerige Norge eller noget af dets Landsdele, Stifter, Øer og Strækninger, hvis Indvaanere alle i Kraft af denne Frasigelse er løste fra den Hyldings- og Troskabsed, de har svoret Danmarks Krone."

Men i Bestemmelsen om, at de norske Stifter (baillages) skulde "indforlives" i Sverige, blev der — efterat den synes at være godkjendt af Bourke — ved Kronprinsens personlige Indskriden foretaget den i enhver Henseende betydningsfulde Ændring: "De (ɔ: de norske Provinser) skal med fuld Eiendomsret og Suverænetet tilhøre Hs. Majt. Kongen af Sverige og udgjøre et Kongerige, forenet med Sverige."*)

*) Den førstnævnte Bestemmelse er overstrøget i Udkastet, og Ændringen er skreven med Wetterstedts Haand i Forslagets Margin, hvorefter den siden er gaaet over i "jemkningsförslaget" og i den endelige Traktat.

Under sit Ophold i Kristiania 1828 havde Karl Johan den 5te Mai et Møde med det tredie overordentlige Storthings Præsidenter og Vicepræsidenter i Anledning af 17de Mais Festligholdelse, og under denne Sammenkomst søgte han at paavise, hvor lidet Norge havde det danske Kongehus at takke for sin nationale Frihed og Selvstændighed. I det Dokument, hvori Grev Wedel-Jarlsberg gjorde Rede for Kongens Udtalelser, og som Storthinget i Mødet den 13de Mai 1828 besluttede ikke skulde trykkes, heder det: "Hs. Kongl. Majestæt udviklede udførligen de politiske Begivenheder, som havde bevirket Freden til Kiel og til Bevis paa den Velvillie imod Norge og det konstitutionelle Sindelag, som har besjælet Høisalig Kong Karl XIII og vor nuværende Konge lige fra det første Skridt, der gjordes for at bevirke Norges og Sveriges Forening, samt paa Umuligheden af, at det nogensinde kunde have været Hensigten enten at iverksætte Amalgamationen af den skandinaviske Halvøs tvende Folk, eller at Norge skulde vedblive at have en saadan Enevolds-Regjering, som fandt Sted der før, anførte Hs. Kongl. Majestæt:

1. At Sveriges konstitutionelle Konge ikke uden at opvække Mistillid hos de Svenske og ikke uden at give Anledning til Sammenligninger imellem de tvende forenede Folk, der maatte være høist saarende for Nordmændene, kunde gjøre sig til uindskrænket Monark i Norge, om end denne Tanke kunde have fundet Sted, hvilket modsiges af vor afdøde og vor nuværende Konges hele politiske Liv.

2. At i Traktaten af 3die Marts 1813 med Storbritannien blev i Følge Hs. Kongl. Majestæts Indflydelse indført den Bestemmelse angaaende Norges og Sveriges Forening, at denne skulde bevirkes med al mulig Skaansomhed og med alt muligt Hensyn til det norske Folks Frihed og Lykke.

3. At da der i Kiel underhandledes om Norges Afstaaelse, havde den kgl. danske Befuldmægtigede Hr. Bourke foreslaaet o paastaaet en

Under Behandlingen af denne Artikel undergik den ogsaa nogle andre mindre væsentlige Forandringer, ved hvilke vi ikke skal ophold os. Men ved Artikelens endelige Redaktion henkastede Bourke, at Bilandene Grønland, Island og Færøerne "som bekjendt" altid havde tilhørt Danmark; alligevel kunde det maaske ikke skade, at disse ogsaa blev nævnte i Fredstraktaten, som udtrykkelig undtagne fra, hvad der afstodes til Sverige. Nu var Wetterstedts historiske Kundskaber ikke solidere, end at han tog Bourkes splitternye Opdagelse for god Vare, ja, ikke engang blev opmerksom paa, at han var bleven ført bag Lyset, dengang Bourke krævede Bilandene omtalte i Traktaten.

Denne Bourkes List og Wetterstedts Uvidenhed skulde altsaa bevirke Opløsning af Forholdet mellem Norge og de gamle Bilande, som var opdagede af de djærveste Søfarere, som Verden nogensinde har eiet, og som dannede Forbindelsesleddet mellem Nutidens jevne Hverdagsprosa og en paa heroiske Minder rig Oldtid. Der kan være forskjellige Betragtninger, som gjør sig gjældende i Anledning af den Maade, hvorpaa denne Skilsmisse kom istand. Det eneste af de Argumenter, som er anførte til Forsvar for denne Uretfærdighed — thi en saadan var jo denne Løsrivelse, al den Stund Norge fra svensk Side var anerkjendt som et selvstændigt Kongerige — og som turde tillægges nogen Vægt, er de større materielle Fordele, som

Redaktion af Traktaten, i Følge hvilken Norge skulde indlemmes i det svenske Rige, saaledes som Kongen af Danmark havde eiet samme, hvilken Redaktion vor nuværende Konge peremtorisk forkastede og derimod bevirkede Antagelsen af den Redaktion, som findes i den 4de Artikel af Freden i Kiel, hvori fastsættes, at Norge skulde være et med Sverige forenet Rige."

I Overensstemmelse hermed staar Karl Johans Tale gjengiven i den i Stockholm 1838 udgivne Samling af hans Taler, 2den Del, S. 60, hvor det heder: "Da i Kiel Vaabenlykken forhvervede mig Afstaaelsen af Norge ved den lovlige Suveræn, som havde Ret til at raade over Eders Land, paastod den danske Befuldmægtigede, Hr. Bourke, at det i Traktaten skulde fastsættes, at Norge, der med fuld Eiendomsret var afstaaet til Sverige, saaledes som den danske Konge havde eiet det, skulde indforlives i Sverige, og at Udtryk overensstemmende hermed skulde anvendes i den Artikel, hvori der tales om Norges Afstaaelse; jeg derimod forkastede bestemt en saadan Redaktion og drev igjennem den, som har fundet Sted i Kielertraktatens Artikel 4, nemlig, at Norge med sine Besiddelser skulde udgjøre et Kongerige forenet med Sverige."

Om Bestemmelsen i det første svenske Udkast har været Bourke forelagt og er godkjendt af denne, kan ikke siges med Sikkerhed, men er ikke usandsynligt, da den tilsvarende Artikel om Pomerns Afstrædelse er affattet i de samme Udtryk, som oprindelig var brugte om Norge. Men Karl Johan har dog i Hovedsagen taget feil, idet det var Wetterstedt, ikke Bourke, som bragte Norges Indforlivning i Sverige i Forslag, og at det først og fremst var overfor Sveriges Repræsentant, han hævdede Norges Egenskab af selvstændigt og udeleligt Rige. Under Fredsforhandlingernes Gang er det vistnok Karl Johan, som efterhaanden fik indskudt eller omredigeret forskjellige af de Udtryk, som ses at have været ændrede i Overensstemmelse med den af ham saaledes opstillede Grundsætning.

muligens i de nærmeste Aar efter 1814 blev Bilandene til Del som dansk Eiendom. Et saadant Argument skal vi Nordmænd dog helst lade ligge. Det tager sig saa uendelig ynkværdigt ud, om det for Alvor bruges af et Folk, der ikke blot vil anerkjendes som en Nation, men ogsaa gjør sig til af sin nationale Selvfølelse*).

Det vil føre for langt her at gjøre udførlig Rede for de Brydninger, som de forskjellige Forslag medførte, og som øiensynlig har foranlediget skarp Diskussion. Ved Sammenligning mellem det danske og de svenske Forslag viser det sig, som naturligt kan være, at de sidste har havt størst Indflydelse paa Traktatens endelige Redaktion; disse maa ogsaa siges fra Formens Side at være de bedst affattede. Men paa den anden Side ser vi og, at det skulde lykkes den danske Underhandler at fravriste sin svenske Kollega Indrømmelser, som skulde blive af temmelig stor Rækkevidde.

"Hans Majestæt er gaaet saa langt i sin Finfølelse, at han ikke vil modtage den Sum Penge, som Hs. Kgl. Høihed har tilbudt ham som yderligere Skadesløsholdelse for Norge", skrev Bourke ved Forhandlingernes Optagelse til Wetterstedt. Som vi vil se, forholder dette sig saa. Derimod gjorde han Paastand om, at den svenske Krone skulde svare en passende Del

*) I Forbindelse med og som en Modsætning til den norske Argumentation skal her hidsættes de Reflektioner, som en fremragende dansk Historiker i 1844 anstillede over denne Side af Kielerfreden, som jo i Tidernes Løb mere end en Gang er bleven gjort til Gjenstand for Paaanke. I sine "Historiske Studier", Bd. 1, S. 348 har Fr. Schiern, der ikke kjendte Sagen i dens sande Sammenhæng, som ogsaa først i den nyeste Tid er bleven bragt paa det rene, paa følgende Maade udtalt sig herom:

"Dersom man ved Fredsslutningen i Kiel med Bestemthed havde nedlagt Paastand imod de gamle norske Skatlandes, Færøernes, Islands og Grønlands Forbliven ved Danmark, da vilde den danske Regjering vistnok af den Grund neppe have ladet sig bevæge til modigen at foretrække Kamp, og at hine norske Kolonilande dengang løsreves fra Moderlandet, hidrører vel saaledes fornemmeligen ikkun derfra, at den Seierherre, der i Kiel dikterede Fredsbetingelserne, vistnok ei fra sin Fødestavn ved Pyrenæerne havde medbragt nogen Anelse om den betydningsfulde Plads, som hine Normannernes Kolonier have indtaget og stedse ville indtage i det gamle Norges herlige Historie. At iøvrigt hine Lande ikke ogsaa mistedes ved Freden i Kiel, men indtil videre forbleve ved Danmark, turde vistnok fra et nordisk Standpunkt ingenlunde være til at beklage, da det vel turde være, at det skandinaviske Nordens almindelige Interesse for Tiden turde være allerbedst tjent med det indtraadte Forhold. Ligesom vi nemlig have glædet os over, at der ved Kongressen i Wien ikke blev taget Hensyn til de af Fredrik VI's Befuldmægtigede under 19de November og 8de Februar 1815 indgivne Noter om større Erstatning for Kongen i Nordtyskland, forsaavidt Erfaring ikkun altfor tilstrækkelig har vist, at vi, endog blot lige over for de tyske Holstenere alene, have maattet finde os i at se Modersmaalet ydmyget og nedværdiget i Sønderjylland og hele Danmarks Riges nedarvede Uafhængighed af Tyskland saa farligen truet; saaledes tør vi ogsaa haabe, at hine Normannernes Navn stedse forevigende Kolonilande, under den især efter Norges Tab farlige Kamp mellem dansk og tysk Nationalitet, ville forblive ligesom gamle Minder, der endog for de mest Fortyskede blandt os skulle vidne om, at vi stamme fra Norden og tilhøre Norden."

af det opløste dansk-norske Monarkis Statsgjæld. Herpaa synes Karl Johan fra først af slet ikke at have tænkt; thi i det oprindelige svenske Udkast findes der ikke indtaget et Ord derom. I denne Henseende skulde det danske Forslag blive lagt til Grund. Dette var saa lydende:

"Da det samlede Beløb af det danske Monarki er stiftet lige saa meget til Bedste for Norge som for de øvrige af Statens Dele, saa overtager den svenske Krone Forpligtelsen til at tilsvare en Del deraf, som er afpasset efter det Forhold, hvori Norges Folkemængde og Hjælpekilder staar til Danmarks. Det nøiagtige Beløb af denne Gjæld den 1ste Juni [Januar?] 1814 kan bestemmes ved Kommissærer, som de to Regjeringer i dette Øiemed skal opnævne og som skal møde i Kjøbenhavn den . . . . . Ved offentlig Gjæld forstaaes saavel den, som er stiftet af Staten udenlands, som den, der er stiftet indenlands i dens egne Stater. Den sidste bestaar af kongelige Statsobligationer og af Massen af de Banksedler og andre repræsentative Papirer, som for Øieblikket befinder sig i Omløb i begge Riger."

Bourke erklærede, at disse Bestemmelsers Vedtagelse udgjorde en ufravigelig Betingelse for, at Freden kunde komme istand, og det lykkedes Wetterstedt kun med stor Vanskelighed at faa indført nogle Modifikationer. Ved den ene af disse blev "de repræsentative Papirer", der skulde være indbefattede i Statsgjælden, indskrænkede til, hvad der af saadanne var udstedt paa kongelig Befaling, og ved en anden blev Danmarks og Hertugdømmernes særskilte Gjæld udtrykkelig undtagen fra det Beløb, som skulde overtages. Hertil kan ogsaa lægges en Redaktionsforandring, hvorved Gjælden fra "den svenske Krone" blev overført paa "Hans Majestæt Kongen af Sverige i hans Egenskab af Kongeriget Norges Suveræn." Ogsaa denne staar i fuld Overensstemmelse med, at Karl Johan hævdede Norges Selvstændighed inden den Forening, som var paa Bane.

Det synes først at have været henimod den Tid, da Forhandlingerne nærmede sig sin Afslutning, at den Million Rigsdaler Banko, som Kronprinsen af Sverige havde buden den danske Konge for Norge, igjen kom paa Tapetet, skjønt rigtignok under Forhold og i en Form, der burde fritage Fredrik VI for den Beskyldning at have solgt sine Undersaatter for Penge. Til at sætte Auxiliærkorpset i Bevægelse, som skulde understøtte de allierede mod Frankrige, fattedes den danske Stat de fornødne Midler, som man dog havde haabet at faa fra England. Herpaa vilde den engelske Gesandt Thornton dog ikke indlade sig, idet de britiske Subsidier først skulde begynde at løbe fra det Øieblik, Auxiliærkorpset sluttede sig til Nordarmeen. Bourke maatte da modtage den af Kronprinsen tilbudte Million, idet han dog gjorde og fik godkjendt det Forbehold, at denne Ydelse ikke skulde — som af den svenske Underhandler fra først af paastaaet — sættes i nogensomhelst Forbindelse med "Norges Afstaaelse til Sverige."

Størst Vanskelighed vakte dog Spørgsmaalet om de Garantier, Sverige skulde have for, at Foreningen med Norge skulde finde Sted. For at sikre

sig mod, at der fra dansk Side skulde reise sig nogen Hindring herimod, var det Kronprinsen af Sveriges Agt at beholde de af hans Tropper besatte Hertugdømmer, indtil Freden var bleven ratificeret, og senere holde et Par herværende Fæstninger besat saa længe, til Fæstningerne i det sydlige Norge var tagne i Besiddelse af svenske Tropper som Sikkerhed for Landets fredelige Okkupation. Men herpaa vilde Bourke ikke gaa ind, da saadanne Foranstaltninger var saarende for den danske Konges fine Følelser. Paa dette Punkt havde Fredsforhandlingerne stanset, og ingen syntes at ville give efter. Da løsnede de atter og afvikledes i en Fart; thi et Magtbud udenfra truede med et at stanse Forhandlingerne og tilintetgjøre de Fordele, Karl Johan havde vundet, ja, at omstøde alle hans Forhaabninger.

Som vi ovenfor har set, fandt Karl Johans Holdning i det norske Spørgsmaal Medhold hos Keiser Alexander, der skulde yde ham en fortrinlig Støtte ligeoverfor Metternichs og Bombelles's Forsøg paa at blande Kortene for ham. Keiser Alexanders Optræden kom vistnok alle en Smule uventet; thi i hans umiddelbare Nærhed befandt sig to Mænd, som tilvisse havde meget mod Karl Johan og hans Særpolitik. Disse var Friherre Karl v. Stein, det store Hjul i Alliancen mod Keiser Napoleon, og Pozzo di Borgo, der begge søgte at modarbeide ham, hvor de kunde, først og fremst hos Keiseren, siden paa andre Hold.

Hos de engelske Generaler og Statsmænd herskede der gjennemgaaende en sterk Uvillie mod den svenske Kronprins over, at denne ikke saa snart som muligt førte sine Tropper til Holland, og i samtidige Breve fra dem spaaedes der Kronprinsen en Ulykke for hans Holdning. Allerede i December Maaned ses Lord Castlereagh at have tænkt alvorlig paa at inddrage de Subsidier, hvormed England understøttede Sverige, og derefter lade Kronprinsen og hans Mænd seile deres egen Sø. I den engelske Repræsentant ved det svenske Hovedkvarter Sir Edward Thornton havde Karl Johan dog en Ven, der tog hans Forsvar hos det britiske Ministerium.

Lord Castlereagh havde i Midten af November oplæst i Parlamentet en fra den britiske Gesandt ved Karl Johans Hovedkvarter indløben Rapport om, at Kronprinsens Tog mod Elben ikke skede i Sveriges Særinteresse, men var et Led af de almindelige Operationer og specielt tilsigtede Hannovers Gjengivelse til Storbritannien. Tre Dage efter indløb Efterretning, at den svenske Kronprins's Tog gjaldt de danske Stater. Nu blev den britiske Minister flyvende sint. Nogen Tid efter (18de December) kom Pozzo di Borgo til England, og Resultatet af hans Overlægninger med Castlereagh var, at denne begyndte at gjøre Alvor af sin Trusel om Subsidiernes Inddragelse. Han sendte Thornton en Depesche, hvori denne paalagdes at inddrage Subsidierne og lade General Wallmoden afmarschere til Rhinen, hvis Prinsen ikke øieblikkelig gik tilbage over Elben for at optræde i Holland i Forening med de Allierede. Denne Skrivelse indtraf Kl. 11 om Aftenen

den Dag, Kielerfreden skulde sluttes. Paa samme Tid modtog ogsaa Wetterstedt fra den svenske Gesandt i England, Baron Rehausen, en Meddelelse om en Samtale, han havde havt med den britiske Udenrigsminister, og hvori denne blandt andre libet tillidvækkende Udtalelser ogsaa havde ytret, at han vilde stanse Udbetalingen af Subsidierne. Wetterstedt og Thornton konfererede om, hvad de havde at gjøre. Idet Wetterstedt lovede, at der skulde være sluttet Fred inden 24 Timer, og at Karl Johan umiddelbart derpaa skulde bryde op for at marschere til Rhinen, kom de overens om at holde de modtagne Depescher tilbage og ikke engang lade Karl Johan faa Nys om deres Indhold, idet de var bange for, at han i sine Samtaler med den danske Gesandt kunde lade falde et Ord, som kunde give denne et Indblik i Sagernes forhaandenværende Stilling*). Men paa den anden Side gjaldt det at skynde sig og at undgaa enhver Opsættelse, der kunde gribe forstyrrende ind.

Det var, som sagt, den danske Regjering i Særdeleshed en Hjertesag at faa de besatte Provinser rømmede af Kronprinsens Tropper saa snart som muligt, og baade i sin Instrux for Bourke og i det af den fremlagte Udkast til Fredstraktat havde den omtalt denne Sag paa en Maade, som viste, hvor magtpaaliggende den fandt den. Karl Johan ansaa det imidlertid af største Vigtighed for sig at beholde Fæstningen Glückstadt som Pant, indtil Fæstningerne i det sydlige Norge var besatte af svenske Tropper. Som Sagerne nu stod, lykkedes det Bourke at faa drevet igjennem, at Hertugdømmerne skulde rømmes, naar Freden var bleven afsluttet eller senest, naar Ratifikationerne udvexledes. Hvad Karl Johan havde tænkt sig som Garanti for Erhvervelsen af Norge ad fredelig Vei, maatte han saaledes give Afkald paa.

Natten mellem den 14de og 15de Januar blev da Freden mellem Danmark og Sverige undertegnet. Den bekjendte Kielertraktat indeholder i sine to første Artikler de sædvanlige indledende Bestemmelser. I den tredie Artikel heder det: "Hs. Majt. Kongen af Danmark lover — for at give et tydeligt Bevis paa, at det er Hans Ønske igjen at tilveiebringe den nøieste Forbindelse med Hs. Majt. Kongen af Sveriges høie Allierede, og i den faste Overbevisning fra deres Side at finde samme Attraa til hurtigen at tilveiebringe Freden, saadan, som den var før Brudbet, — formelig og virksom at tiltræde den fælles Sag mod Hs. Majt. de Franskes Keiser, at erklære denne Monark Krig og til den Hensigt forene et bestemt Antal danske

*) Statsraad J. H. Vogt anfører i sin Selvbiografi: "Wetterstedt har ytret for mig, at hvis Bourke (Danmarks Underhandler) havde kjendt det Dokument, Wetterstedt bar paa sig i den sidste Underhandlingstid, havde han unddraget sig for Underskriften, da den foregik, under et eller andet Foregivende for at vinde Tid. Jeg har Grund til at antage, at dette Dokument stod i Forbindelse med en Opfordring til Kronprinsen fra de allierede Magter om at støde til Hovedarmeen og ikke at blive liggende i Holsten for at pleie eget eller Sveriges særegne Tarv."

Tropper med den forenede Nordtyske Arme under H. K. Høihed Kronprinsen af Sveriges Befaling, alt paa den Maade og ifølge de Bestemmelser, som nøiere er fastsatte i den Fredstraktat, der idag er underskreven imellem Hs. Majt. Kongen af Danmark og Hs. Majt. Kongen af det forenede Rige Storbritannien og Irland." Den 7de og 8de Artikel angaar Overdragelsen af svensk Pomern og Rügen, den 9de Oplagsretten for britiske Varer i Stralsund, den 10de Overtagelsen af Pomerns Gjæld, den 11te Erkjendelsen af svenske Dotationer i Pomern og paa Rügen. Art. 14—15 bestemmer, at der saa hurtigt som muligt skal meddeles Generalerne Underretning om Afslutningen af Freden og Fiendtlighedernes Ophør, hvorhos der fastsættes Erstatning for den Skade, som muligens kunde tilføies i Mellemtiden, Ophør af alle tvungne Leverancer, Ophævelse af Beslag paa Eiendom, Udnævnelse af Kommissærer til at overlevere og modtage de befæstede Pladse og afstaaede Lande samt Regler for disses Rømning m. v. Artiklerne 17—19 handler om Krigsfangernes Udvexling i Masse, Ophævelse af Embargo og Kongen af Sveriges Frasigelse af Reklamationer for danske Kaperopbringelser. Artiklerne 21—25 angaar Udleveringen af Dokumenter, Karter, privat Gjælds Betaling, Afslutningen af en Handelstraktat inden et Aars Forløb, fri Tilbageflytning af Krigsmateriel, Marine- og Paketfartøier, fri Postforbindelse over Pomern og Ophævelsen af en i Fredstraktaten i Jønkøping indtagen Bestemmelse om den norske Posts Gang gjennem Sverige. I to Slutningsartikler (27de og 28de Artikel) bekræftes de ældre Fredsslutninger og fastsættes der, at Ratifikationerne skulde udvexles i Kjøbenhavn senest inden 4 Uger.

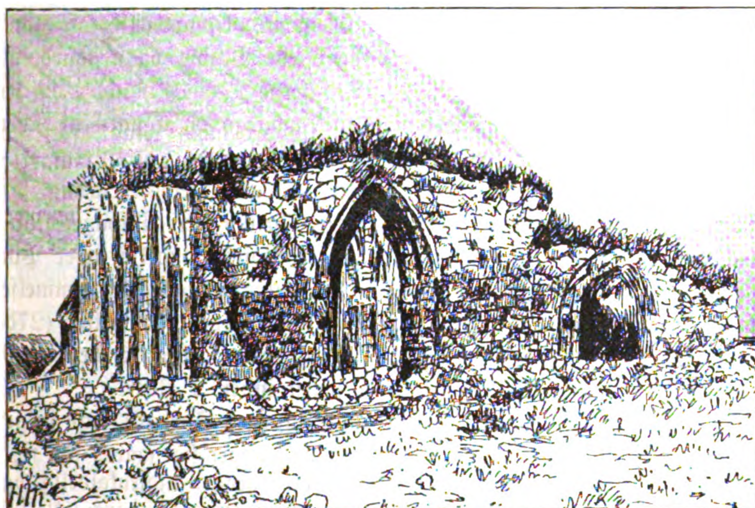
De Artikler i Traktaten, som vedrører Norges Forhold, var følgende:

Art. 4. Hs. Majestæt Kongen af Danmark frasiger sig, saavel for sig selv som ogsaa for sine Efterfølgere paa Danmarks Throne, uigjenkaldelig og for bestandig, til Fordel for Hs. Majestæt Kongen af Sverige og hans Efterfølgere paa Kongeriget Sveriges Throne, alle sine Rettigheder og Adkomster til Kongeriget Norge, nemlig de her opregnede Bispedømmer og Stifter Kristianssand, Bergenhus, Akershus og Throndhjem tilligemed Nordlandene og Finmarken indtil det russiske Riges Grænser. Disse Bispedømmer, Stifter og Provinser, der udgjør hele Kongeriget Norge, ligesom ogsaa alle Indvaanere, Byer, Havne, Fæstninger, Landsbyer og Øer paa alle dette Kongeriges Kyster, og dertil hørende Besiddelser — Grønland, Færøerne og Island deri ikke indbefattede —, ligesom og alle Forrettigheder, Rettigheder og Fordele, skal fremtidigen tilhøre Hans Majestæt Kongen af Sverige med fuld Eiendomsret og Suverænetet og udgjøre et Kongerige, forenet med det svenske. I denne Henseende lover og forpligter Hs. Majestæt Kongen af Danmark sig paa den høitideligste og mest forbindende Maade, saavel for sig som for sine Efterfølgere og for det hele Kongerige Danmark, til aldrig at gjøre nogen direkte eller indirekte Fordring paa Kongeriget Norge, eller paa nogen af dets Bispedømmer, Stifter, Øer og Strækninger, hvis Indvaanere alle er ved og i Kraft af denne Afstaaelse løste fra den Hyldings- og Troskabs-Ed, som de har aflagt til Danmarks Konge og Krone.

Art. 5. Hans Majestæt Kongen af Sverige forpligter sig, paa den høitideligste og mest forbindende Maade, til at lade Indvaanerne af Kongeriget Norge og

de til samme hørende Dele nyde deres Love, Forrettigheder og Rettigheder, Friheder og Privilegier, saaledes som de for Tiden er.

Art. 6. Da det hele Beløb af det danske Monarkis Gjæld hefter ligesaavel paa Kongeriget Norge som paa de øvrige Dele af Staten, saa forbinder Hs. Majestæt Kongen af Sverige sig, i sin Egenskab af Kongeriget Norges Suveræn, til at paatage sig en Del af samme, der svarer til Norges Folkemængde og Indtægtskilder i Forhold til Danmarks. Ved offentlig Gjæld forstaaes den, som Danmark har gjort saavel i Udlandet som indenrigs. Denne sidste bestaar i kongelige og Stats-Obligationer og i Massen af Banko-Sedler og andre repræsentative Papirer, udgivne i Følge kongelig Autorisation, som nu findes i Omløb i de to Kongeriger. Det nøiagtige Beløb af denne Gjæld

343. Kirkeruinen paa Kirkebø, Færøerne.

den 1ste Januar Aar 1814 skal bestemmes ved Kommissarier, som begge Regjeringer i den Hensigt skal udnævne, for at gjøre en rigtig Fordeling af samme, grundet paa Norges og Danmarks gjensidige Folkemængde og Indtægtskilder. Disse Kommissarier skal samles i Kjøbenhavn inden en Maaned efter Udvexlingen af nærværende Traktats Ratifikationer. De skal saa hastigt som muligt ende deres Arbeide, og i det seneste inden Udgangen af dette Aar.

Dog maa herved forstaaes, at Hs. Majst. Kongen af Sverige i sin Egenskab af Kongeriget Norges Suveræn ikke skal tage Del i Garantien af anden Gjæld end den, som her ovenfor er omtalt, der tilhører Kongeriget Danmark i Almindelighed, og til hvis Afbetaling alle Dele af dette Kongerige før Norges Aftrædelse burde bidrage.

Art. 12. Hans Majestæt Kongen af Danmark og Hans Majestæt Kongen af Sverige forpligter sig paa det høitideligste gjensidigen, med Hensyn til Anvendelsen af de Midler og Eiendomme, som tilhører de milde Stiftelser og det offentlige Bedste,

til aldrig at afvige fra de oprindelige Bestemmelser, der er givne dem i de Lande, som de ifølge denne Traktat har erhvervet, nemlig i Kongeriget Norge og Hertugdømmet Svensk-Pommern, tilligemed de samme paa begge Sider tilhørende Dele. Hans Majestæt Kongen af Sverige lover ifølge den almindelige Forpligtelse at vedligeholde det i Norge stiftede Universitet, ligesom ogsaa Hans Majestæt Kongen af Danmark forpligter sig til at vedligeholde Universitetet i Greifswald. De offentlige Embedsmænds Gage, saavel i Norge som i Pommern, skal ved den erhvervende Magt betales at regne fra den første Dag i det Kvartal, i hvilket dette eller hint Land tages i Besiddelse. De tvende kontraherende Magter skal lade de Pensionister, der bor i Norge eller Pomern, udbetale de Pensioner, der er dem tilstaaede af deres forrige Regjering, uden nogensomhelst Afkortning eller Forandring.

Art. 13. Da Hs. Majestæt Kongen af Sverige vil, forsaavidt det afhænger af ham, bidrage til, at Hans Majestæt Kongen af Danmark erholder Skadesløsholdelse for Afstaaelsen af Kongeriget Norge, og da Hans Svenske Majestæt nylig ved Afstaaelsen af Svensk-Pomern og Rügen har givet et tydeligt Bevis paa dette Sindelag, saa forpligter han sig til at anvende sin gode Tjeneste hos sine Allierede, ligesom og alle Midler, der staar i hans Magt, for ved en almindelig Fred fremdeles at forskaffe Hs. Majestæt Kongen af Danmark passende Skadesløsholdelse for Kongeriget Norge.

Art. 15. Litr. e. At de svenske (Tropper) umiddelbart, efterat nærværende Traktat er underskreven, skal rykke ind i Norge og besætte de befæstede Steder. Hans Majestæt Kongen af Danmark forpligter sig til at udstede de fornødne Befalinger paa den Maade, som er udviklet i den følgende Artikel.

Litr. m. At Svensk-Pommern og Øen Rügen skal forlades af de svenske Tropper og overgives til Hs. Majestæt Kongen af Danmark, saasnart Fæstningerne Fredrikshald og Kongsvinger, Frederiksstad og Akershus i Norge er blevne besatte af de svenske Tropper.

Art. 16. For at lette Udførelsen af forestaaende Artikel forpligter Hs. Majestæt Kongen af Danmark og Hs. Majestæt Kongen af Sverige sig gjensidigen paa det høitideligste til, saasnart nærværende Traktat er underskreven, at lade udgaa Proklamationer til Indvaanerne i begge de aftraadte Lande, der underretter dem om de i deres Stilling foregaaede Forandringer, løser dem fra deres Troskabs-Ed og opfordrer dem til med Rolighed at modtage deres nye Suveræners Tropper, der maatte komme ind i deres Land. Begge de kontraherende Magter skal til samme Tid udstede de nødvendige Befalinger til militære og civile Embedsmænd, foranstalte Fæstningerne, de befæstede Steder, Arsenalerne og øvrige militære Etablissementer, af hvilket Navn og Beskaffenhed de end maatte være, ligesom ogsaa Kronens Godser og Eiendomme uden nogensomhelst Undtagelse afgivne, og saaledes, at det afstaaede Land rolig og med fuld Magt gaar over til den nye Suveræn.

De høie kontraherende Magter skal uopholdelig tilbagekalde deres General-Guvernører og andre offentlige, ikke indfødte Embedsmænd, der ikke vil beslutte sig til at forblive under den nye Regjering, fra det afstaaede Land, og skal i Almindelighed anvende de mest passende Forføininger, der staar i deres Magt, for at forhindre al Udsættelse af denne Traktats Udførelse eller Brud paa dens Bestemmelser.

Art. 20. De Nordmænd, der for Tiden opholder sig i Danmark, og omvendt de Danske i Norge, ligesom og de Pomeraner, der opholder sig i Sverige, og de Svenske i Pomern, skal have fuldkommen Frihed at vende tilbage til deres

Fædreland og raade over deres rørlige og urørlige Eiendom, uden at betale Udførselstold eller nogensomhelst anden Udgift, der maatte være bestemt for et saadant Tilfælde. Begge de høie Magters Undersaatter, der er bosatte i et af de tvende Lande: Norge og Danmark, skal have fuldkommen Frihed inden et Tidsrum af 6 Aar, at regne fra den Dag, da Udvexlingen af nærværende Traktats Ratifikation finder Sted, at nedsætte sig i et andet Land, og skal være forpligtede til inden nævnte Tidspunkt at sælge sin Eiendom til en Undersaat af den Magt, hvis Stat de ønsker at forlade.

Det er ligeledes forbeholdt de tvende kontraherende Magters Undersaatter, der bor i et af de tvende Lande Sverige eller Pomern med Øen Rügen at bosætte sig i det andet Land inden benævnte Tidsrums Udløb og under ovennævnte Betingelser. Eiendomme, tilhørende de Personer, der efter denne Tids Udløb ikke har fulgt denne Bestemmelse, skal sælges ved offentlig Auktion efter Autoriteternes Forføining, paa det at Beløbet kan blive overleveret Eieren. Det skal staa Enhver frit for, i de ovenfor bestemte sex Aar, at gjøre et saadant Brug af sine Besiddelser, som han selv synes, idet der høitidelig loves og forsikres ham en fredelig Benyttelse deraf. De kan, saavelsom deres Agenter, uhindret begive sig fra den ene Stat i den anden, for at afgjøre deres Forretninger, uden at der lægges dem nogensomhelst Forhindring i Veien, som Undersaatter af den ene eller den anden Magt.

Art. 26. Enhver Embedsmand i Norge, han være Nordmand eller Dansk, skal uden Vanskelighed erholde sin Afsked, naar han forlanger den inden et Aar fra nærværende Traktats Ratifikation. Denne Artikel er ligeledes at anvende paa de Nordmænd, der er ansatte i Danmark, og de skal ikke være udsatte for nogen Forfølgelse eller Bebreidelse, fordi de har forlangt den.

Til Traktaten var knyttet to hemmelige Artikler. Den ene af disse angik den Million Rdr. Banko, som Karl Johan havde budt for Norge, men som Kong Fredrik VI havde vægret sig ved at modtage. I Stedet bestemtes der, at den tilbudte Million skulde ydes som Bidrag til Udrustningen af det danske Hjælpekorps, der skulde underlægges den svenske Kronprins's Kommando. Den anden separate og hemmelige Artikel var saa lydende:

"Det er udtrykkeligt og formeligt aftalt mellem Hs. Majt. Kongen af Danmark og Hs. Majt. Kongen af Sverige, at Grevskabet Laurvig i Norge med dets Tilliggender og alle dermed forbundne Privilegier og Forrettigheder forbliver Hs. danske Majestæts fulde Eiendom til fri Nydelse og Raadighed, ifølge Stipulationerne af nærværende Traktats 20de Artikel."

Samme Nat undertegnedes ogsaa Fredstraktaten med England, der tilbagegav alle sine Erobringer med Undtagelse af Helgoland og lovede Danmark en Subsidie af 400000 £ for den Hærkontingent, som Danmark havde forpligtet sig til at stille.

I den Uge, som fulgte paa Fredsslutningen, forblev Kong Fredrik paa Hindsgavl, dybt nedtrykt og forstemt over alle de Gjenvordigheder, som var væltede ind over ham. Den 17de Januar udfærdigede han sin Krigserklæring mod Frankrige, i hvilken det heder:

Ved den danske Regjerings Omhu havde den Krig, som allerede i femten Aar herjede Europa, ikke afbrudt det danske Folks Rolighed, førend Kongen øieblikkelig saa sig nødt til at anvende Forsvarsmidler, dels for at

beskytte sine Undersaatters Skibsfart, dels for at sikre sine til Tyskland grændsende Lande.

Engelske Vaabens Angreb paa Hs. Majestæts Hovedstad og den danske Flaades Bortførelse i Aaret 1807 endte den heldige Rolighed, som det hidindtil havde lykkedes Hs. Majestæt at lade sine Undersaatter nyde.

De danske Stater havde ved dette Angreb en fælles Fiende med Frankrig; deraf fulgte, at en Alliance blev søgt og indgaaet med denne Magt.

Keiseren gav formelig og offentlig Løfte om Folk og Penge; ogsaa rykkede en talrig fransk Armé ind i Kongens Stater.

Man var kommen overens om, at de Omkostninger, dens Underholdning medførte, skulde hvile paa den franske Regjering; de udgjorde Summer af flere Millioner Rigsdaler.

Uden at foretage sig noget vedblev denne Armé imidlertid at være Landet til Byrde længere, end den danske Regjering ønskede det. Omkostningerne ved dens Underholdning blev ikke erstattede, og Danmarks Fordringer i denne Henseende var ligesaa frugtesløse som de om de lovede Pengebidrag.

Statens Finantser, hvis Hjælpekilder allerede aftog ved Søkrigen og aldeles udtømtes ved denne nye Udgift, følte snart de sørgelige Virkninger af Indførelsen af Kontinentalsystemet, der angaves som Midlet til en almindelig Freds Tilveiebringelse.

De hanseatiske Stæders og tilgrændsende Provindsers Indlemmelse i det franske Rige lagde siden utaalelige Baand paa Handelskommunikationen med Tyskland. Virkningerne deraf udstrakte sig endog til de videnskabelige Forbindelser. Formelige Løfter, som flere Gange var fornyede, havde givet Haab om, at disse Hindringer, som saa høiligen stred imod den gode Forstaaelse, Hs. Majestæt stræbte at vedligeholde med den franske Regjering, skulde vorde hævede; men dette Haab blev altid skuffet.

Medens den franske Armé i Vinteren mellem 1812 og 1813 trak sig tilbage, forsvandt de keiserlige Tropper, som, ifølge en særegen Overenskomst, skulde være tilstede for at dække Grænserne af Holsten.

Da den franske Regjering paa samme Tid havde tilkjendegivet, at den vilde underhandle om Fred med alle sine Fiender, fandt Kongen det overensstemmende med sin Interesse at gjøre Storbritannien Fredsforslag. Alliancen med Frankrig havde nu intet Formaal mere. Kongen vilde gjerne have forebygget, at Stæderne Hamburg og Lübeck ikke paa ny skulde falde i de Franskes Magt, for at bortfjerne Krigen fra sine Grænser og hindre disse Stæders Ødelæggelse, hvis Velstand er saa umiddelbart forbunden med hans Undersaatters Interesse. Hs. Majestæt blev hindret i Udførelsen af dette Formaal. Hans Interesse fordrede derfor at antage de Tilbud, der gjordes ham, at forny Alliancen med Frankrig og at give den et videre Omfang, for at tilsikre sig mægtig Bistand mod de Suveræner, som ikke aflod at erklære, at de havde besluttet at understøtte Sveriges mod hans Staters Integritet stridende Fordringer.

Kongen har paa sin Side samvittighedsfuldt opfyldt Traktatens Betingelser.

Medens hans Hjælpetropper stred ved de franske Troppers Side, erholdt de dog ikkun en Del af den Sold, der ifølge Traktaten tilkom dem, og Hs. Majestæts Undersaatter led følelige Tab, saavel ved det Beslag, der lagdes paa de dem tilhørende Varer i Stæderne Lübeck og Hamburg, over hvilke den franske Regjering tillod sig at raade, som ved Borttagelsen af de Bankfonds, som var

i sidstnævnte af disse Stæder. De Løfter, der blev givne om Erstatning i Anledning af disse Besværinger, var ligesaa frugtesløse som de ofte gjentagne Reklamationer.

Der var i Traktaten lovet, at tyve Tusinde Mand skulde være tilstede for at forsvare Hertugdømmerne og Jylland; men Marschal Prinsen af Eckmühl forlod den Stilling, som dækkede disse Provinser, gik tilbage til Hamburg med alle de under hans Kommando staaende Tropper og overlod til sin egen Skjæbne det kongelige Troppekorps, der ikke var istand til at modstaa den overlegne Styrke, som rykkede frem for med Magt at tiltvinge sig Indgang i Landet.

Fiendernes Indfald i Hertugdømmerne og Fæstningernes Tab var Følgerne af, at Kongen blev forladt af en Allieret, paa hvis Hjælp han med Føie kunde gjøre Regning.

Hs. Majestæt har været nødt til at give sit Samtykke til den tungeste Opofrelse for at sikre det øvrige af sine Stater for det Indfald, hvormed de strax derpaa til Lands truedes af flere Magters forenede Tropper og for igjen at komme i Besiddelse af de Provinser, som var faldne i Fiendernes Hænder.

Han tilbagekalder sin Minister fra de Franskes Keisers Hof og har erklæret Hs. keiserl. Majestæts ved sit Hof residerende Minister, at han ikke længere erkjendes i denne Egenskab, og at han skal gives de Midler, der udfordres til hans Tilbagereise til Frankrige. Tillige erklærer Hs. Majestæt, at han vil forene sig med de mod Frankrig allierede Suveræner for at medvirke til Gjenoprettelsen af en almindelig Fred, som alle Europas Nationer attraar, og som de danske Stater saa høiligen behøver."

Den følgende Dag offentliggjorde Kong Fredrik VI fra Middelfart et aabent Brev om, at han for sig og sine Efterkommere havde aftraadt til Sveriges Konge sine Rettigheder til Kongeriget Norge. Dette Brev, der **var kontrasigneret af Statsminister Nils Rosenkrantz, var i sin Helhed saa lydende:**

Vi Fredrik den Sjette, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Oldenborg og Pomern, Fyrste til Rygen, gjør vitterligt: at da Vi under mange og haarde sammenstødende Omstændigheder for Vort Monarki have, for at gjenoprette Fred i Norden og for at afværge fra Kongeriget Norge en det overhængende Hungersnød, ved Freds-Traktat af 14de i denne Maaned frasagt Os, saavel for Os selv, som for Vore Efterfølgere til Danmarks Throne og Kongerige, til Fordel for Hans Majestæt Kongen af Sverige og hans Efterfølgere til Sveriges Throne og Kongerige, alle Vore Rettigheder og Adkomster til bemeldte Kongerige Norge; saa have Vi ved samme Freds-Traktat afløst, ligesom Vi ved dette Vort aabne Brev afløse alle Norges Indbyggere i Almindelighed, og Enhver af dem især, fra den Hyldnings- og Troskabs-Ed, de, som Undersaatter i Almindelighed eller som Embedsmænd i Særdeleshed, Enhver i sin Stilling, civil eller militær, geistlig eller verdslig, til Os have aflagt; hvorhos Vi, paa Grund af, og i Overensstemmelse med Traktatens 16de Artikel indbyde dem alle til, med Orden og Rolighed at gaa over til den nye Regjering, som paa den mest forbindende Maade har forpligtet sig til, at lade Norges Indvaanere beholde og nyde deres Love, Fritagelser, Rettigheder, Friheder og Privilegier, saadanne som de for nærværende Tid ere.

Middelfart den 18de Januar 1814.

Fredrik R.

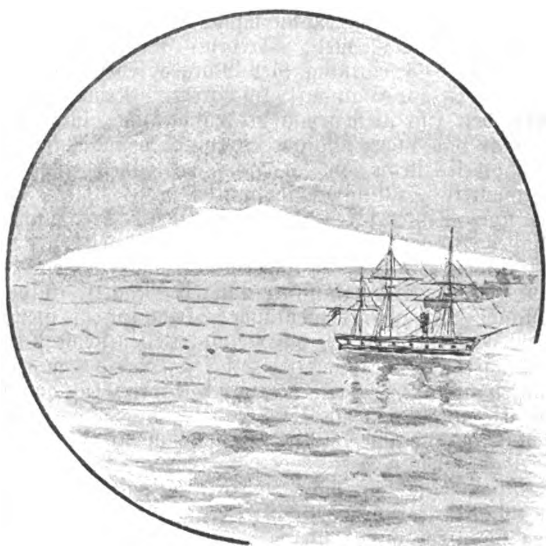
(L. S.)

Dette ledsagedes af følgende ret gribende Adresse til det norske Folk:

Det er Vore tro Undersaatter og hele Europa bekjendt, hvor redeligen og uafladeligen Vi, først som Thronarving og derefter som Konge, har ønsket og bestræbt Os for at vedligeholde Fred for Vore Riger og Lande, og ved Fredens Velsignelser at fremme deres Velstand og Lykke.

Imedens Krigen, siden 1792, rystede alle Europas Stater, lykkedes det, i fulde 15 Aar, at afvende dens Forstyrrelser og Farer fra disse Riger og Lande. Ikkun da fremkaldtes til Vaaben, naar det gjaldt om at værge for Fædrenelandets Rettigheder, og at opretholde dets Fred.

I Aaret 1806 nærmede de krigende Magters Hære sig til Statens Grændser mod Fastlandet. Vore sammendragne Tropper holdtes da der, for at sikre mod saadanne Voldsomheder, som Grændseprovinser, blottede for væbnet Forsvar, i en saadan Tid, maatte være og vare udsatte for.

344. Det sidste Syn af Island (Snefellsjökul).

Vore Hensigter var rene og aabne. Vort Folk og Europas Fyrster erkjendte dem som saadanne. Alle Forbund med fremmede Magter var fornyede og bekræftede. Med ærlig Troskab opfyldte Vi Pligterne, som de paalagde Os. Ingen Paastand ytredes fra Vor Side, som kunde opvække Tvivl om Hensigt til Trætte med nogensomhelst Magt, mindre endnu fremkalde til Angreb eller Overfald. Alle Nationers Skibe søgte Sikkerhed i danske og norske Havne, og fandt den der lige for alle.

Vi nærede da roligen det Haab, at Enhver vilde indse, at det fra Vor Side saaledes fulgte politiske System vilde være i alle Henseender ufornærmende, og det eneste, som, efter vor Stats Beliggenhed, stemmede med dens Interesse og med det øvrige nordlige Europas tillige.

Men dette Vort retmæssige Haab blev pludseligen skuffet. Sjæland og med den Hovedstaden overfaldtes baade til Lands og Vands af en mer end almindelig

Overmagt, og Flaaden faldt de angribende i Hænde. Imidlertid opbragtes de talrige danske og norske Skibe, som, i Tillid til Statens Fred, befor alle Have, og de med deres Ladninger, Nationens kostbare Eiendom, gjordes til Bytte.

Et saa overordentligt Angreb fremkaldte til Modstand, som fandt almindeligt og lydeligt Bifald, ogsaa hos de største Kontinental-Magter, og som ledte til nøiere Forening med Frankrig, der tilsagde Forbund og Understøttelse. Men ved denne Understøttelse selv forøgedes kun Statens Byrder, uden at Diemedet blev opnaaet. For en Tid forsterkedes vel Forsvaret til Lands, men uden at derved kunde udrettes Noget mod Magten paa Søen.

Imidlertid rystede Folkets i den foregaaende Fredstid erhvervede, Velstand ved Krigens Udbrud og ved dens Fortsættelse. Kilderne til denne Velstand svækkedes mere og mere. Statens Indtægter og sammes Beløb i Værd maatte aftage i lige Grad, som dens uundværligste Fornødenheder, og med dem dens Udgifter tiltog. Nationens vigtige Erhverv ved Skibsfart og Handel afbrødes, og endeligen indførtes et System, som umiddelbart virkede imod al Samfærdsel til Sos mellem Nationer og Stater, og tilintetgjorde for Vore Riger og Lande den sidste Levning af den Søhandel, som endnu havde lindret Krigens Onde, uden at føre nærmere til det angivne Diemed: Freden.

Under denne Tingenes Forfatning blev Norges Forsyning med Levnetsmidler stedse besværligere og for Danmark kostbarere. Neppe blev det muligt, at tilbringe dette Rige den Hjælp, hvorpaa det havde saa billigt Krav. Ikkun utrolige Opofrelser kunde paa nogen Maade overvinde denne Vanskelighed.

Det var Os imidlertid stedse om at gjøre, at tilveiebringe et forandret Forhold i Statens udvortes Stilling. Tidspunktet hertil syntes at nærme sig, da flere af Europas store Stater ytrede Tilbøielighed til Fredsunderhandlinger. Vi greb denne Leilighed for at tilbyde Storbritannien, den eneste Magt, med hvilken Danmark var indviklet i Krig, at underhandle om Fred, og Vi formodede, at Tilbudet, ogsaa hos de med Storbritannien allierede Magter, skulde finde billig Bedømmelse og Bistand. Men Vore gjentagne Skridt for at gjenoprette Fred med Storbritannien blev uden Virkning, da Gjenoprettelsen stedse blev underkastet den Betingelse: at Kongeriget Norges Aftrædelse til Sverige maatte lægges til Grund for Fredsunderhandlingerne; og Sverige, forladende sig paa sine mægtige Medforbundne, som ikke undlod at understøtte dette Riges Fordring og Storbritanniens Erklæring, lagde dagligen mindre Skjul paa sit Sindelag, indtil det viste sig i virkelige Fiendtligheder.

I saadan Stilling, truet af halve Europa, omgivet til Lands og til Vands af overlegne Magter, fornyede Vi med Frankrigs Keiser de for en Tid afbrudte Forhold, og oprettede med Keiseren et nøiere Forsvars-Forbund, hvori gjensidig Understøttelse imod fælles Fiender blev fastsat, og hvoraf fulgte Krigserklæringer mod de Magter, som allerede i Gjerningen havde erklæret Krig imod Os.

Troligen opfyldte Vi fra Vor Side dette fornyede Forbund, som sigtede til Opretholdelsen af Statens Selvstændighed. Et betydeligt Troppekorps forenede Vi med det franske, for at forsvare Holsten og Hamburg; men saaledes forandrede Krigslykken sig, at Vi ikke kunde erholde den forventede og tilsagte Bistand. Da de fiendtlige Hære i stort Antal, med Kraft, trængte frem, maatte de franske Tropper, hvis Antal under Begivenhedernes Omvexling var mindre, end Traktaten havde stipuleret, trække sig tilbage til Hamburg, og overlade Grænsens Forsvar til Vore Tropper alene, hvis Styrke ingenlunde var tilstrækkelig til at modstaae Fiendens angribende Overmagt.

Imidlertid havde det keiserlige-østerrigske Hof tilbudet sin Mægling imellem Danmark og de imod samme allierede Magter. Den truende Fare for Staten, som daglig blev frygteligere, og Byrderne, som allerede trykkede Folket, og som vilde forøges ved fiendtligt Overfald og mulig Oversvømmelse, svævede Os for Øine. Den eneste Allierede, Vi havde, saa sig ikke istand til nu at kunne komme til Hjælp, hvor det for Os uopsætteligen behøvedes. Vi betænkte Os da ikke

paa at antage den østerrigske Keisers forekommende, velvillige Tilbud, og Vi smigrede Os med, at saa mægtig en Fyrstes Mellemkomst skulde, idetmindste tildels, afvende det Tab, som Sverige, understøttet af Rusland, England og Preussen, var sat istand til at foraarsage vort Monarki. Men ogsaa dette Haab blev skuffet, da det af Østerrige gjorte Skridt ikkun for en kort Tid stansede Fiendens Fremgang i Hertugdømmene.

Gjentagne Fredsforslag blev nu gjorte fra og til Sveriges Kronprinds, som, i Spidsen for en overlegen, af flere mægtige Staters Tropper sammensat Hær, vedblev at fordre Norges Aftrædelse, hvilken Sveriges Medforbundne havde tilsagt. Fiendtlighederne begyndte paany. Fæstningerne Fredriksort og Glückstadt var faldne. Om ikke alt skulde sættes i Vove, maatte Forsvarsanstalterne for det første og for det meste indskrænkes til Fyen, hvorhen Vi beordrede alle de Tropper, som fra Sjæland kunde undværes, og hvorhen Vi begav Os selv, for at være Kamppladsen og Underhandlingerne desto nærmere.

En fornyet Underhandling standsede atter Angrebet, som var naaet til Jyllands Grænse. Denne Provins var ikke at beskytte imod Overmagtens fiendtlige Oversvømmelse, om endog en rolig Besiddelse deraf kunde have været gjort stridig. Men ved at blive, ligesom Hertugdømmerne allerede var det, Krigens Skueplads, var ethvert Middel Os berøvet til at se Korn sendt derfra til Norge.

Nu fremkom altsaa det vigtige Øieblik, da, uden videre Henstand, maatte afgjøres om Fred eller fortsat Krig.

Vanskeligere Stilling end Danmarks, som afskaaret fra Norge, stod ene imod saa mange og i Forening saa mægtige Stater, har neppe nogen Stat hidtil havt; og vanskeligere Pligt end her at vælge, har ingen Fyrste været paalagt. Havde Sagen angaaet Os Selv alene, eller det blot var kommet an paa, at gaa en truende Fare imøde, naar et ønsket Udfald kunde, endog igjennem den skrækkeligste Kamp, øines, da vilde Vor Beslutning snart have været tagen; thi Vi kjendte Vort Folks som Vore Troppers modige Sindelag, og vidste, hvad Folket endnu, uagtet langvarig Krig havde svækket dets Kræfter, vilde opofre og lide for Fædrenelandet og for Os, naar Vi dertil opfordrede.

Men under Omstændigheder, saadanne som de der var forhaanden, kunde Vi ikke udsætte det hele Monarki for at opløses, endog i dets enkelte Dele, ikke forlange, at et trofast Folk i en alt for ulige Kamp skulde udgyde Blod, for muligen og sandsynligen at fremme det modsatte af Kampens Øiemed.

Dog var det end ikke om Vaabenkamp alene, Vor Beslutning var at tage. Norge var udsat for den frygteligste Hungersnød, naar Jylland blev Krigens Skueplads, og al Korntilførsel andenstedsfra var Nordmændene betagen. Efter Forestillinger, som Vi alt forhen havde modtaget fra indsigtsfulde og betroede Mænd, havde alene en Fjerdedel af det Kornforraad, som udfordres til Norges Forsyning indtil næste Høst, med største Fare og Tab kunnet opsendes. Selv Midlerne til Korntransporten didhen var nu ikke tilstrækkelige. Ikke en Fjerdedel af de Skibe, som ellers kunde dertil være brugte, var mere i de danske Havne. De øvrige var allerede med deres Ladninger blevne til Bytte. De Anstrængelser, som Danmark i den Henseende længe havde gjort mulige, var ikke at udholde; de havde allerede kostet Landets Finantser mange Millioner. En Trediedel af Norges kultiverede Land var i forrige Aar, af Mangel paa Sædekorn, ikke bleven besaaet. Saatiden i Aar nærmede sig, og fordrede en Opsendelse af flere Hundrede Tusinder Tønder Korn. Tilførsel fra fremmede Havne i Sønden og Norden gjordes, ved Landets Blokade, umulig. At udsætte Norge i dette Aar atter for Mangel af Sædekorn, vilde have været et Middel til Ødelæggelse, hvis Følger var uberegnelige; thi naar Norges Produktion af Korn i saa høi Grad blev ved aarligen at svækkes eller hæmmes, og Udførselen af dette Riges Produkter var spærret, tilstrækkede ikke Rigets hele cirkulerende Formue til at kjøbe alt dets nødvendige Brødkorn, om det endog var muligt at se samme tilbragt.

For Gud og for Mennesker har Vi da ikke troet at kunne forsvare, at stille et ædelt Folk blot for en Ulykke, som overgaar alle andre, og som selv ikke Sværdet havde kunnet afværge, naar Vi endog, omgiven af Vore brave Tropper, efter deres og samtlige Vore Undersaatters Ønske, havde kastet Os i Kampen, ikke mod en, men mod flere, i Forening overlegne, Fiender. Kræfterne, som var frembragte og kunde fremdeles frembringes imod Os, var ikke at beregne. Selv en Seier kunde ikke redde det Hele, og Tab maatte have fremskyndet endnu større Ulykke og have gjort alle videre Underhandlinger umulige.

I en saa fortvivlet Stilling, som en langvarig Forsvarskrig, og tilsidst den almindelige, alt fortærende Krigslue, som har udbredt sig over hele Europa, har fremkaldt, og som Vores nidkjære Omhu for Vore tro Undersaatters Velfærd ikke, under saa overordentlige Uheld, har været istand til afværge, har Vi maattet gribe til det eneste Middel, der nu frembød sig, for at redde Norge fra at forkomme af Hunger, imedens Danmark, kjæmpede imod ulige Kraft, ene bar Stridens Byrder, og udsattes for dens Følger.

Vi har, under alle disse sammenstødende haarde Uheld, maattet aftræde til den svenske Krone de Rettigheder til Kongeriget Norge, som vi arvede fra Vore Forfædre.

Vi afholder os fra at skildre de sørgelige Følelser, som Sønderrivelsen af Baandet imellem begge Riger foraarsager Os. Enhver Dansk, enhver Nordmand vil letteligen slutte sig dertil af, hvad han selv føler.

Staternes Skjebne staar i Forsynets Haand.

Vi har intet forsømt i de 7 Aar, medens Kampen har varet, for at vedligeholde det Baand, som flere Aarhundreder og Nordmændenes urokkelige Troskab gjorde ærværdigt. Det første Brud derpaa fandt Sted, da Staten berøvedes sin Flaade og derved Midlerne til fælles Undsætning, fra det ene Rige til det andet. Alle omgivende Magters Forening imod Monarkiet har fremskyndet den voldsomme Sønderrivelse.

Imidlertid har Vi sørget for, at under den Regjering, der træder ind i Vores Sted, enhver Norges Indbygger, efter sin Stand og Stilling, skal nyde og beholde de Rettigheder og Friheder, som han er i Besiddelse af.

Aldrig kan, aldrig vil Vi glemme den Troskab og Hengivenhed for Os og Vores Stamme, hvilken det ædle norske Folk i alle Tider og Tilfælde har givet saa rørende Beviser paa.

Saalænge Troskab iblandt Folkeslægterne agtes som en Dyd, vil Nordmændene nævnes som de, der stod ved Siden af eller overgik ethvert andet Folk i denne Dyds Udøvelse.

Vi og Vore Forfædre har stedse faderligen regjeret over det norske Rige. Villigen ydede Danmark i disse sidste Nødens Aar det Korn, som de norske Brødre trængte til.

Vort oprigtige Ønske er, at Lykke og Held maa til den sildigste Tid blive det tapre og ædle norske Folks Lod.

Middelfart den 18de Januar 1814.

Frederik R.

Den 20de Januar tog Kong Fredrik Ophold i Nyborg, hvorfra han traf de forskjellige Forberedelser, som Tingenes nye Tilstand krævede. Først i Begyndelsen af Februar Maaned vendte han tilbage til Kjøbenhavn. Han havde frabedt sig enhver officiel Modtagelse af Byens Borgerskab i Anledning af Høitideligheden, og navnlig ønskede han ikke at se Byen illumineret. Han kunde vist have sparet sig den Uleilighed; det var ikke en levende Sjæl, som tænkte paa at vise ham den Ære. Thi i alle Lag af Befolkningen

gjærede der et sterkt Misnøie med ham og hele hans Færd. Uvillien kom vel ikke aabenlyst frem i frimodige Ytringer*); men den stiltiende Foragt, som vistes Kongen og hans Adjutanter, var dog meget almindelig og følelig. Man lagde med ikke liden Fornøielse Merke til, at der i de første Dage efter Kongens Hjemkomst og endnu en Stund bagefter ikke viste sig en eneste af de "røde Fjær" paa Kjøbenhavns Gader.

Den 16de Januar lod Karl Johan i Kiel festligholde Fredsslutningen med en militær Parade og en kirkelig Taksigelsesfest. Dagen efter udfærdigede han til sine Tropper en Dagsbefaling, hvori han melder, at Freden med Danmark var afsluttet, og at den hele Hær nu skulde sætte sig i Marsch mod Rhinen. "Der er ikke længere nogen Rivalitet mellem Nordens Folk," udtaler han, "de har erkjendt, at de har de samme Interesser. Forenede i det ædleste Øiemed vil de stride samlede for Fastlandets Frihed, for Fyrsternes og Nationernes Uafhængighed. Nordens Folk betragter ikke Franskmændene som Fiender. Som saadan betragter de ene og alene ham, som har gjort alt, for at forhindre deres Forening, ham — man kan ikke for ofte gjentage det, — som har villet undertrykke alle Folkeslag og plyndre alle Lande."

Tre Dage efter brød de svenske Tropper op og marscherede sydpaa. Selv forlod Karl Johan, der havde adskilligt at ordne med Hensyn til Traktaten og dens Ratifikation, først den 24de Januar Holsten.

Der hviler over Karl Johans Holdning overfor Norge i disse Dage en Uklarhed, en Dobbelthed, om man vil, som det maa være Fremtiden forbeholdt at skaffe fuld Rede i. Med Hensyn til den ved Kielertraktaten medgivne Forenings Karakter har han nemlig udtalt sig paa forskjellig Vis, idet han i sine fortroligere Breve, hvor han kan lade sin virkelige Opfatning træde frem, ytrer sig i Overensstemmelse med de Anskuelser, som han havde ladet Traktatens Artikel 4 tolke, medens der i andre Skrivelser, som, om end undertegnede af ham, dog vel at merke er udgaaede fra hans Kancelli, udtrykkelig siges, at Norge er bleven afstaaet til Sverige eller Sveriges Krone.

I et Brev, som han den 15de Januar tilskrev Sønnen, Prins Oskar, der fra første Stund af og af ham selv skulde modtage den eneste rigtige rigtige Opfatning af det nyskabte Statsforbund, skriver han: "Mit kjære Barn! Freden er bleven sluttet. Norge er forenet med Sverige og danner et særskilt og uafhængigt Kongerige. Denne Begivenhed er af over-

*) Bekjendt er Anekdoten om den lystige Kammerherre Schrødersee og Kongen. Da der efter Freden var anordnet en stor Takkefest, udeblev Schrødersee som sædvanligt ved Kirkeparaden, men mødte ved Taffelet. "Hvorfor var De ikke med ved Kirken idag, Schrødersee?" raabte Fredrik VI, da han fik Øie paa ham. "Jeg var der, Deres Majestæt." "Hvor var De da? Jeg saa Dem ikke." "Jo, Deres Majestæt, jeg opholdt mig bag Alteret." "Hvad vilde De der?" "Jeg vilde høre, hvad Vorherre sagde, fordi Deres Majestæt takkede ham." "Nu, hvad sagde han?" "Han sagde: "Ingen Aarsag!""

ordentlig stor Betydning for Norden. De største svenske Kongers Bestræbelser var standhaftigen rettede mod dette Maal; Skjæbnen skuffede deres Forhaabninger. Forsynet har kronet vore Foretagender med Held, idet det har beskjærmet og ledsaget mig. Lad os takke det, lad os, kjære Ven, gjøre os værdige til de Velgjerninger, det udøser over os." Til Keiseren af Rusland skrev han samme Morgen, idet han oversendte ham Sværdordenens Storkors: "Norge er forenet med Sverige." I Brevene til Kongen af Preussen, Keiseren af Østerrige og Prinsregenten af England, der samtlige ved sin Ordlyd viser sig at have været Kancellifunktionærers Arbeide, heder det derimod: "Danmark afstaar Norge til Sverige."

Der findes imidlertid paa den anden Side ogsaa Dokumenter fra Karl Johans Haand, der hævder Sveriges Supremati.

Samme Dag, som de ovenfor omtalte Breve og Depescher udfærdigedes, foreslog Karl Johan i en Skrivelse til Kong Karl XIII, at der i Norge skulde ansættes to Generalguvernører, nemlig Grev Essen i det søndenfjeldske og Friherre Georg Adlersparre i det nordenfjeldske. Til den første af disse, der opholdt sig i Stockholm, skrev Kronprinsen den 15de Januar: "Jeg ønsker, at De strax selv tager Befalingen over den ved den norske Grændse værende Hær for i en Sammenkomst med de danske Befalingsmænd at overveie de Foranstaltninger, som under Sagernes nuværende Tilstand bør træffes paa begge Sider. Med et Korps paa 6000 Mand bør strax Fredrikshald, Kongsvinger, Fredriksstad og Akershus besættes. Jeg antager, at en større Styrke ikke vil behøves, eftersom Norge ikke tages i Besiddelse som en erobret Provins, men alene forenes med Sverige for samlet med det at udgjøre et eneste Rige. Med Tiltro overlader jeg Dem, min Ven, at fuldbyrde, hvad jeg med saa store Anstrengelser har forberedt." Samme Dag skrev Kronprinsen til Adlersparre: ". . . . Som et Bevis paa min Tillid til Dem, anholder jeg nu hos Kongen om, at Hs. Majt. vil behage at udnævne Dem til General-Guvernør i den nordlige Del af Kongeriget Norge, det vil sige over Throndhjems Stift og Nordlandene. Jeg er overbevist om, at disse Landskabers Vel ei kan anbetroes i bedre Hænder. Indgyd hos deres Indbyggere Tillid til den nye Regjering, forsikre dem om, at deres Love samt Fri- og Rettigheder skal blive helligt bevarede og de Ønsker, de kan gjøre for en bedre Fremtids Skjæbne af Hans Majt. vil blive optagne med Tilfredshed eller forekomne. Lad dem modtage Overbevisningen herom i den faderlige Beskyttelse, hvormed Kongen omfatter det Folk, som allerede staar under hans Scepter og med sin Kjærlighed belønner hans Omsorg. Naar de med Tillid slutter sig til sine nye Landsmænd, skal Sveriges Forraad aabnes for dem og deres Trang tilfredsstilles." Men Tilbudet blev ikke modtaget af Adlersparre, hvad enten denne nærede Uvillie mod at se Norge styret af "svenske Fylkeskonger" eller Afslaget var begrundet i hans svækkede Helbred og mindre gode økonomiske Forfatning.

Da denne Udstykning af Norge, som saaledes synes at have været paatænkt, paa Grund heraf ikke lod sig gjennemføre, blev det vel bestemt, at der kun skulde være en Generalguvernør; men i det nordenfjeldske skulde der indsættes en Guvernør, hvortil Landshøvdingen i Gøteborg Grev Axel Rosen udsaaes.

Det siger sig selv, at disse Skridt ikke kan lade sig forene hverken med de gamle Unionsplaner, Karl Johan havde stillet sig i Spidsen for eller med hans udtrykkelige Erklæring i selve Kielertraktaten, at Norge skulde bestaa som et selvstændigt Rige inden Unionen.

Der er dog ingen Grund til at tro, at Karl Johan havde opgivet det Standpunkt, som han hidtil havde indtaget, men nok, at han i Øieblikket fandt det heldigt at lade sin personlige Opfatning af dette Spørgsmaal staa tilbage for de Anskuelser, som inden den svenske Regjeringskreds gjorde sig gjældende, og som ikke levnede Rum for nogen anden Mening, end at Norge helt og holdent skulde indforlives i Sverige.

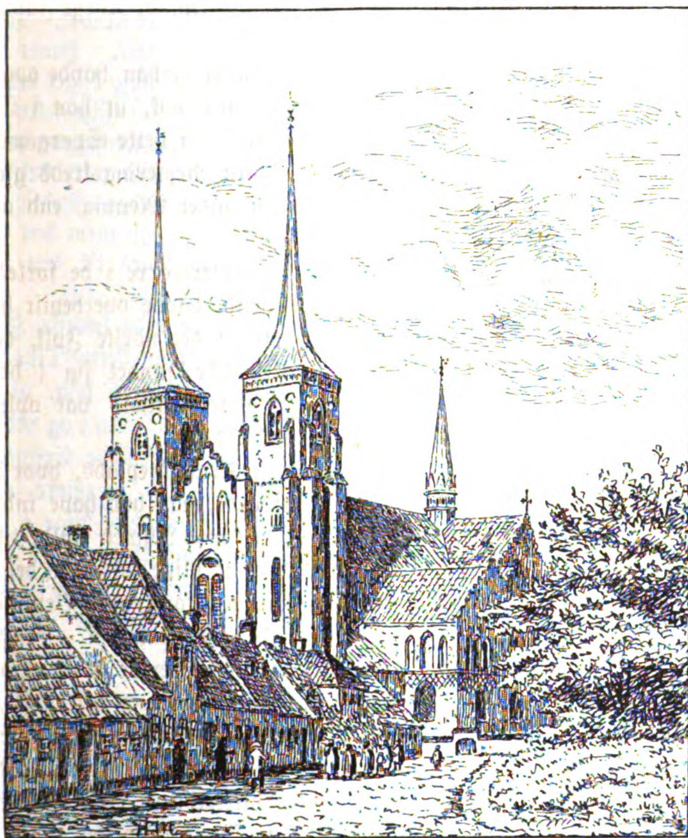
De Forhandlinger, som Karl Johan og Adlersparre i de forløbne Aar havde ført med Grev Wedel og andre Nordmænd, havde overbevist ham om, at denne Mening vilde blive gjort til Skamme af det norske Folk, der i sin seige Fastholden paa det nedarvede vistnok havde fundet sig i det uindskrænkede, milde Enevoldsstyre, men saasnart dette Forhold var opløst, ikke tog til Takke med hvadsomhelst, man vilde byde det.

Saa længe han befandt sig paa en fjern Krigsskueplads, hvor han selv ikke kunde gjøre sine personlige Anskuelser gjældende, maa han have indtaget en mæglende Holdning. Paa den Tid, da Marschen mod Rhinen skulde tiltrædes, dukkede der ogsaa op hos ham Forhaabninger om at blive kaldet til den franske Throne. Gik disse i Opfyldelse, var han fritagen for enhver Befatning med Ordningen af de Forhold, som var skabte ved Kielertraktaten. Hensynet til det svenske Folk, som han skyldte saa meget, bød ham derfor at overlade denne Ordning helt og holdent til den svenske Regjering, om han end vidste, at den vilde indrømme Nordmændene mindst muligt af national Selvstændighed og konstitutionel Frihed. Saaledes gik det da til, at de forskjellige indledende Skridt til at "tage Norge i Besiddelse" blev dikterede af en helt anden Aand end den, som Kielertraktatens Artikel 4 skyldte sin Tilblivelse.

I de officielle Aktstykker fra denne Tid kommer Brydningen mellem Kronprindsens personlige Opfatning og Regjeringens Anskuelse temmelig utilsløret frem, vistnok ikke som et Enten — eller, men som et Baade — og. Et Udtryk herfor har vi saaledes i den Proklamation, som Karl XIII efter Kronprinsens Udkast under 8de Februar fra Stockholm udfærdigede til det norske Folk. Den lød saaledes:

"Gjennem en formelig Fredstraktat, som er afsluttet i Kiel den 14 Januar sidstleden, har Kongen af Danmark for sig og sine Efterfølgere paa den danske Throne, for evindelige Tider aftraadt til os og vore Efterfølgere paa Sveriges

Throne alle sine Rettigheder og Titler til Kongeriget Norge, samt i Følge denne Affstaaelse løsgivet eder fra den Troskabs- og Hyldings-Ed, som I har svoret Hans kongelige danske Majestæt og den danske Krone. Svenske Tropper skal derfor betræde eders Grændser. Modtager dem med Rolighed og Tillid. De kommer som Brødre, som Soldater af samme Folk, af Naturen bestemt til at være forenet. Ethvert fremmed Folk, som kunde true eders Fædreland, skulde ville røve eders Eiendom og krænke eders Rettigheder. — Svenske Soldater,

345. Roskilde Domkirke, de dansk-norske Kongers Gravsted.

Ætlinger af samme Stamme som Norges Folk, kommer for at befæste eders Rettigheder og eders Frihed. — Vor Generalguvernør skal paakalde de mest anseede Mænds Indsigter iblandt eder, for at forelægge til vor Prøvelse og Stadfæstelse Forslaget til en Statsforfatning, der er lempet efter eders Behov og kan betrygge eders Lyksalighed. — Vi lover eder forud, at denne Statsforfatning skal hvile paa de tvende skjønneste Rettigheder, som tilhører et tappert og ædelt Folk: den at ytre sig gjennem sine Repræsentanter og at beskatte sig selv. — Saadan er vor

Hensigt, Nordmænd! Vort Hjerte eier ikke andet Formaal, end at berede eders Vel. Vor høitelskede Hr. Søn, Generalissimus for begge Rigers Krigsmagt til Lands og Vands, som i dette Dieblik strider for Folkenes Frihed og Selvstændighed, skal vide at høiagte eders Rettigheder. Han deler i denne Henseende vor hele Tænkemaade, og skal forplante den til sin Søn. Maatte fra dette Dieblik al Avind forsvinde mellem den skandinaviske Halvøs tvende Nationer! Deres fælles Styrke hviler i deres indbyrdes Enighed og Tillid. Deres Ærgjerrighed er indskrænket til deres Grændser, og de har ingen anden, end at forsvare deres Jord. Krigen skal ei mere strække sine Ulykker til eder. De Fjelde, som adskiller Sverige og Norge, ophører nu at være Grænser. Havet og Indbyggernes Tapperhed er herefter de eneste Formure, som disse Riger behøver. — Vi har truffet alle fornødne Anstalter til at paaskynde Korntilførselen til eder. En oplivet Handel og paany aabnede Havne skal i den Henseende understøtte vore Bestræbelser og berede eder nye og længe savnede Kilder til Velstand. I skal — vi tvivler ei derpaa — gjennem en almindelig Ordens Vedligeholdelse, gjennem den Lydighed, I er eders nye Konge skyldige, gjennem den Tillid I viser ham, og gjennem en sand Fædrelandskjærlighed svare til den faderlige Omhu, vi aldrig skal ophøre at vise eder."

Men de Anskuelser, som gjorde sig gjældende i de svenske Hofkredse, deltes tilvisse ikke af den store svenske Almenhed paa dette Tidspunkt; i Modsætning til de Styrende havde den nemlig godt Skjøn paa, at Norges Erobring ikke var gjennemført ved en Stump Papir, og at man i og ved Kielertraktaten i Virkeligheden ikke var kommen den i Udsigt stillede Erstatning og Skadesløsholdelse for Tabet af Finland et Hanefjed nærmere end før. Den ønskede derfor ingen Erobring, ingen Indlemmelse af dette Rige i Sverige, men vel en Forening, hvorigjennem Nordens Folk undgik at leve i evig Kiv og Strid, saaledes som hidtil kun altfor ofte havde været Tilfældet. For Svenskerne i Almindelighed stod Nordmændene som en Nation med fuld Ret til selv at bestemme sin Skjæbne, og at den vilde vælge et saadant frivilligt Forbund, fandt de at være en Selvfølge. Om end denne Opfatning ikke deltes af Hærens Officerer og Diplomaterne, der ansaa Norge for at være Sverige hjemfaldet med Seirherrens Ret, kom den dog hist og her tilorde i Pressen, og den støttedes af en Flerhed af de Skjønaander, som Sverige paa denne Tid havde at opvise, og som i sin Tid havde sværmet for et treenigt nordisk Statssamfund, grundet paa en frivillig Sammenslutning af Rigerne. De nye Statsforhold i Norden, som Kielerfreden troedes at danne Indledning til, hilsedes saaledes med Enthusiasme af "Götiska Förbundet". Størst Lykke inden den svenske Almenhed gjorde følgende Digt af Esaias Tegnér, den ypperste Skald, som denne Digterkreds og Sverige overhovedet har eiet:

En okänd kämpe lik, som mot en sköldmö strider
med sluten hjelm, med blinda slag,
så, Nore, var vår strid. Fäll hjelmen ner omsider
och känn din systers anletsdrag!

Drag stridens handske af! Din hand är fast som hällen,
kom, räck mig den till trohet, öfver fjällen

Ack! fordom lekte vi, ett tvillingpar, tillhopa,
en högväxt ätt uti Allfaders hus.
Som två valkyrjor snart vi flögo kring Europa,
och Roma föll, en verld i grus.
Oemotståndlig var vår arm, som himlaflamman,
och Nordens sköldar klingade tillsamman.

Den unga kraft är vild, dess lekar heta döden.
Ett slagfält jorden för oss låg.
Dess byten togo vi och värjde oss för nöden,
likt örnens var vårt återtåg.
Omkring de rika fält vi strödde blod och lågor,
och gyllne drakar klöfvo mörkblå vågor.

Men Valhall slöt sin port, det härliga, det höga;
dess minnen bleknade i Odens land.
Der kom en hvitklädd Gud, med tårar i sitt öga,
med fridens palmqvist i sin hand.
Vi löste pansart af. Vi gjorde det med smärta —
och sågo fromt ner i vårt eget hjerta.

Hvar blef du, broder, af? Du kända ej din syster.
Med sköld och svärd du mot mig stod.
Det blinda hatet kom, en svartalf lömsk och dyster,
och Göta drack de blindas blod.
Dock hviskade alltjämt en röst: Din broder är det,
och fridens goda ängel grep om svärdet.

Ack! huru mången gång, se'n dagens stormar tego
och rörd jag såg, en stilla qväll,
hur evighetens ljus, de bleka stjernor, stego
som hvita andar från din fjäll,
jag tänkte: Fridens bud, I Nores helsning bringen!
Men fåfäng var min väntan; der kom ingen.

Så skildes våra bröst af fjällarna och svärden,
vår kraft blef spild, vår barm blef kall.
Med mina bragders dån en tid jag fylde verlden,
och sist — med dånet af mitt fall.
Till slut vi stodo der, i skygd af lundens grenar,
på Nordens graf förfallna bautastenar.

Förgäfves än en gång steg Balder upp på jorden,
Karl August var hans nya namn.
Ett präktigt stjernfall lik, han glänste öfver Norden,

och återvände i sin faders famn.
Men — är hans ande ej i Norden fullt förkolnad,
kom, låt oss svärja tro inför hans vålnad!

Hvad? Skulle Nordens folk och krafter, evigt skilda,
som dragna klingor nötas mot hvarann,
tills fädrens helga jord förtrampats af de vilda,
och Asars ätt bland slafvarnas försvann,
och Odens Håvamål, kring Odens gamla säten,
en dag förstummat för barbarers läten?

Vid Sveas kronor, nej! Nej, vid S:t Olofs bila,
vid Vasas slagsvärd! Så skall det ej bli.
Ej mer på Nordens jord en fiende skall hvila,
men han skall hvila deruti.
Af dödens liljor binds en krans. Här gror ej annan;
den doftar kyligt kring den klufna pannan.

Du höga hjeltekraft, du bodde förr i Norden,
högbröstad, senfull, axelbred.
I ludna armar du tog himmelen och jorden,
nu tros du lagd i högen ned.
Välan, som Hervora vi dig ur högen kalla,
och Tirfing flammar, och barbarer falla.

Är Odens öga släckt, det gyllne, för oss? Bullra
ej dina åskor, höge Thor?
Stå fjällarna ej qvar och svepa kring sin skullra
den blåa stjernemantelns flor?
Ge bergen icke jern? Ge dalarna ej männer?
Och äro Nor och Svea icke vänner?

Välkommen till mitt bröst, välkommen, höge Nore
du Asarnas och styrkans son!
Der är din plats. Ve oss, om den förgäten vore,
du var för länge skild derfrån.
I Norden vara skall en kraft, en enig vilja;
hvad Gud förenat må ej menskor skilja.

Se ej med längtan mer utöfver hafvets yta,
vänd emot Södern ej din håg,
der Hertas blomsterö och hennes systrar flyta
med gröna lunder på den blanka våg.
Er skiljer hafvet åt, men Seveberget löder
ditt land vid mitt. Hvad söker du i söder?

Förtroligt från i dag vi vilja sitta båda
och stödja hvar sin fjällrygg hop.

Mot öster vilja vi och emot vester skåda,
med hvar sin sköld mot hvar sin hop.
Som en förtrollad ö skall Norden stå. På stranden
stålklädde männer gå, med svärd i handen.

Se, friden stiger ner! Hur skön, med gyllne vingar,
han solar sig vid bäckens rand!
Sitt horn, med perlor fyldt, den rike Ägir bringar,
och Frejas tårar glittra på vår strand.
I hjelmen, aflagd nyss, de glada barn sig skyla,
och qvällens vindar kämpens panna kyla

Och Mimer visar oss sin länge glömda källa
(dess botten kallas evighet),
och manligt vett och kraft och rätt och sanning välla
ur ådran, som den vise vet.
Skarpt, kraftigt tvättar hon, för Manhems gamla ära,
hvar skamfläck bort af dagens vishetslära.

Och dikten träder fram, som dagens plåga söfver,
och andas värma midt i Nordens köld.
Sin blomsterduk hon bär och rullar ut den öfver
den höga forntids svarta sköld
Hur yppig duken är! Hur allvarsam är grunden,
som hafvet djup, och vid som himlarunden!

Så länge jorden gör ännu sin dans kring solen,
så länge Nordens klippor stå
och kyla, blottande, sitt marmorbröst mot polen,
så länge, Nore, vårt förbund bestå!
Hvad sjelf ej är ett helt, sig till det hela slute!
Fär hvarje halft är stunden hastigt ute.

Den dag skall gry en gång, som Nordens ära kröner
och enar Asars barn på Asars jord,
då Gefions ö med Juels, med Tordensköldars söner
som vaktskepp ankrar utför fjällstängd Nord.
Träng, viking, ej för när! Hon hvilar lugnt i säfven,
men stridens röda hane gal i stäfven.

Och kommer någon se'n vår sköldeborg att hota
och stjäla friden från vår strand,
med dödens fogel då på skullran viftar Rota
blodröda vingar öfver haf og land.
Förgrymmad reser sig ur hvilan fjällens dotter
och slår med try par armar, som Starkotter.

Begivenheder i Norge Høsten og Vinteren 1813. Efterretningen om Kielerfreden kommer til Norge. Kristian Fredriks Reise til Throndhjem*).

Fra de Begivenheder, der paa den store Verdensskueplads fandt sin Afgjørelse og som skulde komme til at øve sin bestemmende Indflydelsep paa vort Fædrelands Skjæbne, gaar vi nu over til Fremstillingen af de Forhold, som i Løbet af den samme Tid havde udviklet sig hertillands.

Det havde været Kong Fredrik VI's Hensigt, dengang Kristian Fredrik sendtes til Norge, at der herfra i Tilfælde af, at den længe forudsete Krig med Sverige brød ud, skulde foretages et Indfald i Sverige. Men for Kristian Fredrik stillede et saadant sig som den rene Umulighed, saasnart han her havde lært Forholdene nærmere at kjende, og han var derfor utrættelig i at gjøre Kongen Forestillinger at faa ham bort fra enhver Tanke herpaa. Men der var liden Udsigt til, at dette skulde lykkes ham.

Høsten 1813 var falden heldig ud, og der fandtes nu i Landet Korn for 3—4 Maaneder. Men Sorgen for det daglige Brød var nu afløst af den ikke mindre trykkende Bekymring for, hvorledes den herskende Pengenød skulde afhjælpes. Det havde allerede noksom vist sig, at Forordningen af 5te Januar 1813 om Pengevæsenet ikke, som man saa sikkert havde haabet, havde formaaet at redde Staten ud af den Vaande, hvori den var stedt. Navnlig var det ikke at tænke paa at faa dannet et Budget; thi den første Betingelse herfor var en nogenlunde fast Myntfod. For at faa ordnet Detaillerne ved den Forandring, som Forordningen af 5te Januar havde affødt, var der under 16de Juni 1813 bleven nedsat en stor Finantskommission, af hvis Arbeide en ny Forordning af 30te Juli 1813 fremgik. Ved den blev Banken et udenfor Staten staaende Institut, der tilhørte dem, der som Grundeiere havde svaret Heftelser til den; den skulde herefter være delt i 3 Hovedafdelinger, hvoraf den danske skulde have Sæde i Kjøbenhavn, den norske i Kristiania og Hertugdømmernes i Kiel. I Hertugdømmerne indførtes atter Sølvmynt som gængs Betalingsmiddel; men baade i Danmark og Norge sank nu Sedlerne i et rent utroligt Forhold. Af flere Grunde var denne Forordning og alt, hvad dermed stod i Forbindelse, Prins Kristian Fredrik en Torn i Øiet, og navnlig var han misfornøiet med, at Regjeringen ved at give sig fin Ret til at udstede Pengerepræsentativer havde sat sig ud af Stand til at afhjælpe den herskende Finantsnød. Denne var det derfor Prinsen først og fremst havde for Øie ved alle sine

*) Kilder: Sørensen, Kampen om Norge. Aalls Erindringer. Kristian Fredriks Dagbog under Regenttiden i Norge, udg. af A. Ahnfeldt og Th. Brøndsted. "Tiden" f. 1814. Budstikken. Pavels, Dagbøger. Dr. Yngvar Nielsen, Bidrag til Norges Historie 1814, I—II. D. Thrap, Fra Biskop Bugges Haand. Forskjellige hidtil utrykte Breve.

Bestræbelser, og i denne Henseende havde han sammen med Professor Rasmussen o. fl. udarbeidet Forslag til en Laane- og Diskontokasse for Norge, af hvilken han lovede sig store Fordele for Landets Kjøbmandsstand Han udkastede derhos en Plan til Landets Providering, der skulde lægges Handelsstandens Hænder, mod at der skulde gives denne Kredit paa de offentlige Kasser i Danmark. Men der var liden Udsigt til, at disse Forslag og Planer skulde slippe helskindede ud af den kollegiale Skjærsild, som de efter Kongens Ordre fik at bestaa.

Hvad den truende Krigsfare derimod angaar, haabede han i det længste paa, at denne skulde blive bilagt ad Forhandlingernes Vei. Men disse Forhaabninger glap. Under 20de August meldte Kongen Prinsen, at Krigen med Sverige var nær forestaaende og opfordrede ham til at forberede et Angreb. Hvorledes dette skulde foregaa, udredes nærmere i Befaling af 3die September: "Det er saare vigtigt, at De, saasnart De kan, angriber. Hovedkolonnen bør gaa paa Gøteborg, en Kolonne paa Karlstad, og den bør skaffe sig Foreningspunkter med Deres Kolonne under Fremrykningen. Flotillen bør gaa paa Strømstad. Naar de blot kan holde sig mellem Gøteborg og Venern Sø og Klara Elv, saa kan de ved Partier, de sender ind i Landet, ikke alene hindre Troppesamlinger, men endog forskaffe sig Levnetsmidler. Dersom De kan holde Dem paa svensk Grund, da bør De i Tide bortføre alt, som kan være nyttigt for Norge, Guld, Sølv, Jern, Kobber, alle Varer, særdeles Levnetsmidler og Korn." Men at føre en ødelæggende Grænsekrig var ikke efter Prinsens Hoved. I sit Svar paa Kongens sidstnævnte Brev, der er dateret 4de September, udtaler han: "Nøden i Landet er tildels afhjulpen ved den tidlige og næsten fuldendte Høst, men for at naa dette Tidspunkt uden at udsætte Folket for Hungersnød, har Militærmagazinerne maattet hjælpe, og endnu ligger Byernes og Roflotillernes Forsyning paa dem. Til September Maaneds Udgang vil vi omtrent være paa Bunden af alle Forraad. — Hvad kunde et Indfald for nogle Dage for at ødelægge Grænsestrækningen nytte uden til at faa dens Konskriberede, som er pligtige til at tjene under en Forsvarskrig, under Vaaben og besjælede af Iver for at forsvare Fosterlandet og Havnene — et intet nyttende Indfald. Sker Angrebet alene fra Norge uden Kooperation fra Sjæland, kan den norske Hær med største Sukces ikke komme videre end til Göta-Elv og Kanal. — Saasnart vi derimod har fuldkomment Forraad eller blot det nuværende uafhængigt af Roflotillens, Byernes, de offentlige Stiftelsers og senerehen Landets Forsyning, eller, saasnart en forud aftalt Kooperation fra Sjæland finder Sted, da tør jeg tilraade et Indfald fra Norge, men ikke før". Da det led mod den Tid, Krigserklæringen mod Sverige skulde udfærdiges, var der ved Glommen i Strækningen mellem Onstad Sund og Sannesund bleven sammendraget en Brigade paa 3520 Mand, der stilledes under General Staffeldts Kommando; men da Krigen var

erklæret, vægrede han sig fremdeles med at gaa angrebsvis tilverks. Den 9de September skrev han saaledes til Kongen: "Indtil jeg faar Deres Majestæts Svar, foretager jeg ingen videre Troppesamling af Betydenhed, langt mindre et Angreb, som i mine Tanker hverken vil bringe os Hæder eller Gavn. Veiene bliver nu efterhaanden ufremkommelige mellem Bjergene, saa at denne Aarstid vist er blandt de uforDelagtigste til militære Foretagender af Betydenhed. Vi opegger kun Tusinder af den svenske Nation, som ellers ei greb til Vaaben, vi vilde neppe kunne holde os 8 Dage over Grænsen. Jeg er uerfaren i Maaden at føre Krig paa her i Norge eller i Sverige, men dette er ligeledes General Staffeldts og Oberst Sejerstedts Mening. Jeg beder Deres Majestæt indstændigt at tage dette under Overveielse, førend De gjentagende befaler mig at begynde et saa voveligt Foretagende, der under disse Omstændigheder kunde have de uberegneligste Følger for det Folk, til hvis Lyksalighed De har anbetroet mig at bidrage, hvad der staar i min Magt." Kongen blev ved sit. Den 7de September gjentog han sin Ordre til Kristian Fredrik: "Jeg maa ret indstændig paalægge Dem at angribe, saasnart det er muligt; Intet kan for Tiden være mere vigtigt og nyttigt." Prinsens Forestillinger var ogsaa en Gjentagelse af, hvad han tidligere havde sagt: "Jeg ser", skriver han den 21de September, "hvilket Værd Deres Majestæt sætter paa et Angreb fra norsk Side. Efter min Overbevisning bør det ei foretages nu; jeg har sagt mine Grunde. Intet Udfald af Bestand kan forventes; vi mangler Forraad, og de nationale Tropper er ikke endnu noksom forsynede med ydre Trøier til at modstaa Tidens Raahed eller Vinterens Kulde i en langvarig Kampagne; deraf følger Sygdom og Elendighed, og vi mangler Penge til at bestikke med. Den svenske Nation gives ny Kraft og forøgede Stridskræfter ved et Angreb fra vor Side, ja — det kunde maaske blive et Paaskud for Kronprinsen af Sverige og en Del af hans Arme til at vende tilbage, især naar de allierede ved Overmagt i Troppetal kunde undvære de Svenske. Men desuagtet er det muligvis et politisk Offer, som Deres Majestæt maa bringe; thi at vi omsider maa gaa tilbage med Tab, naar vi er for svage til at erobre Sverige, vil ei kunne negtes. Deres Majestæt er Herren, der befaler efter at have veiet Grundene for og imod et saa vigtigt Foretagende." Imidlertid traf dog Prinsen de Forberedelser, som Omstændighederne udkrævede. Han tog saaledes Skridt til Oprettelsen af en Regjeringskommission, til hvis Medlemmer designeredes Kammerherre Markus Gjøe Rosenkrantz, Stiftamtmanden i Kristiania N. E. de Thygeson, Stiftamtmanden i Throndhjem Dr. juris F. K. Trampe, Etatsraad Justitiarius H. H. Falbe og Konferentsraad K. Anker*). Som

*) Blandt de Mænd, som Prins Kristian Fredrik havde tænkt at lade tage Sæde i Regjeringskommissionen, var ogsaa Grev Wedel-Jarlsberg. Kongen advarede ham mod denne; "han er en tvetydig Person," skrev han den 26de Oktober om ham. Kristian Fredrik tænkte ikke desmindre paa at knytte ham til sig paa forskjellig Vis.

Laan paa tre Maaneder udskreves fra Akershus og Kristiansands Stifter en Kornleverance paa 18000 Tønder Korn og omkring den 27de September begyndte han Troppeindkaldelserne, idet han lod det længst borte liggende Regiment og en Del af Artilleribrigaden træde under Vaaben. Men fremdeles havde han Indvendinger at gjøre: enten skulde der foretages et stort Angreb paa Sverige, eller og skulde der intet gjøres. "Naar offensive Operationer foretages mod Sverige, maa Formaalet være stort; — al Kraft fra Norge og Danmark maa opbydes, og Sverige enten erobres eller revolutioneres. Man maa nøde det til at sammenkalde en Rigsdag og sige den forud, at de skal have Valget mellem Vasaslægt og det danske kongelige Hus, hvorved Forening med Norge opnaaes; siden vil Valget nok finde sig af sig selv. Den norske Arme maa trænge Feltmarschal Essen tilbage til Göteborg-Kanalen og holde samme i Schak, medens den danske, som slaar Feltmarschal Toll, opererer til samme Maal og enten effektuerer en Forening mellem de to Armeer ved Jönköping, hvorved dog Defileerne Tiveden og Holaveden bliver at forcere i Fronten, eller og, som jeg tror er bedre, den norske Armees Hovedstyrke omgaar disse Defileer over Karlstad og opererer lige paa Stockholm; men denne Plan, som bør aftales i Forveien, lader sig sandelig ikke udføre med 20000 Mand fra Norge alene." Men Kongen vilde, at der fra Norge blot skulde demonstreres mod Sverige, og det vilde Prinsen ikke indlade sig paa.

Under alt dette havde Prinsen dog været omhyggelig for at skaffe Norge den Forsyning af Korn, som Landet tiltrængte. I alle de Indberetninger, som han afgav til Kongen om sin Virksomhed, kommer han tilbage til Provideringsvæsenets Anliggender.

"Skulde et fiendtligt Indfald af nogen Betydning ske i Holsten", skrev han den 5te Oktober til Kongen, "da haaber jeg dog, at alle Sager af Værd, alle Skibe og Baade og, saavidt muligt, alt ungt Mandskab føres bort. Jeg vilde ønske, at disse Skibe kunde lades med Korn, som i Forveien var udskrevet i Landet; thi det var dog bedre, end at det skulde falde i Fiendens Hænder og savnes for os. At skaane Holsten for at vinde denne Nation er vist frugtesløst; den vil altfor gjerne se sig under et andet Herredømme". Han fandt det ikke mere end rimeligt, at ogsaa Hertugdømmerne skulde yde sit Bidrag til de Fornødenheder, Norge krævede. "Skal Hertugdømmernes Kornhandel være fri," skriver han den 1ste Oktober, "bør de i det mindste taale en forholdsmæssig større Udskrivning til Norges Forsyning, hvorved et lige Kvantum kunde afgaa fra Danmarks Udskrivning til den private Handel, eller og Udførelsen af Korn og Oliekager burde forbydes fra Hertugdømmerne til andre Steder end Danmark og Norge. Saalænge der er Spørgsmaal om at brødføde en Nation, som hylder en og samme Konge, saa længe dette sker med store Opofrelser af den øvrige Stat, er det ubilligt, at samme Konges Undersaatter i en anden Provins skal være fritagne, og

hvorfor? Fordi de har Sølvpenge. Det er jo en Selvfølge, at den norske Kjøbmand maa betale Holstenere med Sølv, og han vil kunne det ved Hjælp af de foreslaaede Laaneindretninger; men skal han konkurrere til Varerne med Landets Fiender, der har lettere Betalingsmidler, da fordyres jo Varerne til det uhyre." Som en sidste Udvei foreslog han, at der i Danmark skulde indkjøbes saa store Kvantiteter som muligt af Korn, og at disse skulde affendes til Norge i en Expedition under Beskyttelse af armerede Fartøier. Men alle Forslag i denne Retning mødte fra Regjeringens Side enten bestemt Afslag eller besvaredes paa en undvigende Maade.

For at afhjælpe den herskende Pengemangel og tilveiebringe et Repræsentativ, som kunde bruges i det borgerlige Livs Omsætninger tillod Regjeringen derimod ved Reskript af 20de Oktober Oprettelsen af en privat Diskonto- og Laanekasse. Denne Indretnings Hovedøiemed var imod Sikkerhed i haandfaaet Pant, i saadanne Ting, som ei stod i Fare for at forringes eller tilintetgjøres, at bevilge Udlaan i egne Beviser, hvis Værdi var garanteret af Interessenterne, og at diskontere sikre Vexler ligeledes med sine egne Beviser under Garanti af det Hypothek, som Interessenterne havde stillet til Fond for Diskontering. De Beviser og Forskrivelser, som blev udstedte af Indretningen, kunde lyde paa Ihændehaveren og saaledes gaa fra Haand til Haand uden Transport, og de kunde lyde paa Sølv-Rigsbankdaler, Hamburger-banko, Gylden eller Pund Sterling. Derimod kunde de ikke gjælde for tvungent Betalingsmiddel, ligesom de heller ikke kunde anvendes til Klarering af de kongelige Skatter og Afgifter. Mand og Mand imellem kunde disse Beviser gaa saaledes, som Vedkommende maatte blive forligte om. Det var saaledes et temmelig tarveligt Surrogat for en norsk Bank, som saaledes bødes, ikke meget mere omfattende end de Bankforretninger, som større norske Kjøbmænd og Industridrivende paa egen Haand drev i sin Kreds helt siden Midten af det 18de Aarhundrede*).

I Begyndelsen af December, da den politiske Situation blev i høi Grad vanskelig for Danmark, besluttede Prinsen sig til at gjøre Alvor af at grundlægge denne Institution. I dette Øiemed sammenkaldte han 72 af Landets mest formuende og ansete Mænd, der skulde møde i Kristiania for i Forening

*) Den sidste Gang, Forslaget om en norsk Banks Oprettelse var bleven fremsat, var i en af Presten Peter Hount forfattet Artikel, der under Titel "Norges retfærdige og billige Ønsker" blev indrykket i Bladet "Tiden" for 9de December 1809, — i det samme Numer, hvori det topografiske Selskab udsatte en Præmie for den bedste Afhandling om Oprettelsen af et norsk Universitet. I Hounts Artikel heder det: "Vor Handel vil ophjælpes og udvides ved en Nationalbank, og Landets Marv vil ikke mere unyttig udstrømme for at mæske Fremmede." Dette Udtryk blev af Regjeringen eller i dette Tilfælde af dens Tjener Stiftamtmand Falbe saa unaadig optaget, at der var paa Tale at anlægge Sag mod ham for Misbrug af Trykkefrihed. Hount forskansede sig imidlertid bag Erklæringer af de største Forretningsmænd i Kristiania og paa Fredriks-hald, og Regjeringen fandt det derfor rettest at lade Sagen mod ham falde.

med Prinsen at overlægge Sagen i alle dens Enkeltheder samt bringe den i Gang ved den fornødne Subskription. Men med Sammenkaldelsen af disse Mænd, der dels var indbudne af Prinsen selv, dels var valgte af Borgerne, havde han ikke udelukkende finantsielle Maal for Øie. Han vilde tillige herigjennem skaffe sig et klart og sikkert Indblik i den Stemning, som raadede inden Befolkningen.

Den 15de December holdt disse Mænd sit første Møde paa Kristiania Kathedralskoles Sal, som ved denne Tid og længe efter afgav Skuepladsen for vigtige Forhandlinger om Rigets indre Forhold.

Prinsen hilsede Forsamlingen fra Salens Talestol med følgende Tale:

"Norges Handlende, Brugseiere og Jorddrotter, samlede her for med redelig Villie at bidrage til Fædrelandets Tarv! Jeg byder Eder Velkommen i Kongens og Fædrelandets Navn!

Uudsigelig tilfreds føler jeg mig, omgiven af oplyste og agtbare Nordmænd; med Glæde ser jeg alle Besværligheder overvundne for selv fra fjernere Egne at møde i en Forsamling af Medborgere, som alle har et og samme Formaal. Men vigtigt er det, og Hvo føler ei det? Hvor belønnende for fædrelandsk sindede Mænd at virke til Statens Bedste! Næringsveiene skal ophjælpes, den alt nedtrykkende Pengemangel tildels vige for den Indretning, som privat Kredit idag grundlægger. Vor gode Konge har med Glæde opfyldt det Ønske, Jeg, stolende paa Eders Bistand, foredrog ham som en Velgjerning for Norge. Han har villet aabne Eder et Betalingsmiddel for Landets første Nødvendighed, Korn, og Magaziner skal gjennem den Indretning skabes, hvilke i Fremtiden skal sikre Nationen mod Hungersnød og spare Opofrelser lig dem, der i dette Tidspunkt kræves. Erkjender tilfulde denne Velgjerning, Medborgere! og lad denne end mere opflamme Eders Iver, Eders Følelse for det Værk, vi nu begynder, og hvortil jeg af ganske Hjerte lykønsker Eder. Grundlægger Verket med Indsigt, bygger det med Tillid, da skal det krones med Held!"

Efterat Legitimation havde fundet Sted og de mødendes Navne var indførte i en dertil indrettet Protokol, blev der opnævnt en Femten-Mands-Komite, der skulde udarbeide den Konvention, som skulde forelægges Forsamlingen. I denne præsiderede Prinsen selv, naar han var tilstede; ellers fungerede Stiftamtmand Thygeson som Formand med Karsten Anker, Agent Nielsen og Karsten Tank som Medhjælpere.

Mødet varede til 5te Januar 1814, da Konventionen var færdig og blev gjennemgaaet. Derefter aabnedes der Subskription, hvorved der tegnedes ialt 1720000 Rdr. Sølvværdi til Laaneindretningen og 696000 Rdr. til Diskontoindretningen. Der foretoges endelig Valg paa Direktører, som edfæstedes. Men hermed er ogsaa Diskonto- og Laanekassens Saga paa det nærmeste ude. Alt, hvad der med den stod i Forbindelse, blev nemlig overvældet og bortskyllet af den følgende Tids Begivenheders Strøm.

Men indirekte skulde dette Møde blive af ikke ringe Betydning for Norges Skjæbne i Fremtiden, idet det skulde danne en Indledning til Folkets Deltagelse i Statens Anliggender gjennem sine Repræsentanter. "Det var

første Gang," siger Jakob Aall, "at Nationens Mænd, dels udkaarede af Regjeringen selv, dels valgte af Medborgeres Tillid, var sammenkaldte i et Samfund for at pleie Raad i Landets vigtige Anliggender. I alt, hvad der angik disse, Statens økonomiske Forfatning, indvortes Indretninger og Finantsvæsen, havde Nationen paa denne Maade aldrig taget Del, og som en Følge deraf var Opmerksomheden ikke henvendt paa de Hjælpemidler, hvorved denne Kundskab og dette Studium til Fædrelandets Gavn kunde fremmes. Her var nu nogle af Landets bedste, mest formuende og fædrelandsksindede Mænd samlede, de blev opfordrede til at give deres Mening tilkjende om Fædrelandets store Sag, og begyndte at indse Nødvendigheden af at forberede sig selv til at fortjene den derved viste Tillid ved alvorligen at trænge ind i Sagen selv. De meddelte hverandre deres Ideer, de øvede sig i at forklare deres Tanker i større Forsamlinger og indsaa Nødvendigheden af at agte paa, hvad der foregik i andre Lande under Folkets Deltagelse gjennem sine Repræsentanter i Statens Anliggender . . . . ."

Og Leilighed til at udvexle Tanker fandt man under denne Sammenkomst baade i offentlige og i private Samvær.

"Under dette Møde", siger Jakob Aall paa et andet Sted, "fattedes der ikke paa festlige Forsamlinger, i hvilke Sange blev afsungen til Prinsens Ære, og hvor Skaaler, passende til Fædrelandets Stilling, udbragtes. Iblandt Forsamlingen udmerkede sig især Bergenserne Meyer og Böschen som herlige Sangere, og deres Stemmer hørtes flittigen i Sange, tildels medbragte fra Bergen og forfattede af Digteren Lyder Sagen. De faa, som endnu lever, der var tilstede ved disse Gilder, vil med Forfatteren erindre, hvilket Indtryk disse Sange gjorde paa Gjæsterne. Tiden, Stedet og Foredraget selv gjorde dem til de høitideligste Bordsange, Forfatteren nogensinde har hørt. Stiftamtmand Thygeson viste Forsamlingens Medlemmer den mest gjæstfrie Opmerksomhed, og i hans Hus forsamledes disse ofte til den Munterhed, som under Landets daværende Stilling var mulig. Desuden gaves Prinsen af forskjellige Byens Borgere Fester, hvortil flere af Forsamlingens Medlemmer var indbudne, og i nogle af disse gik Julespøgen, som i Kristiania paa den Tid og især kort før i Begyndelsen af dette Aarhundrede i enkelte Familier var i sin Flor, stundom lystigen for sig. Slædefarter under Fakkeltog, Jule- og Pantelege anstilledes, og Prinsen selv tog stundom Del i denne Munterhed og forherligede den med sin personlige Elskværdighed. Over hans Væsen hvilede dog sædvanligen det Alvor, som Tidens Krisis gjorde naturlig."

Men under Mødet naaede uheldvarslende Rygter herop fra Danmark. Det hed sig nemlig, at Freden med Sverige skulde kjøbes med Afstaaelsen af Throndhjems Stift. I et Selskab hos Thygeson blev denne Efterretning meddelt de Deputerede; men da erklærede de tilstedeværende, at før det skulde ske, maatte hele Norge forenes med Sverige.

Som tidligere berørt havde der i Kjøbenhavn og Danmark oparbeidet sig en Opinion for, at Norges og Danmarks Veie paa dette Punkt skulde adskilles, og at hvert Rige skulde leve sit Liv for sig. Norge, der antoges uden Vanskelighed at ville opnaa Fred med England, vilde da utvivlsomt vælge Prins Kristian Fredrik til Konge eller Regent, og før eller senere vilde da Rigernes Gjenforening under hans Scepter igjen foregaa, da han jo var nærmeste Arving til den danske Throne.

Ogsaa i Norge kom denne Opfatning tilorde, og det er vel ikke usandsynligt, at Prinsen ikke stod aldeles udenfor den Agitation, som i dette Øiemed dreves. Under det omtalte Møde i Kristiania blev der tilstillet de Deputerede anonyme Opfordringer til at udraabe Prinsen til Konge, og dette skede ligeledes ved et Lag, hvortil de var indbudne, efterat Mødets Forhandlinger var tilendebragte. Men til disse toges der intet større Hensyn. Mødet opløstes med Leveraab for Kong Fredrik og Prinsen, og en enkelt Stemme, der ved Afskedshilsenen til den sidste raabte: "Leve Kong Kristian!" hendøde i Forsamlingen uden at vinde Tilslutning. Endnu tænkte kun faa Nordmænd paa en Forandring i de bestaaende Forhold.

En Udsondring af Norge fra Danmark vilde Kongen i det længste ikke høre Tale om. Mange ansaa dog et saadant Skridt for at være en saa ufravigelig Betingelse for de forenede Rigers hele Lykke og Velfærd, at de troede, at Prinsen trods Kongens affagte Modstand maatte tage Initiativet hertil. Prinsen var vel længe imod alt saadant; men da det led ud paa Høsten, og de Nederlag, Napoleon tilføiedes, rygtedes til Norden, begyndte han dog at føle sig frem i denne Retning hos Kongen. Under 2den November skrev han saaledes:

"Svenske Bulletiner beretter om et afgjørende Slag, som den 18de er forefaldt ved Leipzig, og som uheldigvis har vendt sig til Nederlag for Napoleon. Skjønt denne Efterretning, som sædvanlig overdrives, saa lader Napoleons mislige Stilling dog befrygte, at den, i hvad Udfaldet angaar, kun er altfor sand. Følgerne kan vorde uberegnelige, især for Deres Majestæt. Vidste jeg kun Deres Majestæts Tanker om, hvorledes der kan og bør handles, naar Danmark og Norge om føie Tid staar blottede, omspændte af Fiender. Vinteren vil i nogle Maaneder værne om Øerne og Norge; men herjes Jylland, da trues det norske Folk før med Undergang, end om Fienderne var i selve Landet. Vilde det da ikke være ligesaa ønskeligt som nødvendigt at opnaa et fredeligere Forhold for Norge med England? Jeg kan ikke tænke mig anden Redning og tror, at den burde forsøges, før Fortvivlelsen (som den i manglende Fald uundgaaelige Hungersnød ellers vilde fremkalde). Vel ved jeg, at denne samme Fortvivlelse kan blive Drivfjedren til store energiske Handlinger, til det djærveste Foretagende mod Nabolandet; men det er at vove alt, naar ingen Fødemidler er i Landet, og det vil dog ikke kunne lykkes uden Samvirken fra Danmarks Side. Hvad er Deres Majestæts Hensigt i saa Henseende? Med Sverige kan ingen Udsoning tænkes, uden at dets Regjering afstaar fra sine Hensigter mod Norge. Det norske Folk vil ikke være svensk; men et fredeligere Forhold til England,

hvis Regjering neppe kan andet end ønske at staa i et saadant Forhold til Norge, vilde ved at aabne Tilførselen snarere lette end forhindre de Foretagender, som i Tiden kunde udføres mod Sverige. Skal en slig Underhandling kunne lykkes, er det imidlertid en uundgaaelig Nødvendighed, at samme drives fra Norge af direkte med England for at indbilde det, at det kan afsondre Norges Interesser fra Danmarks; thi alt, hvad der foretages fra Danmarks Side, er forgjæves, undtagen under den Betingelse, som dog aldrig kan indgaaes, at Norge skulde afstaaes til Sverige.

Bør man lade noget Middel uforsøgt for at bevare dette Arverigets Selvstændighed og Uafhængighed af det svenske Aag? Med koldeste, modneste Overlæg maa tilvisse et sligt vigtigt Foretagende veies, men man tænke sig Statens hele Stilling og enhver Udvei til Redning; først da vælge min! Jeg har nedskrevet dette for at vidne, at ogsaa jeg tænker paa Fremtiden og pønser paa at udfinde Midler til Fædrelandets Frelse. Jeg skylder at fremlægge mine uforgribelige Tanker og frimodige Ytringer for Deres Majestæt, der vil se Norge reddet, og som har den Tillid til mit oprigtige Sindelag, som det fortjener, og jeg under alle Omstændigheder vil vise mig værdig til."

Paa Grund af de herskende Efteraarsstorme naaede dette Brev frem til Kjøbenhavn først i Slutningen af November Maaned og kom da i Følge med andre Skrivelser, der lød lige saa nedslaaende.

I et Brev af 15de November skriver Prinsen saaledes:

„Desværre bliver vor Stilling misligere og misligere af Mangel paa Provisioner. Gud forbyde, at Øieblikket skulde komme, da jeg maa lade nogle af de samlede Tropper gaa hjem af Mangel paa Provisioner, men at samle hele Armeen nu er plat umuligt, da den i en Samlingstid af 14 Dage vilde fortære alle Forraad."

Den 22de November banker han atter paa hos Kongen og gjør ham de kraftigste Forestillinger om, at noget maa der gjøres for at besværge den truende Fare. "Begivenhedernes Udvikling nærmer sig med sterke Skridt," siger han. "Napoleons Overmagt er til Ende, og han kan ikke mere beskytte Danmark. Krigsrædsler truer Hertugdømmerne og Jylland, og falder disse Provinser i Fiendens Hænder, saa er Norges Tilførsel afskaaren og Hungersnøden for Døren. Er først Angrebet paa Danmark begyndt, saa hviles der ikke, førend dette Rige er tilintetgjort, førend England tidlig eller silde opnaar sit Hovedformaal, at besidde Sjæland, hvis Sverige faar Norge. Begge disse Maal forekommer mig uadskillelig forbundne og den eneste Maade, paa hvilken Norges Forening med Sverige kan forbindes med Englands Interesse, efterat Danmark ved Tabet af sine Fastlandsprovinser ikke mere kan tjene som Modvægt mod Sveriges voxende Magt. Lige vigtigt for Danmarks Existens og for Norges Tilførsel er det altsaa, at Krigsrædsler holdes ude fra Rigets Grænser, og jeg tror, at alle Midler dertil maa opbydes." Han raader derfor til, at Kongen lader Grev Kristian Bernstorff reise til det store Hovedkvarter for at aabne Underhandlinger med de allierede Magter paa Grundlag af Danmarks Tiltrædelse til Koalitionen.

I det hele gjaldt det om at vinde Tid. Et Par Dage efter gjentager han det samme: "Byder Klogskab ikke at drage Fordel af at kunne vælge nu, hvad man om faa Tid bliver nødt til at gjøre? Skulde Østerrige, Rusland eller England tilbyde Forsoning, jeg besværger Deres Majestæt, afvis den ikke."

Om at Rigerne skulde skilles ad, vilde Kongen endnu ikke høre Tale. "At affondre Norge fra Danmark," skriver han den 30te November som Svar paa en Ytring i Prinsens Brev af 2den s. M., "er altfor farligt og bør aldrig ske; disse Rigers Interesser er ens, og hvem der forebringer Dem sligt, fjern dem fra Deres Side. Det er mit inderlige Ønske; det kan aldrig føre til noget godt." Men samme Dag tog General A. W. C. Kardorff, for hvis Mening Kongen altid pleiede at have Respekt, Ordet for denne Skilsmisse, idet han fandt, at Underhandlingerne vilde kunne lettes, naar "Prins Kristian pro forma blev af den norske Nation valgt til Konge;" "thi derved blev Tvistens Æble fjernet, og Norge vedblev for Tiden at være nogenlunde og i Fremtiden aldeles forenet med Danmark." Men dette Forslag vovede han dog kun at fremsætte under den Forudsætning, at Kongen var overbevist om Prinsens Troskab og Paalidelighed.

Da nu December Maaned bragte Uheld paa Uheld for de danske Vaaben, maatte der omsider gjøres noget paa den norske Grænse. Samtidig med, at Prinsen fra Danmark fik Meddelelser, der ikke kunde efterlade Tvivl om, at det var Karl Johans Agt at vende sig mod Holsten, modtog han fra Sverige Efterretninger om, at to Regimenter skulde sættes over til Jylland. Til Trods for, at Prinsen fremdeles ikke lod det mangle paa Indvendinger, der tildels var en Gjentagelse af, hvad han før havde anført, saa han sig dog nødt til at lade foretage en liden Demonstration mod de svenske Grænseposteringer. Ledelsen af denne anbetroedes Kaptein J. H. Spørck. De til Indfaldet bestemte Tropper brød den 18de December op fra sine Kantonnementer i Id og Enningedalen. Medens Kapteinerne H. F. Thambs og P. Magnussen af søndenfjeldske Regiment gik sydpaa, den første over Vasbøn til Högsäter, den sidste til Lovisøholm, rykkede Kaptein K. W. Bætzmann af bergenhusiske Regiment over Jakobsrud frem mod Vestre Ed, hvor der stod en svensk Postering. Det lykkedes Bætzmann, der efterfulgtes af Hovedstyrken under Spørcks egen Befaling, at kaste Posteringen med Tab af 11 Fanger tilbage. Men til dette lille Indfald indskrænkede sig ogsaa samtlige Krigsforetagender paa den norske Grænse.

Da Underhandlingerne med Bombelles aabnedes, og der endnu var Tale om alene at afstaa Throndhjems Stift, undlod Kongen ikke at give Prinsen Underretning om, hvorledes Sagerne stod. Af de to Breve af 4de og 7de December, som han i denne Anledning tilstillede ham, kom det sidste Prinsen først i Hænde. I dette Brev, der blev af stor Vigtighed, heder det til Slutning:

"Men det mest sønderknusende af alt er, at Løftet om Afstaaelsen af Throndhjems Stift eller en Del deraf har maattet ske, dog blot mundtlig og imod Vederlag; følgelig er der endnu en Dør aaben for mig. Derimod har han mundtlig lovet, at det var Østerrige mere om, at det blev nævnet, end om det skete, og da man sagde ham: "dersom nu Throndhjemmerne ikke ville", "desto bedre," var hans Svar, "vi vil hjælpe Danmark; man er kjed af den svenske Kronprins, og de Engelske fortryde ei at have holdt sig til Kongen af Danmark i Stedet for til den svenske Kronprins." — Omendskjønt man ei ganske bør forlade sig paa Sligt, saa er det dog et Bevis paa, at vi kan blive hjulpne med Tiden. Dertil kommer, at Nødvendigheden byder at give efter . . . . . .

— Angaaende Throndhjem maa Sagen ei rygtes; men jeg kjender Deres Tanker, paa hvad Maade De tror, enten at dette kunde undgaaes, eller, ifald det skal ske, da paa en Maade, at De saavelsom hele Norge følte, at blot den bitre Nødvendighed havde nødet mig dertil. Det kunde undgaaes, naar Throndhjemmerne sagde: "Vi vil blive hos vor Konge." Overalt, kan man vinde Tid, saa kan man vist faa de Allierede paa vor Side, nu da Kronprinsen er kjendt af dem alle som en Fanfaron og en saare nedrig Mand. De kan selv tænke, hvad jeg føler, og hvad det Hele er for mig, og at jeg tænker paa intet andet end at faa det igjen tilbage."

I sin Svarskrivelse, der er dateret den 26de December og som oversendtes ved Adjutant Major L. F. Brock, udtaler Prinsen:

"Hvor inderligen jeg deltager i Deres Majestæts bitre Smerte over at se Fædrelandet stedt i den ulykkelige Stilling, der gjør de største Opofrelser nødvendige, behøver jeg ikke at forsikre min Konge og Ven, som saa ganske kjender mit Sindelag; Deres Sag er min, vort og Fædrelandets Vel er uadskilleligt.

Hvad man med Grund kunde frygte, at Prinsen af Eckmühls Armekorps var for svagt til at modstaa de allierede, og at Holsten som Følge deraf vilde blive oversvømmet af Fiender, er indtruffet.

Jeg tør imidlertid haabe, at vort Tab i denne ulige Kamp ikke har været saa stort, som det var at befrygte, og Vaabenstilstanden, som siges afsluttet den 12te, vil sikre Slesvig og Jylland, vore Forraadskamre, for at herjes af Fienden. Østerrige har vist sig som den Magt, Danmark kan lide paa, og det er tilvisse den eneste Politik, som Deres Majestæt kan følge, at have Tillid til denne Magts Indflydelse til Fordel for Danmark. Maatte Underhandleren blot ikke have smigret os for meget med de allieredes og især Englands Stemning for os og mod Kronprinsen af Sverige. Dette synes mig lidt à la Dolgoruckı. Overhovedet er nok Vaabenstilstanden tilsos mere end usikker; mener England det oprigtigt med Sverige, vil de nok udbede sig nogensomhelst Sikkerhed, førend de opgiver deres fælles Plan at udhungre Norge. Jeg tør erindre Deres Majestæt om, hvad der hændte i Foraaret 1813. Tilførselen til Norge stansedes i Haab om Fred. Freden udeblev; men den for Overfarten farlige Aarstid indtraf, og Norge led dobbel Mangel. Vel er jeg ikke officiellement underrettet om Stopningen i Udskibningen fra de jydske Havne, men Vinden har nu i 8 Dage blæst sydlig, og intet Skib er ankommet, altsaa slutter jeg mig til, at samme Forholdsregel følges. Sæt nu, at England trækker Underhandlingerne i Langdrag, den uudeblivelige Nordenvind og strenge Kulde lægger da uovervindelige Hindringer i Veien for Tilførseler, og er Norge ulykkeligere end nogensinde.

Dette er saa langt fra Deres Majestæts Villie. De vil jo gjøre alt for at redde Nordmændene fra Hungersnøden, saa jeg har tilladt mig at give Administrationen i Aalborg og Lieutenant Falsen bestemt Befaling til at lade de tilladede Skibe afseile, og har jeg beordret 3 Brigger at søge Jyllands Kyst for at konvoiere de der liggende Fartøier herop. Jeg har sagt, at det skulde ske paa mit Ansvar og under bemeldte Herrers Ansvar for Følgerne af en længere Stansning i Tilførselen. Tænk, Deres Majestæt, om Kongen af Sverige under hvilketsomhelst Paaskud bryder Vaabenstilstanden og søger at ruinere de Forraad, som Nordenvind og Is til den Tid holder tilbage i Jylland, medens de ved nærværende Søndenvind kunde have været i Norge. Det gunstige Øieblik tør ikke tabes, selv Fredens Velgjerninger kunde ved en altfor lang Udsættelse negtes os af Elementerne. Jeg haaber at have handlet rigtigt, og at Udfaldet skal svare til min Forventning. Alle Førselsskibes Afseiling fra Norge stanses derimod i Forventning af Vaabenstilstanden, saaledes som Deres Majestæt har befalet det.

For at erfare, naar Vaabenstilstanden er sluttet, og for at tilkjendegive, hvormeget det ønskes snart at se Fiendtlighederne ophøre og den gode Forstaaelse gjenoprettes, og endelig for at underrettes om Englands sande Sindelag mod Danmark og Norge og Sverige har jeg bestemt mig til at sende Konferensraad K. Anker til England, naturligvis uden diplomatisk Karakter, men dog avoueret som Reisende med mit Vidende. Englands Politik bestemmer saameget Norges Skjæbne, at det ikke kan andet end at være høist vigtigt for Deres Majestæt at kjende den nøie, og handler jeg end uden Befaling dertil, saa tør jeg smigre mig med, at det ei vil mishage Deres Majestæt, især naar De om føie Tid merker de gode Følger, som dette vil have. Skal en Fred underhandles i England, eller en særskilt Konvention om Erstatning for Flaaden osv. sluttes, er ingen ved sine Konnektioner og ved sin Duelighed mere skikket dertil end Anker, og jeg tør tilraade at benytte hans Nærværelse og den gode Leilighed til saadant. At jeg maatte underrettes om alt, hvad Deres Majestæt befalede ham, blev vel en Selvfølge.

Ihvor vigtige disse Anliggender er, er Fremsættelsen af min Formening om, hvorledes jeg tror, at Throndhjems Stifts Afstaaelse kunde undgaaes, eller, ifald det skal ske, paa hvilken Maade dette Stifts Indvaanere saavelsom hele Norge rettest kan ledes til at føle, at blot den bitre Nødvendighed havde nødet dertil, den vanskeligste Knude, Deres Majestæt har paalagt mig at udvikle.

Den første af alle Nødvendigheder er Korn og andre Fødemidlers Tilførsel. Deres Majestæt mistvivler om, at Norges bitre Nød kunde hjælpes, hvis Blokadesystemet bibeholdtes. Er de Svenske saa taabelige paa blotte Løfter at aabne os Tilførsel, da maa man for alt i Verden ikke lade dem ud af Drømmen, men i yderste Grad palliere, stille sig aldeles fattede i Ulykken og tillige ved den Skjæbne, som overgaar os. Jeg haaber ved den Indflydelse, jeg har paa den fornuftige Del af Nationen, at bevirke denne i alle Henseender kloge og nødvendige Adfærd.

Fordrer de Svenske og Engelske derimod Besiddelsestagelsen af Throndhjems Stift, forinden Tilførselen frigives, da vilde det i alle Henseender være rigtigst selv at indvilge i dette, naar det kunde ske betingelsesvis, f. Ex. ved en militær Okkupation med 4000 Mand, hvilken paa ingen Maade tilstedes Gjennemmarsch gjennem det søndenfjeldske og følgelig maa marschere

gjennem Jemteland, et Foretagende de maaske betænke sig paa med stor Styrke at udføre om Vinteren. Alt maa ved Underhandlinger forsøges for at undgaa slig Besiddelsestagen, men er det et nødvendigt Vilkaar for Tilførselen, og indgaaes det af Deres Majestæt, da tror jeg Throndhjemmerne, stolende paa egen Kraft, rolig kunde og burde se nogle 1000 svenske Slagtofre i deres Midte, men jeg staar dog ikke inde for, at Almuen og selv de mere gjældende paa Stedet rolig taaler dette Syn.

Naar Deres Majestæt skulde blive nødt til ved en formelig Konvention eller Fredsslutning at overlade benævnte Del af Norge, da beder jeg indstændigst, at De ikke udtrykkelig vil afstaa den til Sverige. Deres Majestæt bør ikke berøve sig Deres Undersaatters Hengivenhed, og De kan kun fritage dem for deres Troskabsed, siden er det til dem selv at handle, at vælge Underkastelse eller Modstand. Den første vælges sikkert ikke; under hvad Form, det sidste vil ske, kan ei vides. Hvorledes det fornuftigvis kunde ske, vil afhænge af Omstændighederne. Er 1) Kronprinsen af Sverige med sine svenske Tropper i Sverige, ene truende Norge, er han 2) i Nederlandene, og de øvrige allierede har garanteret de danske Stater, da kan Throndhjemmerne uden derved at udsætte Deres Majestæt og Danmark for nye Farer følge deres Hjertes Kald og erklære: vi bliver som det øvrige Norge vor Konge tro, men bliver 3) Kronprinsen af Sverige staaende i Holsten eller paa Grænsen i en truende Stilling mod de danske Stater, og vedbliver hans Fordringer at understøttes af de allierede, da giver jeg Deres Majestæt selv at betænke de farlige Følger af en saadan Erklæring for Dem, for Danmark og for Norges Tilførsel. Hvad om Thronderne i saadant Øieblik kaldte mig til deres Forsvarer; min Stilling vilde blive yderst kritisk. Som Deres Majestæts Statholder turde jeg ikke forlade den større Del af Norge, som De fremdeles havde anbetroet mig at styre, og at støde et saa trofast Folk fra sig kunde jeg ei heller. Hovedøiemedet maa jo stedse være at forene Norge paany. Jeg tror i saa Fald at kunne forsvare, saaledes som jeg altid er bestemt dertil, aldeles ikke at tillade nogen svensk Gjennemmarsch søndenfjelds. Throndhjems Stifts høire Flanke saaledes dækket, vil Forsvaret af dets egne Passe ikke være umuligt, men dette kan atter let affstedkomme en aabenbar Krig med Sverige, umulig at føre i Længden, naar man ei er tilstrækkelig forsynet og ei er i fredelig Forstaaelse med England. Dog dette opnaaet, frygtes saadant vist ikke af Nordmænd, tvertimod, den foretrækkes fremfor Underkastelse under Sverige, som forudses tidlig eller sildig at blive en Følge af Throndhjems Afstaaelse. Jeg bør ei skjule for Deres Majestæt min grundede Frygt for, at dette Stifts Afstaaelse vil af alle oplyste Nordmænd anses for det første Skridt til Norges Underkuelse af Sverige, at de Svenske anser det derfor, er soleklart, ellers lod de sig ikke nøie med en Del af, hvad de synes at kunne fordre helt. Hvorvidt denne Tanke hos Nationen kunde lede til den Stemning: vi staar og falder med Thronderne, det formaar jeg ikke at forudsige, men jeg forudser Muligheden heraf og bør ei dølge saadant for Deres Majestæt. Kan denne Nationalstemning ytre sig til Fordel for det udelte Tvillingriges vedvarende Forening (i første og anden Forudsætning om Danmarks sikrede politiske Stilling og Fred med England), da vil den arvede Troskab mod Deres Majestæt høit lægges for Dagen, og jeg kan handle som Deres Majestæts Statholder, men i 3die Fald, naar Danmarks Redning, som nu fordrer ubetinget Adskillelse af en Del af Riget, og det øvrige Rige ikke vil løsrive

sig derfra, da spørges, og jeg udbeder mig derpaa Deres Majestæts Svar: skal jeg stille mig i Spidsen for det norske Folk og handle uafhængig af Forbindelsen med Danmark, eller skal jeg erklære de troeste af Deres Majestæts Undersaatter for ulydige og forlade et Riges Styrelse, som jeg ikke mere kan røgte i Deres Majestæts Navn? Deres Majestæt kjender mit Sindelag; nedrig eller affindig maatte jeg være, naar jeg af Forfængelighed vilde hæve mig paa min Vens og Konges Bekostning, men bedre var det dog vel saa i al Fald, at Styrelsen forblev i min Haand end i nogen andens. Naar Uveiret havde lagt sig, og Norge var frelst, eller en anden Regent var paa Sveriges Throne, da hyldes atter Frederik VI, og min Løn skulde være Deres Majestæts Tilfredshed med min Daad.

For Himlens Skyld miskjend mig ikke, min gode Konge, min oprigtigste Ven! De har det dyrebareste Pant paa min Troskab, min Søn, hos Dem, lad ham erindre Dem om, at hans Fader ikke kan handle anderledes mod Dem, end han vil forsvare for Gud og sin Samvittighed.

Det er umuligt at forudse Begivenhedernes Gang, og efter disse maa vore Handlinger rette sig, men en Grundsætning skal jeg holde indtil Døden, den, af Hjertet at være min Konge tro, og den deler hver retsindig Nordmand med mig, ligesaa varmt, som han elsker sit Fødeland, og vil værge sig mod det svenske Aag.

Saavidt min Formening om Mulighederne at afværge Throndhjems Stifts virkelige Afstaaelse til Sverige, beroende paa Tilførselen, der er det første Formaal, der ved Forestillelse maa vindes; paa Englands Sindelag mod Norge, paa Nationens Stemning og paa det Forhold, jeg i de forskjellige Tilfælde bør iagttage. Hvad angaar Maaden at fremstille dette Skridt paa, da kan ingen det bedre end Deres Majestæt selv, ved at skildre Deres egne Følelser med Sandhedens sterke Farver; som af tro og hengivne Børn vil Landsfaderens Røst høres; enhver vil skjønne Nødvendigheden af dette Skridt til Redning for Danmark mod Fienden og for Norge mod Hungersnøden; kun maa Afstaaelsen til Sverige ei udtrykkeligen nævnes, men vel den Omsorg, som Deres Majestæt selv i Adskillelsens Øieblikke har havt for Deres kjære og troe Undersaatters Vel."

I Slutningen af Skrivelsen meddeler han, at det er hans Agt at indsætte Regjeringskommissionen (eller Regjeringsraadet, som han foreslaar at kalde den) strax over Nytaar, og at han for at afhjælpe Pengemangelen vil udfærdige Anticipationsbeviser paa Indkomsterne for 1814, der kunde gjælde som tvungent Betalingsmiddel og modtages i de kongelige Kasser.

Et Par Dage senere modtog Prinsen fra Kongen en tidligere affendt Skrivelse, dateret 4de December, altsaa Dagen efter, at denne havde besluttet sig til at modtage den østerrigske Mægling. Herom underrettede Kongen ham da, idet han lagde til: "Kan jeg være heldig nok i at udtrække og forhale Tiden, da kan meget vindes, men uden dette maa vi slaas som brave Karle. Danmark har før været i Uheld, men Forsynet hjalp, og herpaa bør vi ogsaa haabe. Vi ville begge holde sammen som Mænd, og da er meget muligt." Dette Brev blev under 26de December besvaret saaledes af Prinsen: "Depeschen af 4de December er mig ihændekommen, og jeg tillader mig at besvare den med den samme Hjertelighed, som der fremlyser af hint Brev,

saa rigt paa belønnende Tillid, der er min høieste Løn, ja, bedste Cousin, vi vil tilvisse holde sammen som Mænd; jeg kan ikkun have en Interesse, den er for Dig, for min Ven, for Statens Frelse, skulde jeg feile i Midlerne, da tilregn det i det mindste ikke min Villie. Hovedsagen er vist at palliere i dette Øieblik, at søge at vinde Tid; naar Norge blot faar Tilførsel, saa tales et ganske andet Sprog imod Sverige, og da kan der handles med langt større Kraft, om Strid skal afgjøre Sagen. Norge vil skylde sin Frelse til de kraftige Foranstaltninger og Opofrelser, som der anvendes paa dets Forsyning. Det maa dernæst rede sig ud af sin Stilling ved Samdrægtighed og ved den Bistand, det kan vente fra Danmark og efter Freden fra Storbritannien, hvis Interesse det i al Evighed ikke kan være, at dette Land forenes med Sverige. Dog — jeg vil ikke politisere i et Brev, bestemt til venskabelig Meddelelse. Den Forsikring tør jeg derimod tilføie, at enhver trofast Nordmand nedbeder Himlens Velsignelse over Dig og ønsker først og fremst, at Freden snart maa sikre dem den Landsfader, som nu i en saa lang Række af Aar har ført et saa mildt Scepter over Tvillingriget."

Ogsaa dette Brev blev sendt med Major Brock. Prinsen bad Kongen om at have fuld Tillid til denne Mand, som var hans fortrolige Ven.

Henimod Aarets Udgang rygtedes det til Norge, at der i Holsten var sluttet en Vaabenstilstand; men da dette kun var en Indstillen af de militære Operationer, kunde man deraf slutte, at den østerrigske Mægling ikke var kommen istand eller ialfald var falden uheldig ud. Da det nu var al Udsigt til, at Krigen vilde blive fornyet, kunde Prinsen ikke længere holde sig passiv. Det lykkedes Kapteinlieutenant Antonius Krieger lykkelig at føre alle de i Jylland paa Prinsens Foranstaltning samlede Skibe — 50 i Tallet — ind i norske Havne. De var ladede med Korn og Proviant, og alle Magaziner kunde som Følge heraf fyldes. Prinsen skrev nu til Fredrik VI, at Norge var frelst, og at han kunde følge Kongens Befaling. Inden 14 Dage vilde Hæren være marschfærdig, og den skulde da falde ind i Sverige, naar det var paakrævet af Omstændighederne.

Over Nytaar 1814 indtraf der en meget sterk Kulde, der gik ned til 21—24 Grader under Frysepunktet. Ikke desmindre samledes nu paa Efterretningen om, at Vaabenstilstanden var opsagt, den norske Hær i et spredt Kantonnement langs Glommen, fordelt i tre Afdelinger, af hvilke den høire Fløi under Kommando af Generallieutenant B. D. Staffeldt henlagdes til Strækningen langs Glommen fra dens Udløb til Øieren, Centrum under Oberst D. Hegermann kantonnerede fra Øieren til Hedemarken, og venstre Fløi under Oberst Hans Henrik Rode opstilledes i Trakterne mellem Hedemarken og Kongsvinger. I Reserve stod paa Vestsiden af Kristianiafjorden en Brigade under Kommando af Generalmajor C. D. A. Arenfeldt. Hele den saaledes mobiliserede Styrke løb op til 20000 Mand foruden Fæstningernes Garnisoner.

I det nordenfjeldske foregik der i de første Dage af Aaret en Omskiftning i Kommandoen, idet den alderstegne G. F. v. Krogh, der allerede i længere Tid havde følt Aarenes Tryk paa Grund af en tiltagende Underlivssygdom saa sig nødt til at tage Afsked. Hans Eftermand blev General K. J. V. Schmettow, der ogsaa allerede havde passeret Støvets Aar, men endnu var i sjelden Vigør. Ihvorvel denne før neppe havde været nogen særdeles yndet Personlighed hos de styrende, skulde han, som vi vil se, i det kommende merkelige Aar være forbeholdt en større politisk Rolle som Kristian Fredriks Ven og diplomatiske Raadgiver.

Igjennem næsten hele Januar befandt alt hertillands sig i spændt Forventning om, hvilke Efterretninger der nu vel vilde indløbe fra den danske Krigsskueplads. Ikke mindst var denne Spænding hos Prinsen, hvis Beslutning dog herunder mere og mere kom til Modenhed.

I sin Dagbog skrev han den 16de Januar: "Idag er den for Norge mest skjæbnesvangre Stund begyndt." Efter at have samtalet med Biskop Bugge fra Trondhjem, der forsikrede ham om, at Befolkningen i hans Stift var fast bestemte paa ikke at være Svensker, men og at Baandet med Danmark — der ligesom i Bergen — kun hang i en Traad, skriver han den følgende Dag: "Hvilken ulykfalig Stilling for mig at være i, hvis der ikke kommer Klarhed i Forholdene, og hvis der endnu kan være Tvivl om, hvad min Pligt er. Men min Pligt bliver det dog først og fremmest ikke at svigte det Folks Sag, som Kongen har betroet til mig — og som hænger ved mig, ikke for mine personlige Fortjenesters Skyld, men fordi jeg er den eneste af det regjerende Kongehus, der er hos dem og nu kan holde Roret paa dette Skib, mens det omtumles paa de kommende Begivenheders Bølger."

Ogsaa i Skrivelser fra Prinsens Haand faar de samme Stemninger Udtryk. Til Generalmajor Lowzow i Bergen skriver han saaledes den 17de Januar:

". . . . . Den svenske Kronprins's Fordringer stiger med hver Dag; men selv hvis vor gode Konges Bestræbelser ei krones med Held, tiltror jeg Nordmændene, at hin Erobrer ei skal vinde Norge i Danmark. Imidlertid maa Begivenhedernes Udvikling hernede imødeses med Rolighed og Standhaftighed. Saaledes ønsker jeg, at den nærværende Stilling maatte kjendes uden Ængstelighed for Fremtiden, som staar i en retfærdig Guds Haand"*).

Til Kong Fredrik VI udtaler han sig i samme Aand efter at have udtalt sin Beklagelse over, at den indtraadte Frost hindrede ham fra, som han ønskede, at foretage et Indfald i Sverige for at skaffe Danmark Luft:

"Jeg lader vist ikke Modet synke. Selv om Deres Majestæt maa give efter og afstaa Norge eller en Del deraf, vil dette endnu bestaa ved

*) Lignende Breve maa ifølge Prinsens Dagbog ogsaa være affærdiget til de øvrige kommanderende Officerer.

Endrægtighed, og England kan umulig byde Hæuderne til at undertrykke et agtværdigt Folk, der vover alt for at bevare sin Selvstændighed mod svensk Aag. Lad dem først have Kronprinsen af Sverige mellem sig i Nederlandene. De behandler ham der neppe skaansommere, end han fortjener."

Mandag den 24de Januar Kl 8 om Aftenen ankom Major Karl Ludvig Vilhelm Rømer, Kong Fredrik VI's Generaladjutantlieutenant, der havde lagt Veien gjennem Sverige, til Kristiania og overbragte Statholderen et Brev fra Kongen, dateret Hindsgavl den 17de Januar og af følgende Indhold:

"Med inderlig Bedrøvelse tilmeldes Dem den uheldige Fred, jeg har set mig nødsaget til at slutte . . . .

Jeg tror, at jeg i faa Dage havde kunnet forjage Fienden til hinsides Flensborg, men Østerige deklarerede sig imod mig, dersom jeg ei sluttede Freden. Frankrige kunde ikke hjælpe, følgelig stod jeg ene med ødelagte Finanser, ja ofte i den Forlegenhed, at jeg ei vidste fra en Lønningsdag til den anden, hvor Pengene var at erholde. Freden blev altsaa det eneste Middel, der blev tilovers for ei aldeles at opløses.

Jeg maa nu paalægge Dem særdeles at sørge for, at Korrespondancen med Dem, Chiffrene saavel i Throndhjem som i Kristiania bortføres til Danmark, og det, der ei bortføres, brændes. Ligeledes bør Kortene bortføres, og de Svenske maa ei finde Noget af Vigtighed uden de Ting, hvorpaa Privates Velfærd beror, eller deslige Papirer, hvorpaa offentlige Foranstaltninger grunder sig til Landets Tarv. Naar De har udnævnt Kommissærerne til Aflevering af Fæstningerne, da anser De Deres Embede som endt og reiser snarest muligt her til Danmark, hvor De vil finde den Modtagelse, en saa værdig Prins fortjener, som har ofret sig for det almindelige.

De Artikler, som særdeles er vigtige for Dem at vide af Traktaten, følger hermed, ligesom den hemmelige Artikel om Laurvig bør kjendes af den Embedsmand, som bestyrer Grevskabet."

Med den kongelige Skrivelse fulgte nogle kun lidet tilfredsstillende Uddrag af Fredstraktaten; saaledes var den 4de Artikel, der handlede om Rigets Afstaaelse, kun nævnt i Forbigaaende.

I sin Dagbog har Prinsen paa en meget anskuelig Maade udtrykt de Følelser, som ved Modtagelsen af dette nedslaaende Budskab gjorde sig gjældende hos ham. Han skriver nemlig:

"At Kongen kan tro, at det norske Folk godvillig overgiver sig, at han kan tro mig lav nok til at svigte dem nu, — det fatter jeg i Sandhed ikke. Med Rette maatte man kaste med Sten efter mig, om jeg nogensinde var istand til at svigte en Nation, der holder af mig og sætter alt sit Haab til mig. Jeg skulde forlade den nu, uden saa meget som at forsøge at forsvare den — aldrig i Evighed, ikke saa længe jeg lever!"

Han hensank imidlertid ikke i mørke, orkesløse Grublerier over Sagernes fortvivlede Tilstand. Det modtagne Budskab, hvis hele Rækkevidde var omgivet med en meget talende Hemmelighedsfuldhed, som Prinsens Øie ikke kunde gjennemtrænge, lød vel saa trøstesløst, som det kunde lyde; men sin Beslutning om at holde Stillingen saa længe, det lod sig gjøre og en Stund til, forblev han tro. I samme Time, Kureren ankom, blev, heder det i en i Firtiaarene optegnet Beretning, Hovedstadens fornemste og mest ansete Mænd, Thygeson, Karsten Anker, D. Hegermann o. fl., opkaldte til Prinsen, som uforbeholdent maa have meddelt dem, hvilken Efterretning han havde modtaget, og han synes derhos at have forhørt sig om, hvad hver enkelt mente om Stillingen. Men hvad Forhandlingerne gik ud paa og hvilke Resultater, den lange Konference bragte, tilhører alle Gjætningens Omraade, da den Taushedspligt, som blev de tilstedeværende paalagt, synes at være bleven

346. Larviks Grevskabs Hovedbygning. Efter en ældre Tegning.

ubrødeligen overholdt.*) Kun lader det til, at man har været enig om indtil videre at holde den modtagne Efterretning hemmelig for Almenheden, saavidt det lod sig gjøre og det hed sig derfor ogsaa, at det Budskab, Major Rømer havde overbragt, kun var mundtlig Besked om en Præliminærfred.

Det foreløbige Resultat af denne Overlægning, som blev Menigmand forelagt, var som Følge heraf et under Prinsens Opsyn gjentagne Gange

*) At Sammenkomsten fandt Sted, stadfæstes ogsaa af Pavels's Dagbogsoptegnelser for 25de Januar. Blandt de Mænd, som tilkaldtes, var som ovenfor nævnt ogsaa Oberst Hegermann, Krigsskolens Forstander. "Ved sin Tilbagekomst til Akademiet paalagde han dem, som hørte Forelæsningerne, men desuagtet enten var ansatte ved Regimentet eller skulde ansættes derved, at gjøre sig færdige til at melde sig ved de respektive Kompagnier." Dette kan dog først være skeet den følgende Dag. Den nævnte Beretning hidrører, som det synes, fra en Kreds, der stod Hegermann nær.

omredigeret Extrablad, der udgik med det officielle Blad "Tiden" for 25de Januar, og lød saaledes:

"Den mørke og for menneskelige Øine uigjennemtrængelige Taage er splittet, og et Glimt af Solens Klarhed blænder næsten det glade stirrende Øie!

Fred, Fred i Norden!

Dette glade Budskab, som Udgiveren er bemyndiget at kundgjøre, iler han her med at meddele.

Ifølge aldeles paalidelige Efterretninger er Præliminærerne for Freden til Lands og Vands afsluttede mellem Hans Majestæt Kongen af Danmark og Norge og de allierede Magter.

Om Fredsvilkaarene kan Udgiveren intet tilføie, da han ikke kjender dem, og da de rimeligvis i den Skynding, hvormed dette vigtige Budskab er bragt os, ei kunde blive fuldstændig meddelte; men det faste Haab ville vi nære, at de ei kunne være vanærende og ikke skulle vorde ødelæggende for Danmarks, for Norges Lyksalighed. Saa freidigen stole vi paa Gud, der er Herrernes Herre, og paa den Kraft, der luer i begge Nationers Bryst, at vi uden Vanghed tør se Fremtiden imøde."

Næsten ligesaa gaadefulde som "Tidens" Fredsbudskab var de Befalinger, som Prinsen paa samme Tid udfærdigede til de øverste militære og civile Embedsmænd. Kommandanterne og Officererne, der stod ved Grænsen, fik nemlig Befaling om at tilbagevise med Vaabenmagt ethvert Forsøg, som Svenskerne maatte gjøre paa at trænge ind i Landet. "Jeg er forvisset om," skrev Prinsen, "at den norske Nation vil forsvare sig og ogsaa I i Eders Fæstninger og Eders tapre Tropper, og jeg vil ikke svigte." Til Amtmændene og de Kommanderende paa Kysten blev der samme Dag udfærdiget en Rundskrivelse af følgende Indhold:

"Jeg vil ikke undlade at tilkjendegive Dem den igaaraftes modtagne Efterretning, at Fredspræliminærerne den 14de dennes ere undertegnede mellem Danmark og de allierede Magter; den første Følge vil uden Tvivl være en friere Skibsfart, naar blot Isen vil tillade ret snart at benytte den. Da jeg endnu er uvidende om Traktatens Ord, saa kan jeg heller intet bekjendtgjøre og ikke tillade Skibes Afseiling; men hvorledes Fredsvilkaarene end maatte være, haaber jeg, at Norge skal kunne bestaa ved egen Kraft, og jeg skal vist ikke skille mig fra dette herlige Folk. Jeg gjentager, at Rolighed og Standhaftighed ere de første Borgerpligter, udi hvilke Tillid til Regjeringen og Tro paa Guds Forsyn bør styrke enhver. Jeg stoler paa Dem og Deres Undergivne i enhver Henseende."

"Tidens" gaadefulde Budskab gik som Ild i tørt Græs over det hele Land, og enhver lagde ind i det sine Forhaabninger eller sin Frygt. Men naar man sammenholdt "Tidens" Efterretning med de Befalinger, som var Autoriteterne givne, saa kunde enhver, som havde Evne til at bedømme Situationen, slutte sig til Sandheden. Flere Mænd, der den ene Dag havde opslaaet "Tidens" Extranummer til Underretning for Almenheden, skyndte sig med at faa det nedrevet, da de kom under Veir med, at det kun var et journalistisk Kneb for at dytte Folk Sty i Øinene. Kort sagt, Glæden over den

vundne Fred afløstes af en almindelig Harme mod Redaktøren og hans klodsede Extranummer.

"Dette Blad", siger Professor Ludvig Stoud Platou i sine efterladte Optegnelser, "blev meget ilde optaget, da alle nu enten vidste eller vilde vide, at Danmark havde kjøbt Freden i Nord ved at fraskrive sig Norge eller dog i det mindste Throndhjems Stift og Fæstningerne Kongsvinger og Fredriksten. Alle er derimod nu enige om at det er hele Landet, og Mængden glæder sig derved, da man saaledes haaber, at det hele bliver til intet, og at Norge vil blive en selvstændig Stat. Rømers Efterretning var imidlertid et Tordenslag. Alle var forbausede og forundrede. Hvad er da forefaldet, siden Kong Fredrik saaledes ved et Pennestrøg fraskriver sig 900000 af sine tro Undersaatter, der i 5 Aar har lidt meget og spist Barkebrød for saaledes at bortgives som andet Kvæg? Er Rendsborg erobret eller sultet ud? Er hele Jylland okkuperet? Er den danske Arme total slaget? Er Belterne tilfrosne? Hvad er foregaaet? Saadanne Spørgsmaal krydsede hinanden, men er stedse besvarede med: Intet er forefaldet! Kongen og Staben staar i al rolig Sikkerhed paa Hindsgavl og Armeen i Fyn. Ingen er sat over til Jylland! Intet Liv er vovet, ingen rask Daad er forsøgt! — Ubegribeligt! De eneste Grunde, jeg har hørt angive til denne mindst formodede Fremfærd, er disse: At Østerrige har truet med at erklære Danmark Krig, hvis det ei tilstod Ponte-Corvo, hvad han forlangte; men hvorledes rimer dette sig med Østerriges foregaaende Tilbud og Vaabenstilstanden? Dernæst, at der har været Mytteri i den danske Arme, som ingen Sold havde faaet; at de jydske og holstenske Proprietærer havde overhængt Kongen om at give Slip paa Norge, at Kongen skulde have Rügen og svensk Pomern til Erstatning, hvilken Bevæggrund dog vel umulig fortjener at anføres; at Kongens Finanser var aldeles ødelagte, og at han skulde have 1 Mill. £ for at stille 10000 Mand imod de Franske. Alt sligt er nu blot løs Snak . . . ."

Ogsaa igjennem forskjellige andre Optegnelser, der hidrører fra Datidens Mænd, udtaler der sig en lignende Opfatning af Forholdene. Til Trods for den Taushed, som var bleven paalagt de Mænd, der havde været opkaldte til Konferance med Prinsen, havde Hemmeligheden ikke kunnet holdes skjult. Deres Ansigter røbede, siges der, hvad deres Mund fortiede. Hvad mere er: Allerede den 25de Marts vidste Folk i Kristiania at berette, at Prinsen med det første skulde foretage en Reise til Throndhjem.

Dette skulde ogsaa vise sig at være Prinsens Hensigt. Major Rømer, der den 26de Januar sendtes tilbage til Danmark den samme Vei, han var kommen, medbragte til Kjøbenhavn Breve om, at han med det første kunde ventes herhen, og han skulde derhos paa Reisen gjennem Sverige berette om, at den norske Statholder snart vilde lægge sin Vei herigjennem. Til Kong Fredrik VI skrev Prinsen et Brev, hvori han vel forlangte Pas til sin

forestaaende Reise gjennem Sverige; men han bad tillige om, at der fra Danmark maatte blive ham sendt Korn, Klæder, Krudt og Geværer, og at Kongen for Guds Skyld ikke maatte betragte Norge som en svensk Provins, men som et Land, hvor hele Nationen er med ham og hans Slægt. For at paaskynde Afsendelsen af Korn og andre Fornødenheder fra Danmark blev Assessor Kristian Krohg sendt til Kjøbenhavn med Fuldmagt til at handle efter Forgodtbefindende og med Kreditiver fra Prinsen og Private.

Først efter at Rømer var afreist, udgik "Tidens" Dagsnummer, indeholdende følgende Bekjendtgjørelse: "Da Hans Høihed Statholderen paa nogen Tid agter at foretage en Reise til Throndhjem, saa bekjendtgjøres herved, at samtlige til Statholderskabet adresserede Breve blive at indlevere i Sekretariatet paa Akershus Fæstning, for derfra videre at forsendes."

Før Afreisen traf Prinsen Foranstaltninger til Modtagelsen af svenske Parlamentærer, til Grænsernes eventuelle Forsvar mod svensk Invasion og til Rigsstyret i det hele under hans Fravær. Svenske Parlamentærer skulde føres til den søndenfjelds høistkommanderende Generals, Staffeldts, Hovedkvarter paa Hafslund, hvor de skulde modtage det Svar, at Prinsen opholdt sig i Trondhjem, hvor hans Ordrer maatte indhentes, og at enhver Invasion vilde blive afvist med væbnet Haand. Hvis Feltmarschal v. Essen undertegnede sine Breve Generalguvernør i Norge, maatte Generalen afslaa at modtage dem med den Erklæring, at han ikke erkjendte nogen anden Generalguvernør end Prins Kristian Fredrik. Krævede Feltmarschallen saa en Samtale med Generalen, kunde denne begive sig til Svinesund for at gjentage sit undvigende Svar. Hvis Troppebevægelser i Sverige krævede det, havde General Staffeldt som øverstkommanderende søndenfjelds Fuldmagt til at samle Hæren, der i Tilfælde skulde deles i tre Brigader, af hvilke den ene, der skulde tage Stilling ved Onstad Sund, skulde underlægges Oberst Jakob Kaalunds Kommando, den anden under Befaling af Oberst Didrik Hegermann skulde opstilles ved Blakjer og den tredie under Oberst A. S. Krebs skulde henlægges til Kongsvingertrakten. Dog maatte Hæren i Overensstemmelse med den af Sejersted udkastede Forsvarsplan holde sig til Defensiven. Indløb der under Prinsens Fravær Sager af Vigtighed, skulde disse enten strax afgjøres af en Kommission, bestaaende af General Haxthausen, Kammerherre Rosenkrantz og Stiftamtmand Thygeson eller sendes efter ham, hvis Kommissionen ikke paa egen Haand dristede sig til at afgjøre dem. Politiske Sager skulde alle ubetinget sendes til Prinsen, medens de løbende Forretninger skulde besørges af Thygeson. Blev Prinsen syg paa Reisen eller ude af Stand til at klare Styrelsens Anliggender, skulde Varetagelsen af disse overtages af en Regjeringskommission, bestaaende af de tre nævnte Herrer, Konferentsraad Sommerhjelm, Konferentsraad Anker og Admiral Lütken samt af General Staffeldt, naar denne opholdt sig i Kristiania.

Efterat Prinsen den 27de for at afhjælpe Pengemangelen havde beordret Udstedelsen af $3^1/_2$ Million Rigsbankdaler i Sedler — de senere spotvis benævnte Prinsesedler — begav han sig sent paa Kveld fra Kristiania opover til Eidsvold Jernverk, hvor han ankom Kl. 4 næste Morgen, og her holdt han et Par Dages Rast hos sin Ven Konferentsraad Karsten Anker.

Da Prinsen vel var kommen afsted, udgik et nyt Extranummer af "Tiden", som lød saaledes:

"Saare underligen vende sig Tildragelserne paa denne Jord. Hvad Menneskene beregner og tror at forudse som uundgaaeligt, sker aldeles ikke, imedens de virkelige Tildragelser tit ere af den Natur, at hvis de var os fortalte i et Eventyr, vilde man anse dem for Fantasiens Spil og Drømmeverk. — Saaledes bares alle Slags Rygter til os — ligesom paa Vindens Vinger —, imedens Klimat og Tilfælde afbrød den virkelige Kommunikation. Snart var Fienderne rykkede frem til den ene Stad, snart til den anden. Under Dag og Datum meldtes de fiendtlige Forposters Ankomst til Aalborg. Til Slutning var Kosakkerne endog i Fladstrand. Beretninger manglede ikke om et stort Slag, som var leveret imellem Kongen af Danmark og de allierede Magter; Udfaldet var afvexlende: idag havde et Parti seiret, imorgen et andet.

Omsider droges Teppet op. Intet af alt dette var passeret. Paalidelige private Breve melder: "at Jylland har aldeles ikke været betraadt af Fienden. Hs. Maj. Kongen har fra sit Hovedkvarter i Fyen negocieret med de allierede Magter. Præliminærfreden afsluttes, og efterat dette er skeet, har de allierede Tropper strax rømmet det Slesvigske og var i Begreb med at forlade Holsten. Det er høist sandsynligt, at der er forefaldt noget ved Rhinen eller i Holland, som har bidraget til deres saa hastige Afmarsch didhen."

Dette Begivenhedernes uformodede Løb er et nyt Bevis paa, hvor utidigen vi ofte baade frygte og haabe, og hvorledes vi daarligen, lig Hjorten i Fabelen, rose vore indbildte Fordele og dadle vort virkelige Held."

Prinsens Afreise fra Kristiania forekom Folk noget hovedkulds og gav Anledning til megen Snak. Den 28de var nemlig Kong Fredriks Fødselsdag, og det lod derfor til at Prinsen vilde unddrage sig fra at deltage i dennes officielle Høitideligholdelse*). Dette forholdt sig nok ogsaa saa, og den hele Tilstelning i Anledning af Dagen blev derfor for Hovedstadens Vedkommende indskrænket til en mindre Middag hos Stiftamtmanden, hvor kun Byens første Embedsmænd var tilstede. Her herskede der en meget trykket Stemning. Kong Fredriks Skaal blev drukken i Stilhed, medens Dronningens og Prins Kristian Fredriks tømtes med Begeistring. Før man reiste sig fra Bordet, udbragtes dog en sidste Skaal for "Gamle Norge! Mod, Kraft og Enighed." Men hvor haabløst Sagernes Stilling opfattedes, kom ogsaa her tilorde. "Uden Fred med England," mente Agent Nielsen, „vilde al Mod-

*) Samtidig med, at Statholderens Reise til Throndhjem kundgjordes i "Tiden", blev ogsaa Universitetets berammede Fest aflyst. Et af Treschow i Lapidarstil forfattet Program, der var et Udtryk for de politiske Stemninger, som rørte sig inden de høiere Kredse i Hovedstaden, blev undertrykt.

stand mod Sverige være frugtesløs," og at England vilde tage Parti for Sverige, var han paa det nærmeste overbevist om.

Under sit Ophold paa Eidsvold stevnede Prinsen til sig Biskop Bech, Stiftamtmand Thygeson, Oberst Sejersted, Etatsraad v. Holten og Kjøbmand Karsten Tank for at konferere med dem om Situationens Krav*).

Under denne Sammenkomst skal Stemningen blandt de Tilstedeværende være gaaet i Retning af, at Prinsen skulde bestige Landets Throne i Kraft af sin Arveret, og, da Karsten Tank var den eneste af dem, som var begeistret for en konstitutionel Regjeringsform, sandsynligvis ogsaa med fuld Enevoldsmagt. For Prinsen selv stillede i ethvert Fald for Tiden en Indskrænkning i denne sig kun som en Mulighed, der først under roligere Forhold kunde blive at gjennemføre.

Den 31te Januar Kl. 2 Eftermiddag brød Prinsen, ledsaget af Oberstlieutenant Haffner, Sekretær v. Holten, Lieutenant Schwartz og Grev Vargas Bedemar, op fra Eidsvold og kjørte i knagende Frost og under sterkt Snefald langs Mjøsens vestre Bred over Thoten og videre op gjennem Gudbrandsdalen. Overalt tog han i Øiesyn de Tropper, som kantonnerede i disse Egne.

Da Prinsen naaede Kringen, var det mørkt. Men da han ønskede at se Sinklarstøtten, blev der hurtig skaffet Fakler tilveie, og under Skinnet fra disse stolprede han, støttet til et Par haandfaste Døler, op til den. Der reciterede han af Sinklarsvisen:

„Ve hver en Nordmand, som ei bliver hed,
Saa ofte hans Øie den skuer."

"Som han hviler sig i den dybe Sne," fortæller Wergeland i sin Konstitutionshistorie, "humper en gammel, hexrunken Kjærring (det er intet Eventyr vi fortælle) frem med en Blærelygt, raabende: "lad mig faa se Prinsen, lad mig faa se Prinsen!" "Naa, Mor, se du!" siger denne leende. "Saa du er Kristian Fredrik," blir' Kjærringen ved, idet hun holder sin dunkle Lanterne tæt til hans Ansigt, og mønstrer det nøie. "Vakkert Kjød og Blod; men for vek ser du ud til at bli Norriges Frelsermand." "Macbeths Hexer vare ikke ominøsere," lægger Wergeland til.

"Det fortjener at anføres," saa lyder "Tidens" Beretning, "skjønt ikke som nogen Sjeldenhed, da den norske Bondes sande Fædrelandssind er Enhver noksom bekjendt, at Almuens enstemmige og første Ønske til deres elskede Fyrste stedse var: at der maatte erholdes Bly og Krudt for at forsvare eget Arnested og hævde Norges Selvstændighed. Samtlige ytrede den

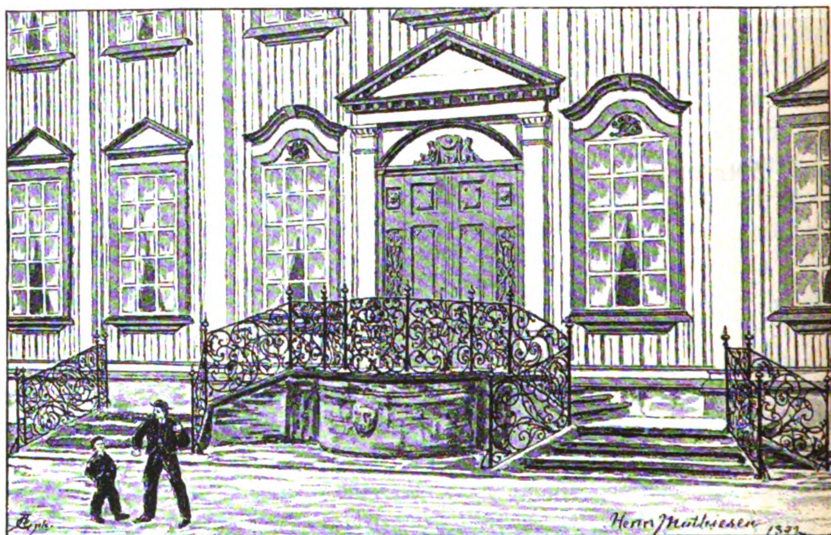
*) Ogsaa Admiral Lütken var af Thygeson indbuden til dette Møde og afreiste virkelig fra Kristiania. Men da han allerede, før det første Skifte var naaet, ved at vælte havde faaet sin Slæde sønderbrudt, ansaa han dette for et saa slemt Varsel, at han strax vendte om. Fra Kristiania sendte han derpaa Prinsen en Undskyldningsskrivelse. Men Folk mente dog, at han i Grunden helst vilde holde sig borte fra Mødet.

største Affky for fremmed Aag og tilsvor Troskab i Liv og Død med en Inderlighed, der forøgede Hans Høiheds Agt og Kjærlighed for Fjeldets bjærve Søn, og hjerteligen rørte Høistsamme. Gamle og Unge stod med Taarer i Øinene og velsignede den Stund, da de saa en Prins af den oldenborgske Stammes Kongeblod, en Fyrste, som ikke alene ved Byrd, men tillige ved de sjeldneste Naturens Gaver er født og udkaaren til at regjere og beskytte dem. Høistsamme lovede dem den fornødne Ammunition til Brug imod Fædrelandets Fiender, hvilke vistnok, dersom de maatte vove sig i disse Egne, vil møde den samme Skjæbne som hine Skotter for tvende Aarhundreder tilbage."

Færden gik derpaa videre op gjennem Dalen og over Dovrefjeld. "Veirliget paa Fjeldet," heder det i "Tidens" officielle Beretning, "var saa skjønt som muligt. Paa det høieste Sted af Dovre, hvor Veien passerer, eller paa Harbakken, behagede det Hans Høihed at stige ud af Slæden og at begive sig til Fods paa Toppen af Fjeldet for at nyde det stolte Syn, som det urokkelige Dovre frembyder." Fra Kongsvold til Drivstuen gik Veien for den største Del nedover Driva til Prestegaarden Vang i Opdal, hvor han paa den mest hædrende Maade modtoges af Provst Rønnau og hvor Stiftamtmanden og andre Embedsmænd kom ham imøde.

Den 4de Februar om Formiddagen brød Prinsen op fra Opdals Prestegaard. Paa Skiftet Bjerkaker i Rennebu, "hvor Hans Høihed naadigst behagede at opholde sig for paa sædvanlig Maade at underholde sig med den forsamlede Almue," rakte man ham det gamle merkelige Holshorn, af hvilket Kristian V, Fredrik IV, Kristian VI og Kronprins Fredrik havde drukket paa sine Reiser gjennem Thrøndelagen. "Dette Drikkehorn behagede Hans Høihed paa sine høie Forfædres Vis at udtømme paa gamle Norges Vel og Selvstændighed under et af de Tilstedeværende gjentaget trende Gange Hurra!" Om Aftenen Kl. 8 naaedes Størens Prestegaard, hvor General Grev Schmettow og Omegnens Embedsmænd havde indfundet sig for at komplimentere Prinsen. Den næste Dag fortsattes Reisen til Throndhjem. To Mile fra denne By paa Skiftet Melhus modtoges Prinsen af Byens Embedsmænd, og oppe paa Byaasen paraderede det Throndhjemske ridende Korps, der eskorterede Prinsen til Byen. Paa Arildsløkken, Grev Schmettows Landsted, forlod han sin Vogn for tilhest at holde sit Indtog i Byen. I Skanseporten overrakte Grev Schmettow i Egenskab af Kommandant Prinsen Byens Nøgler, der blev ham tilbageleverede med nogle forbindtlige Ord om, at de befandt sig i saa paalidelige Hænder, som han kunde ønske. I Geilan (Kongens Gade) stimlede Thrønderne med Velkomstraab sammen om Prinsen, der besvarede deres Hilsen med de Ord: "Med Henrykkelse har jeg gjennemreist Eders Land, og dette herlige Land skulde Svensken erobre? Det skal i Evighed aldrig ske." Toget gik derpaa til Torvet, hvor Garnisonen, Borgervæbningen og Sødefensionens Mandskaber paraderede. Foran Fronten af Tropperne holdt

Prinsen sin Hest an og tiltalte dem paa følgende Maade: "Jeg hilser Eder, brave Thrøndere! Ved Eders og Vaabenbrødres Mod skal og kan Norge bestaa udelt og ubetvungent. Jeg stoler paa det norske Folk og paa vor retfærdige Sag, som Gud vil beskytte. Lad et tre Gange gjentaget Hurraraab gjenlyde for gamle Norges Held!" Til Borgerskabet udtalte Prinsen derefter: "Jeg føler mig inderlig tilfreds ved at se mig omringet af Throndhjems Borgere. Ægte norsk Sind har hjemme i Thrøndelagen. Derfor vil jeg føle mig lykkelig iblandt Eder, og den Tid, jeg kan opholde mig her, vil stedse synes mig for kort. Held Throndhjem og dets Indvaanere!"

347. Hovedtrappen ved Stiftsgaarden i Throndhjem. Rækværket er af smukt Jernarbeide fra omkring 1775.

Ved Ankomsten til Stiftsgaarden indfandt Byens geistlige, militære og civile Embedsmænd samt de første Borgere sig til Cour, og til dem ytrede Prinsen, at han vilde skatte sig lykkelig, om han kunde bringe dem Fred og Sikkerhed; det var baade Landets Ønske og hans. Men hertil var Norges Uafhængighed nødvendig — en Fred kjøbt med Underkastelse under et Fremmedaag vilde vanære den nulevende Slægt og bringe Ulykke over Efterkommerne. "Foruroligende Rygter bebudede, at gamle Norge skulde stykkes ud. Dette skulde aldrig have skeet. Dertil staar Tanken ei heller; men nu gjælder det det hele. Dog Norge kan og skal bestaa ved Samdrægtighed. Jeg er uadskillelig fra Norge. Min Tillid staar til det norske Folk, mit Haab til

Gud, min Løn skal være Folkets Kjærlighed. Jeg paaskjønner det Fædrelandssind, jeg overalt møder, og jeg vil glædes, hver Gang jeg kan give dette Samfund Prøver paa min Velvillie."

Under den talrig besøgte Middag, som Borgerskabet gav til Prinsens Ære, blev hans og Fædrelandets Skaal drukken med stor Enthusiasme og ledsaget af Sange, forfattede af Presten Nils St. Schultz og Landsdommer Nansen.

I den ene af disse, til Prinsen, heder det under gjentagne Forsikringer om, hvor lykkelig Throndhjem er over hans Ophold her:

"Stolt hæver Dovre sin snetakte Tinde;
Thi det paa trofaste Skuldre dig bar.
Varigt som det skal bevares i Minde,
At Du, o Kristian, blandt Thrønderne var.
Kaaret af Fredrik til Norges Forsvarer,
Slutted sig Nordmandens Hjerte til Dig,
Trofast til Dig under Trængsler og Farer —
Norriges Troskab dets Dovre er lig!"

Den anden, "Sang til gamle Norge", lød saaledes:

"Værdige Moder! Graahærdede Norge!
Endnu du staar som i henfarne Old!
Tryg ved dit Mod og de bjergfaste Borge,
Truende Voldsmænd og trodsende Vold.
Fri og utvungen mod Skyen du kneiser,
Ungdommens Ild gjennemstrømmer din Barm
Frihedens Banner du tillidsfuld reiser,
Svingende Sværdet med kraftfulde Arm.

Kommer da, Brødre! vor Moder os kalder,
Alle besjæled af Frihedens Aand;
Skulde hun række i snehvide Alder
Uvante Hænder til slaviske Baand?
Skal vi af Frygt for en truende Vælde
Vanære Fædrene i deres Grav?
Før sammenstyrter, I snetakte Fjelde!
Norge, før synk i det fraadende Hav!

Knytter da Enigheds trofaste Kjæde,
Broder ved Broder urokkelig staa,
Kristian selv jo i Spidsen vil træde,
Under hans Fane med Tillid vi gaa.
Thi Godheds Fader med Seier og Hæder
Og varig Lykke vil krone vor Id.
Evig skal svinde vanærende Kjæder,
Norge staa trygt til den fjerneste Tid.

Om Aftenen aflagde Prinsen den gamle General Georg Fredrik v. Krogh et Besøg. Den staute Olding modtog ham i fuld Puds og tilsyne-

ladende fuldkommen rask. "Han feilede Intet," skriver Prinsen i sin Dagbog, "og talte endog om henrundne Tider med en Hukommelse, der vilde have gjort selv en yngre Mand Ære. Det frydede ham aabenbart at se mig, og han ønskede atter og atter Velsignelse over mig." Nogle Dage efter spiste Prinsen ogsaa Middag hos Generalen; men denne var dog selv ikke tilstede ved Taffelet. Ogsaa et tredie Besøg aflagde Prinsen hos den gamle General umiddelbart før sin Afreise. Hvad der forhandledes mellem dem, ved ingen. Generalen ansaa sin Embedsbane for afsluttet, og hvad enten Prinsen har aabenbaret ham Sagernes sande Stilling eller ikke, saa er det ialfald sikkert nok, at den gamle General ingen direkte Befatning vilde have med de Begivenheder, som stod for Døren, om han end som gammel Soldat ikke vilde unddrage Prinsen sin Støtte i militære Anliggender.

I Throndhjem var det nemlig ikke længere nogen Hemmelighed, at hele Norge var afstaaet til Sverige, og man troede derfor i de første Dage almindelig, at Prinsen var kommen hid for at lade sig udraabe til Konge*). Af denne Vildfarelse blev man dog snart udrevet. Ved Gudstjenesten i Domkirken, hvor Biskop Bugge forrettede, udelukkede denne nemlig aldeles af Kirkebønnen det danske Kongehus, hvorimod den øverstkommanderende General nordenfjelds, Grev K. J. V. Schmettow, samme Dag lod det udskrevne unge Mandskab sværge under Fanen til Kong Fredrik VI. Umiddelbart efter spurgtes det og, at Biskop Bugge havde udfærdiget et Cirkulære, hvori han udtrykkeligen forbød sit Stifts Prester at medtage Kong Fredrik VI og hans Hus i Kirkebønnen.

Prinsens fornemste Omgivelser i Throndhjem var Grev Schmettow, Biskop Bugge og Stiftamtmand Trampe, navnlig da Greven og Biskopen. Hvad Stiftamtmand Trampe angaar, vilde man nemlig vide, at han nu ikke stod saa høit anskreven hos Prinsen som tidligere, da denne havde erfaret, hvor upopulær han i sin Embedskreds var. Dette var dog ikke til Hinder for, at Prinsen benyttede sig af Stiftamtmandens Tjenester, ihvorvel disse var af den Art, at de ei skulde skaffe ham den tabte Folkeyndest tilbage. Man talte nemlig høit og lydt om, at Stiftamtmanden var Prinsens Spion.

Grev Schmettow var en Officer af den gamle Skole og det tidligere Kongehus i dets Repræsentant, Prinsen, med Liv og Sjæl hengiven. Ligesom de fleste af de militære i Throndhjem paa den Tid drømte han ved denne Tid vistnok nærmest kun om en Gjenoprettelse af den tidligere Tingenes Orden. Længere ude paa Aaret — efter sine nedenfor gjengivne Forhandlinger med Feltmarschal v. Essen — havde han dog den mest ubetingede Tillid til

*) Selv Assessor Kristian Krogh, der dog stod Prinsen temmelig nær, paastod for L. Kr. Daa at dette var Prinsens Hensigt, (se Daa's Anmeldelse af Wergelands Konstitutionshistorie i Granskeren, H. 3, S. 270). Om Kroning var der dog saavidt vides aldrig Tale. Hvor skulde man og have faaet Regalier fra?

Norges Evne til at bestaa som selvstændig Stat, og Begivenhederne henimod Aarets Udgang skulde da ogsaa vise, at han kunde falde som et politisk Offer for denne sin Overbevisning.

I Modsætning til disse gammelloyale Embedsmænd var Bugge, der laa paa stadig Krigsfod baade med Greven og Stiftamtmanden og selv under Prinsens Ophold i Throndhjem paa Grund af et netop opstaaeet privat Mellemværende ikke fandt sig beføiet til at lægge Baand paa sine uvenlige Følelser overfor den første, en virkelig Frihedsven, og han lagde ikke Dølgsmaal paa det i en Tid, da ethvert Ord, som gik i den Retning, ansaas for jevngodt med Majestætsforbrydelse. Umiddelbart før Fredsbrudet i 1807 vovede han at modsætte sig Konfiskationen af et fra Sverige til Videnskabsselskabet indsendt Skrift, "Om Aarsagerne til, at Norge havde tabt sin Selvstændighed," og kom herved paa det sorte Bret. I Throndhjem fortaltes det endog, at General v. Krogh, der stedse var Biskopens Fiende, havde kongelig Resolution for at afsætte ham, om Omstændighederne skulde kræve hans hurtige Fjernelse. End ikke Bevidstheden herom formaaede at lægge nogen Dæmper paa den djærve Biskops Fritalenhed; utallige var de Anekdoter, man havde om hans saftige Ytringer, af hvilke nogle vel virkelig hidrørte fra ham, medens andre uden Grund tillagdes ham. Hans Pen var forøvrigt lige saa skarp som hans Tunge. I September Maaned 1812 havde han skrevet til Konferentsraad Karsten Anker, Suverænetetens sterkesttroende Tilhænger: "Gud hjælpe mig! Frihedens lede Genius har skinbarlig besat mig. At jeg er født i en suveræn Stat, er ikke efter mit Hoved. Derfor er jeg alligevel min Konge tro, saa tro som nogen. Men det hører til mine Skrøbeligheder, at den britiske Nation er min Afgud. Det være nu dermed, som det vil, saa tror jeg dog, at hver ægte Normand er ikke istand til at betragte sit Lands Omstændigheder uden Sorg, ja vel og tildels uden bitter Harme. Hvad er Norge, og hvad kunde det have været?" Allerede længe før Prins Kristian Fredrik var kommen opover til Norge, saa han i denne Bæreren af en ny, mere fremskreden politisk Udvikling, og han sluttede sig til ham, da han kom herhen som Statholder, med en næsten sværmerisk Begeistring.

Biskop Bugge gik for at være, hvad vore Forfædre vilde have kaldt en Ormstunge*). Men falsk og underfundig var han dog ikke, og de haarde, skaanselsløst slaaende Ord, han altid førte i Munden, var kun et utækkeligt Svøb, der dækkede over et saa varmt og ædelt Hjerte, som nogensinde har banket under et Bispeskrud. Medens han derfor hele sit Liv igjennem var

*) Bekjendt er Anekdoten om, at Grev Schmettow, som forøvrigt selv var et Stykke af en Flaakjæft, undslog sig for at være Opmand i en Tvist mellem Biskoperne Bugge og Bech. "Jeg vil ikke," sagde han, "for den ene taler ilde om alle, og om den anden taler alle ilde."

Gjenstand for Miskjendelse af de høierestaaende i Samfundet, nød han til Gjengjæld hos Middelstanden og Almuesmanden, der kjendte de Kjærlighedsgjerninger, den for sin raa Hjerteløshed og Tvetungethed udskregne Biskop øvede i London, en ubegrænset Popularitet, der netop ved denne Tid var paa sit høieste. Det er derfor let forklarligt, at ingen kunde bedre end Bugge kjende til de Stemninger og Forhaabninger, som rørte sig hos den mere oplyste Del af Stiftets og Byens Indbyggere, og af den samme Grund strakte hans Indflydelse sig ogsaa meget langt, hvor det gjaldt at forene de temmelig divergerende Anskuelser, som dengang var raadende her.

I et Selskab hos Bugge, hvor bl. a. Grev Trampe og Grosserer Peter Schmidt var tilstede, holdt Biskoppen en meget anslaaende Tale for Prinsen, hvem han opfordrede til at glæde Folket med en Illumination, hvor det gamle suveræne Vaas af kongelige Forordninger og Kollegialskrivelser gaves til Pris, og til denne knyttede der sig følgende af Værten forfattede Sang:

Mel.: Norge, vor Moder, hedaget af Elde.

Nora! Du rynker den snehvide Pande,
Undrende hører du Nutidens Færd!
"Skal mine Sønner i fremmede Lande
Smeddes i Lænker? Er det deres Værd?
Graaskjæggen skal han forlade sin Arne?
Gutten løsrives fra elskede Favn?
Pigen begræde sin elskte Henfarne?
Trøsteløs Enke Forsørgerens Savn?

Nora! Der blusser en Ild i dit Øie,
Rædselsfuldt skjøn for din trofaste Søn!
Ikke du synes at ville fordøie,
Hvad man din Troskab tør byde til Løn.
Nora! Du Enlige, græd ei of Harme!
Ser du en Engel med trøstende Blik?
Udstræk mod ham dine trofaste Arme!
Favn ham! til Alderdoms Trøst du ham fik.

"Kristian! min Hulde, min Alderdoms Hevner!
Se mine Sønner! Jeg klækked dem op!
Kjække de ere, de mangle ei Evner!
Stor deres Styrke i senefuld Krop!
Se, de udstrække de trofaste Hænder!
Se, de vil slutte Dig, Kristian, i Favn!
Gjerne for Dig de i Vælte sig spænde!
Gjerne de bløder og dør for Dit Navn!"

Ja, Moder Norge, for Kristian, vor Fader,
Gjerne vi bløde og mandige dø!
Aldrig, o, Elskte! en Nordmand forlader
Fyrste og Fader og elskede Mø!

Tro er hans Adfærd, han kjender ei Rænker,
Tro er hans Kjærlighed, inderlig huld;
Men at vansmægte i fremmede Lænker
Bydes kun den, som sig sælger for Guld!

Kristian! Vor Sverre! Vor Haakon! Vi sværge:
Aldrig skal Nordmanden svigte sin Drot!
Aldrig vi nedlægge staalsatte Værge,
Før vore Fiender blive til Spot!
Kristian! Du Ædle! Glad Nordmanden skjønner,
Skuer i Dig sin velsignede Fa'r!
Altid skal Klippens erkjendtlige Sønner
Signe den Krone, som Kristian bar!

Man lagde Merke til, at Prinsen om Aftenen i Selskabet hos Biskopen var usædvanlig munter, uden at man med Bestemthed kunde sige, om det var den Modtagelse, han her fandt, eller om Major Brock, der samme Dag var kommen efter til Throndhjem, havde medbragt gode Efterretninger. Maaske var det begge Dele i Forening.

De Efterretninger, Brock medbragte fra Danmark, gik ud paa, at Kongen havde sat sig ind i de af Prinsen i Skrivelse af 26de December fremsatte Forslag, og det skulde have været hans Beslutning om i værste Fald at stille sig i Spidsen for Nationen som dens Anfører eller Konge, som havde havt til Følge, at Bourke paany havde faaet Fuldmagt til at afstaa hele Norge. Ogsaa fra andre Hold maa han have medbragt Hilsener, der bestyrkede ham i det Forsæt, han havde fattet.

Der bestod i denne Tid mere eller mindre hemmelighedsfulde Forbindelser mellem oplyste Mænd i saa at sige alle Landets Egne, og disse følte hver især personligt Ansvar for Norges Skjæbne og fremtidige Stilling. Det er ret merkeligt at se, hvor vel underrettet man var om, hvad der tildrog sig paa de forskjellige Steder af Riget, og der er derfor tilvisse al Grund til at gaa ud fra, at der har bestaaet en organisk Sammenhæng mellem de forskjellige Bestræbelser i frisindet konstitutionel Retning, som vi paa dette kritiske Tidspunkt kan iagttage, om end alene i spredte Træk. Der findes bl. a. Udtalelser i samtidige Optegnelser, der gaar ud paa, at der i flere Byer forberedtes Adresser til Prinsen om, at han vilde stille sig i Spidsen for det Forfatningsverk, som Folket ønskede.

En saadan Adresse var netop i Cirkulation inden Throndhjems Borgerskab, medens Prinsen var der i Byen, hvor der i denne Anledning herskede et ganske eiendommeligt Røre. Prinsen var ingenlunde, som man skulde have ventet, Gjenstand for en udelt Hyldest fra Thrøndernes Side. Det blev derfor ogsaa paastaaet, at han skulde have sagt, at Thrønderne kunde være gode nok; men han for sin Del fandt dem hverken varme eller kolde. Borgerskabet var her som paa de fleste andre Steder splittet i to Partier. Det

ene af disse, der var i Majoritet, nærede den Anskuelse, at Nordmændene maatte stole paa sig selv og derfor — med eller uden Forening med Danmark — maatte tilkjæmpe sig en friere og selvstændigere Forfatning; men om nogen Forening med Sverige taalte dette ikke engang at høre tale. Det andet Parti, der erklærede sig af den Formening, at Norges Frelse og Held beroede paa en Forening med Sverige, var vistnok ubetydeligt i Antal, men havde i sin Spidse en begavet Mand, Branddirektør Mons Lie. Denne var en fattig Pladsmandssøn fra Storlien i Aalen, der dels ved sit gode Hoved, dels ved Kundskaber, han paa egen Haand erhvervede sig, dels ved et rigt Fond af Freidighed og Fremfærd var kommen ind paa Embedsbanen; han spillede allerede paa denne Tid en ikke ubetydelig Rolle i Byen, men stilede endnu høiere og ønskede derfor saa bevægede Tilstande som muligt.

Mellem disse to Partier var der nu dannet et Kompromis med det Maal for Øie at faa forpurret det Skridt, som man paa Grundlag af Efterretninger, modtagne søndenfjelds fra, almindelig tiltroede Prinsen: ved Overrumpling at lade sig udraabe til Konge med fuld Enevoldsmagt. Dette troede man at udvirke ved at faa istand en Adresse, som skulde overrækkes Prinsen, og i hvilken man anmodede Prinsen om, at han i Tilfælde af, at Landet var løst fra sin Troskabsed til den danske Konge og overdraget Sverige, som Regent vilde gribe Statens Ror og sammenkalde Deputerede til Udfærdigelse af en konstitutionel Statsform.

Før Prinsen endnu var kommen til Throndhjem, havde den unge, talentfulde Byskriver Karl Falsen *) vistnok i Henhold til den fra det søndenfjeldske modtagne Parole i dette Øiemed opsat Udkast til Adresse, der for at faa saa stor Tilslutning som muligt senere blev gjennemgaaet af Mons Lie og Grosserer, senere Overdirektør Peter Schmidt. Paa Grund af det intime Forhold, som bestod mellem denne sidste og Biskopen, vilde man vide, — hvad der ogsaa udtrykkelig stadfæstes i omtrent samtidige private Brevskaber —, at Bugge havde sin Finger med i Spillet, om han end ikke, hvad man ogsaa paastod, var Hovedmand for det hele. Saaledes kom da Adressen istand, der i sin endelige Form var saa lydende:

Allerede i flere Aar sukker vort Fødeland under usigelige Lidelser. Dette Land, saa rigt paa andre Naturens Velsignelser, negtedes at fremavle i sit eget Skjød de Fødemidler, som udfordres til Livets Ophold. Strax da Flaaden,

*) Karl Valentin Falsen var født i Oslo 27de Mai 1787 og Søn af Enevold Falsen samt Broder til K. M. Falsen. Han blev Student 1803 og tog juridisk Embedsexamen 1806, hvorpaa han 1808 blev Kopist i den norske Regjeringskommission samt konstitueret Justitssekretær ved Overkriminalretten i Norge. 1809 Regimentskvartermester og Auditør ved 2det akershusiske Regiment, 1813 By- og Raadstueskriver samt **Notarius publicus** i Throndhjem og 1822 tillige Byfoged sammesteds. 1826 Sorenskriver i Eker, Modum og Sigdal, 1839 Amtmand i Bratsberg Amt, 1846 Stiftamtmand i Kristianssands Stift og Amtmand i Lister og Mandal. Døde 24de April 1852, faa Maaneder efter at have taget Afsked.

dette stærke Baand mellem Danmark og os, tabtes, viste det sig, at overordentlige Opofrelser vilde udfordres, for at vedligeholde Forbindelsen mellem disse Riger; Ingen undslog sig for disse Opofrelser. Inderligen forbundne ved flere Aarhundreders trofaste Forening, har vi ufortrødent Aar efter andet rækket hinanden Broderhænder, trods de utallige Besværligheder, der lagdes os iveien af overlegne og trædske Fiender, ja ofte trods selve Naturen. Imidlertid var det naturligt, at begge Rigers Velstand under disse Anstrengelser maatte undergraves; især sank Norge i en høist sørgelig Forfatning, som endelig syntes at have naaet sin høieste Spidse, da det almindelige Uaar i 1812 berøvede Landmanden ikke alene sin Underholdning, men endog sin Udsæd: og da de diplomatiske Forhold til England og andre Magter, idet de tilintetgjorde al Handel, udsatte Borgeren for den skrækkeligste Nød, lammede hans Virksomhed og frembragte Anordninger, som ved at krænke hans huslige Frihed nedbrød hans sidste Mod.

Saadan var Tingenes Stilling, da De, o Prins! valgte den for dette Folk uforglemmelige Beslutning: selv at se Landets Nød, at afhjælpe den eller og at dele den. Bekjendt for ualmindelige Dyder og Indsigter, bekjendt for Deres Kjærlighed til Norge, jublede Folket Dem imøde; Rygtet om Deres Vennesælhed gik glædeligt fra Bygd til Bygd; man glemte sin Nød, snart brændte Mod igjen i hver Nordmands Bryst, og de skjønne Luer oplyste Landets Kjærlighed for dets elskede Kristian Fredrik! Vel svævede endnu tunge Uveirsskyer over Norges Dale, lig en Taage, som Deres Høiheds Stjerne ei formaaede at adsprede; vel maatte Deres Øie endnu skue mangen en Taare, som Deres velgjørende Haand ikke kunde aftørre; men den sørgelige Modløshed, som med dødelig Kulde havde angrebet alles Hjerter, var forsvunden. Landets gamle Kraft var vaagnet og enhver var villig at opofre alt for Norges Ære og Selvstændighed: ogsaa syntes Kongens Løfter og Deres Høiheds Anstrengelser at retfærdiggjøre Folkets Haab — men! Prøvelsen var endnu ikke udholdt, endnu maatte de ydmygende Stød ramme os: at blive forladte af vor Konge og henviste til et Folk, en Fyrste, som er fremmede for vore Hjerter.

Norge! sig dig selv, at det var ikke Mistillid eller Frygt for Mangel af Troskab i Farer eller Udholdenhed i Lidelser, der bevægede din elskede Konge til at vende dig Ryggen, men at dette Skridt var en tung Følge af Nødvendighedens Lov, og at han med Smerte har revet sit Hjerte fra os.

Men velan, Stødet har truffet og Timen er der, som skal bestemme mange Tusinders Vel og Ve i Nu- og Fremtiden. Vi har intet Øieblik draget i Tvivl, hvad vi i denne Stilling har at gjøre, og til hvem vi skal henvende os. Den Tanke: at en Forbindelse med Sverige for en Tid vilde skjænke os den Rolighed, hvortil Landet saa høiligen trænger og vilde i enkelte økonomiske og politiske Henseender være os til Fordel, har aldrig kunnet opveie Følelsen af den Vanære, vi vil paadrage os ved at oplade Landet for fremmede og ved at paatage os et Aag, som inden føie Tid vilde knække vor Frihed. Vor Beslutning er tagen: vi vil vove alt for vor Frihed og Norges Ære.

Ikkun et stod nu tilbage: nemlig at udfinde en Norges Ven, som forener Villie og Evne til at paatage sig det vigtige Verk af denne Beslutnings Udførelse. Dog, ogsaa ham haaber vi, at Himlen har skjænket os. Deres Høiheds

Nærværelse iblandt os idag, og endnu mere den Høimodighed, De saa ofte har lagt for Dagen, naar det gjaldt Norges Sag, indgyder os det glade, det visse Haab: at De af Himlen udkaaredes til Norges Frelser.

Ikke som om vi var ukyndige om de Offere, vi ved denne vores Bøn afæsker Deres Høihed, eller om de Farer, De udsætter Dem for, ved at antage Regentskabet af et Land, der er bragt i saa yderlig en Forfatning, som den Norge for nærværende Tid liber under; men vi vover at haabe, at alle vore Trængsler skal under Deres Høiheds Anførsel overvindes, og at Norge i et blidere Tidspunkt værdigen skal kunne takke Dem for Deres Offere for Landet.

Throndhjems Borgere tilbyder sig herved at virke alt, hvad der staar i deres Magt til dette Øiemed; men i dette vigtige Øieblik bør vi ikke dølge en Tanke, der ikke kan være anstødelig for en Prins af den høie Karakter, som Kristian Fredrik: at nemlig en eller anden Feil i Statsindretningen kan have medvirket til de Ulykker, som nu i kort Tid har styrtet Undersaatterne i grændseløs Elendighed og tvunget Regenten til at forskyde en ham tro og hengiven Nation. Idet vi altsaa igjennem Lidelser og Farer med freidigt Mod stræbe hen til vort høie Maal, tror vi at skylde os selv og vore Efterkommere: at anmode Deres Høihed om at tillade Nationen ved Deputerede af alle Stænder at sammentræde i en Kongres, for at lægge Grundvolden til Rigets Konstitution for Fremtiden.

Disse er de vigtige Andragender, Throndhjems Borgere har at nedlægge for Deres Høihed. Vi anbefaler dem endnu engang til naadigst Bedømmelse og bede Himlen at nedsmile Held til Deres ædle Idrætter for dette Land og at velsigne Dem i alle Deres Foretagender.

Denne Adresse blev nu ved Mons Lie sat i Cirkulation, og takket være dennes kraftige Overtalelsesevne, vandt den stor Tilslutning blandt den ypperste Del af Throndhjems Borgerskab. 50—60 havde forsynet Adressen med sin Underskrift; men Antallet af dem, som med Sikkerhed paaregnedes, ansloges til mindst et Par hundrede, idet Adressen efter sin Form var egnet til at rumme de mest divergerende Anskuelser*). Da blev hele Sagen med et stillet i Bero.

Stiftets høieste Embedsmænd, hvem ogsaa Adressen havde været forelagt, havde paa Grund af sine Stillinger vægret sig ved at undertegne den; men Grev Trampe, der allerede før Prinsens Komme til Throndhjem havde underrettet denne om, at den var under Opseiling, havde, medens den cirkulerede, forstaaet at skaffe sig en Afskrift af den, og den blev nu forelagt Prinsen. Denne udtalte da, at han vistnok ikke havde ventet saadant under de forhaandenværende Forhold; men han ønskede dog, at Adressen blev ham overrakt, medens han endnu var i Throndhjem. De, der allerede havde underskrevet Adressen, blev da stevnede til et offentligt Møde paa Raadstuen

*) Statsraad Rogert, hvis Navn findes blandt de første paa Adressen, skal saaledes have udtalt, at han vistnok ikke delte alle de i Adressen udtalte Anskuelser, men alligevel ikke fandt Grund for sig til at unddrage Sagen sin Støtte.

den 5te Februar, og her foreslog Falsen, at Adressen paa Grund af de utvivlsomme Efterretninger, man underhaanden havde modtaget om Landets Afstaaelse til Sverige, strax burde overrækkes Prinsen, og at der i den Anledning nu burde skrides til Udnævnelse af en eller flere Deputerede for paa Forsamlingens Vegne at udføre dette. "Men Resultatet af den derpaa fulgte Deliberation," heder det i Falsens Skrivelse til A. Faye af 17de Juli 1849, "blev efter Pluralitetens Beslutning, og idet flere af de Deltagende erklærede i modsat Fald at ville udstryge deres Navne paa Adressen, at intet videre med Hensyn til denne skulde foretages, saa længe ingen officiel Meddelelse angaaende Landets Afstaaelse var kundgjort." Det var især under denne Forhandling, Mons Lie optraadte paa en Maade, der gav Folk Indtryk af, at han var ivrig svensksindet. Dette havde da ogsaa til Følge, at han af Grev Trampe fik en Overhaling, for at han senere skulde holde "sin slidne Mund."

Den 6te Februar forlod Prinsen Throndhjem og lagde Veien over Røros og Østerdalen. Efter at have mønstret de throndhjemske Skiløbere, der kantonnerede i Løiten, kom han den 13de om Eftermiddagen frem til Eidsvold. Paa hele Veien nedover var den ellers saa muntre Prins alvorlig og tankefuld. Som nu han og Brock, der sad i Kanen hos ham, en Kveld kjører hen over Snemarkerne, drøftende forskjellige af de Spørgsmaal, hvis Løsning forestod, blev de var en Sky paa Himmelen, der formede sig som en mægtig Kvindeskikkelse, som holdt et Scepter i Haanden. Men om lidt sank Skymassen sammen, og det saa ud, som om Scepteret faldt Kvinden ud af Haanden og røg tvers af. Prinsen blev mere faamælt, end han havde været; men ved det første Skifte sagde han til Brock: "Saa De, Scepteret faldt hende ud af Haanden og brækkedes?" "Ja, men det samledes igjen ved hendes Fødder," sagde Brock. "Ja vel," sagde Prinsen, og saa kjørte de videre.

Kan man tro Brock — og der er ikke Grund til andet — var det Prinsens Beslutning, dengang han forlod Throndhjem, at bestige Norges Throne i Kraft af Arveret, og han havde da ogsaa her i denne Retning foretaget forskjellige Skridt, som vi senere nærmere skal omtale. Under de Samtaler, Prinsen førte med Brock, skal denne paa det bestemteste have udtalt sig mod Prinsens Opfatning, og han foreholdt ham derhos, hvad han vilde have havt Anledning til at forvisse sig om, at en saadan Beslutning vilde faa Modbør fra mange Hold. I ethvert Fald anbefalede han ham at raadføre sig med forskjellige af Landets mest agtede Mænd, blandt hvilke han udtrykkeligen vil have nævnt Professor Georg Sverdrup, før han tog et saa betænkeligt Skridt.

Usandsynligt er det ikke, at Brock paa Gjennemreisen til Throndhjem har havt Anledning til at sondere den raadende Stemning; thi under Prinsens Fravær fra Kristiania havde nemlig Folkesuverænetetens Venner her ikke

siddet med Hænderne i Skjødet. I denne Tid fandt nemlig det bekjendte Møde paa Vollebæk i Follo Sted, hvor det Adler-Falsenske Grundlovsudkast første Gang blev fremlagt for en engere Kreds, og vi hører om, at der i Kristiania udfærdigedes Adresser, der gik ud paa det samme som den i Throndhjem opsatte.

Medens Prinsen opholdt sig i Throndhjem, havde Biskop Bugge overfor ham nærmest alene betonet Nødvendigheden af, at Riget fik en konstitutionel Statsform; at Kristian Fredrik blev Landets Konge, ansaa han for at være en saa selvsagt Sag, at det for ham endda maa have stillet sig fuldkommen ligegyldigt, om dette skede i Kraft af den Arveret, Prinsen paastod sig at være i Besiddelse af, eller ved Folkets Valg. Hans Standpunkt var saaledes i det væsentlige det samme, som var hævdet i Thrøndernes Adresse. Ogsaa i Tiden umiddelbart efter Prinsens Afreise, da Adressesagen var bleven stillet i Bero, lagde han endnu udelukkende Vægten paa, at en konstitutionel Regjeringsform indførtes i Landet. Herom henvendte han sig da ogsaa til Karsten Anker, der viste Prinsen hans Brev. Men snart betragtede han Situationen med andre Øine end før. At Landet blev en konstitutionel Stat og at Prinsen gav Afskald paa Enevoldsmagten, var nu efter hans Opfatning en Selvfølge. Hvad Rigets hele Fremtid i Øieblikket først og fremst beroede paa, var, at Prinsen strax opgav sin Paastand paa Arveret til Riget og i Stedet i Kraft af Folkets Samtykke greb Statens Tøiler. Medens Prinsen endnu befandt sig paa Eidsvold, tilskrev han ham følgende Brev:

Naadigste Herre!

Da Deres Kgl. Høiheds Lykke er Maalet for mine ivrigste Ønsker, saa vil denne min varme Hengivenhed undskylde, at jeg ogsaa denne Gang vover at yttre en Mening, som jeg underdanigst tror at fortjene Overveielse.

Da Deres Kgl. Høihed første Gang ytrede at ville bevise Deres Thronbestigelses retmæssige Grund af Deres Arveret, ansaa jeg denne Grund for uomstødelig og retfærdig. Men nærmere Betænkning i min Enlighed har bragt mig paa andre Tanker, som jeg holder for hellig Pligt at ytre. Talen er nemlig her om, hvad der gjælder efter Folkeretten ved fremmede Hoffer; Talen er her ikke om Billighed, men om Retsgrund.

At Deres Kgl. Høiheds Arve-Ret er Retsgrund mod enhver Undersaat, som ikke vilde hylde Deres Zepter, antager jeg for vist; men her spørges om Retsgrunde, der kunne antages af andre Magter. Diplomatiker er jeg ikke og giver mig heller ikke ud for; dog har jeg og læst noget i den Materie. Min Mening er altsaa maaske urigtig, men ytre den bør jeg.

Juristerne siger med god Grund: "ingen Adkomst er bedre end en slet." Men fremmede Hoffer kunne, synes mig, svare paa Deres Kgl. Høiheds Note: Arveret som Adkomst til Norges Thronbestigelse kunne vi ikke antage: thi 1) Arv falder ikke, før Arveladeren er død. Hvad F. 6. efterlader sig, er Arv, mere ikke, og til Arv maa Arve-Retten indskrænkes. 2) Antages det Princip, at en eventuel Thronarving bemægtiger sig en Provins, som den rette Regent har afstaaet, paa Grund af sin Arve Ret, saa kan ingen Fred med Tryghed sluttes, medmindre man tillige indhentede alle eventuelle Arvingers Samtykke, ja endog deres ufødde Afkoms.

Bygger derimod Deres Kgl. Høihed Deres Paastand fornemmelig paa Folkets Afsky for at underkastes et fremmed Aag og paa dets ytrede Ønske om at se Deres Kgl. Høihed bestige Norges Throne (og denne Afsky og dette Ønske har jo Nationen virkelig ytret, saavidt den var istand dertil), da er Retsgrunden efter Folke-Retten i mine Tanker uomstødelig. Thi vel antager man, at Regentens Bud er Folkets Ønske, at han, som forener i sin Person hele Nationens Majestæt, ogsaa retteligen maa erkjendes som den, der ytrer deres Villie; men dette kan dog ikke antages længer, end Folket tier og ved sin Taushed samtykker. Naar dette derimod lydeligen erklærer sig mod Regentens Ytring (som her er Tilfældet), saa kan vel ingen Folke-Ret negte, at Folkets egen Villiesyttring maa være det sandeste Symbol paa dets Beslutning, og at altsaa Regjeringen, der bød noget, som Folket lydeligen protesterede imod, maa antages at have misforstaaet Folkets Ønske.

Saaledes er min ringe Mening om Tingen. Maaske den er ikke alene enfoldig, men endog latterlig. Ligemeget! fremsætte den, ansaa jeg for min Pligt som Deres Kgl. Høiheds tro Tjener og som en Mand, De har vist Tillid. At min velmente Ytring ikke gjør Skaar i Deres Kgl. Høiheds Naade for mig, derom er jeg fuldelig overbevist.

Men fremdeles stod det for ham som en Selvfølge, at Prinsen strax opkastede sig til Konge. I en Efterskrift siger han nemlig bl. a.:

Udsættelsen med den offentlige Erklæring om Thronbestigelsen er i Sandhed skadelig. Jo længere Betænketid, jo flere Muligheder forestiller man sig. Og allerede ymtes om, at man ved, at man ikke længer er dansk Undersaat, altsaa ikke indser nogen Forpligtelse til at lyde en Suveræn, som har mageskiftet os bort. Jeg mener det vel, og derfor maa jeg sige det, om det end skulde paadrage mig Misnøie: for Guds Skyld! lad den offentlige Erklæring om at have besteget Norges Throne snart komme!

Dette Brev var skrevet den 18de Februar. Allerede to Dage forud var, som vi skal se, Landets fremtidige Kurs bleven bestemt. Bugge havde i flere Henseender taget ret Gisning.

Notabelforsamlingen paa Eidsvold 16de og 17de Februar. Norge erklærer sig uafhængigt. Rigsforsamlingen indkaldes. Prinsregentens Foranstaltninger før Rigsforsamlingens Sammentræden*).

Den 13de Februar Kl. $3\frac{1}{2}$ Eftermiddag kom Prinsen tilbage til Eidsvold, hvor han nu begyndte en Virksomhed, der skal ihukommes, saa længe vort Land er en uafhængig Stat og Nordmandsnavnet existerer.

*) Falls Erindringer. Birkeland, Bidrag til Norges nyere Historie. Blom, Norges Statsforandring i 1814. Kristian Fredriks Dagbog. Dr. Yngvar Nielsen, Bidrag

Under Prinsens Fravær havde Karsten Anker forfattet en Erklæring paa Fransk, som skulde tilstilles de udenlandske Regjeringer og som vistnok indeholdt en Protest mod Kielertraktatens Bestemmelser som krænkende for hans Arveret. Den blev af Prinsen betragtet som et Mesterstykke og vandt hans fuldkomne Bifald.

Da Prinsens Adjutant Oberstlieutenant J. F. V. Haffner den følgende Nat kom fra Kjøbenhavn med Kongens Proklamation, Traktaten med England og en formelig Erklæring til Forsvar for, hvad der var skeet i Danmark

348. Konferentsraad Karsten Anker.

fandt Prinsen, at nu var Øieblikket kommen, da han kunde optræde paa den Maade, han havde havt for Tanke, siden han modtog den første Efterretning om Kielertraktaten. Han opsatte da et Udkast til Proklamationer, hvori han erklærede, at han i Kraft af sin Arveret og med alle de kongelige Rettigheder, som Arveenevoldsakten og Kongeloven hjemlede, besteg Kongeriget Norges Throne.

til Norges Historie i 1814, I–II. Wergeland, Norges Konstitutions Historie. Tiden og Budstikken f. 1814. Scævola, Utländska diplomaters minnen. Forskjellige utrykte Breve.

Paa Eidsvold havde Biskop Bech og Stiftamtmand Thygeson indfundet sig umiddelbart efter Prinsens Komme herhen. Den første af disse Mænd, der stadig havde udtalt sig mod Enevoldsherredømmet, havde før sin Afreise modtaget Adresser til Prinsen og lovet at tolke for ham Nationens Ønsker, selv om han herigjennem skulde sætte sin hele timelige Velfærd paa Spil. Da nu Prinsen forelæste Konferentsraad Anker og disse Mænd de af ham forfattede Proklamationer, havde Bech rent glemt sine gyldne Løfter, og han og Anker sagde Ja og Amen til alt. Fra Thygesons Side mødte Prinsen derimod en Protest mod, at han besteg Thronen ifølge Arveret, og til Trods for, at Prinsen gav sine Proklamationer et Tillæg om, at Kongeloven og Suverænetetsakten skulde være Rigets Grundlove, indtil han i roligere og lykkeligere Tider kunde give sine tro Undersaatter en Forfatning, som — modent overveiet af ham sammen med de mest oplyste Mænd af Nationen og valgte af den selv — vilde kunne sikre Folkets Frihed og Statens Vel for bestandig, fastholdt Thygeson sin Forestilling. Prinsen følte sig noget benauet over at møde Indvendinger fra en Kant, hvor han havde ventet at møde og hidtil kun havde fundet Støtte, og troede, at Omslaget i Thygesons Opfatning var fremkaldt af nogle mod ham rettede Avisartikler i Bladet "Tiden". Han ærgrede sig over Stiftamtmandens hele Holdning i den Tro, at han vilde trække sig tilbage fra det hele. Dette viste sig dog ikke at være Tilfælbet. Den næste Dag lykkedes det Thygeson at formaa Prinsen til øieblikkelig at sammenkalde en Del af Rigets mest høitstaaende civile og militære Personer, der havde hans Tillid, for at underrette dem om Sagernes Stilling og hans Opfatning af dennes Krav samt høre deres Mening. Selv paatog Thygeson sig at gaa som Prinsens Sendebud til Kjøbenhavn og overbringe Kong Fredrik VI et Brev, hvori denne udviklede Grundene for de Skridt, som maatte blive at tage i Henhold til de paa dette Møde fattede Beslutninger.

Til Forklaring af den forandrede Holdning, som Thygeson i den hele Sag indtog, maa følgende anføres.

Under Kristiania Marked modtog Professor Sverdrup, hvis liberale politiske Opfatning allerede forlængst var bekjendt i vide Kredse, Besøg af Provst Fredrik Schmidt i Eker og Feltprovst J. St. Munch, der meddelte ham et i Byen verserende Rygte om, at Prinsen efter sin Tilbagekomst fra Throndhjem vilde lade sig udraabe til Konge i Norge. Da det hed sig, at dette Rygte havde vakt Uro i Hæren, der stod ved Grænsen, enedes de om "at gaa til Stiftamtmand Thygeson som den øverste Øvrighedsperson paa Stedet og som den Mand, der med sin meget fint dannede Forstand og skarpe politiske Blik i Almindelighed ansaas for at have en stor Indflydelse paa Prinsen, for at foreholde ham de Følger, det Skridt, Prinsen efter Rygtet stod i Begreb med at gjøre, vilde have for Norge, og at formaa ham til ved sin Indflydelse at søge at afværge det." Da det kom til Stykket, blev det imidlertid Sverdrup alene, som indfandt sig hos Stiftamtmanden. "Denne for-

sikrede," siger Sverdrup, "at han ikke havde hørt tale om Bevægelse hverken i Armeen paa Grænsen eller noget andet Sted i Riget; men at det var vist, at Prinsen vilde lade sig udraabe til Konge, hvortil han havde fuldkommen Ret. Da jeg benegtede Prinsens Ret til Norges Throne, fremtog Thygeson den danske Kongelov, og viste mig deri den Artikel, paa hvilken Prinsens Ret skulde være grundet. Mine Bestræbelser for at godtgjøre, at den anførte Lovbestemmelse modtog en anden og efter min Formodning rigtigere Fortolkning, og min Paavisning af dens historiske Grund var ikke istand til at bevæge ham til at frafalde sin Paastand. Han var, lagde han til, saa meget mere overbevist om Rigtigheden af sin Fortolkning af den omtvistede Lovbestemmelse, som han Aftenen i Forveien derom havde talt med Etatsraad Treschow, som var fuldkommen af samme Mening." Senere kom han dog til andre Anskuelser, da han merkede, hvor sterkt det Krav var, som reistes om konstitutionel Forfatning fra forskjellige Hold, og han frygtede derhos for, at der var Uroligheder i Gjære, som det gjaldt at forebygge ved at komme Folkets Ønsker imøde.

Efterat Beslutningen om Mødets Afholdelse var bleven fattet, reiste Thygeson tilbage til Kristiania, og samtidig blev der til forskjellige Herrer udfærdiget en Række Haandskrivelser af følgende Indhold:

Bekjendt med Deres varme Følelse for Fædrenelandet og Hengivenhed til mig, ønsker jeg at tale med Dem i vigtige Anliggender betræffende Rigets nærværende Stilling, hvorfor De herved anmodes om at indfinde Dem i Morgen Eftermiddag inden Kl. 4 flet paa Eidsvold Jernverk til slig Samtale.

Statholderskabet i Norge, Eidsvold d. 15. Febr. 1814.

Christian Fredrik.

v. Holten.

Det vides ikke sikkert, om alle de Mænd, til hvem Indbydelse udgik, indfandt sig til Mødet, der afholdtes til berammet Tid. Derimod er det sikkert nok, at dette Møde, Notabelforsamlingen paa Eidsvold, i det mindste bestod af følgende 21 Herrer:

Generalveimester, Kammerherre Peder Anker, Generalmajor, tidligere Guvernør i Ostindien Peter Anker, Kammerherre Markus Gjøe Rosenkrantz, Biskop i Akershus Fredrik Julius Bech, Professorerne Nils Treschow og Georg Sverdrup, Generalauditør Kristofer Anker Bergh, Amtmand i Buskerud Jonas Collett, Slotsfoged, konst. Amtmand i Akershus Paul Kristian Holst, Etatsraad Falbe, Amtmand i Smaalenene Konferentsraad Matthias Leth Sommerhjelm, Generalmajor og Armeintendant Haxthausen, Oberst og Generalstabschef Johannes Sejersted, Oberst Arenfeldt, Oberstlieutenant Hans H. Rode, Admiral Lütken, Agent og Bestyrer af det Ankerske Fideikommis Jakob Nielsen, Kjøbmand Karsten Tank fra Fredrikshald, Konferentsraad Karsten Anker, Generalkvartermester Haffner og Major Brock, af hvilke de to sidste tilhørte Prinsens nærmeste Omgivelser.

Peder Anker med Familie.

Disse Herrer, som Jakob Aall i sine Erindringer henregner blandt "Nationens vigtige og udmerkede Mænd," var vistnok for en Del valgte af Hensyn til de høie Embedsstillinger, de indtog; men flere af dem var dog utvivlsomt ogsaa tilkaldte af den Grund, at de var "bekjendt med Folkets Stemning og Landets indre Forhold" samt i Besiddelse af den Frimodighed, som udfordredes til at gjøre sine Meninger gjældende.

Om selve Mødet foreligger der en hel Del Beretninger, som dels hidrører fra de Mænd, som her var tilstede, dels er optegnede af andre, som har staaet i et mere eller mindre nært Forhold til dem. I Hovedsagen stemmer disse godt overens; men da de i Enkelthederne er ikke lidet afvigende indbyrdes, skal de vigtigste af dem her hidsættes i sin Helhed.

Den paalideligste Beretning skriver sig selvfølgelig fra Prinsen selv, der i sin Dagbog for 16de Februar (paa Fransk) har antegnet følgende:

"Denne Dag vil jeg altid mindes. Min Anskuelse om Nødvendigheden af, at jeg bestiger Thronen, støttede jeg ikke blot paa det gode Indtryk, som en energisk Handling vilde gjøre paa Nationen og paa Europa, men først og fremst paa min Arve- og Successionsret til Thronen her, der nu efter Kong Fredrik VI's uberettigede Afstaaelse tilfalder mig. Ved Mødet idag med Juristerne Rosencrantz, Sommerhielm og Falbe og de indsigtsfulde Mænd Treschow og Sverdrup var de alle af den Mening, at Kongeloven ikke indeholdt nogen Bestemmelse for dette uforudsete Tilfælde, og at man paa ingen Maade kunde frakjende en absolut Konge Retten til at afstaa en Del af sine Stater; ellers maatte en Krig, der faldt uheldig ud for ham, nødvendigvis medføre Opløsningen af hele Riget.

"Langt fra at ville begrunde min Ret til Thronen paa noget, der kan bestrides, langt fra," sagde jeg, "af misforstaaet Ærgjerrighed at ville gjøre Fordring paa en Krone, der ikke med den soleklareste Ret tilkommer mig," har jeg taget denne vigtige Sag under moden Overveielse, og jeg har med en Glæde, som kun den rene af Hjertet er istand til at føle, hørt en Tale, som Professor Sverdrup først har holdt til mig i en privat Audiens, og hvori han besvor mig ikke at sætte Kronen paa mit Hoved paa en Maade, der stod i Strid med næsten alle Nationens oplyste Mænds Anskuelse: De Rettigheder, som Fredrik VI har givet Afkald paa, falder tilbage til Folket, og det er af dettes Hænder, at De maa modtage en Krone, der vil blive langt herligere, naar det er Folkets Kjærlighed, den skyldes."

I samme Aand talte de alle, nemlig Rosencrantz, Anker, Treschow, Sommerhielm, Nielsen, Tank, Amtmand Collett, Haxthausen, Falbe, Lütken, da denne Sag kom fore.

Efter Oplæsningen af de officielle Aktstykker begyndte Forhandlingen med, at man høitidelig erklærede ikke at ville være Svenske, hvorpaa det ovenfor omtalte blev gjentaget. Alle raadede mig til, som jeg havde lovet, at tage Regjeringens Tøiler og holde dem med fast Haand, med en Konges hele Magtfuldkommenhed — og til at sammenkalde Nationens Udkaarne og lade dem give Norge en Forfatning; da vilde Kronen med den mest uomtvistelige og hellige Ret være min, og hver enkelt Mand af Folket vilde føle sig opfordret til at forsvare den med sit Liv, ligesom ogsaa Følgerne af en saadan enstemmig Folkebeslutning vilde falde tilbage paa Folket og ikke paa mig.

Min Ven Anker, der forøvrigt nærer meget despotiske Anskuelser, og Biskopen, der er svag som et Rør og skifter Mening, som man skifter Linned, mente ogsaa, at dette vilde være det fornuftigste, især hvis den offentlige Mening var derfor.

Min eneste Indvending — thi ene Folkets Vel er mit Maal — var, at dette vilde give vor Fiende Leilighed til Intriger og ingenlunde hæve os saa meget i de allierede Magters Øine, som den energiske Handling strax at paasætte mig mine Fædres Krone. Men alle forsikrede, at Offentligheden, naar den blev adspurgt, ikke vilde taale nogen Modsigelse, og enstemmig lovede de mig allesammen ikke at ville høre nogen Indvending — enhver modsat Mening kunde kun komme fra svensk Indflydelse og skulde undertrykkes.

Jeg følte Vægten af deres Forestillinger og ofrede gjerne mine formentlige Rettigheder og mine egne Anskuelser for den offentlige Mening, udtalt saa bestemt af indsigtsfulde og hæderlige Mænd. Sejersted var af samme Mening, sagde han mig bagefter.

Jeg tager da altsaa Titel af Regent og stiller mig i Spidsen for Folket for at forsvare dets Rettigheder — et skjønt Hverv, hvortil Gud give sin Velsignelse. Alle var de begeistrede for mig og for Fædrelandet."

Ifølge Prinsens Dagbogsantegnelser skal Sverdrup saaledes have spillet en ikke lidet betydningsfuld Rolle ved disse Forhandlinger, og det siger derfor sig selv, at en Beretning fra Sverdrup selv maa tillægges særdeles stort Værd. Efter at have meddelt sine Erindringer fra Forsamlingen til et Par historiske Forfattere, af hvilke den ene (Henr. Wergeland) benyttede dem med en Frihed, som maa kaldes utilladelig, og som indbragte Meddeleren Ubehageligheder af forskjellig Art, optegnede han i 1840-Aarene for Jakob Aall en Beretning, som denne i sin Helhed optog i sine Erindringer. I denne meddeler han først sine Forhandlinger med Thygeson, saaledes som ovenfor er gjengivet, og efter i faa Ord at have omtalt Besøget paa Vollebæk i Aas fortsætter han paa følgende Maade:

"Den 16de Februar modtog jeg om Morgenen meget tidlig*) — Klokken mellem 2 og 3 — Ordre fra Prins Christian at møde endnu samme Dags Formiddag til et bestemt Klokkeslet paa Eidsvold. Næsten til samme Tid som Ordren indløb, lod Thygeson mig ved en Tjener anmode at komme til ham, forend jeg tiltraadte Reisen til Eidsvold. Thygeson sagde, at han nu havde erfaret, at der paa flere Steder i Landet vare Uroligheder igjære, men at Prinsen desuagtet havde fast besluttet at tiltage sig Kongemagten. Han bad mig søge at formaae Prinsen til at afstaa fra dette Forsæt, hvortil jeg svarede, at jeg, som ingen nærmere Adgang havde havt til Prinsen, i denne Henseende vist intet vilde kunne formaa, idet jeg tillige erindrede ham om vor forrige Samtale.

Paa det sidste eller næstsidste Skifte fik jeg til Skydskarl en meget gammel Bonde, som strax indlod sig i Samtale med mig og spurgte, hvorfor der i Dag reiste saa mange til Prinsen paa Eidsvold. "De skal vel, kan jeg tænke," sagde han, "med Prinsen overlægge, hvorledes Norge skal overgives til Sverige; skal Du være med i dette Lag, da maa Du for Guds Skyld aldrig give din Stemme til, at Norge overgives til Sverige; jeg vil,

*) Sverdrup var just kommen tilbage fra et Besøg hos Sorenskriver Kr. Magnus Falsen i Aas, hvorom nærmere nedenfor.

forsikrede han, give mit og mines Liv og Alt, for ikke at opleve den Dag, da Norge bliver underkastet Sverige," og han endte sin Forsikring med disse Ord: "men hvad Du siger eller gjør, saa husk for alting paa, at Gud er ataat (tilstede)." — Hvilken Virkning den gamle Bondes Ord havde paa mig, behøver jeg vist ikke at sige. — Det var langt over Middag, da jeg kom til Eidsvold, hvor de andre Mænd, som vare tilsagte at møde, alle hver især, saavidt jeg ved, havde havt privat Samtale med Prinsen. Jeg havde neppe afkastet Reiseklæderne, førend jeg blev kaldet til Prinsen. I Forstuen modtog Agent Nielsen mig med følgende Ord: "Prinsen vil endnu være Enevoldskonge." Nielsen, en Mand af meget bestemt Karakter, elskede med Varme og oprigtig Kjærlighed sit Fædreland, for hvilket han var beredvillig, naar paakrævedes, at gjøre de største Opoffrelser. I andre Udtryk sagde Generalauditør Bergh mig det Samme, idet jeg traadte ind i Prinsens Værelse.

Prinsen modtog mig med følgende Ord omtrent: "Jeg har ladet sammenkalde nogle af Norges mest ansete Mænd, for i dette for Landet høist vigtige Tidspunkt med dem at overlægge, hvad der bør foretages for at afværge Anarkiets Rædsler, og for at betrygge Rigets Selvstændighed og Vel. Da Hs. Majt. Kong Frederik VI har været nødt til at affstaa sin Ret til Norges Trone, anser jeg mig efter Kongeloven og Norges Odelslov for arveberettiget til den, og i denne min Mening er jeg bleven bestyrket af mange af Norges dygtigste og mest oplyste Mænd. Jeg har hørt, at De skal være af en anden Mening og har derfor ladet Dem kalde for at høre Deres Grunde."

Saa klart og bestemt, som det var mig muligt, fremsatte jeg mine Grunde mod Prinsens Arveret og søgte at vise, at Kong Frederik VI's Frasigelse af sin Ret til Norges Rige vel ingen anden Betydning kunde have, end at han ikke længer saa sig istand til at hævde Forbindelsen mellem Danmark og Norge, og at dette saaledes igjen var kommet i Besiddelse af sin naturlige og uomtvistelige Ret til selv at bestemme sin Forfatning, og til, uden alt andet Hensyn, at overdrage den exekutive Magts Udøvelse til hvem, det vilde og dertil ansaa dueligst.

Prinsen hørte mig med spændt Opmærksomhed og afbrød vel flere Gange min Argumentation med Indvendinger imod mine Grunde, en Gang med Bebreidelse for Sofisteri, men med megen Blidhed tillod han mig dog nærmere at forklare og udvikle mine Grunde. Da jeg endte min Argumentation med den Yttring, at jeg ikke tvivlede om, at det norske Folk ved frit Valg til Konge vilde kaare Prinsen, der i Farens og Nødens Stund med en saa høimodig Opofrelse havde villet knytte sin Skjebne til Folkets, og at jeg var overbevist om, at Hs. K. H. vilde finde det meget hæderligere, at Harald Haarfagers og Sverres gamle Krone overraktes ham af et frit Folk, end om han fik den ved Arv eller paa anden Maade, sagde Prinsen med et Smil: "Nu bliver De poetisk." Jeg forsikrede, at kun Kjærlighed til Sandhed og Fædreland havde ledet min Tale. Prinsen traadte derpaa hen til mig, omfavnede mig og sagde: "De har Ret, jeg er bleven overbevist." Han bad mig derpaa for det samlede Møde, han nu vilde holde, at gjentage, hvad jeg til ham havde sagt, men om muligt inden dette at forsøge paa at faa Biskop Bech og Konferentsraad Anker til at gaa over til min Mening.

Med den dybeste Høiagtelse for Prinsens rene Sandhedskjærlighed og med den Overbevisning, at Kongemagten langt mindre end Norges Ære og Selvstændighed var det, som laa den ædle Fyrste vaa Hjertet, traadte jeg

ud i Forsamlingsværelset, hvor jeg til de Mænd, som var tilstede, fortalte min Samtale med Prinsen og derpaa opsøgte Biskop Bech og Konferentsraad Anker, som tilligemed Generalkvartermester Haffner opholdt sig i et Sideværelse. Bech gik efter nogle faa Indvendinger over til min Mening, men Karsten Anker afviste den koldt og kort med den Bemerkning, at Norges nærværende Stilling krævede andre og mere energiske Forholdsregler.

Hvad der i det forsamlede Møde af enhver blev talt og sagt, erindrer jeg kun meget ufuldkomment. Jeg var af Reisen og maaske ikke mindre af min Samtale med Prinsen saa udmattet, at jeg ikke uden den største Møie med Opmerksomhed kunde følge Forhandlingernes Gang. Hvad jeg imidlertid med Bestemthed tror at erindre er, at Kammerherre P. Anker var den første, som, efterat Prinsen havde ladet Fredstraktaten i Kiel og Fredrik VI's aabne Breve om Norges Afstaaelse oplæse, paa Opfordring af Prinsen erklærede, at hverken han eller nogen af de mange, han kjendte, vilde underkaste sig Sverige, men tvertimod med al Kraft stræbe at forsvare Norges Uafhængighed og Selvstændighed. Rosenkrantz erklærede sig overbevist om, at Norge ikke i Følge Fredstraktaten vilde underkaste sig Sverige, men han kunde ikke erkjende Prinsen for arveberettiget til Norges Trone. Prinsens Krav paa Norge, efterat det ved en formelig Fredstraktat af dets retmæssige Regent var afstaaet, vilde, mente han, være en Krænkelse af den almindelige Folkeret, og gjøre enhver Fredsslutning for Fremtiden umulig. Den Følge, hvortil Slutningen af Rosenkrantz's Tale, saaledes som jeg forstod den, umiddelbart forekom mig at føre, bevægede mig til at falde ham i Talen med den Paastand, at der gaves en høiere Lov, som hjemlede ethvert Land, ja enhver enkelt By, der under samme Omstændighed som nu Norge var afstaaet, Ret til at forsvare sin Selvstændighed, og at Ingen nu havde større Ret end jeg eller enhver Anden til Norges Krone, der var hjemfalden til det norske Folk, som vel vilde vide at overdrage den til den, hos hvem det troede at finde de største Talenter, og den største Dygtighed og Dyd. Her var det Statsraad Treschow udraabte: „Det er det Rigtige." Hvad han videre sagde, erindrer jeg ikke. Amtmand Collett tog nu, om jeg erindrer ret, Ordet og søgte med Grunde af den almindelige Retslære at understøtte min Paastand, idet han derhos ytrede, at den Mening, som nu i Forsamlingen gjorde sig gjældende, ogsaa var den, som efter hans Erfaring fuldkommen stemmede overens med Folkets almindelige Ønske. I længere eller kortere Taler, som jeg ikke erindrer, erklærede alle sig af samme Mening; kun K. Anker og Haffner vare de eneste, som forsvarede Prinsens Arveret, den sidste især med megen Varme. Hans Tale syntes især rettet mod mig, hvilket jeg og slutter deraf, at Prinsen afbrød ham med de Ord: "Professor Sverdrup har overbevist mig," og derpaa gik over til de Forhandlinger, hvoraf Resultatet gjennem Trykken er offentliggjort og saaledes almindelig bekjendt."

Der er som bekjendt lagt megen Vægt paa Sverdrups Optræden ved denne Leilighed, og der dannede sig endnu i hans levende Live en Tradition om ham, som ikke er ganske stemmende med Forholdene, som de i Virkeligheden var. Allerede i 1842 blev der i Storthingets Sal af en fortjent Statsmand (Artillerikaptein, senere Statsraad Herman Foss) udtalt, at Norge først og fremst havde Professor Sverdrup at takke for sin frie Forfatning, idet de dygtige og oplyste Mænd, som var forsamlede paa Eidsvold 16de Februar 1814, skulde have været uenige, om Landet skulde gives en

absolut suveræn eller en konstitutionel Regjeringsform, indtil Sverdrup kom til og gjorde Udslaget. I og for sig er denne Ytring aldeles misvisende, og en saadan Paastand kan paa ingen Maade støttes paa Sverdrups Beretning. Tvertom har denne skarpt og tydeligt angivet Synspunktet for sin politiske Optræden ved denne Leilighed i den Tale, han ved sin Afsked holdt til det Tog, som bragte ham sin Hyldest: "han havde kun tjent som den almindelige Stemmes Organ i et Øieblik, da ingen Nordmand betænkte sig — "thi aldrig var Nordmændene Slaver" — i Valget mellem Afhængighed og Selvstændighed, Trældom og Frihed." Men selv inden denne Begrænsning er hans Fortjenester uvurderlige nok.

I de øvrige Beretninger, som af Tilstedeværende er afgivne om Mødet, er Sverdrups Indflydelse lidet fremtrædende, forsaavidt et saadant svagt Ord overhovedet kan bruges om en Sag, i hvilken han satte hele sin imponerende Personlighed ind. Men man saa i ham alene en Tolk for den Stemning, som raadede inden Nationen. Om hans tidligere Samtale med Prinsen fik ingen udenforstaaende vide noget. Det er derfor den letteste Sag af Verden at forklare sig, hvorledes det er gaaet til, at Sverdrups Optræden ikke skarpere stod præget i deres Minde, da de efter Aars Forløb optegnede sine Erindringer fra Mødet. Dette viser sig ogsaa at være Tilfældet med den Beretning, som Generalauditør K. A. Bergh et halvt Snes Aar efter optegnede for G. P. Blom, men som indeholder flere paaviselige Feil og Urigtigheder. Efter at Bergh først har gjort Rede for, hvem der var indkaldt til Mødet, fortsætter han:

"Efterat det var meldt Prinsen, at de alle var forsamlede, kaldte han den ene efter den anden særskilt ind til sig og spurgte dem om deres Mening angaaende Tingenes Stilling. Efterat denne Konference var sluttet Kl. $6^1/_2$, traadte Prinsen ud til Forsamlingen, befalede sin Sekretær Etatsraad von Holten — senere Statssekretær under Kristian Fredrik — at forelæse Fredstraktaten mellem Danmark og Sverige og mellem Danmark og England for Forsamlingen, ligesom ogsaa Kong Fredrik VI's aabne Brev af 18de Januar 1814 angaaende Norges Aftrædelse til Sverige, tilligemed andre derhen hørende Dokumenter. Derpaa sagde Prinsen, at han paa sin Reise havde gjort den Erfaring, at den norske Nation ikke vilde være svensk. Han opfordrede enhver i Forsamlingen til frimodigen at erklære, om Folkets Stemme i hans Kreds lød ligesaa, hvilket almindeligen blev forsikret. Prinsen sagde derpaa, at han efter denne Erfaring havde besluttet at blive uadskillelig fra det norske Folk, hvortil han følte sig bevæget, dels ved Kjærlighed til samme, dels fordi han troede som Thronarving at være berettiget til at regjere, da Kongen ikke var berettiget til at bortgive hans (Prinsens) Arveret til Norge. Han troede det derfor overensstemmende med sine Rettigheder strax at antage Titel af Norges Konge, hvorom han opfordrede de Tilstedeværende til at sige deres Mening. Da ingen strax tilbød sig at sige sin Mening, sagde han, at det især var D'Herrer Jurister, hvis Anskuelse han ønskede at høre, og han opfordrede Hr. Kammerherre Rosenkrantz til at sige sin. Denne svarede med en Hædersmands Frimodighed, der var ham eiendommelig, at det var uden Tvivl, at Nationen kun vilde kalde ham

(Prinsen) til Thronen, der allerede var den fordelagtig bekjendt; imidlertid holdt han det for sin Pligt mod Prinsen, Nationen og sig selv at erklære, at Prinsen under de nærværende Forhold aldeles ikke kunde paaberaabe sig sin Arveret til Norge, da ingen dansk Prins længere havde saadan, efterdi Kong Fredrik VI havde aftraadt Norge for sig og sine Efterkommere, hvortil han var berettiget efter Statens Fundamental-Lov. Han maatte derfor, efter sin Indsigt, erklære det for Uret, hvis Prinsen uden Folkets Samtykke vilde antage Kongetitelen. Han troede det derfor overensstemmende med Folkets Ønsker, at Prinsen for Tiden tog Statsroret i Haanden for at frelse Nationen fra Anarki og at undertrykke de muligens opstaaede Faktioner. Denne Prinsens Fremgangsmaade vilde binde Folkets Hjerter endnu mere til ham, og han tvivlede ikke paa, at Nationens Repræsentanter, naar disse blev sammenkaldte for at bestemme Folkets Skjebne, vilde sætte Kronen paa hans Hoved. Prinsen optog denne frimodige Ytring med Godhed, omendskjøndt han ikke kunde undertrykke den Tanke, at han var berettiget til at gjøre sin Ret som Thronarving gjældende. Den hele Forsamling med Undtagelse af 2 eller 3 Stemmer (Thygesen*), Falbe) tiltraadte Rosenkrantz's Mening, hvis Rigtighed ved D'Herrer Treschows, Sverdrups, Peder Ankers, Sommerhjelms, Berghs o. fl. frimodige Taler yderligere blev bevist. Prinsen erklærede derpaa, at det var hans Ønske at gjøre Folket lykkeligt, om dette endog skulde ske ved Opofrelse af hans egen Ret, og han vilde derfor betræde den Vei, som af saa oplyste Mænd blev ham anvist som Nationens Ønske. Efter denne Erklæring blev der Spørgsmaal om, i hvilken Egenskab Prinsen midlertidig skulde overtage Regjeringen. Som Statholder kunde det ikke ske; thi hvis Statholder skulde han være? Kongen af Danmarks? Det stod i Strid med hele hans Foretagende. Det blev derfor antaget, at Prinsen skulde antage Titel af Prinsregent. Derpaa blev det bestemt, at en National-Forsamling af det hele Folks Repræsentanter skulde sammenkaldes for at give Norge en Konstitution, og hvis det var Nationens Ønske, at vælge en Konge."

I Overensstemmelse med Generalauditør Berghs Beretning staar de Meddelelser om Mødet, som hidrører fra de senere Statsraader Jonas Collett og P. Kr. Holst. Disse er dog ogsaa forfattede rum Tid efter Mødet og kan derfor ikke tillægges den Tilforladelighed, som de havde kunnet gjøre Krav paa, om de havde været nedskrevne paa et Tidspunkt, der laa Begivenhederne nærmere.

De forskjellige Dagbøger, som førtes af Mænd i høiere Stillinger — t. Ex. Slotsprest Pavels og Professor Platou, — der stod Begivenhederne nær, er vistnok i sig selv ret paalidelige; men som førte for privat Fornøielse kan de dog ikke tillægges den fuldkomne historiske Paalidelighed. Dette er derimod Tilfældet med den samtidige Fremstilling, som hidrører fra Professor C. M. Hersleb i det saakaldte "sverdrup-herslebske Brev" **)

Professor Hersleb, der senere paa Aaret skulde optræde som en energisk Forsvarer af Norges Selvstændighed, havde helt fra sine Ungdomsaar sværmet

*) Thygeson var dog ikke tilstede ved dette Møde.

**) Denne Betegnelse, som forskjellige historiske Forfattere har benyttet, er i og for sig aldeles misvisende, da Brevet langt fra udelukkende er skrevet paa Grundlag af Professor Sverdrups mundtlige Meddelelser.

for den Ide, hvis Gjennemførelse de indtrufne Begivenheder aabnede Udsigt til. Siden Studenteraarene havde der bestaaet en fortrolig Brevvexling mellem ham og hans Frænder, Brødrene Ebbe Karsten og Kristian Hersleb Horneman, samt hans senere Svoger Skoleinspektør Sodemann. Denne var aldrig bleven egentlig afbrudt, om de end havnede i forskjellige Livsstillinger paa fjernt bortliggende Steder af Landet. Stadigst opretholdtes dog Korrespondancen mellem Hersleb og cand. juris E. K. Horneman, der dengang boede som Godseier i Holmestrand *), helt til den førstes Død. I denne Korrespondance til alle Sider, blandt hvilke Sodemanns Breve udmerker sig ved virkelig Virtuositet, drøftedes jevnlig dels literære Forhold, dels Fædrelandets politiske Stilling. Ogsaa de konstitutionelle Regjeringsformer havde tidlig fængslet de unge varmhjertede Mænds Opmerksomhed, men betegnende nok for de herskende Forhold havde de tilsyneladende i saadanne Diskussioner **) ikke Fædrelandet, men et eller andet fjerntliggende Land for Øie.

I Begyndelsen af 1814 var E. K. Horneman inde i Kristiania for at følge Udviklingen af de politiske Begivenheder paa nærmere Hold, og under dette sit Ophold boede han hos sin Ven Kjøbmand Thrane i Storgaden. Denne havde netop ved denne Tid (i Forening med Horneman?) opsat en Adresse til Prinsen i Lighed med den, Thrønderne søgte at faa istand, og denne Adresse havde Biskop Bech paataget sig at overrække Prinsen paa Eidsvold, men forsømte det. Samtidig hermed havde ogsaa Thrane i Avertissementer i Kristianiabladene rettet et voldsomt Angreb paa Stiftamtmand Thygeson, som mistænktes for at være den, der ivrigst tilskyrkede Prinsen til at opkaste sig til Enevoldskonge ifølge Arveret. Horneman havde begivet sig tilbage til Holmestrand, og efter sit Komme herhen modtog han følgende Brev fra Hersleb:

"Kristiania den 18de Februar 1814.

. . . . Min Spaadom, der rigtignok var aldeles naturligen erholdt, er opfyldt. Iforgaars bleve Lütken, Haxthausen, Bergh, Treschow, Sverdrup, Rosenkrants, Bech, P. Anker og hans Broder, Agent Nielsen, Seiersted og nogle flere kaldte til Eidsvold. Overtalt — af et Par ærlig tænkende Nordmænd, der frygtede Cabaler — havde Prindsen mod sin egen Følelse besluttet at fremstaa som Arving til Kronen og lade sig udraabe til Souverain; i roligere Tider skulde Folket samles for at vælge sig en anden Constitution. T—***) havde forgjæves modsagt denne Mening. Da de ovennævnte kom sammen, udbad Sverdrup sig en privat Audients og talte nu med Prindsen, som det og var en Nordmand — og Prindsen

*) Han døde 1851 som Eier af Reinskloster Gods.

**) Selve Brevene, der sjelden befordredes med Post, men oftest ved Leilighed, var undertegnede med fingerede Navne. Sodemann kaldte sig saaledes Timoleon af Syrakus. Hersleb bevarede i den Signatur, han i denne Korrespondance betjente sig af, Mindet om sin ulykkelige første og eneste Kjærlighed.

***) Thygeson.

erkjendte Sandheden af, at han ei var berettiget til Kronen, og at han burde ene af Folkets Haand modtage den. I det derpaa følgende Conseil erklærede alle sig af Sv. Mening, — og nu erklærede Prindsen, at han kun indtil Folkets Repræsentanter samles — i April — vil som Interrex styre Riget og da træde tilside, overlade det til Folket, hvem de ville vælge og hvorledes de ville, at han skal herske over dem. I Morgen kommer han hid. Proclamationer trykkes. I Freden med Engelland og Danmark siges udtrykkelig, at Engelland nu anseer sig at have aldeles opfyldt sin indgangne Forening med Sverig. Prindsen arbeider Nat og Dag.

Mere, naar vi tales ved. Har jeg ikke nu Ret til at haabe alt, min Ven! Det staar til os at fordunkle Schweitz og Spanien; vor Sag er den retfærdigste, for hvilken der er kjæmpet, og Gud vil være med os".

Glæd dig med mig, min kjæreste Ven! Norge oplever paa nye."

Levende interesseret, som Horneman var for alt, hvad der rørte sig i hans Samtid*), opfordrede han Hersleb til at nedskrive en Fremstilling af Notabelforsamlingens hele Historie, bygget paa de tilforladelige Oplysninger, som denne fremfor nogen anden var istand til at indhente. Hersleb efterkom Opfordringen og tilstillede nogen Tid efter Horneman følgende Skrivelse):**

"Jeg vil tilskrive Dig hele Rigsdagens Forhandlinger (hvilke jeg har fra aldeles authentiske Kilder), for at Du deraf kan see, hvilket Haab man kan gjøre sig om de kommende Dage, naar Landets Styrer vorder en Mand af saadant Hoved og Hjerte.

Som Du veed, havde han før sin Afreise til Throndhjem holdt et lidet Raad paa Eidsvold. Carsten Ancher veed jeg bestemt, og formodentlig Flere, havde paa alle mulige Maader søgt at faa overbeviist ham om, at han var Arveherre med Enevoldsret til Norge, og at han endelig maatte bruge sin Ret for at forebygge alle de Kabaler, som Sverige, i andet Fald, ikke ville undlade at bruge. Prindsen troede i Begyndelsen, at han ingen Ret havde, naar ikke Folket selv valgte ham; men da han ei kunde modsige alle deres Grunde, og han tillige troede det muligens kunde være bedst, om han gjorde det, saa bestemte han sig og til, ved sin Tilbagekomst fra Throndhjem, at erklære sig for den odelsbaarne Arving til Norges Throne og for dets souveræne Konge. I den Hensigt havde han arbeidet den hele Vei, og forsikrer man, at han i al den Tid neppe har sovet nogen Nat to Timer. Dog har han selv udtrykkeligen forsikret, at han overbeviist ved Erfaring om, hvilken skadelig Følge for Landet den souveræne Magts Misbrug kan have, havde bestemt, at naar rolige Tider kom, skulde Nationen samle sig og selv give sig en Forfatning. — Nu kom han tilbage og sammenkaldte nogle af

*) I sin sidste Levetid var Horneman beskjæftiget med at optegne sine Livserindringer. Men dette Arbeide, der ved den sjeldne stilistiske Begavelse, hvoraf han var i Besiddelse, utvivlsomt vilde være bleven en Pryd for vor Memoireliteratur, blev allerede i sin Begyndelse afbrudt ved Forfatterens pludselige Død.

**) Denne, hvis Original nu neppe længere existerer, maa i Afskrift være meddelt Hornemans nærmeste Venner, af hvilke ialfald Sodemann ses at have eiet en. Brevet er dog ikke skrevet til denne som i J. B. Halvorsens Forfatterlexikon II, 634 meddelt.

de første Mænd for at tilkjendegive dem sin Villie. Disse vare: Rosenkrantz, Anker, Treschow, Sverdrup, Agent Nielsen, Thank, Amtmand Collett, Holst, Falbe, Haxthausen, Lütken og maaske nogle Flere. Thygeson vilde som dansk Undersaat ei være tilstede, men havde forud oprigtig sagt sin Mening. Næsten alle disse Mænd havde den Tanke, at Prindsen aldeles ingen Ret havde til Thronen, uden den, Nationen selv godvilligen vilde give ham, og da de nu fik hans Beslutning at høre, erholdt næsten Alle i Forveien en privat Audience; men om de Fleste gjorde andet end blot komplimenterede ham, veed jeg ikke; kun een Mand veed jeg, hvis Navn jeg ikke vil nævne*), da han maaskee ei ønsker at blive bekjendt, havde en Audience, der varede omtrent en Time. Med den ædle Varme, som sømmede sig for en Mand, der elskede sit Fædreland og den Prinds, til hvem han talte — med Veltalenhed og Kundskab — talte han med Prindsen — viiste ham tydelig hvor liden Ret han havde, samt hvilken Fare saavel han som Landet vilde komme i, om han nu ved at ulovligt, ubesindigt Skridt vilde tiltrodse sig Magten — viste ham, hvor langt skjønnere den Krone var, som et Folk, som det norske, frivillig satte paa hans Hoved, end den, som Arv eller Magt kan give ham — kort talte et Sandhedssprog, som sikkert heel sjeldent føres for Fyrsternes Ansigt. I Begyndelsen var Prindsen, som naturligt, noget stødt; men alt som hiin mere og mere udviklede sine Grunde, steg hans Deeltagelse, og, inderlig rørt, forsikrede han til Slutningen, at han var overbeviist og vidste, hvad han nu havde at gjøre, bevidnende med den inderligste Glæde sin Følelse over at have hørt et saadant Sprog, bad hiin om ved den offentlige Forsamling at tale lige saa dristigt, men, førend denne holdtes, at overlægge Sagen med den gamle Carsten Anker, hvilken Prindsen ærer aldeles som sin Fader. Denne var derimod ikke at overbeviise; men da han til Slutning ingen Grunde kunde give derimod, saa erklærede han vel at være overtydet, men ei overbeviist, og det samme gjentog han og for Prindsen, at han ligefuldt blev urokkelig i sin Beslutning. Derpaa begyndte den offentlige Forsamling. Prindsen lod først oplæse Kongens Løsladelse til Nordmændene og hans Afstaaelses-Akt til Sverige, spurgte dernæst, om de vilde være, eller de troede Nationen vilde være Svenske? som blev besvaret med et eenstemmigt Nei! dernæst om ikke han, som Oldenborgsk Afkom, havde lovlig Ret til den norske Throne? og opfordrede Juristerne — navngivende Rosenkrantz — til at sige ham deres Mening. Med den Undskyldning, at han, som ei nøie havde overtænkt just dette Spørgsmaal, nu maatte dømme efter Øieblikkets Indskydelse, svarede Rosenkrantz ham bestemt Nei, og saa ikke rettere, end at i modsat Fald maatte enhver Fredsslutning blive umulig, saasom alle Arvingerne da, den ene efter den anden, kunde opstaae og retmæssig kræve det Afstaaede tilbage. Han satte sig. Prindsen saa sig om, ventende de Andres Mening. Alle taug. Da reiste sig Sverdrup og sagde lydeligen: "At han (Prindsen) ei havde mere Ret, end enhver Nordmand", og aldrig saasnart vare

*) Naturligvis Sverdrup. Denne levede endnu, da Herslebs Brev første Gang — om efter Originalen eller en af Afskrifterne faar staa derhen — tryktes i Throndhjems Stiftstidende f. 22de Januar 1839. Jeg anser det for høist sandsynligt, at Hersleb har strøget Sverdrups Navn, og at det er Redaktionen, som ved Brevets første Trykning har taget sig den Frihed at udelade det og paa en temmelig klodset Maade indsat den følgende Sætning i Stedet.

disse Ord af Munden, forend Treschow sprang op og erklærede, at dette just ogsaa var hans Mening, og at det var det Rigtige, som Sverdrup havde fremsagt, og strax istemmede alle Andre det Samme. Da tog Prindsen atter Ordet og sagde: "Hine Mænd (Anker og Haffner) tror jeg er mine Vidner, at det ogsaa var min Mening, da de fik mig til at tro, at jeg havde Ret; men nu ser jeg at have feilet; saa lad da Nationen selv vælge sig en Konge. At jeg, som har lært at kjende denne Nation, jeg, som aldrig har levet Dage, som de sidste jeg levede, da jeg i denne lærte at kjende sande Mænd, maa ønske at vorde deres Konge, kan Enhver vide. Vorder jeg valgt, da kan jeg ofre Liv vor Blod for dette Rige, men aldrig forlade det. Imorgen skal jeg forelægge mine Herrer den Plan for Tingenes Gang, hvilken jeg, som Landets Bestyrer, indtil den Tid kommer." Denne Dag troer jeg og, han forelæste Kongens Afsked til Norge, ei uden Taarer, hvorvel Kongen dog meget uværdigen skal have behandlet ham. Klokken 9 om Aftenen gik de til Middagstaflet; Stemningen var naturligvis ualmindelig høitidelig og varm. Klokken 12 forlod Prindsen dem og sad den hele Nat og arbeidede paa det, han den følgende Dag vilde forelægge. Den kom, og Prindsen traadte ind med følgende Ord: "Al Forandring, der skal blive til Velsignelse for Folket, maa begynde fra Gud, og vil jeg derfor, at førend noget foretages, skal Folket over det ganske Land samle sig i Herrens Tempel og anraabe den Høieste om Visdom, Kraft, Held og Velsignelse til dette store Foretagende. Denne Dag skal siden aarlig helligholdes i vort Land. Her bekjendtgjøres alle Aktstykkerne angaaende Afstaaelsen, og tager jeg da, som Lovens Overholder, Alle i Eed til Landet og Loven. Siden forsamle sig den 10de April Landets Deputerede for at vælge en Konge. Naar de ere samlede, da træder jeg tilbage som Privatmand, til de have valgt. Dem skal vorde forelagt til Bedømmelse en Konstitution, som i Forveien udkastes. Den uindskrænkede Magt skal de og vil de have." Han forelæste dernæst en Erklæring til Sverige, som Divisions-General Schmettow og Kammerjunker Kaltenborn som Gesandtskabs-Cavailerer strax skulde overbringe, hvori det heder, "at Kongen vel har afstaaet Norge; men det er et frit Land, der ei kan afstaaes. Nationen har reist sig for at forsvare sin Frihed og Selvstændighed; den tilbyder Sverige Fred og defensiv Alliance, hvis det vil frafalde sin Paastand; i modsat Fald erklærer den det Krig." I dette Tilfælde har han og færdig en Proklamation mod Pontecorvo, der skal være overmaade haard. Nogle fandt den vel haard; men han spurgte, om det ei var Sandhed, og de maatte svare Ja, saa kan det og siges. Dernæst en Erklæring til alle Hoffer paa Fransk, som skal være mesterlig skreven, og endelig nogle Proklamationer til Norge. Ved Enden af den Sidste, som skal være overordentlig gribende, brast han i Graad, og alle Tilstedeværende hulkede lydeligen. Gamle Admiral Lütken sprang op og raabte: "Nu, Gud velsigne en saadan Prinds!" Han sagde endvidere: "De og Enhver kan indsee, hvor inderlig jeg maatte ønske at ofre den sidste lille Rest af mine Dage til en saadan Fyrste og et saadant Lands Tjeneste; men jeg er en dansk Undersaat — den danske Konge svor jeg Troskab; saa tungt det end er mit Hjerte, kan jeg dog ei bruge mine graa Haar med Troløshed." Den Gamle skal siden være halv forvirret og gaa om, kjæmpende mellem Pligt og Tilboielighed. — Prindsen forlod Forsamlingen, og med hvilket Hjerte de Andre samtaledes, kan Du nok begribe. De formaaede C. Anker til at udvirke dem en

Affkedsaudience, og til, i deres Navn, at takke Prinsen paa Nationens Vegne, hvilket heller ikke gik af uden Taarer."

For at supplere Skildringen af det merkelige Mødes Historie skal her af de to Breve, som Karsten Anker under selve Mødet tilskrev Biskop Bugge, og som ellers ikke indeholdt meget om selve Forhandlingerne, hidsætte følgende, som ialfald paa en ret slaaende Maade karakteriserer den Stemning, som her maa have herstet overfor Prinsen:

. . ."Jeg er en Hader af alt overdrevet, baade i Skrift og Tale, og ved denne Husholdning i Udtryk sættes jeg istand til at være saameget mere sanddru. Som saadan tager jeg ikke i Betænkning at sige Dem, min sjeldne Ven! at jeg i Sandhed beundrer ham.

Idag, da Alting var forbi, sagde Han mig, at Han var ret inderligen fornøiet med, hvad der var passeret. "Prins!" svarede jeg, "De have ogsaa Aarsag." Han: "Jeg tog Feil, da jeg troede min Arveret til Norge var udisputerlig og ansaa dette som Grund til min Paastand" etc. Jeg: "Jeg er slet ikke af den Mening, D. kgl. Høihed! at Deres Arve-Ret er gaaet tabt formedelst Norges Afstaaelse til Sverige. Denne Afstaaelse erklærer jeg efter mit Begreb for en Nullitet, og jeg ved ikke rettere, end at hele Norge er af min Mening. Hvorledes kan da den Akt, som baade de jure og de facto er en Nullitet, virke til Præjudice for Rigets Arving" etc. etc. Han: "Nu har De dog hørt, at de alle vare af den Mening; men være dette, som det vil, saa ved jeg dog vist, at jeg nu ikke tager feil. Nu faar jeg en Grundvold at staa paa, der i Sikkerhed langt overgaar Arveret.

Hvad synes De, min oplyste Ven! om saadan Mand og om saadan Prins? Han er for at tale stolt norsk Sprog os værdig. Nu gjælder det for os at vorde Ham værdige. — Sker det, som vi alle bør haabe, og hver Mand bidrage til, da skal Historien neppe kunne opvise Stat, liden eller stor, af en saa ædel og kraftig Sammensætning."

Resultatet af dette Møde paa Eidsvold var altsaa, at Prins Kristian Fredrik under Titel af Regent midlertidig stillede sig i Spidsen for det norske Folk, der gjennem de herhen indkaldte Repræsentanter kunde antages at have vægret sig for at godkjende Kielertraktaten, og at kun Folket gjennem kaarne Mænd havde Ret til at bestemme Rigets Statsforfatning.

Som ovenfor omtalt havde Prinsen Natten mellem den 16de og 17de Februar opsat en Række Proklamationer, hvorigjennem Folket og de geistlige og verdslige Autoriteter gjordes bekjendt med Statens Stilling og den paa Eidsvold fattede Beslutning. Disse blev alle daterede den 19de Februar 1814.

Det af Prinsregenten udfærdigede aabne Brev "angaaende Rigets nærværende Stilling og tilkommende Regjeringsforfatning" var saalydende:

Jeg Kristian Fredrik, Norges Regent, Prins til Danmark, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg, gjør vitterligt: at det norske Folk, løst fra sin Ed til den stormægtigste høibaarne Fyrste, Fredrik VI,

Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig. Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg, og saaledes gjengiven et frit og uafhængigt Folks fulde Ret til selv at bestemme sin Regjeringsforfatning, lydeligen og endrægtigen har ytret sin bestemte Vilje til ikke at samtykke i nogen Underkastelse under Sveriges Konge, men derimod til at hævde og forsvare sin Uafhængighed og Selvstændighed. Odelsbaaren til Norges Throne, og bestemt i denne Stund til at staa i Spidsen for et trofast og tappert Folk, følger jeg villigen dette hellige Kald, og anser det for min første Pligt, af yderste Evne at virke for det norske Folks Frihed og Sikkerhed. Som Rigets Regent, hvilken Titel jeg antager, med alle Rettigheder, og med den Myndighed, som Hans Majestæt Kong Fredrik VI har frasagt sig, og som Nationen vil forlene mig, for, i Farens og Trængselens Stund, at afvende Uorden og Fordærvelse fra Landet, skal min oprigtigste Bestræbelse være, at vedligeholde Freden med alle de Magter, som ikke krænker det norske Folks Rettigheder.

Af Nationen valgte oplyste Mænd skal samles den 10 April førstkommende i Eidsvold udi Akershus Amt, for at antage en Regjeringsform, som fuldkommen og for bestandig kan betrygge Folkets Frihed og Statens Tarv.

Gud, den Allerhøieste! vil velsigne og beskytte en retfærdig Sag og et samdrægtigt Folks Anstrengelse imod fremmed Undertrykkelse, der altid var og skal være ukjendt i gamle Norge.

Regentskabet i Norge, Kristiania den 19 Februar 1814.

Kristian Fredrik.

v. Holten.

Med dette aabne Brev fulgte følgende
Kundgjørelse.

Nordmænd! Kundbart er det for eder, at Hans Majestæt Kong Fredrik VI, uagtet sin Kjærlighed til det norske Folk, som Vi taknemmeligen erkjender, nødedes til, ved den svenske Regjerings Rænker, understøttede af talrige Hære, at frasige sig sin Ret til Norges Throne. Med Harme har I erfaret, at I er overgivne til en Regjering, der har vist eder den Foragt, at tro, ved søde Ord og tomme Løfter, at kunne lokke eder til Utroskab mod eders Konge, ligesom den og har udøvet det aabenbare Fiendskab, midt under Freden, at ville udhungre eder, for,. ved dette umenneskelige Middel, at rokke det Mod, som den vidste ellers at være urokkeligt; og nu tiltror den eder den Svaghed godvilligen at ville underkaste eder det svenske Aag og samme Ulykker, som Sveriges Sønner nu maa taale, for en Udlændings Herskesyge og fremmede Penge at stride i fremmed Land.

Dog det frie norske Folk kan selv bestemme sin Skjæbne. Sværger at ville hævde Norges Selvstændighed! Kræver Gud, den Almægtige, til Vidne paa eders Eds Oprigtighed, og nedbeder Himlens Velsignelse over eders elskede Fædreneland!

Det er Guds Styrelse, trofaste Nordmænd! at jeg, Norges Thrones Odelsbaarne, i denne Stund er midt iblandt eder; nu kan I vorde reddede, ved den Samdrægtighed, som luer i eders Barm.

Jeg har hørt Folkets lydelige Stemmer for Uafhængighed, for djærv og ubetinget Modstand mod fremmed Vold; dette er Kald nok for mig, der besjæles af varm Følelse for Norges Held og Hæder, til at forblive iblandt dette trofaste Folk, naar det gjælder dets Selvstændighed, og, saalænge min Stilling kan bidrage til, at vedligeholde Orden og Rolighed iblandt Nordmænd.

Af Forsynet bestemt til, i denne Stund at styre Riget, skal jeg, med kraftig Haand, uden at ændse Farer eller Møie, værne om Norges Sikkerhed og holde Lovene i Hævd.

En Samling af Nationens selvvalgte oplyste Mænd skal dernæst, ved, med Visdom og Samdrægtighed, at bestemme en Regjeringsform for Norge, give denne Stat fornyet Kraft imod aabenbare og hemmelige Fiender, og af dens Bestemmelse vil det afhænge, om Jeg fremdeles skal røgte det Hverv, hvortil Nationens Ønske i denne Stund kalder mig.

Elskede norske Folk! Mange Prøver har jeg allerede modtaget paa eders Kjærlighed og Tillid. Blandt eder vil jeg stedse finde mig glad og tryg. Fred og derved oplivede Næringsveie og Velstandskilder vil jeg stræbe at erhverve, og ingen Idræt være mig vigtigere, end at afvende Krigens Plager fra Norge. Kun naar Voldsmænd krænker Rigets Frihed og Selvstændighed, da skal de føle, at der bor Kraft i Nordmandens Arm, til at hevne Forurettelser, og Mod i hans høie Sjæl, til at foretrække Død for Underkuelse.

Kummer og Trængsler vil vi tilsammen freidigen gaa imøde, hvis uforsonlige Fiender ikke vil unde Riget Ro, men inden vore Grænser skal herske Endrægtighed, og Fædrenelandssind, til villigen at opofre alt, for at hævde det gamle Norges Ære, og atter at hæve det til sin fordums Glans; da skal engang vore forenede Bestræbelser, velsignede af Gud, den Almægtige, krones med et heldigt Udfald, og Norge skal afgive et nyt Bevis paa den Sandhed: at et Folk er uovervindeligt, som frygter Gud, og føler varmt for Fædrelandet.

Til Biskoperne udfærdigedes følgende Cirkulære:

Den bedste Begyndelse til Alting er, at begynde med Gud. Fra ham kommer Velsignelse, naar Vi gjør, hvad Ret er.

Norges Folk bør samles i Guds Templer, og der, gjennem Religions-Lærerens Mund, erfare, at Hans Majestæt Kong Frederik den Sjette har løst Folket af sin Troskabs-Ed, ved at overdrage sine Rettigheder til Sveriges Konge, men at det norske Folk, gjengivet Folkenes oprindelige Ret, til selv at bestemme deres Regjerings Forfatning, nu, ved Samdrægtighed, kan hævde sin Selvstændighed; saa og, at Jeg, Norges Thrones Odelsbaarne, kaldet ved Nationens tillidsfulde Ønske, har lovet at forblive iblandt dette tro Folk, for, som dets Regent, at værne om Statens Sikkerhed, Orden og Rolighed.

Naar, efter en kort, men kraftfuld Indledningstale, Kong Frederik den Sjettes aabne Brev af 18de Januar 1814 og vedlagte mit aabne Brev af 19de Februar med Kundgjørelse er oplæste, skal Folket opfordres til at aflægge følgende høitidelige Ed: "Sværge I, at hævde Norges Selvstændighed, og at vove Liv og Blod for det elskede Fædreneland?" hvilket med opløftede Fingre besvares med: "det sværge vi, saasandt hjælpe os Gud og hans hellige Ord!"

Dernæst skal Præsten oplæse den af Biskoppen ham meddelte anbefalede Bøn, og nedbede Himlens Velsignelse over det norske Folk; thi denne høitidelige Handling skal foretages til Guds Ære, og Dagen, paa hvilken den iverksættes, skal anses som en Bededag i hele Riget; hvis Aarsag en passende Prædiken holdes Edens Aflæggelse over Texten: Davids Psalme 62, 8—9.

De tilstedeværende Øvrighedspersoner og Embedsmænd, samt 12 af Menighedens agtværdigste Mænd, skal, tilligemed Presten underskrive et Vidnesbyrd om, at N. N. Menigheds Indvaanere have med Fædrenelandssind aflagt denne Ed. Dette sendes in duplo gjennem Biskoppen, for at bevares i Rigets Arkiv. Tillige underskrives en Adresse til mig, Norges Regent, af de samme Personer, hvilken nedlægges i min Haand; thi denne skal, efter foregaaende og samme Dag i Kirken efter Gudstjenesten foretaget Valg af trende iblandt Menighederne bosatte civile, geistlige eller militære Embedsmænd, Brugseiere, Jordbrotter eller Gaardbrugere af over 25 Aars Alder, indeholde Fuldmagt for tvende af Menighedens, som ovenfor sagt, dertil valgte Mænd, at overbringe Samme, og paa Folkets Vegne at møde og stemme ved den berammede Forsamling af Nationens udvalgte Mænd. Disse tvende Mænd, hvoraf den ene skal være af Bondestanden, begive sig, inden den af Amtet nærmere bestemte Tid, til det Sted midt i Amtet, som tillige af Amtmanden benævnes, for, samlede med de øvrige Menigheders Afsendte, at vælge 3 af Amtets mest oplyste Mænd at møde i Eidsvold, for, saaledes som mit aabne Brev af 19de Februar fastsætter, at bestemme, og paa Nationens Vegne at antage Kongeriget Norges Regjeringsform. Disse tvende Udvalgte skal medbringe deres egen Menigheds og samtlige Amtets øvrige Menigheders Adresser, og overlevere dem i Regentens Haand, som Fuldmagt for deres eget Valg, og til Bevaring i Rigets Arkiv.

I Byerne skal ligeledes hver Menighed vælge tvende iblandt deres bosatte civile, geistlige eller militære Embedsmænd og Borgere over 25 Aars Alder, og disse valgte Mænd, fra Byens forskjellige Menigheder, igjen en udvalgt Mand til Forsamlingen, i Anledning af Regjeringsformens Bestemmelser; af Stiftsstæderne Kristiania, Kristianssand og Throndhjem udvælges tvende, og af Bergen fire, og i de Byer, hvor der kun er en Menighed, kan Valget, som altid sker ved Stemmeflerhed iblandt de Stemmeberettigede, strax foretages paa den ene Borger, som Byen haver at deputere, og som, ligemed hvad der for Menighederne paa Landet er bestemt, har at overbringe Adressen til Regenten, hvilken ogsaa bør indeholde de af Byerne Udvalgtes Fuldmagt.

De fornødne Exemplarer af mit aabne Brev af 19de Februar og af Kundgjørelsen til Folket, tilstilles Deres Høiærværdighed, som haver at omsende dem direkte til samtlige Prester, med Befaling til Enhver, ved Bekjendtgjørelse fra Prædikestolen, en Søn- eller Hverkendag strax efter Modtagelsen, at tilsige samtlige, efter det ovenanførte, stemmeberettigede Indvaanere, næste Fredag til høitidelig Bededags Holdelse i Guds Hus.

Jeg stoler ved denne, som ved alle Leiligheder, paa Presteskabets gavnlige Indflydelse paa Almuen, til at opflamme dens varme Følelse for Fædrenelandets den gode Sag."

Regentskabet i Norge, Kristiania den 19de Februar 1814.

Kristian Fredrik.

De til Overøvrighederne udfærdigede Cirkulærer var af følgende Indhold:

Hr. N. N. modtager herved fuldstændig Underretning om Rigets nærværende Stilling, formedelst Hs. Majestæt Kong Frederik den Sjettes aabne Brev af 18de Januar, som løser det norske Folk fra sin Troskabs-Ed, og ved mit aabne Brev af 19de Februar, som hævder det norske Folks Rettigheder, og erklærer Min bestemte Villie, som for Tiden dets Regent, at være dets Forsvarer, og at opretholde Orden og Rolighed i Landet. Samtlige disse Aktstykker bringes til Deres Undergivnes Kundskab; ligeledes tjener vedlagte Reskript til Biskopperne til Deres Underretning og Efterlevelse, forsaavidt de civile Embedsmænd angaar, og venter Jeg, at disse, hvor de kan være tilstede, foregaar Folket med et følgeværdigt Exempel paa Fædrenelands-Kjærlighed. De Øvrighedspersoner eller Embedsmænd, som ei kan være nærværende ved denne Leilighed, og ei underskriver nogen Adresse, indsender deres Ed underskreven til mig, Rigets Regent.

De ikke norsk fødte civile, geistlige eller militære Embedsmænd, som ikke vil bestemme sig til at tjene Norges Sag, men ifølge det Kongelige danske Kancellies Bekjendtgjørelse af 5te Februar 1814 foretrækker at vende tilbage til Danmark, kan strax nedlægge deres Embeder i Mine Hænder; eller hvis de, førend de bestemmer sig til at blive i norsk Tjeneste, holder det for Pligt at søge deres Afsked fra Hans danske Majestæt, da skal de ei være forbundne til at aflægge deres Ed til Norges Sag, men kun indsende en skriftlig Forsikring, at ville, indtil de blive afløste fra deres Poster, forvalte disse saaledes, som de kan forsvare det for Gud og deres Samvittighed, og efter de gjældende Love.

Hr. N. N. ville iagttage, at Presterne uopholdeligen, og hver især, direkte meddeles den i Reskripterne til Biskopperne benævnte Bestemmelse om Stedet og Tiden, hvor og naar de af Menighederne valgte Mænd skal møde, hvilket naturligvis bestemmes til det bekvemmeste Sted, saavidt muligt, midt i Amtet, og hvad Tiden angaar, med Hensyn til den Tid, de længst fraværende Menigheders Afsendte, uagtet den hurtigste Befordring med Friskyds, nødvendigen behøver, for at naa til Samlingsstedet. Ved denne Samling maa N. N. selv være tilstede og forestaa det befalede nærmere Valg af tre udvalgte oplyste Mænd, hvoriblandt i det mindste en af Bondestanden, som, for hvert Amt, bør møde i Eidsvold udi Akershus Amt den 10de April førstkommende.

Angaaende dette Valg og videre Forhandling ved Mødet forfattes et Vidnesbyrd, som underskrives af N. N. og samtlige tilstedeværende Valgmænd, og som stiles til Regenten, indeholdende tillige Fuldmagt for de udvalgte trende Mænd til at møde ved Forsamlingen, der skal fastsætte Kongeriget Norges Regjerings-Form.

Jeg stoler ved denne vigtige, som ved alle Leiligheder, paa den civile Øvrigheds gode Villie til at fremme Alt, hvad der kan tjene til Fædrenelandets Tarv og en god og fornuftig Stemnings Udbredelse og Vedligeholdelse."

Regentskabet i Norge, Kristiania den 19de Februar 1814."

Kristian Fredrik.

Til Landarmeen udfærdigedes følgende Proklamation:

Vaabenbrødre! Jeg Norges Regent og Hærfører, underretter herved N. N. om Rigets nærværende Stilling, hvilken bør kjendes af samtlige Fædrenelandets Forsvarere. Hans Majestæt Kong Frederik den Sjettes aabne Brev af 18de Januar løser det norske Folk og Armeen fra sin Troskabs-Ed imod Høiststamme, og mit aabne Brev af 19de Februar paataler det norske Folks Rettighed til selv at bestemme sin Fremtids Skjebne, at give sig en Regjeringsform, og i denne, som i min Kundgjørelse til Folket og Norges Krigere ytrer Jeg min bestemte Villie, i Spidsen for et kjækt Folk, som dets Regent, at forsvare Norges Selvstændighed, samt at haandhæve Rolighed og Orden i Landet.

Samtlige disse Aktstykker skal høitideligen af den høistkommanderende Officer, i en formeret Kreds af hver forsamlet Bataillon, Eskadron eller Division forelæses, og, efterat min Kundgjørelse til Slutningen er oplæst, skal med 3 opløftede Fingre af den høire Haand, og med de Ord: "saasandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord!" Eden aflægges, der forinden tydeligen fremsiges for Forsamlingen saaledes: "Sværge I, at hævde Norges Selvstændighed, og at ofre Liv og Blod for det elskede Fædreneland?" Hvormed Handlingen sluttes med et trende Gange tre gjentaget Hurra for Norge, dets Regent og Norges kjække Forsvarere.

Derefter foranstaltes af samtlige under Vaaben værende Regimenter, Batailloner eller Eskadroner, at der af hver Division eller Eskadron udvælges tvende Valgmænd, en indfødt Officer og en Mand af Underklasserne, der tillige er Gaardeier og over 25 Aar gammel, hvilke Valgmænd skal samles hos Regiments- eller Korpschefen og udvælge tvende Krigere, en Officer og en Mand af Underklasserne til, paa Regimentets eller Korpsets Vegne, at møde i Forsamlingen, som ifølge mit aabne Brev er bestemt at skulle holdes den 10de April førstkommende i Eidsvold udi Akershus Amt, for at fastsætte, og, paa Nationens Vegne at vælge en Regjerings-Form for Kongeriget Norge. Paa samtlige Steder, hvor Eden aflægges, forfattes et Vidnesbyrd, underskrevet af samtlige tilstedeværende Officerer, om at Eden til Norges Sag er aflagt med et Fædrenelandssind, der egner norske Krigere, og disse Vidnesbyrd, tilligemed Melding til Regimentet om de af hver Division eller Eskadron udvalgte Valgmænd, oversendes til Regiments- eller Korpschefen, som ufortøvet forfatter en Adresse udi Regimentets eller Korpsets Navn, stilet til Mig, hvilken tillige underskrives af de tilstedeværende Stabsofficerer og overbringes af de udvalgte tvende Krigere, og som, foruden Beretning om Edens Aflæggelse, skal indeholde Fuldmagt for disse Personer at møde i Forsamlingen i Eidsvold. At der til dette Valg tages udmerket agtede og oplyste Mænd, hver efter sin høiere eller lavere Stilling, maa for Sagens Vigtigheds Skyld paaagtes.

Enhver norskfødt Officer, som ei kan være tilstede ved Edens Aflæggelse, skal skriftligen indsende sin Ed til Regiments-Chefen. Enhver danskfødt Officer, Underofficer eller Soldat, som ei vil sværge Norges Sag, men ifølge det Kongelige Kancellies Plakat af 5te Februar foretrækker at vende tilbage til Danmark, er fritaget for at aflægge Eden, men maa, naar Regimentet eller Korpset hører til den forsamlede Arme, enten strax søge sin Afsked, eller, hvis han holder det for sin Pligt, først at søge Hans danske Majestæts Tilladelse til at forblive i norsk Tjeneste, da skal det staa ham frit for at begjære Ansættelse i Kristianssands og Bergens Stifter, og Frihed skal forbeholdes ham at søge sin Afsked af Mig; men i det Tilfælde, at han forbliver i en saadan uaktiv militær

Stilling, og uden at gjøre Ed til Norges Sag, skal han nedlægge sit skriftlige Løfte i Mine Hænder, overensstemmende med de gjældende militære Love, at forrette den Tjeneste, der anbetroes ham, indtil han er afløst eller entlediget.

Regentskabet i Norge, Kristiania den 19de Februar 1814.

Kristian Fredrik.

Proklamationen til Sø=Etaten var udfærdiget i følgende Udtryk:

Brave Søkrigere! Jeg, Norges Regent og Hærfører, underretter herved N. N. om Rigets nærværende Stilling, hvilken bør kjendes af samtlige Fædrenelandets Forsvarere. Hans Majestæt Kong Fredrik den Sjettes aabne Brev af 18de Januar løser det norske Folk fra sin Troskabs Ed imod Høistsamme, og Mit aabne Brev af 19de Februar paataler det norske Folks Rettighed til, selv at bestemme sin Fremtids Skjebne at give sig en Regjerings=Form, og i denne, som i Min Kundgjørelse til Folket og Norges Krigere, yttrer Jeg Min bestemte Villie, i Spidsen for et kjækt Folk, som dets Regent, at forsvare Norges Selvstændighed, samt at haandhæve Rolighed og Orden i Landet.

Samtlige disse Aktstykker skal høitideligen af den høistbefalende Officer, paa Værfterne og de i Aktivitet værende Orlogsfartøier forelæses, og efterat Min Kundgjørelse til Slutningen er oplæst, skal med 3 opløftede Fingre af den høire Haand og med de Ord: "Saasandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord!" Eden aflægges, der forinden tydeligen fremsiges for Forsamlingen saaledes: "Sværge I at hævde Norges Selvstændighed, og at ofre Liv og Blod for det elskede Fædreneland?", hvornæst Handlingen sluttes med et trende Gange 3 gjentaget Hurra for Norge, dets Regent og Norges kjække Forsvarere.

Derefter foranstaltes af samtlige Brigger og Værfter, at der af hver Brig udvælges tvende Valgmænd, en indfødt Officer, og en Mand af Underklasserne, der tillige er Gaardeier og over 25 Aar gammel, samt fra hvert Værft en Officer og en Mand af Underklasserne, af lige Egenskaber, hvilke Valgmænd skal samles i Fredriksværn for der at udvælge fire Krigere, tvende Officerer og tvende Mænd af Underklasserne til, paa Værfternes og Briggernes Vegne, at møde i Forsamlingen, som, ifølge Mit aabne Brev er bestemt, at skulle holdes den 10de April førstkommende i Eidsvold udi Akershus Amt, for at fastsætte, og paa Nationens Vegne at vælge en Regjerings=Form for Kongeriget Norge. Paa samtlige Steder, hvor Eden aflægges, forfattes et Vidnesbyrd, underskrevet af samtlige tilstedeværende Officerer, om at Eden til Norges Sag er aflagt med et Fædrenelandssind, der egner norske Krigere, og disse Vidnesbyrd, tilligemed Melding fra Værfts= eller Brigs=Chefen om de af hver Værft eller Brig udvalgte Valgmænd, blive at fremsende til Mig, tilligemed en Adresse, udi Værftets eller Brigmandskabets Navn, stilet til Mig, hvilken tillige underskrives af de respektive Chefer, og overleveres af de udvalgte Krigere, og som, foruden Beretning om Edens Aflæggelse, skal indeholde Fuldmagt for disse Personer at møde i Forsamlingen i Eidsvold.

At der til dette Valg tages udmerket agtede og oplyste Mænd, hver efter sin høiere eller lavere Stilling, maa for Sagens Vigtigheds Skyld paaagtes.

Enhver norskfødt Officer, som ei kan være tilstede ved Edens Aflæggelse, skal skriftligen indsende sin Ed til Admiralen.

Enhver danskfødt Officer, Underofficer, Soldat eller Matros, som ei vil sværge Norges Sag, men foretrækker at vende tilbage til Danmark, er fritaget for at aflægge Eden, men maa isaafald enten strax nedlægge sin Post, eller, hvis han vil forblive i norsk Tjeneste, men holder det for sin Pligt, først at søge Hans danske Majestæts Tilladelse dertil, da skal det staa ham frit for, at gaa iland, saasnart Fartøierne befales at gaa ud paa Krydstogt, og Frihed skal stedse forbeholdes ham, at søge Afløsning fra sin Post af Mig; men i det Tilfælde, at han forbliver i en saadan militær Stilling, og uden at gjøre Ed til Norges Sag, skal han nedlægge sit skriftlige Løfte i Mine Hænder, overensstemmende med Søkrigs-Artikelbrevet og de gjældende militære Love, at forrette den Tjeneste, der anbetroes ham, indtil han er afløst eller entlediget.

Regentskabet i Norge, Kristiania den 19de Februar 1814.

Kristian Fredrik.

Under samme Dato udfærdigede Prins-Regenten ligeledes følgende

Kundgjørelse

angaaende det norske Folks fredelige Forhold til andre Nationer og Kaperiets Ophævelse.

Jeg Kristian Frederik, Norges Regent, Prins til Danmark, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg gjør vitterlig: at Jeg, tilligemed det norske Folk, erkjender det for en udmerket stor Velgjerning, som det har modtaget af Hans Majestæt Kong Frederik den Sjette, at Høistsamme, faa Dage førend han løste Folket fra sin Troskabs Ed, skjænkede Norge Freden med Storbritannien.

Det skulde være min første Bestemmelse at opnaa dette Gode, det skal stedse være mit Formaal at vedligeholde Samme for det kjære norske Folk, ikke alene med Storbritannien, men med alle øvrige Magter;

Thi erklæres høitideligen:

1) At Kongeriget Norge har Fred med alle Magter; ikkun den er dets Fiende, som vil krænke det norske Folks Selvstændighed, og som med væbnet Haand betræder de norske Grænser eller Kyster.
2) Alle Nationers Krigs- og Handels-Skibe tilstedes Adgang til Kongeriget Norges Havne.
3) Reglementet for Kaperfarten og Prisernes Behandling af 28de Marts 1810 med Tillæg af 27de August s. A., der ved Plakat af 27de August 1813 atter er gjort gjældende, saavelsom Plakaterne af 9de August og 13de Septbr. 1811, der ved Plakat af 9de Juli 1813 er fornyet, ved hvilke visse Flag er erklærede ugyldige, ligesom ogsaa Forordningerne af 7de Septbr. og 26de Oktober 1813 med de flere Anordninger, som har Hensyn til Kaperi og fiendtlig Behandling mod andre Nationer og disses Eiendom, sættes herved ud af Kraft fra den 14de Januar d. A. af at regne, saa at alle Opbringelser eller Retshandlinger, som siden den Tid grunder sig paa disse Anordninger, skulle ansees som ikke skede, og Vedkommendes Eiendom uopholdeligen restitueres.
4) Som Følge heraf skal det Beslag, som er bleven lagt paa nogen hidtil

fiendtlig Magts Eiendomme, hvilke endnu ikke maatte være konfiskerede eller prisdømte, ufortøvet hæves.

5) Alle fremmede Nationers Kapere formenes Adgang til Norges Havne. De, som for nærværende Tid befinder sig udi samme, skal rømme dem inden 14 Dage fra den Dag at regne, denne Plakat offentlig er bekjendtgjort paa de respektive Steder, og skal alle efter 14. Januar opbragte Priser løsgives.

6) Alle Fanger skal strax tilbagegives i Massa, og den private Gjæld, som de norske Fanger maatte have gjort, betales.

7) Alle Nationers Skibe, som tilfører Kongeriget Norge Korn eller Fødemidler, indtil 2/3 Dele af Fartøiets Drægtighed, kan, uden Indskrænkning ved nogetsomhelst Forbud, og under alle Omstændigheder, imod anordnet Tolds Erlæggelse, indføre hvilke øvrige Varer de selv ville, og igjen, ligeledes mod anordnet Tolds Erlæggelse, udføre hvad norske Produkter de maatte ønske, Fødemidler undtagne, dog skal Fiskevarer i ovennævnte Tilfælde kunne udføres indtil 2/3 Dele af Skibets Drægtighed.

Regentskabet i Norge Kristiania den 19. Februar 1814.

Kristian Frederik.

v. Holten.

Vi skal nu gaa over til at betragte Forhold og Stemninger, saaledes som de udviklede sig i Riget i Tiden nærmest efter at det merkelige Møde paa Eidsvold var afholdt. Først og fremst skal vi da lade Tidens Aviser berette om, hvad der foregik i Norges Hovedstad, den Kreds, som altsaa stod Prinsregenten nærmest

"Hans Høihed Prins Kristian Fredrik", melder Wulffsbergs officielle Blad "Tiden", "afreiste den 17de om Eftermiddagen fra Eidsvold over Sørum til Fladeby og underholdt sig underveis i Brigaden Hegermanns Stabskvarter med samtlige Stabsofficerer, hvorved Høistsamme modtog de umiskjendeligste Prøver paa Armeens varme Følelse og villige Opofrelse for Norges den gode Sag. En for Hans Høiheds ædle Hjerte ligesaa belønnende Samling med Stabsofficererne af Brigaden Staffeldt fandt igaar, den 18de, Sted paa Askims Prestegaard, hvorfra Reisen fortsattes til Kristiania, hvor Høistsamme ankom om Aftenen. Nu beskjæftiger Hans Høihed sig uafbrudt med de vigtigste Anliggender, som betræffer Rigets nærværende Stilling."

I Kristiania blev samtlige militære, geistlige og civile Autoriteter tilsagte at møde i Palæet den 22de Februar, Kl. 12 Middag.

Her blev Fredstraktaterne mellem Danmark og Sverige samt Danmark og England oplæste, tilligemed Kongen af Danmarks Deklaration.

Efter Oplæsningen af det sidste Aktstykke udtalte Prinsen: "Lader os erkjende Danmarks vanskelige Stilling og beklage den Fyrste, som uforskyldt stedes i samme."

Derefter kundgjordes Kongen af Danmarks aabne Brev. Prinsen tog atter tilorde: "I Følge heraf er Jeg tilbagekaldt og befalet at overlevere Fæstningerne til de Svenske Tropper. — Men Jeg har raadført mig med Folkets Stemning. Overalt har den gjenlydt for mig: "Vi vil være Norske og ikke Svenske!" Jeg følger villigen det Kald at forsvare et uafhængigt Folks Rettigheder. Hvis jeg forlod det, vilde dette give Fienden Midler i Hænde til at udsprede Splid og Uorden. Hører min Beslutning, og hvorledes Jeg for denne Forsamling som for hele Folket kundgjør samme."

Prinsen oplæste da selv sit aabne Brev og Kundgjørelsen til det norske Folk, og "med Kjærlighed og mandig Kraft" tolkede han derefter sin inderlige Kjærlighed til Nationen i følgende Ord:

"Mit Løfte til Norges Sag nedlægger Jeg for denne Forsamling, og fra Enhvers Hjerte møder Jeg vist det samme. Paa Bededagen skal vi samlede aflægge vor Ed for Guds Aasyn."

Dernæst oplæstes Brevene til Biskoperne og Overøvrighederne tilligemed Kundgjørelsen om det norske Folks fredelige Forhold til alle Nationer, og til Slutning udtalte Prinsen: "Og nu, Medborgere! giver hinanden Hænderne med det Løfte: Sambrægtigen at virke som trofaste Nordmænd for Norges den gode Sag, hvilken Gud vil velsigne!"

"Pagten", heder det i den officielle Beretning, "indgikkes saaledes paa gammel nordisk Vis med Haandtag."

Imidlertid blev de to aabne Breve og Kundgjørelserne af Herolder, der ledsagedes af en Kommardo ridende Jægere, oplæste paa forskjellige Steder i Byens Gader. Paa Torvet paraderede Borgervæbning og Garnison for at aflægge Ed paa at forsvare Norges Selvstændighed. Efter Mødet i Palæet indsandt Prinsen med sit Følge sig her, og til Garnison og Borgerskab talte han opflammende Ord. Til Soldaterne sagde han: "Paa Eders Mod, trofaste Nordmænd! bygges hele Folkets Haab om et heldigt Udfald af den Kamp, som alle er villige til at bestaa for Fædrenelandet. Trygge skal Oldinger, Kvinder og Børn leve bag Norges Fjelde, forsvarede af dets kjække Sønner under deres Regent og agtede Høvdingers Anførsel. Seir og Frihed — eller Død være vort Løsen!" Til Borgervæbningen sagde han: "Den gode Borger kan kun være lykkelig i det selvstændige Norge. Jeg skal forsvare Folkets Rettigheder og, naar det gjælder, Fødelandets Grænser. Jeg venter Bistand af enhver Norges Ven. Held Norge."

"Dette Udraab," heder det i "Tiden", "blev besvaret med et ofte gjentaget Hurra af den forsamlede Mængde, som besjælet af Nationens store Forsæt og gjennemtrængt af inderlig Kjærlighed til den mere end elskede Fyrste, der staar i Spidsen for Folket, tillige ytrede denne sin Kjærlighed ved de mest levende Hurraraab for Norges Regent, hvilke besvaredes af Hans Høihed med: "Lad mig altid finde en saadan Stemning blandt Nordmænd, og Gud skal velsigne vor retfærdige Sag!" Glædesytringerne vedblev

lydeligen, og enhver Tilstedeværende takkede Forsynet med rørt Hjerte for Hjælpen i Nødens Stund."

Om Middagen holdtes der Taffel hos Prinsregenten, der udbragte følgende Skaal: "Held Norge og den Sag, vi idag begynde!" Til denne knyttede sig følgende af L. Stoud Platou forfattede "Nordmandssang":

Staa sorte Skyer paa vort Norrigs Himmel,
Vel, vi vil ei fortvivle; vi vil handle
Med mandig Styrke. — — —
Flink, raske Styrmand, Bølgen slaar paa Dækket,
Og Vinden klapprer i det brustne Tougværk;
Nu gjælder det med vældig Haand at styre
Det sterke Ror i Nattens Skum.
Oehlenschläger.

Mel. For Norge, Kjæmpers Fødeland.

Hil Norge Dig, vort Moderland,
Du Friheds gamle Sæde! —
Fra Fjeld og Dal, fra Skov og Strand
Gjengjalder Haabets Glæde.
Havbølgen slaar mod Klippens Bryst,
Og kraftfuld tordner Fossens Røst:
I Nordmænd! Hævder Norges Land
Og Friheds gamle Sæde.

Sku, Nordmand! op til Himlens Blaa,
Dit Hjerte høit sig hæve!
Ved Tro paa Gud som Mand Du staa,
Naar Farer Dig omsvæve. —
Din Sag er god og tungt Dit Sværd,
Og ædel er din Manddoms Færd;
Sku, Nordmand! op til Himlens Blaa,
Din Aand til Gud sig hæve!

Hidstormer da en Uveirssky
Mod Norges Klippetinde;
Som Natten fly'r for Morgengry,
Skal Mørkets Skygger svinde.
Ved Enighed, ved Kraft og Mod,
Paa Kampens Dag med Liv og Blod
Skal Nordmænd trodse Stormens Sky,
I Solglands Norge tindre!

"Regentens Skaal," heder det i "Tidens" officielle Beretning om Festen, "blev frembragt med en Enthusiasme, som ikkun den kan fatte, der selv var tilstede, men som hele Nationen upaatvivleligen føler lige saa varmt som de, der var nærværende ved denne Høitidelighed, og Stemningen var ved dette Glædesmaaltid saadan, som man kan vente sig iblandt Mænd, der har fuldbyrdet en ædel Handling."

Tre Dage efter holdtes den anordnede Bededag i Kristiania, hvorom den af Professor Platou efter Ordre forfattede og i "Budstikken" optagne Beretning var saalydende:

"Overensstemmende med Hs. Høihed Prins-Regentens Befaling, i det til Biskoperne udstedte Cirkulære af 19de Febr., var den høitidelige Bededag i Kristiania og i saamange, som muligt, af Akerhus Stifts Prestegjeld, hvor Omstændighederne og de fornødne Bekjendtgjørelser tillod at efterkomme denne Ordre, fastsat til Fredagen den 25de Febr. Dette var Søndagen forud kundgjort fra Prædikestolen, ligesom og i Kristiania Avisblad, hvori tillige enhver Husfader opfordredes skriftlig at opgive og at afhente de Indgangsbilletter til Kirken, som han maatte behøve for sig og Familie.

Høitidsdagen kom; det herlige Vinterveir forøgede Festligheden og den almindelige Rørelse i Byen. Fra 10 til 11 ringedes med alle Kirkeklokker, og en saare talrig Mængde af Byens Indvaanere ilede skarevis til Templet. Alle militære Korps, som for Tiden var i Staden, trak op paa Torvet og dannede dernæst tvende sammenhængende Paradelinier fra Regentens Palæ til Kirken. Det ridende Borgerkorps og et Detachement ridende Jægere paraderede ved Palæet og eskorterede Rigets Regent, da han steg til Hest, og begav sig Kl. 11 til Indgangen af Kirken. Her blev Hs. Høihed modtaget af Byens Autoriteter samt høieste Embedsmænd og ledsagedes af disse igjennem Kirkens Hovedgang til Trappen af Høistsammes Kirkestol. Over denne var anbragt et draget Sværd og en Oliegren, der slyngede sig op til dette, ligesom der paa Siden af Kirkestolen var anbragt følgende Indskrift:

Prins Kristian Fredrik,
Norges trofaste Ven og kraftfulde Styrer,
I Krig og i Fred!

Idet Rigets Regent traadte ind i Kirken, intoneredes fra Orgelet med et Præludium, der vedvarede, indtil Hs. Høihed med Følge var ankomne paa de dem bestemte Steder.

I Timen fra 10 til 11 var Byens store Korskirke bleven aldeles opfyldt med Mennesker, da omtrent 4000 Indgangsbilletter var afhentede. Uagtet denne saare talrige Mængde herskede dog overalt en Orden og en høitidelig Stilhed, der vidner fordelagtigt om de Tilstedeværendes Sans og Følelse for denne festlige, betydningsfulde Sammenkomst.

Kirketjenesten begyndte med den sædvanlige Kirkebøn i Korets Dør; derpaa blev Salmen No. 441 i den evangelisk-kristelige Salmebog afsungen med Orgelets Akkompagnement, og derefter messedes for Alteret af Biskopen Dr. Bech, som paa denne Bededag udførte alle Sogneprestens Forretninger, den anden i Ordenen af de til Fredagskirketjenester anordnede Kollekter, men istedetfor Epistel eller Evangelium messedes af Pauli Brev til de Romere det 15de Kap. 4, 5, 6 og 7 V.

Strax efter Messen tonede atter Orgelet, og herfra udførtes af det musikalske Lyceums Sangere og Sangerinder med skjøn Harmoni under Akkompagnement af Orgelet og af Violiner de første 6 Strofer af Thaarups herlige Hymne "Gud Jehovah vi prise Dig!" med Schultz's udtryksfulde hjertelige Musik. Dette fuldført, besteg Biskop Bech Prædikestolen og efterkom det befalede i Prins-Regentens Skrivelse af 19de Febr., angaaende Bededagen. Efter Indledningstalen oplæstes derfor Kong Fredrik VI's aabne Brev af 18de Januar d. A., hvorved Folket underrettedes om, at det er løst fra sin Troskabsed, da Hs. Maj., tvungen ved fiendtlig Overmagt, har set sig nødt til at overdrage Sveriges Konge sine Rettigheder til Norges

Rige; dernæst blev oplæst Prins-Regentens aabne Brev af 19de Febr. tilligemed Høistsammes Kundgjørelse til Folket, hvorved dette oplystes om, at det, løst fra sin Ed ved Kong Fredriks Afstaaelse, er gjengivet sin oprindelige Ret til selv at bestemme sin Regjerings-Form; at det norske Folk ved samdrægtig Enighed kan hævde sin Selvstændighed, og at Hs. Høihed Prins Kristian Fredrik, ved Forsynets underfulde Styrelse hidkommen til Norges Frelse, og nu kaldet ved Nationens tillidsfulde Ønske til at beskytte samme, lover at forblive hos det brave norske Folk, for som Regent at værne om Statens Sikkerhed, Orden og Rolighed.

Da Oplæsningen af disse Aktstykker var fuldbyrdet, blev med sædvanlig Kirkemusik afsungen Salmen No. 346, under hvilken Norges Riges Regent behagede at forlade sin Kirkestol og igjennem det forsamlede Folk at begive sig til Koret i Kirken, hvor der foran samme var i Kirkens Hovedgang anbragt en Forhøining af tre Trin, overtrukne med rødt Klæde. Paa dette ophøiede Sted, der blev omringet med en stor Del af Byens civile, geistlige og militære Embedsmænd, traadte Hs. Høihed frem og stillede sig imod Folket. Den mest høitidsfulde Scene, som alle Tilstedeværende vel nogensinde har oplevet, eller maaske kommer til at opleve, begyndte. Ærefrygt for det alseende Forsyn, i hvis Tempel det høitideligste Løfte skulde aflægges; dyb Sands og Følelse for det vigtige Foretagende, der nu skulde fuldbyrdes baade af Fyrsten og Folket; Haab og Tillid til Gud, den almægtige, at han med Velsignelse vilde krone det Verk, hvortil i denne Stund skulde lægges Grund, frembragte iblandt alle nærværende en saadan indvortes Rørelse og Stemning, der af ethvert ædelt Hjerte dybt kan føles, men af ingen Pen kan beskrives.

Kirkesangen taug. Biskopen opfordrede Menigheden til at aflægge Eden. Med lydelig Stemme og med de mod Himlen oprakte Hænder svor Norges Riges Regent og den hele forsamlede Mængde den hellig ubrødelige Ed, "at hævde Norges Selvstændighed, og at vove Liv og Blod for det elskede Fædreneland" Efterat det høitidsfulde "Vi sværge," saaledes havde gjentonet under Templets hvalte Buer, tog Rigets Regent Ordet, og med ligesaa hjertelig Følelse som med mandig Kraft talede saalunde:

"Gud, den almægtige, har hørt vor Ed! Han kjender min Oprigtighed, og han vil skjænke mig Kraft og Visdom til at udføre det store Verk til Folkets Frelse og til dets Rettigheders Forsvar. — Vort Haab staar til Forsynet, som vil velsigne vor retfærdige Sag, formedelst den Samdrægtighed, der besjæler alle og paa hvilken den Pagt, vi har indgaaet, er bygget saa fast, som paa Norges Klippegrund! Nu lyde Bønnen i Herrens Hus."

Biskopen oplæste derpaa den af ham for alle Stiftets Menigheder forfattede Kirkebøn, og under Præludium af Orgelet vendte Rigets Regent atter tilbage til sin Kirkestol, ligesom og de Embedsmænd, der ledsagede Høistsamme, hvornæst Sangstemmer fra Orgelet fuldførte den 7de og 8de Strofe af Hymnen, saalydende:

"Knæl, Folkets Fyrste! ydmyg ned
For Herrens Aasyn og tilbed!
  Gud Jehovah velsigner Kroner,
  Gud Jehovah benaander Throner,
O Jordens Gud! kom det ihu:
At han er Herren! — Støv er du!

Knæl, Folk! med Eders Fyrste ned
I tillidsfuld Ærbødighed.

Gud Jehovah! Du er vor Fader!
Selv naar du revser, er du Fader!
Men hvo, som lyder dine Bud,
Ham, Fader! lønner du, som Gud!" —

Biskopen begyndte derefter den egentlige Prædiken over den befalede Text, det 8de og 9de V. af den 62de iblandt Davids Salmer: "Hos Gud er min Frelse og min Ære. Min Styrkes Klippe, min Tilflugt er i Gud. Forlader Eder paa ham til hver Tid, kjære Folk! aabner Eders Hjerter for hans Ansigt! Gud er vor Tilflugt, Sela!" Efter at Prædiken var tilendebragt, blev oplæst Regentens Kundgjørelse af 19de Febr." angaaende det norske Folks fredelige Forhold til andre Nationer og Kaperiets Ophævelse," hvorved Menigheden underrettedes om, at Kongeriget Norge har Fred med Storbritannien og med alle Magter, samt at ikkun den er dets Fiende, der vil krænke det norske Folks Selvstændighed, og der med væbnet Haand betræder de norske Grænser eller Kyster.

Til Slutning opmuntrede Biskopen Menigheden til ogsaa paa denne Høitidsfest at yde Bidrag til Lindring i lidende Medbrødres Sorrig og Kummer, hvorved Dagen herligere vilde feires end ved ethvert andet pragtfuldt Optog, og saaledes ved Udgangen af Kirken at overgive til nogle af Byens udnævnte Borgere de Gaver, som enhver maatte have Hjerte og Evne til at ofre paa Armodens Alter.

Efter Prædiken blev afsjungen Salmen No. 291, og derpaa messedes af Biskopen den almindelige Kirkebøn for Kongen med de nødvendige Forandringer, passende paa Norges Riges nuværende Stilling, da Velsignelsen dernæst fra Alteret af lystes over Menigheden. Atter tonede Sangen for Orgelet, og udførtes under sammes Akkompagnement de 8 sidste Strofer af Thaarups Hymne.

Til Slutning blev af Biskopen fremsagt følgende Recitativ:

"Tillad endnu et Ord til dig, o hulde Prins!
Vort Fædrelands i Krig og Fred trofaste Ven og Styrer!
Som trodsed Farer for at komme hid
At dele Norges Skjæbne!
Modtag et Kvad, ei Skjaldens, Hjertets Kvad,
Som føler, hvad det ønsker, Kristian!
Dit Held i Norges Lykke!"

Strax istemte tvende Stemmer paa Orgelet under Instrumental-Akkompagnement følgende:

"Gid Himlen snart med Freden lønne
Din Id, din Daab til Norges Vel!
Hver ærlig Nordmand vil paaskjønne
I dig sit Haab, sin Trøst, sit Held.

Og nu afsang Koret følgende Slutnings-Strofer:

"Vi skulle staa i Nødens Stund,
Saa fast som Norges Klippegrund!
Hvergang vi nævne Fødeland,
Vort Hjerte hylder Kristian!

Derefter frembragte Biskopen det Udraab:

"Held for Norge! Held Norges Regent!" hvilket med levende Følelser og Kraftytringer flere Gange blev gjentaget af Forsamlingen, ligesom og

Rigets Regent behagede at istemme og tvende Gange at gjentage: "Held for Norge!" hvorpaa Høistsamme fra Kirkestolen af tiltalede Folket med sædvanlig Huld og Kraft saalunde:

"Elskede norske Folk! modtager mit Hjertes Tak; Folkets Kjærlighed er min Glæde og min Løn! Lad mig altid finde en saadan Stemning iblandt Eder, og Gud skal velsigne os alle!"

Atter istemte Folket: "Held Kristian! Held Rigets Regent!" Hs. Høihed forlod derefter Kirken, steg til Hest, og begav sig under det udenfor Templet paa Stadens store Torv talrig forsamlede Folks gjentagne Glædes- og Kjærlighedsraab til Slotskirken, hvorhen han blev ledsaget saavel af sit før ommeldte Følge som af en stor Mængde af Byens Indvaanere, hvilke alle ilede til Slottet, for ogsaa i dets Tempel at bivaane lignende høitidelig Gudstjeneste, ogsaa der at skue Fyrsten og Folket med Hjertets inderligste Bønner at anraabe det altstyrende Forsyn om Held for Moderandet Norge, om Kraft til at hævde dets Selvstændighed, og om Velsignelse over ethvert Foretagende, der har Hensyn til dette høie og herlige Maal."

Om Gudstjenesten i Slotskirken heder det i "Tidens" Fremstilling:

"I Slotskirken fandt de samme anordnede Høitideligheder Sted som i Vor Frelsers Kirke, og efterat Eden af denne Menighed var aflagt med samme Enthusiasme som af hin, blev nedenstaaende Salme afsjungen af Menigheden:

"For Dig, som skuer fjern og nær,
Alvidende! vi stande her,
Det frie Norges Sønner!
Du hørte Edens høie Ord;
Du saa vort Hjerte, da vi svor;
Du straffer og du lønner!
Styrk Du hver Mand
Til at stride
Virke, lide,
Ufortrøden,
Dig og Norge tro til Døden."

Efter Prædiken blev følgende Salme afsjungen:

"Den er fuldbragt, den store Dag!
Gud! se vor Id med Velbehag!
Du den og os beskytte!
I Naade sign vor Broderpagt!
Ei løsne Svig, ei bryde Magt
Det Baand, vi Nordmænd knytte!
Venner, Brødre
Alle ere,
Alle være!
Haab og Glæde
Fæstne blidt vort Samfunds Kjæde.

Tak, Fader! for den Tid, som svandt!
For denne Dag, som skjøn oprandt,
Og glad og haabfuld endes!
Beskjærm vor Fyrste og vort Land!
Hvad Ondt os end beredes kan,
Lad til det gode vendes!
Dig, Gud, vor Gud!
Vi tilbede
Du os lede
Og oplive
Dig og Norge tro at blive!"

Slotspræst Pavels udbragte derpaa: "Held for Norge og Rigets Regent!" som var af Menigheden blevet gjentaget og af Hans Høihed besvaret omtrent paa samme Maade som i Høistsammes Slutningstale til Vor Frelsers Menighed."

"Tiden" afslutter sin Beretning om Festlighederne med følgende Ord:

"Skjønnere, hjerteligere og høitideligere Gudsdyrkelse har Ingen og vil Ingen af de Tilstedeværende nogensinde komme til at opleve. Enhvers Hjerte var opfyldt med Tanken om den aflagte ubrødelige Ed; med varm Følelse for Fædrenelandet, med inderlig Kjærlighed for den store Fyrste, som er i Spidsen for den retfærdige Sag, og med ustromtet Tak til det algode Forsyn, som skjænkede os denne sande Frelser i Nødens Stund."

Til Bergen affærdigedes den 22de Februar General-Krigskommissær Vibe. "Formedelst indtræffende overordentligt Stormveir, der gjorde det umuligt at passere Valstadfjorden," blev dennes Reise forsinket tre Dage, saa han først naaede frem den 3die Marts.

Da havde imidlertid Posten bragt Bergenserne, som forøvrigt omgikkes med Planer om at faa istand en Adresse i Lighed med de af Thrønderne og Kristianienserne opsatte, men ikke afleverede, den "høist glædelige Tidende om Norges Selvstændighed under en vis og god Regent," og der blev i Anledning af denne Begivenhed i Hast istandbragt en Fest, som holdtes den 3die Marts. Paa det "Dramatiske Selskabs" Theater opførtes Ifflands Skuespil "Manden af Ord", hvortil der knyttedes en af Biskop J. N. Brun forfattet Epilog, der blev fremsagt af en af Selskabets Direktører, Overkrigskommissær Mohr og lød saaledes:

"Jaften var vor Mand af Ord kun Leg.
Men se! hist Storm røg op; nu her for Alvor spørges
Om Mænd — om Mænd af Ord —
Om Borgersamfunds Pagt staar fast i Nord,
Om Orden inden Borde kan besørges,
Da første Styrmand nu fra Roret veg.

Vold rev det af hans Haand — det vil vi tro;
Men vi opfordre ham, idet han os forlader,
Til Vidnesbyrd, at vi adløde ham som Fader,
Og at kun Mænd af Ord i Norge bo!

Men ak! nu drev vort Skib som Vrag for Bølger
Mod den, for os afskyeligste, Strand,
Som vinker os imellem Brud og Brand,
Som bag sin Trægaards Prunk vort Fængsel dølger.

Dog — nu sprang op paa Dæk den gjæve Mand,
Som Understyrmand var,
Og raabte: "Hver, som Hjerte har
Og elsker Frihed, Fødeland og Ære,
Og før vil vove alt end fremmed Lænke bære,
Han følge mig! Vi holde af
Ad Havet til — om til vor Grav

Saa skal vort Skibbrud dog al Verden lære,
At Norge havde Mandskab inden Borde,
Som Storm og Hav og Døden trodse torde!"

Vort Hurra steg mod Sky; der er en Mand af Ord,
Som til vor Nød sit skjønne Hjerte binder;
Den Usling, han blandt os frygtagtig finder,
Den kaste vi slux over Bord.
Vi heise Seil i Top og duve til,
Vort Skib han styre kan og vil.
Og han skal se sin Lyst, hvor det sin Bølge bryder,
Hvor hele gamle Norge ham adlyder.
Han styre høit! — han ved, at inden Bord
Det hele Mandskab er — kun Mænd af Ord!

Dog uden al Allegori:
Ham over Stjernerne velsigne vi,
Som saa ned til vor Nød og os har sendt
En Kristian Fredrik til vort Lands Regent!
Ham følge Seier, Ære, Held!
Vi følge ham. Ja før skal Dovrefjeld
Omvanke, skjælve paa vor faste Moderjord,
Før nogen Norsk skal Rigets Arving svige,
Som Roret tog i Storm at styre Norges Rige.
Saa sværge Nordmænd, Mænd af Ord.
Gjenlyder Bjerge syv! Vi raabe: længe leve
Vor Prins-Regent! Ja, dette Hus skal bæve
Af nifold Hurraraab,
Som tolker dette Norges Haab:
Vor Kristian Fredrik længe leve!"

Senere om Aftenen holdtes der Souper for over 100 Medlemmer af Selskabet, hvorunder der blev afsunget Sange til Ære for Prinsregenten, og da Vibe ankom, maatte ogsaa han deltage i Festen.

Onsdag den 9de edsfæstedes Soldaterne paa Engen af Generalmajor v. Lowzow, og den næste Dag Borgerskabet af Stiftamtmand Bull. "Flere Tusinde Tilskuere af begge Kjøn gjorde disse Scener, der tillige med det behageligste Veir var begunstigede, yderst høitidelige." Et Par Dage efter aflagde ligeledes Mandskabet paa Bergens Roflotille Troskabsed.

Den anordnede Bededag holdtes i Bergen Fredag den 11te Marts. "Byens Indvaanere forsamlede sig, hver i de dem vedkommende Kirker, hvor Sognepresterne efter afholdt Prædiken og rørende Tale, der opflammede Enhver til hellig Andagt, oplæste de befalede Kundgjørelser. Embedsmændene og de Voxne af Mandkjønnet aflagde der med høi og tydelig Røst deres Ed, og den høitidelige Stilhed, der under Forhandlingen herskede iblandt denne store Forsamling, vidnede om, at de følte Sammes Vigtighed."

Paa en særdeles smuk Maade skulde Bergensernes Fædrelandssind ogsaa ved denne Leilighed træde for Dagen. I sin til Prinsregenten under

25de Marts afgivne Rapport om sin Reise udtaler General-Krigskommissær Vibe sig paa følgende Maade:

"Med Glæde havde jeg den Lykke at være Vidne til saamange skjønne Optrin, der udmerker det bergenske Folks ædle og fædrelandssindede Aand. Følelser for Norges Uafhængighed, og for den ophøiede Fyrste, der i Spidsen for dets tapre Forsvarere vil hævde dets Selvstændighed, udbredede sig igjennem alle Stænder med en Enthusiasme, der var et frit Folk og Nordmanden værdig. De aflagde alle deres Troskabs Ed med en Inderlighed, der paa det fuldkomneste bar Vidne om deres Hjerters rene og varme Følelser, og fra alle Kanter gjentonede med de høitideligste Hurra-Raab: Held Norge, dets Regent og dets tapre Forsvarere!

Paa min Reise igjennem Stiftet havde jeg Leilighed til at bemerke Almuens hædersfulde Tænkemaade. Transporter, som Omstændighederne gjør nødvendige, men som for Lærdølerne og de nærgrændsende Sogne især er høist trykkende, — da de maa føre deres Heste flere Mile tilvands til Samlingsstedet; derfra 10 Mile igjennem Lærdal og over det besværlige Filefjeld, — blev førte med den største Velvillighed. Alle sagde enstemmigen: "Vi vide, at det er Fædrenelandets Sag; for dette have vi svoret at ville opofre alt; ingen bør, ingen maa beklage sig." Enker, hvis Haab og Støtte var en eneste Søn, den de efter Anordningen kunde vente i det længste forskaanet for den militære Tjeneste, raabte: "Nu gjælder det Norges Selvstændighed, nu ønsker jeg ei længere min Søn hjemme, men at han maa dele Hæder med sine Vaabenbrødre." Saaledes er det hele bergenske Folks Stemning, som sikkerlig i Hengivenhed og Troskab for Land og Fyrste ei giver nogen af sine Landsmænd efter. En Stat, der har saadanne Borgere, er uovervindelig, og er en Fyrste, som Deres Kongelige Høihed, værdig."

Hvorledes Edsaflæggelsen foregik i Kristianssand, erfares af det i Byens Avis meddelte Referat:

"Sidste Fredag den 4de Marts blev Eden til Fædrenelandet høitideligen aflagt i Byens Domkirke, hvor den, efterat Biskopen havde sluttet Talen, og var nedtraadt fra Prædikestolen for Alteret, blev der attesteret. Da Gudstjenesten var fuldendt, foretoges, efter Opfordring fra Prædikestolen, i Sakristiet Valget paa de 2 Repræsentanter til Nationens forestaaende Møde, efter Dagen forhen hos Magistraten indhentet Underretning, at dette Valg var Byens Indvaanere kundgjort: — det faldt igjennem fleste Stemmer paa Hr. Pastor Wergeland og Hr. Grosserer Ridder Mørch. Helligt være hin minderige Dags vigtige Løfte! varmt Borgersind og Kraft betegne dets Opfyldelse! — og et frelst Folks Lykke vorde snart den huldes Løn, som har gjort det første store Skridt til Fædrenelandets Redning."

Samme Dag, som Bededag og Valg holdtes i Kristianssand, fandt den samme Høitidelighed Sted i Throndhjem. Biskop M. B. Krogh af Nordlandene, der heller end gjerne vilde have spillet en Rolle under de forhaandenværende Begivenheder, lige meget om det var som Kriger eller som Statsmand, men som paa Grund af Intriger holdtes fjernt fra Prinsregentens Person, indrykkede i Byens Avis et høistemt Kvæde, som længe levede i Befolkningens Erindring og tilvisse var et lige saa smukt som talende Udtryk for den Stemning, som rørte sig:

Nu gjælder det om gamle Norges Held,
Blus, Fædres Ild, da i hver Nordmands Sjæl!
Man vil os twinge fremmed Aag at bære —
Vaagn, Norges Søn, at hævde Norges Ære!
Gak ind i Kamp med Oldefaders Mod,
Og vov for Norges Frihed Liv og Blod!
Hvad Haan, som Trælle os at lade sælge?
Hvo vil ei heller Død end Skjændsel vælge?
Ja, Norge! Heltes gamle Fosterland!
Blandt dine Sønner findes end de gjæve,
Der ei for Fiendehæren bæve;
Blandt dine Klipper mangen tapper Mand,
Hvis kraftfuld' Arm vil drabeligen hegne
Om elsket Fødestavn, — der glad vil segne
For dig i djerve Kamp, før han vil se
Din Fortids Hæder falme, — i den Lænke,
Som smedet blev ved Overvold og Rænke,
Dig sluttet ind, — og trodsende
Hver Fare, som ham her vil møde,
Som Norges ægte Søn for Norge bløde.

Omsonst sig mod os væbner Fiende-Arm,
Hvis gammel nordisk Aand i alles Hjerter tændes;
Og, om den endnu huses i vor Barm,
Nu skal i haarde Dyst ret kjendes.

Hvor ofte skued' vi, med Løvemod
Om Landets Grænser vore Sønner frede!
De i hver twivlsom Kampes Hede
Som Norges Dovre faste stod.
Kjækt saa man dem mod Dødens Rædsler smile,
Til Vaabendans som til en Leg at ile.
Thi, Brødre! thi den Tanke var dem skjøn;
Det frelste Fædreland er Seirens Løn.
Og denne Tanke endnu skal omsvæve
De tapres Aand, som ud til Kampen gaa,
Til Heltedaad dem deres Kraft skal hæve;
Ved sine Sønners Arm skal Norge staa.

Men bør hver Borger ei for Fødelandet leve!
Har dette ei en Gjæld hos hver dets Søn at kræve?
Vor Kriger tappert slaar; men kan han byde Trods
Til hver den Fare, som omgiver os?
Nei! her kun enet Kraft formaar at fælde
Den Modstand, som fra List og Vælde
Sig vælter frem. Et trofast Samfundsbaand
Sig slynge da om alle vore Sjæle,
Og med oprigtig Broderaand
Vi fælles Norges Held og Uheld dele.

Man bli'r ei Patriot ved tomme Ord.
Det sande Borgersind hos den kun bor,

Der ene vil den Lov adlyde,
Som Almenvel ham foreskrev,
Og villig hvert et Offer yde,
Som for dets Tarv fornødent blev.
Saa føle, Norge! for dit Held, din Ære,
Enhver, som Nordmands stolte Navn vil bære!

Svøb Tanken ei i Feigheds sorte Sky,
Tving Haabet ikke ind i Mismods Lænke!
Hvo vil med Norges Haan vel kjøbe Fredens Ly?
Hvo vil dets Oldtids Hæder skjændig krænke?
Om end ved Skjæbnens Lov tilsidst vi synke maa,
Skjønt skal vort Minde gjennem Sekler staa.

Vi under Retfærds Skjold for Frihed stride,
Kun for dens Sag til Sværdet greb vor Haand,
Vi svoret har: "for Norge alt at lide,
At værge mandigt mod hvert Trællebaand!"
Den Ed vil ingen Nordmand bryde. —

Med Haab til ham, som hevner Vold og Svig,
Vor Pligt vi trofast ville lyde,
Og, Norge! aldrig, aldrig glemme dig! —
Før visne skal hver Gran paa dine Fjelde,
Før Glommen til en Bæk forvandle sig,
Før Dovre smuldre hen af Ælde,
Før, Norge! vi skal svige dig!

Det er den Pagt, dig vore Hjerter sværge;
Til sidste Blund vi tro vil blive den.
Kun den vor Fiende er, som Norges Land vil herje,
Hvert andet Jordens Folk er Norges Ven.

I Løbet af Marts Maaned holdtes Bededag og Valg i de forskjellige Bygder og Sogne*), hvorhos Tropperne toges i Ed. Herom meddeler "Tiden" følgende:

---

*) Om selve Valghandlingen i Landdistrikterne foreligger der kun faa Oplysninger, og disse indskrænker sig nærmest alene til, hvad der i de til Prinsregenten indgivne Adresser findes meddelt herom. Saa meget synes dog vist, at man ikke uden videre kan tage for god Vare, hvad G. P. Blom i sin Konstitutionshistorie paastaar: "Folket blev sammenkaldt og Eden affordret og aflagt, uden at Hensigten med Sammenkaldelsen til Kirkefesten var nogen, endog de civile Embedsmænd bekjendt, fordi det var paalagt Geistligheden at holde den hemmelig indtil det afgjørende Øieblik. Det overraskede Folk svor en Ed, som det ikke vidste, om det kunde opfylde, og uden at det blev levnet Tid til Undersøgelser desangaaende." For Throndhjems Stifts Vedkommende var dette ialfald ikke Tilfældet. Valghandlingen i de forskjellige Bygder her fulgtes med levende Interesse, og de Øgenavne, forskjellige af Bondevalgmændene tillægges ("Bogmanden", "Filosofen", "Kunstneren" o. s. v.),

"Fra samtlige Troppeafdelinger i Norge er ligeledes indløbet Melding til Hans Kongelige Høihed Prins Regenten, om Edens Aflæggelse for Norges den gode Sag, for Opretholdelsen af dets Selvstændighed. Vedkommende kommanderende Officierer har ikke noksom kunnet tolke den Samstemning, Tropperne af hver Vaabenart, fra hver Bygd og af hvert Korps, ved denne Leilighed har ytret, hvor hengivne de har vist sig for Fædrenelandets Sag, og hvor bestemte de er til for dets Ære at ofre deres Livs sidste Kræfter. Uden nogen anden Tilskyndelse end den, hver Mand hentede af egen medfødt Fædrenelandskjærlighed, har Mandskabet imellem sig indbyrdes mangesinde gjentaget det høitideligen afgivne Løfte, og ansporet hinanden til det Mod, den Samholdenhed og Udholdenhed, som kun kan trives i saa ædel en Kamp, hvis den nogensinde maatte findes fornøden.

Anførerne af hver Grad, besjælede af samme hellige Fædrenelandssind og med mere Evne til Overlæg og Omdømme, ser med Rolighed Tingenes Udvikling imøde, man lykønsker sig i hvert Fald med Forvisningen om, at

---

vidner om, at de maa have været i Besiddelse af en for deres Stand ikke ringe Dannelse. En anden Sag er det, at Embedsmændene tiltog sig større Indflydelse, end dem tilkom. Hvorledes Valget forberedtes i Meldalen i Søndre Throndhjems Amt, erfares af en af Presten Parelius udfærdiget Rundskrivelse, hvoraf Forf. for 22 Aar siden erhvervede en af en Bondemand tagen Afskrift, saa lydende:

"Da Hans Høiærværdighed Stiftets Biskop ifølge vor naadige Fyrste Kristian Fredriks Befaling har foranstaltet, at der skal holdes en Bededag, til hvilken alle, Husfædre, Gaardmænd, Husmænd og Inderster skal møde i Kirken for at anhøre Hans Majestæt Kongen af Danmarks aabne Brev og Bekjendtgjørelse om Norges Afstrædelse til Sverige og det norske Folks Entledigelse fra den Ed og Hylding, som det tilforn havde tilsvoret Kongen af Danmark, hvorefter ifølge naadigst Befaling bliver forelæst Hans Høihed Prinsregentens Brev af 19de Februar m. v., hvorefter denne høie Fyrste efter det norske Folks almindelige Ønske har erklæret sig som Rigets Regent til at forsvare dets Selvstændighed og Uafhængighed, hvorimod Folket opfordres til at aflægge deres Troskabsed,

saa bestemmes Onsdagen den 16de Marts til en saadan Bededag for Meldalen, hvortil Skoleholderne, hver i deres Distrikt, ville reise fra Gaard til Gaard for at opbyde alle Husfædre til denne Samling Kl. 10 Formiddag for efter nærmere Underretning at aflægge bemeldte Troskabsed samt efter Prædiken at foretage et Valg af 2de Mænd, en af Embedsmændene og en anden af Bondestanden, til Valgmænd, som skal begive sig til Amtsmødet paa Melhus Gaard den 28de Marts, hvilke der med de flere Valgmænd have at udnævne trende af de mest oplyste Mænd inden Amtet, som skal møde til en Rigsdag paa Eidsvold den 10de April.

I denne Hensigt maa Bønderne skaffe Skoleholderne Friskyds hele Distriktet igiennem og tilbage til sit Hjem. Skoleholderne maa tilsige de Mænd, som i deres Distrikt er udkaarede til at holde Orden og veilede de andre i Kirken, at de betimelig om Morgenen vil indfinde sig hos mig i Prestegaarden for at modtage den nærmere Instruktion ved Kirkeforretningen.

Ingen Fruentimmer eller Ungdom eller Børn tillades at være tilstede ved Forretningen.

Meldals Prestegaard den 6te Marts 1814.

Parelius."

Prinsregentens Valgcirkulære har saaledes — som den udhævede Tirade viser — ialfald i Meldalen været underkastet en noget fri Fortolkning.

Krigerhæder, i mødende Kamp, uudebliveligen maa vorde hver dens Løn, som for saadan Sag, med Tropper, besjælede af saadan Villie, kan møde sin Fiende; — og var Nordmanden nogensinde frygtelig i Kamp — især uovervindelig i Forsvaret inden sine Grændser, — da tør man vel haabe, at han vil vorde det dobbelt nu, hvis Herskesygen skulde forlede den svenske Regjering til at føie et aabenbart Angreb til sin længe forøvede Falskhed og Uretfærdighed imod dette Rige."

I Sverige havde man havt det travlt paa sin Vis med at træffe Forberedelser til at tage Norge i Besiddelse. Der havde været forhandlet om Sveriges fremtidige Vaaben, i hvis Skjold den norske Løve med sin Øxe skulde optages ved Siden af Svearikes og Gøtarikes. Regjeringen havde besluttet, at der over hele Riget skulde synges et Te-Deum "i anledning af den afslutne fred, hvarigenom Konunga-Riket Norrige blifvit till Kongl. Maij.t och Svenska Kronen afträdt", og den havde anvist en Sum Penge til Bestridelse af de "till besittningstagandet af Norrige förefallande utgifter." Derhos drøftedes en af Statssekretær Wirsén i Januar 1814 opsat "Framställning rörande åtgärder vid Norges besittningstagande." I denne heder det bl. a. udtrykkelig, at den svenske Regjering burde være meget maadeholden i sine Løfter overfor Nordmændene, der ikke maatte stilles altfor store Fordele i Udsigt, men ene og alene i ganske almindelige Udtryk tilsiges Regjeringens Beskyttelse og Omsorg, Vibeholdelsen af deres Love, lovbunden Frihed og Rettighed til at beskatte sig selv. Til at raadslaa om Landets Anliggender skulde der vælges 8 Personer af hvert Amt, der skulde kaldes til det Sted, som Kongen fandt tjenligt for dette Øiemed. "Kongl. Majestät — heder det videre — vill emottaga desse comiterades förslag och önskningar rörande landets administration och öfrige angelägenheter utan inskränkning till vissa ämnen. Kongl. Majestät förbehåller sig att i anledning deraf decidera om de mesurer Kongl. Maj.t finner angeläget genast vidtaga och i hvilka ämnen folkets tankar och önskningar genom deras fullmäktige ytterligare må inhämtas, för at derefter stadga varaktige styrelsegrunder." De Forholdsregler, som maatte blive tagne, indtil dette skede, skulde anses for blot provisoriske og ikke lægge Hindringer i Veien for de almindelige Foranstaltninger. Det provisoriske Styre over Landet skulde udøves af den kommanderende General over det svenske Armekorps, som skulde tage Landet i Besiddelse, i Egenskab af General-Guvernør, og denne skulde indtil videre forlenes med den samme Magt som en høistkommanderende General i Felt, med Ret til at stadfæste, suspendere og forandre alle Anordninger i administrative og militære Sager, den i Landet gjældende Rettergangsorden dog undtagen. Ligeledes skulde han have Ret til at ind- og afsætte Embedsmænd, hvortil fortrinsvis indfødte Nordmænd skulde antages. Ved Siden af Generalstaben og Kancelliet skulde General-Guvernøren bistaaes af en Chef for Justitsvæsenet og en Kammerraad for de økonomiske Anlig-

gender. I vigtigere, uforudsete Sager skulde General-Guvernøren tage Generalstabschefen og de to nævnte Departementschefer med paa Raad, uden at General-Guvernøren dog skulde være bunden til at følge deres Stemme. Ligeledes kunde Nordmænd — dog aldrig flere end tre — tilkaldes i saadanne Raadsmøder. Samtidig med at Landets militære Okkupation foregik, og General-Guvernørens provisoriske Styre indsattes, skulde der nedsættes en særskilt Komite, som skulde overveie de fornødne Anstalter til "grundläggningen af landets organisation och styrelse uti sitt nya tillstånd." Denne, der skulde træde sammen i Gøteborg eller anden By i Nærheden af Grænsen, skulde fra først af have sin Opmerksomhed henvendt paa, hvorledes Landet skulde forsynes med Korn, Ordningen af Pengevæsenet, den norske Hærs Afvæbning, Afløsningen af de danske Embedsmænd, de norske og svenske Kommunikationer og Handelsforbindelser m. m., samt føre den fornødne Kontrol med de ovennævnte Amtsdeputeredes Arbeide og lede dette i den Retning, som baadede begge Rigers Interesser bedst. Men Udførelsen af Komiteens Planer og Forskrifter skulde ene og alene tilkomme General-Guvernøren. Disse forskjellige Foranstaltninger blev af Wirsén nærmere udviklede i et "Project till Kongl. Maj.ts nådiga förordnande, huru med emottagandet och provisoriska styrelsen af Norrige förhållas skall." I dette ses dog allerede forskjellige Indrømmelser overfor Nordmændene at have været paatænkte, navnlig med Hensyn til Organisationen af det Raad, som skulde stilles ved General-Guvernørens Side under det provisoriske Styre.

Først den 13de Februar blev Instruktionen for Norges General-Guvernør, Feltmarskalk Grev F. H. Essen udfærdiget. Ifølge denne skulde han ved sin Indrykning i Landet kundgjøre den svenske Konges Proklamation til Nordmændene og tage disse i Ed. Derefter skulde han uopholdelig sammenkalde to eller tre af Landets mest ansete og med Hensyn paa begge Kongerigers "Gjenforening" mest venligsindede Indvaanere, der skulde gaa ham tilhaande med Oplysninger i det Øieblik, Landets Overdragelse skulde finde Sted. Af de to Kommissarier, som General-Guvernøren i dette Øiemed skulde opnævne til at forhandle med de fra dansk Side beskikkede Ombud, burde den ene være indfødt. Ved Fæstningernes og andre faste Pladsers Besættelse af de indrykkende Tropper, skulde "den blå och gula flaggan, som från uråldriga tider tillhört konungarikena Norrige och Sverige" heises i Stedet for det danske. Samtlige Embeds- og Bestillingsmænd skulde provisorisk konfirmeres i sine Stillinger. General-Guvernøren skulde i sin Person forene den høieste Befaling over Armeen og den øverste Myndighed inden Landets Administration, hvorfor han kun skulde staa Kongen til Ansvar, "ända till dess at Kongl. Maj.t, sedan folkets representanter blifvit hörda, finner sig föranlåten att gifva Konungariket Norrige en constitution och att låta organisera landet i öfverensstämmelse med den nya sakernas ordning." Kieler-Fredens Art. 5 maatte General-Guvernøren

altid have for Øie, og i Særdeleshed maatte han søge at gjøre Landets Indvaanere indlysende, hvilke Fordele den stedfundne Forandring medførte, tilholde Invasionshæren og de svenske Autoriteter at vise det norske Folk al skyldig Agtelse og først og sidst søge at sætte sig ind i Folkets Lynne og Landets forskjellige Forhold. Sine Love og sin Rettergang skulde Folket beholde som tidligere; med Hensyn til den sidste Instans, der før havde tilhørt Høiesteret i Kjøbenhavn, skulde Kongen senere udfærdige særlig Forordning herom.*) Ved Siden af General-Guvernøren, der alene havde at fatte Bestemmelse om og afgjøre alle til Styrelsen hørende Sager, skulde der indsættes et Raad, bestaaende af 5 indfødte og ansete Nordmænd, der havde en raadgivende Stemme og Ret til at diktere sine Tanker til Protokollen. Ved General-Guvernørens Side skulde endvidere staa Chefen for Generalstaben og Chefen for Civildepartementet, der ligeledes efter General-Guvernørens Bestemmelse kunde tage Sæde i Raadet. Rigets Forvaltning skulde iøvrigt fordeles paa 5 Departementer. Naar Foreningen var iverksat, kunde Hæren i anselig Grad formindskes og Værnepligten indskrænkes fra 10 til 5 Aar. Fæstningerne skulde have svenske Kommandanter. General-Guvernøren skulde anvende yderste Flid paa at faa Landet forsynet med Korn, fremme Handel og Skibsfart, forbedre Landets Finantser og beskytte Skolerne og Universitetet. En Gang om Ugen skulde han afgive Indberetning til Kongen og Kronprinsen om alt, hvad der maatte forefalde.

Først samme Dag, denne Instrux udfærdigedes, kom General-Guvernøren til Venersborg. Her mødtes han af Efterretningen om, at Norge visselig ikke uden videre vilde underkaste sig Kielertraktatens Bestemmelser, og navnlig vakte det Essens og Svenskernes Mistænksomhed, at Kristian Fredrik reiste omkring i Landet og ved sine Taler opflammede Folket, og at de norske Tropper traadte under Vaaben, medens Svenskernes Hær paa Grænsen var bleven hjemsendt.

Grev Essens Forundring skulde snart stige endnu høiere, da han nogle Dage efter sit Komme til Venersborg fik en Skrivelse, hvori Prins Kristian Fredrik anholdt om, at der maatte udfærdiges et Pas til Stockholm for en Gesandt, han agtede at sende til den svenske Konge. Norge vilde saaledes — trods Kielertraktatens Bestemmelser — som en selvstændig og uafhængig Stat forhandle med Sverige.

Allerede under Opholdet i Throndhjem og før Notabelforsamlingen paa Eidsvold fandt Sted, havde Prinsen besluttet sig til at tilbyde den svenske Konge Fred og Venskab, og til sin Gesandt udsaa han Grev K. J. V. Schmettow, den høistkommanderende General nordenfjelds. At hans Valg faldt paa denne Mand, skyldtes det Bekjendtskab, hvori denne allerede fra sine yngre Aar stod til den svenske Konge, og, hvis man kan tro en gammel throndhjemsk Tradition, tillige de Frimurerforbindelser, som han havde i Stockholm.

*) Oprindelig havde Tanken været, at Norges høieste Domstol skulde være i Stockholm.

Det var for denne, Prinsen af Grev Essen forlangte Pas til Stockholm. Men at meddele et saadant vilde Grev Essen ikke indlade sig paa, og i sin Svarskrivelse paa Prinsens Anmodning udtalte han, at Passet for Grev Schmettow ikke kunde udfærdiges, da denne "som henhørende til den norske Hær var at betragte som svensk Undersaat" og som Følge deraf ikke kunde optræde i Sverige som Repræsentant for en fremmed Fyrste. Alt, hvad han kunde gjøre, var at fremføre Prinsens Ønske for den svenske Konge; men forøvrigt vilde han anmode Prinsen om at rette sig efter de Befalinger, som han med Hensyn til Norge havde faaet fra den danske Konge. Hvis Prinsen ønskede at forhandle mundtlig med ham, var han villig til at indfinde sig til en personlig Sammenkomst.

Herpaa kom der intet Svar. Den 20de Februar sendte da Essen Landshøvdingen i Gøteborg, Grev Axel Rosen, ledsaget af to andre svenske Herrer, Baronerne Skjøldebrand og Liljehorn, for at overbringe Prinsen den svenske Konges Proklamation og for at ordne alt, hvad der vedrørte Norges Overtagelse. De ankom den 23de til Kristiania, hvor de den følgende Dag blev modtagne i Audiens af Prinsregenten, der for Leiligheden havde omgivet sig med nogle af Rigets høieste Embedsmænd. Om selve Audiensen foreligger der to forskjellige Beretninger, der dog i det hele stemmer ret vel overens. I sin Dagbog har Prinsregenten selv antegnet følgende:

"Idag havde Grev Rosen Audiens. Jeg havde ladet General Haxthausen, Kammerherrerne Rosenkrantz og Anker, Konferentsraad Anker, Biskop Bech, Justitiaris Falbe og Professor Treschow tilsige at være tilstede derved. Haxthausen forestillede Grev Rosen tilligemed hans Kavaler Oberst Skjøldebrand. Grev Rosen takkede først for Modtagelsen og min Opmerksomhed mod ham paa Reisen, beklagede sin Forsinkelse i Hafslund osv., osv. Jeg svarede ligesaadan, at jeg havde ønsket at gjøre ham Reisen paa denne ubehagelige Aarstid mindre besværlig, og fortsatte: "De har formentlig Breve til mig?" Rosen: "Ja, Deres Høihed, fra Feltmarskal Grev Essen," og han rakte mig det. Jeg aabnede det, og da jeg saa, at den skulde indeholde en Proklamation til Norge fra Kongen af Sverige, sagde jeg: „Der omtales en Proklamation til Norge fra Kongen af Sverige. . ." Rosen afbryder mig: "Ja, jeg har den hos mig." Jeg: "Den kan jeg, saaledes som Sagerne nu staar, ikke tage imod, og mit eneste Svar til Dem er denne Erklæring, jeg har udstedt for Øinene af hele Europa, og som jeg ikke skal undlade at meddele Hans Maj. Kongen af Sverig." Og dermed lod jeg Konferensraad Anker oplæse Erklæringen af 19. Februar paa Fransk. Jeg iagttog under denne Oplæsning Grev Rosens Holdning, der strax var bleven noget urolig, da han saa, at Audiensen skulde være offentlig og ikke privat — og jeg saa meget godt, at dette kom ham saa uventet som vel muligt; han fortrak Munden, saa paa mig, bevægede Øinene uroligt om, kort sagt, han kom helt ud af Fatning. Grev Skjøldebrand stirrede hele Tiden barsk paa mig.

Efter Oplæsningen sagde jeg: "Hertil føier jeg endnu en ligesaa høitidelig Erklæring, nemlig at det norske Folk formener at være i Fred med alle Magter; kun den, der vil gjøre Indgreb i dets Rettigheder, er dets Fiende." Rosen: "Efter en saa uventet Erklæring som den, jeg her har

hørt, er der ikke Andet for mig at gjøre end strax at vende hjem, og hertil udbeder jeg mig Deres kongelige Høiheds Tilladelse," — hvorpaa han vilde trække sig tilbage. Jeg: "Tillad mig, Hr. Greve, før vi skilles, at sige til Dem, ikke som Regent, men som en Nordmand, der taler til en Svenske: "Maa man ikke antage, at Kongen af Sverige vil det Folks Vel, som han attraar at herske over?" Rosen: "Jo, ganske vist, Deres Høihed, og hvis min Modtagelse her havde været anderledes, vilde det have staaet i min Magt fuldstændig at bevise dette." Jeg: "Men burde man da ikke tage Hensyn til Nationalfølelsen og Folkets Sindelag for at lære dets Tanker at kjende?" Rosen: "Dette vilde Hans Majestæt uden Tvivl have gjort gjennem General-Guvernøren." Jeg: "Men burde man da ikke se at vinde Nationen for sig, og hvorledes har De ikke baaret Dem ad imod os: den svenske Regjering har fattet den herlige Plan at udhungre den Nation, som den ønskede at vinde for sig." Rosen: "Det tilkommer ikke mig at bedømme den Fremgangsmaade, som Hans Majestæt Kongen og Kronprinsen har fundet for godt at anvende." Jeg: "Og hvad har været Følgen: at Nationalfølelsen og Nationalhadet — for at nævne Tingene ved deres rette Navn — er steget til det Yderste; det er kun Ordenen og Styrken hos Regjeringen, som forhindrer det i at gaa til Yderligheder. — Men siden Kongen af Sverige har sendt mig en saa indsigtsfuld Mand som Dem, Hr. Greve, vil jeg bede Dem om, selv med egne Øine at gjøre Dem bekjendt med Nationens Følelser og give Deres Konge en sandfærdig Beretning derom; maaske det kunde have en heldig Virkning paa en Suveræn, der kun kan ville Folkets Vel. Jeg ønsker kun Fred med Sverig, og vilde for den Sags Skyld sende Grev Schmettow til Stockholm; jeg vilde gjerne bede Dem om at se at skaffe ham Pas." Rosen: "Kongen, min Herre, vilde sikkerlig ikke tillade mig at tage imod noget Ærende for Deres Kongelige Høihed." Jeg: "Vil De heller ikke medtage den Erklæring, De har hørt?" Rosen: "Jeg tør ikke — maaske Deres Kongelige Høihed vilde lade den overrække ved Forposterne. Men tillad, at jeg trækker mig tilbage, og at jeg bevidner Deres Kongelige Høihed min Beklagelse over ikke at have kunnet gjøre Dem min Opvartning under lykkeligere Omstændigheder." Jeg: "Det gjør mig ondt, Hr. Greve, at De maa forlade os saa snart, og jeg beder Dem være overbevist om, at De altid vil være velkommen her i Norge som en Svenske, der vil os vel og er villig til at respektere vor Ret." — Gjensidige Buk, hvori Oberst Skjøldebrand dog ikke tog Del; thi han gik sin Vei uden at hilse.

Til General Haxthausen udtalte han sig nøiere og indrømmede, at han var kommen ud af Fatning ved at se Prinsen omgivet af Rigets øverste Embedsmænd og ved at faa en saa uventet Erklæring at høre; han havde troet, det skulde være en ganske privat Samtale, og det med Prinsen af Danmark — ikke med en Regent i Norge. Prinsen maatte have en kraftig Karakter, sagde han. "Jeg tror, at han har redelige Hensigter; men hvorledes skal dette lykkes for ham, naar dog alle Europas Stormagter har garanteret Sverige Besiddelsen af Norge. Jeg kan nok forstaa, at Nordmændene vilde handle saaledes, men Prinsen af Danmark har saa mange andre Hensyn at tage. For det Første faar Danmark ikke Pomern, og Gud ved, hvordan det skal gaa med dette Rige. Man kunde tro, at det var et aftalt Spil imellem Prinsen og Kongen; men jeg er overbevist om det modsatte. Man kjender Kongens Karakter, og han har efter Freds-

slutningen gjort alt muligt for at udføre Traktaten; jeg har Kopi af alle Breve og Ordrer, han har sendt Prinsen." Prinsen af Sverige roste han meget og troede ikke, at han vilde tage imod Frankriges Krone, om den blev ham tilbudt. Sverige er mere sikker. Prins Oscar er en net ung Mand og taler godt Svensk, men Faderens Aand har han ikke. De svenske Tropper har i denne Krig kun mistet 1500 Mand af 18000; i Pommern er 12000. Krigen imellem Sveriges og Norges to Folk, tilstod han, vilde aldrig føre til Noget; "Ialfald", sagde han, "har vi da skilt Norge fra Danmark." "Saa lad det blive derved," sagde Haxthausen, "og lad en Alliance befæste det gode Naboskab mellem de skandinaviske Folk!" Men hertil traf han paa Skuldrene.

Da de talte om afdøde Prins Kristian August, paastod Oberst Skjøldebrand, at hvis han havde levet, vilde Norge i dette Øieblik være forenet med Sverige."

Grev Rosens til Essen under 26de Februar afgivne Indberetning stemmer paa det nærmeste overens med Prinsregentens Dagbog.

I Kristiania gottede man sig ikke lidet over den Modtagelse, som de svenske Herrer havde faaet; men der var dog flere som fandt, at Prinsens Holdning ved denne Leilighed kunde have været heldigere.

Nu søgte da Grev Schmettow paa Prinsregentens Befaling at komme i Forbindelse med Grev Essen, idet han under 25de Februar tilskrev denne, at han efter udtrykkelig Ordre skulde bevidne Prinsens Beklagelse over at se Grev Rosens Sendelse saa uformodentlig afbrudt. "Prinsregenten", heder det videre, "antager, at Grev Rosens Instruktioner ikke kunde være afpassede efter de stedfindende Forhold; men han opgiver ikke Haabet om, at Hans Svenske Majestæt, naar han lytter til det svenske og norske Folks sande Interesser, og idet han uden Tvivl maa ville det Folks Lykke, over hvilket han ønsker at regjere, vil række Haand ikke alene til en oprigtig Forsoning og til Udjevning af de existerende Differenser, men ogsaa til at knytte en for begge Nationer lige gunstig Forbindelse. For at gjøre Deres Excellence og, om De skulde finde det passende, Hans Svenske Majestæt bekjendt med de Motiver, som har bestemt Prins Kristian Frederik til ikke at svigte et Folk, som vil forsvare sin Uafhængighed, og som sætter alt sit Haab til Ham, ligesom ogsaa for at angive de Principer, som altid vil være de ledende for denne Nordmændenes elskede Fyrstes Handlemaade, skal jeg ikke undlade her indesluttet at oversende til Deres Excellence de Deklarationer og Publikationer, som er blevne udstedte i Anledning af Regentskabets Oprettelse, og det er efter Regentens Ordre, at jeg giver mig den Ære for Deres Excellence at forny Anmodningen om, at der maa tilstilles mig et Pas for at overbringe en Skrivelse fra Ham til Hans Svenske Majestæt, og for paa en utvetydig Maade at kunne udtale de venskabelige og usminkede Følelser, som Prins Kristian nærer for den svenske Nation og dens ophøiede Fyrste." Skrivelsen sluttede med et Forslag om, at der den 5te Marts skulde finde en Sammenkomst Sted mellem Prins-

regenten og Grev Essen paa Hafslund, to Mile fra Grænsen. Denne Anledning benyttede nu Grev Essen til at faa en ikke-officiel Konference med Grev Schmettow istand i Strømstad, hvor han skulde opholde sig i Dagene omkring den 5te Marts. Den Skrivelse, hvori han bragte dette paa Bane, endte med følgende ret karakteristiske Ytringer: "Tillad mig, Hr. Greve, at slutte dette Brev med nogle Bemærkninger med det Ligefremhedens Stempel, som anstaar en Militær. De kalder Prins Kristian Frederik — Norges Regent, en Titel, som han ogsaa har givet sig ligeoverfor Hr. v. Rosen, og de trykte Sager, som De sender mig, taler ved hvert Ord om dette Lands Selvstændighed. Det har da været mig meget magtpaaliggende i disse Aktstykker at søge Beviser paa Nationens Ønsker; jeg har ikke fundet andet i dem end Prinsens absolute Villie, som giver sig selv den absolute Magt, under hvilken Norge gjennem Aarhundreder har været styret af Danmarks Konger, idet de ikke er forsynede med anden Underskrift end Prinsens og kontrasignerede af hans Privatsekretær, uden at jeg deri kan opdage det mindste Spor af en af et frit og selvstændigt Folk overdraget Myndighed. — Kongens Proklamation, som herved hoslægges, byder de brave og loyale Nordmænd en ganske anden Udsigt. Jeg ønsker, at den maa komme i deres Hænder; de skulle da vide at foretrække en legitim Konges ophøiede Ord, som i Nødens Stund tilbyder dem sin faderlige Omsorg, for et Selvstændighedens Fantom, som tilbydes dem af Prins Kristian, der uagtet al hans Fortjeneste og al hans Tapperhed ved den ulige Kamp, han bereder dem, kun vil styrte dem i en Afgrund af Ulykker." Prinsregenten paalagde Grev Schmettow at modtage Essens Indbydelse og gav ham de i denne Henseende fornødne Instruktioner. Efter Mødet skulde han begive sig til Hafslund, hvor Prinsen just i de samme Dage agtede at opholde sig, saa han kunde være ved Haanden, om en Konference mellem ham og Grev Essen maatte blive Frugten af Grev Schmettows Reise.

Sammenkomsten fandt da Sted mellem de to høie Officerer, der begge havde sine Instruxer at gaa efter, og ved denne overbød den ene den anden i List, Grev Essen for ved alle optænkelige Midler at vinde Grev Schmettow for den svenske Sag, Grev Schmettow for at udforske Essens Stemning overfor Karl Johan og Kristian Fredrik, som han anbefalede til Thronfølger i Sverige til Fortrængsel for den indkaldte franske Marschal. Resultatet blev da ogsaa, som man kunde forudse; men imidlertid var der dog tilveiebragt et Slags foreløbig Forbindelse mellem Norges Regent og Sverige. Prinsregenten benyttede sig da af et Tilsagn, Grev Essen havde givet Schmettow om at besørge et Brev fra ham til den svenske Konge. Han sendte da denne de af ham udfærdigede Proklamationer, ledsaget af følgende Skrivelse:

Deres Majestæt vil ikke anse det for en Mangel paa Høiagtelse fra min Side, at det, som jeg idag meddeler Dem, er blevet opholdt længere, end det maatte synes passende. Jeg ønskede, at denne min Meddelelse skulde være for-

melig, og istand til at hæve hvert Tvivlsmaal om mine ærefrygtsfulde Følelser for Dem, ligesaavel som om Bevæggrundene til min Handlemaade. Ude af Stand til at anvende andet Middel end det, jeg for Øieblikket benytter, vil De ikke undres over, at min Pen, det eneste Organ for mine Følelser, udtrykker disse med al den Oprigtighed, jeg skylder Deres Majestæt, saavelsom den Sag, jeg forsvarer. Ved at tilstille Deres Majestæt Kundgjørelserne af 19de Febr., underretter jeg Dem om de Følelser, der besjæler det norske Folk, samt om de Grundsætninger, der stedse skal lede mit Forhold. Den norske Nation er ikke vanslægtet i den Grad, at den godvilligen skulde opofre sin Frihed og Uafhængighed; der er ikkun en Stemme iblandt disse Fjeldes Beboere, den: at ville vedligeholde sit Folkeværd, og at forsvare sine Arnesteder imod al fremmed Undertrykkelse. Forgjæves skulde jeg have villet udføre Freds-Traktaten til Kiel, og overlevere Fæstningerne til Deres Majestæts Tropper. Den ufeilbarlige Følge af sligt Forsøg vilde have været en almindelig Opstand imod den eneste Myndighed, som kunde frelse et til sig selv overladt Folk fra Anarkiets uberegnelige Ulykker. Ved at handle saaledes, skulde jeg i samme Øieblik have tabt den til Ordens Haandhævelse nødvendige Myndighed, og jeg skulde have fortjent dette ved at skuffe Folket i det gode Omdømme, som det almindeligen nærer om mig: at jeg stedse har villet dets Vel, og at jeg idetmindste vilde forebygge Uorden i et saa kritisk Øieblik. Intet Valg levnedes mig følgeligen imellem den Vanære, at forlade et Folk, som sætter al sin Tillid til mig, og den Pligt, til dets Frelse at vedligeholde den Myndighed, jeg hidindtil havde udøvet.

Ved at antage Titelen af Regent, har jeg overladt til den allerede sammenkaldte Rigs-Forsamling, at fastsætte Rigets Stats-Forfatning, og at erklære Folkets Villie, som allerede har ytret sig, og gjenlydet i den Ed for Fædrenelandet, som er aflagt i alle Rigets Kirker. Imidlertid skal jeg forsvare Folkets uomtvistelige Rettigheder som Nation imod hver den, som maatte ville krænke dem, og jeg vover at nære det Haab, at det høieste Væsen heri vil velsigne et uafhængigt Folks forenede Anstrengelser.

Deres Majestæt vil værdiges at erindre, at De selv har været i et lignende Tilfælde; De bestred dengang ikke de Rettigheder, som tilkommer et Folk, der var løst fra sin Ed imod en Konge, som havde frasagt sig Thronen. De erkjendte Nationens Rettigheder. Skulde disse ikke være de samme i Norge som i Sverige? Dengang agtede Danmark og Rusland det Folks erklærede Villie, i hvis Spidse De befandt Dem! Skulde det være for meget at vente, at De vilde agte de samme Rettigheder i et lignende Tilfælde? Endelig, Deres Majestæt, hvorledes skulde de Grundsætninger, for hvilke De har grebet til Vaaben, kunne forenes med de Grundsætninger, paa hvilke De bygger Deres Besiddelsesret til Norge? Men jeg holder inde, jeg vilde ingenlunde fornærme Deres Majestæt! Udentvivl har man ledet Dem i Vildfarelse, ved at forsikre Dem om, at det norske Folk ønskede en Forening med Sverige, og De har troet, at Troskabseden til Kongen af Danmark alene lagde Hindringer i Veien for deres Ønske, at gjøre dette Folk ligesaa lykkeligt som det svenske. Velan, Deres Majestæt, raadspørg det norske Folks Sindelag. De vil da overbevises om, at den Behandling, som det har lidt fra den svenske Regjerings Side, har bragt National-Hadet, som desværre alt for ofte finder Sted imellem Nabofolk, til sit høieste; og De vil overtydes

om, at en tvungen Forening ikkun vilde bringe uberegnelige Ulykker, saavel over Norge som over Sverige; men paa samme Tid vil Deres Majestæt ikke tvivle om, at De for stedse vil have vundet det norske Folks Høiagtelse og Taknemmelighed, ved at erkjende dets Rettigheder. Hver Nordmand, som vil sit Fædrenelands Held, har kun det oprigtige Ønske, at se Fred og god Forstaaelse med Sverige vedligeholdt. Det staar udentvivl i Deres Majestæts Magt, at berede de skandinaviske Folkefærds Held. Gid en evig Fred og den nøieste Forbund befæste de gjensidige Forhold imellem Norge og Sverige!

De samme vise politiske Grundsætninger skal besjæle os! Aldrig kan Norge ville vinde Land fra Sverige, men det kan beskytte dets vestlige Grændse, ligesom Sverige, i Venskab med Norge, for bestandig skal fjerne Krigen fra vore Grændser. Her ser Deres Majestæt Udsigten til en i Sandhed lykkelig Fremtid; og kan De ønske den anderledes, naar de skandinaviske Folkeslags Lykke fordrer det saaledes?

Endeligen, Deres Majestæt! beær mig med Deres Fortrolighed; jeg skal vist ikke tillade mig, at sige Dem et eneste Ord, som ikke kan bestaa for Gud, og med den Sandhed, De kan fordre af mig, naar det gjælder tvende Nationers Velfærd, som De ønsker at gjøre lykkelige.

Ansvaret hos Gud for de Ulykker, som kan være en Følge af, hvis De negter at høre disse mine oprigtige Ytringer, vil sikkerligen falde tilbage paa Dem, og ikke paa mig, som kun ønsker det norske Folks Held, og stedse at vise mig som en god Nabo af det svenske Folk, samt at lægge de Følelser af dyb Høiagtelse og Oprigtighed for Dagen, med hvilke jeg, som Ven og Deres Majestæts Beslægtede forbliver

Kristiania d. 6te Marts 1814.

Deres meget hengivne Fætter
Kristian Fredrik.

Men Skrivelsen blev sendt uaabnet tilbage, da man af den medfølgende Afskrift havde set, at den ikke egnede sig til at modtages. Grev Essen fik endog en Reprimande "for at være gaaet noget vel vidt i sin Forekommenhed." I den Følgeskrivelse, som Grev Essen medgav denne til Grev Schmettow, undlod han ikke at gjøre et nyt Forsøg paa at indvirke paa dennes personlige Holdning. "Hvor meget," udtaler han, "maa det ligge os paa Hjertet, Hr. Greve, at forhindre den blodige og for Norge ulige Kamp, som Prins Kristians Haardnakkethed i hans fordærvelige Foretagende vil gjøre uundgaaelig? Mit Hjerte og min Pligt mod Menneskeheden bevæger mig i fuldkommen Samklang dertil, og idet jeg tænker paa Midler til at naa et saa ønskværdigt Maal, haaber jeg at finde en energisk Bistand i Deres Erfaring og Indsigt." I Forbindelse hermed oversendte han Grev Schmettow Afskrift af en Note fra den russiske Gesandt i Stockholm, Baron Stroganoff, dateret $\frac{\text{27de Februar}}{\text{11te Marts}}$ 1814, hvori han erklærer, at de hurtigste og virksomste Forholdsregler vilde blive trufne i alle russiske Havne for at berøve Nordmændene Adgang til at hente Levnetsmidler eller Hjælp af hvilkensomhelst andet Slags derfra. I et langt og værdigt Svar, dateret 26de Marts, imødegik nu Grev Schmettow den Vildfarelse, hvori den svenske Regjering svævede,

naar den ansaa Reisningen i Norge for at være en Frugt af Intriger og hævdede, at Nordmændene til det yderste var beredt til at forsvare sin Selvstændighed selv med den yderste Hungersnød for Øje.

"Hs. Majt. Kongen af Sverige," heder det i dette, "synes at svæve i besynderlig Vildfarelse med Hensyn paa den norske Nations Aand og udtalte Ønsker, idet han antager dem at være et Verk af et Parti eller en Intrige. Nei, D. Exc., jeg har forsikret Dem, og jeg forsikrer Dem her paany paa min Ære og min Samvittighed, at allerede førend Fredstraktaten med Kongen af Danmark blev bekjendt, paa den blotte Formodning om, at den kunde indeholde en for enhver fornuftig og ærlig Nordmand saa grusom Betingelse, den langt overveiende Del af Nationen lydelig udtalte sig for Opretholdelsen af dens Uafhængighed paa den ene eller anden Maade, førend den endnu bidste, om Prins Kristian vilde ofre den sin Ro, sin Sikkerhed, sit for os saa dyrebare Liv. Forsynet lod os i dette kritiske Øieblik i denne Prins finde en fast Støtte mod Anarkiet og en Revolutions Storme, som uden Tvivl skulde have gjort Kongerigets Erobring let for Sverige, omendskjøndt den gjenvakte Nationalaand sent eller tidligt uden Tvivl skulde have afrystet det Nationen forhadte Aag.

Deres Exc. behager mod denne agtværdige Prins at fremsætte den odiøse Anklage, at han nærer Oprør, idet De kalder Kongen af Sverige dette Lands lovmæssige Konge. Jeg forbigaar det første Punkt, som er altfor modbydeligt for en Nordmand og saa lidet passende paa denne Krones præsumtive Arving, som aldrig har sat sine Rettigheder over Folkets; og jeg skulde være fristet til at gjøre det samme med Hensyn paa det sidste Punkt, som alene en svensk Undersaat, visselig ikke en Kosmopolit med de Egenskaber, som udmerker D. Exc., kunde have fremsat. Kan man kalde sig legitim Konge over et Folk, som ikke er undertvunget, og som ikke har svoret Troskabsed? Er da et Folk blevet som en Faareflok, en Gjenstand for Bytte eller Handel? Det vil ikke Gud, D. Exc., og i Sandhed, en saadan Ide er ligesaa modbydelig for Dem som for mig og for ethvert oplyst Menneske.

Deres Excellence regner i Deres Brev paa Sveriges Kræfters betydelige Overmagt over Norges. Er den ogsaa ganske rigtigt beregnet, denne Overmagt, efterat dets nu saa intime Allierede har berøvet det Finland, og efterat Pomern er herjet og ødelagt ved Krigen? Jeg vover at tvivle derpaa. Men om den ogsaa er det, saa bliver det den svenske Arme, som i Grunden maaske mod sin og ganske sikkert imod Majoriteten af den svenske Nations Villie skal udgyde sit Blod paa Norges Klipper, idet den affolker det lige saa vel som sit eget Land, i en Kamp med hele det norske Folk, forenet under en fri Konstitution, som det vil give sig, og under en Fyrste af dets Konges Blod, stor nok til ikke at tragte efter den absolute Suverænetet, som man ubilligen forekaster Nordmændene gjennem Aarhundreder at have været Slaver af; thi denne Suverænetet, saa forhadt af Navn, existerede aldrig i Virkeligheden, og maaske skulde man kunne bebreide den danske Regjering en altfor stor Eftergivenhed snarere end Despotisme.

Den frygtindjagende Napoleon har maattet bøie sig, ikke for sine Fienders Antal, men paa Grund af sin Sags Uretfærdighed. En umættelig Erobrer har han villet undertvinge alt, og alle Nationer, selv de mest heterogene, forenede sig for at forsvare sin Uafhængighed, — i Virkeligheden kun Skinnet deraf; thi for største Parten forblindede ved sine Ulykker har de hovedsagelig kun skiftet Undertrykkere.

Maatte denne lette og flygtige Skisse af de naturlige Følger af Erobringsaanden, maatte denne frygtelige Napoleons Exempel virke paa den svenske Regjering og indgyde den den Agtelse, som skyldes Nationer, som kun ønsker sin Konstitutions Frihed og sin nationale Uafhængighed! Uden Tvivl vil den norske Nations og dens Fyrstes Haardnakkethed koste den store Offere. Forsynet kan endog have bestemt den til at bukke under; men det vil visselig ikke ske, uden at den i sit Fald trækker sine Undertrykkere med sig. Dersom den svenske Nation eller dens Regjering tror sig sterk nok til at undertvinge dette Norge, som det betragter som svagt og udygtigt til at gjøre Modstand, vilde det da ikke være bedre at spare disse Kræfter for at anvende dem til Tilbageerobringen af den rige Provins Finland fra Rusland end at bruge dem mod en fredelig Nation, som af alle tænkelige Grunde er fjern fra at tragte efter nogensomhelst Erobring, og som da venskabelig mod den svenske Nation vil indestaa for Sikkerheden af de vidtstrakte Grænser, som adskiller os.

Jeg kunde vende mod D. Exc. det noget besynderlige Forslag, som De gjør mig i Deres Brev, idet De siger: "Idet jeg tænker paa Midler til at naa et saa ønskeligt Maal, haaber jeg at finde en energisk Bistand i Deres Erfaring og Indsigt," uden at det dog vilde faa den tvetydige Karakter som Deres i Betragtning af, at jeg ikke har til Hensigt at faa Dem til at slutte Dem til en Sag, der strider mod deres Pligter som Borger.

Baron Stroganoffs Note, maa jeg bekjende, indeholder intet hverken overbevisende eller afskrækkende for os. Dens væsentligste Punkt er dette uværdige System at udhungre os. Nu vel, D. Exc.! Nordmændene kan i ethvert Fald nære sig af Barkemel, af Mos og Fisk; de kan dræbe sine Oxer, sine Faar, sine Heste, sine Rensdyr for at tilfredsstille sin Hunger, og trevne til det yderste ved Stillingens Rædsler, og under Ledelse af Anførere, som opflammes af den og er værdige til at lede deres Foretagende, skal deres sidste Tilflugt være i Masse at begive sig over paa deres Undertrykkeres Territorium og derfra skaffe sig de Levnetsmidler, som de maatte mangle, — en grusom og frygtelig Udsigt baade for den ene og for den anden Nation, men som for vor er at foretrække for en ufrivillig Underkastelse, og for at forebygge en saadan vil jeg med mine Landsmænd uden Klage udgyde min sidste Blodsdraabe.

Dersom det er under saadanne Auspicier, at den svenske Regjering fremturer i sin fordærvelige Plan, — jeg siger Regjeringen; thi den fornuftige Del af Nationen betragter uden Tvivl fra et ganske andet Synspunkt dette gigantiske, for ikke at sige romantiske Projekt, med Magt at ville sætte sig i Besiddelse af et Kongerige af den Beskaffenhed som det, hvoraf jeg har den Lykke at være Borger, — nu vel! de Ulykker, som deraf vil følge, vil grusomt tynge paa den, som vil bryde alle den offentlige Rets, ligesom Høisindethedens, Religionens og Ærens Baand for at ofre til Ærgjerrighedens og den umættelige Erobresyges Afgud.

Kan man vel forene disse to heterogene Ideer, den at ville gjøre en Nation lykkelig med den at ville undertvinge den, eller rettere, at udrydde den for at gjøre den lykkelig?

Maatte dette Sprog, som er dikteret af den rene Sandhed, af en oprigtig Kjærlighed til Fædrelandet og af Ønsket om at se Menneskeheden befriet for de gruelige Onder, som truer den, indgyde D. Exc. og gjennem Dem Deres Regjering mere maadeholdne Anskuelser, baserede paa Retfærdighed i Stedet for

paa en intetsigende Traktat, som aldrig vilde være forpligtende uden for Svaghed og Feighed, Feil, som visselig ikke findes i den norske Nations Karakter!“ —

Nogle Dage før Grev Rosens Afvisning havde fundet Sted, underrettede Prinsregenten Kong Fredrik VI om de Skridt, han havde fundet sig foranlediget til at tage, i følgende officielle Skrivelse, dateret 22de Februar:

Deres Majestæt, høitelskede kjære Fætter!

Forenet med Dem ved Slægtskabs, Venskabs og Taknemmeligheds Baand, skulde det være mig en ligesaa smertelig Tanke, som krænkende Bebreidelse, om jeg, ved den i Dag udfærdigede Kundgjørelse af det Norske Folks Villie, og i mit eget Forhold som dets Regent, skulde have gjort mig skyldig i en for Guds Domstol uretmæssig og uforsvarlig Handling. De har nødtvungen frasagt Sig Deres Ret til Norges Throne til Fordel for Sveriges Konge; De har befalet mig at foranstalte Fæstningerne og Landet overleveret til de svenske Tropper, og dernæst at forlade min Post og vende tilbage til Danmark. At adlyde Dem var min Pligt, saalænge Jeg formaaede det, og ei høiere Pligter bød Mig at handle anderledes. De har løst det norske Folk fra dets Troskabs-Ed imod Dem; det er altsaa overladt til sig selv, og aldeles ikke forbundet til imod sin Villie at bukke under det Aag, som den svenske Regjering vil paalægge samme. — Jeg har nøie prøvet Nationens Aand og Sindelag. Den almindelige Stemning er, heller at ofre Alt, end at blive Svensk. Norsk vil hver Mand være, og Fædrenelandets Forsvar er alles Fordring. De har selv sat mig i Spidsen for dette troe Folk, og det har været min Bestræbelse, at vedligeholde denne Stemning, som ene kunde sikre Norges Uafhængighed. — Nu skulde Jeg dæmpe denne høie Følelse? forlade dette Folk, jeg er kaldet til at forsvare? overlade det til den indvortes Gjæring og Forstyrrelse, som Kampen for Frihed og Fædreneland, uden Forenings-Punkt i Anførsel, nødvendigen maatte fremkalde? — I Sandhed, om noget kunde nævnes, at svigte sin høieste Pligt, da havde det vel været at handle saaledes. Jeg følger det høie Kald, at redde et frit Folk fra Undertrykkelse, hvilket jeg tror, at Forsynet har bestemt mig til. Jeg stiller mig i Spidsen for Fædrenelandets Forsvarere som Norges Regent, og skal med kraftig Haand værne om de Rettigheder, som er tilbagegivne Folket: selv at bestemme sin Regjerings Forfatning og tilkommende Skjæbne. — Nationen har fæstet sin Lid til mig. Ikke egen Fortjeneste har banet mig Veien til Folkets Kjærlighed; den er gaaet i Arv til mig fra vore Forfædre, og det er min høieste Bestræbelse at fortjene den, ligesom det skal være min Løn, at en taknemmelig Efterverden skal nævne mit Navn iblandt dem, der var villige at opofre sig selv for et Folk, hos hvilket Fædrenelandssind og det sande høie Mod luer i gammel nordisk Renhed. — Himlen vil velsigne min Idræt, — naar jeg gjør, hvad Ret er. Mit Formaal er Folkets Lyksalighed, Fred, min Bestræbelse, Selvforsvar en hellig Pligt. Danske og Norske skal, det give Gud! altid som Venner mødes paa Hav og paa Land; aldrig skal Nordmanden først trække Sverdet imod sin Broder. Norge, forenet med Sverige, vilde tidlig eller silde have overvældet Danmark med en uimodstaaelig Overmagt; — nu er de danske Stater sikrede fra denne Side, og Deres Majestæt har en oprigtig Ven i mig i Stedet for den troløseste af alle Venner, — Sveriges tilkommende Konge. — Selv igjennem kommende Slægter vil fælles Interesse vedlige-

holde den for begge Nationer lige nødvendige Fred, som jeg anser for en Regents første Pligt at bevare, til Bedste for sit Folk og for Menneskeheden i Almindelighed. —

Nedbedende Himlens bedste Velsignelse over Deres Majestæt og det elskede danske Folk, nævner jeg mig Deres Majestæts, min høitelskede Hr. Fætters, oprigtige Ven og Fætter

Kristian Fredrik.

Men allerede flere Dage, før denne officielle Skrivelse kunde affærdiges, havde Kristian Fredrik ad en Vei, som ikke kjendes, tilstillet Kong Fredrik VI et andet Brev af mere fortrolig Art, der i flere Henseender er af Interesse. Af dette, der ligeledes er dateret den 22de Februar, skal følgende hidsættes:

"Deres Majestæt, min bedste Cousin!

Skulde end Politiken nøde Dig til offentligen at behandle mig som en overhørig Tjener, holder jeg mig dog forvisset om og haaber til Gud, at Dit Hjerte ingen Del har deri.

Du, som kjender mig, kan umuligen miskjende mit Sindelag! Hvor gjerne skulde jeg have forsvaret dette Land for Dig; men den ulykkelige Fredstraktat med Sverige, dens Aand og dens Ord har nedbrudt alt Haab dertil, ei heller kan dette ske uden at sætte Danmark i Vove; Din bestemte Villie, at Norge skulde overgives til Sverige, er tydelig lagt for Dagen og maatte vel saaledes tilkjendegives; imidlertid har jeg nøie underrettet mig om Folkets Stemning. Jeg har foretaget en Reise til Throndhjem gjennem Gudbrandsdalen og tilbage gjennem Østerdalen; overalt har jeg hørt gjenlyde Folkets Stemme: "Vi vil leve Norske og ikke Svenske; giv os Krudt og Bly, at vi kan forsvare vore Grænser!" Folkets Haab er til mig, at jeg ikke vil forlade dem; havde Folk havt Aarsag til at ane nogen anden Hensigt hos mig, da havde jeg med Rette tabt dets Agtelse og Kjærlighed; men jeg kunde sandeligen lige saa lidt have vundet over mit Hjerte mod Nationens Villie at forlade et saadant Folk, der bygger sit Haab om Selvforsvar og Uafhængighed paa mig; — at give et saadant Folk til Pris for Oprørsstiftere, for fremmed Vold, uden Anførsel, uden Foreningspunkt for den almindelige og bestemte Villie at forsvare Fædrenelandet til det yderste, vilde efter min Overbevisning have været uforsvarligt. Hellere maatte jeg udsætte mig for personlig Møie og Farer, hellere opofre et privat Livs Lyksalighed, min Slægt, min Søn og mine Venner, hellere, hvis det lod sig tænke, maatte jeg herved udsætte mig for Din Fortrydelse end svigte min Pligt mod et helt Folk, et Folk, som føler varmt for sin Kongeslægt, og som kun ønsker at regjeres af den oldenborgske Stamme. Jeg kunde saaledes ikke have noget Valg, og hvad der er skeet og skal ske, vil Gud velsigne til Bedste for Norge som for Danmark. Nu er der dog Haab om Gjenforening eller til vedvarende Fred mellem begge Stater. Danmark trues ikke ved Sveriges forøgede Magt og bliver ikke saa let Offer for Kronprinsen af Sveriges umættelige Ærgjerrighed! En Dæmning reiset mod samme, og alle nordiske Magter er lige interesserede i at understøtte den; thi hvem miskjender, at han vil være en Napoleon i Norden. Dog, hans Time kommer snart, og heldigt er det da, at hans Hensigter ikke er gangne i Opfyldelse. At Danmark ikke faar Pomern eller Rügen er en Selvfølge, men det kan blive lykkeligt foruden. — At dette mit elskede Fædreland skulde udsættes for nye

Farer, hvis jeg ikke opofrede Norge, skulde smerte mig; men kan Uretfærdigheden hos de andre Magter gaa saa vidt, da vilde Sikkerheden for den danske Krone alligevel ikke være stor; overhovedet kunde det samme have været Tilfældet, hvis det norske Folk uden mig havde forsvaret sin Uafhængighed; kun at det da var blevet voldgivet til indvortes Krig ligesom Spanien, hvorimod det nu maaske tør haabe, som en uafhængig Stat at nyde Fred tilligemed andre Nationers udelte Agtelse. Ikke forgjæves skal Du have sendt mig herop; Forsynet beskjærme mig, og Gud vil give mig Sundhed og Styrke til at udføre det høie Kald, det har bestemt for mig. Maatte Din Velsignelse tilligemed det norske og danske Folks følge min Idræt, da har jeg intet mere at ønske i denne Henseende, og jeg ved, at hos Dig selv taler Hjertets og Venskabets Stemme lydelig for mig! Jeg har overdraget til forhenværende Stiftamtmand Thygeson, der som dansk Godsbesidder og Danmarks hengivne Tjener forlader Norges Tjeneste, at overbringe Dig disse Brevskaber. Jeg har ikke skjult nogen af mine Handlinger eller Hensigter for ham, og han kan bedst tale til Landsfaderen Fredrik VI om Norges Tarv. Jeg tør regne paa, at Du aldrig glemmer Dine hidtilværende norske Undersaatter, og at Du vil erindre, at Din nærmeste Slægtning og oprigtigste Ven er deres Høvding; for min og for deres Skyld vil Du stedse anse os som Danmarks ubrødeligste Venner. Hvad Stiftamtmand Thygeson vedtager til Betryggelse for det gjensidige gode Forhold mellem Danmark og Norge, lover jeg at holde, selv hvis intet formeligt eller offentligt Dokument derom kan udfærdiges; men dette vil Du være enig med mig i, at mange Menneskers Velfærd fordrer, at alt afhandles paa den liberaleste Maade; desligeste, at Korntilførselen til Norge stedse sker uhindret fra dansk Side, og herpaa tør jeg med Fortrøstning regne. Hvad mig selv angaar, saa skjønner jeg vel, at jeg ikke, saa længe jeg kan og bør virke for den norske Nations retfærdige Sag, og maaske aldrig mere kan vente at nyde godt af mine Eiendomme i Danmark; jeg er desaarsag tilsinds formeligen at overdrage dem til min Søn og beder Dig i saa Fald som hans Formynder at bevare disse Eiendomme, som han i Tiden kan komme til at benytte og at sørge for ham og mine Betjentes Underholdning formedelst det Deputat, som tilstaaes min Søn."

Resten af Brevet omhandler forskjellige Forhold, berørende denne sidst omtalte Sag. Brevet ender saaledes: "Give Gud, at Du ei maa miskjende, at Du i mig har en oprigtig og tillidsfuld Ven, som med Erkjendtlighed og det sandeste Venskab nævner sig Deres Majestæts, min bedste Cousins, oprigtig hengivne Ven og Fætter Kristian Fredrik."

Det var fra først af Kristian Fredriks Mening at oversende den første af disse Skrivelser med N. E. de Thygeson, der nu tog Afsked som Stiftamtmand i Kristiania og vilde begive sig tilbage til sine Godser i Danmark, som han ved et forlænget Ophold i Norge frygtede for at sætte paa Spil. Men da det kom til Stykket, vovede Thygeson ikke at paatage sig Hvervet alene, og Prinsregenten foreslog da Kammerherre M. G. Rosenkrantz at ledsage ham. Denne var villig, og nu blev der under 19de Februar opsat en Fuldmagt for ham i Anledning af det specielle Hverv, som var ham betroet. Først den 9de Marts kom Rosenkrantz og Thygeson imidlertid til at tiltræde Reisen til Danmark. Det blev en meget vovsom Færd, idet de lagde Reisen

igjennem den svenske Hær og spiste ved Generalguvernørens Bord, altsammen, uden at der vaktes den mindste Mistanke mod dem om den Mission, som var dem anbetroet. Men da de kom til Kjøbenhavn, turde Fredrik VI ikke modtage Rosenkrantz i officiel Audients, hvorimod han et Par Gange fik privat Foretræde.*) Men herunder ytrede han sin Sympathi for Nordmændenes Sag, og Kristian Fredriks fortrolige Skrivelse havde han besvaret med følgende Linier, uden Adresse, uden Titel og uden Underskrift skrevne i Chiffre paa et libet Ark Brevpapir:

"Jeg har modtaget Deres Proklamationer. Vær forvisset om Mit Venskab, og at jeg aldrig skal svigte Dig. Betænk, at det defensive er en farlig Stilling for Norge. Englands Venskab er Du ei sikker paa, og hvorledes kan Norge da sikres for Sult? Hvad Du har paalagt mig betræffende Din Søn og Dit Hus skal følges nøiagtig. Jeg skal staa Din Søn i Faders Sted. Mine Handlinger vil Du kanske finde ei at være overensstemmende med, hvad jeg har lovet Dig. Men Mit Hjerte er uforanderligt, og Følgerne af Mine Handlinger skal svare til Mit Hjertes Følelser."

Da disse Linier kom Kristian Fredrik i Hænde, havde han fra ogsaa Dronningen modtaget en venlig Hilsen, der forsikrede ham om, at hun med Sympathi fulgte alle de Skridt, han foretog.

I Virkeligheden var i Danmark, hvor nu alt igjen var begyndt at vende tilbage til sine gamle Folder, Opmerksomheden rettet paa Begivenhederne i Norge, som man viede sin udelte Beundring og Henrykkelse. Prins Kristian Fredrik var i hine Dage ikke mere forgudet af Nordmænd, end han var det af Danskerne. Det er i og for sig betegnende nok, at der i det officielle norske Blad "Tiden" fra danske Provinsaviser optoges Notitser, der i malende Udtryk skildrer de Stemninger, som rørte sig hos den danske Almenhed. Hvert Ord, som blev talt af Prinsregenten til Normændene i Norge, gav Gjenlyd hos Danskerne i Danmark. Hans glødende Frihedstaler, som tildels var af den Beskaffenhed, at de i Danmark vilde have bragt sin Mand i sikker Forvaring i Citadellet eller paa Kristiansø, var paa alles Læber, og mange var de, som ventede, at der i hvert Øieblik skulde foregaa en Reisning i Danmark, hvis Formaal var en Gjenforening med Norge ikke under Fredrik VI's, men under Kristian Fredriks Scepter. Man troede ogsaa almindelig, at hvad der nu foregik i Norge, paa en vis Maade var Kong Fredriks eget Verk, idet Kristian Fredrik skulde optræde, som han

*) Slotspræst Pavels har i sin Dagbog for 8de Mai, efterat Rosenkrantz i Slutningen af April over Jylland var kommen tilbage til Norge, antegnet følgende:

"Rosenkrantz fortalte om sin Reise til Kjøbenhavn og Modtagelse af Fredrik VI. Ved første Audiens havde han fundet ham overmaade forandret; anden Gang syntes han friskere og bedre tilmode. Han havde blandt andet sagt: "Det gjør mig ondt, at jeg ikke kan ansige Dem til Taffels, men De maa tro, jeg holder ikke mindre af Dem end før", og da Rosenkrantz frembragte sit Hovederende om Norges Providering, svarede han: Det staar ikke i min Magt at gjøre noget ved den Sag, men for Resten bør De ikke tvivle om, at jeg føler for Norge, hvad jeg altid har følt".

gjorde, ikke blot i Forstaaelse med, men endog ifølge Bemyndigelse fra denne.

I Virkeligheden havde Fredrik VI dog staaet aldeles udenfor alt dette, og han skal fra først af endog have været fremmed for den Henrykkelse, som greb hans Folk.*) Han likte ikke det Røre, som de norske Sager vakte i Danmark, og han havde liden Tro paa, at det vilde lykkes Prins Kristian Fredrik at, føre sin Krig frem, med mindre han ved et raskt Indfald i det for Tropper næsten blottede Sverige tvang dette til at erkjende Norges Selvstændighed. Efterretningerne fra Norge skulde imidlertid opildne ham for et Øieblik.

Men snart skulde Politiken gjøre sine Krav gjældende paa en Maade, som maatte vække Kong Fredrik VI's høieste Bekymring.

Efter Freden i Kiel havde Karl Johan i Kjøbenhavn indsat General Johan Henrik Tawast som Gesandt. Tawast var en stor baus Karl med et meget imponerende Væsen. Men Diplomat havde han aldrig før været, og han, som ellers var en from, godslig og hyggelig Fyr i dagligt Lag, blev selv ikke mindst forundret over, at Kronprinsens Valg til den under de vanskelige Forhold overordentlig ansvarsfulde Post skulde falde paa ham. Men Karl Johan vidste, hvad han gjorde, da han — trods den svenske Regjerings Betænkeligheder — sendte ham til Fredrik VI's Hof, hvor den ene Jakob v. Tyboe formelig snublede over den anden. Tawast var ikke

*) I en utrykt Optegnelse af Oberst Nikolai Tidemand heder det om Kong Fredriks Stilling overfor det norske Spørgsmaal: "Om den danske Konge havde nogen lønlig Del i de norske Begivenheder, er endnu ubevist. Offentliq, men derhos nødtvungen, antog han en anden Mine. Jeg var selv paa den Tid i Kjøbenhavn og forskede nøie, saavidt mine ikke faa Bekjendtskaber ved Hoffet dengang strakte sig, efter den sande Sammenhæng i denne Sag, men kunde ikke erfare andet med Visheb af Kongens Omgivelser, end at Begivenhederne i Norge paa den ene Side hemmelig glødede Fredrik VI, men at han ogsaa paa den anden Side hemmelig misundte Prins Kristian den Ære at spille, som det dengang syntes, en langt hæderligere politisk Rolle end han selv. Kongens offentlige Skridt var nødtvungne, og vist er det, at de norske Begivenheder paadrog ham mange politiske Ubehageligheder og høist alvorlige Trusler i Henseende til hans egen og Danmarks fremtidige Skjæbne, som efter velunderrettede Personers Paastand var høist usikker, da Kongen afreiste til Kongressen i Wien. Jeg er derfor tilbøielig til at tro, at hvor lidet Fredrik VI undte Sverige Norge, saa undte han endnu mindre Prins Kristian den Ære at succedere ham paa Norges Throne, da Forstaaelsen mellem begge, som vel bekjendt, ikke var hjertelig fra nogen af Siderne. At Danmarks Fare for en politisk Udslukning upaatvivlelig var den vigtigste Bevæggrund hos Prins Kristian til at opgive sin norske Rolle, er jeg overbevist om. Dersom Fredrik VI har nogen Tid spillet under Dække med Prins Kristian, maa det have været kort efter Kieler-Fredens Slutning, og forinden han opdagede Følgerne deraf baade for sig selv og Danmark. Senere herskede der en bestandig Flauhed baade hos Kongen og hans svage Omgivelser, som var mere skikket til hvilkensomhelst politisk Eftergivenhed end til nogensomhelst politisk Virksomhed." Uagtet Oberst Tidemands lidenskabelige Had til det danske Kongehus ikke fornegter sig i disse Bemerkninger, der er nedskrevne omkr. 1820, tør det nok hænde, at han for det her berørte Punkts Vedkommende har set Tingene i det rette Lys.

længe om at sætte sig ind i Forholdene her, og han forstod snart, hvorfor Karl Johan havde sendt ham hid. Han gjorde da ogsaa fuldkommen Ret og Skjel for sig. Saasnart han merkede, at der kunde staa Skræk af ham, holdt han et syndigt Hus med den danske Regjering, naar han bare kunde komme til dermed. For denne var han en morsk Busemand, og Forholdet mellem ham og Fredrik VI, for hvis Karakter han ellers nærede sand Høiagtelse, var træffende karakteriseret ved en Karrikatur, som var i Omløb. Den forestillede General Tawast med en liden Fredrik VI stikkende frem af Taskelommen.

Allerede ved Reskripter af 22de Februar havde Fredrik VI officielt tilbagekaldt Kristian Fredrik og samtlige de danske Embedsmænd, som fandtes i Norge, og som ikke vilde forblive her. Det var en Gjentagelse af en Ordre, udfærdiget af Kancelliet under 5te Februar i Henhold til kongelig Befaling af 18de Januar. Tawast indgav nu den 9de Marts en Note til den danske Regjering, hvori han nedlagde Paastand om, at Kristian Fredrik skulde udelukkes fra Thronfølgen i Danmark, hvis han ikke inden bestemt Tid overleverede Norge til de svenske Autoriteter, at al Kornudførsel til Norge paa strengeste Vis og saa hurtigt som muligt skulde forbydes, og at alle danske Embedsmænd skulde forlade Norge paa kortere Tid, end Reskriptet af 22de Februar tilstod dem.

Dette Forlangende blev imidlertid afvist af den danske Regjering med den Erklæring, at Danmark havde opfyldt og fremdeles vilde opfylde, hvad Fredstraktaten tilsagde, men længere hverken vilde eller kunde det strække sig, og at Kongen maatte, hvis han vilde se sin Myndighed opretholdt, tage Hensyn til den inden Landet raadende Opinion. I og for sig laa der i dette Svar en Erklæring om, at det var den danske Regjerings Agt at understøtte Norge og Nordmændene i den Udstrækning, som de mellem Sverige og Danmark bestaaende Traktater vilde tillade. Men samtidig med, at denne afgaves, havde Regjeringen ogsaa paa det rene, at den udsatte sig for et nyt Angreb fra Sveriges og de allierede Magters Side; den saa sig derfor nødt til at foretage Rustninger i den Udstrækning, som det i Hemmelighed kunde ske.

En ganske karakteristisk Episode af de diplomatiske Forhandlinger mellem Sverige og Danmark knytter sig til Nordmandsforeningen i Kjøbenhavn, som Tawast fik Regjeringen til at opløse, bare fordi hans Opmerksomhed var bleven henledet paa den.

Strax efterat Kielerfredens Bestemmelser var kommen til de i Kjøbenhavn bosatte Nordmænds Kundskab, blev der paa Indbydelse af Etatsraad Kristen Henriksen Pram, Overauditør Jonas Anton Hielm og Brødrene Kontorchef Peter Vogt og Assessor i Finantskassedirektionen Jørgen Herman Vogt den 7de Februar stiftet en "Nordmandsforening", der vandt stor Tilslutning. Ifølge det for den vedtagne Program skulde Hovedformaalet

for denne Forening være, "at i Danmark sig opholdende og velsindede Nordmænd kunne, under Fædrelandets nærværende Stilling, yde hinanden og andre af deres herværende Landsmænd den broderlige Bistand i Raad og Daad, som de ellers maatte savne, samt Opmuntring og Veiledning til det Sindelag og Forhold, som sikrer dem baade mod at vildledes og at mistydes." "Uagtet Nordmanden," heder det i Vedtægtens 2den Post, "som Nordmand aabenbarligen skylder, med helligste og kraftigste Forpligtelse, Statsborgerpligtens Opfyldelse til det Land, som siden Traktaten af 14de Januar 1814 ene er hans sande og rette Fædreland, og da Erkjendelsen og Følelsen heraf vel med Føie kan formodes at være paa det livligste brændende i enhver ægte og sit Fædreland værdig Nordmands Barm, bliver det meget mere for Medlemmerne af dette herværende Samfund, og som saadant, første og helligste Forpligtelse, at bevise sig Nordmands-Navnets Hæder værdig, ved i ingen Handling eller Ytring at overtræde nogen af de Pligter, hvilke de, som opholdende sig i Danmark og saa længe og forsaavidt Medborgere i denne Stat og dennes Suveræns Undersaatter skylder deres hidtilværende og fremdeles, saa længe de her leve, stedse vedblivende Medborgere og Danmarks Konge, til hvilken de, i det mindste saa længe, fremdeles er bundne med de selvsamme Forpligtelser, som hidindtil." Foreningens Medlemmer, der skulde indvoteres, skulde udelukkende være Nordmænd.

Foreningen gjorde i Kjøbenhavn stor Opsigt og var Gjenstand for megen Folkesnak. Hertil bidrog det da ogsaa meget, at Digteren Kaspar Boye, en Rektors Søn fra Throndhjem, her oplæste et af ham forfattet Digt, der hurtigt kom paa alles Læber og i Virkeligheden ogsaa var et slaaende Udtryk for Følelser, som rørte sig i den danske Almenhed. Dette Digt var "Nor til Dana", der lød saaledes:

I Staalets Glans med Spyd i Haand og Skjold
Stod Nor, den gamle sølverlokked Kjæmpe
Med Mod i Bryst og Kraft i Arm saa bold;
Hans barske Aasyn trued med Ulempe.
Hans Søster Dana svart i Nød var stedt,
Et Vink — og flux til Hjælp han vilde ile;
Alt Svea skjalv for Kjæmpens Mine vred,
Som Askurs Søn for Odins røde Pile.
Og som han stod i Kreds med sine Mænd,
Og længtes sterkt at staa i Kampens Hede,
Da skikked Dana Bud ham ved sin Svend:
"Vort Baand er løst, lad Dig i Lænker smede!"
Som Lynets Blus fra mørke Tordensky
Den gamle Kjæmpes Øie rædsomt lued;
Frem tren han, vældig klang hans Vaabens Gny.
Han sukked dybt og op mod Himlen stued.
Fra Lidskjalf Asa-Odin saa hans Harm,
Med Trøstens Bud Hermoder ned ham sendte;

Hans Ord formilded Smerten i hans Barm,
Og Længsels Ild i Gubbens Hjerte tændte;
Til Fjeldets Tind han steg med tunge Fjed,
Saa Klippens Grundvold for hans Fodtrin bæved:
Høit fra dens Top han saa vemodig ned
Mod Herthadal, og høit sin Røst han hæved,
"Ha, svage Mø! Du vil forskyde mig?!
I Slavers Aag du vil sig Nor skal bøie! —
Ei kan jeg harmes, ynke maa jeg dig;
Thi Surtur vist har koglet for dit Øie.
Ved Freias Luer, ved min Balders Navn
Jeg elsket har dig, Dana! o saa saare!
Thi se — skjønt fast du værd ei er mit Savn —
Paa Kjæmpens Kind den tunge Afskedstaare,
Og derfor vil jeg, støttet til mit Spyd
Fra Klippens Top til dig og dine tale
Djervt som jeg bør. O! hør min Stemmes Lyd!
Lad Kraftens Røst dig vække af din Dvale!
O! reis dig, Møe! og rundt omkring dig sku,
Kast saa et Blik paa dine svundne Dage!
Stor var Du da! O, sig, hvad har du nu
Af Oldtids Kraft og Hæder vel tilbage?
Med frydfuld Hu jeg mindes end saa grant
Den Stund, da vore Sønner stævned
Fra Kyst til Kyst, fra fjerne Land til Land,
Og Nidingsdaad paa Havets Røver hævned;
Da Albions kjække, pantserklædte Søn
Forgjeves Sværd mod Nordens Kjæmper hæved,
Og Galliens Helt mer end for Aukathors Drøn
For Verdens Skræk — Normanna=Navnet — bæved.
Da rakte jeg dig trofast Haand saa glad,
Og Søster, Broder vi hverandre nævned;
Thi Norges Drot paa Danmarks Trone sad,
Med fælles Kraft vi fælles Uret hævned —
Med Sværd i Haand tilkjæmped vi os Fred,
Mens Stridens Flamme rundt omkring os lued';
Vor Stavn saa trygt paa Havets Bølge gled;
Thi fra dens Top rød Danebroge trued.
Da tyktes dig, du havde kjæmpet nok,
Hvert Sværd du smede om til Plovjern vilde,
Selv bytted du dit Spyd med Ten og Rok
Og slumred ind og vaagned først for silde.
Og Briten kom, som fordum lød dit Bud,
Uhindret, frækt han dine Snekker røved;
I Søvne slux du fordred Svea ud;
I Drømme kun du Dyst med hende prøved.
Til Kampen gridsk hun staalklædt ilte frem,
Du slumred trygt, jeg maatte ene møde:
Kjækt mine Sønner værned om vort Hjem,
Og mangen Helt i Striden maatte bløde.

Da kom fra Vesten i Berserkergang
En vældig Helt, som fnøs af billig Harme;
Op for du, bange ved hans Vaabens Klang,
Og kasted ræd dig i hans sterke Arme.
Tryg under Ørnens Vinge da du stod,
Mens vilde Skytter bæved for hans Vrede;
Dog prøved han hel tidt dit Vendemod —
Du skifted Sind, mens han ei var tilstede.
Vred Nornen saa din feige Slaveaand,
End engang hun i Kamp dig vilde prøve;
Halv hævet Glavind sank af matte Haand,
Som om din Fiende kunde Staalet døve.
Nu klager du, at du er solgt for Guld,
At dine Sønner Sværd ei turde bære!
Ha Nor! hvi est du da den Niding huld,
Som solgte mig og dig og al din Ære!
O! split dog Baandet, hvormed nedrig List
Har bundet dig! Stræk dine løste Arme
Mod Himlens Gud, din Fader, han vil vist
I denne Stund sig over dig forbarme.
Ja! spræng din Lænke, Dana, og bliv fri!
Med kraftfuld Arm skal jeg dig stande bi;
End elsker jeg dig, hjælper dig til Løn,
For du mig skjænket har din bedste Søn.
Saa Spyd og Skjold jeg rækker dig, og Sværd,
Klæd dig til Kamp, rust dig til Ledingsfærd,
O! naar jeg ser i Staal dig fro at staa,
Hjelmdækt med gyldne Panserplade paa:
Da straaler du saa herligt, ranke Mø,
Som Morgensolens Glands i speilklar Sø!
Kast Stridens Handske til din Fiende hen,
Hvem feig du rakte Haanden nys som Ven!
Trin modig frem, og slaa med Skjold paa Spær,
At du kan vække dine Kjæmpers Hær.
Da naar du gaar i Hildurs Leg saa vild,
Og Øiet luer klart af Kampens Ild;
Fra høien Sal ser Odin ned saa glad
Paa dine Sønners staalbedækte Rad.
Og naar blandt Lurers Klang og Skaldelyd
Din Kjæmpe vandrer til Valhallas Fryd,
Da farer Aukathor i gylden Karm
Til Striden ned, da styrker han din Arm.
Og seirrig skalst du farve Elbens Flod,
Din Skjændsels Vidne, rød med Sveas Blod;
Og herligt straale skal dit Navn paany,
Dit Rygte stige atter høit mod Sky;
Og Havet selv i stolten Bølgegang
Skal høit udtone dig en Hædersfang.
Og hver en Dis og hver en Disa blid,
Som fra dig drog udi din Skjændselstid,

Da atter huld besøge skal paa Stund
Det kjære Tempel udi Herthalund.
O Dana! da med høi og hellig Lyst
Skal jeg dig atter trykke til mit Bryst,
Naar Timen kommer, som kun Nornen ved,
Der har bestemt den alt fra Evighed.
Thi se! — Med Korsets Banner staar din Søn
Blandt mine Klipper, som min Baldur skjøn;
Haarfager er han, er han Harald og,
I Kampen djærv, i Freden mild og klog,
Da hente vil jeg ham af Fjeldets Skjød
En Krone blank, af drevet Guld saa rød;
Og Løven mættet med sin Fiendes Blod,
Sin Hellebard skal lægge ved hans Fod.
Da kommer, haaber jeg, for vist den Stund,
Da Norges Fjeld og Herthas Bøgelund,
Da grønne Dal og tangbeklædte Strand
Lovsjunge skal sin første Kristian.

Dette Digt vakte paa sin Vis en svare Opstandelse. Det ansaas — for at bruge Klaus Pavels's Udtryk — for at indeholde skrækkelige Invektiver mod den danske Regjering og næsten ren Opfordring til det danske Folk om at løsrive sig fra Fredrik VI's Scepter og i Forening med Norge at hylde Kristian Fredrik. Man vilde derfor vide, at Politiet i Kjøbenhavn havde udsat en Præmie for Forfatterens Opdagelse. Man sørgede da for at faa stoppet og brændt de Afskrifter, som var i Omløb; men man lærte dog først Digtet udenad.

"Nordmandsforeningen? Hvad var det for en Forening, som man læste Bekjendtgjørelser om i Aviserne?" spurgte den svenske Gesandt Kancellipræsident Kaas. Tawasts morske Spørgsmaal til Kancellipræsidenten var en Dødsdom, som udtaltes over Nordmandsforeningen. Ihvorvel dennes Bestyrelse gjorde baade Politi og Regjering opmerksom paa, hvor loyale Foreningens Formaal var, ihvorvel Foreningen i en Adresse til Kongen stillede sig under dennes Beskyttelse, saa hjalp det ikke. Tawasts Spørgsmaal var nok til, at dens Opløsning blev dekreteret, og denne fandt Sted den 8de Marts.

I Stedet for Nordmandsforeningen traadte nu 12 Nordmænd sammen i en Komite for at virke i det Øiemed, Foreningen havde sat sig, og denne Komite støttedes ved et rentefrit Laan, som Kancellipræsident Kaas af egne Midler — man vilde dog vide, at det var Kongen selv, som var Laangiveren — forstrakte den med. Gjennem denne Tolvmandskomite vedligeholdtes nu i den følgende Tid et Slags Forbindelse mellem Norge og Danmark, ihvorvel der fra det svenske Gesandtskabs Side gjordes alt muligt for at faa Kommunikationen afskaaret.

Der blev trods den svenske Gesandts Agtpaagivenhed fra dansk Side ogsaa ydet Norge al den Hjælp til Provianteringen, som man saa sig istand

til. Stiftamtmand de Thygeson drev i Henhold til et Kristian Fredrik givet Løfte fra sit Gods Bygholm af Indkjøbene af Korn for norsk Regning i den størst mulige Udstrækning, og der solgtes — til Lettelse for de norske Kornimportører — 100,000 Tønder af det Staten tilhørende Korn, til Trods for, at der var Behov derfor i Danmark.

Men Fredrik VI følte sig herunder alt andet end vel tilmode. Fra Sverige spurgtes der nemlig, at England og Rusland vilde nægte at ratificere de afsluttede Traktater, og det var mere end sandsynligt, at der fra svensk Side ikke vilde blive opfyldt en eneste af Kielertraktatens Forpligtelser. Da nu Presset gjentoges, og Rygter fra Norge meldte, at Kristian Fredriks Parti ikke var saa sterkt, som man havde antaget, kunde han ikke længere bare sig, men skrev ham den 21de Marts hemmelig og uden at nogen af hans Ministre var vidende derom, følgende fortrolige Brev til:

"Bedste Cousin! Øieblikkets Vigtighed, Din og Fædrelandets Stilling kræver, at jeg taler til Dig og forelægger Dig den nøgne Sandhed, og mit inderlige Venskab for Dig gjør mig det til en kjær Pligt. Hoslagte fra den østerrigske Generallieutenant Vincent, Minister hos Kronprinsen af Sverige for det østerrigske Hof, til Grev Lützow, østerrigsk Minister her ved Hoffet, vil vise Dig, hvorledes Sagen i Norge ansees*). Den vil tilfulde vise, at Intet er at vente af Europas Fyrster. Napoleons Stilling, naar Freden bliver, vil vist nøde ham til at stadfæste Norges Afstaaelse, og hvorpaa skal da Norge bygge sit Haab? England vilde neppe have anvendt saa mange Millioner paa Krigen med Danmark, naar det ei havde villet tvinge mig til Afstaaelsen og havde set det som et vigtigt Ønske for sig. Du vil sige: Naar den almindelige Fred bliver sluttet, ophører dette politiske Øiemed. Vel sandt; men det er alt skeet, og England har ingen sand Interesse af at ville forandre det. Som Sømagt er det Norge og Sverige overlegent, og Kornmangelen samt Handelen nøder baade Sverige og Norge til at holde sig i god Forstaaelse med England. Desuden vil det ei støde Rusland, som vist let kunde miste Finland, om Sverige ei kontenteres for Øieblikket. Norge kan ei bestaa alene som krigførende Magt; thi det behøver for mange Ting. Landet producerer saa liden Uld, har ingen Fabriker, intet Salpeter; der produceres neppe 600 Centner Krudt i Landet. Naar det ingen Afsætning har, kan det ei heller have Financer. De faa Skatter, som nu betales, er ei mere tilstrækkelige, naar alt skal lønnes og betales og skabes af Nyt i Landet. Den Fare, som Danmark

*) I denne Skrivelse, som var dateret Aachen den 5te Marts heder det: „Vi har med lige saa megen Overraskelse som Bekymring igaar ved en Kurer fra Baron Tawast erfaret Prins Kristians merkelige Opførsel i Norge. I det Øieblik, da en høitidelig Traktat, garanteret af Østerrige, Rusland, England og Preussen, er ratificeret og udvexlet, skulde man ikke fra den præsumtive Thronarvings Side have ventet en Modstand, som vilde kunne vække Tvivl om det kjøbenhavnske Kabinets Redelighed, dersom ikke Kongens ærlige Opførsel under Løbet af de Forhandlinger, som gik forud for Freden, maatte bringe den Mistanke til at forstumme, som fremkaldes ved, hvad der sker i Norge . . . . ."

kommer i, og hvortil Sverige vist vil virke meget, viser Generallieutenant Tawasts Note, som indeholder de 3 Forlangender:

1) At Dig skulde bestemmes af mig en vis Tid, inden hvilken Du skulde erklære Dig, om Du vilde vende tilbage eller se Dine Eiendomme konfiskerede og Dig frakjendt Sukcessionen til Danmarks Throne,

2) at al Handel og Korntilførsel skulde forbydes, indtil de Norske havde underkastet sig,

3) at alle Dansk-fødte, som ei strax vendte tilbage, deres Eiendomme skulde konfiskeres.

Denne Note har jeg saaledes besvaret, at jeg har desavoueret Din Handlemaade uden at billige hint Forslag. I Henseende til Handelen har jeg sagt, at Konjunkturerne fordrede Handel og uden denne kunde vi ikke existere, og at jeg ikke indsaa, hvorfor vi ikke skulde handle paa Norge, naar Sverige ikke engang hindrede Handel fra deres egne Havne. I Henseende til Embedsmændene da var Terminen bestemt til den 1ste Mai, at de skulde decidere sig, og derved maatte det forblive. Men nu vil snart de øvrige Magter komme, og da bliver det vanskeligere at svare, og er Du bleven Konge, da bliver Din Exkludering næsten en uundgaaelig Følge; thi ellers bliver den hele Traktat en Nullitet. Betænk dette, betænk, hvor skrækkelig min Stilling bliver mod Dig, for mit Fædreland, for den hele kongelige Slægt. Søg derfor hver Leilighed, som der gives, for at løsrive Dig fra en Fare, som overgaar alt. Betænk, at Dine ædle Hensigter skuffes, og at Du selv styrter Dig i en Fare, det neppe er tænkeligt at kunne udrive Dig fra. Kanske vil den 10de April forskaffe Dig Leilighed til at frasige Dig en Ting, Du ei ved, Du kan sætte Dig i Spidsen for; grib enhver Leilighed, søg derved at opretholde Norges Selvstændighed, skaf Norge ved Sveriges Konge saadanne Vilkaar, at det bliver en føderativ Stat under den svenske Konge, søg derved at skaffe Norge alle de Fordele i Handel og Søfart, som tænkes kan, skaf det, at dets Skatter ei bliver forhøiede, at Armeen bliver, som den er, at den ei bruges uden til Landets Forsvar, at Embedsmændene tages af Landets egne Indfødte, at Universitetet beholder sin Existens, — alt, hvad Du kan vinde for Folket og Norges Land. Og da — søg hen til Danmark, til Din sande Ven, der gjerne ofrer Liv og alt for at redde Dig fra den over Dit Hoved hængende Fare. Da ser jeg Dig som en stor Mand, der har reddet Norge fra Anarkiet og har gjort alt det, der var muligt for at redde 900,000 Menneskers Skjæbne. Gud, som kjender mit Hjerte, skal, naar vi staar for hans Domstol, ei miskjende denne min Handlemaade".

Dette Brev, der var undertegnet "Din tro Ven", blev af Lieutenant Falsen bragt opover til Norge. Da denne Nat til den 31te Marts kom til Kristiania, fik han strax Adgang til Prinsen, hvem han mundtlig underrettede om Brevets Indhold, der var blevet ham meddelt for det Tilfælde, at Brevet maatte gaa tabt. Paa Prinsens Opfordring meddelte nu Falsen ham, hvor bekymret Kongen var, og i hvilken Forfatning Danmark befandt sig; han bad ham dernæst erindre, at dette Rige ogsaa havde Krav paa hans Opmerksomhed. Alt, hvad Norges Reisning maatte medføre for Danmark af Kvaler og Ulykker, skulde dog baade Kongen og Nationen finde sig i, naar blot Norge blev reddet. "Men betænk vel, hvad De gjør", sagde han. "Skulde

Enden paa Deres ædle Bestræbelser dog lede til Norges Underkastelse, betænk saa det Lands Skjæbne, De har stillet Dem i Spidsen for, betænk Kongens, Deres egen, Deres Søns, og Danmarks Skjæbne, og De vil sikkert ingen uoverlagt Beslutning tage. Kongen, mere bevandret i Politiken, tror at se den sørgelige Ende paa Deres Foretagende, og han raader Dem derfor af sit Hjertes Inderste til at vende om, medens det endnu er Tid." I den paafølgende fortrolige Samtale udtalte Prinsen sig paa den Maade, at der i Norge ikke vilde blive foretaget noget alvorligt, med mindre han opnaaede Englands Beskyttelse. Det var derfor vel muligt, at Prinsen vendte tilbage til Danmark, saasnart det maatte vise sig, at Karsten Ankers Sendelse herhen — hvorom nærmere siden — var mislykket. Kongens Skrivelse besvarede han under 2den April saaledes:

"Deres Majestæt! min allerbedste Fætter!

Efter at have afsendt min Skrivelse af Gaars Dato ankom i Nat Lieutenant Falsen og overbragte mig Din Skrivelse af 21de Marts. Jeg erkjender mere, end jeg kan udtrykke det, Dit vennehulde Sindelag mod mig og mod Norge. Dine Raad og Varsler er dybt prægede i mit Hjerte, men desuagtet byder Pligten mig at ytre Dig følgende: Rigsforsamlingen har den uomtvisteligste Ret til at bestemme Rigets Regjeringsform, og dette Verk maa og skal tilendebringes uden Hensyn paa udvortes Forhold. Overdrages mig Norges Throne, da antager jeg den, om det saa var paa Randen af Afgrunden, blot for at skaffe min Søn Arveret til dette Rige. At han, om Norge end erobres, engang vil komme til at sidde paa Norges Throne, det omtvivler jeg ikke; thi det svenske Dynasti falder jo maaske med Napoleon. Vil Nationen, som jeg er overbevist om, forsvare sig, da maa alt voves for alt, og med Ære underligger man da, naar Forsynet saaledes har bestemt det. Trække mig tilbage fra det begyndte Verk var at overlade det til Faktioner; det hverken kan eller vil jeg forsvare for Gud, mig selv og Folket. Forener hele Europa sig mod Norge for at paatvinge det Slavelænker, da er det ene denne eller en anden Rigsforsamling, som kan bestemme, om Nationen nødtvungen vil indgaa en Forening med Sverige, men da skal Konstitutionen dog holdes i Hævd, og Vilkaarene bestemmes under Englands Mægling. Afslaaes i alt Fald disse billige Fordringer, da staar altid det Middel tilbage at forsvare sig med Løvemod og at falde med Ære, og tro mig, at de Svenske skal finde Modstand blandt Norges Klipper og dyrt kjøbe denne Erobring, ja selv bæve for et Folk som det norske, naar det drives til det Yderste. Er en Forening under Englands Mægling uundgaaelig, nødvendig og kan jeg da ei virke mere her, da vender jeg tilbage til mit elskede Danmark, hvor jeg har en Ven i Dig og i hver Dig tro Mand, og som jeg da skal ofre al min Virken."

Der kan neppe være Tvivl, at det var sin Hjertens Overbevisning, Prinsen her i al Fortrolighed fremlagde for sin Fætter Kong Fredrik VI. Det er derfor vel værd at beholde disse Udtalelser af Prinsen i Minde, og vi maa stadig sammenholde dem med den Holdning, han indtog under Udviklingens Gang i de følgende Maaneder.

Da Kristian Fredrik vel indsaa, at man vilde gjøre Kong Fredrik VI medansvarlig for, hvad der i Norge tildrog sig, fandt han det klogest at indtage en tilsyneladende fiendtlig Holdning overfor Danmark, der ikke havde erkjendt Norges Selvstændighed. En Leilighed skulde der da ogsaa snart frembyde sig til at lægge dette Fiendskab for Dagen; men der var dog ingen, som vilde rigtig tro paa dette.

De Brigger og Krigsfartøier, som laa i Norge, betragtedes som den danske Konges Eiendom, og der blev sendt Admiral Lütken Befaling om at føre dem nedover til Danmark. Fra Officererne paa disse Skibe var der bleven sendt Fredrik VI Andragende om indtil videre at maatte forblive i norsk Tjeneste, og Kristian Fredrik havde den 6te Marts fremsendt Forestilling om, at der ei fandtes Mandskab til Skibene, „og Min Forpligtelse her at forsvare Landet med de Midler, som leveres Mig, forbyder mig desuden at lade dette Søværn afgaa fra Norges Tjeneste". I Slutningen af Marts blev Befalingen om at føre Briggerne til Danmark gjentaget, og Lütken foreslog da en Deling af Briggerne. Men herpaa vilde Prinsen ikke indlade sig, idet han — som han i sin Dagbog anfører — "heller ikke for den danske Konges Skyld ansaa det for tilraadeligt, da hans Fiender vilde sige, at det var en Aftale mellem ham og mig". I Stedet besluttede Kristian Fredrik sig til med Magt at tage dem i norsk Tjeneste. Admiral Lütken, hans Kaptein og hans Søn, der var Chef for en af Briggerne, blev arresterede i Kristiania, Major Brock sendtes til Jersø ved Tønsberg for at stoppe Briggen "Lolland" og arrestere dens Chef Kapteinlieutenant A. Krieger. Oberst Arenfeldt, der var i Kristianssand, hvor Briggerne "Kiel", "Allart", "Seagull", "Als" og "Langeland" befandt sig, tog efter Prinsens Ordre Officererne og Mandskabet i Ed. Chefen for "Allart", Kaptein Schønheyder, lettede Anker og vilde seile bort, men blev eftersat af 4 Kanonfartøier og med Magt ført tilbage. I Stedet for Lütken, der nogen Tid efter fik Lov til at forlade Landet, blev Thomas Fasting, en af Heltene fra Skjærthorsdagsslaget fra Reden, ansat som Chef for Flaaden, og under Kommandør J. S. Fabricius oprettedes der et Søkrigskommissariat i Kristiania.

Som vi af det foregaaende har set, var det især den britiske Regjering, hvortil Kristian Fredrik satte sit Haab om Opretholdelsen af Norges Selvstændighed, og han gjorde fra første Stund af, da Norge havde erklæret sig uafhængigt, en hel Række af Forsøg paa at aabne Forhandlinger og komme til Forstaaelse med denne Magt.

Dengang Kristian Fredrik gik som Statholder til Norge, nærede han en tillidsfuld Fortrøstning til, at den britiske Regjering nok skulde lade sig formaa til at tage sig af Fredrik VI's Sag og hjælpe den dansk-norske Stat ud af de Trængsler, hvori den var stedt. Sent og tidlig havde han stræbt at gjøre det indlysende for Kong Fredrik VI, at en Tilslutning til England

var det, som ikke blot bedst, men i Længden ogsaa ene og alene baadede hans Riger. Han var paa det nærmeste sikker paa, at den engelske Regjering i saa Fald vilde komme ham imøde paa halv Vei, idet den gjerne vilde skille sin Sag fra de allieredes. Allerede i Mai 1813 havde han foreslaaet Kong Fredrik VI at sende Konferentsraad Karsten Anker over til England for at faa udvirket en Neutralitet, selv om denne skulde omfatte Norge alene. Henimod Aarets Udgang dukkede disse Planer atter op. Men det var dog først efter Rigernes Adskillelse, at Kristian Fredrik gjorde Alvor af Sagen, idet han i de sidste Dage af Februar Maaned sendte Karsten Anker afsted. Han medgav ham en officiel Skrivelse til Prinsregenten af England samt private Breve, som han ved Tid og Leilighed skulde aflevere til dennes Broder Hertugen af Gloucester og Lord Castlereagh. Derhos meddelte han ham nærmest efter hans eget Forslag følgende Instrux:

1. Ved din Ankomst til London har du strax at opspørge Skibsleilighed til Norge, for med samme ufortøvet at melde mig din Ankomst.

2. Ved og hos dine Bekjendtskaber maa du øieblikkelig skaffe dig Efterretning, om Lord Castlereagh er paa Kontinentet eller tilstede. I første Fald, hvem der har Portefeuillen.

3. Underhaanden maa du ved dine Venner erkyndige dig, om du uden Vanskelighed kan faa Ministeren i Tale, og overlader jeg til din Konduite, hvad enten Samtalen skal ske med Hemmelighed og paa tredie Sted, eller paa ordentlig Maade.

4. Under alle Omstændigheder maa du anbringe mit Brev til Lord Castlereagh og dit Erende. Dette maa bestaa i at berette, hvad her er foregaaet, den ufravigelige Beslutning, aldrig at blive svensk, i at skildre de usalige Følger af ethvert Forsøg i saa Henseende, hvorved Sverige selv ikke blev tjent, og at det ialfald maatte være let for de Allierede at skaffe Sverige selv samme Skadesløsholdelse, som var tiltænkt Kongen af Danmark. Overalt maatte du søge at bringe det engelske Ministerium til at mediere Sagen med Sverige, og at bevirke et Møde i Sverige, eller hvor England vil, under engelsk Præsidium, af svenske og norske Kommissærer, i Hensyn til Fred og god Forstaaelse imellem disse Magter, da er jeg villig til at afslutte baade en politisk og Handelstraktat med Sverige (saaledes, at Grænserne i Krigstilfælde gjensidigen sikres, men uden at Tropper stilles til fælles Hjælp). Vilde England af Venskab for Sverige baade selv garantere og formaa Rusland ligeledes til at indgaa Garanti for denne Fredstraktat, da har jeg saa meget mindre noget derimod, som denne Garanti da maatte tjene til begge Parters Betryggelse.

5. Med England selv maa du forsikre Ministeren i mit Navn, at jeg oprigtig ønsker at indgaa den nøieste Forbindelse, især Handelstraktat. Skulde du under Konferencerne finde den fornødne Grad af Velvillighed, da lad dem forstaa, at jeg muligen kunde være sindet at tilstaa dem et Vederlag af alle Handelsvarer i Kristianssand paa samme Vilkaar, som Oplaget er tilstaaet i Gothenborg; men dette Tilbud maa ske i et klogt Øieblik, navnlig naar du har faat Ministeren til at balancere, og du da tror, at et saadant Tilbud skulde kunne virke Bestemmelse. (Naar Pontecorvo skildres med de rette Farver, vil det maaske være iøienfaldende, at Englænderne kan stole mere paa os, end paa ham).

6. Naar Konversationerne udvikler sig, maa mit Brev til Prinsregenten opvises. Megen Agtpaagivenhed maa da haves paa Ministerens Udladelser i Hensyn til sammes Overleverelse. Det vilde være et ufordelagtigt Tegn, om man aldeles modsatte sig samme, og ethvert passeligt og virkende Argument maatte da anbringes for at hæve Vanskelighederne; men heller end at give Anledning til nogen Misforstaaelse eller Kulde, tillader jeg dig at renoncere paa det Ønske, jeg har, at du selv maatte overlevere det til H. K. Høihed, naar Ministeren lover dig at ville gjøre det. Skulde endog dette negtes, da tillader jeg dig at forevise ham den Gjenpart af Brevet, som jeg herved overleverer dig, paa det han deraf kan se, at Indholdet, skjønt noget mere udviklet, er det samme, som det jeg har skrevet til Ministeren. Skulde han desuagtet bestemt negte at modtage Brevet til Prinsregenten, da maa du med den største Klogskab og med en fornuftig god Lune blot udlade dig med, at du vil for det første anse Ministerens Ytringer som et Raad, han giver dig, ei at paastaa Overleverelsen strax, men beholde det til et bekvemmere Øieblik, og spøgende udlade dig med, at du ei tvivlede paa, at det jo længer hen blev modtaget, og imidlertid fortsætte Konversationen uden nogen tilsyneladende Fortrydese eller Mistillid.

7. Hvad du i din Tale eller Samtale fornemmelig tror? at faa oplyst, er dette: om England oprigtigen ønsker at se Norge forenet med og under Sverige, og om man til den Ende vilde bruge voldsomme Midler. Til disse regner jeg fornemmelig Fornyelse af Kaperierne, og Udsultningssystemet, ved hvilket Farten til Norge skulde besværes eller hindres. Hvad du til Afværgelse af dette Onde kan paahitte, overlades til din Konduite.

8. Det forstaar sig, at en skriftlig Forsikring om Englands fredelige Disposition i denne Henseende vilde være af yderste Vigtighed; men da dette ikke er at vente, saa gjælder det at kunne paa en eller anden Maade forsikre sig om Englands passive Forhold, saafremt noget Fiendtligt skulde opstaa imellem Norge og Sverige. Hvad der er anført under § 4, bliver altid Hovedsagen.

9. Saafremt Englands Forhold til Pontecorvo endnu er saa bindende og betænkeligt, at Ministeren ikke tør uden megen Forsigtighed indlade sig med dig, da har jeg intet imod, at du samtykker i hemmelige Møder med ham, for ikke at opvække den svenske Envoyés Opmerksomhed. Til den Ende maa du søge at undgaa alt det i din personlige Opførsel, der kunde falde i Oinene. Dersom Ministeren derimod ikke undslaar sig for at se dig hos sig, ikke heller tager i Betænkning at sende dig noget Bud, og at skrive dig Sedler til, da maa din Stilling og dit hele Væsen blive saadanne, som kan passe sig for min Udsending. (Brevet til Prinsregenten maa endeligen i hans Hænder, maaske den ved Brevet til Hertugen af Gloucester aabnede Kanal kan hjælpe, naar det andet glipper.)

10. Skulde det endeligen være nødvendigt at underhandle med Lord Castlereagh personlig, da er du ogsaa bemyndiget til at afreise til ham paa Fastlandet, forsynet, som jeg vil haabe, med Anbefalingsbreve fra de øvrige engelske Ministre. Da skal din Broder strax afløse dig i England, naar du først har anmeldt ham, og jeg underrettes om, at han vil kunne gavne der. (Overhoved har du herved Ordre til din Tilbagereise, naar de fredelige Forhold er knyttede.)

11. De norske Fanger i England, som frigives en masse, maa du have Omsorg for, at de saavidt muligt paa Kornskibe eller andre Fartøier

naar hertil, og at deres Gjæld opgjøres og betales. Hornemann er den Mand, du henvender dig til i denne Henseende. Lieutenant Sneedorff, som følger med til din Tjeneste, kan som Kommissær for de frigivne Fanger føre dem her tilbage, hvis du ingen Anledning finder til forinden at sende ham hertil.

12. En Paketfart med Kristianssand maatte ønskes etableret.

13. Ved at bekjendtgjøre for private Vilkaarene for Korntilførselen til Norge, maa disse opmuntres til at forsyne os. De maatte kunne drive en fordelagtig Handel paa Norge ved at tilføre os Korn fra Danmark og Østersøen, og igjen at udføre norske Produkter. Du erklærer, at af Planker tillades ikke Udførsel, uden at Korn eller Fødemidler forinden er indført. De enkelte Skibe, der maatte ankomme med Planker, er meddelte specielle Tilladelser, fordi Rederne forinden har indført Korn. I fredeligt Forhold med England var det væsentligt, at Tolden paa Planker nedsættes.

14. Alt, hvad her er bekjendtgjort, maa læses i de engelske offentlige Blade, og Folket stemmes til vores Fordel, saa at Parlamentet kan gjenlyde deraf.

15. Skulde, som Gud forbyde, Haabet til Englands Bistand glippe, da maa du skildre Ministeren, hvad Følgerne vil være af at overlade et Folk saa ufortjent til Fortvivlelse; den første Lov for os bliver da den blodigste Hevn over Sverige, og over hver dets Ven, — men Haabet til, at England indser sin Uret imod os, maa aldrig vige fra dig, men indtil sidste Øieblik ytres, ligesom vort Ønske til Fred er uforanderligt.

Karsten Anker havde fortrinlige Egenskaber til med Held at kunne klare Løsningen af den vanskelige Opgave, han havde paataget sig. Han var fremtænkt indtil Sluhed, smidig og fin, og bare den overlegne Maade, hvormed han paa Fallittens Rand forstod at spille den store og mægtige Herre, var, efter hvad en af hans Samtidige har udtalt, et uforkasteligt Vidnesbyrd om et hertillands enestaaede diplomatisk og finantsielt Talent. I England, hvor han ligesom flere andre unge Mennesker af hans Familie havde studeret, var han godt kjendt fra forskjellige Ophold, og han var en Ungdomsven af de Mænd, som her var ved Magten. Ogsaa til flere af Datidens mest fremtrædende Diplomater stod han i et ret fortroligt Forhold.

Hertil kan endnu lægges, at den 67aarige Mand til sin Mission medbragte en ungdomsfrisk Begeistring og en seirsikker Overbevisning, som bares af den mest glødende Patriotisme.

Ledsaget af Lieutenant Henrik Gerner Sneedorff lagde Karsten Anker den 9de Marts paa en Skonnert ud fra Kristianssand og landede fire Dage efter i Leith efter en temmelig stormende Overfart. Herfra gik Reisen umiddelbart til London, hvor han ankom den 24de Marts. Her begav han sig øieblikkelig til Understatssekretæren i Udenrigsministeriet, Mr. Hamilton. Lord Castlereagh befandt sig, som man havde forudsat, paa Fastlandet. Anker leverede da Mr. Hamilton Prinsregentens Breve til denne og havde derefter en længere Samtale med ham. Han fik herunder det bestemte Indtryk af, at Englænderne stod i den Formening, at hvad der foregik i Norge, kun var en mellem Fredrik VI og Kristian Fredrik aftalt Komedie, der ene

og alene tilsigtede en Gjenforening af Danmark og Norge. Den 26de Marts havde han Foretræde hos Englands Premierminister, Lord Liverpool, i Fife House. Denne har i en Skrivelse til den britiske Gesandt hos Karl Johan, Mr. Thornton, gjort Rede for, hvad der her passerede.

"Efter Aftale indsandt Hr. Karsten Anker sig hos mig idag Morges. Han begyndte med at henvise til et Brev fra Prins Kristian Fredrik til Lord Castlereagh og tillagde, at han var bleven udsendt af Prins Kristian og det norske Folk for at anholde om Englands Garanti og Understøttelse til Oprettelsen af dets Uafhængighed. Han havde Fuldmagt til at underhandle med England om enhver Overenskomst af politisk eller kommerciel Natur, som den engelske Regjering muligens kunde ønske at afslutte. Det norske Folk var uigjenkaldelig bestemt paa ikke at blive forenet med Sverige. Det var en Sag, hvori hele Nationen stemte overens, og det var for Sverige umuligt at erobre dem. Deres Formaal var at gjøre sig uafhængige baade af Danmark og Sverige; men de var fuldkommen villige til at stille sig i et fredeligt og venskabeligt Forhold til disse Magter.

Jeg begyndte med at gjøre den Bemerkning, at hvis det norske Folk havde fundet det passende at erklære sig selvstændigt for to eller tre Aar siden, da England kjæmpede mod Frankrige og den større Del af Fastlandsmagterne i Forening, skulde Spørgsmaalet have stillet sig helt anderledes; men han maatte ikke glemme, at Norge, helt siden Krigen mellem Danmark og England aabnedes, havde gjort fælles Sag med sin lovlige Herre mod Hs. Majestæt Kongen af England. Deres Havne havde været stængte for vore Fartøier, medens de stod aabne for vore Fiender, og ethvert Afbræk, en Fiende lovligen kunde gjøre en anden, havde de ogsaa forsøgt at tilføie England. Under disse Forhold havde England set sig nødsaget til at slutte Forbindelser med andre Magter for at forsvare sig selv og befri Europa. Et Forbund var bleven afsluttet mellem England, Rusland og Sverige, og derved var England kommen til at tiltræde den Aftale, som de to nævnte Magter havde indgaaet vedkommende Norge. Denne Alliance havde været det afgjørende Skridt i Retning af Fastlandets Befrielse fra den franske Undertrykkers Aag. Vi havde al Grund til at være fornøiede med den Maade, hvorpaa vore allierede havde opfyldt sin Andel deraf, hvorfor vi ogsaa paa vor Side var forpligtede til at opfylde, hvad vi havde paataget os. Ifølge Krigsbegivenhedernes Gang havde Kongen af Danmark, Norges legitime Suveræn, ved Traktat afstaaet det til Sverige. Dermed havde han dog ikke gjort andet eller mere end, hvad der stod i fuld Overensstemmelse med den europæiske Folkeret, og paa vor Side ansaa vi os at skylde vor Bundsforvandt at paase, at denne Aftale blev efterkommet. Han burde erindre, at i den mellem Hs. Majt. og Kongen af Sverige afsluttede Traktat om Samvirken og Understøttelse, var der bleven indtagen en Bestemmelse, som i det norske Folks egen Interesse tilsigtede Norges Forening med Sverige.

Jeg havde uindskrænket Bemyndigelse af den svenske Minister til at sige, at Kongen af Sverige aldrig havde havt nogen Tanke paa at inkorporere Norge i Sverige eller at krænke nogensomhelst af Indvaanernes Rettigheder og Privilegier. Han skulde betragte Norge som et forenet Rige og var beredt til at sikre dets Indvaanere deres Eiendom, Forfatning, Love og Privilegier. Jeg kunde derfor ikke gjøre andet end paa det alvorligste at fremholde for ham Vigtigheden af at finde sig i den gode Anordning under disse Forhold. Efterat Sverige havde afstaaet svensk Pomern, havde det næsten helt og holdent en Østats Beliggenhed, og hvis Frankriges Despotisme ulykkeligvis skulde vedvare, skulde Sverige og Norge altid komme til at være à l'abri (i Ly) for ethvert Anfald fra denne Magts Side, hvorimod Erfaringen havde vist, at, om Norge skulde vedblive at staa i Forbindelse med Danmark, denne Magts Stræben efter at beholde Holsten ofte havde indviklet Norge i Krig, af hvilken det ingen Interesse havde. Jeg endte med at erklære, at Prins Kristians Forhold og Optræden under de nærværende Omstændigheder syntes yderst mistænkeligt, og da han var den nærmeste Arvtager af den danske Throne, var det ikke unaturligt at tænke sig, at hans Tragten gik ud paa at bevare den danske Vældes Integritet i det mindste efter den nu regjerende Konges Død.

Hr. Anker forsikrede mig til Svar herpaa, at vi i sidstnævnte Henseende kunde være fuldkommen rolige. Nordmændene var nemlig lige saa lidet tilbøielige til at gjenindtræde i den gamle Forbindelse med Danmark som at knytte en ny med Sverige. De kjendte, hvor ofte deres Interesser var bleven opofrede for Danmarks, og om Prins Kristian modtog den norske Krone, var han beredt til at frasige sig sin eventuelle Ret til den danske. Nordmændene var med et Ord beredte til at give begge Magter de Garantier, som man kunde fordre af dem for deres Selvstændighed. Han forsøgte siden at vise, at efterat vi af Danmark havde udvirket Norges Afstrædelse, var vi ikke længere bundne af nogen yderligere Forpligtelse overfor Sverige, fremfor alt ikke til en forhastet Indskriden i et Spørgsmaal, som nu var et Spørgsmaal mellem Sverige og Norge, ikke mellem Sverige og Danmark. Han sagde, at Norges Afstaaelse af Danmark til Sverige var uindskrænket. Man havde ikke taget nogetsomhelst Forbehold overfor nogensomhelst af Nordmændenes Rettigheder og Privilegier, og de havde alt at frygte af, hvad der fra den svenske Regjerings Side kunde antage Form af en fuldstændig Despotisme.

Han udtalte sit levende Haab om, at England vilde paatage sig at mægle mellem Norge og Sverige og forekomme en Strid, som kunde blive oprivende for Menneskeligheden, men som aldrig kunde slutte med Norges Underkuelse.

Han gjentog endnu en Gang, at Nordmændene skilte sig fra Svenskerne i Sædvaner, Aandsretning og Anlæg, og at de aldrig vilde gaa ind paa at blive forenede med dem.

I mit Svar herpaa hentydede jeg først til, hvad han havde sagt vedkommende Fredsslutningen, og forsøgte at gjøre det klart for ham, at vi ikke blot havde paataget os, at Norge skulde blive slilt fra Danmark, men ogsaa forenet med Sverige. Jeg anmerkede, at jeg ikke kunde se, at den Maade, hvorpaa Afstaaelsen var skeet fra den danske Konges Side, havde nogensomhelst Indflydelse paa Spørgsmaalet. Kongen af Sverige havde af ham blot fordret Aftrædelsen af hans egne suveræne Rettigheder, og det var en naturlig Sag, at han, hvilke Fortrin han kunde finde for godt at bibeholde for eller tildele Indvaanerne, ønskede, at dette maatte blive en frivillig Handling fra hans Side og ikke bero paa nogen Forskrift fra den Magts Side, af hvilken han opnaaede Afstaaelsen.

Jeg gjentog, at jeg havde Bemyndigelse til at sige, at hvis Norge ikke gjorde nogen Modstand mod Foreningen, skulde Indvaanernes konstitutionelle Love, Rettigheder og Privilegier blive dem betryggede, og de kunde regne paa vore bedste Bestræbelser for, at denne Forpligtelse vil blive opfyldt.

Hr. Anker spurgte siden med et vist Alvor, hvorvidt de kunde haabe, at England skulde træde imellem for at hindre, at de rammedes af den største af alle Ulykker, nemlig en Krig, som de dog kunde haabe at faa se en Ende paa. Jeg svarede, at vi var bundne af vore Forpligtelser til at opbyde hele vor Formue for at betrygge Norges Forening med Sverige, og disse Forpligtelser skulde vi ikke svigte, men naar dets Forening med Sverige vel en Gang i Princip var bleven indrømmet, var vi beredte til paa enhver Vis at optræde til Fordel for Indvaanernes Rettigheder og Ønsker.

Han spurgte mig derefter, om han havde at betragte dette Svar som afgjørende. Jeg underrettede ham om, at det forholdt sig saa, og jeg besvor ham, at han for sine Landsmænd vilde fremholde paa det alvorligste, hvor meget ondt der vilde afstedkommes af en Strid som den, de nu syntes saa stolte af at kaste sig op i, sammenlignet med, at de kunde indgaa Forening med Sverige som et selvstændigt Rige i Henseende til alle sine indvortes Anliggender og med den fuldstændigste Sikkerhed for sine Love og Friheder.

Ved Afskeden gjentog han sin Beklagelse over, hvad jeg havde havt at sige ham, og han tillagde endnu en Gang, at Norge aldrig skulde finde sig i at blive styret af Sverige*)".

*) I temmelig nøie Overensstemmelse med Lord Liverpools Fremstilling staar Karsten Ankers Indberetning til Kristian Fredrik om Konferencen, hvorom han udtaler sig paa følgende Maade:

"Summen paa Lord Liverpools Tale var og blev denne, at England fandt sig forpligtet til at understøtte Sverige for at skaffe det Norge, og da jeg tilsidst udlod mig med, at det var en ædlere Rolle for England at udvirke Fred og god Forstaaelse mellem Norge og Sverige, og at jeg endnu stolede paa, man heller valgte denne, sagde han mig med rene Ord, som følger: "Mr. Anker! Der er intet, jeg mindre ønskede at gjøre end at bedrage Dem. Ville de Norske lade Prins Kristian reise til

Til Trods for, at Karsten Ankers Sendelse saaledes ikke havde nogensomhelst Udsigt til at skulle føre til Maalet, kuedes ikke hans Mod. Det engelske Ministerium lod ham vide, at han nu helst burde drage hjem. Men Anker blev ligefuldt. Da der ikke mere var nogen Vei at komme med Ministrene, henvendte han sig til andre Mænd, som efter hans Opfatning havde megen Indflydelse. Saaledes opnaaede han en lang Audience hos Hertugen af Gloucester, Georg III's Brodersøn, der tilhørte Oppositionen, og denne anbefalede ham at sætte sig i Forbindelse med de østerrigske Ministre. Han kom i Forbindelse med den gamle preussiske General Blücher, der ikke kunde udstaa Ponticorvo, og han havde Samtaler med de svenske Diplomater Friherre Rehausen og Grev De la Gardie i den preussiske Gesandt Baron Jacobis Bolig. Kort sagt, han maa her have udfoldet den ihærdigste Virksomhed, som tænkes kan. Ved Siden heraf drev han ogsaa store Kornindkjøb for norsk Regning; men Afsendelsen af det kjøbte Korn stansedes snart paa Grund af det svenske Gesandtskabs "ondskabsfulde Insinuationer." Men med et blev der sat en Stopper for Karsten Ankers Virksomhed i London, idet han blev sat i Gjældsfængsel for en gammel Gjæld, som han havde stiftet paa det asiatiske Kompagnis Vegne. Han kom imidlertid snart ud igjen, og det kunde ikke merkes, at Opholdet i Kings Bench havde havt nogen lammende Indflydelse paa ham. Tvertimod viste hans Elasticitet sig nu endog fra en fordelagtigere Side end nogensinde før, og hans Virksomhed skulde da ogsaa sætte sine dybe Merker i det britiske Folks Opinion og stille Norges Sag i et nyt Lys i de fremmede Diplomaters Øine.

I Begyndelsen af April Maaned sendte Kristian Fredrik ogsaa Karsten Ankers Broder, Generalmajor Peter Anker, der tidligere havde været Guvernør i Ostindien, over til England for at understøtte Broderen i hans Virksomhed eller afløse ham i London, hvis denne fandt sig beføiet til at gaa til Fastlandet i Kongens Erende. Peter Anker, der paa Udreisen mødte flere af de Repræsentanter, som skulde til Eidsvold,*) begav sig først til

---

Danmark, saa ville vi i alt, hvad vi kan hjælpe dem til gode Konditioner med Sverige; men beholde de den danske Prins hos dem og persistere i at ville være uafhængige, da maa vi assistere Sverige i at erobre Norge." Dette afgjørende og haarde Svar overvældede mig. Jeg stod op og spurgte: "Er da dette Your Lordships Ultimatum?" Nu stod ogsaa han op og svarede med en alvorlig Mine: "Yes it is, Sir." "Nu", sagde jeg, "saa er dette vor Dødsdom; thi Norge vil ikke blive svensk, hænde, hvad hænde vil." Jeg bukkede og gik, dog uden at skynde mig."

*) Nikolai Wergeland, der paa Skiftet Ravnsborg mødte Generalmajor Anker, udtaler sig i sine "Fortrolige Breve" paa følgende Maade om Kristian Fredriks to Emissærer: "Saaledes slap Noah sine Fugle ud af Arken for at prøve, om Vandbølgerne havde lagt sig, om der var Fred, og om de i Arken indesluttede stakkels Skabninger kunde gaa ud uden Fare. Først en Ravn, saa en Due. Ravnen kom ikke igjen. Duen kom vel igjen, dog første Gang uden Olieblad i sin Mund. Der er liden Sandsynlighed for, at det vil gaa anderledes med vore Ravne og Duer."

Amsterdam, hvorfra han senere kom over til London. Sygdom skulde imidlertid her hemme hans Virksomhed i ikke ubetydelig Grad.

Paa dette Punkt stod de Forhandlinger, som var aabnede med England, dengang Rigsforsamlingen paa Eidsvold traadte sammen. Der forelaa absolut intet, som kunde bestyrke Prinsen i de Forhaabninger, han stillede til den forventede Intervention fra engelsk Side, og det var dog paa denne, han vilde grunde Norges Selvstændighed og derigjennem sin egen Magt. Men dette forhindrede ham dog ikke fra at foregjøgle andre et Haab, som han selv ikke nærede. Han fulgte i sin sangvinske Uoprigtighed i denne Henseende trolig den samme Linie, som han i sin Kundgjørelse af 19de Februar "angaaende det norske Folks fredelige Forhold til andre Magter og Kaperiets Ophævelse" havde ridset, hvori han fortalte, at Fredrik VI "faa Dage, førend han løste Folket fra sin Troskabsed, skjænkede Norge Fred med Storbritannien," og at det ellers "skulde have været hans første Bestræbelse at opnaa dette Gode."

I Bladet "Tiden" for 19de Marts meddelte da Statssekretær v. Holten følgende om det Forhold, hvori den britiske Nation og Regjering antoges at ville stille sig overfor Reisningen i Norge:

"Jeg iler med at underrette Tidens Udgiver om, at der fra London er indløbne Breve og Tidender til 22de Februar, som indeholder de mest beroligende Efterretninger med Hensyn til Englands Forhold til Norge.

Man tillader Skibe at udklarere fra England hertil med alle Slags Varer, Korn indbegreben, og adskillige Fartøier agter med det forderligste at afseile.

Den engelske Regjering har skriftligen lovet at ville sende alle norske Krigsfanger til deres Fødeland paa dens egen Bekostning, efter at have forsynet dem med de nødvendigste Klæder.

Nedenstaaende Extrakt af The morning-post og The courier, som begge er anseede for Aviser, der kjende til Regjeringens Tænkemaade, og hvoraf den sidste især holdes for at være Ministeriets fortrinligste Organ, indeholde Betragtninger i Anledning af de indløbne Efterretninger om, at Norge har erklæret sig som en uafhængig Stat, hvilke giver det sikreste Haab om, at England ikke paa aktiv Maade vil lægge Hindringer iveien for Norges den gode Sag, og ikke forhindre Handelen mellem disse tvende Riger; idetmindste er saa meget vist, at ingen Standsning havde Sted i Henseende til den Handel, som man har tilladt paa Norge, skjønt hine Efterretninger var bekjendte.

At det engelske Folk i Almindelighed glædes ved det Skridt, som den norske Nation har gjort, kan ingen tvivle om, som kjender hint Folks djærve Tænkemaade og Afsky for fremmed Aag; man yttrer sin Fryd lydeligen herover; tror, at Regjeringen under andre Omstændigheder endogsaa vilde have understøttet Norges Bestræbelser for Uafhængighed, og antager som afgjort, at England har opfyldt alle dets Forpligtelser til Sverige, hvad Norge angaar, ved at bevirke dette Riges Afstaaelse ved Freden, og at Sverige, uden at kunne forlange britisk Hjælp, selv maa afgjøre det med Nordmanden, naar denne ikke vil underkaste

sig; ligesom man er temmelig sikker paa, at Farten mellem Danmark og Norge ikke vil vorde spærret.

The morning-post af 21de Februar leverer følgende Artikel:

„En saare merkelig Begivenhed er pludseligen foregaaet i Norden, som vil drage Verdens Opmerksomhed til sig, medens den hidtil blot har været henvendt paa den afvexlende Strid i Frankrige: Stemningen for Uafhængighed har udbredet sig i Norge, og skjønt man maa beklage, at den forenede Magt imod Frankrige derved kunde blive formindsket, saa er det dog umuligt at dadle Nordmandens udviste Patriotisme ved at negte at blive en svensk Provins. Paa en Tid, da Opfordringer til Folket er saa almindelige og saa heldige, da saa mange Nationer har grebet til Vaaben for at haandhæve deres Rettigheder og vedligeholde deres politiske Tilværelse, vilde det være et farligt Foretagende at berøve nogen Nation dens forrige Rang og Individualitet og at fornedre samme til at være en Provins af et andet Kongerige.

„Frihedsflammen, som er tændt i Nabolandene, kunde ikke brænde hos disse alene. Den maatte naturligvis opfanges af dem, der ansaa sig behandlede som Slaver, og den tvungne Forening af Norge med Sverige blive ulykkelig, da disse tvende Nationer aldrig var mere fiendtlig sindede mod hinanden, og denne Forening af Nordmanden maatte anses som et Forsøg imod Rigets politiske Tilværelse, der stred saavel imod hans Ære som Statsforfatningen."

Herpaa følger de ved et Fartøi fra Christianssand, som derfra var afgaaet den 9de Februar, modtagne Efterretninger om Norges Stilling, der for en Del er feilagtige, og som noget, vi bedre ved her, ikke fortjener at anføres, og Udgiveren vedbliver Bemærkningerne omtrent saaledes:

„Vi samtykkede aldrig i at udslette Norge af Kongerigernes Tal, uden for at straffe Kongen af Danmark for hans Vedholdenhed i at tage det franske Parti. Vi ansaa det ikke retfærdigt at garantere Norge til Sverige, og vi indsaa let, at Hadet mellem disse to Nationer vilde gjøre den tilsigtede Forening til en Kilde til borgerlig Strid og indvortes Krig.

„Den norske Nations bestemte Villie er nu bleven saa lydeligen tilkjendegivet, at vi haaber, den ikke vil blive ringeagtet. Sverige vilde ikkun have vundet oprorske Undersaatter, da det nu derimod kan finde en brav Allieret. Det vilde ikke være passende for Kronprinsen, efterat han seirende har bidraget til at løse andre Nationer af forhadte Lænker, at kaste sit Aag med Magt paa et Folk, som tilkjendegiver slig Modbydelighed mod fremmed Herredømme; han vilde derved selv delagtiggjøres i den samme Brøde, han nu saa virksom har søgt at straffe andre for. Heller ikke kan de Allierede understøtte ham i sligt Foretagende, uden at tabe deres Rettighed til at kaldes Europas Befriere og Gjenfødere.

„Der er endnu en anden Betragtning, som giver os Haab om, at ingen Magt vil vorde anvendt for at gjøre Norge til en svensk Provins. Sligt Forsøg vilde udfordre, at Kronprinsen og hans brave Armee strax maatte vende tilbage til Riget, da deres Nærværelse i Frankrige endnu fornødiges for at sikre de Allierede et fuldkommen heldigt Udfald. Vi mener ikke, at han skulde berøves den Belønning, som skyldes hans udmerkede Tjenester; men vi bærer ingen Tvivl om, at britisk Ædelmodighed ikke vil anse Afstaaelsen af endnu en anden fransk Koloni at være for høi en Pris for de Fordele, som ved hans Bestræbelser

er vundne, ja endog, at Rusland, ligesaa mægtig i Fred som stor i Krig, ei vilde negte at tilbagegive Sveriges gamle Besiddelse, Finland, som det blot udrev af sin svage Nabos Haand paa en Tid, da denne handlede under Napoleons Indflydelse."

The courier af 21de Februar indeholder samme Efterretning om, at Norge har erklæret sig for at være en fri og selvstændig Stat under Prins Kristian Frederik Bestyrelse, ledsaget med følgende Anmærkning:

„Der siges, at denne Begivenhed vil sætte det britiske Guvernement i en meget besværlig og indviklet Situation. Men hvorledes det? Det er en Sag, som ene og alene angaar Danmark, Norge og Sverige, og hvad der vil være nødvendigt at foretage, maa ske imellem dem selv indbyrdes; vor Mellemvirkning kan ikke blive forlangt. Ved den anden Artikel af vor Traktat med Sverige forpligtede vi os til „ikke alene ei at modsætte os Forbindelsen og den vedvarende Forening af Norge som en fuldkommen Part af Kongeriget Sverige, men tillige at bistaa Kongen af Sverige til denne Hensigts Opnaaelse, enten ved vor gode Mellemvirkning eller ved at anvende, hvis saadant skulde anses nødvendigt, vor Søstyrke til at handle i Forening med den svenske og russiske Magt"; men det danske Hof har, ved at afstaa Norge til Sverige efter den med samme sluttede Traktat og ved at modtage Pomern til Gjengjæld, gjort hin Anvendelse af vor Sømagt unødvendig."

Naar v. Holten i denne Meddelelse udtaler, at de her paaberaabte Aviser kunde betragtes som den britiske Regjerings Organer, gjorde han sig skyldig i bevidst Usandhed; — de repræsenterede en vistnok i enhver Henseende agtværdig, oplyst og særdeles human Fraktion af Oppositionen; men denne var dog — særlig hvad det norske Spørgsmaal angaar — ikke meget talrig. Dette vidste naturligvis Vestlandets Forretningsmænd meget godt, og von Holtens Usandhed skulde derfor gjøre et meget ufordelagtigt Indtryk paa dem. Han søgte da at komme fra den ved en Bekjendtgjørelse, han indrykkede i det følgende No. af Bladet, om, at der var lagt Embargo i England paa samtlige derværende norske Fartøier i Paavente af, at der maatte indløbe officielle Underretninger om, hvad der var foregaaet i Norge, men at Tilførsel dog endnu skulde kunne ske i engelske og andre Fartøier under venskabeligt Flag.

Medens Valgene til Rigsforsamlingen paa Eidsvold foregik og medens der med Udlandet forhandledes om Norges statsretslige Stilling, blev der af Prinsregenten foretaget en Række Regjeringshandlinger, der dels gik i Retning af at fremhæve den afgivne Uafhængighedserklæring og imødekomme forskjellige af Nationen tidligere udtalte Ønsker, dels ogsaa — hvad man med større eller mindre Ret har paastaaet — var beregnede paa at vinde for Prinsen forskjellige af de Samfundsklasser, der vilde komme til at øve Indflydelse paa den sammentrædende Rigsforsamling. De vigtigste af disse Foranstaltninger skal her i Korthed omtales.

Under 27de Februar udfærdigede Prinsregenten et Reskript om et eget Orlogs- og Koffardiflag for Norge. Ved dette, som først bekjendtgjordes den 16de Marts, blev det bestemt, at Flaget skulde være rødt med et hvidt Kors og med den norske Løve med Hellebard i gul Farve i øverste Affnit*).

Allerede tidligere havde det flere Gange været Prinsregentens Agt at oprette et Regjeringsraad for Norge, og med Affattelsen af Instrux for dette havde Konferentsraad Karsten Anker været ham behjælpelig. Men først den 2den Marts blev dette Regjeringsraad, der under Regenten skulde varetage Landets indre Styre, anordnet, og til Medlemmer af dette udnævntes følgende 7 Mænd:

1. Fredrik Gottschalk v. Haxthausen, Generalmajor, Stk. af Db., til Chef for 1ste Departement;

2. Markus Gjøe Rosenkrantz, Kgl. dansk Kammerherre, Stk. af Db., til Direktør for Rigsbanken;

3. Karsten Anker, Kgl. dansk Konferentsraad, til Chef for 5te Departement;

4. Mathias Leth Sommerhjelm, Konferentsraad, R. Db. Amtmand over Smaalenene, til Chef for 3die Departement;

5. Jonas Collett, R. Db., Amtmand over Buskeruds Amt, til Chef for 2det Departement;

6. Nils Aall, R. Db., til Chef for 4de Departement og 2det Medlem af Over-Provideringskommissionen; og

7. Karsten Tank som Medlem af 1ste Departement i Regjerings-Raadet.

Alle Sager uden Undtagelse vedkommende Landets indre Bestyrelse, som før blev indsendte til de kongelige Kollegier eller det forhenværende Statholderskab i Norge, skulde herefter tilstilles Regentskabet.

For Regjeringsraadet blev der med Hensyn til Forretningernes Gang og Inddeling udfærdiget følgende Instrux:

1. Forretningerne skal deles mellem 5 Departementer, nemlig:

Første Departement: Samtlige Sager, som angaar Rigets finantsielle Forfatning, Skattevæsenet og offentlige Oppebørseler; Ligning af Udgifter, som skal bæres af det almindelige og alle Ordrer til Kassedirektionen om Summers Anvisning paa Zahlkassen, Stiftamtstuekasserne eller andre offentlige Kasser, og al Korrespondance det almindelige Regnskabsvæsen vedkommende.

Andet Departement: Samtlige til den indvortes Bestyrelse henhørende Sager, hvilke af Overøvrighederne indstilles, eller Sager, som fra Stiftsdirektionerne fremsendes, vedkommende Forvaltningen af de beneficerede Godser og de offentlige Stiftelser; Politifaget; Vei- og Telegrafsager; Post- og Skydsvæsenet; samt Sessions-Sager.

Tredie Departement: Tilsyn med Retspleien; alle Sager, hvori der forekommer juridiske Kvæstioner; samtlige Bevillingers Udfærdigelse, som forhen expederedes gjennem det Kgl. danske Kancelli.

*) Dette Flag holdt sig længst paa Nordlandsjægterne, der endnu i Firtiaarene førte det.

Fjerde Departement: Alle Handels- og Toldsager, saavel hvad det Exekutive som Regnskabsvæsenet ved Toldsaget angaar.

Femte Departement: Landets økonomiske Forvaltningsgrene: de offentlige Manufakturer og Fabrikanlæg; Skov- og Bergvæsenet.

2. Ethvert af Regjeringsraadets Medlemmer overtager et Departements Portefeuille og er ansvarlig for de Sagers Fremme, som hører til de derunder sorterende Fag. Hvert Departement har sit særskilte Bureau, Bureauchef og Kontorbetjente, hvilke fører Protokollerne under vedkommende Medlems Tilsyn.

3. Samtlige Breve til Regentskabet aabnes af Regenten, naar han selv i Kristiania er tilstede, eller, i Hans Fraværelse af Raadets første Medlem, og fordeles disse af Regenten eller dette Medlem til de forskjellige Regjeringsraader, alt efter det Fag, som hver forestaar.

4. Løbende Sager fremmes af hver Departements-Chef uden foregaaende Referat og naar Sagerne er expederede, forelægges Expeditionerne Regenten til Underskrift paraferede af Bureauchefen og underskrevne af Departementschefen selv som Medlem af Regjeringsraadet, saaledes:

Regentskabet i Norge, Kristiania den 1814.
undertegnet

N. N.
Regjeringsraad.

N. N.

5. Sager af mere Vigtighed foredrages Regenten af vedkommende Departementschef til høieste Resolutions Modtagelse; de skal, saafremt en deshastigere Bestemmelse ikke udfordres, cirkulere iblandt Raadets Medlemmer, og først derefter refereres, og vil Regjeringsraadet, foruden tvende bestemte Samlingsdage ugentlig, vorde tilsammenkaldt i de Tilfælde, hvor Regenten anser det nødvendigt.

6. Naar Regenten har resolveret eller undertegnet en Expedition, falder Ansvaret for Sagens Afgjørelse bort fra Departementschefen, hvorimod Ansvaret for, at Sagen har været vedbørligen oplyst, og at Expeditionen intet Ophold har lidt, fremdeles paaligger Departementschefen eller Regjeringsraadets Medlemmer, hvis Sagen er diskuteret og underskrevet af dem samtlige.

7. Naar Regjeringsraadet er sammenkaldt, holdes i Forsamlingen en Deliberations-Protokol, i hvilken Regentskabets Sekretær indfører alle skriftlige eller mundtlige Vota af Regjeringsraadets Medlemmer samt Regentens Resolution. Alle de Sager, som saaledes expederes efter denne Protokol, underskrives af samtlige Medlemmer af Regjeringsraadet paa ovennævnte Maade og paraferes af Regentskabets Sekretær.

8. Ansøgninger om Forfremmelse, Forflyttelse eller Afgang forelægges Regenten til Resolution af den Departementschef, under hvem Embedet, efter ovenstaaende Forretningernes Fordeling, direkte sorterer, og Bestallingerne eller Beskkedigelserne expederes derefter igjennem Regentskabets Sekretariat, paraferede af Regentskabets Sekretær, hvilken fremdeles vil have at parafere alle offentlige Bekjendtgjørelser, og de Dokumenter, som udstedes under Rigets Segl.

9. Alle Sager, som Departementschefen maatte fordre nærmere oplyst, indstiller han til Regenten at maatte gaa til vedkommende Embedsmænds Erklæring. Saadan Befaling udsteder Regenten gjennem sit Sekretariat, ved hvilket en Protokol føres over alle til Erklæring fremsendte Sager, og først

naar Sagerne returnerer med Erklæring, indføres de, og fremmes i Departementet.

10. I Regentens Fraværelse behandles alle løbende Sager saaledes som ovenfor nævnt er, kun med den Forskjel, at samtlige Expeditioner fremsendes til alle Medlemmers Underskrift, og det første Medlem ved sidst at faa den tilbage, er forpligtet til, saafremt tvende Medlemmer er af en fra Expeditionen afvigende Mening, at foretage dem i det forsamlede Regjeringsraad. Alle Sager af Vigtighed cirkulerer og foretages dernæst i denne Forsamling.

11. Den dueligste Bureauchef konstitueres til, i Regentskabs-Sekretærens Fraværelse, at føre Deliberations-Protokollen og besørge Expeditionerne for Regjeringsraadet, og hans Bureau forestaaes imidlertid af en anden dertil duelig Kontor-Betjent, dog under hans Tilsyn.

12. Regjeringsraadet er i Regentens Fraværelse, eller naar Sygdomstilfælde maatte hindre ham i at deltage i Forretningerne, bemyndiget til at decidere efter de fleste Stemmer, og paa eget An- og Tilsvar, i alle Sager, som fordrer hastig Afgjørelse; men alle Sager af Vigtighed, der taaler Opsættelse, sendes Regenten til Decision.

13. Beretning over de af Regjeringsraadet afgjorte Sager tilstilles Regenten ugentligen, medens han er fraværende.

14. Alt Provideringsvæsenet vedkommende sorterer indtil videre under Over-Provideringskommissionen, der staar umiddelbar under Regenten og refererer direkte til denne. Disse Sager foretages kun efter Regentens specielle Befaling i Regjeringsraadet.

15. Ligeledes vil Oplysningsfaget, det lærde og Almueskolevæsenet, samt alt, hvad der vedkommer geistlige Embeders Besættelse, ikke sortere umiddelbar under Regjeringsraadet, men provisorisk underlægges en egen Komite, som direkte forestiller disse Sager til Regenten.

16. Medlemmerne af Regjeringsraadet har selv at foreslaa de Personer, der som Bureauchef og Kontorbetjente ved deres Departement ønskes ansatte, enten af det ved Sekretariatet nuværende Personale, eller andre dem bekjendte duelige Subjekter, hvilke de af Regenten vil vorde udnævnte.

17. Bureaucheferne skal være pligtede til, at meddele Regentskabets Sekretær alle de Oplysninger af Protokollerne, som han maatte forlange, samt de skriftlige eller mundtlige Underretninger, som fornødiges.

Noget særeget Udenrigsdepartement blev saaledes ikke oprettet. General, Grev Schmettow, som Prinsregenten søgte at overtale til at modtage Udenrigsministerens Portefeuille, undslog sig derfor paa Grund af sin fremrykkede Alder og svækkede Helbred. Det blev fornemmelig Prinsens Sekretær v. Holten, der kom til at gaa Prinsregenten tilhaande i de herunder hørende Sager.

Heller ikke blev der oprettet noget Krigsministerium og Kultusministerium. Militærvæsenet blev fremdeles henliggende under Kommissariatslegiet, hvis Chef Harthausen var, og Kommandosagerne besørgedes af Regenten selv med Adjutantstabens Hjælp.

Kirke- og Undervisningsvæsenets Sager henlagdes under en — ligeledes under 2den Marts oprettet — provisorisk Komite, bestaaende af Biskop Bech og Professorerne Treschow og Sverdrup. For denne Komite, der havde at bestyre Oplysningsfaget, det lærde og Almueskolevæsenet samt alt,

hvad der vedkom geistlige Embeders Besættelse i Riget, og som i disse Sager skulde have direkte Forestilling for Regenten, blev der udfærdiget følgende Instrux:

1. Komiteen har sit særskilte Bureau, Bureauchef og Kontorbetjente, hvilke fører Protokollerne under deres Tilsyn.

2. Løbende Sager fremmes strax af Komiteen, men Sager af Vigtighed foredrages Regenten, til høieste Resolutions Modtagelse af et af Komiteens Medlemmer, imellem hvilke Referatet ugentligen afvexler, og er de samtlige ansvarlige for, at Sagen forinden har været vedbørligen oplyst og at Expeditionen intet Ophold har lidt.

2. Ansøgninger om Forflyttelse, Forfremmelse eller Afgang forelægges Regenten med detailleret Forestilling til høieste Resolution; og Bestallingerne eller Beafskedigelse expederes derefter igjennem Regentskabets Sekretariat, paraferede af Regentskabets Sekretær.

4. Beretning om de af Komiteen afgjorte Sager tilstilles Regenten ugentligen.

5. Komiteens Medlemmer har selv at foreslaa de Personer, der som Bureauchef og Kontorbetjente ønskes ansatte, hvilke da af Regenten vilde vorde udnævnte.

Landets finantsielle Stilling var fremdeles meget vanskelig. Den private Laane- og Diskontoindretning, som ved Reskript af 20 Oktober 1813 var besluttet oprettet i Norge, kom ikke istand, til Trods for at der subskriberedes ikke ubetydelige Beløb til disse Institutter. Før sin Afreise til Throndhjem havde Kristian Fredrik givet Befaling til Udfærdigelsen af Repræsentativer til et Beløb af 3 Millioner Rigsbankdaler, — de saakaldte „Prinsesedler“ —, hvoraf der ialt udgaves 1824925 Rbd. Men disse havde foruden at være usunderede ogsaa den Feil, at de med Lethed lod sig eftergjøre. De var trykte med almindelige Typer paa sædvanlig Trykpapir. Foruden den af Regjeringen autoriserede Seddelpresse gik derfor ogsaa snart et Par andre ikke autoriserede i Gang med deres Trykning, hvilket selvfølgelig ikke skulde styrke Prinsesedlernes Kredit. Ifølge Anordning af 30te Juli 1813 var der bleven oprettet en norsk Rigsbank i Kristiania, — en af de tre Hovedafdelinger, hvori den dansk-norske Nationalbank skulde deles. Direktørerne for denne Bank ses at være udnævnte i Januar 1814, og ved Skrivelse af 21 Februar fik disse Forskrift om at følge de Regler, som var udfærdigede for Rigsbanken i Kjøbenhavn. Under 7de Marts udfærdigedes følgende provisoriske Regulativ for den norske Regjering:

1. Det paaligger den norske Rigsbanksbestyrelse snarest at befri sig for Forpligtelserne til at indløse de i Danmark udstedte Pengerepræsentativer og kun at faa norske Penge i Cirkulation i den norske Stat. Hvo, som vil have danske Penge ombyttede med norske, skal melde sig i Kjøbstæderne inden 14 Dage, paa Landet inden 2 Maaneder, i Finmarken og Nordlandene inden 6 Maaneder. Efter den Tid ophører al Forpligtelse for Norges Rigsbank til at indløse danske Sedler.

2. Rigsbanken begynder strax at modtage Statholderskabets udstedte Rigsbanksedler til Omvexling mod mindre samt vedbliver sukcessive at tilbytte

sig samme saaledes, at de alle senest ved dette Aars Udgang kan være inddragne.

3. Til at besørge Indløsningen af disse Repræsentativer, som og til at bestride Statens Udgifter, bemyndiges Rigsbanken til at fabrikere for det første 8 Millioner Rigsbank R. B.

4. De paa faste Eiendomme i Norge efter 5te Jan. 1813 paabudne 6 pCt. skal anvendes til at indløse de i Norge udstedte og udstedende Repræsentativer.

5. Den i Danmark intenderede private Nationalbank kan ikke organiseres i Norge, hvorfor de, der har indbetalt for at faa Aktier derfor, kan faa deres Penge tilbage".

Under den sidste Tid af Foreningen mellem Danmark og Norge var der bleven paalagt forskjellige nye Skatter. Under 14de October 1813 var der saaledes bleven paalagt en Afgift af 8 Procent for en Gang paa Varer, som fandtes i Forraad til Salg, til Bearbeidning eller til længere Tids end et Aars Forbrug: "saasom — heder det — Kongens nærværende Indtægter ikke er tilstrækkelige til at afholde de overordentlige Udgifter, som Konjunkturerne og især Forsvarsvæsenet har gjort fornødne". Under 8de September s. A. blev det befalet, at alle Toldafgifter i Danmark og Norge skulde erlægges i rede Sølv; men dette Paabud skulde ikke yde Statskassen stor Hjælp, da Skibsfarten nu var for ophørt at regne, da der ikke udfærdiges flere Licencer. Under 25de October udskreves der er Mobilieskat af al rørlig Formue, som bestod af Indbo, Husgeraad og Bohave, der skulde erlægges i Forhold til sammes Mængde og Værdi.

Der var disse forskjellige Statsindkomster, hvis Inddrivelse tildels først nu kunde paabydes, hvorpaa den norske Stat foreløbig skulde flyde.

Det rastløse Arbeide, som Prinsregenten saaledes udfoldede, blev i den første Halvdel af Marts Maaned afbrudt ved en Reise, som han foretog til Smaalenene, netop paa den Tid, Grev Schmettow førte sine ovenfor omtalte Forhandlinger med Grev Essen. Det var Prinsregentens Hensigt at være ved Haanden, om denne skulde lade sig formaa til en Sammenkomst.

"Den 6te denne Maaned" — melder "Tiden" for 16de Marts — "afreiste Hs. Høihed til sit Hovedkvarter Hafslund. I Moss toges Nattekvarter paa Jernverket hos Agent Semb. Den 7de om Morgenen Kl. 9 gaves Byens Embedsmænd og Borgere Audiens, hvorefter Reisen fortsattes til Hafslund, hvor Høistsamme ankom Kl. 3 Eftermiddag.

Den 10de om Morgenen tog Hs. Høihed til Fredriksstens Fæstning, hvor en Del af denne og de befalede Forsvarsanstalter blev tagne i Øiesyn, over hvilke Hs. Høihed ytrede sin Tilfredshed for Stedets værdige Kommandant, Generalmajor v. Ohme.

Fra Fredrikssten behagede det Hs. Høihed at tage til Regjeringsraad Karsten Tank paa Rød ved Frederikshald, hvor før Middagstaffelet var stor Cour. Ved Taffelet blev med de mest levende Glædesytringer udbragt

Skaalen: "Held for Norges elskede Regent!" og af Høistsamme igjen Skaalen "Held for gamle Norge!"

Hs. Høihed behagede at overnatte paa Rød, og den følgende Dags Formiddag (den 11te Marts) at begive sig til Fredriksstad. Ved Guslund præsenterede Generalmajor v. Staffeldt det Norske Jægerkorps, hvis skjønne Holdning frembød et stolt Syn. Et tre Gange gjentaget Hurra for Norge og dets elskede Regent blev udraabt.

I Fredriksstad paraderede Garnisonen. Hs. Høihed behagede at aftræde hos Kommandanten, Artilleri-Oberstlieutenant v. Hals, hvor saavel den civile Øvrighed som Garnisonens Officerer blev forestillede. Fæstningen blev tagen i Diesyn, hvorpaa Reisen fortsattes tilbage til Hafslund.

Den 12te om Formiddagen tiltraadtes Tilbagereisen til Kristiania. Generalmajor v. Staffeldt præsenterede tvende Bataillоner af det Thelemarkske Regiment, den ene ved Karlshuset, den anden 3/4 Mil derfra paa den saakaldte Posthusbakke. Ogsaa her tilønskedes Norge og dets elskede Regent Held med et 3 Gange gjentaget Hurra.

Efterat Hs. Høihed paa Moss havde taget Middagsmaaltid hos Agent og Ridder Semb, fortsattes Reisen til Kristiania, hvor Hs. Høihed ankom Kl. 10 om Aftenen i høieste Velgaaende."

Umiddelbart efter Hjemkomsten fra denne Reise fortsatte Prinsregenten Rækken af de Regjeringsforanstaltninger, hvorved forskjellige Institutioner, som hidtil havde været fælles for Danmark og Norge, omplantedes helt paa norsk Grund.

Under 18de Marts kundgjordes, at Prinsregenten paa Forestilling af Regjeringsraadets første Departement havde fundet sig foranlediget til at ophæve den norske Kassedirektion og i Stedet anordnet Oprettelsen af et Bureau for Anvisningsvæsenet under Navn af 1ste Departements Bogholderkontor, hvorfra alle under Kassedirektionen henlagte Sager for Fremtiden vilde være at expedere ved Anvisninger, umiddelbart udfærdigede gjennem Regjeringsraadets første Departement.

Under 20de Marts udfærdigedes Plakat angaaende Oprettelsen af "den norske almindelige Enkekasse", der skulde sikre Enker efter norske Embedsmænd et tilstrækkeligt Udkomme og bestyres af en Direktion, bestaaende af Stiftamtmanden over Akershus Stift og Generalauditøren for Landetaten i Norge efter de samme Regler og Grundsætninger, som var paabudne i Fundatsen for den under 30te August 1775 oprettede almindelige Enkekasse.

Ved Siden af disse Foranstaltninger blev der ogsaa truffet flere, i hvilke man vilde se Udslag af Prinsregentens Jagen efter Popularitet. Dette var ialfald ikke Tilfældet med den, som herefter først skal anføres, som tvertom er et Vidnesbyrd om den ægte liberale Tænkemaade, som besjælede ham.

Der 28de Marts udgik "Anordning angaaende Spidsrod-Straffens Afskaffelse ved den norske Arme." I Stedet for denne afskyelige Straf, der

kun altfor ofte gav ulykkelige norske Bondegutter et Knæk paa Legemet eller paa Æren, som aldrig skulde forvindes, traadte ensomt Fængsel i 10—90 Dage paa tarvelig, men tilstrækkelig Kost. Ved denne Anordning udtalte Prinsregenten, at han vilde give "Norges hæderlige og brave Landkrigere af Underklasserne et Bevis paa sin Agtelse", og det opfattedes ogsaa som saadant. Foranstaltningen skaffede ikke blot Prinsen, men ogsaa dens egentlige Ophavsmand, Generalauditør Kr. A. Bergh, megen Popularitet.

Ved Plakat af 5te Oktober 1813 var der til Armeens Brug bleven udskrevet en betydelig Korn- og Furage-Leverance af Stifterne Akershus og Kristianssand, hvoraf Halvdelen skulde leveres strax, medens den anden Halvdel skulde forblive i Eierens Værge, uden at det dog maatte røres, før Brugen deraf var anvist. Denne Ydelse skulde kun være et Laan, som skulde tilbagebetales Yderen inden 3 Maaneder efter Leverancen med en Skjæppe Overmaal, ligesom og Transportomkostningerne skulde udredes. Under 28de Marts bekjendtgjorde Prinsregenten, at den resterende Halvpart af dette Kornlaan vilde blive uopkrævet, og gjorde paa samme Tid Undskyldning for, at den oppebaarne Halvpart ikke var bleven tilbagebetalt, samt lovede, at dette nu med det første skulde ske. Det skulde dog staa enhver frit for at modtage Betaling for det leverede Korn hos Fogden efter en Middelpris af 2de løbende Aars Kapiteltaxter.

Til disse Foranstaltninger kan endelig ogsaa regnes den under 16de April til Gunst for de rige bergenske Kjøbmænd udstedte Suspension af en Forordning af 20de Oktober 1813 om Berigtigelsen af Nordlændingens Gjæld og Nordlandshandelens Frigivelse*).

Det var især Provideringsvæsenet, Prinsregenten tog sig af med stor Iver. Under 28de Februar skriver han i sin Dagbog:

"Jeg har overværet et Møde af Kjøbmænd i Kristiania angaaende en Subskription til Indkjøb af Korn. Jeg lagde dem Sagen ret paa Hjerte og lod dem forstaa, hvor vigtigt det var at give et storartet Exempel paa Patriotisme; jeg tegnede mig for 200 Aktier, 20000 Rbd. Der blev tegnet 142600 Rbd.".

Ogsaa i andre Byer ses lignende Kornforsyningsselskaber at være oprettede, saaledes i Drammen og Throndhjem. Paa det sidste Sted ialfald synes dette at være gaaet til halvt ved Tvang. I et Brev fra en Privatmand i denne By, dateret 18de Marts, heder det: "Alle, som haver Navn af Kjøbmand, har i denne Uge været opkaldet paa Raadstuen efter Prinsens Ordre for at opgive, hvormeget Korn enhver vilde forbinde sig til at forskrive, og

*) Ifølge denne Forordning skulde Nordlændingernes Gjæld til Kjøbmændene i Bergen gjennemgaaes af Fogder og Sorenskrivere i Fællesskab i Nordlandene, og naar Gjælden var ordnet med Kreditor, skulde det Baand være løst, som ved Forordningen af 7de August 1697 var paalagt Indvaanerne i Nordlandene, at de ikke maatte sende sine Varer andetsteds hen end til Bergen og Throndhjem, og som for Bergens Vedkommende senere var skjærpet derhen, at de ikke maatte handle med andre Kjøbmænd end dem, til hvilke de var gjældbundne.

de, som vægrede sig derfor, skulde noteres i Protokollen som slette Mænd i Samfundet, men de, som fandtes villige, skulde kunne gjøre Regning paa Prinsens Yndest for sig og sine Børn. Dette hjalp til Tegning; men de siger, de ved ikke, hvorledes de skal kunne holde dette Løfte."

Ved en klog Benyttelse af Omstændighederne skulde det i Løbet af Vaaren lykkes Nordmændene at faa indført betydelige Kvantiteter af Korn i Landet, før de svenske og britiske Krydsere, som den strenge Vinter havde nødt til at lægge op, igjen kunde indfinde sig i Farvandene. Saaledes kom der flere større Partier fra England til Bergen i neutrale Skibe, og trods den strenge Kystblokade, som senere hen fandt Sted, skede der adskillig Tilførsel i fiendtlige Skibe. Skjønt Svensken ikke lod det skorte paa god Villie til at faa Norge udhungret, skulde det have lange Udsigter til det. I Aarets Løb herskede der ikke Hungersnød, ihvorvel Priserne paa Nødvendighedsartikler gik meget høit. De umiddelbare offentlige Byrder, som blev Folket paalagte, var og føltes nemlig ikke meget trykkende, og den private Hjælpsomhed, som de mere bemidlede viste de mindre bemidlede, maa gjennemgaaende kaldes meget betydelig.

De fleste af de Regjeringsanstaltninger, som her er opregnede, kan til en vis Grad kaldes Suverænetetshandlinger eller, om man vil, en Fortsættel af Suverænetetens gamle Kollegialstyre. Dette var da ogsaa Grunden til, at mange paa denne Tid nærede Mistro til den nye Tingenes Orden og troede, at alt, hvad der forberedtes, kun tilsigtede en Tilbagevenden til det gamle Enevælde. Navnlig vakte det længe megen Uro, at Prinsen skulde have erklæret sig for afgjort Modstander af Trykkefriheden, til Trods for alle de Forestillinger, som Biskop Bugge i denne Henseende skulde have gjort ham. Endnu den 27 Februar erklærede Prinsregenten for Nils Aall, at han ikke troede, at Forordningen af 27 September 1799 var til Hinder for en maadeholden Trykkefrihed, og at han aldrig vilde tilstede Anonymitet. Efter hvert, som han merkede, hvor sterkt Folkets Ønske om ubegrænset Ytringsfrihed var, undergik hans Anskuelser ogsaa i denne Henseende en ikke ubetydelig Forandring.

I det hele taget havde Prinsen siden det omtalte Notabelmøde paa Eidsvold tilegnet sig en mere og mere liberal politisk Opfatning. Fra at ville oktroiere en konstitutionel Regjeringsform, som hans Hensigt fra først af synes at have været, var han stadig gaaet videre og videre i Anerkjendelsen af Folkets Suverænetet. Da han den 5 Marts lod den svenske Konges Proklamation trykke i „Tiden" „som et historisk Aktstykke", laa der bag de faa Indledningsord, hvormed Offentliggjørelsen ledsagedes, en seirsikker Bevidsthed om, at han maatte have hele Nationen med sig. Saa dristigt forekom dette Skridt mange af dem, som allerede i de Tilsagn, Proklamationen indeholdt, saa en brat Forandring i Rigets statsretlige Forhold, at man troede for ramme Alvor, at Prinsregenten vilde holde det norske Folk for Nar, ja i Hovedstadens Intelligentsblad læstes der endog Skumlerier i den Retning.

Men disse Mislyd overdøvedes rent af den Jubel, som hilsede hvert Skridt, hver Handling, Prinsregenten foretog. Kristian Fredrik var rent bleven en Nations Afgud, som man hyldede baade i Tide og Utide. Presterne politiserede fra sine Prædikestole, som om der stak Nationaldeputerede eller Borgere og Borgerinder i hver især af deres „dyrekjøbte Medforløste". Der prædikedes i disse Dage mindre om Kristus end om Kristian Fredrik, og enkelte af Hovedstadens Prester — t. Ex. Sigwart, den senere Biskop i Kristianssand — mente endog at ramme Hovedet paa Sømmet, idet han Gang paa Gang kaldte denne „vor Frelser". Naar selv Slotsprest Klaus Pavels, der vel kunde kaldes Festtaleren i egen Person, kunde tage Forargelse af sine Embedsbrødres Udgydelser, kan man slutte, hvor høit Smigeren gik.

Den Iver og Interesse, som Prinsregenten lagde for Dagen i de forberedende Arbeider for Landets fremtidige Konstitution, fandt Efterligning i vide Kredse, idet der kandestøbereredes over det hele Land. Enhver, der havde tittet paa en statsretslig Haandbog eller paa anden og tredie Haand havde gjort en Smule Bekjendtskab med konstitutionelle Statsformer, kunde diske op med uforgribelige Formeninger om, hvad der burde staa i den Grundlov, Norge skulde faa. I Kristiania blev denne ørkesløse Farce dreven næsten til det utaalelige, og selv Prinsregenten fandt, at den Politisering, som her drevės, og som han dog ikke skulde se saa ganske ublidt til, gik for vidt.

Der blev af patriotiske Mænd gjort velmente Forsøg paa at lede denne politiserende Strømning i en sundere Retning. Blandt disse maa nævnes Udgivelsen af Presten Nils Wulfsbergs „Journal for Lovgivning, Rigsforfatning og Politik," hvoraf der dog kun udkom tre Hefter, og Udsættelsen af en Præmie for det bedste Udkast til Grundlov for Kongeriget Norge.

Samme Dag, som Bededagen holdtes i Kristiania, blev der i „Tiden" indrykket en Indbydelse til en Præmiekonkurrance om "den bedste og Censorerne tilfredsstillende Afhandling om Norges tilkommende Regjeringsform, bygget paa sand borgerlig Friheds- og Retfærdigheds Grundsætninger, samt en vis Fordeling af Magten*)." Det prisbelønnede Skrift skulde tilligemed de bedste Afhandlinger, som maatte indkomme, indtages i en annonceret Journal for Rigsforfatning. Til denne Præmie aabnedes der paa samme Tid Subskription, og den fandt saa stor Tilslutning, at Præmien for den bedste Afhandling kunde fastsættes til 6000 Rdr. D. K. eller 1000 Rdr. N. V. og for de to næstbedste til respektive 2000 og 1000 Rdr. D. K.

Vi kan nu omstunder, da vort Land i 80 lykkelige Aar har levet sit konstitutionelle Liv, smile af det i flere Henseender umodne politiserende Røre,

*) "Afhandlingen", heder det i Redaktørens Avertissement, "maa være skreven i Modersmaalet og indleveret til Undertegnede i de første Dage af April Maaned d. A., forsynet med en Devise og Forfatterens Navn i en lukket Seddel. Afhandlingerne bedømmes af en dertil udvalgt Komite af erkjendt retskafne og kyndige Videnskabsmænd her i Staden."

som herskede her i Vaaren 1814. Men der var intet usundt i Bevægelsen, og det er merkeligt at se, hvor snart og hvor let man fandt sig tilrette overfor de nye Forhold. For en stor Del har dette sin Grund i, at der ikke blot politiseredes og filosoferedes over Norges Fremtid; men trods de Trængselskaar, hvori Folket befandt sig, herskede der hos store og smaa en Offervillighed overfor Staten, som ytrede sig paa forskjellig Vis. Der forberedtes Subskription til Fædrelandets Bedste i Throndhjem i de Dage, da Prinsen opholdt sig her, og denne aabnedes 1ste Marts med følgende „Opfordring for Norges Sag":

"Nordmænd!

Timen er kommen, da det maa bestemmes, om Norge skal gjenvinde sin gamle Ære og Selvstændighed, eller om det skal paatage sig forhadte Lænker under et fremmed Aag. Aldrig var Nordmandens Bryst lukket for Frihed og Ære; ikke heller er Sønnerne, trods mangeaarig Dvale, vanslægtede fra fribaarne Fædre. Hellige Frihed! jublende reiser vi atter dit Tempel paa Norges Klippegrund: alle Fjelde gjenlyder af dit Navn, og høit skal din stærke Lue flamme, lig Fjeldets Varde til Skræk for Landets Fiender.

Held os, Brødre! at Forsynet skjænkede os efter lang Kummer at skue Norges Frihedsdag! Held den ædle Fyrste, som vældigen hævede det synkende Land i Veiret, gjengav Folket sit tabte Mod, og opofrede alt, for at dele Skjæbne med Mænd, som skylder ham deres Frihed! Snart samles vi i Templerne, for foran Guds Aasyn at sværge til Norges Sag! — denne høie Ed, som maa indgyde Ild og Mod i hver Nordmands Bryst. Herved er da Grundvolden lagt til den skjønne Bygning, men Brødre! lader os ikke glemme, at meget endnu staar tilbage, inden Verket er fuldbragt. Endnu maa talrige Hære underholdes til Landets Forsvar imod trædske Fiender, endnu savnes Fødemidler og Penge i Landet; men ved egen Kraft skal disse Mangler afhjælpes, og ved forenet Anstrengelse skal Landets Forsvarere ikke fattes Underholdning.

Brødre! lader os samles for at afgive en Del af vor Formue til vort gjenfødte Fædrenelands Tjeneste, og lad dette Skridt være det første Bevis paa, at vi oprigtigen vil handle for Norges Ære og Selvstændighed: lader os ikke give Sedler eller Repræsentativer, som vi vide at have undergravet Landets Velstand, men lader os give sand Værdi, hvorved hine kan blive overflødige. Lader os nedlægge vore Gaver for ham, som er Landets Velgjører, og som vil anvende dem til Norges Tarv, og lader os anse vore Ofre for Norges Sag som en Kapital, der vil indbringe os Ære og yde os og vore Børn og Børneborn rigelige Renter. Gud bevare Norge, og dets elskede Regent Prins Kristian Fredrik!"

Denne Opfordring fandt stor Tilslutning i Byen, blandt hvis bemidlede Beboere der blev sammenskudt endel Penge og Varer, som stilledes til Prinsregentens Raadighed, nemlig: 1720¾ Lod Sølv, 361¼ Rdlr. grov Kurant, 200 Rdlr. og 100 Lod i Skillemynt, 124 Skpd. Gar-Kobber, 370 £ Sterl., 83 Tønder og 20 Vog Mel, 35 Tønder salt Fisk, 530 Vog tør Fisk, 15 Vog Bladetobak, 2 Ankere Rom, og 10 Tønder Salt.

Ved Modtagelsen af Subskriptionslisterne paa denne Gave udtalte Prinsregenten:

"Med sandeste Erkjendtlighed har jeg modtaget det nye talende Bevis paa Trøndelagets patriotiske Sindelag, som det paa Indbydelsen af 1ste Marts d. A. tegnede betydelige Sammenskud vidner om.

Et Folk, hvis Sønner i Gjerningen viser, at intet er dem helligere end Nationalæren og Opretholdelsen af den Selvstændighed, under hvis Ly Borgerfrihed og Lyksalighed ene trives, er sterkt ved sig selv, og, beskyttet ved Gud den Almægtige, tør det haabe, at nyde Løn for dets Samdrægtighed i Fremtids lykkeligere Dage.

De Krigere, der kommer til at nyde godt af de tilbudne Levnetsmidler, vil dobbelt glæde sig ved, om fornødent, at værne om deres Velgjøreres Eiendom.

Anvendelsen af den subskriberede rede Valuta forbeholder jeg mig til Betaling af Korn for trængende i Throndhjems Stift, saasnart som den nationale Bank træder i Virksomhed, og saaledes tillader at anvende den paa en for Staten i det hele dobbelt gavnende Maade.

Jeg forbliver samtlige Deltagende i dette patriotiske Bidrag med Erkjendtlighed forbunden."

Det af Thrønderne saaledes givne Exempel fulgtes senere hen af mange andre Byer og Bygder, hvor der subskriberedes*) betydelige Værdier i Metaller og andre Varer.

Der dukkede dog ogsaa op mangfoldige Forslag i lignende Retning, der maa siges at have været mere eller mindre upraktiske. Kristianias Aviser flommede rent over af saadanne patriotiske Inserater og Forslag. Man foreslog saaledes, at alt Kirkesølvet skulde sendes til Mynten, og de velhavende Familier skulde beskattes rent til Armodsdom. "Da mange maaske ei vilde undvære at spise med Sølvskeer, men Nordmanden dog glad vil ofre Fødelandet det Overflødige, burde det blive en Skik, at Gjæster medbragte sin Ske i Selskaber", heder det som en Note til en høist velment rimet Opfordring i Intelligentssedlerne, hvis sidste Vers endte saaledes:

"Men for at Maalet des sikrere vinde
Norge et Alter oprette vi maa,
Der vore Dyder sin Næring skal finde,
Der vor Regent sin Hylding skal faa;
Vort Sølv og vort Guld vi der lægger ned,
Omgyrtlet med Sværdet til Kampen bered".

Men ikke alt i Bevægelsen var af det gode. Der forekommer ved Siden af og indimellem alle de vakre Træk af Patriotisme og Offervillighed ogsaa en hel Del stygge, som hvert Øieblik bringer i Minde, at vort Lands Historie i 1814 behandler smaa og smaalige Forhold hos et Nybyggerfolk, hvor meget dette end selv varierede Omkvædet om det gamle Norge, hvis Helteold var vendt tilbage.

Aldrig har man gjætet sin Næstes Handlinger, Ord og Tanker med saadan Samvittighedsfuldhed som i hine Dage, og i de høitstaaende paa hvert Sted

*) Udover Subskription kom det nemlig i de fleste Tilfælde ikke. I de Tilfælde, Gaverne virkelig ydedes, krævedes de nemlig tilbage, efterat Kristian Fredrik havde forladt Landet.

havde Prinsregenten — eller troedes han i ethvert Fald at have — skarpe Hørerør. Intolerance overfor alle, som ikke delte Flertallets Begeistring, var herskende under den fremkunstlede Exaltation, og Sladder og Bagvaskelse hørte til Dagens Orden. Det var efter fattig norsk Leilighed en hel Skrækregjering, som udøvedes. I Throndhjem optraadte saaledes Stiftamtmand Trampe ved sine Hjælpere og Hjælpershjælpere som en sand Busemand, og man var bange for at betro sine Tanker til Papiret, saasandt man ikke vilde være med paa Jubelen til Kristian Fredriks Ære. Jakob Aall fortæller, "at det var en sand Kval i de Dage at være tilstede i store Selskaber eller endog i Vennelag, naar man ei kunde deltage i de patriotiske Sværmerier og høie Talemaader om Nationens Kraft, Regentens Visdom og andre Staters Ugudelighed." G. P. Blom mener endog, "at man kunde takke Landets fysiske Beliggenhed og Nordmændenes mindre koleriske Temperament for, at de Trusler og Forbandelser, der skriftlig eller mundtlig udstødtes mod enhver, som ei blindthen hyldede Prindsen og hans Foretagender, ikke udartede til vilde Injurier og Grusomheder. Thi Terroristerne troede sig ved sin aflagte Ed berettigede og de mindre sterke derved forpligtede til at udskrige enhver afvigende Mening eller Betænkelighed som Mened eller Forræderi."

Ogsaa i Pavels's og Platous Optegnelser forekommer der Ytringer, der stadfæster disse Udsagn.

Der er ikke Tvivl om, at Flertallet af den norske Nation var mod en Forening med Sverige, og hvad enten Kristian Fredrik havde været her i Landet eller ei, vilde den have mødt en Modstand, som vilde være bleven saa meget mere fortvivlet, jo vanskeligere Stillingen maatte være.

Men der var ogsaa mange, som fandt det trøstesløst at sætte sig til Modværge, saaledes som Forholdene nu stillede sig. Hvis det kun havde været med Sverige, Nordmændene skulde have en Kamp at bestaa, vilde de fleste ikke have betænkt sig paa at foretrække Selvstændighed for at indgaa en Forening med dette Rige, ihvorvel man dog holdt en saadan for at være et mindre Onde, end Prinsregentens Tilhængere ansaa den for. Men der kunde ikke være nogen Mulighed for at hævde Selvstændigheden i en Kamp med Sverige, naar Storbritannien tog Parti mod Nordmændene. Alt, hvad disse efter unyttig Blodsudgydelse vilde opnaa, var ene og alene at udsætte sine Vaaben for Vanære, sit Land for Undertvingelse og sig selv for virkelig Trældom.

Kun faatalligt var det Parti hertillands, som paa disse Betingelser ønskede en Forening med Sverige. Dette, det saakaldte Anker-Wedelske Parti, førte i den Tid, Kristian Fredrik i Spidsen for den norske Reisning istandbragte den foreløbige Ordning af de nye Forhold her, vistnok en temmelig ubemerket Tilværelse; men det existerede dog og var Prinsregenten en Kilde til Frygt og Ærgrelse. Flere af dette Partis Mænd gjorde ham Forestillinger om, at han maatte anstille Beregninger over de Midler, han havde

til sin Raadighed, og over de Farer, han udsatte sig for. Men disse talte for døve Øren. Forøvrigt var Partiets Modstand mod Regentens Planer den mest passive, som tænkes kan, en Følge af, at Begivenhederne, der medførte Rigernes Adskillelse, var komne for brat og uventet til, at en Organisation kunde finde Sted. Der synes at have hersket ikke liden Uklarhed hos Partiets mere fremskudte Mænd om de Vilkaar, Nordmændene skulde opstille for en Forening med Sverige.*)

Sagen var, at Partiet i Øieblikket manglede Overhoved. Greve Wedel-Jarlsberg — "Jarlen paa Sæheim", som han ved denne Tid gjerne hørte sig kalde af Venner og Bekjendte — havde nemlig den hele Vinter igjennem ikke været i Landet og var endnu ikke kommen hjem, dengang Reisningen i Norge foregik. Man vidste ikke engang, om han var blandt de Levendes Tal. Der fortaltes saaledes, at han paa Opreisen havde fundet sin Grav i Skageraks Bølger; andre vilde vide, at han var bleven dræbt i Kjøbenhavn paa en saa afskyelig Maade, at Presterne i Kristiania ikke engang vovede at hviske det til hinanden. Hvad enten det ene eller det andet Rygte kolporteredes, ledsagede fromme Ønsker ham paa hans Henfart til det ubekjendte Hinsides, som om dette var den største Lykke, som kunde times det norske Folk. Men der verserede ogsaa andre Rygter om ham. Snart hed det, at han havde gjort Svenske af sig, snart fortaltes der, at han var i Danmark, og at han ikke kunde komme derfra. Men en vakker Dag, kort efter at Greve Rosen og Skiøldebrand var blevne afførdigede af Prinsregenten, hed det med Ærgrelse i "Patrioternes" Leir: "Greve Wedel er kommen tilbage!"

Greve Wedel var i Slutningen af November Maaned 1813 dragen nedover til Danmark for at skaffe Korn til den nødlidende Befolkning paa hans Svigerfaders Godser. Her opholdt han sig, medens Forhandlingerne om Norges Afstaaelse dreves og Kielerfreden sluttedes. Nu, da det stod enhver Nordmand frit for at forhandle om de nye Forhold, hvori Fædrelandet skulde træde ind, var det ham af største Vigtighed at komme hjem saa snart som muligt; men Isen stængte ham Adkomsten over Havet, og han maatte derfor bekvemme sig til at lægge Hjemveien over Kjøbenhavn og Sverige. I Kjøbenhavn havde han Afskedsaudiens hos Kong Fredrik VI,

*) „Anker — skriver Pavels den 4de Februar i sin Dagbog — er af den Mening, at vi bør overgive os til de Svenske, dog under visse Betingelser, og vil Svensken ikke ikke indgaa paa dem, da bør vi slaa til sidste Blodsdraabe. Han havde iøvrigt idag Statsprojekter nok, saasom, at der i hvert Sogn bør være en civil Embedsmand, der forener i sin Person Foged, Sorenskriver og Lensmand, virker alt i Forening med Presten og staar kun under en Generalintendant, der reiser rundt om for at paase, at alt gaar ordentligt ttl; at Bispeembederne skulde nedlægges og Amtsprovster vælges af Presteskabet, at det repræsentative System skulde indføres og Proprietærstanden, som paastodes udelukket fra den svenske Rigsdag, spille en Hovedrolle der. Det sidste Forslag synes at lugte vel meget af egen Interesse, og mod dem alle kunde gjøres vigtige Indvendinger“.

og denne saavelsom Ministrene Rosenkrantz og Schimmelmann medgav ham den Hilsen til Kristian Fredrik, at han ikke maatte modsætte sig Opfyldelsen af Kielerfredens Bestemmelser. Af Baron Tawast fik han Pas for Reisen gjennem Sverige, men vægrede sig for at kjøbe dette for den Pris, den svenske Gesandt fordrede, nemlig ved at aflægge Troskabsed til den svenske Konge.

Den 22de Februar om Aftenen kom Grev Wedel frem til Venersborg, hvor Grev Essen havde opslaaet sit Hovedkvarter. Af denne fik han en Smule Besked om, hvad der var foregaaet i Norge; men nærmere Efterretninger kom først herhen med Grev A. Rosen, da denne vendte tilbage fra sin tidligere omtalte Sendelse. Dette var Grev Wedel tvungen til at oppebie; men allerede den næste Morgen maa han have fortsat sin Reise. Ligeover for Grev Essen havde han erklæret sig for at være en Ven af Foreningstanken; men han vilde dog forbeholde sig fuld Handlefrihed. Dersom man i Norge nærede det Haab ved Englands og de øvrige Stormagters Bistand at kunne hævde sin Uafhængighed, og der var Udsigt til, at det vilde kunne lykkes, da vilde han være den første, som med Vaaben i Haand modsatte sig Svenskernes Indtrængen over den norske Grænse. "Den bjærve Frimodighed, der laa til Grund baade for den ene og anden af Wedels Ytringer", udtaler Professor Dr. Yngvar Nilsen," gjorde Indtryk paa Grev v. Essen og vandt ham dennes Agtelse. Men større havde heller aldrig Grew Wedel staaet end under dette sit Besøg i det svenske Hovedkvarter. Med sand patriotisk Takt afslog han at binde sig, da han af Naturforholdene nu var tvungen til at lægge sin Vei over Sverige. Han vilde staa sammen med sine Landsmænd. Kielerfreden og den dermed følgende Afstaaelse var for ham kun det første Skridt. Bagefter var det hans Tanke, at det norske Folk selv skulde bestemme over sin egen Fremtid i en Forening med Sverige, og derfor var det, han ikke vilde aflægge nogen Ed til den svenske Konge." Dette forholder sig vistselig saa; men Grev Essen og den svenske Minister Engeström lovede sig rigtignok, at de i Grev Wedel havde fundet en trofast Støtte for Foreningen, saa meget mere, som han for den førstnævnte aabent vedgik, at hans politiske Anskuelser ingen Forandring havde undergaaet.

Allerede før Greven kom tilbage til Norge, havde man her spurgt, at han havde været indom det svenske Hovedkvarter; det siger da sig selv, hvorledes dette blev opfattet. Sandsynligvis var det da ogsaa Grunden til, at han ikke blev tilbudt Plads i Regjeringsraadet, hvis Oprettelse synes at have været udsat i Paavente af Grevens Hjemkomst. Den 3die Marts havde han Audiens hos Prinsregenten. I Forgemakket stod hans Ven Jakob Aall. Greven gik da strax løs paa denne med det Spørgsmaal: "Hvad er det for dumme Streger, I gjør her i Norge?" Aall blev ilde ved over en saadan Aabenhjertighed paa dette Sted. Han fik ham bort i en Vinduesfordybning og advarede ham; man kunde under de forhaandenværende Forhold ikke være forsigtig nok, mente han. Greven skulde da ogsaa have bestemt sig

for at gaa frem paa en besindig Maade. Saa fik han Adgang til Prinsen. Efter dennes egen Beretning blev der slet ikke talt om, hvad der i de sidste Uger var passeret i Norge. Derimod overbragte han ham Kong Fredrik VI's Hilsen: "Hvis Prins Kristian bryder sig det mindste om sit Fædreland, saa sig ham, at han ikke maa sætte sig op mod Udførelsen af Traktaten." Prinsen førte Talen ind paa Grev Wedels Ophold i Venersborg, som han rent ud sagde var bleven mistydet. Greven undskyldte sig med, at han paa Grund af det ham af Tawast meddelte Pas havde været nødt til at lægge Veien over Grev Essens Hovedkvarter, hvor Feltmarskalken havde forlangt, at han skulde forblive, til Grev Rosen var vendt hjem fra Norge. "Hans Tale," skriver Prinsregenten i sin Dagbog, "gik ligesom Aalls*) ud paa, at man maatte beregne, hvad for Kræfter man havde, og hvilke Farer der kunde komme. Den norske Nation havde gjort vel i at erklære, at den vilde værge sine Rettigheder og sin Uafhængighed, men man kunde meget godt have underhandlet med Sverige for at holde sig en Dør aaben i Tilfælde af, at det gik galt, hvis Haabet, man havde til England ikke gik i Opfyldelse. Det er kort sagt ganske tydeligt, at Fyren ikke ser noget Ondt i en Forening med Sverige og lover sig Fordel deraf. Jeg tilkjendegav ham, hvor ilde slig Tale, som man her kaldte for svensk, kunde blive udtydet, og sagde, at jeg holdt det for hans Pligt oprigtig at sige mig, hvad han havde paa Hjerte, men jeg vilde advare ham om ikke at tale saaledes offentligt, da dette ikke kunde andet end virke nedslaaende og adsplittende paa Gemytterne. En Kopi af et Løfte fra Thornton til Svenskerne om, at Englænderne vilde blokere Norge, indtil de svenske Tropper var trængte ind og havde bemægtiget sig Fæstningerne, sønderrev han i min Nærværelse for at vise, at det ikke var hans Mening at gjøre nogen skadelig Anvendelse deraf. Forøvrigt vil han tale sin Sag paa Thinget og efter Opløsningen af denne Nationalforsamling tage sine Forholdsregler. Derpaa grundede han sine Forhaabninger; men jeg skal nok passe paa ham. Han viste ingen Lyst til at gjøre Tjeneste, ikke engang i Bankkomiteen, og talte kun ubestemt derom; der var i det hele taget noget paataget og forlegent over ham".

Til Trods for, at alt mellem Prinsen og Greven efter denne Fremstilling skulde være løbet nok saa fredeligt af, var dog Samtalen mellem dem meget høirøstet og heftig, og de, som stod ude i Forværelset, kunde skjønne, at det gik voldsomt til inde hos Prinsen, ihvorvel man ikke kunde skjelne Ordene og opfatte Ytringerne. Da Greven traadte ud af Audiensværelset, gik han med heftige Skridt, og hans Ansigt røbede, at han befandt sig i voldsomt Sindsoprør. Men da han begyndte at tale med sine tilstedeværende Kjendinger, kom snart alt i sine gamle Folder igjen.

*) Denne havde nogle Dage tidligere udtalt sig paa den af Prinsregenten anførte Maade.

I det hele stemmer Prinsens Beretning ret godt med den Gjengivelse af Samtalen, som Jakob Aall kort efter hørte af Grevens egen Mund. Med Hensyn til Dagens store politiske Spørgsmaal havde Prinsen "henskudt sig under Nationens almindelige Bifald til den af ham valgte Fremgangsmaade og lagt sin Sag i det guddommelige Forsyns Haand, som ikke vilde, at Uretfærdighed skulde seire og Sandhed og Ret forgaa, hvorhos han ytrede Haab om Englands Understøttelse af Norges Selvstændighedssag." Greven derimod havde til Støtte for sine Anskuelser beraabt sig paa "de europæiske Magters Villie, paa Norges Svaghed til at imodstaa en saadan Magt" og lagt Vægt paa, "at Tiden nu var kommen til at forene de skandinaviske Riger under en konstitutionel, paa begge Rigers indvortes Forhold grundet Forfatning. Han mente, at Regenten var forpligtet til at høre, hvilke Forslag Kongen af Sverige havde at gjøre, førend han afviste al Underhandling, og at han uforbeholdent burde forelægge Folkets Repræsentanter alle Omstændigheder i en aaben og upartisk Fremstilling."

Senere gik der i Kristiania et Rygte om, at Sammenstødet mellem Prinsen og Greven skulde have været af temmelig personlig Art. Ifølge dette Rygte — som vel at merke først er gjengivet i et svensk Kildeskrift, og som man ikke bør sætte ubetinget Lid til, saa længe man ei ved, om det paa første Haand hidrører fra Greven selv — skal denne have sagt: "Deres Høihed kompromitterer Danmark og Norge paa en Gang. De udsætter Dem for selv at tabe Arveretten til Thronen, da alle Magter har forenet sig mod os. Jeg bringer Deres Høihed Kongen af Danmarks Ønske, at De opfylder Deres Pligt og forlader Norge. Schimmelmann og Rosenkrantz har udtalt samme Ønske." "Denne Tiltale — fortæller det svenske Verk videre — eggede Prinsen, som spurgte, om han var ræd. "Naadige Herre," svarede Wedel, som nærmede sig og fattede Prinsen i Armen, "man maa være af kongeligt Blod for at vove at gjøre mig dette Spørgsmaal. Jeg vil aldrig komme til at dele Deres Hensigter; thi De styrter Norge i en Afgrund af Ulykker. Men skal Mod lægges for Dagen i en bedre Sag, saa kom med mig, og vi skal se, hvem af os der har mest".

Grev Wedel kom imidlertid snart paa det rene med, at han under den herskende Stemning ikke kunde gribe virksomt ind i Forholdene, og han besluttede sig derfor ogsaa til at afstaa fra et hvert Forsøg derpaa. Først naar Rigsforsamlingen paa Eidsvold havde bragt større Klarhed over Situationen, var hans Tid kommen.

Da Greven havde været fraværende fra Landet den Tid, Eden til Norges Sag aflagdes, ansaa Kristian Fredrik det nødvendigt for alle Tilfældes Skyld, at ogsaa han edfæstedes. Den 6te Marts anmodede da Prinsen ham i en høflig Skrivelse om hans Ed. Greven forhastede sig ikke. Først den 22de indsendte han fra Bogstad sin edelige Forsikring i følgende Skrivelse til Prinsen:

„Uagtet jeg anser enhver Ed til Fædrelandet overflødig, saa maa jeg dog ifølge Deres Kongelige Høiheds Befaling aflægge følgende

Ed:

Jeg sværger at hævde Norges Selvstændighed og at vove Liv og Blod for det elskede Fædreland; saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord".

Dog aflægges denne Ed med den udtrykkelige Forbeholdenhed, at National-Repræsentanternes Ret til efter modent Overlæg, i et og alt at bestemme Norges Skjæbne, ikke derved indskrænkes".

Efter Udtalelser i samtidige Breve at dømme vilde nok flere ogsaa af Selvstændighedspartis Mænd have ønsket at have taget det samme Forbehold, som Greven her tog; ialfald havde de en trykkende Følelse af det Baand, som Eden til Norges Sag havde paalagt dem. Men der maatte vel ogsaa en Grev Wedels Energi og Uforfærdethed til for at afsvække Eden paa den Maade, som her skede. De Følelser, Prinsen nærede overfor Greven, maler sig slaaende i følgende Dagbogsantegnelse ved Modtagelsen af hans Skrivelse: „Indledningen er kun skrevet for at vise hans energiske Aand; i Slutningen viser hans Anskuelser sig. Hans Formaal er at overbevise Thinget om, at Norges Existens afhænger af, at det underkaster sig Sverige. Han vil strande paa Nationens sunde Sans og Sindelag".

Det var Prinsepartiets Mænd i denne Tid ikke lidet om at gjøre at faa Grev Wedel udelukket fra Rigsforsamlingen, og et Paaskud hertil troede man at have fundet i hans Fødsel udenfor Landet. I Intelligentssedlerne for 22de Marts udsattes der med tydeligt Henblik herpaa en Præmie for „en grundig, frimodig og kompetente Censorer fyldestgjørende Opløsning" af Spørgsmaalet: „Kan der i Følge eller Analogi af Hans Kongelige Høihed Prinsregentens offentlige Kundgjørelse gives Adgang til Rigsforsamlingen i Eidsvold for andre Deputerede end Norskfødte?" Den kompetente Censor, Afhandlingerne havde at passere, var efter G. P. Bloms bestemte Udsagn Prinsregenten selv.

Der var i Begyndelsen af 1814 inden den norske Hær baade hos Befal og Mandskab Stemning for en Indrykning i Sverige. Man kunde ikke godt tænke sig Muligheden af andet, end at et Vinterfelttog her maatte løbe heldigt af, og at det i betydelig Mon vilde bidrage til at støtte Norges Selvstændigheds Sag og Kristian Fredriks Planer. Man kjendte imidlertid overmaade meget lidet til disse sidste; der var kun de færreste, der havde nogen Anelse om, at hans Maal var at blive Karl XIII's Efterfølger paa Sveriges Throne, og at Karl Johan skulde skubbes tilside for at gjøre Plads for ham. Men han vidste ogsaa godt, at det ikke var ved et herjende Indfald i Sverige, et saadant Maal skulde naaes. Der hersker en ganske merkelig Overensstemmelse mellem Kristian Fredriks Holdning om Vaaren 1814 og Kristian Augusts om Vaaren og Sommeren 1809; men Forholdene var — trods mange Lighedspunkter — baade i indvortes og udvortes Henseende væsentlig

forskjellige. Dengang Prinsregenten i den første Halvdel af Marts Maaned paa sin tidligere omtalte Reise til Smaalenene inspicerede Tropperne og Fæstningerne, var der nok af dem, som forestillede ham, at hvis han havde et Ord usnakket med Svensken, saa havde han kun at sige fra: Hæren, som havde staaet parat ved Grænsen hele Vinteren igjennem, brændte af Iver efter at bringe det frem. Men Kristian Fredrik vilde give Svenskerne et haandgribeligt Bevis paa den fredelige Politik, han agtede at følge, idet han paa denne sin Reise for en stor Del lod Hæren afvæbne. Under 8de Marts befalede han, at alt Landeværn fra Kongsvinger, Fredriksten, Fredriksstad og de øvrige Fæstninger skulde hjemsendes. Regimenternes Styrke skulde indskrænkes, og saa mange som muligt af de Tropper, som hørte hjemme de nærmest Grænsen liggende Distrikter og som kunde fremmøde i Løbet af 3 Gange 24 Timer efter Indkaldelsen, skulde permitteres. Hæren, som skulde bevogte Grænsen, blev som Følge heraf formindsket til det mindst mulige, og for at sikre Landet mod Streiftog fra svensk Side, maatte en Omdislokation af Tropperne finde Sted efter en større Maalestok. Ogsaa af Flaadens Mandskaber fandt i stor Udstrækning Hjemforlovning Sted.

Det lod næsten til, at et saa haandgribeligt Bevis paa fredeligt Sindelag ikke var spildt paa de svenske Autoriteter. Endnu i Dagene før Rigsforsamlingen paa Eidsvold traadte sammen, spilledes der fra den Kant paa Hyrdefløite for Prinsregenten. Men det skede kun efter udtrykkelig Ordre fra den svenske Kronprins, der selv vilde tage Sagernes Ordning i sin Haand, naar den franske Kampagne endt.

Fra Grev Essens Hovedkvarter kom i April Maaned en Heredshøvding, Lagmand F. F. Flach til Kristiania, hvor han om Morgenen den 9de April blev modtagen af Prinsregenten, just som denne stod i Begreb med at begive sig opover til Eidsvold. Flach medbragte fra Grev Essen en Skrivelse, der var dateret den 31te Marts*) og var af følgende Indhold:

"Det er ei Embedsmanden, som henvender disse Linier til D. K. H., det er en Privatmand, der, besjælet af Iver for Sandheden og for de gode Principer, vover at betro sine Tanker til en Fyrste, som er værd at høre dem. Jeg smigrer mig med, at D. K. H. vil forstaa at vurdere min Anmodning, som retfærdiggjøres ved mine Hensigters Renhed, og som min Alder og min Erfaring i Forretningerne maa give nogen Betydning i Deres Øine.

De Depescher, som jeg har modtaget fra Kronprinsen, og hvoraf jeg tager mig den Frihed at oversende Afskrifter, uagtet jeg har Grund til at antage, at de allerede er komne til D. K. H.s Kundskab, da jeg foreløbig har sendt dem til Grev Schmettow, bør for D. K. H. som for hele Norge være en Opfordring til Rolighed og Overlæg. Jeg vil tro, at D. K. H.s første Bevæggrund, da De greb Regjeringens Toiler over dette Land, har været at skaane et Folk, som var Dem kjært, for en Borgerkrigs Rædsler. Jeg har i en Maaned behaget mig med at gjøre mig fortrolig med denne

*) Breve fra H. H. v. Essen til Karl Johan, udg. af Dr. Yngvar Nielsen, S. 149 flg

Tanke og i D. K. H.s Person kun at se en Mægler mellem Kongen og hans nye Undersaatter. Nu vel, D. K. H., Øieblikket nærmer sig, da De vil kunne paa en høitidelig Maade retfærdiggjøre disse Meninger, som jeg har fattet om Dem, ved at give Verden et ophøiet Exempel paa Maadehold og Loyalitet, som vil gjøre Dem værdig til det norske Folks Hengivenhed og hele Europas Agtelse, som har Øinene fæstet paa Dem. Jeg behøver ei at udtrykke mig tydeligere til D. K. H.; Deres Hjerte og Pligtfølelse vil sige Dem Resten og anvise Dem den Vei, som De har at følge, idet De paatager Dem en Rolle, hvori Deres Hæder som Fyrste og Deres Ære som Menneske er lige interesserede.

Helligheden af den Bevæggrund, som har ladet mig gribe Pennen for at nedskrive disse Ord, lader mig haabe, at D. K. H. vil behage at tilgive den Frihed, hvormed jeg taler til Dem. Ingen er mere end jeg istand til at bedømme den uundgaaelige Fare, hvorfor D. K. H. udsætter Dem ved at gaa den modsatte Vei af, hvad jeg har foreslaaet, og ingen kan mere levende ønske at afvende Dem derfra. Hvor stor vil ei min Tilfredsstillelse være, hvis det hæderlige Arbeide har været mig forbeholdt, i Overensstemmelse med D. K. H. at holde uberegnelige Ulykker borte fra tre deri indviklede Folk og at redde ved mine Raad en ung Fyrste, min Konges Slægtning og ved sin Fødsel bestemt til at gjøre et af disse Folk lykkelige.

Hr. von Flach, som vil have den Ære at overrække D. K. H. dette Brev, fortjener ved sin Karakter og ved sin personlige Egenskaber den Fortrolighed, som jeg har vist ham med dets Indhold. Jeg beder D. K. H. om at ville modtage ham med Godhed og tillade ham at opholde sig i Norge, som hans Forretninger kræver."

"Hr. Flach", skriver Prinsregenten i sin Dagbog om denne Audiens, "forekom mig ganske vist at være en listig Person, men dog, ligesom sikkerlig ogsaa Feltmarskallen, med gode Hensigter og besjælet af Ønsket om at faa det hele ordnet i al Venskabelighed; men hvad det angaar at afstaa fra sine Fordringer — det vil de gode Herrer ikke. Det er især, siger de, Hadet til og Frygten for Rusland og Faren under Øieblikkets Forhold, saa længe de to Nationer er skilte ad — som leder deres Politik med at ville have Norge. Jeg søgte at overtyde ham om, at den samme Politik ogsaa vilde være vor, og at en Alliance vilde være langt heldigere end en tvungen Forening, der for bestandig vilde udsaa en Oprørssæd. Jeg berørte de nordiske Folks Utilbøielighed til at lade sig regjere af en Fremmed, der ikke engang kunde Landets Sprog; men hertil svarede han, at Sønnen kunde Svensk og at Efterfølgerne jo vilde blive fødte i Sverige. Kort sagt, jeg kan ikke rose mig af at have omvendt ham i Politiken, men jeg tror, at jeg personlig har vundet i hans Øine under denne Samtale paa omtrent halvanden Times Tid, og Gud kan vide, hvad det kan føre til."

Prinsregenten anede ikke, at Lagmand Flach, der fik hans Tilladelse til at reise i Landet, som han ønskede, benyttede Leiligheden til at agitere mod ham og for Norges Forening med Sverige, just som Rigsforsamlingen paa Eidsvold holdtes.

Rigsforsamlingen paa Eidsvold. Kristian Fredrik vælges til Norges Konge.*)

Eidsvolds Jernverks Hovedbygning, der af Eieren Konferentsraad Karsten Anker var stillet til Prinsregentens og den sammentrædende Rigsforsamlings Raadighed, ligger $5^{1}/_{4}$ Mil fra Kristiania og en knap Mil fra Eidsvoldsbakken ved Mjøsen, det gamle Eidsiva Thingsted. Egnen nærmest Gaarden er livlig og smuk. I Nærheden slynger Andelven sig mellem Bakker, der om Sommeren dækkes med frodigt Grønsvær, og Larmen fra det Fossefald, den her danner, og som udnyttes i industrielt Øiemed, høres ind paa Gaarden. Tæt op til denne stødte en af Alleer gjennemskaaren svær, høivoxen Granelund, "Dorotheenbusken" kaldet. Selve Hovedbygningen, der paa Øst- og Sydsiden omgives af en prægtig Have, hvis største Pryd var en herlig Birkealle, tager sig meget imponerende ud med sine to Etager fortløbende Vinduer, med sin lange, mod Nord vendende, lystanstrøgne Façade og sin dybe Portal med Altan over, der indrammes af Vestsidens to Halvfløie.

Gjennem denne overhvælvede Hovedindgang traadte man ind i en smagfuld Vestibule, der ofte afgav Samlingssted for Medlemmerne. Herfra kunde man komme ind i Prinsens Leilighed og i de Konversations- og Spiseværelser, der var de Deputerede forebeholdt, og som alt fandtes i Bygningens første Etage. I Enden af Vestibulen førte en bred Trap op til det gjennem øverste Etage løbende Maleригalleri, der var indrettet til Rigsforsamlingssal. De kostbare Malerier var dog for den største Del fjernede med Undtagelse af nogle faa, som ogsaa efterhaanden forsvandt; kun en af Professor Hansen udført Kopi af Karl. v. Manderns Portræt af Kristian IV blev hængende tilbage. Salens let overhvidtede Plankevægge bedækkedes i Stedet af Barlind, som var hentet fra Hurdalen. Salen, der gaar fra Øst til Vest, modtager sit Lys fra to overmaade store Vinduer, af hvilke det ene vender ud mod Altanen, hvis hele Bredde det indtager, det andet mod Haven, hvor det indfaldende Lys dæmpedes af de udenfor staaende store Poppeltræer. Paa begge Salens Langsider løb tre, med rødt Klæde betrukne, amfitheatralske

*) Kilder: Storthings-Efterretninger 1814—33, I, udg. af H. Munk og M. Birkeland. Af disse er Side 1—87 bearbeidede af Munk, Resten af Bindet af Birkeland. Rigsforsamlingens Forhandlinger, udg. af G. Sverdrup, L. Stoud Platou og Omsen. Norsk hist. Tidsskr. Aalls Erindringer. Blom, Norges Statsforandring i 1814. Rigsretssagen mod Statsraad Vogt. Kristian Fredriks Dagbog. N. Wergeland, Fortrolige Breve fra Eidsvold og En politisk Tale. A. Faye, Norge i 1814. H. Wergeland, Norges Konstitutionshistorie. Dr. Y. Nielsen, Bidrag til Norges Historie i 1814. Sørensen, Kampen om Norge. Høier, Norges Storthing. Utrykte Aktstykker, deriblandt Hersleb Hornemans Korrespondance under Rigsforsamlingen, det Adler-Falsenske Udkast i dets oprindelige Skikkelse, samt et Par hidtil utrykte Taler og Forslag.

Eidsvolds Værks Hovedbygning, hvor Norges Grundlov blev given 17de Mai 8114.

Bænkerader. Pulte fandtes der ikke. Skulde noget nedskrives, fik man hjælpe sig, som man kunde, med sit eget Knæ eller Formandens velvillige Ryg. Præsidenternes og Sekretærens Pladse befandt sig paa en Forhøining i Salens ene Ende.

Det var, trods alt, hvad derom er sagt, tilvisse ingen lavtliggende Bevæggrunde, der lod Prinsregenten vælge dette Sted til den norske Konstitutions Vugge.*) Men egentlig heldigt kan Valget neppe siges at have været. Mere end en af Repræsentanterne følte sterkt Ulemperne af Landliggerlivet saa tidlig paa Vaarparten, og den temmelig sterke Sygelighed, som herskede blandt dens Medlemmer, maa tilvisse skrives de med Reiserne til og fra Verket forbundne Strabadser, de slette Kvarterer og det temmelig uregelmæssige Kostholb paa Regning.

Ritmester Eliesen havde faaet i Opdrag at sørge for Indkvartering og Forpleining af Repræsentanterne, efter hvert som de indfandt sig. Men det var ingen let Sag at gjøre alle tillags. De Kvarterer, som anvistes de ankommende, laa indtil 1 Mil borte fra Samlingsstedet, og da vel Skyds ikke altid var at erholde, skulde Fremmødet ved Verket for enkelte være forbundet med en Morgen- og Aftenpromenade, som ingenlunde hørte til de behageligste Minder fra dette Ophold. At slutte af den gjennemgaaende libet skaansomme Omtale, der i de bevarede Dagbøger er bleven Intendanten til Del, maa denne ogsaa i Forpleiningsvæsenet have været meget uheldig. Man klagede over det spæde Kalvekjød, som man i Vaarkniben saa godt som udelukkende var henvist til, saa mange tilsidst rent væmmedes ved Tanken paa denne Ret; Vinen, som der opvartedes med, var "sur som Tiderne", og Brændevinet var afskyelig kill-devil. For en Del tør Uvillien mod Ritmester Eliesen dog vistnok have sin Grund i, at han søgte at paavirke Soldaterne og Bønderne paa Rigsforsamlingen ved at tylle for meget af det sidstnævnte Stof i dem.

Allerede i Slutningen af Marts Maaned indfandt enkelte af de throndhjemske Repræsentanter sig paa Eidsvold; de havde taget afsted for at være fremme, inden Føret slog aldeles op. Men den største Del, der tilgavns skulde faa Reiselivets Besværligheder at føle, ankom dog først i Dagene omkring den 8de April. Det var derfor kun saavidt, de fik Tid til at indrette sig for de Uger, de skulde opholde sig her. Den, som kom sidst, var Prinsregenten, der, opholdt af Lagmand Flach, først indfandt sig den 9de April, Kl. 7 Aften.

Tidligere paa Eftermiddagen havde en større Del af de fremmødte Deputerede havt Anledning til at hilse paa hverandre i Eidsvoldsverkets Hovedbygning. Om denne Sammenkomst skriver Jakob Aall, der sammen med

*) I et af Tidens svenske Stridsskrifter, hvis temmelig smudsige Paastande og Invektiver mod Kristian Fredrik i sin Tid ogsaa blev knæsatte hertillands, udtales der, at Rigsforsamlingen blev samlet i "grannskapen af lägret", for at den skulde staa under Bajonetternes Indflydelse. Der kunde dog vel ikke tænkes nogen sikrere Garde for Nationens Udvalgte end Hegermanns Korps; thi det var dette, som laa Eidsvold nærmest.

Grøgaard tog herhen: „I Verkseierens store Hovedbygning fandt vi mange Deputerede, nogle knurrende over, at de maatte drage saa langt paa Landet fra Forsamlingsstedet, andre over de slette Foranstaltninger, som var gjorte, og denne surrende Gruppe af bekjendte og ubekjendte Arbeidsfæller var høiligen interessant. Der vankede imidlertid allerede skjæve og forskende Blik, dels af dem, som kjendte hverandres modstridende Anskuelse om det store politiske Rigsdagsemne, dels af dem, som speidede efter, hvad der monne bo hos den ubekjendte Rigsdagsmand, endskjønt den store Hob ikke endnu stillede sig under nogen særskilt Fane, hvilket først senere hen blev Tilfældet. De østlandske Repræsentanter, som mere bekjendte med Meningsforholdene, og blandt hvilke Prinsen talte sine ivrigste Tilhængere, ansaa Vestlændingerne — Bergenserne maatte dog ikke i denne Henseende regnes til disse — som saakaldte svenskfindede, der var misfornøiede med Prinsens Fremgangsmaade, og især ikke bifaldt Selvstændighedsverket i den af Prinsen og hans Tilhængere vedtagne Stil. Rygtet havde allerede udpeget nogle af de mest ansete blandt begge Partiers Tilhængere, og disse nærmede sig hverandre med Forsigtighed, ytrede sig ubestemt om Dagens Anliggender, og først naar man havde fundet en af sine, fik Samtalen en finere og fortroligere Gang. Prinsens Tilhængere, og de, som gav ethvert af ham foretagne Skridt det mest ubetingede Bifald, var imidlertid de mest høirøstede; thi de troede, at de havde den store Mængde Stemmer for sig. I dette foreløbige Møde udbrød saaledes allerede nogle i de mest smigrende Lovtaler over Prinsen og hans Adfærd, medens den mindre talrige Opposition mestendels lagde sine Tvivl om Visdommen i den valgte Adfærd for Dagen ved en fuldkommen Taushed. Der gaves dog ogsaa blandt Tvivlerne nogle høittalende Mænd, som allerede da aabent fremsagde sin Mening om Landets farlige Stilling. I denne Henseende udmerkede sig især Amtmand, senere Statholder Løvenskiold, som allerede den Dag i Samlingsstedets Vestibul med brede Ord udtalte sin Mening. Hele Rigsdagen igjennem under Forhandlingerne selv, ved Spisebordet og i Vestibulen ytrede han sig med samme Fritalenhed, og han fremsatte sine Tvivl om Hensigtsmæssigheden af de gjorte Foranstaltninger og om Landets Stilling i det hele med en Aabenhed, som agtværdig i sig selv, stundom udsatte ham for Ubehageligheder. Men forøvrigt fandt endnu kun liden Friktion Sted mellem Partierne og den store Strid flyttede egentligen til Rigsdagssalen. Den store Skare rugede over sine Tanker; Partihøvdingen hvæssede sine Vaaben til Kampen. Derhos traf Forfatteren flere Hædersmænd, som i Begyndelsen af Mødet delte hans Tvivl og stod ligesom paa Politikens Korsvei, ubestemte, til hvilken Fane de skulde sværge, men som under Forhandlingerne blev Selvstændighedens ivrige Forsvarere. Ogsaa fandt han senere hen flere af disse, der efter Kongevalget ligesom forfærdedes over sine egne Gjerninger og med bange Hjerter saa Fremtiden imøde. Den første Samling var imidlertid i Hovedsagen høist fredelig, og Eftermiddagen

henrandt under venlige Hilsener, forsigtige Nærmelser, Stiftelse af nye Bekjendtskaber, som under harmonerende politiske Anskuelser ofte blev Grundvolden til varigt Venskab, og Meddelelsen om den forskjellige Skjæbne, som var truffen Enhver i den huslige Indretning".

Den 10de April, første Paaskedag, oprandt klar, mild og blid med skyfri Himmel. Allerede tidlig om Morgenen havde udsendte Jægere varslet Rigsforsamlingens Deputerede om at afgive Møde ved Kirken. I Løbet af Formiddagen samledes her en betydelig Folkemasse fra Sognet og de nærmeste Trakter til den forestaaende Høitidelighed. For mange af Rigsforsamlingens Mænd var selve Mødet paa Eidsvolds Kirkebakke hin Paaskemorgen i og for sig en hel Begivenhed, og mange Tanker maa have gjennemkrydset deres Sind, medens de med den gjensidige Forstaaelses Øiekast og tause Haandtryk hilsede sine Kjendinger og under dæmpet Hvisken stillede sig op i to Rader udenfor Kirken paa den med friskt Granbar bestrøede Vei.

Kl. 10½, strax før det ringede sammen i Kirken, ankom Prinsregenten, ledsaget af sit Raad General Grev Schmettow, Biskoperne Bech og Bugge og sine Adjutanter. Han havde strax før havt en bevæget Samtale med Amtmand Løvenskiold, der slet ikke havde aflagt Eden, hvilket Prinsregenten paalagde ham som Pligt, hvis han vilde tilstedes Adgang til Rigsforsamlingen.*) Ved Kirkegaardsporten modtoges Prinsen af Stedets alderstegne Prest, Provst og titulær Professor Kristofer M. Leganger.

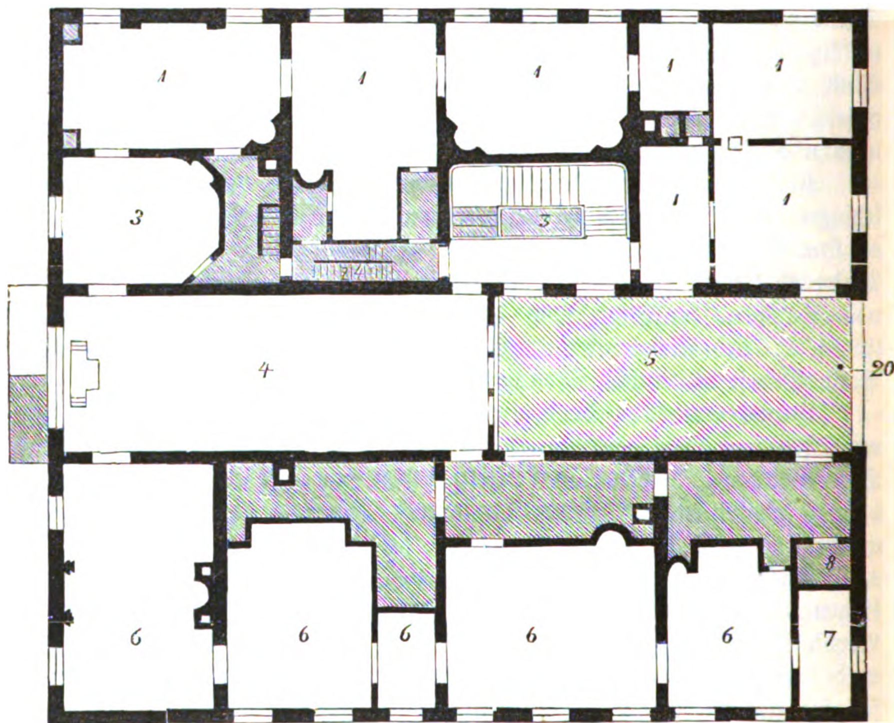
Prinsregenten hilsede venligt de Forsamlede med de Ord: "Vi vil, mine Herrer, udbede os Himlens Velsignelse til vort vigtige Forehavende!" Han begav sig derpaa ind i Kirken, hvor han med sit Følge tog Sæde i en af Pulpiturstolene, medens Nationens Deputerede uden ringeste Forskjel af Stilling og Rang satte sig i Stolene nederst paa Gulvet.

Efter Bøn fra Kordøren og Præludium fra Orgelet istemte Forsamlingen de for Anledningen valgte Salmer af Evangelisk-kristelig Salmebog. Provst Leganger, der før havde havt Ord for at være en fuldblods Demokrat, holdt derefter en Prædiken over Themaet: Den, som efter Jesu Exempel opofrer sig for sine Medmennesker, den fortjener og opnaar Udødelighed.

Skjønt den gamle Mands Prædiken indeholdt mange gribende Enkeltheder, gjorde den langtfra noget ublandet godt Indtryk hverken paa Prinsregenten eller paa Tilhørerne. "Den var fuld af overdrevne Smigrerier til mig",

*) Under denne Sammenkomst maa det være gaaet temmelig hedt til. I sin Dagbog anfører Kristian Fredrik herom: "Han (ɔ: Løvenskjold) talte til mig vidt og bredt om sin Frygt og sin Overbevisning om, at Landet ikke kunde bestaa uden Foreningen med Sverige; jeg læste ham ordentlig Texten og spurgte ham, om han var tilstrækkelig bevandret i Politiken til at kunne forudse Alt, hvad der kunde ske eller maaske allerede var skeet til Fordel for os, eller om han blot saa meget som kjendte de andre Hoffers Hensigter? Han forsikrede mig om, at hans Meninger kom af modne Overveielser, men jeg tror snarere, dette Stykke Vildt har ladet sig fange i Wedels og Meningsfællers Garn." Løvenskjold aflagde tilsidst Eden.

skriver Prinsregenten; "heldigvis lader jeg mig ikke bedøve af al den Virak, man brænder for mig." Rigsforsamlingens Medlemmer fik derimod velmente, men yderst upassende Lektioner om, hvorledes de havde at forholde sig. Han bad dem at "betænke, at Enhed i Bestyrelsen giver Kraft" og advarede mod "i Regjeringsformens Dannelse at overlade sig til Fantasiens Spil." Tilsidst indsatte han i sin Prædiken Prinsen ikke blot til Konge, men endog til Enevoldskonge. Flere af Rigsforsamlingens Medlemmer —

349. Grundplan af Eidsvoldsbygningen (2den Etage).

1. Statsraadinde Ankers Bekvemmelighed. 3. Komiteværelse. 4. Rigsdagens Forsamlingssal. 5. Veranda (d. e. Præsidentens Plads). 6. Indlogeringsrum for Repræsentanterne. 7. Frøken Ankers Dukkestue. 8. Duehus. 20. Flagstang. 24. Loftstrap.

blandt dem Toldprokurør Omsen — ansaa derfor ogsaa Slutningen af Prædikenen for det rene Forræderi.

Efter Prædikenen sang man den ambrosianske Lovsang, hvorefter Prinsregenten og hans Følge forlod Kirken. Derpaa istemtes Offersalmen og Menigheden og Rigsforsamlingens Medlemmer gik til Offers. Dette kom de fleste af de sidstnævnte noget uventet, og mange maatte laane Penge af

sine Sidemænd. Omsen derimod blev siddende rolig i sin Stol og tog sig en Pris af sin Sølvdaase. Da en spurgte ham, om ikke ogsaa han skulde hen for at ofre, sagde han: "Ofre til den Spytslikker, hvis Tale kun var Ros og Smiger for Prinsen, og som vil lære os, at vi intet andet har at gjøre end at lægge al Magt i hans Hænder? — Aldrig!"

Efter Gudstjenesten begav de indkaldte Medlemmer af Rigsforsamlingen sig til Eidsvoldsverkets Hovedbygning.

350. Grundplan af Eidsvoldsbygningen (1ste Etage).

2. Hovedtrap. 9. Spiseværelse under Rigsdagens Møde (a og b Billardværelser i Ankers Tid). 10. Bibliothek. 11. Ankers hemmelige Læseværelse. 12. Havestue. 13. Vestibule. 14. Røgeværelse. Rum 15—19 beboedes af Prins Kristian Fredrik under Rigsdagen og benyttedes saaledes: 15. Desserte. 16. Spiseværelse. 17. Audiensværelse. 18. Dagligstue. 19. Soveværelse. 21—22. Værelser. 23. Kjældertrap.

Efter Opraab af Ritmester Elieson, der ved Rigsforsamlingen ogsaa forrettede som Regjeringens Arrangør eller Ceremonimester, overrakte Repræsentanterne fra de forskjellige Valgdistrikter i alfabetisk Orden sine Fuldmagter til Prinsregenten, somme med nogle anerkjendende Ord, andre i Taushed. Man

lagde navnlig Merke til, at Grev Wedel og Prinsregenten hilsede hinanden med et taust Buk.

Fuldmagterne, der ikke sjelden indeholdt plebiscitlignende Adresser, hvori Distrikternes Befolkning udtalte sin Billigelse af de af Prinsregenten tagne Skridt, blev derefter strax gjennemgaaede af en Komite, bestaaende af Biskoperne Bech og Bugge samt Regjeringsraad Sommerhjelm, og saasnart de var godkjendte, overraktes der hver af de Deputerede et Legitimationskort, som gav ham Adgang til Rigsforsamlingen.

Kun om et Par af Fuldmagternes Godkjendelse blev der reist Tvivl.

Kaptein Motzfeldt var valgt til Repræsentant baade for Artilleriet og for Bergens By. I den sidste Kreds var Meltzer ogsaa bleven valgt; men da denne kort efter var bleven valgt til Medlem af Bankforsamlingen og i dette Øiemed begav sig til Kristiania, skred Bergens Valgmænd til ny Valghandling og kaarede i hans Sted Presten Rein.

Spørgsmaalet løstes, ikke af Rigsforsamlingen selv, som man maaske skulde have ventet, men af Prinsregenten, paa den Maade, at Motzfeldt skulde møde for Artilleriet, og Meltzer, der allerede befandt sig i Kristiania, for Bergens By.

Major Sibbern var valgt baade for akershusiske ridende Jægerkorps og for Smaalenenes Amt. Prinsregenten bestemte, at han skulde repræsentere Jægerkorpset, hvorimod der i hans Sted ikke indtraadte nogen ny Repræsentant for Smaalenenes Amt.

Fra Nordlands og Finmarkens Amter mødte ingen, da Tiden havde været for knap til, at Valg her kunde finde Sted.*)

Dagen endte med et stort Fællesmaaltid, i hvilket alle deltog med Undtagelse af Stiftstæedernes Deputerede, der var tilsagte til Prinsens Taffel. "Der blev spist i tvende Værelser ved lange Borde, omgivne af Bænke," siger Jakob Aall; "Repræsentanterne sad blandede mellem hverandre, og Kammerherre Anker og Kjøbmand Cappelen paatog sig en Værts Forretninger.**) Dette var saaledes den første Spiseforsamling af den Art, som bestod af de mest blandede Medlemmer, der siden saa ofte er gjentagne ved vore Storthingsmøder, og let var i Sandhed denne Overgang til Klassernes Sammenblanding ogsaa ved Spisebordet; thi ingensteds staar de forskjellige Borgerklasser hverandre saa nær som i Norge, og ingensteds gjælder den

*) I Nordlandene og Finmarken kunde paa Grund af de uheldige Kommunikationer Bededag og Valg tildels først finde Sted, da Rigsforsamlingens Arbeide allerede nærmede sig sin Afslutning.

**) Peder Anker skilte sig især meget godt fra sit Værtskab. I sine "Fortrolige Breve fra Eidsvold" fortæller Nikolai Wergeland: "Her saa man den saare behagelige gamle Mand Peder Anker sidde midt i en Kreds af Bønder, øsende Suppe for dem med uforlignelig Munterhed og Underholdning, saa at den vestlandske Døl "O. T." (Ole Thveten) gnidende sit Ærme maatte leende bryde ud: "Aa nei, han er saa gild og morosam, denne Kar'en".

ydre Affondring af Borgere, hvis Stilling i Livet frembyder Ulighed med Hensyn til uvæsentlige Fortrin mindre end her. Denne Dags Anretning var tarvelig, men god. Marskalkens Foranstaltninger til Repræsentanternes Bespisning var i Rigsdagens Begyndelse tilstrækkelige til at fyldestgjøre deres Fordringer, men det varede ikke mange Dage, inden Beværtningens Ensformighed og Slethed opvakte Mængdens Klager og Knurren. I dette første Spisemøde var der endnu mestendels en munter Tone, og man hørte ikke endnu de larmende Stridigheder, der senere hen stundom blev ligesom en Fortsættelse af Mødets vanskelige Forhandlinger og af de forskjellige Partiers Meningsstrid. Dette var stundom Tilfældet baade ved Rigsforsamlingen og ved paafølgende Storthing. Mænd, hvis Stemme sjeldent hørtes i Thingsalen, var ofte veltalende ved Spiseborbet, hvor Enhver uden Tvang og Orden kunde blande sig i Samtalen. I denne Dags Møde sporedes ingen Stridssyge. Mødets Vigtighed optog alles Tanker, og ingen kunde gjøre sig Begreb, hverken om Forretningernes Gang eller om hvilken Mening vilde blive den herskende."

For at gjøre Billedet af Rigsforsamlingens ydre Skik noget fuldstændigere skal her anføres, at de Deputerede efter Tur tilsagdes til Taffels hos Prinsregenten, saa ofte denne opholdt sig paa Eidsvold, og at det stod Medlemmerne frit for at medtage de ikke saa tilreisende Venner og Bekjendte til det store Fællesmaaltid. Til Æresvagt ved Forsamlingen var kommanderet en Afdeling paa 50 Mand af Hegermanns Brigade; af disse holdt to Vagt udenfor Prinsregentens Værelser, medens to paraderede ved Indgangsdøren til Rigsforsamlingssalen. Et lidet Musikkorps opvartede fra den store Trappe i Vestibulen med Taffelmusik, naar Dagens Arbeide var endt.

Der var ogsaa truffet Anstalter til at skaffe Udenverdenen Underretning om, hvad der foregik paa Eidsvold. Der blev nemlig her af en August Naunheim opsat et Feltbogtrykkeri til Trykningen af en Rigsforsamlings-Tidende". Denne Avis, der bestod af et Par Kvartblade, udkom dog saa uregelmæssigt og saa langsomt, at der førtes Klagemaal derover i Aviserne. Den indledebes med følgende Ord:

"Det norske Folk, som nyligen i den Eviges Templer frivilligen har svoret at hævde Norges Selvstændighed og at vove Liv og Blod for det elskede Fædreneland, og som er beredt at gjøre enhver Opofrelse for at holde denne høitidelige Ed, hefter med Opmerksomhed sit Blik paa Rigets Mænd, som i dette Øieblik er forsamlede paa Eidsvold, for, efter Hans Kongelige Høiheds, Prins-Regentens Indbydelse og Folkets enstemmige Ønske at bestemme dets Regjeringsform. Høistsamme tilligemed Rigsforsamlingen har derfor fundet passende Tid efter anden at lade udgive denne Tidende, hvorved det, som vorder forhandlet i Rigsforsamlingen paa Eidsvold, vil komme til Folkets Kundskab."

Som Tillæg til Rigsforsamlings-Tidenden leveredes et Aftryk af de Deputeredes Fuldmagter og de til Prinsregenten indgivne Adresser.

Den 11te April fandt Rigsforsamlingens høitidelige Aabning Sted.

De Deputerede opraabtes og tog efter Valgdistrikternes alfabetiske Orden i følgende Række Sæde i Rigsforsamlingen:

I. Akershus Amt.
1. Peder Anker, Kammerherre, General-Veiintendant. Stk. D. (Aker).
2. Kristian Magnus Falsen, Sorenskriver i Follo.
3. Kristian Kristensen Kollerud, Bonde (Høland).

II. Akershusiske ridende Jægerkorps.
1. Valentin Kristian Vilhelm Sibbern, Major.

III. Akerhusiske Skarpskytter-Regiment.
1. Fredrik Bruenech Stabell, Oberstlieutenant og Bataillons-Kommandør. R. D.
2. Zakarias Melleby, Kommandersergeant og Dbmd.

IV. Arendal.
1. Alexander Kristian Møller, Distriktslæge.

V. Artillerikorpset.
1. Peter Motzfeldt, Kaptein.
2. Hans Haslum, Sergeant af 10de ridende Artillerikompagni.

VI. Bergen.
1. Vilhelm Friman Koren Christie, Sorenskriver i Nordhordland.
2. Fredrik Meltzer, Grosserer.
3. Jens Rolssen, Grosserer.
4. Jonas Rein, Sogneprest til Nykirken.

VII. Bergenhusiske Infanteri-Regiment.
1. Ole Elias Holck, Kaptein.
2. Nils Johanessen Loftesnes, Musketer.

VIII. Nordre Bergenhus Amt.
1. Lars Johannes Irgens. Kancelliraad, Sorenskriver (Indre Sogn).
2. Nikolai Nielsen, Sogneprest i Ytre Holmedal.
3. Peder Hjermand, Bonde (Lærdal).

IX. Søndre Bergenhus Amt.
1. Arnoldus von Westen Sylow Koren, Sorenskriver i Hardanger.
2. Georg Burchard Jersin, Sogneprest paa Vos.
3. Brynild Anderssen Gjerager, Bonde (Vos).

X. Bratsbergs Amt.
1. Severin Løvenskiold, Kammerherre, fhv. Amtmand.
2. Peter Jørgen Cloumann, Justitsraad, fhv. Foged. R. D.
3. Tollef Olsen Huvestad, Bonde (Lardal). R. D.

XI. Buskeruds Amt.
1. Fredrik Schmidt, Sogneprest i Eker, Provst.

2. Johan Collett, Foged, kst. Amtmand.
3. Kristofer Bergersen Hoen, Bonde (Eker).

XII. Kristiania.
1. Georg Sverdrup, Professor.
2. Kristofer Frimann Omsen, Toldprokurør.

XIII. Kristians Amt.
1. Hans Jakob Stabell, Sogneprest i Søndre Aurdal.
2. Lauritz Weidemann, Sorenskriver paa Toten.
3. Anders Lysgaard, Bonde, Dbmd. (Birid).

XIV. Kristianssand.
1. Nikolai Wergeland, residerende Kapellan.
2. Ole Klausen Mørch, Grosserer.

XV. Kristianssund.
1. John Moses, Kjøbmand og Borgerrepræsentant.

XVI. Drammen.
1. Nikolai Scheitlie, Magazinforvalter.

XVII. Fredrikshald.
1. Karl Adolf Dahl, Kancelliraad, Byfoged og Sorenskriver. R. D.

XVIII. Fredriksstad.
1. Andreas Mikael Heiberg, Kancelliraad, Byfoged.

XIX. Hedemarkens Amt.
1. Klaus Bendeke, Amtmand.
2. Andreas Aagaard Kjønig, Kancellisekretær, Sorenskriver i Østerdalen.
3. Ole Olsen Evenstad, Lensmand (Aamot).

XX. Holmestrand.
1. Hans Hein Nysom, Sogneprest.

XXI. Jarlsbergs Grevskab.
1. Johan Kaspar Herman, Greve af Wedel Jarlsberg.
2. Gustav Peter Blom, Sorenskriver i Nordre Jarlsberg. R. D.
3. Ole Rasmussen Apenæs, Bonde, Forligelseskommissær (Borre).

XXII. Ingeniørbrigaden.
1. Henrik Fredrik Arild Sibbern, Kaptein.

XXIII. Kongsberg.
1. Paul Steenstrup, Bergmester og Bestyrer af Kongsberg Jernværk.

XXIV. Kragerø.
1. Kristian Hersleb Horneman, Auditør, Byfoged.

XXV. Laurvig.
1. Kristian Adolf Diriks, Justitsraad, Byfoged og Sorenskriver.

XXVI. Laurvigs Grevskab.
1. Iver Hesselberg, Proprietær i Thjølling.
2. Anders Grønneberg, Skipper (Brunlanes).
3. Ole Olsen Amundrød, Bonde (Thjølling).

XXVII. Lister Amt.
1. Gabriel Lund, cand. theol. Kjøbmand i Farsund.
2. Jens Erichstrup, Foged i Lister.
3. Teis Jakob Torkildsen Lundegaard, Bonde (Lyngdal).

XXVIII. Mandals Amt.
1. Osmund Andersen Lemsland Bonde (Tved).
2. Erik Haagensen Jaabæk, Bonde (Mandal).
3. Sivert Amundsen Eg, Bonde (Søgne).

XXIX. Molde.
1. Fredrik Motzfeldt, Byfoged.

XXX. Moss.
1. Gregers Winther Wulfsberg, Auditor, Byfoged.

XXXI. Nedenes.
1. Jakob Aall, Eier af Næs Jernverk. R. D. O.
2. Hans Jacob Grøgaard, Sogneprest til Vestre Moland.*)
3. Thor Reiersen Lilleholt, Lensmand i Holt.

XXXII. Nordenfjeldske Infanteri-Regiment.
1. Peter Blankenborg Prydtz, Kaptein.
2. Helge Ellingsen Vaagaard, Musketer (ringerikske Kompagni).

XXXIII. Norske Jægerkorps.
1. Valle Romer Fleischer, Kaptein.
2. Niels Dyhren, Korporal (af valderske Skarpskyttere).

XXXIV. Oplandske Infanteri-Regiment.
1. Didrik Hegermann, Oberst. R. D.
2. Paul Thorsen Harildstad, Kommandersergeant (Gudbrandsdalen).

XXXV. Porsgrund.
1. Jørgen Aall, Stabskaptein, Grosserer.

XXXVI. Raabyggelagets Amt.
1. Thomas Bryn, Sorenskriver i Østre Raabyggelaget.
2. Even Thorkildsen Lande, Bonde (Bygland).
3. Ole Knudsen Tveten, Lensmand i Valle.

XXXVII. Romsdals Amt.
1. Hilmar Meincke Krogh, Amtmand.
2. Jens Stub, Sogneprest til Vedø, Provst.**)
3. Elling Olsen Walbø, Bonde (Ørskog).

XXXVIII. Røros Bergkorps (frivillige Berg-Jægerkorps).
1. Rikard Flor, Kaptein. R. D.

XXXIX. Skien.
1. Didrik Cappelen, Grosserer, Borgerrepræsentant.

*) Som Nr. 2 var for dette Amt valgt Sorenskriver i Nedenes Andreas Fredrik Finne.
**) Først var valgt som Nr. 2 Provst Baade, dernæst Provst Finkenhagen, der begge undslog sig.

1. Peter Ulrik Magnus Hount, Provst og Sogneprest til Berg.
2. Jon Hansen Sørbrøden, Bonde, Dbmd (Berg).

XLI. Stavanger.

1. Peter Valentin Rosenkilde, Kjøbmand, Stadskaptein. R. D.

XLII. Stavanger Amt.

1. Lauritz Ostedahl, Sogneprest i Renneso.
2. Kristen Mølbach, Kjøbmand i Ekersund.
3. Asfoud Olsen Regelstad, Bonde (Finnø).

XLIII. Sødefensionen.

1. Jens Schou Fabricius, Kommandør. R. D.
2. Thomas Konow, Sekondlieutenant.
3. Peder Jonsen, Underofficer.
4. Even Thorsen, Matros (Dybvaag).

XLIV. Søndenfjeldske Dragon-Regiment.

1. Eiler Valdemar Preben Ramm, Ritmester.
2. Peder Paulsen Bakke, Korporal.

XLV. Søndenfjeldske Infanteri-Regiment.

1. Daniel Fredrik Petersen, Kammerherre, Oberst.
2. Ole Svendsen Illerød, Musketer.

XLVI. Thelemarkske Infanteri-Regiment.

1. Enevold Steenbloch Høyum, Kaptein.
2. Gullik Madsen Røed, Kommandersergeant.

XLVII. Throndhjem.

1. Andreas Rogert, Etatsraad, Justitiarius.
2. Peder Schmidt, Grosserer.

XLVIII. Nordre Throndhjems Amt.

1. Hans Kristian Ulrik Midelfart, Provst og Sogneprest i Beitstaden.
2. Hieronymus Heyerdahl, Sogneprest i Stjørdalen. R. D.
3. Sivert Bratberg, Bonde, Skolelærer (Beitstaden).

XLIX. Søndre Throndhjems Amt.

1. Lars Larsen Forseth, Klokker og Dbmd (Klæbu).
2. Anders Rambech, Sorenskriver.
3. Jakob H. Darre, Sogneprest i Klæbu.

L. Throndhjems Dragonkorps.

1. Fredrik Hartvig v. Heidemann, Premierlieutenant.
2. Peter Jonsen Ertzgaard, Kvartermester

LI. Første Throndhjemske Infanteri-Regiment.

1. Georg Ulrik Vasmuth, Kaptein. R. D.
2. Daniel Larsen Schevig, Sergeant og Dbmd.

LII. Andet Throndhjemske Infanteri-Regiment.

1. Jakob Lange, Kaptein.
2. Helmer Andersen Gjedeboe, Sergeant.

351. Nøgle til Portræterne paa Wergelands Maleri af Rigsforsamlingen 1814.

1. Grosserer Cappelen.
2. Byfoged Motzfeldt.
3. Byfoged Wulfsberg.
4. Jacob Aall
5. Præst Grøgaard.
6. Teis Lundegaard.
7. A. O. Regelstad.
8. Th. Konow.
9. Sorenskriver Koren.
10. Oberst D. Hegermann.
11. Grosserer Jørgen Aall.
12. Fabricius.
13. Lange.
14. Prydtz.
15. Hjermand.
16. Midelfart.
17. Rambech
18. Skevig.
19. Wasmuth.
20. Ertzgaard.
21. Darre.
22. Forseth.
23. Ramm.
24. Ely.
25. Stoltenberg.
26. Jon Hansen Sørbrøden.
27. Bjørnsen.
28. Heidemann.
29. Heyerdahl.
30. Huvestad.
31. Amtmand Krogh.
32. Steenstrup.
33. Carstensen.
34. Diriks.
35. Apenæs.
36. Horneman.
37. Mørch.
38. Wergeland.
39. Falsen.
40. Blom.
41. Weidemann.
42. Rein.
43. Præst Stabell.
44. Wedel-Jarlsberg.
45. Rolfsen.
46. Omsen.
47. Nysom.
48. Christie.
49. Sverdrup.
50. Evenstad.
51. Møller.
52. Meltzer.
53. Motzfeldt.
54. Collett.
55. Melleby.
56. Kjønig.
57. Bendeke.
58. Provst Schmidt.
59. Oberst Stabell.
60. Løvenskjold.
61. Peder Anker.
62. Major Sibbern.
63. Kaptein Fleischer.

Rigsforsamlingen paa Eidsvold.
Efter Oscar Wergelands Maleri i Storthingssalen.

LIII. Tønsberg.
1. Karl Stoltenberg, Grosserer, R. D.
LIV. Vesterlenske Infanteri-Regiment.
1. Just Henrik Ely, Major.
2. Aasmund Bjørnsen Berchelaud, Underjæger.
LV. Østerrisør.
1. Henrik Carstensen, Eier af Ekelands Jernverk og Kjøbmand

Af disse 112 Medlemmer, som saaledes tog Sæde i Rigsforsamlingen, var
61 Embedsmænd eller forhenværende Embedsmænd,
1 Brugseier,
14 Kjøbmænd — deraf 2 Skippere — og
36 Bønder.

Til de sidste medregnes 3 Lensmænd, 3 Klokkere og Skolelærere, 6 Sergeanter, 2 Korporaler, 1 Underjæger, 3 Infanterister, 1 Kvartermester, 1 Underofficer og 1 Matros ved Flaaden. Af Bønder i egentlig Forstand (ɔ: saadanne, som udelukkende nærede sig af sit Jordbrug) fandtes der kun 15.

Af Embedsmændene var 18 civile, 14 Prester, 1 Professor og 18 Officerer.

Med Hensyn til Byrd og Opdragelse var de fleste Nordmænd; men Størstedelen af Embedsmændene havde faaet sin Uddannelse ved Kjøbenhavns Universitet og for Officerernes Vedkommende tildels ved de militære Akademier der. Fødte udenfor Norge var i det mindste følgende 10: Grev Wedel-Jarlsberg, der var født i Montpellier, Oberst Hegermann, Overbirkedommer N. C. Nilsen, Byfoged og Sorenbirkeskriver Diriks, Foged Collett, Bergmester Steenstrup, Provsterne Fr. Schmidt og Hount og Sognepresterne Ostedal og N. Nilsen, hvilke 9 sidste var fødte i Danmark. Fire af disse — Schmidt, Hegermann, Hount og Ostedahl — havde dog faaet sin Opdragelse i Norge. Grev Wedel havde — som tidligere omtalt — tilbragt sin Barndom og tidligste Ungdom i England. Egentlige Udlændinger (Danske) var kun fem; af disse var en paa Faderens Side af norsk, en af tysk Extraktion. Denne forsvindende Brøkdel af fremmede Elementer gav sig imidlertid ikke paa nogensomhelst fremtrædende Maade tilkjende i de Forhandlinger, som førtes, eller i det Arbeide, som blev istandbragt. Det hele Moment fremhæves her, dels fordi der fra et enkelt Hold hertillands i nyere Tid er bleven paastaaet, at Rigsforsamlingens Embedsmænd for den største Del var fremmede Danske eller Halvtyskere, dels fordi den gamle Fabel om et dansk Officerpartis Overvægt paa Rigsforsamlingen endnu ikke synes at være aldeles glemt.*)

*) Denne Efterretning er bygget paa en Korrespondance fra Gøteborg af 12te April 1814 til det engelske Storblad "The Statesman", hvor det heder, at Rigsforsamlingen paa Eidsvold bestod af 154 Medlemmer, hvoraf 80 var danske Officerer, "som

At give en Karakteristik af Rigsforsamlingens Medlemmer allerede paa dette Tidspunkt er nærmest at foregribe Fremstillingen af Udviklingens Gang. Endnu kunde der, som vi af Aalls Udtalelser har set, ikke godt være Tale om nogen bestemt, fuldt afsluttet Partigruppering. Der herskede nemlig blandt Repræsentanterne nærmest alene Enighed i det enkelte Punkt at give Landet en frisindet konstitutionel Statsform; men Spørgsmaalet om Fædrelandets ydre politiske Stilling havde en Flerhed af dem endnu langt fra aldeles paa det rene. Det var først henimod Rigsforsamlingens Slutning, da man havde faaet de fornødne Oplysninger om Statens økonomiske Stilling, da man havde udvexlet Anskuelser med Meningsfæller, da man havde faaet Rede paa Forholdene i Europa og — det maa vel ogsaa medtages — da Svenskernes Trusler og uheldige Optræden havde virket tilstrækkelig stimulerende, at Repræsentanterne kan siges at være indordnede i to Partier, det saakaldte Prindsparti eller Selvstændighedspartiet og det Wedelske Parti eller Vestpartiet, ogsaa Svenskepartiet kaldet.

Men dengang Rigsforsamlingen traadte sammen, var Opfatningerne mange og Ønskerne indbyrdes sterkt divergerende. Nogle ønskede den gamle Forbindelse med Danmark — dog ingenlunde det gamle danske Enevælde — fornyet. Andre — og blandt dem mange af Nationens ypperste Mænd — ønskede en Forening af Nordens tre Riger. Atter andre var ikke fremmede for Tanken om at indgaa en nøie Forbindelse mrd England; men denne Anskuelse, der vil neppe havde nogen dybere Rod i Opinionen, kom dog ikke til Orde. Der fandtes ogsaa dem, der, opvoxede i Begeistringen for de amerikanske og franske Revolutionsideer og mistvivlende om Landets Evne til at føde en Konge og et Hof, ønskede en republikansk Forfatning. Men alle disse Anskuelser skulde opsluges af de to store Partier, som var under Dannelse. Under disses Fane kunde sterkt afvigende Meninger og alle Nuancer indordnes; kun i Hovedspørgsmaalet stod de skarpt overfor hinanden.

Det ene Parti var begeistret for Prins Kristian Fredrik, i hvem det saa en Styrer af høi Rang og delte dennes Tro paa Norges Evne til at

ikke kan formodes andet end at sætte alting igjennem". I det svenske Stridsskrift, "Järtas Sändebref til Hr. v. Holten," der under Rigsforsamlingen i mange Exemplarer blev sendt ind i Landet, hvor det skulde paavirke Stemningen, findes der følgende Hjerteudgydelser om den militære Repræsentation paa Rigsforsamlingen: "Jag vet, at Er olagliga Regent också lofvat Norrige en regeringsform, som en samling af nationens sjelfvalde, upplyste män skulle bestämma. Och hvilka äro desse nationens sjelfvalde män? Officerare och soldater, deputerade eller rättare commenderade ifrån militära Corpserna, i antal kan hända öfverstigande de få deputerade från amterna och köpstäderna, ved hvilkas utväljande Er revolutionschef under sitt antagna skräcksysteme, ei har svårt att frambringa andliga och civila ämbetsmän, som af fruktan, behof eller befordringslust äro honom, om icke tillgifna, åtminstone tills vidare lydaktiga". Han kalder derfor Rigsforsamlingen "denna Rigsdagsfarce" og sammenligner den med en "åtminstone i formen, turkisk Janitschar-församling".

Christian Magnus Falsen.

kunne bestaa som en selvstændig og isoleret Stat, hvis Organisation og hele Tilværelse vilde blive betrygget under de Forhold, som nu antoges at være vendte tilbage i Europa. Til dette Parti sluttede sig alle de, som ønskede Gjenoprettelse af Foreningen med Danmark, som haabede paa Nordens Forening under et Scepter, som krævede Norges Bestaaen som en isoleret Stat, som af Pligt ansaa sig for selvskrevne Modstandere af Sverige og som delte Prinsens Forhaabninger om et Omslag i det britiske Riges Politik overfor Norge. Efterhvert som Partiet blev sig sin Overvægt bevidst, foregik en sand Indpiskning til at lystre Parolen. Selv benævnte Partiet sig Patrioterne, dets Stikord var gamle Norges Ære og Held, og alle, som ikke svor til dets Fane, var "Svensker" og "Forrædere."

En ophidset exalteret Tid veier ikke Ord og Betegnelser paa Guldvægt, og vore Fædre i 1814 gav i denne Henseende vor Tids Politikere ikke noget efter. Der foreligger intet, som kunde berettige "Patrioterne" til at sætte Forrædernavn paa Modpartiets Mænd. Selv den Mand, som man havde grundet Mistanke om at staa i Forbindelse med den svenske Feltmarschal Essen, erfares nu at have indladt sig derpaa ifølge et Slags Bemyndigelse af Kristian Fredrik, og man kan trygt stemple alle de Rygter, som gik i Svang om, at denne eller hin skulde have modtaget Stikpenge fra Sverige, som Prinsekavaller-Sladder og infam Løgn. Det Wedelske Parti — Benævnelsen Svenskepartiet burde man vel nu omsider helst komme bort fra — tvivlede paa Norges Evne til at bestaa som selvstændig og isoleret Stat, især nu, da Rusland og England havde garanteret Landets Forening med Sverige. Men inden denne Forening under en Konge skulde Norge bestaa som uafhængig Stat med en frisindet Statsforfatning, som det norske Folk selv skulde give sig. I sin inderste Kjerne gjaldt Spørgsmaalet, naar alt kommer til alt, i Virkeligheden ikke Sag, men Person: skulde Kristian Fredrik eller skulde Karl Johan blive Norges og Sveriges Konge?

I Spidsen for Selvstændighedspartiet stod Kristian Magnus Falsen, Sorenskriver i Follo. Han var ved denne Tid 32 Aar gammel. Ligesom Faderen, Enevold de Falsen, var han tidlig udviklet og var i meget ung Alder efter som Officer at have indehavt en forholdsvis selvstændig Kommando indtraadt i civil Embedsstilling. Han var en usædvanlig smuk Mand, hvis gnistrende Øine vidnede om Fyrighed og Begeistring og hvis kraftige mandige Holdning røbede en Sikkerhed, der kunde slaa over i Selvgodhed og Hensynsløshed. Han var ualmindelig veltalende, og de Ord, som fødtes paa hans Læber, røbede stor Aandsrigdom, mange Kundskaber og let Opfatningsevne, men tillige Mangel paa Selvbeherskelse og klog Beregning. Først efter at være valgt til Repræsentant for Akershus Amt var han kommen i Berørelse med Prinsen, der fra først af betragtede ham med mistroiske Øine paa Grund af det personlige Venskab, hvori han stod til Grev Wedel og

dennes Svigerfader. Senere fandt en Tilnærmelse Sted, og efterat han og Prinsen først havde fundet hinanden, opstod der mellem dem Venskab og en sand Hengivenhed.

Var Falsen en heftig og voldsom Øieblikkets Mand, var den Mand, der stod ham nærmest ved Side paa Rigsforsamlingen, omtrent det modsatte. Det var Professor Georg Sverdrup, en ved sin rolige, værdige Holdning, sin dybe, klangfulde Basstemme og sine omfattende Kundskaber paa alle Videnskabens Omraader lige ærefrygtbydende Skikkelse. Allerede i temmelig ung Alder havde han tildraget sig den samtidige videnskabelige Verdens Opmerksomhed og havde i Professor Moldenhawer fundet en Velynder, der hjalp ham at komme udenlands, hvor han havde studeret i Gøttingen og i Dresden. Hans Breve fra denne Tid vidner om, at Tidens liberale Ideer har gjort et dybt Indtryk paa ham. Det var derfor ikke uden Hensigt, man kaldte ham tilbage fra hans Udenlandsfærd, just som han stod i Begreb med at drage til Paris, Revolutionens Arnested. Han havde i Kristian August set den Fyrste, der skulde iverksætte Nordens Forening i tre Stater under selvstændige konstitutionelle Former. Efter at være kommen tilbage til Norge som Professor ved det nye Universitet, i hvis Oprettelse han havde havt sin betydelige Andel, var Norges Uafhængighed og Frihed Gjenstand for hans varmeste Ønsker. Men lige saa begeistret som han i yngre Aar — og vistnok ogsaa senere hen — var for den skandinaviske Tanke, lige saa kold var han for Ideen om en Forening af Norge og Sverige; fremfor en saadan synes han at have foretrukket en Gjenforening med Danmark, til hvilket han var knyttet med sterke Baand, — ikke mindst paa Aandslivets Omraade. Det var ogsaa kun, naar der udslyngedes Haansord mod Danmark, den rolige Mand lod sig bringe ud af sin Ligevægt. Ligeoverfor Presten Wergeland kunde han saaledes væbne sig med Satirens og Ironiens mest bidende Vaaben, og i det hele kunde han i saadanne Sammenstød, hvor Modparten brød Staven over den tidligere politiske Forbindelse, optræde paa en Maade, der skaffede ham Ord for Selvgodhed og overdreven Selvtillid. Sygdom og Sorg over en elsket Datters Bortgang regnes forøvrigt at have været medvirkende Aarsag til,at den dygtige Mand paa Rigsforsamlingen ikke skulde udfolde sin vanlige Energi, til hvilken man med Rette havde stillet store Forventninger.

Om Falsen og Sverdrup grupperer sig Presterne Rein og Schmidt, den første Partiets store Taler, den anden Partiets Digter, der ledede Opsangen*), Foged Collett, Kaptein Holck, Sogneprest Jersin, Sorenskriver Weidemann, Provst Stabell, Lensmand Lysgaard, Bergmester Steenstrup, Kjøbmændene Rosenkilde, Karl Stoltenberg og Rolfsen, samt Doktor Møller fra Arendal.

*) Det Wedelske Parti kaldte ham "den anonyme Malice", fordi han angreb det i Viser, som han ei satte Navn under, og bagtalte det "i hemmelige Vraaer uden at vove, offentligt Angreb."

En moderatere Gruppe samlede sig om Sorenskriver Christie, en rolig, kold, lun, vittig og talentfuld Mand, der under sit Ophold i Kjøbenhavn havde hørt til Brødrene Ørsteds Kreds, samt Kaptein Motzfeldt og Oberst Hegermann, der begge var dygtige Officerer, som besad omfattende Kundskaber og Indsigter ogsaa udenfor det Omraade, som egentlig var deres Fag. Hverken Motzfeldt eller Hegermann hørte til Kristian Fredriks varmeste Tilhængere; den sidste indtog paa Rigsforsamlingen i saa Henseende endog en saa uafhængig Stilling, at man i Officerskredsene fandt Anledning til at erindre, at han i sine Kadetaar Kamerater imellem var kaldet Dibrik Slaghæk. Til denne Gruppe hørte fremdeles Justitiarius Rogert*), Kommandør Fabricius, Lieutenant Heidemann, Byfogderne Diriks, Motzfeldt og Horneman, Sorenskriverne Rambech, Heiberg og Bendeke, Presterne Midelfart, Darre og Heyerdahl samt Kjøbmændene Peter Schmidt, Meltzer og muligens ogsaa Moses fra Kristiansund.

Noget for sig selv var de to Karrikaturer, som Selvstændighedspartiet havde at opvise.

Den ene af dem var Sorenskriver Arnoldus v. Westen Sylow Koren, almindelig "Sisiken" kaldet. Naar denne, der i "Legemsbygning lignede en Linerle, af Ansigt en kalkunsk Høne, af Stemme en Sisik og af Forstand en Dompap", opløftede sin kaglende og pibende Røst, klukkede det indvortes i de alvorligste af Forsamlingens Mænd. Naar han foretog sine mandhaftige Anfald paa Minoriteten eller i ren Extase oprullede sine storpolitiske Buer, kom Snusdaaser og Lommetørklæder i livlig Bevægelse og de stakkars latterpinte Tilhørere fik en haard Kamp at bestaa med den Munterhed, som rent overvældede dem. Koren gottede sig i sit stille Sind, naar han saa alle disse konvulsiviske Bevægelser; han troede utvivlsomt, at de hos hans Meningsfæller var Udtryk for Beundring og Tilfredshed, hos Modstanderne derimod for Had og dulgt Ærgrelse. Ialfald indbildte den ellers godmodige og høflige Mand sig, at han var det Wedelske Parti en Torn i Øiet. Af og til kunde han slumpe til at gjøre en god og træffende Bemerkning, som man kan finde opbevaret i de fra Eidsvold bevarede Dagbøger; men det gik dog forholdsvis sjelden paa, omendskjønt han var ude baade i Tide og i Utide.

Den anden Karrikatur var Jernverkseier Henrik Carstensen fra Øster-Risør, — "Forsamlingens Hale", som Provst Schmidt kalder ham. Jakob Aall, som ellers pleier at dømme mildt om alle, siger om ham:

"Henrik Carstensen maatte ønske aldrig at have oplukket sin Mund i Forsamlingen; thi slettere kom ingen fra sine Taler end han. Man var saa vant til at høre latterlige Ting udgaa af hans Mund, saa det simpleste Ord ledsagedes af Forsamlingens Skoggerlatter. Ikke anser jeg ham saa dum, at

*) Naar man fra Henrik Wergelands Tid af pleier at kalde Justitiarius Rogert "en moderat af Svaghed", vil man vel heraf let danne sig en aldeles forkert Forestilling om den høit fortjente, humane og duelige, skjønt sterkt tilknappede Mand. Under Rigsforsamlingen var han syg og lidende næsten den hele Tid, saa han nærmest af den Grund ikke kom til at gjøre sig gjældende.

man kunde anse hans Tale i Forsamlingen som et Aftryk af hans Forstand, — thi denne vilde da i Sandhed have bleven en negativ Størrelse, — men den Kunst, hvormed han indklædte sin Tale, den Pseudokultur, som skinnede igjennem Foredraget, den djærve Tale og hans smidige Væsen, naar han i bølgeformige Arm-Bevægelser svømmede frem i Forsamlingen, — alt dette udgjorde et latterligt Hele, som fremtvang Smil i det alvorligste Ansigt. Naar Carstensen talte, sprak Latter ud af de mørkeste Helte i Forsamlingen. Han hørte ogsaa til Apostaterne, som kom til Eidsvold med mørke Anelser, men forlod det med det lyseste Haab, fordi Fyrsten saa vilde det."

Hvad Rigsforsamlingens Bønder, Soldater og Matroser angaar, saa tilhørte disse — paa ganske faa Undtagelser nær — Selvstændighedspartiet. Men i Forsamlingen gjorde disse — der dog vistnok hver især i sin Kreds maa have nydt megen Agt og Ære for Forstandighed, Dygtighed og Oplysning — sig gjennemgaaende kun lidet gjældende. Som Talere finder vi kun Oplands-Kaksen Lensmand Lysgaard, som selve Bernt Anker i sin Tid havde hædret som Gjæst i sine Selskaber, og Listerlændingen Teis Lundegaard, en firskaaren, raa og ubehøvlet Sjøgast, der altid forstod at bevare Kontenancen, og hvis drøie grovkornede Vittigheder fandt sit Publikum. En fuldstændig Modsætning til Teis var den gjæve Østerdøl Ole Evenstad, en Kjæmpe at se til og en virkelig Repræsentant for den nedarvede høie Kultur, som Tidens Bondeforgudelse antog for at være bortgjemt i Fjeldbygderne. Derhos kan nævnes Thelebonden Tollef Huvestad fra Lardal, om hvem Wergeland forsikrer, at han "ikke kunde sættes i Snorre, og derhos i Dybet af den elskværdigste Beskedenhed under sin hvide Kofte besad flere Kundskaber i Udenverdenens Historie og Geografi", Sogningen Musketer Loftesnes, en rask, livlig og usædvanlig begavet Bonde, Klokker Forset af Klæbu og Bygdedigteren Kvartermester Peder Ertzgaard. En eiendommelig Skikkelse var Setesdølen Ole Thveten, om hvem Aall fortæller, at han havde nedlagt en Medbeiler i Tolleknivkamp. Dette er senere oplyst ikke at forholde sig saa; men med sine Kjæmpekræfter*) og med sit dengang endnu temmelig stridbare Gemyt ansaas han for at være istand til noget af hvert. For at faa ham til at stemme med Falsen skjænkede Ritmester Elieson ham stundom fuld, saa det hændte, at han sovnede i Forsamlingen og maatte vækkes, naar Voteringen skulde foregaa. En Gang spurgte han da ogsaa — til vedkommende Partihøvdings store Fortrydelse — høit og lydeligt: "Hvad sagde Falsen?"

Det staar ikke til at negte, at det Wedelske Parti i Oplysning og Kundskaber gjennemgaaende stod betydelig høiere end Selvstændighedspartiet; men det var paa den anden Side ikke af Tilbøielighed, men af Frygt, Flerheden af dets Medlemmer ønskede en Forening med Sverige. Vil man tillægge Fler-

*) Han viste engang Prinsen en Prøve paa sin Styrke ved at bære en Hest rundt Gaardspladsen. Man har fortalt, at han i en af sine Fylderider paa Eidsvold truede med at stinge Prinsens Modstandere. Men det er dog neppe sandt, efter hvad Folk, som kjendte ham, forsikrer, ialfald var det ikke alvorlig ment.

tallet af Selvstændighedspartiet Overvurdering af Norges Kræfter og negte det klar Forstaaelse af Situationen, maa man paa den anden Side frakjende en større Del af det andet Parti et høiere og ædlere Syn paa den Politik, de ydede sin Støtte. Svensken var for dem saavelsom for Patrioterne Arvefienden, og det var kun nødtvungen, de vilde række ham Haanden.

Men denne Opfatning kan man ikke tillægge dets Høvding Grev Wedel, hvis Holdning under Rigsforsamlingen paa Eidsvold selv hans Modstandere ikke kan negte sin Beundring. Der skumledes dog om, at han selv og et Par af hans Hjælpere, Blom og Bryn, gik omkring om Nætterne for at hverve Stemmer. Man paaløi ham, at han førte hemmelig Brevexling med Grev Essen. Da en Bondegut, som var paa Nattefrieri hos en af Konferentsraad Ankers Piger, havde løbet fra sine Sko i Gangen udenfor Prinsens Værelser, satte Sladderen strax dette Optrin i Forbindelse med skumle Planer, som Grev Wedel skulde have udklækket mod Kristian Fredriks Liv. Wedel lod Folk tøve og væve, som de lystede, og de mere eller mindre forblommede Beskyldninger, som paa Rigsdagen fremførtes mod ham, betragtede han som sig uvedkommende. Han hævede sig fuldstændig over det smaalige personlige Kjævl; men i Sagernes Behandling først i Komiteen og siden i Rigsforsamlingen tog han saa levende og virksom Del, at Jakob Aall endog kan paastaa, at han og Justitsraad Diriks kunde i Forening have udført det hele Lovgivningsarbeide, uden at de øvrige Medlemmer af Konstitutionskomiteen vilde have været savnede. Mod Selvstændighedspartiets politiske Grundsyn rettede han aldrig noget direkte Angreb, vistnok i Erkjendelsen af, at det vilde have været frugtesløst og kun have foranlediget urolige og voldsomme Scener.

Medens Modstanderne ikke negtede Grev Wedel-Jarlsberg den Agtelse, som skyldtes hans humane Optræden, var Kammerherre, fhv. Amtmand Severin Løvenskjold Gjenstand for Angreb af forskjellige Slags, hvilke dog paa Grund af hans ikke sjelden arrogante og hoffærdige Væsen for en Del maa kaldes selvforskyldte. Ingen af det Wedelske Parti var dog Gjenstand for Rigsforsamlingens Had i den Udstrækning som Presten Nikolai Wergeland, der, strid og ubøielig, som han var, med stor Haardnakkethed forfegtede de Anskuelser, som han havde dannet sig, uden at agte paa den i Rigsforsamlingen herskende Tone. Ved sin eiendommelige Begavelse og sin Veltalenhed vilde han tilvisse have kunnet øve en betydelig Indflydelse paa Lovgivningsverket; men hans blinde uretfærdige Had til den opløste Forbindelse med Danmark, hans Voldsomhed og hans upraktiske Theorier i Forbindelse med en vis Karakterens Uvederheftighed, som man sedvanlig tillagde ham, isolerede ham ganske og gjorde ham tildels fremmed endog for Medlemmerne af det Parti, han tilhørte.

Af det Wedelske Partis øvrige, mere fremragende Medlemmer maa nævnes Wedels Svigerfader, Peder Anker til Bogstad, den ædle, fint dannede, for Fædrelandets Minder varmt interesserede Jakob Aall, hans Kontubernal

Presten Grøgaard, der kunde sige gode Vittigheder og dumme Flauheder i samme Aandedræt, Sorenskriverne Bryn og Blom, den første anset for sin praktiske Dygtighed, den anden, som man i Forbigaaende sagt vilde vide var Grev Wedels Halvbroder, nærmest betragtet som en Kommersmager og en Spøgefugl, og Officererne Oberstlieutenant Stabell, Kaptein Fleischer og Major Sibbern, der alle regnedes for en Pryd for den Stand, de tilhørte. Til Partiet hørte fremdeles Byfoged Wulfsberg, Kancelliraad Dahl, Presten Ostedahl,*) Foged Cloumann, Kjøbmændene Mølbach fra Ekersund og Mørch fra Kristianssand o. fl.

Noget Koterivæsen existerede ikke paa Eidsvold, ligesaa lidet som Medlemmerne sluttede sig sammen i Foreninger eller Klubber. Efter hvert som Partigrupperingen foregik, kunde Selvstændighedspartiets fornemste Mænd samles hos Falsen og Sverdrup, medens Wedels Tilhængere holdt et Slags Konventikler hos gamle Peder Anker. Men dette var dog kun smaa selskabelige Tilstelninger, hvor vistnok Sverdrups studentikose Brygg "Dreyfuss" og Peder Ankers anerkjendt gode Cognac og Vine gjorde sig mere gjældende end Dagens politiske Spørgsmaal. Der fortaltes vel haarreisende Beretninger om, hvad det Wedelske Parti i sine Sammenkomster hos Anker havde fore, og disse skrev sig alle fra en af Prinsens Sekretærer, som var indkvarteret paa Loftet lige over Ankers Værelse, og denne vilde have Udtalelser af Grevens egen Mund. at støtte sig til. Dette var vist rigtigt nok; men Folk skjønte dog snart, at Greven havde havt sin Fornøielse af at føre Spionen paa glat Is.

Vi optager nu Beretningen om Aabningshøitideligheden den 11te April.

Saasnart Rigsforsamlingens Medlemmer var komne til Sæde, indtraadte parvis Regjeringsraaderne, Biskoperne Bech og Bugge, Statsraad Treschow, Generalkrigskommissær Vibe, Statsraad Falbe og Prinsregentens Adjutanter m. fl., alle i Galladragt, og tog Plads omkring Præsidentforhøiningen, hvor der for Leiligheden var hensat en sterkt forgyldt Stol. Kort efter indfandt Prinsregenten sig og indtog den for ham bestemte Plads. Idet den dybeste Stilhed herskede i Salen, oplæste han, først bleg og med svagt skjælvende Stemme, men efterhaanden ildnet og med fuldt tonende Røst følgende Tale, som han havde optegnet paa Papiret:

"Nordmænd! Helligt er det Kald, der samler Eder ved Fædrenelandets Alter. Det norske Folks Hu staar til Eder, dets udvalgte Mænd, at I vil vide, med Visdom og Samdrægtighed, at grundlægge den Stats-Forfatning, af hvilken nærværende og tilkommende Slægter kan vente Held, Orden og Velstand i nden Riget.

Den viseste Regjerings-Form er udentvivl den, som, sikrende Borgerfrihed og Lovenes Hellighed, giver den udøvende Magt Myndighed til at udrette alt godt og til at haandhæve Lovene; men I skal ikke kunne give Norge en

*) "Man hører altfor ofte Dahl,
Men aldrig Ostedahl," sagde Christie.

Regjerings-Form, der svarer til Folkets Forventning, uden ved sambrægtigen at ville virke til et og samme Maal, Folkets Lyksalighed. Vanlyser enhver Tvivl, Frygt eller Mistanke fra Eders Barm, naar det gjælder om at bestemme Norges Grund-Forfatning; ethvert Medlem af denne Forsamling vise sig som trofast, retsindig Nordmand, og, idet han ytrer sin Overbevisning, tænke han tillige paa de Medborgeres Stemning, i hvis Navn han taler!

Skulde nogen fortælle Eder, at Norge ikke kan bestaa som en selvstændig Stat, da lue Kjærlighed til Fædrenelandet dobbelt høit i Eders Bryst: da mindes hine Oldinge, hine kraftfulde unge Mænd, der bød Eder Held til det Hverv, I gik hen at røgte! Hine sagde: vanslægter ei fra Fædrene! og disse: stoler paa den Kraft, der hviler i vor Arm, som i vor Villie. — Er det norske Folk da ikke mere sine Fædre ligt? skulde Sønnerne ei ligesaagodt, som de, kunne forsvare deres Fjelde? Er vi ei vante til Savn? og kan noget Savn lignes ved Frihedens? Staar det ei i Folkets Magt at indrette sin Regjerings-Forfatning efter Statens Tarv og de Midler, den besidder i sit Skjød? — Norge har ingensinde forlangt, at Danmark skulde afholde dets Stats-Udgifter; i fredelige Dage har dette Rige givet Overskud af Indtægter i Stats-Kassen. Og skulde Sverige ønske Forening med Norge for at forsørge det norske Folk med Almisse? — Hvortil leder endeligen disse bange Tvivl? kun til frivillig Underkastelse. I Sandhed, hvad var et Folk vel værd, som frygtagtigen opofrede sin Selvstændighed og sin Ære? kun de Slave-Lænker, som fra Evigheden var beredede for samme!

Dog, Held os! vi er ei vanslægtede! Med høi Følelse af eget Værd har det hele Folk, i Herrens Templer, aflagt den høitidelige Ed, at hævde Norges Selvstændighed; denne Ed skal I besegle, trofaste Nordmænd! ved at grund-lægge den Regjerings-Form, under hvilken I vil leve, og som I vil forsvare imod hvert Forsøg paa at kuldkaste den.

Mistvivler ei om, at I jo besidder Kraft til, selv i Modgang, at haand-hæve den; og mistvivler ei heller om, at en retfærdig Gud beskytter et frit og ubetvunget Folks Anstrengelser: Herren er mit Haab og min Tillid!

Jeg har anset det for min første Pligt, som dette Lands Regent, at kundgjøre Nationens fredelige Forhold til andre Magter, og indtil denne Dag er ingen ny Fiendtlighed af nogen Magt udøvet imod Norge.

Jeg har tilskrevet alle de Fyrster, hvis Venskab er væsentligt for Norge, og af hvis Retsindighed man kunde haabe Bistand ved en saa retfærdig Sag, saasnart Omstændighederne tillader dem at ytre deres Sindelag til vores Fordel. Rigets afsondrede Beliggenhed har endnu tilbageholdt disses Svar; men imidlertid er det engelske Flag igjen set og med Glæde modtaget i norske Havne. De Svenskes Konge har jeg tilskrevet saaledes, som det skal blive forelagt Rigs-Forsamlingen; men denne Monark har sendt min velmente Skrivelse uaabnet tilbage.

O! gid den Konge, der siger sig at ville være det norske Folks Fader, ogsaa vilde ære dets Rettigheder, og skjænke Norden Fred og lykkelige Dage; vi

ønsker jo kun at leve uafhængige, i god Forstaaelse med et i sig selv agtværdigt Nabofolk.

Jeg skulde anse det for en kjær Pligt, hvis jeg udførligere, med nogenslags Sandsynlighed eller Vished, kunde skildre Norges politiske Stilling; men ingen formaar at forudse de Begivenheder eller Omvæltninger, som Europa i det hele eller enkelte Stater kunde være underkastede, forinden den almindelige Fred gjengiver Ro, og kalder Lyksalighed og Velstand tilbage. Held imidlertid det Folk, som, uagtet Trængsler og mangehaande Gjenvordigheder, med urokkelig Troskab, først mod sin Konge og siden mod sine egne Rettigheder og sit nationale Værd, bestaar den gode Strid, indtil blidere Dage oprinde. Europa skal ikke negte det sin Høiagtelse og Beundring, og kommende Slægter skulle velsigne dets Minde. Ja! Held Norge!"

Her istemte den hele Forsamling det af Prinsregenten udtalte Ønske, og et tre Gange gjentaget: "Held Norge!" tonede gjennem Salen. Prinsregenten fortsatte derefter:

"Jeg indbyder Rigs-Forsamlingen til at vælge sig en Præsident, som kunde omvexle ugentligen, saavelsom en bestandig Sekretær; og, til at udarbeide Forslaget til Konstitutionen, vil det findes fornødent, at udvælge en Komite, bestaaende af Medlemmer fra de forskjellige Stifter.

Regjerings-Raadet skal være beredt, at forelægge de Oplysninger om Rigets Ressourcer, som har været mulige at forskaffe i saa kort en Tid; men, saasom Tids-Omstændighederne forhindrer den i sig selv vidtløftige Opgjørelse af gjensidige Fordringer med Kongeriget Danmark, og Rigets Indtægter og Udgifter desuden ei lader sig bestemme efter et Krigsaar, som det afvigte, ligesaalidet som ubetinget efter fordums Fredsaar, saa vil ei heller noget fuldstændigt Budget for Aaret 1814 kunne forelægges Rigs-Forsamlingen; jeg ønsker derimod, at det, efter Konstitutionens Bestemmelse, maatte overveies, om ikke Tilforordnede af Rigs-Forsamlingen kunde, tilligemed Regjerings-Raadets 1ste Departement, udarbeide Rigets finantsielle Etat, og Forslag til nye og nødvendige Hjælpekilder for Finantserne.

Den til Næringsveienes Oplivelse saa uundværlige Laane-Indretning, som under 5te Januar d. A. blev antaget af samme Konstituenter, er hidtil stanset i sin Virksomhed, fordi de senere indtrufne Omstændigheder har gjort dens Forening med en national Bank ønskelig, hvis Plan ligeledes skal forelægges Rigs-Forsamlingen til Bedømmelse. Overhovedet venter jeg med Fortrøstning al den Bistand af Rigs-Forsamlingen, som Kjendskab til Land og Folk og som varm Følelse for Norges Vel vil indgive hvert dens Medlem.

Mine Hensigter kjendes af alle; i redelig Villie skal ingen overgaa mig, og min bedste Løn skal til alle Tider være Folkets Kjærlighed og de retskafnes Høiagtelse."

Den utvungne og værdige Maade, hvorpaa Prinsregenten fremsagde sin Tale, gjorde et dybt Indtryk paa Rigsforsamlingen, hvis Medlemmer

hver især var grebne af den alvorsfulde Stemning, som hvilede over Høitideligheden, og enkelte havde endog Taarer i Øinene. Derefter oplæste Prinsregentens Sekretær, Etatsraad v. Holten den i Talen berørte, fra Prinsregenten til Sveriges Konge affendte, men ikke modtagne Skrivelse, først paa Fransk, siden paa Norsk. Oplæsningen af denne, der er anført ovenfor (S. 2476), lod meget tilbage at ønske, og den affvækkede derhos fra Indholdets Side i betydelig Mon hos enkelte det ubetinget gode Indtryk, som Prinsregentens Tale og Holdning forøvrigt havde gjort.

Forsamlingen gik derpaa i Følge Prinsregentens Opfordring over til at vælge Præsident og Vicepræsident for de første 8 Dage samt en Sekretær, der skulde fungere under hele Rigsforsamlingens Session. Valget, der foregik skriftligt, havde følgende Udfald: Til Præsident valgtes Kammerherre Peder Anker til Bogstad, til Vicepræsident Etatsraad Rogert og til Sekretær Sorenskriver Christie. Næst de valgte havde Hegermann og Sverdrup de fleste Stemmer til Præsident og Vicepræsident og Diriks til Sekretær. Ankers Valg synes at have overrasket det Wedelske Parti. Man vidste nemlig ikke, at Prinsregenten selv havde virket derfor af Hensyn til Opinionen i de ledende svenske Kredse.*) Disse skulde nemlig modtage Indtryk af, at der herskede større Enighed inden Rigsforsamlingen, end man her ventede, og at denne handlede helt og holdent i Overensstemmelse med Nationens Ønsker, uden at personlige Hensyn, Sympathier eller Antipathier paa nogensomhelst Maade fik Lov til at gjøre sig gjældende.

Efterat Valgets Udfald var bleven bekjendtgjort, ønskede Prinsregenten med venlige Haandslag de udkaarede til Lykke og opfordrede atter i faa Ord Forsamlingen til at vise Fædrelandskjærlighed og Visdom, Enighed og Mod. Derefter forlod han og hans Følge Salen. Aabningshøitideligheden havde varet i $2^1/_2$ Time.

Forhandlingerne, der nu strax tog sin Begyndelse, indledes med et Forslag af Præsidenten om, at der skulde udfærdiges en Takadresse til Prinsregenten for de vigtige Tjenester, som han hidtil havde vist det norske Folk. Dette blev vedtaget. Derefter besluttedes der udarbeidet et Reglement for Rigsforsamlingens Forhandlinger. Efter Forslag af Wedel-Jarlsberg blev disse tvende Hverv overdragne til en Komite, bestaaende af Præsidenterne, Sekretæren og sex af Forsamlingen valgte Medlemmer, Hegermann, Diriks, Sverdrup, Falsen, Wergeland og Omsen.

I Mødet den 12te April behandledes først det af den nedsatte Komite udarbeidede Udkast til Reglement, og dette vedtoges med nogle mindre For-

*) Sine Motiver for at medvirke til Ankers Valg har Prinsregenten angivet i Brev til Karsten Anker af 21de April (Dr. Nielsen, Bidrag I, 317) og i sin Dagbog S. 82.

andringer og en af Sorenskriver G. P. Blom foreslaaet Tillægsbestemmelse (§ 15). Reglementet, der besluttedes trykt og omdelt til Repræsentanterne samt opslaaet i Forsamlingsværelset, var i sin endelige Form saalydende:

§ 1. Præsidenten sammenkalder Repræsentanterne, og paaser, at enhver er tilstede. De udeblivendes Navne, saavelsom Aarsagen til deres Fraværelse, antegnes. For at Forsamlingen skal kunne konstitueres, maa to Trediedele af Repræsentanterne være tilstede.

§ 2. Ved Indgangen af Forsamlings-Salen forevlser enhver Repræsentant sin Adgangs Billet for 4 dagligen af Præsidenten dertil valgte Opsynsmænd, som tages af Repræsentanternes Midte.

§ 3. Tvende Protokoller føres: en Forsamlings-Protokol eller Dagbog, og en Hoved-Protokol, som ikke maa være længere end en Dag tilbage fra den første. Protokollerne autoriseres af Præsidenten og Vice-Præsidenten, og Hoved-Protokollen forsynes med Rigets Segl, som Regenten anmodes om at lade samme paatrykke.

§ 4. Forrige Dags Forhandlinger oplæses af Protokollen ved hver Dags Begyndelse, forinden noget nyt foretages.

§ 5. Den almindelige Forsamlings-Tid er Kl. 10 Formiddag, og Forsamlingen vedvarer, med mindre Præsidenten af særdeles Aarsager deri skulde gjøre nogen Forandring, til Kl. 4 Eftermiddag.

§ 6. Hver Dag, forinden Forsamlingen sluttes, tilkjendegiver Præsidenten, hvad der næste Dag skal være Gjenstand for Deliberationerne.

§ 7. Alle skriftlige Andragender til Forsamlingen indleveres til Præsidenten, som besørger samme oplæste efter den Orden, han selv bestemmer. Præsidenten bruger en Klokke til at ringe til Lyd med, naar han vil paabyde almindelig Taushed. Enhver, som vil tale, reiser sig, og begjærer Tilladelse af Præsidenten, som meddeler samme; begjærer flere at tale, saa sker dette efter den alfabetiske Orden, hvori Repræsentanterne sidder i Forsamlingen, og begynder Ordenen altid fra den, som har gjort Forslaget, og gaar derefter det hele Alfabet igjennem, indtil det naar den samme.

§ 8. Præsidenten advarer, saa ofte han finder det fornødent, enhver talende om at holde sig til Sagen og afholde sig fra alle personlige Hentydninger. Skulde det hænde, at noget Medlem, efter 3 Gange forgjæves at være advaret, desuagtet vedblev at forstyrre den vedtagne Orden, saa paalægger Præsidenten ham Taushed, og, agter han ikke denne Befaling, voteres der i Forsamlingen paa, om han for denne Dag skal udvises af Forsamlingen.

§ 9. Ingen kan udenfor Forsamlingen drages til Ansvar for, hvad Meninger han i Forsamlingen ytrer.

§ 10. Alle Kvæstioner, som efter mundtlig Deliberation kan reduceres til Afgjørelse med ja eller nei, decideres ved Ballottering, med mindre en Femtedel af de tilstedeværende Medlemmer forlanger skriftlige Vota, som da bør finde Sted under de Voterendes Navne, i hvilket Tilfælde disse Vota indføres i Protokollen. Pluraliteten decideret.

§ 11. Præsidenten fungerer som saadan i 8 Dage, hvorefter han fratræder; der vælges da strax en ny Præsident, samt Vice-Præsident; men de forrige maa ikke vælges paany førend efter 8 Dage.

§ 12. En Komite af 3 Personer udnævnes, for at gjennemgaa og redigere, hvad der af Forhandlingerne ved Trykken skal bekjendtgjøres.

§ 13. Protokollen underskrives daglig af Præsidenten, Vice-Præsidenten og Sekretæren.

§ 14. Til Slutning, naar Rigs-Forsamlingen har endt sine Forhandlinger, underskrives Hoved-Protokollen af samtlige Repræsentanter.

§ 15. Enhver har Ret til af Hoved-Protokollen at erholde bekræftet Udskrift af de Vota, han til Protokollen har dikteret.

Derefter gik Forsamlingen over til at behandle det af Provst Fr. Schmidt og Sverdrup i Forening udarbeidede og af Komiteen godkjendte Udkast til en Takadresse til Prinsregenten. Dette Udkast lød saaledes:

Det norske Folks Tak-Adresse til Norges Regent, Hans Kongl. Høihed Prinds Christian Frederik, igjennem dets Repræsentanter.

Da Norge, losrevet fra sin ældgamle Forbindelse, var blevet bestemt til et Rov for erobresyg Ærgjerrighed, var dette vort elskte Fædreneland dog ikke forladt; thi det havde sin faste Tillid til Gud, sit nedarvede Mod og sin Kraft; det havde Dem, ædle Fyrste! som efter det norske Folks almene Ønske, greb og førte Roret med Visdom, Værdighed og Kraft, som med stor og beundringsværdig Opofrelse forebyggede Anarkiets Rædsler, og lovede, med Liv og Blod, i Forening med Folket, at forsvare Norges den gode Sag, og hævde dette ældgamle Riges Selvstændighed og Frihed. Deres Kongl. Høihed har med Ord og Daad skjønt og kraftigen tolket Deres varme Folelse for Norges Held og Hæder, Deres urokkelige Troskab og Hengivenhed for et frit og ædelt Folks retfærdige Sag, Deres utrættelige Omsorg for dets Tryghed og Frelse. Hvor ønskede vi, værdigen, i Folkets Navn, at kunne tolke den dybe og inderlige Følelse af Ærbødighed, Høiagtelse og Kjærlighed, som enhver ægte og redelig Nordmand nærer for Dem; den Taknemmelighed, hvormed det hele norske Folk i Deres Sendelse erkjender en af Forsynets største Velgjerninger imod et frit og trofast Folk i Farens og Nødens Stnnd; den Forvisning, det har, at Deres sjeldne Talenter, Dyder og trofaste Hengivenhed for det gamle Norges gode Sag, ville blive det Norske Folk uforglemmelige, saalænge det ikke forglemmer sig selv".

Efterat dette Udkast var oplæst, reiste Presten Wergeland sig og tog tilorde paa følgende Maade:

"Forsamlingen er national og norsk — Forsamlingen er altsaa fri. Vi forestiller et hæderligt Folk, løst fra sin Troskabs-Ed, og gjengivet en fri og uafhængig Nations fulde Ret til selv at bestemme sin Regjeringsform, en Ret, baade Ven og Fiende tilsteder os rolig at nyde. Men forestiller vi et frit og uafhængigt Folk, saa er denne Forsamling og aldeles fri og uafhængig, og nu alene i Besiddelse af Nationens Suverænetet. Denne Frihed, denne Uafhængighed være det første, vi hævder, forsvarer og bevarer; thi, ædle Herrer, ærværdige Forsamling, hævder vi ei Forsamlingens egen Frihed og egne Rettigheder, hvorledes skal vi da kunne hævde Folkets?

Vor Statsforandring er ingen Revolution; vi haaber med Føie, at den kan og vil foregaa uden Revolution. Her er ingen Magt at nedbryde, for paa dens Ruiner at opreise en anden. Her er ingen stridige Rigsstænder med kolliderende Interesse. Love og Indretninger kan vedblive uforstyrret Gang. Norges Folk er et og lige. Det er enigt i den fremtidige Statsforfatnings

Grundsætninger, og Regjeringsforandringen er allerede foregaaet i alle Nordmænds Gemytter.

Imidlertid er det neppe Tvivl underkastet, at jo mere der i den interimistiske Regjering organiserer sig uden Nationens Sanktion, desto mere vil Resultatet af vore Bestræbelser her, naar det skal udføres, maaske faa Karakter af Revolution. — Vi har erfaret af landfare Rygter og private Skrivelser, at en

352. Nikolai Wergeland.

Del anseelige danske og norske Mænd har hyldet Hans kongelige Høihed Prins Kristian af Danmark til Norges midlertidige Regent. Tvivler vi nu end ikke paa, at jo denne ædle Fyrste fuldvel er værdig at bære en Halfdan svartes Krone, om Norge end har saadan en Krone at give, saa er det dog heller ikke mindre upaatvivleligt, at hine Skridt af Mødet paa Eidsvold i sig selv var uretmæssigt, — en Akt, kun hele det forsamlede Folk var berettiget til. Ikke desto mindre fortjener det Bifald, som relativ retligt, forsaavidt det sigtede til at forekomme større og farligere Uretmæssigheder, og foretoges uden Tvivl af

Kjærlighed til Fædrelandet, og med Forbeholdenhed af denne Forsamlings Sanktion. — Denne staar altsaa endnu tilbage. Vel har heller ikke vi i strengeste Forstand efter vor Fuldmagts Lydende Ret til at vælge og keise nogen personlig Regent for det hele Folk; men da det ganske Folks reelle Sammenkomst er en Umulighed, og da vi udgjør en lovmæssigen valgt Folkerepræsentation, saa er det klart, at, dersom noget Møde tør handle i Folkets Navn, saa er det dette. — Alt, hvad denne Forsamling ɔ: det frie norske Folk, ikke har sanktioneret, er ugyldigt. Derfor er vi og komne sammen. En Regent maa være, ne quid respublica detrimenti capiat*), at vi roligen kan overveie vore Anliggender.

Af disse Grunde foreslaaes, at Hans Kongl. Høihed Prins-Regenten ikke alene ved en Adresse fra Natinalforsamlingen takkes i Nationens Navn for den Nidkjærhed, denne Fyrste saa ufortrøden og ædelmodig har lagt for Dagen for Rigets og Folkets Bedste, idet han i Rigets kritiske Øieblik paatog sig Tingenes Bestyrelse; men at Hans Kongl. Høihed ligeledes i Nationens Navn bedes at vedblive Regjeringen til Rigets Tarv og Forsvar, og af Nationalforsamlingen, som en lovlig Folke-Repræsentation, bekræftes i det midlertidige Regentskabs Myndighed, under følgende Betingelser: at Regentskabet er interimistisk, og varer kun, indtil Nationalforsamlingen vil hæve samme; at Regentskabets Magt ei strækker sig til Nationalforsamlingen selv, som i sin Kvalitet af Nationalforsamling er uafhængig, og over hvilken der ingen Bydende kan gives, uden hvem den selv konstituerer sig til sine Forhandlingers ordentligere Gang; at alt, hvad Nationalforsamlingen af Regjeringen forlanger Oplysning om, skal gives; og at Nationalforsamlingen kan bekræfte eller hæve de Forordninger eller Foranstaltninger, Regentskabet midlertidig kan have truffet, naar Thinget er sluttet, og den nye Tingenes Orden skal indføres. Hvilket alt offentlig bekjendtgjøres. Endelig foreslaaes, at de Mænd, som paa Eidsvold-Mødet forholdt sig med Ærbødighed for Nationen, ligeledes takkes i Folkets Navn.

Saaledes handler vi — ikke i eget Navn — ikke af egen Anseelse, egen Myndighed, men i det Folks Navn og af det Folks Autoritet, som samlede os til dette evig merkelige Thing. Saaledes handler vi i en Nationalforsamlings Aand og Karakter, efter dens Værdighed, overensstemmende med dens Rettigheder, overensstemmende med Folkets Ønske — ja overensstemmende med Prins-Regentens Ønske. Vi kjender denne ædle Fyrste. Vi ved, hvor høit hans Hjerte luer for Menneskerettigheder og Folkefrihed, for alt ædelt og godt — vi ved, hvor høit han elsker Nordmanden. De Prøver, han allerede har givet Folket paa Ædelmod, Nordmandssind, Fordomsfrihed og kongelig Tænkemaade, berettiger os til at tro, at det ikke kan andet end være ham kjært, ikke kan andet end bevirke, at han agter Nationalforsamlingen og Nationen desto mere derfor. Selv har han tilskyndet os at handle med Kraft og Mod ligesaavel som med Visdom og Enighed. Selv har han erklæret, at det vil afhænge af denne For-

*) For at Staten ikke skal tage nogen Skade.

samlings Bestemmelser, om han fremdeles skal røgte sit Hverv. Og, dette maa jeg oprigtig bekjende, den Fyrste, som ei yndede, ei agtede et saadant Skridt af Folkets uafhængige og frie Repræsentation, kunde ikke være Konge for Nordmænd.

Kristianssand har talt og ønsker at høre de øvrige norske Byers og Provinsers Mening".

"En Pause opstod", heder det i Henrik Wergelands Konstitutionshistorie, "som mellem Braget og de rullende fordoblede Echoer. Først Stilhed, saa voxede Sindsbevægelserne ud over Forsamlingen, som Vandets bølgende Cirkler omkring det Punkt, hvor en Sten nedfaldt i den rolige Flades Midtpunkt. I dette Øieblik undfangedes Partiaandens Hydra." (?)

Præsidenten erklærede sig mod det af Wergeland fremsatte Forslag. Han benegtede, at de, der havde været tilstede i Mødet paa Eidsvold havde overdraget Prins Kristian Fredrik Rigets midlertidige Bestyrelse. Det var ikke nogen Bemyndigelse, men et Raad, som her blev Prinsen givet. Det Skridt, som dette havde foranlediget, var bleven sanktioneret ved den senere paafulgte Edsaflæggelse i Kirkerne.

Sverdrup udtalte, at han havde været tilstede paa Eidsvoldsmødet. Prinsen havde ved at afholde dette ene og alene havt til Hensigt at indhente fædrelandssindede Mænds Raad under den forhaandenværende Stilling. Der var her ikke bleven opsat noget skriftligt, ligesaa lidet som der havde fundet nogensomhelst Hylding Sted. Ved at beskylde de Mænd, som havde deltaget i dette Møde, for at have begaaet en Handling, hvortil de ingen Bemyndigelse havde, havde Wergeland søgt at kaste en Skygge paa dem. Wergeland vilde aldrig være istand til at føre Bevis for sin Paastand og skulde derfor gjøre offentlig Rede for sig, idet han vilde gjøre Beskyldningen til Gjenstand for Paatale i Aviserne.

Wergeland mente, at det vedtagne Reglements § 9 fritog ham for udenfor Forsamlingen at staa til Ansvar for, hvad han havde ytret i denne. For at der imidlertid ikke skulde være nogen Tvist om, hvad han havde sagt eller ikke sagt, havde han forlangt sin Tale vedlagt Protokollen, og forøvrigt fik Sverdrup gjøre, hvad han lystede og som Medlem af Rigsforsamlingen kunde forsvare. Kun skulde han sige, at om den Hylding, hvorfor han havde beskyldt Sverdrup og de øvrige Deltagere i det omtalte Møde paa Eidsvold, var en Handling, der, som foretaget af uberettigede, i og for sig var uretmæssig, saa var den dog retfærdiggjort saavel ved Omstændighederne, som ved nu at være billiget og sanktioneret af Nationen eller dens Repræsentanter.

Sverdrup. Det er et Paradox, en Modsigelse, at en Handling kan være uretmæssig og retmæssig til en og samme Tid.

Wergeland. Deri har De Ret. Den maa til en Tid, i et Forhold enten være det ene eller det andet. Men ligesaa vist er det og, at en Handling, som til en Tid er uretmæssig, kan til en anden Tid under forandrede Omstændigheder blive retmæssig*).

*) I sine "Fortrolige Breve fra Eidsvold" belyser Wergeland sin Tankegang udførligere med følgende Exempel: "At trække en anden Mands Baad i Søen og tage den i

Wedel-Jarlsberg kunde ikke tro, at der var nogen i Forsamlingen, som kunde glemme sin Værdighed som Nordmand i den Grad, at han vilde bestride, at Suveræneteten nu var hos Rigsforsamlingen. Adressen var imidlertid kun en Komplimentation, ingen offentlig Akt, og lige saa lidt som dens Udtryk forandrede Sagens Stilling, kunde den have nogen bindende Forpligtelse for Forsamlingen med Hensyn til dens fremtidige Bestemmelse. Han vilde derfor stemme mod det foreslaaede Tillæg, idet han ansaa det for tilstrækkeligt, at Nationen stiltiende overdrog Regenten Magten indtil videre. Hvad der var foregaaet paa Eidsvold, var nu engang en afgjort Sag, og at gjøre denne til Gjenstand for Undersøgelser vilde kun fremkalde bitre Angreb og Udfald, som allerede fra Begyndelsen af vilde vække Splid og Ufred i Forsamlingen og paatrykke dens Forhandlinger et hadsk Præg.

Ogsaa Løvenskjold, Kaptein Motzfeldt og Grøgaard udtalte sig mod det foreslaaede Tillæg. Den sidste anførte, at naar en General nedlagde Kommandoen, optoges den af Næstkommanderende. Ligesom Mandskabet ombord paa et Skib ikke burde tale mod, men takke den Lods, der i Mangel af Kaptein førte Skuden i Havn, saaledes burde ogsaa det norske Folk være Prinsen taksskyldig. Men heraf fulgte dog ingenlunde, at Folket havde givet Slip paa sin Suverænetet. Det stod tvertom dette fuldkommen frit for gjennem sine Repræsentanter at bestemme Landets Statsforfatning.

Kun Blom støttede Wergelands Forslag.

Ved Afstemningen, der foregik ved Haandsopræfning, blev Adressen vedtagen i Overensstemmelse med Udkastet. Wergelands Forslag forkastedes derimod med stor Stemmeflerhed.

Derpaa gik Forsamlingen over til at behandle det af Komiteen fremsatte Forslag om Valg af en Komite til Udarbeidelse af Udkast til en Konstitution. Efter nogen Debat om Antallet af Komiteens Medlemmer, som endel vilde have sat til 21, vedtoges Forslaget i følgende Form:

"En Komite af 15 Repræsentanter udvælges for at gjøre Udkast til en Konstitution; den vælger selv af sin egen Midte sin Præsident og Sekretær.

Enhver Repræsentant har Adgang til at indgive Forslag til Komiteen, og er desuden forbunden til at møde, saavel for denne som for enhver anden organiseret Komite. for at meddele de Oplysninger, som forlanges af samme. Naar Komiteens Udkast er færdigt, besørges det, ligesom ethvert andet Udkast, der er udarbeidet af en Komite, strax trykt og omdelt til enhver Repræsentant, for at denne, i de af Præsidenten dertil bestemte Dage, kan gjennemgaa samme. Udkastet debatteres derpaa punktvis i Forsamlingen, og har enhver Ret til at begjære sit Votum tilført Protokollen. Hvad to Trediedele af de tilstedeværende Medlemmer i denne Henseende antager, er gjældende."

Til Medlemmer af Konstitutionskomiteen valgtes Hegermann, Falsen (med 95 St.), Sverdrup (med 97 St.), Jakob Aall, Rein, Kaptein Motzfeldt,

---

Brug uden Eierens Vidende og Tilladelse er vel en uretmæssig Handling; men om et Menneske ligger ude paa Søen og raaber om øieblikkelig Hjælp, skal man da først løbe en Fjerding Vei op paa Landet for at spørge Eieren om Tilladelse?"

Rogert, Wedel-Jarlsberg (med 60 St.), Diriks, Wergeland, Oberstlieutenant Stabell, Omsen, Provst Schmidt, Petersen og Midelfart, — de to sidste efter Lodtrækning med Christie, der havde faaet det samme Stemmeantal.

Om Aftenen blev Takkeadressen af Komiteen overrakt Prinsregenten, der besvarede den med følgende Ord:

"Ethvert Bevis paa det norske Folks Tilfredshed med mine Bestræbelser er mig dyrebart; hvor meget mere Værd maa dette have for mig, fremført ved Nationens udvalgte Mænd. Min Bevidsthed siger mig, at jeg har udrettet noget til Fædrenelandets Frelse; det er til Dem at udrette end mere. Ved det

353. Professor Georg Sverdrup.

Fædrenelands-Sind og den Dristighed, der vil besjæle Deres Forhandlinger, vil De snart tilendebringe det vigtige Forehavende, at skjænke Norge en Konstitution, som endrægtigen skal forsvares og haandhæves, og hvortil jeg ønsker Dem Held. Jeg beder Dem, at bevidne Rigsforsamlingen min Erkjendtlighed og Tak".

Dette Svar blev i den følgende Dags Møde oplæst i Rigsforsamlingen.

Den nedsatte Konstitutions-Komite, der strax var traadt sammen og havde valgt Falsen til Formand og Diriks til Sekretær, fremlagde allerede i Mødet den 13de April Udkast til de foreløbige Grundsætninger for Rigets Konstitution. Det blev besluttet, at dette skulde trykkes; men da den Presse, som skulde besørge Trykningsarbeiderne ved Rigsforsamlingen, endnu ikke var bragt i Stand til at gjøre Tjeneste, blev Udkastet i Mødet den 15de i

Afskrifter, der var undertegnede med Falsens Haand, omdelt blandt Repræsentanterne. Dette var i sin Helhed saalydende:

"1. Norge bør være et indskrænket og arveligt Monarki.
2. Folket bør udøve den lovgivende Magt gjennem sine Repræsentanter.
3. Folket bør ene have Ret til at beskatte sig gjennem sine Repræsentanter.
4. Krigs- og Fredsretten bør tilkomme Regenten.
5. Regenten bør have Ret til at benaade.
6. Den dømmende Magt bør være særskilt fra den lovgivende og udøvende.
7. Trykkefrihed bør finde Sted.
8. Den evangelisk-lutherske Religion bør forblive Statens og Regentens Religion. Alle Religionssekter tilstedes fri Religionsøvelse; dog ere alle Jøder fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget.
9. Nye Indskrænkninger i Næringsfriheden bør ikke tilstedes.
10. Personelle eller blandede arvelige Forrettigheder bør ikke tilstedes nogen for Fremtiden.
11. Statens Borgere ere i Almindelighed lige forpligtede til i en vis Tid at værne om Fædrenelandet, uden Hensyn til Stand, Fødsel eller Formue.

* * *

Nærmere Bestemmelser og Indskrænkninger ville blive at tilføie ovenanførte Grundsætninger ved Statsformens Udarbeidelse".

I Mødet den 16de April gik Rigsforsamlingen over til at drøfte disse Grundsætninger.

Ved 1ste Grundsætning foreslog Kaptein Holck følgende Tilføielse: "Norge bør være et frit, udeleligt og selvstændigt Kongerige, og Regenten bære Titel af Konge."

Der reiste sig strax en heftig Debat — "en Skvaldren som i et Bondebryllup", siger Grøgaard —, og det varede længe, før det lykkedes Præsidenten, som endog i en ren Fortvivlelse forlod sit Sæde, at bringe det derhen, at hver, som havde noget at sige, talte efter Tur. Da Ordenen var nogenledes gjenoprettet, indvendte Wedel-Jarlsberg, Major Sibbern, Hount, Løvenskjold og Grøgaard mod Holcks Tillæg, at Spørgsmaalet om Regentens Titulatur ikke nu kunde komme under Behandling, da Reglementet fastsatte, at der ikke kunde raadslaaes om noget, som ikke i et foregaaende Møde var fremsat. Falsen sluttede sig til Holcks Forslag og mente, at dette, der kun nøiere udtrykte Meningen i den af Komiteen foreslaaede Grundsætning, maatte strax kunne behandles i Forbindelse med Hovedspørgsmaalet. Wergeland, der gjentagne Gange forgjæves havde søgt at komme til Orde, begyndte derpaa at oplæse en lang, lærd og blomstrende historisk-filosofisk Afhandling, opfyldt med Citater af græske, romerske og andre fremmede Forfattere. I denne søgte han at paavise, hvilken Statsform maatte ansees for at være den bedste.

Da hans Foredrag havde varet en halv Times Tid, var han kommen saa=langt i sin Fremstilling, at han med Henvisning til Grækernes og Romernes Historie stræbte at godtgjøre, at Demokratiet ikke var det bedste Styre. Hans Afhandling, der var udarbeidet med Flid og vistnok vilde have taget sig godt ud paa Prent, kjedede dog Forsamlingen, der blev urolig. 5—6 af Medlemmerne, deriblandt Foged Collett, raabte: "Til Sagen! Til Sagen!" Holck hyssede, og Sverdrup mente, at Wergelands Afhandling her var paa urette Sted, da der ikke var ytret nogensomhelst Tvivl i den af Wergeland antydede Retning. Som Professor i Græsk kunde ogsaa han diske op med en Udredning af de statsretslige Forhold hos Oldtidens Folk. Under denne Larm stansede Wergeland i sit Foredrag; men Præsidenten paabød Orden og bad ham fortsætte. Wergeland gjenoptog da Traaden i sit Foredrag, hvori han hævdede, at det indskrænkede Monarki var det mest passende Regjeringsform. Forsamlingens Uro havde imidlertid ogsaa meddelt sig til Præsidenten, der rettede det Spørgsmaal til Taleren: "Tør jeg spørge Hr. Pastoren, om der endnu er meget tilbage af denne Afhandling?" Wergeland lagde da sit Manuskript sammen med de Ord, at "han ikke vilde trætte Forsamlingen med et Foredrag, som ei fandt Behag." Midelfart fremsatte derpaa Forslag om, at ingen Taler maatte have Ordet mere end et Kvarter i det høieste.

Efterat Debatten var fortsat paa denne forvirrede Vis i nogen Tid, skredes der til Votering efter Navneopraab.

Anker stemte: "Antager Grundsætningen og forbeholder mig nærmere Bestemmelse af Navnet."

Falsen: "Jeg voterer for, at Norge skal være et indskrænket, arveligt Monarki, at det skal være et frit, uafhængigt og udeleligt Kongerige, og at Regenten skal føre Titel af Konge."

"Som Sorenskriver Falsen" voterede følgende 75: Kapt. Motzfeldt, Haslum, Christie, Rolfsen, Koren, Jersin, Gjerager, Irgens, Nielsen, Hjermand, Holck, Lostesnæs, Provst Schmidt, Collett, Hoen, Weidemann, Stabell, Lysgaard, Scheitlie, Heiberg, Bendeke, Kjønig, Evenstad, Nysom, Kaptein Sibbern, Steenstrup, Horneman, Diriks, Hesselberg, Grønneberg, Amundrød, Lund, Erichstrup, Lundegaard, Byfoged Motzfeldt, Prydz, Baagaard, Dyhren, Hegermann, Harildstad, Thveten, Krogh, Stub, Balbø, Rosenkilde, Ostedahl, Mølbach, Regelstad, Fabricius, Konow, Johnsen, Thorsen, Petersen, Svendsen, Ramm, Balke, Heyum, Røed, Rogert, Grosserer Schmidt, Darre, Rambech, Forset, Midelfart, Heyerdahl, Bratberg, Wasmuth, Schevig, Lange, Gjedeboe, Stoltenberg, Ely, Berchelaud, Carstensen og Flor. Sverdrup og Omsen voterede: "Jeg antager Grundsætningen med de af Sorenskriver Falsen foreslagne Tillæg."

Følgende 21 stemte for Antagelsen af Grundsætningen uden Tillæg: Kristensen (Kollerud), Major Sibbern, Løvenskiold, Cloumann, Huvestad, Mørch,

Dahl, Wedel-Jarlsberg, Blom, Apenes, Lemsland, Jaabæk, Wulfsberg, Jakob Aall, Grøgaard, Lilleholt, Fleischer, Jørgen Aall, Bryn, Lande, Cappelen, Heidmann og Ertzgaard. Stabell stemte for Grundsætningen og forbeholdt sig senere Tillæg, og til ham sluttede Mellebye, Møller og Meltzer sig.

Rein stemte for Grundsætningens Antagelse; dog forbeholdt han sig at fremkomme med Tillæg, om det til Slutning skulde vise sig, at noget var glemt.

Wergeland voterede: "Jeg stemmer for, Norge bør være et indskrænket og arveligt Monarki. Regenten fører Titel af Konge, saafremt Staten har Evne til at soutinere dette Navns Værdighed og tillige sin Uafhængighed. Riget bør være udeleligt."

Moses afgav følgende Votum: "Norge bør være et indskrænket, arveligt og udeleligt Rige, og dets første Embedsmand bære Titel af Regent."

Hount: "Norge skal være et indskrænket og udeleligt Monarki; Regjeringen skal være arvelig, men, skulde Thronarvingen mangle de fornødne Naturanlæg og af den lovgivende Magt ved 3de gjentagne Dekreter erkjendes uduelig, bortfalder hans Arveret, og en anden Prins af Blodet konstitueres. Naar Kvæstionen om Regentens Titel kommer i Ventilation, bliver mit Votum: Regenten skal kaldes Konge."

Til Hounts Votum sluttede Jon Hansen Sørbrøden sig.

Den 1ste Grundsætning var saaledes med 87 Stemmer vedtaget i Overensstemmelse med Falsens Votum og protokolleredes:

"Norge skal være et indskrænket og arveligt Monarki; det skal være et frit, uafhængigt og udeleligt Kongerige og Regenten skal føre Titel af Konge."

Ved 2den Grundsætning udtalte Christie, at den vel ei kunde forstaaes derhen, at Rigsforsamlingen skulde forfatte Lovene; dette kunde efter hans Formening kun ske ved en Lovkomite, bestaaende af Mænd, som var i Besiddelse af de dertil fornødne Kundskaber.

Carstensen gjorde den Bemerkning, at det burde ske ved et lovgivende Korps. "Dette," heder det i Bryns Dagbog, "ansaa Forsamlingen at ligge i Grundsætningen selv."

Holck troede, at den militære Lovgivning burde tilkomme alene Kongen og ikke Folket.

Præsidenten bemerkede, at de i Forsamlingen faldne Ytringer vilde blive tagne under Overveielse ved Udarbeidelsen af Konstitutionen.

Grundsætningen blev derefter enstemmig antagen.

Uden Debat og enstemmig bifaldtes 3die Grundsætning.

Ved 4de Grundsætning udtalte Hount, at Regenten ikke burde have Ret til at føre Angrebs-, men alene Forsvarskrig. "Krigen er i sig selv en uretfærdig og umennesklig Handling — Regenten bør ikke have frie Hænder

til efter eget Tykke at raade over Borgernes Liv og Eiendomme, til at slibe Dolken i Mørket for at støde den i Naboens Bryst".

Sverdrup udtalte med Styrke, at den Hurtighed og Hemmelighedsfuldhed, som maatte iagttages ved Krigsforberedelser, ikke lod sig forene med Folkets Delagtighed i Retten til at begynde Krig.

Anker: Uden Penge kunde Kongen ikke føre Krig, og naar han var berøvet Retten til at udskrive Skatter, saa var der herigjennem ogsaa sat Skranker for hans Ret til at føre Krig.

Hount indvendte herimod, at var Hæren først sammenkaldt, saa vilde den nok finde Underholdning. De Hjemmeværende vilde ikke taale at se sine Frænder og Venner i Felten lide Nød, og desuden vilde Kongen kunne faa fremmede Subsidier, navnlig naar hans Planer faldt sammen med en anden Magts Interesser.

Efter adskillig Debat, som yderligere førtes herom, bifaldtes Grundsætningen; dog forbeholdt man sig at komme nærmere ind paa den igjen under Behandlingen af selve Grundlovsudkastet.

6te og 7de Grundsætning blev enstemmig og uden Debat bifaldte.

I Anledning af Jødernes Udelukkelse fra Adgang til Riget, som i 8de Grundsætning var foreslaaet, udspandt der sig en længere Debat.

Midelfart fandt, at det var inhumant og intolerant at udelukke en stor Klasse af Medmennesker fra vort Statssamfund formedelst Trosforskjel.

Wedel-Jarlsberg fandt det ogsaa illiberalt ved en Grundlovsbestemmelse aldeles at udelukke Jøder fra Riget.

Hount mente, at jødiske Lærde, Kunstnere, Fabrikanter og Eiendomsmænd burde have Adgang til Landet.

Rein udtalte sig ligeledes i tolerant Retning.

Kapt. Motzfeldt forsvarede Grundsætningen, ikke af Sektshad, men af politiske Hensyn. Erfaring viste noksom, at Jøderne aldrig vilde assimilere sig med et Lands Befolkning, men at de altid dannede en Stat i Staten og i alle Forhold vedvarende kun ansaa sig for Jøder.

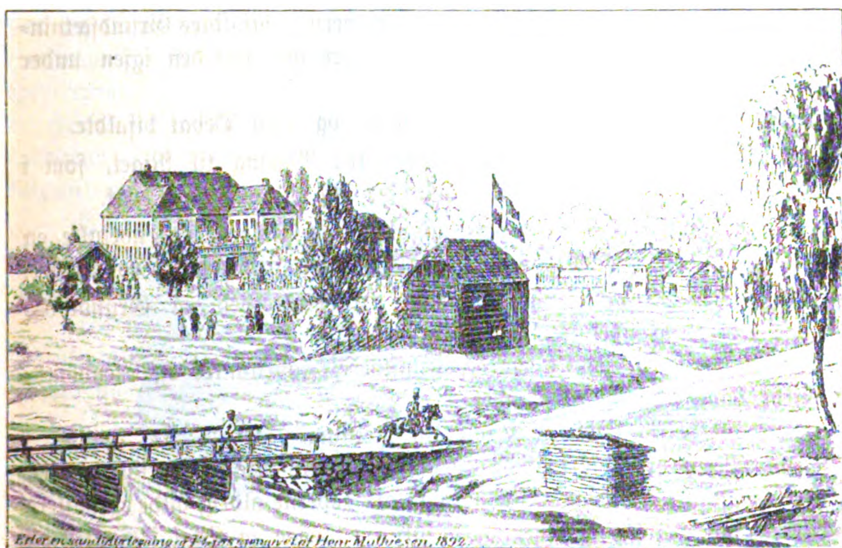
Sverdrup forsvarede paa Komiteens Vegne Grundsætningen. Jøderne erkjendte intet andet Overhoved end Jehova og kunde saaledes ikke være gode Borgere i en Stat med jordisk Overhoved. De skulde derhos efter sine Religionslærdomme og sine Vedtægter ikke se noget galt deri, at de Kristne blev bedragne af dem; men meget mere ansaa de sligt for en fortjenstfuld Handling. Forøvrigt henviste han til de danske Pjskebaandsjøder, hvis Snyderier var de fleste noksom bekjendt.

Wergeland var til en Afvexling for denne ene Gang enig med Sverdrup og ytrede, at en sand Jøde aldrig kunde blive nogen god Borger. Desuden begik man ingen Uretfærdighed mod Jøderne. Man jagede dem jo ikke ud, som Franskmændene havde gjort overfor Hugenoterne; man fulgte kun et gammelt Princip og lod dem blive udenfor der, hvor de aldrig havde været inde.

Grøgaard fandt det ligeledes betænkeligt, om man vilde hæve en saa gammel Bestemmelse. Han frygtede for, at Landet vilde blive oversvømmet med Udskuddet af denne schakrende Nation, som ikke fandt sig bunden ved Landets Religion og Statsform. Han saa intet intolerant i en Bestemmelse, som kun fastslog en gammel Tingenes Orden.

Wulfsberg mente, at det maatte kunne forblive ved Bestemmelserne i Kristian V's Lov, hvorved Jøderne under visse Omstændigheder fik Tilladelse til at indkomme i Landet med Leidebrev.

Debatten afsluttedes temmelig braadt med, at Teis Lundegaard reiste sig og raabte: "Staar op, alle I, som ingen Jøder vil have i Landet!"

354. Eidsvold 1814.

Denne Opfordring til Votering af den selvbestaltede Over-Præsident blev strax i Bestyrtelse fulgt af hele Forsamlingen.

9de Grundsætning bifaldtes enstemmig, dog saaledes, at Komiteen skulde fremsætte Forslag om, hvorledes de gamle Indskrænkninger i Næringsfriheden efterhaanden kunde blive at hæve.

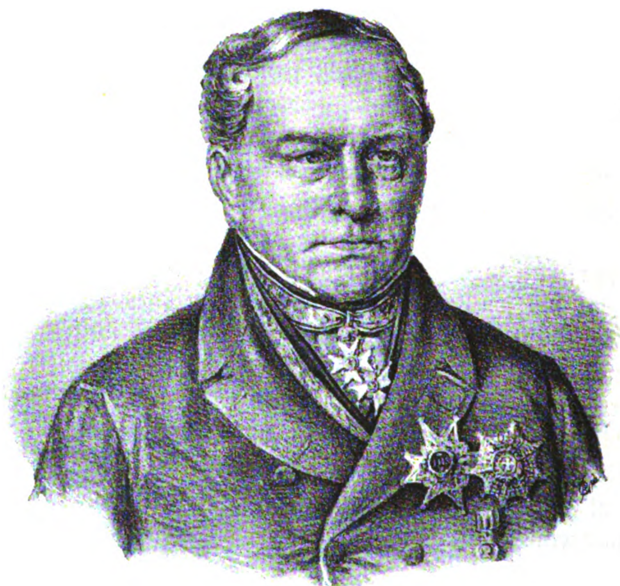
Ved 10de Grundsætning foreslog Heidmann, "at de enkelte Individer, som for nærværende er i Besiddelse af deslige arvelige Forrettigheder, vel kunde forplante disse paa deres nu fødte Arvinger, men at derimod Forrettighederne gaar over fra arvelige til at vorde blot personelle i det Øieblik, benævnte nu fødte Arvinger kommer i Besiddelse af samme."

Falsen udtalte, idet han forudskikkede en Bemerkning om, at han selv var Adelsmand, at han fandt det uretfærdigt og ubilligt, om man vilde berøve de Mænd, der besad Forrettigheder, og deres Afkom disse.

Ogsaa flere udtalte de samme Anskuelser.

Ved Voteringen blev Grundsætningen vedtagen med det samme Forbehold som flere af de tidligere.

Da den 11te Grundsætning skulde behandles, reiste der sig en livligere Debat.

355. Severin Løvenskjold.

Løvenskjold udtalte, at Konskriptionen vilde medføre en saa væsentlig Indskrænkning i Borgernes Frihed, at han vilde anse den for uforenelig med en fri Forfatning. Man burde derfor tage i Betænkning at indføre en saadan Ordning, al den Stund der fandtes andre Udveie, hvorved Landets Forsvar fuldt ud kunde blive betrygget. En saadan Udvei havde man i Værnepligtens Fordeling paa visse Distrikter eller Lægder, der skulde være pligtige til at stille en frivillig antagen indfødt, vaabenfør Soldat til Fædrelandets Forsvar. Skulde Konskriptionssystemet derimod blive antaget, var han enig i, at alle Borgere burde paalægges Værnepligt; dog burde herfra undtages akademiske Borgere, Fabrikarbeidere m. fl., hvis Dont ikke kunde forenes med den militære Tjenestegjøring.

Hegermann forsvarede Grundsætningen, idet han udviklede, hvor meget Landet vilde vinde i Styrke, naar der paahvilede hver Statsborger en Forpligtelse til at tjene til dets Forsvar. Han havde udarbeidet en Plan, der vilde godtgjøre, at Byrden ikke vilde blive saa trykkende, som man ansaa den for at være, naar den blev ligelig fordelt paa alle. Skulde Løvenskjolds Forslag gaa igjennem, vilde Armeens Rækker blive fyldte med slige Leiesvende, som han og enhver retskaffen Officer kun med største Modbydelighed vilde kommandere.

Løvenskjold tilbød sig ogsaa at fremlægge en nærmere Redegjørelse for sin Plan.

Wedel-Jarlsberg udtalte sig mod Konskriptionen, som han troede havde den offentlige Mening mod sig i den Grad, at han frygtede for, at mange gode Borgere vilde udvandre, ifald den blev indført. Derimod sluttede han sig til Løvenskjolds Anskuelse og fremhævede, at den af ham foreslaaede Hærorganisation i lange Tider havde været indført i Sverige. Til Hegermanns nedsættende Ytringer om Leiesvendene skulde han bemerke, at de største Krigsbedrifter i Tyskland var udførte ved leiede Soldater, og saadanne havde ogsaa Gustav Adolfs og Karl XII's Hære fornemmelig bestaaet af.

Wergeland ytrede i Tilslutning til Løvenskjolds og Wedel-Jarlsbergs Anskuelser, at den foreslaaede Hærordning havde Hjemmel i Landets Historie, idet man i den gamle Skibrede-Inddeling havde et Sidestykke til den.

Efterat Hegermann og nogle andre paany havde udtalt sig til Forsvar for den foreslaaede Grundsætning, blev det besluttet, at dens Behandling skulde udstaa indtil videre, for at Overveielse kunde finde Sted.

I Overensstemmelse med den af Komiteen afgivne Indstilling blev det besluttet, at "nærmere Bestemmelser og Indskrænkninger i Henseende til Grundsætningerne skulde blive at tilføie ved Konstitutionens Udarbeidelse."

Efterat Debatterne om Konstitutionens Grundsætninger saaledes var afsluttede, opfordrede Præsidenten Forsamlingen til næste Møde at tage under Overveielse Valget af en ny Præsident og Vicepræsident samt Spørgsmaalet om Nedsættelsen af en Komite, der havde at undersøge og afgive Betænkning om Statens Finantsvæsen.

Med Hensyn til det sidste Forslag udtalte Løvenskjold, at det var ønskeligt, at der ogsaa nedsattes en Komite, der kunde undersøge Statens Forhold til Udlandet. Til Grundlag for dennes Arbeide kunde lægges de officielle Efterretninger, som af Regenten var meddelte.

Wergeland mente ogsaa, at der ved Siden af Finantskomiteen burde nedsættes en Komite i det af Løvenskjold nævnte Øiemed.

Sverdrup troede sig kun kaldet til at behandle Spørgsmaalet om Statsforfatningen og Grundlæggelsen af en Konstitution. Paa andre

Undersøgelser burde man ikke indlade sig og allermindst paa den, som var bragt i Forslag, da den var af en meget indviklet og vanskelig Natur.

Omsen udtalte sig i samme Retning som Sverdrup.

Wedel-Jarlsberg: "Prinsen skal fremlægge for Forsamlingen de Oplysninger, hvoraf han er i Besiddelse, om Landets Forhold til de udenlandske Magter. Det er overensstemmende med Forsamlingens Værdighed at kræve dem, og under Prinsens Værdighed at negte dem."

En heftig Debat reiste sig nu. Men Præsidenten afbrød den snart med den Erklæring, at der ifølge Reglementet maatte være det kommende Møde forbeholdt at bestemme, hvor mange Komiteer der skulde nedsættes.

Mødet den 18de April indledede med den sædvanlige Protokoloplæsning, hvorefter Oberstlieutenant Stabell fremlagde til Protokollation det Tillæg, som han havde bebudet i sit Votum i det foregaaende Møde og det dermed forbundne Forslag. Dette, som ogsaa var undertegnet af Sergeant Mellebye, gik ud paa, at der til Reglementet skulde føies følgende Tillæg:

"at Præsidenten ei maa tillade nogen at gjøre Tilsætninger til de Kvæstioner, som den Dag ere fremsatte til Debattering og Votering; men at slige alene maatte kunne tilføies det, som i Henseende til Tydelighed kunde synes at mangle, og at, naar en Tilsætning eragtes fornøden, Kvæstionen da udsattes, indtil den efter forandret Tilstand kan leveres til fastsat Betænkningstid."

Han begrundede dette sit Forslag med, at der i de foregaaende Møder i Forsamlingen var fremsat Spørgsmaal, som Medlemmerne ei var beredte paa at besvare, og han, der var Lægmand, og vistnok flere med ham stod som Følge af en saadan Overrumpling i Fare for at afgive et Votum, som de ved nøiere Overlægning maatte ønske tilbagekaldt. Dette havde saaledes været Tilfældet med det Tillæg om Regentens Titel, som i det foregaaende Møde i Strid med Reglementet var givet den første Grundsætning. Da Forsamlingen imidlertid havde voteret over det foreslaaede Tillæg, maatte han paa egne og Meddeputerede Mellebyes Vegne stemme for Kongetitelen.

Det saaledes fremsatte Forslag gav dog ikke Anledning til Behandling, da Bestemmelsen i Hovedsagen allerede fandtes i Reglementet.

Til Præsident for de følgende 8 Dage valgtes Oberst Hegermann, til Vicepræsident Falsen.

Derpaa gik Forsamlingen over til at behandle det i det forudgaaende Møde af Præsidenten fremsatte Forslag om Valg af en Komite, bestaaende af 9 af Forsamlingens Repræsentanter, der havde at undersøge Statens Finantsvæsen. Efter en kort Debat, hvorunder Wergeland foreslog, at Komitemedlemmernes Antal skulde være 15, blev Forslaget vedtaget, og til Medlemmer valgtes Meltzer, P. Schmidt, Foged Collett, Rolfsen, Krohg, Mørch, Stoltenberg, Lund og Rosenkilde, den sidste efter Lodtrækning med Bendeke, der havde det samme Antal Stemmer.

Efterat dette Valg var foregaaet, tog Falsen Ordet og fremlagde i følgende Foredrag sit Partis Program med de dertil hørende Forslag:

"Den ærede Forsamling har af Prins-Regentens Tale hørt, at Regjeringsraadet skal være beredt at forelægge de Oplysninger om Rigets Ressoucer, som er mulige at forskaffe. Det er indlysende, at, da ingen Stat kan bestaa uden et vel funderet Pengevæsen, saa vil det være af yderste Vigtighed, at en Komite nedsættes, for at ordne dette, opføre og befæste det paa en Grundvold, som kan sikre Staten imod de Ulykker, som i de senere Aar har rammet den. Det er ligesaa indlysende, at, da det maa være saavel Staten i det hele som de fleste af den ærede Forsamlings Medlemmer i Særdeleshed af Vigtighed, at denne Forsamling ikke unødigen opholdes, da den dels foraarsager det Offentlige store Bekostninger, og det dels medfører Velfærds Tab for mange, især Embedsmænd og Landmænd, at være saa længe fraværende fra Hus og Hjem, saa maa denne Komite nedsættes strax. Skulde den agtede Forsamling finde, at en eller flere af dem, som den har behaget at udnævne til Medlemmer af Konstitutions-Komiteen, ogsaa kvalificerede sig til at blive Medlem af denne, saa indser jeg ikke andet, end at han kan tiltræde Komiteen for Finantsvæsenet, saa ofte hans Nærværelse der maatte findes fornøden. Disse 2de Komiteer kunde da, ved Siden af hinanden, arbeide til et Maal; den ærede Forsamling vilde ikke opholdes, da den stedse fra den ene eller den anden Komite vilde kunne forelægges, hvad der allerede var udarbeidet, og vi vil saaledes se en forønsket Ende paa vore Forhandlinger imøde, istedetfor at disse, dersom den ene Komite ikke skulde begynde sit Arbeide, førend den anden havde endt sit, vilde vege ud i det uendelige.

Naar disse 2de Komiteer havde endt deres Arbeide, og dette af Rigs-Forsamlingen var drøftet; naar altsaa Statens Pengevæsen var ordnet, saavidt Omstændighederne det nu tillader, og Konstitutionen var udarbeidet og bestemt, saa skulde jeg tro, at det for den ærede Forsamling ikke stod andet tilbage, end at bestemme, til hvem den vil overdrage den udøvende Magt.

Her at ville indlade sig i Udarbeidelsen af en ny Lovbog, eller endnu mere at ville trænge ind i Diplomatikens Irrgange, og bestemme Norges Forhold til fremmede Stater, vilde unegtelig være et ligesaa uendeligt som usikkert, og jeg tror, denne ærede Forsamling aldeles uvedkommende Arbeide.

Lad os fremfor alt erindre, at vi ikke er nogen Forsamling, der kan *indlade* sig i Lovgivningens Detail, end mindre er i Besiddelse af nogensomhelst **exekutiv** Magt, men at den hele Suverænetet er i Folkets Hænder! Lader *os altsaa* ikke, idet vi, overensstemmende med den os overdragne Fuldmagt, **bestemmer** Rigets Konstitution, og hvem der, i Følge samme, skal være i Besiddelse af Suverænetetens forskjellige Bestanddele, begynde med den Inkonsekvense, selv, i **vor** Person, at ville samle al den Magt, hvis Deling vi allerede har **bestemt**; lad os vel vogte os for, at vi ikke selv skal begynde at handle efter **Principer**, vi endrægtigen hos andre har fordømt; Principer, saameget **farligere**, naar en talrig Forsamling udøver dem!

Lad os udvælge en Komite af Mænd, hvad enten i eller udenfor denne Forsamling, hvis Erfarenhed og Indsigter er almindeligen erkjendte, og lad os til dem overdrage det vanskelige Arbeide, at gjennemgaa og ordne vort Lovgivningsvæsen, og at fremlægge for den første, eller, om dette ikke er muligt, den anden lovgivende Forsamling Resultatet af deres Arbeide, som nu enten maatte blive høist ufuldkomment, eller gjøre denne Forsamling uendelig.

Og, hvad nu Norges Forhold til andre Stater angaar, hvo af os bedømmer, hvo kjender, hvo kan bedømme eller kjende dette? har vi ikke set, ser vi ikke dagligen, i et Nu, de største politiske Omveltninger foregaa? kan vi vente, at udenlandske Magter vil indlade sig i Diskussioner, hvis første Karakter de nyere Tider noksom har vist at være Hemmelighed, med en Forsamling, saa talrig, saa blandet, som denne? Vil vi ikke, vi, som for den største Del er aldeles uindviede i Politikens Kunstgreb, udsætte os for at blive en Voldt i enkeltes Hænder, der var udrustede med større Indsigter og Erfarenhed i dette Fag, end Mængden? Skulde man, fra alle Rigets forskjellige Egne indhente Oplysninger om de Kornforraad, der existerede, hvad Tid vilde ikke dette medtage? hvormeget Korn kunde der ikke imidlertid være indført? hvormange Forandringer ikke imidlertid skede?

Nei! saaledes vil vi ikke handle! har Norge først faaet en fast og bestemt Konstitution, der, bygget paa de naturlige og uafhændelige Menneske-Rettigheders evig uforanderlige Grundvold, sikrer enhver Nordmand Borger-Frihed og Borger-Sikkerhed, da kan det, med Tillid til Gud, og stolende paa sin retfærdige Sag og sine Sønners Mod, efter sin engang aflagte Ed, trygt se Fremtiden imøde.

Allerede før har vi set uveirsvangre Skyer truende svæve over vort Fædreneland, men de splittedes ved Almagtens Bud, og Solen skinnede atter klart over Norges Fjelde! Ogsaa nu nærer Fædrenelands-Vennen det faste Haab, at Prøvelsens den haarde Tid snart vil faa sin Ende, og kommende Slægter vil da med Taknemmelighed erindre hver den Nordmands Navn, som i Farens Stund ei mistvivlede om Landets Frelse.

Jeg har forelagt den ærede Forsamling, hvad der er min, hvad jeg tror der er Nationens Mening. I Følge heraf foreslaar jeg:

1. At en Komite af 9 Personer strax nedsættes, for i Forening med de Regjeringsraader, som forestaa Finantsvæsenet, at undersøge Landets Pengevæsen, at gjøre Forslag til en ny Banks Indretning, at bestemme paa hvad Maade og efter hvad Forhold de cirkulerende Repræsentativer skulle indløses af Staten, og efter hvad Tid de maa gjælde.

2. At en anden Komite, bestaaende af 5 kyndige og erfarne Mænd, hvad enten i eller udenfor denne Forsamling, udnævnes af Rigsforsamlingen, saasnart denne har endt sine Forhandlinger, for at gjennemgaa og ordne vort Lovgivningsvæsen, hvorefter den har at forelægge den første, eller, om dette ikke er muligt, den anden lovgivende Forsamling Resultatet af sit Arbeide.

3. At denne Forsamling, saasnart Konstitutionen er antagen og Kongen valgt, anses som hævet".

Dagsordenen var bleven noget forrykket, idet det første af de her af Falsen fremsatte Forslag jo allerede forud var bleven afgjort. Det var derfor alene de to sidste Forslag, som kunde komme under Behandling.

Wedel-Jarlsberg udtalte, at det ikke var rigtigt at vække Motioner, der laa udenfor Dagsordenen, og som Forsamlingen ikke var forberedt paa at behandle. Efter hans Opfatning kunde en Lovkomite ikke nedsættes, før det var bleven bestemt, i hvis Hænder den lovgivende Magt skulde lægges, og hvorledes den skulde virke. Hvad det sidste Forslag angik, ansaa han det for et Indgreb i Nationens Rettigheder, da denne havde Ret til at kræve alle fornødne Oplysninger af Regenten.

Mod Forslagenes Behandling i dette Møde protesterede ligeledes Løvenskjold, Major Sibbern, Grøgaard, Hount o. fl.

Præsidenten (Anker) erklærede, at det ikke var rigtigt at fremkomme i Forsamlingen med udstuderede Taler og Projekter, hvorover der skulde debatteres samme Dag. I Henhold til Reglementet foreslog han derfor, at Motionens Behandling skulde udstaa til næste Dag. Præsidentens Forslag, der gjaldt Punkt 2 og 3 i Falsens, blev bifaldt. Med Hensyn til Punkt 1 blev det besluttet, at Rigsforsamlingen ikke skulde sætte den allerede nedsatte Komites Virksomhed Grænser, medmindre Komiteen selv vilde foreslaa saadanne.

Den 19de April tog Mødet sin Begyndelse allerede Kl. 11 om Formiddagen. Alt tydede paa, at der forestod en varm Dag.

Først sattes det andet Punkt af Falsens Forslag under Debat.

Ordet gaves til Løvenskjold, der udtalte sig omtrent paa følgende Maade:

"Hr. Sorenskriver Falsen har behaget at foreslaa, at Rigsforsamlingen skulde udnævne 5 kyndige Mænd for at ordne og gjennemgaa vort Lovgivnings-Væsen og derefter at forelægge den første eller anden lovgivende Forsamling Resultatet af sit Arbeide.

Jeg vil ikke negte, at den foreslaaede Undersøgelse og Ordning, særdeles af den senere Tids Lovgivning, kunde være nødvendig og hensigtsmæssig; men naar Hr. Sorenskriveren i sit Forslag taler om paafølgende lovgivende Forsamlinger, forinden vi endnu ved, om, naar, og hvorledes disse i Fremtiden vil existere, hvilket den nu under Arbeide værende Konstitution, naar den af den ærede Forsamling er bleven prøvet og antaget, ene kan bestemme, saa synes det omhandlede Forslag at være anteciperet. Dernæst være det mig tilladt at bemerke, at Staten ikke kunde fordre den for det omhandlede høist vigtige Arbeide nødvendige Opofrelse af Tid og Kræfter af de hertil vælgende Mænd uden passende Godtgjørelse, hvis Bestemmelse for Øieblikket synes at være udenfor denne Forsamlings Kompetence, og som den ærede Forsamling end ikke kan fastsætte forinden den, efter anstillet Undersøgelse om Rigets finantsielle Forfatning og økonomiske Ressourcer, erfarer, hvor-

vidt disse kan være tilstrækkelige til de allernødvendigste Statsudgifter og dernæst levere Overskud til Udgifter som omhandlende, som vistnok maatte ansees hensigtsmæssige, men dog ikke for Øieblikket absolut nødvendige for Statens Tilværelse.

Paa disse Grunde formener jeg, at den af Hr. Sorenskriver Falsen foreslaaede Beslutning om en Lov-Komites Etablissement ikke kan iverksættes, forinden den ærede Forsamling har vedtaget og prøvet Konstitutions-Forslaget og bestemt Rigets tilkommende Konstitution, samt modtaget Resultatet af Finants-Komiteens Undersøgelser, og deraf erfaret, hvorvidt Statens Finantser for Tiden maatte være i Stand til at udrede overordentlige Udgifter.

Skulde den ærede Forsamling derimod mod Formodning finde sig beføiet til strax at antage Hr. Sorenskriver Falsens Forslag, forinden den endnu ved, hvorvidt samme maatte blive forenbart med Rigets tilkommende Konstitution, og at Rigets Finantser maatte kunne taale de hermed forbundne Udgifter, da bør jeg dog foreslaa: at det maatte vorde Lov-Komissionen paalagt successive ved Trykken at bekjendtgjøre sine Udarbeidelser for derover at modtage kyndige Mænds Bedømmelse og Bemerkninger, at tage disse i Overveielse, og først derefter at forelægge vedkommende lovgivende Autoritet sit endelige Arbeide.

Jeg smigrer mig saa meget mere med, at mit foreslaaede Tillæg til ommeldte Forslag vil finde den ærede Forsamlings Bifald, som de nyere Tiders viseste Lovgivere har fundet denne Fremgangsmaade hensigtsmæssig."

Wergeland var enig i Forslaget og troede, at Lovkomiteens Medlemmer burde vælges udenfor Forsamlingen. Dahl mente, at Forslagets Behandling burde udstaa. I samme Retning udtalte Wedel-Jarlsberg, Heiberg, Midelfart og Anker sig.

Koren sluttede sig til Wergelands Begrundelse. Han troede, at Lovkomiteen strax burde udvælges og bestaa af Mænd udenfor Forsamlingen, og fremhævede derhos, at Lovene høilig tiltrængte en Revision.

Falsen forsvarede Fremsættelsen af sit Forslag og mente, at det ikke foregreb Forsamlingens Beslutninger i mindste Maade, idet der jo allerede i de antagne foreløbige Grundsætninger var bleven besluttet, at Folket skulde have den lovgivende Magt gjennem sine Repræsentanter. Men han var enig med Løvenskjold i, at Lovkomiteens Forslag burde trykkes.

Sverdrup var enig i Falsens Forslag om Nedsættelsen af en Lovkomite, og saavidt han kunde forstaa, var der ikke nogen Dissens om, at saa burde ske. Spørgsmaalet gjaldt kun, om Beslutningen nu strax skulde fattes, og Komiteens Medlemmer vælges, eller om dette skulde udstaa, indtil man var færdig med Konstitutionsarbeiderne.

Carstensen beklagede, at Landets Love var forfattede af Mænd, der savnede det tilstrækkelige Lokalkjendskab. Han troede derfor, at der ikke blot burde nedsættes en Komite, som skulde bringe den fornødne Enhed tilveie i Lovgivningen, men tillige specielle Distriktskomiteer, som kunde bistaa Lovkomiteen i dens Arbeide med behørige Oplysninger, som den skulde være forpligtet til at indhente.

Sagen blev undergivet skriftlig Votering. Ved denne formulerede Sorenskriver Falsen sit Votum paa følgende Maade:

"Det bestemmes nu strax, at, saasnart Konstitutionen er udarbeidet, skal en Komite af 5 kyndige Mænd, hvad enten i eller udenfor denne Forsamling, udnævnes, for at gjennemgaa og ordne vort Lovgivningsvæsen, hvorefter den, saasnart muligt, haver at forelægge den lovgivende Forsamling, saaledes som denne ved Konstitutionen bestemt vorder, Resultatet af sit Arbeide. Det tillægges derhos, at denne Komite, saasnart den træder i Virksombed, ved Trykken haver at bekjendtgjøre sine Forhandlinger."

Dette Votum blev tiltraadt ved de fleste Stemmer, dog saaledes at Komitemedlemmernes Antal skulde blive at bestemme, naar Valget skulde foregaa.

Derpaa gik man over til at behandle det tredie Punkt i Falsens Forslag. Ogsaa denne Debat aabnedes af **Løvenskjold** med følgende Foredrag:

Hr. Sorenskriver Falsens andet Forslag gaar ud paa, "at denne Forsamling, saasnart Konstitutionen er antaget og Kongen valgt, skal anses hævet". Neppe vilde det, endog uden saadant Forslag, have faldet noget af den ærede Forsamlingens Medlemmer ind at attraa Forsamlingens Forlængelse, naar de den anbetroede Forretninger er tilendebragte. Imidlertid formener jeg det end mere pligtmæssig og magtpaaliggende, at vi stræber at udføre det os betroede Kald vel end hastig. Og aldrig kunde det gamle Ordsprog: "hvo, som vandrer forsigtig og betænksom, han gaar sikkert" være mere anvendeligt, end i denne Begivenhed, hvor der arbeides for en Nations Tilværelse.

Fra denne Synspunkt vil jeg bemerke, at jeg for mit Vedkommende anser det væsentlig nødvendigt og pligtmæssigt, at den ærede Forsamling indhenter de nøiagtigste Oplysninger om Fædrenelandets Forsyning med Livets første Nødvendigheder, om dets Udsigter til fremdeles at kunne erholde disse Nødvendigheder, om dets Penge-Ressourcer og Stridskræfter, om dets Forhold mod vedkommende fremmede Stater, forinden dets tilkommende Forfatning og indvortes Organisation, med Haab om Held og Varighed, endelig kan bestemmes.

I Mangel af deslige tilfredsstillende Oplysninger kan vi dekretere Fædrenelandet en saare prekær Stilling, kan vi berede Nationen en ulykkelig Fremtid, som vi hverken for Gud eller Mennesker kan forsvare. Vi vilde reise Regentens Throne paa Sand istedetfor paa Klippegrund. Vi bød ham da maaske en Tornekrone.

Dersom det skulde være Kontrabande i denne Forsamling at omtale Rigets udvortes Anliggender, da maatte jeg nok spørge: hvorfor H. K. H. Prins-Regenten berørte samme? hvorfor Høisamme for os lod oplæse sit Brev til Kongen af Sverige? Om end den norske Stat var fuldkommen organiseret og altsaa Grænserne imellem den lovgivende, udøvende og dømmende Magt var fuldkommen fastsatte, saa vilde det dog være en ligesaa dristig som urimelig Paastand, at Folkets Repræsentanter skal være uvidende om Rigets udvortes Stilling. Denne Paastand strider ligesaameget imod den sunde Fornuft, som med andre Landes Exempel. Enhver, som blot igjennem Aviser kjender Englands Anliggender, ved, at det britiske Parlaments Debatter for en stor Del angaar Rigets udvortes Stilling.

Ikke heller skal man med Grund kunne indvende mig, at de ommeldte Oplysninger er overflødige eller unødvendige for at bestemme Fædrenelandets Statsforfatning. For at kunne bestemme en Husholdnings Udgifter og

økonomiske Indretning, maa man kjende dens Indtægter, dens økonomiske Beholdninger og fremtidige Hjælpemidler. Tæring bør sættes efter Næring. Saaledes i de store Statshusholdninger som i de smaa private.

Staternes indbyrdes Forhold er Naturstandens. Deres Ret er den sterkeres, thi de har ikke Dommere over sig. Deres Tilværelse, Vedligeholdelsen af deres indvortes Organisation og Lyksalighed dependerer ligesaa meget af deres Forhold til fremmede Stater, som af egne Kræfter, og saaledes er den nøiagtigste Kundskab om begge høist fornøden for de Mænd, til hvem Fædrenelandets indvortes Organisation blev anbetroet, ikke alene for at tilveiebringe en Konstitution, men for at organisere en Konstitution, som tør haabes vedligeholdt. Maatte end Frankriges store Keiser, dets talrige Millioner falde for mægtigere Forbund, saa bør der saa meget mer tages Hensyn paa disse under en liden Stats Oprettelse og Organisation. Har vi iagttaget et forsigtigt og varsomt Forhold, følger vi Visdoms Raad, medens Luen i vor Barm opflammer os til kraftfuld Daad, da tør vi stole paa den Almægtiges Bistand, til at fuldføre en haardt lidende og nedtrykt Nations Redning, og til at berede dens tilkommende Lyksalighed; men, om den ærede Forsamling, mod Forhaabning, maatte anse saa væsentlige Undersøgelser overflødige, da føler jeg det hellig Pligt mod mine Kommittenter, at frasige mig alt Ansvar for de ulykkelige Følger, som af en saa utilgivelig Ligegyldighed maatte nedlyne paa vort ulykkelige Fædreneland. Fra disse Synspunkter tillader jeg mig at indstille, at alle ommeldte Oplysninger maa vorde af Regjeringen udbedede, at der paa de erholdende Underretninger maa vorde taget Hensyn under Konstitutionens Udarbeidelse og Antagelse, og at Forsamlingen forst maa anses hævet efter Antagelse af en Konstitution, grundet paa sikre Data, som kunde love Fremtids Sikkerhed og Held."

Efter at nogen Tids Stilhed havde hersket i Salen, reiste Wergeland sig og holdt følgende Tale:

„Ædle Herrer! Ærværdige Forsamling! Nordmænd! Brødre! Skjænker mig af Godhed et Diebliks Opmerksomhed! Med inderlig Kummer har ogsaa jeg reist mig for at yde mit Klagesuk over Nationalforsamlingens døende Selvstændighed, over Folkets tabte Haab til os. Jeg tør tale med Frimodighed. Intet afskrækker mig. Ogsaa et Liv har jeg at give dette kjære Folk. Jeg svor en Ed i min Sjæl, da jeg forlod mit Arnested, at være blind for alt personligt Hensyn, al personlig Fordel, og lokkende Forhaabninger skal ikke gjøre mig til Forræder mod mine norske Brødre. Haanden fæster jeg i Himmelen og lader Kloden rulle; ingen Hvirvel af Partier skal rokke, skal anfegte mig. Foden fæster jeg paa Religionens Klippe og smiler ad hine truende Bølger. — Gode Gud! hvilke Chimærer gjenlyder disse Hvælvinger af! hvilke Modsigelser, hvilke Inkonsekvenser! De samme, som udraaber hin uomstødelige Grundsætning, at Suveræneteten ene er i Folkets Hænder, vover at paastaa, at denne ærværdige Samling af Folkets Befuldmægtigede intet har at befatte sig med Folkets Sag. Er da en Akt af det ganske samlede Folk mulig? kan Folket anderledes øve sin Suverænetet? anderledes tilkjendegive sin virkelige Villie end gjennem sine Repræsentanter? og er vi ei Folkets Repræsentanter? skal flere hundrede Tusinders Lykke svinde for Individets? Er vi sammentraadte alene for at reise

en Throne, for at fremme et Herredømme eller for at sikre dette brave Folk national Lyksalighed for Aarhundreder? er dette store Thing sat for at kjende i en Arvesag eller er det sat for at betrygge faderløse Børns Velfærd? og beror ikke disse faderløse Norges Børns Velfærd i Fremtiden ligesaa meget, ja maaske mere paa Rigets udvortes end paa dets indvortes Forhold? Hvilken Modsigelse: Folket er frit, Folket er selvstændigt og uafhængigt, og Folkets Befuldmægtigede, som det med en rørende Tillid har anbetroet det Hverv at paase dets Tarv, har ingen Frihed til at spørge: hvorledes er det fat med os? hvad vil vore Naboer os? — Og hvilken Inkonsekvense at antage, at Nationalforsamlingen har Fuldmagt til at nedsætte Komiteer for at beskjæftige sig med Finantserne, med Lovgivningen, ja Fuldmagt endog til at vælge en Konge (hvilket dog som en partikulær Handling, en Lovs Anvendelse, i sig selv, ligger udenfor et lovgivende Korpses Kompetence), og i samme Dieblik at negte os Fuldmagt til at beskikke en Komite for at indhente Oplysninger om Statens vigtigste, nemlig udvortes, Anliggender! Denne Inkonsekvense er sandelig ikke mindre synderlig, denne Modsigelse ikke mindre urimelig, end om en Folkeforsamling, der skulde forestille det frie norske Folk, om en Nationalforsamling, i hvis Hænder Norge har nedlagt Brugen af sin Myndighed til at øve dets Ret til selv at bestemme dets Regjeringsform og dets Fremtids Held, om den ei var i Grunden norsk, om den havde fremmede Bestanddele, uensartede, urene Partikler. For gamle Norge er fremlyst et Tidspunkt, sjeldent i Aartusinde, et Dieblik, mangen Nation gjennem Sekler forgjæves har længtes efter, et Dieblik, mangt et Folk paa Kloden i visse Henseender misunder os, et Dieblik, da Nors Sønner er gjengivne et frit og uafhængigt Folks fulde Ret til selv at bestemme sin Regjeringsforfatning, og at kaare Methoden og Midlerne til Børns og Børnebørns borgerlige Held, og er i Besiddelse af denne Ret uden ved voldsomme Anstrengelser, uden ved smertelige Konvulsioner selv at have tilrevet sig den. Kan da noget Dieblik være høitideligere, høivigtigere end dette, paa hvis Anvendelse Fædrelandets Ve eller Vel beror i Nutid og Eftertid! Kan noget Hverv være dyrebarere, helligere, religiøsere, end det, som er nedlagt i vore Hænder? Vil det ei blive os det største Ansvar for Gud og Mennesker, hvorledes vi røgter det? og vil det ei komme an paa den Standhaftighed, Troskab og Samvittighedsfuldhed, som besjæler os fra Begyndelsen til Enden, om vore Medborgere og vore Efterkommere skal forbande eller velsigne os, spotte eller prise vort Minde? — Hvad Trøst har vi til det længselsfulde Folk, som svæver mellem Haab og Frygt, hvad Trøst har vi til det, naar vi kommer hjem, og de spørger os ad: hvad har I udrettet for os? Hvad blev vor Skjæbne? Maa vi da ei rødmende slaa Diet ned, naar vi intet andet Svar har end dette: Vi har bygget eder en Throne — ellers ved vi intet. Vi har bygget eder en Throne — andet maatte vi ikke. Det var nok! Æder, drikker og værer glade! Tør vi saaledes spotte den gule Hunger? Sandelig, Nationen lever i disse Dage ikke som Nationalforsamlingen. Det er mit Kald

som Evangeliets Organ at trøste den lidende, den fattige, og ingensteds at forglemme at tale deres Sag og være deres Røst. Denne Røst bør høres. Skal Sværd drages for Fødeland, saa er det Almuen, hvis Blod maa flyde. Skal Statskræfter anstrenges, saa er det Almuen, som mest føler det. Hører da Røsten af denne store Pluralitet! Den er et eneste samdrægtigt Suk efter den hulde Fred. De udsendte os ligesom Duer af en Noah-Ark, i 7 Aar tillukket, i 7 Aar omtumlet i Orlogens Syndflod, og de haaber at se os igjen med Fredens Olieblad i Munden, at de efter et langt Fængsel igjen kan komme ud for at ernære sig. Hvad om vi da ei hjembringer andet end Krig, Krig, Skat, Skat! uden engang at have ændset at tage noget desangaaende i Overveielse! — H. K. Høihed har, som man kunde vente sig det af hans ædle Tænkemaade, efterladt os i fuldkommen Frihed, og vi skulde selv binde os Hænderne. H. K. H. har tilbudt at komme os imøde med alle mulige Oplysninger, og vi skulde ingen ville søge! Hvad er da, Brødre, hvad er da Bevæggrunden til, at man med saa ængstelig en Iver vil afholde vort Øie fra at skue ud over Landets Grændser og aftvise os vor unegtelige Ret? Frygter man, at vi skal misbruge den? Det har Folket, som valgte os, ikke befrygtet. Tror man, at vi er bestukne, eller at vi ledes af andet end vor Overbevisning om, hvad der er gavnligt for Fædrelandet? Eller har vi ikke Norges Hæder og Held ligesaa skarpt for Øie, som nogen, som den høieste i Landet? Sig, hvor er Forræderen? Udpeg den Mand iblandt os, som ingen Agtelse, ingen Tillid fortjener! Hvad mig angaar, da bekræfter jeg for Eder ved alt helligt og kjært, ved Gud i Himmelen, som jeg tjener, ved gamle Norge, ved Hustru og Børn, at jeg kom herhid med et brændende Forsæt at tale og arbeide for Norges Lyksalighed, og at ingen Ide tyktes mig herligere end et uafhængigt Fædreland Og hvo af os kan ikke med Haanden paa Hjertet bevidne det samme? Men hvo af os ynkes ikke ogsaa over Folkets Lidelser? Hvo elsker ei vore ædle Daleboere? Hvo vil forglemme deres sande Tarv? Hvorledes skulde vi da kunne misbruge vor Ret til i alle Henseender at paase dette. O Brødre! agter dog ei paa deres Tale, som siger, at vi vil Eders Ulykke! Tror dog ei, at vi har Hensigt at opofre Krigerens og Bondens Vel for at fremme Kjøbmandens! Tror dog ei, at vi vil raade til nogen Slags vanærende Forbindelse, hvorved nogen Stand i Riget skulde opofres! Vi er redelige, ja vi er oprigtige Mænd! Vi elsker alle Stænder! Vi vil alles Held! Skulde vi adskilles uvisse om vor Skjæbne, hvad kan da forebygge Anarki i Riget i Tilfælde af, at det, vi opreiser, igjen nedrives? Hvad kan i saa farlig en Stund forekomme Anarkiet uden vor Samling, vor Endrægtighed, vor broderlige Forsamling? O, maatte da Skjællet falde fra alles Øine, Fordomme svinde, Tryllebaandet briste og alle virke paa samme Vei til samme Maal: Norges Hæder og Held! Ingen kan tjene to Herrer! I dette Hus har vi kun en Herre, det er Nationen. Vi ynder, vi tjener derfor ingen, saalænge vi sidder her, uden Nationen! Al personlig Hengivenhed, al partisk Følelse maa smelte og henflyde i Kjærlighed, i Pligterne mod Fædrene-

landet. Lad os da række hinanden Haanden, række Fædrelandet Haanden og vorde i alle Henseender dets Beskyttere, dets Formyndere! Vi er Folket og Fædrelandet, saalænge vi er samlede under dette Tag. Vi har Ret, uimodsigelig Ret til alt, hvad der sigter til dets Held, Ret til at se i alt, hvad der gjælder til dets Vel. Dertil har vi Fuldmagt af Folket, af Gud, af Fornuften, af Naturen. Det er vor Ret, det er vor Pligt at tale og handle saaledes, som Folket selv vilde tale og handle, om det havde en Tunge og en Haand! Amicus Christianus, amicus Fredericus, sed magis amica patria".

Medens Wergeland endnu, forlangte Forvalter Scheitlie fra Drammen Ordet. Da Wergeland havde endt, blev han staaende og nidstirre paa ham uden at sige et Ord. Langt om længe, da Forsamlingens Opmerksomhed var bleven spændt til det yderste, kom det stille og afmaalt: "Jeg har ventet og ledt efter, men har ikke kunnet finde Traaden i Hr. Wergelands Tale."

Sverdrup gjorde med et sterkt sarkastisk Udtryk den Bemerkning, at ihvorvel han ikke var Herrens indviede Tjener og ikke havde sin Haand i Himmelen eller stod paa Religionen for at sparke til Jordkloden, saa søgte han dog at tjene Herren i sin Gjerning, og at han lige saa godt som nogen anden agtede at optræde her i Forsamlingen paa den Maade, som han for sine Kommittenter kunde forsvare.

Dahl fandt, at Wergeland burde gjøre nærmere Rede for de af ham benyttede Udtryk.

Wedel-Jarlsberg udtalte sin Tilslutning til Løvenskjolds og Wergelands Anskuelser og advarede mod de Farer, som en overilet Beslutning, der byggede Thronen paa Sandgrund, kunde bringe over Fædrenelandet.

Rein holdt derefter følgende Tale:

"Man har fundet det nødvendigt for at kunne grunde Norges Konstitution at undersøge Landets Finantser, dets indvortes Tilstand, dets Indtægter, Udgifter, dets Ressourcer m. m., som udfordres for at kunne bedømme, hvorvidt det kunde bestaa som selvstændigt Rige, hvorledes det kan underholde sin egen Konge, om ikke med Glands, saa dog med Værdighed, tilligemed alt andet, som er nødvendigt til ethvert endog det allermindste Riges Bestyrelse. Uagtet en langvarig Krig, Stansning i Handel, Pengevæsenets fuldstændige Tilintetgjørelse samt alt, hvad der er sket ligesom med Hensigt at ville aldeles ødelægge Landet, endog naar ikke Tingen selv medførte det — uagtet dette ikke lovede det unge begyndte Rige de behageligste Udsigter fra dets første Organisation af, saa maa man dog tro, at baade Regenten og Folket stiltiende har forudsat ikke blot som muligt, men ogsaa som uomtvisteligt, at disse Vanskeligheder kunde hæves, og at det syge, det i sit inderste rystede Statslegeme igjen ved fornuftig Diæt og under en vis Læges Haand vil og kan komme til Kraft og Førlighed, thi ellers var alt, som hidtil er sket, kommet fortidlig. Fortidlig havde da vor Regent opfordret os til at besværge Norges Selvstændighed, fortidlig havde vi aflagt den Ed, at ville vove Liv og Blod, Velfærd og Rolighed for noget, der blot

var en Drøm og som aldrig kunde komme til Virkelighed. Fortidlig var vi blevne sammenkaldte til en Rigsforsamling, og altfor tidlig havde vi begyndt med at grunde en Konstitution, som aldrig skulde blive til undtagen paa Papiret —, kort alle vore Forhandlinger har da været Børneværk. At imidlertid for at hæve Tvivl en Oversigt over Landets Fordele og Mangler, Hjælpekilder m. m. lægges Nationalforsamlingen for Øine, vil vel enhver iblandt os anse for ønskeligt og nødvendigt for at kjende de vigtigere Forholdsregler i Henseende til Fremtiden, men, naar man anser det for ligesaa nødvendigt, at vort Forhold til udvortes Magter bestemmes, naar man, som det synes, vil med ministerielle Akter fordre det bevist, at fra Udlandet aldeles ingen Hindring skulde møde vort Foretagende, da forekommer det mig at vidne om en overdreven Ængstelighed, der maa synes dobbelt underlig, naar man ser hen til de Mænds Klogskab, Raskhed og iøvrigt kraftfulde Fremfærd, fra hvis Munde især denne Stemme høres. Skal vi da, før vi tænker paa Konstitutionen, først af fremmede Magter begjære Tilladelse hertil? Og af hvem, uden just af dem, som formedelst vor nuværende Stilling og deres politiske Stilling og Forbindelse med Naboriget ikke kan give os den, hvormeget de end hemmeligen ynder vor Sag, ja endog hemmeligen vilde bidrage til at forfremme den? Norges Folk handler som et kjækt og ædelt Folk — dette er idetmindste Folkenes Stemme i Europa, fordi disse tør lade den høre, — men kan vi med Grund vente at høre det høit og lydeligt forkyndt fra Kabinetterne? Vor Beslutning er taget. Skulde en Proklamation forfattet i truende Udtryk, skulde et Avisræsonnement kunne kuldkaste den? Ingen fiendtlig Flaade omspænder vore Kyster; der høres intet om nye Opbringelser, Kornladninger kommer uhindret til vore Havne, ja endog norske Skibe, der næsten var kondemnerede, frigives og kommer med Korn til vore Havne. Dette er Kjendsgjerninger. Skal vi overse dem, dølge dem for os selv og derimod lade os bortskræmme fra kraftfulde Handlinger ved Spøgelser. Trusler om en forenet svensk, britisk, russisk, ja, jeg tror tyrkisk Arme, der vilde oversvømme vort Land? Og dersom vort Land (jeg forudsætter, hvad jeg ikke kan overtale mig til at tro), dersom Norge nærede en Forræder i sit Skjød, hvis Ønske det var at spille os i vore Naboers Hænder, hvad vilde da være ham lettere end at foranstalte tordnende Proklamationer, opdigtede Avisefterretninger og udgive dem for authentiske for at gjøre Nationen modløs? En Mand, hvis Kundskab jeg ærer, hvis fine og skarpe Blik jeg beundrer, paastod i vor sidste Forsamling, at det var Regentens Pligt at meddele oplysende Efterretninger om vort Forhold til andre Magter; men flere, end han selv har, kan han ikke give, og hvormeget han end har vist, at han ikke lægger Skjul paa det vor nærværende Stilling vedkommende, eller hvad der kunde vedkomme Fædrenelandets Vel, og at det er langt fra ham at ville bedrage os med et falskt Haab, saa spørger jeg dog, kan han, bør han, forelægge Rigsforsamlingen alt, hvad han ved vor Stilling til Udlandet vedkommende? Hvad om Regenten under Betingelse af Taushed havde erholdt beroligende Efterretninger fra de

Hoffer, til hvis Venskab eller Skaansomhed vi trænger, burde han da ubetinget og uden Forbeholdenhed forelægge Forsamlingen disse? Da maatte jo disse formodes at komme videre, ei alene her i Landet, men til Naboriget, som ikke vilde mangle at rette Maskiner derimod til vor Skade. Var dette klogelig handlet? Var det ikke at kompromittere den eller de Magter, som vi skylder Erkjendtlighed? Jeg tilstaar derfor, at jeg som uindviet i Politiken ikke begriber, med hvilken Ret man gjør denne Fordring paa Regenten, eller hvorfor deslige Indberetninger nødvendig maa gaa foran for Konstitutionen."

Grøgaard bemerkede, at man ikke paa Forhaand burde bestemme, hvad man videre havde at gjøre. Han var enig med Falsen i, at man ikke burde blive siddende her til den yderste Dag; men han fandt dog, at Forslaget, saaledes som det forelaa, ene og alene tilsigtede at binde Forsamlingens Hænder. Han endte sin Tale med at holde sine Hænder frem for sig: "Bind mine Hænder! Hele den norske Nation skal være fri. Men Rigsforsamlingen alene skal være lænkebunden!!!"

Weidemann ansaa det for at være udenfor Rigsforsamlingens Medlemmers Fuldmagt at behandle Forholdet overfor Udlandet.

Til hans Udtalelser henholdt Koren sig.

Sverdrup og Provst Schmidt udtalte sin Tilslutning til Rein.

Carstensen erklærede, at der ved hans Fuldmagt var bleven ham paalagt at forsvare Selvstændighedens Sag til det yderste. Han maatte derfor bestemt udtale sig for, at man burde holde ud, til Landets Kyster i det mindste var blokerede af fiendtlige Skibe. Men den ufrivillige Komiker lagde ogsaa til, idet han slog sig for sit Bryst: "Dette er min Overbevisning, men jeg haaber, at ingen af Forsamlingens Medlemmer deler den." "Jeg skjænker Dem min Overbevisning", faldt Teis Lundegaard ham i Talen.

Anker mente, at det var unødigt at foreslaa, at Forsamlingen engang skulde have Ende; thi det vidste man saa omtrent før. Men det var yderst farligt at forpligte sig til efter Valget at drage sporenstregs hjem. Sæt, at Kongen senere vilde tale et Ord med Forsamlingens Medlemmer; man maatte da nødvendigvis svare: Nei, vi kan, min Sjæl, ikke blive her længer, thi vi har lovet Vice-Præsidenten at reise hjem.

Debatten, der sidstpaa gik ud i det skjære Gjøn, afsluttedes af Wedel-Jarlsberg med den Erklæring, at det hele Spørgsmaal, som var reist, i Grunden var overflødigt. "Naar man er færdig, saa er man færdig. Det var det samme, som om min Tjener vilde vække mig Kl. 6 for at sige mig, at jeg gjerne kunde sove til Kl. 10."

Ved Afstemningen stod Stemmerne for og imod lige. Et saadant Tilfælde var ikke forudset ved Reglementets Affattelse. Fra alle Kanter raabtes der: "Præsidenten deciderer!" Grev Wedel oplyste, at dette var det sædvanlige i det engelske Parliament og andre Nationalforsamlinger, naar Votering faldt saaledes ud. Falsens Forslag var saaledes antaget, idet Præ-

sidenten, Hegermann, — hvad man vel neppe kan have lagt Merke til — allerede havde stemt for det.

Skjønt Falsens Forslag saaledes gik igjennem med yderst kneben Majoritet, maa Overrumplingen siges at have været fuldstændig. Ved denne Votering havde Rigsforsamlingen nemlig forpligtet sig til at skride til Kongevalg, før den opløstes. Dette havde det Wedelske Parti aldeles overset og det i den Grad, at det nærmest betragtede den hele Debat som et ørkesløst Mundhuggeri. Da Mødet var til Ende, spurgte Blom Toldprokurør Omsen: "Hvad har vi egentlig udrettet idag?" "Vi har kogt en delikat Suppe paa Pølsepinder," svarede denne.

Utallige var de Spottegloser, som i "Patrioternes" Sammenkomster haglede ned over det Wedelske Part for dets Optræden i Mødet denne Dag, og først og sidst maatte da Wergeland holde for. Sverdrup foreslog, at man skulde se til at faa istand et Billedgalleri af Rigsforsamlingens Medlemmer. Wergelands Billede skulde da forsynes med følgende Devise:

"Med Haanden i Himlen og Foden paa Jorden
Høit brøler Frækhedens rullende Torden."

Ideen blev dog ikke gjennemført efter Planen. Der fandtes vel i hele "Selvstændighedspartiet" ikke en eneste, som havde det fornødne Talent for Karrikaturtegning. Man nøiedes derfor foreløbig med at lave Epigrammer om sine Modstandere.

Et Par Dage efter dette Møde skulde Fr. Schmidt paa Opfordring levere en Vise til Prinsens Taffel. Han efterkom Anmodningen og med Sigte paa, hvad der i Mødet den 19de var passeret, kvad han:

Mel.: For Norge Kjæmpers Fødeland.

End Norge paa sin Klippefod
saa fast og rolig hviler
og trodser trygt bag Sønners Mod
de tændte Tordenkiler.
Ei Trusler og ei søde Ord
kan skrække, blænde Folk i Nord,
som svor at vove Liv og Blod
naar Fødelandet kalder.

Lad Rænkesmedens hæse Skraal
kun stedse spaa Ulykker; —
hver ægte Nordmand har et Maal
som Mundsveir ei forrykker.
I Tillid til sin gode Sag
han flygter ei den onde Dag,
i Hjertet Fred, i Armen Staal,
han kun Vanhæder frygter.

Paa Retfærds evig faste Grund
og ei paa Sand vi bygge,
og hvad vi svor med enig Mund
skal enig Kraft betrygge.
Ved Visdom, Kraft og Enighed
tilkjæmpes Frihed, Hæder, Fred,
og fast som Dovres Klippegrund
staar Templet, Nordmænd bygge!

Inden "Patrioternes" Leir vakte denne Vise stormende Jubel, og samme Dag, den var færdig, blev den sungen ved Prinsens Taffel "af fuld Hals med et tredobbelt Hurra og trende Gange tre Klap." Schmidt havde udenfor Tur faaet Tilsigelse til dette og modtog af Prinsregenten selv en meget forbindtlig Taksigelse for Sangen. Denne blev siden efter jevnlig sunget over Bordet og blev i Afskrifter hjemsendt af de forskjellige Repræsentanter.

Men Schmidt var fra denne Stund af yderst forhadt af det Wedelske Parti. Da han gik hjem fra Middagen hos Regenten, stak han indom Regjeringsraaderne Collett og Aall. Her var Løvenskjold og Grøgaard tilstede. Grøgaard for da strax, gram i Hu, løs paa Schmidt med det Spørgsmaal, af hvad Grund han kaldte Wergeland en Rænkesmed? Schmidt spurgte da, af hvad Grund han nævnte ham? Der udspandt sig nu en Disput mellem de to Prester. Da Schmidt blev opfordret til at sige, hvem han da egentlig havde ment i Visen, svarede han: "Alle Svenske udenfor Sverige." "Jeg gratulerer Dem med Retræten," sagde Grøgaard da spotsk. "De vil vist sande med Moreau, at det er vanskeligt at retirere med Honnør".

I de følgende 14 Dage, fra 20de April til 4de Mai, holdt Rigsforsamlingen kun fire ganske korte Møder, deraf to Gange, den 25de April og den 2den Mai, for at foretage Valg. Ved den første Leilighed valgtes Fabricius til Præsident og Rein til Vicepræsident, ved den sidstnævnte Diriks til Præsident med 84 Stemmer — det største Stemmetal nogen Præsident endnu havde havt, skjønt 9 Medlemmer var fraværende ved Valget, — og Bendeke til Vicepræsident*).

*) At ogsaa Fædrene paa Eidsvold kunde muntre sig med Vittigheder under Stemmegivning, meddeler G. P. Blom os et Exempel paa i sin Dagbog for 25de April, hvor det heder:

"Ved Præsidentvalget havde Løvenskjold og jeg det talende Bevis paa Hadet mod os, men tillige paa, hvor uværdige Lemmer der gives i denne Forsamling. Paa en Seddel var stemt for Elling Valbø til Præsident og Løvenskjold til Vicepræsident, paa en anden Lensmand Apenes til Præsident og mig til Vicepræsident. Efter Bordet stod en Lieutenant Konow (en Dreng paa 19 Aar, Sø-Statens Deputerede), Lieutenat Schwartz og (Prinsens Sekretær) Sunde sammen og jeg nær ved. Lieutenant K. trak disse Sedler op af Lommen for at meddele de andre Herrer sin Glæde over denne Vittighed. Jeg hørte det og sagde til en sindig Mand, Sorenskriver Rambech, høit, saa de unge Herrer hørte det: Har De opdaget den fine Vittighed, som kom for Dagen ved Valget idag? R: Det var usselt. — Jeg: Det er sørgeligt, at i denne

Der var mange af Forsamlingens Medlemmer, som havde ønsket at tage sig Hjemlov i denne Mellemtid; men det maatte de ikke. Af Frygt for, at det Wedelske Parti skulde friste et eller andet Kup, forstod Modpartiet altid at mage det saa, at kun et yderst ringe Antal af Medlemmerne blev permitteret ad Gangen, og endda maatte disse ikke fjerne sig længere fra Jernverksbygningen, end at man ved udsendte Expresser kunde faa dem fat i Løbet af et Par Timers Tid. For de fleste af Medlemmerne, som ikke tog direkte eller indirekte Del i Komiteernes Arbeide, var disse 14 Dage derfor et kjedeligt og ensformigt Dagdriverliv. Man drøftede Landets Stilling og Europas Politik; men af alle de aktuelle Spørgsmaal var der dog intet, som omfattedes med den Interesse som de mere eller mindre bestemte Efterretninger, som indløb til Rigsforsamlingens Medlemmer om, hvilke Kvanta Korn der var bleven indført til Landets forskjellige Egne.

For de to Komiteer, der havde at foretage de forberedende Arbeider, var disse 14 Dages Mellemtid derimod intet Dagdriverliv. De arbeidede alvorligt og strengt baade Formiddag og Eftermiddag og tildels ogsaa om Helligdagene.

Konstitutionskomiteen, der skulde udarbeide Udkast til en Grundlov for Kongeriget Norge, skal saaledes have anvendt 10 Dage eller 50—60 Timer paa selve Grundlovsudkastet; men ved Siden heraf ses dog de forskjellige Medlemmer at have været optaget med adskilligt Hjemmearbeide, med Studium af de indleverede Udkast o. s. v.

Det siger sig selv, at ikke alle 15 Medlemmer, hvoraf Komiteen bestod, kan have taget ligestor Del i de paagaaende konstitutionelle Arbeider. Vi har ovenfor set en Udtalelse af Jakob Aall om, at Wedel-Jarlsberg og Diriks i Forening kunde have bragt den hele Konstitution istand. Denne Ytring turde synes ubegribelig i Jakob Aalls Mund, idet den kunde betragtes som indeholdende en høist uretfærdig Undervurdering af de øvriges Arbeide; men paa den anden Side maa det ogsaa erindres, at de fleste af de øvrige, fra hvis Side der kan være Tale om en kraftigere Indgriben, havde nedlagt sine Ideer og Anskuelser i de af dem forfattede og til Komiteen indgivne Grundlovsudkast. Med Undtagelse af Rogert, der paa Grund af sin Sygelighed neppe udrettede stort og vel ogsaa følte sig frastødt af den ubehagelige Tone, som herskede inden Komiteen, og Rein, der til Trods for sit koleriske Temperament opførte sig saa exemplarisk stille og rolig i Komiteens Møder, at man fandt, at han nok kunde fortjene offentlig Taksigelse derfor, maa dog hver især af Komiteens Medlemmer have ydet sine Bidrag til Reisningen af den Bygning, som vil bevare deres Minde til de seneste Slægter.

Forsamling skal gives Drenge, men naar de gives deri, kan man ikke vente sig andet end Drengestreger. — R.: Ved De da, hvem det er? — Jeg: Nei, men jeg kjender ikke mange Drenge her, og jeg indser, at saadanne Streger kun kan opfindes af en Dreng og gouteres af Spytslikkere og Adjutanter. Triumvirerne blev røde og blege, men ingen svarte."

Komiteens Hverv blev dog i ikke liden Grad lettet derigjennem, at der fra forskjellige Hold var bleven tilstillet Rigsforsamlingen Konstitutionsudkast, som var affattede med Norges vordende Statsform for Øie.

Som ovenfor fortalt var der i Februar i det officielle Blad "Tiden" bleven udsat en Præmie for det bedste Konstitutionsudkast, og i Haab om at vinde denne var der i Løbet af Vaaren sat adskillige Penne i Virksomhed. Der indkom ikke faa Besvarelser, der undergaves Bedømmelse af en af "Selskabet for Norges Vel" nedsat Kommission, i hvilken Professor L. Stoud Platou og Rektor J. Rosted havde Sæde. Men at disse Udkast har øvet nogen Indflydelse paa Grundlovens endelige Form har man ikke hørt sige. De var allesammen — 9 i Tallet — "dumt Sludder" og "Skrab", og en af Censorerne erklærer udtrykkeligen, at han havde faaet sig Hvervet "overdraget for sine Synders Skyld", og han priser sig lykkelig ved, at han omsider har været saa lykkelig "at halshugge" dem alle. Alle disse Grundlovsudkast synes nu at være aldeles forsvundne og glemte*).

Et af de Forslag, som blev fremkaldt ved denne Konkurrance uden dog at komme under Bedømmelse, var i Løbet af 11 Dage forfattet af Overkrigskommissær Vincents Sebbelow i Kristianssand og blev af ham befordret i Trykken under Titel af "Svar paa det fremsatte Spørgsmaal om Norges tilkommende Regjeringsform." Det har sin fornemste Interesse som et Slags Kuriosum, idet det bærer Vidnesbyrd om, hvilke underlige Forestillinger Datidens Embedsmænd — og det ovenikjøbet Folk, der, som Tilfældet var med Sebbelow, virkelig havde gjort politiske Studier — dannede sig om en konstitutionel Statsform. Sebbelow vilde saaledes, at Rigsdagen skulde samles hvertandet Aar og aldrig vare længere end 8 Dage. "Det Statsanliggende," siger han i sin Begrundelse af denne Bestemmelse, "som ikke kan blive opløst og afgjort i 8 Dage af det forsamlede Folk ved Deputerede, kan heller ikke blive det i et helt Aar. Thi enten har Spørgsmaalet og Anliggendet ikke været modent til Besvarelse og endelig Afgjørelse eller og har Mødet blot været chimærisk." Rigsdagens Myndighed var iøvrigt indskrænket til Finantsvæsenet og til Krigs- og Fredsretten. Paa Rigsdagen skulde alle, der eiede Jord og var over 25 Aar gamle, have Sæde og Stemme enten selv eller ved Ombud. Udkastet var sendt til Eidsvold; men kun paa et Par mindre vigtige Punkter af den norske Konstitution ses det at have havt nogen Indflydelse**).

*) Blandt de Snurrepiberier, som forekom i dem, indeholdt ifølge Fr. Schmidt et af dem en Bestemmelse om, at den norske Konge skulde ægte en uberygtet Pige, og en anden om Oprettelsen af en Hestebjørn- og Klippeorden. I samtlige "henrettede" Konstitutioner ivres der mod, at Danske og Udlændinger skal anbetroes Embeder eller Stillinger i den norske Stat. Efter Udtalelser af Sorenskriver Koren at dømme har det første af de her omtalte Forslag ogsaa været Muntrationsemne paa Eidsvold.

**) Nemlig Eidsvoldgrundlovens § 32 og § 112. Pavels skriver i sin Dagbog under 9de April om det Sebbelowske Grundlovsudkast: "Jaften læste jeg Overkrigskommissær Sebbelows Forslag til en Grundlov for Norge, bygget paa den Forudsætning, at

Større Betydning havde de Grundlovsudkast, som enkelte Mænd af egen Drift udarbeidede for at forelægge Rigsforsamlingen.

Disse var følgende:

1. Udkast til en Konstitution for Kongeriget Norge af J. G. Adler og K. M. Falsen.
2. Udkast til en Grundlov af Nicolai Wergeland.
3. Forslag til Norges Konstitution og Grundlov af Lauritz Weidemann.
4. Forslag til en Grundlov med Motiver af Peter Elieson.

Det er paa det første af disse, Norges Grundlov hovedsagelig er bygget, og vi skal derfor her omtale det noget udførligere. Der levede, dengang Henrik Wergeland i Firtiaarene skrev sin Norges Konstitutionshistorie, en Tradition om, at der blandt Enevold de Falsens Papirer skulde være fundet et Grundlovsudkast, som man vilde vide dannede Grundlaget for det af Sønnen fremlagte Udkast. Man vilde ogsaa vide, at Regjeringen nede i Kjøbenhavn skulde være kommen under Veir dermed, og at det var det Uveir, som trak op herfra, som bragte den opofrende Fædrelandsven til at søge en frivillig Død. Hvad der ligger til Grund for dette Rygte, kan ikke med Bestemthed siges. Men der er neppe noget i det. I den Form, Udkastet foreligger, hidrører det ialfald fra Sorenskriver Falsen og Lektor Adler.

Saavidt vides, har man ingen Oplysning om, hvorledes det gik til, at Kristian Magnus Falsen og den 30aarige Bestyrer af Fredrikshalds Skole, Lektor Johan Gunder Adler, kom til at arbeide sammen, ligesaa lidt som man har nogen sikker Kundskab om, hvilken Andel hver især af dem kan tillægges i Forfatterskabet af Grundlovsudkastet.

"Naar det [af Henrik Wergeland i hans Konstitutionshistorie] er bleven ytret," siger H. P. Giessing i Christian VIII's Historie Side 75, Noten, "at Adler kun har skrevet Fortalen til dette Forslag, da kunne vi med Sikkerhed erklære dette for urigtigt. Han har tillige skrevet den hele første politiske og vigtigste Del, medens Falsen skrev den sidste og juridiske Del." Giessing kan neppe have kjendt Norges Grundlov eller det omhandlede Udkast, og han har derfor heller ikke forstaaet de Meddelelser om Forfatterskabet til det Adler-Falsenske Grundlovsudkast, som han maaske har modtaget fra Adler selv. Der kan ikke godt være Tale om en

---

Kristian Fredrik bliver arvelig indskrænket Monark. Jeg har aldrig studeret den Ting **ex professo**, tør altsaa ikke ret bedømme denne Bog, men han forekommer mig stundom inkonsekvent, naar han f. Ex. overgiver ogsaa Lovgivningen i Regentens Hænder, men vil dog have Rigsdag sammenkaldt, hvilken dog ei maa vare over 8—10 Dage(!); nogle Forslag synes umodne og ensidige; vigtige Ting er afjaskede i megen Fart og andre f. Ex. om Skibes Klarering (der aldrig kan høre under et Riges Grundlove) er fremsatte i vidtløftig Detail, men ellers er der ogsaa adskilligt sundt og godt i Pjecen, og blandt saa meget andet kan den da gjerne fortjene opmerksom Gjennemlæsning." Fr. Schmidt udtaler i sin Dagbog under 20de April om Sebbelows Konstitution, at den "er temmelig usystematisk og ufuldstændig."

§ 139

Skulde heller Kongen saadan være ubestemt (og majorenn Arving existere), saa vælger Lagmands-Thinget 1 af dets Midte, som udtræder af det, og som, i Forening med den høistcommanderende Landofficier i Riget, en af Rigets Biskopper, som Rigsforsamlingen udnævner, og Justitiarius i Höiesteret, tilligemed Ministerne, udgjör et [illegible] Regjerings Raad, indtil Kongen bliver myndig. Dersom det [illegible] Regjerings Raad constitueres, naar, som en Følge, en overordentlig Rigsforsamling være sammenkaldet, skal det, i dette Tilfælde, besørges af Statsraadet. § 140 Er Kongen [illegible] Kronarving, saa [illegible] Kronarvingen, om han er myndig, eller Kronarvingen, om han er hans [illegible] Moder, i Tiden for Regjeringen [illegible] af Riget. Er derimod Kronarvingen umyndig, eller Kronarvingen ikke være, da forholdes efter § 138, 139.

~~§ 140~~

Er Kongen [illegible] ~~eller Kronarving forholdes om samme Maade~~, som i §§ 138 og 139 anført.

§ 141. [illegible] naar han [illegible] eller tabt sin [illegible]

§ 142 Er Kongen [illegible] Capitel, [illegible] forholdes efter § 139 og 140

Skulde det, som Gud i Naade afvende, indtreffe at Konge-Stammen skulde uddøe, da sammenkalder Rigets Statsraad en overordentlig Rigsforsamling, for at vælge et nyt Kongehuus. Imidlertid forholdes med den [illegible] Magt efter § 139.

C.

Den dømmende Magt.

§ 142.

De almindelige Instantser ere: Bygde- og Byeting, Stiftsoverretter

Inddeling i politisk og juridisk Del; derimod er det ikke usandsynligt, at Indledningen og det første Kapitel paa 33 §§, der bærer Overskriften: "Almindelige Grundsætninger for Statsforfatningen," hidrører fra Adlers Haand. Muligens dette Forfatterskab ogsaa nærmere kan lade sig bestemme ved de Oplysninger, som foreligger fra Falsen selv. I en Note til en Oversættelse af Buchholtz's "Betragtninger over Norges Constitution," der findes optagen i 1ste Bind af "Norske Tilskuer," bemerker denne til en Ytring af Forfatteren om, at Koncipisterne har taget den britiske Statsforfatning til Mønster med Hensyn til Magtens Deling: "Forsaavidt som de amerikanske Fristaters Konstitution for en stor Del er bygget paa den britiske, kan Forf. have Ret til at sige, at den norske Konstitution tog den britiske Statsforfatning til Mønster; men i øvrigt havde man, især med Hensyn til Organisationen af National-Repræsentationen, saa godt som udelukkende, den amerikanske for Øine." Sandsynligvis har da Falsen bearbeidet de britiske og amerikanske Kilder, medens Adler, der ikke var synderlig hjemme i det engelske Sprog, har holdt sig til de franske. Denne Gjetning faar imidlertid staa ved sit Værd.

Allerede i Løbet af den første Halvdel af Februar Maaned — inden Kristian Fredrik endnu var kommen tilbage fra sin Throndhjemsfærd — synes Udkastet af de to unge Forfattere at være bleven udarbeidet saa vidt, at det i Midten af Maaneden kunde forelæses en Kreds af deres Venner, der samledes paa Bollebæk.

I dette Udkast fandt Sverdrup, der var tilstede i Mødet, sin politiske Opfatning og sine Anskuelser saa godt udtrykte, at han, sandsynligvis strax efter at Notabelforsamlingen paa Eidsvold var bleven afholdt, henledede Prinsregentens Opmerksomhed paa det og dets Forfattere. Hidtil havde Falsen af en eller anden Grund været mindre velset af Prinsen, og denne skal ikke end have likt, at han og Peder Anker valgtes til Repræsentanter for Akershus Amt. Det lykkedes Sverdrup at omstemme ham overfor Falsen, og efter sit Valg til Rigsforsamlingen havde denne en Audients hos Regenten, som modtog ham meget naadig og fik til Gjennemsyn det til ham dedicerede Grundlovsudkast. Den 3die April havde han gjennemstuderet det med et af Treschow forfattet Grundlovsudkast ved Siden og gjort sine Bemerkninger til dem, hvorefter han overlod til Professor Sverdrup og Generalauditør Bergh paa Grundlag af disse Materialier at udarbeide et nyt Forslag.

De Adler-Falsenske Grundlovsudkast blev paa samme Tid paany gjennemgaaet af Falsen, der tog alt muligt Hensyn til de Bemerkninger, Prinsregenten havde gjort*), og Udkastet blev derefter trykt i Wulfsbergs "Journal for Lovgivning, Rigsforfatning og Politik". Allerede den 13de April var Særtryk af Udkastet i Eidsvoldsmændenes Hænder.

*) Da det ikke godt lader sig gjøre her at indflette det oprindelige Adler-Falsenske Grundlovsudkast i dets Helhed, skal vi indskrænke os til at paapege de væsentligste Af-

Wergelands Grundlovsforslag blev aldrig i sin Helhed fremlagt for Konstitutionskomiteen eller for Rigsforsamlingen; men dens enkelte Paragrafer, der var 100 i Tallet, blev benyttede af Komiteen ved Udarbeidelsen af de forskjellige Punkter, og det forholder sig utvivlsomt rigtigt, naar Jakob Aall bemerker, at "Wergelands Anmerkninger ofte faldt paa det rette Sted og tildels ogsaa toges til Følge." Paa Grundloven i dens endelige Form ses det saaledes at have øvet adskillig Indflydelse.

Weidemanns Forslag var dateret 2den April og bestod af 5 Afdelinger og 79 Paragrafer med vedføiede Motiver. Det er merkeligt derigjennem, at det til Udgangspunkt tager Danmarks og Norges bestaaende Forfatning, Kongeloven, og ifølge hans Forslag skulde Enevældet kun indskrænkes gjennem et Nationalraad og Nationalrepræsentationens Kontrol, der dog begge havde en sterkt begrænset Indflydelse. Weidemann, der iøvrigt var en stor Original, var den eneste af Eidsvoldsrepræsentanterne, som med nogen Retkan siges at have været Tilhænger af det modificerede Enevælde.

Krigsassessor P. **Eliesons** Grundlovsforslag, der var dateret den 3die April, frembyder i mange Punkter Lighed med det Adler-Falsenske Udkast og har vistnok i ikke liden Udstrækning været paavirket af dette, som han øiensynlig har kjendt. Hans Forslag skulde kun øve liden Indflydelse paa den norske Konstitution og er først i nyere Tid bleven trykt.

De Grundlovsforslag, som var blevne til paa Prinsregentens direkte eller indirekte Foranstaltning, var følgende:

1. Biskop P. O. Bugges Grundlovsudkast.
2. Forsøg til et Forslag om en Konstitution for Norges Rige af N. Treschow.
3. Norges Riges Grundlov af Professor G. Sverdrup i Forening med Generalauditør K. A. Bergh.

---

vigelser, idet vi forøvrigt henviser til det omarbeidede Udkast, der nu er trykt paa flere Steder.

Begge Udkast er delte i 8 Kapitler og 230 §§.

§ 44 lød oprindelig: "Intet militært Corps maae opholde sig inden 1 Miil fra det Sted, hvor Valgforsamlingen holdes. Skulde et Corps ligge der, saa maae det rykke bort Dagen før Valget."

§ 92 (§ 91 i det ændrede Udkast) extr. lød: "Til den Ende bør ethvert Decret forelægges Ham i det seeneste inden Udgangen af den første Maaned, Rigsforsamlingen sidder."

§ 106 c (105 c): "Det har ved sin Præsident Ret til . . . . . . sagt eller foretaget eller som paa Hen- eller Tilbagereisen anfalder eller opholder de Personer, som ere beordrede at møde i Forsamlingen eller som tager" o. s. v.

§ 117 (122) "Kongens Raad bestaar af en Kantsler, som bestyrer Justitsvæsenet, en Minister for den indvortes Bestyrelse, en Finantsminister, en Krigsminister og en Minister for det udenlandske Departement."

§ 225 lød: "Efterhaanden og saasnart det lader sig gjøre, bør al Opdragelse blive offentlig, og alle Borger- og militaire Skoeler foreenes."

Forøvrigt bestaar Forskjellen mellem de to Udkast fornemmelig deri, at Paragrafernes Orden paa nogle Steder er forandret, og i Stedet for de efter Prinsregentens Forslag sløifede er et Par delt i to.

4. Ideer til en Konstitution for Norge af J. F. W. Schlegel.

Hvad Biskop Bugges Forslag angaar, saa viser dette sig at være forfattet i Tiden mellem Rigsforsamlingens Sammenkaldelse og dens Sammentræden. Det bestaar af 47 Paragrafer og gaar ud paa Gjennemførelsen af et modificeret Enevælde med Stænderforfatning. Stænderne skulde samles hvert 6te Aar. Forslaget blev dog ikke forelagt Rigsforsamlingen, vistnok af den Grund at det viste sig, at Nationens Krav gik langt videre, end man i Regentens Kreds antog, dengang Biskop Bugge fik i Opdrag at udføre dette Arbeide, og dette har vistnok neppe tilfredsstillet ham selv. Enkelte af Rigsforsamlingens Medlemmer ses dog at have kjendt det.

Professor Treschows Forslag blev forfattet i Februar eller Marts Maaned — sandsynligvis kort efter Notabelforsamlingen — og adresseredes til Regenten, der den 3die April havde gjennemlæst det og gjort sine Bemerkninger dertil. Af disse fremgaar det, at Prinsen ikke ret har likt det. Det gik ud paa, at Repræsentationen, der skulde bestaa af et Kammer, valgt ved indirekte Valg af Embedsmænd, Gaardbrugere og Byborgere, skulde træde sammen hvert Aar i tre Maaneder og i Forening med Kongen være i Besiddelse af den lovgivende og beskattende Myndighed, dog saaledes, at naar tre paa hinanden følgende Rigsforsamlinger havde fattet en og samme Beslutning, skulde denne stadfæstes af Kongen. Nationalrepræsentationen skulde derhos raadslaa om ethvert for Nationen vigtigt Anliggende og indgive Adresser derom, og disse skulde kunne rettes mod Departementer, Embedsmænd og Ministre, som "ved Raad og Daad have tilføiet Nationen nogen Skade og derved tillige handlet mod Kongens egen Villie og Interesse, der med den almindelige altid er den samme".

Treschow vilde selv ikke foretage nogensomhelst Modifikation i sit Forslag i den af Prinsregenten antydede Retning. Denne overlod da Treschows og det Adler-Falsenske Forslag og sine til disse gjorte Bemerkninger til Professor Sverdrup og Generalauditør Bergh, og disse lavede da deraf et nyt Forslag, det Sverdrup-Berghske*), der var det af Prinsregenten officielt fremsatte. Dette, der vistnok fornemmelig var istandbragt af Bergh, er efter sin hele Karakter nærmest at betragte for en godt udført Kompilation. Paa Konstitutionskomiteens Arbeide skulde det øve betydelig Indflydelse.

Dette kan derimod ikke have været Tilfældet med Kjøbenhavnerprofessoren Schlegels Ideer, der er daterede 1ste April, men sandsynligvis hverken har været forelagt Konstitutionskomiteen eller Rigsforsamlingen, om end Regentens fortroligste Venner som Sverdrup og Falsen kan have kjendt dem.

Foruden de her omtalte Lovudkast blev der ogsaa af flere Repræsentanter indleveret Skrivelser og Forslag, hvori de fremsatte sine egne og

*) Eller Sverdrup-Treschowske, som det paa Rigsforsamlingen synes at have været kaldt. Treschows Andel i Forfatterskabet sammen med Sverdrup betones i et samtidigt Brev fra Hersleb Horneman, der ikke kjender Bergh som Koncipist.

Kommittenters Ønsker, Klager og uforgribelige Formeninger om de Grundsætninger, hvorpaa Statsforfatningen burde hvile. Ved disse skal vi her ikke opholde os, ligesom vi indskrænker os til blot at nævne detaf Lensmand Lysgaard indgivne Forslag, Sorenskriver Korens "Strøtanker som Materialier for vor Statsbygning" og den landflygtige Svenske Ehrensvärd-Gyllembourgs Forslag, hvilket sidste er merkeligst derigjennem, at det bringer Indførelsen af en aarlig national Festdag paa Bane.

Takket være disse forskjellige Forarbeider skulde det lykkes Konstitutionskomiteen at faa istandbragt et Udkast paa en saa kort Tid, at man i denne Henseende snarere skulde have troet, det var Statuter for en Klub, ikke Konstitution for et Rige, der var Tale om. Alligevel lader det til, at Komiteens Medlemmer har fundet, at Arbeidet ikke nød den tilbørlige Fremgang. Baade Aall og Fr. Schmidt klager i sine Dagbøger over, at Redaktionen af de enkelte Paragrafer og de minutiøse Spørgsmaal, som deres Affattelse medførte, optog uforholdsmæssig megen Tid. "Der disputeres," skriver Jakob Aall i sin Dagbog f. 29de April, "ofte med Heftighed og Bitterhed om meget ubetydelige Ting, om grammatikalske Feil i Stilen. Præsidenten i Komiteen, Sorenskriver Falsen, paatager sig ofte en myndig Tone og paabyder Taushed og Orden: men efter et Øieblik er hele Forsamlingen igjen i en lignende Ventileren. En og samme Paragraf formes forskjellige Gange, dikteres ligesaa mange Gange, og vore Manuskripter se saa bemalede ud, at vi neppe kunne finde Rede i dem. Vi er alle enige deri, at tvende Redaktører af hele Konstitutionen lettere og dueligere havde ordnet dette Verk." Tilsidst maatte man, som vi skal se, bryde overtvert med de stilistiske Hensyn.

Den 24de April var Konstitutionskomiteen færdig med den første Læsning af Udkast til en Grundlov, der bestod af 113 Paragrafer, men dog ikke indeholdt nogen Afslutning. I de følgende Dage blev dette afskrevet efter Diktat, ligesom ogsaa Prinsregenten strax fik Leilighed til at gjøre sig bekjendt med det. Han gjorde da en Del Bemerkninger om Ordningen af Thronfølgen og Regentskabet og Indretningen af Statsraadet m. v., og hans Anskuelser kom da ogsaa til Orde i Rigsforsamlingen gjennem forskjellige af dens Medlemmer. Men paa den endelige Redaktion af Komiteens Grundlovsudkast synes han dog kun at have havt liden Indflydelse. Efter at Konstitutionskomiteen den 27de April havde havt et Fællesmøde med Finantskomiteen, hvorom nærmere senere, paabegyndtes den 28de den anden Læsning af Udkastet. Dette blev færdigt den 1ste Mai og blev den følgende Dag meddelt Forsamlingens Medlemmer, som dog allerede de foregaaende Dage havde havt Anledning til at gjøre sig bekjendt med de Paragrafer, som allerede var klarede.

De følgende to Dage anvendte Rigsforsamlingens Medlemmer til at sætte sig ind i Udkastet.

Den 4de Mai, da Konstitutionskomiteens Indstilling skulde tages under Behandling, var Rigsforsamlingen mødt usædvanlig mandsterk op. Kun to af dens Medlemmer havde meldt Forfald.

Forhandlingerne begyndte Kl. 10½ med Oplæsningen af den af Konstitutionskomiteen indleverede Indberetning om det af den udarbeidede Udkast til Grundlov. Denne, der var dateret den 30te April og undertegnet af samtlige Komiteens Medlemmer, var af følgende Indhold:

"Det vigtige Kald blev betroet Komiteen, at udarbeide Forslaget til en Konstitution for Riget. Den fremlægger herved Resultatet af sine Arbeider. Emnets Natur forbyder at levere noget fuldkomment, og dette har hidtil end ikke været muligt i de Stater, hvor dyrekjøbt Erfaring har understøttet Theorien. Under sit Arbeide har Komiteen havt stadigt Hensyn til den borgerlige Friheds Betryggelse, Eiendommenes Sikkerhed og Rettighedernes muligste Lighed. RigsforsamlingensVisdom vil vide at bestemme, hvorvidt dens Bestræbelser for at fremme dette almenvigtige Formaal har været ledsagede af Held. Forskjellige Bidrag til Konstitutions-Verket er indleverede, saavel fra Rigsforsamlingens Medlemmer, som fra andre. Komiteen har modtaget disse Bidrag med Erkjendtlighed, og benyttet dem, saavidt Omstændighederne gjorde det muligt. Naar de er oplæste, vil Rigsforsamlingen selv bestemme, om end mere af disse Bidrag bør indlemmes i Statens Grundlov. Den private Lovgivnings Bud er udenfor Konstitutionens egentlige Grænser. Komiteen har derfor kun fremsat nogle didhørende Principer, hvis Nødvendighed i den borgerlige Lovgivning ved den norske Nations egen Erfaring er godtgjort. Det vilde være lidet gavnligt, om Komiteen havde forsøgt at tilveiebringe fuldkommen Enhed i Stilen og streng Orden i Paragrafernes Følge. Udeladelser, Forandringer eller Tillæg, som Forsamlingen maatte finde hensigtsmæssige, vilde tildels nedbryde denne Enhed og Orden. Om Statens Pengevæsen udfordres Bestemmelser, og disse vil ikke kunne indføres i Konstitutionen, forend Finants-Komiteens Forslag er fremsatte og prøvede. Komiteen tillader sig derfor det Forslag, at Stilen og Materiens Form maa vorde undtagne fra Debatterne. Naar Forsamlingen har tilendebragt sine Forhandlinger om det hele Udkast og de §§ angaaende Pengevæsenet, som deri bør indlemmes, vil Stilens Enhed og §§.s rigtigste Orden bekvemmest fastsættes ved 2 eller 3 dertil udvalgte Mænd. I flere Poster har Komiteens Meninger været delte, og den underkaster nu Rigsforsamlingens videre Granskning, om og hvorvidt sikrere Midler i Konstitutionen kan udfindes til Betryggelse for Fædrelandets Selvstændighed, dets Hæder og Held."

Rigsforsamlingen vedtog derefter, at Materiens Form og Paragrafernes Orden ikke skulde komme i Betragtning under Debatterne.

Af Oberst Hegermann blev der fremlagt et Forslag angaaende National-Opdragelsen og Ret for Kongen til at opløse Storthinget, naar dette fattede en konstitutionsstridig Beslutning, samt Tillæg til Konstitutionskomiteens Indstillings §§ 12, 13 og 115. Efter Præsidentens Forslag besluttede Forsamlingen, at disse Poster skulde tages under Behandling ved de Paragrafer, hvorunder de maatte henhøre.

Endvidere fremlagdes der Grundlovsforslag, fremsatte af Sorenskriver Weidemann i Forening med Provst Stabell og Lensmand Lys-

gaard, af Sorenskriver A. v. W. S. Koren og af Lensmand Lysgaard. Disse oplæstes; men derefter vedtoges det, at de øvrige til Konstitutionskomiteen indleverede Bidrag, som kun angik enkelte Momenter i Grundloven, skulde oplæses, naar disse kom under Behandling. Derimod oplæstes de "Bemærkninger og Forslag med Hensyn til en Konstitution for Kongeriget Norge", som under Titel "Lidt politisk Ruskomsnusk" under 1ste April var bleven Falsen tilstillet fra den landflygtige Svenske Ehrensvärd-Gyllembourg.

Det led allerede over Middag, før Debatterne over Konstitutionskomiteens Grundlovsudkast kunde tage sin Begyndelse. Men før Forsamlingen ved 4-Tiden gik fra hinanden, skulde de tyve første af Grundlovens Paragrafer være vedtagne.

Alle Dagbogsforfattere er enige i at give Præsidenten, Justitsraad Diriks, Æren for at denne Del af Grundlovsverket gik saa hurtig fra Haanden. Ved Forelæsningen af hver Paragraf forklarede denne paa en grei og fyndig Maade, hvorfor de forskjellige Bestemmelser af Komiteen var foreslaaede paa denne Maade og ikke anderledes.

De forskjellige Paragrafer oplæstes af Konstitutionskomiteens Protokol.

§ 1.

"Kongeriget Norge er et frit, uafhængigt og udeleligt Rige. Dets Regjeringsform er indskrænket og arvelig monarkisk."

Denne Paragraf indeholdt det samme som den i Mødet den 16de April vedtagne første Grundsætning, kun affattet i en bedre Form. Den blev enstemmig og uden Debat bifaldt*).

§ 2.

"Den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion. Alle Religions-Sekter tilstedes fri Religions-Øvelse; dog ere Jøder fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget."

Nogle foreslog, at Ordet "offentlige" i det første Punktum skulde udgaa.

Wulfsberg foreslog Bestemmelsen redigeret saa rummelig, at den lutherske Religion erklæredes for i Almindelighed at være Statens Religion.

Hount spurgte med Hensyn til Bestemmelsen i det andet Punktums første Del, om Meningen var, at Enhver skulde have Adgang til fri offentlig Gudsdyrkelse eller kun privat. Hvad dette Punktums sidste Del angik, fandt han den lidet stemmende med den Humanitet og Tolerance, som prægede dets første. Skulde alle Stater være saa utaalsomme, vilde Jøderne fortrænges af Jorden. Han vilde derfor, at Jøder maatte kunne opholde sig i Landet mod at erhverve Leidebrev, og at der i Grundloven skulde indsættes en Bestemmelse derom.

Diriks og flere med ham bemerkede hertil, at Paragrafen allerede tidligere var antaget som Grundsætning.

*) Udkastets § 1 svarer til § 1 i den redigerede Grundlov.

Christie førte derefter Diskussionen ind paa et bestemt Spor, idet han ytrede:

"I en liden Stat, hvor der ikkun er taalt en eneste, nemlig den evangelisk-lutherske Religion, hvor der ikke er store Stæder, som kunne ventes at trække Fremmede i Mængde til sig, og hvor Indbyggerne ere fyrige og have en levende Fantasi, bør fri Religions-Øvelse efter min Formening ikkun tilstædes de kristelige Religions-Sekter. For Staten kan ikke ventes noget betydeligt Gode derved, at ubehindret offentlig Gudsdyrkelse tilstaaes alle andre Religions-Sekter; derimod kan stor Skade befrygtes deraf. Det nye behager, blot fordi det er nyt; den enfoldige, som ikke bryder sig om, ligesaalidt som han formaar, at undersøge og overveie, førend han vælger, eller rettere blot omskifter, kan let forledes; Bedrageren kan, under Skin af Hellighed og religiøs Iver, let tilliste sig hans Formue, og forlede ham til Laster, Opsætsighed imod Landets Øvrighed osv. Menneske-Ofringer, Afgudsdyrkelse, Bigami og deslige kunde ogsaa da finde Sted. Omendskjønt dette sidste just ikke hos os er synderligen at befrygte, bør Konstitutionen dog ikke aabne Veien dertil; den bør tvertimod forebygge endog den blotte Mulighed deraf. Naar denne § ubetinget antoges, kunde Jesuiter og andre mere eller mindre skadelige Munke-Ordener indtrænge sig, hvilket Fortidens vise Lovgivere med sand Faderomhu hidindtil have forebygget. Apostasi eller Frafald fra den herskende Religion kan vanskelig forebygges, naar alle Religioner offentligen udøves. At straffe Apostaten stemmer idetmindste ikke overens med hin udmerkede Tolerance. Skadeligt vilde det ogsaa efter min Formening være, om Landets Indbyggere af den herskende Religion havde Tilladelse til at lade deres Børn oplære og opdrage i andre Religioner.

Jeg holder altsaa for, at denne § bør forandres saaledes:

"Den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion. Alle kristelige Religions-Sekter tilstedes fri Religions-Øvelse; dog ere Jøder og Jesuiter fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget. Munke-Ordener maa ikke taales. Landets Indbyggere, som bekjende sig til Statens offentlige Religion, ere forpligtede til at opdrage deres Børn i Samme."

Midelfart udtalte sig mod det af Christie fremsatte Forslag. Den katholske Kirke var ved sin hele Ritus mere skikket til at bevirke Frafald inden det lutherske Kirkesamfund end nogen af de hedenske Religioner, som Christie havde opregnet. Da Jesuiterordenen ikke længer existerede, fandt han det unødvendigt at indtage i Grundloven nogen Bestemmelse om dens Udelukkelse.

Til den sidste Ytring bemerkede **Christie**, at der i Rusland fandtes mange Jesuiter.

Diriks udtalte, at Ordenen igjen var opstaaet, at der i Aarene 1790—1800 fandtes Jesuiter paa flere Steder i Tyskland, og at de i Løbet af det 18de Aarhundrede gjorde Forsøg paa at hverve Proselyter for Katholicismen i Sverige og Hannover.

Wedel-Jarlsberg bemerkede, at han ikke havde andet at sige paa Forslaget, end at det kuldkastede en forhen antagen Grundsætning.

Christie hævdede, at Tillægget ei kuldkastede Grundsætningen, men indskrænkede og modificerede den, og hertil havde man jo Adgang ifølge det Forbehold, som var gjort, dengang Grundsætningen vedtoges.

Ved Voteringen bifaldtes Christies Forslag med 94 Stemmer.*)

§ 3.

"Regentens Titel er: Vi . . . . af Guds Naade og efter Rigets Konstitution Norges Konge"

Enstemmig vedtaget.**)

§ 4.

"Kongen skal stedse have bekjendt og bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion, haandhæve og beskytte den."

Weidemann bemerkede, at han ved Ordene "stedse have bekjendt" saa Prins Pontecorvo de jure udelukket fra den norske Throne, og hertil gratulerede han Riget paa det hjerteligste. Men da nu en Konstitution er beregnet paa lang Tid og ei bør tage Sigte paa en enkelt Mand, troede han, at disse Ord burde udgaa.

Løvenskjold udtalte sig ligeledes mod disse Ord, ved hvilke man kunde binde sine Hænder. Selv om der nu gaves en Henrik IV, vilde man for disse Ords Skyld ikke kunne faa ham til Konge.

Rein: "Det ligger vistnok udenfor ethvert Menneskes Kompetence at afgjøre, hvilken Religion er Gud den behageligste. Enhver elsker naturligvis sin og anser den for den fuldkomneste. Den retskafne og dydige er hæderlig og elskelig for Gud og Mennesker, i hvilkensomhelst Form hans Religion viser sig. At man endog uden al Religion kan være aldeles retskaffen, har nogle paastaaet. Jeg tror det ikke. Det er ogsaa denne Sag uvedkommende her at undersøge det; men at et Folk, som ikke er aldeles fordærvet, ønsker og fordrer, at dets Konge skal have Religion, er vist. Kan han end ikke vise dette uden ved sine Handlinger, saa fordrer dog Folket, at han skal vise Ærbødighed for Landets Kultus; det fordrer idetmindste, at han ikke skal vise Ringeagt for den herskende Religion. Fordrer den ikke dette, da er det et Bevis paa en Indifferentismus, der er skrækkelig, naar den forudsættes hos et helt Folk. Kongen kan som ethvert Individ hykle en Religion, som ei bor i hans Hjerte; og derfor staar han kun Gud til Ansvar. Naar derimod en Konge ikke tager i Betænkning at afsværge den Religion, han engang har bekjendt, og hvori han er opdragen, og at antage en anden for at vinde en Krone, saa lægger han klarligen for Folkets Øine, at han virkelig slet ingen har; og dette kan, dette maa ikke være noget Folk ligegyldigt, at se en Konge paa sin Throne, der spotter saavel med sine Fædres som med sin sidst antagne Tro."

Anker foreslog, at Ordene "stedse have bekjendt" skulde udgaa.

Wedel-Jarlsberg mente, at det var nok, at Ordet "stedse" udgik.

Sverdrup udtalte, at man ikke kunde have nogen Tillid til, at en Fyrste, der for at vinde en Krone forandrede sin Troesbekjendelse, skulde vise

*) Udkastets § 2 svarer til § 2 i den redigerede Grundlov.

**) Udkastets § 3 svarer til § 3 i den redigerede Grundlov.

Agtelse og Hengivenhed for den herskende Religion, som han antog paa Grænsen af det Land, til hvis Styrer han var kaldet.

Kapt. Motzfeldt ytrede, at det forekom ham at være Indifferentisme, om man hos den Mand, der skal styre Staten, fandt sig i en saadan Ustadighed, som man hos en privat Mand vilde finde upassende og lastværdig. England havde set sørgelige Exempler paa, at saadanne Regenter favoriserede sin første Religion, og der var Grund til at frygte for, at saadant kunde gjentage sig i hvilketsomhelst andet Rige.

Grøgaard spurgte paa sin harcellistiske Maade, om Ordet "stedse" skulde udstrækkes derhen, at man gav Agt paa det nyfødte Barns første Skrig? Han troede, at Ordet maatte udgaa, da Udtrykket kunde være til Hinder for, at man overhovedet fik nogen Konge, da man alletider vilde kunne paastaa, at Barnets første Kvæk var Bekjendelse af en hedensk Religion.

Ved Voteringen vedtoges Paragrafen uforandret med 77 Stemmer mod 32.*)

§ 5.

"Kongens Person er hellig. Han er ophøiet over Dadbel og Anklage. Ansvarligheden paahviler hans Raad."

Enstemmig vedtaget.**)

§ 6.

"Saasnart Kongen som myndig tiltræder Regjeringen, aflægger han for Storthinget følgende Ed: "Jeg lover og sværger at ville regjere Kongeriget Norge i Overensstemmelse med dets Konstitution og Love; saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord!" Er intet Storthing paa den Tid samlet, nedlægges Eden skriftlig i Statsraadet, og gjentages høitidelig af Kongen for første Storthing."

Weidemann fandt det tvivlsomt, om Kongen, der ikke kunde drages til Ansvar, burde aflægge Ed. Men naar Edsaflæggelse skulde finde Sted, burde det kun ske en Gang, og da helst i Kirken ved hans Kroning. Han antog derfor, at Paragrafens sidste Led burde udgaa.

Vendeke indvendte herimod, at da enhver Embedsmand i Staten maatte aflægge Ed før sin Embedstiltrædelse, maatte Kongen som Statens første Embedsmand saa meget mere være forbunden dertil. Det laa i Sagens Natur, at man ikke tidsnok kunde faa dette hans høitidelige Tilsagn om at ville regjere efter Konstitutionen stadfæstet.

Diriks forklarede, at Hensigten med Bestemmelsen om den foreløbige skriftlige Ed var, at Kongen ikke skulde tiltræde Regjeringen, før samme var aflagt. Skulde Eden først aflægges ved Kroningen, kunde han i flere Aar komme til at styre Riget uden at have aflagt Ed.

Grøgaard udtalte ogsaa, at man kjendte nyere Exempler paa, at en Konge havde opsat sin Kroning i mange Aar. Skulde Eden være knyttet til Kroningen, kunde det endog hænde, at den aldrig blev aflagt.

*) Udkastets § 4 svarer til § 15 i den redigerede Grundlov.

**) Udkastets § 5 svarer til § 4 i den redigerede Grundlov.

Koren var enig i, at Eden ikke burde aflægges ved Kroningen, da neppe alle Folkets Repræsentanter kunde være tilstede ved den.

Ved Voteringen bifaldtes Paragrafen efter Indstillingen med over to Trediedeles Pluralitet.*)

§ 7.

"Arvefølgen er lineal og agnatisk, saaledes at kun Mand af Mand kan arve Thronen. Den nærmere Linie gaar før den fjernere, og den Ældre i Linien før den Yngre."

Der fremkom (uvist fra hvem) Forslag om uindskrænket agnatisk-kognatisk Arvefølge.

Herimod indvendte Omsen o. fl., at i Huslivet regjerer Kvinden Manden, og at Kvinden ikke i det langt større Regimente burde regjere Manden; at desuden Erfaring viste, at ved Kvinderegimente regjerede ikke hun, men hendes Yndlinger — eller hvad andet Navn man nu vilde give dem.

Christie: Jeg holder for, at Mand af Kvinde ogsaa bør kunne arve Thronen, naar Mand af Mand ikke er til i nogen af de arveberettigede Linier. Man bortfjerner derved de Ulykker, som kunde befrygtes af Kongevalg og den Mellem-Regjering, der maa foregaa samme. For nogle af disse Ulykker kan man ikke engang være sikker ved den i § 11 foreslaaede Qvasi-Adoption. Ved passende Tillæg til 22de og 52de § kunde man undgaa de Ulemper, der er at befrygte deraf, at en udenfor Landet født og opdragen Fyrste kan komme til at bestyre Riget. Jeg foreslaar derfor, at denne § maatte forandres saaledes:

> "Arvefølgen er lineal og agnatisk-kognatisk saaledes: at Mand af Mand foretrækkes Mand af Kvinde, og at Mand af Kvinde ikke kan arve Thronen, saa længe Mand af Mand er til, om han endog er i en fjernere Linie. I Henseende til Mand af Mand indbyrdes, saavelsom Mand af Kvinde indbyrdes, da gaar den nærmere Linie før den fjernere, og den Ældre i Linien før den Yngre."

Hegermann erklærede sig enig i Christies Forslag.

Omsen bemerkede mod Christies Forslag, at Landets Selvstændighed kunde komme i Fare, naar en beslægtet fremmed Fyrste kom til Regjeringen. Det kunde ogsaa hænde til Landets Skade, at den fremmede Fyrste, som saaledes kom til Magten, havde en fremmed Religion.

Christie mente, at det første kunde ogsaa indtræffe ved agnatisk Thronfølge, og det sidste var forebygget ved § 4.

Rogert indvendte mod Christies Forslag, at den agnatisk-kognatiske Arvefølge kunde føre til, at en Søn af en Fyrstedatter, der var i Ægteskab med en privat Person, kunde komme paa Thronen. I 500 Aar, udtalte han, havde den rene agnatiske Succession været gjældende i Norge, og den eneste Afvigelse derfra, som skede ved Kong Sverres Dattersøn, erklæredes siden for ulovlig.

Ved Voteringen bifaldtes Komiteens Indstilling med 105 Stemmer**).

---

*) Udkastets § 6 svarer til § 11 i den redigerede Grundlov.

**) Udkastets § 7 svarer til § 5 i den redigerede Grundlov.

§ 8.

"Den udvalgte Konges i lovligt Ægteskab avlede mandlige Livsarvinger ere arveberettigede i den Orden, forrige § foreskriver, saa at Riget stedse bliver udeelt hos Een; hvorimod de øvrige Prindser, til hvilke Thronen ved Arv kan komme, bør nøies med den dem af Storthinget tilstaaendes Apanage, indtil Arve-Ordenen kommer til dem."

Enstemmig antaget*).

§ 9.

"Blandt Arveberettigede regnes ogsaa den Ufødte, saa at, om han først efter Faderens Død fødes til Verden, nyder han dog strax sit tilbørlige Sted i Arvelinien."

Enstemmig antaget**).

§ 10.

"Naar en til Norges Throne arveberettiget Prinds fødes, skal hans Navn og Fødselstid tilkjendegives førstkommende Storthing og antegnes i dets Protokol."

Koren bemerkede, at Prinsens Fødsel vel ogsaa burde være anført paa et andet Sted end i Storthingets Protokol. Denne kunde jo brænde op eller forkommes paa anden Vis, og dermed vilde Vidnesbyrdet let gaa tabt.

Diriks mente, det havde ingen Fare. Man maatte haabe, at Thronarvingen blev døbt, og i saa Fald vilde han jo være at finde i de to Ministerialbøger, som nu heldigvis førtes. Skulde dette endda slaa Feil, saa vilde Tildragelsen findes antegnet i Statsraadets Protokol. Naar Fødselen anmeldtes for Storthinget, vilde ogsaa her over hundrede Vidner være tilstede.

Ved Voteringen, der foregik under adskillig Munterhed, bifaldtes Paragrafen enstemmig efter Indstillingen***).

§ 11.

"Er ingen arveberettiget Prinds til, kan Kongen foreslaa sin Efterfølger for Storthinget, som enten vedtager eller forkaster Forslaget."

Heidmann foreslog, at naar Kongen ingen Livsarvinger havde, og der ingen Rimelighed var for, at han vilde faa nogen saadan, eller naar der ingen arveberettiget Prins fandtes, og Kongen dog ikke vilde nævne sin Eftermand paa Norges Throne, maatte Storthinget foreslaa Kongen i levende Live at adoptere en Thronarving for at undgaa et splidagtigt Valg.

Wedel-Jarlsberg havde overfor dette Forslag den Indvending at gjøre, at man endnu ikke var kommen saa langt, at man med Bestemthed kunde afgjøre, naar en Mands Haab om at faa Livsarvinger var ude. Her gjaldt det gamle Ord: saa længe der er Liv, er der Haab.

Paragrafen vedtoges derefter enstemmig efter Indstillingen †).

§ 12.

"Er nærmeste Thronarving ved Kongens Død umyndig, fører Enkedronningen, om hun er Kongens kjødelige Moder, saalænge hun forbliver Enke, Regjeringen i Forening

*) Udkastets § 8 svarer til § 6 i den redigerede Grundlov.
**) Udkastets § 9 svarer til 8 i den redigerede Grundlov.
***) Udkastets § 10 svarer til § 7 i den redigerede Grundlov.
†) Udkastets § 11 svarer til § 9 i den redigerede Grundlov.

med Statsraadet, indtil Kongen vorder myndig. Er saadan Enkedronning ei til, da føres Regjeringen paa samme Maade af den nærmeste arveberettigede Prinds, som da er over 25 Aar gammel, under Titel af Regent. Hvis Regentskabet er tilfaldet en Fjernere i Arveordenen paa Grund af, at den Nærmere ei var fuldmyndig, da skal den Første fravige det for den Sidstnævnte, saasnart denne har opnaaet 25 Aars Alder. I disse Tilfælde affattes Beslutningen i Statsraadet efter de fleste Stemmer, og har Enkedronningen eller i Mangel af hende, Regenten tvende Stemmer."

Til denne Paragraf i Indstillingen havde Hegermann i sit samme Dag indgivne Forslag foreslaaet følgende Tillæg:

"Den nærmest arveberettigede Prins skal have fyldt det 18de Aar, for at tiltræde Regjeringen under Titel af Regent. Han skal have samme Magt som Kongen, dog saaledes, at han Intet maa udføre, med mindre $^2/_3$ af Statsraadets Stemmer ere enige med ham; ligesom ogsaa Storthinget under Kongens Umyndighed (efter § 13) kunde tilforordne Raadet nogle Medlemmer. Naar den nærmest arveberettigede Prins har fyldt det 25de Aar, da er hans Myndighed i Kongens Umyndighed aldeles, som Konstitutionen foreskriver den".

Wedel-Jarlsberg udtalte sig mod Enkedronningens Andel i Regentskabet. Han fandt det uværdigt for Mænd at regjeres af en Kvinde. Desuden stod en saadan Bestemmelse heller ikke i Samklang med, at en ren agnatisk Thronfølge var vedtaget. Han kunde heller vedtage det af Hegermann foreslaaede Tillæg. Kongens Myndighedsalder burde sættes til 21 Aar. En 18 Aars Dreng var en Dreng, hvad enten han var i Purpuret eller i Hytten.

Rein bemerkede, at en Enkedronning, som regjerede i Sønnens Sted, maatte antages i Kraft af sin Moderkjærlighed at ville regjere saaledes, at hun kunde overgive ham Landet i en saa blomstrende Forfatning som muligt. Desuden var hendes Magt ikke saa betydelig, da hun i Følge Udkastets § 13 ikke skulde have flere Stemmer end den første Statsraad.

Ved Voteringen bifaldtes Paragrafen efter Komiteindstillingen med 76 Stemmer mod 33.*)

§ 13.

"Er ingen saadan fuldmyndig Prinds til, føres Regentskabet af Stats-Raadet i Forening med de Mænd, som Storthinget maatte finde fornødent at tilforordne. I saa Tilfælde har den første af Statsraadets Medlemmer Forsædet og tvende Stemmer".

Ogsaa til denne Paragraf havde Hegermann foreslaaet et Tillæg saalydende:

"I det her omhandlede Tilfælde bør Storthinget vælge 4 af Lagthingets Medlemmer, hvis Funktion det skal være, indtil næste Storthing holdes, en Gang om Aaret at begive sig til Regjeringens Sæde og nøie eftergranske, om Konstitutionen ubrødelig overholdes.

Skulde ikke dette finde Bifald, maatte aarligen $^1/_4$ af Statsraadets Medlemmer med tilforordnede Mænd udtræde, og nye Medlemmer igjen ind-

*) Udkastets § 12 svarer til § 41 i den redigerede Grundlov.

træde, at ikke Rigets Styrelse skulde i 17—18 Aar komme til at staa under enkelte Familiers Indflydelse".

Wedel-Jarlsberg indvendte mod det første af disse Forslag, at Kontrollen med Statsraadet heller burde tillægges det hele Storthing end en Fjerdepart af dets Medlemmer, og mod det sidste, at det var en lige saa besynderlig som uheldig Bestemmelse, om en duelig, Konstitutionen fuldt hengiven Statsraad skulde træde ud, bare fordi en Fjerdedel af Statsraadet skulde efter Tur gaa af. Den Erfaring, han ved sin Virksomhed havde erhvervet og fremdeles kunde erhverve sig, vilde herved gaa tabt for Staten.

Mølbach forespurgte, hvad der skulde forstaaes ved første Statsraad.

Diriks og Sverdrup svarede hertil, at herved maatte menes den, der var ældst i Embedet. Var 2 eller flere beskikkede paa samme Tid, forstodes dermed den, som var først nævnt.

Paragrafen bifaldtes derpaa enstemmig efter Indstillingen, dog saaledes, at der i første Passus efter Ordet "fornødent" tilføiedes: under Ansvar efter § 16*).

§ 14.

"De i §. 13 fastsatte Bestemmelser gjælde ligeledes, i Tilfælde af at Kongen ved Sinds- eller Legems-Svaghed bliver uskikket til Regjeringen, eller er fraværende fra Riget."

Denne Paragraf vakte nogen Diskussion. Nogle mente, at Bestemmelserne i § 12 i disse Tilfælde maatte komme i Anvendelse. Andre ansaa det for upassende, at Dronningen skulde have Andel i Regjeringen.

Paragrafen vedtoges enstemmig efter Indstillingen**).

§ 15.

"De, som ifølge Foranstaaende anordnes til at forestaa Regjeringen, medens Kongen er umyndig, fraværende eller paa anden Maade ude af Stand til selv at regjere, skulle for Storthinget aflægge følgende Ed: "Vi love og sværge at ville forestaa Regjeringen i Overensstemmelse med Constitutionen og Lovene, saasandt hjælpe os Gud og hans hellige Ord."

Grøgaard foreslog, at de, som forestod Regjeringen, hver for sig skulde aflægge Eden i følgende Form: "Jeg lover og sværger" o. s. v., ikke alle paa en Gang, som Bestemmelsen syntes at forudsætte.

Paragrafen blev enstemmig bifaldt efter Indstillingen og i Overensstemmelse med den af Grøgaard foreslaaede Endring***).

§ 16.

"Saasnart deres Stats-Styrelse ophører, skulle de aflægge Kongen og Storthinget Regnskab for samme."

Enstemmig vedtaget efter Indstillingen†).

*) Udkastets § 13 svarer til § 42 i den redigerede Grundlov.
**) Udkastets § 14 svarer til § 43 i den redigerede Grundlov.
***) Udkastets § 15 svarer til § 44 i den redigerede Grundlov.
†) Udkastets § 16 svarer til § 45 i den redigerede Grundlov.

§ 17.

"Nærmeste Arving, om han er den regjerende Konges Søn, fører Titel af Kronprinds til Norge. De øvrige kongelige Børn kaldes Prindser og Prindsesser."

Hegermann foreslog, at Titelen Prins og Prinsesse ogsaa maatte tillægges Kongens Descendenter i andet og tredie Led o. s. f. samt Sidelinierne.

Efter nogen Debat vedtoges Paragrafen i denne saaledes ændrede Form:

Nærmeste Thronarving, om han er den regjerende Konges Søn, fører Titel af Kronprinds til Norge. De øvrige, som til Thronen ere arveberettigede, kaldes Prindser, og de kongelige Døtre Prindsesser*).

§ 18.

"Ingen Prinds af Blodet maa forlade Riget, gifte sig eller begive sig i fremmed Tjeneste uden Kongens Tilladelse. Handler han herimod, forbryder han sin Ret til Thronen."

Koren udtalte, at den myndige Prinds burde kunne gifte sig efter eget Tykke. Det var haardt, at han i denne Hensende ikke skulde have den samme Ret som almindelige Mennesker.

Falsen mente, at vilde en Prins i denne Henseende gjøre Krav paa den almindelige Menneskeret, maatte han give Afkald paa Thronen. Vilde han ikke det, fik han finde sig i at rette sig efter Nationens, ikke efter sit eget Ønske.

Wedel-Jarlsberg troede, at Kongens Samtykke i alle Tilfælde var godt og nyttigt, for at forebygge, at en Prins — som man jo havde set Exempler paa — ikke skulde vælge altfor langt under sin Stand.

Ved Voteringen antoges Paragrafen overensstemmende Komiteens Indstilling**).

§ 19.

"De kongelige Prindser og Prindsesser skulle for deres Personer ikke svare for andre Dommere end Kongen eller hvem han dertil forordner."

Wedel-Jarlsberg udtalte, at det forekom ham noget haardt, at man paa den ene Side skulde negte Prinserne og Prinsesserne den Ret, som tilkom enhver Statsborger, at dømmes af de almindelige Dommere og for sit Værnething, medens man paa den anden gav Kongen Ret til vilkaarligen at nedsætte Domstole over dem. Man havde nok af Exempler paa, at en fyrstelig Person, der var Anklage undergivet, var værre faren ved at fremstilles for den af Kongen nedsatte Domstol end at være undergiven Folkets almindelige Rettergang Som oplysende Exempler nævnte han Fredrik II af Preussen som Kronprins, Don Carlos, Alexei Petrowitsch og Karoline Mathilde. Han troede derfor, det burde staa enhver saadan anklaget fyrstelig Person frit for at henskyde sig under Rigsretten som sit rette Forum.

Sverdrup bemerkede hertil, at ifølge sin Ed til Konstitutionen vilde Kongen være forpligtet til at dømme og lade dømme efter Landets Love. Hvis Wedel-Jarlsbergs Forslag antoges, kunde det let komme til at hænde,

*) Svarer til § 36 i den redigerede Grundlov.
**) Svarer til § 38 i den redigerede Grundlov.

at Landets tilkommende Konge blev dømt af dets Domstole. Dette fandt han dog ikke passende. Han gjorde derhos — understøttet af Falsen — nogle Bemerkninger ved de af Wedel-Jarlsberg anførte Exempler. Fredrik II blev hverken dømt af Kongen eller af nogen anden. I Danmark afsagdes i saadanne Tilfælde Dommen for det meste af Høiesterets Medlemmer, der jo ogsaa hos os skulde sidde i Rigsretten.

Ved Voteringen bifaldtes Komite-Indstillingen med mere end 2/3 af Stemmerne*).

§ 20.

"Kongen er myndig, naar han har fyldt det attende Aar. Saasnart han er indtraadt i det nittende Aar, erklærer han sig offentligen at være myndig."

Wedel-Jarlsberg foreslog, at Kongens Myndighedsalder skulde sættes til det 21de Aar. I vort nordlige Klima udvikledes Manden naturligvis senere end i Syden. En Attenaarig var i Norge kun en Dreng, og Drenge burde ikke herske over Mænd. Det vilde ogsaa være et Misforhold mellem Grundloven og den borgerlige Lovgivning, at en Konge, der skulde styre et helt Land, kun behøvede at have fyldt 18 Aar, medens en Undersaat for at bestyre sin Formue skulde være 25 Aar gammel.

I samme Retning udtalte Løvenskjold, Major Sibbern, Grøgaard, Hount, Dahl m. fl. sig.

Diriks, Falsen, Sverdrup, Christie, Hegermann o. fl. mente derimod, at et Menneske paa 18 Aar i Regelen havde lige saa megen Forstand som et paa 21 Aar. Det fornemste Motiv for Bestemmelsen var de Betænkeligheder, som man maatte nære med Hensyn til enhver Forlængelse af en Mellemregjering.

Der voteredes først over, om Paragrafen skulde forandres med Hensyn til Myndighedsalderen.

Dette besvaredes bekræftende med 73 Stemmer mod 38.

Derefter blev der voteret over Alderen. 15 stemte for, at Myndighedsalderen skulde være 19 Aar, 51 for 20 og 44 for 21 Aar.

I Henhold hertil forandredes i Paragrafen 18de til 20de og 19de til 21de. Iøvrigt vedtoges Indstillingen uforandret**).

Den 5te Mai, da Gjennemgaaelsen af Grundlovsudkastet skulde fortsættes, var Rigsforsamlingen ligeledes paa det nærmeste fuldtallig, idet kun to af Medlemmerne ligesom den foregaaende Dag havde meldt Forfald. Forhandlingerne begyndte Kl. 10¼ og vedvarede uafbrudt til Kl. 4.

§ 21.

"Kongens Kroning og Salving sker i Throndhjems Domkirke, efter at han er bleven myndig, paa den Tid og med de Ceremonier, han selv fastsætter."

*) Udkastets § 19 svarer til § 39 i den redigerede Grundlov.

**) Svarer til § 10 i den redigerede Grundlov.

Omsen udtalte sig mod Forslaget. Han bemerkede, at en fattig Stat som Norge ikke kunde indlade paa sig unødvendige Omkostninger, og at han ikke indsaa, hvorfor ikke Høitideligheden lige saa vel kunde ske i Rigets Hovedstad Kristiania.

Sverdrup erklærede, at Kongens Kroning var en saare høitidelig Handling, og man havde hertil i hele Norge intet mere passende Lokale end den for sin Ælde og Størrelse fra Oldtiden berømte, ærværdige Throndhjems Domkirke. Desuden vilde denne Handling nærmere ammenbinde begge Stifter Throndhjem og Akershus, der saa gjerne vilde rivalisere med hinanden.

Koren troede, at Kroningen burde ske i et andet Stift end det, hvori Kongen residerede, for at han saaledes tillige kunde komme til at bereise Landet.

Omsen sagde, at han i Anledning af Professor Sverdrups sidste Bemerkning vilde foreslaa, at Kroningen skulde ske vexelvis i en af de fire Stiftstæder.

Darre: Det forekommer mig at være omtrent indifferent, i hvilketsomhelst af Norges Templer Kroningsakten bliver holdt, under Forudsætning af, at det sker i en af Rigets Hovedstæder. Men over 400 Aar er dog henrundne, siden Norge havde sin egen Konge, og fra Thrøndelagen, det egentlige gamle Norge, ved man dog, at Enevælden først udspirede. Hint Tidspunkt haaber man er vendt tilbage — vi søger i det mindste at give Norge egen Konstitution og Konge. Det forekommer mig derfor at være en saare uskyldig Ting, om man gav den nye Regjeringsform et og andet Præg fra hin fjerne Oldtid, følgelig da at ogsaa Kroningsakten, bestemt at holdes i Throndhjem, blev sat som et Minde om Norges gamle Forfatning. Throndhjems Domkirke, merkværdig af dens høie Ælde og fordums Glans, tykkes mig at være ærværdig nok for denne høitidelige Handling. I Henseende til det Personale, der nødvendig maa ledsage Kroningsakten, forekommer det mig som ligegyldigt, enten det bliver trukket fra Syd til Nord eller fra Nord til Syd. Videre: Thrønderne vil vist ikke skele til deres søndenfjeldske Brødre for den Lykkes Skyld, at disse maaske kommer til at beholde Kongen og Hoffet i deres Midte; men de Søndenfjeldske vil vistnok ogsaa godmodigen unde Thrønderne den Glæde, at se i det ringeste en Gang den fælles Konge, og dette vil Kroningsakten i Throndhjems Domkirke kunne sikre de nordenfjeldske.

Kapt. Motzfeldt og Holck udtalte sig ligeledes for Paragrafens Antagelse. Den sidste bemerkede i denne Anledning, at Throndhjems Domkirke efter hans Skjøn var næsten dobbelt saa stor som Kirken for Kristiania By.

Omsen vilde ikke medgive det. Ogsaa han havde havt Leilighed til at se begge Kirker, og han anslog Kirken i Kristiania til at være næsten lige saa stor som Throndhjems Domkirke.

Grøgaard foreslog, at det burde bestemmes, inden hvilken Tid Kroningen maatte være foregaaet, for at den ikke skulde udsættes saa længe, at der — som man havde Exempler paa — ikke blev noget af med den.

Diriks mente, at dette maatte være afhængigt af Kongens egen Villie.

Christie gjorde opmerksom paa, at Krig eller andre indtræffende Tilfælde kunde gjøre Kroningen utilraadelig inden den fastsatte Tid.

Darre ytrede, at man neppe burde indskrænke en privat Mand saa meget, som man her søgte at indskrænke Kongen.

Hount foreslog, at Kroningsceremonierne burde bestemmes for at forebygge, at Omkostningerne blev for store.

Diriks udtalte, at han ikke fandt saadant passende, da de Ceremonier, som nu blev foreskrevne, neppe vilde svare til Tidens Aand om 100 Aar. Omkostningerne maatte blive at bestemme af Storthinget, og det kunde jo hænde, at Kongen havde privat Formue, som han vilde anvende paa Kroningsceremonierne.

Ved Voteringen blev Paragrafen bifaldt med 88 Stemmer mod 22 efter Komiteindstillingen*).

§ 22.

"Er Thronarvingen fraværende, naar Kongen dør, bør han indfinde sig i Riget inden 6 Maaneder, efterat Dødsfaldet er ham tilkjendegivet, hvis uovervindelige Hindringer ei forbyde det, eller for sin Person have tabt Adgang til Thronen."

Mølbach vakte Motion, om ikke Maaden, hvorpaa Dødsfaldet skulde bekjendtgjøres, burde bestemmes for at forebygge Paaskud af Uvidenhed fra Thronarvingens Side.

Kaptein Motzfeldt foreslog, at en Deputation skulde underrette den fraværende Thronarving om Kongens Død.

Dahl og Wedel-Jarlsberg antog, at det var nok, naar det juridisk kunde bevises, at Thronarvingen havde været vidende om Dødsfaldet.

Koren frygtede for, at det kunde falde vanskeligt at skaffe juridiske Beviser herfor, og Storthinget kunde da let komme i Skade for at gjøre sig skyldig i et Misgreb ved at udelukke ham, om han ikke kom tilbage i Løbet af 6 Maaneder.

Mølbach vilde have de uovervindelige Hindringer udtrykkelig nævnte.

Diriks mente, at man maatte gaa ud fra, at Storthinget ikke, medmindre Faktum tydeligt var bevist, vilde udelukke Thronarvingen. En Opregning af Hindringerne var ikke vel mulig. Thi hvor nøiagtig denne end maatte være, kunde der jo forekomme Tilfælde, hvorpaa ingen havde tænkt. I det hele maatte det overlades til Storthingets Skjøn, hvorvidt de af Thronarvingen anførte Grunde kunde tages for gode eller ikke.

Ved Voteringen blev Paragrafen med mere end 2/3 af Stemmerne bifaldt i Overensstemmelse med Udkastet**).

§ 23.

"Bestyrelsen af den umyndige Konges Opdragelse bør, hvis hans Fader ei derom har efterladt nogen skriftlig Bestemmelse, betroes visse af Storthinget dertil udnævnte Mænd i

*) Udkastets § 21 svarer til § 12 i den redigerede Grundlov.

**) Udkastets § 22 svarer til § 40 i den redigerede Grundlov.

Forening med Enkedronningen, om hun er hans kjødelige Moder, med Udelukkelse af den nærmeste Thronarving, hans Livsarvinger og Statsraadet."

Høyum foreslog et Tillæg om, at Kongens Opdragelse skulde foregaa i Riget selv.

Diriks mente, at Storthingets udvalgte Mænd nok vilde drage Omsorg for en saa simpel Ting.

Wergeland fandt, at de samme Grunde, som talte for at udelukke Statsraadet, ogsaa maatte lede til Udelukkelse af de Mænd af Storthinget, der efter § 13 skulde deltage i Regentskabet. Han foreslog derfor tilføiet: „og Regentskabets øvrige Tilforordnede".

Med dette Tillæg vedtoges Paragrafen enstemmig*).

§ 24.

"Alle Regjeringsbeslutninger og Befalinger skulle stedse udstedes i Kongens Navn."

Enstemmig vedtaget efter Indstillingen**).

§ 25.

"Ved Kongens Død eller i de Tilfælde, i hvilke et Regentskab bør beskikkes (§§ 12, 13 og 14), skal strax et overordentligt Storthing sammenkaldes af Statsraadet. Forsømmer Statsraadet denne Pligt over 4 Uger, besørges Sammenkaldelsen ved Justitiarius og Tilforordnede i Høiesteret."

Wedel Jarlsberg bemerkede, at Statsraadet ikke altid ved Kongens Død kunde sammenkalde Storthinget, da dette maatte ske af Thronarvingen selv, naar denne var myndig.

Idet det blev udtalt, at Grev Wedels Bemerkning skulde tages ad notam ved den endelige Redaktion, blev Paragrafen enstemmig vedtaget***).

§ 26.

"Er den mandlige Kongestamme uddød og ingen Thronfølger udkaaren, da sammenkaldes Storthinget strax paa den i forrige § foreskrevne Maade for at vælge en ny Konge-Æt. Imidlertid forholdes med den udøvende Magt efter § 13."

Rogert bemerkede, at der burde staa Konge, ikke Konge-Æt.

Wedel Jarlsberg fandt det sidste Ord rigtigere, da Regjeringen jo var arvelig.

Paragrafen vedtoges derefter enstemmig efter Udkastet†).

§ 27.

"Kongen skal bo i Riget og maa ikke opholde sig udenfor det længere end 6 Maaneder uden Storthingets Samtykke, medmindre han for sin Person vil have tabt Ret til Kronen."

Omsen foreslog, at det ikke burde staa i Storthingets Magt at indrømme Kongen en længere Udeblivelse fra Riget, og at Kongen, naar han

*) Udkastets § 23 svarer til § 47 i den redigerede Grundlov.
**) Udkastets § 24 svarer til § 34 i den redigerede Grundlov.
***) Udkastets § 25 svarer til § 46 i den redigerede Grundlov.
†) Udkastets § 26 svarer til § 48 i den redigerede Grundlov.

havde været 6 Maaneder borte, i det mindste i de 5 følgende Aar skulde opholde sig i Riget, med mindre det kunde godtgjøres, at hans Reise udenlands tjente til Landets Bedste. Han fremhævede, at Paragrafens Bestemmelse let kunde omgaaes. For det første kunde der i Tilfælde af, at Norge forenedes med Sverige eller Danmark, ved Ordet "Riget" forstaaes det hele Rige, og det vilde saaledes staa Kongen frit for at bo i Stockholm eller Kjøbenhavn. For det andet var der intet i Veien for, at Kongen kunde reise i 6 Maaneder, komme tilbage og være hjemme i nogle Dage eller Uger, for saa atter at tage bort paa 6 Maaneder, og saa fremdeles, uden at der ad Lovens Vei kunde lægges ham nogen Hindring i Veien. I Aarhundreder havde Norge følt, hvad det havde paa sig ikke at have nogen Konge i sit eget Skjød. Hvad det nu gjaldt, var, at Landet fik en Konge, en virkelig Konge, ikke en, som blot fandtes paa Papiret.

Falsen og Sverdrup erklærede sig paa det bestemteste mod enhver Tilsætning i Paragrafen, fordi man herved vilde binde Folkets Villie ved at negte, hvad der muligens senere hen om kortere eller længere Tid kunde anses gavnligt.

Der udspandt sig nu et heftigt Ordskifte herom mellem Falsen og Omsen.

Provst Schmidt og Holck vilde have, at der i Paragrafen skulde skjelnes mellem Embeds- og Privatreiser, da det jo var nødvendigt, at de første blev foretagne af Regenten, saafandt han fandt dem nødvendige.

Major Sibbern indvendte herimod, at saafremt Danmark eller hvilketsomhelst andet Rige nogensinde maatte blive forenet med Norge, vilde en Reise derhen idetmindste altid kunne kaldes en Embedsreise. Paragrafen vilde saaledes ikke afgive noget Værn mod Kongens Fraværelse fra Riget.

Sorenskriver Weidemann bemerkede, at da der her forhandledes om at lægge en Konstitution for det nuværende Norge, burde Paragrafen begynde saaledes: "Kongen skal stedse bo inden Rigets nuværende Grændser".

Fleischer foreslog, at naar Kongen havde været 6 Maaneder fraværende, skulde han i det mindste opholde sig 6 Maaneder i Riget.

Omsen forandrede i sit Forslag 5 Aar til 3 Aar.

Sverdrup bemerkede overfor det af Weidemann fremsatte Forslag, at Kongen ikke burde indskrænkes mere end en Privatmand i denne Henseende. Det maatte være nok, naar han boede inden sit Rige.

Omsen fandt ikke Sammenligningen mellem en Konge og en Privatmand passende paa dette Sted. Kongen var Statens Væsen og maatte derfor taale flere Indskrænkninger end en privat Mand. Det var for Norge, man nu lagde en Konstitution, ikke for Danmark og Sverige. Han sluttede sig derfor til Weidemanns Forslag.

Diriks sluttede sig ligeledes til Weidemanns Forslag. Dog troede han, at der i Storthingets Opmerksomhed og Udtrykket "skal bo" laa tilstrækkelig Sikkerhed for, at Kongen ikke kunde være synderlig længe borte fra Riget.

Sverdrup troede, at Storthinget maatte have det i sin Magt at bestemme, hvorvidt Kongen maatte bo udenfor det nuværende Norge.

Grøgaard mente, at det kom ud paa et, hvorledes Udtrykket blev affattet. Det var med Kongen som med en Skipper: han boede eller havde Hus i Riget, men kunde være borte den meste Tid.

Falsen bemerkede, at der dog var den Forskjel tilstede, at Skipperen ikke behøvede at spørge nogen om, hvor længe han maatte være borte.

Carstensen holdt en ufrivillig komisk Tale, hvori han udtalte sin Tak til Forsamlingen for, at Kongen saa at sige ikke maatte reise ud af Riget sin hele Levetid; han forundrede sig over, at nogen kunde misforstaa Paragrafen, da den tydelig viste, at Kongen hele sin Regjeringstid igjennem ikke maatte være mere end 6 Maaneder borte fra Riget.

Løvenskiold: Dersom nogen vilde forstaa Paragrafen saaledes som den sidste Taler, var det godt, om der blev lagt til: "ad Gangen". Dette Tillæg vilde han foreslaa.

Wergeland troede, det burde hede: at Kongen ei i 6 Aar maatte være længere borte end 6 Maaneder. Han fandt, at denne Indskrænkning ikke var for stor, da der i Europa fandtes Monarker, som aldrig maatte reise ud af Landet.

Grøgaard fandt, at enhver saadan Bestemmelse kunde anses for ufornøden, da Kongen ei kunde reise, med mindre Storthinget bevilgede Reiseomkostningerne.

Ved Voteringen blev det først med 57 Stemmer mod 53 bestemt, at Paragrafen skulde forandres.

I Overensstemmelse med Weidemanns og Løvenskiolds Forslag ændredes den saaledes:

Kongen skal stedse bo inden Rigets nuværende Grændser, og maa ikke uden Storthingets Samtykke opholde sig udenfor det længere end 6 Maaneder om Gangen, med mindre han for sin Person vil have tabt Ret til Thronen.

I den saaledes ændrede Form antoges den med 84 Stemmer mod 23 *).

§ 28.

"Kongen maa ikke modtage nogen anden Krone eller Regjering uden Storthingets Samtykke, hvortil i dette Tilfælde to Trediedele af Stemmerne udfordres."

Omsen reiste sig og paastod med lidenskabelig Heftighed, at hele Paragrafen eller ialfald Ordene fra og med "uden Storthingets Samtykke" skulde udgaa. Antagelsen af denne Paragraf i den nærværende Form vilde bringe Norge tilbage til en Forbindelse, som havde været meget uforbelagtig for det. Kongen burde under ingen Omstændighed kunne modtage nogen fremmed Krone, da Landets Selvstændighed derved kom i Fare og Riget udsattes for at indvikles i almindelige europæiske Krige.

*) Den vedtagne § 27 svarer til § 13 i den redigerede Grundlov.

Falsen bemerkede, at det muligens engang i Fremtiden kunde blive af Gavn for Norge, at et andet Rige forenedes med det. I saa Fald vilde det være en Ubillighed at formene Efterkommerne Adgang til at dømme i et saadant Velfærdsanliggende for Riget.

Sverdrup udtalte, at det kun var de politiske eller moralske Ulykker, som kunde befrygtes af en Forening, som vilde blive den afgjørende Modgrund mod dens Indgaaelse. Men først paa den Tid, en Forening kunde indgaaes, kunde man tage ret Hensyn hertil.

Koren udtalte sig for Paragrafens Vibeholdelse, idet han troede at øine Muligheden af, at de tre Riger engang vilde kunne blive forenede under Norges Konge, og da burde det staa i Folkets Magt at afgjøre, hvorvidt en saadan Forening skulde finde Sted eller ikke.

Diriks troede, at al ønskelig Forsigtighed var anvendt ved Bestemmelsen om, at Forening kun kunde finde Sted, naar to Trediedele af Storthinget fandt den gavnlig.

Fleischer formente, at da en af de følgende Paragrafer i Konstitutionen tillod Forandringer i denne, maatte det og være nærværende Rigsforsamling tilladt efter dens Erfaring at antage som Grundregler, hvad den efter nøie Drøftelse fandt rigtigst. Han troede derfor, at Negtelsen burde være ubetinget, saaledes at blot Begyndelsen af Paragrafen blev staaende.

Grøgaard holdt for, at man ikke burde vise Efterslægten, at man ansaa en Forening med et andet Rige overhovedet for at være gavnlig for Landet.

Wergeland holdt derefter følgende Foredrag:

"Intet, ærede Medborgere, Intet anser jeg mere fordærveligt for Fædrenelandet, end Gjenoprettelsen af Foreningen med Danmark, Kilden til den Afmagt, hvori Fædrenelandet er sjunket. Jeg siger dette i Sandhed uden Nag til den Nation, som engang kaldte sig Tvillingbroder af Nor. — Det danske Folk udmerker sig ved flere elskværdige Dyder, og Fredriks Hjerte har i flere Decennier været provet. Vi ønsker begge alt Held og Velsignelse, men Forening maa ei være mere, — hint Tvillingbroderskab maa ei mere have Sted i al Evighed. Den har kun Skinnet af Grundighed den Indvending, at vi ei bør binde Efterkommernes Hænder; thi maa Fædrene ei binde Efterkommerne, saa maa ingen Lov skrives; hver Artikel i Konstitutionen er et Baand paa Efterkommerne. Men skulde de bindes i noget, saa var det i dette Stykke, da vi kan beraabe os paa en lang Erfaring. Et Skridt, vi bebreider vore Forfædre, maa vi ei tillade vore Børn. Vi, som har over 400 Aars Erfaring om Følgerne af Forbindelsen, bør for evig forekomme, at ikke vor Efterslægt, som engang vil have forglemt disse ublide Dage, ubesindig tilintetgjør Frugten af deres Fædres tunge Møie, Norges Selvstændighed, og indlader sig i Forhold, de visselig engang, ligesom vi, vil finde, var et Onde. — Haard er den Himmel, som bedækker Norge, Klimatet er strengt, vi er Beboere af en hyperboræisk Afkrog

paa Kloden, og Naturen har bestemt os til at savne saamange af de mildere Landes Fordele. Men Naturen, god midt i sin tilsyneladende Ubarmhjertighed, og retfærdig midt i sin Uretfærdighed, har aabenbar villet levne os Erstatning for hine Savn, og derfor beskikket, at Norges i nogle Henseender saa ufordelagtige Beliggenhed skulde i andre Henseender være saare velgjørende. Himmelen har villet, at dette Rige, som ei kunde dele de rigere og skjønnere Landes Glæder, ei heller skulde dele deres Sorger; at dette Land, som ei kunde nyde de frugtbarere og mægtigere Rigers Lykke, ei heller skulde have Del i deres Elendigheder og Tvistigheder. Her skulde vi bo, saa var Himlens Villie, som den Fattige i sin afsides liggende Hytte, smaaligen forsynede, men tilfreds med det lidet, nydende det i uforstyrret Fred, uden at kjende de stores Vellyster, men ogsaa udelagtige i deres Kabaler, Splid og Kummer. Derfor afskar Naturen os fra Fastlandet ved et svælgende Dyb, en Afgrund, og værnede trindt om Landet med Pallisader af talløse Klipper. Men vi overskred Naturens afmerkede Grændser, og indgik en unaturlig Forbindelse med et Rige, der ei kunde andet, end inddrage os i unaturlige Krige, indvikle os i Misforstaaelse med Magter, med hvilke det for Norge var ligesaa unfornødent og underligt, som skadeligt, at være uens. Al Fordel af vort Lands Beliggenhed har vi saaledes, ved Forbindelsen med Danmark, opofret. Men er nu Baandet løst uden brødefuld Revolution, tilbydes os Leilighed til at vende tilbage inden Naturens, Fredens og Lykkens Grændser, skulde vi da fremdeles ofre eller tillade sildigste Efterslægt at opofre det store Gode, Fædrenelandets Beliggenhed forskaffer det? Skulde et Baand, der fast ved intet gjengjælder de dyreste Opofrelser, atter kunne knyttes? Eller har Norge nogensomhelst gjensidig Fordel af den danske Forbindelse, hvor stor og herlig maa da hin Fordel ikke være, naar selv langvarige Feider ei er for stor en Pris for samme? Nævn, hvo som kan, det politiske Gavn af Norges Indlemmelse i den danske Stat, som ei kjøbes for dyrt med Norges Sønners Blod, med hungrende Enkers og Børns Skrig, med Udelukkelse fra Europas Havne, med Handelens Død, med Pengevæsenets Undergang? Krig, Menneskeslægtens Svøbe, alt det godes Ødelægger, — Fred, Gjenstanden for Folkenes megen Raab til Himmelen, skulde ei komme i Betragtning, skulde agtes for intet imod en Pagt med Øerne paa hin Side Havet? Hvormed har da Danien fortryllet dette Folk, at det endnu, førend Riget har forvundet Lidelserne af 7 Aars Feide, kan tænke sig Gjenforeningen, — at det paa en Tid, da det lægger den første Grundsten til en egen, uafhængig Stat, og staar færdig til med Strømme Blod at besegle sin Uafhængighed, kan taale Forestillingen om, at Efterslægten atter skulde skjænke Danmark Frugten af sine Møier? Af en saa nøie Forbindelse mellem to Riger, der adskilles ved et Hav og ved et helt mellemliggende fremmed Kongerige, kunde og kan ei komme andet end gjensidig Fordærvelse. En mægtig Flaade var kun det eneste, der nogenlunde formaaede at sammenholde Delene af en saadan Stat; og da dette Baand brast, brast Norges Scepter ud af de danske Monarkers Hænder. For-

domsfrie Danske har endog erkjendt Gyldigheden af disse Sandheder, og selv den gode Fredrik vedgaar i sin Proklamation af 18de Januar, at Flaadens Tab opløste det mulige Baand mellem Dan og Nor. Vi har svoret Norges Selvstændighed; men hvad forstaaes ved Norges Selvstændighed? Har vi været selvstændige, eller er vi det først nu? Ingensteds har en høiere Tolk udviklet os tydelig Selvstændighedsbegrebet. Mig forekommer imidlertid unegteligt, at Eden forpligter os til for evig at bryde med Danmark. Thi, er en Forbindelse med Sverige Uselvstændighed, saa maa og en Forbindelse med Danmark være det. Er Sverige os et Scylla, saa er Danmark os et Charybdis. Og nu er det Tid i alle Maader at betrygge os, at vi ei, efter ved Kamp og Møie at have undseilet hint, som et Vrag skal strande paa dette! Yder Folket nu alt — hengiver det Liv og Formue til Brug indtil sidste Skjærv, saa maa og bør det og vinde hædret Selvstændighed ligesaavel fra den ene som fra den anden Side. — Altsaa, Brødre, aldrig mere dansk! Dette er hver ægte Nordmands Ønske. Vi har været Kongerne af Danmark et trofast Folk. Tiden er kommen, da vi uden at forspilde denne Ros, uden brødefuld Insurrektion mod en lovlig Herre kan iagttage Fædrenelandets Interesse. Vi vil tage et venskabeligt Farvel, uden Harme, uden Nag. Vi skilles nødig fra en Ven, som lang Omgang har gjort os kjær, skjønt vi ofte saa surt til hinanden. Men det maa saa være. Hvad Gud har villet adskille, maa intet Menneske tilsammenføie. Jeg foreslaar derfor, at Kongerigerne Danmarks og Norges fremtidige Adskillelse udtrykkelig anføres i Konstitutionen. Det vilde være let yderligere at motivere Vigtigheden deraf, men jeg anser det ufornødent og frygter for at trætte Forsamlingens Opmerksomhed. Skulde dette Forslag ei antages af Forsamlingen, da giver jeg mig den Frihed at proponere, at § 28 maa udtrykkes saaledes: "Kongen maa aldrig antage nogen anden Krone eller Regjering". Betingelsen "uden Storthingets Samtykke" anser jeg enten for overflødig eller farlig. Overflødig er den, saafremt sidste § bliver gjældende, som tillader Storthinget at ændre Konstitutionen. Overflødig er den, dersom 1ste § skal være evig gjældende, da denne erklærer Norge for et frit og uafhængigt Rige. Farlig er den ftedse, thi den vil udsætte Storthinget for Fristelse, og intet er vissere, end at Pluraliteten paa Storthinget ikke altid er Pluraliteten i Folket. Har derimod Nationens Repræsentanter et ubetinget Forbud at henvege paa, da kan og vil en Fyrste aldrig i Henseende til andre Throners Bestigelse sætte dem paa Prøve, og skulde det ske, hvilken Frimodighed til Afslag giver det ikke at kunne sige: Vi tør ikke, vi har Loven for os!"

Falsen bemerkede, at hvad Wergeland havde anført, var denne Sag uvedkommende og derhos inkonsekvent. Ligesom Forfædrene havde tidligere bestemt sig til at leve forenede med de Danske, saaledes vilde vi nu, at det skulde staa Efterkommerne frit for at bestemme, om Norge maatte forenes med noget andet Land.

Sverdrup: Forsaavidt Wergelands Argumenter var hentede fra Naturen, beviste de, at det ene af Norges Stifter ei burde være forenet med det andet, ja ikke engang Øerne med det faste Land.

Jakob Aall: "At forbyde i nærværende Konstitution paa en absolut Maade Norges Konge at modtage nogen fremmed Krone, kunde, efter mit Begreb blive et Indgreb i Landets tilkommende nationale Lykke. Det er umuligt for nærværende Forsamling at forudse alle de Tilfælde, som kunde gjøre en saadan Indskrænkelse farlig for Samfundet. Hverken denne eller andre Bestemmelser, der ikke kan betragtes som Grundlove, hvis uforanderlige Værd igjennem alle Tidsaldere er bleven erkjendt, bør gjøres saa urokkelige, at de jo kan modtage de Modifikationer, som Tid og Omstændigheder, Landets Tarv og forandrede Kulturtilstande maatte gjøre fornødne. Ligesom en saadan absolut Lov vilde være farlig, saa vilde den og indeholde en direkte Modsigelse mod Konstitutionens Aand. Efter Komiteens Forslag vil rimeligvis nærværende Konstitution kunne underkastes Modifikationer. Rigsforsamlingen, som ikke tiltror sig den Visdom at kunne i et stakket Tidsrum træffe en uforbederlig Norm for Stats-Styrelsen, som tæller flere forstandige end i Stats-Politiken erfarne Mænd blandt sine Medlemmer, forbeholder tilkommende Forsamlinger at fuldende det nærværende Verk, der umuligen nu kan modtage den høieste Grad af Fuldkommenhed.

Jeg foreslaar altsaa, at den 28de § maa beholde sin nærværende Form."

Rein udhævede, at det var vigtigere, at Landet blev regjeret vel, end at Kongen regjerede over meget; thi det sidste viste sig ikke sjelden at være til Hinder for det første. Han troede derfor, at ikke enhver Udvidelse af Riget kunde være ønskelig.

Diriks oplyste, at Komiteen med Ordene "eller Regjering" havde havt for Øie den mulige Erhvervelse af Lande, som just ikke var Kongeriger saasom Fyrstendømmer, Provinser eller Kolonier, som det sandsynligvis kunde være af Vigtighed for Riget og dets Handel at komme i Besiddelse af.

Petersen udtalte, at det vilde være at frakjende Efterkommerne Dømmekraft og sund Forstand, om man nu vilde berøve dem Adgangen til at afgjøre, om et andet Land maatte forenes med deres Fædreneland.

Ved Voteringen blev Paragrafen vedtagen efter Indstillingen med 98 Stemmer mod 11*).

§ 29.

"Kongen anordner al offentlig Kirke- og Gudstjeneste, alle Møder og Forsamlinger om Religionssager og paaseer, at Religionens offentlige Lærere følge de foreskrevne Normer."

Bifaldtes enstemmig efter Indstillingen**).

§ 30.

"Kongen lader i Almindelighed indkræve de Skatter og Afgifter, som Storthinget paalægger."

Bifaldtes enstemmig efter Indstillingen***).

---

*) Udkastets § 28 svarede til § 14 i den redigerede Grundlov.

**) Udkastets § 29 svarer til § 16 i den redigerede Grundlov.

***) Udkastets § 30 svarer til § 18 i den redigerede Grundlov.

§ 31.

"Kongen vaager over, at Statens Eiendomme og Regalier anvendes og bestyres paa den af Storthinget bestemte og for Almenvæsenet nyttigste Maade. Saavel Kjøbesummer, som Indtægter, af det Geistligheden og Skolerne beneficerede Gods skulle blot anvendes til Geistlighedens Bedste og Oplysningens Fremme. Milde Stiftelsers Eiendomme skulle alene anvendes til disses Gavn."

Teis Lundegaard, Tollev Huvestad, Sergeant Harildstad, Asgaut Regelstad og Aasmund Bjørnsen Berchelands fremlagde i Anledning denne Paragraf følgende Forslag:

"Det beneficerede Gods, der er en Levning fra den katholske Hierarchis Old, der og er at anse som en for nærværende Tid og Omstændighed aldeles overflødig og upassende Interesse; ligesom og at saadant Gods ikke heller bliver bragt til den mulige frugtbringende Fuldkommenhed ved Forbedringer, saa var det at ønske, at alt saadant Gods maatte blive anvendt til det almindelige Bedste, og i Anledning af Landets vilkaarlige og trængende Omstændighed, som et Bidrag eller Hypothek til at ophjælpe Statens Bank- og Pengevæsens yderst slette Forfatning, der mulig vil opbyde alle mulige Anstrengelser af Statskræfterne; og ikke, som der i § 31 i Konstitutions-Akten er foreslaaet. Vores Forslag og Formening er, i Følge vore Kommitenteres Forlangende, at Presterne for Eftertiden kunde blive aflagte med fast Lønning i Penge, som andre Embedsmænd, af Statskassen, saaledes som kunde tilstrækkelig ansees, og passende for enhver; hvorhos tillige maatte tages Hensyn til ethvert Kalds Prestegaarde, der i mange Henseender er saare ulige i Omfang og Godhed, ogsaa maatte komme i Betragtning; men alt beneficeret Gods der udenfor maatte blive efter Omstændighederne lagt til det almindelige ved at gjøres i Penge eller paa den Maade, man ansaa bekvemmest, at dette Gods ogsaa kunde vorde privat Eiendom, som andet Odelsgods, for vedkommende fremtidige Eiere. Men, skulde denne vor Formening ikke finde den høie Forsamlings Bifald, da maa det tillades os at nedlægge den Paastand, at det beneficerede Gods vel til videre maa henlægges til Oplysnings-Væsenet, men at 31te § ikke nu tilfulde fastsættes, men reserveres Ret til paa næstkommende Storthing nærmere at afgjøre den."

Lysgaard: "Det beneficerede Gods er den største offentlige Eiendom, som Landet eier tilbage; det synes at være formeget at vorde alene henlagt til det i denne Paragraf bestemte Brug, særlig naar Landet høilig behøver det til andre Indtægtskilder. Det er før bestemt ved Lov, at eftersom saadant Gods bliver ledigt, skulde det ved offentlig Auktion realiseres for at udbringes til sin høieste Værdi og Beløbet falde Statskassen til Indtægt. Det synes derfor billigst og rigtigst, at det samme fulgtes nu, og de meste af Indtægterne lagdes til Grundvold for den norske Bank, en Del af Beløbet til det norske Universitet og endelig en Del til Almueskolen paa Landet. Beneficiarerne kunde jo beholde Landskylden og en passende Godtgjørelse af de indkommende Kjøbesummer for deres Bygsel, hvilket og er bestemt ved den ergangne kongelige Resolution om dette Godses Salg."

Heidmann troede, at man ei behøvede at fastsætte, hvortil Kjøbesummerne for det beneficerede Gods skulde anvendes. Iøvrigt mente han, at dette Gods maatte blive en Hovedressource for Banken. Hvis Forsamlingen ikke bifaldt denne hans Mening strax, troede han, at Spørgsmaalets Afgjørelse kunde udsættes til næste Storthing.

Til Heidmann henholdt Høyum og Dahl sig.

Midelfart ytrede, at det var uretfærdigt at forandre Testamenter og saaledes anvende det beneficerede Gods udenfor dets Bestemmelse. Det beneficerede Gods er bleven til ved Sjælemesser. Omendskjønt Grunden var Uvidenhed og Fordom, saa er dog siden meget godt derved opnaaet og Oplysning fremmet. En stor Del af det beneficerede Gods har Adelen i Middelalderen bemægtiget sig som Røvere. Vi bør nu ikke følge dette Adelens Exempel. Sjælemesser bør anvendes til Sjæles Frelse. Ikke ved Røgelser eller ved Geistlighedens Bønner frelses Sjælen; kun ved Moralitets og sand Oplysnings Udbredelse, og denne fremmes ved Skoler og Universiteter, og disse kan ikke bestaa uden Penge. Sand Oplysning oplivet og fremmer alt Godt. Friheden selv vindes ved den. Vil man nu røve Geistligheden det beneficerede Gods, skader man Staten meget. Testamenter til offentlig Brug vil vist aldrig mere gjøres, naar man ser, hvor lidet Testatorens Villie holdes hellig. Med samme Grund, som man nu vil bemægtige sig beneficeret Gods, kan man ogsaa overdrage til Banken Fattigkassernes Beholdninger, og dette falder man dog neppe paa. Han holdt for, at Godset bør sælges, men at Kjøbesummerne bør anvendes til Universitetet, Skoler og disses Lærereres Lønninger, hvilke, især i Almueskolerne, er skammeligen ringe.

Lysgaard bebreidede Midelfart, at han skar alle af Almuen over en Kam. Han anførte sin egen Bygd Birid som et Exempel paa, hvor beredvillig Almuen var til at bidrage til Oplysningen. Men der kunde dog ikke ventes andet end Uvillighed, saalænge der ikke sørgedes for at ansætte duelige Skoleholdere.

Sverdrup hævdede ogsaa, at det beneficerede Gods, som er testamenteret til Kirker, Skoler, Prester m. v., ei burde anvendes uden efter dets Bestemmelse og at man heller ikke havde Ret til at gjøre Brud paa Testatorernes Villie.

Wedel Jarlsberg holdt for, at det vilde være en Skamplet paa Forsamlingen, om den tillod sig at tage Gods, som ved Testamenter er givet Kirken, Skoler, Prester o. s. v., og tvertimod Testatorernes Villie at henlægge det til et andet Brug. Geistligheden og Oplysningsvæsenet maatte betragtes som en moralsk Person; men hvad Ret eller paa hvad Grund kunde vi mere fornærme dennes Rettigheder end den private Mands? Det kunde befrygtes, at naar man havde begyndt dermed, vilde man til Slutning angribe de private Eiendomme og saaledes gaa i det Uendelige.

I samme Retning udtalte Løvenskjold, Koren og Diriks sig.

Provst Schmidt gjorde en kort Bemærkning om, hvorlunde alle Retslærde var enige om, at man ei maatte handle mod en Testators Aand, om man end tillod sig at afvige fra Bogstaven i hans Disposition.

Teis Lundegaard ytrede med Bitterhed, at det beneficerede Gods paa mange Steder var Gjenstand for Misbrug fra Geistlighedens Side, idet den mishandlede og udsugede Bonden ved overdreven høie Bygsler og i denne Henseende — hvad han kunde anføre Exempler paa — begik grove Forbrydelser. Han troede, at det derfor saa meget mere burde sælges og anven-

ges til noget nyttigere, samt at Presterne som andre Embedsmænd burde sættes paa fast Løn.

Christie foreslog, at det indtil videre maatte henstaa med det i 1812 paabudne Salg af det beneficerede Gods, efter hvert som det blev ledigt. Leilændingen paa det beneficerede Gods har almindeligen lige saa gode og tildels bedre Kaar end Selveieren, og da Gaarden i Almindelighed gaar fra Fader til Søn, saa betrygges ogsaa hans Familie. Naar Gaarden skulde sælges ved Auktion, vilde den afdøde Leilændings Søn neppe kunne reise de fornødne Penge til at kjøbe samme og i al Fald ikke kunne gaa til den Sum som Kjøbstadmanden, der altsaa vilde komme i Besiddelse af Godset. Denne vilde da udsætte Gaarden paa Lodbrug eller paa Aaremaal, og Landet fik da usle og fattige Lodbrugere og Fæstere i Stedet for velstaaende Leilændinger. Staten berøvede sig ogsaa dermed den Ressource at kunne i Nødsfald optage Laan paa det beneficerede Gods.

Efterat der længe var debatteret i Anledning af de gjorte Forslag, blev der voteret paa hvert Punktum især i Komiteens Forslag. Første og sidste Passus i Paragrafen blev enstemmigen vedtagne; Mellemperioden antoges med 69 Stemmer mod 40.*)

§ 32.

"Kongen har høieste Befaling over Rigets Land- og Sø-Magt. Den maa ikke overlades i fremmede Magters Tjeneste, og ingen fremmede Tropper maa indbrages i Riget uden Storthingets Samtykke."

Dahl foreslog, at der i Stedet for "uden Storthingets Samtykke" skulde sættes: "uden Statsraadets Samtykke".

Wedel Jarlsberg satte sig derimod; en saa vigtig Sag burde ei bero paa Statsraadet, som Kongen kan afskedige, naar han vil.

Holck troede, at Hjælpetropper dog maatte kunne indkomme i Riget uden Storthingets Samtykke, da det jo var muligt, at der til stor Skade for Landet ei blev Tid til at indhente dette, naar de mest behøvedes.

Wedel Jarlsberg bemerkede, at Hjælpetropper kunde være lige saa farlige for Landets Frihed som en fiendtlig Hær, da det jo kunde hænde, at der under Navn af Hjælpetropper blev indført Tropper, som var bestemte til at undertrykke Landet.

Omsen udtalte sig i samme Retning.

Diriks foreslog følgende Tillæg: "undtagen Hjælpetropper mod fiendtligt Anfald".

*) § 31 i Udkastet svarer til §§ 19 og 106 i den redigerede Grundlov. — Ved Voteringen var Carstensen fra Øster-Risør atter fremme med sine Naragtigheder. Ved Afstemningen over det mellemste Led i Paragrafen sagde han: "Skal jeg votere efter min egen Interesse, maa jeg svare nei; skal jeg følge mit Hjertes Overbevisning, maa jeg svare ja." Da man vilde vide, hvad han vilde rette sig efter, gik hans Hjertes Overbevisning af med Seiren.

Grøgaard troede, at Hjælpetropper under ingen Omstændigheder burde tilkaldes, da Landet havde Kraft nok til at forsvare sig selv.

Sverdrup bemerkede hertil, at om dette ogsaa ubetinget turde antages, saa vilde det i ethvert Fold ikke skade, at dette Tillæg stod i Grundloven.

Med dette Tillæg blev Paragrafen vedtagen med 95 Stemmer mod 9.*)

§ 33.

"Kongen har Ret til at sammenkalde Tropper, begynde Krig og slutte Fred, indgaa og ophæve Forbund, sende og modtage Gesandter."

Major Sibbern oplæste følgende nedskrevne Foredrag:

"Det være mig tilladt ved Regentens saa omtvistede Ret til at erklære Krig ærbødigst i Rigsforsamlingen at ytre følgende:

At denne Ret, negtet Regenten, undertiden har havt ulykkelige Følger for et Land, negter jeg aldeles ikke. Historien fremviser flere Exempler herpaa. Men viser ikke den samme Historie tillige, at Regenten i Besiddelse af denne Ret har styrtet Nationen i Elendighed for flere Sekler? Naar den vise, den gode Regent stedse sad paa Thronen, behøvedes i denne Henseende ingen Bestemmelse; han vilde altid med faderlig Omhu vide at træffe sit Folks Vel. Men hvor faa Trajaner og Mark-Aureler imod de mange Fyrster, der af pirret Forfængelighed, Herskesyge og andre smaalige Lidenskaber ofrer deres Undersaatters timelige Lykke! Var ikke, som bekjendt, et skjævt Vindue, som Ludvig XIV i et ondt Lune opdagede, Anledningen til en af de skrækkeligste Krige, Frankrige har ført? Mange vil vel paastaa, at Regentens ubetingede Ret til at erklære Krig ikke bliver farlig i det Land, hvor Beskatningsvæsenet er i Folkets Hænder. Men disse mange ser da ikke eller vil ikke se, at naar Landet først efter Regentens vilkaarlige Villie er styrtet i Krig, naar Fædrelandet som Følge deraf er oversvømmet af fremmede Krigere eller Landets Sønner ligger i fremmed Land, vil da ikke Landets Børn, maa de ikke ville, om endog med Opofrelse af den sidste Skjærv søge at redde det elskede Fædreland? Man glemme overalt ikke, om vi endog øiner den lykkeligste Fremtid for nærværende Generation, at Konstitutionen, som vi haaber, skal være skreven for kommende Slægter. Paa Grund af foranførte vælger jeg saaledes af tvende unegtelige Onder det mindre Onde og tror, at Regenten ikke ubetinget bør have denne Ret; selv Gustav III i den Konstitution, han 1772 gav sig selv og det svenske Folk, antog: at naar Statsraaderne enstemmig var imod Kongen, denne da ikke kunde erklære Krig."

Kaptein Motzfeldt indrømmede, at Retten til at erklære Krig var et farligt Prærogativ; men han troede, at det af Sibbern fremsatte Forslag om, at Statsraadets Samtykke udkrævedes, ikke vilde indskrænke den synderlig, da Statsraaderne jo kunde afsættes af Kongen. Negtelsen af deres Samtykke kunde jo endog blive skadelig, da Krigen imidlertid kunde være begyndt af Fienden.

Sibbern udtalte, at han blot havde hentet Beviset fra Gustav III for at godtgjøre, at en Konge, der gav sig selv en Konstitution, havde anset denne ubetingede Ret i Regentens Hænder for skadelig og derfor søgt at indskrænke den.

*) Udkastets § 32 svarer til § 25 i den redigerede Grundlov.

Sverdrup bemerkede, at ikke altid den førte Angrebskrig, som begyndte Krigen, at det var upolitisk at deliberere med et helt Thing eller Raad om, at føre Krig, da dette neppe blev holdt hemmeligt, at der da ikke kunde gjøres Regning paa den Fordel at føre Krigen paa fiendtlig Grund, og at Kongens Ret til at erklære Krig ikke havde synderlig at sige, da Folket havde den bevilgende Myndighed.

Sibbern: Han troede at have godtgjort, hvor intetsigende denne Modvægt var, da Landet vel maatte skaffe Penge, naar Krigen først var begyndt.

Diriks og Wedel-Jarlsberg udtalte ogsaa, at det var vanskeligt at skjelne mellem Forsvars- og Angrebskrig. Ikke den, som slaar til, men den, som egger til Striden, er Aarsag til den. Krigsretten er en odios Ret, men maatte anses som et nødvendigt mindre Onde for at forebygge et større. Man havde endnu ikke udfundet Muligheden af at indskrænke denne Ret for Regenten. Det franske og det frie engelske Folk havde derfor overdraget Regenten Krigsretten.

Sibbern: Gustav III havde dog 1772 fundet det passende at dele denne Ret med Stænderne.

Wedel-Jarlsberg: Men Gustav III havde ogsaa vist, hvorledes en saadan Lov kunde omgaaes, og Tildragelserne under den svensk-russiske Krig havde godtgjort, hvor farligt det var, at Folket havde Andel i Krigsretten.

Falsen troede, at enten maatte Kongen eller og den lovgivende Magt have Krigsretten; men det sidste vilde dog medføre de største Ulykker.

Paa Opfordring formulerede Sibbern sit Forslag derhen, at naar Statsraadet enstemmig var mod Kongen, maatte denne have Storthingets Samtykke til at begynde Krig.

Koren udtalte sig mod dette Forslag.

Ved Voteringen bifaldtes Paragrafen overensstemmende med Udkastet med 90 Stemmer mod 14.*)

§ 34.

"Regjeringen er ikke berettiget til militær Magts Anvendelse mod Statens Medlemmer uden gjennem de i Lovgivningen bestemte Former, medmindre nogen Forsamling maatte forstyrre den offentlige Rolighed, og den ikke øieblikkelig adskilles, efter at de Artikler i Landsloven, som angaa Oprør, ere den tre Gange tydeligen forelæste af den civile Øvrighed."

Byfoged Motzfeldt mente, det burde hede "Kongen" i Stedet for "Regjeringen".

Diriks og Falsen sagde, at Udtrykket "Regjeringen" var brugt, for at det kunde passe saavel paa Kongen som paa Interimsregjeringen.

Grøgaard frygtede for, at Øvrigheden i Tilfælde af Opløb ikke vilde finde Leilighed til eller være istand til at oplæse Loven.

*) Udkastets § 33 svarer til § 26 i den redigerede Grundlov.

Wedel=Jarlsberg og Diriks mente, at Opløsningen af Loven ikke maatte anses som en absolut Betingelse for, at den militære Magt kunde anvendes. Hvor Opløsningen ikke kunde finde Sted, maatte denne desuagtet kunne bruges. Den civile Øvrighed maatte ogsaa være beføiet til at bruge militær Eskorte ved Opløsningen. Bestemmelserne i Paragrafen var for Resten overensstemmende med den engelske Lovgivning.

Ved Voteringen blev Paragrafen enstemmig bifaldt i Overensstemmelse med Udkastet.*)

§ 35.

"Kongen har Ret til i Statsraadet at benaade Forbrydere, efterat Høiesterets Dom er falden og dens Betænkning indhentet.**) Dog beror det paa Forbryderen enten at antage Kongens Naade eller at underkaste sig den ham tildømte Straf. I de Sager, som af Odelsthinget foranstaltes anlagte for Rigsretten (§..), kan ingen Benaadning finde Sted."

Falsen mente, at naar Kongen benaadede en fra Livet dømt Forbryder, maatte det ikke være denne tilladt at vælge Livsstraffen, da dette omtrent vilde være det samme som Selvmord.

Wedel=Jarlsberg troede, at det burde bero paa Forbryderen, om han vilde modtage den ham tiltænkte Naade.

Diriks foreslog, at Benaadningsretten ogsaa skulde finde Sted i Sager for Statsforbrydelser, i det mindste saavidt, at Regenten havde Ret til at formilde Straffen en Grad. Hvad der paa en Tid og under visse Omstændigheder blev anset for Statsforbrydelse, kunde paa en anden Tid og under andre Omstændigheder blive anset ikke for en Forbrydelse, men endog for at være en Fortjeneste.

Wedel=Jarlsberg frygtede for, at en Hofsyndling i saa Fald letteligkunde slippe for en fortjent Straf. Naar han alene dømtes til at miste Embedet, vilde han gaa fri for enhver Straf. Han ansaa det for mindre farligt, at der en Gang blev statueret Exempel, end at den skyldige skulde gaa fri. Skulde Benaadningsretten ogsaa udstrækkes til disse Sager, maatte den indskrænkes til Fritagelse for Livsstraf.

Diriks foreslog, at kun i Livssager maatte Benaadning finde Sted for de af Rigsretten dømte, saaledes at der i Paragrafens Slutning i Stedet for Ordet „Benaadning" skulde sættes „anden Benaadning end Fritagelse for idømt Livsstraf".

Efterat Omsen havde anbefalet dette med den Erklæring, at han vilde prise sig lykkelig, om han med sit Votum kunde bidrage til at redde et Offer for Statslist, blev Forslaget med Diriks's Tillæg bifaldt overensstemmende med Udkastet***).

*) Udkastets § 34 svarer til § 27 i den redigerede Grundlov.

**) I de trykte Forhandlinger er — som det synes ved en Injurie — kun den første Passus af Paragrafen gjengivet.

***) Udkastets § 35 svarer til § 20 i den redigerede Grundlov.

§ 36.

"Kongen kan give og ophæve midlertidige Anordninger betræffende Handel, Told, Næringsveie og Politi, dog at de ikke stride mod Constitutionen og de af Storthinget givne Love. De gjælde provisorisk til næste Storthing."

Molbach spurgte, om Kongen ved midlertidige Anordninger kunde paabyde ny Told og Husinkvisitioner.

Diriks: Han maatte være berettiget til det første, da dette var saa meget afhængigt af Tidsomstændighederne. Mod Husinkvisitioner var Borgerne sikrede ved Konstitutionens § 107.

Paragrafen blev derefter enstemmig bifaldt efter Indstillingen.*)

Endskjønt Klokken endnu ikke var fuldt 4, blev det vedtaget, at Mødet for denne Dag skulde hæves. Man forudsaa, at der vilde blive en lang og hed Debat om § 37.

Den 6te Mai — Bededag — var Forsamlingens Arbeide indstillet.

I Mødet den 7de Mai fortsattes Diskussionen af de enkelte Paragrafer.

§ 37.

"Kongen kan meddele Rang, Titler og Ordener til hvem, han for godt befinder, til Belønning for udmærkede Fortjenester; dog saaledes, at ingen af hine maa være arvelige, give Ret til Fritagelse fra Statsborgeres fælles Pligter og Byrder eller medføre fortrinlig Adgang til Statens Embeder."

Under 28de April havde Steenstrup indsendt følgende Forslag til Konstitutionskomiteen:

"Da vor forrige Stats-Forfatning aldeles forandres; da endog den høieste arvelige Forrettighed, som var tilstaaet nogen Person, er falden tilbage til Folket, og ikke enten til en Del eller hel igjen kan erholdes uden ved ny Overdragelse fra Folket: saa maa vel ogsaa dette blive Tilfældet med alle andre større eller mindre arvelige personlige Forrettigheder. Det strider mod Tingens Natur, at vor forrige Konstitution skulde kunne virke ind igjennem den nye, som, for at være retfærdig, maa begynde med at tildele alle Borgere lige Rettigheder, eller idetmindste, for ikke at berøve en nulevende Person en efter den forrige Konstitution havende Forrettighed, gjøre denne uskadelig for hans Medborgere, og lade den dø med ham. Det være mig derfor tilladt allerærbødigst at foreslaa Grundsætningernes 10de § saaledes nærmere bestemt:

„Personlige eller blandede arvelige Forrettigheder bør ikke tilstaaes nogen eller forplantes paa nogen for Fremtiden."

Den 5te Mai havde han i en Skrivelse til Rigsforsamlingen nøiere præciseret dette sit Forslag:

"Jeg skulde næsten tro, at Konstitutionskomiteen, som i dens Skrivelse til Rigsforsamlingen har erklæret, at den ved Udarbeidelsen af Udkastet til Konstitutionen har stedse havt Menneskets og Borgernes naturlige Rettigheder for Øine, vil i § 36 have Ordene "maa tilstaaes" forstaaede som "maa overdrages til", enten det saa var af Staten eller af Forældre; men jeg holder for, at dette bliver tydeligere ved den af mig foreslagne lille Forandring i Udtrykket; thi Meningen kan aldrig have været, at et Aristokrati af visse Familier skulde

*) Udkastets § 36 svarer til § 17 i den redigerede Grundlov.

til evig Tid omgjærde den norske Throne eller endnu mindre, at nogen Mand skulde kunne overdrage eller meddele sin nyfødte Søn en Værdighed eller Forret, som ikke Kongen og ikke hele Staten kan give endog den værdigste. En saadan Mand skulde da have høiere Rettigheder og Magt end Kongen og den Stat, hvis Borger han er.

I Henhold til, hvad jeg i denne Anledning har tilskrevet Konstitutionskomiteen saavelsom til Ovenanførte, giver jeg mig derfor den Ære at foreslaa Udkastets § 37 saaledes forandret:

"Kongen kan meddele Ordener som Belønninger for udmerkede Fortjenester. Ethvert Embede medfører en vis Embedsrang, som Kongen kan tillade i Naade afskedigede, fortjente Embedsmænd fremdeles at beholde. Personlige eller blandede arvelige Forrettigheder maa ikke tilstaaes til Nogen eller forplantes paa Nogen for Fremtiden."

Horneman:

"Da Rigsforsamlingen allerede har antaget den Grundsætning, "at personelle eller blandede arvelige Forrettigheder ikke maa tilstaaes nogen for Fremtiden", eftersom den fandt dette stridende mod Statens Vel, saa tør jeg haabe, at Pluraliteten ogsaa anser det ønskeligt, om de nuværende adelige Familiers Forrettigheder engang kunde ophøre, naar saadant kunde opnaaes uden nogens Fornærmelse.

Det er unegteligt, at Adelskab ei er et med en Stat i Almindelighed uadskilleligt forbundet Begreb, eller med andre Ord, at en Stat jo uden samme meget vel kan bestaa, hvoraf følger, at Adelskab ei kan finde Sted, uden naar Landets positive Love udtrykkelig fastsætter det. Men ligesom nu Staten har havt Ret til at forunde en vis Stand arvelige Forrettigheder, saa maa ogsaa Staten, naar ved en større Oplysning Skadeligheden heraf indses, være berettiget til at ophæve denne positive Lov saaledes, at slige Forrettigheder ei forplantes paa disse paa Statens Bekostning begunstigede Familiers efter den Tid fødte Descendenter; thi disse betages ikke derved nogen dem, som Statens Borgere i Almindelighed, tilkommende Ret. Den modsatte Mening vilde iblandt andet lede til det Resultat, at, naar Livegenskab engang var indført i et Land, kunde samme aldrig ophæves, fordi det skulde stride imod de adelige Godseiere ved Lovene indrømmede Magt, at behandle deres Bønder som deres Slaver eller Eiendom, og at Fredrik IV handlede urigtig imod Lensgreverne i Sjælland, da han ophævede det afskyelige Vornedskab, — en Sætning, som dog vel ype nogen vil forsvare.

Paa Grund heraf vover jeg allerærbødigst at foreslaa følgende Tillæg til den 37te §: de Adelen hidtil tilstaaede arvelige blandede eller personelle Forrettigheder forplantes ikke paa de nuværende adelige Familiers Descendenter, der efter denne Tid fødes.

Forslagets Antagelse er efter min Overbevisning af megen Vigtighed; thi Historien lærer os, at Adelen som oftest har en imod det almindelige Vel stridende privat Interesse, den de paa deres uadelige (eller i Adelens Sprog ufrie) Medborgeres Bekostning søger at befordre. Til Exempel anføres Danmark i Kristian IV's og Fredrik III's Tid, havde Adelen ei paa alle Maader lagt Hindringer for den første, til hvilken høi Velstand og Lyksalighed havde da ei denne store Konge kunnet bringe Landet; og var vel ei Adelen i den sidstes Tid Skyld i, at Staten nær var bleven opløst?

Den berygtede jydske Ambassade*) er os endnu i frisk Minde; — hvo ved, om det ikke var lykkedes at smede den danske Bondestand paany i Lænker, ifald ikke Nordmanden Kristian Colbjørnsen den Gang havde beklædt den Post, han da havde."

Omsen mente, at Afgjørelsen af Adelsspørgsmaalet burde henstaa til de følgende Nationalforsamlinger. Komiteen havde undladt at foreslaa Bestemmelser i denne Henseende, fordi den da ogsaa havde maattet tage fat paa andre Privilegier, saasom Laugene, Sagbrugsprivilegierne o. s. v.

Sverdrup udtalte, at Adelens Forrettigheder enten var erhvervede for Penge eller givne som Belønninger for udmerkede Tjenester af Staten. I første Tilfælde vilde det være uretfærdigt at gjøre Indgreb deri, og i sidste Tilfælde vilde Indgrebet i det mindste være ubilligt.

Fr. Schmidt "For ikke at gjøre mig skyldig i Gjentagelse af Almensteder Raisonnements, som bedre kan læses i trykte Bøger, vil jeg, hvad Titler, Ordener og Rang betræffer, blot tillade mig at bemerke: at den sande Fortjeneste altid vil vorde kjendt og agtet uden disse udvortes Merker, at de ofte nærer Forfængeligheden til Skade for den sande Æresfølelse, og at de giver Adgang til visse Forbindelser og Fortrin, for hvilke den ubetitlede, skjønt ofte med større virkelige Fortjenester maa vige. Jeg er derfor af den Formening, at kun Embedsrang herefter bør finde Sted. Hvad de personlige arvelige Forrettigheder angaar, da giver jeg mig den Frihed at gjentage mit i Komiteens Forhandlinger foreslaaede Tillæg: at bemeldte Forrettigheder ei maa kunne forplantes paa nogen. De blandede og reelle Forrettigheder, saasom Privilegier og Monopolier, der indskrænker Næringsveiene og Eiendomsrettens frie Udøvelse, er det mig udtrykkelig paadraget af mine Kommittenter at paastaa hævede; og jeg refererer mig i den Henseende til de af mig til Hr. Præsidenten indleverede Dokumenter, denne Sag betræffende, hvilke jeg tør bede oplæste for den ærede Forsamling."

Fabricius: "Ikke tror jeg, at norske Borgere trænger til anden Rang eller Titel end den, som deres Embede i Staten tilfældig fordrer; en klog og hensigtsmæssig Rangfølge af denne Art anser jeg fornøden. Den høieste Rang er retskafne Medborgeres Agtelse, og til denne har Bonden og Statsraaden, relativ til sin Virkekreds, lige Adgang; og, ligesom jeg for min Del antager, at Norges Selvstændighed vil faa Næring og Kraft ved Tarvelighed og rigtig anvendt Besparelse, saavel i den enkelte Mands Hus som i hele Stats-Bestyrelsen, saa frygter jeg for, at det modsatte (iblandt flere urigtige Resultater) muligens vil finde Sted, om unfornøden Rang og Titler indføres. Mennesket har som bekjendt forskjellige Spændfjedre, og Egoismen udvikler sig paa mangehaande Maader.

At Kongen kan til Belønning for udmerkede Fortjenester hædre Besidderen med en Orden, finder jeg gavnende under de Betingelser, som §'en indeholder; kun maatte disse Fortjenester være erkjendte. Det øvrige, §'en indeholder, er allerede af Forsamlingen antaget i Grundsecætningerne. Kun synes mig, der maatte være en Grændse, naar de nu existerende Forrettigheder burde ophøre, og dette foreslaaes at maatte ske med første Generation."

Jakob Aall: "I en Stat som den norske, der rimeligvis ikke bliver istand til at lønne alle Embedsmænd, især de høieste, passende til Embedernes Vigtighed og Embedsmændenes anvendte Møie, kan Rang betragtes som et

*) Se ovenfor S. 1534 fgg.

Gode eller i det mindste uundværligt Onde. Forfængelighed flyr vel heller ikke denne Stat; mange duelige Mænd vil maaske opofre Rolighed og forsømme Velfærd, naar de stiger høiere paa Ærens Trin end deres Medborgere — men Titler i en saa liden Stat som vores norske forekommer mig aldeles overflødige. De uddeles ofte til dem, som er mindst berettigede til at bære dem, indeholder i smaa Stater noget vist latterligt og fordunkler sande Fortjenester. Naar Kongen kan give sine Embedsmænd Rang efter vilkaarlig Bestemmelse; naar han kan uddele Ordener for civile og militære Fortjenester, saa formener jeg, at Staten har givet ham Midler nok i Hænde til at lønne Fortjenester med uvæsentlige Fortrin. Men derhos skulde jeg foreslaa, at Embedsrang ei ophører med Embedet. Det er noget vist ubehageligt for en Mand, der har opofret sin Tjeneste til Statens Bedste, i at miste de Æres-Fortrin — var de endog uvæsentlige —, hvoraf han var i Besiddelse.

Paa nærværende Rigsforsamling at tage nogen Beslutning, som berøvede de faa Adelsmænd, der monne være i Landet, enten om kort eller længe, de personlige arvelige Rettigheder, hvoraf de er i Besiddelse, vilde jeg anse for inhumant og stridende imod den Agtelse, som man skylder Enhvers lovligen erhvervede Rettigheder. Jo lettere slige Beslutninger tages, jo færre Personer, der kan eller vil forhindre dem, jo mere Varsomhed paaligger Forsamlingen. Det bliver en Gjenstand for Lovkomiteen at undersøge denne lidet talrige Stands Indvirkning paa Samfundet, og derefter forelægge en tilkommende Forsamling Resultatet af dens Undersøgelse. Os være det nok i Konstitutionen at have forebygget denne Stands Udvidelse, som vistnok, især under visse Omstændigheder, kunde blive Nationen til største Skade."

Grøgaard:

"Det være mig tilladt i Anledning af § 37 at gjøre følgende Anmerkninger og Forslag. Paragrafen frembyder Materie for en Bog; men jeg vil beflitte mig paa muligst Korthed og udbeder mig den høistærede Forsamlings overbærende Taalmodighed. En Forsamling som denne behøver jeg ikke at vise Forskjellen mellem den sande Ære og den falske, imellem den ægte og den uægte; den Ære, som bestaar i at være hæderlig og den alene at synes hæderlig; den Ære, som beror paa fornuftige og gode Menneskers indvortes Agtelse, og den, som beror paa et tomt Navn, paa Gang og Sæde, paa et Stykke Silkebaand; den Ære, som er en Følge af en oplyst Forstand, ædelt Hjerte og virkeligen priselige Handlinger, og den, som ofte er Følge af Vindmageri, Forfængelighed og Duelighed til at pege sig frem; den Ære, som vinder vor glade Ærbødighed for Manden i Vadmels-Trøien, og den, som ikke kan redde endog Manden i Purpuret fra vor hjertelige Foragt, naar han fortjener den. Titler og Ordener kan ikke give nogen den sande og ægte Ære. Ingen Monark kan give denne. Mennesket kan alene selv give sig den. Monarken kan ved Titler og Ordenstegn tilkjendegive sin Mening om en Persons Fortjenester; men hvor let kan ikke Monarkens Mening være vildfarende? Har den aldrig været det?

Den Konge, som ved Titler og Ordener vil lokke sine Undersaatter til Dyd og Ære, han ikke alene modsiger Begrebet om sand Dyd og ægte Ære, men han virker endog til at forvirre og udslette dette Begreb hos Flere og Flere. Det er i det mindste for mig klart som Dagen, at den Konge, som ved Titler og Ordener vil virke paa sine Undersaatter, han ærer ikke sit Folk, men heller haaner det. Han synes mig at ligne den slue Europæer, der med Glasperler tager den enfoldige Amerikaner. Han synes mig at sige: mit

Folk eller Mængden af det drives ikke af ædle Bevæggrunde; paa dets Religion, dets Samvittighed, dets Patriotisme kan ikke stoles; det maa altsaa lokkes ved Glimmer og Forfængelighed, som vil udrette mere end baade Religion og Samvittighed og Patriotisme.

Man misforstaa mig ikke! Her i denne værdige Forsamling er saa mange hæderlige Mænd med Titel, med Ordenstegn; Mænd, for hvilke mit Hjerte føler dyb Ærbødighed; og saa hæderværdige Mænd er det fuldkomneste Bevis for, at ikke Titel og Orden er i sig selv nogen Skam. Men er det Titlerne eller Ordenstegnene, som i sig selv udgjør disse Mænds Hæder? Det er Manden, som ærer Ordenen, men Ordenen er, egentlig talt, ikke Manden. Lad os forestille os en Ridderorden, hvis Medlemmer alle var af udmerkede sande Fortjenester; hvilken Glans fik derved deres Ordenstegn? Lad os forestille os en Ridderorden, hvis Medlemmer var Halvdelen værdige og Halvdelen uværdige; hvor meget tabte Ordenen ikke herigjennem af sin Glans? Lad os forestille os en Ridderorden, hvis Dekoration prydede alene — eller næsten alene — uværdige; hvilken ærlig Mand skjøttede da om at bære den? Man spurgte saa ofte: Hvorfor fik han Ordenen? og det kom an paa det sandfærdige Svar, om man ansaa ham æret derved eller ikke, ja det modsatte. Er det ikke sandt, at det er Manden, som ærer Ordenen, men at Ordenne ærer, egentlig talt, ikke Manden?

Men — siger man — ogsaa Menneskets Svagheder maa man benytte sig af; og, naar kun det for Staten nyttige bevirkes, saa kan Bevæggrundene være Staten ligegyldige. Tillad mig at spørge: kan det være ligegyldigt, at Nationalkarakteren fordærves? at Folket blændes af en forfængelig Glimmer? at det vænnes til at gribe efter Ærens Skygge, i Stedet for Æren selv? at det besmittes mere og mere af Titel og Rangsyge? At man vorder nøiet med at synes hæderlig, i Stedet for at være det? at Tilbøieligheden styres mere til at glimre end til at gavne? at man drives ikke af ædle og varige Bevæggrunde, men af lave og usikre? Usikre er de lave Bevæggrunde. Den store Napoleons store Magt var grundet paa den uægte Ære. Hvad er den nu, uagtet dens Støtte var Æreslegionen? Alle de mangfoldige Alen hvide Baand med røde Kanter, som er vævede i vore Dage, var dog ikke istand til at sammenholde den dansk-norske Stat.

Jeg forlanger ingen overmenneskelig Dyd og Æresfølelse hos Norges Mænd; men at de skal være Mænd, forlanger jeg. Jeg forlanger, at vi, som vore Forfædre i Oldtiden, uden Titler og Ordenstegn skal te os som gjæve og hæderværdige Nordmænd, ophøiede over vor Tidsalders Smaahedsaand.

Vilde nogen fremsætte den sørgelige Tvivl, at det norske Folk nu maaske ikke mere føler saa varmt for Religion, Patriotisme og den sande Ære, at man derfor maa tage mange fra den Side, man kan faa fat i dem, og bevæge dem ved Titlers og Ordeners uægte Glans, siger man da ikke netop, hvad jeg allerede har sagt: at Titlers Indførelse og Ridderordeners Stiftelse er en vanærende Bebreidelse for et Folk? Og er de desuden Andet end i det høieste et palliative insidieuse — et Middel, som synes for en Tid at hjælpe, men svækker og fordærver end mere? Nei, skal vi, et lidet Folk, hæve os til at vorde stort ved Fædrenelandssind, ved Industri, ved norsk Ærlighed og norsk Mandighed, da lad os aldrig hige efter Titlers og Ordenstegns Glimmer, men lad os befordre sand Religions Udbredelse; lad os fremme ægte Oplysning og Ungdommens fornuftige Opdragelse! og jeg

er fuldelig overbevist om, at unges og gamles mere Bekjendtskab med Fædrenelandets Historie og Fortidens drabelige norske Mænd, at flittig Læsning i Ove Mallings herlige Bog vil udrette usigeligen mere til at vække sand Æresfølelse end alle Titler og Ordener, som efter min Tro hos Mængden udretter netop det modsatte.

Er det saa, at tomme Titler og Ordenstegn ikke giver sand Ære, men trænger til at æres ved dem, som modtager den, at de leder snarere til forfængelig Glimresyge end til nogen ægte Æresfølelse, saa fordrister jeg mig at spørge: vilde det geraade vor Fornuft og Ambition til Ære, om vi i Norges Grundlov anordner Titler og Ridderorden? Mit Forslag, som jeg allerærbødigst fremsætter for denne høistærede Forsamling, er, at § 37 forandres omtrent saaledes:

"Ingen personlige eller blandede arvelige Forrettigheder maa tilstaaes nogen for Fremtiden; ikke heller blotte Titler eller anden Rang end Embedsrang. Ingen Ridderorden maa stiftes i Norges Rige. De, der nu bære noget udenlandsk Ordenstegn, maa vedblive at bære det."

Møller:

"Jeg udbeder mig den ærede Forsamlings Opmerksomhed henvendt paa følgende Grunde, som jeg finder mig beføiet til at fremsætte mod den 37te § af Konstitutionen. Men forend jeg skrider til disse, være det mig tilladt at fremsætte nogle almindelige Bemerkninger, der ikke skal synes her at være overflødige.

Det indses vistnok af enhver tænkende Statens Borger, at skal vores Selvstændighed bevirkes og vorde vedligeholdt under dette for Staten saa saare vigtige Tidspunkt, — og dette er jo dog, om jeg ikke tager feil, det store og ophøiede Formaal for den ærede Forsamlings Bestræbelser, saa tror jeg, og den største Del af mine Medborgere vel med mig, at dette Formaal umulig kan opnaaes uden den yderste Opofrelse og Anstrengelse af alle vore samtidige Medborgere og Medborgerinder, enhver efter deres Evne og Kaar, Ingen undtagne; men det er og derhos lige saa vist, at ingen Opofrelse, ingen Anstrengelse vil nogensinde kunne bringe os til dette for Fædrenelandet saa høie og hellige Maal, uden at vi alle fælles aflægger de Fordomme og Vedklæbelser, som vi ved vor forrige og fornemmelig seneste Bestyrelse er blevne hildede og nedsjunkne udi. Det er disse Fordomme og Vedklæbelser, der ligesaa meget som den sildigere Aandstvang har bragt os til Randen af vor Opløsning som en Stat og et Folk. Der behøves ikke ualmindelige Kundskaber, dyb Granskning eller nogen Indvielse i Politikens Hemmeligheder for grant at kunne skue, at Forfængelighed, Overdaadighed, Blødhed, Selvraadighed, Egennytte og Smiger baade i Vers og Prosa med disses fordærvelige og sørgelige Følger, der er fremledede ved vores forrige Bestyrelses Svaghed, Sløvhed og Inkonsekvens, ene er det, som har bragt os saa dybt til at synke ned under vores forrige Magt og Selvstændighed, og ikke, hvad man saa gjerne vil tro, Mangel paa Midler og sand Nationalkraft til at hævde samme. Det er altfor vist, at det kun er Smaahedsaand, Letsindighed, falsk Æresfølelse, Selvsmiger og Tant, der saaledes har indtaget de bestyrende som største Delen af de adlydende Statens Borgere, at vi saa skjændigen er blevne satte tilbage i Værd og Anseelse som en Nation, mod hvad vi forhen har været. Vi skuer ikkun trindt om os i enhver Del af Landet, og mangen en gribe kuns i egen Barm, og man vil finde, at disse Betragtninger ikke er

enten overdrevne eller usande. En Sammenligning af to til tre Decennier tilbage mod det sidste vil end ydermere gjøre det indlysende.

Den 37te §'s 1ste Membrum er dette: at Kongen kan meddele Rang, Titler og Ordener til hvem han for godt befinder etc. At denne Sætning er indført i Konstitutionen efter det modneste Overlæg af Komiteens ligesaa indsigtfulde som fædrenelandssindede Mænd, derom er jeg tilfulde overbevist; men jeg tror og, at denne Bestemmelse kan modtage end ydermere Udvikling og Forklaring. Rang har ethvert Individ fra Fødselen af, efter dets Natur og dennes Orden; denne Rang stiger uformerkt med Menneskets tiltagende Aands- og Legemskræfter, Færdigheder, Dueligheder, Kundskaber og Dyd; denne individuelle Forskjellighed af disse Egenskabers mindre eller mere Storhed, deres mere eller mindre velgjørende eller skadelige Indflydelse paa Individet selv, som paa alt det, der omgiver det, er just det, som efter mit Begreb udgjør Bestemmelsen af den sande og virkelige Rang iblandt en Stats Borgere. Den kan aldrig blive ubemerkt, aldrig blive upaaskjønnet, alt efter den Beskaffenhed, da den efter sin Natur maa ytre og vise sig i Handlinger. Disse Handlinger er det, som egentlig forskaffer Mennesket og Borgeren den særskilte Rang, som han uformerkt tilveiebringer sig imellem sine Lige. Hvor denne naturligen erhvervede Forrang lader et frit Spillerum, der, og kuns ene der, udvikler sig efterhaanden alle Menneskets intellektuelle og fysiske Kræfter til et stedsevarende og stigende Held for det hele Samfund som for dets enkelte Dele. Ethvert Individ vil saaledes komme til at nyde det den tilkommende Del af Agtelse, Hengivenhed og Godhed af dets Medmenneske og saaledes den fuldkomneste Belønning som den mest uforkrænkelige Rang, som noget fornuftigt Menneske kan ønske sig. Den kan ikke, som enhver anden meddelt politisk Rang, erholdes ved Smidighed, Underkastelse, Hykleri, Pengevælde, Lefleri og alskens lastværdige, ja selv strafbare Kunstgreb, hvilket er Tilfældet med den politiske Rangmeddelelse, som tusinde Exempler beviser, og om den vedbliver, fremdeles daglig vil bevise.

Hvor kan Manden bedre kjendes og bedømmes end i sin egen Virkekreds og ved sin Daad? Det gode og ædle skilles derved bedst fra det onde og uædle; begge vil agtes for det, de er, og Belønning eller Straf, som ingen Lov kan byde, vil, ligesom Agtelse og Foragt, herved staa i et rigtigt Forhold til hinanden.

Kuns paa denne Maade, og ingen anden, kan Dyd, Retskaffenhed og et sandt Borger- og Fædrenelandssind fremvirkes og den for Almenvellet saa saare gavnlige Almenaand og Folkestemning udbrede sig — uden hvilket ingen Stat kan bestaa, intet Samfund vedligeholdes. Savnet heraf har været de fleste baade ældre og nyere Staters Fald og Opløsning. En af Fyrsten eller Regjeringen meddelt Rang, der ikke ligger i Mandens Embede, forskaffer intet andet end Strid, Had, Forfængelighed, Stolthed og Ligegyldighed for Medborgeres og egen sande Agtelse. Regenten, som skulde anses hellig, nedværdiges i Folkets Øine ved at meddele Rang, Titler og Ordener til uværdige, ufortjente, ja endog til strafværdige Personer, som man vel ikke saa sjelden har set. En strafværdig Misledelse fører ofte Fyrsten til mod sin Villie at begaa deslige Feiltagelser, hvorpaa man, særdeles i den sildigere Tid har set en Mængde Exempler, endog ved de sørgeligste Katastrofer. En anden Rang end den virkelige Fortjenester ved at forskaffe sig ved en trinvis Stigen i høiere og ædlere Daad og mere eller mindre udmerkede Talenter, bør ikke at finde Sted, og tomme Titler, som en Følge heraf, lige saa lidt;

— disses Daarlighed og Latterlighed i den fornuftiges Øine er ikke heller saa aldeles uskyldig og uskadelig, som mange vil formene. At betitle den uværdige med Høi- eller Vel- Ærværdighed, den i Aanden som i Legemet uvelbaarne med Velbaarenhed eller Høivelbaarenhed, frembringer intet andet end Uvillie og Slavesind hos den mindre Tænkende, og den Indskrænkede ledes til at agte og foretrække det uagtværdige for det virkelige agtværdige. Dette Blændverk fremvirker en Urigtighed i Begreberne og Fremstillingerne hos den mindre oplyste, hvilket ikke er uden skadelige Følger for Almenvellet.

I Henseende til Ordener da kan maaske disse vedblive og have deres Nytte, naar de blev mere hensigtsmæssig indrettede, og uddelte paa en Maade, der ikke havde Misbrug til Følge. Men disse maatte hverken give Rang eller Forrettigheder; de skulde kuns bæres som et Bevis paa Nationens og Fyrstens udmerkede Tilfredshed med dens Fortjenester, som var den given. Jeg antager det ikke som nogen absolut Nødvendighed for Statsindretningen, men blot for at have et synligt Middel, hvorved Regenten og Folket kunde have Leilighed til at bevise den værdige Borger deres Erkjendtlighed.

De ældre Nationer brugte Hæderskranse. En saadan Orden for det militære og civile kunde være en Laurbærkrans eller Egekrans med Sindbilledet af Mars, Minerva, Merkur o. s. v., baaren i et Baand eller en Kjæde om Halsen eller paa Brystet, vilde maaske være passende; men ikke mere herom. Derimod tror jeg, at disse Ordener aldrig maatte uddeles til nogen uden en foregaaende Bekjendtgjørelse om, hvad ædel Borgerdaad der var udøvet af den eller dem, som meddeles samme.

Ligeledes burde det være en hædrende Tilfredshed for den virksomme og brave Borger, at han paa Storthinget med Kongens Samtykke blev erklæret for dette eller hint at have gjort sig fortjent af Fædrenelandet. Det burde staa Valgforsamlingen frit for gjennnem deres Repræsentanter ved Rigsforsamlingen at foreslaa og ansøge Kongen om Hæderstegn for den eller de Borgere, der havde gjort sig fortjente af det offentlige Vel, hvorfor de skulde fremlægge gyldige Beviser og derefter igjennem Storthinget ansøge Kongen om disse, hvilke han alene i sit og Nationens Navn meddeler.

Paa denne Maade vilde vist ikke nogen ufortjent modtage udmerket Hæder og det vilde blive en kraftig Drivfjeder til mangen Borgerdyds og ædel Borgerdyds Udøvelse. Naar Kongen efter eget Tykke selv meddeler Hæderstegn, bør dog altid forud bekjendtgjøres og anføres de Grunde, paa hvilke han har meddelt samme; hvilket bør nedtegnes i en dertil indrettet Hædersprotokol.

I Betragtning af den anden Sætning i samme §, hvor det heder: "ingen personlige eller blandede arvelige Forrettigheder maa tilstaaes nogen for Fremtiden", da gives der vel ikke nogen imellem denne ærede Forsamling, som jo er overbevist om disses Skadelighed og de Ulykker, som samme har afstedkommet i saa mange forskjellige Stater baade i forrige og nærværende Tider, hvilket for ikke ret mange Aar tilbage noksom er bleven drøftet i vor egen Literatur, og som noksom maa være i frisk Minde. Der kan vel ikkuns være en Mening om, at denne saa skadelige og fordærvelige Indretning i Staten bør at ophøre saasnart som muligt, og om ikke før saa dog efterhaanden som disses nuværende Besiddere uddør, uden at det mere maa overgaa paa nogen af deres Afkom. Jeg kjender de Brave, der er i deslige Besiddelse og som selv indser det skadelige i denne Stats-Indretning for Fædrenelandet, og som netop af den Aarsag endog er villige til at give Slip paa samme, naar det kuns blev almindeligt for alle."

Heidmann gjentog det af ham i Mødet den 16de April fremsatte Tillægsforslag til 10de Grundsætning; han gjorde derhos den Bemerkning, at uden dette Tillæg vilde Grundsætningen indeholde en Inkonsekvens og medføre en Ulighed i Rettigheder, da Besidderen af saadanne Forrettigheder indrømmedes den fulde og uindskrænkede Benyttelse heraf indtil de seneste Slægter, medens Erhvervelsen deraf var negtet enhver anden Statsborger.

Wergeland: "Om Rang, Titel, Orden og deslige Forfængeligheder vorder vi sikkerlig snart enige. Mere Opmerksomhed synes derimod at burde henwendes paa sidste Del af Paragrafen og det til samme foreslagne Tillæg. En Del af de ædle Herrer synes at have agtet det for en Sag, hvorpaa Statens Velfærd beror, at nogle af vore Medborgere eller deres Børn berøves deres Privilegier. Omendskjønt nu Hr. Ridder Aall saa vakkert har besvaret disse Bekymringer, være det mig dog tilladt, at jeg ei skal synes at have hørt Forslaget med Ligegyldighed at tilføie enkelte Anmerkninger.

Saa skjønt det synes, om ingen anden Adel var i Norges Land end dets nationale Odel, saa bestemt maa jeg dog erklære mig imod ethvert Indgreb i de nu privilegerede Familiers Rettigheder. — Ingen Stand af vore Medborgere bør faa billig Grund til Misnøie med Konstitutionen. Den unge Stat maa ei begynde med en voldsom Uret. Paa nogen Maade at anfalde urgamle arvede Familierettigheder, som Fædrene dels have tilkjøbt sig for deres Midler, dels erholdt som Gaver af fordums Regenter, var en Fornærmelse af Eiendomsretten, var en Krænkelse af Donationers og Testamenters Hellighed, var et revolutionært Foretagende, der maatte lede, om vi vilde være konsekvente, til en Kuldkastelse af alle Forrettigheder og Privilegier i alle Stænder, af hvad Navn nævnes kunde. Men nu er det ikke Tid at løsrykke det i vore borgerlige Forhold dybt rodfæstede og ved revolutionære Voldsomheder at vække Misnøie, eller gjøre Prøvestykker, der ligesaa snart kunde geraade Almenvæsenet til Fordærv, som Fordel. Derpaa maa lempelig forsøges i rolige Dage.

Forgjæves tror vi os skaansomme og retfærdige mod de nulevende norske Adelige, ved at bestemme Privilegiernes Ophør til andet eller tredie Led. At plyndre en Søn eller Sønneson er vist ikke at skaane en Fader. Ogsaa vor ufødte Afkom interesserer os. Ogsaa mod den har vi Pligter. — Privilegiernes Arvelighed udgjør uden Tvivl deres største Herlighed. Den Adelsmand, som nu sætter Pris paa sine Fortrin, ikke for sin egen Skyld, men for den faderlig kjære Tanke, at han kan meddele dem til Børn og Efterkommere, og derved bidrage til deres Lykke, han skulde foragte og hade sine Herligheder, og være ulykkelig, om han vidste eller befrygtede, at hans Børn skulde miste dem, nedsættes fra den Stand, afklædes de Fortrin, de havde annammet af deres Fædre og gjøres arveløse af Staten.

Adelen i Norge er hverken saa stor eller saa berettiget, at den skulde frygtes, eller at Staten skulde kunne frelses ved dens Undergang. I intet Land er Adelen mindre talrig og mindre privilegeret. Om denne eller hin har Ret at kalde sig Greve eller Friherre, er vi andre derfor mindre lykkelige, endog med det nøgne Døbenavn, naar Statens Embeder staar lige aabne for os alle? Om denne eller hin har Ret til at holde Taffel under en Tronhimmel, er Bonden derfor mindre glad ved et Maaltid under Himmelens Himmel? Er en eller anden berettiget til at trykke sit Navn og Vaaben i Vox, redelig Mands Haand og Segl taber derved ei sin

hemme Statens Held og Flor. De reelle Herligheder bestaar i Tiendefrihed og, under visse Omstændigheder, Skattefrihed for Hovedgaarden. Men disse er sandelig ikke saa betydelige, at de fortjener saa bitterlig at paaankes, eller at det skulde være os meget magtpaaliggende nogensinde at berøve Familierne dem.

Man ønsker at udrydde alt Spor af Adel i vort Land. Men er det da et Land stedse tjenligt at beboes af lutter Bonde og Borger? Skulde ikke Adel, med visse Indskrænkninger stundom være gavnlig? Hvad enten vi særskilte, eller i Forening med et andet Rige kommer til at sætte vor Konstitution i Udøvelse, skulde jeg være tilbøielig til at tro det skadeligt, at udrydde al indfødt Adel.

Naar det er bestemt, at ingen nye adelige Huse oprettes, og at ingen ny Rang, Titel eller Orden skal medføre Fritagelse fra Statsbyrder og Pligter, eller fortrinlig Adgang til Statens Embeder, saa bør vi ei forlange mere; og jeg stemmer for, at Paragrafen forbliver uforandret, som den er, og at den nuværende Adel og deres Arvinger forbliver uforstyrrede i Besiddelse af deres Forrettigheder. Vi maa iøvrigt overlade det til de tilkommende konstitutionelle Magter, at hævde Lovgivningen, om adelige Sædegaarde og Skatteydninger, samt om muligt at forekomme det af Bondestanden beklagede Indkjøb af Godser."

Steenstrup udtalte, at Hævd dog neppe kunde hjemle Adelen dens gamle Rettigheder for bestandig. Antog man først dette, saa var det vel ikke muligt uden at være inkonsekvent at negte, at Prins Kristian havde Hævd paa Norges Throne.

Diriks holdt paa Paragrafen, som den var, idet han erklærede, at det ikke kunde befrygtes, at Kongen skulde give Ordener eller Rang til Ufortjente, da dette jo vilde blive en Vanære for ham selv.

Wergeland vilde, at Ordene "til hvem han finder for godt", burde udgaa.

Grøgaard: Det var bedre, om Ordene "for udmerkede Fortjenester" udgik.

Diriks: Ordener kunde da bortgives aldeles uden Hensyn til Fortjenester.

Grøgaard ønskede oprigtigen, at Ridder-Ordnernes og Tolvskillingsedlernes Periode maatte være forbi.

Rein udtalte sig for Vibeholdelsen af Ordener og Embedsrang.

Fr. Schmidt var af Grøgaards Mening. Ligeledes Bryn; dog syntes det den sidste, at en militær Orden eller Ordener for udmerket personlig Tapperhed kunde være passende.

Kapt. Motzfeldt mente, at Ordener vistnok maatte have sin Nytte, siden de havde sin Oprindelse fra de ældste Tider og senere var vedblevne. Det vilde efter hans Mening være lige saa urigtigt at ophæve Ordener, fordi de undertiden blev misbrugte, som det vilde være at afskaffe Bogtrykkerier, fordi der stundom trykkes Fadaiser. Han troede, at Ordener vistnok var Følger af Moralitetens Forfald, men at de tjente som Opmuntring til ædle Handlinger og til Belønning for Fortjenester.

Grøgaard bemerkede, at Ordener "som bekjendt" skyldte Korstogene sin Oprindelse, og oprindelig kun var Tegn paa, at Vedkommende var Medlem af en vis Forening; de uddeltes da ikke til Belønning for Fortjenester.

Sverdrup mente, at Romernes Ege- og Laurbærkrandse dog maatte ansees for en Fortjenesteorden, og Priserne i de olympiske Lege blev eftertragtede som de høieste Udmerkelser. Ordensuddeling kunde saaledes siges at have fundet Sted længe før Korstogene, og man kunde ikke afskaffe dem, uden at synes at ville udslette Mindet om den svundne Olds herlige Dage.

Holck mente, at Kongen kunde foreslaa de Mænd, Ordener skulde meddeles, men at Storthinget skulde fatte Beslutning derom.

Diriks fandt, at en saadan Bestemmelse i flere Henseender vilde være betænkelig, især fordi den, der blev foreslaaet til en Orden, men ikke fik den, derved blev Gjenstand for en saare krænkende Udmerkelse.

Ved Voteringen vedtoges det først med 93 Stemmer mod 19, at Paragrafen skulde forandres.

Enstemmig besluttedes der, at Embedsrang skulde finde Sted, og at Embedsmænd, afskedigede i Naade, skulde beholde den Embedsrang, de havde havt; med 98 Stemmer mod 9 vedtoges der, at ingen anden Rang end Embedsrang, maatte finde Sted.

Enstemmig besluttedes, at Titler af Kongen ikke kunde meddeles nogen.

Med 81 Stemmer mod 23 vedtoges, at Ordener kunde uddeles af Kongen; enstemmig, at der ved Meddelelsen af Ordener maatte offentlig kundgjøres, hvorfor vedkommende havde faaet Ordenen.

Med 62 Stemmer mod 46 vedtoges, at Spørgsmaalet om Adelens arvelige og blandede Forrettigheder skulde udsættes til Afgjørelse paa næste Storthing.

Paragrafen blev som Følge heraf saalydende:

Kongen kan ikke uddele nogen anden end Embedsrang og Titel. Den Embedsmand, som i Naade afskediges, beholder den Titel og Rang, hans havte Embede har medført. Til Belønning for udmerkede Fortjenester kan Kongen meddele Ordener, til hvem han for godt befinder; men ved Ordeners Tildelelse skal offentligen kundgjøres de Fortjenester, hvorfor de er givne. Intet Hæderstegn kan give Ret til Fritagelse for Statsborgernes fælles Pligter og Byrder" o. s. v. efter Forslaget.*)

Da denne Paragraf omsider efter 4 Timers hed Debat var vedtaget, oplæste Sorenskriver Falsen følgende Erklæring:

"Til Rigsforsamlingen paa Eidsvold!

Det er maaske den ærede Forsamling bekjendt, at ogsaa jeg tilfældigvis er født Adelsmand; hvorlidet Værd dette Fortrin, om man saa vil kalde det, har havt for mig, tror jeg, de vide, som kjende mig: jeg har aldrig været iblandt dem, som tro, at Fødsel kan meddele Fortjenester, som man ellers mangler. Allerede for længe siden havde jeg frasagt mig mit Adelskab, naar jeg ikke havde frygtet for, at et saadant Skridt havde kunnet blive mistydet; Aarsagen, hvorfor det først sker nu, efterat Debatterne om denne Materie ere endte, er ene

*) Svarer til § 23 i den redigerede Grundlov.

den, at jeg ikke ønskede, Nogen skulde tro, jeg vilde foregribe den almindelige Mening. Man vil maaske sige, at, da den Adel, jeg og min Familie er i Besiddelse af, for Øieblikket næsten ikke medfører noget Prærogativ, hvis Afstaaelse kan være Staten til Gavn, saa kan det heller ikke kaldes nogen Opofrelse fra min Side, at jeg frasktriver mig samme. I denne Henseende tillades det mig at forsikre, at det heller ikke er min Hensigt, at min Handling skal betragtes som nogen Opofrelse; min Adel være forenet med Rettigheder eller ikke, saa vil jeg blot, fra nærværende Øieblik af, Intet have forud for mine Medborgere, var det end blot i Navnet. Jeg har derfor troet, her at burde fremlevere denne min høitidelige Deklaration, hvorved jeg for mig og mine Descendenter aldeles frasktriver mig vor hidtil havte Adel med alle de Rettigheder, som dermed kunde være eller blive forbundne".

Steenstrup reiste sig da, takkede Falsen for dette Bevis paa ædelt Borgersind og ytrede: "Dette var et følgeværdigt Exempel." Falsens Erklæring modtoges imidlertid med største Ligegyldighed af Forsamlingen, hvis færreste Medlemmer vidste, at Falsen var i Besiddelse af de Rettigheder, han saaledes gav Afkald paa. Mere end en af Modpartiet opholdt sig i sit stille Sind over det Offer paa Fædrelandets Alter, som Falsen saaledes bragte.

§ 38.

"Kongen vælger og afskediger, efter eget Godtbefindende, sin Hofstat og sine Hofbetjente. Til at lønne disse og holde sit Hof, tilstaaes ham af Storthinget en passende aarlig Sum."

Omsen fandt, at der nu med det samme burde afgjøres, hvad der kunde tilstaaes Kongen til hans Hofholdning.

Diriks mente, at dette var tidsnok, naar Kongevalget var foregaaet.

Koren holdt for, at det burde afgjøres før Valget.

Huvestad antog, at Kongens Appanage dog vel ikke kunde bestemmes, før Pengevæsenet var ordnet og Pengenes Værdi fastsat.

Ved Voteringen antoges Paragrafen enstemmig efter Udkastet*).

§ 39.

"Kongen vælger og beskikker, efterat han har hørt sit Stats-Raad, alle civile, geistlige og militaire Embedsmænd. Til Statens Embeder skulle alene Norske Borgere, som bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion, have Adgang. Dog kunne Udlændinge udnævnes til Professorer, Læger og til Consuler paa fremmede Steder. De Kongelige Prindser maa ikke beklæde civile Embeder."

Provst Stabell:

"Indfødsretten er en blandt de store Velgjerninger, der gjør os Mindet om Kristian VII's Regjering kjært. Den gode Konges Hensigt med dette for Nationerne saa kjærkomne Kongebud var vistnok at vække Nationalaanden og opmuntre enhver norsk eller dansk Borger til at føle sit Værd; men efterhaanden blev denne skjønne Gave ved Modifikationer og Undtagelser mindre og mindre svarende til Giverens ædle Hensigt. Nu, da ligesaa ubegribelige som sørgelige Tildragelser har sønderrevet det Baand, der saa længe holdt det norske og danske Rige tilsammen, har vi fulgt vor Frihedsfølelse, sat os ind i Folkets første naturlige Rettigheder, og vil danne os selv en Stat. Det er disse Rettigheder, vi høitidelig har

*) Udkastets § 38 svarer til § 41 i den redigerede Grundlov.

svoret at hævde endog med de tungeste Opofrelser, ja med Liv og Blod. Følelsen af vort eget Værd er det, som skal gjøre os denne Ed ubrødelig. Indfødsretten (den stolte Følelse: vi er norske Borgere) bør have Værd for os. Det er den, som i Trængselens Dage og i Farens afgjørende Stund skal opflamme vort Mod. En lignende Følelse gjorde Romerne kjække og frygtelige for de øvrige Folkeslag. Følelsen af den Ret at være en født Britte har indtil denne Dag gjort Englænderne til en stolt og djærv Nation; og saadan Ret skulde vi sætte saa liden Pris paa, at vi vilde dele den med den første den bedste Fremmede, som fandt det Umagen værd at bo hos os i nogle Aar? Skulde Udlændinge, som vindesyge Hensigter førte hid til os, dele med os en Ret, der har kostet og vil koste os tunge Opofrelser at erhverve, en Ret, der maaske endnu skal betales med tusinde af vore Landsmænds Blod? Skulde disse beklæde Statens Embeder og maaske fortrænge Landets egne Børn? Skulde Udlændinge indlemmes i Nationens Repræsentanters Tal for at give os Love? Skulde disse sættes ved Monarkens Side for at give ham Raad? — Nei! efter min Formening, aldrig. De Indtægtskilder, som denne ærværdige Forsamling har bevilget til Oplysningens Fremme, vil sætte Nationen istand til at lade sine egne Sønner undervise i alle de Videnskaber, de maatte behøve, for at fremme Norges Held og Hæder. Er fremmede Kunstnere og Manufakturister nyttige, jeg vil endog sige nødvendige til at lære os at forædle og tilvirke Landets Produkter; nu vel! da lad os belønne dem paa en Maade, der er Nationen værdig; men lad os aldrig tilstaa dem en Ret, som Norges Sønner med de tungeste Opofrelser og de frygteligste Farer har tilkjæmpet sig og sine Efterkommere! Vi skal dog ikke betale dem med det kostbareste, vi har!

Jeg fremsætter derfor det Forslag, at det ved Votering maa afgjøres, om ikke norsk Borgerret ene maa være norskfødte Borgere forbeholden, saaledes som denne Ret er fremsat af Sorenskriver Weidemann i hans indgivne Forslag til en Konstitution for Norge, dens 60de §; hvilken jeg vilde bede, maatte oplæses. Skulde dette ikke bifaldes, beder jeg, at denne Motion maa blive Protokollen tilført".

Løvenskjold bemerkede, at dersom Danmark ikke havde modtaget Fremmede, vilde det ikke have faaet en Bernstorff.

Christie: Men heller ikke flere Snese slette udenlandske Embedsmænd.

Sverdrup mente, at Professoraterne ved Universitetet og Lærerembederne ved de lærde Skoler neppe kunde blive forsvarlig besatte, hvis fremmede skulde være afslaarne fra Adgang til disse Poster.

Diriks gjorde den Bemerkning, at der ved Prinsernes Udelukkelse fra civile Embeder i Komiteen var taget Hensyn til, at disse ikke kunde tiltales ved de ordinære Retter.

Der toges det Forbehold, at der ved Behandlingen af § 53 skulde gjøres nærmere Rede for, hvo der med Hensyn til Embeders Erholdelse skulde anses for norsk Borger, hvorefter Paragrafen blev enstemmig vedtaget efter Indstillingen.

§ 40.

"Alle Embedsmænd, Land- og Sø-Krigere sværge Constitutionen og Lovene Troskab og Lydighed: „Jeg lover og sværger, at ville forestaae det mig betroede Embede — at ville ved alle Leiligheder forholde mig i Overensstemmelse med Constitutionen og Lovene, saa sandt hjelpe mig Gud og hans hellige Ord!""

§ 41.

Kongen vælger selv et Raad af Norske Borgere, som ikke ere yngre end 30 Aar. Dette Raad bestaaer af: 1) en Stats-Raad for Finantsvæsenet; 2) en Stats-Raad for Justitsvæsenet; 3) en Stats-Raad for de Udenlandske Sager; 4) en Stats-Raad for Krigsvæsenet; 5) en Stats-Raad for Oplysningsvæsenet. Disse fem ere Stats-Raadets faste Medlemmer. Foruden dem kan Kongen ved overordentlige Leiligheder tilkalde andre Norske Borgere, kun ingen Medlemmer af Storthinget, til at tage Sæde i Stats-Raadet."

§ 42.

"Under Finantsvæsenet indbefattes alle Sager, der angaae Rigets Mynt- og Penge-Væsen, Indtægter og Udgifter, Statens Gjeld og Tilgodehavende, samt Eiendom, Nærings-veie, Canaler, Veie, Broer, Havne og overhovedet alle Rigets oeconomiske Anliggender. Til Justitsvæsenet høre alle Sager angaaende Lovenes Opretholdelse og Politiet. Under udenlandske Sager forstaaes Alt, hvad der vedkommer Rigets Forhold til fremmede Magter, eller indkommer fra Norske Gesandter, Agenter og Consuler i fremmede Lande eller fra fremmede Magters Gesandter, Agenter og Consuler i Norge. Krigsvæsenet indbefatter alle Sager om Land- og Søe-Magtens Organisation og Forsyning, militaire Embeders Besættelse, militaire Opdragelses-Institutter, og alle andre Sager angaaende Rigets Sikkerhed mod udvortes Vold, forsaavidt disse ikke er egentlige Commando-Sager. Oplysningsvæsenet omfatter alle Sager, der vedkomme Universitetet, Geistligheden, Kirker, lærde, Borger- og Almue-Skoler, samt Opdragelses-Institutter, Hospitaler og milde Stiftelser. Fattigvæsenet henlægges ogsaa derunder, indtil en ny Tingenes Orden kan finde Sted."

§ 43.

"For Finantsvæsenet ansættes tvende Regjerings-Secretairer og for Krigsvæsenet ligeledes tvende, men for hvert af de øvrige Fag kun een."

§ 44.

Uagtet de i §§ 41, 42 og 43 fastsatte almindelige Bestemmelser i Henseende til Fordelingen af Stats-Raadets Forretninger, bør det dog staae Kongen frit for at forandre denne, naar Han finder det tjenligt, forudsat, at Stats-Udgifterne ei derved forøges. I Henseende til Ansvaret forholdes, som om Stats-Raadet bestemt er i § . . ."

Disse Paragrafer, der alle var bragte i Forslag af Grev Wedel under Komiteens Bearbeidelse af Udkastet, behandledes under et.

I Anledning af den 41de § indgav Wulfsberg følgende Forslag:

"Naar det anses nødvendigt eller rigtigt, at Statsraadets Medlemmer udnævnes og afskediges af Kongen, maa saadan Sætning formodentlig være bygget paa den Grund, at deres Bestemmelser er at lette Kongen i Regjerings-Forretningernes Udførelse. Imidlertid synes disse Embedsmænds Udnævnelse ogsaa at have en anden ligesaa vigtig Hensigt, denne nemlig, at Folket i dem kan have Betryggelse imod en vilkaarlig Behandling af Kongen, der kunde befrygtes, naar han, som efter Tingens Natur maa være ophøiet over al Tiltale, var ene betroet Udførelse af den exekutive Magt. Men skal Kongen efter eget Godtbefindende kunne antage og afsætte disse Mænd, der vel med Rette kaldes hans Raad, men hvis Raadgivning dog egentlig skal have Folkets Vel til Øiemed, da synes hin Betryggelse for en stor Del at bortfalde, thi det kan paa denne Maade ikke lægges for Dagen, at disse høit betroede Mænd er i Besiddelse af Folkets Tillid og Agtelse. Var man forvisset om, at Thronen

til alle Tider vilde være beklædt af en Fyrste, der, som han burde, ingen Forskjel erkjendte mellem Folkets og Regentens Interesse, da tilstaar jeg, at Frygt i denne Henseende vilde være ugrundet, forudsat, han besidder de fornødne, dog ikke alle medfødt Evne at gjøre et klogt Valg. Men Erfaringen har vist saavel i de fyrstelige som private Familier, at en duelig og retskaffen Fader ofte efterlader en Søn med de modsatte Egenskaber. Dette er jo endog en Forudsætning, som ligger til Grund for vort hele Konstitutionsverk; thi hvortil behøvedes ellers den omhyggelige Adskillelse af og Ligevægt imellem den høieste Magts forskjellige Grene?

Vel venter jeg den Indvending, at Statsraadets Medlemmer staar til Ansvar for deres Handlinger og skal aflægge Regnskab for Storthinget; men jeg spørger da: hvilket Motiv kan formodes at virke sterkest, enten det nær for Øine liggende Onde, som er Kongens Unaade og Frygten for strax at faa en Hæl, eller det fjernere Onde, hvormed de trues, naar Regnskabsdagen kommer, og som de muligen kunde nære et svagt Haab om at unddrage sig ved paa Sagen at sætte en eller anden Sminke?

I Overensstemmelse med den menneskelige Natur synes det førstnævnte Motiv at ville blive det virksomste. Det foreslaaes derfor:

1. At Statsraadets Medlemmer skal udnævnes af Storthinget (eller hvad Benævnelse Rigsforsamlingen maatte erholde) eller (om dette ikke finder Bifald) at Storthinget foreslaar 2 til 3 til hvert Fag, hvoraf Kongen vælger 1.

2. Naar Vakance i Statsraadet indtræffer imellem de afholdende Storthing, konstituerer de øvrige Statsraadets Medlemmer en anden i den afgangnes Sted indtil næste Storthing, der da enten antager eller forkaster den konstituerede eller ialfald gjør Brug af sin Forslagsret.

3. At Fader og Søn eller tvende Brødre maa ei paa en og samme Tid have Sæde i Statsraadet".

Sverdrup mente, det vilde være skadeligt, at Folket valgte Statsraadet. Valget kunde da ikke formodes at fremgaa af sandt Kjendtskab til de valgtes Kvalifikationer og Fortjenester, og Partiaand kunde komme til at gjøre sig gjældende. I Sverige havde man Aar 1720 indført denne Maade at vælge Rigsraadet paa; men faa Aar efter maatte man igjen afskaffe den, da Kongen derved gjordes til en Skyggekonge.

Christie o. m. fl. holdt for, at Kongen alene maatte have Ret til at udvælge sit Statsraad, og at dette ikke vilde være farligt, da Ansvarligheden jo paahvilede Statsraadet.

Diriks paastod, at Spørgsmaalet allerede var afgjort ved Antagelsen af den Grundsætning, ifølge hvilken Regenten havde den exekutive Magt uindskrænket, og en Gren af denne var Retten til at vælge Ministre.

Falsen: "Det tillades mig at bemerke, at hvad der her i den 41de og 42de § er fastsat, synes stridende imod det engang antagne Princip, at den exekutive Magt bør være i Kongens Hænder. Ethvert Middel, hvorved man kan sikre Borgerne imod ulovlige Indgreb i deres Rettigheder, er hensigtsmæssigt, men at indskrænke den kongelige Myndighed blot for at indskrænke den, forekommer mig ikke alene at være aldeles uden Hensigt, men det vil endog være Staten til Skade. Ingen kan bedre end Kongen bedømme, paa hvad Maade Forretningerne bedst udføres; han kan paa en Tid være heldig nok til at træffe en Statsraad, hvis Talenter og Kundskaber sætter ham istand til at paatage meget; en

anden Tid vil han maaske være nødsaget til at vælge en, hvis Virksomhed og omfattende Aand er mindre; hvorfor nu foreskrive Kongen, hvad han skal overdrage til disse ulige Statsraader at forrette? Hvorfor ikke langt hellere lade ham selv bestemme, hvad Virkekreds han vil sætte enhver i? Enheden i den udøvende Magt, uden hvilken denne intet kan udrette, bevares derved, og Regjeringen, der i og for sig selv kan være ubehagelig nok, gjøres ikke end ubehageligere ved hensigtsløse Indskrænkninger. Alt, hvad Staten kan forlange, er Sikkerhed for, at Udgifterne ikke unødvendigen forøges, og at enhver Statsraad staar til Ansvar for de Expeditioner, der udgaar fra hans Departement. Haves denne, og derfor skal Konstitutionen sørge, saa kan det ikke alene være Staten ligegyldigt, hvordan Kongen fordeler Forretningerne mellem sit Raad, men Regjeringen vil endog derved mangfoldig simplificeres. Jeg foreslaar derfor, at der i Stedet for §§ 41 og 42 i Konstitutionen indrykkes følgende §:

"Kongen vælger selv et Raad af norske Borgere, som ikke ere yngre end 30 Aar. Dette Raad skal i det mindste bestaa af 5 Medlemmer, men foruden dem kan Kongen ved overordentlige Leiligheder tilkalde andre norske Borgere, kun ingen Medlemmer af Storthinget, til at tage Sæde i Statsraadet. Forretningerne fordeler han iblandt dem saaledes, som han det for tjenligt eragter".

Kommandør Fabricius bemerkede i Anledning af § 41 fg.:

"Ligesom jeg antager, at det bliver vanskeligt at finde en Mand, som med Ansvarlighed paatager sig alt, hvad den følgende § 42 paalægger en Statsraad for Finantserne, saaledes tror jeg og, det samme vil møde ved at forene Kundskaber og Ansvar for Krigsvæsenet i en Person. Vel har denne tvende Regjeringssekretærer, men skulde disse forrette Embedet og have Ansvaret, hvortil da Statsraaden? — Mig forekommer det ikke absolut nødvendigt, at Forsvarsvæsenet har nogen Personalstemme i Statsraadet, men vel at dets Foresatte, naar disse dertil bliver opfordrede, afgiver i Statsraadet saadanne Oplysninger og Formeninger, som de vil tilsvare. Jeg tror det rigtigst at overdrage Kongen at indrette Statsbestyrelsen saaledes, som han for Tingenes Bedste finder det hensigtsmæssigst og tjenligst; dog at Antallet af Statsraader eller de Personer, som i disses Sted skal tage Ansvar, ikke overstiger 7."

Først voteredes der over, om §§ 41 og 42 skulde forandres, og da dette var vedtaget med 102 Stemmer mod 10, voteredes der over, om Kongen skulde vælge Statsraadet eller om dette efter Wulfsbergs Forslag skulde ske ved Storthinget. For det første afgaves 105 Stemmer, for det sidste 1. Derefter vedtoges i Stedet for §§ 41 og 42 Falsens Forslag med 99 Stemmer mod 3, og endelig vedtoges enstemmig Punkt 3 af Wulfsbergs Forslag.

§ 41 fik herefter denne Lydelse:

"Kongen vælger selv et Raad af norske Borgere, som ikke ere yngre end 30 Aar. Dette Raad skal i det mindste bestaae af 5 Medlemmer, men foruden dem kan Kongen, ved overordentlige Leiligheder, tilkalde andre Norske Borgere, kun ingen Medlemmer af Storthinget, til at tage Sæde i Stats-Raadet. Forretningerne fordeler han iblandt dem saaledes, som han det for tjenligst eragter. Fader og Søn eller tvende Brødre maae ei paa samme Tid have Sæde i Stats-Raadet."*)

Efter denne Votering udgik aldeles §§ 42, 43 og 44.

---

*) Svarer til § 28 i den redigerede Grundlov.

§ 45.

Alle Stats-Raader skulle, naar de ikke have lovligt Forfald, være nærværende i Stats-Raadet, og maa ingen Beslutning der fattes, naar ikke idetmindste 3 Medlemmer ere tilstede.

Christie: Da Statsraadernes Antal nu var ubestemt, burde Paragrafens Slutning forandres derhen: naar ikke over det halve Antal Medlemmer er tilstede.

Med denne Forandring bifaldtes Paragrafen enstemmig efter Indstillingen*).

§ 46.

"Hindres den Stats-Raad, til hvis Fag den Sag, der skal foretages i Stats-Raadet, henhører, ved lovligt Forfald fra at møde, skal Regjerings-Secretairen for Faget tage Sæde i Stats-Raadet, indtil Kongen har fattet sin Beslutning i bemeldte Sag. Har ogsaa han lovligt Forfald, constituerer Kongen en anden Stats-Raad til at foredrage Sagen. Hindres flere end to Stats-Raader, ved lovligt Forfald, fra at møde i Stats-Raadet, saa skal Kongen constituere andre Embedsmænd i deres Sted, saaledes at altid i det mindste 3 ere tilstede".

I Henhold til den ved § 41 o. fl. foretagne Votering bifaldtes Paragrafen i følgende Form:

"Hindres den Statsraad, til hvis Fag en Sag, der skal foretages i Statsraadet, henhører, ved lovligt Forfald fra at møde, konstituerer Kongen en anden Statsraad til at foredrage Sagen. Hindres flere, indtil det halve Antal Statsraader ved lovligt Forfald fra at møde i Statsraadet, saa skal Kongen konstituere andre Embedsmænd i deres Sted, saaledes at altid over det halve Antal af de sædvanlige Medlemmer ere tilstede".)**

§ 47.

"Alle Sager af Vigtighed, diplomatiske og egentlige militaire Commando-Sager undtagne, skulle foredrages i Stats-Raadet af det Medlem, til hvis Fag det hører, og af ham expederes, overensstemmende med Kongens i Stats-Raadet fattede Beslutning".

Christie*) foreslog, at Paragrafen skulde begynde saaledes: "Forestilling om Embeders Besættelse og alle Sager" o. s. v.**

Med denne Ændring bifaldtes Paragrafen enstemmig†).

§ 48.

"I Stats-Raadet føres Protocol over alle de Sager, som der forhandles. Enhver, som har Sæde i Stats-Raadet, er pligtig til med Frimodighed at sige sin Mening, som Kongen er forbunden at høre; men det er denne forbeholdet, at fatte Beslutning efter sit eget Omdømme. Finder noget Medlem af Stats-Raadet, at Kongens Beslutning er stridende mod Statsformen, Rigets Love, eller øiensynlig skadelig for Riget, er det Pligt at gjøre kraftige Forestillinger derimod, samt at tilføie sin Mening i Protocollen. Den, der ikke saaledes har protesteret derimod i Protocollen, ansees at have været enig med Kongen, og er ansvarlig derfor saaledes, som siden bestemmes i § . . ."

*) Udkastets § 45 svarer til § 29 i den redigerede Grundlov.

**) Svarer til § 31 i den redigerede Grundlov.

***) Bryn har i sin Dagbog nævnt Falsen som Forslagsstiller.

†) Udkastets § 47 svarer § 20 i den redigerede Grundlov.

Paa Foranledning af Løvenskiold, der reiste Spørgsmaal om Udstrækningen af en Ministers Ansvar, bebudede Wedel-Jarlsberg, at han til § 50 vilde foreslaa et Tillæg herom.

Paragrafen blev derefter enstemmig bifaldt efter Indstillingen*).

§ 49.

"Den Stats-Raad, som forestaaer det udenlandske Departement, bør have en egen Protocol, hvori de Sager indføres, som ere af den Natur, at de ikke bør forelægges det samlede Stats-Raad. Forøvrigt gjælde i dette Tilfælde de samme Bestemmelser, som i § 48 ere fastsatte".

Bifaldtes enstemmig efter Indstillingen**).

§ 50.

"Alle af Kongen udfærdigede Befalinger og officielle Breve, militaire Commando-Sager undtagne, skulle, for at være gjældende, contrasigneres af den, som ifølge sin Embedspligt har foredraget Sagen. Han er ansvarlig for Expeditionens Overensstemmelse med den Protocol, hvori Resolutionen er indført".

Den ved Behandlingen af § 48 vakte Motion blev her gjentagen i Forbindelse med det af Wedel-Jarlsberg bebudede Forslag.

Løvenskjold: Naar den Minister, til hvis Fag det henhørte, havde protesteret og anført sin Protest i Protokollen mod et Forslag af Kongen, som han (Ministeren) af en eller anden Grund ansaa mod Nationens Tarv, saa var og maatte han være fri efter § 48. Kongen derimod, naar han har hørt sit Raad, kunde gjøre og lade, hvad han vilde og var desuden efter § 5 i Medhold af Sagens Natur ophøiet over al Daddel og Tiltale. Hvad Garanti havde nu Nationen for, at ikke under en slet Regent de fordærveligste Handlinger blev foretagne? Der udkrævedes altsaa et Tillæg, der kunde afholde Kongen fra at fatte en mod Statsraadets Mening ellers stridende Beslutning.

Falsen ansaa det inhumant i en Konstitution aabenbart at tænke sig Kongen ildesindet mod Nationen. Hvorledes skulde man forøvrigt kunne foretage nogen Indskrænkning i denne Henseende?

Flere mente nu, at naar Ministeren havde protesteret, maatte han ogsaa kunne negte at kontrasignere. Men denne Mening faldt igjennem, da enhver af Kongen udstedt Befaling skulde være kontrasigneret.

Koren og Sverdrup troede, at de Ord: "for at være gjældende" burde udgaa, da de ellers forudsatte en høiere Magt hos en Statsraad end hos Kongen.

Wedel-Jarlsberg mente, at naar en Minister havde protesteret i Protokollen og Kongen desuagtet vedblev Udførelsen af en Handling, som han saa maatte være aabenbar mod Nationens Interesse, skulde Ministeren

*) Udkastets § 48 svarer til § 32 i den redigerede Grundlov.
**) Udkastets § 49 svarer til § 33 i den redigerede Grundlov.

for at give sin Protest des større Kraft og Høitidelighed, nedlægge sit Embede, men imidlertid beholde sin fulde Gage i Pension, indtil Sagen kunde komme ind under Storthingets Bedømmelse, hvorvidt han havde handlet rigtig eller ei. Den Sensation blandt Publikum, som saadant vilde afstedkomme, antog han, at Kongen helst vilde undgaa. Overfor Falsens Bemerkning skulde han anføre, at man i en Konstitution formodentlig maatte tænke sig lige saa vel den onde som den gode Regent, og at der for denne ikke var synderlig Trang til en saadan.

Til Wedel-Jarlsbergs Forslag bemerkede Sverdrup og Diriks, at et saadant Forhold og i Særdeleshed, at Sagen skulde underkastes Storthingets Bedømmelse vilde være stridende mod de engang vedtagne Grundsætninger, at den udøvende Magt skulde være adskilt fra den lovgivende og dømmende. En Statsraad, som ønskede at trække sig tilbage i Rolighed eller at befries fra Forretninger for en Tid, vilde finde god Leilighed dertil ved en Protest i Protokollen.

Ogsaa Falsen udtalte, at det eneste, som vilde være vundet ved Wedel-Jarlsbergs Forslag var, at Landet vilde faa endel flere Pensionister at underholde.

Derhos blev der fra flere Hold fremhævet, at en Ministers Ansvarlighed maatte, naar han havde modsat sig Kongens Beslutning, kun bestaa deri, at Expeditionen udførtes i Overensstemmelse med den tagne Beslutning.

Ved de Voteringer, som derefter fandt Sted, faldt Wedels Forslag med 48 Ja mod 62 Nei, og Paragrafen fik med de forskjellige vedtagne Ændringer følgende Lydelse:

"Alle de af Kongen udfærdigede Befalinger og offentlige Breve (militære Kommandosager undtagne) skulle kontrasigneres af Den, som ifølge Embedspligt har foredraget Samme, til Bevis for Expeditionernes Overensstemmelse med den Protokol, hvori Resolutionen er indført, og hvorfor han er ansvarlig."*)

Før Dagens Forhandlinger endtes, bekjendtgjorde Præsidenten, at der var flere, som af Hensyn til Forretningernes hurtige Fremme ønskede Forhandlingerne fortsatte den følgende Dag, Søndag. Han vilde derfor fremsætte Forslag om det.

Hount og flere modsatte sig dette, idet de fandt, at saadant Arbeide var en Helligbrøde, som Rigsforsamlingen for Exemplets Skyld allermindst burde gjøre sig skyldig i.

Sverdrup og mange med ham støttede Præsidentens Forslag. At arbeide for Fædrelandets Tarv, mente de, kunde paa ingen Maade siges at være en lovstridig Handling.

Ved Voteringen blev Præsidentens Forslag bifaldt med 61 Stemmer mod 49.

Flere erklærede ikke destomindre, at de ikke agtede at indfinde sig, da de ikke ansaa sig forpligtede til at begaa en Forbrydelse mod Lovene.

*) Svarer til § 35 i den redigerede Grundlov.

Diriks udtalte da, at ifølge den gjældende Lovgivning var Søndagen forbi Kl. 4, og han berammede da Mødet til dette Klokkeslet den paafølgende Dag, idet han udtalte Haabet om, at ingen af de Deputerede vilde udeblive uden gyldig Aarsag.

Ogsaa udenfor Forsamlingen fortsattes disse Forhandlinger om, hvorvidt det var tilbørligt at holde Søndagsmøder eller ikke.

Til Prinsregenten var der, som vi senere skal se, indløbet Efterretninger, der gjorde det i høi Grad ønskeligt for ham, at Rigsforsamlingens Arbeide blev afsluttet saa snart som muligt. Ved Taffelet, hvortil de thrønderske Deputerede den Dag var tilsagte, kom Sagen saaledes paa Bane, og Presten Darre, hvis Mening Prinsregenten ønskede at høre, ytrede da: "Man vanhelliger vist ikke Sabbaten ved Arbeider, der sigter til et helt Folks Vel. Der gives mangehaande andre Methoder til Dagens Vanhelligelse, og som agtes for slet intet."

Ogsaa de Deputerede imellem fortsattes Diskussionen, og nu fandt et Optrin Sted, som flere Dagbogforfattere har opbevaret.

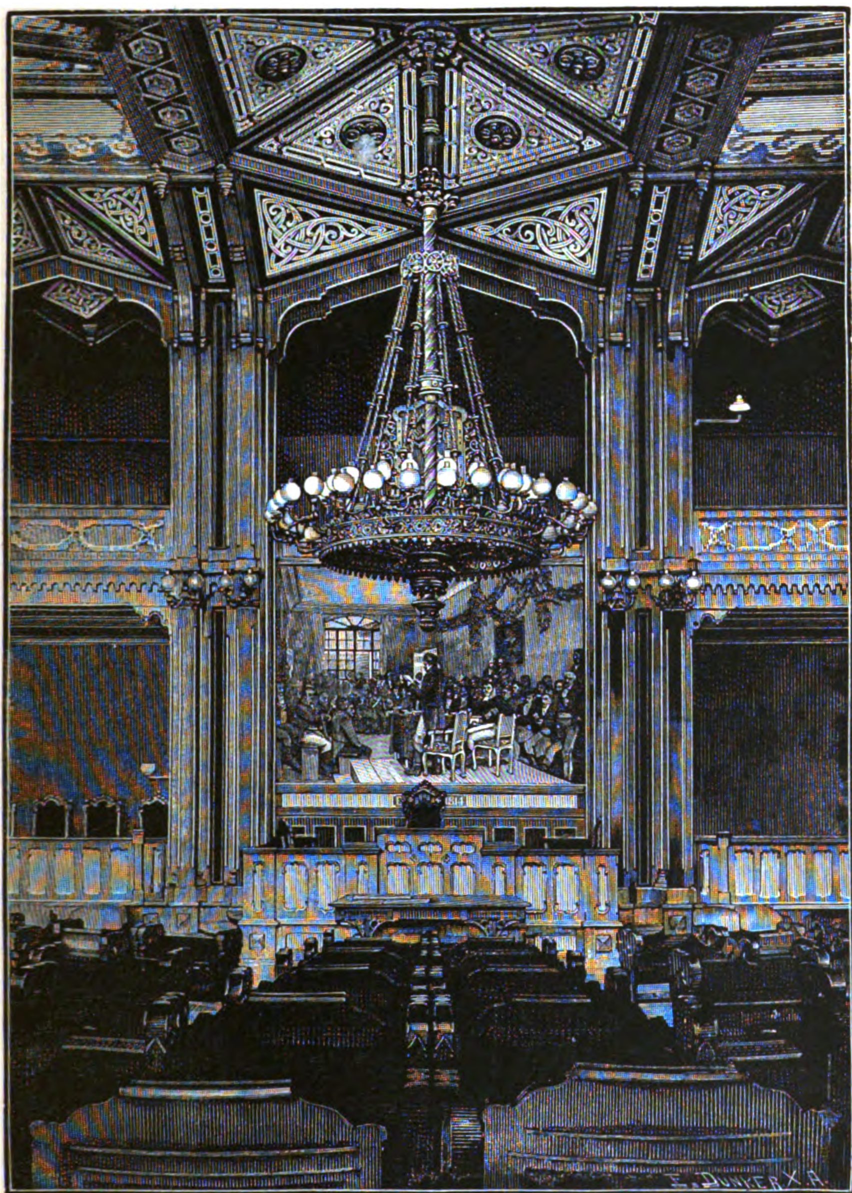
Efter Middagen, da de Deputerede samledes i Kaffestuen, tog Professor Sverdrup fat paa Teis Lundegaard, der for Anledningen havde skraalet som høist op om Sabbatsfreden; Folk mente dog, at det var den lange Vei, han havde til Rigsforsamlingssalen, som sterkest opflammede hans religiøse Nidkjærhed. Men den Gang slap Professoren ikke godt fra sit Forsøg. "Det ved jeg," sagde Teis, "at hverken Guds eller Kongens Lov tillader at arbeide paa Søndagen." "Men ved du da ikke," sagde Sverdrup, "hvad der staar i Bibelen, — hvad Kristus siger?" "Græsk og Latin," sagde Teis, "det maa I forstaa; men kom ikke for at lære mig Kristendom! Hvad Guds Ord siger, det ved jeg nok. Der staar: "Falder din Oxe eller Asen i en Brønd om Søndagen, saa maa du trække dem op. Og er der nu Oxer eller Asener i Rigsforsamlingen, saa skal jeg — her lagde han i en kraftig Ed — nok komme og trække dem ud, om det saa var paa Sabbaten, men ellers ikke."

Søndag den 8de Mai var flere af Rigsforsamlingens Medlemmer tilstede ved Gudstjenesten i Kirken. Prinsregenten spiste Middag hos Professor Leganger, og Kammerherre Anker, som var her tilstede, kom da ogsaa ind paa den foregaaende Dags Tvisteemne og paastod, at det var stridende mod Guds Bud og Kongens at holde Møde om Søndagen.

Om Eftermiddagen Kl. 4 fortsattes Forhandlingerne om Grundloven. Kun fire Deputerede synes at have været fraværende.

§ 51.

"Stats-Raadets Medlemmer og de Embedsmænd, som ere ansatte ved dets Contorer, Gesandter og Consuler, Overøvrigheds-Personer, Regimenters og andre militaire Corpsers Chefer, Commandanter i Fæstninger og Høistbefalende paa Krigsskibe kunne, uden foregaaende Dom, afskediges af Kongen, efterat han derom har hørt Stats-Raadets Betænkning. Hvorvidt Pension bør tilstaaes afskedigede Embedsmænd, afgjøres af det

Storthingssalen i Kristiania med Wergelands Maleri af Rigsforsamlingen paa Eidsvold.

næste Storthing; imidlertid nyde de Totrediedele af deres forhen havte Gage. Andre Embedsmænd maa ei uden Dom afsættes, ei heller imod deres Villie forflyttes".

Heiberg udtalte, at han ei kunde se nogen Grund for, at høiere Embedsmænd uden Dom maatte afskediges, de ringere derimod ikke.*)

Dahl troede, at det høieste, som i denne Henseende burde indrømmes Kongen, var Suspensionsret ogsaa af den Grund, at Pensionisternes Antal paa denne Maade til Skade for Statskassen kunde blive utilbørlig forøget.

Diriks og Sverdrup bemerkede, at Grunden for Bestemmelsen i denne Paragraf fornemmelig var de høiere Embeders Vigtighed og Indflydelse. Der var mange Aarsager, som for Retterne ikke kunde bevises eller antages, som kunde tilraade Fjernelsen af saadanne høie Embedsmænd. Ved at indrømme Kongen Suspensionsret, vilde saaledes intet vindes. Retten til at ind- og afsætte Embedsmænd var en Del af den Kongen tilkommende exekutive Magt; men Komiteen havde dog troet at burde foretage den Indskrænkning, som Paragrafens sidste Del indeholder.

Christie: Kongen bør have den foreslaaede Ret, da det ofte ikke kan vise sig, hvorvidt en Mand er skikket for en høi Post, førend han i nogen Tid har beklædt den, og det var skadeligt, om Kongen siden, naar han oplystes om dette, var nødt til at beholde ham i Embedet. Alder, senere indtruffen Sjæls- eller Legemssvaghed og senere indgaaede Forbindelser kunde ogsaa gjøre en Mand uskikket for en høi Post, uden at de for Retterne kunde bevises som lovlige Aarsager til hans Fjernelse. Selv politiske Forhold kunde raade til Forandring i høie Embeders Bestyrelse. Men da denne Ret var odiøs, holdt han for, at den burde indskrænkes til saa faa Tilfælde som muligt. Han ansaa den saaledes ikke fornøden, hvad de ved Statsraadets Kontorer ansatte Betjente angik, da vedkommende Statsraad maatte være ansvarlig for deres Handlinger; med Hensyn paa Regimenters og andre militære Korpsers Chefer kunde disse forflyttes, og de Høistkommanderende paa Krigsskibe, der kun midlertidig gjorde Tjeneste, kunde kaldes tilbage fra denne uden derfor at sættes ud af sin Stilling.

Hegermann ytrede over for Dahls Bemerkninger, at han foretrak at meddeles Afsked i Naade fra sit Embede fremfor at suspenderes.

Holck:

"Den Mand, som har opofret sit hele Livs Kraft i Fædrelandets Tjeneste, har dog vel det billigste og mest ubetingede Krav paa fremtidig Understøttelse, naar Alder og Mangel paa fysiske Kræfter nøder ham til at træde ud af sin Virkekreds. Er det da billigt, er det retfærdigt, at en saadan tro Statens Tjener skulde i en Tid af flere Aar leve i ængstelig Uvished, om og hvormeget hans Medborgere vilde unde ham til et ofte kummerligt Livs Vedlige-

*) "Det synes mig besynderligt," sagde Heiberg, "at naar jeg bliver Overøvrighed o. s. v.; men saa længe jeg er Underøvrighed o. s. v." Man vidste, at han søgte Stavanger Amtmandsembede, og Leiligheden til underhaanden at sige Vittigheder blev strax greben.

holdelse? Er den Maade, hvorpaa § 51 bestemmer, at saadant skal ske, Sikkerhed nok for ham? Her skal 100 eller flere Mennesker, som maaske for første Gang hører hans Navn nævne, bestemme hans og Families Skjæbne! Hvorledes skulde Pluraliteten af disse ved at fastsætte hans Pension kunne tage Hensyn til hans større eller mindre Fortjenester? Hvorledes skal disse vide hans større eller mindre Trang, — naar de — som næsten altid maa blive Tilfældet i et Land af Norges Vidtløftighed — aldeles ikke har kjendt ham? Her synes dog visselig en Forandring nødvendig, og jeg vover derfor at foreslaa:

"At Pensioner for Embedsmænd, der formedelst Alder eller Svaghed ikke længere kan tjene, maatte overlades Kongen og Statsraadet at bestemme, med Hensyn til Enhvers større eller mindre Fortjenester og Trang."

Kun bør Konstitutionen i mine Tanker fastsætte, at Pensionen i intet Tilfælde — uden Storthingets Samtykke — maa overstige, hvad den afgaaende har havt i Gage; ligesom Storthinget bør være berettiget til at undersøge og derefter foreslaa, hvorvidt Pensionisten kunde være at bruge i en anden Embedsstilling, og Pensionen muligen saaledes spares.

Det er Pligt — ja hellig Pligt — for Fyrsten at skaffe sig enten direkte eller indirekte Kundskab om sine Embedsmænds personlige Fortjenester og deres Vilkaar, men det kan ingenlunde være Pligt for Folket, ligesom det i sig selv vilde blive disse umuligt."

Diriks bemerkede, at man havde frygtet for at indrømme Kongen Ret til at betynge Statskassen med mange og høie Pensioner. Han fandt derfor Holcks Forslag uantageligt. Desuden angik Bestemmelsen i denne Paragraf ikke Pensioner i Almindelighed, men kun saadanne Tilfælde, hvor Kongen uden Lov og Dom afskedigede Embedsmænd. For at tydeliggjøre dette vilde han derfor foreslaa Ordene "de saaledes" indskudte foran "afskedigede" i anden Passus. Forøvrigt skulde han bemerke, at der gaves Midler til at skaane Staten for høie Pensioner til saadanne afskedigede Embedsmænd, da disse kunde indsættes i andre Embeder, for hvilke de bedre kunde passe.

Grøgaard mente, at dette vel ikke altid lod sig gjøre uden Skade. Han havde kjendt en fornem Mand, som havde været forflyttet til tre store Embeder, men som rent ud sagt var et stort Svinebæst.

Holck og Heidmann mente, at Kongen burde som Høistbefalende til Lands og Vands kunne afskedige Officerer af Land- og Søetaten efter Forgodtbefindende, og ligeledes, at han burde kunne forflytte en Officer mod hans Villie fra et Regiment til et andet.

Ved Afstemning blev det med 58 Stemmer mod 50 besluttet, at Paragrafen skulde forandres.

Første Passus bifaldtes med Hensyn til Overøvrighedspersoner med 71 Stemmer mod 37. I Anledning af en under Debatten fremført Tvivl om, hvorvidt Biskoper kunde regnes til Overøvrighedspersoner, blev der foran det sidstnævnte Ord enstemmig besluttet indskudt "civile og geistlige." For de øvrige her nævnte Embedsmænds Vedkommende var Beslutningen næsten enstemmig.

De to øvrige Passusser bifaldtes enstemmig med den af Diriks foreslaaede Forandring*).

§ 52.

"Saasnart Thronarvingen har fyldt sit attende Aar, er han berettiget til at tage Sæde i Stats-Raadet, dog uden Stemme eller Ansvar."

Koren bemerkede, at Paragrafens Bestemmelse ogsaa burde gjælde den mindreaarige Konge.

Diriks udtalte, at den mindreaarige Konge havde større Ret end Thronarvingen, og det var en Selvfølge, at den, der havde den større Ret, tillige maatte have den mindre.

Paragrafen blev derefter enstemmig vedtagen overensstemmende med Indstillingen**).

§ 53.

"Norsk Borger er, efterat have svoret Constitutionen, Enhver, der har fyldt det 18de Aar, taler Landets Sprog, enten er indfødt af norske Forældre eller har været bosat i Riget i fem Aar. De Fremmede, som nu ere bosatte i Riget og sværge Constitutionen, samt de nu ansatte Embedsmænd ansees for Norske Borgere."

Det af Stabell ved § 39 fremsatte Forslag og § 60 efter Weidemanns Forslag oplæstes.

Bryn:

"Norge og Danmark udgjorde en Stat, et moralsk Legeme, der for alle indvortes og udvortes Anliggender skulde have fælles Interesse. Ikke desmindre blev Norges Tarv i mange og de vigtigste Henseender forsømt og tilsidesat.

Norges Sønner maatte ikke fuldende deres videnskabelige Opdragelse i Fødelandet selv; thi dette blev længe, uagtet Nordmandens gjentagne Røst, negtet et Universitet.

Nye Nærings- og Industrigrene, Handel og Skibsfart maatte ikke udbredes her; thi Danmark vilde beholde og beholdt alle saadanne mulige Fordele for sig selv.

Nordmændenes private Sager og Anliggender, saavelsom hvad der angik det offentlige, blev i Almindelighed behandlede langsomt og med Ligegyldighed, eller tildels uden Afgjørelse henlagte.

Spørger man nu efter Aarsagen, maa denne, efter min Formening, unegteligen fornemmelig søges deri, at Nordmænd kun saare sjelden havde Adgang til Statens vigtigste Embeder. Regjeringskollegierne og de fleste civile og geistlige Overøvrighedsposter i Norge selv har været besatte med danske eller Udlændinge, der manglede saavel den fornødne lokale Kundskab som den Hengivenhed for Landet, der skulde indgyde dem Kraft og Varme til at tale og befordre enhver Sag, ethvert Anliggende til dets Vel. Det er naturligt, at Udlændingerne langtfra nærer den Grad af Kjærlighed for det Land, han er indflyttet i, som den, dets indfødte Borgere indsuger med Modermelken.

*) Svarer til § 22 i den redigerede Grundlov.

**) Udkastets § 52 svarer til § 37 i den redigerede Grundlov.

Hos Udlændingen maatte man tillige med Føie befrygte en Interesse for hans eget Fødeland, der kunde have en skadelig Indflydelse med Hensyn til hans Stilling som Embedsmand der, hvor han i saadan Kvalitet virkede, især naar han beklædte et af Statens vigtigste Embeder. Den lille Stat, vi nu danner os, vil neppe have flere Embeder at bortgive, end der kan besættes med dens egne indfødte Sønner, og disse bør da ikke fortrænges af nogen Udlænding. Det vilde se skralt ud med Norges Selvstændighed, naar det ikke skulde have Evne til at fuldstændiggjøre og vedligeholde det Universitet, Norge omsider har faaet i sit Skjød, og hvormed Landets egne indfødte Sønner kunde dannes til duelige Statsborgere, i hvilketsomhelst Fag der maatte tilbydes dem at gjøre deres Fædreland Nytte og Gavn; men da der, formedelst Universitetets nylig begyndte Virksomhed, sandsynligvis vil medgaa lang Tid, inden duelige Subjekter derfra kunne erholdes til Professorer og Læger, saa maatte der i Henseende til dem gjøres en nødvendig Undtagelse.

Paa disse Grunde og i Henhold til dem, Provst Stabell igaar fremførte ved sin Motion i Anledning af den 39. §, vover jeg, paa egne og mine Kommitenteres Vegne at foreslaa følgende Tillæg til § 53 ved dens Slutning:

Dog skal ingen Udlænding, under Navn af norsk Borger, og enten han har opholdt sig længe eller kort i Norge, men alene norske Indfødte, og de, der er fødte af norske Forældre, der enten nu opholder sig, eller efterlader sig Eiendomme og Besiddelser i Norge, have Adgang til Statens offentlige Embeder, undtagne Professorer og Læger, hvortil Udlændinge maa beskikkes, saalænge de tilkommende Storthing eller lovgivende Repræsentant-Forsamlinger finder saadan Undtagelse nødvendig og passende."

Jakob Aall:

"Omendskjønt de Grunde, som et af Forsamlingens ærede Medlemmer har fremsat for Indførelsen af Indfødsretten i Landet, er meget vigtige, saa tillader jeg mig dog at tro, at dette Forslag antaget som en Lov i vores Konstitution, der strax blev sat i Kraft, ikke vilde være passende til Landets nærværende Forfatning. Nye Staters Organisationer er forbundne med de største Vanskeligheder. Mange og forskjellige Talenter behøves for at udarbeide en ny Lovgivning for Staten, passende til Landets Tarv og til at udføre den foreskrevne Norm paa en for Samfundet gavnlig Maade. Fornemmeligen maa dette være Tilfældet, naar Forskjellen mellem det gamle og det nye er saa stor som i vor Stat, og naar Overgangen fra en aldeles Udelukkelse fra alt Regjeringsvæsen til Deltagelse i de fleste Grene af Statsbestyrelsen er saa bestemt og sker saa pludselig som her. Jeg ved saa vel, at Norge ikke viger for de fleste andre Lande i almindelig Kultur. Min Agtelse for denne har jeg havt Leilighed til at lægge for Dagen. Men jeg tilføier frimodigen, at den videnskabelige Dannelse ikke er stor i Landet, ikke har kunnet være det, fordi ingen Høiskole hidtil var i Norge. Efter min Overbevisning kan Norge altsaa ikke vente i sit eget Skjød og iblandt sine egne Sønner at finde alle de videnskabeligen dannede Mænd, som behøves for at ordne vor Lovgivning og for at besætte værdigen de Embeder, som kræver Talenter, hvilke Nordmænd hidtil sjelden havde Leilighed til at uddanne. Man berøve Landet de danske Mænd, som nu findes iblandt os, og man vil vanskeligen kunne erstatte deres Savn! Tvende Stater, som i flere Aarhundreder var forenede, er blevne adskilte fra hinanden. Det politiske Baand sønderreves, de borgerlige Forbindelser vedbliver. Den danske og norske Nation er i den Henseende

saa noie forbundne, at Loven ikke uden at frembringe den smerteligste Forvirring kan sønderrive Forbindelsen. Jeg dadler ikke den danske Regjerings Fremgangsmaade mod Norge; thi jeg betragter ikke denne Sag i det samme Lys, som de fleste af mine Medborgere; men i hvad endog den danske Regjering kan have forbrudt mod Norge, det danske Folk har ingen Del deri. Nordmænd ynkedes stedse paa Danmarks Sletter; man læse Bekræftelsen deraf i disse Trængsels og Gjenvordigheds Dage! I denne Forsamling er maaske saa kultiverede Mænd, som jo er bundne til danske Familier med Kjærligheds, Venskabs og modtagne Velgjerningers ømme Baand.

Det strider derfor mod min Følelse at samtykke i en Lov, som kunde berøve Landet en stor Del af dets hæderværdige Indbyggere, og som kunde hindre danske Mænd, der ønskede enten af Agtelse for os eller formedelst Familieforbindelse at dele Skjæbne med os, fra at søge vort Land, naar de berøvede dem eller deres Børn Adgang til Embeder, eller naar dette blev altfor vanskeligt. Thi formener jeg, at de Bestemmelser, som 53de § indeholder, ei bør forandres".

Jørgen Aall:

"Jeg udbeder mig den ærede Rigsforsamlings Skaansomhed, om jeg ved denne Leilighed, da danskfødte Mænd, som ei nu er i Norge, mestendels er udelukkede fra Adgang til at søge Embeder i dette Land, ofrer Venskab en Erindring. Skulde enhver dansk Embedsmand, der har været i Fortiden Embedsmand i Norge og har ægtet et Fruentimmer, der er norsk af Fødsel, ifølge § 39 og § 53 af Konstitutionen vorde forment at søge Adgang til Statens Embeder? Er det, fra enhver Synspunkt betragtet, en ei mindre klog end nødvendig Forholdsregel for den norske Nation, just i det den stræber at lægge Grundstenen for en varig Selvstændigheds Bygning, at lukke saa megen fremmed Oplysning ude, og tro, at dens eget Lys ei behøver at laane Forøgelse i sin Glands hos andre? Jeg foreslaar, at danske Embedsmænd, der for har været Embedsmænd i Norge og har indladt sig i Ægteskab med en Kvinde, der er norsk af Fødsel, maa betragtes som norske Borgere og have Adgang til at søge Embeder i Norge, hvis de inden en vis fastsat Tidspunkt, f. Ex. af 3 Aar, fremsender deres Ansøgninger til saadanne Embeders Erholdelse".

Midelfart:

"Der er i denne Forsamling gjort det Forslag, at alle norske Embeder for Eftertiden paa nogle meget faa nær skal alene besættes af norskfødte. Uagtet jeg frygter for at faa de fleste mod mig, vover jeg dog, fordi Pligt byder mig at tale, hvad jeg anser for Sandhed, at fremsætte den Formening, at dette Forslag, ifald det ubetinget antages, vilde, idetmindste i det første Decennium, vorde til Skade for Norge. Det paaligger mig at bevise denne Paastand. Landet savner det nødvendige Antal duelige Subjekter til at besætte dets Embeder. Efter den løse Kalkul, jeg uden Bøger og Hjælpemidler har kunnet gjøre, udfordres aarlig idetmindste 40 juridiske og theologiske Kandidater, hvilke Norges Universitet sikkert ei i de første 10 Aar kan fremskaffe. Neppe er i de sidste Aar fra Norges Kathedralskoler nogensinde til Universiteterne dimitterede flere end 25 unge Studerende. At deres Antal ei hastigen betydeligt vil forøges, kan man med temmelig Grund antage. Embedsmændenes hæse Raab om Mangel paa Udkomme, der lyder over det hele Land, maa sikkerlig afskrække Forældre fra at lade deres Børn studere, om end ei allerede de store Bekostninger, som herved er forbundne, dertil var tilstrækkelige. Skal det gjorte Forslag vorde Lov, maa efter min Formening et af to indtræffe,

enten at Mangel paa duelige Subjekter tvinger vor tilkommende Konge til at gjøre Brud i Konstitutionen, eller at Landet fyldes med aldeles uduelige Embedsmænd. Det er Statens Borgere overmaade vigtigt, at Landets Embeder besættes med duelige og retskafne Mænd; det er dem meget mindre vigtigt, blandt hvilket Folk de er fødte, som styrer dem med Held og Visdom. Aarsagen, hvorfor de fleste Nationer med Afsky har betragtet Fremmedes Indtrængen, er, foruden daarlig national Stolthed, at de bliver selv fortrængte fra Poster, de ligesaa godt, ja endog bedre skulde have beklædt, og at de af Udlændinge, der hverken kjendte deres Sprog eller Sæder, blev foragtede, ja ofte mishandlede. Det første kan i en Række af Aar ei vorde Tilfældet hos os, da vi notorisk ei har et tilstrækkeligt Antal duelige Subjekter til vore Embeders Besættelse; ligesaalidt har vi og Aarsag til at frygte for det sidste. Rimeligvis vil vi hente de Embedsmænd, vi mangler, fra Danmark; dets Folk har Sprog og Sæder fælles med os; det har altid havt Agtelse for Nordmanden; kun dets Regjering har til egen og vor Ulykke undertiden miskjendt vort Folk. Er end det danske og norske Folk nu adskilt, der bor dog intet Had i Nationernes Hjerter til hinanden. Ei har vi voldsomt løsrevet os. Mange iblandt os mindes de Dage, der tilbragtes paa Danmarks Sletter, som Livets lykkeligste; og mangen dansk kaster længselsfuldt Blik hen mod vore Klipper. Hvorfor skulde vi tilspærre ham som Embedsmand Adgangen til dem? At der er en større Masse af Kundskaber i danske end norske Hoveder, kan vi vel ei negte; hvorfor da ei benytte os af dem, naar vi behøver dem? Man misforstaa mig ei. Jeg er af mit inderste Hjerte norsksindet, og jeg anser en Forbindelse med Danmark som et Onde, men jeg anser det som nødvendigt for mit Folks Lykke, at danske gives Adgang til Embeder, som vi ei selv formaar at besætte. Norge har for nærværende flere Embeder end Mænd til disses Besættelse; det modsatte er Tilfældet med Danmark. Skulde det være uklogt ved vort forrige Søsterriges Overflod at afhjælpe vor Mangel? Jeg foreslaar derfor: a) at Indfødsret i de første 10 Aar ikke vorder etableret; b) at de danske, der ved vort Universitet har aflagt Prøve paa Kundskab og Duelighed, tilstedes Adgang til Norges Embeder".

Dahl anførte, at Mangelen i de første Aar paa duelige Embedsmænd vistnok vilde blive afhjulpen derigjennem, at mange duelige Nordmænd nu vilde vende tilbage fra Danmark.

Sverdrup udtalte, at man med Hensyn til Videnskaberne ansaa enhver Videnskabsmand, hvor han end maatte høre hjemme, som henhørende til en fælles Republik, og at der til Besættelse af Lærerpladsene ved Universitetet nødvendigvis udfordredes fremmede Lærde. Af Embeder, der skulde besættes med examinerede Mænd, var der i Norge omtrent 1200. Antog man nu efter almindelige Mortalitetsberegninger, at af disse Embeder 4 pCt. aarlig blev ledige ved Dødsfald, udfordredes der til deres Besættelse aarlig 48 examinerede. I mange Aar var der nu fra Kjøbenhavns Universitet aarlig kun udexamineret 18—24, og til det norske Universitet havde der forrige Aar kun meldt sig 17 Kandidater. Det vilde derfor i de første Aar vistnok være nødvendigt, at Danske og Fremmede fik Adgang til norske Embeder.

Christie gjorde opmerksom paa, at der blandt de 1200 Embeder var mange, hvortil der ikke behøvedes Embedsexamen eller akademisk Dannelse.

Wergeland:

"Mig synes D'Hrr. Provst Stabell og Sorenskriver Bryn har talt Sandhedens Sprog. Lad os for Alting ikke aabne hver Udlænding ubetinget Adgang til Landets Embeder. Det vil fortryde os, snarlig fortryde os. Den Landsherlighed, vi to Aar tilbage erhvervede, og den end større nationale Herlighed, vi i dette merkelige Aar har erhvervet eller skal erhverve, vil begge derved gaa tilgrunde. Universitetet vil falde, Selvstændigheden vil blive til Intet. Med os og Riget er det i denne Tid saa bevendt, at det vilde fast være et Vidunder, om det ikke skede. Forældre begyndte at glæde sig, unge Studenter begyndte med dobbelt Flid at arbeide, tilskyndede af et lokkende Haab om, at endelig Landets Embeder skulde forbeholdes Landets Børn, og at Norge endelig skulde styre sig selv ved Mænd, baarne, opdragne, oplærte i eget Skjød. Nu er denne Glæde, dette Haab forbi. Hvorledes kan det norske Universitet bestaa, naar Kjøbenhavns talrige Kandidater skal dele med sammes saa Studerende de faa Norges Embeder, uden at disse nød samme Rettigheder i Danmark, hvilket vilde opvække Europas Forundring og Ringeagt. Det var uhørt, at en fremmed Undersaat, strax han satte sin Fod i Landet, nød lige Ret med Landets aktive Borgere. Landet vilde oversvømmes af Fremmede, hvis Hjerte ei var fæstet til det, og disse vilde gjøre Tabet af vor politiske Uafhængighed desto lettere, om ikke Selvstændighed med Rette kan ansees for tabt hos et Folk, som styres af Fremmede og selv er lutter adlydende. Vi var da i deres Vold, som regjerte os. Halvdelen af Storthinget vilde blive Fremmede. For at komme til et Embede maatte de Indfødte smigre Regjeringen og trænge sig frem i Klyngen af Fremmede. Naar Regjeringen direkte kan indkalde Fremmede til Universiteterne og til Skolerne, samt til Fysikaterne, saa vil der nok findes Indfødte til de øvrige Embeder. I Norge gives adskillige ubefordrede Kandidater, i Danmark endnu flere, som vist ikke vil mangle at komme, saafremt de ser Embeder i Fædrelandet aabne eller de indkaldes. Imidlertid tiltager de Studerendes Tal i Skolerne, flere Skoler anlægges, Universitetets Borgerskab vorder talrigere og fylder Embederne med Indfødte, Oplyste og Duelige. Norge regjerer sig selv. Norge bliver norsk, og Selvstændighedens Gran skyder sit Spyd stolt i Skyerne."

Weidemann foreslog som Tillæg til sit Udkasts § 60, litr. c, første Passus, at der efter Ordene "til Landet" skulde indskydes "deres Livsarvinger".

Bendeke udtalte sig for Paragrafen.

Da nu Meningerne i denne Sag stod saa skarpt mod hinanden, foreslog Fabricius, at de fremsatte Forslag skulde oversendes Konstitutionskomiteen, der skulde anmodes om at tage Sagen under fornyet Overveielse og derefter fremkomme med nyt Forslag derom.

Dette Forslag, der støttedes af Diriks, blev enstemmig vedtaget.

§ 54.

"Stemmeberettigede ere kun de norske Borgere, som have fyldt 25 Aar. Derfra undtages: 1) De, der nyde Understøttelse af Fattigvæsenet; 2) Tjenestetyende og de, som blot leve af Dagarbeide; 3) Haandværkssvende og Drenge; 4) Fabrik-Arbeidere og Huusmænd, som ikke eie deres paaboende Pladser; 5) Matroser og Soldater, som ikke have faste Eiendomme."

Vendeke:

"Norge kan, som noksom bekjendt, ikke regnes blandt de formuende Stater; det er derfor af megen Vigtighed, at ingen overflødig Udgift paalægges Staten. Dette tror jeg dog at ville ske, naar alle 25 Aar gamle Borgere skulde være stemmeberettigede, som ikke i denne §. derfra udtrykkelig er undtagne; thi da vilde Antallet paa Deputerede til Storthinget, efter min Formening, blive større, end fornødent gjøres, og Staten saaledes bebyrdes med en overflødig Udgift for disses Reise til og fra Storthinget, samt for deres Diæt.

I de Egne af Norge, hvortil jeg har det meste Bekjendtskab, er det en almindelig Skik, at Gaardmænd, ofte i en endnu usvækket Alder, afstaar deres Gaarde til en af deres Børn, og forbeholder sig et Føderaad af Gaarden for Livstid; deres øvrige Dage henbringer de da i Rolighed, ja næsten i Ørkesløshed, og bidrager lidet eller intet til Statens Tarv.

Gaardmænds voxne Sønner tager sjelden eller aldrig Tjeneste hos andre, men forbliver hjemme hos sine Forældre eller Slægt, indtil de ved Kjøb eller Giftermaal kan komme til en Eiendom. Imidlertid ernærer de sig, som de bedst kan, som oftest ved Landprang; de er saaledes mere skadelige end nyttige Borgere.

Overalt paa Landet gives en hel Del Haandværkere af alle Slags, som ikke kan regnes til Svende, da de ei arbeider under nogen Mester, men ofte selv bringer Drenge med sig, og vil derfor ansees for Mestere, hvor lidet deres Arbeide end berettiger dem dertil.

Skulde nu disse 3de Klasser Mennesker være stemmeberettigede, vilde Antallet paa Valgmænd, følgelig ogsaa paa Deputerede til Storthinget, forøges, og det maaske mere til Skade end Gavn.

Min Formening er derfor, at paa Landet skulde ene følgende norske Borgere være stemmeberettigede:

1) Statens Embedsmænd af alle 3de Stænder;
2) Alle, som besidder og bruger matrikuleret Jord, enten som Eiendom eller Bygsel.

I Henseende til Kjøbstæderne formener jeg ogsaa, at kun Embedsmænd og de, der har taget Borgerskab og svarer Skatter og offentlige Tyngder, skal være stemmeberettigede. Naar dette antages, vil, efter et løst Overslag, Antallet paa samtlige Deputerede til Storthinget beløbe til 100 til 130 Personer, som synes at være fuldkommen tilstrækkeligt baade i Henseende til de Forretninger, de har at udføre, som i Henseende til den lidet folkerige Stat, de skal repræsentere".

Christie fremsatte følgende Forslag:

"Som Stemmeberettigede maatte ikkun ansees de norske Borgere over 25 Aars Alder, som paa Landet eier Jordegods og tillige bruger det, eller bruger Jordegods som Leilændinge paa Livstid eller som Arvefæstere, og i Kjøbstæderne de, som har svoret Borgerskab, de, som der eier Huse af en vis Værdi (f. Ex. 500 Sølvdalere) saavelsom i Almindelighed Embedsmænd, Pensionister og de, som bevisligen har 400 Sølvdalere i fast aarlig Indkomst, uden at den er temporær Løn af privat Mand; og at iøvrigt Undtagelserne efter Udkastet maatte udgaa".

Diriks*) troede, at de, som havde Jord i Bygsel for flere Aar, om

*) Bryn henfører Ytringen, som han tillægger Lensmand Apenes, til den følgende Dags Debat om Paragrafen.

ei paa Livstid, ogsaa burde have Stemmeret. Ellers vilde alle Bønderne i Larviks Grevskab, der kun havde bygslet paa 6 Aar, gaa glip af Stemmeret.

Lysgaard vilde, at ogsaa Føderaadsmænd skulde have Stemmeret.

Efter nogen yderligere Debat blev det vedtaget, at ogsaa de ved denne Paragraf fremkomne Forslag skulde oversendes Konstitutionskomiteen til fornyet Indstilling.

"Der er ingen Velsignelse ved Søndagsarbeide", sagde en Bondemand til Presten Grøgaard, idet de gik fra Kirken til Rigsforsamlingssalen, og flere tænkte vistnok det samme ved at se Resultaterne af Søndagens Eftermiddagsarbeide.

Den næste Morgen maatte Konstitutionskomiteens Medlemmer tidlig afsted for at faa en Indstilling istand angaaende de to Poster, som var den tilstillede til Overveielse, og først Kl. 12 tog Rigsforsamlingens Forhandlinger sin Begyndelse.

Med Hensyn til de i Anledning af § 53 indkomne Forslag indstillede Komiteen, at den hele Paragraf skulde udgaa, derimod skulde § 39 erholde følgende nye Redaktion:

"Kongen vælger og beskikker, efterat have hørt sit Statsraad, alle geistlige, civile og militære Embedsmænd. Til Embeder i Staten skulle alene udnævnes de norske Borgere, som bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion, have svoret Konstitutionen Troskab og tale Landets Sprog, samt

a) ere fødte i Riget af Forældre, der da var Statens Undersaatter, eller

b) ere fødte i fremmede Lande af Norske Forældre, som paa den Tid ikke vare en anden Stats Undersaatter, eller

c) som nu have stadigt Ophold i Riget, eller

d) som herefter opholde sig der i 10 Aar, eller

e) som af Storthinget vorde naturaliserede. Dog kunne Fremmede beskikkes til Professorer, Lærere ved lærde Skoler, Læger og Konsuler paa fremmede Steder. De Kongl. Prindser maa ei beklæde civile Embeder."

Der blev enstemmig besluttet, at § 53 skulde udgaa.

Den nye § 39 bifaldtes til og med litr. b.

Ved litr. c. ytrede Bryn følgende:

"I Anledning af de igaar fremførte Forsvar for Udlændinges, især danskes Antagelse til Embeder i Norge, maatte det være mig tilladt at erindre følgende, for at følge min Overbevisning og være min Fuldmagt tro.

Jeg kan fremdeles ikke bifalde, at Udlændinge tilstedes Adgang til Statens offentlige Embeder, undtagen som Professorer og Læger, saalænge der er Mangel paa duelige Subjekter dertil i Fødelandet selv, og denne Mangel altsaa gjør det nødvendigt.

Nødvendigheden af at besætte andre geistlige og verdslige Embeder med nogen Udlænding eller Dansk (hvilken sidste Benævnelse nu, efterat det dansk-norske Baand er løst, er aldeles synonym med den af Udlænding, og synes ikke at berettige til noget Fortrin her), formaar jeg ikke at indse, endog efter den Kalkul, Professor Sverdrup igaar fremsatte over den aarlige Mortalitet blandt Embedsklassen og de fra det danske Universitet i de seneste Aar dimitterede norske Studerendes Antal.

Naar man havde en Fortegnelse over de i Norge værende Kandidater, danske Jurister, personelle Kapellaner og overflødige Sagførere, og de Nordmænd, som af Nødvendighed findes i Kjøbenhavn ved Kollegierne, ved Universitetet, ved Sollicitant-Gangene, og som alle vistnok nu skynder sig tilbage til deres kjære Fødeland, vilde man udentvivl finde Antallet saa stort, at en aldeles udenfor den naturlige Orden utænkelig Mortalitet maatte indtræffe blandt Embedsklassen, naar de vakante Pladser ikke skulde kunne besættes med indfødte Nordmænd i de første 5—10 og flere Aar, medens det norske Universitet ogsaa leverer sine Bidrag af duelige Kandidater dertil, hvis Antal hvert Aar maa antages at blive forøget i passende Forhold til de i Embedsklassen indtræffende Vakancer, især naar Forældre kan være forvissede om, at deres Børn, efter at have fuldendt en kostbar videnskabelig Opdragelse, ikke vilde blive fortrængte af Udlændinge, idet de søger at komme i Statens Tjeneste — en Visshed, der vilde opmuntre Forældre til at anvende alt muligt paa en saadan Opdragelse for deres Børn, istedetfor at det modsatte ofte kunde sætte dem i ængstelig Uvisshed om, hvortil de skulde emploieres.

Man har ogsaa Føie til herefter at regne paa et større Antal Studerende ved det norske Universitet, end der i de seneste Aar var ved det danske; thi hvor faa havde Evne til i saa skrækkelig kostbare Tider at holde deres Børn der.

At Norge fik mange særdeles agtværdige og duelige danske Embedsmænd, medens hin Forening fandt Sted, var naturligt, thi vi havde da en Interesse, vi flyttede sammen som Brødre; men nu, da Slægtskabet ganske er ophørt, da Norge faar en fra Danmarks aldeles forskjellig Regjerings-Forfatning og nye Love, tror jeg, det vilde blive et saare sjeldent Tilfælde, at en dansk, som der var noget ved, vilde forlade sit Fædreland og flytte til et saa fattigt Land, som Norge i de første Generationer vistnok bliver; men saadanne, der fandt sig forlegne i deres eget Fødeland, og vandrede ud blot for at søge Ophold andre Steder, ikke for at berige disse med Kundskaber og andre gavnlige Egenskaber, saadanne, tror jeg nok, vi kunde faa en Mængde af.

Den igaar tillige fremsatte Grund, at en dansk Embedsmand kunde, formedelst Giftermaal med et norsk Fruentimmer, ønske sig ansat i Norge, kan neppe her komme i Betragtning, da den har en fra Statens altfor egen Interesse, og Tilfældet desuden vilde blive sjeldent, saameget mere, som Kvinden ordentligvis flytter til Manden, og ikke omvendt.

Provst Midelfarts Omsorg for Oplysnings Udbredelse, formener jeg, opnaaes ved den Undtagelse, der er foreslaaet i Henseende til Professorer og Læger. De, der ellers søger Embeder, har desuden i Almindelighed ikke lagt Vind paa andet end det nødvendige Brødstudium, og udretter, endog med flere Kundskaber, ikke andet eller mere, end deres Embedspligter ligefrem medfører.

Jeg øiner ingen Grund til at antage, at Landet skulde udsættes for at faa et mindre Antal af fremmede Fabrikanter og deslige, fordi Adgangen blev tillukket for Udlændinge til Statens Embeder, da det sidste vel ikke kan have mindste Indflydelse paa det første.

Man kan ei heller ved saadan Udelukkelse beskyldes for Mangel paa Humanitet mod Udlændingen; thi en Humanitet mod denne, med Tilsidesættelse af vore Medborgeres større Rettigheder, vilde medføre en altfor stor Inhumanitet mod disse.

Jeg forudskikkede igaar en kort Skildring af den danske Regjering i Norge. Skulde vi nu faa danske Statsraaader, danske Overøvrigheder, kom vi under en Slags dansk Regjering, som vi ikke behøver.

Skal vi være selvstændige, bør vi søge at være det tilgavns, og ikke lade os regjere og kommandere af Udlændinge.

Forøvrigt kan jeg ikke andet end være af den Formening, at de i Norge nuværende danske Embedsmænd, der sværger Konstitutionen og ikke har været antagne siden 19de Februar dette Aar, bør anses og for dem selv og deres Børn nyde samme Rettigheder som norske, saafremt de fremdeles forbliver i og ikke udflytter af Landet."

Weidemann udviklede i et kraftigt, skrevet Foredrag det unødvendige og skadelige i at besætte Landets Embeder med Fremmede og bemerkede særlig, man ei burde tage Mænd ind fra Danmark til Embeder i Norge, da den danske Regjering herefter vist ikke vilde ansætte Nordmænd i Embeder i Danmark. Norge havde aldrig havt Fordel af, at Fremmede var foretrukne for dets egne Sønner i denne Henseende. For ikke at tale om de unge og uerfarne danske Adelsmænd, som befordredes til Stiftamtmænd og Amtmænd, maatte det være enhver Nordmand alt andet end glædeligt at se Tyskere som Oberster, hollandske Kaperkapteiner indsatte i gode Rettens Betjeninger og tyske Barbersvende befordrede til Landets vigtigste Embeder. Fortjente Mænd, som var Medlemmer af denne Forsamling, var derimod blevne ligesom forviste til Embeder i de fjerneste Polaregne*). Han var af den Mening, at i Fremtiden burde Fremmede være aldeles udelukkede fra Embeder, og Storthinget burde ikke kunne naturalisere saadanne. Forsaavidt litr. c. i Komiteens nye Indstilling maatte bifaldes, vilde han foreslaa følgende Tillæg: "og have aflagt den Ed, at hævde Norges Selvstændighed." Som Grund hertil anførte han, at han kjendte dem, der endnu ikke havde villet aflægge denne Ed og blot lurede paa, hvorvidt Norge kunde hævde sin Selvstændighed, for da efter Tidsomstændighederne at kunne tage det Parti, som passede dem bedst.

Diriks udtalte, at hvis dette Forslag ubetinget skulde bifaldes, vilde en hel Del danske Borgere, som ikke vare Embedsmænd og derfor ikke engang havde anset det passende at aflægge Eden, blive udelukkede. Han foreslog derfor følgende Modifikation: "og ikke have vægret sig ved at aflægge" o. s. v.

Ved Voteringen blev litr. c. med det saaledes modificerede Tillæg bifaldt med 84 Stemmer mod 26, litr. d. med 72 Stemmer mod 36 og Resten af Paragrafen enstemmig).**

Konstitutionskomiteen havde angaaende de i Anledning af § 54 indkomne Forslag indstillet følgende Ændringsforslag:

*) Hermed sigtede Taleren til Rein, der havde maattet tage til Takke med Kautokeino Prestekald, hvis ikke Generalauditør O. C. Wessel havde givet ham Skjeberg Kald, hvortil han havde Kaldsret.

**) Sign. § 21 og § 93 i den redigerede Grundlov.

"Stemmeberettigede ere kun de Norske Borgere, som have fyldt 25 Aar, have været bosatte i Landet i 5 Aar og enten

a) ere eller have været Embedsmænd,

b) paa Landet eie eller bruge matrikuleret Jord,

c) i Kjøb- og Ladestæder svare borgerlige Tyngder, eller eie Gaard og Grund af Værdie i det mindste 300 Rbdr. S. V".

Christie optog sit Forslag fra den foregaaende Dag.

Falsen mente, at der i Stedet for Ordene "matrikuleret Jord" burde sættes Skyld af bestemt Størrelse, t. Ex. 3 L℔ Tunge.

I samme Retning udtalte Diriks sig, medens Floer m. fl. erklærede sig herimod af Hensyn til Norges høist urigtige Skyldsætning; mangen Gaardpart paa 1 eller 2 L℔ var større end en Gaard paa 1 Sk℔. I Rørostrakten havde saaledes fire store Gaarde en samlet Skyld af 6 Mark, d. e. Sjetteparten af et Sk℔ Tunge.

Teis Lundegaard holdt paa Bestemmelsens Ordlyd. Det var Manden, ikke Jorden, som skulde tale paa Storthinget, og Brugeren af større Jord kan have mindre Vet end den, som har mindre Jord.

Irgens foreslog, at Gjæstgivere og Landkræmmere skulde være stemmeberettigede, om de end ikke eiede Jord.

Holck tiltraadte denne Mening.

Erichstrup: Efter Paragrafens Lydelse maatte de Skipperborgere, som var bosatte paa Landet udenfor Kjøb- og Ladestederne, ansees for at være udelukkede fra at afgive Stemme, hvortil de dog vel burde være berettigede.

Diriks: Det sidste var ogsaa Meningen. Baade disse og Landkræmmere skulde ifølge vore Love være Borgere til en Kjøbstad, og altsaa kunde de der have sin Stemmeret. Hvad Gjæstgiverne angik, bestod den største Nytte, de gjorde Staten, deri, at de udskjænkede Brændevin. Han troede ikke, at den Nytte var saa stor, at de derfor skulde tildeles Stemmeret, naar de ikke eiede Jord.

Lysgaard optog sit Forslag om Stemmeret for Føderaads- og Fledføringsmænd.

Major Sibbern fandt, at disse var saa passive Borgere i Staten, at han troede, de tillige burde være uden Andel i Statsstyrelsen.

Carstensen mente, at Husmænd ingen Stemmeret burde have.

Diriks anførte, at da de ikke eiede matrikuleret Jord, var de ved Bestemmelsens Ordlyd udelukkede derfra.

Ved Voteringen blev Paragrafen til litr. a bifaldt; litr. b bifaldtes med den Forandring, at der efter "eller" blev indskudt "for længere Tid end 5 Aar", og litr. c ligeledes med den Forandring, at der i Stedet for "i Kjøb- og Ladestederne svare borgerlige Tyngder" sattes "i Kjøb- og Ladestederne have Borgerskab." Irgens's Forslag forkastedes med 83 Stemmer

mod 15, Christies med mere end $^{2}/_{3}$ af Stemmerne. Lysgaards Forslag blev ligeledes forkastet.*)

§ 55.

"Inden 6 Maaneder efter denne Constitutions Antagelse skal, i enhver Kjøbstad af Magistraten og i ethvert Præstegjeld af Fogden og Præsten, forfattes et Mandtal over alle stemmeberettigede Indvaanere. Forandringer, det efterhaanden undergaaer, anføres ufortøvet deri. Enhver skal, forinden han indføres i Mandtallet, offentlig til Thinge sværge Constitutionen Troskab."

Hount foreslog, at Fogden ikke maatte deltage i Forfattelsen af Mandtallene. Disse kunde ikke optages af Presten og Fogden i Forening, da et Prestegjæld ofte tilhørte flere Fogderier, og Presten fik saaledes med flere Fogder at gjøre, der vanskelig kunde samles med ham. Edens Aflæggelse, antog han, burde til større Høitidelighed og større Lettelse for vedkommende foregaa i Kirken ved Valgforsamlingen.

Grøgaard troede, at Presten tiltrængte Fogdens Bistand formedelst de idelige Forandringer, som vilde indtræffe med Gaardbrugerne.

Falsen var af samme Mening.

Diriks antog, at Eden til Konstitutionen som enhver anden borgerlig Ed rimeligst burde aflægges til Thinge.

Denne Opfatning støttedes af Wergeland, der fremhævede, at ifølge Grundloven skulde Kongen selv aflægge Eden til Thinge — nemlig paa Storthinget —, ikke i Kirken.

Ved Afstemningen forkastedes Hounts Forslag, og Paragrafen bifaldtes enstemmig i Overensstemmelse med Udkastet**).

§ 56.

"Stemmeret suspenderes 1) ved Anklage for Thinge for Forbrydelser; 2) ved Umyndiggjørelse; 3) ved Opbud eller Fallit, indtil Creditorerne have erholdt fuld Betaling."

Meltzer foreslog, at der i Punkt 3 i Stedet "fuld Betaling" skulde sættes "tilfredsstillende Betaling"; en Handelsmand kunde ofte ved blotte Ulykkestilfælde sættes ud af Stand til at betale sine Kreditorer fuldt ud, og i saadanne Fald burde han ikke straffes.

Rolfsen var af samme Anskuelse.

Mølbach spurgte, om der ved "Forbrydelser" i Punkt 1 ogsaa skulde forstaaes Forseelse mod Toldanordningerne?

Diriks bemerkede, at derved alene kunde menes offentlige kriminelle Forbrydelser. Med Hensyn til Punkt 3 erklærede han, at Komiteen ved samme havde tænkt paa de mange svigagtige Falliter og havde for Øie ved saadan Strenghed at bevirke større Redelighed blandt de Handlende.

---

*) Svarer til § 50 i den redigerede Grundlov.

**) Udkastets § 55 svarer til § 51 i den redigerede Grundlov.

Omsen foreslog, at der efter Ordet "Fallit" skulde indskydes følgende Tillæg: "med mindre samme er foraarsaget ved Ildsvaade eller noget andet ulykkeligt, bevisligt Tilfælde".

Med 56 Stemmer mod 55 blev det besluttet, at Paragrafen skulde forandres. Derefter bifaldtes den enstemmig efter Udkastet med det af Omsen foreslaaede Tillæg*).

§ 57.

"Stemmeret tabes 1) ved at have været dømt til Tugthus, Slaveri og vanærende Straffe; 2) ved at gaa i fremmed Magts Tjeneste, uden Regjeringens Samtykke; 3) ved at erhverve Borgerskab i en fremmed Stat; 4) ved at overbevises om at have kjøbt Stemmer i Valgforsamlingerne, solgt sin egen Stemme eller stemmet i flere end en Valgforsamling".

Irgens bemerkede, at Tugthusstraf efter den gjældende Lovgivning rammer saadanne Forseelser, for hvilke ingen burde miste sin Stemmeret, som f. Ex. at brænde Brændevin. For denne Forseelse var nys tre brave Bondemænd i hans Distrikt dømte til Tugthus. Han troede, at en Undtagelse eller Forandring i denne Henseende burde finde Sted.

Wergeland ytrede, at det at miste sin Stemmeret alle Tider vilde ansees som noget infamerende, og dette var efter hans Formening en altfor haard Straf med Hensyn til nogle i Paragrafen anførte Forseelser som f. Ex. at have kjøbt eller solgt Stemmer i Valgforsamlingerne.

"Næsten den hele Forsamling", hedder det i Christies Dagbog, "reiste sig knurrende over Wergelands Ytring, og det hørtes rundt omkring, at dersom der var nogen Forbrydelse, som fortjente Infami, saa var det den at kjøbe eller sælge Stemmer. Nogle tilraabte Wergeland, at Forbryderen fortjente at brændemerkes**).

Bryn opkastede det Spørgsmaal, om Stemmeret mistedes, forbi en Underretsdom tilkjendte Straf af Tugthusarbeide o. s. v., naar Dommen appelleredes.

Diriks o. fl. mente, at dette kun maatte gjælde endelige Domme.

Paragrafen vedtoges derefter enstemmig i Overensstemmelse med Udkastet***).

§ 58.

"Valgforsamlingerne holdes paa Landet i Præstegjeldets Hovedkirke, i Kjøbstæderne paa Raadhuset eller andet dertil bekvemt Sted. De bestyres paa Landet af Sognepræsten og hans Medhjelpere; i Kjøbstæderne af disses Magistrater og Formænd. Stemmegivningen sker i den Orden, Mandtallet viser. Stridigheder om Stemmeret afgjøres af Forsamlingens Bestyrere, hvis Kjendelse kan indankes for Storthinget".

*) Udkastets § 56 svarer til § 52 i den redigerede Grundlov.

**) Koren, der ligeledes i Brev af 10de Mai til sin "gode, fromme Kone" fortæller om Uvillien mod Wergeland i Anledning af hans anførte Ytring, siger, at Medlemmerne ogsaa raabte, "at Lovgivningen i sin Tid burde tillige bestemme Brændemerkestraf for dem".

***) Udkastets § 57 svarer til § 53 i den redigerede Grundlov.

Holck:

"Da Valgmændenes første Udvælgelse i deres Hovedkirker ifølge § 58 er en Sag af yderste Vigtighed og saa at sige Grundvolden, hvorpaa den hele Bygning, vi giver Navn af Storthing, senere skal opføres, saa bør man vel her, saavidt det staar i menneskelig Magt, søge at forekomme al vilkaarlig Fremgangsmaade og Mistanke. Jeg vover derfor at foreslaa: at i ethvert Fogderi maa af Amtmanden udnævnes 3 Valgbestyrere til at forestaa Valget i Fogderiets Hovedkirker. Disse 3 Mænd bør være af forskjellige Sogne og enten Embedsmænd eller andre konditionerede, som har det Almenes Tiltro. Saadan Forretning sker jo kun hvert tredie Aar, og følgelig vilde den ringe Umag en Gang i saadan Tid at indfinde sig paa de foreslagne Steder ikke blive trykkende for nogen, men Handlingen vinder unegtelig derved saavel i Høitidelighed som almen Tiltro".

Christie støttede Holcks Forslag, hvori han var aldeles enig. Han fandt en Grund mere for dets Antagelse deri, at Valgbestyrerne i indtræffende Tilfælde skulde afsige Kjendelser og altsaa burde være oplyste Mænd.

Hount, Diriks, Grøgaard o. fl. troede, at det vilde være vanskelig at finde de fornødne kyndige Mænd dertil i Distrikterne, og at det vilde blive for vidtløftigt for de civile Embedsmænd at reise omkring til Valgforsamlingerne i hele Distriktet.

Ved Voteringen bifaldtes Paragrafen uforandret efter Udkastet med 58 Stemmer mod 52, der afgaves for Holcks Forslag*).

§ 59.

"Forend Valgene begynder, skal Constitutionen lydelig oplæses, i Kjøbstæderne af den første Magistratsperson og paa Landet af Præsten".

Enstemmig bifaldt efter Indstillingen**).

Til Præsident for den følgende Uge valgtes Falsen til Vicepræsident Amtmand Krogh***).

Den aftrædende Præsident faar af alle Samtidige et godt Ord for den Greihed, Ligefremhed og Humanitet, hvormed han havde ledet Forhandlingerne, som han paa en meget dygtig Maade havde bragt i bedste Gjænge. Ved at sammenlignes med ham skulde Falsen ikke vinde; dertil var han for paagaaende og affeiende. Man skulde derhos i den følgende Uge oftere fra Præsidentpladsen høre sarkastiske, nervøse Bemerkninger, som ikke hørte hjemme i en parlamentarisk Forsamling. Men han var tillige Mand for at faa Verket fremmet; man merkede af hans hele Optræden, at han havde foresat sig, at Grundlovsarbeiderne skulde blive afsluttede under hans Præsidium.

*) Udkastets § 58 svarer til § 55 i den redigerede Grundlov.

**) Udkastets § 59 svarer til § 56 i den redigerede Grundlov.

***) Man bemerkede, at der to Gange i Træk var valgt Sorenskrivere til Præsidenter og Amtmænd til Vicepræsidenter. Det var en Høflighed, som Prinsen og hans Kavallerer, der vedblev at have Valget i sin Haand, vilde vise de prinsevenlige Sorenskrivere. Ogsaa ved Valgene gjorde de mere ungdommelige Elementers Vittighed sig gjældende paa forskjellig Vis.

Tirsdag den 10de Mai fortsattes Forhandlingerne, der begyndte med

§ 60.

"I Kjøbstæderne udnævnes en Valgmand for hver 50 stemmeberettigede Indvaanere. Disse Valgmænd samles, inden 8 Dage derefter, paa et af Øvrigheden dertil bestemt Sted, og udnævne enten af deres egen Midte eller iblandt de øvrige Stemmeberettigede i deres Valgdistrikt en Fjerdedel af deres eget Antal, til at møde og tage Sæde paa Stor-Thinget, saaledes at 3 til 6 vælge en, 7 til 10 vælge 2, 11 til 14 vælge 3, 15 til 18 vælge 4, og saa videre. Har en Kjøbstad færre end 150 Stemmeberettigede, sender den sine Valgmænd til nærmeste Kjøbstad, for at stemme i Forening med dennes Valgmænd, og ansees da begge Kjøbstæder som et Distrikt."

Lysgaard ytrede, at Kjøbstædernes Repræsentation blev for stor i Forhold til Landdistrikternes. Da Landet har mange Gange flere Indbyggere end Kjøbstæderne, burde ogsaa Antallet af Repræsentanter være meget større. Til Støtte herfor udtalte han, at Bonden endnu var den mindre oplyste Del af Befolkningen, og det var nødvendigt, at hans Stemmer ikke blev undertrykt af Bymanden; dette kunde lettelig ske, hvis der ikke sørgedes for, at han fik ikke for faa Stemmer. Han troede ogsaa, det var urigtigt, at Valgmændene kunde udnævne Repræsentanter udenfor deres egen Midte, idet herved Kabale, Bestikkelse o. s. v. kunde komme til at virke. Det var jo lettere at blive valgt af nogle enkelte Valgmænd end af et helt Valgdistrikts Befolkning.

Falsen og Hount var enig med Lysgaard i det sidste Punkt, som først blev Gjenstand for Debat.

Derimod anførte Grøgaard, at han ved nærværende Rigsforsamling kjendte et Tilfælde, som fortjente at tages i Betragtning. Uagtet Prinsregentens Bestemmelse gik ud paa, at Valgforsamlingen skulde vælge inden sin egen Midte, var der ved Amtskommissionen dog bleven valgt en Mand, som ikke var Valgmand; man havde søgt Hs. kgl. Høihed om, at Valget maatte godkjendes, og dette var naturligvis ikke bleven afslaaet*).

Falsen foreslog, at der burde sættes et Maximum for Repræsentanternes Antal fra hver By og Amt, og vilde, at dette skulde sættes til 4.

Koren troede, at de Fogder, som var her tilstede, kunde opgive Antallet af Stemmeberettigede i deres Distrikter, og at man saa deraf kunde slutte, om Tallet af Landdistrikternes Valgmænd ikke stod i passende Forhold til Byernes.

Fogderne Erichstrup og Tollett sagde, at det ei var dem muligt at skaffe disse Opgaver tilveie paa staaende Fod.

Apenes: Man kunde jo fastsætte Antallet af Repræsentanter for det hele Rige og siden foretage Repartition i Forhold til Distrikternes Antal og Størrelse.

*) Den Mand, Grøgaard sigtede til, var Jakob Aall, Eieren af Nes Jernverk. Denne havde nemlig ikke været tilstede ved Repræsentantvalget.

Falsen og flere med ham bemerkede, at en saadan Repartition vilde blive meget vanskelig.

Kaptein Motzfeldt indgav sin skriftlige Erklæring til Protokollen, ved hvilken han foreslog, at Repræsentanternes Antal aldrig maatte overstige 75, at en Trediedel heraf skulde være fra Byerne og to Trediedele fra Landet, og at der, naar Mandtallene var optagne, skulde foretages Repartition efter de Stemmeberettigedes Antal. Naar Mandtallene var optagne, skulde der af Lovkomiteen indgives Forslag til denne Repartition.

Høyum troede, at Forholdet ikke vilde blive passende, da en stor Del af Gaardbrugerne paa Landet ikke er 25 Aar gamle, og disse altsaa ikke har Stemmeret.

Carstensen ytrede, at da Landet er inddelt i Stifter og Amter, og Skatterne svares af Jorderne, ikke efter Folkemængden, saa burde hvert Stift og hvert Amt sende et lige stort Antal Repræsentanter. Det vilde ogsaa blive vanskeligt at tage nogen anden rigtig Beslutning, da man ei nøiagtig kan "capillere" (ɔ: i Talerens Mund: kalkulere) de Stemmeberettigedes Antal.

Wulfsberg bemerkede, at naar 2 Byer var saa smaa, at de maatte lægge sine Stemmeberettigede sammen for at faa en Repræsentant, blev der Spørgsmaal om, fra hvilken af Byerne Valgmændene skulde reise hen til den anden.

Falsen o. fl. sagde, at de jo kunde skiftes til at reise.

Christie troede, det var en Kvæstion, som ei behøvede at afgjøres her, men kunde overlades til Stiftamtmandens Afgjørelse.

Teis Lundegaard ytrede, at man ikke nu kunde lade det være ubestemt, hvor mange Repræsentanter Landdistrikterne saavelsom Byerne burde have. Han fandt, det var godt, om Landet og Kjøbstæderne kunde komme i Akkord derom.

Even Lande udtalte sig i samme Retning.

Omsen antog, at Repræsentanternes samlede Antal passende kunde sættes til 100.

Falsen antog, at ifølge Paragrafens Bestemmelser vilde Repræsentanternes Antal ikke blive over 90—100.

Sverdrup foreslog, at Paragrafens Bestemmelser indtil videre kunde være gjældende til næste Storthing; men dette skulde kunne forandre samme efter den Regel, at Repræsentanternes Antal ei burde være mindre end 75 og ikke større end 100, samt at Kjøbstædernes Repræsentation burde udgjøre en Trediedel af hele Rigets.

Ved Voteringen blev der med 57 Stemmer mod 47 antaget, at Valgmændene maatte vælge Repræsentanter udenfor sin egen Midte. Derefter blev det besluttet med 53 Stemmer mod 52, at der i Paragrafen skulde foretages Forandring. Der vedtoges enstemmig, at der i anden Passus efter Tallet 4 i Stedet for "og saa videre" skulde sættes: "hvilket er det høieste

Antal nogen Kjøbstad kan have". Derpaa stemtes der over Sverdrups og Motzfeldts Forslag, af hvilke det første bifaldtes med 68 Stemmer mod 36, der afgaves for Motzfeldts Forslag. Dette Tillæg skulde tilføies § 62*).

§ 61.

"I hvert Præstegjæld paa Landet udnævne de stemmeberettigede Indvaanere, i Forhold til deres Antal, Valgmænd, saaledes at indtil 100 vælge en; fra 100 til 200, 2; fra 200 til 300, 3, og saa videre i samme Forhold."

Bifaldtes enstemmig overensstemmende med Indstillingen**).

§ 62.

"Disse Valgmænd samles inden en Maaned derefter paa et af Amtmanden dertil bestemt Sted, og udnævne da, enten af deres egen Midte eller iblandt de øvrige Stemmeberettigede i Amtet, en Tiendedel af deres eget Antal, til at møde og tage Sæde paa Stor-Thinget, saaledes at 5—14 vælge 1, 15 til 24 vælge 2, 25 til 34 vælge 3, o. s. v. i samme Forhold."

Enstemmig vedtaget med følgende Forandring: "34 vælge 3, 35 og derover 4, hvilket er det største Antal, noget Amt maa sende", hvorhos det under Behandlingen af § 60 vedtagne, ovenanførte Tillæg skulde tilføies***).

§ 63.

"De i Riget værende Stemmeberettigede, der ikke kunne møde formedelst Sygdom, militær Tjeneste eller andet lovligt Forfald, kunne sende deres skriftlige Stemmer til dem, der bestyre Valgforsamlingerne, forinden disse ere tilendebragte."

Bifaldtes enstemmig efter Indstillingen†).

§ 64.

"Ingen kan vælges til Repræsentant, mindre han er 30 Aar gammel, og har i 10 Aar opholdt sig i Riget."

Bifaldtes enstemmig efter Indstillingen††).

§ 65.

"Ingen af Statsraadets Medlemmer og de Embedsmænd, som ere ansatte ved dets Contorer, eller Hoffets Betjente og dets Pensionister kan vælges til Repræsentanter."

Meltzer foreslog, at Bestemmelserne i denne Paragraf maatte udstrækkes til at gjælde alle dem, der ifølge § 57 af Kongen kunde afskediges uden Lov og Dom, da Grunden uden Tvivl ogsaa passede paa dem, idet de var altfor afhængige af Kongen.

Christie var af samme Mening.

Diriks mente, at altfor mange af Landets duelige Mænd paa denne Maade vilde blive udelukkede fra Storthinget.

*) Svarer til § 57 i den redigerede Grundlov.
**) Udkastets § 61 svarer til § 58 i den redigerede Grundlov.
***) Svarer til §§ 58 og 59 i den redigerede Grundlov.
†) Udkastets § 63 svarer til § 60 i den redigerede Grundlov.
††) Udkastets § 64 svarer til § 61 i den redigerede Grundlov.

Omsen ytrede i Tilslutning til Meltzers Forslag, at hvad der gjælder Embedsmænd i denne Henseende ogsaa maa gjælde Pensionister, da disse var lige saa afhængige af Kongen som Embedsmændene.

Major Sibbern mente, at der dog maatte være andre og vigtigere Egenskaber, man burde se paa hos en Repræsentant end Uafhængighed af Kongen t. Ex. at han havde de fornødne Kundskaber og Indsigter for dette sit vigtige Kald.

Omsen indrømmede det. Han ønskede ikke at se en Træhest som Repræsentant.

Der laa noget personligt og tirrende i Omsens hidsige Svar, og dette havde til Følge, at han og Sibbern, som den sidste udtrykker sig, "kom lidt i Kladderne paa hinanden".

Ved Voteringen bifaldtes Paragrafen efter Udkastet med 61 Stemmer mod 38, der afgaves for Meltzers Forslag*).

§ 66.

"Kun Halvdelen af et Distrikts Repræsentanter maa være Embedsmænd. Er Tallet ulige, maa Embedsmændenes være det mindste."

Sibbern:

"Naar ikke Valget kan være frit, naar ikke den, der har sine Medborgeres Tillid, ubehindret, hvad enten han er Embedsmand eller ikke, kan vælges til Repræsentant, naar han ellers har de fornødne i Konstitutionen bestemte Egenskaber, saa tror jeg, der ogsaa bør gjøres Indskrænkning paa flere Steder end blot for Embedsmændene. Saaledes som Paragrafen nu er fremsat, kan jeg vel tænke mig som muligt, at faa eller ingen af den agtværdige Bondestand bliver valgte, og dette vilde vistnok være lige saa urigtigt som upassende. Men jeg kan ogsaa tænke mig som sandsynligt, at de to Trediedele af Storthingets Medlemmer bliver Bønder, og saadant var vel, fra flere Synspunkter betragtet, end urigtigere. Jeg skulde derfor give mig den Ære at foreslaa, at dersom ikke Paragrafen aldeles kan udgaa, maatte den omtrent lyde saaledes:

Kun Halvdelen af et Distrikts Repræsentanter maa, forsaavidt Byerne betræffer, være Embedsmænd. Er Tallet ulige, skal Embedsmændenes være det mindre. Af hvert Amt skal i det mindste en og ikke over to af dets Repræsentanter være af Bondestanden."

Ved Votering blev det besluttet med 66 Stemmer mod 37, at Paragrafen skulde forandres. Ved Afstemning over Sibberns Forslag blev det besluttet, at Paragrafen skulde udelades. Herfor stemte 82 af Medlemmerne, medens 18 Stemmer afgaves for Forslagets andet Alternativ.

§ 67.

"Valg- og Distrikts-Samlingerne holdes hvert 3die Aar; de skulle være tilendebragte inden December Maaneds Udgang."

Sverdrup troede, det ikke var nødvendigt at holde Storthing hvert 3die Aar; hvert femte kunde vist være nok.

*) Udkastets § 65 svarer til § 62 i den redigerede Grundlov.

Omsen vilde, at hvert Storthing skulde bestemme, naar det næste skulde holdes.

Sverdrup mente, at det ikke gik an, man maatte holde Storthing til bestemte Tider.

Christie bemerkede, at naar man saa hen til de mange og vigtige Gjøremaal, som paalaa Storthinget efter § 81, navnlig efter dens litr. b, c, d, og e, vilde det formentlig indsees, hvor nødvendigt det var, at Storthinget samledes oftere end hvert 5te Aar.

Ved Voteringen blev Paragrafen vedtaget i Overensstemmelse med Udkastet med 95 Stemmer mod 7, der afgaves for Sverdrups Forslag*).

§ 68.

"De saaledes udvalgte Repræsentanter udgjøre Kongeriget Norges Stor-Thing."

Bifaldtes enstemmig efter Indstillingen**).

§ 69.

"Saasnart Repræsentanterne ere valgte, forsynes de med en Fuldmagt, underskrevet paa Landet af Over-Øvrigheden og i Kjøbstæderne af Magistraten, saavelsom af samtlige Valgmænd, til Bevis for, at de paa den i Constitutionen foreskrevne Maade ere udnævnte. Disse Fuldmagters Lovlighed bedømmes af Stor-Thinget."

Mølbach indsaa ikke, hvorledes Fuldmagter kunde være ulovlige. Han formente, at de, som fra Distrikterne var affendte til Storthinget, burde modtages der, da det var en Skam for dem at vende tilbage igjen uden at være antagne.

Kapt. Motzfeldt: Det kunde aldeles ikke være nogen Skam for dem at vende tilbage uden at antages paa Storthinget, naar Grunden til den begaaede Feil ikke laa hos dem selv. Derimod vilde det være urigtigt at antage dem, som uden Ret var sendte til Storthinget.

Hount forespurgte, om ikke ogsaa Valgmændene maatte have Fuldmagt fra Valgforsamlingerne.

Hertil svaredes, at en Udskrift af Protokollen om Valget maatte ansees som Fuldmagt for den.

Ved Voteringen bifaldtes Paragrafen enstemmig***).

§ 70.

"Enhver, som vælges til Repræsentant, er pligtig til at modtage Valget, med mindre han hindres derfra ved Forfald, der kjendes lovlige af Valgmændene, hvis Kjendelse kan underkastes Stor-Thingets Bedømmelse. Som undskyldende Aarsag til Vægring for den valgte Repræsentant gjelder dette, at han forhen 2 Gange i Rad har mødt paa et ordentligt Stor-Thing. Hindres en Repræsentant ved lovligt Forfald fra at møde paa Stor-Thinget træder den, som næst ham har de fleste Stemmer, i hans Sted."

*) Udkastets § 67 svarer til § 54 i den redigerede Grundlov.
**) Udkastets § 68 svarer til § 67 i den redigerede Grundlov.
***) Udkastets § 69 svarer til § 64 i den redigerede Grundlov.

Cloumann foreslog, at den, som havde været Repræsentant paa et Storthing, skulde have Ret til at undslaa sig for at møde paa det nærmest paafølgende.

Huvestad støttede dette Forslag.

Christie mente, at den Mand, hvis Duelighed og Retskaffenhed var saa anerkjendt, at han valgtes til Repræsentant to Gange i Træk, ikke burde kunne undskylde sig med at have blot mødt en Gang før.

Cloumann: Skulde da en saadan Mand straffes, blot fordi han var duelig og retskaffen?

Christie svarede hertil, at i Tilfælde han var en Mand, der besad fortrinlige Evner til at kunne gavne sit Fædreland, vilde han ikke betragte det som en Straf at anvende den paa en Maade, som kunde tjene til Fædrelandets Gavn.

Ved Voteringen blev Paragrafen med $^2/_3$ Stemmers Pluralitet bifaldt overensstemmende med Udkastet*).

§ 71.

"Enhver Repræsentant er berettiget til Godtgjørelse af Statskassen for Reiseomkostninger til og fra Stor-Thinget og for Underholdning i den Tid, han der maa opholde sig."

Bifaldtes enstemmig efter Indstillingen**).

§ 72.

"Repræsentanterne ere paa deres Reise til og fra Stor-Thinget, samt under deres Ophold der, befriede fra personlig Hestelse, med mindre de gribes i offentlige Forbrydelser; ei heller kunne de udenfor Forsamlingen drages til Ansvar for de Meninger, de i Stor-Thingets Forsamlinger ytre. Efter den der vedtagne Orden er enhver pligtig at rette sig."

Bifaldtes enstemmig efter Indstillingen***).

§ 73.

"Stor-Thinget aabnes i Almindelighed den første Søgnedag i Februari Maaned hvert 3die Aar i Rigets Hovedstad, med mindre Kongen, paa Grund af overordentlige Omstændigheder, saasom fiendtligt Indfald, smitsom Syge, o. d. l., dertil bestemmer en anden Kjøbstad. Saadan Bestemmelse maa da betimeligen kundgjøres."

Diriks foreslog, at det skulde overlades Regenten at bestemme, paa hvad Sted, Storthinget skulde holdes, kun maatte det holdes i en By.

Wergeland fastholdt Indstillingen. Han fandt det rigtigt, at det holdtes i Hovedstaden, da Statsraadet og Arkiverne her var ved Haanden, hvilket de burde være.

Ved Voteringen bifaldtes Indstillingen med 59 Stemmer mod 41†).

---

*) Udkastets § 70 svarer til § 63 i den redigerede Grundlov.
**) Udkastets § 71 svarer til § 65 i den redigerede Grundlov.
***) Udkastets § 72 svarer til § 66 i den redigerede Grundlov.
†) Udkastets § 73 svarer til § 68 i den redigerede Grundlov.

§ 74.

"I overordentlige Tilfælde har Kongen Ret til at sammenkalde Stor-Thinget udenfor den almindelige Tid. Kongen udstæder da en Kundgjørelse, som bør være læst i alle Hovedstadens Kirker i det mindste 6 Uger, forinden Stor-Thingets Medlemmer skulle møde paa det bestemte Sted."

Flere udtalte den Anskuelse, at Kundgjørelsen om Indkaldelse af overordentlige Storthing burde læses i alle Hovedkirker.

Falsen bemerkede hertil, at der kunde indtræffe Omstændigheder, som krævede Storthingets Sammentræden paa saa kort Tid, at Bekjendtgjørelsen ikke kunde foregaa efter en saa omfattende Maalestok. Han foreslog, at der i Stedet for Ordet "Hovedstadens" skulde sættes: "de fire Stiftstæders".

Med denne Forandring bifaldtes Paragrafen enstemmig efter Udkastet*).

§ 75.

"Et saadant overordentligt Stor-Thing kan af Kongen hæves, naar han for godt befinder."

Bifaldtes enstemmig efter Indstillingen**).

§ 76.

"Stor-Thingets Medlemmer fungere som saadanne i 3 paa hinanden følgende Aar, saavel ved de overordentlige som det ordentlige Stor-Thing, der imidlertid holdes."

Enstemmig bifaldt efter Indstillingen***).

§ 77.

"Hvis et overordentligt Stor-Thing endnu holdes paa den Tid, det ordentlige skal sammentræde, ophører det førstes Virksomhed, saasnart det sidste er samlet."

Enstemmig bifaldt efter Indstillingen†).

§ 78.

"Folket udøver sin lovgivende Magt ved Stor-Thinget, der bestaar af 2 Afdelinger, et Lag-Thing og et Odels-Thing."

Om Komiteens forudgaaende Behandling af denne Bestemmelse udtaler Sibbern i sin Dagbog: "Komiteens specielle Aarsag, hvorfor den havde foreslaaet denne Inddeling, var, som jeg ved, ogsaa, at man frygtede for, at Bøndernes Antal paa de kommende Storthing kunde muligens blive saa stort, at de ellers kunde ved Enighed mellem sig faa de naragtigste Ting igjennem, naar Storthinget var samlet. Dette forebyggedes derimod ved den foreslaaede Inddeling, og jeg synes denne Grund er ikke uvigtig".

Motzfeldt oplæste følgende "Betænkning om Udøvelsen af den lovgivende Magt":

"Forsamlingen har allerede antaget den Grundsætning: at Folket skal udøve den lovgivende Magt gjennem dets Repræsentanter. Men hvorledes

*) Udkastets § 74 svarer til § 69 i den redigerede Grundlov.
**) Udkastets § 75 svarer til § 70 i den redigerede Grundlov.
***) Udkastets § 76 svarer til § 71 i den redigerede Grundlov.
†) Udkastets § 77 svarer til § 72 i den redigerede Grundlov.

dette skal bedst ske, uden at enten Uorden skal fremstaa eller Folkets lovgivende Ret — dette Princip for Indskrænkning af Monarkiet — skal krænkes, det er sandeligt et stort Problem, og et Problem, saa meget vanskeligere at opløse, som politiske Tænkeres Granskninger, ja endog andre Staters Erfaringer ei uden grundig Indsigt i Folkeslags, Sæders og Kulturs Forskjellighed kan nyttes. — Det være langt fra, at jeg tiltror mig Kundskab nok til at kunne virke til Problemets Opløsning; men for dets Vigtigheds Skyld, ønsker jeg at fremsætte for den ærede Forsamling de Grunde, som bestemmer min Mening i denne Henseende, og udbeder mig dertil mine Herrers Overbærelse.

Først være det mig tilladt at ytre min Tvivl om den gode Virkning af den af Komiteens Pluralitet foreslagne Afdeling af Storthinget i 2de Kamre. Hensigten dermed og med den Ret, Lagthinget er tillagt, at forkaste Odelsthingets Beslutninger, er nok fornemmelig at forekomme, at ikke Partiaand eller Overilelse skal fremvirke en Beslutning, som siden vil fortrydes. Denne Hensigt, formoder jeg, vil lige saa let opnaaes, ved at bestemme, at ethvert Lovforslag skal paa Storthinget debatteres 3de forskjellige Dage. Afdelingen i 2de Kamre bliver, efter min Mening, enten unyttig eller skadelig. Er der f. Ex. iblandt Repræsentanterne en afgjort Overvægt af et vist Parti eller en vis Interesse, da er det rimeligt, ja det synes en absolut Følge af Tingens Natur, at Valget af Lagthingets Medlemmer bliver saadant, at bemeldte Parti faar Overvægten paa begge Thing, og Afdelingen bliver saaledes unyttig. Bliver det derimod Tilfældet, som nogle formoder, at de mest oplyste Mænd bliver valgte til Lagthinget, saa er det at befrygte, at de, der bliver tilbage i Odelsthinget, ei har Oplysning nok til deres vigtige Kald. Dette og den Uenighed imellem de tvende Thing var vistnok meget skadeligt. Hele Lovgivningen kunde komme til at standse; thi Odelsthinget kan intet faa frem uden Samtykke af Lagthinget, og dette kan ligesaalidet bevirke andre Love, end hint vil foreslaa. Og end skadeligere bliver det maaske, om disse 2de Thing for at holde Lovgivningen i Gang vexelvis føier sig efter hinanden. — Jeg holder saaledes for, at Storthinget bør være udelt.

Om Storthingets egentlige lovgivende Magt — Beskatningen kommer ei her under Overveielse — er det, jeg nu vil give mig den Ære at fremsætte mine Tanker.

De Indvendinger, man kan gjøre imod Storthingets Udøvelse af den lovgivende Magt, vil vel omtrent kunne være følgende:

1) Repræsentanternes Antal bliver saa stort, at det vil vorde vanskeligt for dem, at faa den Enhed i Beslutning, som udfordres til Lovgivning.
2) Vort Folks liden Kultur lader befrygte, at Mængden af Repræsentanterne ei besidder den fornødne Duelighed dertil.
3) Af en enkelt Stand eller en enkelt Interesse kan der paa Storthinget blive en bestemt Overvægt, og altsaa Lovene affattede ensidigen.
4) Skjønt hver især eller alle tilhobe af de 3de foregaaende Mangler ikke just direkte kan fremvirke skadelige Love, da Kongen har Ret til at forkaste dem, saa kan det dog ske indirekte; thi det kan tænkes, at Kongen kan blive nødt til at sanktionere slette Love, for at faa gode og nødvendige Love fremmede, eller for at faa de nødvendige Penge-Udredninger besluttede paa Storthinget.

Jeg er ogsaa af den Mening, at det vilde blive skadeligt, om Antallet af Repræsentanterne blev for stort. Man har omtrent beregnet, at det efter

de foreslaane Forhold, skulde blive omtrent 100. Men dette, tror jeg, er for mange. Jeg tror, det burde bestemmes til omtrent 75, og det saaledes, at den ene Tredicdel deraf blev fra Kjøbstæderne. Bliver dette antaget, saa formoder jeg ikke, at Repræsentanternes Antal vil skade deres Udøvelse af den lovgivende Magt, især da vel ethvert Lovforslag først vil blive drøftet af en Komite, og den besluttede Lov af denne forfattet.

Den anden Indvending er, desværre! ei uden Grund; og, skjønt jeg vist tror, at den, til at være Lovgivere, Repræsentanterne nødvendige Kultur just under Udøvelsen af dette Arbeide snart vil erholdes, saa finder jeg det dog betænkeligt, ganske at overlade til det 1ste eller 2det Storthing den vigtige Ting, at bedømme og bestemme Landets nye eller dog gjenfødte Lovgivning. Mit Forslag er derfor, at den nye Lovbog, som af den nu vælgende Lov-Komite skal forfattes, ei skal underkastes Storthingets Decision, men vel dets Gjennemsyn, for at kunne gjøre Bemerkninger, som Lov-Kommiteen er pligtig at tage under Overveielse. For Fremtiden derimod, formener jeg, at Storthinget bør beslutte og ved en Komite lade forfatte de Love, som skal forelægges Kongen til Sanktion. De da nødvendige nye Love vil, som jeg formoder, ei blive saa mange; og jeg tror tillige, at de kommende Storthings Repræsentanter vil findes alt mere og mere skikkede til at udtænke, bedømme og forfatte dem. De under No. 3 og 4 anførte Uleiligheder ved Storthingets Udøvelse af den lovgivende Magt vil vel ei ved dette blive aldeles forebyggede; men neppe tror jeg, at det paa nogen Maade vil kunne ske uden at indskrænke Folkets lovgivende Magt, der er den væsentligste Del af og Betryggelse for dets Frihed. Jeg ved, der er flere af den ærede Forsamling, som holder for, at Lovgivningen bør udøves af et permanent lovgivende Korps; men, foruden at dette vilde volde en ikke ubetydelig Forøgelse i Statsudgifterne, saasom Storthinget vel alligevel, for Beskatningens Skyld, maatte holdes, saa frygter jeg meget, at dette permanente lovgivende Korps snart vilde faa en Magt, der ei alene vilde være farlig for Folkets Frihed, men ogsaa skadelig for den udøvende Magts Myndighed.

De Forslag, jeg, ifølge foregaaende, vover at gjøre, er følgende:

Til § 79. Den foreslagne Inddeling af Storthinget i Lagthing og Odelsthing bør bortfalde.

Til § 80. Ethvert Lovforslag skal paa Storthinget debatteres 3de Gange og paa 3de forskjellige Dage, forend Beslutning tages.

Til § 60, 62 og 68. Antallet af Storthingets Repræsentanter skal omtrent være 75, hvoraf den ene Trediedel skal være fra Kjøbstæderne. Det Forhold, som til den Ende bør finde Sted imellem Valgmændene i Byerne og Distrikterne og de Repræsentanter, de skal vælge, skal, med Hensyn hertil, bestemmes af den nu vælgende Lovkomite, hvorfor Mandtallet over de stemmeberettigede snarest muligt til den maa indsendes.

Til § 81 a. At give og ophæve Love, saa tit saadant, efterat den nye Lovbog er sat i Kraft, findes nødvendigt.

Til § 99. Den nye almindelige civile og kriminale Lovbog, som af den nu vælgende Lov-Komite skal udarbeides og forelægges 1ste eller og 2det Storthing, skal af dette gjennemses; og skal Lov-Komiteen tage under nøiagtig Overveielse de Bemerkninger, som Storthinget derom maatte gjøre, forinden Lovbogen forelægges Kongen til Sanktion. Forsaavidt Lov-Komiteen ei er enig i de Bemerkninger, Storthinget har gjort, skal den skriftligen tilkjendegive samme sine Grunde derfor."

Wergeland var enig med Motzfeldt med Hensyn til Storthingets Inddeling i to Kamre, derimod ikke i Henseende til Forslaget om den lovgivende Magt. For dennes Vedkommende burde man holde sig til Udkastet.

Christie var derimod i saa Henseende enig med Motzfeldt; han udtalte derhos, at der neppe gives noget vanskeligere Arbeide, noget, der fordrer mere uafbrudt Opmærksomhed og Flid end det at forfatte, ja endog blot at bedømme et Forslag til en almindelig Lov. Man maa stedse have de etablerede Principer for Øie, kjende enhver af de paa den grundede Bestemmelser og vide at referere disse til Principerne og til hinanden indbyrdes. Dette kan umulig forudsættes hos en saadan Forsamling som Storthinget. Naar dette altsaa, uden at besidde de fornødne Egenskaber, indlader sig paa at bedømme Lovforslag og gjøre Forandringer deri, forrykker det den hele Bygning og forstyrrer dens Enhed.

Falsen og Sverdrup bemerkede, at Inddelingen i to Afdelinger var tagen af de bedste Konstitutioner, den engelske og amerikanske, og at Aarsagen hertil var at forebygge, at den lovgivende Magt skulde usurpere den exekutive, og at bevirke, at ethvert Lovforslag kunde blive desmere drøftet og overveiet.

Ved Voteringen blev Paragrafen med 54 Stemmer mod 52 bifaldt i Overensstemmelse med Udkastet*).

§ 79.

"Saasnart Stor=Thinget har constitueret sig, aabner Kongen eller den, Han dertil bestikker, dets Forsamlinger**) med en Tale, hvori Han underretter det om Rigets Tilstand, og de Gjenstande, hvorpaa Han især ønsker at henlede Stor=Thingets Opmærksomhed. Ingen Deliberation maae finde Sted i Kongens Nærværelse. Stor=Thinget udnævner blandt sine Medlemmer en Fjerdedel, som udgjør Lag=Thinget; de øvrige tre Fjerdedele danne Odels=Thinget. Hvert Thing holder sine Forsamlinger særskilt, og udnævner sin egen Præsident og Secretair."

Bifaldtes enstemmig efter Indstillingen***).

§ 80.

"Intet af Thingene kan holdes, med mindre to Trediedele af dets Medlemmer ere tilstede."

Enstemmig vedtaget efter Indstillingen†).

§ 81.

"Det tilkommer Stor=Thinget: a) at give og ophæve Love, at paalægge Skatter, Afgifter, Told og andre offentlige Byrder, som dog ei gjælde længer end til 1ste Julij i det Aar, da et nyt ordentligt Stor=Thing er sammentraadt, med mindre de af samme udtrykkelig fornyes; b) at aabne Laan paa Statens Credit; c) at føre Opsyn over Rigets Pengevæsen; d) at bevilge de til Stats=Udgivterne fornødne Pengesummer; e) at bestemme, hvormeget aarligen skal udbetales Kongen til hans Hoffstat, og at fastsætte den Kongelige Families

*) Udkastets § 78 svarer til § 49 i den redigerede Grundlov.

**) I et i Rigsarkivet beroende renskrevet Exemplar af Udkastet er Ordet "Forsamlinger" med Blyant rettet til "Forhandlinger".

***) Udkastets § 79 svarer til § 74 i den redigerede Grundlov.

†) Udkastets § 80 svarer til § 73 i den redigerede Grundlov.

Apanage, som dog ikke maa bestaae i faste Eiendomme; f) at lade sig forelægge Statsraadets Protokol, og alle offentlige Indberetninger og Papirer — egentlige militaire Commandosager undtagne; — g) at lade sig meddele de Forbund og Tractater, Kongen paa Statens Vegne har indgaaet med fremmede Magter, med Undtagelse af hemmelige Artikler, som dog ei maae stride mod de offentlige; h) at kunne fordre Enhver til at møde for sig i Stats-Anliggender — Kongen og den Kongelige Familie undtagen; dog gjælder denne Undtagelse ikke for de Kongelige Prindser, forsaavidt de maatte være Embedsmænd —; i) at revidere Civil- og Militair-Statens Gage- og Pensions-Lister og gjøre de Forandringer, det finder fornødne; k) at udnævne 5 Stats-Revisorer, der skulle gjennemsee Statens aarlige Regnskaber og bekjendtgjøre Extracter af samme ved Trykken; hvilke Regnskaber hvert Aar, inden 1ste Julj, skulle tilstilles disse Revisorer."

Fleischer udtalte, at Pensioner, som engang var bevilgede af Storthinget, ikke burde revideres af de følgende Storthing.

Krohg mente, at Pensionerne maatte kunne nedsættes, naar Pensionisternes Trang til Pension var bleven formindsket.

Diriks fandt, at det kun var de midlertidige Pensioner, som burde være Storthingets Revision underkastede.

Steenstrup bemerkede, at der vel burde træffes en Bestemmelse om, hvorledes de i denne Paragraf opregnede Forretninger burde fordeles mellem Odelsthing og Lagthing.

Flere udtalte sig for, at denne Fordeling af Forretningerne rettest burde overlades til Storthinget selv.

Paa Forslag af Falsen blev det besluttet, at dette Spørgsmaals Afgjørelse burde udstaa til den følgende Dag.

Ved Voteringen blev samtlige Paragrafens Bestemmelser indtil litr. h enstemmig bifaldte. Litr. i ligeledes, dog med den Forandring, at der i Stedet for "Civil- og Militær-Statens" blev sat "midlertidige", i litr. k blev foran "Extrakter" indskudt Ordet "aarligen", og endelig blev der enstemmig vedtaget som et litr. l:

at naturalisere Fremmede*).

§ 82.

"Enhver Lov skal først foreslaaes paa Odels-Thinget enten ved dets Medlemmer, eller af Regjeringen ved en Statsraad. Er Forslaget der antaget, sendes det til Lag-Thinget, som enten bifalder eller forkaster det, og i sidste Tilfælde sender det tilbage med tilføiede Bemærkninger. Disse tages i Overveielse af Odels-Thinget, som enten henlægger Lov-Forslaget, eller atter indsender det til Lag-Thinget med eller uden Forandringer".

Konstitutionskomiteens første Udkast var for denne Bestemmelses Vedkommende saalydende:

"Alle Love skulle først foreslaaes paa Odelsthinget enten af Regjeringen ved en Statsraad eller en af dets Medlemmer. Ere de blevne antagne der, sendes de til Lagthinget, som enten bifalder eller forkaster dem, og i sidste Tilfælde tilføier sine Bemærkninger, ved at sende dem tilbage. Disse tages

*) Svarer til § 75 i den redigerede Grundlov.

i Overveielse af Odelsthinget, som enten henlægger Lovforslaget eller atter indsender det til Lagthinget med Forandringer".

Provst Schmidt, der allerede i Komiteen havde bestrebet denne Bestemmelse, hvormed Lagthinget fik Magt til at standse alle Forhandlinger, foreslog følgende Tillæg:

"Naar et Forslag fra Odelsthinget 2 Gange har været Lagthinget forelagt, og en anden Gang derfra er bleven tilbagesendt med Afslag, da træder hele Storthinget sammen og ved to Tredicdele af dets Stemmer afgjøres da Forslaget. Imellem enhver saadan Deliberation maa i det mindste hengaa tre Dage".

Wedel-Jarlsberg, Falsen m. fl. udtalte, at dette var aldeles at tilintetgjøre Hensigten med Storthingets Inddeling i to Kamre; men Schmidt forsvarede sit Forslag med de i Komiteen anførte Grunde.

"Rigsforsamlingen", heder det i de trykte, i 1814 udgivne Forhandlinger," antog eenstemmigen det i denne § Foreslaaede, med det Tillæg, at der efter Lathing (sic) tilføies: med eller uden Forandring"*).

Derefter bifaldtes Schmidts Tillægsforslag med 62 Stemmer mod 39**).

§ 83.

"Naar en af Odels-Thinget foreslaaet Beslutning er bifaldet af Lag-Thinget, sendes den, ved en Deputation fra begge Stor-Thingets Afdelinger, til Kongen, med Anmodning om hans Sanction".

Vedtoges enstemmig, efterat der i Forslaget efter Ordet "Lagthinget" var indskudt "eller Storthinget efter § 82"***).

§ 84.

"Billiger Kongen Beslutningen, forsyner Han den med sin Underskrift, hvorved den vorder Lov. Billiger Han den ikke, sender Han den tilbage til Odels-Thinget, med den Erklæring: at Han ikke for Tiden finder det tjenligt at sanctionere Beslutningen."

Carstensen var ude med en af sine sædvanlige opsigtvækkende Bemerkninger om, at paa denne Maade havde jo Kongen Lov til at modsætte sig alle Storthingets Beslutninger.

---

*) Her maa en Misforstaaelse have fundet Sted. Ordene "med eller uden Forandring" findes, som Konstitutionskomiteens Protokol udviser, i dens andet Udkast, der lyder saaledes, som i Indstillingen ovenfor er anført.

I Rigsforsamlingens Protokol heder det: "Rigs-Forsamlingen antog enstemmigen det i den foreslaaede Forandring, at der istedetfor de sidste Ord "med Forandringer" sattes "med eller uden Forandringer".

Det er sandsynligt, at Forvirringen er opstaaet derved, at Præsidenten har holdt sig til sin egen Afskrift af Udkastet og at Ordene "eller uden", der, som vi har set, ikke fandtes i Komiteens første Udkast, ved en Inkurie heller ikke var medtagne i Præsidentens Afskrift. Men ligeoverfor Feilen i de trykte Forhandlinger strækker denne Forklaring ikke til. I disse er nemlig Ordene "med eller uden Forandringer" ikke medmedtagne i Referatet af Konstitutionskomiteens Indstilling.

**) Svarer til § 76 i den redigerede Grundlov.

***) Svarer til § 77 i den redigerede Grundlov.

Paragrafen vedtoges enstemmig efter Udkastet*).

§ 85.

"Beslutningen maa i dette Tilfælde ikke meere af det da siddende Stor-Thing forelægges Kongen, som paa samme Maade kan forholde sig, om næste ordentlige Stor-Thing paa nyt foreilaaer samme Beslutning; men bliver den ogsaa af det 3die ordentlige Stor-Thing, efter igjen at være bleven drøftet, atter paa begge Thing uforandret antaget, og den da forelægges Kongen med Begjæring, at Hans Majestæt ikke vil negte en Beslutning sin Sanktion, som Stor-Thinget efter det modneste Overlæg anseer for gavnlig, saa vorder den Lov, om end Kongens Sanction ikke paafølger, inden Stor-Thinget adskilles".

Omsen foreslog, at Kongen kun en Gang skulde kunne negte et Forslag Antagelse.

Melbach sluttede sig til Omsens Forslag med den Bemerkning, at den lange Tid, hvori Kongen kunde hindre Lovforslagene, vilde modarbeide de gode Loves Fremme.

Diriks og Falsen medgav dette, men fremhævede paa den anden Side, at Kongen herved havde det i sin Magt at hindre, at skadelige Lovforslag ved Partiaand blev drevne igjennem.

Ifølge en Bemerkning af Sibbern i hans Dagbog vilde Omsens Forslag vistnok have gaaet igjennem, hvis Lagthinget ikke ved § 82 saa godt som havde tabt sin Stemme. For at faa forhindret at ethvert utidigt og umodent Lovforslag skulde erholde Livskraft, var man derfor nødt til at give Kongen en Ret, som man vel vidste kunde blive skadelig.

Ved Voteringen blev Paragrafen med 65 Stemmer mod 38 bifaldt overensstemmende med Udkastet**).

§ 86

"Kongens Sanction udfordres ikke til de af Stor-Thingets Beslutninger, hvorved a) det erklærer sig samlet som Stor-Thing efter Constitutionen; b) det bestemmer sit indvortes Politie; c) det antager eller forkaster de tilstedeværende Medlemmers Fuldmagter; d) det stadfæster eller forkaster Kjendelser om Valgstridigheder; e) og endelig den Beslutning, hvorved Odels-Thinget sætter Statsraader eller andre under Tiltale".

Der foresloges at give Paragrafen Tillæg af et litr. f, saa lydende: Beslutninger, hvorved Fremmede naturaliseres.

Med dette Tillæg blev Paragrafen bifaldt***).

§ 87.

"Stor-Thinget forbliver samlet saa længe det finder det fornødent, dog ikke over 3 Maaneder uden Kongens Tilladelse. Naar det efterat have tilendebragt sine Forretninger, eller efterat have været samlet den bestemte Tid, hæves af Kongen, meddeler Han tillige sin Resolution paa de ikke allerede forinden afgjorte Beslutninger, ved enten at stadfæste eller forkaste dem. Alle de, som Han ikke udtrykkeligen antager, ansees af Ham forkastede".

*) Udkastets § 84 svarer til § 78 i den redigerede Grundlov.
**) Udkastets § 85 svarer til § 79 i den redigerede Grundlov.
***) Svarer til § 83 i den redigerede Grundlov.

Enstemmig bifaldt efter Indstillingen.*)

§ 88.

"Enhver Lov (de i § 85 benævnte undtagne) udfærdiges i Kongens Navn og under Rigets Seigl, efter følgende Formular: Vi . . . af Guds Naade og efter Rigets Constitution Norges Konge, gjøre vitterligt: at Os er bleven forelagt Stor-Thingets Beslutning af . . ., saa lydende: . . . . thi have Vi antaget og bekræftet, ligesom Vi herved antage og bekræfte samme som Lov, under Vor Haand og Rigets Segl".

Enstemmig bifaldt efter Indstillingen.)**

§ 89.

"De provisoriske Love, som af Kongen udgives i den Tid, da intet Stor-Thing holdes, saavelsom de øvrige Anordninger og Befalinger, der vedkomme den udøvende Magt alene, affattes saaledes: Vi . . . . gjøre vitterligt: at Vi, i Kraft af den Os ved Rigets Constitution meddeelte Myndighed, have besluttet, ligesom Vi herved beslutte etc".

Enstemmig bifaldt efter Indstillingen.*)**

§ 90

"Stor-Thinget kan indhente Høiesterets Betænkning over juridiske Gjenstande."

Enstemmig bifaldt efter Indstillingen.†)

§ 91.

"Stor-Thinget holdes for aabne Døre, og dets Forhandlinger kundgjøres ved Trykken, medmindre det Modsatte besluttes ved Stemmefleerhed".

Enstemmig bifaldt efter Indstillingen.††)

§ 92.

"Ingen Befaling, af hvem den end maatte være udstædt, hvis Hensigt er at forstyrre Stor-Thingets Frihed og Sikkerhed, maa adlydes, uden at de Adlydende derved gjøre sig skyldige i Forræderie imod Fædrenelandet".

Enstemmig bifaldt efter Indstillingen.†††)

I Mødet den 11te Mai blev det bestemt, at det skulde overlades til Storthinget selv at træffe Afgjørelse med Hensyn til Forretningernes Fordeling mellem Odelsthing og Lagthing.

§ 93.

"Lag-Thingets Medlemmer, tilligemed Høiesteret, udgjøre Rigsretten, som i første og sidste Instants dømmer i de Sager, som af Odels-Thinget anlægges, enten imod Statsraadets eller Høiesterets Medlemmer, for Forbrydelser, de, som Saadanne, begaae. I Rigsretten har Præsidenten i Lag-Thinget Forsædet".

Christie antog, at Høiesterets Justitiarius burde have Forsædet i Rigsretten. Det var nødvendigt, at den, som førte Forsædet i Rigsretten og fik med Dommens Affattelse at gjøre, var en Lovkyndig, og det kunde det let hænde, Præsidenten i Lagthinget ikke var.

*) Udkastets § 87 svarer til § 80 i den redigerede Grundlov.
**) Udkastets § 88 svarer til § 81 i den redigerede Grundlov.
***) Udkastets § 89 svarer til § 82 i den redigerede Grundlov.
†) Udkastets § 90 svarer til § 84 i den redigerede Grundlov.
††) Udkastets § 91 svarer til § 85 i den redigerede Grundlov.
†††) Udkastets § 92 svarer til § 86 i den redigerede Grundlov.

Sverdrup mente, at i Rigsretten burde der ikke sidde flere Medlemmer af Lagthinget end af Høiesteret, saasom de første paa en Maade kunde anses som de Tiltaltes Anklagere.

Kapt. Motzfeldt betonede, at en saadan Regel ikke kunde gjennemføres paa Grund af Bestemmelsen i § 94.

Falsen bemerkede til Christie, at Præsidenten i Lagthinget, som den første paa Storthinget, vistnok maatte beholde Rangen foran Justitiarius i Høiesteret; til Sverdrup udtalte han, at efter Konstitutionen var ikke Storthinget, men Odelsthinget Anklager, men Lagthinget i Forening med Høiesteret Dommer.

Ved Voteringen vedtoges Paragrafen med 58 Stemmer mod 51 overensstemmende med Udkastet.*).

§ 94.

"Den Anklagede kan, uden nogen dertil angiven Aarsag, forskyde af Rigsrettens Medlemmer indtil en Trediedeel; dog saaledes at Retten ei udgjør mindre end 15 Medlemmer".

Hount forespurgte, om Præsidenten, der skulde have Forsædet, ogsaa kunde forskydes.

Spørgsmaalet besvaredes bekræftende. Lagthinget maatte i saa Fald vælge en ny Præsident.

Paragrafen blev derefter enstemmig vedtagen efter Indstillingen.**)

§ 95.

"Til at domme i sidste Instants skal snarest muligt organiseres en Høiesteret, der ikke maae bestaae af færre end Justitiarius og 6 Tilforordnede".

Enstemmig bifaldt efter Indstillingen.***)

§ 96.

"I Fredstider er Høiesteret tilligemed 2 høie Officierer, som Kongen tilforordner, anden og sidste Instants i alle de Krigsretssager, som angaae Liv, Ære eller Friheds Tab paa længere Tid end 3 Maaneder".

Hount foreslog, at Generalauditøren skulde være en af disse høie Officerer.

Falsen: Komiteen havde ikke vidst, hvorvidt dette Embede vilde blive bibeholdt. Men naar Generalauditørembedet existerede, var det rimeligt nok, at dettes Indehaver, som den i deslige Sager mest kompetente, indtraadte i Høiesteret.

Vedtoges derefter enstemmig efter Indstillingen †)

§ 97.

"Ingen kan beskikkes til Medlem af Høiesteret eller til Overøvrighed, med mindre han er 30 Aar gammel".

---

*) Udkastets § 93 svarer til § 87 i den redigerede Grundlov.

**) Udkastets § 94 svarer til § 88 i den redigerede Grundlov.

***) Udkastets § 95 svarer til § 89 i den redigerede Grundlov

†) Udkastets § 96 svarer til § 90 i den redigerede Grundlov.

Grøgaard foreslog, at Vedkommende skulde være 35 Aar, da han fandt 30-Aars-Alderen for ringe.

Diriks bemerkede hertil, at dette var den Alder, da en Mand kunde formodes at have de fornødne Kundskaber, Sindighed og Embedserfaring.

Paragrafen vedtoges derefter enstemmig efter Udkastet.*)

§ 98.

"Høiesterets Domme kunne i intet Tilfælde paaankes eller underkastes Revision".

Enstemmig vedtaget efter Indstillingen**).

§ 99.

"En ny almindelig civil og criminel Lovbog skal foranstaltes udgivet paa 1ste eller, om dette ikke er muligt, paa 2det ordentlige Stor-Thing. Imidlertid blive Statens nu gjældende Love i Kraft, forsaavidt de ei stride imod denne Konstitution".

Kaptein Motzfeldts ved § 78 afholdte Foredrag vedkommende denne Gjenstand blev paany oplæst.

Diriks bemerkede, at Storthinget allerede ved Grundloven var i Besiddelse af den lovgivende Magt. Antagelsen af Motzfeldts Forslag vilde være et Indgreb heri. Derimod mente Taleren, at Storthinget skulde gjennemgaa og drøfte Lovbogen postvis. Det var vel saa, at dette i Almindelighed hverken vilde have Tid eller Kundskab nok til at udføre et saadant Arbeide. Men han mente dog, at naar enhver af Lovkomiteen udarbeidet Bog, Kapitel etc. var som vedtaget strax bekjendtgjort i Trykken, vilde kyndige Mænd allerede forud have drøftet samme, og at Storthinget blot vilde have at bifalde eller forkaste samme, uden at det burde have Ret til at gjøre Forandringer i de enkelte Bestemmelser, saaledes som den nye Lovbog i Frankrige og Nordamerika var bleven det lovgivende Korps og Kongressen forelagt.

Wergeland: Den gamle Surdeig burde først udfeies, før man gav nye Love.

Christie: Man burde ei afskaffe gamle Love uden ved at give nye.

Wulfsberg foreslog, at der i Slutningen af Paragrafen efter Ordet Grundlov (Konstitution) skulde sættes: "eller imod de provisoriske Love, som imidlertid blive udgivne."

Carstensen foreslog, at Dommerne aldrig maatte kunne dømme efter Lovens Analogi, men kun efter dens Bogstav.

Fabricius bemerkede, at naar Lovene blev givne paa den af Motzfeldt foreslaaede Maade, tabte Folket den lovgivende Magt. Han troede, at Storthinget var istand til at bedømme Rigtigheden af Lovkomiteens Forslag, naar enhver Repræsentant havde sund Forstand og god Villie, noget, som de maatte forudsættes at besidde.

*) Udkastets § 97 svarer til den redigerede Grundlovs §§ 92 og 93, sidste Passus.
**) Udkastets § 98 svarer til § 91 i den redigerede Grundlov.

Christie henholdt sig til, hvad han om det foreliggende Spørgsmaal havde ytret ved § 78.

Ved Voteringen blev Paragrafen bifaldt efter Udkastet, hvorefter Wulfsbergs Forslag enstemmig vedtoges.*)

§ 100.

"Dommere kunne ikke afsættes, uden efter Dom, men vel suspenderes af Kongen, i hvilket Tilfælde de dog strax maa tiltales for Domstolene. Magistrats-Personer, Underdommere og Fogder skulle være over 25 Aar gamle".

Falsen foreslog efter Ordet "Dommere" indskudt: "og øvrige Embedsmænd, som ikke er omtalte i § 51." Til et af en Repræsentant fremsat Forslag om, at i sidste Passus ogsaa Prester burde være medtagne, ytrede han, at disse allerede ved en særlig Lov var undtagne.

Diriks og Holck gjorde opmerksom paa, at der ved Grundlovens endelige Redaktion maatte paases, at denne Paragrafs Bestemmelser blev indtagne under § 51.

Med Falsens Tillæg blev Paragrafen derefter enstemmig vedtaget**).

§ 101.

"Med de Sportler, som erlægges for Rettens Pleie, bør ingen Afgifter til Statskassen være forbundne".

Om denne Paragraf, som man gav Navnet "Sorenskriverparagrafen", udtaler Jakob Aall, at den "smagte af den Haand, som udkastede den."

Den foranledigede imidlertid i Rigsforsamlingen ingen Debat, men vedtoges enstemmig efter Indstillingen***).

§ 102.

"Jord- og Boeslod kan i intet Tilfælde forbrydes".

Enstemmig vedtaget efter Indstillingen†).

§ 103.

"Ingen maa fængslig anholdes, uden i lovbestemte Tilfælde og paa den i Loven foreskrevne Maade. For ubeføiet Arrest eller ulovligt Ophold af Sagen staae Vedkommende den Fængslede til Ansvar".

Enstemmig vedtaget efter Indstillingen††).

§ 104.

"Ingen kan dømmes uden efter Lov, eller straffes uden efter Dom. Pinligt Forhør maa ikke finde Sted".

Enstemmig vedtaget efter Indstillingen†††).

*) Udkastets § 99 svarer til § 94 i den redigerede Grundlov.
**) Svarer til § 22 og § 93, sidste Passus, i den redigerede Grundlov.
***) Udkastets § 101 svarer til § 98 i den redigerede Grundlov.
†) Udkastets § 102 svarer til § 104 i den redigerede Grundlov.
††) Udkastets § 103 svarer til § 99 i den redigerede Grundlov.
†††) Udkastets § 104 svarer til § 96 i den redigerede Grundlov.

§ 105.

"Ingen Lov maa gives tilbagevirkende Kraft eller gjælde, forend den er bekjendtgjort".

Enstemmig vedtaget efter Indstillingen*).

§ 106.

"Dem, som herefter fallere, tilstedes intet Fristed".

Enstemmig vedtaget efter Indstillingen).**

§ 107.

"Hver Borgers Hus er helligt. Ingen maa betræde det imod hans Villie, uden i Kraft af en skriftlig Ordre fra Øvrigheden".

Diriks foreslog:

"Husinkvisitioner maa ikke finde Sted uden i kriminelle Tilfælde."

Dette Forslag blev enstemmig bifaldt*).**

§ 108.

"Enhver Statens Borger er i Almindelighed lige forpligtet til, i en vis Tid, at værne om sit Fædreneland, uden Hensyn til Stand, Fødsel eller Formue. Denne Grundsætnings Anvendelse, og de Indskrænkninger, den bør undergaae, overlades til næste ordentlige Stor-Things Afgjørelse, efterat alle Oplysninger ere erhvervede ved en Komitee, som vælges inden denne Rigsforsamlings Slutning. Imidlertid vedblive de nu gjældende Bestemmelser."

Løvenskiold lod indlevere følgende Forslag, dateret Eidsvold 16de April:

Bemerkning til den af Konstitutionskomiteen foreslaaede 11te Grundregel for Norges Konstitution, saalydende:

Statens Borgere ere i Almindelighed lige forpligtede til, i en vis Tid, at værne om Fødelandet, uden Hensyn til Stand, Fødsel eller Formue.

Ethvert Menneske er ved at indtræde i et borgerligt Samfund eller Stat nødsaget til at opofre en Del af Naturstandens Frihed og Rettigheder for at erholde Beskyttelse for den væsentligste Borger-Rettighed, Sikkerhed for Person og Eiendom; men unegtelig bør det være et af de vigtigste Formaal ved enhver Statsforfatnings Organisation, at levne Statens Borgere saa megen borgerlig Frihed, som kan bestaa med Statens Sikkerhed og Tarv. Ved denne Sætnings trolige Anvendelse opnaaes sikrest Borgerens Lyksalighed, Statens Vælde; og den bør derfor formentlig, saa vidt muligt, ogsaa anvendes ved Organisationen af Statens Forsvarsvæsen; d. e. den borgerlige Frihed bor, under Opnaaelsen af det nødvendige Statsforsvar saa lidet muligt indskrænkes.

Menneskets naturligste og medfødte Rettighed er unegtelig denne: at kunne disponere over sin egen Person; men denne Rettighed krænkes bitterlig ved Statens Fordring paa flere Aar af Borgerens Liv til Statens Forsvar.

---

*) Udkastets § 105 svarer til § 97 i den redigerede Grundlov.

**) Udkastets § 106 svarer til § 103 i den redigerede Grundlov.

***) Svarer til § 102 i den redigerede Grundlov.

Denne Fordrings Anvendelse krænker Menneskets naturlige Frihed, forbitrer den borgerlige Tilværelse og lægger Hindringer i Veien for Dannelse til og Udøvelse af Videnskaber og Kunster og almennyttige borgerlige Haandteringer. Da imidlertid Statens Forsvar imod udvortes Fiender er en ubetinget Nødvendighed for dens Tilværelse, saa maatte og saadant Indgreb i den borgerlige Frihed, uden hvilket Statens Forsvar ikke kunde opnaaes, være nødvendigt, og maatte taales som et nødvendigt, fra Statens Tilværelse uadskilleligt Onde, om det ikke anderledes kunde være.

Spørgsmaalet bliver saaledes: Kan Statens Forsvar ene opnaaes ved, at Staten i denne Hensigt tilegner sig visse Aar af Statsborgerens Liv, eller kan det opnaaes ved andre hensigtspassende Midler? I første Fald kan vel alle Statsborgere synes lige forbundne til at deltage i en Borgerpligt, hvis Opfyldelse er nødvendig for Statens Tilværelse; dog med Undtagelse for akademiske Borgere og deslige, Fabrikarbeidere m. fl., hvis Haandteringer er anerkjendte uforenbare med militær Tjeneste, og paa den Grund ved gjældende specielle Love er fritagne for Værnepligt; i andet Fald kræver Retfærdighed og Statsklogskab andre hensigtspassende Midlers Anvendelse. Retfærdighed, fordi den borgerlige Frihed ikke bør indskrænkes mer end Nødvendighed byder, Statsklogskab, fordi al Erfaring har vist, at borgerlig Lyksalighed og Statens Vælde og Anseelse snarest og sikrest opnaaedes og trivedes ved den størst mulige borgerlige Frihed. Efter min ringe Formening bør Statens Forsvar kunne opnaaes uden Indskrænkning i den borgerlige Frihed; og i den Hensigt giver jeg mig den Ære ærbødigst at foreslaa:

1. at den nu gjældende Værnepligt og Udskrivningsmaade maa vedblive at være gjældende i 3 Aar; men at efter saadan Tids Forløb ingen Statsborger eller Indbygger mere skal være værnepligtig;

2. at Værnepligten derefter maa lægges paa visse Distrikter eller Lægder saavelsom Kjøbstæderne i Stedet for paa Personer, saaledes at ethvert Distrikt forpligtes til at stille en frivilligen antagen indfødt vaabendygtig Mand til Fædrenelandets Forsvar;

3. at der nedsættes en Kommission til saadant Forsvarsvæsens Organisation og Rigets Inddeling i Lægdsdistrikter, forsaavidt den nu existerende Lægdsinddeling ikke maatte findes passende.

Ved saadant Forsvarsvæsens Iverksættelse smigrer jeg mig med, at følgende vigtige Fordele vilde opnaaes:

1. Enhver Statsborger beholdt den uindskrænkede personlige Frihed, som gjør Fædrenelandet dobbelt kjært, istedetfor at Erfaring har vist, at Konskription forleder Landets Børn til Udvandring, ikke af Frygt for Krigens Pligter, men paa Grund af den Mennesket medfødte Modbydelighed for enhver Tvang.

2. Armeen vilde bestaa af frivillige indfødte Mænd, som ikke vilde behandle Værnepligten som en Bisag, men som deres egentligste Bestemmelse og Hovedsyssel.

3. De Misbrug, som er uadskillelige fra enhver Konskription, vilde aldeles undgaaes.

4. Armeen kunde stedse holdes fuldtallig, stedse bruges uden føleligt Savn for Jord- og Skovbrug og fredelige Haandteringer; thi nu var det ikke Jordbrugeren, Professionisten og deslige, som kaldtes i Felten.

5. Naar Konskriptionen ikke skulde blive altfor utaalelig for enkelt Borger, altfor skadelig for Staten, maatte Tjenestetiden indskrænkes til saa faa Aar, at den Værnepligtige entlediges, før han endog var bleven en dannet Soldat, i Stedet for, at den af Lægdet stillede frivillige Mand kunde ventes at vedblive Tjenesten, saa længe hans Legemsstyrke tillod det.

6. Endelig vilde Udskrivnings- eller Sessionsvæsenet ved den foreslaaede Forsvars-Organisation overmaade meget lettes og simplificeres."

Hegermann:

"Det synes at være en urokkelig Grundsætning for Norges Selvstændighed og Frihed, at enhver Borger i Landet, uden Undtagelse af Stand, Fødsel eller Formue, er forpligtet til, paa en eller anden Maade, overensstemmende med sin fysiske og intellektuelle Bekvemhed, saavel i Fredstider som Feide, et vist Antal Aar af sin Levealder at gjøre personlig militær Tjeneste. Denne er den første og høieste af alle borgerlige Pligter. Fra denne Hæder og Adgang til Nationens Agtelse vil ingen norsk Borger være udelukket. Hidtil anfortroedes Landets Forsvar alene til en kraftfuld Del af Nationen, den agtværdige Bondeklasse. Den bærer nu ene Byrden i Fred og Krig. En saadan Adskillelse for Opfyldelsen af en saa almindelig Pligt svækker Nationalkarakteren, og indskrænker Armeens Kraft og Brugbarhed; hvorimod alle Borgeres Forpligt til personligen paa denne Maade at yde Fædrelandet sin Tjeneste sikrer Folket for al Erobringskrig, og giver Staten, uden særdeles Bekostning, under en opkommende Krig, et stort Antal af duelige Anførere. Ve den Fiende, der betræder et Lands Grændse, hvor enhver Landets Borger forsvarer sin Hjemstavn! Men denne retfærdige Indretning fordrer Modifikationer. Bondens og Borgerens Frihed og Stilling maa aldeles betrygges. Det maa blive en Glæde og Opmuntring for enhver Undersaat, tidlig at kunne dannes til Fædrenelandets Forsvar, for, i den rette kraftfulde Alder, bevæbnet og dannet, roligen i Fredens Ly, som Mand og Husfader, at kunne fremme Landets indre Velstand igjennem Agerdyrkningens og Industriens uforstyrrede Anvendelse. Naar da en forvoven Fiende krænker Norges Frihed, — da iler roligen enhver vaabendygtig Mand til sine Bannere. Oldinger, Kvinder og Børn sender med Glæde deres Sønner den fremilende Fiende imøde. Velsignelse vil følge Norges stridbare Mænd, og Fiendens Beskjæmmelse være den visse Løn. Personligheden er den første Betingelse for Værnepligten. Leiede Svende faar ingen varme, redelige og duelige Anførere: — Maalet forfeiles aldeles i en fri, selvstændig Stat. Den fordums Raahed, der henhørte til den militære Stand, er aldeles forsvunden i vort Fædreneland. Vise Love og Anordninger vil snart hæve alle disse enhver god Borgers billige Fordringer — at Bonde og Borger trofast kan række hinanden Haanden til Opfyldelsen af den naturligste og første Pligt: at hævde Landets Selvstændighed og Frihed. Undertegnede holder det for Pligt, vidtløftigere at udvikle denne Materie, og at indstille efterstaaende Betragtninger til den ærede Komites indsigtsfulde Bedømmelse:

I. Kongeriget Norges Konstitution bør indeholde de Midler, formedelst hvilke den exekutive Magt, ved Landets Sønner, kan hævde Rigets Selvstændighed, og hævne enhver Krænkelse af dets Frihed. Denne Kraft maatte gives Norges Sønner igjennem en Nationalopdragelse fra den tidlige Alder. Denne Opdragelse tænker jeg mig saaledes: 1) Alle Norges Sønner paa Landet og i Byerne oves aarligen 8 Dage i dertil udseede Distrikter eller Central-Afdelinger, paa bekvemme Tider af Aaret, af kyndige Officerer, fra Indtrædelsen i det 13de Aar, i Gymnastik, Skiveskydning og militære Ovelser i Mark og

Skov, indtil de træder ind i de ordentlige Bevæbnings-Afdelinger. Det vilde være særdeles hensigtspassende, om i Fjeldbygderne disse Øvelser anstilledes om Vinteren, for at øve Exercitien paa Ski, denne for Norges Forsvarsvæsen saa uundværlige og vigtige Færdighed. For Unddragelsen af disse National-Øvelser sættes sikre Grændser. Skulde de til saadanne Samlinger fornødne Omkostninger afskrække fra sammes Anvendelse, da maatte man indskrænke disse Øvelser paa Landet til hver Søndag efter Kirken, om end ikke Hensigten saa fuldkommen derved opnaaedes. I Byerne derimod foretages Øvelserne en Gang om Aaret i 8 Dage. 2) Det maa blive en paahvilende Pligt for den geistlige, civile og militære Øvrighed overalt i Landet, at opmuntre Landets unge Sønner til idelige Vinter-Øvelser paa Ski. Alle Møder til Kirken, Thinget, militære Samlinger, private Ærender i hvilkensomhelst Anledning maatte ske paa Ski. Om Søn- og Helligdagene anstilles efter Gudstjenesten Ski- og Skyde-Øvelser, om ikke med Kugler og Krudt, saa dog med Buer og Pile. Øvrigheds-Personerne maatte aarligen indgive Beretning over Fremgangen; Opmuntringer og Belønninger gaar ved Siden af disse Øvelser, i Forhold til deres Udbredelse. 3) I alle Borger-, Real- og lærde Skoler holdes tillige Forelæsninger over en kortfattet Taktik, eller rettere: Tjenesten i Felten; alt i Forhold til de forskjellige Undervisningsanstalters Formaal og Omfang. Samtlige Norges Ynglinge i disse Skoler øves en Gang om Aaret i 8 Dage med Centralafdelingerne for Byerne og Landet, i militære Øvelser, lige til Student. I alle Skoler indføres gymnastiske Øvelser og Lege og en passelig militær Disciplin. 4) Studenterne deltager i de nærmeste Distrikter af deres Ophold i de aarlige nationale militære Øvelser, tildels som Anførere, indtil de faar Embede. Naar de tager Embedsexamen, maa de i Forveien ved Universitetet have bivaanet et Kollegium over Strategiens første og almindelige Grundprincips. Naar de Studerende udnævnedes til Embedsmænd, som Prester, Sorenskrivere og Fogder, fik de tillige et Diplom, som 1ste, 2den eller 3die Befalingsmand i den Bygd (Se II, 2)). 5) I alle offentlige Skoler holdes Forelæsninger over Landets Konstitution for at opdrage Folket til med Kraft og Mod at trænge ind i Konstitutionens Aand, og som Folkets Repræsentanter at kunne paase, paatale og vedligeholde Rigets Selvstændighed. Konstitutionen ophænges i alle Skoler paa Tavler til Ynglingernes Opmerksomhed og Dannelse.

II. Norges bevæbnede Magt organiseres ikkun for en Forsvarskrig. Norges Sønner kan ikke kommanderes ud af Landet, over Havet eller paa anden Maade til Fastlandet, enten for Subsidier eller som Hjælpetropper. Fremmede Tropper kan ikke indkaldes i Landet. Disse Sætninger leder til Opløsningen af Hovedspørgsmaalet: hvorledes Værnepligtigheden retfærdigen bestemmes og fordeles efter enhver Bondes og Borgers Frihed og Stilling? 1) Kongen har øverste Befaling over Land- og Somagten, hvis Indretning og Dannelse umiddelbart paaligger ham, efter Konstitutionens Grundvold. 2) Den bevæbnede Magt bestaar af enhver vaabenfør Mand i Riget, fra hans 20de til hans 45de Aar, begge fuldendte. Enhver værnepligtig paa Landet bør i 6 Aar være Soldat, og i den Tid lade sig bruge til Krigstjenesten, naar Kongen byder, til Landets Forsvar og Rigets Selvstændighed, overensstemmende med Konstitutionens Grundlove. Gaardbrugere indskrives altid først i Soldaterrullen, paa det at disse kunde have udtjent, naar de fylder det 26de Aar. Embedsmænd, akademiske Borgere, saalænge de vedbliver deres Studeringer, Fabrikbestyrere og Fremmede er undtagne fra at tjene som Soldat. Enhver Soldat tjener derefter i 10

paa hinanden følgende Aar, som Landeværn. Alt Landeværn staar under Kongens Befaling, saasnart det er opbudet, men det kan ikke bruges uden til Landets Forsvar inden Rigets Grændser; dog kan det med Rigsforsamlingens Samtykke kommanderes over Grændsen. Det exercerer en Gang hvert tredie Aar i deres Distrikter, som nærmere af Kongen bestemmes. Fra fuldendt Landeværn-Tjeneste overgaar de værnepligtige, indtil det 45de Aar er fyldt, til Landets Reserve eller Husværn, i hvilken Tid Reserverne, paa Kongens Bud, til Landets Forsvar, gjør Krigstjeneste inden det Amts Grændser, hvori de bor. Denne Afdeling exercerer en Gang hvert 5te Aar, som nærmere af Kongen bestemmes. Embedsmændene (I, 4)) er Anførere for denne værnepligtige Klasse; maaske at ogsaa Embedsmændene kunde antages til Anførere for Landeværn-Afdelingen. De geworbne Tropper udskrives og hverves af de Mandskaber, som ikke er Gaardbrugere. De tjener som Soldat i 8 Aar, hvorefter de træder over i Reserven til det 45de Aar.

By-Indvaanerne organiseres i Borgervæbninger til deres respektive Byers Forsvar. Disse Borgervæbninger øves aarligen en kort Tid (8 Dage) i Vaaben, ligesom de i Byen en Tid om Aaret (3 Uger), i Sæde- og Høstetiden, er pligtige til at deltage i Garnisonstjenesten, for at de egentlige Militære i den Tid for Størstedelen kan hjempermitteres til Landets Dyrkning. Fra det 26de Aar fyldt træder By-Indvaanerne ud af Borgervæbningen ind i Reserve-Afdelingen. Naar By-Indvaanerne i den yngre Alder, enten som Haandverkere eller som Handelsmænd, reiser udenlands for at blive fuldkommen kyndige i deres Haandtering og Syssel, da regnes den dem paaliggende Værnepligt først fra den Tid, de igjen kommer tilbage til deres By. I saa Tilfælde maa Tjenestetiden være udrunden, naar det 28de Aars Alder er opnaaet, og en saadan Indvaaner strax træde op i Reserven. Imidlertid maa enhver saadan By-Indvaaner have aflagt Prøver paa Dygtighed i Vaabenøvelser, forinden ham tilkjendes den Rettighed at indtræde i Reserve-Afdelingen. Denne Borgervæbning henhører i Krigstider tillige under Reserven, og bruges som denne.

For Marinen er Skippere, Styrmænd og Matroser værnepligtige af Byerne og Landet. Enhver værnepligtig i Bygd og By maa personlig forrette sin Tjeneste. Ingen kan leie nogen anden for sig. Det vilde være en stor Lettelse for Statsøkonomien, naar enhver Bygd eller By selv klædte den bevæbnede Magt i Fredstider, de geworbne Tropper undtagne. I Krig klædes den bevæbnede Magt paa Statens Bekostning.

III. Den overhaandtagende Handelsaand nedbryder Konstitutionens Grundpille: Selvstændigheden. Denne farlige Fiende for Fædrenelandskjærlighed og almindelig Selvopofrelse for Landets Selvstændighed svækker Nationalkarakteren, og Embedsklassen synker til Modløshed. Det bliver væsentligst nødvendigt, at et klogt Forhold af Handelsklassen til de øvrige Næringsgrene og Embedsklassen bestemmes, om ikke en Nationalkraftløshed omsider paa engang skal udvikles.

Den almindelige Værnepligt, efter enhver Borgers personlige Stilling i Bygd og By, efter billige og retfærdige Grundsætninger, vil, efter saamange Aars Fred, igjen vække den indslumrede Aand og Følelse for, ved egen personlig Tjeneste, saavel i Fred som Krig, at yde en Skjærv paa Fædrenelandets Alter. Det blev en antændelig Gnist, der snart vilde udbrede sin velgjørende Virkning, hæve den militære Klasse til dens eiendommelige Værdighed, Agtelse og Nødvendighed, naar alle Landets Børn, fra den tidlige Ungdom, blev fortrolige med den Møie, de Farer og Opofrelser, Standen kræver, og indaandede

rene og rigtige Principer af den et Lands samtlige Borgere paaliggende Pligt, personlig at værne for Fædrenelandets Sikkerhed og Forsvar. Og hvilket Held blev dette ikke for Landets Opkomst, med Hensyn til Vindskibelighed, Agerdyrkning og Velstand!"

Jørgen Aall oplæste **derefter** sin Betænkning i Sagen, **der var** af **følgende** Indhold:

"Krigskunsten er i den Tilstand af Kultur, hvortil de fleste europæiske Stater i vor Tidsalder har naaet, bleven en af de mest komplicerede Kunster. For tilborligen at vorde dannet og oplært i den, fordrer den af sine høiere Klasser, at de fra den tidlige Ungdom skal søge Adgang til de militære Instituter, og der, igjennem flere Aars flittig Arbeidsomhed stræbe at uddanne Evnerne til en fuldstændig Omfattelse af, hvad Taktiken under en theoretisk og praktisk Anskuelse forener. End paaligger det den for Militærstanden opdragne Elev at søge Undervisning i forskjellige liberale Studier; ved disses Blanding med hans Hovedstudium skulde Krigerens strengere Begreber om de blodige Laurbær, det maatte blive hans sørgelige Lod paa Ærens Mark at indsamle, vorde humaniserede og formildede. Saaledes bør Officeren, Anføreren af Regimenter, Batailloner og Kompagnier, tilligemed de ved enhver af disse høiere Chefers Side tjenende inferieure Kommanderende opdrages. Ei heller bør Soldatens Opdragelse forsømmes. En vel disciplineret Soldats Uddannelse er visseligen ei nogen ringe Kunstfærdighed. Smidighed og Lethed under Evolutionernes Udførelse maa ledsage det uforfærdede Mod. Regelmæssighed, Orden og hurtig Lydighed til at udføre Kommandoen er Egenskaber af den væsentligste Art, og kun af Tropper, der er ofte øvede og samlede i store Masser, kan disse Egenskaber ventes erhvervede til nogenlunde Fuldkommenhed. Hos en Milits eller saakaldte Landsoldater, nationale Tropper, kan det ei ventes, at de skulde kunne naa den onskeligste Grad af Udvikling. I Fredstider vorder dette Slags Krigsfolk i det mindste, eftersom det fordum gik til, kun øvede en Gang om Aaret, og stundom blot hvert andet Aar; en saa ustadig og temporær Øvelse kunde ei tjene til at give dem en tilstrækkelig Færdighed i Vaabenbrug. Det er derfor saare befrygteligt, at en Nation, der med ængstende Blik øiner en af Erobresyge opflammet Fiende, truende med at opbyde sine stridbare Kræfter for at falde ind paa dens Gebet, ei kan stole paa sin Milits for sit Forsvar. En staaende Arme bliver da ustridigen at betragte som Statens første og sikreste Værn, og af en saadan kan man, formedelst dens større Øvelse og Fortrolighed med Vaabenbrug, med Rette vente, hvad Erfarenhed endog gjennem Exempler, anførte af vor egen seneste Krigshistorie, bekræfter, at om den end aldrig før har set en Fiende under Øine, dog med Veteranens Færdighed, Klogskab og Mod vil aabne Kampens blodige Spil. Et lidet Korps af slige altid vel øvede færdig staaende Tropper, forsynede med hensigtsmæssige Vaaben — jeg mener her Rifler — vilde under den lette, med Lynsnarhed sig vidt spredende og igjen sig samlende Exercitie, der er indført i vor Arme, i vort bjergfulde, paa snevre Gjennemgange og kuperede Terræner saa rige Land — det synes mig saa, naar man sætter Nordmandens sterke, senefulde Arm og hans til Smidighed dannede Legeme som et høit Tal med i Beregningen — med grundet Haab om Held kunne gjøre en det i Styrke efter numeriske Tal langt overlegen Fiende Valpladsen stridig. Men fordi en Hærsamling af staaende Tropper forekommer Fremsætteren af disse herom udviklede Ideer at være et høist nyttigt, ja uomgjængeligen nødvendigt Vehikel til Norges Forsvar, tror han dog derhos,

at det fra flere Synspunkter betragtet vilde være stridende mod Landets Interesse at organisere dets hele Forsvarsvæsen til en saakaldet staaende Hær. Kun et vist Forhold — jeg antager 8—10000 Mand — maatte udvælges i denne Kvalitet for uophørligen at kunne staa i Spidsen for vore Kjæmper, naar Fienden herjede Landet. Subjekterne hertil kunde udvælges hele Landet over; Byernes Indvaanere, det under Sølimiterne indbefattede Mandskab og de med Frihed for Udskrivning hidtil tildels priviligerede Jernverker, Sagbruge og andre offentlige Indretninger derfra undtagne. De kunde udkaares til denne Tjeneste enten ved Lodkastning eller ved frivillig at lade sig hverve mod Haandpenge. De burde efter min Formening vorde øvede i Vaaben fra deres attende Aar, og ei vorde indlemmede i den staaende Hær, før de havde naaet deres tyvende; men fra denne Alder indtil 25 Aar kunde de ansees tjenbare til Indskrivning og derefter forblive i denne staaende Tjeneste 7—9 Aar, hvorefter de burde være frie og ei, uden naar Folket blev opbudet til Landstorm, drage ud imod Fienden. Naar denne under Krigs- og Fredstilstand uforanderligen fastsatte Kontingent af staaende Tropper var tilveiebragt, maatte Værnepligt fra den ovenfor bestemte Alder af 18 Aar vorde almindelig for enhver Stand i Staten, med Undtagelse af de Klasser, der bærer Benævnelse af akademiske Borgere. De Individer, der ingensinde bleve indlemmede i den staaende Arme, maatte i større eller mindre Grad øve sig i Vaaben indtil deres 40de Aar; da blev de ogsaa fri og kunde ei vorde tvungne til at marschere ud i Felten uden i Tilfælde, at en overhængende Fare bød en almindelig Landbevæbning. For at organisere og øve de paa Landet sig opstillende Hærmasser burde vel dertil udvalgte, af Linietropperne tagne Officerer beskikkes; men i Byerne kunde maaske den bevæbnede Magt staa under sine egne Borgerchefer, der efter Ansøgning til de høiere Autoriteter maatte søge Hjælp hos de til Krigsvæsenet egentligen dannede Officerer for ved dem at erholde den i Taktiken nødvendige Underviisning, for med Ære at kunne bestyre deres respektive Korps.

Dette vistnok høist ufuldstændige Udkast indbefatter de Ideer, min Tænkning over Indretningen og Organisationen af Landets Forsvarsvæsen har fremkaldt hos mig. Det stemmer med min fuldeste Overbeviisning, at alle Statens Borgere har af Naturen lige Kald til at værne om Statens Sikkerhed; og naar Fædrenelandsforsvareren ser i næsten hvert Lem af Staten sin Stands Broder, da skal Tanken om ved et fælles uadskilleligt Forbund at være kaldet til at holde Sværdet, altid færdigt at drages for at tvinge Sværdet i Skeden, stemme hans Tilbøielighed til med blide Følelser at betragte i den fredelig syslende Borger sin Krigerfrænde, og Borgeren igjen, opflammet af den Følelse, at ogsaa han er Fædrenelandets Forsvarer, med glødende Bevægelser i Sjælen række den modige Kriger sin Haand og kalde ham sin Borgerfrænde.

En Plan for Norges Forsvarsvæsen, hvorigjennem en saadan Forening kan vindes, maa vel forhaabentligen under den evige Alstyrers paa vore Foretagender nedsmilende Bifald vorde vort elskede Norges tryggeste Værn. Den vil bevare Regjeringen og Friheden uforkrænket i deres eneste sande Helligdom, det er: i Nordmænds Hjerter."

Derefter oplæstes Provst Hounts til Konstitutionskomiteen indgivne Betænkning, dateret 21de April, saalydende:

"At det er alle Statsborgeres Pligt, at værne om et elsket Fødeland, er en Sandhed saa indlysende, at man ikke kan negte den, uden at ophæve

den Lighed i Frihed og Rettigheder, som bør være i Statssamfundet. Men i Anvendelsen af denne Grundsætning udfordres dog megen Varsomhed og Forsigtighed for ei at lægge Hindringer for Ynglingens Dannelse til gavnlig Statsborger og Næringsveienes Drift og derved skade Statssamfundet i Stedet for at befordre dets Held. Vel fordrer Norges Selvstændighed og Uafhængighed, naar denne skal kunne haandhæves, at alle Landets Børn i Farens Dieblik griber til Vaaben, og at de tidlig dannes til at kunne føre dem med Kyndighed og Orden; men egentlig at gjøre Tjeneste som Soldat i Fredens Dage vilde frembringe en Indskrænkning i manges Dannelse og maaske have en skadelig Indflydelse paa deres Moralitet. Jeg tror derfor, at Værnepligten bør adskilles fra den egentlige Soldattjeneste i Fredstider og vover at gjøre følgende Forslag:

1. Til at bestride den nødvendige Garnisonstjeneste antages en staaende Arme. Denne skal bestaa af Folk, som frivillig dertil lader sig anhverve. Disse Folk lønnes og behandles saaledes, at de kunde finde Lyst til at vedblive Tjenesten, saa længe de dertil er brugbare. I hver Garnison indrettes derfor et Hvervingskontor under Bestyrelse af Regimentschefen, den tjenstgjørende Major, den ældste Kaptein, Regimentskirurgen og Auditoren. De, som har Lyst til Tjenesten, anmelder sig her og antages uden Hensyn til Stand og Stilling, naar de ikkun befindes duelige. Skulde det fornødne Mandskab paa denne Maade ikke kunne faaes, bør det paaligge ethvert Distrikt at anskaffe i Forhold til Folketallet det manglende Mandskab. Det hele Land bør derfor inddeles i lige Distrikter efter Folkemængden, og Mandskabet maa ved Lodkastning afgjøre, hvem der skal afgaa til Garnisonstjenesten; dog bør det tillades at den, paa hvem Lodden var falden, at sende en anden Værnepligtet i sit Sted, naar de indbyrdes derom kan forenes. Forøvrigt skal det paaligge Distriktet at sørge for, at den for Alderdom, Svaghed eller andre Tilfælde afskedigede Garnisonssoldat underholdes saaledes, at han kan nyde de kommende Dage uden Næringssorg, om ikke en anden Indretning kunde udfindes, hvor saadanne Veteraner kunde forsørges paa Statens almindelige Bekostning.

2. Denne staaende Garnisons- og Politiarme, som jeg vover at ansætte til 4—5000 Mand, bruges til Haandhævelse af Orden i Staten og til Forsvar af enkelte Punkter, som kunde angribes; og saa længe den er tilstrækkelig til Forsvaret, bør de øvrige Værnepligtige ei opfordres til at gribe til Vaaben.

3. Skulde derimod Fædrenelandets Forsvar fordre en større Magt, tages den fornødne Styrke af det hele værnepligtige Mandskab og efter følgende Regel:

Alle unge Mennesker, uden Forskjel af Stand, Stilling og Formue, som besidder den fornødne fysiske Kraft, skal fra 12 Aar øves en bestemt Tid i at føre Vaaben. Fra det 18de Aar indskrives enhver i Soldaterrullen, der har følgende Afdelinger:

Til 1ste Afdeling henhøre alle unge Mennesker fra 18—28 Aar, hvoraf de udtages først, som har mindst Forfald, og hvis Bestemmelse som tilkommende Statsborgere mindst lider ved Opfyldelsen af Værnepligten.

2den Afdeling. Hertil hører de fra 18—28 Aar, som fra første Afdeling blev udsatte.

3die Afdeling indbefatter alle Borgere fra 28—36 Aar, hvoraf de først udtages, som har mindst Forfald.

4de Afdeling indbefatter alle dem, som af 3die er udsatte.

5te Afdeling. Hertil hører alle Borgere fra 36—50 Aar, der ikkun da maa bruges, naar Landet er i største Fare, og alle brugbare Hænder behøves til Landets Forsvar.

Til denne Afdeling maa desuden henregnes

a. alle akademiske Borgere, hvis Dannelse for Staten er saa kostbar og for dens Vel saa vigtig, at der ikke utidig maa ødsles med deres Kraft;
b. alle nødvendige Fabrikanter og Haandverkere;
c. civile Embedsmænds fornødne Betjentere;
d. Skolelærere paa Landet og i Byerne;
e. Gaardmænd maa saa længe muligt spares for at opfordres til Vaaben, da deres Nærværelse hjemme er saa vigtig for Jordbrugets Drift og til Opfyldelse af de øvrige Pligter, som paaligger dem, der for Staten ofte er lige saa nødvendige som Værnepligten selv.

4. For at spare Statskassen for de betydelige Udgifter, som vilde medgaa til Munderingsstykkers Anskaffelse og Vedligeholdelse, foreslaaes national Uniform, der af det værnepligtige Mandskab kunde bruges som Hædersdragt og ved Vaabenøvelserne. Denne Uniform forskaffer enhver sig selv, og den forfærdiges efter det Tilsnit og af den Farve, som er mindst bekostelig og mest hensigtsmæssig. Ammunition, Gevær og Lædertøi besørger Staten. Alle Munderingsstykker efterses ved de aarlige Vaabenøvelser."

Til Konstitutionskomiteen havde Lieutenant Heidmann den 18de April indsendt en Betænkning, hvoraf hidsættes:

Ihvorvel Kammerherre Løvenskjolds Skildring af de Byrder og Trængsler, som den hævede Soldat nu i 6—7 Aar har været underkastet, er sand og troligen malet efter Naturen, vil det vel ikke have undgaaet den ædle og meget ærede Rigsforsamlings Opmerksomhed, at disse søndrede Familieforhold, disse Opofrelser af Velfærd og Formue bortfalder under Freden og er derfor ei heller grundede i Udskrivningssystemet, men kan derimod ene og alene betragtes som en uundgaaelig Følge af Rigets uheldige Krigstilstand, hvor det gjaldt og endnu gjælder at værne om og forsvare Fædrenelandets Grænser imod fiendtlig Vold og Overlast; og i dette Tilfælde indrømmer dog Kammerherren den Sætning, at det er hver Borgers Pligt at gribe til Vaaben?

Men Distinktionen imellem denne Pligt og den i Fredstider at udskrives til Soldat for at dueliggjøres til Landets Forsvar, bortfalder af sig selv, naar man vilde overbevise sig om den Sandhed, at Folkets Opstand i Masse kun da kan afgive et paalideligt Værn for Landet og vorde frygtelig for en Fiende, naar Folket i Almindelighed besjæles af varm Hengivenhed for Fødestavnen, og dets Anstrengelser tillige understøttes af en vel øvet og disciplineret Hær, men at Folkets raa og udannede Masser derimod uden hin Understøttelse snart kunde adsplittes og oprives.

Den nationale Soldats Værnepligt varer efter nærværende Indretning 10—12 Aar. I dette Tidsrum indkaldes han til Exercitie i Kompagnidistriktet aarligen 12—18 Dage og er i den øvrige Tid af Aaret i Almindelighed aldeles fri. At denne Forbindtlighed, som Værnepligten paalægger hver Borger, ikke qua Byrde kan komme i Betragtning mod den tunge Forpligtelse, som det System at stille frivillige Soldater vilde paadrage de Stillende, er egentlig Gjenstanden for nærværende Undersøgelse og den Sætning, jeg pligter at bevise. Mine Grunde herfor er disse:

Armeen bestaar af omtrent 34000 Mand, som skal rekruteres af Landet; naar man nu antager, at de 17 Amter, hvori hele Landet er inddelt, var lige store, vilde hvert Amt forpligtes at holde 2000 Mand fuldtallige; da nu fremdeles hvert Amt i Gjennemsnit indeholder omtrent 1200 Lægder, som aarligen til Komplettering af de udtjente Mandskaber maa levere 200 Mand, følger deraf, at naar en Soldats Tjenestetid overhovedet antages til 10 Aar, at et fuldt Lægd hvert 6te Aar forpligtes at stille en vaabenfør Mand til Forsvarsvæsenet. At dette er en Byrde, som vil vorde saare tung, er vel lige saa indlysende, som det er vist, at Beregningen efter Armeens nuværende Størrelse er temmelig nøiagtig. Vilde man endog reducere Armeens Størrelse til Halvdelen (imod hvilken Reduktion dog visseligen vigtige Grunde kunde indvendes, men som her ei kan fremsættes) maatte dog efter foranstaaende Beregning et fuldt Lægd hvert 12te Aar nødvendig stille en Soldat. Men ogsaa dette Forhold er byrdefuldt.

Den eneste Maade at gjøre denne Byrde mindre følelig var at lade de stillede Mandskaber tjene saare længe, indtil Alder og Svagelighed gjorde deres Afgang absolut nødvendig. Men derved bliver disse Soldater i egentlig Forstand ufri. De vilde og maatte naturligvis sælge deres Frihed, ja Liv og Helbred saa meget dyrere, som de nødvendig maatte anse deres medborgerlige Forhold som opløste, og det værste var, at disse 50—60 Aars gamle leiede Krigere vilde kun afgive et saare svagt Værn for Fædrenelandet.

Sverige, som man ved denne Leilighed paaberaaber sig, og som for en Del befølger hint System, har set sig stedt i den Yderlighed at gribe til dette aabenbar unaturlige, utilstrækkelige og svage Middel for at gjøre et i sin Natur trykkende System mindre byrdefuldt i dets Anvendelse.

Men ogsaa dette tør jeg paastaa: at det endog til sine Tider og under visse Omstændigheder vilde vorde en forgjæves Umag for enkelte Distrikter at opsøge Frivillige, som for Penge vilde lade sig stille til Soldater. Hvo der paa nogen lovlig Maade kunde erhverve sig nødtørftig Underholdning, vilde vel have for megen Selvfølelse til at indtræde paa visse Aar, mindre paa ubestemt Tid i en Hær af Leiesvende, over hvilken det vilde være inkonsekvent at tro, at sand Fædrenelandskjærlighed kunde hvile; ligesom det sande Mod, den ædle Resignation af egne Fordele for det heles Vel, den brændende Attraa efter at værne for Fædreneland, Hus og Hjem, som er ægte Fædrenelandsforsvareres Særkjende, — ei maatte søges i den Hær.

Det kunde som Følge heraf vel antages som afgjort, at en Hær, bestaaende af Værnepligtige, vilde med langt større Frivillighed i Hu og Sind forsvare Landets Enemerker imod fiendtligt Angreb, end de saakaldte stillede Frivillige.

Man kjendte overhovedet kun lidet den hvervede Soldats Tænkemaade (og ensbetydende med Hverving blev jo denne Stilling) og de Bevæggrunde, der i Almindelighed bestemmer hans Handlinger, hvis man noget Dieblik kunde tvivle paa, at kun den høieste Nød og Trang forledede ham til et Skridt, han siden bitterligen vilde angre. At man stedtes i den Nødvendighed at tage sin Tilflugt til de sletteste Borgere for at kunne opfylde den Pligt, det omhandlede Stillingssystem paabød, til Individer, som i moralsk Henseende var tabt for Samfundet og hvilke formedelst fysisk Svækkelse var satte ude af Stand til at vorde Mænd og Fædre, vilde sandsynlig vorde en umiddelbar Følge heraf.

Til Slutning maa jeg bemerke, hvorlunde jeg inderligen ønsker, at den Sandhed maatte erkjendes i dens hele Fylde, saaledes som jeg i mit

Inderste er overtydet om samme: at den Pligt at værne om Fædrenelandet og, hvilket hermed staar i Forbindelse, at dueliggjøre sig dette hellige Kald, forend Faren nærmer sig, er uadskillelig fra Hengivenhed for det Land, hvis Love er et Værn om Frihed og Eiendom, og yder personlig Sikkerhed; og hvilken Pligt langt fra at kunne kaldes nogen Byrde, meget mere har sin Oprindelse af en medfødt Drift, der er saa noie forenet med den menneskelige Natur og indvævet i Menneskets Væsen og dets Grundbestanddele, at det vilde være en Urimelighed at miskjende den eller at give den Benævnelse af en Byrde. Saa længe Mennesket lever isoleret, ytrer denne Drift sig kraftigen og de raa Folkeslags Historie bærer Vidne om dens Virkning igjennem alle Tidsaldere. Naar Menneskene konstituerer sig til Samfund, udvides Grænsen af denne medførte Drift; den vorder ædlere og omfatter det hele Samfund. Dens Gjenstand er da ei længer individuelt Forsvar, den indbefatter tillige Samfundets. Imidlertid er Driften, som da gaar over til en bestemt Pligtfølelse, stedse den samme.

Kun den Hær, som levende føler denne Pligt, som bestaaende af Statens Borgere i egentlig Forstand, indvies til det Kald at afværge Vold fra et elsket Fædreneland, har Krav paa og vil vide at fortjene den Tillid, den høieste Agtelse, som et ædelt Folk ei undlader at skjænke sine Forsvarere."

I Forbindelse med dette sit Indlæg og i Anledning af det af Jørgen Aall fremsatte Forslag ytrede han:

"Naar Hr. Aall antager, at Nationalarmeen formedelst den indskrænkede Tid, der er bestemt til dens aarlige Øvelse i Vaabenbrug, ikke kan opnaa den Færdighed og Fuldkommenhed i Taktik og Strategi, som man fordrer af den Hær, som skal afgive et paalideligt Værn for Fædrenelandet, og naar han, som Følge heraf foreslaar, at en Arme af 8—10000 Mand hvervede Tropper maatte oprettes i Stedet for den nu staaende nationale Arme, maa det uden Tvivl forudsættes, at disse 8—10000 Mand hvervede Tropper aarligen bør øves i Vaaben i længere Tid, end det hidtil har været bestemt for de nationale Troppers Øvelse.

Det er da naturligt, at disse længere Vaabenøvelser vilde medføre større Udgifter end de, som hertil er reglementerede efter Armeens nutidige Organisation. Da det nu tillige kan antages for afgjort, at duelige og indsigtsfulde Officerer lige saa lidet kan tilveiebringes i en Haandvending som andre Embedsmænd, maatte det nuværende Antal Officerer for det meste beholdes, uden at nogen Besparelse i Udgifterne ved en Reduktion heri kunde anses raadelig at bevirke; og da det endelig er klart, at en saa betydelig Styrkes Komplettering ved Hverving end mere vil forøge Statsudgifterne, forekommer det mig evident, at dette System fra Økonomiens Side betragtet i det mindste ikke udmerker sig til Fordel.

Men det er og indlysende, at den øvrige vaabenføre Masse af unge Mandskaber, som efter Forslaget skulde anses værnepligtigt, kun høist ufuldkomment vorder dannet og kan betragtes som raa og udisciplineret indtil det Oieblik, den skal bruges mod Fienden.

I min Afhandling om Værnepligten har jeg opgivet de Egenskaber, som efter min Formening især bør udmerke Norges Forsvarere. Disse kan ikke ventes hos de 8—10000 Mand hvervede Tropper, og ei heller erstattes ved sammes større taktiske Duelighed, hvilken desuden forekommer mig temmelig problematisk. Den foreslagne Maade at rekrutere Armeen ved Lodkastning,

naar den ei ved Hverving kunde holdes fuldtallig, er hverken grundet paa Billighed eller Retfærdighed; allermindst kan det billiges, at kun Landmanden skal være underkastet dette forhadte Lykkespil.

Den eneste Maade, hvorpaa den tjenstgjørende Styrke bør kompletteres, er ved frivillig Hverving. Ethvert andet Middel til denne Hensigts Opnaaelse, hvad enten man vælger Lodkastning eller Kommandering, er et utilladeligt Indgreb i Borgerrettighederne. Det er derfor en bydende Nødvendighed, dels med Hensyn hertil, dels for at bespare de med Hvervingen uomgjængelig forbundne Udgifter, at den tjenstgjørende Del af Armeen vorder saa liden, som Omstændighederne kun vil tillade, og ei større end Lovenes Haandhævelse og Vedligeholdelse af Orden i Landet uforbigjængelig kræver. Denne tjenstgjørende Styrke er jeg imidlertid langtfra at anse som Kjernen af Armeen eller at betragte den som et Hovedværn for Landet. Jeg er ingenlunde uvidende om, at mange i dette Punkt tænker anderledes end jeg; men da jeg ved at erkjende Nødvendigheden af en vis Grad af taktisk og strategisk Færdighed, lokaliseret efter vort Lands Beskaffenhed, tillige fordrer ægte Borgersind som noget karakteristisk hos Fædrenelandsforsvareren, vil man idetmindste finde, at jeg tænker konsekvent, naar jeg i den angivne Henseende i Almindelighed foretrækker den værnepligtige nationale Soldat for den hvervede tjenstgjørende. At Armeen, saaledes som den nu er dannet og disciplineret, fortjener Nationens Tillid og Agtelse og i mødende Tilfælde vil svare til dens Forventning, tør jeg med fuld Overbevisning paastaa; men jeg er derhos langt fra at tro, at dens Organisation er uforbederlig, eller at den i militær Henseende tør maale sig med hvilkensomhelst anden Arme, hvilket dog især gjælder om Kavalleriet.

De her anstillede Betragtninger leder efter min Formening til det Resultat, at de Bestemmelser, som indeholdes i § 108 er lige saa meget grundede paa naturlig Billighed og de borgerlige Rettigheders Lighed, som passende til derpaa at bygge Organisationen af Landets Forsvarsvæsen. Jeg stemmer des Aarsag for Antagelsen af den 108de §".

Ritmester Ramm havde ogsaa indsendt en (lidet velskreven) Betænkning, der blev oplæst under Behandlingen af § 108. Den gik ud paa, at enhver, der var i Besiddelse af den fysiske Kraft, skulde være forpligtet til at tjene Staten med sin Person, hvad enten det var i Egenskab af akademisk dannet Embedsmand eller som Soldat. Dog vilde han for de sidstes Vedkommende have indført Stillingsret.

Sivert Bratbergs Betænkning, der var tiltraadt af Teis Lundegaard og ligeledes var indsendt til Konstitutionskomiteen, var for dette Punkts Vedkommende saalydende:

"Borgerne er i Almindelighed lige forpligtede til i en vis Tid at værne Fædrelandet uden Hensyn til Stand, Fødsel og Formue." Denne Sætning anses i Almindelighed for at være den ene rigtige og anvendelige; men i de nærmere Bestemmelser af samme burde vel bemerkes, at det maa være tilladt at leie en anden for sig, i det mindste under visse Omstændigheder, naar man fandt et Subjekt, som havde Lyst og Bekvemhed til at paatage sig en andens Tjeneste. Kammerherre Løvenskjolds fremsatte Forslag, som synes at maatte love saa megen Frihed fra det militære Baand for Gaardbrugeren og hans Sønner, er neppe, hvad det synes at være; Tilfældet vilde blive, at leiede

Karle kom til at blive for kostbare eller og at mangle, og da maatte Gaardbrugeren selv være værnepligtig sit hele lange Liv, om han ikke havde en Søn at sætte i sit Sted. Enhver, som bor inden Landets Grænser og ikke er akademisk Borger og som saadan findes duelig og fornøden til Statens Embedsmænd, bør være værnepligtig. Til at ansætte Under-Embeder, besolke Fabriker og have nødvendige Haandverkere i Særdeleshed i Stæderne, maatte nærmest antages saadanne, som havde udtjent som Værnepligtige; men fortrinlig Duelighed til disse Forretninger bør dog kvalificere et ungt Mandskab til Antagelse i saadanne Poster fremfor en Udtjent.

Nordre Throndhjems Amt ønsker og, at Indretningen for Fremtiden maatte blive denne i det militære, at ethvert Lægd, Kvarter eller Distrikt maa direkte klæde sin Soldat eller hvad andet Navn man vil benævne den militære Person med, som bliver ansat for saadant. Ved dette vilde vindes meget. Soldaten vilde blive godt klædt, Skatteyderen befriet fra en Udgift i Penge, som han heller vil taale i naturale Præstationer, og Militærvæsenet fra at holde didhensigtende Kommissioner. Dette Sidste havde kun at paase Distrikternes Pligts Opfyldelse imod deres Soldater. Den militære Bestyrelse vilde herved meget simplificeres — og Simpelhed og Økonomi i den hele Bestyrelse er Hovedønsket."

Dr. Møller havde til Konstitutionskomiteen afgivet følgende Betænkning, der oplæstes:

"Jeg udbeder mig den ærede Komites Opmerksomhed henvendt paa følgende Grunde og Betragtninger, naar den 11te af Grundlinierne for Konstitutionen kommer under dens nærmere Diskussion. De er forekomne mig ikke at kunne anses for overflødige, fordi at denne saa vigtige Sag behøver den nøiagtigste og skarpeste Begrænskning og Undersøgelse, da Anskuelsen, Meningerne og Interessen er og efter Sagens Natur nødvendig maa være høist forskjellige. Hvad jeg her skal fremsætte til denne Sags Oplysning, er ene Følgen af min fuldkomneste Overbevisning og Kjærlighed til det, som er Sandhed og Pligt, uden at hensigte til enten at forkleine eller bagtalerisk at skildre nogensomhelst enten Person eller Stand. I Fædrelandets Velfærdssag maa Sandhed, naar den kan bruges til dens Gavn, ei forties, uden at anses som et Forræderi imod Fædrelandet.

Har ikke alle en Stats enkelte Borgere en lige Ret til at fordre sig forsvarede af dens Samfund, om det endog skulde ske med Opofrelse og Anstrengelse fra dets Side, imod de Angreb, som kunde ske paa deres Personer og Eiendomme: saa er det, synes mig, klart, at disse skylder Samfundet det samme som enkelte Individer, hvorfra de ikke kunde fritages, uden naar de paa anden Maade beviisligen kunde gavne Staten ved nyttigere og større Tjenester.

Da det baade af den ældre og nyere Historie er en noksom bekjendt Sandhed, at af alle Statsborgere har de, hvor Statsindretningen forpligtede enhver Borger at værge for Fædrenelandet, været mindst befaldne med Laster og Egoisme. Deres rosværdige Tarvelighed, Mod, Æresfølelse og Fædrenelandskjærlighed har langt overgaaet andre Statsborgeres, der lader sig forsvare af ufrie og leiede Svende. Det synes derfor nødvendigt, at vi ved vor nye Statsforfatning maa tage særdeles Hensyn herpaa og træffe saadanne Indretninger, som kunde fremme og bevirke disse Borgerdyder i Selskabet.

Ved det, at enhver Borger bliver værnepligtig, vil en stor, formedelst sammendynget Pengeformue mægtig Del af den nærværende saavelsom tilkom-

mende Slægt vorde mere moralske, nyttige og fædrenelandssindede Statsborgere. De vil ved den Undtagelse, som Konstitutionen antager, af al Evne og meget mere end ellers vilde ske, søge at bringe deres Afkom til større Duelighed og Færdighed, end der behøves til enten at være Soldat eller Pranger af alskens Overdaadighedskram. Statssamfundet vil unegteligen i Tiden vinde meget herved: det vilde erholde et langt større Antal af oplyste, retsindige, duelige og fædrenelandssindede Borgere, hvilke kunde komme det til Gavn og Hæder igjennem alle dets Anliggender. Mindre vigtig bliver den Fordel, som heraf kan uddrages for Samfundet af den nærværende Slægt, der ved de senere Tidsomvæltninger langt mere end forhen er bleven smittet af den forgiftende merkantilske Egoismus, der kun leder til Æreløshed, Overdaad, Blødhed, Modløshed, Pengeovermod og den frækkeste Ufædrenelandskhed. Dog, ogsaa disse maa, hvor nødigen de end vil det, herved erindre, at de har et Fædreneland med Hensyn paa den bedre Dannelse, de nødvendigen maa give deres Afkom, om den skal undgaa at være Fædrenelandets Forsvarere, hvilket i Almindelighed er en høist frygtelig Ting for deslige Fædre.

Landets Forsvarsvæsen, grundet paa den Regel, at alle Borgere hertil er lige forpligtede, vil tillige have den større Nytte, at Almuen ei som forhen i denne Henseende vil anse sig fornærmet af sine øvrige Medborgere; hvilket, skjønt endnu skjult, kunde blive af Følger i Landets nærværende kritiske Forfatning, og det saameget mere, som den i mange andre Punkter tror sig berettiget til at kunne gjøre Anke, hvorved da den Splidagtighed, som tilforn har hersket imellem denne og de øvrige Stænder, saaledes vilde ophøre. Af samme Grund vil det egentlige Militære herefter mindre anse sig som en særegen Hædersstand og derfor ikke som forhen, hvilket ofte var bemerkeligt, hæve sig over sine Medborgere, og disse vil igjen saaledes bedre lære at indse Værdien og Nytten af den militære Stand, som de i Fredens Lys ofte nok miskjendte. Enighed og Samdrægtighed vil blandt alle Stænder ved denne Indretning af Fædrenelandsforsvaret naa en hidtil savnet Fasthed til Held og Lykke for Borgersamfundet. Det hidtil førte militære Tyranni, som til Skjændsel for Mennesket saa længe har hersket, vil da som unyttigt og umenneskeligt ophøre og Fædrenelandssind med Fædrenelandskjærlighed lede vore Falanger som hine Grækeres til Seir eller Hædersdød, naar det kun gjælder om at forsvare Arnestedet og Fædrenelandet. Hin den gustne Egoismes Trusler, som man vel før her og der har hørt ved lignende Leiligheder at ytre sig, skal da ikke kyse eller skrække os ved Trusler om dens Bortfjernelse. End skal der ikke blive øde Marker med henvisnede Leilændinger paa disse, som de hedenfarne Dage noksom har vist os i alle Landets Egne.

Vil vi nyde Fred og stedse være i en lykkelig Besiddelse af samme, da maa vi stedse holde os beredte til den barske Krig, hvortil man da enten maa have en staaende Arme eller en almindelig pligtmæssig Borgerbevæbning. Den første, som bevisligen mere kostbar, vil Statens Finantser vel ikke kunne bestride, hvorfor den sidste Indretning, som mindre bekostelig og, som mange formener, mere gavnlig, bliver da at foretrække den anden; hvortil den almindelige Borgervæbnings-Pligtighed, naar den bestemmes efter det præsumerede fiendtlige Angrebs Størrelse og Styrke, bedst synes at kunne svare, var det endog kun for blot i politisk Hensigt at møde en ved Overmagt og Udsultning paatrængelig, modbydelig Forening med et gjennem Adelsvælde og rasende Regjeringsforelse forarmet og nedtrykt Nabofolk.

Da man baade i forrige og nærværende Krige har set, at det indførte leiede Lægdsforsvarsvæsen ikke har kunnet forhindre, at jo den ene Part af Landet efter den anden er gaaet forloren, og der i det Land, hvor denne Indretning senest er vedligeholdt, er bleven grebet til det Middel at indføre Konskription for at kunne forsvare de endnu saa overblevne Levninger af denne Stat, saa kan vel ikke denne Indretning være at vælge for vor nye Stats-Indretning, der just nu saa høiligen trænger til at vise sig i al den Kraft og Styrke, som den formaar at tilveiebringe, i hvilket saa dens Formaal for Nutiden maatte blive. At derimod i Fredens Dage Garnisonerne og det militære Politi kunde erholdes af hvervede Landes Indfødte, dette er noget, som baade kunde være gavnligt og ønskeligt; thi det vedholdende Soldaterliv er ikke af det Slags, at man maatte ønske, at mange af Landsforsvarerne skulde have Lyst hertil. Imidlertid gives der altid nogle, som heller ønsker denne end anden nyttig Dont, dels af Vane, dels af Tilbøielighed, saa man ei kan paatvivle, at jo det fornødne Antal af Frivillige hertil bliver at erholde.

End en vigtig Fordel yder den almindelige Værnepligt, og denne bestaar derudi, at den himmelraabende Uret, som med tung Jernhaand har hvilet fornemmelig paa den ringere og fattigere Del af Statsborgerne ved den imod Lovene vilkaarlige Udtagelse af Mandskaber til Land- og Søtjenesten formodentlig herved vil ophøre, til uudsigelig Glæde for den Lidende og alle Retsindige. Det er vitterligen nok, at der af de fattigste og mindst formuende Familier stedse under alle Krigs-Bevægelser og selve Krigen har været, indtil at ikkun Konerne og Børnene ene har været tilbage i disse Armodens Hytter, i hvilke de uden Trøst og Hjælp og uden at nogen Medmenneske kunde bemerke deres Ve og Jammer, har vansmægtet, paa det at den mere formuende kunde undgaa og være fri for det røde Guld. At denne skammelige Udaad har været mere i Svang paa et end paa et andet Sted, kan vel aldrig negtes; men at den mere og mindre har sneget sig omkring imellem Norges Dal og Fjeld og paa dets nøgne Kyster, det er vist. Maatte Norges nye Statsforfatning være heldig nok til at dræbe denne Skjændsels og Umenneskeligheds Daad!

Endskjøndt jeg kunde fremsætte endnu lige saa mange heldbringende Punkter for det Gode, som den almindelige Værnepligt maa kunne fremvirke, saa skal jeg dog ikke for ei at falde den ærede Komite besværlig med mere af denne bitterblandede Fryd blot bemerke, at den nye militære Organisation, naar den bliver, efter de Grundlinier, som Komiteen har fremsat for Opførelsen af vor nye Konstitution, unegtelig vil have en velgjørende Indflydelse paa det hele Borgersamfund. Hvor sjeldent er det ikke, udenfor den egentlige militære Stand at finde, vel ogsaa i det offentlige, men dog mest i det private Liv den for alle Borgere som for Almenvellet lige nyttige og vigtige Orden, Bestemthed, Fasthed og Mod i mødende mislige Omstændigheder, passelig Agtelse for sig selv og andre, Lydighed imod Lovene og Foresatte, Hurtighed og Ufortrødenhed i at udføre, hvad der er Pligt, Godt og Ædelt, uden Hensyn til andet end dette selv o. s. v.; hvilket alt kun kan erholdes ved et Opdragelsesvæsen, der indeholder en noget militarisk Indblandelse, hvilken i de senere Tider alt mere og mere er forsvunden ved den nu brugelige altfor bløde Opdragelse, den Forfædrene ansaa som mindre gavnlig under Livets mangehaande Omstændigheder. Under denne nyere Opdragelse skulde jeg dog ikke have forstaaet Ferlens og beskjæmmende Straffes Igjenindførelse, men blot en ved mere Bestemthed Fasthed og Ærbødighed forbunden Opdragelsesmaade."

Gabriel Lund:

"At enhver Statsborger er forpligtet til paa en vis Maade og til en vis Tid at værne om sit Fædreland, tror jeg, at denne hæderlige Forsamling er overtydet om; men Maaden at bestemme Tjenestepligtigheden paa, fordrer det modneste Overlæg og meget Kjendskab til Landets lokale Beskaffenhed og Forfatning. Den studerende og Embedsklassen, Borger- og Haandverks-Klassen, Agerdyrkerne og Manufakturisterne trænger alle til visse Fritagelser; fremdeles turde maaske de Regler, som er anvendelige for Land-Lægderne ei passe sig for Sø-Lægderne og omvendt. Ved en almindelig Værnepligtigheds Indførelse vilde en lige saa almindelig Misfornøielse finde Sted i Landet, og Følgerne af denne Misnøie turde have uberegnelige Følger for vor endnu spæde Stat, der trænger til al den Styrke, man kan give den, og hvortil Enighed fortrinlig er Middelet. Jeg tror derfor, at man med Føie har udsat denne vigtige Sags Afgjørelse til første Storthing, naar alle nødvendige Oplysninger er erhvervede og prøvede. Imidlertid maatte det tillades mig at gjøre nogle Bemerkninger i Henseende til Sø-Lægderne; Land-Lægderne er mig mindre bekjendte. Sø-Lægderne, tror jeg, kunde deles i tvende Afdelinger: de aktiv Tjenestepligtige og Kystværnet; til de første, tror jeg, kunde henlægges alle de, som gjør Kjøbmandskab til deres Handtering, hvis Antal troes tilstrækkeligt efter Landets nu udfordrende Marine; til Kystværnet derimod alle de øvrige, forsaavidt de ikke er organiserede i noget ordentligt af Regjeringen anerkjendt Borgerkorps. Kystværnet maatte blot organiseres for at forsvare dets respektive Distrikter; til at lette denne Organisation tror jeg, at det vilde være et nyttigt Middel, om det paalagdes som Lov, at ingen Mandspersoner kunde antages til Konfirmation, forinden han beviste med Attest fra Kystværnets Divionschef, at han forstod at lade og affyre et Gevær, og i mindste at gjøre de simpleste Jægermanøvrer.

Jeg foreslaar, at den 108de § maatte forandres saaledes:

"Statens Sikkerhed fordrer, at dens Borgere paa en vis Maade og til en vis Tid værne om den; det overlades til første Storthing at bestemme, paa hvilken Maade Statens Borgere bør være tjenestepligtige og hvorledes Fordelingen bør ske til Sø- og Landtjenesten, Kystværnet og Landværnet, samt hvad Indskrænkninger og Undtagelser bør finde Sted."

I Øvrigt er jeg aldeles af Komiteens Formening, at en Komite i denne Henseende maatte udnævnes, inden Rigsforsamlingen sluttes, og at de nugjældende Bestemmelser imidlertid vedbliver."

Af Peder Jonsen og Even Thorsen var der under 10de Mai indgivet et Forslag, der blev oplæst og lød som følger:

"Det vilde være ønskeligt, om det kunde indrettes saaledes for Søfolket, at naar en Mand havde været til Orlogs i tre paa hinanden følgende Aar, hvad enten paa Brigger, Kanonbaade eller Flaadebatterier, han da maatte blive fri for Tjeneste i 1 eller 2 Aar; thi naar en Mand skal uafbrudt være til Orlogs i 5, 6, ja 7 Aar, og han havde en stor Familie at underholde, der ikke har anden Støtte end den udkommanderede, maa denne Familie i høieste Grad forarmes. Men gjelder det om at forsvare Landet mod en angribende Fiende og ingen kunde undværes, da skal og vil vi alle være lige forpligtede til at værne om vort Fødeland."

Helge Vaagaard:

"Lad os ligesom Norges gamle Sønner, selv bære Sværdet, og ikke betro det til Uslinger og Leiesvende, som lettelig lade sig overlokke til den

lumske Fiende ved at forskjønne deres Kaar mangedobbelt; saa lad enhver Indfødt tjene efter Mængden en passende Tid, som derved vilde meget forkortes, og da vil enhver i saa kort en Tid tjene med Lyst og den norske Arme derved vil vorde en Skræk for Naboriget."

Jakob Aall udtalte sig mod Udkastets Bestemmelse:

"Flere af Forsamlingens ærede Medlemmer har anset det for nyttigt for vores nye Stat at paalægge enhver vaabendygtig Borger i en vis Alder den Pligt at værne om Fædrelandet. Andre anser det for hensigtsmæssigt at gjøre Vaabenøvelse til en nødvendig Del af vore Ynglingers Opdragelse. Jeg udbeder mig Tilladelse til at fremsætte i Korthed mine Betænkninger over denne vigtige Gjenstand for den ærede Forsamling.

Jeg vilde i Sandhed anse det for høist farligt at indføre Konskriptionen i Norge i nærværende Øieblik. Denne Lov har opvakt saa megen Misnøie i de Lande, hvor den er bleven indført, afstedkommet saa megen borgerlig Elendighed, forstyrret de naturligste Forbindelser mellem Fædre, Børn og Familie, saa man vel har Aarsag til at vogte sig for overilede Beslutninger i den Henseende. Der gives en Klasse af Borgere, hvis Sønner formedelst en kjælen Opdragelse ikke er skikkede til at udholde Krigens Strabadser, der gives en anden Klasse, hvis Bestræbelser for Statens Tarv ikke uden stor Skade for det almene Bedste kunde afbrydes. Medens Soldater havde den hæderlige Rolle at værne for Fædrenelandet, maa Landets Næringsveie drives, for at Krigsmanden og hans Familie anstændigen kan vorde lønnede. Efter min Mening er der i dette Land ikke feilet saa meget i Udskrivningsmaaden som i Armeens Besoldning. Soldaten, som drog i Felten og vovede Liv og Blod for Fædrelandet, blev slet besoldet, medens hans Familie hjemme sukkede under Mangel og Elendighed.

Norge vilde have ligesaa mange villige som det har dygtige Soldater, naar der anstændigen sorgedes for dem og deres Familie, og naar der berededes dem Udsigt til passende Underholdning ved deres Tilbagekomst fra Armeen.

Konskriptionen vilde give Anledning til de samme Misbrug her, som finder Sted i andre Lande, hvor den Udskrevne ved Penge afværgede det strenge Bud; og mange af Landets vigtige og formuende Familier vilde maaske drage til de Lande, hvor denne Lov dels ikke er indført, dels igjen vorden ophævet. Her er ikke Stedet at drage Linierne imellem de Klasser af Borgere, som bor være Udskrivning underkastede, og som befries derfra. Arbeidets Vanskelighed er det just, som i mine Øine gjør det betænkeligt at tage en afgjørende Beslutning paa denne Rigsdag. Et tilstrækkeligt Antal af vaabendygtigt Mandskab i de Klasser, hvorfra dette sædvanligen tages, vil mindre fattes end der vil fattes Norge Midler til at ernære og anstændigen besolde sine stridbare Helte.

Et af Forsamlingens Medlemmer, for hvem jeg føler en uindskrænket Høiagtelse, har fremlagt en Plan, efter hvilken ungt Mandskab fra Barndommen af kunde blive øvet i Vaaben. Jeg skal ikke her indlade mig i en Bedømmelse som jeg ikke er voxen, men blot bemerke, at jeg ikke tror, at denne Plan med Held kunde vorde indført ved Skolerne og Akademiet. Hvo, der har opholdt sig ved fremmede Universiteter, vil have erfaret, hvor let Vaabenfærdighed forleder hidsige og ærekjære Ynglinge til Forvildelse og Fremfusenhed, som ofte ender med blodige Scener. Den krigerske Aand er ikke videnskabelige Sysler gunstig. Det er at haabe, at Europa, udmattet efter en 25aarig uafbrudt Blodkamp, snart velsignes med en langvarig Fred; og det vil ikke

behøve at opmuntre sine lærde Sønner til at klæde sig i Harnisk. Det vilde ikke være gavnligt for Fædrelandet, om dets kultiverede Ungdom, bestemt til af beklæde Statens vigtigste Embeder, enten paa fremmed Grund eller ved egne Arnesteder faldt for Fiendehaand. De Studerendes Arbeide er for alvorligt og vigtigt til, at de bruges til Parade.

Dersom Landets nærværende Stilling kræver andre Forholdsregler for Øieblikket end de almindelige, hvilken retsindig Borger gjør ikke ogsaa her ethvert Offer, som han finder gavnligt for den gode Sag? Hvo der ikke i Følge sin Stilling i Staten kan drage Sværdet for Fædrenelandet, vil ikke fattes Midler til at tjene det paa andre Maader.

Denne Sag bør altsaa efter min Mening som en underordnet Del af Lovgivningen opsættes til nøiere Prøvelse paa en tilkommende Rigsdag."

O. C. Mørch sluttede sig til den sidste Taler og betonede bl. a., at Konskriptionens Indførelse vilde bevirke en Emigration af Landets bedste og mest formuende Familier.

Wergeland:

"Omendskjøndt jeg i det væsentlige er enig med Hr. Ridder Aall i alt, hvad han mod ubetinget Værnepligt har foredraget, kan jeg dog ei aldeles tie over et Emne af saa megen Vigtighed.

At enhver er pligtig, at værne om Fædrelandet, uden Hensyn til Stand eller Fødsel, er en uomstødelig Grundsætning. Men mon den, nærmere betragtet, indeholder andet, end at enhver er ligemeget forpligtet til at bidrage til Fædrelandets Forsvar? Kunde derfor Landets Beskyttelse mod fiendtlig Vold paa andre Maader, end ved almindelig personlig Tjeneste, tilveiebringes, var da ei hin Borgerpligt, naar enhver efter sin Evne bidrog til at bære denne saavel som enhver Statsbyrde i Forening med sine Medborgere? Jeg indseer derfor ikke, at der i Hr. Kammerherre Løvenskjolds Forslag er noget stridende mod Principet om almindelig Værnepligt, stridende mod Friheden. Slige af ethvert Distrikt hyrede og underholdte Tropper kunde synes mig, med ligesaa liden Føie fortjene det foragtelige Navn, Leiesvend, som enhver anden militær og civil Embedsmand, der jo og tjener Staten hver i sit Fag, for et Stipendium, og snart søger Staten, snart søges af denne og i begge Tilfælde betinger sig en vis Løn, uden hvilken faa eller ingen vilde overtage sig nogen offentlig Betjening. Men enten man lader sig leie af et enkelt Distrikt eller af alle Distrikter tilsammen, — enten man gageres af en Provins, af et vist Antal Borgere, eller af alle Provinser (Landet), alle Borgere (Staten), skulde det gjøre nogen Forskjel i Tingen selv? Jeg er endog tilbøielig til at tro, at slige leiede nationale Tropper, der som Officeren ogsaa embedsbedsmæssig drage til Felts, vilde gaa langt mere frivillig, end de, personlig Værnepligt forbinder til at gaa, saa ofte der befales, hvad enten Gagen er høi eller lav, hvad enten Underholdningen er tilstrækkelig eller utilstrækkelig. Hine forbliver i deres Kald, deres Bestemmelse, disse rykkes udenfor deres Sfære.

Imidlertid er Hr. Kammerherrens Forslag vistnok underkastet flere Vanskeligheder, hvoraf følgende ikke er de ringeste:

1) Det vil medføre en altfor radikal Reform i Landets nærværende Militærvæsen, og kan altsaa i det mindste i de første, formodentlig krigerske og blodige Aar, ei udføres.

2) Det var muligt, at et Distrikt, fornemmelig i Krigstid, ikke kunde tilveiebringe det bestemte Antal, Rekruteringen vilde have store Vanskeligheder. Naar ingen vilde antage Tjenesten, maatte Tvangsmidler anvendes. Eller hver Mand vilde fordre saa høi en Gage, at Distriktet ingenlunde vilde kunne bære det.

Men anser jeg dette Forslag for uudførligt og utilraadeligt for Dieblikket, saa synes mig og enhver Slags Konskription eller ubetinget Værnepligt endnu mindre tilraadelig, endnu farligere og fordærveligere.

1) Konskription vilde gjøre Konstitution, Regjering, ja Fædrelandet selv forhadt. (Vi tænker os Menneskene, som de er, ei, som de burde være). En Del af de mere formuende Borgerfamilier, som i disse Tider ved deres Midler soutinerer de andre forarmede Stænder, vilde forlade Riget og uden Betænkning forflytte enten til Danmark eller England.

2) Konskription eller ubetinget Værnepligt maatte skade Moraliteten, maatte give Anledning til Svig, Bestikkelse, Udsuelse og utallige Misbrug. Naar det tillodes, hvad vel ikke kunde forbydes, at stille en anden i sit Sted, da vilde Byrdens Besværlighed alene falde paa den mindre formuende Borger og Embedsmand. Det, man vilde undgaa, at nemlig ikke enkelte alene skulde bære Byrden, blev da netop Tilfældet.

3) Og hvortil nu saa ivrig at paastaa denne Sag? Folk mangler vi jo ikke. Vi kan jo neppe føde den Arme, vi har?

Hvad vandt ogsaa Armeen derved? En Ubetydelighed. Men Statens øvrige Tarv tabte desmere. Byernes Indvaanere i det hele Norge udgjør neppe tilsammen 1/9 af hele Norges Indbyggere, neppe 100000. Jeg tør ikke ansætte deres Antal høiere end 75000, hvoraf Mandkjøn 37000. Mer end 1/6 deraf tør man ei antage for stridbar. Af det hele udkommer altsaa med et rundt Tal en 6000 vaabendygtige Kjøbstædfolk, hvorfra dog atter maa trækkes Embedsmænd, som nødvendig maa blot forblive ved deres Forretninger. Og de øvrige, er de ikke allerede organiserede i Borgerkorps, i frivillige Jægerkorps, i Brandkorps, eller indskrevne i Sø-Rullerne, til at værne om Kysterne, til at deltage i Sø-Defensionen? Hvad vil man da mere? I Fredstider vil man dog ei forlange, at alle Statsborgere uden Undtagelse skal tjene i Garnisonerne, naar Staten lettelig kan faa denne Tjeneste besat af andre; og i Krigstider vil Borgeren gjøre alt, hvad han formaar, til at forsvare sit eget Hjem, som jo dog heller ikke maa blottes.

4) Man kan ikke med rette sige, at det er Bondestanden alene, som forsvarer Landet, naar saa stor en Del af Embedsmænds og Kjøbstædborgeres Sønner tjener ved Armeen som Officerer.

5) Frihed for Konskription er et Slags Borger-Privilegium, kan anses for et Privilegium for Kjøbstæderne og Embedsmanden. Hvorfor da være haardere mod dem end mod nogen anden? vi har ikke villet fratage nogen deres gamle Rettigheder eller Fordele. Dersom alle beholder deres gamle Privilegier, hvorfor skulde vi berøve Borger- og Embedsmænd deres? En Haandfuld unge Mennesker af den mere oplyste Stand, bestemte til Studeringer, kan dog vel neppe redde Staten, da derimod deres forgjæves Opofrelse vilde lede til Barbari, slukke Oplysningens hellige Ild og medføre overvættes stor Skade for Staten. Alle er pligtige at tjene Fædrelandet; men En med Sværdet, En med Plogen, En med Pennen, En med Lærdom, En med Handel, En med Konster. Bondesønnen kan kun tjene Staten med sit Legeme. Han er modig, tapper og villig nok til den Hæder, at værne om

Fædrelandet, og forlanger ikke hines Hjælp dertil. Han begjærer intet andet, end tilstrækkelig Pleie og ingen Hunger at lide og intet ønsker vi heller end at opfylde denne retfærdigste Fordring. Han vil værge for den Stat, hvoraf hans Stand udgjør de 8/9 Dele, for det Land, hvis hele Overflade hans Slægt næsten ene indtager, anført af Mænd, som dertil er udgangne af de andre Klasser i Samfundet.

Og hvad disse, hvad Officererne angaar, da sker dem ingen Forurettelse derved, at Borgeren og Embedsmanden og deres Sønner er fritagne for Krigstjenesten; efter som de netop derfor nyder deres Fortrin og Gage af Staten, baade i Fred og Krig, at de i Ledingstid skal være beredte til at værge for de øvrige. Og derfor er jeg overbevist om, at enhver af de Herrer, som embedsmæssig bærer Sværdet for Fædrelandet, i denne Tid ere jaloux over denne Hæder, og anser det med Misfornøielse, om nogen anden Borgerklasse vilde indtrænge sig i deres Hverv og hjælpe dem i deres særegne Sager.

6) Det maa endelig og bemerkes, at de Folkeslag i Europa, som kjender Konskriptionen af Erfaring, afskyr den af Hjertet. Den afskaffes allevegne tilligemed Tyranniet, og vi skulde indføre den med Friheden — indføre et System, som i saa gruelig Maade kan misbruges!

Nei! af ganske Hjerte stemmer jeg for: Paragrafen udgaa af Konstitutionen, og det blive ved det Gamle!"

Christie udtalte, at den Grundsætning, som indeholdes i § 108, ikke var ny, men indeholdes i de for Tiden bestaaende Love om Værnepligten, at Grundsætningen iøvrigt kun maatte betragtes som en filosofisk Sætning, der nødvendigvis under Anvendelsen maatte modificeres efter Statsindretningen.

Hegermann bemerkede overfor Jak. Aall og Wergeland, at man vilde tage meget feil, om man anser hans Forslag for Indførelse af Konskription; det var ikke i mindste Maade hans Mening.*)

Grøgaard udtalte, at han ikke ganske kunde være enig med Obersten med Hensyn til den Militæropdragelse, som han havde bragt i Forslag. I hvormeget han forøvrigt ærede den militære Stand, frygtede han for, at den muligens kunde faa en Overvægt i Staten, som kunde blive skadelig. Hvis nogen, sagde han, gjorde Forslag om at bringe den gamle hierarkiske Magt igjen i Geistlighedens Hænder, mon man da vilde antage det?

Ved Voteringen antoges Paragrafen uforandret efter Udkastet med 99 Stemmer mod 9.**)

§ 109.

"Trykkefrihed bør finde Sted. Ingen kan straffes for noget Skrift, af hvad Indhold det end monne være, som han har ladet trykke eller udgive, med mindre han forsætligen

*) Da Wergeland under sin Replik herpaa bemerkede, at Svensken maaske vilde bekrige Nordmændene, afbrød Præsidenten (Falsen) ham flere Gange med de Ord: "Her er dog vel ingen, som tror paa Spøgelser." "Det er ikke den humane Diriks," hviskede en til Grøgaard.

**) Udkastets § 108 svarer til § 109 i den redigerede Grundlov.

og aabenbar har tilskyndet til Ulydighed imod Lovene, til Ringeagt imod Religion og Sædelighed eller imod de constitutionelle Magter, til Modstand imod disses Befalinger, eller til Handlinger, som stride imod Lovene, eller fremført falske og ærekrænkende Beskyldninger imod Nogen. Frimodige Ytringer om Stats-Bestyrelsen og hvilkensomhelst anden Gjenstand ere Enhver tilladte".

Hount, der, som tidligere paa sit Sted omtalt, for nogle Aars Tid siden selv havde været udsat for at komme i Uleilighed for sit patriotiske Skriveri, foreslog, at Ordet "forsætligen" burde udgaa, saasom det ikke stod i Dommerens Magt at afgive Skjøn om, hvad der havde været Forfatterens Villie.

Paragrafen blev dog enstemmig vedtaget efter Indstillingen.*)

§ 110.

"Odelsretten maa ikke ophæves. De nærmere Betingelser, hvorunder den til største Nytte for Staten og Gavn for Land-Almuen skal vedblive, fastsættes af de følgende Stor-Thing".

Under Behandlingen af denne Paragraf viste det sig, at Odelsretten havde langt flere Forsvarere, end man skulde have ventet, og ingen talte mod den.

Fremlagt og oplæst blev følgende af Kaptein Holck til Konstitutions-komiteen indgivne Forslag, dateret 22de April:

"Antagende som Grundsætning, at den ingenlunde kan kaldes fri Stats-Borger, hvis private Vilkaar det staar i en anden hans Medborgers Magt at bestemme, maa jeg ogsaa antage som uimodstaaelig Sandhed, at saa ofte en norsk Odels- eller Selveier-Gaard overgaar til Fæste eller Forpagtning, sker et direkte Indgreb eller Indskrænkelse i den norske Bondestands Rettigheder og Frihed. Jeg maa saaledes antage som afgjort, som almindelig erkjendt, at naar samtlige norske Odels-Bønder overgik til at blive Fæstere eller Forpagtere, blev de mindre frie, mindre lykkelige, og fik et langt mindre Borgerværd, end de nu har. Gaaende ud fra disse Princips, har jeg ikke uden med høi Grad af Opmerksomhed kunnet betragte den ved sin Ælde saa ærværdige Odelsret. Ikke nævner jeg denne vigtige Slagbom for den norske Bondestands Frihed, uden det oprigtigste Ønske, at kunne bringe mit Hjertes udelte Følelse i denne Henseende til at fæste saa dybe Rødder hos enhver Nordmand, som den har fæstet hos mig.

Det var ubeskedent, om jeg paatog mig at gjendrive, hvad langt kyndigere Mænd kunde have fundet sine Grunde til at indvende imod denne ældgamle og Norge ligesom egne Rettighed. Det skulde føre mig langt udenfor mine Hensigter, at opregne, hvad der er sagt og muligens endnu kunde siges, saavel for som imod den! Kun vover jeg at sige, at det Onde, mange har tilskrevet den, nemlig at være en Anledning til Processer, finder jeg at være en utilstrækkelig Modvægt imod dens — i mine Tanker — store Gavn for den norske Bondestands Frihed. Endskjønt langtfra at være Jurist, har jeg kjendt mange Odels-Processer, og de har fast alle reist sig fra Lovens Dunkelhed i at fastsætte Odelsfølgen, eller med andre Ord: de har reist sig fra Tvivl og Uvished om, hvo der var den egentlige og nærmeste Odelsberettigede·

*) Udkastets § 109 svarer til § 100 i den redigerede Grundlov.

Mere bestemte Love i denne Henseende skulde vel næsten aldeles udrydde Odels-Processerne, der allerede er ved de senere Lov-Forbedringer i høi Grad forminskede

Kuns for den eller dem af mine Landsmænd, der ei har kunnet overbevise sig om Odelsrettens Vigtighed for den Norske Bondestand, vover jeg at fremsætte følgende Kvæstioner:

A. Hvad kan være Aarsagen til, at den norske Bonde fast ene (paa de offentlige Godser nær) er, med enkelte Undtagelser, Eier af Land-Eiendomme, og derved nyder den store Rettighed, Naturen selv synes at ville forsvare, nemlig: at den, som ved sit Arbeide og Sved tvinger Jorden til Frugtbarhed, er nærmest berettiget til dens eiendommelige Besiddelse, hvorved han aldeles betrygges for det daglige Herredømme, som flyder af den modsatte Indbretning, naar Bonden kuns er at anse som Tjenestetyende for andre Stænder, der vel maaske lod ham et knapt Udkomme, men derhos nok sørger for, at Overskuddet, skjønt frembragt ved Bondens Slæb, dog tilflyder deres Kasse, skuende ofte haant til den Træl, der gav det? Skulde ikke Odelsretten være den Skyts-Engel, som har bevaret den norske Bonde fra et Onde, der i alle andre Lande — vel i større og mindre Grad — trykker denne hæderlige Stand? Ingen indvende: det haarde Klima og tildels utaknemmelige Jordbund har gjort anden Indretning umulig, og derfor gives her ingen eller faa samlede Godser og følgelig heller ingen Herskaber. Jeg henviser i saa Fald til Nabolandet og den nordligere Del af Rusland, hvor Klima, Jordbund og Indtægtskilder i det Hele vist ikke er bedre end i mange Egne af Norge, og dog mangler Bonden ikke sine Plagefogder.

B. Hvorfor udmerker den norske Bonde sig saa kjendelig fra Bonden i andre Lande, ved en større Aands-Fyrighed og Legems-Raskhed, mere Følelse for Frihed og større Kjærlighed til Fædrenelandet? Mon disse Egenskaber ikke grunder sig paa Landets borgerlige Indretninger, der sikrer Bonden sit Værd som fri Stats-Borger, hvilket han umuligt kan være, hvor Herremænd, Forvaltere, Ladefogder etc. dagligen lade ham se og føle deres private Vælde over ham? Har man vel Andet end Odelsretten at takke for, at ikke hine for Bonden plagende Væsener gives i større Mængde i Norge; og hvo borger os for, at ikke disse ogsaa vilde opvoxe, naar Bonde-Frihedens stærkeste Brystværk, Odelsretten, nedrives? Det er ingenlunde nok, at personlige arvelige Forrettigheder for Fremtiden afskaffes, den rige Mand behøver ikke disse for at komme i Besiddelse af Land-Eiendomme, og saaledes Tid efter anden indskrænke Bondestandens Frihed, og hvilket Tab længere hen i Fremtiden nødvendig maatte have en skadelig Indflydelse paa National-Karakteren. Der maa altsaa gives denne hæderlige Stand, denne Statens første Grundstøtte en Modvægt, der kan afholde ethvert Angreb paa dens nærværende frie og lykkelige Tilstand; og jeg indser ikke, hvad man her skulde med Nytte, og uden at gjøre et altfor voldsomt Indgreb i Eiendoms-Retten kunne sættes i Odelsrettens Sted. Er disse mine Begreber om den norske Odelsret ikke Vildfarelser, saa fortjener vel denne Bondestandens Skytsgud at finde Plads i Rigets vordende nye Konstitution, for fremtidigen at sikres for aldeles Undergang. Mange — ja endog kyndige Mænd — har arbeidet for dens Tilintetgjørelse; men neppe skal jeg tro, at disse har havt Kundskab nok om den norske Bondes særegne nationale Aand, for at overbevises om det store Værd, han selv sætter paa denne gjennem 1000 Aar nedarvede Rettighed. Hvilken Satisfaktion for den

udlevede Olding, der anvendte sit hele Livs Kræfter paa Odelsjordens Dyrkning, naar han, staaende paa Bredden af Graven, kan sige: "Jeg arbeidede ikke forgjæves! den ved mit tunge Arbeide og Sved forbedrede Jord, jeg som Odel imodtog af mine Forfædre, gaar i Arv til min Søn, der ligesom jeg, her vil finde Udkomme, her være fri og lykkelig! Hverken Rænker eller Avindsbud kan berøve ham denne Jord; thi hans Odelsret sikrer ham den, og fra Odelsret er Bondens Frihed uadskillelig.

Af en saadan Bondestand tør man vel love sig — og Erfarenhed har jo vist det — et usvigeligt Værn imod Landets Fiender; forudsat, at man ikke — efter mig ubegribelige Projekter — ophæver Værnepligten, og vil søge sit Forsvar hos Leiesvende. Man maatte da forglemme den oprindelige Aarsag til alle Staters første Tilblivelse, som dog umiskjendelig har været fælles Sikkerhed!"

Ligeledes oplæstes et af Thveten, Lande, Evenstad, Valbo, Regelstad og Huvestad under 30te April til Konstitutionskomiteen indgivet Forslag, saa lydende:

Odelsretten var henved Aar Tusinde den norske Bondestands sikre og trygge Værn for Vedligeholdelsen af dens lykkelige Frihed og Selvstændighed, i det Godset stedse gik i Familie-Arv fra Led til Led, fra Linie til Linie. Faderen anstrengede med Glæde til sidste Stund sine Kræfter paa det tunge Jord-Arbeide, fordi han havde den Trøst, at den Grund, han forlod, vilde betrædes, og den Flid, han anvendte, arves og fortsættes af hans Afkom. Den udelukkede enkelte formuende Borgere fra at tilvende sig hele Strækninger af Jordegodser og dermed et Herredømme, som vilde have gjort Mængden af Stats-Borgerne, den stræbsomme og flittige Bonde, til Trælle, og svækket Statens Ære og Kraft; thi ingen Sum turde bydes nogen retskaffen Odels-Bonde, der veiede op imod hans Kjærlighed til den ham efterladte Fædrejord, eller kunde bevæge ham til at afstaa den til nogen Fremmed.

Denne Kjærlighed lagde kraftfuld Grund til en større, det er: Fædrenelands-Kjærlighed, der hæver Nordmanden til en fortrinlig Rang iblandt alle Folkeslag, der knytter ham fast til sit Fødeland og bortfjerner al Lyst til Udvandring, der giver ham Kraft og Mod. og gjør enhver Opofrelse let, naar det gjælder om at forsvare sit Fædreneland eller virke Noget til dets Held og Gavn, og der, saa at sige, forener alt til at give en Stat den fornødne indvortes Styrke.

Det forekommer os, at Odelsretten saaledes i Grunden for det hele medfører Fordele, som er afgjørende og overvægtige imod det Tab, Medarvinger lider ved en til Eiendommens Værdi i Kjøb og Salg uforholdsmæssig Udløsning i Penge, hvilket dog formentligen maa ansees som et mindre Onde, end det der i Almindelighed vilde flyde af, at det, formedelst en for høi Løsnings-Sum, blev umuligt for nogen af Arvingerne at nyde Godt af deres Faderjord, og at Jord-Eiendommene altsaa blev samlede i enkelte ved Rigdomme herskende Borgeres Værge, imedens hine fortærede deres Arv i Ørkesløshed, og blev fattigere og elendigere, end de maaske vilde have været ved en ringere Udløsning og Godsets Forblivelse ved Familien; — thi Exemplet viser som oftest, at de, der ingen Formue har at stole paa, bliver lykkeligere ved eget Arbeide og egen Anstrengelse, end de, der fødes til Rigdomme; men man har sjelden Exempel paa, at den ene Broder eller Søster misunder den anden en for Øieblikket udelelig Forrettighed, han

ved Fødselen arvede, naar der ellers gjøres dem den Ret og Skjel, Loven betyder; og Bondestanden arver i denne Henseende ingen anden Forrettighed, end den, der finder Sted næsten i enhver privat borgerlig Stand og Stilling; thi man ser jo næsten over alt, at ældste Søn træder ind i Faderens Næringsvei, imod passende Udløsning til sine Søskende, han være Handelsmand, Brugseier eller deslige. Alle de Misbrug, Chikaner og ødelæggende Processer, der har opstaaet i Anledning af Odelsretten, maa vistnok i øvrigt for største Delen tilskrives Odels-Lovgivningens Tvetydigheder og den paafaldende Mangel paa Regjeringens Opmerksomhed og Omhu for at hæve dem; for Exempel Kvæstionen om Arvefølgen i Odelsgods er agnatisk-kognatisk eller ren kognatisk, eller om sidste Besidders Datter kan foretrækkes hendes Farbroder, som nærmest Odelsberettiget, naar de begge nedstammer fra første Forhverver; hvilken Qvæstion hvert Aar fra Norges forskjellige Egne har været behandlet igjennem Retterne, til ubodeligt Tab og Pengespilde, istedetfor at den kunde have været afgjort ved en bestemt authentisk Lov-Fortolkning. Odelsrettens Ophævelse var imidlertid en imellem Regjeringen og Landets Jurister og erfarne Mænd længe omventileret Gjenstand, men den blev, paa nogle faa Indskrænkninger i Hævdstiden og nøiere Bestemmelser i Henseende til Indløsningen nær, staaende, indtil Forordningen af 5te April 1811 kom, og satte den i sin sidste Epoche. I Følge denne Forordning, der foraarsagedes af Landets forfaldne Pengevæsen, beholder Norge egentligen kun en tom Lyd af Odelsretten tilbage, i Virkeligheden er den saagodtsom ophørt. De vindesyge og herskesyge spiller nu let Jord-Eiendommene fra de Odelsbaarnes Hænder. Taxterne drives endog ved Skifter til det høieste, for at gjøre Indløsningen umulig for den Odelsbaarne. Den enfoldige og uoplyste Bonde forsømmer eller ledes letteligen til ikke at gjøre nogen udtrykkelig Erklæring om Odelsheftelse paa sin Eiendom, og kan saaledes udsættes for imod sin Villie at tabe en Rettighed. Overbeviste om, at Norges første Rigsforsamling fælles stræber til et Maal, Norges Vel, og at den respektive Konstitutions-Komite bestaar af Mænd, der med strengeste Upartiskhed forener Skarpsindighed og Erfarenhed nok til at bedømme Odelsrettens Indflydelse derpaa, giver vi os den Frihed, paa egne og vore Kommittenters Vegne og efter udtrykkelig Fuldmagt, at foreslaa, som en Artikel i Norges Grundlov, til forventende Vedtagelse af den hele ærede Rigs-Forsamling: at Odelsretten bestandigen skal vedblive i Norge, saaledes som den var, førend Forordningen af 5te April 1811, uden Forandring i Odelsrettens Grundvæsen, men kuns med saadanne Modifikationer og Bestemmelser, som den tilkommende lovgivende Magt maatte finde passelige for at hæve enhver Tvivl efter den forrige Odels-Lovgivning, der kunde foranledige Misbrug og pengespildende Processer, dog at al Odels-Løsning sker efter billig og retfærdig Taxt af upartiske og kyndige Mænd. Samme Bestemmelse ønsker vi for den ikke mindre vigtige Aasædes Ret, efter Lovens 5 B. — 2 — 63 og Forordningen af 26de Mai 1752. Som Gjenstande for den beslutte̵de Lov-Komites Afhandling, tør vi tillige, i Forbindelse hermed, berøre følgende Punkter, som ønskes bestemte ved Lov:

1. At den første Forhververs ældste Søn, saavel kvindelige som mandlige Afkom foretrækkes hans Brødre, som nærmest Odelsberettigede, og at Arvefølgen ikke gaar til en Anden, saalænge der er Nogen tilbage i første Linie — og saa fremdeles.

2. Barnet bør ikke have den i sig selv høist unaturlige Ret, at udjage sin Moder af sit fædrene Odelsgods, hvortil hun alene har været giftet; men hun bør have Besiddelses- og Brugs-Retten i det Mindste til det halve eller saameget, hun behøver, naar hun selv, ved Mandens Død, ikke har nogen anden Eiendom at ty til; dog maa hun ikke paa Grund af Skifte-Udlæg kunne hævde samme fra sine Børn, enten hun igjen indlader sig i Ægteskab eller ikke.

3. Naar Fader eller Moder efterlader sig en Gaard, der skjønnes at være fuldt tilstrækkelig til at ernære 2de eller flere Familier og der er flere Børn, som ellers intet Jordegods vilde faa, da bør Samme deles imellem dem efter de Regler, Forordningerne af 18de December 1764 og 14de April 1769 foreskriver, endskjønt der efter Forældrene ikke ligger nogen Bestemmelse for saadan Deling".

Paa Forslag af Bryn forandredes Paragrafens Begyndelse til "Odels- og Aasædesretten" o. s. v. I Slutningen blev der sat: "det første eller andet følgende Storthing". *)

§ 111.

"Nye og bestandige Indskrænkninger i Næringsfriheden bør ikke tilstædes for Fremtiden".

Hersleb Horneman foreslog følgende Tillæg til denne Paragraf

"Eiendomsretten er hellig; dens Afbenyttelse uindskrænket, uden forsaavidt Statens Vel uomgjængelig maatte fordre det modsatte". **)

Møller foreslog følgende Tillæg tilført Paragrafen:

"Og ingen Hindringer maa for Eftertiden lægges i Veien for Eiendomsrettens Benyttelse, naar den ikke strider mod Statens almindelige Interesse."

Steenstrup havde under 18de April til Konstitutionskomiteen indgivet følgende Forslag:

"Ved de antagne Grundprincipers 9de § har Rigsforsamlingen vedkjendt sig, at den erkjender Borgerens helligste Ret, ukrænkelig Eiendomsret og Næringsfrihed, og erkjender denne som en nødvendig Grundpille i en paa Retfærd grundet Konstitution. Men bemeldte 9de § forebygger kun nye Indgreb i denne hellige Ret, og her gives dog allerede bestandige Privilegier og Monopolier, som strider aabenbart mod denne. Dog — de er givne under en Konstitution, der ikke adspurgte Eiendomsretten, og idet vi bygger en ny paa Retfærd grundlagt Konstitution, nedbryder vi hin, disse skadelige og skamme-

*) Svarer til § 107 i den redigerede Grundlov.

**) Forslaget findes ikke i de trykte Forhandlinger. Den næste Dag indleverede Horneman følgende skriftlige Erklæring til Præsidenten:

"Igaar foreslog jeg i Rigsforsamlingen mundtlig det Tillæg til den 111te §: "Eiendomsretten er hellig, dens Afbenyttelse uindskrænket, uden forsaavidt Statens Vel uomgjængelig maatte fordre det modsatte." At jeg herved ikke havde til Hensigt at faa det Spørgsmaal afgjort, om Privilegier o. s. v. fra Fortiden burde vedblive eller ikke, ligger klarlig i de ovenanførte Ord, der alene udtrykker en Almensætning, som neppe kan underkastes nogen Modsigelse.

Imidlertid anser jeg fornødent — eftersom Hr. Ridder Aall i Forsamlingen syntes at forklare mine Ord paa en anden Maade — skriftligen at fremsætte denne Sætning og at udbede denne Deklaration vedlagt Protokollen, dog uden at forlange nogen Debat eller Votering om det foreslaaede Tillægs Antagelse."

lige bestandige Privilegiers Ophav og Aarsag. Med Aarsagen maa Virkningen forsvinde: De er altsaa ikke mere; de kan kun gives, men aldrig for bestandigt. Ethvert nyt Anlæg trænger i Førstningen til Rettigheder, som Lovene ikke kan tilstaa det for bestandigt. Jeg anser det gavnligt, at saadanne paa en vis Tid kunde gives; og, vil man vise allerede etablerede Indretninger al den Gunst, som kan bestaa med Retfærdighed, da kan disse, uden Hensyn til deres Alder, ansees som nye, og nyde deres engang tilstaaede Privilegier i længere eller kortere Tid i Forhold til deres Gavnlighed for Landet; dog tror jeg ikke, noget Privilegium bør tilstaaes paa længere Tid end 7 Aar.

At Privilegier paa Apotheker, som har andre Forpligtelser end alle andre Nærings-Indretninger, maa være Undtagelser fra den almindelige Regel, falder af sig selv.

Af disse Grunde vover jeg at foreslaa for den høistærede Komite, at den 9de § faar en Indskrænkning ved at sætte Ordet bestandige mellem Ordene nye og Indskrænkninger; dernæst, at følgende, enten som Tillæg til bemeldte 9de § eller som særskilt § forelægges Rigsforsamlingen efter at have modtaget de Rettelser eller Forandringer, som den høistærede Komite maatte finde passende:

"Privilegier paa Næringsindretninger maatte ansøges hos og meddeles af Kongen; men intet Privilegium, Apothekerprivilegier undtagne, bør paa nye og gamle Indretninger eller paa noget, som i nogen Maade kan indskrænke andres Næringsfrihed, kunne meddeles paa længere Tid end 7 Aar."

Til dette knyttede han under Behandlingen af Paragrafen følgende Betænkning:

"Siden Grundsætningernes § 9 ikke har modtaget de af mig foreslagne nærmere Bestemmelser ved at flyttes over i Konstitutions-Udkastets § 111, finder jeg mig ved Sagens Vigtighed foranlediget til nærmere at erklære mig i denne Sag.

Er det af høi Vigtighed ved Dannelsen af ny Statsforfatning, at Eiendomsretten og dens frie Udøvelse ukrænket hævdes og ikke det heles Tarv glemmes formedelst skadeligt Hensyn til enkeltes indbildte eller endog virkelige Interesse, — er det vist, at en Stats Velstand hænger fornemmelig af dens Borgeres Virksomhed, og denne igjen af deres Næringsfrihed, saa skulde jeg tro, at intet Bevis videre maatte behøves for at vise, at det er Nødvendighed og Pligt at løse de Baand, der hidtil bandt Fabrikantens og Bondens, især Skoveierens Hænder, og hindrede dem i Udøvelsen af deres helligste Rettigheder, om endog nogle skulde tro, at deres Interesse derved vilde lide. Alle Monopolier og Privilegier, forsaavidt disse er udelukkende, bør derfor efter min Formening ophæves eller ansees ophævede. Man bør ikke lade sig blænde af den Indvending, at disse Privilegiers Besiddere er deres virkelige Eiere. En Besidder af et Privilegium, han være den 2den eller den 20de i Raden, kan dog ikke have høiere Rettigheder end den første Besidder, der ikke har givet de angjældende eller indskrænkede nogen Skadesløsholdelse eller Gjengjæld, men har blot faaet det som Benaadning af en Suveræn, der ene kan garantere saadanne Indskrænkninger i Eiendomsret og Næringsfrihed. De er saaledes ikke Eiendom, fordi de er kjøbte flere Gange; thi hvad Eiendom har vel den 10de Kjøber af stjaalet, fundet eller ved Magt aftvunget Gods? Hævd kan her heller ikke tænkes, hvor Tilbagefordring af fratagen eller indskrænket Rettighed hindredes af Magten. Vil man endelig indvende, at de privilegerede Indretninger ikke kan bestaa, naar ikke deres Privilegier vedbliver udelukkende og evige, da maa jeg svare, at dette strider aldeles imod al

Erfaring, hentet i fremmede Lande, hvor saadanne Privilegier ikke findes; og kan hine Indretninger ikke bestaa uden saadanne udelukkende Privilegier, da bør de ikke vedblive, da er de skadelige.

Ligeledes tror jeg, at den Tiende- og Skattefrihed, som nogle Eiendomme nyder, bør ophæves, da alle Eiendomme bør staa i et lige Forhold til Staten.

Jeg har derfor med Hensyn til det i min Skrivelse til Konstitutionskomiteen angaaende Grundsætningernes § 9 og i Følge ovenstaaende Grunde anset det for en Pligt at foreslaa for den høie Rigsforsamling som nærmere Bestemmelser til Udkastets § 111 tillagt:

"De hidtil i Riget værende Indskrænkninger i Næringsfriheden vedvarer i 7 Aar endnu, men efter den Tid har alle Monopolier og Privilegier tabt deres udelukkende Kraft, og efter det samme Tidsforløb ophører ogsaa al Tiende- og Skattefrihed".

I denne Sag havde ogsaa et Par af Bonderepræsentanterne udtalt sig i Betænkninger, indgivne til Konstitutionskomiteen. Saaledes havde Bonden Kristen Kristensen Kollerud den 25de April sendt den følgende Indlæg:

"I Anledning af den 9de Post af Grundsætningerne for Norges Konstitution vil det tillades mig at fremlægge for den respektive Komite mine ringe Tanker. De trykkende Byrder, som Følger af Misvæxt, Dyrhed og Krig er vel almindelige, men i Særdeleshed mere følsomme for den mindre formuende Statsborger, nemlig Landmanden. Det synes derfor saare billigt, at der ikke maatte ligge eller lægges nogen Hindring i Veien for Landmandens Opkomst i Henseende til Forædlingen eller Nyttiggjørelsen af hans Eiendoms Naturprodukter, som f. Ex. den, der eier Skov- og Vandfald paa sin Eiendom, bør det være tilladt at opføre Sag og derpaa skjære Udskibningslast af Planker og Bord for at transportere til hvilkensomhelst Kjøbstad, enhver fandt tjenligst; hvorved Topstokkene af de til Sagtømmer nedhugne Trær samt Vindfald ei alene kunde blive benyttede til Udskibningslast eller Bygdernes Fornødenhed, som ellers maa ligge tilbage i Skovene til Forraadnelse, i Mangel af Afsætning, men ogsaa vilde bidrage til Skovenes Konservation, da Erfaring har overbevist mig; t. Ex. en Mand, der eier Skov, hugger et bestemt Kvantum Tømmer, i Hensyn de gjængse Tømmerpriser i hans Egn, for dermed at bestride sin absolute aarlige Udgift, og hvilket han er nødt at sælge til den eller de Sagbrugseiere i Trakten for hvad Pris, disse behager at give; er det ham derimod tilladt, og han dertil har Anledning selv at forædle sit Skovprodukt, saa vil han kunne af omtrent det halve Kvantum Tømmer eller Trær tilveiebringe den fornødne Summa Penge og følgelig hans Skov aarlig tiltage. Jeg vil forbigaa forskjellige Grunde, som jeg kunde anføre i Anledning det fremsatte, men blot vil tilføie, at lige saa unegtelig som en uindskrænket Næringsdrift paa Landet vilde udbrede mere almen Velstand, end naar enkelte Mænd alene har Rettighed til at berige sig paa det saa mange Gange dobbelte Antal Statsborgeres Bekostning, saa synes det og meget at kunne forekomme det i saa mange Henseender af de privilegerede Sagbrugseiere høist skadelige Opkjøb og Samling af Landeiendomme, som har tilliggende Skov, hvis Beboere ikke sjelden bliver bestaaende af forarmede Leilændinger, Staten til Byrde og ubodeligt Tab for Agerdyrkningen."

Bratbergs herhenhørende Indlæg, der var tiltraadt af Teis Lundegaard, var saalydende:

"9de Post i Grundsætningerne til Konstitutionen er denne: "Nye Indskrænkninger i Nærings-Friheden bør ikke tilstedes." Denne, som i Almindelighed er antagen for gyldig af Rigsforsamlingen, synes dog under Udarbeidelsen i det specielle at maatte modificeres. Nogen Indskrænkning synes at burde finde Sted, om ikke den ene Borgerklasse skal fortrænge den anden. Lige saa lidet som det var Ret imod Kjøbmanden, om Embedsmanden og Bonden vilde forskrive Varer fra fremmede Lande til Indførsel og opkjøbe Landets egne Produkter til Export, er det og, at Kjøbmænd, Embedsmænd ag andre rige Borgere opkjøber Jordegods, Skove og Sagbrug i Mængde; dog maa Enhver have et simpelt eller eneste Gaardbrug med al dertil liggende Herlighed og Drift, undtagen Kjøbmænd, som bor i Byerne. Jordbrug, Skovdrift og Sagbrug bør fornemmeligen være Bondens Sag; naar altsaa Proprietærer da anmasser sig saadanne, fortrænges Bondestanden og gjøres til Slaver. Bergverker, Fabriker og Fiskerier bør alene være saadanne Næringsveie, hvori enhver kan blande sig. Dette er Nordre Throndhjems Amts Almues Ønske."

Jakob Aall udtalte derefter:

"I nærværende Rigsforsamling er vedlagte forskjellige Betænkninger, hvis Øiemed er:

1. at ophæve alle Privilegier, Monopolier og Forrettigheder for den tilkommende Tid;

2. at indskrænke nærværende Eieres Brug af deslige Privilegier til et bestemt kort Tidspunkt.

Det Gode, som man derved vil opnaa, er dobbelt: Man vil sætte Landets Bonder og Skoveiere — som den største og talrigste Del af Nationen — i Stand til den fordelagtigste Anvendelse og Forædling af deres Produkter, og man vil forebygge den Skade, som bevirkes ved Indskrænkninger, der paalægges den Omkreds, i hvilken disse Fabriker plantedes.

Jeg tilstaar letteligen, at Agerdyrkningen i Norge er uendeligen vigtigere end Fabrikvæsenet, og at det vilde stride mod Nationens sande Interesse at hæve det sidste paa den førstes Bekostning. Saadanne Misgreb har i mangfoldige Lande nedtrykt den nationale Velstand og bør undgaaes i en Stat, der ligesom gjenfødes. Ved at tale imod Bondens Interesse vilde jeg ikke alene tale imod min egen Overbevisning, men ogsaa imod en Sag, som jeg under min borgerlige Virksomhed redeligen tror at have fremmet. Men efter mit Begreb vilde det være høist skadeligt for Agerdyrkningen og for Nationens politiske og moralske Interesse at lede Landmandens Opmerksomhed fra Agerdyrkningen til det mindre fordelagtige og mere indviklede Fabrikvæsen. Overalt i Landet er Agerdyrkningen fjern fra den Fuldkommenheds Grænse, som kan betrygge Norges Indvaanere for Mangel og Elendighed, under enhver Stansning af Korntilførsel; og, efter min Formening, bor Landets nærværende Fabrikvæsen kun i en indskrænket Grad udvides, saa længe vi har øde og tuefulde Marker at optage, og saa længe vi grant kan indse, at Jordens flittigere Bearbeidelse kan forøge Produkternes Mængde og forbedre deres Beskaffenhed.

Fabrikantens høieste Kunst er at spare saa meget muligt paa fysiske Kræfter og at erstatte disse ved Sjælens Anstrengelse og ved videnskabelig Forædling af Fabrikationen. Med al min Agtelse for Bondestandens Kultur i dette Land, kan jeg dog ikke tillægge den dette Slags Kundskaber, da jeg derimod vover at paastaa, at flere videnskabeligen dannede Mænds Anstrengelser i denne Henseende ikke var frugtesløse for Fædrenelandet.

Man kaste et Øie til Nabolandet for at overbevise sig herom! Man betragte de svenske Verker hvoraf Bønder er Medeiere; man vil finde dem mestendels i en slet Tilstand, og deres Drift ikke engang fordelagtig for Eierne, medens der findes Verker i kultiverede Mænds Hænder, hvis Indretninger tjente os og flere Lande til følgeværdigt Mønster.

Dette være fremsat som en almindelig Bemerkning. Om den specielle Anvendelse heraf paa Landets privilegerede Sagbrug tillader jeg mig faa Ord. Denne Sag har saa ofte været angreben og forsvaret, uden at den er kommen paa det Rene, som vi forgjæves indbilder os her at kunne finde Sandheden. At nedbryde paa denne Forsamling ved et Lovbud, hvad vore Forfædre har anset for gavnligt, vilde være et lige saa overilet Skridt som farligt for mange værdige Mænds borgerlige Existents. Man høre deres Stemme, som er i Besiddelse af disse Rettigheder. De udgjør en ikke ubetydelig og agtværdig Klasse af Nationens Borgere. De har bidraget til at forædle Landets Kultur og gjort store Offere for deres Virkekredse i Mangelens langvarige Periode. Deres Virksomhed har i mange Henseender en vigtig Indflydelse paa Nationens Interesse. Af deres Velfærd afhænger en stor Del af Landets Indvaaneres — Bønders og Fabrikanters Skjæbne. De arvede disse Rettigheder fra deres Fædre, eller tilkjøbte sig dem i Haab om uforkrænket Nydelse deraf. Lad os altsaa overdrage Lovkomiteen ogsaa at undersøge denne Sag og henvise enhver, der vil angribe eller forsvare den til dennes Prøvelse!

Min Sag taler jeg ikke ved denne Leilighed. Mine Privilegier som Jernverks-Eier er aldrig blevne gjorte gjældende. Velvillie og Tilfredshed tilveiebragte en mere blomstrende Virksomhed end Lovens Bud. Jeg vilde føle mig dybt nedbøiet ved at være i Besiddelse af Privilegier, som erkjendtes skadelige for Fædrelandet. Sagbrugsprivilegiernes Ophævelse vilde mere gavne end skade mig. Men jeg negter ikke, at jeg som Fabrikant vilde føle det haardt ved et Magtsprog og uden Prøvelse at berøves Rettigheder, som jeg ikke tror misbrugte eller skadelige i den Grad, som den offentlige Mening er."

Ved Voteringen blev Paragrafen vedtagen i Overensstemmelse med Udkastet, og det blev derhos bestemt, at Spørgsmaalet om de existerende Privilegier, der indskrænkede Næringsfriheden, burde ophæves eller ikke skulde udsættes til det næste Storthing*).

§ 112.

"Ingen Grevskaber, Baronier, Stamhuse eller Fidei-Commisser maa for Eftertide oprettes".

Enstemmig bifaldt efter Indstillingen).**

§ 113.

"Ingen Dispensationer, Protektorier, Moratorier eller Opreisninger maa bevilges efterat den nye almindelige Lovbog er sat i Kraft".

Teis Lundegaard vilde høre, hvad alle disse Fremmedord "Protektarier, Marotarier" o. s. v. hed paa Norsk. Under Debatterne fik han da ogsaa velvillig Rede herpaa.

*) Udkastets § 111 svarer til § 101 i den redigerede Grundlov.

**) Udkastets § 112 svarer til § 108 i den redigerede Grundlov.

Christie mente, at der gaves Tilfælde, hvor Dispensationer og Opreisninger maatte agtes for nødvendige.

Diriks fandt derimod, at Dispensationer ikke maatte tilstedes, da de havde sin Oprindelse i en skammelig Misbrug af den lovgivende Magt og nedbrød den Agtelse for Lovene, som burde være hellig.

Falsen ytrede, at den, der forsømte at paatale sin Ret, maatte tage Skade for Hjemgjæld og ikke understøttes ved Opreisninger.

Ved Voteringen bifaldtes Indstillingen med 68 Stemmer mod 38*).

§ 114.

"Fordrer Statens Tarv, at Nogen maa afgive sin rørlige eller urørlige Eiendomme til offentlig Brug, saa bør han have fuld Erstatning af Stats-Cassen".

Enstemmig bifaldt efter Indstillingen**).

§ 115.

"Naar Rigsforsamlingen har antaget denne Constitution, vorder den Rigets Grundlov. Viser Erfaring, at nogen Deel af den bør forandres, skal Forslaget derom fremsættes paa et ordentligt Stor-Thing og kundgjøres ved Trykken, men det tilkommer først næste ordentlige Stor-Thing at bestemme, om den foreslagne Forandring bør finde Sted eller ei."

Hersleb Horneman udtalte i Anledning af denne Paragraf:

"Ingen Indretning er saa fuldkommen, ingen Lovgivning saa fuldendet, at der jo vil gives Tilfælde, hvor senere Erfaring kan vise, at Forandring eller noiere Bestemmelser i det alt fastsatte kunde ønskes; det samme er vel ogsaa Tilfælde med nærværende Konstitution; med hvor megen Forsigtighed og Eftertænksomhed den end er forfattet og antaget, saa ligger det dog i Verkets Natur, at sikkerlig adskillige Forandringer, Tilsætninger og noiere Bestemmelser, naar Erfaring i nogle Aar har lært os, hvori saadant bestaar — vil findes nyttige eller nødvendige. Disse Betragtninger er uden Tvivl Grunden til den sidste Sætning af den 115de §.

Men paa den anden Side maa ikke glemmes, at hvad der er absolut retfærdigt og rigtigt, til alle Tider er og bliver uforandret det samme; og da de af Konstitutions-Komiteen i sin Tid Rigsforsamlingen forelagte, og af samme vedtagne, 10 Grundsætninger unegtelig ere byggede paa, hvad saavel Retfærdighed og Billighed som sand Politik til hver Tid byder, saa skulde jeg formene, at disse Grundsætninger — og iligemaade den 11te Grundsætning om Værnepligten, dersom den bliver antaget — bør aldrig være Forandring underkastede, men anses som uforanderlig erkjendte og vedtagne af os og vore Efterkommere. Vi bør videre have i Erindring, at Nationen har bemyndiget os til at bestemme og paa dens Vegne antage en Konstitution for vort Fædreneland. Den bør følgelig være et Verk ei alene for denne Generation, men og for kommende Slægter i Sekler. End videre tror jeg det klart, at ligesom Kongen ei kan gjøre noget Indgreb i de Nationen efter denne Konstitution tilkommende Rettigheder, ligesaa lidet kan Nationen gjøre Indgreb i de Kongen og den kongelige Familie indrømmede Rettigheder, og at altsaa ingen Forandring deri kan foregaa uden saavel Kongens

*) Udkastets § 113 svarer til § 95 i den redigerede Grundlov.

**) Udkastets § 114 svarer til § 105 i den redigerede Grundlov.

som Nationens fælles Samtykke; thi Retfærdigheden tilsiger uden Tvivl, at Forpligtelsen maa være reciprok.

Jeg mener saaledes allerærbødigst at foreslaa følgende Tilsætning til denne § efter de Ord: Viser ..... forandres: Dog at de af denne Rigsforsamling forinden Konstitutionens Udarbeidelse antagne 10 (eller i Tilfælde 11) Grundsætninger, hvorpaa Konstitutionen grunder sig, forbliver uforandrede; samt at den bestemte Fordeling af den lovgivende, executive og dømmende Magt og endelig, hvad angaaer Kongen og den kongelige Familie, ei kan forandres uden med Nationens og Kongens fælles Samtykke."

Allerede under 3die Mai havde Hegermann foreslaaet følgende Tillæg til denne Paragraf:

"Dog maa saadan Forandring aldrig modsige denne Grundlovs Principer, men alene angaa Modifikationer, der ikke rokke eller forandre denne Konstitutions Aand, og bør end videre 3/4 af Storthinget være enig med, inden saadan Forandring kan ske; eller rettere: Forandringen kan ikke vinde Lovskraft, uden efter de i § 83, 84 og 85 indbefattede Bestemmelser".

Ved Voteringen blev Lydelsen af Tillægget til § 115 enstemmig vedtaget i følgende Udtryk:

"Dog maa saadan Forandring aldrig modsige denne Grundlovs Principer, men alene angaa Modifikationer i enkelte Bestemmelser, der ikke rokke eller forandre denne Konstitutions Aand; og bør endvidere to Trediedele af Storthinget være enige med, inden saadan Forandring kan ske*)."

I Henhold til Konstitutionskomiteens Forslag opfordrede Præsidenten Forsamlingen til at vælge tre Mænd til som Redaktører at sætte Grundloven i Stil og Orden. Valgte blev Diriks, Sverdrup og Weidemann.

Et af Steenstrup den 13de Mai fremsat Forslag til en ny Paragraf, der skulde indskydes efter § 108, saa lydende:

"Ved Fastsættelsen af de i forrige § ommeldte Indskrænkninger bør tages Hensyn til Borgernes mere eller mindre Duelighed og deres mere eller mindre Nødvendighed for borgerlige Sysler. Dog bør Indskrænkningerne være forskjellige i Freds- og Krigstider."

blev i Mødet den næste Dag besluttet tilstillet den i § 108 omhandlede Komite, naar den var udvalgt.

Hegermann vakte paa samme Tid Motion om Nationalopdragelsen, hvortil han fremlagde følgende den 12te Mai daterede Forslag:

1. Nationalopdragelsen er det sikreste Middel og Værn for Rigets Frihed og Selvstændighed. Enhver norsk Borger bør fra den tidligste Ungdom dannes til Fædrelandets Forsvar, uden at derved paa nogen Maade hans Undervisning eller Dannelse for hvilkensomhelst Stilling i Staten, efter eget Valg, derved kan indskrænkes.

2. I alle Almu-, Borger- og lærde Skoler, ved Universitetet samt militære Instituter bør altid læses offentlig over Konstitutionen, og maa ingen vorde Embedsmand, uden at han nøie er heri examineret. Konstitutionen forfattes i Tabeller, som i de offentlige Skoler og ved andre Autoriteter anbringes til almindelig Kundskab, for derved at opdrage Nationen til med Aand og Kraft

*) Svarer til § 110 i den redigerede Grundlov.

at trænge ind i Konstitutionens Aand, og som Folkerepræsentanter at kunne paatale og vedligeholde Rigets Selvstændighed."

Jørgen Aall tiltraadte Hegermanns Forslag med følgende Udtalelse:

"Oberst v. Hegermanns Forslag om Indførelse af en Nationalopdragelse tiltræder jeg med en fra mit Indre sig hævende levende Følelse af Bifald. Det forekommer mig indlysende, at Opdragelsen bør tidlig meddele sin kraftfulde Næring til den Spire i den unges Hjerte, hvorfra Nationalkarakteren siden kan opskyde i sin elskeligste Form. Kjærlighed til Fædrenelandet bør flyde igjennem Barnets Aarer ved Moderens Melk; denne Kjærlighed bør udgjøre Grundvæsenet for hans Tilværelse; han bør se den i alt; for den bør han leve, kunde han end ønske sig død for alt andet paa Jorden. De Ting, der angaar hans Land, bør finde Sted i hans første Læsning. Han bør tidlig lære at kjende sit Fædrenelands Frembringelser, dets Provinser, Byer og Stæder, dets Fabrikindretninger og dets hele Historie. Billeder paa berømmelige Mænd, paa skjønne Handlinger, der glimrede paa hans Fosterjord, bør med lyse, uudslettelige Træk vorde aftrykte paa Ynglingens bløde Hjerte. Efterhaanden som hans Dømmekraft udvikles, bør han lære at kjende Landets Statsforfatning og Love. I Rom hørte de tolv Tavlers Lov med til Skoleundervisningen, og det var ei ualmindeligt, at Børn paa 12 Aar vidste dem udenad. Imidlertid vilde uden Tvivl Forelæsninger over Statsforfatningen, med dertil føiede Bemerkninger, være at foretrække denne Udenadslæren. Dens Grundsætninger blev da ei alene Hukommelsen indprentede, men end skulde de gjennem Lærerens overtalende Foredrag flyde af den ind i Hjertet. Den Orden, de Forskrifter og Former, der ved disse Studier blev at følge, maatte ved nærmere bestemmende Love vorde fastsatte. Indførelsen af Gymnastik i de offentlige Skoler, ja end som værende ubetinget paalagt ethvert værnepligtigt Subjekt i Staten, betragter jeg som en Gjenstand af væsentlig Vigtighed i Opdragelsessystemet. Legemsøvelser kræver ofte Dristighed i Beslutning; de vænner os til Fasthed og Aandsfatning; de fordrer ei sjelden et øvet Blik og et paa Beregning grundet Overlæg; de skjærper saaledes Forstandens Færdighed i at beslutte, skjelne og dømme. Legemsøvelser tjener og til at udelukke Ørkesløshed og Kjedsomhed, naar Hvile fra Forstandsarbeider vorder Ynglingen lang, og Trang til Beskjæftigelse ulmer hemmeligen i hans syrige Barm. Da skal han intet Øieblik finde tilovers for Døsighed og det farlige Hang til svækkende Nydelse, som denne leder til. Glad skal han ile til de muntre Lag, hvor Smidighed og Kraft skulde stride med hinanden om Ærespalmen; og, medens Lærerne selv altid er tilstede ved disse Lege for at styre Øvelsernes Gang, lære Forsigtighed og forekomme Splid, burde Tilskuerne stundom indbydes til at overvære dem. Deres Nærværelse vilde opflamme de Stridendes Æmulation og forhøie disse Kampleges Festlighed. I Sandhed, slige Planteskoler for Gymnastiken, hensigtsmæssigen indrettede, maatte vel regnes iblandt de Dannelsesanstalter, hvorpaa Nationens Haab og Ære beroede. De skulde vorde fælles for Borgeren og Krigeren; thi vor nye Stat bød jo, at begge skulde træde sammen og forene sig under en Stats Borgeropdragelse til Fædrenelandets Forsvar."

Om Behandlingen af dette Forslag heder det i Sibberns Dagbog, at det blev henvist til den Lovkomite, som skulde udnævnes.

Den 16de Mai var Grundloven i sin endelige Skikkelse færdig, og dens 110 Paragrafer blev af Redaktionskomiteen oplæst for Rigsforsamlin-

gen, hvis Medlemmer herunder — som det synes paa en noget overfladisk Maade — sammenlignede den med sin Afskrift og vedføiede Anmerkninger. Komiteens Arbeide blev derpaa aldeles godkjendt af Rigsforsamlingen*).

Tilbage stod nu at faa udredet det vigtige Spørgsmaal, hvorvidt og hvorledes Landet skulde formaa at opretholde sin nye Selvstændighed, og først og fremst gjaldt det da om at komme paa det rene med Landets materielle Bæreevne.

Den under 18de April udvalgte Finantskomite havde valgt Amtmand Krohg til Formand. Naar undtages Kjøbmand Mørch fra Kristianssand, bestod samtlige dens Medlemmer af Prinsens Tilhængere. Til Komiteens forberedende Arbeider kjender vi ikke stort; ja, vort Kjendskab til disse er endog betydeligt mindre end til Konstitutionskomiteens.

Saavidt vides, har ingen af Finantskomiteens 9 Medlemmer ført Dagbog under sit Ophold paa Eidsvold; ialfald har ingen saadan hidtil set Lyset. I Følge en Udtalelse af Hersleb Horneman i Skrivelse til P. A. Heuch blev der derhos af Komiteens Medlemmer iagttaget den strengeste Taushed om Forhandlingerne, selv fortrolige Venner imellem. Schmidts og Aalls Dagbøger omtaler, at Konstitutionskomiteen den 27de April var samlet med Finantskomiteen, der fremlagde en Udsigt over Norges Indtægter og Udgifter for Fredsaarene 1805 og 1806 og Krigsaarene 1811 og 1812. Resultatet af denne Udsigt var ifølge Schmidt et aarligt Overskud, "som meget ærgrede Wedel og Konsorter," lægger Dagbogsforfatteren til. "Da Wedel ingen anden Udflugt vidste," skriver han videre, "bemerkede han, at Overskudet maatte komme af de mange opsendte Sedler fra Kjøbenhavn; men første Departements Chefer og især Tank overtydede ham snart om, at disse Summer var fradragne, hvorimod han maatte høre, at der ingen Rigtighed havdes for de i hans Regjeringskommissions Tid udstedte Assignationssedler. Endelig blev det besluttet, at første Departement skulde indgive et omtrentligt Overslag over, hvad Statens Udgifter vil beløbe for et Aars Tid."

Jakob Aall havde ikke paa langt nær et saa gunstigt Blik paa den finantsielle Stilling eller en saa grundfæstet Tillid til Paalideligheden af Komiteens Arbeide som Prinsepartiets Mænd. Idet han i sine Erindringer

*) Ved Renskrivningen af Grundloven indtraf der en ret snurrig Feil, idet Afskriveren i § 2 udelod Bestemmelsen om, at alle kristelige Religionssekter skulde tilstedes fri Religionsøvelse. Ihvorvel Jakob Aall i sine Erindringer gjorde opmerksom paa, at her forelaa en Redaktionsfeil, hvilket ogsaa fuldtud bestyrkes af en Flerhed af de paa Eidsvold førte Dagbøger, gjorde Høiesteretsassessor Cl. Winther-Hjelm i sin Tid i en juridisk Afhandling Forsøg paa heraf at bevise, at det skulde være uforeneligt med Grundloven, at alle kristelige Religionssekter tilstedes fri Religionsøvelse. Professor Sverdrups Søn, Justitssekretær M. Sverdrup, oplyste da i Aftenbladet f. 23de Juni 1858 efter Faderens Beretning, hvori Feilen laa.

omtaler de Finantskomiteen fra Finantsdepartementet tilstillede Oplysninger om Landets Indtægter og Udgifter og Planen til Ordningen af Landets Finantsvæsen, siger han: "Oplysningerne var tildels ufuldstændige, tildels mindre rigtige, Planerne var umodne og utilstrækkelige til at naa Maalet, og det hele var saare liden Opmerksomhed værd. Sagen var, at der i Spidsen for Finantsdepartementet stod Mænd, som dels ikke var deres Embede voxne, dels var overlæssede med andre Forretninger i Statens Anliggender, som formedelst dennes kritiske Stilling var i høi Grad forviklede. Derhos var den borgerlige Virksomhed saa lemlæstet formedelst Næringsveienes totale Stansning, at der ikke lod sig tænke Muligheden af at grundfæste Landets Pengevæsen paa en fast Grundvold. I den Henseende havde Stillingen meget forandret sig siden det store Møde i Kristiania mod Slutningen af 1813, endskjønt det allerede da fandtes vanskeligt at berede Fremtiden et sikkert og paa en solid Grundvold bygget Pengevæsen. Der manglede vistnok ikke den paa Eidsvold nedsatte Finantskomite paa dygtige Mænd, udrustede med de fornødne Kundskaber, hvilke de i disse og senere Forhandlinger noksom lagde for Dagen; men der fattedes paa Materialier til at bringe Orden i et forvirret Pengevæsen, og især paa Evne, ja tildels Villie til at sammenbære de Midler, der ene kunde føre til Maalet. En stor Del af Forsamlingen — og denne Mening delte den større Del af Landets mest formuende Mænd udenfor samme —, som var istand til i Gjerningen at understøtte Sagen, ansaa desuden disse Anstrengelser for unyttige og for sig farlige, saa længe Fædrelandets politiske Stilling var ubestemt, og de vægrede sig ved at bringe store Ofre for en Sag, til hvis heldige Udførelse Udsigterne aldeles ikke var smigrende. Der fattedes vistnok ikke paa kraftige Opfordringer til formuende Privatmænd til at gjøre de fornødne Tilskud til en saadan Indretning, og de ledsagedes med bitre Klager over Mangel paa et patriotisk Sind hos dem, som holdt sig tilbage; men man begyndte at indse, at den Patriotisme, som lemlæster Kraften til borgerlig Virksomhed, grændser til Uforstand og lønnes aldrig med Medborgernes Erkjendtlighed. For den større Del af Landets mest formuende Mænd var derhos Selvstændighedens Sag, der isolerede Norge fra alle andre Stater, tvetydig i sine Følger, og den betragtedes i sine lyseste Farver mestendels kun af dem, som havde lidet at opofre. Imidlertid blev begge Komiteer enige om at tage hver for sig igjennem sine kyndige Medlemmer under Overveielse, hvorlunde Nationens Ret til at beskatte sig selv kunde forenes med Regentens store Trang til Pengeressourcer, og hvorlunde denne Rigsforsamling, som egentligen kun var sammenkaldt for at forfatte og grundfæste en Statsforfatning, kunde, uden Berammelsen af et nyt Møde, se sig berettiget til at gjøre en saa vigtig Anvendelse af Grundlovens Bestemmelser. Man indsaa derhos, at Intet kunde foretages til at forsvare den nye Stat i sin valgte Selvstændighed, og til at ordne dens indvortes Statsforhold uden de

nødvendige Midler. Den hele Maskine maatte under saadanne Omstændigheder snart gaa i Staa, ligesom Statskrediten var rystet ved Statens vaklende Stilling og en forestaaende Krigs Nødsler. Saaledes valgtes den Udvei, der i Forlegenhedens Stund er den sædvanlige, at udsætte den endelige Afgjørelse indtil videre, og det kan ikke negtes, at der opstod megen Forvirring i Fremtiden deraf, at man senere hen forsømte at tage Sagen under nøiere Overveielse, og at den Partiaand, som herskede mellem de forskjellige politiske Meningers Formænd dels foranledigede uhensigtsmæssige Beslutninger, dels sammenblandede og forvirrede de forskjellige Statsmagters indbyrdes Rettigheder til at bestemme de vigtigste Statsforhold. Følgerne viste sig senere hen aabenbarligen."

Til Trods for den Hemmelighedsfuldhed, som Finantskomiteen iagttog, skulde der dog komme et og andet ud om dens Forhandlinger. Allerede den 5te Mai anfører G. P. Blom i sin Dagbog: "Finantskomiteen er færdig med sine Forhandlinger, og Resultatet er, at der skal gjøres 14 Millioner Bankosedler til næste 1ste Februar, som Staten skal paatage sig at indløse efter 375 pCt., altsaa 400 000 Specier. Den, der paatog sig det Garanti, maatte være gal. Vil ikke dette ømme Kapitel aabne Øinene, saa er evig Blindhed uundgaaelig."

Den 9de Mai, da Komiteens Indstilling angaaende Rigets Finantsvæsen afgaves, havde Rigsforsamlingen allerede underhaanden faaet Anledning til at sætte sig en Smule ind i Komiteens Ræsonnement og de vundne Resultater og paa Tomandshaand drøftedes disse med stor Iver. Saaledes kunde Omsen allerede den nævnte Dag udtale for Grøgaard: "Jo mere jeg lærer at kjende vore Finantser, desmere enig bliver jeg med din Mening om Selvstændighedens Umulighed." I et mere trøsteligt Lys saa Finantskomiteens Medlemmer Stillingen. "Vi kan sikkert bestaa som selvstændige," udtalte saaledes Komiteformanden Amtmand Krohg fra Romsdalen til sin Medrepræsentant Provst Stub. "Ja," svarede denne, "naar vi omsider staar nøgne uden Skjorte, saa er vi selvstændige nok; men da gjælder det, om vi kan bestaa."

I Mødet den 10de Mai blev Finantskomiteens Indberetning og Indstilling forelæst. Dens fornemste Indhold lyder i det i "Storthingsefterretninger 1814—33" optagne koncise Sammendrag saaledes:

"Komiteen havde anset det for sin Pligt: 1) at undersøge, hvor stor en Summa Rigets Indtægter og Udgifter havde beløbet sig til i flere Aar, med et vist Mellemrum i Tiden, men dog saavel i Fred som i Krig; 2) at undersøge Beløbet af Rigets Statsgjæld; 3) at gjennemgaa den forfattede Oktroi samt Reglementet til en Nationalbanks Indretning og at afgive Betænkning derover; 4) at forelægge Rigsforsamlingen en omtrentlig Beregning over den Seddelmasse, som det fremdeles vilde blive nødvendigt at lade udstede af Rigsbanken til Regjeringens Disposition, indtil den næste Rigsdag afholdtes, hvilket antoges at skulle ske i Februar 1815; og 5) at give en Oversigt over Rigets Handels-Ballance i et Freds-Aar.

Med Hensyn til 1ste Post oplyste Komiteen, at Indtægterne efter Zahlkasse-Regnskaberne, hvoraf Uddrag fremlagdes, i Gjennemsnit af Aarene 1797 til 1806 incl. havde udgjort 1,762,928 Rd. 62$^{1}/_{10}$ ß, hvorved dog maatte bemerkes, at Indtægten for det stemplede Papir og for Kort ikke derunder var indbegrebne forend fra Aaret 1805, og at heller ikke Post-Intraderne var medtagne, da de antoges at medgaa til Pensioner. Udgifterne havde i intet af disse Aar oversteget Indtægterne; den høieste Summa var i 1805, da de beløb sig til 876,443 Rd. 66 ß. Overskuddet i ethvert af disse Aar havde altsaa været betydeligt; og vilde man endog kun tage det anførte Middeltal af Indtægter som Basis for Kalkulen i Aaret 1805, uagtet disse dog beløb sig til den virkelige Summa 2,224,528 Rd. 40 ß. og altsaa 461,599 Rd. 73$^{9}/_{10}$ ß mere end anslaaet, saa blev der dog et Overskud af 886,484 Rd. 92$^{1}/_{10}$ ß. I Aarene 1805 og 1806 havde det aarlige Overskud i Gjennemsnit beløbet sig til 1,455,025 Rd. 76 ß. Til Bedømmelse af, hvorvidt Norge ved dette Overskud kunde have bestaaet som selvstændig Stat, fremlagde Komiteen tvende Overslag over de forøgede Udgifter, som i saa Fald havde været fornødne; disse var anslaaede til en aarlig Sum af 1,266,000 Rd., hvoraf fulgte, at der endda vilde blive en Beholdning for Stats-Kassen af 189,025 Rd. 76 ß. Med Hensyn til denne Beholdning maatte Komiteen dog bemerke, at den vistnok ikke vilde være tilstrækkelig til at bestride Pensioner, betrygge Handelen mod Barbareskstaterne og flere saadanne med en Stats Selvstændighed forbundne Udgifter, ligesom ogsaa betydelige Omkostninger vilde udkræves til Storthings Afholdelse, Opbygning og Indretning af det fornødne Lokale for den kongelige Familie m. v.; men paa den anden Side maatte der tages Hensyn til, at Udgifterne ved Landmilitær-Etaten, som for ethvert af disse Aar vare anslaaede til over 900,000 Rd., vistnok kunde have været meget indskrænkede i disse tvende Freds-Aar. For at give en Oversigt saavel over Styrken af den Arme, der i disse Aar foraarsagede bemeldte Udgifter, som og over den Summa, der vilde have været fornøden, hvis den samme Styrke skulde have været sat paa Krigsfod, fremlagde Komiteen Lister og Beregninger, som viste, at den norske Armee i Aaret 1806 bestod af 35,964 Mand, deri indbefattet Officerer og Landværn, hvilken Arme tilligemed de kommanderende Generalers og Kommissariats-Kollegiets Gageringer, Landkadet-Korpset samt de reglementerede Summer til Brænde og Lys, Slavers Underholdning, Furage-Penge og Extra-Udgifter kostede at holde 455,085 Rd. 62 ß, foruden Munderings-Udgifter, der vare ansatte til 64,754 Rd. 81 ß. Den samme Armee vilde, med anførte Tillæg, dog Landværnet undtagen, have kostet paa Krigsfod 1,702,810 Rd. 10$^{1}/_{2}$ ß mere, altsaa tilsammen 2,157,895 Rd. 72$^{1}/_{2}$ ß foruden Munderings-Udgifter og til Armatur-Fornødenheder samt til Fæstningerne, der ansloges til 280,516 Rd. 81 ß. — Til at gjøre nogen Beregning over, hvad der i Aarene 1811 og 1812 vilde have medgaaet, hvis Riget da havde været en selvstændig Stat, saa Komiteen sig ikke istand, da disse tvende Aar var Krigsaar, og Handelen ganske standset, men den bemerkede, at disse Aars Overskud, tilsammen 1,933,775 Rd. end ikke vilde have været tilstrækkeligt til at bestride de med Selvstændigheden fornødne Udgifter, end sige Krigs-Omkostningerne, da næsten ingen Told-Intrader indkom i disse Aar.

Til 2den Post anførte Komiteen, at efter Rigsbank-Bestyrelsens Opgave var der indtil den 21de April 1814 forfærdiget og indkommet i Kasse

Rigsbank-Anvisninger til en Sum af 6,367,600 Rd. Herfra maatte trækkes Beløb, for hvilke Staten havde Fordringer, eller som havdes i Hænde til bestemt Brug, til en samlet Sum af 2,795,579 Rd. Den i udstedte Rigsbank-Sedler bestaaende Statsgjæld udgjorde altsaa 3,572,021 Rd. Dertil kom de ved Statholderskabets Foranstaltning indtil 21de April 1814 udstedte Sedler, til Beløb 1,824,925 Rd., hvorved den hele Seddelgjæld gik op til 5,396,946 Rd. Desuden cirkulerede en Masse Assignations-Sedler, som var udstedte af Regjerings-Kommissionen i Aarene 1807—9, og som maatte tillægges Statsgjælden, men om hvis Beløb Komiteen ikke havde kunnet faa noiagtig Oplysning. Komiteen ansaa det rigtigst, at denne Seddelmasse saavelsom Statholderskabets Sedler, tilligemed de cirkulerende danske Sedler, besørgedes indløste, saasnart ske kunde og i det seneste til 1814 Aars Udgang, efter hvilken Tid de ikke maatte være gjældende. Endelig forudsatte Komiteen, at der ogsaa fra Kongeriget Danmark kunde fremkomme Fordring paa Indløsning af en forholdsmæssig Sum af de der udstedte og i begge Riger cirkulerende Penge-Repræsentativer, hvilken Fordring da ogsaa, naar den var antagen, blev at tillægge Statsgjælden. Men foruden at det var umuligt for Øieblikket at gjøre nogen Beregning derover, tænkte Komiteen sig ogsaa, at der kunde gjøres Modfordringer fra Norge, der, om de ikke likviderede Fordringen, dog maatte nedsætte den betydelig.

Under Post 3 fremlagde Komiteen Udkast til Oktroi og Reglement for en norsk Nationalbank.

Med Hensyn til 4de Post erkjendte Komiteen, at det vilde være af særdeles Vigtighed at beregne de Udgifter, som Statsstyrelsen vilde kræve, og som Følge deraf den Forøgelse af Rigsbank-Sedlerne, der vilde fornødiges indtil Storthingets Sammentræden, der forudsattes at ville finde Sted i Februar 1815. Den fandt imidlertid, at der umulig kunde lægges nogen sikker Basis for en saadan Beregning, da det ei med Vished knnde afgjøres, f. Ex. hvor stor Arme der maatte holdes, hvormeget af det til Landets Forsyning fornødne Korn der kunde blive opbragt, hvormeget maatte udbetales i Assurance o. s. v., og det havde derfor heller ikke været uventet at erfare, at første Departement havde erklæret ikke med nogen rimelig Sandsynlighed at kunne bestemme Statsudgifterne. Det var imidlertid af Departementet opgivet, at der til Indkjøb af Korn og Fisk, efter derom sluttede Akkorder, strax vilde udfordres en Sum af 4 Millioner Rbdlr. N. V., hvorhos Departementet forudsatte, at der til Stats-Udgifternes Bestridelse vilde fra 1ste Mai 1814 til 1ste Marts 1815 behøves i extraordinært Tilskud en Million Rigsbankdaler Navne-Værdi hver Maaned, altsaa i disse 10 Maaneder 10 Mill., der, sammenlagte med den før nævnte Summa, udgjorde i alt 14 Mill. Rbdlr. N. V., for hvilken Summa eller, om den ei skulde udfordres, da for den anvendte, der skulde blive aflagt offentlig Regnskab. Desuden havde Departementet foreslaaet, at Rigsforsamlingen, forinden den sluttede sine Forhandlinger, vilde udnævne og bemyndige en Komite til paa Nationens Vegne i Tilfælde af, at Nødvendigheden formedelst indtræffende Krig skulde udfordre det, at bedømme, fælles med Finants-Bestyrelsen, de endvidere udfordrende Summer og derefter at meddele Rigsbank-Direktionen Fuldmagt til at fournere Regjeringen dermed. Komiteen, som indsaa "Nødvendigheden af, at de fornødne Midler tilveiebragtes, for at opnaa det Maal, hvortil enhver ægte Fædrelandsven maatte tragte, Rigets Selvstændighed," og tillige fandt, "at Nationen var fuldkommen betrygget ved den Forbindtlighed, der paalagdes

Finants-Bestyrerne, at aflægge offentligt Regnskab," ansaa det for sin Pligt at indstille Departementets Forslag til Rigsforsamlingens Sanktion, saaledes at Nationen, foruden at garantere den allerede nævnte Statsgjæld, tillige borgede for og erkjendte den nye, som var uomgjængelig nødvendig at gjøre, indtil nærmeste Rigsforsamling afholdtes, hvad enten den blev mindre eller maatte opgaa til de angivne 14 Millioner Rbdlr. N. V. eller endelig overstige disse, efter den tilforordnede Komites Indvilgelse.

Under 5te Post fremlagde Komiteen en Oversigt over saavel Indførselen som Udførselen i Aaret 1804, hvorefter Udførselen var gaaet op til 7,964,536 Rd. og Indførselen til 5,432,289 Rd. Der var følgelig et Overskud af 2,532,247 Rd., men da Indførselen maatte antages at have udgjort 2,244,932 Rd. mere end opgivet, turde det egentlige Overskud ikke anslaaes høiere end til 287,315 Rd. Herved bemerkede dog Komiteen, at hvad der var udført til Danmark, og som fornemmelig bestod i Jern, Salt, Fisk, Tran, Glas og Trælast, ikke var indbefattet under Udførsels-Beregningerne; ligeledes paapegedes det som en betydelig Fordel for Handels-Ballancen, at de udskibede forskjellige Sorter Skindvarer, Stenmos med flere Artikler ei var anførte under Udførselen, at man paa de for norsk Regning afskibede Varer, der var afsatte i Udlandet, maatte kunne beregne 15 til 20 pCt. Avance, og endelig at der for Fragthandelen fra Sted til andet i Udlandet kunde beregnes en meget betydelig Handels-Fordel.

Komiteens Indstilling var saalydende: 1) At det bestemmes af Rigs-Forsamlingen, at den cirkulerende Masse af de ved Regjerings-Kommissionens Foranstaltning udstedte Assignations-Sedler, af Statholderskabets Sedler, samt af de i Danmark udstedte Sedler vorder indløst, saa snart ske kan og i det seneste til 1814 Aars Udgang, efter hvilken Tid de ei længer maa være gjældende. 2) At Rigsforsamlingen ei alene garanterer den nuværende Stats-Gjæld, men ogsaa de 14 Millioner Rigsbanksdaler Navne-Værdi eller den Del deraf saavelsom hvad mere der af Rigsbanken udstedes til den 1ste Marts 1815, og hvorfor der vil blive aflagt offentligt Regnskab; Alt til den af Rigsbanken den 1ste August 1813 satte Cours af 375 pCt., hvilken strax maa gjøres almindelig bekjendt. 3) At en Finants-Komite, der foreslaaes at skulle bestaa af 5 Medlemmer enten i eller udenfor Rigs-Forsamlingen, maa vorde udnævnt, forinden Rigsforsamlingen slutter sine Forhandlinger, der, i det Tilfælde at Krig skulde udfordre større Penge-Ressourcer, kunde, i Forening med Finants-Bestyrelsen, bedømme disse, samt derefter bemyndige Rigsbank-Direktionen til at udstede og overlevere den fornøden befindende Summa til Regjeringens Disposition. Denne samme Komite maatte ogsaa paa det Nøieste undersøge Rigets Finantsvæsen, ved at trænge ind i sammes Detail, i Forening med vedkommende Departement ordne dette, samt derefter til næste Rigs-Forsamling fremlægge det Forslag, som maatte blive Resultatet af dens Arbeide; hvorfor tillige bemeldte Komite maatte bemyndiges til at udarbeide og til Rigs-Forsamlingens Bedømmelse fremlægge Planen til en ny National-Bank, i hvilken Henseende den under 3die Post benævnte Oktroi og Reglement, der af nærværende Komite er gjennemgaaet, samt Komiteens derved lagte særskilte Forslag til en lignende, men paa andre Grundsætninger bygget Indretning, maatte overleveres samme til Afbenyttelse. 4) At den nærværende Norske Afdeling af Rigsbanken erklæres af Rigs-Forsamlingen for at være Nationens Bank, indtil den nye Bank sættes i Virksomhed. 5) At Rigsforsamlingen, inden den slutter sine

Forhandlinger, vælger 3de i eller ved Kristiania bosiddende Mænd, der, tilligemed de tvende allerede ansatte Direktører, paatage sig Rigsbankens midlertidige Bestyrelse, i Egenskab af Bank-Direktører. 6) At de nu gjældende permanente Skatter fremdeles vedvare uforandrede for dette indeværende Aar, saaledes som de hidtil ere gjældende, da det ved næste Rigs-Forsamling vil, efter det da af Finants-Komiteen foreslæggende Overslag og Finants-Departementets Budget, bestemt kunne fastsættes, hvilken Forøgelse der udfordres til Stats-Indtægterne, og hvorledes denne, ved nye paalæggende Skatter, kan tilveiebringes. 7) At det henstilles til Finants-Komiteens nøieste Opmerksomhed, hvor nødvendigt det er, paa Grund af den forvirrede Skatte-Beregning, som nu finder Sted, og hvilken fornemmeligen maa udledes af de mangfoldige forskjellige Skyld-Species, der nu gives, at det hele Skattevæsen snarest muligt simplificeres, saaledes at det nøiagtigen bestemmes, hvor stort Beløb af direkte Skatter, der skal udredes af et enkelt nærmere bestemmende Skyld-Species, hvortil de øvrige maatte reduceres; en saadan Foranstaltning vil ei alene medføre det Gode, at enhver Skatte-Yder kan forud beregne sin Skat, men den vil ogsaa medføre megen Lettelse for Oppebørsels-Betjenten i Henseende til de forfattende Beregninger, og, hvad der maa være saare vigtigt for enhver retskaffen Mand, aabne Adgang til disses Kontrollering, hvilket nu er næsten aldeles umuligt for den Uindviede. En lignende Foranstaltning maatte maaske ogsaa ansees nødvendig i Henseende til Told-Afgifterne".

Den 13de Mai skulde de af Finantskomiteen fremsatte Forslag debatteres, og ikke faa var de, som havde en sterk Følelse af, at de Beslutninger, som her maatte fattes, vilde blive af den mest vidtrækkende Betydning. Man vidste paa Forhaand, at det Wedelske Parti her vilde levere en indledende Fægtning foran det store Slag, som vilde finde Sted paa selve Kongevalgdagen. Der var derhos endnu mange, som vaklede mellem Partierne, og det er ikke usandsynligt, at det Wedelske Parti, som paa denne Dag mønstrede sin største Styrke, vilde være blevet betydelig sterkere, hvis ikke de Efterretninger, som just nu indløb fra Kysten, alle var gaaede i den Retning, at der i Englands Politik overfor Norge utvivlsomt indledede et fuldstændigt Systemskifte*).

*) Til forskjellige af Rigsforsamlingens Medlemmer indløb der, som Dagbogsoptegnelserne viser, i disse Dage Skrivelser, som gik i denne Retning. Ved disse skal vi her ikke opholde os. Derimod skal i sin Helhed meddeles en Skrivelse, som i disse Dage tilstilledes Hersleb Horneman fra den varmhjertede Fædrelandsven P. A. Heuch i Kragerø, og som er saalydende:

"Stabbestad den 9de Mai 1814.

Jeg har modtaget D. Vbhds. venskabelige Højstærede af 4de dennes her paa Stabbestad, hvor jeg skulde ordne lidt med Udsæden, siden der endnu for mig er intet at udrette med Handelen; det blæser lidt koldt, altsaa har jeg Tid til at skrive og takke Dem, højstærede Ven, for meddelte Efteretninger fra Rigsdagen.

Hertil Byen er kommen 8 Smakker, der sætter lidt Liv i Handelen, Fordeel for dem, der have den Handel, og Rørelse blandt Arbeidsstanden. En har bragt Byg, der sælges i Skjeppevis til 120 Rdr. Tønden, en Havre til 80 Rdr., Gryn 400 Rdr. Sæbe 25 Dlr. Kvarteret, Tagsteen 150 Dl. pr. 1000de. De øvrige ere ballastede. Den sidste, der kom igaar fra Jeveland, beretter ved Jan Skipper, at han gik under Helgoland for at spørge den engelske Kommandant, om han kunde frit gaa til Norge og derfra hjem med Trælast, dertil

Ligeoverfor slige Kjendsgjerninger maatte de uhyggelige Rygter, som samtidig naaede herhen fra England om Udfaldet af Karsten Ankers Mission, rent forstumme.

Forhandlingerne, der den 13de Mai tog sin Begyndelse Kl. 10½, imødesaas med Ængstelighed og Spænding af Forsamlingen, af hvis Medlemmer ikke faa saa mørke og indesluttede ud. For en stor Del kom dette af, at mange, som i de foregaaende Dage havde forberedt sig til det store Slag, sad og memorerede sin Tale eller gav den en sidste Afpudsning; men Spændingen blev ikke mindre derigjennem, at Wedel-Jarlsbergs Ansigt, der i de sidste Dage ikke havde været at se i Forsamlingen, atter viste sig. Skjønt

blev svaret: at han ei havde mindste Ordre at lægge Hindringer i Veien for nogen, der gik til og fra Norge; hvorpaa Skipperen spurgte, om han ogsaa kunde føre Korn derhen uden Fare? Det overlod han til Skipperen, men fra Kommandantens Side skulde ingen Hindringer ske. Jeg har gjort Petersen*) opmerksom derpaa, om han vilde forhøre Skipperen og sende Prinsen Beretningen. Dette viser dog intet fiendtligt fra den Kant, og hvem kan vente, at Engeland vilde erklære sig mod Sveriges Interesse for at understøtte Norge, der endnu blot har gjort Mine til at være et selvstændigt Folk, men har endnu ei udført at vise sig som en fri Nation, tvertimod er endnu ikke ganske enig med sig selv. Under disse Omstændigheder synes mig det end var ufornuftigt for enhver Nation at erkjende en omtvistet Uafhængighed imellem Nationens egne Repræsentantere. Først maa vi vise, at vi fortjener Nationers Agtelse formedelst vort Mod, Energi og Kraftivlde til at værne for vor Frihed, saa vil Bifaldet komme; nu er alt, hvad vi maa vente, at Engeland er rolig Tilskuer. Naar Konstitutionen er bestemt, Kongen udnævnt, saa kan man først uden Vaklen gaa fremad. Og hvad frygter vi Hunger? Sidste Aars Mai vare Udsigterne langt græsseligere De fleste Landmænd havde hverken Mad eller Sædekorn, nu har de fleste dette, og de manglende kan faa kjøbt. Man skriger ingen Penge at have. Men den, som har Jord, har Kvæg; det staar i ligesaa høi Pris som Kornet. Han kan tuske det ene imod det andet uden at berøves alt. Men man er forkjælet med Magaziner og Laanehjælp, og glemmer at hjælpe sig selv tildels.

De 8te Smakker, her er komne, sætter allerede Kraft i Bonden, han faaer Forsterkning paa frisk Kost og sparer sit Kvæg. Disse Grunde skrev jeg omtrent til en Ven vestenfor, der jamrede, at Folket ingen Penge havde at kjøbe Sædekorn for, og vilde skrive om Hjælp til Prinsen. Gjør ikke dette, bad jeg Manden, har ikke Regenten Bekymringer nok alligevel, og hvor skal han tage det Korn eller de Penge fra til Korn, De fordrer for Bonden? Skal ikke Staten skaffe det? og Bonden er Kjernen af Staten, vis ham Veien at hjælpe sig selv, saa behøves ikke saa mange Klager. Og den jordbrugende Bonde har endnu holdt sig bedst af alle, det tør jeg bevise.

Igaar kom 4 af vore Baade fra Nordstrand, og siden mit sidste er før disse 4 komne 6.

Et Fartøi med Et Tusinde Tønder fra Elsigneur, ladet i Isefjorden, ligger og her; man kan altsaa faa kjøbt, hvad man har Penge til. Fra — — — — — —**) har jeg Brev, han forsikrer, at man paa ethvert Sted i Danmark møder den bedste Velvillie for Norges Sag og glæder sig ved, de kan staa dem.

Baadene igaar bringer det Rygte: at Svensken trækker til Holsteen med fire Gange tre Tusinde Mand, for at tvinge Danmark til at stoppe al Udførsel til Norge og at

*) Vistnok Hornemans Fuldmægtig.

**) Navnet er ulæseligt.

haardt hjemsøgt af sit gamle Onde Podagraen, der nu var usedvanlig slem mod ham, havde han denne Dag, da saa vigtige Interesser stod paa Spil, ikke kunnet holde sig hjemme, men var paa Krykker humpet ned i Forsamlingen.

Finantskomiteens Forslag § 1 blev optaget til Debattering. Paa Præsidentens Opfordring til Forsamlingens Medlemmer om at udtale sig fulgte en lang Stilhed. Den ene lurede ligesom paa den anden for ikke at være den første, som erklærede sig herover, og havde man ikke vidst, at mindst hver tiende Mand i Forsamlingen sad med sin Tale i Baghaanden, skulde man have troet, at den hele Sag, som det her gjaldt, betragtedes for allerede at være afgjort ved Antagelsen af den første Grundsætning.

Omsider tog Major Sibbern Ordet og oplæste følgende Foredrag af Papiret:

"Den 1ste § i Finantskomiteens Forslag synes at staa i saa nøie Forbindelse med den 2den, at jeg herved om begge tør tage mig den Frihed ærbødigst at ytre mine Tanker saaledes:

Norge vil være en selvstændig Stat; det har høitidelig ytret sin Stemme i denne Henseende. Det vil Maalet, og det maa altsaa nødvendig ville Midlerne.

Skjønt min Fuldmagt saaledes ikke udtrykkelig omtaler min Ret til at indlade mig i Rigets Pengevæsen, anser jeg dog dette i Norges nuværende

alt Militær fra Nordre Jylland marscherer sydpaa, — en smuk Fred for Danmark! Gid de dog slog som Mænd, saa blev de vel i Fred.

Til Risøer er kommen 7 til 8000 Td. Magazinkorn, hertil 2400 Tønder, hvorom jeg tror, jeg sidst skrev at være kommen til . . . . .

Endnu er ingen af de norske Skibe fragtede for Provideringen komne tilbage, saavidt jeg ved. De expederer ei hurtig i Danmark og har aldrig gjort det. Alles mit Bedacht er deres Symbolum.

Kjæreste Ven! De er ingen Taler, skriver De. Hvortil var ogsaa dette fornøden? En øvet Forstand, en sund Dømme-Kraft, det er Hovedsagen for Nationens Repræsentantere; er der blandt de 113 3, høist 4 Mand med udmerkede Talegaver, saa er det nok, flere er overflødig, og forbyde Gud der paa Rigsdagen nogensinde bleve 50 Talere samlede: den forsvandt i blomstrende Snak.

Dømme rigtig, handle raskt, have Øiemedet altid for Øie, det befordrer Norges Vel.

Gud ledsage alting til bedste Udfald for Fædrelandet. Her ymter ingen uden hvad der stemmer med fornustig Frihed, og ingen tror svenske Løfter eller agter Trusler.

Deres bestandig hengivne og ærbødige
Peter Andreas Heuch.

P. S. I dette Øieblik faar jeg at vide, at en af de hjemkomne Baade i Dag (Makrelen, den saakaldte Tinbue-Larsens) en god Seiler tog en mindre sletseilende (Tielkevig Baaden) paa Slæbetaug i godt Veir. En Kutter-Brig fik dem i Sigte og med alle Seil styrede mod dem. De saa den var engelsk og troede sig forlorne, men han seilede tæt agter om dem, besaa dem, at de var ladede Kornbaade og forlod dem uden at praie eller tale til dem. Kan man vente bedre?

Et Rygte fra Risør siger, at for nogen Tid siden praiede en Englænder en Kornbaad og spurgte, om han havde seet svenske Kapere. Baadsføreren svarede nei. Jeg skal ogsaa forsøge at holde dem borte fra Kysterne, sagde Englænderen. Dette er fortalt; men jeg tør ei udgive det sidste for Sandhed.

Forfatning saa uadskillelig forbundet med min Pligt i Forening med Rigsforsamlingen at bestemme og antage en Konstitution for Riget, at jeg intet Øieblik tvivler om mine Kommittenters fuldkomne Bifald ved ogsaa i Hensyn hertil at antage, hvad jeg efter min Overbevisning anser at være nyttigt og nødvendigt. Men lige saa vist, som Norges Folk vil og maa ville underkaste sig de Byrder og Opofrelser, som er absolut nødvendige for at vedligeholde sin Selvstændighed, ligesaa vist vil det og, at disse Byrder skal være fordelte paa enhver Statens Borger efter lige Principer og med muligste Billighed og Retfærdighed. Fundationen for Rigsbanken af 5te Januar 1813 (den jeg tror ogsaa af den seneste i Kristiania nedsatte Bankkomite, hvad Hovedprincipet vedkommer, skal være fulgt) bestemmer, for at forbedre Danmarks og Norges Pengevæsen, at 6 pCt. af alle Statens faste Eiendomme skal i rede Sølv eller med Penge, som dertil staar i Forhold, erlægges til Rigsbanken. Værdien paa disse Eiendomme er den i 1803 ved Afgiftskommissionerne bestemte Taxt, og denne er atter sat efter Skylden.

Det er allerede tit omtalt i denne ærede Forsamling, tit allerede godtgjort, hvorledes Matrikulskylden kan lægges til Grundvold for en lige Fordeling af Landmandens Byrder og Onera. Saalænge endnu intet bedre haves, faar den at blive Normen for de aarlige Skatter; men det vilde være den høieste Ubillighed at lægge den til Basis for den Opofrelse, det norske Folk vil blive nødsaget til at gjøre, for at vedligeholde sin Selvstændighed; det vilde lede til det samme forhadte Resultat, som Danmarks seneste Mobel-Skat, efter hvilken den fattigste Bonde med en Gaard af 2 Skppd. Skyld og uden Møbler betalte en dobbelt Skat imod den ved Siden af ham boende rige Proprietær med kun 1 Skppd. Skyld, men Huset fuldt af de kostbareste Effekter.

Kun i Forhold til sin virkelige Formue bør Borger og Bonde gjøre den Opofrelse, Fædrelandets Opretholdelse og Selvstændighed kræver. Dette er overensstemmende med den Konstitutions Grundpriciper, vi nu har antaget: Lighed i Pligter, Lighed i Rettigheder!

Ingenlunde er jeg uvidende om de mange Vanskeligheder, ogsaa her møder; men at disse tildels maatte kunne raades Bod paa, tror jeg, og jeg giver mig derfor den Ære, at ledsage nærværende min Betænkning med et Forslag, der muligens, uden at have mindste Værd, kunde have den Fortjeneste, at lede mine langt kyndigere Medborgere til nøiere Granskning og et som Følge deraf bedre Resultat.

Naar den Garanti og deraf følgende virkelige Pengeopofrelse Statens Borgere i nærværende Stund vil komme til at yde Borgersamfundet, reparteres efter disse Grundsætninger: da garanterer jeg som Deputeret for Akershus ridende Jægerkorps og i lige Kvalitet for min enkelte Stemme ogsaa for Smaalenenes Amt for den Statsgjæld, med hvilken Norge allerede er betynget, og efter Konstitutionens Love vil blive betynget, indtil en fast Grundlov for Pengevæsenet kan blive lagt og antagen.

Efter at have fremsat disse Bemerkninger som henhørende til Finantsforslagets 2den § skulde jeg fremdeles i Hensyn til bemeldte Forslags 1ste § give mig den Ære at anmerke: Er først Rigets Gjæld garanteret af Nationen, vil det efter min individuelle Formening være temmelig ligegyldigt, af hvem de Repræsentativer er udstedte, som inden Riget validerer; de vil vistnok alle efter deres paalydende Værd og gjensidige Forhold til hverandre have lige Tiltro saavel hos Nationen selv som i Naborigerne; ja jeg tilstaar

endog. jeg ei engang indser, hvorledes Norge kan tage den Bestemmelse inden dette Aars Udgang at indløse den hele gamle Seddelmasse, saa længe dets Forhold til Danmarks Pengevæsen hverken er eller endnu kan øines opgjort. Jeg skulde derfor være af den Formening, at de gamle Sedler uden nogen fastsat Termin til deres Inddragelse kunde validere indtil et nyt og fastgrundet Pengevæsen, forhaabentlig efter næste Storthing, indførtes. Anses det imidlertid nødvendigt, at, uagtet Nationens Garanti for den hele Statsgjæld, den gamle Seddelmasse strax skal inddrages, maatte dette dog vel alene være Tilfældet med de i Norge ved de forskjellige Autoriteter udstedte Assignationsbeviser."

Det Forslag, som Sibbern i Forbindelse med denne sin Betænkning fremsatte, omfattede følgende 5 Poster:

"1. Enhver Norges Eiendomsmand skal i Oktober Maaned d. A. opgive den Formue, han da tror virkelig at være i Besiddelse af, og saaledes, som han vil forsvare det for Staten og sin Samvittighed, for dertil i By og Bygd nedsatte Kommissioner.

2. Disse Kommissioner skal bestaa af bekjendt redelige Mænd; de indfører Angivelserne i dertil indrettede Protokoller og aflægger forud i Protokollen Ed paa at ville ved enhver Statsborgers opgivne Formuestilstand sige deres Mening efter bedste Overbevisning.

3. Ved formodet svigagtig Angivelse maa det efter den 114de § i Konstitutionen staa Staten frit for at fordre Vedkommendes rørlige eller urørlige Eiendom imod derfor at give fuld Betaling, som i dette Tilfælde maatte være en halv Gang mere, end Angjældende selv havde ansat sin Formue for.

4. Kommissionerne maatte efter endte Forretninger sende Protokollerne til Fogderne eller Amtmændene, som, efter at have vedføiet deres Betænkninger paa de Anmerkninger, Kommissionerne ved en eller anden Formuesangivelse havde fundet sig foranledigede til at gjøre, indsender dem til den efter Finants-Forslagets 3die §. bestemte Finants-Komite i Kristiania inden Aarets Udgang.

5. Denne Komite maatte naturligvis forud have søgt at forskaffe sig de muligst fuldstændige Oplysninger om Norges Statsgjæld; og naar den da efter formeldte fra Amterne indkomne Protokoller var sat istand til at bedømme Borger-Samfundets samtlige Eiendom, gjør den Forslag til, hvor mange pCt. deraf behøves til Norges Statsgjæld m. v., hvilket Forslag forelægges det kommende Storthing til Sanktion eller Forandring."

Hount formente, at de cirkulerende Sedler inden en kort Tid burde stemples for at forebygge, at der fra Danmark skulde sættes flere Sedler i Cirkulation her i Landet.

Meltzer udtalte, at de danske Sedler i saa Fald godt kunde anvendes til dermed at betale det danske Korn.

Wedel-Jarlsberg holdt derefter et længere Foredrag, hvori han søgte at paavise, at de Beregninger over Stats-Indtægterne og Udgifterne under den danske Regjering, som Finantskomiteen havde benyttet, var mangelfulde og tildels urigtige, idet mange af Indtægterne var glemte og mange af Udgifterne ikke regnede høit nok. De kunde derfor ikke komme i Anvendelse,

naar det gjaldt at afgjøre Spørgsmaalet, om Landet, som selvstændigt, kunde bestaa ved de sædvanlige Paalæg og uden Fred. Han udviklede derefter, hvorledes man ad en anden Vei kom til et rigtigere, men mindre behageligt Resultat, end det, hvortil Komiteen var naaet.

Komiteens Formand, Amtmand Krohg, søgte at imødegaa Wedel uden dog at indlade sig i Detail paa dennes Opposition. Derimod udtalte han med Styrke, at han fandt dennes Ytringer fornærmelige for Komiteen.

Wedel-Jarlsberg erklærede, at han ikke havde havt til Hensigt at udtale nogensomhelst Dadbel over Komiteen eller dens Arbeide, den havde visselig benyttet de Materialier, som var stillede til dens Raadighed, med Omhu og efter bedste Skjøn og Overbevisning. Men det var selve Materialierne, som lod meget tilbage at ønske. Præsidenten foreslog, at Regjeringsraaderne Haxthausen og Tank som Chefer for Regjeringens første Departement skulde tilkaldes for at meddele de fornødne Oplysninger om det afgivne Materiale. Dette vedtoges, og da Regjeringsraaderne indfandt sig, gjentog Wedel sine tidligere Udtalelser. Tank søgte med en Veltalenhed, der ikke gav Modpartens noget efter, at imødegaa dem og hævdede Rigtigheden af de af Departementet meddelte Oplysninger. Men Tank gjorde derhos Forsamlingen opmerksom paa, at Forslaget om, at Rigsforsamlingen skulde garantere Statens nuværende og tilkommende Gjæld efter en Kurs af 375 pCt, ikke hidrørte fra 1ste Departement. Han advarede imod dets Antagelse, idet han udtalte, at han endog ansaa det for meget farligt.

Efterat Statsraaderne havde forladt Salen*), blev denne Post optagen til Votering med det Resultat, at den vedtoges med 87 Stemmer mod 21, med den Forandring, at der i Stedet for Ordet "indløst" sattes "ombyttet".

Med Hensyn til 2den Post i Indstillingen udbad Falsen sig Forsamlingens Overbærenhed for, at han, skjønt uindviet i Finantsvæsenet, vovede at fremlægge sine uforgribelige Tanker, hvilket han derefter gjorde paa følgende Maade:

"Kvæstionen, som her debatteres, kan ikke andet end forekomme mig høist simpel. Vi har, som Mænd, svoret at hævde Norges Selvstændighed; vi har her antaget en Konstitution, for at betrygge den. Vil vi Hensigten, saa følger det af sig selv, at vi ligeledes maa ville Midlerne; thi, i modsat Fald, maatte jeg antage den hele Konstitution for et Børneverk; vi maatte da have opholdt os her i 5 Uger for at skrive en Afhandling og dernæst kaste den paa Ilden.

Det synes altsaa indlysende, at den, der staar i Spidsen for Regjeringen, maa udrustes med de Midler, uden hvilke han ikke er istand til at regjere, eller med andre Ord, at de nødvendige Penge-Summer til Stats-Udgifternes Bestridelse maa anvises ham. Eller, hvad andet Middel har man da at foreslaa? skal vi sælge os til den Høistbydende, og, for et lokkende Løfte om Skatte-Frihed, som ikke vilde holdes længer, end til man fik os under

*) Dette var den eneste Gang i vort Lands konstitutionelle Histories første 70 Aar, at Statsraadene deltog i Nationalforsamlingens Forhandlinger.

Aaget, lade os vor Selvstændighed berøve? Kan dette være nogen Nordmands Mening?

Da det, efter min Formening, vilde være et umuligt Arbeide at faa vort hele Pengevæsen, paa denne Forsamling, saaledes ordnet, at Intet stod tilbage at ønske, med mindre vi blev her siddende et halvt Aar eller mere, hvorved Landet neppe vandt i Indtægter, saa har den nedsatte Finants-Komite særdeles rigtigen foreslaaet, at man skulde bemyndige Rigsbanken, hvis Bestyrere man selv kunde vælge, til at udstede de Repræsentativer, som til Stats-Udgifterne nødvendigen udfordredes, imod at disse Bestyrere stod Nationen til Ansvar, og detailleret Regnskab aflagdes for det hele paa næste Storthing. Paa denne Maade vilde enhver Misbrug være forekommen, og Nationen erholde al den Sikkerhed, den kunde ønske. Jeg anser denne Fremgangsmaade saameget nødvendigere, som det nu for Øieblikket er en aldeles Umulighed at fremlægge nogen hvilkensomhelst Beregning over Statens Indtægter og Udgifter. De fleste Regnskaber er nedsendte til Danmark; Ingen kan beregne, hvor stor Arme her behøves, hvad Anstrengelser her udfordres, hvad Levnetsmidler der vil medgaa, hvad de vil koste. Jeg tror derfor, at man, ved at fordre af Regjeringen, at den skulde opgive en vis Sum, har forlangt Umuligheder; imidlertid er nu dette sket, og den forlangte Sum, 14 Millioner Rigsbanksdaler R. V., er langt under, hvad jeg havde troet, den havde maattet blive.

Man lægge vel Merke til, at for det Første de 4 Millioner er bestemte til Indkjøb af Korn; herfor haves altsaa Valuta, og denne Sum kan derfor ikke betragtes som nogen Forøgelse af Stats-Gjælden, foraarsaget ved Norges Anstrengelse for at forsvare sin Selvstændighed, men meget mere for en Udgift, som Landet maatte tilveiebringe under ethvert, hvilketsomhelst Forhold; endog forenet med Sverige, maatte Norge udrede denne, og formodentlig endnu større Summer, med mindre vore Naboer skulde have isinde at forære os det Korn, vi behøver; men dertil mangler de sikkerligen baade Evne og Villie.

Der er altsaa tilbage en Sum af 10 Millioner Rigsbankdaler R. V. eller 1 Million Rigsbankdaler maanedlig, som til Stats-Udgifterne anses nødvendig; men det maa atter bemerkes, at end ikke denne er forlangt i anden Hensigt end for at have den færdig til Afbenyttelse i overordentlige Tilfælde. Heller ikke denne Sum kan betragtes som en absolut Forøgelse af Stats-Gjælden, thi fra den maa alle Statens Indtægter, hvorover nu intet Regnskab kan aflægges, fratrækkes; og, anslaar man disse til 5 til 6 Millioner, saa bliver det altsaa kuns 4 til 5 Millioner, hvormed Stats-Gjælden forøges.

Men sæt endog, at de 10 Millioner, som er forlangte, skulde behøves til Statens Udgifter, foruden de almindelige Indtægter, er da denne Sum saa forfærdelig? I Aaret 1807 vilde den, efter Dagens Kurs, have beløbet til $3\frac{1}{2}$ Millioner Rigsdaler D. K., og i de Penge, som vi nu kalde gode, nemlig Rigsbanksdaler S. V., $5\frac{1}{3}$ Millioner, altsaa ikke engang 1 Million £ Sterling.

En saadan Sum er og kan ikke være betydelig for et Land, der eier saamange Rigdomme i sit Skjød, som Norge, hvor fattigt man end, ved adskillige Leiligheder, søger at afmale det. — End er vi ikke de usle Hytteboere, som hvilke man søger at fremstille os.

Nogle Aars Handel — og Norges Gjæld er betalt. Behøves ikke større Anstrengelser, end de, her er forlangte, saa kom vi let til Maalet;

men, fordres de, hvo vil da betænke sig paa at yde af sin Overflod? allerede har de brave Trøndere foregaaet os med deres Exempel, og det vil sikkerligen ikke mangle Efterfølgere. Enhver vil lægge sin Skjærv paa Fædrenelandets Alter, og Norge vil stande trygt ved sine Sønners Kraft."

Foged Collet tog Ordet:

„Naar man taler om vort Lands Pengevæsen, om de yderligen forfaldne Finantser, om Umuligheden nogensinde at ophjælpe disse og endeligen bestræber sig for at vise, hvorlunde Penge er Sjælen i Staten, synes det, som det ikke kunde være overflødigt her at anføre de Ytringer, som en af Danmarks bedste Forfattere nyligen har fremsat i et Skrift, hvori han taler om de da endnu forenede Rigers Stilling. Ordene er disse:

"Det er sandt, stort er, desværre! deres Tal iblandt os, som, naar Talen blev om Herreskiste, kun vilde spørge som Æselet om Byrdens Vægt, — som for at beholde Liv og Gods, ja endog for at erhverve sig Guld, vilde forsage, ja forraade baade Drot og Fædreneland. Jeg siger, der er mange, som vilde det, og hvo tør sige imod, hvo kan fordre andet Bevis end det, vi daglig ser for Øine? — At tale vidt og bredt om Penge er vist ei min Lyst; men, naar Guldkalven er vorden saa tilbedet en Afgud, da Penge i en ugudelig Alder kaldes Sjælen i Livet og Staten, da de virkelig er det Hjul, som i en saadan Alder synes at raade for al Bevægelse i Maskinen: maa ogsaa Pengevæsenet i et Land være det klareste Speil paa Folkets Tænkemaade, paa dets Sindelag imod Staten. Nu er det jo vist, at man i vor Tid anser en Stat som forloren, der ei besidder Forraad af ædel Malm, ei kan give sine Papirer Gyldighed efter Paaskrift; — det er for vidtløftigt her at afhandle saa indviklet et Spørgsmaal, men det behøves ei heller, thi det er jo vist, at vort Pengevæsen er i stort Forfald og bliver dagligen slettere tilsyne; og hvorledes ter Folket sig ved dette Syn? Det er kun Spørgsmaalet, vi her have med at gjøre. En Stat skulde jo være et stort Legeme, hvori Regjeringen er Sjælen, og hvorpaa alle de enkelte er Lemmer; og var det saa hos os, hvilken Sorg maatte da ikke opfylde os, naar det synes os vist, at Legemet er Opløsningen nær, naar vi hører Sjælen sukke under bange Anelser, ja pinlige Fornemmelser, hvor ivrigen maatte da ikke Lemmerne arbeide paa at afvende den truende Fare, saa at hvert enkelt Lem glemte sig selv, ja var rede til at opofre sig for Legemets Redning! Saa maatte det være, dersom Stats-Legemet ei allerede var kommen vidt i indvortes Opløsning, dersom mange Lemmer ei allerede før det stivnede i Dødens Kulde. Men er det saa? Hvad bryder de, der selv har Penge nok, sig om Statens Fare? Er det for dens eller for deres egen Skyld, at de bekymres ved Synet? Stræber de, der kan, at hjælpe? Opofrer de sig høimodig? Hvad skal en sanddru Mand svare hertil? Maa han ikke svare, at saa sandt som der hist og her findes enkelte, der sukker over Statens Nød, er de dog kun en ringe og for det meste fattig Flok; det er Statens Hjerte, der ligesom hvert Hjerte senest dør, men kan kun banke og sukke mat, naar Døden kryber i Aarerne og Blodet er nær ved at isne. Hvad er dog det, man har kaldt Offere paa Fædrelandets Alter? Hvad var det for de fleste, for de ringeste, uden en usel Skjærv, de for at vinde Ære eller undgaa Skam, storagtige eller vrantne kastede til Staten som en Almisse, men hvorfor de kun skal have Skam til Tak, saa længe Kroniken tales og høres. Dog, det maa kaldes Lidet, at de urørte saa deres eget Kjød og Blod, som var faldet iblandt Røvere, udplyndret og saaret drages med Døden. De gik ei forbi, nei de holdt sig til den for at rane, hvad Røveren ei kunne finde eller give sig Tid til at tage, og er det ikke vist, at hvis de troede, der var Guld i dens Indvolde, vilde de kappes om at give den sit Banesaar? Er det ikke sandt, at i Stedet for at opofre, har Tusinder stræbt at berige sig, mange Rige stræbt at vorde rigere paa Statens Bekostning?"

Saavidt Forfatteren. — Endskjønt meget, ja vel det meste af, hvad han her skrev, ene kan og maa anvendes paa Danmark og end ikke i fjerneste

Henseende, som til Exempel Mangel paa Gavmildhed til Statens Tarv, kan hentydes paa Norge, saa er dog meget i denne Skildring, som vi vel, naar vi vilde være oprigtige, ikke kunde sige os ganske fri for; og end mere er der saare meget, som vi inderligen maatte ønske, at ikke en Spaadomsaand maaske kunde have forudsagt.

Det er vistnok udenfor al Tvivl, at, naar lav Egennytte og ængstlig Frygtagtighed for det Skaar, som Tidernes Tarv nødvendigen medfører at maatte ske i vores saakaldte timelige Velfærd, skal finde Sted, da vil det store Maal, hvortil vi tragter, vanskeligen, ja maaske aldeles ikke opnaaes. Men hvo tør kalde sig Nordmand, som ikke vilde blues ved at nære saadanne Følelser? — Hvo af os vilde ikke, naar vi ser, som den anførte Forfatter udtrykker sig, Sjælen i Staten, som han kalder Regjeringen, men som her efter vores antagende Konstitution, bliver Folket fælles med Regenten, sukke, fordi Legemet er nær sin Opløsning, med Enighed ile til for med Mod og Kraft at yde den Hjælp, som det staar i vores Magt at give, samt velvilligen nedlægge den Skjærv paa Fædrenelandets Alter, uden hvilken den hellige Lue, som brænder for Friheb og Selvstændighed, ei kan vedligeholdes? Hvo vil i dette Tilfælde spørge, hvor stor denne Skjærv skal være? Eller koldt beregne, om den ogsaa kan ofres? Den, som kunde dette, hans Gave havde ingen Værd, han havde aldrig havt Følelse for sit Fædreneland, for dets Tarv og Trang, — en Følelse, som dog er den første Borgerpligt; — og ogsaa ham, ogsaa denne kolde Kalkulist kunde man svare: Sagen er ikke saa skrækkelig, som den ved det første Øiekast synes; — Regjeringens Fordring for at holde Statslegemet vedlige indeholder ikkun et tilsyneladende stort Tal, men dens virkelige Værd er kun ringe, en Rigsbankdaler er ei mere end 32 Skilling D. K.; — altsaa er 10 Mill. Rigsbankdaler (thi de for Korn og Fisk bortakkorderede 4 Mill. kan ei her komme under Beregning), som er forlangte til den første Marts 1815, ikkun 3⅓ Mill. i fordums Dansk Kurant eller ⅔ Million Pund Sterling, og denne Summa er det endog uvist, om Regjeringen forbruger; den forbeholdes ikkun som et Tilskud til Rigets Indtægter, saavidt dette behøves, og overalt bliver der et offentligt Regnskab for Anvendelsen. Enhver, som kan og vil tænke over Sagen, har vistnok allerede set den fra denne Synspunkt, og det er derfor overflødigt videre at indlade sig deri. — Ikkun en Indvending bør jeg endnu møde, nemlig Forestillingen om den allerede værende, den voxende og maaske i flere Aar stedse tiltagende Statsgjæld; men hvilken ny stiftende Stat kan vel undgaa at geraade udi Gjæld, saalænge den endnu ei har faaet nogen fast og stadig Form, saalænge dens Handel ei er kommen i Virksomhed og en varig Fred befrier den fra at holde en talrig Krigsmagt under Vaaben? De Nordamerikanske Staters Historie viser, at denne i Begyndelsen af deres Forening, og imedens de kjæmpede for deres Selvstændighed, steg til en overordentlig Høide, — til flere Hundrede Millioner; — og nu, efter neppe 4 Decenniers Forløb, er al Stats-Gjælden næsten afbetalt, og Landet i en blomstrende Forfatning. Skulde Norge, med sine forholdsmæssigen større Ressourcer, og sin naturligvis i langt mindre Grad paadragende Gjæld, kunne have Grund til at befrygte et mindre heldigt Udfald, naar Handel, Skibsfart og Industri kan fremmes under Fredens milde Ly? — kan man ikke med Føie slutte fra Nordmandens eiendommelige National-Karakter til den Iver, hvormed han, ved voxende Velstand, ogsaa

vil af egen Velvillie bidrage en Del af sin Gevinst til Statens Tarv? — og hvor snart skal da ikke Gjælden vorde afbetalt!

Til Slutning maa det være mig tilladt at anmerke, at, om endog den Indvending, at al Stats-Gjæld vilde forsvinde, naar Nationen ei fordrede Selvstændighed, fortjente andet end at mødes med dyb Foragt, saa vilde den dog være ligesaa usand, som djærv; thi hvo kunde være saa daarlig at tro, at nogen anden Nation vilde paatage sig at udrede Norges Udgifter, men ikke snarere vilde udpine disse til sidste Hvid af det selvgjorte Trællefolk, der med sin Frihed ogsaa bortgav al Fordring paa Medlidenhed, som et ved Vaabenmagt undertrykt Folk dog endnu har Ret til".

Hegermann udtalte:

"Det norske Folk har lydeligen og bestemt erklæret for hele Europa, at Kongeriget Norge skal være en fri og selvstændig Stat. Det har høitideligen svoret den Ed, at det vil ofre Liv og Blod for Fædrenelandets Frihed og Selvstændighed! Har det norske Folk villet hæve sit Fædreneland til denne Rang iblandt Europas Magter, da har det og derved tilkjendegivet, at det vil anvende alle de Midler, hvorved denne Rigets Selvstændighed ene kan befæstes. Norge er at sammenligne med en beleiret Fæstning. Hvilken Dom vil den ærede Forsamling fælde over den Kommandant, som selv afskjærer Vandrenderne til Fæstningen, den første og vigtigste Fornødenhed for hans Existence og Selvstændighed? Hvorledes hævde Norges Frihed og Selvstændighed, uden at vælge de Midler, ved hvilke den exekutive Magt ene kan udføre Folkets Villie? Det er et sørgeligt Onde, at forøge Massen af Penge-Repræsentativerne, men for Øieblikket er vel intet andet Middel for Haanden. Enten maa Nationen ydmygende krybe under fremmed Herredømme, eller med gammel erkjendt nordisk Kraft hævde sin Frihed. En Mellem-Tilstand kan der ikke tænkes. Nationen sætte vedbørligen Grændser for Penge-Repræsentativernes Forøgelse, men den bevilge de udfordrende Penge-Summer og paaskynde Udnævnelsen af den exekutive Magt, som i Folkets Autoritet kan tale det norske Folks Alvors Sprog til det agtværdige Nabofolk: at Freden er begge Nationers største Lykke og Gode, den de ikke et Øieblik vil betænke sig paa at indgaa. Ingen af disse 2de Nationer har Kraft til at erobre hverandre; — i indbyrdes fredeligt Forhold derimod sikres deres Existence for al udvortes Indflydelse. Naar en hæderlig Fred er opnaaet, hvilken vi alle saa inderlig ønsker og længes efter, da vil Nationen igjennem sine Repræsentanter sætte Pengevæsenet faste Grændser, og da vil det erfares, at Norge har Kraft nok til at bestaa som en selvstændig Stat, og at det ikke er blevet svagere ved Adskillelsen fra Danmark. I Fred har Norge Overskud; — i Krig maa det, som alle andre Nationer, gjøre Gjæld, der igjen betales efter Freden. Denne Rigs-Forsamling har til Formaal, at grundfæste Kongeriget Norges Konstitution. Vi er ikke her sammenkaldte for at dekretere Tilintetgjørelsen af Folkets engang tagne Beslutning. Det blev en Forbrydelse mod Nationen. Skulde vi lade hvile paa os den skjændselsfulde Bebreidelse at have besluttet, at Norges ædle Sønner skulde bukke deres Nakke under fremmed

Herredømme, fordi vor Nabos Fyrste engang aandede det Lune, den Lyst og det Indfald, at ville ubetinget herske over et frit, ædelt og igjennem Aarhundredrer af hele Verden agtet trofast Folk? Hvad har vi at vente? Staar det ikke i friskt Minde, hvorledes vor Nabos Konge nylig sendte Tropper til Grændserne, og fordrede, at Fæstningerne ubetinget skulde overleveres ham? — Aander denne National-Foragt Frihed og Lykke? — Skulde vi ikke, som umælende have overantvordet os i hans Arme? — Hvad dømmer vi om den os tilbudne Fordel af Fritagelse for at være Soldat? — Et smigrende Tilbud for den mindre eftertænksomme. — Hvad øiner vi bag denne Baggrund? — National-Afkræftelse — Trældom. O, gamle Norge! Fra min spædeste Barndom af har jeg hørt dig besynge din Hæder! Det var ægte nordisk Kraft, der opflammede hos dig Følelsen af denne Værd. Skulde vi ikke længer ligne vore hedenfarne Fædre? O, gamle Norge! da falde Bjergene over dig og bedække din Fornedrelse! Norge vorde heller en Ørk, hvor Bjerguglens vilde Skrig forsøder den uretfærdiges Vei, end at denne velsignede Plet paa Guds grønne Jord skulde falde ubetinget i Erobrerens Magt!"

Karl Stoltenberg fik derefter Ordet:

"Uventet er det ikke, at den norske Nation ytrer Frygt for sine Finantser og sit Pengevæsen. En maadelig Forvaltning deraf i Fortiden har bevirket næsten Tilintetgjørelse af Kurant-Sedlernes Værd, og Rigsbanks-Sedlerne bebudedes samme Skjæbne, ifald man ikke enes om at give disse en fast Værdi.

Finants-Komiteen har foreslaaet, at Rigsbanks-Sedlerne skulde gives den Kurs, som Forordningen af 1ste August 1813 fastsætter, indtil de kunde indløses med de i sin Tid af Nationen udstedte Repræsentativer, og at Rigs-Forsamlingen skal, paa Nationens Vegne, sikre Ihændehaverne denne Betaling for de i Omløb værende og fremdeles udstedte Sedler. Dette Forslag er saameget mere at anbefale, som Ihændehaverne er bekjendte med denne Værdi, har derefter indrettet Kjøb og Salg og har ligesaa billig Fordring paa Indløsning efter det Forhold, som det er Nationens Pligt, ikke at hylde en Behandling, som vi med Grund bebreider den danske Regjering afvigte Aar.

Det tillades mig at spørge den ærede Forsamling: hvad vindes der ogsaa ved Sedlernes videre Nedsættelse? Alt maa kjøbes dyrere; inden en Maaned fordrer man en halv og om to Maaneder maaske en hel Gang mere for hvad der skal kjøbes, hvorved Seddel-Massen fremdeles forøges. Desuden er det tvivlsomt, om Mængden vil vedblive at modtage Betaling, der med hver Dag synker, og omsider falder til et Intet. Finants-Komiteen har endvidere foreslaaet, at der skal vælges 3 solide Mænd til, i Forening med de nuværende Rigsbanks-Direktører, at have Indseende med, at der ei herefter udstedes flere eller andre Sedler, end der ved næste Rigs-Forsamling bevises at have været nødvendige; ligesom den har anbefalet, at en Komite vælges for at undersøge Finantsernes Tilstand, prøve, hvorvidt de indkomne Betænkninger om en National-Banks Oprettelse vil blive anvendelige til Forelæggelse næste Rigsdag, at undersøge Skatte- og Told-Væsenets Tilstand samt gjøre Forslag til Hoved-Forandringer deri; hvilket Alt vil blive ligesaa behageligt som fornødent for Folket.

Det vil maaske forekomme nogle af den ærede Forsamling strækkende, at en Sum, som den, der er foreslaaet af Finants-Ministrene, skal udredes,

og ved første Øiekast synes det saa; men alt det frygtelige bortfalder, naar man betænker:

1) at der er sandsynligt, den ikke vil medgaa;
2) at derfra maa drages 4 Millioner til Korn, hvis største Del forbeholdes Landets Indvaanere for Betaling;
3) at Statens Indkomster for dette Aar ei er fradragne Summen, og
4) at 15, ja maaske 20 Rigsbankdalere gaar paa et Pund Sterling, saa at endog 20 Millioner Rigsbankdalere blot gjør 1 Million Pund Sterling.

For denne Sum skal Ministrene gjøre Rigsforsamlingen Rede i anstundende Februar; og dette Krav skulde den norske Nation finde betænkeligt at indrømme til sin Selvstændigheds Oprettelse? — Vi vil jo være Norske? Vi vil bekjæmpe Enhver, der søger at gjøre os dette Formaal stridigt; og vi vil vægre os ved at indvilge 1 Million Pund Sterling til den eller dem, vi betror Landets Styrelse? Nei! vil vi være Nordmænd mere end af Navnet, saa strækkes vi ligesaalidet ved samlede at være ansvarlige for den Gjæld, der er gjort og nødvendig maa gjøres, som at møde hver den, der med List og Magt vil bringe os til at hylde svensk Regjering, hvilken desuden har forpligtet sig til at svare forholdsmæssig Del af Danmarks Stats-Gjæld, der ligesaa vist vil blive reparteret paa Norge, som det er troligt, dette Rige bliver forundt en god Del i Tilsvarelsen af Sveriges betydelige Stats-Gjæld."

Klokken var allerede over 3 om Eftermiddagen. Frygt og Tvivlraadighed stod fremdeles at læse i de flestes Ansigter, og af den Holdning, Bønderne indtog, lod det nærmest til, at de var mest tilbøielige til at opponere mod Statsgjældens Garanti. Øieblikket ansaas for kritisk, og flere af "Patrioterne" ansaa Slaget nærmest for tabt. "Man skulde følgelig," siger Darre i sin Dagbog, "have bygget et nyt Hus uden Tag. Man skulde ville opnaa en skjøn Hensigt og ikke ville Midlerne til at opnaa den. Ved Konstitutionens Tilintetgjørelse var hele Rigsforsamlingen bleven til Spot for Europa, sandelig i en høiere Grad til Haan, end om det norske Folk trygt havde kastet sig strax i Sveriges Arme."

Men paa dette kritiske Punkt reiste Professor **Sverdrup** sig og tog Ordet. Dagbøgerne udtaler sig med Varme om det Indtryk, hans Tale gjorde. Denne, der hidtil har været utrykt, lød saaledes:

„Dersom man i ethvert vigtigt Anliggende ei først bør undersøge, hvad der er nyttigt, men Ret, ei hvad Fordel kan tilvende, men hvad Dyd og Ære byder, saa er denne Undersøgelse uden Tvivl ogsaa i Stats- og offentlige Sager, om ei det, hvorpaa man i Almindelighed gaar ud, saa dog det, hvormed man bør begynde. Er nogen, endog den mest uindskrænkede Monark vel berettiget til at afstræde et Folk, han hidindtil har behersket, jeg vil ikke sige til dets naturlige Fiende, men til hvilkensomhelst anden Nation, Regjering eller Fyrste? Kan noget Folk forudsættes paa denne Betingelse at have overdraget ham eller hans Forfædre Herredømmet over sig? og hvis det havde, kunde vel et saa ubetænksomt og ufornuftigt Skridt have nogen Gyldighed, for Efterkommerne selv være forpligtende? Der gives Rettigheder, som ingen kan afhænde, fordi

han vilde blive sat ud af Stand til at opfylde nødvendige Pligter, som ingen jordisk eller engang himmelsk Magt kan opløse. At sælge sig selv til Slave, at overgive sin personlige Frihed og Selvstændighed i nogen andens Vold, som i Følge deraf kan behandle os ei mere som Personer, men som livløse Ting eller umælende Dyr, er en moralsk umulig Handling, der altsaa ophæver sig selv. Den er det for enslige Mennesker, skulde den mindre være det for hele Folk og Stater? Det er klart, at naar Stater nødes til at afstaa visse Provinser eller Dele til andre, kan saadan Afstaaelse ingen anden fornuftig Mening have end den, at de derved erklærer sig uformuende til længere at beskytte dem, og derfor overlade dem selv at sørge for deres Fremtids Skjæbne, og hvis de af Fienden alt er erobrede, raader og formaner dem til, heller at skikke sig i denne, end ved en ulige Kamp at styrte sig i endnu større Fordærvelse. Hvad Norges Afstaaelse til Sverige angaar, saa indeholder Traktaten vel begge Dele, og den dertil af Kongen af Danmark føiede Proklamation indbyder os, formodentlig af en lige Grund, rolig at overgaa til en ny Regjering, til hvis Fordel hin var sluttet. Men hverken er vi overvundne, intet Fodbred af vort Land har Fienden havt inde — ei heller er vi saa svage, at vi jo af kleinmodig Overgivelse har mere at befrygte, end af tapper Modstand at haabe. Fiendens egen Frygtsomhed, Rænker, Smiger og Underhandlinger med fremmede Magter giver tydelig nok tilkjende, at vi, i eget Land i det mindste, er ham ganske voxne, om ei aldeles overlegne. Men — kunde man indvende, er vi end med Magt uovervindelige, saa er Hunger, Nød og Elendighed dog lige saa frygtelige Vaaben, og fordrer derfor ikke Selvopholdelsen ligefuldt Underkastelse? Hidindtil har vort Mod alligevel vundet Seir. For blot at vedligeholde en gammel Forbindelse har vi udholdt alt, og fortjent og vundet Europas Beundring. Hvorvidt den Pligt, at forsvare Frihed og Selvstændighed i Strid mod den at redde Livet eller den fysiske Tilværelse, bør strække sig, er en Opgave, som kunde synes at høre til de vanskeligste i Sædernes Filosofi. Men hvo blev dog nogensinde dadlet for at have opofret Livet i denne Strid? Hvo beundrer ei meget mere den, der faldt i den ærefulde Kamp? Og hvo undskylder ei snarere, end han bifalder den, der for at undgaa Døden eller endda langt bitrere Lidelser, udstrakte sine Hænder til at bindes af en overmægtig Fiende? Ei Eder, I det gamle Nordens Mænd, ei Eder, Roms og Grækenlands overalt udbasunede Navne, ei Eder, I Frihedens Helte, hvoraf alle Folk bryster sig, og som blødede for Friheden blandt Schweitz's Alper og paa Kastiliens Sletter, ei eders Vidnesbyrd er det, jeg her udbeder mig. Jeg beraaber mig blot paa denne Stemme, der lyder, toner, i det mindste hvisker i ethvert menneskeligt, selv i den Feiges Bryst: at Æren dog altid er mere end Livet værd, at hvo der med hins Forlis vil redde det, taber, og hvo der, som Kristus, Sandhedens ophøiede Tolk, bevidner, for et høiere Maal opofrer det, vinder det. Thi hvad er Liv uden Kraft og Virksomhed; hvortil sigter denne, uden til at virke endda større Ting? Og hvorledes kan dette Maal opnaaes,

uden Frihed og Selvstændighed? Men med Livet tilintetgjøres jo Kraften selv. Ja, mine Herrer, ja, men dog kun dette Liv, et Liv, som egentlig kun er en bestandig Død og Liv for saa vidt alene, som det udvikler sig til en høiere Virksomhed, som vi deri ser ud over Tidens og Gravens Grændser og modnes for en høiere Tilværelse. Dette er den Ide, som idelig svæver Helten for Øine, som opliver og opluer hans Mod og bestemmer hans Handlinger, uden at han er sig samme ret tydelig bevidst. Hvorledes kunde man ellers frikjende ham for Daarlighed, for et Slags Sværmeri, man ellers pleier at fordømme? Jeg forudser, at denne Verdens Vise, at selv blandt denne Forsamling mange vil betragte disse Forestillinger, som Frugter af et tomt Grubleri, eller i det høieste som smukke Drømme, der paa det praktiske Liv ingen Indflydelse bør have. Jeg ved, at jeg af Mænd, der ikke miskjender mine Hensigters Renhed — og jeg kalder Gud den Almægtige til Vidne, at intet jordisk eller egennyttigt Hensyn bestemmer mine Domme eller Handlinger i denne Henseende, — jeg ved, siger jeg, at jeg henregnes til disse metafysiske Grublere eller fromme Drømmere. Men disse Mænd behage da at angive nogen anden Grund til den Enthusiasme, hvoraf den allerstørste og sikkerligen ikke den sletteste Del af det hele norske Folk nu er besjælet, eller hvis de tilstaar, der gives ingen anden, saa være de i det mindste frimodige nok til at indslutte dem under samme Daarligheds Benævnelse og sætte Filosofiens, ja selv Religionens og Moralens høieste Lærdomme i Klasse med de Almues-Fordomme, over hvilke de tror sig selv ophøiede, men hvortil de, fængslede af Frygtsomhed, Svaghed eller, hvad jeg mindst vil tro, Egennytte, ei formaar at hæve sig. Men, for at komme tilbage til den Hovedpunkt, hvorfra dette kunde synes en Udsvævelse, Norge er et fattigt Land, siger man, selvstændig eller ved sig selv kan det derfor ikke bestaa, kun i Forening med andre. Denne Paastand er fra mer end en Side aldeles urimelig. Jeg vil nu ei engang sige, jo fattigere desto bedre, skjønt det baade af Erfaring og Tingenes Natur var let at bevise, at Nationer, mod hvilke Naturen især har vist sig gavmild, netop er de, som først har maattet bøie deres Nakke under indenlandske eller udenlandske Despoters Aag, og at tvertimod de, der har de største Vanskeligheder af en ufrugtbar Jordbund og en umild Himmelegn at bekjæmpe, længst og tildels bestandig har vedligeholdt deres Frihed og Uafhængighed. Sæt det forholdt sig tvertimod, hvad kunde da bevæge nogen Magt til at paatage sig den fattiges Forsvar, med ham at indgaa nogen Forbindelse? Intet andet uden Tvivl end det samme, der gjør, at vi tager Daglønnere i vor Tjeneste og bruger deres sterke Arme til Arbeider, som vi selv nødig foretager. Afskyr vi nu dette Forhold til fremmede Folk, saa gives der intet andet Raad end at opbyde al vor Kraft til at bestaa ved os selv, ligesom vi fordum og med Hæder i denne Tilstand bestod, da vi først knyttede det Baand, som i mer end 400 Aar forenede os med Danmark, slet ikke da vel af foranførte Bevæggrund, fordi det overgik vore Kræfter længere at være til som en uafhængig Stat, at underholde vor egen Konge og alle de Indretninger,

som Regjeringen udfordrer. Siger man, at Tiderne siden har forandret sig, saa flyder jo dog ogsaa Kilderne til vor Velstand rigere. Gives der vel noget Land, som fordi det ei længere var istand til at bære denne Byrde, har overgivet sig til et andet? og hvo vilde vel i dette Tilfælde modtage det? Til at være Slaver eller Dagløunnere af den Stat, der vilde nære og forsyne os, er vi for ædle og stolte; til at modtage Gaver og Velgjerninger som et Slags Naadensbrød har vi selv for megen Duelighed og Kraft. Omstændigheder har gjort, at vi i nogle Aar og især i nærværende Tider har trængt til Danmarks Understøttelse. Som af en gammel og prøvet Ven har vi kunnet modtage den uden Skamfuldhed. Men enhver Nation, der vilde modtage et Land, der erklærede sig selv uformuende at bestaa, vilde ikke modtaget det uden i den Tanke, at de Bekostninger, den i Begyndelsen nødes til at anvende, siden rigelig vilde lønne sig. Man vilde behandle vort Norge som et udyrket Land, der vel kræver betydelige Forskud, men siden foruden Renterne ogsaa vilde give en ren Gevinst af den anvendte Kapital, — men denne førtes ud af Landet, man vilde kun lade saa meget tilbage, som behøvedes til Indbyggernes nødtørftigste Underholdning. Kan nogen ei ved sig selv bestaa, saa kan den aldeles ikke bestaa. Vort Norge vil kunne bestaa, som det har bestaaet, lader os kun paa Fædrelandets Alter ofre af vor Overflod og indbildte Nødvendighed, ligesaa redebon, som de fleste er villige til at ofre Liv og Blod for det gamle elskte Norge. De fleste af os har jo dog det Haab, at Gud vil krone vor retfærdige Sag og vor Standhaftighed med et heldigt Udfald, og hvor ulykkelige vilde vi da være, om vi strax lod Modet synke og forsømte den beleilige Tid, der efter flere Aarhundreders Forløb først nu er indtruffet, og maaske aldrig vender tilbage. Det modsatte Tilfælde er maaske muligt — vi kjender kun lidet Forsynets Plan — et sikrere Haab end det nærværende kan briste, men endda har vi ikke kjæmpet forgjæves. Vi har fegtet for Selvstændighed og Ære, vi har derved for det første opfyldt en Pligt, vi skylder os selv at udøve, og Verden eller Menneskeheden at give Exempel paa. Vi har dernæst, skjønt overvundne, lært vore Fiender at begegne os med Agtelse; thi hvor megen Pris man end foregiver at sætte paa Lydighed og Underkastelse, saa foragtes den dog i Grunden, naar den er avlet af Frygt og Egennytte. Et kraftigt Selvforsvar sikrer endog for den følgende Tid mod Undertrykkelse, og overvundne Nationers Skjæbne er altid mer eller mindre blid i Forhold til den Møie, det har kostet at undertvinge dem. Paa de faldne Heltes Grave skal evige Bautastene staade, fra det kolde mørke Norden skal udgaa Lynstraaler, der skal knuse undertrykte Nationers Lænker! — Gud den Almægtige bevare gamle Norge!"

Sverdrups Tale gjorde stor Virkning, og længe efter at den dybe malmfulde Røst var forstummet, hvilede der høitidelig Kirkestilhed over Forsamlingen. Kun hist og her hviskede en nogle Ord til sin Nabo, sikkerlig en Anerkjendelse af det varme, dybsindige og patriotiske Foredrag, man netop

havde hørt. Selvstændighedspartiets Sag stod allerede nu ulige bedre, end det nogle Øieblikke før havde gjort.

Saa reiste Rein sig. Man vidste, at de Skyer, som i de sidste Dage havde trukket sammen hos denne, var svangre med Lyn. Den Spænding, som Forsamlingen var hensat i ved Sverdrups Tale, slappedes derfor ikke, da Rein tog Ordet:

„Det er beklageligt, at nu, Tidspunkten nærmer sig, som saa mange, maaske de fleste iblandt os har ønsket, men ikke haabet at se: da Norge — løsrevet fra en Forbindelse, ved hvilken det aldrig, uden under en sjelden vis Konge turde vente at blive lykketig — kan udgjøre en egen uafhængig Stat, opreise sin faldne Throne, ikke glimrende, men tryg og fast, og sætte paa denne en selvvalgt Konge, ikke en Despot med uindskrænket Vælde, men en Fader med Evne til at gjøre sine Børn lykkelige — at nu, siger jeg, Hindringer, som man kalder uoverstigelige, lægges os i Veien; at vore egne Landsmænd raaber til os: det er umuligt, vi kunde ikke bestaa som en selvstændig Stat! vi maa give os i fremmed Vold! Længe har man raabt: vi mangler Fødemidler, uden hvilke intet Folk paa Jorden kan bestaa! Ikke taaler jeg at se dig, mit kjære Fædreneland, styrte dig selv i Elendighed, at se dig forgaa, formedelst din daarlige Higen efter en Ære, som ei kan opnaaes, din Drøm om Uafhængighed! Disse Vanskeligheder synes nu for største Delen hævede; Korn og allehaande Fødemidler tilføres os ubehindret i Overflødighed. Det samme Budskab lyder til os fra alle Norges Byer og Havne. Men hine Patrioters ømme Kjærlighed for Fædrelandet, deres lidenskabelige Varme for alt, hvad der angaar dets Vel, synes at hindre dem fra at tro dette; de kan ikke se, hvad der ligger aabenbar for Øinene. Hvo undres herover? thi hvo ved ikke, at Venskab og Kjærlighed stedse er mistroisk og frygtsom. Imidlertid lader det nu, som man begyndte at aabne Øinene, og at finde disse Klager ugrundede; men nu opløfter disse Norges Venner et andet Klageskrig: „Hvad nytter det os at se paa denne Overflødighed, som vi ikke kan naa? Vort forvirrede Pengevæsen, den uhyre Masse af Papirpenge, som ingensteds, neppe i Landet selv, har Kredit; deri ligger Grunden til vor Afmagt og Fordærvelse“. Lægger man nu hertil en urolig Fremtid, der venter paa os; de mange og blodige Krige, som den samme ømme Patriotisme, den samme frygtsomme Kjærlighed stiller os for Øine: saa kan, efter deres Mening, ikke uden det frygteligste Resultat udkomme; vor Stilling bliver da ikke mere tvivlsom, vor sørgelige Lod er kastet. Dog, hvad siger jeg, sørgelige! — nei! langtfra, den bliver misundelsesværdig, vi forenes med Naboriget, et Land, som flyder med Melk og Honning, et sandt Schlaraffen-Land, hvis Pengevæsen er i den ypperligste Tilstand, hvis Forraadskilder er uudtømmelige; et Land, hvor Undertrykkelse, hvor vilkaarlig Behandling, hvor misbrugt Stormands-Vælde er ubekjendte Navne; — vi forbinder os med Folk, som stedse har elsket os broderligt, men hvis Kjærlighed nu er stegen til en saa ubegribelig Høide, at det endog vil fri os fra den

Byrde, selv at bevogte vore Fæstninger, ikke vil tillade os at bære de tunge brysomme Vaaben, ikke tillade os i nogle Aar at betale Skatter; men tvertimod vil paatage sig at bære alle vore Byrder, at dække vor Mangel med sin saa bekjendte Overflod, og jevne for os alle Vanskeligheder. Alvorlig, — naar vore egne Landsmænd, med troskyldig barnlig Glæde, fortæller os saadant, saa anser jeg det som det største Bevis paa, at Patriotiskhed kan gaa ei alene til Enthusiasme, men til Afsindighed. Det er grov Fornærmelse, forsætligen at ville blænde et helt Folk eller dets Repræsentanter; jeg maa heller ikke formode, at det er disse Mænds Hensigt; — ogsaa vilde det være baade fornærmeligt og latterligt, om jeg gav mig af med at fortælle denne hæderlige Forsamling, at vort Pengevæsen var i den ønskeligste Tilstand, og at der ingen Betænkelighed var i Henseende til vore Finantser. Jeg spørger kun: hvad Raad er herimod? hvad Lægemiddel kan anvendes, uden det, som maa søges hos os selv, hentes, fra vor egen Villie, egen Kraft, fra vort patriotiske Sind? Det falder dog vel ingen ind, for fuldt Alvor at tro, at en fremmed Magt, og allermindst den, til hvilken vi er solgte, er beredvillig til at paatage sig vore Byrder og befri os fra vore Sorger? Lad os sætte os tilbage kun et halvt Aar i Tiden, tænke os i samme Forbindelse med Danmark nu som da! Vilde vort Pengevæsen da have været bedre, vore Finantser mere blomstrende, vore Udgifter mindre, vort Haab i Fremtiden blidere? Det var dengang det almindelige Ønske, at Norge maatte eie en egen National-Bank, uafhængig af den danske; paa denne, som den eneste Maade troede vi, at vort Pengevæsen efterhaanden maatte blive bedre, og Orden bringes ind i Landets Finantser. Danmark negtede os denne Bank, nu staar det til os selv at opnaa vort Ønske. Hvad Grund er der da nu til slet intet at haabe af denne Indretning? Dengang talede vi om, at ville med Glæde give alt vort Guld og Sølv til Banken, kun at den maatte blive i Norge og blive vor. Ingen Hindring er os nu iveien, hvorfor vil vi nu tøve med at frembære dette Offer? Man forskrækker os med de mange Millioner, som snart vil udfordres; vi glemmer dog ikke, at det er Femskillings-Millioner, der tales om; at denne store Sum, for at ses rigtig, maa bringes tilbage til Varers Værdi, den Værdi, som hver Borger og Landmand sætter paa sine Varer. Man behøver ikke at være stor Financier eller Regnemester for at begribe, at, naar der, indtil vort Pengevæsen er ordnet, fordres 900 eller 1000 Rdr. aarlig Afgift, Skat eller med hvad Navn man vil kalde det, af enkelt Mand, og denne samme Sum udfordres for at kjøbe 2 Tønder Korn, da er det aldeles, som om han for 8 Aar tilbage betalte 10 Rd., 12 Rd. eller 15 Rd. aarlig for at frelse sit Land fra Undertrykkelse og fremmed Regimente. Da vilde neppe nogen norsk Mand have vægret sig for at gjøre saadant Offer for noget langt mindre, og nu vanærer man det norske Folk, ved at opkaste det Spørgsmaal: om vi vil kjøbe vor Frihed og Selvstændighed for denne Sum? Jeg kan ikke tale som en Mand, der har at yde af sin Overflod; det er enhver bekjendt, at Embedsmændene og især Kjøbstædernes Embedsmænd, og

iblandt disse fornemmelig de geistlige, har lidt saare meget i disse Krigens Aar. Iblandt de sidste er jeg, men den usle Rest, jeg har tilbage, ofrer jeg med Glæde for Norges Frihed og Selvstændighed. Jeg har ikke arvelige Privilegier og Forretligheder for værdigere Mænd; jeg har ikke engang saa meget som Aner at efterlade mine Børn; men dette ønsker jeg, dette haaber jeg at kunne sige dem engang: Norge er frit og uafhængigt; I er dets frie Borgere; ogsaa jeg har efter ringe Evne bidraget dertil. Ikke vil I forbande mit Støv, fordi jeg ingen anden Arv formaaede at efterlade Eder. Og du, Norges Odelsmand, som dog har noget mere, der binder dig til Fødelandet, skulde du intet ville opofre? Nu vel da, vælg det eneste, som staar tilbage! Vælg svensk Herredømme! Og, naar da engang i Tiden dine Efterkommere, imedens de arbeider som Trældyr under det uværdige Adelsaag, imedens de udsuges, og sukkende læser i Krøniken, hvad Norge, hvad Nordmænd engang har været, — naar de da paa det sidste Blad i Norges Krønike læser: da man skrev Aar efter Kristi Byrd 1814, da solgte Norges Mænd deres Nations gamle Hæder, deres Frihed og Uafhængighed, deres Børns Odel for en Sum, hvormed hver Mand kunde kjøbe en Tønde Korn, da vil de forbande vort Minde, og bittert spotte med vor Usselhed. — Vor Stilling er ikke glimrende, og dog spørger jeg: hvilket Folk kjøbte nogensinde sin Frihed og Uafhængighed for saa ringe en Pris? Lad os vende vort Øie til det hele Europa, som i de seneste Aar har været herjet af Krigens onde Aand; Europa, hvori næsten hvert Rige, efterat hin frygtelige Erobrer er undertvungen, kan anses som en ny begyndende Stat: Frihed alene, Frihed jubler man imøde! fra den øde Tomt, som Manden finder igjen, istedetfor Huse og Boskab, han forlod, fryder han sig ved den større Skat, han vandt, sin forrige Selvstændighed, Befrielsen fra fremmed Aag. Hvad har dog vore Lidelser været imod hines, hvor ubetydelige er vore Opofrelser! hvor er vore afbrændte Stæder, vore sløifede Fæstninger; hvor ligger de Kornmarker, hvis Sæd traadtes under Fiendens Fod? Men jeg kan tro, Frihedes og Selvstændigheds Tab betyder vel og mindre for det gamle Norge, end for Tysklands Sønner? Saaledes tænker — ikke jeg om mine Landsmænd; saaledes tænker hver den, som ikke blues ved at sige det norske Folks Repræsentanter i Øinene: det er dog bedre at overgive sig i god Mag, og tage, hvad der paafølger, end at gjøre Opofrelser. Spanien har, saalænge dette Land var bekjendt i Europa, ikke vundet saa megen Agtelse og Beundring som i disse 7 Aar, da det kjæmpede med utrætteligt Mod, med stedse voxende Kraft for Frihed og Uafhængighed; at tilintetgjøre deres Eiendomme, forlade Fædrenelandet, jage Hustru og Børn ud for at vanke om i ubekjendte Egne uden at vide, hvor de skulde finde Brød, dette tog de ikke i Betænkning for at vinde hin Skat, Frihed for fremmed Undertrykkelse. Og eder, Nordmænd! eder tør man opfordre til en saa skammelig Feighed, til saa skjændigen at forraade det gjengivne Fædreneland, at bortgive det til Fremmede, til en Arvefiende, for at spare en Haandsfuld forslidte Banko-Sedler. Europas Øine er heftede paa os; de offentlige Tidender taler med høi Beundring om den ædle

Beslutning, vi har fattet. O, lad os dog ikke bedække vort Navn med Skjændsel! Lad os ikke blive til Spot og Latter for de mange Folkeslag, der har lidt saa meget og saa skrækkeligt for at naa det Klenodie, vi har ihænde. Her gives Mænd iblandt os, der truer med at forlade Fædrenelandet, saafremt det bliver frit. Bort med dem! Lad dem længe nok fly det Land, hvis uægte Sønner de er! Kun at de vilde gjøre os den Tjeneste at fortie, fra hvilket Land de uddrog. Jeg for min Del antager altsaa Finants-Komiteens Forslag. Om jeg eier eller kan tilveiebringe den Sum Rigsbanks-Sedler, som af mig maatte fordres, det ved jeg ikke; men, at jeg opofrer indtil den sidste Rest, det ved jeg."

Reins Tale elektriserede rent Forsamlingen. Rosenkilde fra Stavanger, som forøvrigt aldrig havde gjort stort af sig paa Møderne, sprat op med et gjennemtrængende vestlandsk Hurraraab, og en Mængde Repræsentanter — ogsaa af Modpartiet — fulgte Exemplet, klappede og raabte: „Bravo! Bravo! Held for gamle Norge! Held for hver ærlig Mand!" "Den Tale var værd sine 20000 Rdr. fra Venersborg!" hviskede Lysgaard til Wergeland, der selv deltog i Bifaldsraabene og i Klappene, efterat han først i Stilhed havde puttet Manuskriptet til en Tale, som han havde agtet at holde, i Lommen.

Der var dog flere, som tog Forargelse af Reins Tale, som man fandt gjennemsyret af Galde og Ondskab. Paa Wedel skal dens Virkning — efter hvad Pavels vilde have spurgt — have været skrækkelig. Man forargede sig over Talerens Udfald mod Mørch og Jakob Aall for de Ytringer, som de den 11te Mai under Debatten af Grundlovsudkastets § 108 havde ladet falde om Muligheden af, at Indførelsen af den almindelige Værnepligt vilde fremkalde Emigration, der vilde berøve Landet en Mængde af dets bedste Sønner. Der var forøvrigt af private Samtaler og leilighedsvis faldne Ytringer i Reins Tale sammenbragt et Materiale, der nødvendigvis maatte slaa Modpartiet for Panden, og omhyggelig sigtet og sammenfældt, som det var, maa det ogsaa i sit Slags, den Dag i Dag er, anses for et Mesterstykke i oratorisk Kunst.

Men Reins Tale var dog intet Væ victis! Der skulde vel Mod til efter dette at komme med et Indlæg i modsat Retning, ophidset som Stemningen var. Men dette Mod havde Omsen. "Poesi er et, Prosa et andet," sagde han, idet han reiste sig og holdt følgende Tale:

"Var det upasseligt at gjøre den duelige Bygmester Bebreidelser for Mangler, som ene har deres Grund i Materialiernes Slethed, især naar Valget af disse ei var ham overladt, saa vilde det være end mere upasseligt at bebreide de talentfulde Herrer Medlemmer af Finants-Komiteen, at de ei har kunnet skabe noget af intet. I saadan Brøde agter jeg ikke at gjøre mig skyldig. Tvertimod, jeg bevidner disse Herrer min oprigtige Tak, uden derfor i det hele at kunne bifalde deres Forslag, som har givet mig Anledning til at opkaste følgende tvende Spørgsmaal: 1. Har Rigsforsamlingen Ret til at beskatte Nationen? 2. Vor Rigsforsamlingen indvilge de 14 Millioner og det mere,

som de Herrer Finantsraader forlanger, om end det første Spørgsmaal kunde bekræftende besvares? Den korte Frist, jeg har havt til at opløse disse 2de Spørgsmaal, maa undskylde den Ufuldkommenhed, som jeg frygter vil blive altfor kjendelig i Materien og Formen. Flere Gange er i Rigsforsamlingen den Sætning etableret, og, saavidt jeg har kunnet skjønne, af de fleste iblandt de Herrer Repræsentanter bleven erkjendt for rigtig: at det eneste Øiemed for vor Sammenkomst var at forfatte en ny Regjeringsform, eller at gjøre en ny Konstitution. Formodentlig er denne Sætning, hvortil jeg ogsaa offentlig har bekjendt mig, grundet dels paa de Adresser, som er nedlagte i Regentens Haand, dels herpaa, at de fleste iblandt de Herrer Repræsentanter mangler speciel Fuldmagt til at beskatte Nationen, om end nogen — det jeg ikke ved — skulde være udrustet dermed. For min Del ved jeg med Vished, at jeg ei tilkommer saadan Ret, og saaledes vil den respektive Rigsforsamling gunstig undskylde, at jeg finder det betænkeligt at overskride de mig foreskrevne Grændser. Men, foruden at jeg hverken har eller tilegner mig nogen Magt at udskrive Skatter, saa skjønner jeg ikke rettere, end at det vilde aabenbar stride imod den antagne Konstitution, om vi, som Konstituenter, vilde udøve en Ret, som tilkommer Storthinget. Som Lovgivere for den udøvende Magt anser vi os jo ei som Konger, eller af den Aarsag berettigede til at udøve denne Magt. Som Skabere for den lovgivende Magt, er vi ligeledes uberettigede til enten at give civile Love eller at udskrive Skatter. Trænger Staten til Penge, nu vel, saa lad os bruge et konstitutionsmæssigt Middel! Lad os dekretere, at et Storthing strax skal sammenkaldes, der kan bestemme, hvorledes de fornødne Penge-Summer skal reises, hvorledes vort forfaldne Pengevæsen kan funderes, og hvilke Skatter der skal udredes. Men lad os for Guds Skyld ikke begynde med at undergrave vor egen Bygning, Konstitutionen! — Kunde end det første Spørgsmaal besvares bekræftende, uagtet hvad jeg derimod har anført, saa tror jeg dog ei, at Rigsforsamlingen burde indvilge enten de 14 Millioner Rigsbanksdaler eller det mere, som de Herrer Finants-Raader har forlangt, saalænge disse Herrer ei har bevist Statens Trang til saa betydelige og uhørte Opofrelser. Disse Herrer har ikke givet nogen Udsigt over eller Efterretning om Statens Indtægter for Aaret 1813 og sammes Anvendelse. De har ligesaalidt enten gjort nogen Beregning over, til hvad Sum de for Aaret 1814 paabudne Skatter beløber sig, eller hvad den nye organiserede Stats Udgifter for indeværende Aar kræver. Kort: disse Herrer har intet gjort eller fremlagt, som leder til det Resultat, at Staten behøver en, end sige 14 Millioner Rigsbanksdaler til at bestride Udgifterne for 1814. Og nu spørger jeg: kunde Rigsforsamlingen, om den endog tilkom Ret til at indvilge Skatter, under saadanne Omstændigheder være bekjendt at indvilge 14 Millioner Rigsbanksdaler? Enhver privat Mand afforder dog i Almindelighed og med Grund sin Forvalter, naar denne forlanger flere Tusinde Rigsdaler paa en Gang, Oplysning om, hvortil Kapitalen skal anvendes. Den private Mand kan efterlade saadan foregaaende

Undersøgelse uden nogen Brøde, fordi han bestyrer eller lader bestyre sin Formue efter Forgodtbefindende; men dette er ikke Tilfældet, naar det gjælder at beskatte et Folk, især et fattigt og af Skatter bebyrdet Folk. Men, indvender man, Finants-Raaderne kan ei gjøre nogen — blot rimelig — Oversigt med Hensyn til Statens Indtægter og Udgifter for 1814. En saare slet Kompliment til de bekjendte duelige Mænd General-Major von Haxthausen og Regjerings-Raad Karsten Tank. Enhver duelig Regiments-Kvartermester, og end mere enhver kyndig Oberst maa kunne beregne, hvad et Regiment koster i et Fredsaar, og hvad det koster i et Krigsaar. Hvad Vanskelighed kan det da have at gjøre Beregningen for 10 eller flere Regimenter, naar man har Beregningen for et? Jeg ved vel, at Armeens Underholdning ikke er det eneste, som skal beregnes; men det kan ei medføre større Vanskelighed at beregne de øvrige Udgifter, som den nye organiserede Stat fordrer, end Armeens. Snarere maa jeg tro, at vore indsigtsfulde Finants-Raader, der kun i kort Tid har havt med Finantserne at bestille, hidindtil har manglet Tid til at indhente de fornødne Oplysninger om Statens Indtægter, Antallet af de udgivne Banko-Sedler m. v., for derefter at gjøre et sandsynligt Overslag; men, er min Gisning rigtig, bør de heller ikke forlange 1, end sige 14 Millioner af Nationen, forinden de kan lægge for Dagen Statens Trang til samme. Andre indvender, at Folket har svoret at ville forsvare deres Selvstændighed med Liv og Blod; hvoraf de slutter, at den, der vil Øiemedet, maa ogsaa ville Middelet. Et selvstændigt Folk vil ei underkastes noget fremmed Herredømme, mindre fremmed Aag. Det vil have politisk og borgerlig Frihed; det vil regjeres ved Love, ei ved vilkaarlige Bud; det vil ligesaalidet udøse sit Blod, som spilde sine Penge, naar ei Fædrenelandets Tarv fordrer det. Man feiler derfor meget, naar man tror, at man kan bebyrde et Folk med vilkaarlige og trykkende Skatter, fordi det vil være selvstændigt. Nei, Selvstændighed er ingen Blindhed. Et selvstændigt Folk er tvertimod langt mere klarseende, end et uselvstændigt; og, fordi det norske Folk har Forstand og Øine, og nu tilkommer Ret at bruge disse, med Hensyn til alt, hvad der angaar den offentlige Bestyrelse, derfor maa ingen Skatter paabydes, saalænge der er grundet Tvivl om deres Nødvendighed. Nogle vil maaske indvende: der handles ei om Skatter i Komiteens Forslag; det gjælder blot om at fabrikere 14 Millioner Rbd. etc. Men, er det ei den grusomste Maade at beskatte et Folk paa, naar man sætter Millioner ufunderede Papirpenge i Omløb? Har dette Papirvæsen ikke allerede havt den Virkning, at en Del af Nationen er bortrykket af Hungersnød, at en betydelig Del af Nationen fremdeles vil være udsat for Hungersnød, om vi endog faar overflødig Tilførsel, fordi kun faa kan løse eller betale det kostbare Korn, der noget nær er Almuens eneste Fødemiddel? Hvad bliver nu Følgen, om vi forøger den tilværende uhyre Papir-Masse? ligefrem denne, at Priserne paa Kornet og paa enhver anden Livets Nødvendighed vil stige i Forhold til den Papir-Masse, som udstedes. Man dekretere nu 14 Millioner Rbd. Papirpenge, og inden Høsten

vil Kornvarerne maaske stige til det dobbelte. I samme Dieblik vi indvilger 14 Millioner usunderede Rigsbanksedler og Ret til at gjøre flere efter Fornødenhed, i samme Dieblik dekreterer vi Dyrtid, Hungersnød og mange Medborgeres Undergang og Død."

Omsens Tale klang i Forsamlingen som en Røst i Ørkenen. Det var et veltalende og kraftigt Indlæg for det Parti, der i Dieblikket havde lidt Nederlag og derfor lod sig true til at holde Mund. Omsen, der vel ellers strengt taget ikke tilhørte noget Parti, var paa denne Dag Wedels bedste Forbundsfælle. Greven, der sad lige foran Omsen, maatte Gang paa Gang stryge sig over Haaret for at fri sig for den Dusch, hvormed denne i sin Iver overstænkede ham fra sin Mund, men var lige blid for det og havde dertil god Grund. Senere skulde Omsens Tale ogsaa nyde større Opmerksomhed og skattes høiere, end Tilfældet denne Dag var.

Tank, der tilligemed Haxthausen igjen var kommen tilstede, efterat der var voteret over Indstillingens første Post, afgav i Anledning af en Ytring i Omsens Betænkning den Oplysning, at Aarsagen til, at Landets Indtægter for 1813 ikke var beregnede, var, at Regnskaberne for dette Aar ikke var indkomne fra vedkommende Regnskabsførere. Til en anden Bemerkning af Omsen ytrede han, at naar Omsen vilde sige ham, hvormange Tropper Norge vilde komme til at behøve samt hvor længe Krigen vilde vare, skulde han nok fremlægge Beregninger over Omkostningerne.

Jersin:

"Det Norske Folk har for hele Europa høitidelig erklæret, at det vil være et frit, selvstændigt og uafhængigt Folk; det har til den Ende i Herrens Tempel ved Ed forpligtet sig til at haandhæve Norges Selvstændighed og at vove Liv og Blod for Fædrenelandet. Som Nationens Repræsentanter er det blevet os paalagt at forfatte en for Norge passende Konstitution, der paa lovlig Maade kan sikre Borgernes Frihed og Selvstændighed. Det er tillige ei alene Nationens Ønske, men tillige dens udtrykkelige Villie, at Pengevæsenet ved en National-Bank maa sættes paa en fast og varig Fod; og at vi hertil har Fuldmagt af Nationen, kan ingen Tvivl være underkastet. Nu fremsættes herved det store og vigtige Spørgsmaal: Naar det norske Folk vil være et frit, selvstændigt, uafhængigt Folk, naar det vil, at Pengevæsenet skal sættes paa en fast og varig Fod: skulde det da ikke tillige ville de Midler, som leder til dette store og vigtige Maal? Skulde det have givet os Fuldmagt til det Første, men derimod have negtet os Fuldmagt til det Sidste? Hvilken Modsigelse! Folket skal have forpligtet sig til at vove Liv og Blod for Fædrenelandet, men Folket har ikke forpligtet sig til at opofre endel af sin Velfærd til Statens Vedligeholdelse. Er da endel af vor Velfærd os mere vigtig, end vort Liv? Nei, vil vi det ene, saa maa vi ogsaa sikkert ville det andet; vil vi opofre Liv og Blod for Fædrenelandet, saa maa det ogsaa være vor Villie at opofre endel af vor Formue til Statens Vel. Der er altsaa, efter min Formening, ingen Tvivl om, at jo vi, som Nationens Repræsentanter, har Fuldmagt til ei alene at beskatte Folket, men ogsaa til at bevilge de Subsidier, som maatte findes nødvendige til Statens Vedligeholdelse. Langt være det fra os at opgive Norges Frihed og Selvstændighed af

Mangel paa Penge! Norge er dog virkelig ikke saa fattigt, som maaske nogle vilde faa os til at tro. Norge har i Fredstider havt et betydeligt Overskud, uden at det har været muligt, saa ganske nøie at kunne beregne alle Statens Indtægter. Skulde vi da vel vorde modløse og opgive alt Haab om vor Selvstændighed, fordi Staten, der, saa at sige, nu maa sætte Bo, ei strax har en Bank, der er fyldt med Sølv og Guld? Hvilken Stat i Europa har vel en større National-Gjæld end England; men er det Engelske Folk ikke desuagtet et frit, selvstændigt og uafhængigt Folk? Hvad hindrer da vel os fra at kunne være det samme, fordi vor Regjering i denne kritiske Tid nødes til at gjøre National-Gjæld, som vi, der er Nationens Repræsentanter, garanterer paa Folkets Vegne. Naar den private Mand, idet han sætter Bo, maa gjøre Gjæld, og til den Ende maa pantsætte endel af sine Eiendomme for at give sine Kreditorer Sikkerhed for de betroede Penge: følger da vel ogsaa deraf, at det ei vil vorde muligt for den gjældbundne Mand lidt efter lidt at afbetale sin Gjæld? Men, naar nu det sidste ei alene er muligt, men endog virkelig gjørligt, hvorfor skulde vi da ikke tro det samme om Staten? — Jeg vover altsaa, uden Frygt og uden at handle imod den Fuldmagt, mig er given, at give den Stemme: den 2den Paragraf bør staa, som den staar."

Provst Fredrik Schmidt:

"Det Norske Folk, som har svoret at ville hævde sit Fædrenelands Selvstændighed, maa og ville Midlerne dertil. Ikke alene ved at vove Liv og Blod, naar fiendtligt Anfald opfordrer til Selvforsvar, men ogsaa ved andre ligesaa nødvendige Kraftanstrengelser og Opofrelser hævdes og bevares Selvstændigheden. Ikke kan vi vente for let Kjøb og ligesom i Søvne at vinde og vedligeholde dette et oplyst og ædelt Folks høieste Gode. Vi har hidindtil, trods de Trængsler, hvorunder vi har sukket, været et iblandt de lykkeligste Folk i vor Verdensdel. Men den Gjæring, der har rystet hele Europa, synes, efterat have raset i Sønden, at ville nærme sig Norden. Vi har en Nabo, som har opbudet alle Snedighedens Kunster for at indsnære os i sine Garn og nu ender med Forhaanelser, Trusler og storpralende Varselsraab om den Ulykke, der venter os, dersom vi vover at vedblive vor Beslutning: at ville leve og dø som et frit og uafhængigt Folk. Forberedelser gjøres til at udføre disse Trusler; Fienden lurer ved vore Grændser; det yndede Udhungrings-System gjøres der nye, men mislykkede Forsøg med, og vi staar saaledes i en spændt Stilling. Denne Stilling fordrer anstrenget Kraft, enige Bestræbelser og velvillige Opofrelser, om vi skal kunne vente en for os heldig og hæderlig Forandring. Som et ærligt Folk maa vi ville betale vor Gjæld, som et klogt Folk søge at vedligeholde vor Kredit, skaffe Udveie til Livets væsentligste Fornødenheder, udrede, hvad Stats-Styrelsen kræver; og enhver iblandt os maa af yderste Formue stræbe at fremme Samfundets Tarv, hvorved han tillige betrygger sin personlige Sikkerhed og Velfærd. Den lave, sneverhjertede Egennyttens Træl, der blot tænker og arbeider for sin egen personlige Fordel, er ligesaa foragtelig som blind; foragtelig, fordi han løsriver sig fra Menneskeheden, træder fiendtlig op imod Samfundet, og kvæler de helligste Følelser; blind, fordi han ikke ser, at han ved at kjøbe sin egen Fordel paa det Heles Bekostning, omsider undergraver Grundvolden for sin egen Sikkerhed og Velfærd.

Norge har udholdt tunge Byrder for at medvirke til den danske Stats Opretholdelse. Nu, da det blot arbeider for egen Frelse og eget Tarv, nu, da det

har Borgen for og kan paase, at dets Midler ei forødes, skulde det da ikke saameget villigere bringe ethvert Offer, som Omstændighederne kræver? Forhen var de Offere, som vi bragte Fædrenelandet, den forenede Dansk=Norske Stat, mindre frivillige, og vi var mindre glade Givere, fordi vi maatte befrygte, at ethvert, endog det største Offer vilde være spildt i det bundløse Svælg af stedse nye Fornødenheder, og fordi vi, formedelst Mangel af offentligt Regnskab, var satte ud af Stand til at bedømme, hvorvidt Staten kunde reddes eller ikke. Men nu er det lagt for Dagen, at Norge har i sit eget Skjød tilstrækkelige Hjælpekilder, som selv de mest trykkende Tider ikke har kunnet udtørre. Nu har vi Borgen for, at de Bidrag, som herefter ydes til Statens Tarv, vil blive redeligen forvaltede og anvendte. Nu vil Byrderne blive ligeligen fordelte, og enhver vil, uden at forvildes i arithmetiske Labyrinther, kunne bedømme, hvad han har at yde. Hvad kan vi, efter Omstændighederne, med Billighed forlange mer? Hvorfor skrige over den store Sum af 14 Millioner Rbd. N. V., hvortil Statens Fornødenheder er anslaaede? Naar Indtægten regnes for 7 Millioner Rbd. aarlig, og 4 Millioner gaar til Fødevarer, saa bliver det egentlige Tilskud kun 3 Millioner Rbd. N. V. eller 1 Million Daler i gode Penge. Vistnok er det beklageligt, at der ikke haves fyldestgjørende Rigtighed for Massen af udstedte Assignations=Bevijer, og at Beløbet af de cirkulerende Kurant=Sedler ei kan beregnes, følgelig intet sikkert Overslag gjøres over Landets Gjæld; men, hvad de førstnævnte Penge=Repræsentativer angaar, da vil og maa der upaatvivlelig blive gjort Rede for dem af Udstederne; og, da de, saavidt jeg ved, fornemmelig blev til for at lette og befordre Handelen, er det at formode, at de, til hvis Fordel de er blevne udstedte, vil række en saameget villigere Haand til deres Indløsning. Hvad Kurant=Sedlerne betræffer, da er der al Sandsynlighed for, at de for en stor Del vil komme til Likvidation i Opgjørelsen af vort Mellemværende med den danske Stat.

Men vor Forfatning være nu, som den vil, saa indser jeg ikke, hvorledes vi, under nogen Omstændighed, kan vorde fritagne for Opfyldelsen af den Pligt at betale vor Gjæld og yde de fornødne Bidrag til vor Stats Vedligeholdelse. Har den Regjering, til hvem vi blev solgte, men til hvem vi ikke vil lade os sælge, saasandt vi er Nordmænd, lovet at ville betale vor Gjæld, og har den Midler dertil? Eller, om den havde lovet noget saadant, skulde vi da være enfoldige nok til at tro paa deslige tomme og svigefulde Løfter? Er der nogen anden Grund=Forfatning, der giver os mer Betryggelse for Statens Midlers rette Anvendelse, end den, vi nylig har vedtaget? Hvilke Redningsmidler har man da at byde os, som er sikrere end dem, vi eier i vort Land og i os selv? Eller, om der virkelig gaves noget saadant sikkert Redningsmiddel, men det maatte kjøbes ved Skjændsel og Trældom, skal, kan da Nordmænd ville det? Nei, Himlen forbyde, at Norges Sønner skulde være eller nogensinde vorde saa vanslægtede! Da — da var det først Tid at flygte fra et saa dybt faldet og i Sandhed ulykkeligt Land; da var der først Grund til at sukke og fælde bitre Taarer over den døende, den ved egne Sønners Haand myrdede Selvstændighed. Men nei! Norges Sønner har svoret at ofre Liv og Blod for det elskede Fædreneland, om det gjælder; de vil gladeligen ofre, hvad der har noget mindre Værd og derved betrygge deres Fremtids Held. Men ikke enkelt Mands Opofrelser kan redde en forarmet Stat; kun forenet Velvillie og Kraft, kun ægte Fædrenelandssind kan redde den. Naar da de, som har Evne, de, hvis Velstands=

kilder snarere er blevne forøgede end formindskede under Tidernes Tryk, gaar i Spidsen: da vil enhver retskaffen Fædrenelands-Ven villigen træde Haand i Haand om Fædrenelandets Alter og der ofre deres Gaver; og Efterslægten vil hædre, og Himlen vil velsigne et Folk, som vilde være og gjorde sig værdig til at blive selvstændigt og frit, fordi det var oplyst, ædelt og kjækt."

Kaptein Motzfeldt:

"Nationen bør have Oplysning om Finantsernes Tilstand, det er en Ret, som tilkommer den; og det blev stedse til Skade, hvor denne Ret blev krænket. Men til samme Tid, som jeg tror, det var denne Forsamling værdigt, som det var dens Pligt, at tilveiebringe denne Oplysning, er jeg langt fra at antage, at denne kunde have nogen Indflydelse paa vort Forsæt, vor Bestemmelse, at grundlægge Nationens Selvstændighed. At Landets Finantser ei var gode, derom var enhver sørgeligen overtydet, førend vi aflagde den høitidelige Ed, at hævde Norges Selvstændighed. Vi aflagde Eden som frie, tænkende Mænd, skal vi da som Drenge lade os kyse fra at holde den? Den Undersøgelse af Finantserne, som Forsamlingen ved en Komite har foranstaltet, har, saavidt jeg skjønner, ikke givet nedslaaende Resultater, ikke givet andre end dem, som man omtrent maatte formode. National-Gjælden bestaar ene i den cirkulerende Masse af Banko-Sedler, men denne Gjæld hvilede alt længe, og vilde, under alle Omstændigheder, hvilet paa Landet. Banko-Sedlernes ringe Værd, som gjør deres Garanti nødvendigt, er ikke en Følge af vor Bestemmelse, at ville være et selvstændigt Folk. Garantiet vilde, under alle Omstændigheder, været fornødent, om vi ei atter vilde se en Penge-Reduktion, og de med den forbundne Ulykker imøde. Et ordnet, end mindre et fuldkommen godt Penge-væsen havde vel neppe nogen vordende Stat, og saadant er ei heller vort; men fortvivlet kan det kun synes for dem, der ei føler, der ei ved, hvad et enigt og frit følende Folk kan, naar det vil. Hvilke Ressourcer havde vel Amerikanerne, da de begyndte og bestod den hæderlige Kamp for Friheden? de maatte udgive Banko-Sedler, og disses Værd blev under Krigen mange Gange ringere, end vel vore nogentid vil vorde. En spansk Daler i Sølv gjaldt 150 spanske Dalere i Papir. Priserne paa alle Ting steg derved til det uhyre. Et Par Støvler f. Ex. kostede 1000, en Oxe 10000 spanske Dalere i Papir-Penge, o. s. f. og dog saa man ikke de kjække Amerikanere lade sig skræmme fra deres Maal, Uafhængighed. De Penge-Summer, som her udfordres i denne Stund, er vistnok ikke ubetydelige, men de synes ogsaa meget større, end de virkelig er. Rigsbanksdalerne garanteres til en Kurs af 375 pCt, det er, til 32 ß i gode Penge. 10 Millioner Rbd. er altsaa i Grunden kun 3¹/₃ Million i gode Penge. At hver Rbd. er nu, hverken for den, som yder, eller for den, som skal anvende den, mere end 32 ß i forbums Dage, ses let ved at sammenligne Vare-Priserne; ja Forholdet er virkelig endog meget større. Størrelsen af den Skat, en Mand yder, kan dog vel ei bedømmes efter Antallet af de Dalere, han betaler, men efter den Kvantitet Varer, han for disse kan erholde. Beregnes

de Skatter, der nu betales, og de, som fremdeles kunde vorde nødvendige, efter Tønder Korn, da skal det vel befindes, at de i det sande, det er Korn-Værd, ei saameget overstiger Skatterne i Fredens Dage, som en eller anden uoplyst Mand indbilder sig; og jeg er vis paa, at mangen redelig Landmand vil tilstaa mig, at han i de senere Aar har udredet sine Skatter ligesaa let, som i Fredstiden, skjønt de nu er ulige meget høiere i nominalt Beløb; thi ikke blot Korn, men alt, hvad han havde at sælge, var i samme Forhold steget i Pris. Seddel-Massens Forøgelse, vil man vel sige, vil endnu meget mere forringe Sedlernes Værd. Dette tror jeg ikke vil saa ganske vorde Tilfældet, naar Forsamlingen vedtager Komiteens Forslag, at garantere Sedlernes Værd. Men sæt endog, at beklagelig Uforstand eller uværdig Egennytte bevirkede dette Onde, hvo vilde da mest føle det? Ikke de, der har Produkter at afsætte; ikke de, som kan bestemme Prisen for deres Arbeider. Nei, føleligst vilde det vorde for dem, der har faste Lønninger, og iblandt dem er Militæret den talrigste Klasse. Og dog tør jeg sige, at jeg aldrig var vissere paa at udtrykke mine Kommittenters Mening, end naar jeg erklærer dem ligesaa villige til med fædrenelandsk Sind at bære ogsaa denne Byrde for at grunde Norges Selvstændighed, som de er rede til med mandigt Mod at forsvare den. De frygter ingen Fiende, ingen Opofrelse; kun Skjændsel og fremmed Aag frygter de. Denne Følelse er vist ikke egen for Landets Krigere alene, den tilhører hver sand Nordmand; enhver vil bidrage sit til at naa vort skjønne Maal, Norges Selvstændighed. Thrønderne har den Hæder, at være de første, som viste, hvad Nordmænd vil opofre, naar det gjælder gamle Norges Frihed; men neppe skulde de beholde det Fortrin, at være de eneste. Da skulde al norsk Aand være uddød, ifald ei mange vilde, som de, bringe deres Offere paa Frihedens og Fædrelandets hellige Alter. Hver sand Nordmand begriber, at den ei kan vindes uden Opofrelse. Hvo er vel den, som kunde tænke, at vi kunde kjøbe vor Frihed for dyrt? Hvo iblandt os vil ei have Del i den Bygning, vi vil opføre, og som skal staa som en Min desten, om hvilken Efterkommere skal sige: Ve hver Nordmand, som ei bliver hed, saa tit som hans Øie den skuer!"

Kjøbmand Rolfsen:

"Da vi nu har forfattet en Konstitution for Norge, kan der vel neppe være noget, som nøiere staar i Forbindelse med sammes Udførelse, end et vel organiseret Pengevæsen.

Den Tillid, vore Kommittentere har skjænket os, idet vi blev valgte som Norges Repræsentanter til at udarbeide en Konstitution, kunde vel aldrig og burde vel heller ikke indskrænke os blot dertil; men samme gav os tillige Myndighed til at grundlægge alt, hvad vi maatte anse høist nødvendigt for at befordre Norges Selvstændighed, naar saadant ikke kan taale Opsættelse.

Vi kunde med Sandhed sige, at Norge i nærværende Tid intet Pengevæsen har, da der ingen Garanti er for de nu i Omløb værende Penge-Repræsentativer.

Vil Nationen ikke nu give disse et bestemt Værd og garantere sammes Indløsning, saa indser jeg ikke, hvortil en Konstitution kan nytte et Land,

som ingen Penge har. Naar vore Rigsbanks-Penge indløses efter den under 1ste August sidstleden ansatte Kurs, 375 pCt., saa gjælder en Rigsbanksdaler i virkelig Sølv, efter den i Rigsbanks-Fundatsen bestemte Myntfod, kun 32 Skilling, altsaa 1 Daler Dansk Kurant $5^{1}/_{3}$ Skilling.

Vil man indvende, at endog dette overskrider Pengenes virkelige Værd ved at beregne samme til 500 pCt., som paa denne Tid er den ungefærlige Kurs over Hamburg, hvorved 1 Daler Dansk Kurant kun udgjør 4 Skilling i virkelig Sølv, og at Indløsningen burde ske efter dette Forhold, saa var det sandelig — efter min Formening — at begynde Norges Selvstændighed med en Bankerot; og dette vilde dog vel være stridende imod Nationens Ære.

Skulde Nationens Repræsentanter ikke nu bestemme Indløsnings-Forholdet, hvorledes vilde da Taxationer paa Eiendomme kunne fastsættes i Værdi, og hvorledes vilde da ikke enhver, som havde Varer at sælge, forhøie sine Priser, af Frygt for, at vore nærværende Banko-Sedler kunde bortfalde til et intet.

Embedsmanden, Daglønneren og alle, som skal kjøbe det nødvendige til Livets Ophold, vilde med deres Penge intet kunne faa, fordi ingen, af berørte Aarsag, vilde eller kunde sælge.

Kan man vel tænke sig en større Elendighed i et Land, som skal begynde sin Uafhængighed? Kan man være bekjendt at have aflagt den høitideligste Ed: at hævde Norges Selvstændighed? Nei, vi har svoret at ville opofre Liv og Velfærd for en Frihed, som den norske Nation i flere Hundrede Aar har tilønsket sig. Velan da! Vi har Midlerne i vort eget Skjød, disse maa vi anvende; men, at det vil koste Opofrelse, det vidste jo enhver ærlig Nordmand, der ikke svor med Forbeholdenhed.

Lad os derfor ikke forskrække os selv; lad os bestemme det Værd, vore Rigsbanks-Penge skulde have, og hvorefter de af National-Banken i sin Tid skal indløses! Lad os, paa Nationens Vegne, garantere Indløsningen, saa har vi dog et bestemt Pengevæsen imellem os selv! og, naar alle Assignations-Sedler, alle danske Kurant-Sedler og alle af Statholderskabet udgivne Sedler bliver indfriede inden dette Aars Udgang, saa har vi dog kun et Slags Penge i Landet, og mere end et Slags bør vi vel heller ikke have."

I Debatten deltog fremdeles Christie og Kancelliraad Dahl. Af disse afgav den sidstnævnte følgende skriftlige Votum i Anledning af Finants-komiteens Indstilling:

"Over Finants-Komiteens Forslag tillade den respektive Forsamling mig at bemerke, med Hensyn til

§ 1.

Uagtet jeg erkjender Nytten af, at der i Landet ikke gives forskjellige Repræsentativer, saa formener jeg dog, at den foreslaaede Indløsning af alskens Banko-Sedler forsigtigst burde udsættes til Udgangen af 1815, siden man ikke kjender Total-Summen af den Seddel-Masse, der skal sættes ud af Cirkulation.

§ 2.

Hvis der ved Stats-Gjæld forstaaes de i 1ste Paragraf udgivne Repræsentativer, saa formoder jeg, at disse tildels maa ansees garanterede ved de

6 pCt. i faste Eiendomme. Hvis man derimod ved Stats-Gjæld har havt Hensyn til, hvad Danmark og Norge er skyldig formedelst Laan imod kongelige Obligationer, og hvad Norge deraf forholdsvis bør udrede: saa holder jeg dog for, at man i begge Fald bør vide, hvilke Summer, der, efter foregaaende Opgjørelse, udfordres, forinden man bevilger den proponerede Garanti; thi det var jo muligt, at Summerne oversteg Landets Kræfter.

At bestemme en fastsat Kurs for Indløsnings-Forholdet, formener jeg, vilde skade Stats-Kassen, og blot gavne Ihændehaverne af Banko-Sedlerne, der havde afhændet deres Varer i Sedler til en ringere Pris. I alle Fald forekommer det mig, at enhver, der skal gaa i Borgen, bør kjende sit Ansvar, og at man først bør vide den hele Stats-Gjæld, samt have oprettet Rigets private Bank, for at bedømme, af hvilke Midler man er i Besiddelse til Repræsentativernes Indløsning, forinden der fastsættes Kurs.

Mit Votum er derfor:

a) at jeg ikke tilsteder noget Garanti for de Banko-Sedler, som er satte i Cirkulation forinden den 1ste Februar 1814;
b) at ingen Kurs bestemmes for de allerede udgivne eller herefter udstedende Sedlers Indløsning; derimod
c) tror jeg mig hjemlet til at garantere for, hvad Stats-Udgifterne og Rigets Forsvarsvæsen udkræver til 1ste Marts 1815, forsaavidt de paabudne Skatter og Statens Indtægter ikke er tilstrækkelige til at udrede de Summer, som paafordres.

§ 4.

Da Statens Tarv kræver en National-Bank, saa foreslaar jeg, at den norske Afdeling af Rigsbanken herefter bør gives Benævnelse af den norske Rigsbank".

Indstillingens 2den Post optoges derefter til Votering og vedtoges med 76 Stemmer mod 29.

Enstemmig vedtoges derpaa, at der, efter Ordet "Statsgjæld" skulde sættes: "forsaavidt den af næste Storthing vorder erkjendt rigtig", og efter Ordene "eller den Del deraf" indskydes den Sætning: "naar Stats-Indtægterne er fradragne".

Oftedahl og Mølbach indgav og lod oplæse følgende Erklæring i Anledning den faldne Votering:

"Da vi i Egenskab af Stavanger Amts Repræsentanter ikke efter vor bedste Overbevisning anser os istand til hverken at give eller negte vor Stemme saavel til den foreslagne Garanti af Statens Gjæld og de i dette Aar fornødne Udgifter som til de øvrige af Finantskomiteens Forslag, saa skylder vi os, vore Kommittenter og denne hæderlige Forsamling at fremlægge vore Grunde for ei at anses enten for tankeløse, egensindige, ligegyldige ved vort Ansvar eller ved Norges Held og Hæder.

Denne Forsamling, hvilken vi ogsaa har den Ære at bivaane, har vi aldrig betragtet for andet end en af Folket selvudvalgt Konstitutionskomite, som efter Regentens Indbydelse skulde udtænke og udarbeide de Bestemmelser, efter hvilke det selvstændige norske Folk vilde lade sig regjere og selv deltage i Regjeringen. Vi har aldrig kunnet forestille os den som en Rigsdags-

samling, under hvilket Navn vi ei heller ved, at dette Foretagende er bekjendtgjort. Vi erindrer ikke heller i nogen af de os meddelte Fuldmagter at være betroet andet, end at handle i de hjemmeværende Menigheders Navn indenfor de af Prinsregenten selv bestemte Grænser. Specielle Instruxer og Meddelelser kunde vi ei modtage, da der ikke var længere Tidsrum end 1 Dag imellem vort Valg til dette Ærende og vor Afreise fra vort Hjem. Vi tror altsaa ikke at kunne eller burde fremtræde som Organer for Folkets Villie, uden forsaavidt denne er os bekjendt.

Denne vor Mening er maaske vildfarende, dog blev vi, efterat denne Forsamling havde konstitueret sig, bestyrkede deri, da vi hørte paastaa i Anledning af Debatten om Nødvendigheden af at faa Kundskab om de udenlandske Forhold, at Fuldmagterne var indskrænkede, og at man ei havde at befatte sig med andet, end det, som var Sendelsens Hensigt; hvilken Paastand jo fandt de flestes Bifald. At man ved en Komite besluttede at undersøge Finantsernes Tilstand troede vi derfor at have til Øiemed at give Folket igjennem sine her mødende Repræsentanter det glade Haab, at Norge havde Hjælpekilder i sig selv til at opnaa sit kjære Ønske. Udarbeidelsen af den finantsielle Etat og Forslag til nye Hjælpekilder er saa vigtigt, at det Ønske, som Hs. Kgl. Høihed i sin Tale ytrede, er hele Folkets Ønske; men, om vi ei misforstod Hs. Kgl. Høihed, saa er nærværende Forslag ei Opfyldelsen deraf; thi han forlanger meget viseligen, at dette efter Konstitutionens Bestemmelse skulde overveies, og det fornødne til denne Udarbeidelse iagttages. En Folkeforsamling, som skal udarbeide en Konstitution er ikke for dette blotte Arbeides Skyld konstitutionel, før Konstitutionen er antagen og promulgeret, og vel heller ikke da, uden at dens Indretning kommer overens med Konstitutionslovens Bestemmelse. Vi har alle været enige i, at den endelige Decision i Beskatningsvæsenet skal afgjøres af Storthinget; men dette Storthing existerer endnu kun i vore skrevne Planer. Om vi, som her er forsamlede, kan opkaste os til at være Storthing, det overlader vi mere kyndige Mænd at afgjøre. Efter vor Følelse kan vi ei, selvvalgte, udgjøre dets Medlemmer.

Fremdeles synes Valget af de herværende Repræsentanter at bestyrke os i den Mening, at saadanne Forhandlinger ei har været bestemte til Gjenstand for dette Møde. Vi finder det aldeles at passe med denne vel i sig selv eneste Forsamlings Hensigt, at en betydelig Del af de Mænd, paa hvis Arme og Tapperhed vi lider, giver deres Stemme til Bestemmelser, hvis Forsvar muligt kan koste mange af dem Blod; vi finder det saare vigtigt, at Embedsmændenes Klasse her er talrig, da man efter den videnskabelige Kulturs Grad, paa hvilken Almenheden i Norge nu staar, maaske vanskelig vilde finde Valgmænd af de Kundskaber, som udfordres til at lægge en ny Basis for Lovgivningen; men vi kan ikke negte, at det i det mindste for os er klart som Dagen, at hvor det kommer an paa Garanti, maa de, som Garantien paalægges, have Hovedstemmen. Naar et saadant Foretagende, paa dette Møde udsjørt, skulde i Folkets Øine være upartisk, saa synes det at vorde fornødent, at denne Forsamling maatte deles, da vist ingen af dem, som i Særdeleshed repræsenterer lønnede Korps, vilde med Sikkerhed kunne bestemt garantere for andre end deres Kommittenter, mere end de øvrige maatte antages særskilt at paatage Garantien, hver for sin Egn.

Vi vil saavel Hensigten som Midlerne; og Midlerne dertil har vi bragt med os fra vort Hjem, — de Ytringer af Folkets Taknemmelighed og Tillid til nærværende Styrer. Opofrelser har Folket lovet at gjøre, naar Regenten

fordrer dem; og vi haaber med Tryghed, at Stavanger Amt er ikke mer vanslægtet fra Nordmænds sande Karakter end deres øvrige Brødre. Vi har havt Befaling at fremvære disse Løfter om Opofrelser. Folket venter da ikke af os, men af den Mand, til hvilken dets Tillid staar, den Visdom og Kjærlighed i at fordre dem, som skal gjøre dem lette at bære. Naar engang Landets konstitutionelle Regjeringsform i al sin Udvidelse er realiseret, da vil ogsaa Mænd, valgte til dette Ærende, møde med Fædrelandssind for dette Amt og tale og raade til fælles Bedste*)".

Klokken var næsten 5, da Mødet hævedes for denne Dag. Før dette skede, foreslog Kjøbmand Stoltenberg fra Tønsberg, som Wergeland kalder en ædel Mand og tillige en af de varmeste Enthusiaster, at Rigsforsamlingen skulde foregaa alle andre med et godt Exempel ved at foretage Sammenskud til at afhjælpe Trangen. Selv vilde han skjænke 100 Tønder Korn til Landets Fattige, og dersom de 3000 Tønder Korn, han ventede, kom hjem i god Behold, vilde han atter give 100 Tønder Havre og 100 Tønder Byg.

Da man nu engang var kommen i Gang med at applaudere, blev ogsaa dette ædelmodige Tilbud, ved hvilket der tilvisse ikke heftede nogen Bagtanke, modtaget med Bifaldsklap og Bravoraab. Man lagde dog Merke til, at ingen af de øvrige mægtige Kjøbmænd, som var tilstede, fulgte Stoltenbergs Exempel**). Kun Carstensen fra Øster-Risør kom frem med nogle vimsede "Strøtanker", som han beklagede var meget adspredte, og — lovede, at han herefter vilde give endnu mere til de Fattige.

Den 14de Mai behandledes den øvrige Del af Finantskomiteens Indstilling.

*) Den næste Dag indgav Wedel-Jarlsberg, Blom, Apenes, Løvenskjold, Cloumann, Anker, Wergeland, Mørch, Grøgaard, Lilleholt, Moses og Lømsland sine Erklæringer om, at de havde stemt mod den 2den Post af Finantskomiteens Indstilling. Senere afgav Omsen, Kristensen Kollerud og Jørgen Aall lignende Deklarationer. Blandt dem, som stemte mod, maa fremdeles Bryn og Even Lande nævnes. Betegnende nok for den Stemning, som denne Dag var herskende, udtalte flere af dem, som havde stemt for Indstillingen, bagefter sin Beklagelse herover. Tollev Huvestad forsøgte endog at skaffe sig en Erklæring for at have stemt imod; men ihvorvel baade han, Grev Wedel, Løvenskjold og Cloumann tilbød sig at aflægge Ed derpaa, fik han dog — som Fr. Schmidt siger — en lang Næse, idet baade Christie og en halv Snes andre af hans nærmeste Sidemænd kunde bevidne, at han havde stemt ja.

**) Karl Stoltenbergs patriotiske Gave begeistrede Fr. Schmidt til følgende Skaalsang, der blev sunget i de Lag, som Selvstændighedspartiet holdt i de sidste Dage, Rigsforsamlingen var samlet:

"Den, som Norge ærligt mener,
Den, som under Norge vel,
Han hver Nordmands Agt fortjener,
Han skal nyde varigt Held!
Stoltenberg var blandt de brave,
Han udstrakte kjærlig Haand!
Stor og ædel var hans Gave,
Stor og ædel som hans Aand".

I Anledning 3die Post anførte Erichstrup, at "den lige Fordeling af Forpligtelserne ikke vilde opnaaes ved at følge den gamle og magelige Vei, som førte til Paalæg paa de fleste faste Eiendomme, uden Hensyn til den større og mindre Fordel for Besidderne af disse paa et Sted fremfor paa et andet, og uden Hensyn til Besiddernes Formuesomstændigheder." "Ad denne gamle magelige Vei — tilføier han — vil man ogsaa vandre forbi de Statsborgere, der er i Besiddelse af ubetydelige eller aldeles ingen faste Eiendomme, men desto mere af de andre rede Midler." Han vilde derfor foreslaa et Tillæg til denne Post, der gik ud paa, "at den udnævnende Finantskomite maatte vorde paalagt at tage under Overveielse og gjøre Forslag til næste Rigsforsamling om Fordelingen af de Præstationer, der bliver en Følge af den indgangne Garanti, efter enhver Statsborgers Formuesomstændigheder."

Wedel og Christie fandt Tillægget overflødigt, da Komiteen havde frie Hænder.

Derimod støttedes Erichstrups Forslag af Bryn o. fl., og det antoges med 72 Stemmer mod 31.

I Finantskomiteens Indstilling vedtoges det enstemmig, at Ordet "national" skulde udgaa.

Indstillingens 4de Post blev efter nogen Debat, hvorfor der i de bevarede Dagbøger dog ikke gjøres nøiere Rede, antaget med 84 Stemmer mod 16 med den Forandring, at der i Stedet for "Nationens" blev sat "Norges midlertidige Rigsbank".

5te Post blev enstemmig bifaldt.

Der blev enstemmig besluttet, at 6te Post skulde udgaa, idet den til Grundlovens endelige Redaktion nedsatte Komite fik Bemyndigelse til i Grundlovens § 94 efter Ordet "Love" at indskyde "og permanente Skatter".

7de Post blev enstemmig vedtaget; men det blev besluttet, at den ikke skulde indføres i Konstitutionen, derimod inddrages i den Erklæring, som Rigsforsamlingen før sin Opløsning skulde udfærdige om adskilligt, som ikke indeholdt faste vedvarende Regler for Fremtiden.

I sin endelige Form var Rigsforsamlingens Beslutninger om Finantsvæsenet, saaledes som de den 18de Mai vedtoges efter Redaktionskomiteens Forslag følgende:

"1. Rigsforsamlingen bestemmer: at den her i Riget cirkulerende Masse af de ved den forhenværende Regjerings-Kommissions Foranstaltning udstedte Assignations-Sedler, af Statholderskabets Sedler og af de i Danmark udstedte Banko-Sedler, skal vorde ombyttet med norske Rigsbanksedler, saasnart ske kan, og i det seneste inden Udgangen af Aaret 1814, efter hvilken Tid de ei længere maa gjælde.

2. Rigsforsamlingen garanterer ei alene den nuværende Statsgjæld, forsaavidt den af næste Storthing vorder erkjendt rigtig, men ogsaa de fjorten Millioner Rigsbankdaler Navneværdi, den Del deraf, eller det større Beløb,

som efter Fradrag af Stats-Indtægterne maatte udfordres til Statens Udgifter, og af Rigsbanken udstedes til 1ste Marts 1815. Samtlige disse Summer garanteres til den af Rigsbanken den 1ste August 1813 satte Kurs af 375 Procent, der strax skal almindeligen kundgjøres. Offentligt Regnskab for Statsudgifterne skal aflægges.

3. En Finants-Komite af 5 Medlemmer skal nedsættes, og i Forening med Finants-Bestyrelsen bedømme de større Penge-Ressourcer, som Krig muligen kunde fordre, samt derefter bemyndige Rigsbanks-Direktionen til at udstede og overlevere til Regjeringens Disposition de Summer, som maatte agtes fornødne.

Denne Komite skal tillige paa det nøieste undersøge Rigets Finantsvæsen, i Forening med vedkommende Departement ordne det, og derefter forelægge næste ordentlige Storthing de Forslag, som vorder Resultatet af dens Arbeider. Under Udarbeidelsen af sine Forslag skal Finantskomieen tage Hensyn til Nødvendigheden af, at den forvirrede Skatte-Beregning, som nu finder Sted, vorder simplificeret, og at de mangfoldige forskjellige Skyld-Species, der nu gives, vorde reducerede til et enkelt nærmere bestemmende Skyld-Species, paa det enhver Skatteyder forud kan beregne sin Skat, Arbeidet kan lettes for Oppebørsels-Betjenterne ved Beregningernes Forfattelse, og Adgang kan aabnes til disses Kontrollering. Lignende Hensyn skal tages ved Toldafgifternes Bestemmelse.

Endvidere paalægges det Komiteen, at udarbeide og forelægge Storthinget til Bedømmelse Planen til ny Bank. Det i nærværende Rigsforsamling fremlagte Udkast til Oktroi og Reglement for en ny Bank, tilligemed den hidtil nedsatte Finants-Komites Bemerkninger og Forslag til en lignende, men paa andre Grundsætninger bygget Indretning, skal overleveres Komiteen til Afbenyttelse.

Endelig bør Komiteen overveie, og for Storthinget foreslaa, hvorledes de Præstationer, der bliver en Følge af den indgaaede Garanti, rigtigst kan fordeles i Forhold til enhver Statsborgers Formue.

4. Den nuværende norske Afdeling af Rigsbanken erklæres for at være Norges midlertidige Rigsbank, indtil den nye Bank sættes i Virksomhed.

5. Norges midlertidige Rigsbanks Bestyrelse overdrages tre i eller ved Kristiania boende, af Rigsforsamlingen udnævnte Mænd, tilligemed de to allerede ansatte Direktører, i Egenskab af Bankdirektører.

Disse Bestemmelser blev under 23de Mai 1814 af Kristian Fredrik kundgjorte som Love.

Den 16de Mai skred man til at vælge Medlemmer af de forskjellige Komiteer, hvis Nedsættelse var besluttede.

Til Medlemmer af Lovkomiteen valgtes: Professor Krohg, Assessor i Throndhjems Stiftsoverret, Justitsraad Byfoged Diriks, Generalauditør Bergh, Statsraad Professor Treschow og Assessor Debes; til Suppleanter valgtes Sorenskriverne Christie og Weidemann samt Assessor Gjertsen.

Til Medlemmer af Værnepligtskomiteen valgtes Oberst Hegermann, Kommandør Fabricius, Jakob Aall, Sorenskriver Falsen, Matros Jens Svendsen og Kjøbmand Iver Holter.

Til Medlemmer af Finantskomiteen valgtes Professor Rasmussen, Assessor Vogt, Grosserer Johannes Thrane, Kammerraad Holst og Grev Wedel-Jarlsberg.

Til Direktører for den midlertidige norske Rigsbank blev valgte: Agent Nielsen, Grosserer Thomas Johannessen Heftye og Grosserer Westye Egeberg.

Der besluttedes, at næste ordentlige Storthing skulde sammenkaldes første Søgnedag i Februar 1815. Til dets Overveielse og Afgjørelse blev følgende Sager henviste:

a) Om og hvorvidt den nuværende norske Adels arvelige Privilegier skal kunne gaa over paa dens Descendenter.

b) Om og hvorvidt de nu gjældende Privilegier, hvorved Nærings-friheden indskrænkes, bør ophæves.

c) Bedømmelse af de Udkast til Anordninger, som maatte vorde det forelagte af den Komite, der er udnævnt af nærværende Rigsforsamling til at udarbeide en ny privat Lovgivning for Riget.

d) Bestemmelse af de Indskrænkninger, som den i Grundlovenes 109de § fastsatte almindelige Værne-Pligtighed bør undergaa, hvorom Indstilling skal ske fra den Komite, som denne Sags Undersøgelse er anfortroet.

e) Undersøgelse om Bestyrelsen af den hidtil kaldte norske Afdeling af Rigsbanken, hvilken nu vorder Norges midlertidige Rigsbank.

f) Forslag fra den nedsatte Finants-Komite, angaaende Planen til en ny Bank for Riget, om Maaden, hvorpaa Rigets forvirrede Skattevæsen og Told-Beregningerne kunde vorde simplificerede, samt om de mest passende Midler til at forskaffe Staten de forøgede Indtægter, som maatte eragtes nødvendige, og endelig Forslag til den rigtigste Fordeling paa Statens Borgere, i Forhold til disses Formue, af de Præstationer, der bliver at udrede til Opfyldelsen af Garantien for Rigsbanksedlerne.

g) Regnskab for Anvendelsen af de Summer, som den midlertidige Rigsbank er eller vorder bemyndiget til at udstede for at dække Statsudgifterne, og for Ombytningen af de nu cirkulerende, til dette Aars Udgang i Riget gangbare Assignations- og andre norske Banksedler, imod norske Rigsbanksedler, hvilke samtlige norske Rigsbanksedler af den hele norske Nation er garanterede.

h) Revision af de Pensioner, som enten hidtil er tilstaaede, eller indtil Storthingets Samling maatte vorde forundte nogen her i Riget, samt Opgave af de Refusioner, der tilkommer en eller anden Undersaat i Riget, og imidlertid udbetales.

i) Anordning om den gavnligste fremtidige Anvendelse af saadant beneficeret Gods, som inden Storthingets Holdelse maatte være bleven bygselledigt, og hvis Beneficiarier ei er berettigede til at bortbygsle det, hvilket Gods derfor ikke uden Storthingets Bestemmelse maa sælges, hvorhos Ret til Embedsgaardes snarest mulige Erholdelse herved udtrykkeligen forbeholdes de Embedsmænd, som saadanne ved den fra forrige Regjering emanerede Lovgivning forlængst er tilsagte.

Rigsforsamlingens Deklaration herom, der var dateret 19de Mai, blev under 23de Mai antaget og bekræftet som Lov.

Derefter oplæste og fremlagde Presten Hount følgende Forslag:

"Vi har nu givet Landet den Konstitution, som vi tror mest vil sikre Statsborgernes Rettigheder. Vi har svoret at ville haandhæve vor Selvstændighed og Uafhængighed og derfor at ofre Liv og Blod. Men idet vi ogsaa alle er villige hertil, bør vi dog ikke være ligegyldige ved, enten vi drager

Krigens Rædsler ud over Landet, eller om vi ved Klogskab kan forekomme det. Jeg vover derfor at foreslaa den ærede Rigsforsamling, om det ikke skulde være gavnligt, at vi i den Adresse, som indgives til Norges kommende Regent og Konge, anmodede ham om at tilmelde det svenske Folk og Regjering, at vi nu har konstitueret os som en selvstændig og uafhængig Stat, at vi har besluttet at ville forsvare vore Rettigheder til det yderste imod enhver Voldsmand, men at vi tillige ønsker at leve i Fred og god Forstaaelse med enhver Magt, at vi erkjender, at det det vilde være den største Daarskab, om Sverige og Norge vilde indlade sig i blodig Kamp med hinanden, da de derved vilde blive et Rov for en tredie Magts Ærgjerrighed; at vi tilbyder dem en Venskabs- og Alliance-Traktat, hvorved vi tror, at de samme Fordele kan opnaaes, som om vi udgjorde en Stat; og endelig, at vi høitidelig erklærer dem, at, om de ikke modtager dette Tilbud, men vedbliver at gjøre deres Fordringer gjældende, saa har vi besluttet at gribe til Vaaben i Masse og at føre Krigen ind over deres Grændser, og da enten seire eller dø."

Wedel og Løvenskjold fandt, at Udfærdigelsen af en saadan Deklaration kunde ske fra den exekutive Magts Side og laa udenfor Rigsforsamlingens Kompetence; det burde overlades til Kongen at bestemme det fornødne i denne Henseende.

Sverdrup, Hegermann og Christie støttede Hounts Forslag, idet man ved denne Deklaration vilde betage Svenskerne den Indbildning, at det kun var Prins Kristian og enkelte af hans Tilhængere, som vilde Norges Uafhængighed.

Med 102 Stemmer mod 8 vedtoges Forslaget, dog saaledes, at et Udkast til Deklarationen den følgende Dag skulde forelægges Rigsforsamlingen, og at, naar Kongen var valgt, samme skulde anmodes om at bekjendtgjøre Deklarationen, der iøvrigt blot skulde underskrives af Præsidenten, Vicepræsidenten og Sekretæren. Den næste Dag blev der da ogsaa fremlagt et af Præsidenten forfattet Udkast til en saadan Deklaration, der vedtoges med 94 Stemmer mod 8.

I Mødet den 16de Mai meddelte Præsidenten Rigsforsamlingen, at Kongevalget skulde foregaa den følgende Dag. Det blev besluttet, at dersom nogen fik Forfald, skulde han indsende skriftlig Stemmeseddel med Underskrift.

Denne Akt indledede da af Sverdrup, der Dagen iforveien var valgt til Præsident for den sidste Uge, med en Tale, hvori han gjorde Forsamlingen opmerksom paa Vigtigheden af denne Dags Forhandling, og som endte med følgende Ord: "Lad os, mine Herrer! vælge den Mand, der, som vi haaber, til gamle Norges Held skal bestige Haakon Adelstens og Sverres i Aarhundreder ledigværende Throne."

Denne Motion modtoges med Hurraraab og Klap, hvori dog ikke alle deltog. Ihvorvel Sagen saaledes skulde synes at være afgjort, lod Omsen sig af de larmende Bifaldsytringer ikke afskrække fra at fremsætte et Forslag om, at Kongevalget burde udstaa, til Storthinget samledes næste Gang, om

Norge da maatte have faaet Fred, eller og Danmark eller Rusland eller England havde erkjendt Norges Uafhængighed. Han ytrede: "Om det end var tilladt at lukke Oinene for Fædrenelandets indvortes og udvortes kritiske Stilling, saa burde vi dog neppe ved et overilet Valg udsætte enten Nationen eller vor Konge for den Fare at kompromitteres." Antoges Forslaget, maatte Prinsregenten ved en Deputation anmodes om at vedblive Bestyrelsen som Norges Statholder eller Regent, indtil det af de foreslaaede Alternativer indtraf, som maatte finde Rigsforsamlingens Bifald.

Præsidenten svarede: Rigsforsamlingen havde ved den 1ste Paragraf i Konstitutionen dekreteret, at Norges Regent skulde bære Navn af Konge, og den havde fremdeles i en præliminær Artikel bestemt, at denne Konge skulde vælges, forinden Forsamlingen opløstes. Han saa altsaa ikke, at Omsens Forslag ledede til andet end at kuldkaste en Bestemmelse, som allerede ved Stemmeflerhed var antaget. Europas Oine er i dette Oieblik med Beundring henvendte paa Norge. Hvad vilde dette Europa sige, om det saa, at Norge ikke turde fuldende den Rolle, det heltemodigen havde begyndt? Spanien kjæmpede for sin Uafhængighed og vandt Seir; skulde gamle Norge gjøre mindre og ikke turde haabe det samme?

Sverdrups Tale modtoges med Haandklap og Bifald.*)

Falsen:

Landsmænd! Da Budet løb fra Danas Kyst, at Norge var afstaaet til Sverige, da luede Frihedens hellige Ild i hver Nordmands Bryst. Gjennem-

*) Man vidste paa Forhaand, at det Wedelske Parti vilde arbeide paa at faa Kongevalget udsat, og Selvstændighedspartiet havde derfor forberedt sig paa at slaa ned enhver Modstand, som maatte reises derimod. For P. A. Heuch udtaler Hersleb Horneman i et Brev, der er skrevet en af de første Dage af Mai: "Nu arbeider Wedels Parti paa, at ingen Konge nu maa vælges, og at Prinsen for det første alene skal vælges til Prinds-Regent og søger de at overtale det Norske Parti til at bifalde dette Projekt, ved at forestille, at det skal være sikrest først at se, om vi kan forsvare Selvstændigheden, og at baade Riget og Prinsen, dersom Selvstændighed ei kan naaes, kommer i større Forlegenhed, naar vi har en Konge, end om vi blot har en Regent. Det norske Parti indvender derimod, at den første Betingelse for Selvstændighed er, at vi selv erkjender os for et selvstændigt Folk, at en Regent forudsætter, at det er interimistisk, og at man selv erkiender, at Tingen er tvivlsom. Følgelig kan vi ei vente, at fremmede Magter vil erkjende vor Selvstændighed, naar vi ei engang selv tør vove paa at bestemme den; samt endelig at Prinsen resikerer mere end Landet ved Antagelse af Kongetitel, ifald den ei kan soutineres, og at det følgelig bør overlades til ham, om han tror i nærværende Oieblik at burde antage Nationens Tilbud deraf eller ikke. Denne Kvæstion er dog ingenlunde endnu offentlig debatteret, men alene underhaanden. Det Wedelske Parti gjør sig uendelig Umage for at hverve Stemmer blandt dem, de har nogenledes Haab om at kunne vinde, især blandt Bønder; men det lader ingenlunde til, at de er heldige, og neppe tror jeg deres Anhang er voxet siden Rigsforsamlingens Begyndelse. Man har nylig havt en merkelig Bevis paa det norske Partis Sammenhold deri, at Diriks, som er en af Hovedmændene for vort Parti, havde et saa stort Tal Stemmer til Præsident, og sikkerlig faar Sverdrup i næste Uge et ligesaa stort Tal Stemmer."

trængte af de varmeste Følelser og Uafhængighed og ydmygende os for den Almægtige, der ene raader over de dødeliges Frihed og Liv og vilde deres Skjæbne i sin Haand, samledes vi i den Høiestes Templer og svor vort Fædreneland, det gamle Norge, en hellig Ed: at hævde dets Frihed og Selvstændighed. Vi svor denne Ed endrægtigen og frivilligen, fordi vi følte, at Intet var os dyrebarere end Norges Ære, intet helligere end at redde vort Fædreneland fra uberegnelige Ulykker. Og nu, da vi, samlede her fra Rigets forskjellige Egne har faaet det store Kald at bestemme dets tilkommende Regjeringsform og som Følge deraf at vælge en Konge, hvad maa da være os vigtigere end at handle overensstemmende med, hvad vi ved og tror at være Nationens almindelige Ønske? Har vi ikke dernæst overtydende Beviser paa, at den hele Nation ikke anser noget Offer for stort, naar den blot kan undgaa det forhadteste af alle Aag? Hvad behøver vi mere end at gjennemlæse vore Fuldmagter for at overtyde os om, hvad der i denne Henseende er den almindelige Mening? Og kjender vi denne almindelige Stemning, hvi nøler vi da? Hvortil da den foreslaaede Udsættelse? Jeg vil ikke tale om, at denne vilde være aldeles stridende imod, hvad der engang er antaget af den ærede Forsamling, men blot undersøge, hvad Følger den rimeligvis vilde have. Hvad vilde, hvad maatte Nationen, som vi her repræsenterer, tænke, naar den fik at høre, at vi efter at have bestemt, at Norge skal have en Konge, frygtagtigen erklærede, at vi nu ikke turde vælge ham? Maatte den ikke tro, at vi feigeligen mistvivlede om Udfaldet, eller at vi vilde forraade dens Frihed? Og vore Naboer, som med tvungen Beundring er Vidner til Nationens kraftfulde Ytringer, dens Samvirken til det store Maal: Frihed og Selvstændighed — maatte de ikke, naar de saa os tabe Modet, endnu før Banen er ret begyndt, selv drage vor Bestemmelse i Tvivl? Maatte de ikke derved endnu mere opmuntres til at tro, at det dog maatte kunne være muligt at faa Nordmanden under Aaget!

Nei! Lad os stille os vore Forfædres Exempler for Øinene og erindre, at Kraft, Mod og Enighed overvinder alle Vanskeligheder! Lad os erindre, hvad vi er vort Fædreneland, vor Ære, os selv og vore Efterkommere skyldige! Lad os ikke handle saaledes, at vore Børn og Børnebørn skulde forbande vort Minde!

Gjennem Opofrelser og Farer skal vi maaske kjæmpe os frem til det store Maal. Men herlig vil Lønnen være, og stort vil vort Navn blive i Historiens Aarbøger!"

Rambech udtalte:

"Efterat Rigsforsamlingen under den nu forfattede Grundlov har bestemt, at Norge skal være et arveligt og indskrænket Monarki, et selvstændigt og udeleligt Kongerige, er det uventet og paafaldende at høre Mænd af den samme Forsamling finde Betænkeligheder ved strax at udvælge en Konge.

Er da ikke det sidste en umiddelbar Følge af det første, eller skal det nævnte Monarki, det udelelige Kongerige alene finde Sted i Folkerepræsentanternes Fantasi og ikke faa Tilværelse uden paa Papiret.

Hvad har vi i saa Fald udrettet her? Hvad vilde Europa, hvis Øine er henvendte paa vor Idræt, dømme? De vilde lee og haane et Folk, der vel havde tænkt paa Frihed og Selvstændighed ved at forfatte en Grundlov, men som manglede Mod og Kraft, naar det kom an paa at gjøre de Bestemmelser, der skulde lede til Maalet, gjældende.

Men — hvorfor disse Betænkeligheder? Den Stilling, vi kan tilbyde en Konge, bliver sandeligen ikke for det første saa glimrende, saa blid og sorgfri, at den skulde kunne vække Misundelse. Vil vi ikke ved Udsættelsen med Kongevalget give det Folk, hvortil vi er solgte, større Anledning til at lade deres Røst høre og lette dennem Adgangen til at opnaa den Hensigt at bringe os under deres skjændige Aag? Efter min fuldkomneste Overbevisning vil enhver den, der ikke forsætlig lukker Øinene, der blot har Fædrenelandets Vel og intet andet Formaal til Sigte, spore Forsynets hulde ledende Haand deri, at vi i vor Midte har en Fyrste, der i de forskjellige Storme og Kastevinde, som nu truer Landet, forhaabentlig vil paatage sig den saare vanskelige og med saa mange Farer og Sorger forenede Post at føre Roret i den værste Uveirs-Periode. Jeg tør paastaa, at den, der ikke sætter Værd paa dette Gode, den, der ikke indser, at vi uden en saadan Fyrste maaske allerede havde set vore Skuldre betyngede med den Jernhaand, til hvilken vi er solgte, den — siger jeg — føler ikke varmt for Norges retfærdige Sag; denne har neppe nedarvet noget af det Sindelag, den Aand, der til alle Tidsaldre har besjælet Norges Mænd. Hensigten af vor Samling var dog vel den at give vor Stilling Fasthed og Enhed under en huld Fyrstes Styrelse; uden Kongevalg kan denne Hensigt ikke opnaaes. Under den fredsæle Kristian Fredriks milde Scepter vil Norges Lyksaligheds-Periode begynde, og Held og Hæder vil under de kommende Slægter tilvoxe med hver Dag; med raskere Skridt end dem, ved hvilke Ulykken i de sidste Aar har nærmet sig, vil Norges Hæder og Held gaa fremad. Kan da Kongevalget hos noget enkelt Individ i denne Samling vække et Øieblikś Betænkning? Kan nogen vente, at det, at have en Konge, en vis og god Fader, er for en Stat i Almindelighed og under nuværende Omstændigheder for vor lille gjenfødte Stat i Særdeleshed et aldeles uundværligt Gode? Nu, saa lad os da søge dette Gode, lad os vælge Konge med det Haab, at den, vi udkaarer, modtager Valget, modtager den tunge Byrde, vi lægger paa hans Skuldre! Enhver især af os vil derpaa forlade Samlingen med de redeligste Forsætter og de redeligste Bestræbelser for at være Konstitutionen tro og ved Opofrelser og Anstrengelser, Enhver efter Evne, Kald og Stilling, stræbe at lette Byrden for den ædle, der for at fremme Norges Vel og Hæder, har forladt den Pragtkreds, der omgav ham i blidere Egne."

I samme Aand udtalte ogsaa **Jersin** sig:

„— — — I Konstitutionens første § staar med udtrykkelige Ord, at Norge er et frit, uafhængigt og udeleligt Kongerige; der er altsaa ingen Tvivl om, at jo Norge skal have en Konge. Jeg overdriver det vist ikke naar jeg paastaar, at, dersom det norske Folk var samlet paa en Plet og vi da spurgte det: hvem bør være Konge til Norge? enstemmigen vilde det sikkert raabe: Prins Kristian bør være Konge til Norge. Med ham vil vi leve, med ham vil vi dø; thi han vil regjere Riget som Fader og behandle os alle som Landets Børn. Vi vil udvælge ham strax og ei udsætte ham og os for den uvisse Fremtid. Saa lyder det Folks Røst fra den Egn, jeg er, og derfor kan jeg intet Øieblik betænke mig paa at give den Stemme: Prins Kristian bør være Konge til Norge!"

Dr. **Møller** tog dernæst Ordet:

"Ædle og høitagtede Forsamling! Norges den store og hensigtsfulde Dag er kommen! Alt staar det skjæbnefulde Øieblik for Haanden, i hvilket

det er vordet mig til Pligt, som ogsaa en af Norges Repræsentanter, at angive en Bestemmelse, der for en Del vel kan vorde det elskede Fædrelands Held og Hæder, som dets fagreste iblandt Dage. Men ak! man tage denne, som man vil, saa kan det dog ske, at alt dette ikke vindes uden igjennem store Trængselens og Gjenvordighedens Dage for dig, o Norge! Dog, du vil hellere modtage dit forventede Gode igjennem Mod og Hæder end igjennem Feighed og Skjændsel. Hvo kjender det tilkommende? Alene den Alvidende, under hvis hellige Aasyn jeg herved erklærer at afgive denne Bestemmelse efter mit bedste Skjøn og den bedste Villie som den reneste Hensigt. Kun et staar mig endnu tilbage, og dette er, at jeg ønsker at kunne række mine Hænder som et Underpant paa mit Hjertes Broderfølelser for hver den, der enten kunde have været af forskjellig Mening eller forskjellig Idræt med mig i Fædrenelandets saa vigtige Anliggender. Jeg skulde da med Frosind vende tilbage til det kjære Arnested, og der sige mine Medborgere, at jeg forlod Mænd fra alle Norges Egne, der kaldte sig deres Brødre og elskede dem, som de igjen fortjener at elske af dem.

Gud den algode velsigne og beskytte Norge og dets Folk!"

Forsamlingen besluttede derpaa, at Kongevalget skulde finde Sted, og at enhver skulde diktere sit Votum til Protokollen.

Anker, der skulde votere først, dikterede da:

„Da vi alle er uvidende om vores nærværende politiske Situation i Europa, saa tror jeg det rigtigst og forsigtigst ikke at stemme for noget Kongevalg i dette Øieblik, men derimod anholde hos Prins-Regenten, at han indtil videre vedbliver Bestyrelsen af Kongeriget Norge efter den af Rigsforsamlingen sanktionerede Konstitution."

Christie protesterede mod dette Votum. Efterat det ved Stemmeflerhed var afgjort, at en Konge skulde vælges, maatte man selvfølgelig her som ved alle andre Leiligheder rette sig efter Majoriteten.

Wedel og Løvenskiold paastod, at Stemmegivningen i dette høist vigtige Tilfælde maatte være fri.

Grøgaard mente, at Tankens Ytring i dette Tilfælde ligesom selve Tanken maatte være fri. Maatte han ikke i dette Tilfælde frit sige sin Mening, saa kjendte han ingen ufriere Forsamling end denne.

Voteringen fandt da Sted. De fleste udtalte, at de efter egen Overbevisning og efter sine Kommitenters Ønske gav Kristian Fredrik sin Stemme. Anker, Løvenskjold, Wedel-Jarlsberg, Omsen, Wergeland, Mørch, Moses, Dahl, Cappelen o. fl. gjorde det samme; men de udtalte derhos, at de helst havde set Kongevalget udsat.

Efterat Prins Kristian Fredrik med de fleste Stemmer nu var valgt til Norges Konge, ytrede Præsidenten:

"Reist er altsaa inden Norges Enemerker Norges gamle Kongestol, som Adelstener og Sverrer beklædte, og hvorfra de med Visdom og Kraft styrede gamle Norge. — At den Visdom og Kraft, der prydede hine, vort Hedenolds store Konger, ogsaa maatte besjæle den Fyrste, vi, Norges frie Mænd, overensstemmende med hele Folkets Ønske, af Taknemmelighed og Erkjendtlighed i Dag enstemmigen har valgt, er et Ønske, som sikkerligen enhver Norges ægte Søn med mig nærer. Gud bevare gamle Norge."

Forsamlingen istemte derpaa det af Præsidenten udtalte Ønske: "Gud bevare gamle Norge!" Det blev derefter vedtaget, at et Exemplar af Grundloven sammen med en Adresse skulde overrækkes den nyvalgte Konge ved en Deputation.

Adressen var saalydende:

"Vi Undertegnede, Kongeriget Norges Repræsentanter, gjøre hermed vitterligt: At vi overensstemmende med Folkets Ønske og Deres kongelige Høiheds Opfordring, have, i Følge de os meddelte Fuldmagter, forenet os om at forfatte en Grundlov for Kongeriget Norge, saaledes som vi, efter bedste Skjønnende, eragtede samme at være Riget tjenligst. Vi have til den Ende søgt at fordele den suveræne Magt saaledes, at Lovgivningen nedlægges i Folkets, og den udøvede Magt i Kongens Haand.

Efter at have udarbeidet denne Grundlov, blev det os en kjær og hellige Pligt at vælge en Konge, der, ved sin vise og kraftfulde Styrelse, kunde betrygge og haandhæve Rigets Sikkerhed, Held og Hæder.

Det kunde ikke være tvivlsomt for det norske Folks Repræsentanter, hvem de skulde udkaare til denne høie og vigtige Post. Tillid, Taknemmelighed og Kjærlighed opfordrede os ligemeget til at fæste vore Øine paa Deres kongelige Høihed. De kom til os i Farens og Nødens Stund; De tænkte og virkede med utrættelig Iver for vort Fædrelands Tarv; De knyttede Deres Skjæbne uadskillig til vor, og har, som Landets Regent, vist ligesaa megen Agtelse for Folkets Rettigheder, som Nidkjærhed for dets Lykke og Hæder.

Vi er forvissede om at have opfyldt det norske Folks Ønske og Villie, ved i Dag at udvælge Dem til Norges Konge; og, idet vi fremlægge denne Rigets Grundlov for Deres kongelige Høihed, glæde vi os i det Haab, at den maa finde Deres Bifald værdig, og at De vil modtage den Krone, som frivilligen rækkes Dem af et frit Folk.

I Rigsforsamlingen paa Eidsvold, den 17de Mai 1814.

Efter Rigsforsamlingens Beslutning undertegnet paa samtlige Repræsentanters Vegne af

G. Sverdrup, p. t. Præsident. Motzfeldt, p. t. Vice-Præsident. Christie, Sekretær."

Denne Adresse blev derefter overrakt Prinsregenten, der just opholdt paa sig Jernverket. Idet denne modtog Dokumenterne, udtalte han:

"Denne Dag er en af de vigtigste i Norges Aarbøger. Det Verk er fuldendt, som skal grundfæste det norske Folks Held. Konstitutionen er et Palladium for Folkets Frihed, som selv Uretfærdighed og Vold ikke ustraffet skal antaste.

Denne Dag er den hæderligste for mig; thi Nationens Tillid kalder mig og min Æt til at haandhæve denne Grundlov paa Norges Throne. — Døm selv om de Følelser, der nødvendig maa opfylde mit Sind, og tilsted mig nogen Tid til modent Overlæg, efter hvilken jeg skal meddele Rigsforsamlingen mit Svar.

Naar jeg følger Rigsforsamlingens ytrede Villie, sker det ene, fordi hellig Pligt imod det norske Folk byder det, og jeg ved, at det altid staar i Guds Haand, om mine redelige Bestræbelser skulle krones med Held, eller om det skal vorde min skjønne Lod selv i Døden at opofre mig for Fædrelandets Frihed og Selvstændighed.

Jeg beder Dem at tilkjendegive Rigsforsamlingen min Høiagtelse og Erkjendtlighed, at underrette sammes Medlemmer om, at jeg paa Thorsdag den 29de om Formiddagen Kl. 11 agter høitideligen at slutte Rigsforsamlingen."

Man ansaa det for at være en ganske ligefrem Sag, at Kristian Fredrik modtog det paa ham faldne Valg, og det var ikke faa, som syntes at han lige saa godt kunde have svaret Ja med det samme. Det er dog ikke usandsynligt, at han netop i de sidste Dages Begivenheder fandt skjellig Grund for sig til vel at overveie dette Skridt, før det uigjenkaldeligen var taget.

Dagen før Kongevalget skulde finde Sted, havde han fra Kapteinlieutenant Budde modtaget en Rapport, dateret Briggen Laaland tilankers i Fredriksværn, hvori denne meldte, at hans Brig, understøttet af Kiel, Seagull og Alsen, havde bragt en Konvoi paa 40 Seilere med 32000 Tønder ombord ind til Fredriksværn. Underveis havde han mødt en britisk Orlogsbrig, der havde et Fartøi paa Sleb, som var reddet fra svenske Kapere, og Kapeinen der ombord havde endog givet Budde Anvisning paa, hvorledes han skulde sætte sig i Besiddelse af disse. Dette havde han ogsaa lykkelig iverksat. Det siger sig selv, at denne Efterretning, hvis videre Udbredelse blev anbetroet en af Prinsens Adjutanter, Lieutenant Schwarz, til Besørgelse, blev benyttet til at hæve Stemningen en Smule paa Valgets Dag, og sangvinsk, som Prinsen i sine Forhaabninger var, tør det nok ogsaa hænde, at han i den engelske Brigkapteins forekommende Optræden har øinet en Sandsynlighed for et forestaaende Omslag i den engelske Politik.

For et Indfald fra svensk Side frygtede han foreløbig ikke. I svenske Aviser (t. Ex. Gøteborgsposten No. 27) læstes der indtrængende Opraab om Hjælp fra Prester i de til Norge nærmest stødende Grænselandskaber. Nøden maa virkelig ogsaa her have været meget stor, ialfald langt større, end den var paa noget Sted hertillands.

De Betænkeligheder, Prinsen saaledes først og fremst nærede, var nærmest af subjektiv Art. Naar man trængte ind paa ham for at faa vide, om han, stillet i Valget mellem den danske og den norske Krone, vilde foretrække den sidste, svarede han paa en temmelig ligefrem Maade Nei. Af hans Dagbog fremgaar det ogsaa med al ønskelig Tydelighed, hvor nær alle de Ytringer, som faldt paa Rigsforsamlingen om, at Danmark og Norge for bestandig skulde være adskilte, maa have gaaet ham til Hjerte.

Men det var netop paa dette Punkt, alle Henvendelser og Forestillinger udenfra borede sig ind, og sterkest var da det Tryk, som den danske Konge og Regjering, der stod fuldstændig under den svenske Gesandt Tawasts Kommando, skulde øve paa ham. Intet skulde bedre bevise dette end den tragikomiske Gyldenpalmske Affære. Fra første Tid af sit Ophold i Norge følte Kristian Fredrik haardt Savnet af Mænd, der var saa vidt i Besiddelse af Kundskab i det franske Sprog, at de kunde gaa ham tilhaande ved Affattelsen af diplomatiske

Depescher. Han henvendte sig da til en Kancelliembedsmand, Andreas Dedekam Gyldenpalm, Sønnesøns Søn af Biskop Eiler Hagerup, og tilbød ham Plads som et Slags Privatsekretær. Gyldenpalm var en Mand, der besad Talenter i forskjellige Retninger; men han var derhos en uforbederlig Sladderhank, som aldrig kunde betroes nogen som helst Sag, der maatte holdes hemmelig eller ialfald ikke omtales. Saasnart han var kaldet til Norge, gik han omkring til alle sine Venner og Bekjendte og tilbød dem at medtage Breve opover; han skulde nok forstaa at gjemme dem saa godt, at Svensken ikke skulde faa Tag i dem. Der var da ogsaa flere, som i Tillid til disse Løfter gav ham Breve med. Tawast havde imidlertid sine Spioner ude, og da Gyldenpalm, der i Henhold til et ham forlængst meddelt Pas lagde Veien over Sverige, var kommen til Gøteborg, blev han her anholdt og ført til Vennersborg, hvor Grev Essen lod ham vide, at han vidste vel, at han førte kompromitterende Breve med, men at han ikke vilde lede nogen i Ulykke. Han gav nu Gyldenpalm Leilighed til at faa opbrændt de medbragte Brevskaber; men denne vilde ikke forstaa det Vink, som blev ham givet. Ved Eftersyn fandtes der da 20 Breve hos ham, som var skrevne af høitstaaende danske Embedsmænd og for en stor Del indeholdt Udtalelser om de Sympathier, hvormed Norges Sag i Danmark omfattedes. Saaledes fandtes der en Skrivelse fra Assessor Bech i Generaltoldkammeret til Gyldenpalm om, hvorledes et under 2den April udfærdiget Cirkulære om Ophævelsen af et tidligere udfærdiget Forbud mod Kornudførsel til alle Lande undtagen Norge skulde opfattes, og en Anvisning til, hvorledes Norges Forsyning med Levnetsmidler fra Danmark bedst kunde foregaa. Fra Statsminister Fr. Moltke fandtes der et tyst Brev til Harthausen, og i dette udtalte han paa en meget uforsigtig Maade sin Interesse for Norges Sag. Forøvrigt fandtes der ogsaa i andre Breve Udtalelser, der gik i samme Retning. Men ellers fandtes der intet, som beviste, eller kunde udlægges til, at Kristian Fredrik handlede i Forstaaelse med den danske Konge og Regjering, og det var dog det, Svenskerne saa gjerne havde set. Samtidig med, at Gyldenpalm i Arrest sendtes til Stockholm, underrettede Essen Tawast om de hos Gyldenpalm gjorte Fund, og denne holdt da strax et syndigt Hus med den danske Konge, som nødtes til at suspendere Assessor Bech og afskedige Moltke fra hans Stilling. Ogsaa en tredie Embedsmand, Justitsraad Markus Westermann, der i et Brev til Karsten Anker havde stemplet Kongens Beslutning om at afstræde Norge som et Forræderi mod Danmark, kom i Ulykke, idet han herfor dømtes til at gaa i Landflygtighed.

Den Gyldenpalmske Affære skulde imidlertid ogsaa drage andre temmelig vidtrækkende Følger efter sig.

Ved kongelig Resolution af 22de Februar var Kommissionen for Norges Providering og den norske Provideringsadministration i Henseende til Norges videre Providering bleven ophævet, og skulde for Fremtiden alene bestaa under Likvidation. Men herigjennem var ikke, hvad Svenskerne havde gjort

sikker Regning paa, Kornhandelen mellem Danmark og Norge afbrudt, og der skulde endog gjøres forskjellige Forsøg paa i al Stilhed at lette denne. Under 2den April udgik fra Generaltoldkammeret den af Præsidenten og samtlige Medlemmer underskrevne ovenfor berørte Rundskrivelse til Told- og Konsumtionsstederne, saa lydende:

"Skibe med Kornvarer og andre Levnetsmidler maa ikke gives Toldexpedition til Norge; Udklarering af Kornvarer og andre Levnetsmidler til fremmede venskabelige Steder og Hertugdømmerne tillades herved paa de Vilkaar, som Forordningen af 8de Septbr. f. A. bestemmer for tilladelige Udførselsartikler.

Norge bliver herefter at behandle som fremmed; ligeledes Pomern og Rügen, indtil Hs. Maj.t er sat i Besiddelse af samme, hvilket nærmere vil blive bekjendtgjort."

Men om den rette Forstaaelse af dette Cirkulære udfærdigedes der af Kammersekretær Holck under 5te April følgende Skrivelse til de vigtigste Toldsteder i Danmark:

"Ved Samtale med en af de i Nærheden af Kjøbenhavn værende exekutive Embedsmænd har jeg erfaret, at han har forstaaet Cirkulæret af 2den dennes saaledes, at Udførsel af Levnetsmidler til Norge ei maa finde Sted.

Da jeg ved, at dette ingenlunde er Meningen, har jeg anset det for min Pligt venskabeligen at anføre: Misforstaaelsen ligger uden Tvivl deri, at man ei har lagt nøie Merke til Udtrykkene "maa ikke gives Toldexpedition til Norge;" man har nemlig betragtet Toldexpedition som enstydig med Udførsel, uagtet Toldexpedition kun betegner de Papirer, som fra Toldvæsenets Side udfærdiges. Disse maa nemlig ikke lyde paa Norge af den saare naturlige Grund, at Skibene, der udfører Levnetsmidler, i saa Fald efter al Sandsynlighed vilde være udsatte for Opbringelse, saa længe Norge ikke godvilligen har underkastet sig Sverige; at Samfærsel med Norge ei er forbuden, erfares af Cirkulærets egne Ord "Norge bliver herefter at behandle ham som fremmed."

Var jeg Kjøbmand og vilde tilføre Norge Levnetsmidler, havde jeg om endog bemeldte Cirkulære ei var blevet til, ligefuldt taget Toldexpedition til fremmed venskabeligt Sted, til Exempel en eller anden engelsk Havn."

Meget tydeligere end i denne Erklæring fra Kammerets Sekretær skulde der ikke kunde tales; for at der imidlertid ikke skulde være Skygge af Tvivl om, hvorledes Regjeringen agtede at stille sig, udfærdigedes der under 15de April følgende Rundskrivelse til Toldinspektionerne:

"Da man ved, at den Kongl. svenske Regjering skal have erklæret de norske Havne i Blokadestand, og at som Følge deraf de Skibe, som tilfører Norge Levnetsmidler udsættes for saavel paa Hen- som Tilbagereisen at optages og kondemneres i Sverige, saa ville Hr. . . . . herom, som fra Dem selv, give de afgaaende Skippere eller deres Redere mundtlig Advarsel, paa det at de Papirer, hvormed de efter Cirkulæret af 2den d. M. og ellers udklareres til venskabeligt fremmed Sted, kunde være i saadan Orden, som muligt kunde sikre dem for Opbringelse, da de i saadant Tilfælde ikke kan vente fra Regjeringens Side nogen Erstatning eller Godtgjørelse og Beskyttelse."

De Begunstigelser, som Moltke saaledes havde udvirket med Hensyn til Norges Providering, maatte efter den Gyldenpalmske Affære, der medførte

hans Fald, ganske og aldeles ophøre, og under 11te Mai udfærdigedes der Forbud mod al Handel og Samkvem med Norge under Straf, der kunde gaa op til Tugthus og Slaveri. Alligevel ansaas disse Forholdsregler for at være altfor milde, og senere hen skjærpedes dette Forbud derhen, at Overtrædelse deraf under visse Omstændigheder endog skulde kunne medføre Livsstraf. Der krævedes derhos ogsaa Iverksættelsen af andre Forholdsregler, der tilsigtede at umuliggjøre enhver Forbindelse mellem Danmark og Norge. Disse traadte først om Høsten ud af Kraft, efterat Konventionen paa Moss var sluttet.

Allerede før disse Forbud udfærdigedes, havde Kong Fredrik VI givet danskfødte Embedsmænd, der var ansatte i Norge, Befaling til at forlade dette Land, ja, lovede dem, at de i Danmark skulde faa Vartpenge, om de ikke strax kunde komme i Embede. Senere hen skulde denne Befaling flere Gange gjentages.

I de samme Dage, Gyldenpalm arresteredes paa sin Færd gjennem Sverige, havde Kong Fredrik VI under det Tryk, Tawast øvede, set sig nødt til at gjentage de Befalinger, han tidligere havde udfærdiget til Kristian Fredrik om at forlade Norge og overlade det til Sverige.

Under 18de April blev der udfærdiget kongelig Fuldmagt for Kontreadmiral og Deputeret i Admiralitets- og Kommissariatskollegiet Sten Andersen Bille og Oberst og Kommandant i Nyborg Kristofer v. Lenborg til at fordre og til vedkommende svenske Befuldmægtigede at overgive Norges Fæstninger, faste Pladse, offentlige Kasser og Domæner. Disse Kommissærer begav sig den 26de til Venersborg, hvor Feltmarskalk Essen havde sit Hovedkvarter. Her sluttede to svenske Kommissarier, Generalmajor G. F. Mørner og Oberst C. E. Skiöldebrand sig til dem, hvorefter de fortsatte sin Reise til Strømstad. De sendte nu herfra Sølieutenant Kristian Falbe i Forveien for at melde deres Ankomst. Det lykkedes denne at slippe gjennem Posterne, til Trods for at Kristian Fredrik havde givet alle Øvrigheder Paalæg om, ikke at tilstede noget Sendebud fra disse Kommissarier Adgang. Ved sit Komme til Eidsvold overrakte Falbe Kristian Fredrik en Skrivelse fra de danske Kommissarier, dateret Venersborg 3die Mai og af følgende Indhold:

"Det er i Følge allerhøieste Befaling, at vi undertegnede danske Kommissarier har indfundet os i det svenske Hovedkvarter i Venersborg for derfra i Følge med tvende svenske Kommissarier at anmelde os for Deres Høihed, og i Deres Haand at levere et kongeligt Reskript, hvis væsentlige Indhold er en nøiagtig Opfyldelse af den sluttede Fredstraktat i Kiel af 14de Januar d. A. og i Særdeleshed forsaavidt angaaende den 4de 15de, 16de og 21de Artikel. Som en Følge heraf og i Henhold til vores Instrux og Kommissorium maa vi herved underdanigst anholde hos Deres Høihed om at blive sat istand til saa hastigt som muligt at udføre det Erende, der er os overdraget. Kureren, som bringer os Deres Høiheds Svar, vil finde os paa Grænsen, færdige til strax at indfinde os hos Deres Høihed."

Med Harme læste Kristian Fredrik dette Forlangende, som han kalder "en i Sandhed uhørt Foranstaltning, som ret viser, i hvilken Grad Kongen af Danmark er under Sveriges Tryk". Det forundrede ham, at Kong Fredrik nu vilde gjøre Krav paa at have noget at sige i Norge, efter at han for tre Maaneder siden havde løst Undersaatterne fra deres Troskabsed, og han ærgrede sig ved Tanken om, at der herigjennem søgtes et Paaskud til at give Svenskernes Paagaaenhed Vaaben i Hænde mod Nordmændene, idet det hele Anstaltmageri gik ud paa at fiske efter Vidnesbyrd paa Nordmændenes Oprørskhed. Ifølge denne Opfatning var der kun en Maade, hvorpaa de danske Kommissærers Opfordring kunde besvares, og Prinsregentens Svar, der var dateret den 6te Mai, affattedes i Overensstemmelse hermed:

"Lige saa lidet som H. M. Kongen af Danmark kan vente Lydighed af det norske Folk, som han ubetinget har løst fra dets Troskabsed imod Høistsamme, lige saa lidet ser jeg mig som dette Folks Regent beføiet til at tage Hensyn paa den ved DHrr. Kontreadmiral Bille og Oberst v. Lønborg, Hans danske Majestæts udnævnte Kommissarier, overbragte Opfordring til Overgivelse af Norges Fæstninger o. s. v. Jeg nødsages i dette Tilfælde hellere at udsætte mig for Hs. Majestæts, min høitelskede Hr. Fætters, Mishag end svige Ed og Pligt imod et uafhængigt og trofast Folk, hvorved jeg i lige Grad vilde fortjene alle retsindige Nordboeres Ringeagt. Eftersom DHrr. Kommissariers Forhandlinger udi Norge vilde være aldeles frugtesløse, saa ønsker jeg ikke heller, at De skulde være Dienvidner til den billige Fortrydelse, med hvilken deres Erende nødvendigen maatte mødes blandt Nordmænd."

Men i en privat og fortrolig Skrivelse til Bille tilkjendegav Regenten ham, hvor henrykt han vilde være ved at se ham hos sig i et andet Erende. Han forsikrede ham, at man i Danmark paa Grund af Svenskernes Rænker havde et altfor mørkt Syn paa de Farer, som skulde true fra de allieredes Side; han fandt det i høi Grad usandsynligt, at disse skulde enes om en fælles Optræden mod Norge, der var lige saa stik mod deres Principer som mod deres Interesser. Han udtalte til Slutning sin Længsel efter at gjense Danmark; dog vilde dette ikke ske, før han kunde gjøre det med Ære, "og ikke før Norge er frelst og frit, som det fortjener det".

Samtidig med at Kommissarierne tilskrev Prinsregenten, havde de ogsaa gjort Forsøg paa at sætte sig i Forbindelse med de norske Fæstningskommandanter. Men disse afvistes. General Ohme paa Fredriksften svarede saaledes, at han havde sendt det modtagne Brev uaabnet til Prins Kristian Fredrik, da han ene og alene erkjendte denne som Norges Regent.

Den 10de Mai modtog Kristian Fredrik fra Kommissarierne en ny Skrivelse, dateret Strømstad den 8de Mai og af følgende Indhold:

"Af Deres Høiheds Skrivelse af 6te dennes ser vi med Bedrøvelse, at Deres Høihed ikke anser Dem beføiet til at tage Hensyn paa vores, som Hs. Majestæts udnævnte Kommissarier, Opfordring til Overgivelse af Norges

Fæstninger m. v., og at vores allernaadigste Konge ikke kan vente denne Lydighed af det norske Folk, som han ubetinget har løst fra deres Troskabsed. De vil, naadige Prins, erfare af Hans Majestæts allerhøieste Skrivelse til Dem samt af det aabne Brev og Kommissorium, hvoraf følger en Del Exemplarer, at Allerhøistsamme aldrig har løst det norske Folk uden under Vilkaar af Traktatens nøiagtige Opfyldelse.

Foruden at vi allerede i Hs. Majestæts, vor allernaadigste Konges Navn har hos Deres Høihed anholdt om at blive satte istand til at udføre, hvad os var paalagt, men som i Svarskrivelse fra Deres Høihed er os afslaget, staar os endnu tilbage at opfordre Kommandanten over Fredrikstens Fæstning og dernæst at erklære Deres Høihed, at alle, der har vægret sig for at efterkomme denne Opfordring, der af os, som Hs. Majestæts Kommissarier, ifølge den os dertil givne Fuldmagt, bliver ansvarlige for Følgerne, som deraf maatte flyde for dem selv og for samtlige Norges Indbyggere. Som vores Mission ikke kan eller maa anses som endt, forinden vi har overleveret det kongelige Reskript til Deres Høihed og modtaget Deres bestemte Svar, men som Adgangen til Deres Person er os negtet, vil vi her i Strømstad forvente Deres Høiheds Ultimatum og Tilstaaelse for, at det kongelige Brev med øvrige Sager er Dem rigtig tilhændekommet, hvorefter vi, saa hastig samme indløber, igjen begiver os paa Hjemveien."

I en Svarskrivelse af 10de Mai gav Prinsregenten en Erkjendelse for Modtagelsen af Kommissariernes Skrivelse og det kongelige Reskript af 18de April. Det sidste blev af Prinsregenten under s. D. besvaret paa følgende Maade:

"Deres Majestæt, høitelskede kjære Hr. Fætter!

Med dyb Bekymring har jeg modtaget og læst Deres naadige Skrivelse af 18de April d. A. og den deri indeholdte Opfordring til mig at overlevere Norges Fæstninger, faste Pladse, offentlige Kasser og Domæner til de af Deres Majestæt udnævnte Kommissarier, for igjen ved dem at overdrages til Hs. Svenske Majestæts Befuldmægtigede.

Det norske Folk har i det kongelige aabne Brev af 18de Januar, som løste det fra dets Troskabsed imod Deres Majestæt, ikke kunnet se, at denne høitidelige Akt var betinget; thi den udstedtes, førend Riget endnu kunde være overleveret til de Svenske; den kundgjordes tilligemed Fredstraktaten, og maatte vel efter sine Ord øieblikkeligen træde i Kraft.

At Folket følte sit eget Værd, og at det fremfor alle hørte sig selv til, at det ei erkjendte den Overdragelsesret til en fremmed Krone, som dets gode Landsfader nødtvungen havde øvet imod samme, det stod ei i Deres Majestæts, det stod ei i min Magt at forhindre; aldrig vil heller det norske Folk erkjende samme eller godvillig give sig under svensk Herredømme. Jeg har stedse vidst, hvor samvittighedsfuldt Deres Majestæt fordrede Fredstraktaten til Kiel opfyldt; men Midlerne til at udføre dette Hverv, nemlig at bruge Nordmænd til at opofre deres Landsmænd og til at oplade Fæstningerne i Landet for de svenske, stod ei i min Magt; thi en Borgers første Pligt er imod Fædrenelandet! Aarsagerne, som bevægede mig til at forblive her, nemlig for at haandhæve Orden og Rolighed i Landet og for at bistaa et uafhængigt Folk i at bevare sin Frihed og Selvstændighed, er kjendte af Deres Majestæt. Min Bevidsthed siger mig, at jeg derfor fortjener alle retskafnes Agtelse, og jeg er rolig ved denne i Tro paa en retfærdig Guds

Bistand ved den gode Sag, som jeg forsvarer. — At jeg ved min Handlemaade skulde miste Deres Majestæts Hyldest og Naade, vilde smerte mig uendeligen; men jeg vil efter min Overbevisning først fortjene det, naar jeg med Hensyn til egen Sikkerhed eller Fordel kunde opofre et helt Folks Vel og svige den Ed og Pligt, som binder mig til samme, saa længe det gjælder om at forsvare dets Rettigheder og berede dets Fremtids Held. Alle Embedsmænd og Kommandanter saavel som menige Mand er bundne ved samme Ed til Nationen og sikkert vil ingen Nordmand svige samme. Jeg har saaledes set mig nødsaget til at erklære de af Deres Majestæt udnævnte Kommissarier, at deres Erende vilde være frugtesløst, og at jeg ikke saa mig beføiet til at modtage den fra deres Side skeede Opfordring. — Deres Majestæt ville naadigst tage Hensyn paa min Stilling, i Spidsen for et uafhængigt Folk, der ei har Aarsag til at vente, at jeg skulde kunne svige mit Løfte til samme; og idet De maaske berøver mig Deres Hyldest og Naade, vil De (jeg tør tro det) beklage, at De ei kan følge Hjertets Stemme og nu som før erkjende mig for Deres Majestæts, min høitelskede Hr. Fætters tro og underdanigst hengivne Fætter Christian Frederik."

Inden disse Breve endnu var komne frem til Strømstad, indløb der fra Admiral Bille en ny Skrivelse, hvori han anholdt om en Sammenkomst med Prinsregenten, ikke i Egenskab af den danske Konges Kommissær, men som Prinsens personlige Ven. Kristian Fredrik havde i Begyndelsen sine Betænkeligheder ved at gaa ind paa dette; men han lovede alligevel, at han skulde møde ham paa Holands Prestegaard den 15de Mai. Under Paaskud af at foretage en Terrænundersøgelse begav da Prinsen sig derhen, ledsaget af Oberst Hegermann, som dog ikke havde nogetsomhelst Kjendtskab til Reisens egentlige Art. Men Bille indfandt sig ikke; derimod indtraf der strax efter en Kaptein med Besked fra ham om, at han ikke kunde komme, da han havde modtaget Prinsens Brev for sent til, at han kunde indfinde sig til fastsat Tid. Muligens var dette ogsaa Grunden; snarere tør han vel have indstillet sin Reise af den Grund, at han ved nærmere Eftertanke fandt, at han ved dette Skridt muligens vilde give Svenskerne Anledning til ny Mistanke og deraf flydende Chikaner.

Bille og Lønborg forblev nu efter udtrykkeligt Paalæg fra Kjøbenhavn i Sverige, hvor de afventede Begivenhedernes videre Udvikling. Saavel de som Prinsens Venner i Danmark havde nu i indtrufne Forhold, hvorfor vi senere hen skal gjøre Rede, al Grund til at forestille sig, at Kristian Fredrik maatte give efter for det rent overvældende Tryk, hvorfor han blev udsat. I Regjeringskredsene i Kjøbenhavn gik der endog ved denne Tid Rygter om, at han allerede havde firet.

Men dette forholdt sig ikke saa, om end vistnok de fleste i Kristian Fredriks Sted vilde have gjort det. Netop i disse samme Dage, da han stod paa Skilleveien, overfor Valget, om han skulde modtage den norske Nations Tilbud eller ikke, bestormedes han med Forestillinger og Trusler fra alle Hold. Om Aftenen den 17de Mai kom hans Adjutant Holsten tilbage fra Venersborg, hvor han var bleven sendt af Prinsen for at paavirke

Grev Essen i samme Retning, som Grev Schmettow tidligere havde forsøgt. Den Besked, han medbragte herfra, lød saa lidet trøstelig, som vel mulig. I Grev Essens Øine var Prinsen ene og alene en Oprører, og han truede derfor Norge med al Ulykke, idet de allierede Magter var enige om, at det skulde tvinges til Foreningen med Sverige. Da nu Holsten antydede Muligheden af, at Karl Johan kunde blive kaldet til en anden Throne, erklærede Essen, at han derom ingen Besked havde; han udtalte derhos, at han var vis paa, at Prinsen i Norge ikke havde Tilhængere blandt den lavere Befolkning, og at det kun var endel Kjøbmænd og Smigrere, som fandt sin Regning i at vildlede Prinsen. Den næste Morgen (den 18de) modtog Kristian Fredrik fra Admiral Bille Underretning om, at den ene af de allierede Magters Gesandter, Russeren Orlow, var kommen til Kjøbenhavn, og at en anden, Preusseren Martens, var ventende. Disse havde i Opdrag paa sine Herrers Vegne at erklære, at de aldrig vilde anerkjende Norges Selvstændighed, at de vilde hjælpe Sverige til at erobre Norge, og at Keiseren af Rusland endog havde erklæret, at han ikke engang vilde se Prins Kristian Fredrik paa Danmarks Throne, om han maatte blive kaldet til den. Med Billes Skrivelse fulgte et Brev fra Keiseren af Rusland til Kongen af Danmark, hvori Czaren udtalte, at det fredelige Forhold til Danmark ikke kunde gjenoprettes, før Norge var afstaaet til Sverige. Hertil vilde Czaren af yderste Evne bidrage, og han vilde sende Grev Orlow til Prinsen for at bevæge denne til at vende tilbage til sin Pligt. Paa Kristian Fredrik virkede disse Varsler om et optrækkende Uveir i høi Grad foruroligende. "I to Timer" — skriver han i sin Dagbog — "gik jeg op og ned i mit Værelse. Er dette en Advarsel eller er det en Prøvelse fra Himlen, spurgte jeg mig selv. Kan jeg vakle; det er jo dog kun Ord, kun Trusler — det er jo ganske naturligt, at de allierede Magter ønsker, at der skal være Fred overalt, og at intet maa forstyrre den. Men hvis de møder Fasthed hos det norske Folk og hos mig, da vil de dog maaske betænke sig paa at ødelægge et fredeligt Folk og atter tænde Krigsfaklen i Norden.

Jeg har talt med Sommerhjelm og kun med ham, og han besvor mig ikke at vakle; jeg ved jo ogsaa, at Folket forlanger Fasthed i sin Konges Beslutninger, og jeg ved, at en Adresse senere vil blive mig bragt, hvori der udtales, at Nationen ønsker Fred og god Forstaaelse med alle Magter og især med Sverige, men at den vil vove alt for at værge sin Frihed og Uafhængighed, da den foretrækker Døden for Trældom. Kan jeg da altsaa som Fører for et saadant Folk betænke mig paa, hvad jeg skal gjøre — nei, nei — der komme saa, hvad Gud vil!"

.... I Rigsforsamlingens Møde blev Konstitutionen denne Dag underskrevet af Repræsentanterne.

De mange Rivninger, som i de forløbne Uger havde fundet Sted, havde mættet Luften med uheldsvangre Uveir, som kunde bryde løs ved

mindste Foranledning. En saadan Udladning havde saaledes fundet Sted den foregaaende Dag. Blandt de mest forhadte af Rigsforsamlingens Medlemmer var Kammerherre Løvenskiold, mod hvem man nærede Uvillie paa Grund af hans overlegne Maade at optræde paa baade i Salen og udenfor. Bonden Elling Walbø fortalte Steenstrup, at Løvenskiold havde sagt om ham, at han var en Tosse. Steenstrup, der var en hidsig Mand, kaldte i Forsamlingens Forværelse Løvenskiold til Regnskab. Der kom til et voldsomt Sammenstød mellem dem, der endte med, at Steenstrup gav Løvenskiold en under Øret. Denne tog sig meget nær af dette, og man vilde vide, at han i de følgende Dage var syg af Ærgrelse. Der var endog paa Tale, at hans og Steenstrups Mellemværende skulde afgjøres med blanke Vaaben. Heraf blev der dog intet.

I endnu høiere Grad havde der hos Forsamlingens Medlemmer samlet sig Uvillie mod Nikolai Wergeland, og mange var de Rygter, som var sat ud om ham. Der fortaltes saaledes, at alt, hvad han gjorde og foretog sig, var ham foreskrevet fra Sverige, hos hvis Store han skulde have en høi Stjerne. Ja, han skulde her endog staa i saa høi Gunst, at Svenskerne skulde have ladet det være sig magtpaaliggende at udlede hans Herkomst herfra. Derhos vilde man vide, at hans i Rigsforsamlingen holdte Taler i Afskrifter skulde versere i Sverige, hvor de gjorde megen Lykke. Baade i Konstitutionskomiteen, hvor han dog tog sit Løft saa godt som de fleste andre, og i Forsamlingen, ved Middagsbordet og rundt om paa Repræsentanternes Hybler var det da ham, som maatte holde for. Da Konstitutionen den 18de Mai var underskrevet, skulde der da ogsaa udlade sig et Herrens Veir over Prestens syndige Hoved. Kammerherre Petersen, der forøvrigt ikke havde taget megen Del i de Forhandlinger, som havde fundet Sted paa Eidsvold, fremstod da og krævede, at Wergeland skulde drages til Ansvar for, at han for 5 Uger siden havde talt formastelige Ord om "den døende Selvstændighed og Nationens skuffede Tillid til Forsamlingen"; disse skulde han tage i sig igjen. Flere udtalte sin Tilslutning til Petersens Forslag, og Musketær Loftesnes sendtes ud for at passe Wergeland op og bringe ham op paa Salen, for at han der kunde faa sin tilbørlige Overhaling. Loftesnes traf Wergeland i "Dorotheenbusk", det til Bygningen stødende Parkanlæg, og sagde ham, at han fik komme op "for at rette for sig". Bleg og forvirret over den vel determinerede Indkaldelse indfandt da Wergeland sig; men da Petersens Motion paany var oplæst, og Wergelands tidligere Skolekammerat Christie understøttede denne, fik Wergeland sin Fatning tilbage, og med en Slagfærdighed, som man under saadanne Forhold neppe skulde have ventet, udtalte han, at "han vidste ikke, hvorledes et Medlem enten i denne eller i nogen anden Parlamentsforsamling kunde overensstemmende med Reglement og Vedtægt kaldes til Regnskab for Udtryk, som han havde brugt for saa lang Tid tilbage, og hvorved han kun frimodigen havde udtalt

sin Mening om den Sag, som var forelagt til Undersøgelse, uden ringeste Hensigt at ville fornærme noget Individ." Men han vilde ikke benytte denne sin Ret som Repræsentant til at neddysse den mod ham fremførte Anklage; derimod vilde han forsvare sig mod det Angreb, som uforskyldt var rettet mod ham. Havde han udtrykt sig med Varme, saa havde dette ene og alene sin Grund i hans Interesse for den Gjenstand, der havde været behandlet, og i hans levende Følelse for alt, hvad der vedrørte Fædrelandets Ve og Vel. Han troede og, at de Krænkelser, som han maatte have tilføiet Medlemmer af Forsamlingen, ikke kunde komme op mod, hvad han fra forskjellige Hold havde døiet under Debatterne. Han var villig til, hvis han havde fornærmet nogen, at staa den fornærmede til Ansvar, men kun ligeoverfor sine rette Dommere. "Dommeren er her," sagde Justitsraad Diriks, idet han hermed mente, at det tilkom Forsamlingen at paatale, hvad Wergeland havde forbrudt mod den. Ogsaa Præsidenten, Sverdrup, sluttede sig nu til Wergelands Angribere, og efter at der var talt en Del frem og tilbage paastod Præsidenten, at der af Rigsforsamlingen var krævet, at Wergeland skulde tilbagekalde de Udtryk, som var paaankede som fornærmelige. "Er dette ikke hele Forsamlingens Mening?" konkluderede Præsidenten tilsidst. "Ikke hele Forsamlingens, Hr. Præsident!" udtalte Jakob Aall, "jeg erklærer høit, at jeg ikke føler mig fornærmet ved de af Wergeland brugte Udtryk." "Ikke jeg heller!" lød det nu fra flere Hold, ogsaa fra Mænd, der ikke tilhørte Minoriteten. Grøgaard reiste sig derefter og sagde, at naar man vilde have et Opgjør, skulde man pille og plukke i alle de Taler, som var holdte og indleverede; han tvivlede da ikke paa, at man vilde faa istand et Synderegister, som var adskilligt større end det, man nu vilde paabyrde Wergeland. Ogsaa Aall udtalte sig i samme Retning. Striden endte med, at Motzfeldt udtalte, at da Wergeland havde erklæret, at han ikke havde havt til Hensigt at fornærme nogen, saa burde dette tages for fyldestgjørende Forklaring. Præsidenten fandt da ogsaa det og tog sit Forslag tilbage, idet han ytrede, at han for sin Del intet hellere ønskede, end at man skulde skilles som Venner. "Er Regnskabet saa forbi?" spurgte Wergeland. "Ja," svaredes der. "Der kommer en større Regnskabsdag," udtalte Wergeland, "og da haaber jeg ogsaa at kunne bestaa." Senere modtog Wergeland fra Jakob Aall og flere de varmeste Udtalelser om Venskab, Agtelse og Deltagelse. Men nu forlod Wergelands Selvbeherskelse ham. Saasnart Mødet under Støi, høirøstet Passiar og Kjævl var bleven hævet, ilede han ind i et Sideværelse, hvor han overlod sig til sine Følelser. Da han efter lang Tids Forløb kom ned i Forsamlingsværelset, tog en Bonde alvorlig fat paa ham, fordi han for flere Dage siden "ulykkeligvis i al Uskyldighed" havde spurgt ham om, han kunde skrive. Wergeland tilbød ham da at faa Rigsforsamlingen sammenkaldt til extraordinært Møde til Afgjørelse af dette Spørgsmaal; men det vilde Bonden ikke.

Hverken Løvenskiold eller Wedel-Jarlsberg var denne Dag tilstede; men da de fik høre om det forargelige Optrin, blev de meget forbitrede paa Wergelands Vegne.

Fra dette Opgjør af personligt Mellemværende gaar vi over til at berette om Rigsforsamlingens Slutningsakt.

"Denne store, Norge evig uforglemmelige Dag, da Kransen skal sættes paa den Frihedsstøtte, som Nordmænd reiste sig, begyndte mild og skjøn; kun enkelte Skyer viste sig paa den lyse Vaarhimmel, og ganske skyfri og uformørket tør vi ikke haabe at se vor Frelses- og Hædersdag oprinde og henglide".

Med dette Stemningsudbrud hilser Fredrik Schmidt i sin Dagbog den 19de Mai, den til Kongehyldingen fastsatte Dag, der indtraf paa Kristi Himmelfartsdag.

I Løbet af Formiddagen mødte Rigsforsamlingens Medlemmer paa Forsamlingssalen, alle — med Undtagelse af Amtmand Løvenskjold, som ogsaa denne Dag havde meldt sig syg — iførte Galla- eller Høitidsdragt. Salens Vægge var for Anledningen blevne prydede med et Billede af Kristian IV i Legemsstørrelse — en Kopi af Professor Hansen efter Karl v. Manderns Billede — og et Billede af Prinsregentens Søn, Fredrik, legende i en Have med en Fjærboldt. Det sidste var af Kunstneren selv, Kaptein Munch, bragt opover til Eidsvold. Forøvrigt frembød Salen — bortset fra den for Anledningen paa Forhøiningen anbragte Thronstol, der havde været anvendt ved Aabningshøitideligheden — intet usædvanligt Skue.

Kl. 11 begav den af Rigsforsamlingen opnævnte Deputation sig ud for at modtage den valgte Konge, der ogsaa strax efter indfandt sig, fulgt af Regjeringsraadets Medlemmer, flere andre høitstaaende Embedsmænd, blandt hvilke bemerkedes Grev Schmettow, Bisperne Bech og Bugge, Generalkrigskommissær Vibe, Generalauditør Bergh og Stiftamtmand Falbe, samt Adjutanterne. Han besteg derpaa Forhøiningen og holdt herfra følgende Tale:

"Nordmænd! Det høie Kald, hvortil Medborgeres Tillid udkaarede eder, er fuldbyrdet. Norges Statsforfatning er grundlagt; Nationen har igjennem eder, sine udvalgte Mænd, haandhævet sine Rettigheder, befæstet dem for Fremtiden, og ved en vis Fordeling af Magten sikret Borgerfrihed og den Orden i Staden, som den udøvende Myndighed er pligtig og formaaende at vedligeholde. Den for andre Stater dyrekjøbte Erfaring har lært det norske Folks Repræsentanter, i lige Grad at vogte Regjeringsformen for Despotismens Kjendemerker og for Folke-Regjeringens Misbrug. — Dette gamle Kongerige forlanger en Konge, men han skulde i Formen ligesaalidet som i Gjerningen være Despot; — nei! sit Folks første Ven og Fader bør han være. Dette venter Nationen at finde i mig, og dens Tillid er for mig et helligt Kald til, uagtet de Farer og den Møie, der venter mig, ganske at opofre mig for Norges Vel og Hæder. Med disse redelige Hensigter og styrket ved Tro paa Guds

Kristian Fredrik,
f. 18de Septbr. 1786, d. 20de Januar 1848,
Norges Konge 17de Mai—10de Oktober 1814.

den Almægtiges Bistand, haaber jeg at svare til denne Nationens Forventning*). Jeg antager Norges Krone som en Gave af et trofast og oprigtigt Folk, et Pant paa dets Kjærlighed for mig og min kongelige Æt.

"Jeg lover og sværger at ville regjere Kongeriget Norge i Overensstemmelse med dets Konstitution og Love; Saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord".

Min store Forgjængers, Fjerde Kristians Aand følge mig i al min Gjerning! Han var det norske Folks gode Konge og Fader. Hans Mønster skal tidligen indprentes i min elskede Søns Hjerte, og Folkets Kjærlighed skal gaa i Arv til ham; thi han skal lære at agte denne Arv høiere end Kronens Glans**).

Og nu Norges udvalgte Mænd, dets tro Sønner! besværger den Grundlov for det selvstændige Norge, som vi alle troligen vil haandhæve og forsvare!"

Stille Høitidelighed og dybt Alvor bredte sig over Forsamlingen, i hvilken næsten intet Øie var tørt, da Sverdrup stod frem og aflagde Eden, som gjentoges saavel af Repræsentanterne som af de tilstedeværende Embedsmænd*).**

Idet de udenfor opplantede Kanoner gav Salut, udbragte Præsidenten et: "Held Norge! Held dets Konge!" og Salen gjenlød af et tredobbelt Hurraraab.

Efter Edsaflæggelsen tog Kongen atter til Orde:

"Hellig er den aflagte Ed! Du høre og velsigne den, Gud!

Endnu staar tilbage at meddele Rigsforsamlingen, hvad jeg ser mig i Stand til, angaaende Rigets politiske Stilling, — en Meddelelse, jeg gjerne havde ønsket at kunne give samme, førend Kronen overdroges til mig, men dette Ønskes Opfyldelse er bleven mig negtet ved Udeblivelsen af Indberetningen fra de betroede Personer, som jeg haver affendt til England og til de allierede Fyrster; og paa svenske Tidender bør jeg ei bygge nogensomhelst Gisning eller Forventning. Imidlertid er ingen Fiendtlighed udøvet eller nogen Krigserklæring af nogen Magt udstedt imod Norge. Kongen af Sverige har under 12te April erklæret Norges Kyster i Blokadestand, og ladet udstede Kaperbreve for at opbringe alle til og fra Norge seilende Skibe; nogle Skibe er opbragte til svenske Havne, hvorimod ogsaa trende svenske Kapere er indbragte af de norske Krydsere. — Under vore Briggers Beskyttelse har betydelige Kornforraad, til Beløb af omtrent 150,000 Tønder, naaet vore Havne; og man tør saaledes med Taknemmelighed mod Forsynet anse de fleste af Rigets Egne sikrede mod

*) "Da Prinsen berørte sit Haab om at svare til Nationens Forventninger", siger Jakob Aall, "skjælvede hans Stemme, hans Ansigt var blegt, og hans hele Væsen viste en dyb Bevægelse, ligesom der neppe var nogen i Forsamlingen, der jo delte denne med ham."

**) Under denne Del af sin Tale gjorde Kongen en Haandbevægelse hen mod de paa Salens Væg anbragte Billeder.

***) Under Edsaflæggelsen, siger Forsamlingens Kong Midas, Sorenskriver Koren, gav enhver, "i Erindring om det svenske Parti Agt paa de nærmest omstaaende."

Hungersnød. Angaaende Forholdet med Kongeriget Danmark ser jeg mig i Stand til at forelægge Rigsforsamlingen nogle oplysende Akt-Stykker, i hvilke jeg ønsker, at den fra min Side maatte finde det norske Folks Værdighed iagttaget, tilligemed hvad jeg indtil denne Dag skylder en høitelsket Frænde og et trofast Folk, hvilket Folk, selv efter Fraskillelsen fra Norge, viser, at det ønsker at bistaa det norske Folk af yderste Evne, og som desaarsag har Fordring paa enhver retsindig Nordmands Høiagtelse og Erkjendtlighed."

Derefter oplæste Statssekretær v. Holten — temmelig stammende og hyppig rettet af Kongen —

1. Prinsregentens Skrivelse af 22de Februar til Kongen af Danmark i Anledning af Kieler-Traktaten.

2. Prinsregentens Skrivelse af 23de Februar til Kongen af Danmark angaaende Larviks Grevskab.

3. Udtog af Prinsregentens Skrivelse til Kongen af Danmark af 6te Marts som Svar paa dennes Befaling til de i Norge værende Orlogsbriggers Afseiling til Danmark.

4. Kontinuationsskrivelse af 18de April til Kongen af Danmark, efterat bemeldte Brigger var tagne i norsk Tjeneste.

5. Skrivelse, dateret Venersborg den 3die Mai fra to af Kongen af Danmark udnævnte Kommissarier, Admiral Bille og Oberst Lønborg, angaaende Opfyldelsen af Kieler-Traktaten.

6. Prinsregentens Svar herpaa af 6te Mai.

7. De danske Kommissariers anden Skrivelse af 8de Mai.

8. Prinsregentens Svar derpaa af 10de Mai.

9. Kongen af Danmarks Reskript af 18de April til Prinsregenten angaaende Opfyldelse af Kieler-Traktaten.

10. Prinsregentens Svar derpaa af 10de Mai.

Efterat Oplæsningen af disse Aktstykker var endt, opløste Kongen Forsamlingen med følgende Slutningsord:

"Saaledes sluttes Rigsforsamlingens Forhandlinger. Dog vil Præsidenten og øvrige Embedsmænd fungere, indtil Protokollerne med videre er underskrevne.

Drager hjem, Medborgere! med den lønnende Overbevisning, at enhver har handlet med det Fædrenelandssind, der besjæler ham, og at Folket med Tilfredshed vil erkjende, at Rigsforsamlingen har vist sig dets Tillid værdig, idet den har hævdet Nationens Ære, og beredet dens Fremtids Held. Hertil ville Gud lægge sin bedste Velsignelse, om hvilken vi idag samlede i Herrens Tempel ville anraabe den Almægtige!"

Præsidenten talte derefter nogle faa Ord til Forsamlingen og nedbad til Slutning Herrens Velsignelse over Landet og dets Styrere. Dette Ønske istemtes af Forsamlingen i følgende Ord: "Gud velsigne gamle Norge og dets elskede Konge Kristian Fredrik!"

Kongen forlod derpaa Forsamlingen hilset af dens levende Hurraraab, hvorefter Præsidenten erklærede Rigsforsamlingen for hævet.

Forsamlingen stededes derpaa til Kur, idet saa mange, som kunde, blokkede sig sammen i Prinsens trange Værelse. Resten blev staaende udenfor i Vestibulen. Kongen traadte strax efter ind og ytrede i den venligste Tone, at han nok kunde have ønsket at vexle nogle Ord med hvert især af Forsamlingens Medlemmer, men Tidens Knaphed tillod ham kun at bevidne den hele Forsamling sin Agtelse. Kun da, sagde han, vilde han føle sig lykkelig, naar ogsaa de som Folkets Repræsentanter var det. Denne Udtalelse blev hilset med almindeligt Hurra, tildels endog Haandklap, og ingen Mislyd hørtes. En tung Sten var væltet fra de flestes Hjerte. Man havde hver især i Forsamlingen udtalt sine Anskuelser, og Minoriteten bøiede sig loyalt under Majoritetens Villie.

Efter endt Kur begav Kongen, hans Raad og Svite samt hele Rigsforsamlingen sig Kl. 12½ til Eidsvolds Kirke for at overvære Gudstjenesten, der denne Dag var en Fest i dobbelt Betydning. "Aldrig", siger Jakob Aall i sine Erindringer, "har vel en Procession i en simplere Skikkelse uden Bram og Ceremoni fundet Sted ved et høitideligt Kongevalg. De fleste jumpede afsted paa simple Bondekjærrer eller red paa magre Rosinanter, der udpinte af en langvarig Eftervinters Fodermangel, neppe kunde slæbe sig afsted, andre, hvoriblandt Forfatteren, gik paa deres Fod, og der fandt ingen ceremoniel Orden Sted i den lange Række. Den nyvalgte Konge selv kjørte i en simpel aaben Faëton, forspændt med uligefarvede Heste, og ingen udvortes Pragt bebudede den kongelige Færd uden den lille Skare af ridende Jægere, som omringede Vognen. Ceremoniens Simpelhed var et Billede paa den Throne, som Norges Konge havde besteget, og den besynderlige Blanding af alle Klasser, uden udvortes Spor af Standsforskjel, var en Afbildning af den Ringeagt for disse Fortrin, som er den norske Forfatnings Særkjende, og en Gave af Naturen og indvortes Statsforhold. En mild Sol smilede paa denne vakre Vaardag til Forsamlingen; men Vinteren bar endnu sine Spor i de af Tællegrøpe gyngende Veie."

Udenfor Kirken havde der samlet sig en stor Skare af Omegnens Bønder. Disse hilsede Kongen med de Ord: "Himlen smiler til os idag!" Ledsaget af Regjeringsraadet og andre Embedsmænd traadte Kongen derpaa ind i Kirken, og Rigsforsamlingens Medlemmer fulgte efter. Gudstjenesten, der begyndte Kl. 1½, forrettedes, ogsaa denne Dag af Provst Leganger, hvis Prædiken strømmede over af Pris og Smiger til den nyvalgte Konges Ære*).

*) I sin Tale, der af de fleste tilstedeværende skildres som mislykket baade fra Formens og Diktionens Side, apostroferede han den nye Konge omtrent med følgende Ord: "Ikke er det mig forbeholdt at krone Dig til Konge!" Biskop Bugge, der sad paa Kongens Stol, sagde da saa høit, at Kongen kunde høre det: "Nei, det skal jeg nok ogsaa have mig frabedet!" — Prædikanten, siger Jakob Aall, salvede den nye Konge "med overflødig Salve", og Grev Wedel, der sad ved Siden af ham i Kirken, hviskede til ham: "Buk Dem, ellers falder Smørelsen ned i Hovedet paa os."

Efter endt Gudstjeneste blev hele Rigsforsamlingen indbuden til en Frokost i Prestegaarden. Det skulde være et Vederlag for det Offer, som var Presten ydet ved det første Kirkebesøg. For Kongen og hans Svite var der anrettet i Lysthuset, for Rigsforsamlingens Medlemmer var der dækket lange Borde i Haven. De fleste var dog lige saa tørmundede, da de gik, som da de kom.

Der lagde sig forøvrigt en fortrædelig Stemning over Forsamlingen om Eftermiddagen. Paa Kirkegaarden havde Regjeringsraad Tank erklæret overfor Falsen, at Rigsforsamlingen havde paadraget sig et stort Ansvar ved at garantere Statens Gjæld og dens fremtidige Behov af Bankosedler indtil Marts 1815 til en Kurs af 375, og han udtalte, at 20 Aars Fred ikke vilde forslaa til at gjøre denne Vildfarelse god igjen. Han lagde derhos til, at han af den Grund agtede at tage Afsked som Regjeringsraad. Baade Stedet og Udtalelserne var saare uheldigt valgte, da Tank jo paa en Maade løste en Fordømmelsesdom over Rigsforsamlingens Garanti fra Eidsvolds Kirkebakke. Nogle af Repræsentanterne saa sig da om efter Sverdrup for at faa ham til at stagge Tank. Men Sverdrup var hos Kongen. Kammerherre Petersen henvendte sig da til Vicepræsidenten Motzfeldt, for at han skulde tage sig af Sagen. Men efter et kort Sammenstød med Tank vilde Motzfeldt ikke have mere med ham at gjøre. Paa Hjemveien fra Kirken gik Sverdrup og Tank Side om Side og kjæftedes, og Falsen hug ogsaa nu og da ind. Der var nu endog paa Tale at indkalde Tank for Rigsforsamlingen. Det blev der dog ikke noget af, da det kom til Udsoning mellem ham og Sverdrup.

Efter at være kommen tilbage til Eidsvold gik Rigsforsamlingen som sædvanlig til sit Spisebord, som paa denne Høitidsdag udmerkede sig ved fire Anretninger og bedre tillavet Mad, som ovenikjøbet vædedes med Madeira, rigtignok af tvivlsom Godhed.

Ved Bordet blev der udbragt Skaaler for Kongen og Kronprinsen, der ledsagedes med Sange, forfattede af Fr. Schmidt. Den første af disse, der var forfattet paa Bestilling allerede strax efter Rigsforsamlingens Sammentræden, men paa Kristian Fredriks Ønske henlagt indtil videre, lød saaledes:

"Stig, Kristian! op paa Haralds Stol,
Thi Folkets Røst til Drot Dig kalder!
Skin klart som Dagens Morgensol,
Naar Mørket flyr og Taagen falder!
Paa Thinget stod Du blid og kjæk,
De Godes Lys, de Ondes Skræk.

Da svor Du høit til Himlens Gud
Og med dig svore Landets Sønner:
At følge Visdoms, Retfærds Bud
Og at staa fast, naar Uveir drønner,
Og hævde gamle Norges Sag
Indtil det sidste Aandedrag.

Med Gud og for den gode Sag
Vi freidigen gaar alt imøde
Og vente Norges Hædersdag:
Vor Samling er dens Morgenrøde.
Thi Folk og Drot staa Haand i Haand,
Omslyngede af Troskabs Baand."

Under den Enthusiasme og de Hurraraab, hvormed Skaalen og Sangen ledsagedes, kom Kongen under Kanonernes Torden ind fra det Værelse, hvor han spiste, takkede Forsamlingen for dens Hengivenhed og forsikrede den om sin Agtelse. Præsidenten henvendte atter nogle Taksigelsesord til Kongen, som derpaa igjen trak sig tilbage, ledsaget af Glædesjubel og Hurraraab. Først sent paa Kveld skiltes Forsamlingen denne Gang ad.

Den 20de Mai samledes Rigsforsamlingens Medlemmer for sidste Gang for at underskrive Protokollen. Ved det Fællesmaaltid, som Rigsforsamlingens Medlemmer derefter indtog, blev der afsunget følgende af Fr. Schmidt paa Sverdrups Opfordring improviserede "Enigheds-Sang":

"Om Fædrelandets Alter træde
Vi, Norges Sønner, Haand i Haand
Og Norge ser med Moderglæde
Til hver, som eier Fædres Aand.
O! helligt er os hendes Navn,
Ømt sluttes hun i Sønners Favn.

Med ærligt og med enigt Hjerte
Vi høre vil vor Moders Røst,
Og hvad hun moderlig os lærte
Skal gjemmes troligt i vort Bryst.
Ja, Haand i Haand og Favn i Favn
Vi signe vil vor Moders Navn."

Der blev — ledsaget af en Sang af "Høstgildet" — drukket en Skaal for Enighed, og Ven og fordums Fiende tog hinanden i Haanden. Nu var der ikke mere Tale om Partitvist eller om Meningsforskjel. Alle og enhver vidste, at han efter Evne havde virket for Fædrelandets Ære og Selvstændighed, og var nu villig til ogsaa at tro det samme om sine Medrepræsentanter. Derfor kunde ogsaa et eneste Ord være nok til at bringe fuld Udsoning tilveie. Da den største Del af Forsamlingen over Middag igjen var inde paa Rigssalen, oplæste Kommandør Fabricius til Slutning en vakker Opfordring til Enighed, og paa hans Forslag dannede Forsamlingen en Broderkjæde med sammenslyngede Arme, og idet de saaledes var som forenede i en Person, lovede de ogsaa som med en Mund, at de vilde være "enige og tro, indtil Dovre falder."

Efter denne gribende Afskedsscene, ved hvilken hverken Wedel-Jarlsberg eller Løvenskjold var tilstede, begav hver af Repræsentanterne sig hjem til sit.

Kristian Fredriks Kongedømme. Indtog i Kristiania og Hyldingshøitideligheder. Diplomatiske Forhandlinger. Karl Johans Hjemkomst. De allierede Magters Gesandter i Norge. "Kattekrigen". Konventionen paa Moss. Interregnet.*)

„Opstanden er Du, Norge, af Din Grav,
Almagten vælted Stenen fra Dit Hjerte,
Og Aand og Kraft Dit døde Legem gav,
Og underfuldt sit Visdoms-Raad Dig lærte.
Forgjæves List og Vold sig om Dig leired',
Du Lænken brød og reiste Dig og seired'.

Den lumske Vogter flygted for det Lyn,
Der sprængte Graven, hvori man Dig lagde;
Men Dine Venner saa et himmelsk Syn,
Og Glædens Budskab til hinanden bragte:
„Vor Elskede var død, men se, han lever!
Og salig Fryd hvert ængstet Hjerte hæver."

I syrgetyve Dage grunded Du,
Paa Visdoms Vei, som fører til Guds Rige,
Og vendte Dig til ham med freidig Hu,
Som vil, at alle vorde lykkelige,
Naar Sandhed de med ærligt Sind betjende,
Og i hans Tro og Frygt sit Løb fuldende.

Da sank en Purpursky fra Himlen ned,
Klart straalende i Haabets Morgenrøde,
Og Himmelens Hærskarer jubled: „Fred,
Fred med det Land, som opstaar fra de Døde!
Forklaret skal dets Held og Hæder stige,
Og Gud skal signe gamle Norges Rige!"

---

*) Kilder: Dr. Yngvar Nielsens Skrifter: Bidrag til Norges Historie i 1814, I—II; Fra Kiel til Moss; Hvor ligger Tyngdepunktet for Begivenhederne i 1814; Kristian Fredrik og Konventionen i Moss (i Festskrifter tilegnede A. F. Krieger); Wergeland, Norges Konstitutions Historie. Sørensen, Kampen om Norge. Götlin, Anteckningar. Mankell, Fälttåget i Norge 1814. Björlin, Kriget i Norge. Meydell, Krigen i 1814, Norsk Maanedsskrift, udg. af P. A. Munch, Bd. VI o. fl. Aalls Erindringer. Pavels's Dagbøger. Blom, Statsforandringen i 1814. Faye, Norge i 1814. Flood, For otti Aar siden. Bergman-Schinkels Minnen. Alin, Den norsk-svenske Unionen. "Tiden" f. 1814. Samtidige Brochurer af J. N. Brun, P. O. Bugge Falsen, Hersleb, Strøm og N. Wergeland m. fl.

Nu Faderens og Sønnens Helligaand
Med Visdom, Kjærlighed og Kraft nedsvæve,
Og løse mægtig alle Tungebaand,
Og alles Hjerter op til Himlen hæve! —
At alle maa i Ord og Gjerning prise
Gud Herren, Ham, den Mægtige, den Vise."

Med disse Vers indviede Rigsforsamlingens Skald Provst Fredr. Schmidt den Tidsalder, som nu skulde være oprunden for vort Fædreland. „Det gjenopstandne Norge" var Navnet paa hans Digt, og dette blev nu ogsaa i de nærmeste Uger det Thema, hvorover der varieredes i det uendelige saavel ved de Kirkefester, som holdtes fra Fjeld til Fjære, som i de Fødselsdagshøitideligheder, hvormed „Gjenopstandelsen" hyldedes. Fra mangfoldige af Landets Prædikestole lød der fra neologiserende Presters Mund mere eller mindre fri Evangeliefortolkninger, hvori Kirkens Paaskehøitid, de firti Dage og Himmelfartsfesten udlagdes som Symbol paa de sidste Dages Begivenheder i Norge. I Borgerkredsene udtømtes der under Hurraraab og Sang saa mangen Glædskabs Pokal, og i Jubelen og Sviren søgte og fandt man en Kraftmaaler for den Begeistring, som herskede i alle Samfundets Lag.

Tidens Nationalfester var som oftest et Slags Plebisciter, der havde til Formaal at fastnagle fuldbragte Kjendsgjerninger i Historien eller at samle Folket om en politisk Opinion, som ikke skulde lade sig trodse eller kue. For vor Opfatning kan der synes at have været en hel Del uhyggeligt, exalteret, hysterisk ved de Tilstelninger, som i disse Dage fandt Sted hertillands. Men de havde sin Hensigt. For Kristian Fredriks Politik udadtil skulde de tjene som en kraftig Løftestang, idet Skildringerne af Nationens Begeistring og Enthusiasme skulde overtyde Udenverdenen om, hvor villigt Folket var til at ofre Liv og Blod for den Frihed, det havde erhvervet, den Statsform, det havde givet sig, og den Konge, det havde valgt sig. Det kom da an paa, om de Magter, der holdt Europas Skjæbne i sin Haand, ogsaa var tilgjængelige for den Overbevisning, som Kristian Fredrik vilde indgyde dem.

Aarsdagen efter, at Kristian Fredrik som Statholder var kommen til Kristiania, skulde han som Landets udvalgte Konge holde sit Indtog i sin Hovedstad. Af denne festlige Begivenhed, som skulde gjøre et dybt Indtryk paa Befolkningen, indeholder det officielle Blad "Tiden" følgende Skildring:

"Den 22de Mai 1814 — efterat de vigtige Ting vare foregangne, som allerede ere lagte for alle Nordmænds Oine, efterat Norges Krone af Norges Mænd var tilbuden denne Sjeldne iblandt Fyrsterne og af Ham modtagen, — da holdt Kong Kristian Fredrik sit høitidelige Indtog i Kristiania. Ikke snarere havde Ilbud bragt den glædelige Kundskab om, hvad der var skeet, og om Kongens forventede Ankomst til Hovedstaden, forinden dennes Indvaanere enedes og kappedes om at udføre, hvad der kunde være hæderligt og værdigt for en elsket Fyrstes Modtagelse; hvad der kunde — omendskjønt kun svagt — udtrykke den Fryd, med hvilken han modtoges.

Stadens Magistrat og Repræsentanter, assisterede af flere Mænd af Smag og Driftighed, paatoge sig Høitidelighedernes Iverksættelse, og man skylder det offentlige en kort Beretning om, hvad og hvorledes det er udført.

Allerede forinden Hans Kongelige Majestæt nærmede sig til Staden, drog flere af Stadens Embedsmænd Allerhøistsamme imøde, og forenede sig med en stor Del af Gaardeierne i Nabosognet Aker, saavel af Bondestanden som udenfor samme, hvilke under Anførsel af den konstituerede Amtmand, Slotsfoged Holst, mødte Hs. Majestæt ved Skillebæk, Grændsen imellem Skedsmo og Akers Sogne, og modtoge med et 3 Gange gjentaget Frydеraab. De ledsagede Allerhøistsamme til Skiftestedet Grorud, hvor Hs. Majestæt modtoges af *Odelskorpset* fra Akers Sogn og ledsagedes af samtlige til Gaarden Sindsen. Her mødte Kommandanten over Akershuus Fæstning tilligemed de i Kristiania værende Regimenters og Korpsers Kommandører, samt en stor Del af sammes Officerer og adskillige høie Standspersoner fra Kristiania saavelsom den Kongelige *Borger-Garde* og en Afdeling af det Akerhusiske ridende *Jæger-Korps*, der indfandt sig for at eskortere Allerhøistsamme. En Frokost var paa Sindsen foranstaltet for Hs. Majestæt, der om Morgenen var reist fra Eidsvold.

Fra Gaarden Sindsen gik Toget i følgende Orden til Kristiania: Den kongelige Borger-Garde aabnede Toget; derpaa fulgte Fæstningens Kommandant og øvrige Honoratiores næst foran Hs. Majestæts høie Person: Hs. Majestæt var til Hest og blev ledsaget af Staben; Detaschementet af det ridende Jæger-Korps sluttede Toget. Hs. Majestæt ankom til Staden Klokken to Slæt Eftermiddag.

Ved Indgangen til Forstæderne eller Grændsen af Stadens Politi-Jurisdiktion mødte Stadens *Politi-Mester*; og idet Hs. Majestæt nærmede sig til Vaterlands Bro (hvor Byens egentlige Territorium begynder), gaves fra Akershuus Fæstning den Kongelige Salut med 3 Gange 27 Kanonskud. Indenfor Broen var opreist en national Æreport, beklædt med Barlind og Granbar og prydet med passende Udsiringer. Ved Indgangen til samme modtoges Hs. Majestæt af Byens Magistrat og Repræsentanter.

24 unge Piger, Døtre af Stadens Embedsmænd og Borgere, mødte Allerhøistsamme, og bestrøede hans Vei med Blomster. En af disse overrakte Hs. Majestæt en Borgerkrans af Egeløv med de Ord: *Fortjent Hæder!* og en Anden en skriftlig Tilegnelse af et frivilligt Sammenskud*) fra

*) Dette Dokument, der overraktes af Jomfru Winge, var af følgende Indhold: „Ukrømtet Hengivenhed og Tillid til Deres Majestæt har hos Kristiania Indbyggere fremkaldt det Ønske at bringe Dem sin oprigtige Hylding. Værdiges, naadigste Konge, at modtage en ringe Gave som et Bevis paa vort Sindelag og især paa vor Glæde over Deres Thronbestigelse. — Naar Fædrelandets Vel fordrer Offere, vil hver ægte Nordmand glædes ved at opofre alt for at befæste Deres Majestæts Throne, det sikreste Værn om vor Frihed og Lyksalighed. Gud velsigne Kongen og Fædrelandet". Gaven bestod af 52 Lod Guld, 12550 Lod Sølv, 8200 Rigsbankdaler, 372 £strl, $7^{1}/_{3}$ Sk℔ Kobber, nogle Levnetsmidler og andre Artikler. Herfor aflagde Kongen den 25de Mai følgende Taksigelse: "Med allerhøieste Tilfredshed og Velbehag have Vi modtaget den betydelige Gave, som Kristiania Bys Indvaanere have sammenskudt i Anledning af Vor Thronbestigelse. Vi gjenkjende heri det Sindelag, som egner denne Vor Stads gode Borgere og Indvaanere, og som gjør det dobbelt kjært for os at leve imellem dem og at nytte hver Anledning til at afgive dem Prøver paa vor Kongelige Hyldest og

Kristiania Borgere til Hs. Majestæts Disposition med de Ord: Fra taknemmelige Borgere! Hs. Majestæt behagede allernaadigst at besvare disse Ytringer i følgende Udtryk: "Det hulde Kjøn forskjønner enhver Fest, forskjønner Livet; taknemmeligen skal Jeg erkjende enhver Blomst, som det vil strø paa Min Vei."

Stadens Magistrats Hilsen besvarede Hs. Majestæt allernaadigst saaledes: "Den gode Modtagelse, Jeg nyder, og Mit Folks Jubel vækker de blideste Følelser i Min Sjel; men ingen Følelse er i denne Stund mit Hjerte nærmere, end Ønsket at bidrage til Kristiania Bys og dens Indvaaneres Vel."

Indeni Æreporten stode en Række af hvidklædte Damer paa begge Sider. Fra Æreporten var Borgervæbningen, Søfolket, Land-Kadetterne og de forskjellige militære Korps opstillede en haie igjennem Gaderne lige til Vor Frelsers Kirke. Hs. Majestæt tiltalede Borgerskabet i følgende allernaadigste Udtryk: "Kristiania gode Borgere vil mindes med Mig, at det er Aarsdagen, da Jeg første Gang saa Mig omringet af Dem; det henrundne Aar har været Mig dyrebart; thi Jeg har lært Nordmænd at kjende. I Fremtiden skal det glæde Mig, hvergang Jeg kan bidrage til Eders Held."

Til de Militære behagede det Allerhøistsamme allernaadigst at ytre Sig saaledes: "Norges Krigere! Kongen og Folket stoler paa Eder. Værer forvissede om Min faderlige Omsorg, og at intet skal glæde Mig mere end at se Eder lykkelige."

Et uafbrudt og enthusiastisk Fryderaab mødte og fulgte Hs. Majestæt paa hans Tog ind i Staden, hvorigjennem Allerhøistsamme ledsagedes af Magistraten og Repræsentanterne.

Da denne elskede Monark i Ord og Gjerning har vist, "at den bedste Begyndelse til Alting er at begynde med Gud", saa havde han besluttet, ikke at aftræde i Menneskets Boliger, men først at indfinde sig i den Eviges Tempel, for at bevidne sin Ærefrygt for det høieste Væsen og sin Tillid til Ham, fra hvilken alle gode og fuldkomne Gaver kommer. Han ønskede at bivaane den festlige Bededag, som var anordnet, og denne Dag blev afholdt i Stadens Kirker. Ved Hoved-Indgangen til Vor Frelsers Kirke modtoges Hs. Majestæt af Stats-Raadet og Geistligheden, og ledsagedes til den kongelige Stol, hvortil var anbragt en ny Opgang, beklædt med rødt Klæde. Kongestolen var ziret med Rigets Vaaben og de kongelige Chifre paa tvende Skjolde i rødt Felt med den kongelige Krone ovenover.

Af det musikalske Lyceum og det musikalske Samfund i Kristiania opførtes i Forening "Skabningens Halleluja" af Baggesen med Musik af Kunzen, hvorefter Hs. H. H. Biskop Dr. Bech betraadte Prædikestolen, og holdt en til Festligheden værdig Tale over Dagens anordnede Text: Davids 125 Psalme, 1ste Vers. Taleren oplæste derpaa Rigsforsamlingens Adresse af 17de Mai d. A., angaaende Norges Krones Overdragelse til Hs. Majestæt Kong Kristian Fredrik, samt det kongelige aabne Brev og Kundgjørelse af 19de samme Maaned, og sluttede med en hjertelig Bøn, i hvilken han nedbad Velsignelse over det norske Folk, over Norges Konge og Hans kongelige Slægt.

Naade. Vi forbeholde Os at bestemme Anvendelsen af det frivillige Sammenskud paa en Maade, som kan gavne Staten og saaledes bedst svare til fædrelandssindede Medborgeres Ønske og Hensigt".

Da Talen var endt, blev den kristelige Kirkes Lovsang: O store Gud, vi love Dig! afsungen under Akkompagnement af Orkesteret. Messen forrettedes af Menighedens Sognepræst, Oldingen Biskop og Stiftsprovst Lumholtz. Derefter udførtes af Orkesteret nogle Strofer til Hs. Majestæt Kongen, hvorunder løsnedes fra Fæstningens Volde trende Salver af 27 Kanonskud. Hans H. H. Biskop Dr. Bech fremtraadte atter, og fra den i Kirken anbragte Forhøining fremsagde en passende Deklamation, som han endte med det Ønske: Held for Kongen! hvilket tusinde og atter tusinde Munde gjentog af Hjertens Fylde. Hs. Maj. Kongen tiltalede derpaa fra Kongestolen den forsamlede Menighed med faa, men hjertelige Ord og Udtryk af den inderligste Følelse, og endte med Ønsket: Held for Norge! hvilket Menigheden ligeledes jublende gjentog.

Hs. Majestæt ledsagedes, ligesom ved Ankomsten, af Statsraadet og Geistligheden til Udgangen af Kirken, og red under Folkets uafladelige Frydersaab igjennem det en haie opstillede Borgerskab og Militær til Kongeboligen, ledsaget didhen af Stadens Magistrat og Repræsentanterne, samt eskorteret af den kongelige Borger=Garde. Signende Hænder oploftedes til Himlen, og over al Beskrivelse var den Glæde, som hvert Ansigt udtrykte ved Synet af den elskede Fyrste, og Haabet om, at Forsynet vil med Velsignelse krone det fuldbragte Verk til Norges Selvstændighed.

Strax efter Hs. Majestæts Ankomst i Kongeboligen behagede det Allerhøistsamme at modtage Lykønsknings=Cour af samtlige Stadens Embedsmænd, Standspersoner og Borgere, saavelsom de tilstedeværende Fremmede, hvilke klassevis bleve indførte ved Overhof=Marskallen.

Hs. Majestæt behagede derpaa at begive sig til Taffels. Det kongelige Taffel bestod af 32 Converts og Marskalks=Taffelet af 16. Over Taffelet bleve under Kanonernes Torden udbragte følgende høitidelige Skaaler: Hs. Majestæt Kongen! Hs. Kongelige Høihed Kronprinsen! og gamle Norge! hvortil blev afsjungne trende dertil af Slotspræst Pavels forfattede Sange*).

*) Sangen for Kongen var saalydende:

"For Norges Drot skal Sangen lyde
I fjerde Kristians gamle Stad;
Et varmt Velkommen vi Ham byde
Med høit og festligt Glædeskvad:
Velkommen, Nordens første Mand!
Vor Ven, vor Konge, Kristian!

Du ei med Blod og ei med Rænker
Til Kongestolen trængte frem:
Dit Hjertes Fryd er knuste Lænker
Din Attraa selv at knuse dem.
Med Dig, ved Dig høit juble vi:
Vi ere Nordmænd, fro og fri!

Til sølvgraa Alder bær den Krone,
Et frigjort Folk antvorder Dig.
Pryd Norges gjenopreiste Throne!
Den stande fast urokkelig!
Hil Dig, o Nordens første Mand!
Hil Dig, vor Ven, Kong Kristian!"

Til Fuldstændiggjørelsen af Dagens Høitideligheder hørte endnu følgende Dekorationer og Folke-Fester. Udenfor det kongelige Palads og Haugen vare placerede trende Skibe, hvoraf det midterste var fra Solens Opgang dekoreret med flere Nationers Flag, men de to andre med deres National-Flag, ligesom alle paa Havnen liggende inden- og udenlandske Skibe flagede.

Om Aftenen vare de to yderste eller Sideskibene illuminerede med Lanterner, men det midterste uoplyst, for at det kongelige Navnetræk og Krone, som i Transparent og oplyst med Lamper var anbragt under Skibets Formers, desto bedre kunde tage sig ud. Den hele smagfulde Illumination paa Skibene forbandtes saaledes, at det hele forestillede Spantet af et Skib. Ved Hs. Majestæts Ankomst i sit Palads saluteredes fra disse Skibe med 27 Kanonskud, ligeledes da den elskede Konges Skaal blev drukket ved Taffelet, og 3die Gang ved Hs. Majestæts høie Nærværelse i Haugen om Aftenen. Ved Hs. Kongelige Høihed Kronprinsens og Norges Skaaler under Taffelet blev hvergang 9 Skud givne fra Skibene.

For at skabe Armodens Børn, hvis Ven og kjærlige Fader vor elskede Fyrste saa tit har vist sig at være, en glad Dag paa denne Folkefest, var der om Middagen paa den omhyggeligste Maade sørget for deres Beværtning.

Digtet til Kronprinsen lød:

"Du, som engang skal Kronen bære
Blandt Folket i det frie Nord,
Dig, hulde Frederik! til Ære
Istemmer freidigt Jubel-Kor:
Som Nordmand hilset, hyldet vær!
Bliv Norge, hvad Din Fader er!"

Til Melodien "For Norge, Kjæmpers Fødeland" sang man følgende Sang til "Gamle Norges Ære":

"Det er fuldbragt! — Med Haab og Mod
Vi fremad ser og smiler;
Thi brudte ligger for vor Fod
Den lumske Avinds Pile.
Nu trues Nordmænd kun med Vold;
Men ei vi savne Sværd og Skjold,
Og kraftesløst som Ondskabs Svig
Skal Magtens Vaaben segne.

En Borg saa fast og stor og skjøn
Paa Klippegrund vi bygge;
Den skal hver Norges ægte Søn
Omværne og betrygge.
Ved Mod og Kraft og Enighed
Den skal bestaa i Kamp og Fred;
Og Sekler komme — Sekler gaa:
Urokket Borgen stander.

Held Norge! — Kjæmpers Fødeland
Det var, det evig være!
Og Held hver kjæk og trofast Mand,
Hvis Maal er Norges Ære!
Ved Borgeraand og Borger-Id
Fremvirkes blidt dets gyldne Tid!
I Arv dets Værd, dets Hæder gaa
Til Norges sidste Sønner!"

I Stadens 7 Arbeidshuse og paa Fattigvæsenets Arbeidsanstalt blev 512 Personer, under Opsyn af Fattigvæsenets Inspektør og Rodemesterne, bespiste med et godt og tilstrækkeligt Maaltid af Suppe, Kjød, Potatos, Brød og Øl. Hvad de ei paa Stedet kunde fortære, blev dem medgivet til deres Hjem tilligemed en vis Kvantitet Kaffe, en liden Sum Penge m. m. Ved Maaltidet blev i Repræsentanternes Nærværelse en dertil bestemt Sang afsjungen, hvorpaa fulgte et 3 Gange gjentaget Fryderaab, og det Ønske istemmedes:

Gud signe Dig, Kong Kristian,
Vort Riges hulde Fader!

Alle de Bespiste erklærede sig glade, tilfredsstillede og taknemmelighedsfulde. Men ikke blot for den nødlidende Del af Folket var der sørget. En almindelig Folkefest var foranstaltet af Byens Indvaanere i Haugen ved det kongl. Palads, og denne Høitidelighed gik for sig om Aftenen. Udenfor Haugen brændte Begkrandse, og Porten tilligemed hele Haugen var oplyst med Lamper. For Enden af den midterste Gang saas en Transparent, som forestillede en Støtte, med Troskabs, Standhaftigheds og Enigheds Attributer. Paa Støtten var anbragt følgende Inskription:

I Demantspil ei glimrer Norges Krone,
Ei stolt og pragtfuld hæver sig den Throne,
Hvortil Du kaldtes, Kristian, Norges Ven!
Men Kraft og Enighed skal trygt befæste den.

Over Støtten viste Horizonten mørke Skyer, som blev adspredte ved den opstigende Sol. Udenfor Haugen laa de førommeldte Skibe, som derfra kunde ses og forhøiede det høitidelige Skuespil. Omkring Skibene seilede Baade, fra hvilke hørtes Janitschar-Musik. Imellem Kl. 9 og 10 om Aftenen aabnedes Haugen, hvor enhver havde Adgang hele Natten, og blev der beværtet med Punsch, godt Øl og Brød til alle, som ønskede det. Henved Kl. 11 behagede det Hans Majestæt Kongen allernaadigst at glæde Folkeforsamlingen med Sin høie Nærværelse. Han blev modtagen med det mest udmerkede Fryderaab af den hele Forsamling.

En Folkesang*) blev afsungen under Akkompagnement af Janitschar-Musik, hvorefter Hs. Majestæts Skaal blev frembragt, og fra Skibene, som

*) **Nordmands-Sang**

ved

Folkets Fest i Kristiania

22de Mai 1814.

Mel.: For Norge, Kjæmpers Fødeland.

I Vaarens lyse Ungdoms Glans
Igjenfødt Nora smiler;
Som kjærlig Brud i festlig Dans
Du til Din Elsker iler:
Hil Nora, Kristians Fæstemø!
For Dig, for Ham vi Blomster strø
Og i den fagre Brudekrans
Vi flette bly Kjærminder.

før er meldt, saluteret. Hs. Majestæt Kongen var saa naadig at tage et lidet Refraichissement i en Pavillon, og udbragte til Folkeforsamlingen "Norges Skaal", ligeledes under Kanonernes Løsning. — Efter at have promeneret nogle Gange gjennem Haugen under Folkets vedvarende Glædesytringer og Hurra-Raab, som gjenlød fra Fjeldene, begav Hs. Majestæt Sig tilbage til Paladset.

Endnu bør anmerkes, at et af Embedsmænd og Borgere bestaaende Klubselskab, som nævner sig "Norske Brødre", havde forenet sig om at høitideligholde den Glædes-Fest ved et Aftensmaaltid, hvortil ei alene Selskabets Medlemmer havde samlet sig, men ogsaa en Mængde Fremmede var indbudne.

Ved Bordet, som bestod af 150 Couverts, bleve Hs. Maj. Kongens, Hs. Kgl. Høiheds Kronprindsens og Norges Skaaler udbragte, under dertil forfattede passende Sange.*)

Saaledes tilbragtes denne Norske National-Fest.

De udvortes Omstændigheder er her beskrevne; men hvad der ikke lader sig beskrive, hvad Øievidner kunde læse i det glade Aasyn, hvad Enhver følte i sit Hjertes Inderste, var Folkets almindelige Fryd, dets Kjærlighed

---

*) Disse "Sange i Norske Brødres Klub" er muligens det mest karakteristiske Udtryk for den i Øieblikket herskende Stemning hertillands.

I.

Mel.: For Norge, Kjæmpers Fødeland.

Hvor var Du, gamle Norges Folk!
Mens fire Sekler svunde?
Hvad var Din Gjerning — hvo dens Tolk,
Da Aarene henrunde?
Forglemt paa Jorden var Dit Navn,
Begrædt Din fjerne Hæders Savn:
Du var engang et kraftfuldt Folk;
Det Søndens Slægter funde.

Din Dag oprandt, Din Sol frembrød,
Du lever, Norske Løve!
Se Frihedś Flamme blusser rød,
Nu ingen Nordmand tøve!
Modtag Dit Held med freidigt Bryst,
Gaa for Dit Land i Kamp med Lyst!
Dit Mod skal ende al Din Nød:
Staa fast, Du Norske Løve!

Modtag Kong Kristian! den Krans,
Som Nora huldt Dig byder!
Vor Troskab i snehvide Glans
Hin Uskylds-Lillie tyder;
Som Nordmænds Mod i Liv og Død
Stolt Rosen luer purpurrød;
Kjærmindens høie Himmelglans
Med saligt Haab os fryder.

I intet Land rundt paa vor Jord
Saa skjønne Blomster trives;
Men og kuns yderst her i Nord
En Kristian der gives!
Held Kristian, vor Konning god,
For Dig vi ofre Liv og Blod!
Held Kristian Fredrik i Nord
Vort Norges Drot og Konge!

til den ædle og ophøiede Fyrste og det store Haab til Gud: at han vil lade det Altsammen vel lykkes!"

At dømme efter Referaterne i Bergens og Throndhjems Blade stod den patriotiske Enthusiasme, som ytrede sig i disse Stiftstæder, i Intensitet ikke tilbage for den Hyldest, som blev den nyvalgte Konge tildel i hans Hovedstad. Saaledes indeholdt Bergens Aviser følgende gjennem to Nummere gaaende Festberetning:

„Sent om Aftenen den 26de Mai bragte en Estafette det for enhver Fædrenelandsven høist behagelige Budskab, at vort kjære Norges sande Ven

---

I Norges kjække aabne Favn
En ædel Fyrste iler,
Hans vise Idræt er dets Gavn,
Mod Faren trygt han smiler;
Thi midt i Nordmænds Favnetag
Han trodser Krigens Vaabenbrag,
Og ind i Fredens sikre Havn
Fra Feidens Storm han iler.

Kom, elskte Fyrste, hør vor Stab
Velkommen Dig at byde!
Hver Borger møder Dig saa glad
Dit Aasyn hver vil nyde:
Med Kongenavn vi hilse Dig,
Bliv stor i Fred, paa Seier rig,
Din Stemme udi Seklers Rad
Gid frie Nordmænd lyde!

Her Norske Brødre leire sig,
Og Harpens Strenge bæve;
Af Hjertens Grund de fryde sig
Og Held af Himlen kræve
For Konning Kristian Frederik! —
Styrt Hornet fuldt af liflig Drik —
Vort Samfund sjunger frydelig:
Normanna-Konning leve!

II.

Mel. Kong Kristian stod ved høien Mast.

Nys vildsomt Irrlys monne gry
I bælmørk Nat,
Mens lynildsvangre Tordensky
Tilsløred Norske Frihedds Ly!
Hvi monne dog det Irrlys gry
I bælmørk Nat?
Ak, Meened var dets frække Navn,
Løgn var dets Glans og Svig dets Gavn
Hver Nat!

Flux Østerlides Sol opranbt
Saa purpurrød,
For Sandheds Straaler Mørket svandt,
Og Retfærds Glavind slog og vandt; —
Til Nattens Mulm hint Irrlys svandt,
Til Grav og Død!
Kuns ligblaa Luer varsled grant:
Uhyret her med Rædsel fandt
Sin Død!

og Beskytter, Kristian Fredrik, efter Valg allernaaadigst havde modtaget Norges Krone, hvilket Formiddagen derpaa ved en Herold, eskorteret af 6 Borger-Officerer, under Trompeters Lyd, paa alle Byens offentlige Pladse blev kundgjort Byens Indvaanere, som ved gjentagne Hurraraab tydelig tilkjendegav deres glade Følelser.

Første Pintsedag holdt Høiærværdige Hr. Biskop Brun den ypperligste Tale i Domkirken, i Anledning vor elskede Kristian Fredriks Thronbestigelse, og ved det varme Udtryk af vor Konges Navn gjenlød Kirkens Mure af det høitideligste Fryderaab: Leve Kong Kristian Fredrik!

Man bestemte Gaarsdagen den 3die Juni til en Glædesfest i denne Anledning. Dagens Høitid blev aabnet med 9 Kanonskud; Byens Øvrighed, Embedsmænd og Borgere, 230 i Tallet, indfandt sig til et i Skuespilhuset foranstaltet Middagsmaaltid, hvor man paa den høitideligste og hjerteligste Maade lagde sin uskrømtede Glæde for Dagen over, at vor, med saa fuldkommen Ret, høitelskede Konge havde antaget sig vort saa inderlig kjære Norge.

Hans Majestæt Kongens, gamle Norges og Hans Kongelige Høihed Kronprins Fredrik Karl Kristians Skaal blev under 3 Gange 27 Skud, Trompeters Lyd og alle Tilstedeværendes Hurraraab med Enthusiasme anbragte. Den Sang, som ved Bordet blev afsungen ved Hans Majestæt Kongens Skaal, var forfattet af vor yndede Digter Sagen.*)

Ak! herlig kneiser Norges Land
Med Frihedens Krans;
Og Fjeld og Dal og Skov og Strand
Heit jubler: Frelst er Norges Land!
Klart straaler Du, Kong Kristian,
I Solens Glans!
Vort Held i Kristian vi fandt,
Af Eviggrønt for Ham vi bandt
En Krans!

*) Den lød saaledes:

"O Fødeland! som vore Fædre
Gav Bugge, Arnested og Grav,
Hvo kan dig nok, o Moder! hædre?
Hvo har, som du, paa Hjertet Krav?
Vor Flid, vor Daad, og, om det gjaldt,
Vi ofre dig vort Blod, vort alt.

Og Landets Fader, som i Nøden
Holdt trofast, hvad sit Folk han svor,
For ham gik Fædrene i Døden,
Hvo følger ei de Ædles Spor?
Besskygges skal og vores Støv
Af Ærens mørke Egeløv.

Fryd Dig, o Kristian! Dig adlyder
Et Folk, hvis Hjerter kaared Dig!
Den Krone, gamle Norge byder,
Ei af erobret Guld er rig;
Men prøv't i Hjerters Lue ren
Blev Trofasthed dens Ædelsten.

Som Nordmænd vi ved Bægret sværge,
Alt efter Oldefædres Sæd,
Vor Drot at vie Plog og Værge,
I Feide trofast, som i Fred;
Han Hjerters Kongedømme fik —
Held Konning Kristian Frederik!"

Direktionen for det Dramatiske Selskab havde, for at ophøie Festen og forøge Glæden med sin sædvanlige Varme for alt, hvad der er skjønt og godt, foranstaltet opført Anna Colbjørnsen, en dramatisk Situation i to Akter, af Professor Rahbek, som, da Middagsmaaltidet var tilende, Kl. 7 tog sin Begyndelse, og af mere end 800 Tilskuere, saameget mere for Stykkets Indholds Skyld, modtoges med største Bifald. En af vor Sagen forfattet Epilog blev af Stads-Kaptein Meyer til Slutning fremsagt. Medens Epilogen blev fremsagt, saas i Baggrunden et Transparent, forestillende en Triumf-Bue i en af Graner bevoxet Fjeldegn. I Hovedportalen var anbragt Hans Majestæt Kongens Navnetræk med Krone i Brillant-Ild med Underskrift:

Snart Hellebarden Du hensætte,
Omsnoet af Fredens Oljegren;
Men sildig Norges Sangmø flette
Cypressen om din Bautasten!

Paa begge Sider, indsluttede af Søiler, var Nischer, hvori stode emblematiske Figurer af Enighed og Troskab med passende Indskrifter. I Attiken læstes: den 17de Mai 1814, den mærkværdige Dag, da Rigets Repræsentanter valgte vor elskede Kristian Fredrik til Norges Konge.

To Obelisker ved hver af Siderne var smagfuldt dekorerede med Norges og Bergens Vaaben, og over det hele nedstraalede igjennem en brudt Sky Forsynsøiet.

Da Epilogen var endt, gjenlød Skuespilhuset af hjertelige Hurraraab. Fra Kl. 9, da Stykket var tilende, indtil Kl. 12 om Natten var Transparent-Maleriet tilskue for Publikum. Kl. 9 forføiede Selskabet sig til Balsalen, og dansede man til den anden Dags Morgen, da Selskabet omsider med hjertelig Tilfredshed forlod Skuespilhuset. Den ringere Klasse af Indvaanerne ytrede ogsaa glad Stemning paa denne høitidelige Dag ved paa flere Steder næromkring Byen at antænde Lystild, som vedvarede den hele Nat. Man vilde, at ethvert Individ saavidt gjørligt, skulde være glad ved denne Fest; derfor blev en Sum af 18 000 Rdlr. D. K. uddelt til Brand- og Vægter-Korpset, Manufaktur-, Hospital- og Sygehus-Lemmerne, Byens Almisse-Lemmer og Husarme, samt alle Lemmer i enhver offentlig Stiftelse; kort — for alle Stænder, alle Klasser var denne en sand Festdag, og alle Hjerter samstemmede i det fælles Ønske: Gud velsigne Kongen og Fædrelandet!

— Naar vor Glæde skal være fuldkommen, da udfordres Bevidsthed, at vi have lettet Medmenneskers Lidelser og Sorg, saameget vi kunde.

Saaledes tænkte og handlede det Dramatiske Selskab og en ubekjendt Velynder, da der paa vor Glædefest den 3die dennes blev tilsendt Sygehus-Stiftelsens Lemmer, fra de første 420 Rdlr., og fra den Sidste 1000 Rdlr. D. K., hvoraf Forstanderen Hr. Bredahl til 70 Sygelemmer lod anrette Middags- og Aften-Spise, til Middag en kraftig Kjødsuppe, 1 Pd. Kjød og 1 Rdlrs. Surbrød pr. Person; om Eftermiddag Kaffe og til Aftens Vinsuppe med dertilhørende Ingredienser, frisk Fisk og et 1 Rdlrs. Surbrød. Inspektøren Hr. Belling havde sørget for Lemmernes Pleie i Henseende Renlighed, for ogsaa derved at gjøre dem Dagen behagelig. Endelig tilkjendegav Lemmerne deres Taknemmelighed derved, at Forstanderen Hr. Bredahl (paa hans Bekostning) om Aftenen lod fremstille paa Stiftelsen et Transparent, forestillende Gud-

inden Hygæa, som med sin høire Haand satte en Krands paa det dyrebare Kongelige Navn, der havde givet Anledning til Dagens Glæder; ved venstre Side var anbragt Æsculaps Attributer; ved Foden læstes:

Velgjørenhed, tit skjult, Hygæa Offer yder*)."

Om de Festligheder, som fandt Sted i Throndhjem, indeholdt Byens Avis følgende Beretning, der fandt Optagelse i Landets officielle Avis "Tiden":

"Onsdagen den 8de Juni høitideligholdtes Hans Majestæt vor elskede Konges Kristian Frederiks Thronbestigelse ved et Middagsmaaltid i Selskabet Harmonien, ved hvilket de fleste af Selskabets Medlemmer var nærværende.

Følgende Sang, som Pastor Schultz i denne Anledning havde havt den Godhed at forfatte, blev afsjungen:

Mel: Ung Adelsten paa Thinge stod.

Dig hilser Norge, Kristian!
Paa Fædre-Vis med mandig Tale,
Som Konge, som sin første Mand. —
Det runger over Fjeld og Dale:
Du kaaret blev ved Thingebord
Til Konge for det frie Nord.

Omspændt af vilde Rædslers Hær,
Som Krigens Dæmon grum udbredeb',
Stod Norge alt sin Afgrund nær;
Et Baand var løst — en Lænke smedet.
Da stod de gamle Minder frem
Om Hagens, Haralds stolte Hjem.

---

*) Ogsaa ved det Festmaaltid, som gaves for de spedalske i Bergen blev der sunget Sange til den nyvalgte Konges Pris. Blandt disse var følgende digtet for den specielle Anledning:

"Velgjørenhed idag indbyder
Til dækket Bord nødtørftig Gjæst,
Sit Maaltid dobbelt fro han nyder
Paa Fødelandets Mindefest;
Selv Smertens Søn sin Nød har glemt,
Til Glæde kun hans Aand er stemt.

En elsket Prins Gud Norge skjænkte,
Ved Nordmænds Valg han Konge blev,
Vis over Landets Sag han tænkte,
Kjækt Falskheds Garn han sønderrev.
Med ædelt Hjerte, lys Forstand,
Regjerer Norges Kristian.

Fra Himlen vi ham Kraft nedbede,
Udrust ham, Gud! med Visdoms Raad,
Trindt om hans Vei din Almagt frede
Lyksaliggjør hans ædle Daad!
Modtag vor Tak! opfyld vor Bøn:
Velsign vor Konge og hans Søn!

Op reiste sig da Norges Mænd, —
Dem Frihebs Aand til Thinge stevned';
Paa fjerne Seklers Vis igjen
Det frie Folk sin Drott udnævned'.
Ved sjunkne Høie Saga stod,
Og vakte fordums Aand og Mod.

Og Kristian Fredrik! Du er den,
Hvem Norge selv sin Krone byder;
Du føre skal hver Frihedsven
Til Hæders Kamp, naar Hornet lyder;
Du skal, naar Fredens Palmer gro,
Beskytte Nordmænds Held og Ro.

Mer end Juvelers Straaleglans
Paa arvet, bunden Kongekrone
Er Friheds friske Egekrans
Om Kjærligheds selvskjænkte Throne.
Din er den Throne, Kristian!
Held Dig! Held gamle Norges Land!

Langt fra den være Smigers Røst
og Falskhed, Vellyst, Slavesæder!
Den være Uskylds sikre Trøst,
Og Voldsmænds Skræk, og Sandheds Hæder'
Da skal den staa som Klippen fast,
Om alle Jordens Throner brast!!!"

Hvorpaa Hs. Kongelige Majestæts Skaal blev udbragt under Musik af blæsende Instrumenter og Pauker, med et 3 Gange 3 gjentaget Hurra, og med en Enthusiasme, som tilkjendegav de glade Følelser, hvoraf alle var besjælede. Hvorpaa blev afsjunget nedenstaaende Vers af samme Forfatter:

"Du Thronens Arving! Kristians Søn!
Dig gamle Nor sin Velkomst byder.
Hans Fjeld gjentager denne Bøn:
Bliv Arving til din Faders Dyder!
Og engang Arving til den Fred,
For hvilken kjæk din Fader stred!"

Og Hans Kangelige Høihed Kronprindsens Skaal paa samme Maade drukket. — Gamle Norges Skaal frembragtes derpaa, efterat følgende Sang, ligeledes forfattet ved denne Leilighed af ovennævnte heldige Digter, var bleven afsjungen:

Mel: For Norge, Kjæmpers Fødeland.

"O Norge! end dit gamle Hjem
Ei kjendte Trældoms Sæder;
Og nu, forynget, atter frem
I Friheds Kamp du træder
Du tro'des slov, som Tidens Aand —
O grib dit Sværd med kraftfuld Haand!
Gjenvind dit Navn, som Friheds Hjem
Og Kraftens Herresæde! —

Den Lænke, som beredtes dig,
Du for dit Held skal agte;
Dens fæle Raslen pludselig
Dig af din Ro opvakte.
Opvaagnet er hver Frihedsven,
Hver Helt og hver Colbjørnsen! —
Til Held den Trældomslænke Dig
Af Seklers Ro opvakte.

Europas Øine nu paa Dig
Med høi Beundring hvile;
Mens dine Sønner ruste sig
Mod Volds og Falskheds Pile,
Og staa med Mod paa Fædre-Fjeld
At stride for dit Navn, dit Held.
O Norge! Alles Blik paa Dig
Med høi Forventning hvile.

Saa sving dit Glavind stoltelig,
Som i din Kraftes Alder!
Lad Jordens Folk gjenkjende Dig
I Kamp, hvor Æren kalder!
En Konge fik du vis og god,
Du Sønner har med arvet Mod. —
O, sving dit Glavind stoltelig,
Som i din Kraftes Alder.

Din Frihedsmorgenrøde skjøn
Af Tidens Hav oprinder;
Saa herligt vinker Kampens Løn,
Høit tale Fædres Minder:
Europas Folk skal se dit Mod,
Og elske Dig, fordi Du stod, —
Og aldrig skal din Kamp saa skjøn
Gaa dine Børn af Minde.

Du seet har igjen den Dag,
Da Dine Mænd, de gjæve,
Paa Thinge, for Din Frihedssag
Kan mandig Stemme hæve.
Afryst din Slummer, — Seklers Nat
For Haabets Morgen svinde brat!
Staa herlig paa din Kampes Dag!
Dit Navn, Din Frihed leve!"

Og blev denne, ligesom de foregaaende Skaaler, besvaret med et 3 Gange 3 gjentaget Hurra. Derefter udbragtes adskillige andre til denne Leilighed passende Skaaler, og der herskede en almindelig Glæde og Munterhed. — Throndhjems Deputerede ved Rigsforsamlingen paa Eidsvold bivaanede efter Indbydelse denne Fest.

Paa denne Glædesdag blev af de Tilstedeværende i Selskabet velvilligen sammenskudt 3,300 Rd. D. K., hvilke blev bestemte til at uddeles til værdige Husarme af Middelstanden, da de øvrige Fattige i og udenfor de offentlige Forsørgelses-Anstalter, ved Provideringskommissionens Om-

sorg, sidste Søndag den 5te Juni var blevne bespiste. Selskabet forblev samlet, indtil Kl. 12 om Aftenen, og adskiltes med de varmeste Ønsker om Held og Lykke for vor ophøiede Konge og vort kjære Fædreneland."

Ogsaa i forskjellige andre Byer blev lignende Festligheder afholdte. Fra Tønsberg, hvor Thronbestigelsen allerede feiredes første Pinsedag (29de Mai), indløb der til Bladet "Tiden" en Beretning saa lydende:

"Første Pintsedag blev Festen i Anledning vor allernaadigste Konges Thronbestigelse høitideligholdt i Tønsberg.

Ved Solens Opgang blev fra den Høi, hvor Harald Haarfagers tvende Sønner ligger begravne, og hvor, saavelsom paa Slots-Bjerget og Havnens Skibe, det Norske Flag var anbragt, Dagens Høitid bebudet med 27 Kanonskud.

Den festlige Bededag blev afholdt i Stadens Kirke, hvor Sognepresten Provst Münster fra Prædikestolen holdt en til Anledningen værdig Tale.

Han oplæste derefter Rigsforsamlingens Adresse af 17de Mai d. A. til Hans Majestæt Kong Kristian Fredrik, angaaende hans Valg som Norges Konge, samt de kongelige aabne Brev og Kundgjørelse af 19de samme Maaned og sluttede med den inderligste Bøn om Himlens Velsignelse over Fædrenelandet, dets Konge og det kongelige Hus.

Under Tjenesten blev Salmerne No. 18, 21, 436 og 437 af den evangelisk-kristelige Salme-Bog akkompagnerede af et Orkester af Vokal- og Instrumental-Musik.

Til Middag blev 204 Personer af Byens Fattige beværtede med varm Mad, Øl og Brød, og efter Maaltidet med Kaffe.

Om Eftermiddagen Kl. 6 begav Byens Indvaanere sig til den udenfor Byen beliggende Gaard Teie, hvis Eier, Repræsentanten Hr. Mathias Foyn, havde overladt den smukke og rummelige Bygning og Haugen til Brug for det bestemte Bal og de øvrige høitidelige Forlystelser.

I Døren til Altanen, som befindes paa Bygningens Hovedfacade, var anbragt et Transparent-Maleri, som forestillede en kongelig Krone, hvilende paa et Alter, der var siret med det Norske Vaaben og med Underskrift:

For Kristian Fredrik, Norges Konge.

Bygningens samtlige Vinduer var illuminerede med Pyramider, og i de ved Siden af Altanen og Maleriet var ligeledes i Transparent anbragte følgende Inskriptioner, nemlig paa høire Side:

Dig Norges Folk en Krone byder,
Giv du den Glands ved Kongedyder;

og paa den anden Side:

Kun Kongens Dyd gjør Kronen skjøn,
Kun Folkets Tak er Kongens Løn.

I Haugen, som var illumineret, var det kongelige Navnetræk og vidtløftige Guirlander paa Siderne anbragte ved Lamper. Hr. Kaptein Thorsens Ostindie-Farer, som kunde ses fra Byen og Teie Gaard, var ligeledes meget smagfuldt illumineret med utallige Lamper.

Ved Bordet blev under Kanonernes Torden anbragt Skaaler for Hans Majestæt Kongen, Hans kongelige Høihed Kronprinsen, og gamle Norge,

og derved afsunget passelige Sange.*) Hvorefter Selskabet fornøiede sig med Dans til Kl. 5 om Morgenen. — Næste Dag blev Tjenestefolkene i Byen beværtede med Bal og Aftensmad paa Raadstuesalen.

Den almindelige og inderlige Glæde, som under denne Fest sporedes i alles Ansigter, tolkede den fuldkomneste Deltagelse og Fryd i og over dens merkværdige Anledning, og det visse og glade Haab om Fremtids Held under en vis Konges Bestyrelse."

I Kristianssand lader det derimod til, at Begivenheden gik forholdsvis upaaagtet hen. Ialfald indeholdt Stedets Avis, i hvis Redaktion Presten Wergeland havde Del, blot følgende kortfattede og meget nøgterne Referat af de Festligheder, som blev istandbragte paa offentlig Bekostning:

"I den glædelige Anledning af Hs. Kongelige Majestæts, Kong Kristian Fredriks Modtagelse af den Norske Krone, har samtlige til Garnisonerne i Kristianssand hørende Officerer ved et betydeligt Sammenskud afvigte 29de Mai beværtet alle i Garnisonen værende Underofficerer, Spillemænd og Soldater med deres Koner og Børn udi herværende Exercer-Hus, hvor de fik Øl, Brændevin, og Fruentimmerne til et Par Hundrede i Tallet Kaffe, samt skaarne Smørebrød til Aftenen. Hans Majestæts Skaal, med gjentaget Hurra-Raab, blev drukken og til langt ud paa Natten danset under Opsigt af Officererne."

Throndhjems Borgere og Haandverkere — som Kristian Fredrik tidligere paa Aaret havde fundet hverken varme eller kolde — lod det imidlertid ikke bero med at feire Kristian Fredrik med Sang og Klang alene.

---

*) Saaledes blev der til Kongens Skaal afsunget følgende af Professor Hans Iver Horn forfattede Sang:

"For dig vi Bægeret vil fylde
Du Norges Konge! Norges Ven!
Ei blotte Ord, men Hjerter hylde
Dig Norges Konge, Norges Ven!
Din Krone sendtes fra det Høie:
Ei er den tung af Guldets Vægt,
Men altfor tung maaske af Møie,
Af Omsorg for en Fremtids-Slægt.

Og naar Dig Kronens Vægt vil bøie,
Naar Sceptret trykker tungt din Arm,
Da sku i hver en Nordmands Øie
Et Glimt af Ilden i hans Barm!
Da søg dit Folk — ty til dets Sønner —
Begjær dets Raad — og prøv dets Mod! —
Stol paa et Folk, som ærlig lønner
Sin Konges Iver med sit Blod.

Dit Folkes Tillid er din Krone,
Din Trofasthed er Folkets Trøst;
I Nordmænds Hjerter staar din Throne,
Dit Kongesæde i vort Bryst.
De glade Hjerters Fryd udstrømme
I ærligt Ønske for dit Vel,
O Kristian! — og nu vi tømme
Det fyldte Bæger for dit Held!"

De sendte i Midten af Juni Maaned en Deputation nedover til Kongen med Adresser; i den ene af dem udtales det af Byens Oldermænd:

"Vi nærer det glade Haab og er forvissede paa, at Deres Majestæt med den urokkeligste Iver vil søge at hævde Norges Frihed og Selvstændighed — dets lykkelige Konstitution og varige Grundlov, som evig og uforanderlig maatte vedblive til værende og kommende Slægters Gavn. Og ligesom Opfyldelsen heraf vil være Deres Majestæts ivrige Bestræbelse, saa vil og heller intet nyttigt og gavnligt for Statens Vel og Flor forbigaa Deres Majestæts ædle Opmerksomhed for enhver Stand i Almindelighed og Borger- samt Haandverksstandens i Særdeleshed, deres Tarv og Fremhjælp, Oplysning og Dannelse til gode, ædle og duelige Borgere i Staten. — Ja, gode Konge! da vil ogsaa vi med den urokkeligste Troskab, med den inderligste Tilfredshed, efter muligste Evne, Enhver for sig bidrage sin Skjærv til Vedligeholdelse af denne Stat, og dens Regent, der saa omhyggeligen søger at befordre sine troe Undersaatters Tryghed, Frihed, Flor og Velstand.

Og — skulde det endnu engang blive vor traurige Lod at søge vor Mættelse af Fjeldets Mos og Træernes Bark, — o, saa vil vi dog som prøvede Nordmænd med endrægtig Standhaftighed taalmodigen bære Kummerens tunge Byrder; thi vi nærer det glade Haab, at alt, hvad saa villigen ydes, saa vel bliver anvendt; og vor elskede Konge vil med sit bekjendte skarpseende Øie vide at vælge Sig saadanne retskafne Mænd og Raadgivere, der alene stræber at fremme Landets Held og Lyksalighed."

I Nordland og Finmarken, hvor Bededag og Valg tildels først var foregaaet, efterat Rigsforsamlingen var traadt sammen, fandt der ingen Festligheder af denne Art Sted. Derimod giver en Adresse, som under 22de Mai blev affærdiget af Egnens øverste Embedsmænd, Biskop M. B. Krogh og Amtmand Elster, et malende Udtryk for Stemningen og tør derfor vel finde Plads blandt Beretningerne om de Festligheder, som paa andre Steder gaves til Ære for den nyvalgte Konge.

"Omstændigheder, — heder det i denne Adresse, — grundende sig i disse Egnes Lokalitet og Indvaanernes Næringsdrift, maatte i Nordlandene, og end mere i Finmarkens Amt, hindre, at den befalede almindelige Bededag saa betimelig som andensteds i Norge kunde helligholdes. Ei heller kunde derfra til bestemt Tid sendes Deputerede til Rigsforsamlingen. Men desuagtet tør Undertegnede dog, hvad Nordlands Amt angaar — og vi tvivler ei om, det forholder sig ligeledes i Finmarkens — forsikre, at den samme Aand besjæler Folket her, som i de sydligere Rigets Egne. Vi er bestemte til at vove alt, taale alt, og opofre alt for at hævde Norges Selvstændighed. Vi afskyr ethvert Herredømme, man vil paatvinge os, og hylder kun det, vi med egen fri Villie vælger. Vi vil hverken lade os lokke af blændende Løfter eller skrække ved tordnende Trudsler. Vi samtykker i alt, hvad der i Rigsforsamlingen bliver dekreteret og antaget som Rigets Konstitution og Grundlove, overbeviste om, at samme bliver for enhver Norges retskaffen Borger tilfredsstillende. Vi sværger Land og Regent vor ubrødelige Troskab. Og uagtet disse Egne er mest værgeløse, og uden egentligt militær Forsvar udsatte for fiendtlige Streifpartiers Anfald, vil vi dog med forenet Hu og Kraft modsætte os de Forsøg, som maatte voves til vor Undertvingelse. Vor Formue er, desto værre! hensmeltet ved det Tidernes Tryk, der faldt dobbelt tungt ned

over denne Provinds, fordi Misvært, Kornmangel, Savn af Redskaber til at fortsætte dens Hovednæringsdrift, Fiskeriet, forenede sig med flere længere hen i Tiden existerende Aarsager til Almuens Forarmelse. Men vi vil dog redeligen yde, hvad vor Formue tilsteder, for at vedligeholde vor Frihed, vore Rettigheder, vor Nationalære. Ingen Lidelse af dem, som maatte forestaa os, kan afskrække os fra at kjæmpe som ærlige Borgere, for vort Fædrelands, vor egen, vor Affoms Frelse, Lykke og Hæder. Til dette Maal forener sig alle vore Ønsker. Enhver, som maatte tænke anderledes, anser vi uværdig til at leve i vort Borgersamfund, og vor Foragt vil overalt følge ham."

Om muligt endnu mere talende end Festlighederne, Sangene og Adresserne var de Indsamlinger, som foretoges rundt om i Landet, til, hvad man kaldte, frivillige Ofre paa Fædrelandets Alter. Disse Gaver vedblev at strømme ind den hele Sommer igjennem; de ledsagedes af Adresser og overraktes ved Deputationer. Saadanne Gaver eller Tilbud om Gaver indkom fra Drammens By, Akers Sogn, Nordenfjeldske Regiment, Tønsbergs By, Fredrikshalds By, Kragerø, Moss, Øster-Risør, Skien, Porsgrund, Arendal o. fl. St. Throndhjems Damer subskriberede en Gave, bestaaende af Smykker, tildels besatte med Edelstene og Perler og tilsammen udgjørende 87½ Lod Guld, der skulde anvendes til en Krone for Kongen. I sin Takkeskrivelse, dateret 29. Juni, udtalte Kongen: „Denne Krone skal ikke inden Throndhjems gamle Mure bæres af Os og Vore Efterfølgere paa Norges Throne, uden at man tillige skal mindes, at Thrøndelagens Damer ofrede af deres Smykker og Guldstykker for at forhøie dens Glans, og at Kongen og Folket glædedes ved denne Prøve paa den Aand, der besjælede disse Noras værdige Døtre".

Der er ikke — eller synes ikke at kunne være — nogen Tvivl om, at al denne Hyldest, alle disse Udtalelser af Hengivenhed for Konge og Konstitution virkelig kom af en grundfæstet Tro paa Norges Evne til at bestaa som selvstændig Stat. Men nu, da det norske Folk selv havde givet sig en Konstitution og valgt sig en Konge, var det heller ikke — som allerede Udtalelser, der faldt under Rigsforsamlingen paa Eidsvold, tyder hen paa — uvilligt til at forhandle med Sverige om en Forening. En Talsmand for denne Sag var selve Høvdingen for Selvstændighedspartiet paa Eidsvold, Kr. Magnus Falsen, som nu optog de Ideer og Planer, som tidligere paa Aaret ialfald ikke havde været fremmede for Kristian Fredrik selv og Mænd af hans nærmeste Kreds. Under sin Konference med Grev Essen i Strømstad den 5te Februar havde Grev Schmettow ytret: „Sveriges Hensigt er at opnaa en Forening med Norge. Nu vel, dette Maal kan naaes uden Sværd, og Midlet er let! I Stedet for en mordisk og usikker Kampagne, som skal koste Blod og Millioner, skal I forene med Eders Land ikke blot Norge, men ogsaa den danske Krone. Det urgamle skandinaviske Monarki skal da igjen opstaa i sin tidligere Glans. I skal forlige alle Partier; thi saadanne findes lige saa vel i Sverige som i Norge. Der findes til og med en temmelig

betydelig Fraktion hos os, som foretrækker Foreningen med Sverige, og Grev Wedel-Jarlsberg staar i Spidsen for dette Parti; men han gaar ikke den samme Vei som Prins Kristian. Denne Prins forener med skjønne Egenskaber og en ophøiet Karakter de største Sympathier for Sverige og en dyb Agtelse for Eders Suveræns Person. Hans Majt. skulde hos ham finde en oprigtig Hengivenhed og en Støtte under sin Regjering. Eders Kronprins er uden Tvivl en Kriger af første Rang; men han er ikke legitim Fyrste. Vælg Prins Kristian til svensk Thronfølger, og de to Kroner skal blive forenede." Det var disse Planer og Forslag, som Kristian Magnus Falsen nu gjenoptog.

Den 4de Juni udsendte han fra sin Gaard Vollebæk i Aas en Brochure, hvori han opkastede og drøftede Spørgsmaalet: "Hvad har Norge at haabe, hvad har det at frygte af en Forbindelse med Sverige, og under hvilken Betingelse kan denne Forening ene være ønskelig?" I dette lille Skrift, der er adresseret til hans Landsmænd, udtaler han:

"At Fredstraktaten til Kiel . . . . altid maa blive at betragte som en af de vigtigste Tildragelser i Norges Historie, derom kan vel neppe være to Meninger. Ved denne uforudsete, aldeles uventede Begivenhed erholdt Norge, hvad dets urokkelige Troskab mod deres engang hyldede Konge maaske ellers vilde have hindret det fra nogensinde at erholde: det erholdt sin politiske Frihed tilbage; Norges Mænd samledes i Herrens Templer, og svor at hævde dette kostbare Klenodie, og med dem svor Regenten, Prins Kristian Fredrik, som med kraftig Haand greb Roret, ikke mistvivlende om gamle Norges Redning!

Brudte var nu Enevældens Støtter, Suverænetets-Akten af 1661 og Kongeloven af 1665. Frihedens hellige Ild blussede høit i hver Nordmands Bryst. Sløret faldt, Taagen svandt, Folket følte, at Suveræneteten ene tilhørte det. Almenstemmen hørtes, den ytrede sig lydeligen, kraftigen. Norges frie Mænd samledes siden 277 Aar for første Gang, for at bestemme Rigets tilkommende Regjeringsform; endrægtigen reiste de igjen Haralds 925-aarige Throne; enstemmigen valgte de en Drot, som de gav Magt til at føre Statens Ror med Kraft, men som Rigets Grundlov stedse maa erindre om, at han kun er Nationens første Embedsmand.

Saaledes blev Norges Konstitution; ved den er hver Statsborgers Frihed hævdet, ingens Rettigheder krænkede; og maa hver retskaffen Nordmand i dette Øieblik dobbelt føle sig, da han er bleven, hvad han altid burde have været, Borger i det frie Nord, saa vil han og vide at paaskjønne sin Lykke; han vil ikke anse nogen Anstrengelse for svær, ikke nogen Opofrelse for stor, naar det gjælder om, at forsvare det engang begyndte Verk: Norges Selvstændighed.

Det kunde altsaa synes overflødigt, at undersøge Fordelen eller Faren af en Forbindelse med Sverige; men da ikke destomindre den ovennævnte Fredstraktat har givet Anledning til mangehaande Fortolkninger; da der vel endnu kunde gives dem, som ikke alene i Hjertet og af private Hensigter ønsker en, hvilkensomhelst, Forening med Sverige, men endog søger at afmale Fordelene, som derved vilde tilflyde os, med de mest glimrende Farver, og fremstille den som Enden paa al vor Trang, al vor Nød: saa kunde det maaske ikke synes

saa aldeles upassende, korteligen at betragte Materiet fra begge Sider, og derefter lade enhver ikke forud indtagen uddrage det Resultat, han finder rigtigst. En kort Fremstilling af de rimelige Følger af en Forening med Sverige kunde synes saameget mere nødvendig, som det let kunde hænde, at de Mænd, der ene lader den se fra dens behagelige Side, kan, ved deres tilsyneladende Grunde, blænde den mindre oplyste, der blot betragter, hvad der ligger ham nærmest for Øinene, og som tilsidst ikke ved, hvad han skal tro, da han stedse hører enhver, der ikke ønsker denne Forening, udraabe enten for en Sværmer, eller for et Redskab i Regjeringens Haand.

At den oftmeldte Fredstraktat ikke kan hjemle Sverige nogen Ret til, at forlange sig Norge overleveret, er vel en Sandhed, som maa antages at være ophøiet over alt Bevis; thi havde vor forrige Konge ingen Ret til at afstaa os til Sverige, — og hvorfra skulde denne skrive sig? — saa kan Sverige heller ikke have nogen Ret til, paa denne Grund, at kalde os Undersaatter; og er vi ikke Sveriges Undersaatter, men frie Nordmænd, saa kan vi vel endnu mindre betragtes som Rebellere, fordi vi, løsgivne fra vor Ed, sætter os i Besiddelse af de Rettigheder, som ethvert Menneske, enhver Nation har af Naturen, og hvis Udøvelse kun Vold kan forhindre. Hvad anden Ret havde Napoleon til Spanien, end den samme, som Sveriges Konge har til os? og har vi ikke hørt Verdens enstemmige Dom over hans Adfærd imod dette Land? har ikke baade vi og vore Naboer de Svenske selv deltaget i den hele Verdens Beundring over den Tapperhed, den utrolige Standhaftighed, hvormed Spanierne i en Række af Aar har kjæmpet mod Undertrykkelse?

Om det, som den svenske Regjering behager at kalde: dens Rettigheder, kan her altsaa intet Spørgsmaal blive. Enhver Ret maa forudsætte en Forpligtelse hos den, Retten haves imod, og da nu denne Forpligtelse, i Følge hvilken den norske Nation skulde være forbunden til at bøie sin Nakke under svensk Aag, ikke existerer, saa kan der heller ingen anden Ret existere end den Stærkeres, og den maa Riflepiberne decidere.

Spørgsmaalet er altsaa blot: om en frivillig Forbindelse imellem Norge og Sverige kunde være ønskelig; hvad Norge af en saadan Forening havde at haabe eller frygte; — og dette Spørgsmaal er det, jeg her korteligen har foresat mig at besvare.

Betragter man da den Vending, de politiske Tildragelser i de sidste Tider har taget, ser man hen til, hvilke uhyre Stridsmasser der er blevne satte i Bevægelse, for at udvide enkelte Stater paa alle de øvriges Bekostning, — og lære de Tildragelser, der nærmest ligger for vore Øine, os, at dettte Udvidelses-System endnu ikke er opgivet, saa kunde det synes, som om Tiden var forbi, da smaa Stater kan bestaa ved egen Kraft; det kunde synes, som om tvende Stater, som Norge og Sverige, der begge, hver for sig, er smaa, maatte kunne forudse, at de i Tidens Længde vil blive et Rov for en mægtigere Fiende, der ikke vil undlade at udstrø og vedligeholde Uenigheds Sæd iblandt dem, og derved ødelægge den ene ved den anden; det kunde endelig, siger jeg, synes, som om den eneste Maade, det eneste Middel, disse Stater havde til at sikre sig mod Undergang, var en paa fælles Fordel og Sikkerhed grundet Forening, der vilde sætte dem i Stand til, kraftigen at værne om deres Frihed, og modstaa ethvert fiendtligt Angreb.

Hvad her er sagt, gjælder baade om Norge og Sverige; det gjælder i langt større Grad om det sidste Land, fordi det ligger den befrygtende Fare saa meget nærmere; for Norge vilde Foreningen have den umiskjendelige Forde',

at det erholdt den længe savnede Fred tilbage; dets Sønner behøvede ikke længere at ligge borte fra Hus og Hjem for at dække vore Grænser; vore Skibe vilde maaske igjen kunne beseile Havet, og Landets Produkter vilde da ei længere ligge unyttede.

Men, i hvor tillokkende, i hvor glimrende end dette Maleri er, saa er jeg dog overbevist om, at ingen retskaffen Nordmand nærer endog kun det fjerneste Ønske om Fred, naar denne skulde kjøbes ved Opofrelse af hans National-Karakter og Selvstændighed. Var ikke hine politiske Forhold, saa vilde jeg tro, at en Forening imellem Norge og Sverige aldrig burde finde Sted, men at Norge stedse maatte blive lykkeligst, naar det bestod for sig selv.

At Norge skulde overgive sig til Sverige, for at se sin Kornmangel afhjulpen, er en Tanke, hvis Ugrund let lader sig bevise. Dersom Sverige var det Land, der kunde forsyne os med alt det Korn, vi behøvede, saa var der imod det logiske i Slutningen intet at erindre; men da enhver ved, at Sverige selv trænger til Korn, især efterat det har mistet Finland, fra hvilket Land det derfor og, i den sidste Fred med Rusland, har maattet betinge sig en aarlig Udførsel af en betydelig Mængde, saa falder det let enhver upartisk Jagttager i Øinene, at Foreningen ikke direkte vilde skaffe os Korn, men kun indirekte, forsaavidt nemlig Søen derved blev aaben. Forandrede nu England, som i den senere Tid har fundet det overensstemmende med sin Fordel at love Sverige Norge, for at drage det ind i sin Interesse, pludselig sin Politik — man har kun altfor ofte før set Exempler paa slige Forandringer — og forlangte, at vi skulde forene os med Rusland, med det selv, eller hvilketsomhelst andet Land, saa maatte jo denne Underkastelse ske netop paa samme Grund, eller og var vi øieblikkelig udsatte for en lignende Mangel.

Det kan saaledes ikke være en blind Higen efter Fred, paa hvilkesomhelst Vilkaar, der kunde bringe os til at forene os med Sverige. Thi saa vanslægtede er ei Norges Sønner blevne, saa aldeles uddød er ei Forfædres Minde i deres Hjerter, at de, for at slippe at bære de tunge Vaaben, skulde ville lade sig udslette af Nationernes Tal. De seneste Tildragelser bevidner tydeligen nok det modsatte.

Det kan ligesaalidt være Nøden i Landet; thi dels er denne ei saa stor, som den afmales, dels staar det ei i Sveriges Magt at afhjælpe den, med mindre det tillige kan forsikre os om, at Danmark altid vil sælge os det Korn, vi behøver, og England altid tillader os at hente det.

Skulde altsaa en Forening imellem Sverige og Norge nogensinde kunne tænkes, saa maatte det være, for at disse Lande i politisk Henseende kunde erholde den fornødne Kraft, til i Tiden at modstaa ethvert udvortes Angreb. Men at denne Hensigt ikke opnaaedes ved en blodig Krig, hvori, — om ogsaa Sverige tilsidst skulde seire, — dette Land dog vilde yderst svækkes, og Norge rimeligvis ødelægges, dette er, saa forekommer det idetmindste mig, i og for sig selv indlysende nok. Skulde Hensigten opnaaes, saa maatte Foreningen foregaa paa en Maade, som i lige Grad betryggede begge Nationer Nydelsen af alle deres borgerlige og politiske Rettigheder; den maatte være et Forbund imod fremmed Angreb, et Venskabs-Forhold, som, sikrende begge Nationer imod hinanden, tillige sikrede imod alle andre.

"Men" — raaber nu alle den svenske Regjerings Tilhængere — "antager man dette, hvorfor da ikke opfylde Fredstraktaten, hvorved Kongen af Danmark afstod os til Sverige, siden denne netop gaar ud paa en saadan Forening?" Hertil behøver man vel ikke at svare andet, end at der er en

himmelhøi Forskjel paa en frivillig Forening, grundet paa gjensidig Fordel, og en ubetinget Underkastelse, i Følge hvilken vor første Pligt skulde være at overlevere vore Fæstninger, og berøve os selv alle Midler til Selvforsvar.

Om endog Kongen af Sverige fortæller os, at vi skal erholde Ret til at beskatte os selv, og at vi skal udøve den lovgivende Magt igjennem Repræsentanter, saa er dette kun tomme Ord, som det staar til ham at bryde, saasnart vi først har underkastet os. Vi kan saa meget mindre stole paa slige gyldne Løfter, naar vi i samme Øieblik ser, at man vil sende svenske Tropper ind i vort Land, som vi formanes til at modtage som Brødre; og havde vi endnu nogen Tvivl tilbage, saa maatte den vel svinde, naar vi ser den svenske Kronprins i sit onde Lune strax true os med Død og Ødelæggelse; naar man ser ham ret for Alvor at ville sætte os, en hel Nation, under Justitiens Tiltale, fordi vi understaar os at gaa med Banko-Sedler i Lommen! Mig forekommer dette Bevis paa ægte fransk Militær-Despoti tilstrækkeligt, for at overtyde os om, hvad Lykke vi under en saa liberal Regjering havde at vente.

Byder man os sligt nu, da vi dog endnu er fri og uovervundne, saa turde man vel, naar vi først havde ladet os vore Forsvarsmidler berøve, gaa nogle Skridt videre, og vi vilde da, paa den simpleste Maade af Verden, uden selv engang at vide hvorledes, blive saa gode Slaver, som man nogensinde kunde ønske det. — "Men" — indvender man igjen — "der er ingen, som forlanger, at vi ubetinget skal overgive os til Sverige; vi kan jo forelægge det vore Vilkaar, og vi skal ikke nedlægge Vaabnene, førend disse er bevilgede." Altsammen ret skjønt, men jeg maatte dog spørge: har vi til denne Dag set Sverige forelægge os andre Vilkaar, end ubetinget Underkastelse? Handler ikke Kongen af Sverige paa en Maade, der tydeligen viser, at han anser Norge som et ham tilhørende Land? Forlanger han ikke vore Fæstninger, vore offentlige Kasser overleverede? Har han ikke udnævnt en General-Guvernør i Norge? — Skulde Tilbud ske fra den ene frie Nation til den anden, saa maatte de vel komme fra Sverige, thi dette Land er det jo, som især ønsker Foreningen, og som især maa ønske den, fordi det, som sagt, ligger den befrygtende Fare saa meget nærmere.

Man har endelig, i den nu for Norge udarbeidede Konstitution, villet finde en sikker Betryggelse imod ethvert ulovligt Indgreb i den norske Nations Rettigheder, om den endog var forenet med Sverige; men for at vise det urigtige i denne Sætning, saa lader os blot for et Øieblik antage, at Kongen af Sverige, efter denne Konstitution, var bleven valgt til Norges Konge. Lader os antage, at han havde besvoret Konstitutionen, og at altsaa Regjeringen var bleven ham overdragen. Hvad vilde Følgen deraf vel blevet? Det første, Hs. svenske Majestæt vilde foretage, var naturligvis at sige til vore brave Krigere: "Feidens Tid er nu tilende; I skal ikke mere, brave Nordmænd! behøve at ligge ude fra Eders Arnesteder, for at dække en Grænse, som ikke mere existerer; drager hjem og røgter Eders fredelige Sysler!" Kongen af Sverige vilde, for at skaffe sig et Parti i Landet, overøse enkelte med Naadesbevisninger; Nationen vilde han paa alle mulige Maader smigre, og love den Guld og grønne Skove, ja maaske ved nogle Aars Skattefrihed sætte den i Stand til, i Tiden at kunne udrede desto mere; Embederne vilde han naturligvis besætte, efter Konstitutionen, med norske Mænd, men om han iblandt disse valgte dem, som han bedst troede at kunne bruge til sin Planers Udførelse, hvo kunde vel deri fortænke ham? Fæstningerne vild

han vel og, om de ikke skulde demoleres, vide at besætte med Mænd, som paa Opfordring ikke lod det komme til Blodsudgydelse. Havde nu dette Mildheds-System varet nogle Aar, og Nationen imidlertid var dysset i en sød Søvn, saa vilde man vel ikke forsømme at skride nærmere til Maalet. Den svenske Grænse kunde pludseligen blive truet; nu maatte altsaa Norges Sønner forlade Hjemmet, og ile de truede Punkter til Undsætning; det gjaldt jo den fælles Existence. Hvilken herlig Anledning til at stille sig ved de Militære, som man ikke troede at være tjent med i Norge! Det vilde nu ikke vare længe, saa fik man maaske at høre, at en svensk Hær sammendroges paa vore Grænser; om den var bestemt imod os eller andre, hvo vidste det? Hvo skulde her staa op og gjøre opmerksom paa en Fare, som muligens ikke existerede? Hvo vilde, rimeligvis uden Nytte, udsætte sig for at blive anset for og behandlet som en Landsforræder? Mistro, Mistillid, og deraf fremavlet Uvillie og Had vilde endnu mere adskille begge Nationer, og Gjæringen vilde neppe lade de svenske mangle den forønskede Anledning til, at udføre deres Underkuelses-System. Naar da den svenske Hær virkelig rykkede ind i vort Land, da vilde vore Øine for sent aabnes; naar de af den svenske Konge besoldede Kommandanter overleverede ham vore Fæstninger, naar de til ham solgte Embedsmænd, som han selv havde udnævnt, forraadede Folket, da vilde dette, berøvet sine Forsvarsmidler, først lære at indse, hvad det havde tabt. Nu vilde svenske Tropper, svenske Embedsmænd i Hobetal afløse Landets Børn, og fritage dem fra det besværlige Ombud, at forsvare, at bestyre det. Svensk Adel vilde strømme herind; Bønderne vilde undertrykkes, udsuges, og deres forladte Gaarde vilde blive svenske Herresæder. Al Handels-Fordel vilde blive Sveriges Kjøbmænd til Del; en mistænkelig, misundelig Politik vilde spærre vore Havne, eller gjøre vore Kjøbmænd til Faktorer for de Svenske. Norge, vort herlige Fædreneland, Kjæmpers Vugge, Frihedens gamle Hjem, vilde blive Slavers Bolig. Norske Sæder, norsk Sprog vilde uddø, og kun findes i Krønikerne; vore Børn og Børnebørn vilde, mørke og tause, naar de for svenske Herrer maatte dyrke den Jord, som endnu er vor Eiendom, hvergang de af deres Haand modtog de Naadesmuler, hvormed de maatte opholde deres elendige Liv, skjære Tænder, ryste deres Lænker og forbande vort Minde! Oprør, indbyrdes blodig Krig vilde blive den visse Følge, og Enden vilde blive enten almindelig Ødelæggelse eller endnu haardere Slaveri!

Forgjæves vil man indvende mig, at det her udkastede Maleri er overdrevet; det bestyrkes kun altfor meget ved den hele Verdens Historie. Hvordan var Irlands Skjæbne, efterat det var bleven forenet med England? Hvordan var Portugals, medens det beherskedes af Spanien? Har vel, lige indtil de senere Tider, andet end idelige, uafbrudte Oprør, Uroligheder og borgerlige Krige udmerket Ungarns Forening med Østerrige? Hvad Skjæbne havde Polens Provinser, da dette Land oversvømmedes og deltes? Hvad Skjæbne har vel alle de Lande havt, som i vore Dage indlemmedes i det franske Rige? — Ikke maa man tro, at jeg antager det for nogen absolut Selvfølge, at vor Forening med Sverige skulde have netop de samme sørgelige Følger, som disse og flere Lande afgiver saa mange Exempler paa; men at det dog er muligt, ja at det endog er rimeligt, at Udfaldet vilde blive saaledes, som jeg har malet det, det vil ingen upartisk kunne negte. Har man ikke set, hvorledes Sveriges egen Konstitution af 1809, inden den endnu havde staaet et Aar, i flere Punkter er bleven overtraadt af Regjeringen, idet Konskription

er indført, dets Tropper trukne ud af Landet for en fremmed Interesse, Trykkefriheden rokket og indskrænket? Og kan vi vente en bedre Skjæbne end den, det selv har maattet underkaste sig? Forskjellen imellem norske og svenske er for stor, for kjendelig, til at den kan modsiges; Nationalhadet, det være nu oprundet af hvilkensomhelst Kilde, er for heftigt, til at det hastigen kan ventes udslukket. Sveriges forskjellige Regjeringsform, og især Sveriges talrige Adel, vilde være en evig Anstødssten imod en oprigtig Forening, især naar en svensk Konge skulde regjere i Norge. En evig Mistro vilde herske imellem begge Nationer, og hindre alt godt fra at trives. Denne Mistro vilde, som før bemerket, saa meget snarere give de svenske Anledning til at bruge Magten, og hvad havde vi da for, at vi havde bundet vore egne Hænder?

Nei, Nordmænd! Landsmænd! Brødre! til en saadan Forening, var den end ledsaget med nok saa glimrende Løfter og Tilbud, raader ingen Ven Eder! "Før falde i ærlig Kamp, med Vaaben i Hænderne, end underkaste os det skjændigste Aag; før opofre alt, end vor Frihed, den vi, naar den engang er tabt, aldrig mere erholder tilbage!" Dette være hver ægte Nordmands faste Bestemmelse. Hvad et Folk med Mod og Guds Bistand formaar, det begriber ikke de Uslinger, som kan raade os til, at paatage os saa vanærende Lænker.

Og hvorfor skulde Norge, mindre end Schweiz, end Holland, end Amerika, end Spanien kunne hævde sin Frihed? Ikke større Hjælpekilder havde noget af disse Lande, da de begyndte Kampen for Frihed, men vel mindre, og dog tilkjæmpede de sig Uafhængighed! Ikke spurgte de først ængsteligen deres Naboer, som man vil have os til at gjøre, om det var dem tilladt at gribe til Vaaben for deres Frihed — ret ligesom man ikke kunde vide, hvad Svaret herpaa vilde blive; — men som en Mand stod de, og vandt Samtids, Eftertids Beundring.

I Aarhundreder kjæmpede det lille Schweiz, der ikke havde saamange Indbyggere, som Norge nu har, med det mægtige østerrigske Hus! ikke talte deres tapre Mænd frygtagtigen Fiendernes Mængde, men de slog for Frihed, og Gud lagde Kraft i deres Sværd! I 80 Aar kjæmpede Holland med det spanske Monarki, som da foreskrev Europa Love! I 7 Aar fegtede Amerikanerne, i Begyndelsen uden andre Ressourcer, end den store Washingtons Geni og deres Begeistring for Friheden, med Britanniens frygtelige Overmagt. Spaniens Kamp paa Liv og Død har vi været Vidner til, og vil man end indvende, at det uden Englands Bistand længe havde været undertrykket, saa indrømmer man dog vel og, at det havde en anden Fiende at stride imod, end den vi trues af.

Ikke forgjæves, Brødre! skal disse lysende Exempler skinne for os. Lader os vandre den store Bane, de betegner os, og give Efterverdenen et nyt Bevis paa, hvad Mod, Kraft og Enighed kan udrette!

Altsaa gives der da ingen Maade, hvorpaa Norge og Sverige kunde blive forenede saaledes, at fælles Fordel og Sikkerhed derved kunde ansees betrygget?

Jo! end gives der maaske en, og ønsker Sverige oprigtigen Foreningen, ønsker det den, for at sikres imod fremmed Indflydelse, for, samlet med det frie Norge, at vinde i intensiv Kraft, og ikke for at berige sig paa Norges Bekostning, eller for at kunne tælle dette Land iblandt sine Provinsers Tal, hvi dvæler det da, hvi ser det ikke det Middel, der ene kan lede til Maalet?

Det frie norske Folk har valgt sin forrige Statholder og Regent, Prins Kristian Fredrik til Konge. Dets enstemmige Ønske kaldte ham paa Thronen, fordi det i ham saa en Descendent af sin gamle Kongestamme, hvis Egenskaber desuden fortrinligen udmerker ham fremfor Hoben af hans Ligemænd. Havde han end været udrustet med langt færre Egenskaber, man havde dog valgt ham, fordi han var den eneste, som kunde forene alle Partier, den eneste, som kunde forebygge Anarki, Borgerkrig og Landets Undergang. Det svenske Folk har nu kun at vælge ham til Thronfølger, og Foreningen er sandsynligvis opnaaet. Enhver Hindring er bortryddet; Norge beholder sine Rettigheder, det frygter intet Indgreb i samme, det ser da i den svenske Nation et ædelt, tappert Broderfolk, med hvilket det gjerne deler Skjæbne, naar det ser sin Frihed betrygget. Sverige kan endnu mindre frygte for en saadan Forening; derfor borger i lige Grad dets egen Magt, Norges Konstitution, og den norske Konges Karakter. Det maatte frygte mere, naar dets nuværende Kronprins levnedes Tid til at udføre sine ærgjerrige Planer. Var han, i Følge Fredstraktaten til Kiel, bleven Suveræn i Norge, hvor længe mon han da havde tøvet, inden han med norske Tropper havde kastet den svenske, af ham allerede tilsidesatte Konstitution ganske over Ende?

Ønsker altsaa det Svenske Folk alvorlig en for begge Riger fordelagtig Forening, saa lad det gribe det Middel, der af sig selv frembyder sig! Gjør det ikke dette, saa er det et nyt Bevis paa, at det ikke er Sveriges Folk, men blot dets Regjering, som Foreningen ligger paa Hjertet, og denne kan da ikke have anden Hensigt end at indlemme Norge i det svenske Rige som en Provins. Det er da ikke det agtværdige svenske Folk, det er den svenske Regjering, vi vil have at kjæmpe imod, og i denne Kamp, som gjælder vor Frihed, vor Ære, vor Selvstændighed, vor Existence vil vi vide at bestaa, som det egner Norges ægte Sønner!

Eller skulde maaske den svenske Nation anse det for mindre hæderfuldt, at regjeres af en nordisk Prins, end af en fransk Hærfører? Skulde vor Konges Karakter og Vandel, i hvor meget de svenske Pamfletskrivere end søge at sværte den, ikke altid udholde nok saa streng Prøve som den svenske Kronprins's? Dog, herom kunde siges meget, som ikke førte nærmere til Maalet. Ufeilbar fødtes vel, til denne Dag, ingen; men at faa kronede Hoveder vil kunne taale Sammenligning med vor Konge, det tror jeg ingen negter, som kjender ham."

Man vilde sent blive færdig, om man fra Datidens Aviser vilde samle alle Vidnesbyrd, der foreligger om den i Landet herskende Stemning, paa den ene Side Udtryk for en sværmerisk Begeistring for det tilendebragte Konstitutionsverk, paa den anden af et fanatisk Had til de Mænd, som tvivlede paa Norges Evne til at hævde sin selvstændige Stilling og som vovede at være sig en saadan Mening bekjendt. Det siger da sig selv, at de Følelser, som ytrede sig overfor Nabofolket, ikke kunde være af den mildeste Art. Kan man lægge noget større Vret paa de kraftige og saftige Udtryk i de mange — ikke sjelden yderst naive — Krigssange, som Redaktørerne med stor Liberalitet og uden at øve synderlig Kritik optog i sine Aviser i Aarets Løb, var Nationen fast opsat paa at lade Svenskerne times al optænkelig Ufærd, om de bare vovede at yppe sig. Men Trusler af denne Art fremførtes dog vel

at merke kun paa Vers; paa Prosa finder man intet, som kan betragtes som Invektiver mod den svenske Nation. Hvad der efter de levendes Opfatning tiltrængtes af Agitation mod Gustav Adolfs Folk, skaffede dettes Repræsentanter selv tilveie. Deres med Trusler mod Nordmændene og den danske "Usurpator" spækkede Proklamationer optoges uden Kommentarer i det norske Blade, som tillige holdt sit Publikum ret godt à jour med saadanne Efterretninger fra den svenske og udenlandske Presse, som kunde tjene til at belyse den Lykke, som vilde blive Nationen tildel ved en Forening med Sverige.

Det er saaledes utvivlsomt, at Stemningen hertillands i Begyndelsen af Sommeren gjennemgaaende gik i krigersk Retning. For mange var det en Skuffelse, at Hæren ikke allerede var rykket ind i Sverige; man begyndte derfor at frygte for, at den beleilige Tid til et Angreb allerede var gaaet tabt, og at Kristian Fredrik slet ikke havde til Hensigt engang ved Vaabenmagt at sikre sin Stilling og hævde Folkets Uafhængighed.

Umiddelbart efter at Kristian Fredrik den 19de Mai havde modtaget Kongehyldingen, havde han samme Dag paa Eidsvold udfærdiget følgende aabne Brev:

„Vi Christian Frederik, af Guds Naade og efter Rigets Konstitution Norges Konge, Prins til Danmark, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg;

Gjøre vitterligt: At Vi, kaldet til Norges Throne ved Rigsforsamlingens Beslutning af 17de Mai 1814, paa hvilken Dag den af Rigsforsamlingen affattede Grundlov for Kongeriget Norge undertegnedes, have antaget Norges Krone, og aflagt vor høitidelige Ed paa, at regjere Kongeriget Norge i Overensstemmelse med dets Konstitution og Love.

De Grundsætninger, som hidtil have bestemt Vor Handlemaade, skulle uforanderligen lede Norges Konge paa Ærens og Dydens Bane. Folkets Held skal være Maalet for alle vore Bestræbelser; at vedligeholde Fred med alle Nationer Vort første Ønske; at hævde det selvstændige Norges Frihed vor første Pligt, til hvis Udøvelse den Allerhøieste vil forlene Os Kraft og Bistand.

Vor Løn skal være at se et trofast Folk lykkeligt, og at fortjene dets Kjærlighed, tilligemed alle Retskafnes Høiagtelse.

Givet paa Eidsvolds Jernverk, den 19de Mai 1814.
Under vor Haand og Rigets Segl.

Christian Frederik
(L. S.)

Haxthausen. Rosenkrantz. Sommerhjelm. Jonas Collett.

Aall. Tank.

v. Holten.

Med dette aabne Brev fulgte følgende af Kongen og af Statsraadet udfærdigede

Kundgjørelse.

Elskede Norske Folk! Modtager Eders Konges første og huldeste Hilsen! — Vi have med Glæde ved Rigsforsamlingen seet et frit og uafhængigt Folks første Rettighed, at bestemme sin Regjerings-Forfatning, udøvet, saavidt Mennesker formaa at skjønne, med det Overlæg, med det Fædrenelandssind, som nu, formedelst Konstitutionen, sikrer Borgerfrihed og Statens Tarv og Hæder.

Det gamle Norske Kongerige fordrer en Konge, og Eders Kjærlighed og Tillid haver kaldet Os til Norges Throne; intet Adkomstbrev skulde kunne være gyldigere, intet dyrebarere for Os.

Forfædres Minde, mere end egen Fortjeneste i den korte Tid, Vi have kunnet virke iblandt Eder, har foranlediget Eders Valg. — Hine store Kongers Minde skal uafladeligen være Vort Kongespeil, og tidligen skal Vor elskede Søn dannes til engang at blive Folkets første Ven, dets Haab og Glæde.

Riget trænger til Fred, og Eders Forventning skal ikke skuffes, naar I haabe af Os, at Vi ville bestræbe os for at vedligeholde denne med alle Magter. — Dette er Kongens første Pligt; — men lige lydeligen fordrer den fædrenelandssindede Borger, at Rigets Hæder og Selvstændighed skal haandhæves; han er villig til enhver Opofrelse for dette store Formaal, og nærværende saavelsom tilkommende Slægters Held kan ei bestaa, uden at det opnaaes. Ogsaa heri vente I, at se Eders Konge som den første, der villigen foregaar Eder med et følgeværdigt Mønster paa Selvopofrelse, paa Fædrenelandssind og Manddomsdaad. Eders Forventning skal ikke skuffes, jeg har lovet det for Guds Aasyn; — ja samdrægtige skulle Kongen og Folket bistaa hinanden, og ingen Magt skal adskille dem, saavist som Herren er med Os.

Vor Sag er retfærdig, dette skulle, det haabe Vi til deres egen Ære, Jordens Mægtige erkjende, og for at give dem Anledning hertil, overbringes Vort aabne Brev og efterfølgende høitidelige Erklæring, udstedt af Rigsforsamlingen til de Magter, hvis Venskab og gode Forstaaelse er væsentlig for Norge. Denne, indeholdt i Rigsforsamlingens Adresse til os af 19de Mai, er saaledes lydende:

— — — — — — —*)

Med sand Tilfredshed gjenkjender Eders Konge heri Præget af gammel nordisk Retsindighed og Trofasthed; og Vi glæde Os ved at kundgjøre dette til et Minde om den Aand, der besjæler det Folk, Himlen har bestemt Os til at regjere, og som Vi saa inderligen ønske at lykkeliggjøre".

Ved Reskript til Biskoperne af samme Dag blev der forordnet Kirkebøn for Kongen og for Kronprinsen.

Ved aabent Brev — ligeledes af 19de Mai — kundgjordes det, "at det under 2den Marts d. A. anordnede Regjerings-Raad herefter fører Navn af Stats-Raad, samt at dets Medlemmers Embeds-Titel er Stats-Raader;

*) Rigsforsamlingens Adresse se S. 2741.

ligesom og, at Regentskabets Sekretariat benævnes Stats-Sekretariatet, og Regjerings-Sekretærens Titel er Stats-Sekretær".

Folk maa have været meget overtroiske i de samme Dage, skulde man næsten tro; ialfald synes man at have taget Varsler af ligt og uligt for at spaa Kristian Fredriks Regimente en stakket Levetid. Før Indtoget i Kristiania fandt Sted, faldt en Del af Æreporten ned. Da man vel havde faaet den op igjen, var det en gammel Kjærring, som først gik gjennem den. Oppe paa Vor Frelsers Kirketaarn sad der under Indtogshøitidelighederne en Ugle og tudede hele Tiden. "Det er Minervas Fugl", sagde Kongens Venner. "Det er en Ulykkesfugl", sagde hans Modstandere. Forresten var det en i Kirkens Nabolag hjemmehørende tam Ugle, som ogsaa senere paa Aaret gjorde Honneurs for fyrstelige Personer. Men hvorom alting er, var der dog intet, som gjorde Folk mere fælen end de Forfremmelser til høie Embeder, som fandt Sted i disse Dage, og de Ofre, som bragtes den honnette Ambition, og der var sikkerlig mere end en, som uddrog Moralen af de Ord, som Kjærringen med Skjaalygten havde sagt Kristian Fredrik oppe ved Sinklarstøtten.

Den første Regjeringshandling, Kongen øvede samme Dag, som Indtoget i Kristiania fandt Sted, var Udnævnelsen af 1 General (Schmettow) 3 Generallieutenanter (Haxthausen, Lowzow og Staffeldt), 4 Generalmajorer (Arenfeldt, Petersen, Mejlænder og Sejersted), 4 Oberster, 5 Oberstlieutenanter m. v., uden at der kan ses at have foreligget tilstrækkelige Motiver for denne — for fleres Vedkommende tilmed meget raske — Forfremmelse. Men et endnu mere nedslaaende Indtryk gjorde dog Oprettelsen af en stor, prunkende Hofstat. Samme Dag, de nævnte Forfremmelser inden Militæretaten fandt Sted, udnævnte Kongen nemlig Haxthausen til Overhofmarskalk, "Vor hidtilværende Staldmester" Clauson-Kaas til Hofmarskalk og Elieson til Staldmester, samt til Kammerherrer følgende 18: Stiftamtmand Grev Trampe, Stiftamtmand Schouboe, Grev Vargas Bedemar, Baron Hoff-Rosenkrone, Oberst Hegermann, Kommandør Fabritius, Statssekretær v. Holten, Etatsraad Falbe, Generalauditør Bergh, Oberst Rode, Generalkrigskommissær Vibe, Amtmand Schouboe, Oberstlieutenant Krebs, Oberstlieutenant Haffner, Overadjutant Brock, Overadjutant Krogh, Generalmajor Blücher og Hofmarskalk Kaas. Til yderligere Komplettering af Hofstaten udnævntes et Dusin Kammerjunkere, fornemmelig Kapteiner og Lieutenanter. Da der ikke fandtes Kammerherrenøgler paa Lager i Byen, — "ikke engang i Theatret", lægger en Historiker spydig til —, maatte saadanne forskrives fra England*), og foreløbig maatte de nybagte Kammerherrer nøie sig med at bære to Knapper paa det Sted, hvor Kammerherrenøglen ellers pleier at hænge. Der var dog mange, selv blandt de saaledes forfremmede,

*) De ankom først, efterat Kristian Fredrik havde nedlagt Regjeringen. Pakken, hvori de var, blev da aabnet af Grev Essen.

som ikke likte dette Stel*), og hvad alvorlige Mænd dømte derom, kan sluttes af, hvad Jakob Aall i sine Erindringer udtaler: "Forfatteren kan ikke beskrive, hvor dybt hans Sind nedbøiedes ved denne luxuriøse Overflod af den nyvalgte Konges Naadegaver. Derved antydedes den høie Stil, hvorefter Kongen vilde indrette sin Hofstat, og som rimeligvis vilde blive fulgt i andre Henseender, medens det laa tydeligen for Dagen, at Norge umuligen kunde bestaa som selvstændig Stat, der nu ene skulde bære Byrden af Statsforvaltningen, af den indvortes Organisation, af Statsindretninger og af Forsvarsvæsenet, naar ikke den største Simpelhed og Sparsommelighed lagdes til Grund under Skabelsen af det nye Kongerige. Blandt de saaledes udmerkede Mænd fandtes vistnok flere, der kunde fortjene deres Konges Naade og deres Medborgeres høieste Agtelse; men just disse maatte finde sig lidet smigrede ved en Udmerkelse af den Art. . . . Dette Skridt af den nye Konge, som den upartiske Gransker vel tør kalde mindre vel overlagt, gav den roligere Del af Folket en Udsigt til Fremtiden, der maatte nedslaa dens Forhaabninger. Vist er det, at denne Hofetatens rige Udstyr modtoges fast overalt, endog blandt den nye Politiks Tilhængere, med Mismod og Bekymring**)."

Det er dog først og fremst paa Kristian Fredriks Udenrigspolitik, vi maa lægge Vægten, naar vi vil gjøre os fuldkommen Rede for, hvad det var, han udrettede for vort Land og vort Folk i den korte Tid, han stod i Spidsen for det. Men denne kan endnu neppe siges at være fuldt udredet, til Trods for det fortjenstfulde og omfattende Arbeide, som er viet denne Sag af en af vore Forskere, der i mange og indgaaende Monografier har spredt et klart Lys over Tidens Historie. Denne Udenrigspolitiks Traade var nemlig mangfoldige, vidt forgrenede og derhos yderst fine, idet de stod i Forbindelse med Interesser, som skulde synes at være det norske Spørgsmaal temmelig uvedkommende. Men i sine Hovedtræk kan vi dog ret godt følge disse Kongens Bestræbelser for at hævde Norge en Plads blandt de selvstændige Staters Række, og Tyngdepunktet for disse samler sig ved Londonnerhoffet.

Den 21de Februar — altsaa samtidig med, at Norges Uafhængighedserklæring foregik — skrev Kristian Fredrik i sin Dagbog:

"Jeg har skrevet til Keiserne af Rusland og Østerrige og til Kongen af

*) "I Anledning Kammerherrevæsenet begik jeg en snurrig Feiltagelse," skriver Provst Schmidt den 23de Mai i sin Dagbog. "Da vi var samlede ved Kirkeporten, traf jeg Generalauditør Bergh, som med en tilsyneladende fortrædelig Mine fortalte mig om det Snavs, han havde faaet bagpaa, hvortil jeg, som tog det i bogstavelig Forstand, svarede ganske troskyldig: "Det gaar vel af igjen!" Først nogen Tid efter hørte jeg om Kammerherrefabrikationen og saa de tvende Knapper, paa hvilken vedkommende Nøgle skulde hænge, og begreb da først min Feiltagelse."

**) Som Topmaal af al Usans maa man vistnok betegne den Instrux, som Kongen paa samme Tid opsatte for Overhofmarskalken, og som synes at have kostet adskilligt Hovedbrud.

Preussen og gjort dem bekjendt med den norske Nations bestemt udtalte Ønske om at bestaa som selvstændig Nation og min Beslutning om ikke at forlade dem, men føre dette Folks retfærdige Sag og holde Orden i Riget. Paa denne retfærdige Sag har jeg henledet Keisernes Opmerksomhed og paakaldt deres Beskyttelse derfor. Disse Breve tilligemed fornøden Instruktion vil jeg sende til Baron Hardenberg i Danmark og bede ham gjøre denne Reise og overbringe dem. Hvis han ikke tør, har jeg givet ham Anvisning paa en Diplomat, der er norsk af Fødsel og ønsker at udtræde af Danmarks Tjeneste, og som ikke føler sig særlig knyttet til Rosenkrantz's Ministerium; alle disse Papirer betror jeg til Grev Schulin, som jeg ved er mig særlig forbunden og en god Ven af Hardenberg. Dertil vil jeg føie et Brev til Keiser Napoleon med samme Meddelelse — min Tanke er, at Baron Hardenberg skal overlevere det til den franske Udsending ved Fredskongressen; men jeg har for alle Tilfælde sendt det samme Brev til Baron Alquier i Danmark, for at han kan bevidne mine gode Hensigter, og jeg har ogsaa gjort ham opmerksom paa, at hvad vi først og fremst trænger til, er Fred med England, og at den franske Keiser, hvis han holder med os, ikke maa lade sig merke dermed, før den almindelige Fred er sluttet."

Den Baron Hardenberg, som Kristian Fredrik her taler om, er Hardenberg-Reventlow, en Søn af den preussiske Storkantsler Karl August Hardenberg og bosat som Godseier i Danmark. Denne havde saa meget lettere for at tale Norges Sag, som han ogsaa af den danske Konge havde faaet i Opdrag at underhandle med Preussen om Kjøbet af Pomern. Hardenberg paatog sig Hvervet, og under 25de April gav Kristian Fredrik ham nærmere Forholdsordre, der dels gik ud paa at bearbeide den preussiske Storkantslers Stemning mod Karl Johan, dels tilsigtede at vinde det russiske Kabinet ved at stille det i Udsigt et Giftermaal mellem Kristian Fredrik og Keiser Alexanders unge Søster Anna Paulowna, mod at han skulde sikres Skandinaviens Throne. Ogsaa senere hen findes der i Kristian Fredriks Dagbog Udtalelser, der vidner om, at Hardenberg-Reventlow med Iver og Interesse arbeidede for Kristian Fredriks og Norges Sag; men kun lidet er bekjendt om denne hans Virksomhed, der paa Grund af hans vanskelige Stilling maatte foregaa i det skjulte. Saa meget er imidlertid vist, at den til Trods for alt dette ikke har været forgjæves, idet forskjellige Forhold skulde medføre, at Hardenberg i Sommerens Løb kom til at opholde sig ved de forskjellige Centrer, hvor den antibonapartiske Politik henlagdes.

Hardenberg-Reventlow opnaaede saaledes, hvad Konferentsraad Karsten Anker forgjæves havde forsøgt, at tale Kristian Fredriks Sag, ikke blot for den engelske Regjering, men ogsaa for Prinsregenten selv, da han i Juni og Juli opholdt sig i London, da flere Monarker og Diplomater samledes her.

Vi forlod Karsten Anker, netop som han var sluppen ud fra Gjældsarresten i London. Denne Heftelse var kommen ham meget beleilig, idet han maatte stille Kaution og i denne havde et saa godt Paaskud til at blive i England, at man paa enkelte Hold i den diplomatiske Verden troede, at det hele var en slu Streg, han spillede de engelske Ministre, som heller end gjerne havde set ham afgaarde. Karsten Anker fik da Leilighed til at knytte For-

bindelser paa alle de Hold udenfor Regjeringen, hvor der var Udsigt for ham til at lægge et godt Ord ind for Kristian Fredriks og Norges Sag.

I Slutningen af April og i den første Halvdel af Mai Maaned havde de norske Forhold været Gjenstand for Behandling i det engelske Parliament, hvor Karsten Anker havde sine Forbindelser. Men det var dog meget mod hans Villie, at det her allerede den 21de April kom til et Slags Aktion.

Mr. Samuel Whitbread, Aarets mest talende Parliamentsmedlem, rettede den 21de April i Underhuset en Interpellation til Vansittart for at faa Rede paa, om det var Regjeringens Agt at udsulte Norge for herigjennem at at tvinge det til at indgaa Foreningen med Sverige. Vansittart svarede da, at det norske Spørgsmaal i Øieblikket hørte til de meget delikate. Saa meget kunde han dog sige, at det var Regjeringens Agt at understøtte sine Forbundsfæller i Overensstemmelse med Traktaterne.

Dette Udslag af Sympathi for Norge kom som sagt Karsten Anker noget paatvers; han stod nemlig endnu fuldt og fast i den Overbevisning, at de Erklæringer, som de engelske Ministre havde afgivet om, at de vilde understøtte den svenske Kronprins, ikke var oprigtig mente, men at de kun ventede paa det Øieblik, da den svenske Hær var bleven opløst, for at stille sig paa Kristian Fredriks Side. Han for sin Del havde derfor helst set, at den engelske Regjering ikke paa nogen Maade blev presset til at udtale sig, før det beleilige Øieblik var inde.

Ogsaa den 27de og 28de April blev det norske Spørgsmaal draget ind i Debatterne i Underhuset paa en Maade, der vidnede om, at vedkommende Parliamentsmedlemmer af Oppositionen krævede dette løst paa den Maade som det norske Folk ønskede.

Den 28de April indløb der fra den britiske Vicekonsul H. Newman Gøteborg en Underretning af 11te s. M. om, at den svenske Regjering havde erklæret Norges Havne blokerede og at der var udstedt Kaperbreve mod dette Land. Samtidig med, at denne Efterretning den 29de April kundgjordes i Bladet Courier de Londres, afgav Statssekretær Grev Bathurst paa Prinsregentens Befaling officiel Meddelelse om, "at de fornødne Forholdsregler efter Ordre var tagne fra britisk Side for at blokere Norges Havne, og at fra dette Øieblik af alle ved Folkeretten erkjendte Forholdsregler var antagne og satte i Virksomhed mod alle de Skibe, som forsøgte at overtræde Blokaden."

Samme Dag, disse Kundgjørelser fandt Sted, forespurgte Lord Holland i Overhuset, om Norge var indbefattet i den Vaabenstilstand, som var sluttet i Paris. Hertil svarede Lord Liverpool, at dette ikke var Tilfældet; derimod var der givet Ordre til, at Norges Havne skulde blokeres. Lord Grey vilde foreslaa denne Ordre fremlagt i Mødet den 2den Mai, hvorefter Sagen optoges til Behandling i Overhuset den 10de Mai.

I Underhusets Møde den 2den Mai blev Sagen af Mr. C. Wynn ogsaa bragt paa Bane. Her havde da Lord-Kantsleren svaret, at der var

Underhandlinger i Gang angaaende Norge, og at Traktaten med Danmark endnu ikke var ratificeret. Han benyttede Leiligheden til at bestride Sandheden af, at hele det norske Folk besjæledes af Modstandsaand mod den svenske Regjering, som tilmed havde gjort Nordmændene gunstige Tilbud. Disse indbefattedes i følgende Deklaration, som et Par Dage efter gjennem Aviserne forelagdes den engelske Almenhed:

"Hs. Maj. Kongen af Sverige har deklareret det norske Folk ved den Bekjendtgjørelse, som han har sendt det, at han overlod det de væsentlige Rettigheder, som udgjør den offentlige Frihed, og at han formelig havde forbundet sig til at overlade Nationen Evne til at antage en Forfatning, overensstemmende med Landets Tarv og grundet paa Nationalrepræsentation og Ret til at beskatte sig selv; disse Løfter er nu fornyede paa den mest formelige Maade. Kongen skal paa ingen Maade hindre Norges Forfatnings-Akt, som dog maa underkastes hans Antagelse. Han vil alene trække de første Linier til dens Grundvold, overladende til Folket at opføre Resten af Bygningen. Hs. Maj. er uforanderlig bestemt til ikke at blande de to Landes Pengevæsen sammen. Ifølge af denne Grundsætning bliver de to Kroners Gjæld stedse adskilte fra hverandre, og ingen Skat skal paalægges Norge til at betale Sveriges Gjæld, et vice versa. Hs. Majestæts Hensigt er ikke at taale, at Norges Indkomst skal sendes ud af Landet. Naar Forvaltningsomkostningerne er fradragne, skal Resten anvendes til almennyttige Gjenstande, og til en offentlig Fond, hvorved Nationalgjælden kan afgjøres."

Derimod kunde Lordkantsleren for Øieblikket ikke give nogen Forklaring paa, at disse liberale Tilbud ikke var antagne af Nordmændene.

I et Møde i Overhuset den 6te Mai fandt Lord Grey Anledning til at omtale det svenske Korps, som skulde have kjæmpet med for Koalitionens Sag, men som han troede aldrig havde talt saa mange Soldater, som det ifølge Traktaterne skulde udgjøre.

Den 10de Mai, Kl. 5 Eftermiddag, fandt i Overhuset det Møde Sted, hvor Norges Sag skulde drøftes. Det talrig fremmødte Publikum var i og for sig et levende Vidnesbyrd om, med hvilken Interesse den omfattedes.

Motionæren, Oppositionens Ministerkandidat, Lord Grey, aabnede Talernes Række.

I Indledningen til sin Tale udhævede han, at han tvivlede paa, at Lorderne, selv i et paa Tildragelser saa rigt Tidsrum, som det, hvori man nu befandt sig, nogensinde var indkaldte for at behandle en Sag, der i Realiteten var af større Vigtighed end den, hvorpaa han nu vilde faa Lov til at henlede Deres Herligheders Opmerksomhed. Læresætningerne om Tro og Love, om moralsk og politisk Retfærdighed, Lærdommene om offentlig Lov og Fortolkning af Traktater, alt dette vilde han bede Lorderne om at tage i Betragtning, før de skred til at fatte en Bestemmelse om det norske Folks Fremtid, ja muligens hele Tilværelse, — et Folk, sagde han, som aldrig har tilføiet os nogen Uret, som alene er os bekjendt af dets Kjærlighed til Fædrelandet, af dets Flittighed og af dets Dyder og som altid har vist sig besjælet af Lyst til at vedligeholde en venskabelig Forbindelse med den britiske Nation. Før han imidlertid udviklede, hvad der maatte være Deres Herligheder en Opfordring til at betænke sig vel, før de billigede de af Regjeringen trufne Foranstaltninger i denne Sag, vilde

det imidlertid være nødvendigt at minde om den i det forløbne Aar af Parliamentet trods hans og hans Venners Protest godkjendte Traktat med Sverige. Han kunde ikke komme bort fra den Anskuelse, som han dengang havde udtalt, at denne Traktat var et voldsomt Misgreb af den britiske Politik, og at den havde sat den styggeste Plet, som tænkes kunde, paa den britiske Nationalkarakter. Han kjendte sin Pligt for godt til, at han vilde forlange denne Traktat tilbagekaldt eller anbefale Udflugter med Hensyn til Opfyldelsen af de Vilkaar, den fastsatte, hvor ubekvemme disse end maatte være at opfylde. Ingen Magt, ingen Belønning skulde formaa ham til at fravige Vilkaarene, langt mindre til at overtræde dem. Derom maatte man være overbevist. Hvis denne Traktat forpligtede England til at bistaa Kongen af Sverige med at undertvinge det norske Folk, saa vilde Lorderne gjøre vel i at forkaste hans Forslag. Men kunde det oplyses, at Regjeringen aldrig havde indgaaet nogen saadan Forpligtelse, at den Fremgangsmaade, som man nu senest havde slaaet ind paa, stod i afgjort Modsætning til Grundsætningerne i Naturretten og den sociale Retfærdighed, saa stolede han ogsaa sikkert paa, at han ikke forgjæves havde taget Ordet i det britiske Parliament.

Der var da i denne Sag fire Spørgsmaal, som fremstillede sig til Besvarelse, nemlig:

1. Kræver den med Sverige afsluttede Traktat, at den britiske Regjering følger saadanne Forholdsregler, som de, den nu har vedtaget mod den norske Nation?

2. Er disse Forholdsregler i og for sig af den Art, at de kan bringes i Overensstemmelse med de i Folkeretten fastslaaede Grundsætninger og Menneskeslægtens sociale Retfærdighed?

3. Har Kongen af Sverige opført sig saaledes mod den britiske Nation, at han af denne kan kræve Iagttagelse af de Forholdsregler, som Regjeringen nu satte i Verk?

4. Kunde Grundsætningerne for en sund Politik virkelig retfærdiggjøre de saaledes iverksatte Forholdsregler?

Hvad det første Spørgsmaal angik, saa vedkom dette selve Traktaten. Ved denne havde den britiske Regjering — under Forudsætning af, at visse Betingelser opfyldtes fra svensk Side — kun forpligtet sig til ikke at modsætte sig Norges Forening med Sverige, men ved sin Mellemkomst søge at faa denne istandbragt, ja i nødvendigt Fald endog ved Anvendelsen af Magt. Men dette sidste Vilkaar var kun gjældende, for saa vidt som Kongen af Danmark undslog sig for at tiltræde det store nordiske Forbund, og det var derfor rettet mod ham alene. Traktaten indeholdt ingensomhelst Garanti fra engelsk Side for, at Sverige paa en fredelig Maade skulde komme i Besiddelse af Norge. Et saadant Vilkaar fandtes nok i den svensk-russiske, derimod ikke i den svensk-britiske Traktat. Fra britisk Side var den overfor Sverige vedtagne Forpligtelse allerede opfyldt. Derpaa havde man uforkastelige Vidner i Hans Majestæts Ministre, de samme, som havde udfærdiget Traktaten. I Fredstraktaten med Danmark udtaltes det udtrykkeligt, at den britiske Regjerings Forpligtelse overfor Sverige var opfyldt, naar Norge var afstaaet, hvorimod det paahvilede den britiske Regjering ved den almindelige Fredskongres at skaffe Danmark Erstatning for Tabet af Norge. Da Traktaten det foregaaende Aar havde været Gjenstand for Behandling i Overhuset, havde Lord Castlereagh, Udenrigsministeren, udtrykkelig erklæret, at der ikke existerede nogen saadan Garanti, som med fuldt Forsæt var bleven udeladt af Traktaten. Det var

saaledes aldeles klart, at Englands Forpligtelser i og ved selve Afstaaelsen af Norge var blevne opfyldte.

Men der var ogsaa andre Grunde tilstede, for at England nu ikke gik videre. Vilde nogen af de ædle og lærde Lorder, der beklædte Domstole, tillade, at nogen ad retslig Vei krævede Opfyldelsen af en Kontrakt, der hvilede paa et helt igjennem ulovligt Grundlag? Sagsøgeren kunde længe nok pukke paa, at han vilde lide et stort Tab, hvis Kontrakten ikke blev opfyldt. Hvad vilde han faa til Svar? "Du indgik — vilde det hedde — en Kontrakt, som var imod Loven; den er derfor fra første Stund af ugyldig. Dersom du handlede mod Loven og god Tro, maa du taale Tabet." Ligeoverfor Nationer er de samme Grundsætninger gjældende. Ihvorvel disse nu altfor ofte trædes under Fod af Magten, saa er de lige hellige og ukrænkelige for det. Hvori bestod Kongen af Danmarks Rettigheder? Hvilede de paa den samme Grundvold, som alle andre Throner, grundede de sig paa almen Fordel og paa Folkets Samtykke, eller paahvilede der den norske Nation en Forpligtelse til at blive retmæssigt overdraget uden dets Samtykke, ligt Fæ, der følger Jorden fra den ene Eier til den anden. Naar en saadan Sætning udtaltes i det 19de Aarhundrede, i det britiske Parliament, er allerede dette i og for sig nok til at bevise, at den er falsk. "Det er en afgjort Grundsætning i det offentlige Liv, at Suverænetet (ɔ: Enevoldsmagt) kan ikke overdrages uden med Folkets Samtykke. Throner er grundede paa Beskyttelsesretten paa den ene og paa Lydighed paa den anden Side, og en Suveræn (ɔ: Enevoldsherre) har ingen Adkomst til Lydighed, uden han giver Beskyttelse." Paa denne Grundsætning hvilede den nuværende engelske Forfatning. "Dersom Tyrannen Jakob II havde forsøgt at overdrage dette Land til en fremmed Magt, vilde det have været en mindre Krænkelse af Folkets Rettigheder? Vilde det have været et mindre føleligt Brud af Forbundet, i Kraft af hvilket Kongen regjerede og Undersaatterne adlød? I et Tilfælde som det nærværende gaves der ingen Arveret." Han vilde da paastaa, at Kongen af Danmarks Rettigheder over Norge var en Suveræns, ikke en Eiers. Suveræneteten over Norge kunde ikke overdrages uden med Folkets Samtykke. Han selv kunde trække sig tilbage og løse Folket fra dets Lydighedspligt; men at indlade sig paa at overdrage denne Lydighedspligt og Suverænetet til en anden mod dets Samtykke var tydelig en Krænkelse af Lov og Retfærd. Grotius havde under sin Behandling af dette Spørgsmaal hævdet den Grundsætning, at Suveræneteten var givet Kongen af Hensyn til Undersaatternes Vel, og at den ikke kunde overdrages uden deres udtrykkelige eller stiltiende Samtykke. Pufendorf paastod, at det var en klar Grundsætning i den offentlige Lov, at Suverænen havde ingen Ret til at overdrage Suveræneteten uden Folkets Samtykke, undtagen i yderste Nødvendighed. Et saadant Tilfælde af Nødvendighed indtraadte, naar en Suveræn af en fremmed Magt var bleven tvungen til at unddrage Folket sin Beskyttelse. Men naar dette Tilfælde fandt Sted — som nu den danske Konge, — naar en Fyrste nødtvungen afstod sin Suverænetet til en anden, og Folket modsatte sig, maatte han trække sig tilbage; men han havde ingen som helst Ret, hverken til at tvinge det til at overgive sig eller til at paalægge det nogen Forpligtelse til ikke at gjøre nogen Modstand. Thi i saadant Fald har Folket Ret til at gjøre den Modstand, det kan, og til at oprette et Samfund for sig selv. Var dette Sprog tydeligt? Wattel, der behandlede det samme Emne, udtalte ligeledes, at Suveræneteten ikke kunde overdrages uden med Folkets Samtykke. Norge havde kun som en selvstændig Stat været forenet med Danmark, det havde havt sin uafhængige

Regjering ligesom Irland før Foreningen med England. Dersom Kongen af England havde forsøgt at overdrage Suveræneteten over Irland eller Skotland til en anden, vilde da ikke Folket have sat sig derimod? Vilde ikke dets Bestræbelser være fulgte med gode Ønsker af enhver Ven af Frihed og Uafhængighed? Han anførte derhos flere andre Exempler dels af Englands, dels af andre Landes Historie og kom herunder Gang paa Gang tilbage til de af ham med Medhold hos de store Autoriteter paa Statsvidenskabernes Omraade hævdede Resultater:

"Norge var en uafhængig Krone, uafhændelig og uoverdragelig uden Nationens Samtykke. Alt, hvad Storbritannien ved Traktaten med Sverige kunde forbinde sig til at gjøre, var at faa fra Kongen af Danmark, hvad han havde Ret til at give. Men til selve Overdragelsen havde han ingen Ret uden Folkets Samtykke."

"Har Kongen af Danmark ikke nogen Ret til at overdrage Norges Suverænetet, saa er det klart, at heller ikke nogen anden har Ret til at twinge Nordmændene til at overgive sig imod deres Tilbøielighed."

Hvad det tredie Spørgsmaal angik, saa kunde han med Hensyn til den Hjælp, som Sverige til Traktatens Opfyldelse havde ydet den fælles Sag, ikke finde tilfredsstillende Oplysninger i de forelagte Papirer. Man fik af disse kun høre, at der paa Fastlandet stod 30095 Mand svenske Soldater, medens der i et ældre Dokument kun stod 28000 Mand. Det lod til, at man i Udenrigsdepartementet ikke havde havt rigtig Rede paa Forholdet, ihvorvel man i Marts og Juni 1813 først havde betalt 100000 £ og dernæst 150000 £. Vilde Lorderne høre, hvad General Blücher sagde? Han sagde, at Kronprinsen af Sverige havde negligeret sine Forpligtelser, og at han efter Slaget ved Leipzig ved sit Angreb paa Danmark kun havde varetaget sine egne Interesser. Men var det saa, var det endda meget mindre Grund for den britiske Regjering at yde ham sin Støtte til et saa odiøst Foretagende som Norges Undertwingelse.

Dengang Traktaten med Sverige i 1813 var paa Bane i Parliamentet, blev det anført som Grund, at det var politisk klogt at forøge Sveriges Magt ved at lade det anektere Norge, medens man skulde knytte Danmark til Englands og de allieredes Sag ved at skaffe det Besiddelser i Tyskland. Men dette kunde dog ikke gjælde i alle Tilfælde, da Sverige gjerne var tilbøieligt til at hælde til Frankrige; det var derfor ikke heldigt at styrke Sveriges Magtstilling. Langt hellere vilde han se Norge som et uafhængigt Rige end forenet med Sverige og gjenforenet med Danmark. Han troede, at Norge herigjennem kunde være England til Nytte. Han skulde derfor tilraade Prinsregenten at ophæve Blokaden af Norge og understøtte det norske Folks retfærdige Fordringer.

Man havde sagt, at Danmark handlede uærligt, og at det var den danske Regjering, som stod bag den norske Nations Reisning. Før man tog dette Udsagn for godt, burde man kræve Bevis. Han kunde oplyse, at Nordmændene ikke havde nogen Understøttelse af danske Tropper. Der fandtes i Norge kun norske Soldater, og disse vilde nu forsvare sit Land mod det fremmede Herredømme, som de afskyede. Reisningen i Norge skyldtes ikke noget enkelt Parti. Var det saa, kunde man godt overlade det til Rusland og Sverige at faa den dæmpet, og den engelske Blokade var overflødig. Var den derimod hele Nationens Sag, stred det endog mod Folkeretten at blokere Landet. Var det sandt, at Danmark havde krænket Traktaterne, fik man vende sig mod dette Rige, ikke mod Norge. Man havde for at give Klagerne mod Danmark øget Vægt betonet, at den danske Thronarving var designeret til Norges Konge. Men dette beviste dog

ikke, at den danske Regjering havde nogen Befatning med, hvad der foregik i Norge. Norge var den bedre Del af det danske Monarki, meget bedre med Hensyn til Udstrækning og Forsvarsmidler og næsten det halve i Folkemængde. Prinsen havde truffet sit Valg. Hvem vilde ikke have gjort det samme i hans Sted? Men havde man heraf Ret til at give den danske Regjering Skyld for, hvad han gjorde? Forsvarerne af Ministeriets Politik havde triumferende fremholdt, at der var lovet det norske Folk store Fordele, om det vilde gaa over til Sveriges Herredømme. Men hvad Sikkerhed havde man for, at disse Løfter vilde blive holdte? Norges Statsform havde aldrig været despotisk, om end Regjeringen i Navnet var det, og Folket havde altid levet under de lykkeligste Forhold. Han ønskede alene at se Norge uafhængigt, og hertil pligtede England efter de Grundsætninger, det hidtil havde fulgt, at yde sin Medvirken.

Der sagdes, der skulde indledes Forhandlinger med Hensyn paa Norge. Havde man herved for Øie at faa istand en Ordning, som rammede det norske Folks Ønske, skulde han ikke fremsætte noget Forslag. Men da han maatte gaa ud fra, at Underhandlingerne alene tilsigtede at bringe Nordmændene til at underkaste sig en anden Magt, som det afskyede, ansaa han det for sin Pligt at gjøre, hvad der stod i hans Magt, for at hindre England fra at være med paa denne Skjændselsgjerning. "Den norske Agent, som var besjælet af den samme Enthusiasme, som fyldte hans Landsmænds Bryst, og som nærede det Haab, at Ministrene fremdeles kunde formaaes til at afstaa fra det vanærende Foretagende at undertvinge hans Land med Magt, havde anmodet Taleren om at gjøre Norges Sag bekjendt for Overhuset for den britiske Nation og for Europa, og derfor vilde han nu fremsætte et Forslag. Hvad angik Norges Evne til at forsvare sig mod Sverige, da kunde han henvise til Nordmændenes Forhold i Gustav Adolfs og Karl XII's Dage. Selv havde han en levende Medfølelse for dette Folk, og det var hans Ønske, at denne maatte deles af Overhuset. Om man sagde, at Følgen af at antage hans Forslag vilde blive en Krig med Rusland og Sverige, saa vilde han dog — der følge, hvad der vilde — opfordre sit Land, for dets egen Anseelses Skyld, til Gavn for Retfærdigheden og Menneskeligheden, til at bistaa Norge i dets hæderlige og ærefulde Sag."

Lord Grey endte sin Tale med at fremsætte følgende Forslag:

"At en underdanig Adresse maatte blive forelagt Hs. Kgl. Høihed Prinsregenten for i Underdanighed at anholde om, at Hs. Kgl. Høihed naadigst vilde behage at anvende sin Mægling paa at befri Norges Folk, der ikke har angrebet nogen, fra det frygtelige Valg mellem Hungersdøden og Underkastelsen under en fremmed og fiendtlig Magt, og

at under den Tid, da man drøftede saadanne Forslag, som Hs. Kgl. Høihed maatte bestemme sig for at fremsætte i dette høist ønskelige Øiemed, alle fiendtlige Foretagender fra dette Lands Side mod et Folk, der kjæmpede for den nationale Uafhængigheds hellige Ret, maatte blive afbrudte." *)

---

*) „Lord Greys Tale," skrev Karsten Anker, der havde været tilstede, til Hjemmet i en officiel Depesche af 5te Juni, "varede i over 2¾ Time, og af alt, hvad jeg kunde høre og samle, var det en af de skjønneste og grundigste Taler, som nogensinde har været holdt i Overhuset. Hans Organ, hans Anstand, hans Varme og Gestikulation er Attributer, der i høi Grad virkede til hans Fordel, og som samlede med Talens egen Fortrinlighed vedligeholdt Tilhørernes Opmerksomhed. Snese Gange raabte man: Hear, hear!"

Efterat Lord Grey havde fremsat sit Forslag, blev den af ham hævdede Opfatning af Overenskomsten med Sverige bestridt af Earl Harrowby, der mente, at Regjeringen ikke havde andet at gjøre end at opfylde Traktaten med Sverige. Historien vrimlede af Exempler paa, at der var foregaaet Overdragelser af hele Lande, f. Ex. ved Westfalerfreden, Freden i Utrecht og endog saa sent som ved Freden i Amiens.

Lord Grenville hævdede, at Norge altid havde været et selvstændigt Kongerige, og fremhævede Nordmændenes Nationalhad som et Moment, som her maatte komme i Betragtning. Hvad den svenske Kronprins angik, havde han ikke opfyldt sine Forpligtelser. Det engelske Flag maatte ikke vanæres ved at være med paa en Blokade, som gik ud paa at udhungre et redeligt og uskyldigt Folk, og som vilde vække Afsky og Harme hos 99 Hundrededele af den civiliserede Verden.

Premierministeren Lord Liverpool tog derefter Ordet. Det norsk Spørgsmaal gjaldt to Hovedpunkter:

1. Stemte Norges Overgivelse overens med Folkeretten? og

2. Var England som Sveriges Forbundne forpligtet til at medvirke til Norges Overdragelse?

Selv om alle de Grundsætninger, som af Lord Grey var fremførte og paaberaabte i denne Sag, var erkjendte som sande, vilde han paastaa, at de i dette Tilfælde ikke kunde anvendes, og at man derfor ikke gjorde ret i at votere Adressen. Ved Overgivelsen var det gaaet for sig paa den Maade, at en Del af de Tropper, som kommanderedes af Kronprinsen af Sverige, satte sig i Besiddelse af Holsten og truede Jylland. For at faa Holsten tilbage og redde Jylland gav Danmark sit Samtykke til Overgivelsen af Norge. Nu fik Danmark Holsten tilbage, men Sverige fik ikke Norge, og det vilde heller ikke faa det, før der sluttedes Fred. Nu var det klart, at Sverige ikke var kommen til sin Ret, og at England, der ved den indgaaede Traktat var Part i Sagen, var forpligtet til at hjælpe det dertil. Fra dette Faktum kunde man ikke komme ved den Paastand, Lord Grey havde nedlagt om, at et afstaaet Stykke Land skulde have Ret til at antage eller undslaa sig for at antage sin nye Herre. Thi dette var stridende mod alt, hvad Folkeretten lærte. At Norge var en Provins af Danmark, søgte han dernæst at godtgjøre.

Naar Norge modsatte sig Overgivelsen til Sverige, saa befandt England sig ifølge Traktaterne i Krig med denne Del af Danmark. Han var derfor forvisset om, at Parliamentet vilde sætte Regjeringen istand til med tilstrækkelig Vaabenmagt at opfylde Traktaten.*)

Lord Holland forsvarede Adressen og krævede, at England skulde garantere Norge den Konstitution, som var bestemt for det. „Det synes, at

*) Efter hvad Karsten Anker meldte hjem, var Lord Liverpools Tale kun et Opkog af en af de mange partipolitiske Brochurer, som paa denne Tid saa Lyset, nemlig et paa Fransk forfattet Flyveskrift, betitlet Réflexions sur l'état actuel de la Norvège, der var skrevet i svensk Interesse.

vi ikke vidste noget om denne Konstitution, og dog skulde vi paatage os at hænge, forfølge og partere Nordmændene, hvis de antog den."

Lord Boringdon forsvarede Ministeriets Holdning.

Lord Grey beklagede, at Ministrene, der havde vist sig saa mandige og rosværdige mod Frankriges Anfald, nu skulde understøtte Meninger, paa hvilke alle disse Anfald havde været grundede.

Efterat Premierministeren havde havt Ordet til en afsluttende Bemerkning, gik Sagen under Votering. Ved denne seirede Ministeriet med 81 Stemmers Majoritet — 115 Stemmer mod 34.

Senere blev der nedlagt en Protest mod Blokaden af Norge og dette Lands Indlemmelse i Sverige, undertegnet af Hertugen af Sussex, Regentens egen Broder, Hertugen af Gloucester samt Lorderne Grey, Essex, Grenville, Roslyn, Clifton, Wentworth, Fitzwilliam, Stanhope, Lauderdale og Norfolk.

Regjeringen sad da saa fast som nogensinde, og alt tydede hen paa, at det var dens Agt at opfylde de Forpligtelser, som den havde paataget sig ved Traktaten med Sverige.

Den 12 Mai kom det norske Spørgsmaal under Behandling i Underhuset, hvor Mr. C. W. Wynn havde vakt Motion derom.

Mr. Wynn havde først Ordet. Han vilde tage sin Motion tilbage hvis Ministeren vilde forsikre ham om, at Blokaden vilde blive hævet, medens de Underhandlinger varede, som dreves af de allierede Magters Kommissærer, som allerede befandt sig i Kjøbenhavn. Hans Argumenter faldt forøvrigt paa det nærmeste sammen med de, hvoraf Lord Grey havde betjent sig i Overhuset, idet England skulde være løst fra sine Forpligtelser overfor Sverige i det samme Øieblik, Danmark havde givet Slip paa Norge. Der var for England ingen Grund til at gjøre Paastand om, at Norge skulde underkaste sig, særlig nu, da det bad om Fred. Et overdraget Folks Modstand sættes kun Grænse af Klogskaben, ligesom en Mand, som en Røver sætter Pistolen for Brystet, ikke har Rum for anden Betænkning end den, om han kan redde sit Liv ved at sætte sig til Modværge eller ikke. Modstandsretten havde til alle Tider været udøvet af Nationerne, og Englands egen Historie havde Exempler derpaa at opvise. Ligesom Wales ved den 200-aarige Krig, det paaforte England, snarere havde været dette Land til Svækkelse end til Styrke, saaledes forudsaa han, at Foreningen vilde blive Sverige til liden Baade, om Norge blev tvunget til at underkaste sig. Enhver, der havde reist i Norge, vidste, at Bondernes Sagn og Sange handlede om, hvorledes deres Forfædre havde kjæmpet med Svenskerne og slaaet deres Angreb tilbage. Man sagde, at den svenske Regjering vilde vise Norge den Velgjerning at give det en fri Forfatning. Men paa hvilke Betingelser skulde den vel gives? Først skulde Nordmændene lade al Modstand fare. Deres Fæstninger skulde først besættes med svenske Tropper. Deres egne Soldater skulde først have nedlagt Vaabnene. Han vilde spørge, hvad Slags Frihed der vel kunde gives en Nation med Magt? Hvorledes skulde paa saadanne forelobige Vilkaar den Konstitution, som blev dette Folk givet, da blive værd det Papir, hvorpaa den er skreven? Under alle Konstitutioner bestaar Sikkerheden mod Despotiet ikke i deres Statuter, men i Folkets Kraft. Hvis alle

Englands Byer var besatte af fremmede Tropper, hvad Frihed kunde Underhuset da have i sine Debatter eller Beslutninger? Man vil maaske paaberaabe sig, at det lovgivende Korps i Frankrige er et Bevis paa, at man kan nyde sin Frihed til Trods for, at en fremmed Magt er tilstede. Men dette Exempel uden Lige paa Maadehold kan ikke have nogen Indflydelse paa Spørgsmaalet. Man kan ikke anføre noget Sidestykke hertil; en lovgivende Forsamling har midt under saadanne Forhold aldrig under Navn af Dekret besluttet andet end den væbnede Magts Villie. Man kan derfor alene undres over, at det ogsaa skulde være saaledes i det anførte Tilfælde. I alle de uretfærdige Angreb, som Frankrige siden Revolutionens Udbrud foretog, begyndte det bestandig med at tilbyde det Folk, hvis Uafhængighed det truede, en fri Forfatning. I skal, sagde de franske Regjeringer, have et Raad af gamle og et 500's Raad; men I maa dog for Ordenens Opretholdelse modtage franske Tropper. Man har sagt til Nordmændene, at alt, hvad de svenske gjorde, var til deres (Nordmændenes) Fordel, skjønt disse var af andre Tanker. Svenskerne havde sagt dem: "Vi handler til Eders Bedste. Imidlertid skal I blive udhungrede; lev, som I kan, af Bark og Mos: Sagerne skal ligefuldt blive ordnede til Eders Tilfredshed." Efter at have forsvaret Danmark og Kristian Fredrik mod forskjellige af de Beskyldninger, som var reiste mod dem, hævdede Taleren, at det umulig kunde være Englands Hensigt at paalægge et uafhængigt Folk et fremmed og forhadt Aag og foreslog en Adresse til Prinsregenten, hvori han skulde anmodes om "at anvende sin Mægling til at hjælpe Norges Folk ud af det grusomme Alternativ mellem Hunger og Underkastelse under et fremmed og fiendtligt Aag, og at, medens de Underhandlinger varede, som H. K. H. maatte finde passende i den Anledning, alle fiendtlige Foretagender skulde indstilles mod et Folk, der stred for sin naturlige Uafhængigheds hellige Rettigheder."

Den følgende Taler, Mr. Lambton, saa „med Afsky et kjækt Folk ofret paa politiske Overenskomsters Alter. Man har sagt, at Danmark burde behandles med Strenghed. Men har det ikke allerede lidt mere ved sit broderlige Forbund med Napoleon, end det vilde have udholdt ved hvilkensomhelst Krig med hvilkensomhelst Magt? Er det paa denne Tid, man forlanger, at Nordmændene skal underkaste sig uden Modstand den Hersker, man vil give dem og skal Spaniens Exempel være tabt for dem? Naar Frankrige selv beholder Ret til at give sig sin Regjering, er det da ikke sørgeligt at se en Krig udbryde mod Nordmændene, som vil have den samme Rettighed? Og hvilken Krig! De britiske Armeer vil kun tvungne gaa mod et Folk, som elsker Frihed. Man maa altsaa hungre det ud."

Mr. Stephen hævdede Blokadens Nødvendighed. Sir James Mackintosh optraadte ligeledes som en varm Ven af Norge. Han citerede Vattel, Grotius og Pufendorf til Forsvar for Reisningen i Norge, mindede om den Sympathi, som fra britisk Side var bleven lagt for Dagen under Tyrolernes Kamp mod Bayrerne og gav en rystende Skildring af Udhungringssystemets Rædsler. Canning havde i sin Tid været mod Traktaten med Sverige. Han erklærede, at der var ingen Pris, han jo vilde give for at være fritaget for de Forpligtelser, der paalagdes, og som tvang ham til at krænke den Ret, som en Nation maatte have til at modsætte sig sin Afstaaelse

(Hear him! Hear him! lød der fra Oppositionen). Men han mente dog, at nu, da Traktaten engang var sluttet og stadfæstet af Parliamentet, maatte den ogsaa overholdes og Forpligtelserne opfyldes. Mr. Whitbread holdt en længere Tale til Forsvar af Norges Sag. The chancellor of the exchequer vilde have Kontrakten opfyldt. Mr. Ponsonby mente, at man kunde straffe baade Danmark og Kristian Fredrik; men Norge burde gaa fri. Wilberforce, den bekjendte Menneskeven, Negeremancipationens Forkjæmper, udtalte, at han aldrig med større Smerte havde afgivet sin Stemme; men han fandt af de samme Grunde som af Canning anført, at det var hans Pligt at støtte Ministeriet. Lord John Russell og Mr. W. Smith støttede Wynns Forslag, medens Mr. Bathurst bekjæmpede det. Sir Thomas D. Acland talte om de Indtryk, han havde medbragt fra den Tid, han havde været Krigsfange i Norge, og om Nationens Elskværdighed. Han var afgjort imod alle Fiendtligheder. Efterat Wynn havde havt Ordet til nogle afsluttende Bemerkninger, foregik Afstemningen. Ved denne seirede Regjeringen med 158 Stemmers Overvægt, medens Oppositionen kun opnaaede 79 Stemmer.

Det engelske Ministerium var saaledes gaaet temmelig uberørt ud af den Krise, som det norske Spørgsmaal truede med at fremkalde. Men det kunde forudse, at Spørgsmaalet igjen vilde dukke op, om Forholdenes Udvikling skulde kræve det. Den slagne Minoritet bestod af saadanne Navne, som veiede tungt; alle selvstændigere Elementer baade i Overhuset og i Underhuset havde stillet sig paa Norges Side, og selv Mænd, som ellers stod som Regjeringens bedste Støtter, havde i dette Tilfælde kun under Tvivl og Præmisser, som i Virkeligheden argumenterede for Minoritetens Krav, givet den sit Medhold. Det var ogsaa at forudse, at naar Norge først havde givet sig en Forfatning, vilde alle ædle Elementer i den engelske Nationalkarakter oprøres, om den skulde blive omstødt i Kraft af en Traktat, i hvis Fortolkning den engelske Regjering ovenikjøbet fra Begyndelse af i et meget væsentligt Punkt havde forbeholdt sig al mulig Frihed. Allerede i det samme Øieblik, Ministeriet vandt sin Seir i Parliamentet, var der i den britiske Literatur og Presse reist en Bevægelse, der i Forbindelse med den almindelige Opinion, som gik i norsk-venlig Retning, vilde tjene til Støtte for Norges Sag, naar den igjen kom paa Bane.

Den mest bekjendte af de engelske Forfattere, som i Literaturen optraadte til Forsvar for Norges Sag, var det 74-aarige Underhusmedlem Sir Philip Francis, — sandsynligvis den samme, som i sin Tid skrev de lige saa berømte som frygtede Junius-Breve. Han behandler i et "Letter from Sir Philip Francis to Earl Grey", der udkom i to Oplag, det norske Spørgsmaal. Denne Brochure anmeldtes i „Tiden" for 21de Juni i et Brev fra London, dateret 9de Mai, paa følgende Maade:

"Fra en Mands Pen af saa mange videnskabelige Talenter og politiske Erfaringer, som Sir Philip Francis, venter man naturligvis megen Under-

visning og grundige Fornuftslutninger. Hans Brev til Earl Grey, som har Norge til Gjenstand, vil derfor blive anset med Haab om, at finde deri Indholden af det Tilfælde, som Oppositionen agter at forelægge Parliamentet. Efter Læsningen vil man finde sit Haab skuffet; det vigtige og store Spørgsmaal undviger han at besvare af Mangel paa Tid, endskjønt Brevet er skrevet for at fremsætte og udvikle det: — han finder det ikke nødvendigt at modsige Kongen af Danmarks Ret til at frasige sig Norges Beskyttelse og Hjemmel til dette Folks Lydighed. Han spørger: Kan nogen Mand opgive et Tilfælde, hvori Kongen af England kunde have Ret til at bortgive Irland og overdrage det til Frankrige? Kunde en saadan Overdragelse give en kraftig Hjemmel til Frankrige eller udgjøre Forræderi hos Irlænderne i at forsvare deres Uafhængighed? — Jeg har ikke Tid, siger Sir Philip, til at undersøge saadant Spørgsmaal nu, og i Sandhed det fortjener ikke eller tillader noget Bevis."

Hertil knytter "Tidens" Redaktion følgende korte Bemerkning: "Saa lart er det, mener han".

I det engelske Blad "The Star" for 17de Mai stod der at læse et Digt Norwegia to Britain", der i fri Oversættelse optoges i "Tiden" f. 21de Juni:

Nora til Britannia.

Har Frihed Værd for Dig, Britannia?
Besjæles Du endnu af britisk Aand?
For Friheds Alter jeg besværger Dig:
O, skaan den kjække! styrk ei ved Din Bistand
Det Folk, hvis Attraa er at lægge mig i Lænker!
Den skjønne Laurbærkrans, Du hædret vandt,
Besmit den ei med Voldsdaad mod det Land,
Hvis Sønner ville leve fri som Dine,
Og dø for Frihed, mandige som de.

Naar Fremtid høit beundrer dine Seire,
Britannia! — o lad dem ei fordunkles ved
Det lede Sagn: "Du engang drog dit Sværd
At fængsle Nordmænd til en fremmed Hersker,
Og mens Du kjæmped' for Europas Frihed
Opløfted' Du din Arm som Friheds Morder;
Med hvæsset Staal Du grum opsøgte den
Paa Fjeldet, i de tykke Graneskove,
Dens elskte Hjem, — og dens fribaarne Sønner
Du røvede den Skat, Naturen gav dem!" —

Rødm, ædle Land! for slig uværdig Daad!
Gjenkald Dig stolt i skjønsomt, helligt Minde,
Hvorfor, hvorledes hist din Sidney*) døde!

*) Algernon Sidney, anden Søn af Grev Robert af Leicester, var født 1622, blev under Borgerkrigen General i Parliamentshæren og tilhørte 1649 den Kommission, som dømte Karl I til Døden. Under Cromwells Protektorat trak han sig tilbage i Privatlivet, landsforvistes efter Restaurationen, men kom 1677 tilbage. Som Medlem af Underhuset tilhørte han Oppositionen. Sammen med Russell og Monmouth anklagedes han for Deltagelse i Ryehousecomplottet (1683), dømtes til Døden og henrettedes. Dommen blev senere hen af Vilhelm III erklæret for ugyldig.

O, nær den skjønne Lue, som opflammed'
Med kraftfuld Iver dine fordums Helte!
Staa frem, ved mine kjække Sønners Side,
Som kjæmpe for den store, gode Sag,
Mens Jord og Himmel Dig tiljuble Bifald!
Il — som Befrier, ikke som Erobrer —
Il gjennem Bølgen, syng med Norges Mænd:
"Friheð er vort Held, vor Ære,
Aldrig vil vi Slaver være!"

Miss Charlotte Wardle, en Datter af Oberst Wardle, offentliggjorde et varmhjertet Digt, "Norway", som hun dedicerede "the Prince of Denmark". Af dette udkom der senere paa Aaret en ret god, skjønt temmelig fri Oversættelse, besørget af daværende Byfogedfuldmægtig i Arendal, N. H. Jæger. Af denne „Efterligning" hidsættes Begyndelsen:

"Fra Nors de golde Klipper stiger frem
Dets Genius, Islænken bryder han!
Et herligt Fænomen vidt spreder fra sit Hjem,
Et nordligt Lys af Friheð i sit Land.
Held brave Nordmand! Søn af Friheð, Held!
O, at Din ædle Sag maa lykkes vel;
Ei undertrykke voldsom Haand den Gnist,
Som nytændt, flammer ængstelig uvist —
Og ei fordunkle Morgenstraalerne
Af Friheds Glans, som skimrer paa din Sne.
Sig, vil den Ø i Vesterhavet, som
Høit bryster sig af Friheds Helligdom —
Vil Ruslands Helt, som rev Despoten af
Sin Throne — Frankrig atter Friheð gav —
Drog frem af Nord en djærv og hærdet Hær,
Dog slynged Oliegrenen om sit Sværd —
Gav Lande Friheð og til Rygtets Dom
Sin Daad — og Keisernavn med Heltens bytted' om! —
Vel sætte sig mod dig? og dine Skjær
blokere med en mægtig, vidstrakt Hær?
Ved Hungersnød grumt tvinge dig til Baand,
Og kvæle Flammen af din frie Aand,
Af nordisk Kraft og himmelsk Energi
Som trodser Lænker og vil se dig fri?" —

Digtet, der forøvrigt apostroferer Kristian Fredrik paa en smigrende Maade som den, der er bestemt Plads mellem Verdenshistoriens store Heroer, ender paa følgende Maade:

"I Storme! oven, — Fjelde! neden — skal
Beskytte Norges Kyst mod fiendtligt Overfald!
Og du, Natur! som af din Overflod
Her i mit Nord saa lidet spire lod,
Ei kvægende der Duggen falde bød,
Lod faa af Blomster voxe i dets Skjød,
Ei Zefyrs Vinge Vellugt vifte ned

Af Vaarens Sødme over Blomsters Bed;
O, hvis din Haand hver saadan Sødhed kan
For stedse negte Norges Klippeland,
Gjør det dog med din Karrighed tilfreds,
Lad Frihed ene — Frihed være dets,
Dens Straaleglans forgylde Norges Fjeld
Og varmt opflamme hver en Nordmands Sjæl!
Har Norge Frihed, har dets Sønner Held! —
Da skal atlantisk Bølgegang med Lyst,
Paa begge Sider, Frihedens stolte Kyst
Ombruse — rullende fra Labrador
Til Frihedens faste Klippekyst i Nor!"

Endelig kan det ogsaa nævnes, at den i sin Tid meget læste skotske Forfatterinde **Anna Maria Porter** (f. 1780 † 1832) udgav et Forsvar for Norge i et Verk paa 4 Bind, „Blokaden af Norge", der blev oversat i det mindste paa fransk.*)

Den Interesse, hvormed den britiske Almenhed omfattede det norske Spørgsmaal, kan ikke have været liden. Der findes i de engelske Aviser fra denne Tid ikke faa Notitser, dels originale, dels hentede fra andre Blade, der er beregnede paa at skaffe Publikum Oplysning om den politiske Stilling hertillands. Flere af disse er korrekte, andre derimod urigtige. Saaledes fandtes der i Morning Post for 18de Mai følgende Artikel, der var laant fra den franske Moniteur:

"Lübeck 30te April. Vi har nu Efterretning om, at Prins Kristian Fredrik har renonceret paa Norge, og at et sterkt Parti har reist sig der til Fordel for Overgivelsen til Sverige. Det kalder sig "Brødrene Anker" og staar frem for at hævde nordiske Mænds Rettigheder, men erkjender tillige Umuligheden af at gjøre en uafhængig Stat af et saa fattigt og tyndt befolket Rige som Norge."

At denne Notits fremkom i et oppositionelt Organ og det et, der ellers ovenikjøbet gjennemgaaende er velvilligt stemt mod Norge, er neppe nogen Tilfældighed; den indeholdt jo i mere bestemt Form en af de samme Paastande, som var fremførte i Parliamentsdebatterne til Forsvar for Ministeriets Politik. Notitsen gav da Karsten Anker en kjærkommen Leilighed til allerede i Avisens næste Dagsnummer at nedlægge følgende kraftige Dementi:

"Med sømmelig Taalmodighed, endskjønt med Mishag, har jeg læst alt, hvad der er talt og skrevet om et svensk Parti, hvilket man saa dristig forsikrer at skulle findes i Norge, da jeg har fundet det ufornødent at gjendrive tomme Beskyldninger, der er ligesaa blottede for Bevis som for Sandsynlighed. Men naar Navne anføres med et vanærende Brændemerke, da vilde det være en foragtelig Modløshed at forblive taus. Jeg beder Dem derfor, min Herre! at De vilde behage uden Forhaling at indrykke følgende Erklæring i Deres Blad: At den ovenanførte Artikel, der listigen er dateret Lübeck, er en forsætlig og fornærmelig Bagvaskelse, og at hverken jeg eller min Broder eller

*) Skriftet findes ikke paa vort Universitetsbibliothek, og jeg ser mig derfor ikke i Stand til at meddele dets Indhold og Tankegang. Jeg har for flere Aar tilbage ganske flygtigt set den franske Oversættelse.

nogen af min Familie, som bærer dette Navn, er i Spidsen for noget Parti, eller hører til noget Parti, som har reist sig eller reiser sig til Fordel for Overgivelsen af Norge til Sverige, — fordi vi hverken er Menedere eller Forrædere."

Naar man ser, hvor lydhør Karsten Anker var for alt, hvad der kunde udlægges til hans Fædrelands Fordel, og med hvilken fin Takt han forstod at benytte hver Anledning, som tilbød sig til politisk Aktion, tør det anses for givet, at det afgivne Dementi rummer noget andet og mere end et Forsvar for Navnet Ankers Ære.

Umuligt er det ikke, at den afgivne Erklæring stod i Forbindelse med et Skridt, som den britiske Regjering netop paa denne Tid foretog, og som man har antaget — om med Rette eller ei faar staa derhen — under visse Forudsætninger vilde have hidført et fuldstændigt Omslag i dens Politik over for Norge.

Allerede i Begyndelsen af Mai Maaned verserede der, efter hvad G. P. Blom vil vide, blandt Rigsforsamlingens Medlemmer et Rygte om, at der vilde komme en engelsk Gesandt til Norge for at forhandle med Rigsforsamlingen. Blom paastaar og, at det var dette Rygte, som paaskyndede Afslutningen af Forsamlingens Arbeide.

Det skulde vise sig, at dette Rygte medførte Sandhed; men det kan dog først have været ved den Tid, Parliamentsdebatterne fandt Sted, at den britiske Regjering besluttede sig til at sende en diplomatisk Agent til Norge for at kundgjøre Landets Konge og Folk, at England vel var forpligtet til at medvirke til Norges Forening med Sverige; men den vilde ikke, at Norges Frihed skulde kues, og den tilbød derfor sin Mægling til, at Norge kunde komme i Besiddelse af de konstitutionelle Friheder, det ønskede at nyde, — alt under Forudsætning af, at Norge godvillig samtykkede i Foreningen.

Til dette Hverv udsaaes Mr. J. P. Morier, der tidligere havde været Konsul, for Tiden indtog en Privatsekretærs Stilling hos Lord Castlereagh og senere paa Aaret igjen fik Ansættelse som Konsul i Frankrige. Han synes i det hele at have været en af Udenrigsministerens mere betroede Mænd, og han har ialfald staaet høit over de fleste af de Personer, som det britiske Ministerium benyttede ved underordnede diplomatiske Hverv; men han var nu heller ikke den Mand, som selv skulde sætte sit Lys under en Skjæppe. Særlig under sin Mission til Norge skulde han optræde med en vis Applomb, der gav ham Udseende af, at han var en langt betydeligere Mand, end han i Virkeligheden var*).

*) "Morier" — fortæller H. P. Giessing i sin Kristian VIII's Historie S. 86 — "blev senere ansat som engelsk Diplomat i Dresden. Han betroede her en Mand, som i hin Tid havde spillet en Rolle i Norge, at Castlereagh, som dengang stod i Spidsen for den engelske Politik, specielt havde overdraget ham at undersøge, om det kunde

Den 5te Juni ankom Morier til Kristiania, hvor han blev indkvarteret hos Statsraad Haxthausen, der benyttede Leiligheden at føle ham paa Tænderne og henlede hans Opmerksomhed paa, hvor uheldigt det i enhver Henseende var, at Bernadotte var Sveriges Thronfølger. Morier var lutter Øre. Bernadotte var heller ikke hans eller den britiske Nations Mand, lod det til; ialfald udtalte han, at Prinsen ikke var værd at holde paa. Det siger sig selv, at Kristian Fredrik strax fik Underretning om, hvad Morier saaledes paa Tomandshaand havde udtalt, og det var ikke uden i en vis glad Spænding, han Dagen efter den britiske Agents Komme modtog ham i Audiens paa Ladegaardsøens Hovedgaard.

Kongens Dagbog beretter herom:

"6te Juni var en Merkedag for mig; Kl. 2 modtog jeg den engelske Gesandt paa Ladegaardsøen.

Det første, jeg sagde til ham, var, at det var med ganske særlig Tilfredsstillelse, at jeg saa en Gesandt fra min Fætter Prinsregenten af Storbritannien her i Norge, hvor man var vant til at betragte Englænderne som vore bedste Venner; og det var som saadan, at jeg tog imod ham.

"Hvad jeg har at sige Deres Høihed, er ikke behageligt; derfor har jeg ogsaa bedt Hr. Haxthausen om forud at lade Dem dette vide."

"Jeg beder Dem blot at sige mig alt, hvad Deres Instruktioner lyder paa."

"Mit Erende er ganske ligefrem, sagde han, at erklære til Folkets Repræsentation, at England ikke kan gaa fra sine Traktater med Sverige og følgelig ikke kan tage sig af det norske Folks Sag, før dette har anerkjendt Sveriges Overhøihed."

Med megen Ro sagde jeg: "Tør jeg spørge Dem, om man i England ved, at hele Nationen, alle som en, er besjælet af Iver for at forsvare sin Uafhængighed og sine Rettigheder — eller om man tror, at det kun er et Parti, der har været paafærde i Norge?"

Morier: "Jeg maa tilstaa, at man ikke var vel underrettet herom i England." — Jeg: "Nuvel; jeg vil da kun bede Dem gjøre Dem bekjendt med alt, hvad her er foregaaet, og hvilke Følelser hele Nationen er besjælet af, og det turde vel nok stemme med Deres Instruktioner at give Deres Regjering en nøiagtig Fremstilling deraf." — Morier: "Ganske vist er det netop stemmende med mine Instruktioner at oplyse min Regjering om Forholdene her, saaledes

antages, at Prins Kristian som Hærfører kunde byde Karl Johan Spidsen, da man i saa Fald nok kunde være tilbøielig til underhaanden at komme Nordmændene til Hjælp i Selvstændighedskampen; men da Moriers Indberetning lød i den modsatte Retning, toges ogsaa modsatte Forholdsregler." Den Mand, til hvem Morier udtalte sig saaledes, var vistnok J. G. Adler, der ses at have ydet Meddelelser til Giessings Arbeide. At Morier virkelig har udtalt sig saaledes, er derfor sandsynligt nok; men hermed er Meddelelsens Korrekthed ingenlunde hævet over Tvivl. Der hviler forøvrigt fremdeles et hemmelighedsfuldt Slør over Moriers Mission, som det maa være Fremtiden forbeholdt at løfte. Grev Wedel holdt Morier for en tvivlsom og tvetunget Person, og han udtalte Haabet om, at Kristian Fredrik ikke maatte fæste sig for meget ved hans orakelmæssige Udtalelser. Til G. P. Blom, der spurgte ham om sit Fædrenelands Forhaabninger, sagde Morier: "I am afraid, Sir! You are gone too far."

som jeg kjender dem, og som jeg vil se at lære dem at kjende, og det skulde glæde mig meget, om jeg derved kunde faa Leilighed til at spare Norge for Ulykker." — Jeg: "Det er netop, hvad vi ønsker, og De vil se, at det er i samme Hensigt, jeg har skrevet disse Breve her til Prinsregenten og Mylord Castlereagh." — Morier: "Men vilde det ikke, Deres Høihed, være rigtigt paany at sammenkalde Rigsdagen og meddele den de allierede Magters Erklæring? Den har den foregaaende Rigsdag vel ikke vidst noget om." — Jeg: "De vil af Rigsdagens Erklæring af 19de Mai, som jeg har ladet Dem overlevere, se, at den har udtalt sig selv for det Tilfælde, at de allierede Magter ikke vilde tage Hensyn til det norske Folks Velfærd; det kan altsaa ikke antages, at den skifter Mening, og jeg ønsker idetmindste, at De gjør Deres Indberetning, og at vi afventer Englands Forslag og Mægling, som jeg har anmodet om, før vi lader Folkets Repræsentanter komme sammen og underrette dem derom."

Morier gjorde ikke Indvendinger og sagde, at han i Løbet af nogle Dage vilde indsende sin Beretning, og at England uden Tvivl vilde gjøre alt i Verden for at undgaa en ny Krig i Norden.

Jeg: "Naar blot Forslagene ikke maa være vanærende for den norske Nation, og det ikke forlanges, at man skal opgive den Forfatning, Folkerepræsentationen har udarbeidet; thi der er ingen Tvivl om, at den norske Nation vil ofre alt for den og forsvare den til det yderste. Forøvrigt maa De indrømme, at det er i Englands, ja selv i Sveriges egen Interesse, at se at undgaa enhver blodig Strid mellem de skandinaviske Folk, som kun kan være til deres Skade og Svækkelse, hvad der vilde gjøre Rusland det muligt at bemægtige sig dem begge; selv de svenske frygter Russerne mest af alt.

Den største Lykke for de to Nationer vilde en nøie Alliance, garanteret af Stormagterne, være, hvad der vilde sikre Freden for bestandig. Kunde man ikke tænke sig en føderativ Forening imellem Sverige og Norge? Lad Kongen af Sverige kalde sig Konge af Norge, og lad os bringe ham vor Hyldest for hans Høimodighed, men lad Norge være en uafhængig Stat ved Siden af Sverige. Eller om det endelig skal være, saa lad os træffe en Familieaftale om, at naar den ene af de regjerende Familier i Sverige eller i Norge uddør, den anden da skal bestige Thronen; derved vilde man overlade Afgjørelsen til Tiden og til Forsynet, og man vilde faa Tid til imens at mildne det Nationalhad, som hersker mellem de to Grænsefolk. Tro mig — det vil aldrig blive til Lykke for Sverige, at have Nordmændene til hadefulde, utilfredse, fiendtligsindede Undersaatter. Fornuftige Folk i Sverige kan ikke ønske dette, men Adelen, som ønsker Krig, og Kronprinsen, som hverken bryder sig om disse Folks Karakter eller deres Lykke, hvis Sprog han ikke engang kjender, vil gaa frem med Magt, uden at tage Hensyn til Befolkningens Lidelser."

Morier tog disse Forslag til Eftertanke og kom senere i Samtalens Løb tilbage dertil. Forøvrigt skaaner han ikke Bernadotte, som han kalder ham, og siger, at Svenskerne maatte godt kunne skille sig af med denne Efterligner af Bonaparte. I samme Tone har han talt til Haxthausen og Holten og ønsker selv at faa ham anbragt andetsteds, — da vilde det hele faa en lykkelig Udgang. — "Jeg er min Tro ganske af Deres Mening", sagde han til Haxthausen, der havde talt til ham derom — "og vort Ministerium maaske ogsaa; men hvordan skal man bære sig ad, hvordan skal man blive af med denne franske Prins? Der er ogsaa en stor Vanskelighed endnu (ved at forene Sverige og Norge under Prins Kristian) nemlig Prins Gustav, Keiseren af Ruslands Nevø, og hans Fordringer."

I Slutningen af denne meget vigtige Samtale sagde han: „Nei, man kan ikke negte, at Stormagterne er noget forvirrede og ikke ganske paa det Rene med deres egne Interesser. De har foresat sig at knuse Frankriges Indflydelse under Napoleon, men de tænker ikke paa, hvad der kan hænde i Løbet af et Aar eller to.“ . . . .

Hvilken Lykke det er, at man har sendt os en Mand, der er vant til at bringe gode Efterretninger og Forsoning med sig; han er ogsaa saa human og venlig som vel muligt, jeg nærer sand Hengivenhed for ham, og venskabelige Breve, han har med fra en Lord Oackland [Acland] til Anker, Collett og flere, siger ogsaa, at det er en brav Mand, mild og forsonlig. . . . .

Fra Haxthausen ved jeg, at Morier har været meget vel tilfreds med mig. — "Han er fuldkommen elskværdig", havde han sagt; "jeg elsker og agter ham, Gud give, jeg ved mine Indberetninger maatte kunne øve en saadan Indflydelse, som jeg ønsker det, til Fordel for Norges Skjæbne og dermed ogsaa hans." Haxthausen sammenlignede ham og Jackson og sagde, at denne havde været keitet nok til at opirre en nordisk Fyrste og gjøre sig ham til Fiende, medens Morier havde forstaaet at knytte en nordisk Fyrste fastere end nogensinde til England.

Morier: "Det er ikke nok for mig og for min egen Tilfredsstillelse. Jeg ønsker at vise mit Hof Sagerne og Forholdene i Øieblikket i et saadant Lys, at det kan faa en ny Opfattelse deraf, og dertil hører der meget; det er ikke let at faa Forandringer gjort i Traktater og i et af alle vedtaget Punkt, — men jeg skal gjøre, hvad jeg kan.“ — Meget roste han Elliots Aand og Karakter i 1788, da han havde forhindret Krigen i Norden. . . . ."

Den følgende Dag overrakte Morier sin Note til det norske Folk. Denne, der i en Konvolut tilstilledes Statssekretær von Holten og var dateret den 7de Juni, var saalydende:

"Undertegnede, afsendt fra Hans Kongelige Høihed Prinsregenten af England med en speciel Mission til det norske Folk, havde haabet ved sin Ankomst hertil endnu at finde Nationens Repræsentanter samlede. Da denne Forsamling imidlertid er hævet, og de fleste af dens Medlemmer vendte tilbage til deres Hjem, har han set sig nødsaget til at lægge denne Deklaration i den Regjerings Hænder, som han fandt etableret i Kristiania; men han erklærer paa samme Tid, at han ved at gjøre dette paa ingen Maade anerkjender dens Myndighed eller Lovlighed paa hans Gouvernements Vegne.

Det er bekjendt, at det var fastsat i Traktaten mellem Storbritannien og Sverige, at førstnævnte Magt skulde understøtte Sveriges Hensigter i at tilveiebringe Forbindelsen med Norge ved Enighed og Medvirkning tilsøs, medens Kongen af Sverige forbandt sig til, at denne Forening skulde fuldbyrdes med det fuldkomneste Hensyn til Norges Folks Lyksalighed og Frihed.

Det er ligeledes notorisk, at Danmark ved Traktaten til Kiel forbandt sig til at cedere Provinsen Norge med fuld Suveræenetet til Sverige paa det Vilkaar, at Sverige skulde tilbagegive de tagne Fæstninger og den erobrede Provins Holsten og fra sin Side cedere Svensk-Pomern til Danmark og forskaffe Danmark de andre Fordele, som deri var fastsatte.

Som Følge af denne Traktat gav Kongen af Danmark Befaling til de norske Fæstningers Overleverelse og til Afstaaelse af Provinsen til Sverige. Men Prins Kristian, som af Kongen af Danmark havde været udnævnt til Statholder i Norge, besluttede, saasnart han fik at vide, at Kongen af Danmark

var betænkt paa at afstaa Norge til Sverige, at opmuntre Nordmændene til en almindelig Modstand imod Afstaaelsen, og at sætte sig selv i Spidsen af Folket; og udgav han i Følge heraf adskillige Proklamationer, sammenkaldte en norsk Rigsforsamling og afsendte Hr. Anker til England med Instruktioner for om muligt at tilveiebringe det britiske Gouvernements Antagelse af Norges Uafhængighed.

Lord Liverpool, som havde tilstaaet Hr. Anker en Samtale, udviklede Tingenes Sammenhæng og den britiske Regjerings Beslutning for ham. Som en Følge heraf blev Hr. Anker anmodet om at vende tilbage til Norge; men han blev uheldigvis opholdt i London ved en ham paalagt Arrest og ved den Nødvendighed siden at forskaffe Sikkerhed for sit Møde i en Sag angaaende nogle Handelsaffærer fra Fortiden, i hvilke han er indviklet, og han var saaledes ikke i Stand til at vende tilbage til Norge uden i sin Fraværelse at udsætte de Personer, som havde indgaaet Sikkerheden.

Efter denne omstændelige Beretning levnes Undertegnede blot at anføre, at Hensigten af hans Sendelse til Norge er at udvikle den britiske Regjerings Sindelag imod Prins Kristian og det norske Folk med Hensyn til dens Forpligtelser til Sverige og de allierede Magter og dens endelige Beslutning at fuldbyrde disse Forpligtelser med Oprigtighed og Kraft, overladende til det norske Folks Valg, om dette, efter at være underrettede om Sveriges Disposition til at forkomme dets Ønsker og Lykke, enten vil nyde godt af Storbritanniens nærværende Disposition til at mediere i dets Favør for at forskaffe det en forholdsmæssig Sikkerhed af de konstitutionsmæssige Privilegier, det ønsker at nyde, eller det vil udsætte sig for en Strid med disse Magter og deres Allierede, hvilke have afsendt Sendebud til Danmark for at paadrive Kielertraktaten.

En paa samme Tid lige saa oprigtig som bestemt Deklaration skyldes ikke alene det Folks Retsind og Overbærelse, som gjør den, men tillige det Folks fremtidige Vel, med Hensyn til hvilket den gjøres. Undertegnede maa derfor oprigtig haabe, at de Norske, idet de alvorligen overveie denne, før villigen ville underkaste sig Kielertraktaten end fremture i en Opførsel, som foruden alle Uheld af en Underkastelse, fremtvungen ved Magt, vil bringe den Skyld paa den, ene at forhale en Krig, som saa længe har plaget Verden.

Kristiania den 7de Juni 1814.

J. P. Morier".

Denne Note blev af Kong Kristian Fredrik besvaret i v. Holtens Navn med følgende omfattende Redegjørelse:

"Undertegnede Hs. Majestæts Statssekretær har havt den Ære at modtage Deres Skrivelse, fremsendt under Convert til ham, og skjønt de ikke vil kunne modtage noget officielt Svar fra en Regjering, hvis Myndighed og Lovlighed De ikke erkjender, saa vil De dog tillade, at jeg i Gjensvar paa bemeldte Skrivelse meddeler Dem, hvad jeg ved at være Hs. Majestæts, min allernaadigste Konges, Ønske, at De, som Hs. Kongelige Høihed Prins-Regentens Sendebud, fortrinligen vilde tage Hensyn til ved at bedømme det norske Folks og Hs. Majestæts Forhold i Særdeleshed imod Storbritannien. Det norske Folk har stedse anset England som sin første Ven og sin naturligste Allierede. I Traktaten mellem Sverige og England, angaaende Norges Undertrykkelse, viste den engelske Regjering en Agtelse for det norske Folks Frihed og

Lyksalighed, som oprigtigen paaskjønnedes, og som lod haabe, at England aldrig vilde tabe af Sigte, hvad der udgjør denne Frihed og Lykke, saa meget mere, som Ministrene udtrykkeligen have erklæret, ei at have garanteret Sverige Norge, det er at sige: ei at have garanteret dette Lands Friheds og Lyksaligheds Forlis. Man turde følgeligen haabe, og det norske Folk har haabet, at finde en Ven og Beskytter i Storbritannien, der, for at sikre det norske Folk Besiddelsen af hint Gode, først vilde undersøge, hvori Samme bestod, og om den er at forene med Underkastelsen under en Stat, hvis Regjering har mishandlet det norske Folk, ved, selv under Freden, at etablere det mest oprørende System: at udhungre et helt Folk, og som derved har forøget det National=Had, der, som bekjendt, finder Sted mellem begge Nabofolk. Neppe behøves der, efter slig Behandling, noget andet Bevis, for at modsige det Paafund, som Kronprinsen af Sverige har tilladt sig, at Nordmanden Intet heller ønskede, end at forenes med Sverige under hans menneskekjærlige Styrelse. At efterforske disse Sandheder vil tilvisse være Dem saavelsom Deres Regjering angelegent, for derpaa at bygge Grundvolden til en kraftig Mediation imellem Norge og Sverige; det mest ærefulde Hverv, en stor Stat kan paatage sig, naar den ledes af Grundsætninger, byggede paa Folkeret og en menneskekjærlig Politik. De vil af Alt, hvad her er bekjendtgjort af Rigsforsamlingens Forhandlinger, og af hver Nordmands Mund erfare, at en Underkastelse under Sverige, saaledes som Kieler=Traktaten fordrede den, var uforenelig med det norske Folks Lyksalighed og Frihed, og enhver Englænder, Enhver, der føler varmt for Frihed og National=Værd, vil ikke undres over, at et Folk, der aldrig erkjender sig for at have været Provins under Danmark, men vel et med denne Stat frivilligen forenet Kongerige, ikke vilde lade sig give bort som Eiendom eller andre rørlige Ting, det vilde den spanske Nation ei heller, og England bistod Samme i sit Forehavende, som for Retfærdighedens Domstol vist aldrig kunde briste. Denne hæderlige National=Stemning, som uden Styrer havde voldgivet Nationen til Anarki, idet ingen Nordmand uden Modstand havde set svenske Tropper rykke ind i Landet, bevægede daværende Prins Kristian til Danmark at antage sig Statsstyrelsen, og som Regent at vaage Landets indvortes Rolighed og udvortes Sikkerhed. Han erkjendte Folkets Rettigheder at være tilbagegivne til Samme, da Kongen af Danmark løste det fra sin Troskabs=Ed, og han sammenkaldte en Rigsforsamling, for at Folkets Repræsentanter selv kunde fastsætte Rigets Konstitution. Hvorledes disse Folkets udvalgte Mænd erkjendte denne hans Kongelige Høiheds Velgjerning mod Folket, ses af Adressen til Høistsamme af 11te April, og i Sandhed, ikke en eneste Nordmand kunde miskjende hans store Opofrelser for Staten. Hvad Frihed Rigsforsamlingens Deliberationer have nydt, vil De selv kunne overbevise Dem om, og Konstitutionen bærer uden Tvivl det største Præg deraf; den er ikke dikteret af en ærgjerrig Fyrste, men udarbeidet af Mænd, der vilde deres Fædrenelands Vel. Flerheden af disse Mænd (Rigsdagens Forhandlinger viser det) ansaa det nødvendigt, for at fuldbyrde Konstitutionen, at Kongevalget strax foretoges; og i Spidsen for et Folk, der er forenet ved en bestemt Villie, at vove Alt for at forsvare sin Selvstændighed og sin Konstitution, blev der intet andet Valg for Regenten, end strax at antage den Krone, som Nationens Kjærlighed og Tillid overrakte ham. Kongen har svoret at regjere Kongeriget Norge overensstemmende med Konstitutionen, og Rigsforsamlingen har samme Dag overrakt Hs. Majestæt den Adresse, som alt er meddelt Dem, hvori Nationen ytrer dens Ønske, at Fred maatte vedligeholdes og gjensidig fordelagtigt Forbund indgaaes med Sverige; dens

Tillid til, at Europas mægtige Stater, som i de sidste Aar med saa megen Anstrengelse og Held have kjæmpet for at gjengive Europa Frihed og Ro, ikke vilde kunne samtykke i et Folks Undertrykkelse, der ei har fornærmet Nogen, og som kun fordrer, hvad Folkeretten burde sikre Samme: Frihed og Fred; men tillige dens bestemte Villie, hvis dette Haab skulde skuffes, at foretrække Opofrelsen af hvad som kjærest er, og Døden selv for Slavelænker. Denne Erklæring har Hs. Majestæt, ifølge Rigsforsamlingens Anmodning, tilstillet alle Hoffer, og følgeligen ogsaa Storbritannien, og han betvivler ikke, at den jo vil tages i Betragtning af den Regjering, der repræsenterer et Folk, som paaskjønner Friheds Værd, og som i lignende Tilfælde vist var beredt til samme Opofrelse som det norske. Tillige holder Hs. Majestæt sig forvisset om, at Hs. Kongelige Høihed Prins-Regenten af Storbritannien, der saa fuldkommen ved, hvad en konstitutionel Regent skylder sit Folk, ikke vil forudsætte, at han nogensinde skulde være istand til, af egen Myndighed, at opofre den Nations Statsforfatning, der, i Tillid til at dette var ham umuligt, overdrog ham Kronen. Ikkun Folket selv kan, ved dets Repræsentanter, foretage Forandringer i Konstitutionen, eller tillade Norges Forening med noget andet Rige (vide Konstitutionens §§ 14 og 110). Enhver Nordmand, enhver Englænder, ligesom Enhver, der føler varmt for Menneskeværd og Menneskelykke, maatte beklage, at i denne Tidspunkt, da Europas Magter have tilkjæmpet Kontinenten Fred og gjengivet Nationerne Frihed, at i denne Tidspunkt, siger jeg, de samme Magter skulde kunne enes om, at handle i Modsætning til de Grundsætninger, der hidtil have ledet dem, for, efter Sveriges Tilskyndelse, at undertvinge et frit og agtværdigt Folk. Men endnu er Sværdet kun halvt trukket, og Menneskelighedens Stemme, som, ledet ved Sandheden, endnu kan tale til Storbritanniens Behersker og til de flere Magter, vil forhaabentligen lade dem tage i Betænkning, hvilken ufortjent Behandling de ere paa Veie at øve imod det norske Folk. Det vil erkjendes, at sund Politik, ja selv det svenske Folks Held, lader foretrække ethvert billigt Arrangement mellem Sverige og Norge, hvorved gjensidig Frihed og Ære, hævdes, for nye Blodsudgydelser i Norden; og, i den Forvisning, at Prins-Regenten af England sikkert besjæles af høimodige retfærdige og menneskekjærlige Grundsætninger, har Hs. Majestæt med fuldkomneste Tillid henvendt sig til ham, for at paakalde hans Mediation mellem Norge og Sverige paa Grundvolde, hvorved det norske Folks Lyksalighed og Frihed kunde sikres — og det norske Folk og dets Konge paakalde kun Folkerettens Grundsætninger, og fordre at dets Adfærd og Begivenhederne i Norge sandfærdigen bør kjendes, for retfærdigen at kunne bedømmes. Det er neppe den Lidende, men vel den uretfærdigen Angribende, som forhaler Krigen.

Slutteligen tillade De mig, efter Hs. Majestæts udtrykkelige Befaling, at tilføie, at hvis den fra Englands Side forventende Mægling ikke strider direkte mod Rigets Konstitution eller Rigsforsamlingens Erklæring af 19de Mai, hvilke for Tiden ere de ufravigelige Rettesnore for Hs. Majestæts Handlemaade, vil Allerhøistsamme anse det for sin Pligt, at forelægge for et Storthing, hvad Mæglingen maatte foranledige; men da der til Rigsforsamlingens Sammenkaldelse og Afholdning fordres 3 à 4 Maaneder, saa vil det, i saa Fald, og for at forekomme midlertidig, maaske unødvendig, Blodsudgydelse, være nødvendigt, at Storbritannien lige kraftigen virker paa Sverige, og forskaffer Norge i denne Mellemtid, hvad det tør vente af en upartisk Mægler: fuldkommen Neutralitet, fri Indførsel og Samfærdsel med England, hvilket

alle Nordmænd, vante til at anse Englænderne for deres første Venner, desuden anse som det høieste Gode. — Hvor lykkeligt for mig, ved denne Leilighed at kunne henvende mig til en Mand, der elsker Sandhed, og som det altsaa er Pligt at behandle med den Oprigtighed, hvilken ligeledes udtales Forsikringen om den Høiagtelse, med hvilken jeg forbliver Deres meget ærbødige Tjener

Kristiania den 8de Juni 1814.

v. Holten".

Det var dog langt fra, at Morier fandt den her udtalte Opfatning af Forholdet tilfredsstillende. I Stedet for at indlade sig i nogen Diskussion med Kongen om Hovedsagen, affærdigede han kort og godt til v. Holten en ny Note af følgende Indhold:

"Min Herre!

Siden Prins Kristian ikke har fundet sig foranlediget til at sammenkalde et overordentligt Storthing, for at forelægge den norske Nation den kritiske Tilstand, Samme befinder sig i, som en Følge af den af de Allierede Magter tagne Beslutning, at handle til Opfyldelsen af Forpligtelserne i Traktaten til Kiel: saa maa jeg anmode om, at min Note af 7de dennes vorder bekjendtgjort i dette Lands offentlige Tidender. Jeg venter, at denne Anmodning ikke vil mødes med nogen Indvending, og i saa Fald at vorde underrettet herom endnu i Dag. Jeg har den Ære at være

Min Herre! Deres meget ærbødige Tjener

J. P. Morier."

Dette Svar bevirkede følgende Svarnote fra v. Holten:

"Undertegnede Stats-Sekretær har modtaget Deres ærede Skrivelse af Dags Dato, og ikke undladt at forelægge Hs. Majestæt Samme. Allerhøistsamme har deraf set, at det er Deres Hofs særdeles Ønske, at den ved Dem overgivne Erklæring skulde forelægges et Storthing. Hans Majestæt, der altid ønskede at handle fælles med sit Folk, finder det aldeles overensstemmende med sin i min Note af Gaars Dato tilkjendegivne Hensigt, at befale Valgene til et overordentligt Storthing strax foretagne, idet han med Tillid forlader sig paa, at England, oplyst om den Aand, der besjæler det norske Folk, og de Grundsætninger, der have ledet hans Handlemaade, vil fremtræde som Mægler, med lige Agtelse for Folkeretten, som det norske Folk paakalder, og for dette Folks Lyksalighed; hvorhos den paa samme Tillid og paa Billighed grundede Fordring om Neutralitet, om Englands Paavirkning til Indstilling af Sveriges Fiendtligheder, og fri Samfærdsel med England i denne Mellemtid af 3 à 4 Maaneder, inden hvilken Storthinget umuligen kan være afholdt, gjentagende fordres, som en nødvendig Betingelse, uden hvilken Storthinget ei kan sættes og afholdes med Rolighed, og dets overordentlige Sammenkaldelse ei for Folket kan retfærdiggjøres.

Jeg er min Herres meget ærbødige Tjener

Kristiania den 9de Juni 1814.

v. Holten.

Men al yderligere Noteverling afbrødes nu af den britiske Agent med følgende Erklæring:

"Undertegnede har modtaget en Note af Dags Dato, adresseret til ham fra Hr. v. Holten, som Svar paa hvilken Undertegnede anser det tilstrækkeligt at observere: at saasom England ikke har anden Interesse for Norge, end den, som staar i Forbindelse med dets Allieredes, saa kan Undertegnede ikke modtage noget Forslag af de Norske, som ikke har Anerkjendelsen af Sveriges Suverænetet til Grundvold.

Kristiania den 9de Juni 1814.

J. P. Morier."

Løftet om at et overordentligt Storthing skulde indkaldes var saaledes officielt givet, og paa dette kunde Kongen ikke gaa tilbage. I Statsraadets Møde den 11te Juni traf Kongen de første forberedende Skridt dertil, og under 13de Juni udfærdigedes der Befaling til Landets Overøvrigheder om at foranstalte optaget det i Grundloven bestemte Mandtal over de stemmeberettigede Indbyggere. Men samtidig hermed blev der truffet nye Anstalter til Landets Forsvar. Under 9de Juni blev der udfærdiget en "Opfordring til almindelig Bevæbning af Landets vaabendygtige Mandskaber" i følgende Kundgjørelse:

"Vi Christian Fredrik o. s. v. Gjøre vitterligt: At vi, efter til os indkomne Beretninger om betydelige Rustninger i Nabolandet, der ikke kunne have anden Hensigt, end med Vold at krænke det norske Folks Frihed og Selvstændighed, finde os foranlediget til at opfordre Norges Sønner til Bevæbning, og til at være rede til at møde den overmodige Fiende, naar han skulde betræde Rigets Grændser; thi opfordre vi:

Samtlige Reserve-Landeværn, eller de i Reserve-Rullen indskrevne Mandskaber, samt alle andre vaabendygtige Nordmænd, som frivilligen ville møde til Fædrenelandets Forsvar (og hvilken Nordmand er ikke rede dertil?) i Kompagni-Distriktet, paa de af Amtmanden bestemte, igjennem Fogderne bekjendtgjorte Dage, at møde ved Kirkerne udi hvert Prestegjæld, hvor Lensmændene, tilligemed de i Distriktet hjemmeværende Officerer eller ældste Underofficerer af Kompagniet eller Landeværnet, forfatte og underskrive en Mandtalsliste over samtlige dette Mandskab.

Til samme Tid og Sted skulle Mandskabet medbringe de Vaaben, de eie, og ville betjene sig af, og bliver da tillige optegnet, hvormange der savne Vaaben, eller hvo der til samme maatte mangle Ammunition osv. Beretning herom indsendes snarest muligt igjennem Amtmanden, efterhaanden, som de fra Fogderne indkommer.

Hvert Prestegjælds saaledes samlede vaabendygtige Fædrenelands-Forsvarere udvælger imellem sig for hver 30 Mand en Rodeanfører, som de have mest Tillid til, og disse Roders Samlingsplads i Tilfælde af Opbrud, saavelsom hele Prestegjældets Bevæbnings Samlingsplads, bestemmes dernæst foreløbigen af Fogden, indtil de for hver Bataillons eller hvert Regiments Distrikt senere udnævnte Anføreres Bestemmelser, om Samlingspladsen ved almindelige Opbrud, kan meddeles.

Samtlige disse Bevæbnings-Mandskaber, eller Mandhusinger, som de i visse Distrikter kaldes, skulle under Vaaben, til Tegn, bære graa Kokarde med grøn Kant. Naar de i Krigstilfælde rykke længere bort fra deres Hjemstavn, end at de derfra kunne drage deres Ophold, da underholdes de af militære Magaziner, og underordnes rodevis de ved Brigaderne kommanderende Officerer, samt bruges til Bedækning af Transporter; Bevogtning af Magaziner og Fanger; Forsvar af Defileer og ved andre Leiligheder, hvor de, efter deres Vaaben og Indretning, som Fædrenelandets Sønner kunne tjene til Forsvar af Arne, af eget Hjem, til Bevogtning for Kone og Børn, og hvorved enhver Nordmand vil kappes om at vise Mandemod, ligt Fædrenes, der aldrig ustraffet lode nogen Fiende betræde Norges lykkelige Dale."

Til Trods for at Moriers Mission ikke havde bragt de gode Nyheder, som Kongen havde ventet, og som han saa gjerne vilde bibringe Folk Troen paa, synes han endnu ikke at have opgivet det Haab, han hemmelig nærede om Englands Understøttelse. Til Jakob Aall skrev han saaledes den 22de Juni: "Mørk er endnu vor Horizont; men saa længe den engelske Gesandt, en saare retsindig Mand, bliver her, er der ogsaa Haab om Englands Mægling, som jeg har forlangt med Agtelse for Nationalværdighed og Lyksalighed."

Svenskerne likte ikke den Maade, hvorpaa Lord Castlereaghs Privatsekretær optraadte i Norge. Den svenske Gesandt i London Baron Rehausen havde spurgt, at Moriers Sendelse gik ud paa at undersøge, hvorvidt Sverige havde noget anseligt Parti i Norge, og han bad derfor Grev Essen om at drage Omsorg for, at Morier fik tilforladelig Efterretning om, hvad den engelske Regjering krævede oplyst. Ogsaa den svenske Udenrigsminister Grev Engestrøm blev bange for, at det ikke skulde lykkes Morier "paa Grund af hans Ubekjendtskab med det norske Sprog" at sætte sig rigtig ind i Forholdene, og han bad derfor Essen om at sende ham en klog og velunderrettet Mand, som kunde gaa ham til Haande dermed. Medens Morier ventede paa Svar fra sin Regjering, gjorde han en liden Reise omkring i Landet. Da han opholdt sig hos Statsraad Tank paa Rød, kom Lieutenant Grev C. J. Spens herhen i dette Ærende.

Men Moriers Mission var da allerede endt. De Forhaabninger, hans Komme havde vakt hos Kristian Fredrik — og vistnok ogsaa flere andre hertillands — blev saa grundig skuffede som vel muligt. Snart traadte han ogsaa tilbage i en rent underordnet Stilling, idet han, da de fire Stormagters Kommissarier ankom til Norge, attacheredes den engelske Gesandt, efter hvis Ordrer han ifølge Paalæg fra sit Ministerium udelukkende havde at rette sig.

Morier viste ubestridelig megen Interesse og Velvillie for Nordmændenes Sag; men hans Magt kan, som det nu synes, ikke have strakt sig langt, og den Mæglerrolle, han efter Kristian Fredriks og Nordmændenes Antagelse var bestemt til at spille, maa derfor ogsaa have hørt til de mere underordnede.

Et af de Beviser, som han afgav paa sit Sindelag overfor det norske Folk, var den Bistand, han ydede Kristian Fredrik under hans Bestræbelser for at komme i direkte diplomatisk Forbindelse med det engelske Ministerium. Thi denne stod fuldt og fast i den Tro, at naar dette blot lykkedes ham, saa vilde herigjennem hans og Norges Sag øieblikkelig stille sig ulige heldigere og muligens ogsaa krones med et lykkeligt Udfald.

Saasnart Kristian Fredrik havde besteget Norges Throne, besluttede han sig derfor til at sende en ny Deputation over til England. Men denne skulde have et mere anseligt og officielt Præg end de to Brødre Ankers Sendelse, idet dens Medlemmer skulde tages dels af Kongens eget Raad, dels af Rigsforsamlingen. Valgte blev Statsraad Nils Aall, Sorenskriver Christie og Konsul P. V. Rosenkilde.

Af disse Mænd, der alle var Norges og dets Konges Sag varmt hengivne, var Nils Aall særlig skikket for dette Hverv. Han havde, som hans Broder i sine Erindringer oplyser, tilbragt nogle Ungdomsaar paa et engelsk Opdragelsesinstitut og havde mange Forbindelser med engelske Huse, ligesom han med Hensyn til Handelsstilling var en agtet og uafhængig Kjøbmand. Han var det engelske og franske Sprog lige mægtig, havde en Lethed og Anstand i sit Væsen, som maatte gjøre ham skikket til diplomatiske Underhandlinger, og besad en lykkelig Evne til at udtrykke sig med Lethed baade skriftlig og mundtlig. At og Sorenskriver Christie vilde gjøre Ret og Skjel for sig, kan der ikke være delte Meninger om. Mindst heldigt var Valget af Konsul Rosenkilde, der blev betroet Hvervet af Hensyn til hans tækkelige udvortes Optræden; men ikke desmindre skulde han stundom ved sit ubehøvlede Fusentasteri kompromittere Deputationen. Til Deputationens Sekretær valgtes Dr. med. Regimentskirurg Herman Treschow Gartner, der nogle Aar tidligere havde studeret i London og Edinburgh, og Skibskaptein Kruse fulgte med for i paakommende Fald at benyttes som Kurer.

For denne Deputation udfærdigede Kristian Fredrik en Instrux, hvis væsentligste Bestemmelser var følgende:

1. Forsynede med Fuldmagter af Kongen i det Norske Folks Navn at overbringe de Erklæringer, som Kongens Breve til Prins-Regenten af Storbritannien og hans Minister for de udenlandske Anliggender indeholdt, skulde de begive sig til England, enten direkte eller over Holland og paaskynde sin Reise saa meget som mulig.

2. Foregik Reisen direkte under Beskyttelse af et engelsk Krigsskib, skulde de uafladelig optræde som det norske Folks Repræsentanter; blev dette dem negtet, saa de som private Personer maatte reise over Holland, skulde de først optræde i denne Egenskab, naar de var komne til London, og havde talt med Statsraad eller General Anker.

3. Hos disse to betroede Mænd skulde de modtage Raad og Veiledning til at opnaa Adgang ikke alene til Hoffet, men ogsaa til alle formaaende Personer.

4. Skulde Generalmajor Anker være kjendt som Kongens Sendebud i England, var der intet i Veien for, at han kunde slutte sig til dem for at

introducere dem; men skulde han leve i aldeles privat Stilling, var det bedre, om han kun underhaanden banede dem Vei, men iøvrigt fastholdt sin private Stilling, hvorved han vilde have Adgang til at opholde sig længere der til Fordel for den norske Stat.

5. Skulde det findes gavnligt, at Generalmajor Anker ligeledes introducerede dem hos Keiseren af Rusland, Kongen af Preussen eller Fyrsten af Nederlandene, som maaske netop opholdt sig i England, ønskede Kongen det; men skulde disse Fyrster, eller især de to første, opholde sig i Paris, og der ikke var Udsigt til, at de om kort Tid vilde komme til London, var det Kongens Ønske, som han ogsaa havde tilkjendegivet General Anker, at han og to af Repræsentanterne afreiste efter udrettet Ærende i London til Paris for der at overrække Kongens Brevskaber og tale Norges Sag.

6. "Foruden mundtligen at udtrykke, hvad der indeholdes i mine Skrivelser til bemeldte Fyrster og deres Ministre, har jeg blot at paalægge Dem, at De til enhver, som underholder sig med Dem om Norges Anliggender, med Varme skildrer denne agtværdige Nations Sindelag, dens bestemte Beslutning at vove alt for at undgaa fiendtlig Undertrykkelse og at modstaa den Uret, som øves imod samme, idet den samme Frihed, som Jordens mægtige har tilkjæmpet andre Nationer, nu voldeligen skal berøves denne, som intet ønsker uden at leve i Fred og uafhængigen mellem sine Fjelde, og som ingensinde har fornærmet nogen af dens Undertrykkere; de tvende Medlemmer af Rigsforsamlingen maa troligen berette, hvad Aand der har besjælet denne, hvilket Konstitutionen noksom bevidner; denne maa omstændeligen gjennemgaaes og forklares for de gode Englændere, som vist med Deltagelse vil erfare, hvorledes et frit Folks selvvalgte Repræsentanter med Fædrelandssind har enedes om at danne deres Grundlov."

7. "Saasnart De vinder Adgang og Gehør, er det Hovedsagen at bevidne min og det norske Folks ubegrændsede Tillid til Storbritannien; at denne Magt, som selv i Traktaten med Sverige angaaende Norge har vist Omsorg for det norske Folks Lykke og Frihed, nu med lige Omsorg vil forvisse sig om: hvori denne Frihed og Lykke bestaar, at den ene sikres ved Uafhængighed, Konstitutionen og en selvvalgt Konge; men at den er ufordragelig med Sveriges Overherredømme. Hos England som hos de andre Fyrster paakaldes de Grundsætninger, der hidtil har ledet dem i Kampen for Folkenes Rettigheder og Frihed, hvilke Grundsætninger de nu selv maa fornegte og bestride, naar de vil bidrage til det norske Folks Undertrykkelse. Englands og de øvrige Fyrsters Mægling til Gjenoprettelsen af Forbund og god Forstaaelse imellem Sverige og Norge ansøges derimod med Varme; thi jeg og det norske Folk ønsker intet hellere. — Et saadant Forbund grundet paa gjensidig Agtelse for Folkeretten og garanteret af Europas mægtigere Stater vilde sikre Nordens Fred og Folkenes Lyksalighed. — Jeg er bestemt paa ikkuns at underhandle med Sverige under Englands Mægling. Skulde det endeligen merkes, at alle Magter er enig i fælles med væbnet Haand at undertvinge Norge, da erklæres, at det norske Folk giver sig under Englands Beskyttelse og venter Frihed og Lykke af dets Ædelmodighed, som det ved Manddoms Daad i Forsvaret af sine Rettigheder vist til den Tid vil have fortjent mere end noget andet Folk paa Jorden."

8. Skulde, efter Forhaabning, den engelske Regjering bevæges til at vise Norges Sag sin Deltagelse, da var Blokadens Ophævelse, Fangernes

Frigivelse og engelske Licenser til Handelens Beskyttelse, "hvad der bør attraaes og ansøges." Underhandlingerne herom burde helst drives ved Statsraad Anker.

Morier havde tilbudt Kong Kristian Fredrik, at denne Deputation kunde faa tage over til England paa den samme Kutter, med hvilken han selv var kommen, og gav de fornødne Befalinger i saa Henseende. Kutteren ventede en Stund paa Deputationen udenfor Kristianssand; men da Rosenkilde endnu ikke var kommen, maatte den seile. Deputationen satte sig da i Forbindelse med den gamle hæderlige Kaptein Mackenzie, der var Chef for den britiske Blokadeeskadre i Farvandet udenfor Kristianssand, og denne varmhjertede Mand, der med levende Interesse fulgte og, saavidt hans Pligt tillod, støttede Nordmændenes Arbeide for Bevarelsen af deres Selvstændighed, stillede Kutterbriggen Shelbrake, Kapt. Brine, til dens Raadighed. Deputationen kom over til Leith, hvor den fik Lov til at gaa i Land. Men her blev den stoppet efter Ordre fra den britiske Regjering. Gjennem Karsten Anker fik nu Deputationens Medlemmer Reisepasser til London i Handelsanliggender og kom saaledes derhen. Her opsatte Deputationens Formand en Adresse til Ministeren for det Indre, Lord Sidmouth, og erklærede i denne, "at da Deputationen havde modtaget saa utvetydige Beviser paa den britiske Regjegjerings Uvillie ligeoverfor den Sag, som det var Deputationens Erende at forebringe, ansaa han det for stridende med den norske Nations Værdighed at anholde om en Konference med det engelske Ministerium, men udbad blot Tilladelse for Deputationen til at forblive nogle Dage i London for at besørge nogle private Anliggender, for hvis Skyld den havde ansøgt om de erholdte Passer, og tillige for at komme i Besiddelse af en Del Bagage, som var sendt tilsøs fra Leith, men endnu ei var ankommen." Medens man nu taltes ved om, hvorledes man skulde faa sendt Ansøgningen afsted efter Adressen, indfandt første Sekretær i Departementet for det Indre sig i Deputationens Bolig. Til ham leveredes nu Adressen. Sekretæren erklærede, at den nærværende engelske Politik ikke tillod den engelske Regjering at vise nogen Slags Føielighed overfor Deputationens Ønske uden for saa vidt, at den kunde faa frit Leide over Søen til Norge igjen, og han udtalte derhos, at det engelske Kabinet høiligen misbilligede baade Moriers og Mackenzies udviste Forekommenhed; thi dette var i ingen Henseende tilbøieligt til at bryde det Ord, som var givet Sverige. Deputationens Medlemmer indlod sig nu i nærmere Samtale med Sekretæren, i hvem de fandt en virkelig liberalt tænkende Mand, idet de vilde faa ham bort fra den Vildfarelse, hvori den engelske Regjering syntes at svæve, at de i Norge foretagne Skridt alene tilsigtede en Gjenforening med Danmark. I Samtalens Løb viste Sekretæren Norges Sag megen Interesse; han beklagede høiligen den Stilling, hvori Norge var kommen, og de Forhold, som for nærværende Tid tvang England til at modsætte sig Nordmændenes Forsøg paa at forsvare ubetinget Selvstændighed. Men kunde Nordmændene holde sin Selvstændighedskamp gaa=

ende i 2—3 Maaneder, indtil Wienerkongressen var traadt sammen, var det ikke usandsynligt, at England vilde komme til at forandre sit politiske System. — Sekretæren rykkede nu frem med sit Ærende, der var at paalægge Deputationen øieblikkelig at begive sig til Yarmouth, hvorfra den paa et engelsk Krigsskib skulde føres over til Norge. Dette skede da ogsaa; men Deputationen var ikke betroet at reise paa egen Haand. Dagen efter, at den havde forladt London, fik den fra Lord Sidmouth Svar paa sit Andragende. Dette gik ud paa, at han ikke kunde forandre den Beslutning, som engang var fattet. Kaptein Bryander, som førte det tidligere danske Krigsskib Brevdrageren, satte derpaa Deputationen over til Kristianssand, hvorfra Statsraad Nils Aall den 5te August sendte Kong Kristian Fredrik Indberetning om Udfaldet af Deputationens Sendelse. Deputationen begav sig derpaa over Land til Moss, hvor Kongen havde opslaaet sit Hovedkvarter. Hid ankom den omkring den 12te s. M. Hvorledes Forholdene hertillands nu stillede sig, skal vi snart se. Her skal kun et Par Punkter anføres, som vi senere hen paa sit Sted maa have i Minde. Aalls Rapport havde vist Kongen, at paa det engelske Ministerium kunde han ikke bygge, fra England var ingen Hjælp at haabe, og derfor kunde han anse sin Rolle i Kampen for Norges Selvstændighed for at være udspillet. Aall var derimod stemt for Krigens Fortsættelse. Han haabede paa, at der i Englands Politik overfor Norge vilde foregaa et Omslag, hvis man blot vilde og kunde holde ud en Stund endda. Efterat Wienerkongressen var aabnet, modtog han virkelig ogsaa en anonym Opfordring til paany at træde i Underhandling med det britiske Ministerium. Men da var Striden allerede endt, og det paa en Maade, som ansaas for at være tilfredsstillende for Norge og dets Interesser.

Vi afbryder her Fremstillingen af de diplomatiske Forhandlinger, som Kristian Fredrik førte med England, og gaar nogle Maaneder tilbage i Tiden for at betragte Karl Johans Foretagender i Sammenhæng med de diplomatiske Forhandlinger, han fik sat i Gang, og som gik ud paa intet mindre end at sætte de fire allierede Stormagter i Bevægelse for at skaffe Sverige, hvad han kaldte dets ved Kielerfreden erhvervede Rettigheder.

Efter Opbrudet fra Holsten havde Karl Johan begivet sig til Køln, hvor han den 10de Februar midlertidig opslog sit Hovedkvarter, medens hans Hærkorps rykkede frem mod Rhinen. Korpserne Bülow og Wintzingerode stod allerede paa denne Tid, det første i Egnen om Brüssel og Antwerpen, det sidste ved Namur, med Forposter fremskudte i Frankrige. Woronzow og Tettenborns Tropper var under ilsom Fremrykning for at forene sig med Wintzingerodes Korps.

Ved denne Tid var Karl Johans Tanker henvendte paa Frankriges Throne. Det var derfor hans Ønske, at Allieredes Tropper skulde gjøre Holdt ved Frankriges Grænser, hvor der skulde proklameres Fred med det

franske Folk, som skulde tilstaaes Frist til at finde sig tilrette med Koalitionen. Sig selv havde han herunder tiltænkt Mæglerens Rolle, og han haabede herigjennem at blive Situationens Herre. Men med Undtagelse af Keiser Alexander af Rusland, hvis Ord var alt andet end at stole paa, var der ingen af de allierede Fyrster, som viste Tilbøielighed til at gaa ind paa hans Tankegang.

Men Begivenhederne tog en ganske anden Vending, end han tænkte. Paa Tilskyndelse af England og Østerrige samledes der den 5te Februar i Chatillon en Fredkongres, hvor der blev tilbudt Napoleon Fred paa de Vilkaar, at Frankrige skulde have de samme Grænser, som det i 1792 havde havt. Men denne, der netop paa samme Tid tilkjæmpede sig en Række Fordele over de allieredes Hovedhære, som opererede hver for sig, vilde nu ikke høre Tale om Fred paa slige Vilkaar. "Jeg ser kun tre Muligheder: at seire, at dø eller at abdicere", sagde han. Denne hans Ubøielighed skabte Forsonlighed mellem de allierede. I Chaumont blev der den 14de Marts truffet en ny Overenskomst om at fortsætte Krigen, som kun skulde sluttes ved en almindelig Fred, og 5 Dage efter opløstes Kongressen i Chatillon.

Imidlertid fortsatte de allierede Indrykningen i Frankrige, og deres Maal var Paris. Under sin Marsch mod Køln havde Karl Johan sendt Baron Gustav Wetterstedt til Troyes, hvor de allierede Monarker havde opslaaet sit Hovedkvarter, for at indhente Oplysninger om deres Hensigter. Umiddelbart efter sit Komme til Køln, den 12te Februar, udfærdigede han følgende Proklamation til det franske Folk:

"Franskmænd! Jeg har grebet mit Sværd efter min Konges Befaling for at forsvare det svenske Folks Rettigheder. Efter at have hævnet de Fornærmelser, som han har lidt og bidraget til Tysklands Befrielse, er jeg gaaet over Rhinen. Ved at gjense denne Flods Bredder, hvor jeg saa ofte og saa heldig har kjæmpet for Eder, føler jeg Trang til at meddele Eder mine Tanker. Eders Regjering har vedholdende bestræbt sig for at forringe alt for at have Ret til ogsaa at foragte alt. Det er paa Tide, at dette System forandres. Alle oplyste Mennesker ønsker Frankriges Vedligeholdelse. Men de ønsker blot ikke, at det skal være Jordens Plageaand. Fyrsterne har ikke forenet sig for at paaføre Eders Nation Krig, men for at tvinge Eders Regjering til at erkjende andre Staters Uafhængighed. Saadanne er deres Hensigter, og jeg er Eder Borgen for disses Oprigtighed. — Som Karl XIII's adopterede Søn, ved et frit Folks Valg kaldet til engang at bestige de store Gustavers Throne, kan jeg for Eftertiden ikke have noget andet Maal end at arbeide for den skandinaviske Halvøs Velstand og Lykke. Maatte det dog lykkes mig paa samme Tid, som jeg opfylder mine hellige Forpligtelser mod mit nye Fædreland, at bidrage til mine gamle Landsmænds Lykke."

Men under Krigslarmen døde denne Proklamation hen uden at vække Gjenlyd. Karl Johan følte snart, hvor pinlig hans tvetydige Holdning var, og da Wetterstedt heller ikke skulde formaa at gjøre ham tilstrækkelig Rede for de allierede Fyrsters Hensigter, fik han Befaling til at lade sig merke

med, at hvis Sverige skulde holdes udenfor de almindelige Forhandlinger og saaledes udenfor Koalitionen, saa kunde det ogsaa anse sig for løst fra sine Forpligtelser og slutte en særskilt Fred med Fienden. Ogsaa overfor den russiske Gesandt Suchtelen udtalte han sig i Retning af, at han ikke brød sig om at være tilovers, men at han, om dette var de allieredes Hensigt, vilde slutte Fred og drage hjem. Efter hvert som det viste sig, at de allierede tænkte paa at gjenindsætte Bourbonnerne, blev Karl Johan mere og mere uvenlig stemt overfor Koalitionen. Han optraadte nu som en Talsmand ikke blot for Frankrige, men ogsaa for Napoleons Dynasti. Under disse Forhold blev han Gjenstand for de allierede Fyrsters Mistanke, og da Napoleons Vaabenheld i Februar Maaned tvang dem til at kalde Nordarmeen til Hjælp, skilte man simpelthen Bülows og Wintzingerodes Korpser ud og underlagde dem Blüchers Overbefaling. Karl Johans Hær blev da, efterat disse Korpser var udskilte, bestaaende af Stroganows Korps, af Svenskerne og Mecklenburgerne, af Wallmodens af Hanseater, den russisk-tyske Legion og en Del Hanoveranere sammensatte Afdeling samt af det danske Auxiliærkorps. Deres Opgave blev at beleire Antwerpen og flere andre franske Fæstninger; men dette var ikke efter Karl Johans Hoved, og han tog sig derfor ikke med synderlig Iver af denne Sag. Forøvrigt naaede Forspidsen af hans egen Hær først den 24de Februar Rhinen, de øvrige Tropper laa færre eller flere Dagsmarscher tilbage, og endelig var det danske Auxiliærkorps dengang endnu ikke brudt op fra sine Kvarterer i Slesvig og Holsten.

Da der nu fra Essen og Tawast indløb Beretning om, hvad der i Norge havde tildraget sig, troede han ikke, at denne Reisning havde noget større paa sig. Den kom ham for saa vidt ubeleilig, som den kunde nøde ham til at paakalde de allierede Magters Bistand; men paa samme Tid gav den ham ogsaa et kjærkomment Paaskud til at bevare den passive Holdning, som han nu saa gjerne indtog. Han sammenkaldte da den 1ste Marts de allierede Magters Gesandter, som befandt sig i hans Hovedkvarter og holdt en Tale for dem, hvori han blandt andet udtalte: "Jeg har skyndt mig over Rhinen til Bredden af Maas for at understøtte Sveriges Allierede, da Efterretningen om denne Reisning i Norge stanser mig. Sverige, der er berøvet sine ypperste Forsvarere, som nu staar paa Grænsen af Frankrige, er givet til Pris for de Foretagender, som Oprørets hemmelige Ophavsmænd foreskriver. De mulige Følger af et saa uventet Forræderi, Udsigten til en ny Krig, som skal føres for at forskaffe Sverige, hvad det allerede har erobret, og den absolute Nødvendighed at maatte regne paa egne Kræfter ved denne Erobring, — det er Sveriges og min Stilling i dette Øieblik, det er det, som maa bestemme min hele Opførsel under denne Krise. Jeg skulde have rykket frem og paaskyndt Erobringen af den Fred, som Verden trænger til; men nu paalægger mit Forhold til Sverige mig nye Forpligtelser. Jeg opfordrer Dem, mine Herrer, til at forelægge Deres Suveræner disse Kjendsgjerninger.

Jeg længes efter at faa høre deres Tanker og nærer ingen Tvivl om deres Troskab mod Traktaten med Sverige. Imidlertid skal jeg forblive ved Bredderne af Maas i anden Linie for at danne deres Reserve. Jeg dølger dog ikke for Dem, at jeg med alle mine Ønsker paakalder Freden."

Som Følge af denne Appel til de allierede Fyrster afgik der den 5te Marts fra General Vincent, der var Østerriges Gesandt ved Karl Johans Hovedkvarter, til Grev Lützow, Østerriges Gesandt i Kjøbenhavn, en Skrivelse, hvori han — som ovenfor (S. 2495) anført — udtaler sin Tvivl om det danske Hofs Redelighed og kræver Norge overgivet til Sverige, for at Nordarmeen skulde kunne optage sine Operationer, der allerede var mere end tilbørlig forsinkede.

Karl Johan havde ikke faaet fuldstændig Rede paa, hvad der var foregaaet i Norge, og han betragtede — hvad hans Skrivelser ogsaa bærer Vidnesbyrd om — Begivenhederne her paa en Maade, som om han ikke først og fremst beskjæftigede sig med dem. Hans Tanker var fremdeles rettede paa Frankrige og dets Throne.

Den 31te Marts havde Keiseren af Rusland, ledsaget af Kongen af Kongen af Preussen, i Spidsen for Schwarzenbergs og Blüchers Armeer holdt sit Indtog i Paris. Den 1ste April dannedes under Talleyrands Overledelse et provisorisk Styre, og den 2den April erklærede Senatet Napoleon for afsat.

Karl Johan, der tidligere i sit stille Sind havde frydet sig over de rigelige Prygl, Napoleon havde givet de Allierede, blev ilde ved, da Bladet vendte sig, og det var ikke frit for, at han begyndte at tage under alvorlig Overveielse de Følger, hans tvetydige Holdning vilde drage efter sig. Han tænkte en Tid paa at marschere lige løs paa Paris, saaledes som de allierede Fyrster gjorde, og muligens komme dem i Forkjøbet. Men han lod strax denne Plan falde, da det paa den anden Side forekom ham i høieste Grad sandsynligt, at han herved vilde komme til at arbeide Bourbonerne i Hænde, og dette var ham om muligt det værste af alt, som kunde times ham.

Et Indblik i de Ønsker og Forhaabninger, som ved denne Tid beherskede hans ganske Sjæl, faar vi af følgende i et høit anset svensk Kildeskrift meddelte Episode.

I Midten af Marts Maaned, da Karl Johan havde opslaaet sit Hovedkvarter i Lüttich, blev der en Dag meldt ham, at et Antal franske Officerer, der allerede før Opbrudet fra Kiel var frigivne af ham med Tilladelse til at vende tilbage til Frankrige, var ankomne herhen, idet de preussiske Officerer havde negtet dem Adgangen til Frankrige. Karl Johan var fast besluttet paa at skaffe sin Villie Agtelse, selv om det skulde ske med Anvendelse af Vaabenmagt. Han lod en af sine Ordonnantsofficerer ledsage dem gjennem den preussiske Hær, idet han gav denne Paalæg om ikke at komme tilbage med uforrettet Sag. Men før de franske Officerer, der var 60 i Tallet og

tilhørte alle Rangsklasser og Vaabenarter, begav sig afsted, samlede ham dem om sig og tiltalte dem paa følgende Maade: "Jeg har ikke grebet til Vaaben for at skade Frankrige, men for at tvinge Eders Keiser til at erkjende andres Ret og Uafhængighed. Jeg har sat mig mod Indfaldet i Frankrige; thi jeg har ikke villet udstykke dette Land, ei heller omstyrte det nuværende Dynasti. Mine Følelser, mine Minder og mine Ønsker kan aldrig blive fremmede for Frankrige. Mit Sværd skal ikke bruges til at bekjæmpe det; men mine Ønsker skal følge og understøtte det. Maatte det paa denne Maade vedblive at vorde stort og sterkt! Gid det maa bibeholde og forsvare sine naturlige Grænser, men maatte det ogsaa erkjende en offentlig Ret og Europas Uafhængighed! Behold Eders Nationalitet, forsvar Eder til det yderste, opflam Folket! Reis det i Masse, om saa behøves, og følg Franskmændenes ærefulde Exempel af Aar 1794! Skulde jeg med mine Svensker overskride Frankriges Grænser for at bekjæmpe Eder, saa hug os alle ned! I maa endelig ikke nedværdige Eder ved at lade Eder paatvinge en Regjering, som I har vraget! Vend tilbage til Eders Landsmænd og sig dem, at ihvorvel jeg ved alle mine Pligter er fæstet til Sverige, saa er jeg dog Franskmand med Liv og Sjæl, og at jeg er stanset udenfor Eders gamle Grænser for at undgaa at deltage i en forhadt og barbarisk Strid!"

Under denne sin Tvivlraadighed besluttede Karl Johan at begive sig til sin Ven Czarens Hovedkvarter og foretog i dette Øiemed en stor Sving om Koblenz ved Rhinen; men det lykkedes ham ikke at komme i Forbindelse med Czaren. Derimod fik han paa denne sin Færd et Indblik i, hvor heldigt de allieredes Sager nu stod, paa samme Tid som et Ilbud fra Sverige indhentede ham underveis og bragte ham Underretning om, hvilket Omfang Reisningen i Norge havde antaget. Temmelig slukøret vendte han derfor tilbage til sit Hovedkvarter i Lüttich, hvor han strax efter modtog Budskab om de allierede Fyrsters Indrykning i Paris.

Vilde Karl Johan ikke blive holdt aldeles udenfor, saa maatte han nu gjøre noget. Den 6te April 1814 lod han sin Kabinetssekretær Schultzenheim tilskrive Grev Karl Løwenhielm, som opholdt sig hos Keiser Alexander i Paris:

"Uagtet H. K. Høihed havde været berettiget til at vente sig, at de allierede paa Forhaand meddelte ham sine Planer angaaende de Forandringer, som burde foretages med Hensyn paa Sagernes nye Ordning i Frankrige, og uagtet H. K. H. har taget sig meget nær af dette Bevis paa manglende Agtelse, forbliver H. K. H. ikke desmindre den Grundsætning tro, at Sverige bør forblive i samme Linie som de øvrige Allierede. De Tjenester, som Kronprinsen har gjort de Forbundne, den udmerkede Plads, han nu indehar, samt endelig hans tidligere Egenskab af fransk Fyrste støtter Berettigelsen af disse Fordringer. Muligens skulde han have kunnet spare saavel de allierede som Frankrige for Ulykkerne af en forlænget Krig, om de første i sin Tid havde meddelt ham sine Planer. Hvad der idetmindste er vist, er, at større gjensidig Enighed skulde være bleven Følgen deraf. De bør ikke dølge for Keiser Alexander, hvor meget denne Mangel paa Tillid fra H. Majt.s Side har smertet Kronprinsen.

Men De bør lægge til, at Prinsen tro mod sine Grundsætninger og det Venskab, han har svoret de forbundne Suveræner, er fast besluttet paa at understøtte alt, som kan være bleven besluttet og aftalt i Paris saavel af dem som i Følge Franskmændenes nationale Villie. Det er efter disse Følelser, H. K. H. har besluttet sig til at marschere mod Paris med alle de Kræfter, som staar til hans Raadighed, saa meget heller, som de allierede, svækkede ved de sidste Slag, turde trænge haardt til at støttes af friske Tropper; thi det er mere end sandsynligt, at Napoleon, som endnu skal forene en Arme paa 100000 Mand og som ei mere har noget at tabe, men alt at vinde, skal anfalde de allierede i Egnen om Paris og endnu engang friste Vaabenlykken. Hovedkvarteret skal imorgen forlægges til St. Tron, iovermorgen til Louvain og den 9de til Brüssel."

Da nu Karl Johan var kommen til Brüssel, modtog han saa mange nye Efterretninger fra Paris, at han besluttede sig til at ile derhen. Den svenske Hær fik gjøre Holdt, og ledsaget af Feltmarskalk Stedingk og andre høitstaaende Personer ilede han til Paris.

Her kom han tidsnok til at erfare, at alle hans Planer og Forhaabninger om Frankriges Throne var gaaet op i Røg.

Strax efter sit Indtog i Paris havde Keiser Alexander havt Forhandling med Talleyrand om Frankriges tilkommende Regjeringsform. Han vilde anerkjende enhver Forfatning, som Frankrige maatte give sig selv, sagde han, og han nævnte samtidig Karl Johan som Frankriges vordende Monark. Men Talleyrand knuste den franske Throne, som Bernadotte og Keiser Alexander havde opført, med den Bemerkning, at Frankrige efter at være styret af et militært Geni ikke vilde tage til Takke med en middelmaadig Hærfører, som ovenikjøbet havde ført Vaaben mod Frankrige. Bourbonerne var efter hans Opfatning det eneste Dynasti, som var muligt, og efterat en Forfatning i største Hui og Hast var bleven antagen, valgte Senatet den 6te April Ludvig XVIII til Frankriges Konge.

Natten mellem 11te og 12te April kom Karl Johan til Paris, hvor han tog ind i sin her boende Gemalindes Bolig. Til at indlade sig med den store Forsamling af Fyrster og Statsmænd, "som — for at bruge en dansk Forfatters Udtryk — allevegne strømmede sammen i Paris for at grunde en ny legitim Æra i Europa", viste han ingen Lyst. Han vidste, at Stemningen blandt disse gik ham imod paa Grund af hans Holdning under de sidste Begivenheder. Han vidste ogsaa, at der paa flere Hold var begyndt at ytre sig Stemning for Huset Vasas Gjenindsættelse paa Sveriges Throne enten i den dethroniserede Gustav IV Adolf eller i dennes Søn. I dette Øiemed virkede ad privat Vei et vistnok ikke talrigt, men ivrigt og paagaaende Diplomati, hvis fornemste Mænd var Sidney Smith, Saint Jean d'Acres heltemodige Forsvarer, Marquien af Saint-Aignan o. fl. Der forekommer Udtalelser af Mænd, der spillede en Rolle under Begivenheder, som tyder hen paa, at Metternich ikke har staaet helt udenfor disse Intriger, som i visse Henseender ogsaa berørte Norge. Det er bekjendt, at den affatte

svenske Konge Gustav IV Adolf netop i de samme Dage (5te April) udfærdigede en Proklamation til det norske Folk og tilbød sig at overtage dets Krone. Opraabet blev opsnappet af Karl Johan, og først i 1821 blev det norske Storthing af ham meddelt en Afskrift af Dokumentet, — om det var som et Vidnesbyrd om den Fare, som havde truet Norge fra Legimetetens Side i 1814, eller som et historisk Kuriosum faar staa derhen.

Den Opgave, som forelaa Karl Johan ved hans Komme til Paris, var derfor ikke længere Erhvervelsen af Frankriges Throne, men ene og alene at bevare Thronfølgen i Sverige for sig og sit Dynasti og sikre sig Opfyldelsen af det Tilsagn om Foreningen af Sverige og Norge, som Traktaterne havde givet ham. Det blev da Keiser Alexander, som han maatte henvende sig til. Saasnart det var bleven meldt denne, at Karl Johan var kommen til Paris, ilede han strax til ham for at trøste ham over, at han var gaaet Glip af den franske Throne, og for at undskylde sig: "De var ikke paa Stedet; de norske Begivenheder hindrede Dem, og vi var henviste til os selv", sagde han. Men saasnart Talen kom paa Begivenhederne i Norge, greb Czaren øieblikkelig med en vis Henrykkelse dette Emne, som gav ham Anledning til at kunne rutte med flotte Løfter. "De kan stole paa, sagde han, "at jeg skal opfylde min Forpligtelse. Intet kan nu længere hindre os i at bringe denne Sag til en god Afslutning. Deres Kgl. Høihed har ønsket et russisk Hjælpekorps? Nu vel: jeg giver Dem hele Bennigsens Arme. Vil De desuden have min gode Tjeneste ligeoverfor de andre Magter, saa staar ogsaa den til Raadighed. Sig mig blot, hvilke Foranstaltninger De ønsker, og de skal strax vedtages, ligesom jeg skal udvirke de andre Suveræners Bifald dertil".

Under Opholdet i Paris lod Karl Johan Baron Gustav Wetterstedt opsætte en Fremstilling af det norske Spørgsmaal, som var beregnet paa at tjene som Udgangspunkt for de Forhandlinger, som herom maatte føres mellem den svenske Regjering og de Allierede. Denne blev under 23de April af Wetterstedt oversendt den preussiske Storkantsler Hardenberg med Anmodning om, at han vilde gjøre Aktstykket bekjendt for de øvrige Hoffers Ministre, for at Kronprinsen om muligt før Afreisen fra Paris kunde erfare, hvad Beslutning de allierede Magter agtede at tage i Sagen.

I denne Fremstilling udtaltes der, at Sverige efter den Udvikling, Sagerne i Norge havde taget, maatte være forberedt paa at føre Krig med dette Rige, en Krig, der var saa meget sørgeligere, som den kun var fremkaldt af en ærgjerrig og pligtforglemmende Prins. For at undgaa denne Borgerkrig paakaldte Sverige sine Forbundnes Bistand. Der foresloges derfor, at disse skulde sende en speciel Mission til Kongen af Danmark, hvis Opfyldelse af Kielertraktatens Bestemmelser lod meget tilbage at ønske, foreholde ham, hvor ilde han heri havde gjort, og opfordre ham til saa hurtigt som muligt at gjøre Ende paa en Tilstand i Norge, "der var lige saa ødelæggende for den

danske Regjerings Ære som for dens tidligere Undersaatters Interesser og Lykke.“ Kongen af Danmark skulde derfor opfordre Kristian Fredrik til at forlade Norge inden en bestemt Tid, „under Straf af ellers at betragtes som en Rebel mod sin Konge.“ Til de danske Embedsmænd i Norge, der tjente som Kristian Fredriks Redskaber, skulde en lignende Opfordring udgaa. Skibe fra Norge maatte ikke modtages i danske Havne. Al Udførsel, navnlig af Korn, fra danske Havne til Norge skulde forbydes. Der var ingen Tvivl om, at Danmark ufortøvet vilde falde tilfode, naar dette for Alvor blev krævet. Som yderligere Skræmsler mod Danmark skulde den russiske Keiser gjennem sin Gesandt erklære, at han ikke vilde ratificere sin Fredstraktat med Danmark eller akkreditere nogen Gesandt ved det Danske Hof, før Kielertraktaten var bleven opfyldt, og den preussiske Gesandt skulde erklære, at hans Herre ogsaa først i dette Tilfælde vilde slutte Fred med Danmark. Kristian Fredrik skulde derhos af Kongen af Danmark foreholdes, at han i Tilfælde af Ulydighed udsatte sig for at miste sine Rettigheder som dansk Thronfølger. Efterat Stormagternes Kommissarier havde udført sit Hverv i Danmark, skulde de begive sig til Norge, hvor de i sine Suveræners Navn skulde erklære for Prinsen, “at disse var bestemte paa at opfylde de Forpligtelser, som de med Hensyn paa Norge havde paataget sig overfor den svenske Regjering.“ Han maatte derfor nu forstaa Omfanget af den Ulykke, i hvilken han holdt paa at styrte Landet, og indse, at uanset hvilken Titel han vilde give sig selv eller faa sig overdraget af den af ham selv indkaldte Rigsforsamling, saa vilde han aldrig blive anerkjendt af de fire Magter som Norges Overhoved eller Konge; det samme vilde ligeledes blive Tilfældet med hvilkensomhelst anden Regjering, som man vilde oprette i Norge i den Hensigt at reise Modstand mod Sverige. Berøvet enhver Forbindelse med Udenverdenen og med sine Havne blokerede vilde Norge snart være udsat for Hungersnøden. Idet man saaledes opfordrede Prinsen til at reise bort og derved i det mindste give et Bevis paa sin Uskyldighed i de forbryderske Foretagender, som havde fundet Sted, maatte man foreholde ham, hvad han udsatte sig for, og lade ham vel overveie Følgerne af en fortsat Ulydighed, saasom hans Bestemmelse vilde være afgjørende for Norges Skjæbne. Hvis Rigsforsamlingen fremdeles skulde være samlet, naar Kommissarierne kom til Landet, vilde det være meget nyttigt, om man, uden saa at sige at anerkjende denne Forsamling ved et offentligt Skridt, vilde meddele den den Erklæring, som man overleverede Prinsen. Det var uigjendrivelig sikkert, at han holdt Folket i den dybeste Uvidenhed om alt, som foregik. Den svenske Konges Proklamation til Norge med de Rettigheder, som deri lovedes Folket, var en tilstrækkelig Gjendrivelse af Prinsens Forsikringer om, at Sverige kun havde til Hensigt at undertrykke Landet. Ved de givne Løfter havde Sverige paa Forhaand opfyldt alt, hvad der kunde ventes af det, og det vilde ved at tilstaa Norge en særegen Konstitution sikre dette de samme Fordele, af hvilke det selv var i Besiddelse.„

Endelig udtaltes der, at hvis Sverige skulde være nødt til at føre Krig for at komme i Besiddelse af de Fordele, som var det lovet ved Kielerfreden, maatte det ialfald ikke være forpligtet til at forøge sine Ofre ved at afstaa Pomern til Danmark og ovenikjøbet betale dette Rige en Pengesum.

Allerede faa Dage efter at dette Forslag var fremlagt, var Czaren og Karl Johan komne overens om de Skridt, som skulde tages overfor Kristian Fredrik, Kongen af Danmark og Nordmændene. Der skulde fra de fire Stormagter afsendes Kommissarier, der skulde kræve Kielerfreden fuldstændig gjennemført. Derimod blev der med Hensyn til væbnet Indskriden fra Stormagternes — Rusland og Preussens — Side intet aftalt, ihvorvel Svenskerne reiste Krav derom, hvorhos Sveriges Reklamation af Pomern ligeledes blev stillet i Bero.

Til Kommissarier for de fire Stormagter udnævntes strax fra preussisk Side Major Baron von Martens, fra østerrigsk Generalmajor August v. Steigentesch og fra russisk Generalmajor Michael Feodorowitsch Orlow; først senere kom hertil fra engelsk Side Augustin John Foster.

Hvad disse Mænd angaar, havde Preusseren Major Baron von Martens 1813 været Adjutant hos General Bülow, og ligesom de fleste tyske Officerer nærede han personlig Uvillie mod Karl Johan. Det skulde synes, at dette Forhold skulde være kommen Danmark og Norge tilgode ved de Forhandlinger, som skulde føres. Men tvivlsomt er det dog, som man allerede har gjort opmerksom paa, om en Kommissærs personlige Opfatning her kom i Betragtning; han havde naturligvis først og fremst sin Instrux at holde sig til og maatte vel derhos lempe sine Anskuelser efter sine Medkommissariers.

Den østerrigske Kommissær, Generalmajor Baron August v. Steigentesch var en fint, literært dannet, noget nydelsessyg Mand, der oftere havde været anvendt i diplomatiske Sendelser. Han gik dog i Samtiden for at være talentfuldere som Lystspildigter end som Diplomat. Forøvrigt var det Hverv, som her paalagdes ham, af lidet aktiv eller rettere sagt temmelig neutral Natur. Ifølge den for ham udfærdigede Instrux havde han at begive sig til Kjøbenhavn, hvor han skulde træffe Aftale med den østerrigske Gesandt ved Kjøbenhavnerhoffet, Grev v. Lützow, og med de tre andre Stormagters Kommissarier. Det skulde overlades til den danske Konges Afgjørelse at træffe de Foranstaltninger, der blev at foretage mod Kristian Fredrik. Det var alene magtpaaliggende, at han udfærdigede bestemte Befalinger til denne, og disse Befalinger skulde Kommissarierne tage med sig til Norge. Her havde Steigentesch at meddele Kristian Fredrik og Landets Administration, at Keiseren var fast bestemt paa at opretholde Kielerfreden; men paa samme Tid skulde han ogsaa fremholde de Tilsagn, der fra svensk Side var gjort Nordmændene. Afviste den danske Regjering mod Formodning disse Raad, skulde Steigentesch som en sidste Udvei meddele, at den russiske Regjering havde stillet Bennigsens

Armekorps til den svenske Kronprins's Disposition, for at det i Forening med et preussisk Korps kunde understøtte den svenske Hær under dens Operationer mod Danmark. Forøvrigt skulde Steigentesch afholde sig fra alle truende Ytringer. Den østerrigske Regjering vilde overhovedet ikke deltage i nogensomhelst aggressiv Politik overfor Danmark.

Den russiske Kommissær Michael Feodorowitsch Orlow, der havde spillet en ret fremtrædende Rolle ved de mange og vigtige Forhandlinger, som i den sidste Tid havde fundet Sted i Frankrige, var — fraregnet en vis Opfarenhed, han hyppig lagde for Dagen — en høflig, behagelig og oplyst Mand, der nærede liberale Anskuelser, og som for disses Skyld ogsaa en Del Aar senere blev sat ud af Statstjenesten og maatte tilbringe sin sidste Levetid i et Slags frivillig Landflygtighed. Orlow reiste først fra Paris og ankom allerede den 9de Mai til Kjøbenhavn, hvor han strax gik i Gang med sit Arbeide. Han medbragte fra Czaren et Brev til Kongen, hvori denne gjør Rede for, hvorledes han af Hensyn til Begivenhederne i Norge har maattet negte at ratificere den mellem Danmark og Rusland afsluttede Fredstraktat samt vægre sig ved at modtage Karl Moltke, som Kongen havde sendt ham som Gesandt. "Sat mellem mine Følelser for Deres Majestæt og mine Pligter, mit Venskab og den Redelighed, jeg skylder mine Forpligtelser mod Sverige", hed det, "vil mit Valg ikke være tvivlsomt, og saa penible, som de Beslutninger, jeg kan blive nødt til at tage, end vil blive for mit Hjerte, vil jeg dog tage dem". Ved sit Komme til Kjøbenhavn aftalte Orlow med den russiske Gesandt Lisakewitz, der atter havde taget Post her, hvad der foreløbig var at gjøre.

Den 11te havde han en Sammenkomst med Statsminister Rosenkrantz. Denne gav Russeren en ikke videre tiltalende Skildring af den norske Folkekarakter, der var i høieste Grad heftig og uregjerlig. Ganske vist var Nationen i høi Grad besjælet af Frihedsfølelse; men den Maade, hvorpaa den opførte sig mod den danske Konge, var dog saadan, at man ikke noksom følte sig lykkelig ved at se den gaa over til et andet Herredømme. Orlow udtalte da, at han, efter hvad der hidtil var foregaaet, ikke fandt, at den danske Regjering før havde været af denne Anskuelse; var der indtraadt et Omslag i saa Henseende, vilde han prise sig lykkelig, idet han da kunde love sig et heldigt Udfald af sin Sendelse. Det var hans Herre i høi Grad imod at maatte tale et saa strengt Sprog til Norden; men han havde besluttet sig til at sætte alt ind paa Kielertraktatens Opfyldelse, idet han ansaa det norske Anliggende for at være Slutstenen paa det store Verk, som man havde ført frem indtil dette Punkt. Rosenkrantz meddelte da Orlow, at den danske Regjering havde sendt Kommissarier til Norge for at paaskynde Fæstningernes Overgivelse, der arbeidedes paa et indtrængende Reskript, hvori Kommissariernes Komme bebudedes, og dette skulde ledsages af den russiske Keisers Brev til Kongen; endelig skulde der udfærdiges en Forordning,

hvorved enhver Forbindelse mellem Norge og Danmark, som ikke foregik over Sverige, forbødes under haarde Straffe. Paa Rosenkrantz's Spørgsmaal, om det var Orlows Agt at tage til Norge, svarede denne, at han nok skulde gjøre det, saafremt der var mindste Udsigt til, at det vilde føre til noget. Hvis dette ikke var Tilfældet, indsaa han ikke, at der var nogensomhelst Grund for ham og hans Kolleger til at reise opover til den oprørske Prins, som ikke agtede sin Konges Befalinger. I saa Fald vilde det være nødvendigt, at de medbragte bestemte, tydelige og energiske Ordres.

Ifølge en anden Gjengivelse af Samtalen, der er meddelt i et Brev fra Rosenkrantz til Kongen, skal Orlow ogsaa have ytret, at et Troppekorps vilde sætte sig i Besiddelse af Halvøen, Englænderne vilde tage Øerne og Kongen suspenderes, indtil Norge var forenet med Sverige.

Om Eftermiddagen Kl. 6 havde Orlow Audiens hos Kong Fredrik VI. Da Orlow overrakte ham Keiserens Skrivelse, kunde han underrette ham om, at han samme Dag havde undertegnet en Plakat, hvori Handel og Samkvem med Norge helt forbødes. Dette var dog efter Orlows Opfatning ikke nok. Der maatte skrives til Kristian Fredrik, at han øieblikkelig maatte vende tilbage, hvis han ikke vilde udsætte sig for at miste sin Arveret til den danske Throne og ovenikjøbet behandles som en Rebel. Kongen vilde nødig ind paa dette delikate Emne; men han lovede dog, at han vilde gjøre alt, hvad der stod i hans Magt. Forøvrigt kunde han ikke forstaa, hvad andet han nu havde at gjøre, end at afbryde Forbindelsen med Norge, da Englænderne ved at berøve ham hans Flaade havde hindret ham fra enhver krigersk Aktion. Paa denne Tankegang vilde Orlow ikke indlade sig. Han henholdt sig til, hvad han havde sagt, og vilde have et fyldestgjørende Svar herpaa, og bedst vilde det være, om Sagen var bragt i Orden, før hans Medkommissarier ankom. Han tillagde derhos, at man ikke kunde modsætte sig hele Europas Villie, og lod falde et Ord om, at hvis Norge skulde erobres, maatte dette ske i Holsten. En saadan Operationsplan, mente Kongen, vilde være noget uhørt i Verdenshistorien. Men Orlow svarede, at hvad der nu engang var besluttet, lod sig ikke forandre. Han vilde selv, sagde han, have beundret Kongen, om han havde foretrukket Døden for Norges Afstaaelse; men siden nu denne var foregaaet, maatte man fordre, at Kongen hjalp til at skaffe de Allierede Landet. Kongen fastholdt imidlertid, at han havde gjort alt, hvad der havde staaet i hans Magt, og bad Orlow om at opsætte sin Dom, til han havde læst de Papirer, som Statsraad Rosenkrantz havde og skulde meddele ham Afskrift af*). Dette skede ogsaa. Den eneste Fordring, Kong Fredrik var bestemt paa ikke at imødekomme, var Kristian Fredriks Udelukkelse fra den danske Throne, og han afæskede og fik af sit Lands første Jurister ogsaa en Erklæring om, at Kongen ikke havde nogensomhelst Berettigelse til at foretage en saadan.

*) Kongens Gjengivelse af Samtalen falder ikke ganske sammen med den af Martens efter Orlows Beretning meddelte.

Det varede et Par Dage, før den preussiske Kommissær ankom, og i denne Tid vogtede Orlow og Tawast med stor Skarphed paa ethvert af Regjeringens Skridt, og de Skrivelser, som indløb nordenfra, maatte forelægges dem.

Da nu Baron Martens den 15de Mai kom efter til Kjøbenhavn, havde Orlow faaet sig de officielle og tildels de konfidentielle Aktstykker forelagte i Afskrift. De to Kommissarier, der hurtig kom til Forstaaelse indbyrdes, opgjorde da sig imellem, at de Baand, som i den sidste Tid havde bestaaet mellem Danmark og Norge, kun beroede paa Slægtskab og den forudgaaende lange politiske Forbindelse. I Følelsen af at kunne blive nødt til at gjøre fælles Sag med de allierede Magter havde den danske Regjering fundet det nødvendigt at skille sine Interesser fra Norges og at overlade dette Land til sig selv. De Instruktioner, som Prins Kristian dengang havde modtaget, var ubegrænsede saavel med Hensyn til Omfanget som til Varigheden af hans Myndighed. Da han havde faaet Paalæg om, at han ikke maatte vende tilbage, før den almindelige Fred blev sluttet, havde han handlet paa Grundlag heraf. Da han fik Underretning om, at Traktaten i Kiel kun var aftvungen Danmark med Magt, havde han grebet det Øieblik, da en Standsning af de militære Foretagender i Frankrig indtraadte, til at optræde paa den Maade, som skeet var. De Forholdsregler, som fra den danske Regjerings Side var trufne, var vel noget sendrægtige og lidet energiske, men havde sin Rod i gammel Slendrian, ikke i ond Villie. Dette fremgik tilstrækkelig af Kongens Skrivelse til Kristian Fredrik af 21de Marts, der bar Tilforladelighedens fulde Præg og derhos var i den Grad konfidentiel, at selv Rosenkrantz ikke vidste noget om den, før den var afsendt. Men Svenskerne havde paa sin Side gjort sig skyldige i fire Bommerter. Først havde de ladet sig nøie med Kongens Afstaaelse; dernæst havde de drevet altfor sterkt paa Offentliggjørelsen af Traktatens Undertegning, til Trods for de Forestillinger, som var gjorte fra den danske Regjerings Side, der vilde tilbagekalde Prins Kristian, før Traktaten undertegnedes. Fremdeles havde de forbitret Nordmændene ved offentligt at udfærdige Forbud mod Kornudførsel, medens de hemmelig saa gjennem Fingre med denne Handel, naar den blev indbringende for Svenskerne, men saa meget mere besværlig og trykkende for Nordmændene. Endelig havde de givet sig altfor gode Stunder, før de lod Nordmændene vide, at det var deres Hensigt at give dem en Konstitution.

Saasnart alt dette var bragt paa det rene, betragtede de to Kommissarier den danske Regjering med helt andre Øine end før. Da de derhos fattede Mistanke til England, som de troede forsømte Sveriges Interesser, og til den svenske Kronprins, som antoges med Forsæt at vedligeholde de saaledes opkomne Misforstaaelser for at faa en gunstig Leilighed til at sætte de tre nordiske Rigers Krone paa sit Hoved, lod de sig foreløbig nøie med at indgyde Regjeringen saapas megen Skræk, at den gjorde størst mulig Fortgang med Hensyn til de Forholdsregler, som skulde tages overfor Kristian Frederik

og Nordmændene. Men den Salve, som Orlow paa Forhaand havde affyret, var dog i og for sig saa grusom, at selv Statsminister Rosenkrantz nu med Resignation tænkte paa den Udstykning, som man i diplomatiske Kredse vilde vide i den nærmeste Fremtid forestod det danske Monarki.

Den 21de Mai ankom den østerrigske Kommissær General Steigentesch, og paa samme Tid, som Efterretningerne fra Norge meldte om Kristian Fredriks Kongevalg, traf de tre Kommissarier med Rosenkrantz Aftaler om, hvad der skulde foretages ligeoverfor ham. Man enedes da om, at Kommissarierne skulde bringe opover til Norge 4 Aktstykker, som fra dansk Side skulde udfærdiges. Det første af disse var en Skrivelse fra Kong Fredrik VI til Kristian Fredrik, for hvis Indhold paa sit Sted nedenfor skal gjøres Rede. Det andet var et aabent Brev fra Fredrik VI til det norske Folk. I dette udtaler Kongen, at han havde samtykket i Freden i Overbevisningen om, at Norge i Foreningen med Sverige skulde finde den Lykke, som han altid havde stræbt at skaffe sine Riger. Han løste det norske Folk fra dets Troskabsed, for at det med lignende Troskab skulde give sig under den Konges Scepter, hvorunder det for Fremtiden nu kunde finde Lykke og Sikkerhed. Han havde med Bedrøvelse erfaret, at det norske Folk havde negtet ham Lydighed og givet sig en Regjering, i hvis Spidse Kristian Fredrik havde stillet sig. Han vilde da nu paany opfordre Folket til at opfylde sine Forpligtelser og til at sværge Kongen af Sverige Troskabsed, saafremt det ikke vilde udsætte sig for fuldstændig Tilintetgjørelse. De fire Stormagter havde besluttet, at Kielerfreden skulde opretholdes, og de havde i dette Øiemed sendt sine Kommissarier. Disse begav sig nu til Norge for at lade det norske Folk vide, hvad der allerede var tilkjendegivet den forhenværende Statholder, at de ikke under nogensomhelst Regjeringsform vilde anerkjende Norges Uafhængighed, med mindre Foreningen med Sverige blev iverksat. For sidste Gang vilde han derfor som deres gamle Suveræn henvende sig til dem, det norske Folk. Indtil Nordmændene havde opfyldt alle sine Forpligtelser, skulde enhver Forbindelse med Danmark være forbudt, og en Opsættelse med at anerkjende Kongen af Sverige vilde udsætte det norske Folk for alle Krigens Rædsler. Kongen af Sverige agtede paa sin Side at tilstaa det norske Folk følgende Fordele:

1. Ret til at vælge Repræsentanter til sin egen norske Nationalforsamling.

2. Ret til at give sig ved Foreningen med Sverige en efter Landets Tarv afpasset Grundlov, der skulde godkjendes af Kongen af Norge og Sverige.

3. Ret til at beskatte sig selv.

Derhos vilde den svenske Konge end yderligere tilstaa det norske Folk følgende Fordele:

4. At deres offentlige Pengevæsen aldrig maatte sammenblandes med det svenske;

5. At Kongeriget Norges Statsgjæld stedse maatte være adskilt fra den svenske;

6. At Norges Statsindtægter aldrig skulde gaa ud af Landet; naar Udgifterne til Administrationen var fradragne, skulde det tiloversblevne anvendes i almennyttige Øiemed og til at danne et Fond til Afbetaling af Statsgjælden.

Disse betydelige Fordele maatte Nordmændene ikke slaa Vrag paa, for at lytte til de Sofismer og det Haab, som enkelte Individer forespeilede dem om en Uafhængighed, som de alligevel aldrig vilde opnaa.

Kristian Fredriks Statholderskab skulde ophøre 14 Dage, efterat han havde modtaget denne kongelige Ordre.

Det tredie Aktstykke var en Fornyelse af Tilbagekaldelsen af de i Norge ansatte Embedsmænd, der inden 14 Dage — eller fire Uger, forsaavidt de var ansatte nordenfjelds — skulde være vendte tilbage til Danmark.

Endelig blev der under 29de Mai til de norske Fæstningskommandanter udfærdiget et fjerde Aktstykke, der ligeledes gik ud paa at indskjærpe de tidligere Ordrer om Fæstningernes Overgivelse *).

Da disse Forhandlinger nærmede sig sin Afslutning, ankom den engelske Kommissær Augustin John Foster den 12te Juni paa en Fregat. Denne, der var bestemt til at overtage Posten som Gesandt ved det danske Hof, var en ung Mand, neppe 30 Aar gammel, men i merkelig Grad fremtænkt og forsigtig, — saa forsigtig, at de tre øvrige Kommissarier frygtede for, at han — og den engelske Regjering tillige — havde sine Bagtanker ved hvert af de Skridt, han foretog. Han havde saaledes ikke faaet nogen

*) Den til Fredrikstens Kommandant, General Ohme, udfærdigede Befaling lød saaledes: "Vore forlængst givne og ofte gjentagne Befalinger angaaende Opfyldelsen af Fredstraktaten til Kiel af 14de Januar dette Aar i Henseende til Norges Afstaaelse til Sverige samt at vi have udnævnt Kommissairer til at overlevere Norges Fæstninger og faste Pladse til de af Hans Majestæt Kongen af Sverig til deres Modtagelse udnævnte Befuldmægtigede, men især vort seneste aabne Brev af 18de April sidstleden, vil have overtydet dig om, at det er vor alvorlige og uforanderlige Villie at fornævnte Traktat paa det nøieste skal holdes og punktligen opfyldes; thi kun under dette Vilkaar er enhver af os forordnet Embedsmand ligesom enhver anden vr Undersaat i Norge bleven fritagen fra den Ed og Pligt, han stod i til os. Vi have derfor med allerhøieste Mishag erfaret, at man har handlet tvert imod bemeldte Traktat og vore udtrykkelige Befalinger. Men da vi maa formode, at fornævnte vore Befalinger ikke, som de burde, ere blevne dig bekjendtgjorte eller at de i det mindste maa være dig urigtigen fortolkede — thi i andet Fald indse vi ikke, hvorledes du har kunnet handle aldeles stridende mod Ed og Pligt — saa have vi troet at burde umiddelbar tilkjendegive dig vor Villie, til hvilken Ende vi herved paa det alvorligste befale og opfordre dig til at overlevere den dig anbetroede Fæstning til de af os udnævnte Kommissairer for af disse igjen at overleveres til de kongelige svenske Befuldmægtigede. Ved at efterkomme denne vor allerhøieste Befaling opfyldte du din Pligt og Skyldighed, men imodsat Fald skal du saavel nu som i Fremtiden staa os til Ansvar, og kan du da vente den Straf som en ulydig og opsætsig Embedsmand og Undersaat fortjener."

Instrux om, at han skulde gaa med de øvrige Kommissarier til Norge, og han vilde derfor, at disse skulde tage derhen uden ham, og det lod til paa ham, at den engelske Agent Morier i Norge skulde repræsentere det engelske Ministerium. Men herpaa vilde de tre andre Kommissarier ikke gaa ind, idet de fandt, at Morier ved sin Optræden allerede til en vis Grad kunde siges at have taget Parti for Nordmændene. Allerede under Opholdet i Kjøbenhavn lader det til, at der har hersket liden Enighed mellem Kommissarierne om Opfatningen af selve den Opgave, som de havde faaet at løse. Det var neppe den rene Tilfældighed, at Foster kom til Kjøbenhavn, da Kommissariernes Forhandlinger med den danske Regjering var saa langt fremskredne, at de nærmest kan regnes for afsluttede, saa at han kun havde at strø Sand paa, hvad de havde besluttet. Det var først, naar Spørgsmaalet gjaldt selve Norge, at Foster vilde gribe ind. Der var vel i det engelske Ministeriums Politik overfor dette Land ikke foregaaet noget Omslag. Det ønskede, at Foreningen mellem Norge og Sverige kom istand; men det ønskede tillige, at Nordmændene skulde beholde de Fordele, som de havde opnaaet. Klart og bestemt tegner Martens i en af sine Depescher til Hardenberg det Standpunkt, som et Par af Kommissarierne mere og mere havde nærmet sig, i følgende Ord: "Nordmændenes Modstand har fremkaldt Tanken om paa en Forening mellem Sverige og Norge, der er mere tilsyneladende end virkelig. England tænker paa deraf at drage Handelsfordele, — Rusland vil have Fordelen af en i sig selv svag Nabomagt. Begge to er af Politik interesserede i Foreningen; men de vil forsøge at iverksætte den paa den lettest og slappest mulige Maade. Dette er, efter hvad jeg tror, Orlows og Fosters Bagtanker. Den sidste synes fremdeles — til Trods for hans bestemte Instruktion — at nære Tanken paa et uafhængigt Norge. Han har med en Iver og en Varme, der har forbauset mig en Smule, udtalt sig om Fordelen ved strax at erklære Prins Kristian for berøvet sine Rettigheder til Danmarks Throne, hvilket i nærværende Øieblik kun saa meget bedre vilde befæste ham paa Norges Throne. Tawast drømmer kun om denne Tanke under et andet Synspunkt, og uagtet det Brev, som vi medbringer fra Kongen til Prinsen, i Virkeligheden truer ham med denne Skjæbne, vilde han dog have Sagen mere skarpt udtalt. Vi har ladet ham forstaa, hvor lidet passende det er at behandle Sagerne paa en saa revolutionær Maade."

Af den Stemning, som hos Stormagternes Kommissarier rørte sig overfor Norge, giver disse Udtalelser et temmelig korrekt Billede. Sympathierne og de merkantile og politiske Interesser tegnede til at ville gaa i en og samme Retning, og denne var i ikke ringe Mon forskjellig fra de Ønsker, som Karl Johan og Svenskerne nærede, og som gik ud paa, at Kommissarierne ene og alene skulde optræde som Sveriges Vaabenherolder.

De skulde — for at tale med Udenrigsministeren — være de Lyn, der gik forud for den Torden, som ledsagede Karl Johans Atterkomme til Norden.

Efterat Karl Johan havde udvirket hos Stormagterne, at Kommissarier skulde sendes opover til Norden, stundede han efter at komme hjem. I en Dagsbefaling, som han udfærdigede fra Paris af, udtalte han, at han nedlagde Kommandoen over Nordarmeen, og saa begav sig derefter over Brüssel og Düsseldorf hjemover for at faa bragt den norske Affære i Orden. Ved Siden heraf var det ogsaa hans Agt at holde et Hovedopgjør med den danske Regjering, som han fremdeles til Trods for alt, hvad der var bleven oplyst, fuldt og fast troede spillede under Dække med Kristian Fredrik og Nordmændene.

Det var herunder Karl Johans Mening at holde det danske Hjælpekorps, som kommanderedes af General Kardorff, tilbage i Belgien, hvorved det i paakommende Fald kunde afskjæres fra at optræde til Forsvar for den jydske Halvø. Men Kardorff var kommen ham i Forkjøbet. Saasnart han havde modtaget Dagsbefalingen om, at Karl Johan nedlagde Kommandoen over Nordarmeen, opfattede han strax dette derhen, at Nordarmeen var opløst. Da han nu ansaa sig alene at være afhængig af England, søgte og fik han Tilladelse af den engelske Gesandt Thornton til at gaa hjem. Dette var ikke efter Karl Johans Hoved; men paa Grund af Forholdene maatte han indskrænke sig til at afgive Beretning til Czaren og hans General Bennigsen om den egenmægtige Maade, hvorpaa Kardorff og hans Korps efter hans Opfatning var optraadt.

Efter Karl Johans Afmarsch fra Holsten var den russiske General Bennigsen med sit Korps bleven staaende her for at bevogte Davoust, der havde indesluttet sig i Hamburg. Først den 29de April havde denne anerkjendt Ludvig XVIII, og nogen Tid efter tog de franske Tropper bort. Bennigsen følte sig nu rent tilovers, og han ønskede intet hellere end at faa drage hjem. Da modtog han til sin store Ærgrelse Underretning om, at han skulde forblive paa det Omraade, som var bleven ham anvist, idet han fik foreløbig Underretning om, at han skulde underlægges Karl Johans Kommando. Ihvorvel han af Karl Johan havde hørt, at Kardorffs og Auxiliærkorpsets Hjemmarsch skulde være foregaaet uden Tilladelse, gjorde han dog intet for at stanse det, idet han mente, at 10000 Mand mere eller mindre hverken kunde gjøre fra eller til. I Danmark ræsonnerede man imidlertid ikke saa; her havde man nemlig alt fra første Stund af, da man spurgte Karl Johans formodede Planer mod Holsten, gjort alt muligt for at sætte sig i Forsvarsstand; man vidste, at hvis det nu kom til Kamp, vilde den gjælde intet mindre end det danske Monarkis Bestaaen. Da Stormagternes Kommissarier indfandt sig i Kjøbenhavn, hang der truende Uveirsskyer over den danske Regjering og Nation, idet Karl Johan befandt sig i Nærheden af de danske Grænser. Det var ikke blot i Danmark, men

ogsaa inden flere af de Kredse, som til en vis Grad holdt Europas Skjæbne i sin Haand, man med en vis Spænding imødesaa de næste Skridt, han vilde tage.

Samme Dag, som Kristian Fredrik udraabtes til Norges Konge, kom Karl Johan til Lübeck. Herfra tilskrev han strax den russiske Keiser et Brev, hvori han mindede ham om hans Tilsagn om at stille Bennigsens Armekorps til hans Disposition og bad ham om at give dette Ordre til at indtage den sammeStilling i Holsten og Slesvig, som de allierede havde indtaget, før Kielertraktaten afsluttedes, samt at beholde Hertugdømmerne, indtil Norges Forening med Sverige havde fundet Sted. I et andet Brev af samme Dag anholdt han om, at der af Bennigsens Armekorps maatte overlades ham 4000 Mand Tropper (2500 à 3000 Infanterister, 600 Kosakker og et Batteri) samt en lignende Styrke af Wintzingerodes Armeafdeling til umiddelbar Medvirken mod Norge.

Medens han her var beskjæftiget med de Forberedelser, som de forestaaende Operationer mod Danmark og Norge og Troppernes Overskibning til Sverige krævede, udfærdigede han under 21de Mai til sin Arme følgende Proklamation, som visselig ogsaa var beregnet paa at ringe for den danske Regjerings Øren:

"Soldater!

En Erobrer, ligesaa frygtelig ved sine Hensigter, som ved sine Kræfter, truede med at tilrane sig Europa og lod Tyskland sukke under Byrden af hans Herredømme; — Sverig fattede den ædle Plan at medvirke til de Tyske Nationers Befrielse; men, forinden den sendte sine Forsvarere til et fremmed Land, maatte det forskandse sig mod en Nabostat, der var underkastet den almene Fiendes Indflydelse.

Ved saaledes at forhindre, at der dannede sig et Forbund i Norden, havde Eders Konge virkeligen bevaret Fædrelandet fra at blive en Provins af fremmed Rige; men han kunde ikke sikre dets Frihed uden at skaffe den Svenske Nation Nordmændene til Venner.

Traktater er blevne sluttede, der sikrer Sverige Foreningen med Norge, og Kongen af Danmark, som ved Kieler-Traktaten har afstaaet alle sine Rettigheder til dette Land, har givet disse Traktater en hellig og uforkrænkelig Karakter. Soldater! Aaget er sønderbrudt, Tyskland er frit, og I har bidraget til dets Befrielse. En Fyrste, som blev betroet Omsorgen for Nordmændenes Vel, vil ofre deres Lykke. Idet han følger den Politik, hvorimod de Allierede have væbnet sig, negter han, imod den almindelige Villie at sætte en Traktat i Udøvelse, som, foruden de øvrige Fordele, som derved er Danmark indrømmede, har gjengivet det Besiddelsen af Hertugdømmerne Slesvig og Holsten, over hvilke denne Fyrste engang vil ønske at regjere.

Bliver han fremdeles døv for Pligtens og Naturens Stemme, bliver vi satte i den sørgelige Nødvendighed at maatte ved Vaabnenes Magt gjøre de bestaaende Traktater og Sverigs Rettigheder gjældende, saa erindrer Eder, Soldater, at det ikke er med den Norske Nation, vi fører Krig; men, at det er dem, der forfører Nationen, som vi vil straffe, og de væbnede Mænd, der vedbliver at beherske den, som vi vil bekjæmpe. Vær skaansomme mod forvildede Brødre, som, naar de er komne tilbage fra deres Vildfarelser, vil erkjende, at den Svenske Regjering, ved at attraa de 2de Rigers Forening, ikkun har til Hensigt at sikre Nordens Rolighed og gjøre Nordmændene frie og uafhængige. Soldater! gjennemtrængte af den samme Tillid, med hvilken jeg har bragt Eder til de

Steder, som I nyligen forlod, vil jeg bringe Eder til at opfylde de hæderfulde Bestemmelser, hvortil Fædrelandets Vel kalder Eder. I vil opfylde dem, fordi I ere Svenske, og Gud vil beskjærme vor Sag, fordi den er retfærdig."

Før Karl Johan forlod Lübeck, skulde han ogsaa modtage Efterretning om, at Bennigsens Korps var stillet til hans Raadighed i Tilfælde af, at de fredelige Midler, som blev forsøgte, ikke skulde tilveiebringe en mindelig Ordning. Det var vel ikke efter hans Hoved, at Rusland ikke traadte i direkte Krigstilstand overfor Danmark; men han besluttede sig dog nu til at anvende russiske Tropper til en fredelig Besættelse af Holsten. I Tyskland gik der som Følge af denne Manøvre Rygter om, at Karl Johan tænkte paa at give Afkald paa sin Stilling som Sveriges Thronfølger og paa Foreningen af Sverige og Norge og i Stedet skabe sig et Rige af Hertugdømmerne og andre Dele af den danske Stat.

Den 26de indskibede Karl Johan sig i Travemünde og kom den 28de til Karlskrona. Før Afreisen takkede han den russiske Keiser for, at det forlangte Korps var bleven stillet til hans Raadighed. Samme Dag, Karl Johan forlod Tyskland, traf Bennigsen ogsaa Anstalter til at foretage dette Indryk, der i den danske Regjerings Øine havde ikke lidet tilfælles med Datidens militære Straffeindkvarteringer. Den maatte dog finde sig i denne uretfærdige Behandling, da den vel vidste, at den ved at reise selv den mindste Modstand udsatte sig for at faa hele den jydske Halvø okkuperet. Bennigsen var dog saa uvillig stemt mod Karl Johan, at han stik imod dennes Ønsker viste saa stort Maadehold overfor Danmark, som hans positive Ordrer blot vilde tillade. Han vilde være gaaet endnu videre i sin Skaansomhed; men Efterretningen om Kristian Fredriks Thronbestigelse satte Skranker for alle de Indrømmelser, som han havde tænkt at gjøre.

Fra Karlskrona skrev Karl Johan til Grev Essen for at underrette ham om sin Ankomst. "Den Forsterkning, som jeg bringer Dem," skriver han videre, "er næsten 30000 Mand, deri indbefattet Regimentet Royal Suédois, som er oprettet i Tyskland og imorgen gaar iland i Karlshamn. Det er en skjøn Hær, fuld af Mod og meget oplagt til at gjøre en Ende paa det hele med Prins Kristian og hans Tilhængere. Med Guds Hjælp haaber jeg, vi snart skal være færdig med denne oprørske Prins; skriv til mig til Stockholm og sig mig Deres Mening om et Angreb paa Larviks Grevskab, et Angreb, som jeg selv har den Plan at lede paa samme Tid, som De gjennem Defiléerne marscherer mod Kristiania. Jeg vil kunne raade over 15—20000 Russere og omtrent 10—12000 Preussere; men jeg frygter for, at Mangelen paa Levnetsmidler vil nødsage mig til at formindske det Antal, som jeg lader optræde. Jeg har bedet Keiser Alexander om at sende et Korps paa omtrent 5—6000 Mand fra Arkangel til Throndhjem; naar Norge saaledes paa en Gang bliver angrebet paa tre eller fire Steder, er det rimeligt, at Kampen ikke vil blive lang."

"Hvis denne Hjælp og disse Talstørrelser," — siger den danske Krigshistoriker K. Sørensen i sit Skrift "Kampen om Norge" — "var nogenlunde paalidelige, var de Midler, han raaadede over, i Virkeligheden ikke smaa, naar det erindres, at det til ovenstaaende kan føies Bennigsens Hær i Danmark, den engelske Blokadeeskadre og den svenske Flaade, som efter Troppeoverskibningens Tilendebringelse vilde være disponibel."

Imidlertid blev i Slutningen af Mai og Begyndelsen af Juni Maaned en stor Del af de Tropper, som Karl Johan havde ført med sig fra Toget mod Napoleon, overført til Sverige, og Planerne for det kommende Felttog drøftedes nu mellem Essen og Karl Johan. I den sidstes Øine var de trufne Forberedelser saa omfattende, at han paa Forhaand ansaa det for en afgjort Sag, at den norske Hær vilde blive rent overvældet.

Paa dette Punkt griber Stormagternes diplomatiske Aktion ind i Forholdet mellem Norge og Sverige.

Den 22de Juni begav Martens og Orlow sig over Sverige paa Vei til Norge. Steigentesch og Foster fulgte strax efter, og den 24de Juni var de alle samlede i Gøteborg, hvor de fandt en forekommende Modtagelse hos Landshøvdingen Grev Axel Rosen. Denne fulgte dem ogsaa opover til Feltmarskalk Grev Essen i Vennersborg. Fra Kjøbenhavn medbragte de godt Haab om, at Kristian Fredrik nok vilde træde tilbage, naar det kunde ske med Ære og uden at Norges Konstitution krænkedes. De søgte derfor ogsaa at formaa Essen til at opsætte Krigsoperationerne, indtil det viste sig, hvad Udfald deres Sendelse fik. Orlow skal overfor Essen endog have udtalt, at hvis han begyndte Fiendtlighederne paa dette Punkt, kunde det let have til Følge, at en af de allierede faldt fra. Den 28de fortsatte de, ledsagede af den danske Kommissær Admiral Bille, der, som vi ovenfor har set, opholdt sig i Strømstad, Færden til Norge *).

*) Til Grev Wedel medbragte Kommissarierne fra Grev Essen følgende Skrivelse, der var dateret 27de Juni:

"Hr. Greve! Uagtet Deres Taushed og endskjønt jeg ikke har fundet det passende at bryde min, har jeg aldrig tvivlet om, at De var tro imod den redelige Tænkemaade, som De under Deres sidste Ophold her ytrede for mig. Jeg har forstaaet at vurdere Deres Stilling og den sunde Forstand, samt den Skarpsindighed, som udmerker Dem og som skal veilede Dem under de Storme, som hjemsøger Deres Land. De sagde, da De forlod mig, at hvis det Haab, som man nærede i Norge om at kunne med Englands og de andre Stormagters Bistand bibeholde sin Uafhængighed, ikke var et Blændverk, saa skulde De være den første til at sætte Dem mod min Fremtrængen over dette Lands Grænser. Jeg har som en god og redelig Krigsmand modtaget Deres Udfordring, og jeg har vist Retfærdighed mod Deres Karakter og Deres Fortrøstning til at oppebie gunstigt Udfald af de Opdagelser, som de skulde faa Anledning til at gjøre hjemme hos Dem. Nu, da Erfaringen har oplyst Dem, og da de Forklaringer, som de fire allierede Magters specielle Kommissarier kommer til at give Dem, ikke skal lade Dem i nogen Tvivl om Deres Fædrelands tilkommende Skjæbne, finder jeg mig forpligtet til paa det kraftigste at opfordre Dem til med alle de

Den 30te Juni kom Kommissarierne omsider frem til Kristiania, og blev den følgende Dag Kl. 3 Eftermiddag modtagne af Kristian Fredrik paa Ladegaardsøens Hovedgaard i privat Audiens, ved hvilken dog Medlemmerne af det norske Statsraad var tilstede.

Kongen har i sin Dagbog givet følgende Skildring af Audiensen:

"Grev Orlow holdt strax ved sin Indtrædelse en Tale og erklærede i de fire allierede Magters Navn, at de som Garanter for Kielertraktaten havde sendt sine Befuldmægtigede hertil for at forlange denne Traktat bragt til Udførelse og træffe Afgjørelse om, hvilke Betingelser der kunde sikre det norske Folks Lykke. Af Hensyn til dette og mig selv personlig var det, at man havde besluttet sig til denne Fremgangsmaade; de vilde opfordre mig til at hjælpe dem dermed og advare mig for den Fare, det norske Folk udsætter sig for, da i værste Fald russiske, preussiske, ja endog østerrigske Tropper staar til den svenske Kronprins's Tjeneste; hvad Norges Skjæbne da vilde blive, kunde der ikke være Tvivl om, og det vilde kun blive en Provins, istedetfor at det nu kunde sikre sig sin forfatningsmæssige Uafhængighed under Sveriges Herredømme.

Jeg svarede omtrent saaledes: "Efter hvad De siger, maatte jeg opgive Haabet om mit Folks Frelse; men jeg stoler paa, at Gud ikke vil forlade mit Folks retfærdige Sag. Jeg tilstaar, at jeg havde stolet paa Stormagterne, og paa, at de samme Grundsætninger, der har ledet dem i deres Anstrengelser for at befri Folkene, ogsaa vilde lede deres Fremgangsmaade ligeoverfor det norske Folk, saa at de ikke vilde gjengive Tysklands og Spaniens Folk Friheden og paa samme Tid undertrykke Norges Folk, som ikke har gjort nogen noget ondt, men kun ønsker at leve i Ro og Fred mellem sine Fjelde. Jeg ser med Smerte at jeg har taget feil; men jeg har handlet efter bedste Overbevisning og efter de bedste Grundsætninger, og jeg vil leve og dø saaledes."

Gesandterne talte i Munden paa hverandre og forsikrede gjentagne Gange, at der ikke var Tale om at undertrykke det norske Folk; det kunde stille alle mulige Betingelser, naar det blot vilde anerkjende Kongen af Sverige som Konge.

Forgjæves talte jeg til dem om Nationens uovervindelige Had til Svenskerne, om Grunden til dette Nationalhad og om det norske Folks Ret til at træffe Afgjørelse om sin egen Skjæbne, en Ret, som kun Vold kunde tilintetgjøre — den offentlige Mening og Folkenes Rettigheder var aabenbart intet for disse Herrer. Jeg hørte General Steigentesch flere Gange gjentage i en haanlig Tone: "He, Folket, Folket har ikke noget at sige i Suverænernes Raad! Det vilde være at vende op og ned paa Verden."

Jeg forsikrede de Herrer, at jeg ikke vilde tillade mig noget, der stred imod Nationens Ære eller imod min egen; jeg kjendte det norske Folk nok til at vide, at det hellere vilde opofre sig selv end samtykke deri, og jeg var fast besluttet paa det samme. "Rigets Forfatning, som Folket har givet sig selv, er tilligemed Rigsdagens Erklæring af 19de Mai det, som jeg retter mig efter,

Midler, som staar til Deres Raadighed, at bidrage til i Norge at oprette den eneste Sagernes Ordning, der kan befæste saavel dette Lands som Sveriges Sikkerhed og Lykke i de kommende Aarhundreder. De allierede Magters Herrer Kommissarier, som er vidende om Indholdet af dette Brev og har været saa gode at paatage sig at overlevere det, vil vel ikke undlade for Dem at udpege den Vei, De vil have at følge for at fortjene Norges Taknemmelighed og vinde Agtelse over hele Norden, som har sine Øine fæstede paa Dem. Modtag" o. s. v.

og jeg kan hverken gjøre Forandring i Forfatningen eller forbigaa den eller opgive mine Rettigheder, uden at Rigsdagen bliver spurgt tilraads og træffer sin Afgjørelse. — Den eneste rette Maade at forhandle paa om disse for det norske Folks fremtidige Lykke saa vigtige Punkter er saaledes at sammenkalde en Rigsdag, hvilken de allierede Hoffers Erklæringer og Forslag kan forelægges — da kan Nationen selv afgjøre sin Skjæbne, og jeg skal ikke lægge den Hindringer iveien med mine Rettigheder til Kronen. Men for at kunne afholde denne Rigsdag maa jeg have en Vaabenstilstand paa halvtredie Maaned og fri Skibsfart og Proviantering imens; thi Norge maa betragtes som en beleiret Fæstning, der ikke maa udhungres under en Vaabenstilstand."

Gesandterne gik ind paa denne Betingelse, men hvad Vaabenstilstanden angik, fordrede de Garantier. Orlow talte om Udfaldet af et seirrigt Felttog, og om at Svenskerne da kunde holde Norge besat; men jeg indestod ham for, at det skulde der ikke blive noget af, — de svenske Tropper skulde ikke med det gode nogensinde komme ind i Landet, og hvis der fordredes Garantier, kunde saadanne kun tilstaaes de allierede Magters Tropper. Dette afslog de Herrer; men jeg fastholdt det og forlangte Tid til at tage min Beslutning angaaende Garantierne og til at tales nøiere ved med dem.

Steigentesch overrakte mig Brevet fra Kongen af Danmark, som jeg ikke aabnede i deres Nærværelse, men hvoraf han sagde mig, jeg vilde erfare Kongens Befalinger, og hvad der ventede mig, hvis jeg ikke adlød dem. Jeg svarede, at jeg meget godt vidste, at Kongen kunde gjøre mig arveløs, og at han kun behøvede at sige et Ord for at bryde ethvert Baand mellem os; men at min Søn da vilde træde ind i mit Sted. Steigentesch ytrede, at den samme Skjæbne ventede ogsaa ham, og da jeg sagde, at det vilde være uhørt, om man vilde drive Uretfærdigheden saa vidt, paastod han uforskammet, at det vilde være den største Retfærdighed at handle saaledes imod min Søn.

Merkeligt er det ogsaa, at han vredt sagde, at aldrig havde han set sin Herre mere opbragt end over Nordmændenes ulovlige Modstand.

Forøvrigt forsikrede de Herrer og især Preusseren, at hele Europa erkjendte, at jeg havde frelst Folket fra Anarki, men ventede nu ogsaa af mig, at jeg, selv med personlige Ofre, vilde sikre dets fremtidige Lykke. "Det er desværre", sagde jeg, "netop det, jeg tror, ikke lader sig forene med en Forbindelse med Sverige, men ene Rigsdagen kan afgjøre dette", — hvorpaa Orlow gjentog, at jeg kunde stille hvilkesomhelst Betingelser, jeg vilde: "Alt hvad De blot kan tænke Dem, og De skal ved de fire Garantimagters Indflydelse faa det."

Gesandterne vilde ikke tage imod min Indbydelse til Taffels og havde iforveien gjort General Haxthausen deres Undskyldninger i den Anledning.

Brevet fra Kongen af Danmark, som General Steigentesch leverede mig, var meget truende og indeholdt følgende sex Befalinger:

1. Hans Majestæt tilbagekaldte al Magtfuldkommenhed, han havde overdraget mig, da han sendte mig til Norge.

2. Ved Modtagelsen af denne Befaling skulde jeg frasige mig Magten og den Titel, jeg havde antaget, og erklære, at da Sverige havde samtykket i alt, hvad der kunde sikre det norske Fols Selvstændighed efter Foreningen og under Sveriges Scepter, betragtede jeg mig som fuldstændig løst fra mine Forpligtelser imod Norge.

3. Jeg skulde forlade Norge inden fjorten Dage efter at have offentliggjort dette og underskrevet mig Prins af Danmark.

4. Disse fjorten Dage skulde anvendes til at føre Norge tilbage til sine Pligter. Kongens Kundgjørelse af 20de Juni og Forordningen til de danske Embedsmænd skulde offentliggjøres.

5. Fæstningerne skulde overgives til de danske Kommissarier og af disse til de svenske Tropper.

6. "De er ansvarlig, De med Deres Person, Eiendomme og Rettigheder, for Udførelsen af disse Befalinger, og hvis De undtager en eneste af dem, ser vi os nødt til at lade Dem domfælde efter Artikel 26 af Kongeloven.

Vi opfordrer Dem til at lystre Deres Ordrer."

Dette Brev — som aabenbart er dikteret af Tawast, og som vil have tilfølge, at jeg aldrig mere vil gjøre Tjeneste i Danmark — er ikke værd at svare paa, siden det forlanger, at jeg skal vise mig som en Usling for den norske Nations og for hele Europas Øine. Lad Kongen af Danmark dømme mig, lad ham gjøre mig arveløs — jeg kan undvære hans Gunstbevisninger; hellere vil jeg være en simpel Privatmand i Amerika end svensk Undersaat i Danmark.

Nu da det synes, som om de allierede Magter selv erkjender, at man ikke kan gaa saaledes tilverks imod mig eller den norske Nation, nu maa Kongen af Danmark dog stikke sine Trusler i Lommen igjen, og paa hvem falder da Skammen derved? Mit Valgsprog er: Hellere opgive alt end Æren."

Den 2den Juli havde Kong Kristian Fredrik en lang Samtale med den russiske Gesandt. Denne udtalte sig derhen, at Keiseren af Rusland havde sat sit Æresord i Pant paa, at Foreningen mellem Norge og Sverige skulde finde Sted; men det var ham lige saa magtpaaliggende, at denne Forening skede paa saadan Maade, at Norges Selvstændighed, dets frie Handel m. v. sikredes, for at Sverige ikke skulde misbruge sin Overhøihed. Han bemerkede, at Keiseren heller end gjerne vilde se sig løst fra denne Forpligtelse; men hvad skulde han gjøre?*)

Kongen forelæste ham derpaa en længere Afhandling, hvoraf vistnok den største Del er optaget i hans Dagbog. Denne indeholder følgende:

"Jeg har af Dem erfaret — hvad jeg ikke havde troet — at de allierede Magter erkjender, at jeg har frelst Norges Folk fra Anarki ved at gribe Regjeringens Tøiler under Navn af Regent i Riget her. De erkjender altsaa, at den mest fremherskende Følelse hos Folket er imod Forbindelsen med Sverige, og de tror ikke blindt hen paa de Svenskes Tale, som vil gjøre alt, hvad der er foregaaet i Norge efter Kielerfreden, til en Partisag.

Det er mit inderlige Ønske, at denne gunstige Mening om os maa komme os til Gavn, og aldrig vilde den bedre kunne det end ved Hjælp af de Herrer Gesandter fra de allierede Hoffer.

De befinder Dem paa Stedet, De kan skaffe Dem Underretning om alt, hvad der her er foregaaet, om hvilken Aand der besjæler hele Folket, om Forhandlingerne paa Rigsdagen, om jeg nogensinde har tilladt mig at indvirke paa dens Beslutninger — noget, hvorom Forfatningen noksom giver Oplysning — endelig om det enstemmige Valg, der har hævet mig til Thronen, og som jeg mente ikke at burde negte mit Samtykke, fordi det saa afgjort var

*) Nutidens Suveræner — skriver Kongen i en Randbemerkning — opofrer Nationernes Lykke for deres Egenkjærligheds Skyld.

Nationens Ønske, og fordi enhver Modstand fra min Side vilde have røbet en Ængstelighed for min personlige Sikkerhed, der kun daarligt vilde svare til Folkets Tillid eller til den faste Beslutning, som Rigsdagens Adresse af 19de Mai udtaler, hvilken jeg herved meddeler Dem.

Jeg stolede dengang paa de allierede Suveræner — de samme Grundsætninger, der havde bevæget dem til at bestræbe sig for at befri de undertrykkede Folk, vilde ogsaa nok stemme dem gunstig for en saa retfærdig Sag som det norske Folks; jeg troede ikke, at man vilde befri Tysklands og Spaniens Folk fra det forhadte Aag for derpaa at bringe et andet Folk i en for dets Følelser ligesaa utaalelig Stilling. Jeg tilstaar med Smerte, at jeg har taget feil; men jeg tager ikke feil, naar jeg paastaar, at disse ellers saa høisindede Fyrster kun har bestemt sig til at gaa saaledes tilverks, fordi de ikke vidste, hvor ulykkeligt de gjør dette Folk ved at ville tvinge det til en Forbindelse med sin Arvefiende; og det maa De ogsaa underrette dem om, mine Herrer, for at de ikke skal række Haand til en Uretfærdighed, de vil komme til at angre, naar det er for sent.

De vil hurtig overbevise Dem om, at Nationalhadet imellem Nordmændene og de Svenske er fuldkommen saa sterkt som imellem Spanierne og Franskmændene; hine vilde ikke have en Konge under fransk Indflydelse, og Nordmændene vil ligesaa lidt af med en Konge, som deres Kjærlighed og Tillid har sat paa Thronen, og tage imod en Konge, som staar i Spidsen for den Regjering, de hader mest i hele Verden, og som har mishandlet dem værre, end Menneskelighed og Ærekjærhed nogensinde skulde kunne tillade nogen civiliseret Regjering at gjøre det.

Jeg anerkjender de rigtignok endnu ikke ret forstaaelige Tilbud om Mægling til Fordel for det norske Folks Rettigheder under svensk Herredømme, men man maa nødvendigvis bibringe Folket den Overbevisning, at de mæglende Magter vil det vel, før det kan betvinge dette nedarvede Had; og kun Gud ved, om ikke Borgerkrig vil blive den uundgaaelige Følge af en Forbindelse med Sverige; i det Øieblik, som svenske Tropper overskrider Grænsen, vil dette sikkert blive Følgen. Norge er for Øieblikket med sin Forfatning og sin Regjering saa lykkeligt, som det nogensinde kan blive; det trænger kun til Fred for at nyde godt af de Fordele, dets geografiske Beliggenhed og naturlige Rigdomme byder det. Et nøie Forbund med Sverige, garanteret af Stormagterne, er alt, hvad Norge endnu vil kunne ønske sig, og denne Garanti vilde ogsaa sikre Sveriges Fred og gjøre ethvert Forsøg imod denne Magt fra en ærgjerrig Konge paa Norges Throne — saa taabeligt det allerede i og for sig vilde være — umuligt og frugtesløst. De Svenske vil ved at vise mere Maadehold gjøre deres Naboer til Venner, medens de aldrig vil kunne vente sig andet end fiendtligsindede Brødre, hvis Foreningen skal ske efter Kielertraktaten.

Hvis disse Forslag er en altfor skjøn Drøm, grundet, som den er, paa noget, man ikke mere kjender til, nemlig Folkenes Ret — da er det jo muligt, at Norge med Taalmod vil anerkjende Kongen af Sveriges Overhøihed, da han jo i Øieblikket paa Grund af sine Forbindelser med Stormagterne er saa farlig — naar de blot kan være visse paa at beholde deres Forfatning og deres Regjering, saaledes som den er i Øieblikket, om det saa blev under Navn af Konge, Vicekonge eller Regent. Kongen af Sverige skulde da have Titel af Konge eller Protektor over Norge, en aarlig Tribut skulde betales ham, og ingen Rustninger maatte finde Sted i Norge uden hans Samtykke. Denne

Tingenes Tilstand skulde ogsaa garanteres af Stormagterne, og jeg beder Dem om at have Deres Opmerksomhed henvendt paa dette Forslag, der, som jeg mener, vilde tage Hensyn til begge Parters Ære og Interesser.*)

Rigets Forfatning, som jeg har aflagt Ed paa at regjere efter, — og Rigsdagens Erklæring af 19de Mai — foreskriver mig, hvorledes jeg har at forholde mig ligeoverfor Norges Folk, og jeg stoler paa, mine Herrer, at De ikke i Deres Underhandlinger vil forlange noget, der ikke stemmer med Nationens Ære eller min egen; selv om der ventede mig en Skjæbne som Frants I's, ønsker jeg dog altid at kunne sige som han: Alt er tabt, kun ikke Æren."

Før Orlow forlod Kongen, lovede han ham at tale med de øvrige Gesandter om, at de norske Fæstninger skulde besættes af de allierede Tropper i Stedet for svenske. Det lod i det hele paa ham, at han ønskede intet heller end at føre Underhandlingerne lykkelig tilende.

Ogsaa med de øvrige Kommissarier havde Kristian Fredrik i de følgende Dage Sammenkomster, under hvilke han søgte at gjøre dem indlysende, at Norge havde Ret til at bestaa som en selvstændig og uafhængig Stat og at han, der ved sin Ære var bunden til Folkets Villie, kun i dets Repræsentanters Hænder kunde nedlægge den Magt, som var ham overdraget.

I en Samtale, som han den 3die Juli havde med Steigentesch, forekom denne ham meget maadeholden i Sammenligning med, hvad der var foregaaet mellem dem under deres første Audiens, og han udtalte ogsaa paa Foranledning af Kristian Fredrik, at han som Privatmand førte et andet Sprog end som Diplomat. "Han talte vidt og bredt," siger Kristian Fredrik i sin Dagbog, "om Nødvendigheden af at gjøre Betingelserne for Vaabenhvilen saa fordelagtige som muligt for Sverige for at faa dem til at gaa ind paa noget for dem saa ufordelagtigt. Jeg lagde meget Eftertryk paa, hvor umuligt det var mig at lade svenske Tropper rykke ind og han lovede mig ogsaa at gjøre sit til, at dette kunde undgaaes; men jeg merkede tydeligt, at det vanskeligste derved er, at de Herrer (Kommissarierne) slet ikke er med: Deres Anskuelser om Folkenes Rettigheder er endnu bestandig de samme, og han sagde ganske ligefrem til mig, at det norske Folks Exempel kunde blive farligt — (det vil sige: for Folkenes Undertrykkere)."

Det maa sandsynligvis have været noget senere, den Samtale mellem Kristian Fredrik og Steigentesch fandt Sted, som i Bergman Schinkels Erindringer findes gjengivet. Da Steigentesch havde ladet sig merke med, at han var mere utaalmodig end de andre over at se Underhandlingerne udhales uden noget Resultat, udbrød

Kristian Fredrik: "Men hvad kan jeg gjøre derved? Sæt Dem i mit Sted! Vilde De feigt overgive et redeligt Folk, som havde givet Dem saa smigrende Prøve paa Tillid og Hengivenhed? Skulde De svigte

*) "Dette — skriver Kongen i en Randbemerkning — maatte jeg læse to Gange for ham; men tilsidst sagde han: "Nei, det lader sig ikke gjøre".

det i et Øieblik af overhængende Fare? De vilde derved bedække Dem med Vanære og Skjændsel."

Steigentesch: "Men naadige Herre! Dette Folk er ikke i sin gode Ret. Og endnu mindre finder D. kgl. H. selv nogen gyldig Undskyldning for Deres Handlemaade i denne foregivne Nationalvillie, da De giver Deres Bifald til en Bevægelse, som krænker Folkeretten. Og vil det heldige Udfald, som giver alt sin Ret, krone Deres Foretagende? Jeg tror det ikke. Hverken Deres Hjælpemidler eller Landets Forraad tillader Dem at haabe det."

Kristian Fredrik: "Jeg ved, at Magten tillader sig alt, og hvis de forbundne Magter vedbliver med at ville tvinge Norge under en Fiende, som ikke har nogen Ret over det, vilde jeg ikkun kunne beklage denne Lod; men min Ære har uigjenkaldelig bundet mig til dette Folks Sag."

Steigentesch: "Jeg ved sandelig ikke, hvilken anden Ære D. H. skal kunne høste af Deres Fremgangsmaade, end den, at indvikle dette samme Folk i en ødelæggende Krig uden Haab om et lykkeligt Udfald. Paa den anden Side skal D. H., om De holder fast ved Deres Beslutning, sikkert sætte paa Spil Deres Arveret til den danske Krone".

Kristian Fredrik: "Hvorledes skal det da gaa til?"

Steigentesch: "D. H. ved da ikke, at Sverige arbeider paa at aflokke alle Magterne en saadan Erklæring, og har D. H. desuden overveiet, hvad De udsætter Kongen af Danmark for?"

Kristian Fredrik: "Kongen af Danmark har ei mere end De Del i, hvad som her tildrager sig."

Steigentesch: "Saa er ikke den svenske Kronprins's Mening. Det er bekjendt, at han har faaet Keiser Alexanders Løfte om at General Bennigsens Hær i paakommende Tilfælde skal rykke ind i Holsten."

Kristian Fredrik: "Nei! virkeligen! Har Keiseren da til Hensigt at holde sig til Kongen af Danmark for, hvad som tildrager sig i Norge?"

Steigentesch: "Jeg formoder det, og efter de Nyheder, som er komne os for Øre, har Keiseren allerede givet General Bennigsen Befaling til med 45000 Mand at rykke ind i Holsten. Sverige har desuden faaet Løfte paa et særskilt russisk Korps, som skulde gjøre Landgang i Norge."

Kristian Fredrik: "Men vil England indvilge i al den Uretfærdighed? Vil det tillade Russerne at passere over Havet for at komme og slaa sig ned her?"

Steigentesch: "Man beretter os ogsaa, at Keiseren ved sin Ankomst til London strax har erklæret Lord Castlereagh, at hvis England ikke skulde ville oprigtigt medvirke til Norges Forening, saa skulde han ene overtage hele Sagen, og man tilføier, at den engelske Minister paa Grund af denne Erklæring har lovet at skride endog til Fiendtligheder for at paaskynde Landets Overleverelse, samt at Keiseren har beordret sine Krigsskibe til at forsterke Blokaden af Norges Havne."

Kristian Fredrik: „Jeg er fuldkommen uvidende om alt, hvad De der siger mig. Det bekymrer mig dybt at se, hvorledes de, som i nærværende Dieblik har Verdens Skjæbne i sin Haand, har sammensvoret sig for at undertrykke os. Men jeg har ikke noget Valg, jeg kan ikke vanære mig: ja vel, min General, man maa kjæmpe eller dø!"

Medens han talte saaledes, fyldtes hans Dine med Taarer. Han kastede sig i et Hjørne af Sofaen, holdt begge Hænder for Dinene og raabte: "Jeg ser ingen Udvei — —!"

Steigentesch: "Tvertimod! Giv Deres Konseil Beretning om Sagernes Stilling; nedlæg i dets Hænder den Magt, De har faaet, og reis."

Kristian Fredrik: "Det skulde være at overgive Landet til Anarki; man skulde stemple mig som en feig Forræder. Nei, jeg kan det ikke; det er kun i Rigsforsamlingens Hænder, jeg kan nedlægge de Rettigheder, der har tildelt mig."

Steigentesch: "Men saa sammenkald da den!"

Kristian Fredrik: "Dertil behøves Tid, og for at Overlægningen skulde kunne holdes med fornøden Ro, er en Stilstand nødvendig; men vi kan jo ikke blive enige om Betingelserne for denne. I ethvert Tilfælde, og hvis Folket vil antage de Grundsætninger for Foreningen, som Sverige tilbyder, skulde jeg gjerne opofre min personlige Ærgjerrighed."

I de samme Dage, Kongen modtog Steigentesch i Audiens, havde han ogsaa Konferencer med de øvrige Gesandter. Om Foster udtaler han saaledes i sin Dagbog, at denne "forekom mig mindre venligsindet, end jeg kunde have ønsket det af Englands Gesandt."

Foster lod sig merke med, at han forstod, at han ikke svarede til Kristian Fredriks Forventninger. · "Han sagde, at man ansaa det for sin Pligt ikke at dølge Sandheden, da man troede, at England var anderledes tilsinds — og Folket var virkelig vor Sag gunstigt; men det kunde man ikke rette sig efter. Oppositionen kunde sagtens tale, men Regjeringen var bunden til Traktaterne, og de fornuftige, Flertallet i Parliamentet, havde erklæret sig imod Norges Sag. Derved var der nu ikke noget at gjøre; men det var sikkert i Englands Interesse og overensstemmende med dets formelige Erklæring at drage Omsorg for Norges Velfærd, saasnart blot Kongen af Sveriges Overhøihed var anerkjendt. Jeg betydede ham, at netop dette var det vanskelige og det store Spørgsmaal, hvordan en saadan Forholdsregel lod sig forlige med den offentlige Menings Stemme og Nationens Ære."

Ligeoverfor Orlow, med hvem Kongen havde Konferencer den 4de og 6te Juli, synes han ogsaa at have fremholdt Vanskelighederne ved Afslutningen den Vaabenstilstand, som maatte finde Sted, hvis Krigen skulde undgaaes, da Grundloven ikke tillod ham at lade fremmede Tropper rykke ind i Landet. Orlow havde da foreslaaet den Middelvei, at lade Fæstningerne

besætte af allierede Tropper, som dog efter 8 Dages Forløb igjen skulde rømme dem og overlade dem til Svenskerne, hvorefter Blokaden skulde ophøre. Men Kristian Fredrik erklærede, at dette vilde være at handle paa en lumsk Maade overfor hans Folk, og han udtalte derhos, at han herigjennem vilde udsætte sig for Folkets Had og Mistillid, hvorved han vilde sættes ud af Stand til at virke til Fred og Forsoning. Orlow lovede da ogsaa, at han skulde gjøre alt, hvad der stod i hans Magt for at faa de øvrige Gesandter til at gaa ind paa at antage Kristian Fredriks Forslag, der gik ud paa at tage Hensyn til den offentlige Mening og ikke engang forlange at besætte Fredriksſten.

Men nu havde det fra første Stund af været den fra svensk Side opstillede Fordring om, at svenske Tropper skulde besætte de norske Fæstninger, som havde staaet stillende mellem Nordmænd og Svensker, og som havde bevirket, at Nordmændene stillede sig mistroisk overfor alle de Tilbud, som Karl Johan gjorde dem om en konstitutionel Forfatning.

I de Dage, Konferencerne mellem Kristian Fredrik og Kommissarierne varede, skulde dette Spørgsmaal om Fæstningerne stadig vende tilbage, og det var da ogsaa fornemmelig om dette Punkt, Enighed ikke skulde opnaaes.

Imidlertid arbeidede baade Kristian Fredrik og hans Raad paa den ene Side og Kommissarierne paa den anden for at faa opstillet de Vilkaar, hvorpaa Forhandlingerne om en Forening mellem Norge og Sverige kunde komme istand. Om nogen ubetinget Gjennemførelse af Kielertraktaten var der og kunde der heller ikke godt længer være Tale; thi i saa Fald maatte Kommissarierne have slaaet en Streg over alt, hvad der i April og Mai var foregaaet hertillands. Ganske vist vilde de ikke anerkjende Kristian Fredrik som Landets retmæssige Konge. Men det gjorde i Grunden hverken fra eller til. Thi selve den Maade, hvorpaa Abdikationen skulde foregaa, anerkjendte ham jo dog som saadan. Endvidere: Abdikationen skulde foregaa til det ved Konstitutionen organiserede Storthing. Folkets Suverænetet og Konstitutionen anerkjendtes saaledes, og der var ikke en Gang Tale om at indkalde en ny Rigsforsamling, sammensat paa den Maade, som den svenske Regjering foreskrev eller ønskede. Hvorledes man snur og vender Sagen, kan man ikke komme bort fra den Kjendsgjerning, at den ved Kielerfreden skabte Situation var opgiven af Stormagternes Kommissarier, saa indbyrdes forskjelligt det Standpunkt end tør have været, som hver især af dem indtog overfor Spørgsmaalet.

Først 8 Dage efter sit Komme til Kristiania havde Kommissarierne under Preusseren Martens's mæglende Indflydelse kunnet samle sig om at formulere sine Fordringer, der nedlagdes i følgende Note, der, dateret den 7de Juli, overraktes Kristian Fredrik den næste Morgen:

"Undertegnede, der af deres respektive Hoffer ere overdragne en særdeles Sendelse til Hs. Høihed Prins Kristian Fredrik af Danmark, have den Ære, at tilstille Hoistsamme nærværende Meddelelse.

Norges Afstaaelse, fastsat ved Kieler-Traktaten, er garanteret af de med Sverige allierede fire Magter. Denne politiske Beslutning er uigjenkaldelig bleven bestemt. De allierede Suveræner betragte Norges Forening med Sverige som en af det nye Ligevægts-Systems Grundstøtter, som en Slags Skadesløsholdelse, hvilken det er umulig at erstatte ved nogensomhelst anden.

De Tildragelser, der i den sildigere Tid ere foregaaede i Norge, den Modstand, som den af Europa tagne Beslutning der har fundet, og den Bestemmelse, Hs. Høihed har taget, at sætte sig i Spidsen for denne Modstand, have bestemt de med Sverige allierede Magter til at tage de nødvendige Forholds-Regler for at bevirke Norges Forening med Sverige.

Det er i dette Øiemed, at Undertegnede have begivet sig til Hs. Høihed. Det er paalagt dem, at tilkjendegive Ham det smertefulde Indtryk, som Hans Fremgangsmaade har frembragt hos deres Suveræner; at opfordre Ham formeligen til, at træde indenfor Grænsen af Hans helligste Pligter, og at erklære Ham, at dersom Han negter at give efter for Europas almindelige Ønske, der kalder Ham tilbage til Danmark, vil en ulige Krig opstaa i Norden, og Vaabnene vil da upaatvivleligen bevirke det, som Overtalelse forgjæves har prøvet. I denne Hensigt er General, Grev Bennigsens Arme, saavelsom et preussisk Troppekorps, overladt til Sveriges Disposition, og en almindelig Søblokade af Norge bestemt i Forening med Stor-Britannien.

Til samme Tid maatte Kongen af Danmark, nedsat i de Monarkers Øine, der er Borgen for hans Ord samt for Traktaten til Kiel, blive billigen opirret imod sine fordums Undersaatter, med Hensyn til Ikke-Opfyldelsen af hans Villie. Hans Majestæt besluttede derfor, ved Undertegnedes Mellemkomst, at lade sine sidste Befalinger overbringe til hans Thronarving, der i Egenskab af første Undersaat, er forpligtet til at give et Exempel paa Lydighed for hans Undersaatter i Norge, der ere danskfødte, og som, ved at negte at vende tilbage, gjøre sig skyldig i Oprør, og endelig for Nordmændene, hvilke han, ved de sidste Virkninger af sin Kjærlighed, vilde spare de sorgelige Følger af en ødelæggende Krig.

Denne af Hans Danske Majestæt tagne Beslutning, saavelsom de Befalinger, som Undertegnede have modtaget af deres respektive Hoffer, betegner Beskaffenheden af deres særdeles Sendelse. Undertegnede se sig forpligtede til at erklære, at de ingenlunde ere Mæglere imellem Norge og Sverige, men snarere Kommissarier, og saa at sige Krigs-Herolder, bemyndigede til at udføre i sin fulde Udstrækning Traktaten til Kiel, og de ved deres Suveræner garanterede Bestemmelser.

Imidlertid har Hans Høiheds bekjendte Tænkemaade og Hans Hensigters Redelighed, Europas almindelige Agtelse for det Norske Folk, samt det Ønske, uden Blodsudgydelse at bevirke begge Rigers Forening, bragt Undertegnede til, at indlade sig i Afvigelser, som de erkjende at være udenfor det bogstavelige Indhold af deres Instruxer, at have givet efter for det Ønske, at give Hans Høihed de ærefuldeste Midler i Hænde, til at kunne forlade den høie Post, til hvilken Omstændighederne uheldigvis have hævet Ham, og de have med Fornøielse fundet sig villige til at indlade sig i de Bestemmelser, der kunde bidrage til ikke at krænke Hans Høiheds Karakter, og til at fastsætte det Norske Folks Rettigheder.

De have troet, at de ingenlunde vilde afvige fra Hans Svenske Majestæts liberale Hensigter, men de kunne ikke anse de Overenskomster, hvilke de have

antaget, som gjældende og bestemte Artikler, uden forsaavidt at denne Monarks Samtykke dertil haves.

Hans Høihed Prins Kristian Fredrik har bestemt erklæret, ikke at kunne nedlægge de Rettigheder, han har modtaget af Nationen, uden i Rigsforsamlingens Hænder. Som en Følge heraf blev en Sammenkaldelse af Rigsforsamlingen anseet nødvendig, og Tiden for at iværksætte denne Sammenkaldelse, og at sikre Deliberationerne, blev Gjenstanden for Underhandlingerne. En Vaabenstilstand blev foreslaaet af Hans Høihed. Undertegnede ilede med at føie hans Ønske; men de forskjellige Vilkaar, som de fremførte, bleve alle efterhaanden forkastede. Endelig efterat have veiet Meningerne, have de den Ære at bringe til Hans Høiheds Kundskab deres uforanderlige Bestemmelser.

Grundtrækkene for Vaabenstilstanden ere:

1. En af Hans Høihed given høitidelig Forpligtelse til Kongen af Sverige og hans høie Allierede, at ville nedlægge i Nationens samlede Repræsentanters Hænder alle de Rettigheder, som han har modtaget af dem, og anvende al sin Indflydelse paa Folket, for at formaa det til at samtykke i Foreningen.

2. Landet imellem Glommen og den svenske Grænse skal rømmes af de norske Tropper, saavelsom Hvaløerne og Fæstningerne Fredriksstad, Fredrikshald eller Fredrikssten og Kongsvinger. Landet skal erklæres neutralt og Fæstningerne besættes af svenske Tropper.

3. Efterat Fæstningerne ere besatte, skal Blokaden for Norge ophæves, dog kun for Kristiania, Kristianssand og Bergen, med de nødvendige Modifikationer, saalænge Vaabenstilstanden varer.

Ifølge dette Ultimatum, hvorpaa Undertegnede udbede sig et afgjørende Svar, henvende de sig ogsaa til Hans Høihed, for at erfare Hans Beslutning med Hensyn til Hs. Danske Majestæts Skrivelse.

De have ogsaa til samme Tid den Ære at erklære for Hans Høihed, at i hvorledes end Hans Svar bliver paa denne Note, anse de deres Underhandlinger som fuldendte, og forlange deres Pas, enten for at vedblive at arbeide paa Foreningen af begge Riger paa en fredelig Maade, eller for at lade mere virksomme Midler træde i en unyttig Underhandlings Sted.

De ile at benytte denne Leilighed til at frembringe for Hans Høihed Udtrykkene af deres dybe Høiagtelse.

Kristiania den 7de Juli 1814.

General, Baron de Steigentesch. General-Major Orlow.

Aug. J. Foster. Major, Baron de Martens.

Til Hans Høihed Prins Kristian Fredrik til Danmark!"

Medens Kommissarierne paa sin Side forhandlede om denne Fællesudtalelse, havde Kristian Fredrik paa sin Side ogsaa forhandlet med sit Statsraad, der for Leiligheden var bleven forsterket med de af Rigsforsamlingens Præsidenter, der boede i Kristiania, og et Par andre Herrer, om de Krav, som fra norsk Side skulde reises i Anledning den Sag, Kommissariernes Erende gjaldt, hvorhos han med Statsraadet og Rigsforsamlingens

ypperste Jurist Diriks havde formuleret Forslag til de Forandringer, som han antog Norges Grundlov maatte undergaa i Tilfælde af, at Foreningen kom istand.

Om det extraordinære Statsraad, som saaledes holdtes den 6te Juli, meddeler Statsraadsprotokollen følgende:

Anno 1814 den 6 Juli, om Formiddagen Kl. 10 var Statsraadet forsamlet hos Hs. Maj.t Kongen paa Ladegaardsøen, og vare General-Vei-Intendant Kammerherre Anker, Kammerherre Oberst Hegermann, Kammerherre Kommandør Fabricius, Kammerherre Major Brock, Professor Sverdrup og Søkaptein Holstein tillige tilstede for efter allerhøieste Befaling at overvære det afholdende Statsraad.

Hs. Majt. behagede allernaadigst at tilkjendegive, at han ved Rigsforsamlingens Slutning ikke formaaede at meddele nogen udførlig Skildring af Rigets Forhold til udenlandske Magter, men at han senere fra sin Affendte i England havde erfaret, at Folket, som næsten overalt i alle Lande, er for Norges Sag, men at Regjeringen er imod samme, hvorom den anordnede strenge Blokade og Parliamentets Beslutninger i saa Henseende vidner, og hvilket de herværende engelske Gesandter ikke mindre bestemt have erklæret, ligesaa og at der fra de allierede Magter Rusland, Østerrige og Preussen er gjort de samme Erklæringer ved disses hidkomne Gesandter, og at disse i det bestemteste Sprog fordre Norges Forening med Sverige, men dog paa anden Side tilbyde alle Vilkaar, som det norske Folk kun maatte vide at nævne for at sikre dets konstitutionelle Rettigheder og tillige ønske, at Norge skal være et adskilt og saavidt muligt uafhængigt Rige af Sverige, dog under samme Overhoved.

Da Magten saaledes skal afgjøre Sagen, hvis ikke disse Forestillinger virke til det hensigtede Øiemed, da et russisk Armekorps, som nu truer Danmark, er stillet til Kronprinsen af Sveriges Disposition, og det neppe er Tvivl underkastet, at ligesom Rusland tillader dets Anvendelse mod Norge, saaledes vil England ikke i det nærværende Forhold forhindre dette, og da Europas samlede Magter paa ovennævnte Maade true Norge, saa anser Hs. Majt. det at være Statsbestyrerens Pligt at beregne sine Stridskræfter, forend han ubesindigen styrter Staten i en ulige Kamp, hvis dette paa nogen ærefuld Maade kan undgaaes, og at det, siden Vilkaarene, som tilbydes den norske Nation ved Foreningen med Sverige, ere ærefulde og fordelagtige i og for sig selv betragtede, vilde være uforsvarligt, hvis han ikke raadspurgte sig med Nationen, om den vilde tage Hensyn paa disse for at undgaa en sandsynligvis uundgaaelig Undergang, eller om den vilde vove alt for alt.

Hs. Majt. tilkjendegav derfor, at det var Hans Ønske at samle et Storthing, og at foredrage Rigets Stilling for samme, ligesom og at allerhøistsammes Beslutning var, villigen at nedlægge Kronen, hvis større Uheld derved kunde afvendes fra Norge; men ogsaa lige villigen at gaa i Døden for Norges Sag, hvis Nationens Repræsentanter efter modent Overlæg foretrække den haarde og ulige Kamp med hele Europa for en fredelig Forening med Sverige, hvilken under de store Magters Garanti skal kunne sikre det norske Folks Rettigheder.

Hs. Majt. behagede fremdeles at anføre, at han ved at beregne Landets Stridskræfter ei saa hen til Fædrelandets Forsvarere, hvilke sikkert ei vilde

mangle, naar det gjaldt, men at han havde Hensyn til Forraadene, som ei vare tilstrækkelige til at udholde flere Maaneders Kampagne; at en Vaabenstilstand, der kunde sikre Tilførselen følgelig var alt, hvad man kunde ønske at opnaa; at det havde lykkedes ham at overbevise de allierede Magters Gesandter om Umuligheden af at opfylde Kongen af Danmarks Fordring til ham, inden 14 Dage at afhandle Foreningen mellem Norge og Sverige, og at disse havde afhandlet slig Vaabenstilstand, ligesom og Gesandterne havde indset Nødvendigheden og Vigtigheden af et Storthings Sammenkaldelse og Afholdelse; og at de, skjønt deres Instruktioner byde dem at afgjøre alt inden 14 Dage, have indvilget at underhandle med Sverige om denne Vaabenstilstand paa en Tid af 3 Maaneder, som dertil vilde udfordres, men at de tillige fordre Garanti for Blokadens Ophævelse ved Grænsefæstningerne Fredrikstens, Fredriksstads og Kongsvingers Overleverelse til de svenske Tropper og Neutralisering af Terrænet indtil Glommen samt Hvaloerne. Dog formentes, at Besætningen af Kongsvinger ikke bestemt vilde paastaaes, ligesom ogsaa, at de paa ingen Maade med Hensyn til dens Vigtighed i militær Henseende bør at overgives, men at derimod Fredrikstens og Fredriksstads Fæstninger ikke var af saa megen Vigtighed, første, fordi den kan omgaaes og ei er til synderlig Nytte, naar Fienden ei kan mødes med nogen Hovedstyrke paa hin Side Glommen, og sidste, fordi den i og for sig selv er en slet Fæstning og Glommen er flankeret ved den svenske Overmagt til Søs, som ikke vil kunne forhindres at landsætte Tropper mellem Fredriksstad og Moss; samt at den samme Overmagt til Søs gjorde Positionerne ved Hvaloerne farlig for den svagere norske Flotille.

Hs. Majt. gik derfra over til at betragte disse Fæstningers Overleverelse med Hensyn til den offentlige Mening, at man vilde kalde det uværdigt at overgive disse til de svenske Tropper, som dog aldrig bør beholde dem, og om dette ikke vilde ansees for Feighed og Forræderi. Han troede vel, at den Statsmand, som koldt beregnede Tabet af tvende Fæstninger med Fordelen af fri Tilførsel i 3 Maaneder ikke vilde være tvivlraadig, saa meget mere som saa meget kan hænde i dette Tidsløb til Norges Fordel, men han har dog først villet høre de Mænds Mening, som han har Tillid til, forend han bestemt erklærer sig til noget i saa Henseende.

Hs. Majt. tilkjendegav endvidere, at han har troet at gaa en Middelvei ved at tilbyde en eller tvende Fæstninger besatte af allierede Tropper, saa længe Vaabenstilstanden varer, hvilket ikke strider aabenbart mod Konstitutionens 25de Artikel og vel af Folket vilde taales, naar dette ser hen til de store Fordele, som derved opnaaes, og han forelagde derpaa Statsraadet og de øvrige tilkaldte Mænd, hvis de bifaldt dette Tilbud, følgende Spørgsmaal: "Om de tror, at han kan gaa videre? og om man under nogen Betingelse kan indlade svenske Tropper i Fæstningerne, indtil de allierede ankomme, eller indtil 1ste September, da de allierede skulle besætte dem, for siden ved Vaabenstilstandens Opsigelse at levere dem tilbage til de norske, alt under de allierede Magters Garanti eller mod Besættelse af Eda Skanse i Sverige af norske Tropper, indtil Vaabenstilstanden opsiges, da i saa Fald Fredrikshald og Eda gjensidigen skulle rømmes?

Hs. Majt. opfordrede de Tilstedeværende med Overlæg at veie Fordelen af en Vaabenstilstand, der sikrer Tilførselen, den militære Vigtighed af de fordrede Garantier, den offentlige Menings Vægt, hvad Statens Sikker-

hed kan fordre, og den Fare den svæver i ved at afvise det gjorte Tilbud af Europas mægtige Stater, der have forenet sig mod samme.

Statsraadets Medlemmer og de øvrige Tilkaldte var samtlige bestemt enige om, og tilkjendegav hver for sig, at de ikke troede, at Hs. Majt. kunde gaa videre, at de svenske Tropper paa ingen Maade maatte tilstedes at besætte norske Fæstninger, da dette ikke alene stred mod Rigets Grundlov, men tillige maatte kunne lede til indvortes Urolighed, saasom det i Særdeleshed var det Punkt af Fredstraktaten mellem Danmark og Sverige, som havde indigneret Nationen. Derimod tiltraadte de Hs. Majt.s Formening, at der som Garanti kunde tilbydes Besættelsen af Fredrikstens og Fredrikstads Fæstninger af de allierede Magters Tropper, hver med nogle hundrede Mand, at Hvaløerne neutraliseres under Vaabenstilstanden, at den svenske Flotille kunde tillades at henlægges ved disse, at de norske Tropper kunde trækkes tilbage paa denne Side af Glommen, saaledes at Strækningen paa hin Side af Elven neutraliseredes, at ovennævnte Fæstninger strax evakueredes, mod at de, indtil de allieredes Tropper ankom, besættes af Fredrikshalds og Fredrikstads Borgerskab; at Overleverelsen af disse Fæstninger nu og efter Vaabenstilstandens Ophørelse skede af de dertil fra begge Sider udnævnte Kommissarier, og endeligen, at Tiden til Opsigelsen af Vaabenstilstanden bestemtes til 14 Dage."

I de følgende Dage — og den 16de Juli — behandledes i Statsraadet de Forslag til Grundlovsforandringer, som i Tilfælde skulde forelægges den svenske Konge for at modtage hans Godkjendelse og derefter behandles af det sammentrædende Storthing.

Om dette Arbeide, hvori Kongen selv med Liv og Interesse ses at have taget Del, indeholder Statsraadsprotokollen følgende Oplysninger:

"Torsdagen og Fredagen d. 7de og 8de Julij 1814 var Statsraadet forsamlet paa Hans Majestæts Palais i Byen.

Hans Majestæt behagede allernaadigst at lade Rigets Grundlov forelægge, og med Statsraaderne, samt General-Politi-Direktør Diriks, som var tilkaldt, at gjennemgaa denne, for at beraadslaa om de Forandringer og Tillæg i samme, som maatte anses nødvendige og passende i Tilfælde af mindelig Overenskomst med Sverige om Norges Forening med dette, saaledes at Hans Svenske Majestæt forud burde antage Konstitutionen af 17de Mai med efter staaende Forandringer; og blev da følgende i saa Henseende enstemmigen vedtaget:

§ 1.

At Ordet: uafhængigt kunde udgaa.

§ 5.

At denne indrettedes overensstemmende med den svenske Konstitution.

§ 6.

At Slutningsperioden fra: "hvorimod de øvrige Prindser" udgik.

§ 9.

At denne tillægges: "Et saadant Forslag bør forinden drøftes, af en Komite, bestaaende af et lige Antal af Storthingets og den Svenske Rigsdags Medlemmer, som samles paa et af Kongen bestemmende Sted ved Grændsen mellem begge Riger."

§ 10.

At Aarene forandres til 21 og 22.

§ 11.

At der i Enden tilføiedes: "enten skriftlig eller mundtlig".

§ 13.

At denne forandredes derhen: "Kongen skal lade Regjeringen inden Riget udøve overensstemmende med Konstitutionen ved en Vice-Konge, som han beskikker, og som han ikke kan afskedige mod hans Villie uden den norske Rigsrets Kjendelse, men vel suspendere. Vice-Kongen repræsenterer Kongens Person, residerer i Rigets Hovedstad Kristiania, og til ham overdrager Kongen saa mange og saadanne konstitutionelle Majestæts Rettigheder som til den exekutive Magts promte Udøvelse udfordres. Hans Instruktion kundgiøres offentligen. Han styrer Rigets Anliggender i Forening med det norske Statsraad, som i hans Sygdom, Fraværelse, Suspension eller andet Forfald afgjør Sagerne efter de fleste Stemmer, og naar Stemmerne er lige, har det første Medlem tvende. Vice-Kongen staar Kongen til Regnskab for sine Handlinger. I Tilfælde af, at Kongen finder nødvendigt at suspendere Vice-Kongen, skal den Norske Rigsrets Sammenkaldelse strax anordnes til at undersøge og paakjende den suspenderede Vice-Konges Embedsførelse."

§ 14.

At denne aldeles udgik.

§ 15.

At Begyndelsen forandredes saaledes: "Kongen skal bekjende sig" — o. s. v.

§ 17.

At forandres saaledes: "Vice-Kongen kan, med Samtykke af ⅔ Del af det norske Statsraads Medlemmer, give og ophæve Anordninger, der angaa dette Riges Handel" o. s. v.

§ 18.

At denne tillagdes: "som alene anvendes inden Norges Rige til dets Tarv."

§ 20.

At forandres derhen: "Kongen har Ret til at benaade Forbrydere efter Høiesterets Dom er falden, og det Norske Statsraads Betænkning indhentet." o. s. v.

§ 21.

At forandres saaledes: "Kongen vælger og beskikker, efter Norges Vice-Konges, og det norske Statsraads Forslag alle civile, geistlige og militære Embedsmænd. Disse sværge Konstitutionen og Kongen Lydighed og Troskab. De kongelige Prindser maa ei beklæde Embeder."

§ 22.

At lyde saaledes: "Statsraadets Medlemmer og de Embedsmænd, som ere ansatte ved dets Kontorer, kunne uden foregaaende Dom afskediges af

Kongen, efterat han derom har hørt Statsraadets Betænkning. Hvorvidt Pension bør tilstaaes de saaledes afskedigede Embedsmænd afgjøres af det næste Storthing. Imidlertid nyde de 2/3 Del af deres forhen havte Gage. Alle øvrige Embedsmænd kunne ikkun suspenderes" o. s. v."

§ 24.

At denne aldeles omskreves saaledes: "Til Vice-Kongens Hofholdning tilstaaes ham af Storthinget en passende aarlig Sum. — Vice-Kongen antager og afskediger efter Godtbefindende de Personer, der udgjøre hans Hof."

§ 25.

At denne ligeledes omskreves derhen: "Kongen har høieste Befaling over Rigets Land og Sømagt, og udøver denne ved sin Vice-Konge. — Landmagten maa ikke uddrages af Kongeriget Norge, eller overlades i fremmede Magters Tjeneste, uden Storthingets Samtykke, dog har Kongen Ret til, naar den skandinaviske Halvø betrædes af fiendlige Tropper, og tvende af de i Norge værende Rigsmænd erklære det nødvendigt, at anvende 10,000 Mand norske Tropper, **prima plana** til sammes Forsvar, men denne Væbning maa ikke komme Riget til Udgift, forend Storthingets Samtykke er indhentet, ei heller maa dette Korps holdes fuldtalligt ved Nordmænd uden for Riget. Sømagten maa anvendes til Forsvar for begge Rigers Søkyster. — Andre end norske Krigsfolk maa ikke besætte Rigets Fæstninger eller inddrages paa norsk Grund uden Storthingets Samtykke. — Ingen Forandringer til Forøgelse eller Formindskelse af Armeen og Sømagtens nuværende Styrke, eller Ophævelse af de dermed forbundne Indretninger maa foretages uden Storthingets Samtykke."

§ 26.

At denne udgik — thi Norges politiske Forhold til fremmede Magter er det samme som Sveriges, og begge Riger repræsenteres ved deres fælles Gesandter; dog skal Norge have sine egne Handels-Agenter og Konsuler særskilt fra Sverige. —

§ 28.

At forandres i Begyndelsen saaledes: "Kongen beskikker, efter Vice-Kongens Forslag et Raad af norske Borgere — o. s. v.", samt at Ordet Kongen i tredie Linie, og han i sjette Linie forandres til: "Vice-Kongen".

§ 30.

At Ordene: "diplomatiske og" udgaar; samt at Ordet: "Kongens" forandres til: "Vice-Kongens".

§ 31.

At Ordet: "Kongen" paa begge Steder i denne § forandres til "Vice-Kongen".

§ 32.

At samme Forandring finder Sted i denne §, og at der efter Ordene fit eget Omdømme i femte Linie, tillægges: "de i § 17 omhandlede Tilfælde undtagen".

§ 33.

At denne udgaar.

§ 34.

At denne tillægges: "og underskrives af Vice-Kongen i Følge hans Instruktion. —

§ 35.

At Ordet Kongen forandres til "Vice-Kongen".

§ 37 til 43 incl.:

At disse maatte udgaa, og Sveriges Grundlov følges i Henseende til Thronarvingens Mindreaarighed og Regjeringens Bestyrelse under samme.

§ 44.

At forandres saaledes: "Vice-Kongen skal aflægge følgende Ed for Storthinget: Jeg lover &c.

§ 45.

At denne udgaar.

§ 46.

At forandres saaledes: "Ved Kongens Død skal strax et overordentligt Storthing sammenkaldes af Vice-Kongen og Statsraadet. I øvrigt skal Storthinget i Norge sammenkaldes saa ofte en Rigsdag i Sverige sammenkaldes. — Opfylder Vice-Kongen og Statsraadet ikke denne Pligt o. s. v.

§ 47.

At denne udgaar.

§ 48.

At sidste Linie i denne § fra Ordet: "Imidlertid" udgaar; og derimod tillægges: "Imidlertid regjerer Vice-Kongen med Statsraadet overensstemmende med Norges Konstitution. — Førend Valget foretages iagttages det samme som det der i § 9 er bestemt."

§ 62.

At Ordene: "Hoffets Betjente og dets Pensionister" forandres til "Vice-Kongens Hof-Personale, og dets Pensionister".

§ 68.

Storthinget aabnes i Almindelighed den første Søgnedag i Februar Maaned hvert 3die Aar i Rigets Hovedstad Kristiania, med mindre Vice-Kongen &c.

§ 70.

At tilføies: "og af Vice-Kongen prolongeres indtil 14 Dage.

§ 74.

At Ordet Kongen paa begge Steder forandres til Vice-Kongen.

§ 75.

e. At forandres dertil: "At bestemme, hvormeget aarligen skal udbetales Kongen til hans Hofstat." — Det øvrige udgaaer.

h. Ligeledes til: "At kunne fordre enhver til at møde for sig i Statssager, Kongen, den Kongelige Famille og Vice-Kongen undtagen —". Det øvrige udgaaer.

At tillægges Litra m: — saa lydende:

m. Det tilkommer Storthinget at udnævne 5 Rigets Mænd blandt Norske Borgere, af hvilke tvende, efter Kongens Befaling, skulle være som Hans Majestæts Ministere ved Hoffet i Stockholm, og trende i Riget selv. — Disses Pligt er det at vaage over, at Constitutionen i alle Maader overholdes. De skulle giøre Vice-Kongen Forestillinger over Misbrug som maatte indsnige sig i Bestyrelsen, paatale samme ved Storthinget, og giøre Forestilling direkte til Hans Majestæt. De kunne føre Anke til Kongen over Vice-Kongen, men skulle i saa Fald underrette denne derom. Det er deres første Pligt, at tage Statsraader i Forsvar for Kongen eller Storthinget, naar de troe, at disse paa en eller anden Maade ere forurettede i deres Embedsførelse. — De kunne ei afsættes, men to skulle afgaae ved hvert Storthing, og to Suppleantere indtræde i deres Sted. — De kunne af Kongen suspenderes og Suppleantere indtræde i Stedet efter den Orden de ere udvalgte i, og skal der, for i alle Tilfælde at kunne besætte disse Rigsmænds Poster, 5 Suppleantere vælges til samme Tid som Rigsmændene. — Suspenderes eller anklages Rigsmændene, tiltales og dømmes de for Rigsretten.

§ 77.

At Ordet Kongen forandres til Vice-Kongen, og at denne § tilføyes "som han i Følge sin Instruxtion meddeler i Kongens Navn eller indstiller til Kongen."

§ 78.

At denne forandres derhen: "Billiger Vice-Kongen Beslutningen forsyner han den med sin Underskrivt, hvorved den vorder Lov. Billiger han den ikke og Odelsthinget ei antager de Grunde, som han anfører for sin Vægring for tilstrækkelige, men derimod fordre dem forelagt Kongen til Sanction, er han pligtig at forelægge Kongen den."

§ 79.

At Begyndelsen forandres saaledes: "Antages da ei Beslutningen maa denne ikke mere af det da samlede Storthing forelægges Regieringen, som paa samme Maade — o. s. v.

§ 80.

At der i fierde Linie tilføyes efter Ordene: hæves af Kongen, "ved Vice-Kongen."

§ 81.

At denne forandres i Begyndelsen saaledes: "Alle Love, de i § 79 undtagne, udfærdiges i Kongens Navn, og under Norges Seigl," og i Enden „under Vor Haand, og Riget Norges Seigl. I Følge Kongens Fuldmagt."

§ 82.

At forandres i Begyndelsen saaledes: "De provisoriske Anordninger, som Vice-Kongen, efter § 17 udgiver i den Tid, o. s. v.", og tilføyes i sidste Linie,

efter Ordet, Myndighed: "og Hans Majestæts Fuldmagt, i Forening med Statsraadet" — &c. —

§ 90.

At Ordet Kongen forandres til "Vice-Kongen".

§ 93.

At tilføyes efter Litra e: "Vice-Kongen undtages fra ovenanførte Bestemmelser", og at Perioden derefter begynder saaledes: "Fremmede kan beskikkes".

Frembeles behagede det Hans Majestæt allernaadigst at beraadslaae med sit Statsraad, om de Bestemmelser som maatte lægges til Grund i Tilfælde at Nationen ved Storthingets Beslutning anerkjendte Kongen af Sverrigs Souverainitet, og af denne Konge høytideligen maatte tilsiges Nationen, under Garantie af de allierede Magter; og bleve disse da bestemte og antagne saaledes:

1. At en særskilt Banke oprettes for Kongeriget Norge, saaledes som Storthinget finder den tienligst.

2. At det Norske Universitet beskyttes, og hævdes i alle det tillagte Rettigheder, samt at Forskud, og al anden Understøttelse til dets Vedligeholdelse og Fremvæxt, forundes det af Regieringen. Videnskabernes Selskab i Trondhiem skal ligeledes beskyttes af Hans Majestæt.

3. At Korn-Magasiner, der kunne rumme i alt 300,000 Tdr. Korn vorde oprettede i de forskiellige Stifter, og i Løbet af de første 5 Aar forsynede med Korn Varer ved Forskud og anden velvillig og virksom Hielp fra den svenske Regierings Side.

4. At den gangbare Mynt i Norge vorder præget i selve Norge, og forsynet med det Norske Riges Vaaben.

5. At Kongeriget Norges Vaaben bliver uforandret, og alle Rescripter, Bevillinger og Bestallinger, Norge vedkommende, som underskrives af Hans Majestæt Kongen eller Vice-Kongen, forsynes dermed.

6. At alle Bestallinger, Bevillinger og andre Expeditioner udfærdiges og løses i de Norske Departementer i selve Norge.

7. At det Norske Flag bliver uforandret, eller og efter Nationalfarven graat og grønt.

8. At alle af Norges nuværende Regiering udstædte, og indtil Foreningens Fuldbyrdelse med Sverrig udstædende, Bestallinger, Bevillinger og Anordninger skulle staae i Kraft, indtil Vice-Kongen og Statsraadet, eller Storthinget, overeensstemmende med Constitutionen, maatte finde sig foranlediget til at forandre disse.

9. At ingen, under nogetsomhelst Foregivende, skal kunne tiltales eller straffes for sine hidtil ytrede politiske Meninger, Forhold eller Handlinger.

10. At Havnene Christiansand og Christiansund skulle være Frihavne saavel i Krig som i Fred, og at de der oplagte Varer aldrig belægges med Sekvester fra Regieringens Side.

11. At den Norske Handel ikke indskrænkes ved noget Monopol eller Handels Compagni, men bliver aldeles frie for alle Landets Borgere, og at Norske Skibe i Svenske Havne, saavelsom Svenske Skibe i Norske Havne nyde lige Rettigheder.

12. At saadanne Foranstaltninger træffes som kunne lette Samfærselen imellem begge Riger.

13. At Tømmerflødning i Trakterne giensidigen kunne afbenyttes uden Indskrænkning.

14. At Hans Majestæt Kongen af Sverrig vil anvende alt for at fyldestgjøre de Reclamationer, som maatte giøres fra Eierne af de Norske Skibe og

Ladninger, der ere blevne opbragte til svenske Havne efter Freden til Jønkiøbing indtil Krigens Udbrud mellem Danmark og Sverrig i 1813 og fra 14de Januarij 1814 til nu.

15. De allierede Magter, nemlig: Rusland, Østerige, Engeland og Preussen ville garantere nærværende Tilsagn, saasnart Foreningen bestemmes af Storthinget paa ovennævnte Betingelser.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Christian Fredrik

Rosenkrantz Sommerhielm Jonas Collett

v. Holten.

Videre hedder det i den samme Statsraadsprotokol:

Løverdagen d. 16de July var Statsraadet forsamlet om Eftermiddagen Kl. 3 hos Hans Majestæt Kongen paa Ladegaardsøen.

I Continuation med Forhandlingerne af 7de og 8de Dennes blev 13de § af Grundloven fremdeles taget under Overveielse, og bestemtes da sammes Omskrivning derhen: "Kongen skal lade Regieringen inden Riget udøve overeensstemmende med Constitutionen ved en Vice-Konge, som han beskikker, som til ham aflægger Troeskabs Eed, og staaer Allerhøystsamme til Ansvar for sine Handlinger. Vice Kongen representerer Kongens Person, residerer i Rigets Hovedstad Christiania, og til ham overdrager Kongen saa mange og saadanne constitutionelle Majestæts-Rettigheder, som til den executive Magts prompte Udøvelse udfordres. Hans Instruction kundgiøres offentligen; Han styrer Rigets Anliggender i Forening med det norske Statsraad, som i hans Vacance, Sygdom, Fraværelse, Suspension eller andet Forfald afgiør Sagerne efter de fleste Stemmer, og naar Stemmerne ere lige, har det første Medlem tvende. — Kongen vil ikke suspendere eller afskedige Vice Kongen, uden tillige for det næste Norske Storthing at erklære Grundene, hvorfor han har berøvet ham sin Tillid, og har Vice-Kongen Ret til strax at forlange sit Embedsforhold undersøgt af den Norske Rigsret, og dennes Kiendelse offentligen kundgiøres."

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Christian Frederik

Harthausen Rosenkrantz Sommerhielm Tank

v. Holten

Ihvorvel Kommissarierne havde krævet et hurtigt Svar paa sit Ultimatum, siger det sig selv, at disse forskjellige Overlægninger maatte tage Tid, saa meget mere som Kongen selv var nødt til at affatte og oversætte paa Fransk alt, hvad der skulde forelægges Kommissarierne. Først den 13de Juli var Kongen færdig med sit Svar, der bestod i tre forskjellige Noter. Disse blev, før de den næste Dag officielt afgaves, underhaanden meddelte Orlow.

Af disse tre Noter var Noten A saa lydende:

"Den Note, De Herrer Gesandter fra de med Sverrig allierede Hoffer, overdragne et særdeles Ærende i Norge, have tilsendt Mig, iler jeg at besvare, overensstemmende med Mine Pligter imod det Norske Folk, og med den Opmerksomhed, der skyldes de Meddelelser, som De have gjort Mig.

Norges Held er det eneste Maal for Mine Handlinger. Den Norske Nation, løst fra sin Troskabs-Ed imod Kongen af Danmark, erkjendte ikke hans Magt til at overgive den med fuld Suverænetet og Eiendomsret til Kongen af Sverige, og maatte med Grund blive opirret ved at erfare som første Vilkaar, at de Svenske Tropper skulde tage Fæstningerne i Besiddelse, hvilke aldrig, saalænge Danmark og Norge var forenede, havde været besatte af Danske. Nationen vilde gjøre sine Rettigheder gjældende, hvilke i lignende Tilfælde efter det almindelige Omdømme tilkomme enhver Nation. Bekjendt med denne almindelige Stemning, som et indgroet Had imellem Nabofolkene gjorde end mere virksom, indsaa Jeg, at indvortes Uroligheder og Anarki vilde blive en Følge af en tvungen Forening, og Jeg satte Mig i Spidsen for Nationen for at forekomme disse Ulykker. Paa Grund af den Agtelse, som jeg skyldte Suveræneteten, der er hos Nationen selv, sammenkaldte Jeg en Rigsforsamling, og denne grundlagde en Konstitution, der kunde sikre og befæste Folkets Held. Dets Kjærlighed og Tillid tilbød Mig Kronen, og Jeg troede da at burde modtage den, ønskende at se dette Folk lykkeligt, var jeg overbevist om, at Norges Uafhængighed, under en Regjering, som Nationen selv havde givet sig, og en Alliance med Sverrig, garanteret ved de store Magter, der skulde kunne sikre Nordens Ro saavelsom det Norske Folks, — hvilket kun ønsker at leve frit imellem sine Klipper, — vilde være den ønskeligste Tilstand for Norge. Jeg grundede Mit Haab paa Anvendelsen af de samme Grundsætninger til vor Fordel, for hvilke saa ædle Anstrengelser har været gjorte i Tydskland og Spanien; dog Europas første Magter havde besluttet det anderledes. — De Erklæringer, De have gjort Mig, forvisse Mig om, at Omsorgen for Norges Frelse fordrer, at man maa give efter for den Sterkeres Ret, og jeg erkjender, at disse samme Magter, der ikke ønske at bringe Krigens Ulykker over Norge, ville tage Hensyn til Alt, hvad der saa meget som muligt kan sikre Norges Lykke i Forening med Sverige. — Jeg ser Mig istand til at kunne virke for det Norske Folks Vel, idet Jeg bringer Offeret af en personlig lykkelig Stilling. Jeg er ikke tvivlraadig ved at gjøre dette paa en Maade, der er Manden af Ære værdig, værdig den Krone, Jeg bærer, og det Folk, der har overdraget mig samme.

De have erkjendt, at det er ene i Rigsforsamlingens Hænder, jeg kan tilbagegive mine Rettigheder, og det er ligeledes ikkun denne Forsamling af Nationens Repræsentanter, der vil kunne afgjøre, om Nationen hellere vil foretrække en ulige Kamp for sin Selvstændighed for de hæderlige Vilkaar, der blive Norge tilbudne som et med Sverige forenet Kongerige. Det er min Pligt, jeg erkjender det, at underrette Nationen om alle de Farer, den udsætter sig for, og at forestille den de Fordele, som ville blive den sikrede, naar den indgaar en konstitutionel Forbindelse med Sverige; men De kjender mig noksom for at vide, at jeg, mine Forpligtelser tro, ikke adskiller min Skjæbne fra Folkets i dette Tilfælde, at en tapper, skjønt forgjæves Modstand imod Europas forenede Kræfter foretrækkes for en ærefuld Udsoning, for hvilken jeg skal anvende al min Indflydelse. Det er i denne Aand, at jeg har stilet min Skrivelse til Kongen af Sverige, hvoraf jeg her meddeler Gjenpart, og ved hvilken jeg tiltræder det første Grundtræk for Vaabenstilstanden, som De ligeledes have anseet for nødvendig, og som jeg forlanger af Hans Svenske Majestæt paa ærefulde og antagelige Vilkaar.

Til det andet Grundtræk for Vaabenstilstanden svarer jeg, at deriom det gjælder Afbrydelsen af Underhandlingerne, der alene kan tilveiebringe en

Forening i Mindelighed, indvilger jeg, at de Norske Tropper rømme Landstrækningen mellem Glommen og den Svenske Grænse, tilligemed Hvaløerne og Fæstningerne Fredriksften og Fredriksstad, paa det Vilkaar, at denne Landstrækning saavelsom Fæstningerne blive neutrale under Vaabenstilstanden. Da Kongsvinger er paa den vestlige Bred af Glommen og en Mil indenfor den neutraliserede Landstrækning, vilde jeg finde det passende ikke at paastaa dens Rømning. — Med Hensyn til Fæstningernes Besættelse af Svenske Tropper, anser jeg det for min Pligt at lade Dem bemerke, at de Fordringer, som engang have opflammet hele Folket til Fædrelandets Forsvar, aldeles ikke burde gjentages, dersom man vil tro at kunne berolige Gemytterne; at en umiddelbar Følge af Svenske Troppers Indmarsch vilde være en almindelig Opstand, og at jeg i dette Tilfælde burde foretrække Krig med Fiender for Borgerkrig, hvilken jeg vilde have foraarsaget, naar jeg af en i hele Nationens Oine strafværdig Svaghed overtraadte Konstitutionen. Dersom Kongen af Sverige ønsker en Forening i Mindelighed, og ikke Krig, vil han ikke paastaa dette, men han vil antage de Forslag, som jeg har gjort ham, at overlade Fæstningerne Fredriksften og Fredriksstad til Borgernes Bevogtning. — Rømningen af disse to Fæstninger af de Norske Tropper, hvilket lader dem uden tilstrækkeligt Forsvar, forskaffer de Svenske alle militære Fordele, og det er med Hensyn til de ædelmodige Følelser, der maa lede Hans Svenske Majestæt, at jeg har troet, at denne Monark ogsaa vilde anse det for tilstrækkeligt, at bestemme den neutrale Landstrækning paa den østlige Bred af Glommen til 3 Miles Afstand omkring Fæstningerne.

Hvad det tredie Grundtræk angaar, maa jeg ligeledes bemerke, at den foreslaaede Ophævelse af Norges Blokade, hvilken jeg anser som et uadskilleligt Vilkaar for Vaabenstilstanden, og som et utvetydigt Bevis paa de allierede Magters Menneskekjærlighed og Velvillighed imod det Norske Folk, burde udstrækkes til hele Kysten, dersom man vil, at den skal erkjendes som en sand Velgjerning; ellers vilde den give Anledning til Stridigheder og bestandige Trætter, som kun altfor let vilde foranledige Vaabenstilstandens og de derpaa følgende Underhandlingers Afbrydelse.

Saaledes har jeg forlangt det af Kongen af Sverige, og jeg haaber man vil erkjende Sandheden af alle disse Bemerkninger i Henseende til Blokadens Ophævelse, dersom man virkeligen vil undgaa det, som endnu kunde bringe en ødelæggende Krig over Norden.

Jeg skal forsyne General-Major Petersen og min Adjutant af Sø-Etaten, Kaptein Holstein, med mine Fuldmagter, for at slutte Vaabenstilstanden i Fredrikshald eller Svinesund, og jeg ønsker oprigtig, at denne Underhandling lykkeligen maa endes som Præliminarier for en almindelig Udsoning og Forening. Jeg forlanger de allierede Magters Garanti for Vaabenstilstanden, og for de Forslag til Grundvolden for en Forening, som hans Svenske Majestæt vil tiltræde.

I Henseende til Kongen af Danmarks Skrivelse, over hvilken jeg afholder mig fra enhver Bemerkning, beder jeg Dem at uleilige sig med mit Svar. Det vil i faa Ord indeholde de Erklæringer, som min nærværende Stilling og min Ære bød mig at give Dem, og hvis Gyldighed De have erkjendt.

Dette vil overtyde Hans Majestæt om, at jeg umuligen kan følge hans Befalinger, forinden Rigsforsamlingen eller Vaabenlykken have afgjort Norges Skjæbne, og jeg maa iøvrigt overlade til hans Klogskab og hans Sam-

vittighed, om han anser det tjenligt at udføre sine Trusler imod mig og imod de Danske Embedsmænd; hvilket imidlertid meget vilde forandre min personlige Stilling og den Handlemaade, jeg har foresat mig.

Da denne Note bliver den sidste, som jeg bliver i Stand til at oversende De Herrer Gesandter fra de allierede Hoffer, griber jeg denne Leilighed for at bede Dem, mine Herrer, at være forvissede om den særdeles Agtelse, med hvilken jeg undertegner mig

Kristiania den 13de Juli 1814.

Deres meget velvillige

Christian Fredrik.

v. Holten.

Til de allierede Magters Herrer Gesandter."

Noten B var i Oversættelse saalydende:

"Da jeg ikke bogstaveligen kan tiltræde de Vilkaar for Vaabenstilstanden, som Deres Note af 7de indeholder, og Vaabenstilstanden bør være Gjenstand for en ny Forhandling med Sverige, har jeg troet i mit Forslag til Vaabenstilstand at burde sætte Grundsætningerne saaledes, som de vilde være mest ønskelige, naar man fra begge Sider vil berolige Sindene og bringe Unionen istand paa venskabelig Vis. Hvis Sverige har denne Hensigt saa oprigtig som jeg, hvis denne Regjering vil give den norske Nation det første Bevis paa, at den ønsker at fremme dens Lykke, da vil den tiltræde de Forslag, som jeg har fremsat og som vil give Svenskerne Fordele uden at ophidse den offentlige Mening, og med Hensyn til Blokaden vil den endelig vise, at Menneskeligheden kan lede det svenske Styres Handlinger. Mine Herrer Gesandter har ikke omtalt Besættelsen af Fæstningerne ved allierede Tropper; jeg har derfor troet, at det var bedst ikke at omtale det i Vaabenstilstandsforslaget, saa meget mindre, som det er at ønske, at det kunde undgaaes; thi den offentlige Stemme hæver sig allerede mod en saadan Forholdsregel; men det er med al den Tillid, som jeg har ofret Dem, naar det gjælder mit Folks Vel, at jeg endnu lægger dette sidste Moment for at undgaa Krigen i Norden, i Hænderne paa dem, som ikke vil betjene sig deraf, uden naar Nødvendighed kræver det.

Mine Befuldmægtigede har Instruktioner i Overensstemmelse hermed, og De vil finde mig meget villig til at indgaa paa en Vaabenstilstand paa de omhandlede Vilkaar, saasnart der ikke mere er Tale om Besættelsen af Fæstningerne af svenske Tropper, hvilket jeg maa erklære for fuldstændig utilstedeligt og modsat det ønskede Maal.

Mine Herrer, De vil tro, at Overbevisningen om at have gjort alt for at undgaa en Krig i Norden uden at kompromittere Nationens Ære er nødvendig for at berolige min Samvittighed."

Noten C lød saaledes:

"Skjønt de allierede Magters Herrer Gesandter, til hvilke en særdeles Sendelse i Norge er overdragen, erklære, ikke at være Mæglere imellem Norge

og Sverige, er det dog udentvivl uadskilligt fra deres Ærinde, at være Borgen for de Bestemmelser, som skulle have Sted imellem begge Riger. Saaledes er det, at jeg indbyder dem til at give mig Forsikring om, at De vil garantere de Grundtræk for Foreningen, som Kongen af Sverige maatte antage, samt Vaabenstilstanden i alle de Punkter, som endeligen maatte vorde bestemte, ligesom dennes Vedvarelse i det aftalte Tidsrum.

Ligeledes ønsker jeg, hvis de allierede Magters Befuldmægtigede ere tilstede, at de ville bidrage til at jevne de Misforstaaelser af et alvorligt Slags, som under Vaabenstilstanden kunde reise sig, og overlader jeg fra min Side til deres Bedømmelse, om Vaabenstilstanden maatte forlænges, for roligen at tilendebringe Storthinget.

Jeg anmoder Dem om, saafremt Vaabenstilstand finder Sted, at De, i al den Tid samme vedvarer, garanterer Blokadens Ophævelse fra Englands og Ruslands Sømagters Side, ligesom fri Handel og Skibsfart saavel for Ind- som Udførsel til og fra Norges Havne, samt at der uden Ophold meddeles Tilladelse til at udføre Kornvarer og andre Levnetsmidler til Norge fra Danmark, Havnene i Østersøen, England, Holland og det hvide Hav. Hvis Udførselen af Kornvarer fra Archangel til Throndhjem, Nordlandene og Finmarken skal fastsættes til et vist Antal Tschetwert, forlanger jeg 25,000.

Jeg vil ogsaa hendrage Deres Opmerksomhed paa Kongen af Danmarks Stilling til Norge. De vil tilstaa, at denne Monark har gjort alt muligt for at fuldbyrde Traktaten til Kiel; den Behandling, som han bidrager til, at hans forrige Undersaatter, der have givet ham mageløse Prøver paa Troskab, maae udstaa, overskrider de Grændser, som Menneskeligheden burde foreskrive enhver Suveræn. Disse strenge Forholds-Regler burde han tilbagekalde. Den Stilling, i hvilken jeg befinder mig, bestemmer mit Forhold. Kongen af Danmark har ingen Indflydelse paa Norges Skjæbne. Det er følgeligen grusomt, at gjøre ham ansvarlig for denne, og jeg indbyder Dem til at anvende Alt hos Deres Suveræner for at befri ham herfor, og for at bevirke, at hans Undersaatter, efter saa mange Lidelser, ikke længere skulle have fremmede og talrige Hære at underholde.

Jeg anmoder Dem om, mine Herrer! at meddele mig Svar paa denne Note, forinden De forlader Norge, ledsagede — hvorom De være forvissede — af Enhvers gode Ønsker, som har lært at kjende Dem, og som har Aarsag til at agte Dem ligesaa meget som

Kristiania d. 13de Juli 1814.

Deres meget velvillige
Christian Frederik.

v. Holten.

Samtidig hermed tilstillede Kristian Fredrik Stormagternes Kommissarier en Række andre Aktstykker, deriblandt Afskrifter af Breve til den svenske Konge og Kronprins og til den danske Konge. Til disse skal vi senere komme tilbage. Foreløbig skal vi fæste vor Opmerksomhed ved de to Dokumenter, hvori han fastslog sin Opfatning af, paa hvilket Grundlag den fremtidige Forening skulde komme istand, nemlig Udkastet til en Vaabenstilstand og "Grundlinier og Vilkaar for en Forening af Kongeriget

Norge med Sverige, saaledes som jeg ønsker at fremsætte dem for Storthinget".

Det sidste Aktstykke var saalydende:

"Den norske Nation erkjender Kongen af Sveriges Suverænetet, idet den gaar ud fra

A. At hans svenske Majestæt vil have villet givet den et øiensynligt Bevis paa sin Velvillie og paa sit Ønske om at sikre deres Lykke ved at antage den Konstitution, som den norske Nation har givet sig selv paa Eidsvold den 17de Mai 1814 med de Modifikationer, som den nye Tingenes Orden udkræver, og som er foreslaaede i det her vedføiede Exemplar af Grundloven eller med de Forandringer, som Storthinget vil kræve og som Hans Svenske Majestæt vil bifalde, alt under de fire allierede Magters Garanti,

ligesom den herpaa vil modtage

B. et høitideligt Løfte af Hans Svenske Majestæt paa, at han vil forsikre og indrømme Kongeriget Norge følgende Rettigheder og Fordele:

1. En Bank, særskilt for Kongeriget Norge, skal oprettes paa den Maade, som Storthinget vil finde mest passende;

2. Det norske Universitet skal beskyttes og opretholdes i alle sine Prærogativer, og Indtægter og alt hvad andet, som maatte være nødvendigt til dets lykkelige Fremgang tilstaaes det af Regjeringen; Videnskabernes Selskab Throndhjem skal ligeledes blive beskyttet af Hans Majestæt;

3. Kornmagaziner, indeholdende i alt 300 000 Tønder skal oprettes i Kongeriget Norges forskjellige Stifter, og de skal i Løbet af de 5 første Aar forsynes ved Bidrag og anden velvillig og virksom Hjælp fra Kongens Side;

4. Mynt skal slaaes i Norge og forsynes med Kongerigets Vaaben;

5. Kongeriget Norges Vaaben maa ikke forandres, og alle Breve og Aktstykker vedrørende Norge og undertegnede af Hans Majestæt eller Vicekongen skal forsynes dermed;

6. Disse aabne Breve, Dokumenter og andre Expeditioner skal udgaa fra og tilsvares af Regjeringsdepartementerne i Norge;

7. Norges Flag skal være, som det er, eller i de nationale Farver, graat og grønt;

8. Alle aabne Breve, Dokumenter og Forordninger, som Norges nuværende Regjering har udfærdiget eller som udfærdiges i Tiden, indtil Unionen kommer istand, skal blive staaende ved Magt, indtil Vicekongen med Raadet eller Storthinget overensstemmende med Konstitutionen ser sig i det Tilfælde at forandre dem;

9. Ingen kan under nogetsomhelst Paaskud blive tiltalt eller straffet for sine politiske Anskuelser, sine Forslag eller sine Udtalelser, før Unionen kom istand;

10. Kristianssands og Kristianssunds Havne skal være Frihavne selv i Krigstider og de Varer, som befinder sig der, kan aldrig blive beslaglagte fra Regjeringens Side;

11. Norges Handel skal aldrig hindres ved Monopoler eller Handelskompagnier, men være helt fri for alle Borgere, og de norske Skibe skal i de svenske Havne nyde de samme Rettigheder som de svenske Skibe i norske Havne;

12. Man skal drage Omsorg for at lette Kommunikationerne mellem de to Kongeriger;

13. Trælasthandelen og Fløbningen mellem de to Riger skal være gjensidig fri;

14. Hans Majestæt Kongen af Sverige skal tage alt muligt Hensyn til de Reklamationer, som maatte gjøres af Eiere af norske Fartøier og Ladninger, holdte tilbage i Sverige siden Freden i Jønköping til Krigen mellem Danmark og Sverige og siden 14de Januar 1814 indtil Unionen.

15. De allierede Magter, Rusland, Østerrige, England og Preussen vil garantere nærværende Vilkaar, fra Unionen bliver besluttet af Rigsdagen paa de ovenomtalte Vilkaar.

Hertil slutter sig fremdeles det Forslag til Vaabenstilstand, som Kristian Fredrik med stor Umag udarbeidede og forelagde Kommissarierne. Dette indeholdt følgende 10 Poster med Tillægsartikel:

1. Der skal være Vaabenstilstand mellem svenske og norske Tropper saavel tillands som tilvands.

2. Denne Vaabenstilstand sluttes for fredeligen at kunne afhandle begge Rigers Forening ved et Storthing.

3. Denne Vaabenstilstand skal vare til 30te Septbr., heri ikke indbefattet 15 Dages Opsigelse, men hvis man finder det nødvendigt at forlænge den for at afslutte Storthinget i Ro, skal Vaabenstilstanden forlænges fra begge Sider uden nye Betingelser.

4. Fem Dage efter at Vaabenstilstanden er undertegnet, vil de norske Tropper romme FæstningerneFredriksten og Fredriksstad med et Terræn paa tre Norske Miles Omkreds rundt disse Fæstninger paa Glommens østlige Bred. Demarkationslinien vil blive nøiagtig fastsat. Disse Fæstninger og dette Terræn skal betragtes som neutrale under Vaabenstilstanden. Et Flag skal der være heist. Borgerne skal der besætte Vagten, og de skal under hele Vaabenstilstandstiden besørge Politivagtholdet i Byerne Fredriksten og Fredriksstad.

5. Den norske Flaade skal begive sig til Fredriksværns Havn og Kristianiafjorden.

6. Den svenske Flaade kan tage Stilling ved Hvaløerne, ihvorvel disse Øer og deres Indbyggere skal betragtes og behandles som neutrale.

7. Hensigten med denne Vaabenstilstand er at istandbringe et fuldkomment Forlig; det er bestemt, at de Tvistigheder, som maatte opstaa under Vaabenstilstanden mellem svenske og norske Individer skal bilægges paa venskabelig Vis ved de respektive Kommissarier, som i dette Oiemed vil begive sig til det neutrale Omraade.

8. Naar Fæstningerne Fredriksstad og Fredriksten er rommede af de norske Tropper og saaledes sat ud af Forsvarsstand, skal Norges Blokade være hævet under hele Vaabenstilstandstiden og paa alle Punkter. I denne Tid skal Handelen og Skibsfarten være fri saavel for Udførsel som for Indførsel i alle Norges Havne. De norske Fartøier skal føre hvidt Flag under Vaabenstilstanden.

9. De allierede Magter garanterer Varigheden af denne Vaabenstilstand. som skal være uopsigelig indtil 30te September, for at Tropperne, saavel de svenske som de norske kan blive hjemforlovede i et større Antal.

10. Alle Punkter i denne Vaabenstilstand skal garanteres af de allierede Magter, Østerrige, Rusland, England og Preussen, og den skal kontrasigneres af de Gesandter, som for nærværende Tid befinder sig i Erende i Norge.

Tillægsartikel (i Tilfælde af, at Sverige gjør Paastand paa at sende Tropper til Fæstningerne).

Fem Dage efter at Fredrikstens og Fredrikstads Fæstninger er rømmede af de norske Tropper, kan de nævnte Fæstninger med tilhørende Verker blive okkuperede af et Korps af de allierede Magters Tropper, nemlig 500 Mand paa det første Sted og 800 Mand paa det andet.

Tropperne skal gaa Søveien til Fredrikstad og gjennem Iddefjorden til Fredriksten. De skal der selv sørge for sin Underholdning uden at gjøre Krav paa Landet.

Nogen væbnet Trop skal ikke vise sig paa det neutrale Omraade udenfor Glaciet eller i Fredrikstads Forstad.

Man skal slet ikke foretage militære Arbeider paa Fæstningen under Vaabenstilstanden, og Provisionerne, Artilleriet og Ammunitionen skal bevares i samme Stand og Styrke som ved Troppernes Indrykning, indtil de blive tilbagesendte og modtagne af Kommissarier fra begge Sider, alt efter et nøiagtigt Inventarium."

Mundtlig medgav Kongen, at han i et enkelt Punkt kunde strække sig noget længere, idet han skulde indgaa paa at rømme Kongsvinger Fæstning, som dog ikke maatte besættes af Tropper, hverken norske, svenske eller allierede. Men forøvrigt var de i disse Forslag opstillede Vilkaar den yderste Grænse for de Indrømmelser, han kunde og vilde gjøre. Under 15de Juli afgav Kommissarierne sit Svar paa de dem fra Kristian Fredrik tilstillede Noter, og dette, der senest den 16de kom Kongen i Hænde, var saalydende:

"Undertegnede have modtaget de Meddelelser, som Hans Hoihed Prins Christian Fredrik af Danmark har behaget at give dem.

Ved at overrække deres Note af 7de dennes smigrede de sig med, at det skulde kunne lykkes dem at jevne de store Vanskeligheder, ved at indlade sig i Hans Hoiheds Hensigter med Storthingets Sammenkaldelse og Underhandlingen om Vaabenstilstand, og at de fortjente Tillid nok for, at deres Forslag skulde kunne antages uden nogensomhelst Indskrænkning. Imidlertid er intet af de trende af Undertegnede foreslagne Punkter fuldkommen blevet antaget som Grundtræk for Vaabenstilstanden. Enhver af dem har undergaaet Afvigelser, som, hvis de ikke aldeles tilintetgjøre Virkningen, dog i det mindste gjøre det tvivlsomt, om Hs. Svenske Majestæt antager samme.

Uden at indgaa i nogen Detail, som kunde give Anledning til nye Forhandlinger, tro de sig forpligtede til udtrykkeligen at erklære, at de Fordele, som ere forlangte i Grundtrækkene til en Forening, aldeles ikke staa i Forhold til de ved Vaabenstilstanden tilstaaede Fordele. Undertegnede se sig derfor indskrænkede til, ikkun at regne paa Kongen af Sveriges Høimodighed for det gode Udfald af deres Underhandlinger; og hvor megen Smerte de end

føle, ved at se alle deres Bestræbelser til en fredelig Forening tilintetgjorte, lykønske de sig ikke destomindre med fuldkommen at kunne overlade til Hs. Svenske Majestæts Samvittighed at antage Hans Høiheds Forslag, for derved at give ham Leilighed til at begynde sin Indflydelse paa Norge ved en udmerket Velgjerning.

Betræffende Garantien for Grundtrækkene til Foreningen, antagne af Kongen af Sverige, og Vaabenstilstanden, i alle dens Punkter, saaledes som samme endeligen bestemmes, tro Undertegnede medrette, at hverken de fire Magter, hvis Befuldmægtigede de ere, eller Sverige selv ville negte denne Retfærdigheds-Handling, ligesom og Ophævelsen af Blokaden, hvis Hans Svenske Majestæt tiltræder denne, efter sin Natur vil medføre Tilintetgjørelsen af alle Midler af dette Slags, som have været anvendte imod Norge.

De Bemerkninger, som Hans Høihed tilføier Noten C., angaaende Danmarks tunge Stilling, bringe Undertegnede til at observere, at den af Prinsen tagne Bestemmelse, at sætte sig i Spidsen for en ulovlig Modstand, er den eneste Aarsag til hans sande Fædrelands Ulykker, og at han saavel burde have sparet Danmark for de allierede Magters Mistanke, som og Undertegnede for den Ubehagelighed at sige dette i en officiel Note.

Slutteligen maa Undertegnede have den Ære at anmode Hans Høihed om en sidste Prøve paa hans Oprigtighed, nemlig om snarest mulig Bekjendtgjørelse af deres officielle Noter. De støtte sig paa det Princip, at Norge bør være underrettet om alle de Farer, det stedes i, og om deres Sendelses sande Hensigt.

Da Undertegnedes Reise uigjenkaldeligen er bestemt til Søndagen den 17 Juli, have de den Ære, at bevidne Deres Høihed deres Ærbødighed, og at gjentage Forsikringerne om deres dybe Høiagtelse.

Kristiania den 15de Juli 1814.

General Baron de Steigentesch. General-Major Orlow.
August J. Foster. Major Baron Martens.

Til en rigtig Bedømmelse af denne sidste Notes Indhold, som man fra svensk Side har villet fortolke derhen, at den udelukkende var affattet i den svenske Konges og den svenske Nations Favør, maa man lægge ved Siden den Indberetning, som Martens under 16de Juli indsendte til den preussiske Minister Fyrst Hardenberg. Naar man ved, at alt taler for, at det var denne Kommissær, som holdt den hele Mission sammen, maa der paa hans Udtalelser en lægges særlig Vægt. Han erklærer, at Kommissarierne havde opnaaet, hvad der overhovedet var at opnaa og hvad Kristian Fredrik med Rimelighed kunde gaa ind paa. "Denne Note," siger han derhos, "udtrykker en større Misfornøielse, end vi føler. Hans Kongelige Høihed (ɔ: Karl Johan) vil heraf overbevise sig om, at Prins Kristian Fredrik ikke har vundet os, og vil fæste større Lid til vore mundtlige Raad." Vilde man sikre Prins Kristian, der i Norge var virkelig afholdt, en Stilling i Danmark, saa vilde Nordmændene gaa ind paa at lade ham reise, "og hvis Hans Kgl. Høihed (Karl Johan) handler med Koldblodighed og betjener sig af de Midler, som idag staar til hans Raadighed til at gaa varsomt til-

verks og berolige Gemytterne, vil han ad fredelig Vei opnaa en Union. Men skulde han derimod foretrække Krigen, vil han ene og alene have sig selv at takke for de Ulykker, som den vil vælte ud over Sverige."

Martens — og de øvrige Kommissarier med ham — mente saaledes, at de Forslag, som Kristian Fredrik havde fremsat, og som de officielt havde afvist, var antagelige, og det var tilvisse med de bedste Forsætter at formaa Karl Johan til at gaa ind paa dem, at de den 18de Juli forlod Kristiania for at begive sig til Kronprinsens Hovedkvarter.

Samme Dag, som Kristian Fredrik afgav sine Noter til Kommissarierne, tilskrev han Kong Fredrik VI to Skrivelser, den ene officiel til Svar paa den, som Steigentesch havde overrakt ham fra den danske Konge, den anden konfidentiel. I den første henholdt han sig til de Forpligtelser, som han ligeoverfor Kommissarierne var indgaaet paa og bad om, at den Frist, som var sat for hans Afreise, maatte forlænges til 3 Maaneder fra den Dag at regne, da der var bleven sluttet Vaabenstilstand. Den anden, konfidientelle, Skrivelse var saalydende:

"Deres Majestæt, min bedste Cousin! De har tilskreven mig, og jeg har igjen besvaret Deres Skrivelse saaledes, som den politiske Stilling byder, i hvilken Vi for Tiden staa til hinanden; men Hiertet fører et andet Sprog, naar det tør yttre sin Stemme. Disse Linier haaber jeg komme ikkun i Din Haand, og jeg bør da tale om de Følelser, jeg vist aldrig skal fornegte og som jeg er forvisset om mødes med det sande Venskab hos Dig. Levende føler jeg alt, hvad Du maa lide i denne trængselsfulde Tid, da Uretfærdighed har Fremgang og Vold kaldes Ret.

Men trøstes giør jeg ved Tanken om at Danmarks Lidelser rimeligvis snart ville være overstaaede, og det fordi de mægtige Stater have maattet indsee at Du ingen Deel haver i Norges Modstand. I denne Henseende tror jeg at de Allierede Magters Commissairers Ankomst til Danmark og Norge vil have en saare ønskelig Virkning. De have her endmere overtydet sig om Sandheden, og den engelske Gesandt Foster har forsikret mig, at saavel han som Generalmajor Orloff, der og har sagt mig det samme, have skrevet til deres Hoffer for aldeles at befrie Danmark fra enhver Mistanke og for den Byrde, som den russiske Armee foraarsager samme. Intet skulde nu hindre ham fra, sagde Foster mig, at overlevere den ratificerede Fredstraktat, saasnart han ankom til Kiøbenhavn. Hvis Vaabenstilstanden kommer istand mellem Sverrig og Norge, da er Danmark for bestandig fritaget for ethvert Ansvar, det sagde Orloff ligeledes. Det glæder mig saaledes ikke lidet ved min Handlemaade maaske at have kunnet bidrage til at lindre Danmarks Stilling og den Forlegenhed, hvori Du, min Ven, befinder Dig.

Angaaende Underhandlingen selv da indlader jeg mig ikke her i Vidloftigheder for ej at gjentage hvad Admiral Bille omstændeligen vil have berettet. Jeg er indgaaet i og har bestemt alt hvad Nationens og min Ære tillod for at undgaa Krigen i Norden, min Samvittighed har intet at bebrejde sig og med freidigt Mod gaar jeg derfor min Skiebne imøde. Jeg har troer jeg vunden Gesandternes og deres Souverainers Agtelse og Hadet for Krigen falder nu paa Kronprindsen af Sverrig hvis han afslaaer Vaabenstilstanden, der skal lede til en fredelig Forening mellem Rigerne.

Glædelig vil den Tanke være for Dig, at Dine fordum saa tro Undersaatter maaske reddes for Krigens Plager, belønnende for mig, hvis dette Gode skyldes min Handlemaade. Det Norske Folk skulde være bleven det lykkeligste, hvis mine gode Hensigter kronedes med Held, det skal, haaber jeg, endnu ved Selvopofrelse fra min Side blive mindre ulykkeligt end Jordens Mægtige havde bestemt det til at blive.

For Din Omsorg for min elskede Søn kan mit Hierte ikke noksom takke Dig. Gid den lykkelige Stund maatte oprinde, da jeg kunde favne ham igien og engang, efter at have reddet Norge, see Danmark og Dig lykkeligere, end de for Tiden ere.

Mine Hilsener til Hs. Majestæt Dronningen og til mine kiære Cousiner tillader jeg mig at tilføje, nævnende mig,

Deres Majestæt min bedste Cousins
oprigtig hengivne Fætter Christian Fredrik."

Vi har i denne Skrivelse et Vidnesbyrd om, at Kristian Fredriks og de fire Kommissariers Opfatning af Situationen faldt ganske og aldeles sammen. Han havde gjort alt, hvad der stod i hans Magt, for at Foreningen skulde komme istand ad fredelig Vei, idet han fremstillede Sagen som et Mellemværende mellem den svenske Konge og det norske Folk, medens han selv traadte fuldstændig i Baggrunden.

Som ovenfor omtalt havde Kristian Fredrik, samtidig med, at han afgav sine Svarnoter af 13 Juli, opsat tvende Skrivelser, den ene til Kong Karl XIII af Sverige, den anden til Karl Johan, som Kommissarierne paatog sig til videre Besørgelse. Den første af disse Skrivelser var i Oversættelse saa lydende:

"Min Hr. Broder! Intet er dyrebarere for mig i denne Verden end en god Samvittighed; indtil dette Øieblik har den aldrig forladt mig, og jeg ønsker stedse at rette mig efter det, som min Ære og Skyldighed foreskriver mig.

Det er disse Følelser, som have forpligtet mig til at sætte mig i Spidsen for et Folk, som, løsladt fra sin Troskabsed imod sin Konge, ikkun higede efter Uafhængighed, og som sætter sin Kjærlighed og al sin Tiltro til mig. Jeg har svoret at forsvare dets Konstitution, og jeg vilde do villigen for at haandhæve dets Rettigheder og dets Uafhængighed; men jeg har ogsaa paataget mig den Forpligtelse at have Omsorg for dets Lykke.

Nu, da hele Europa erklærer sig imod Norge, imod den Sag, som jeg forsvarer med de Midler, som mit Land ene tilbyder, bringe disse Betragtninger mig til at give efter for Nødvendigheden.

Personlige Hensigter have aldrig forvildet mig. Jeg skal bevise dette, ved at tilbagegive den Krone i Nationens Hænder, som den har givet mig. Jeg vil hellere frelse Norge, end regjere over det; men førend jeg skiller mig fra et Folk, til hvilket jeg er forenet med de helligste Baand, vil jeg sørge for dets Lykke. Jeg vedlægger her Grundtrækkene til Forening med Sverige, Konstitutionen og andre Bestemmelser, som jeg ønsker at sikre Norge. Jeg skal sammenkalde Storthinget og bekjendtgjøre disse for Nationen. Jeg skal vise den alle de Farer, som den udsætter sig for ved en modig, men unyttig Modstand. Hvis den samtykker, nedlægger jeg strax min

Værdighed; hvis den vægrer sig, stiller jeg aldrig min Skjæbne fra dens. Men forinden Storthinget sammenkaldes, maa tvende vigtige Punkter bestemmes:

1) At Grundtrækkene til Foreningen antages af Sverige, under Garanti af de fire Magter, hvis Gesandter her ere nærværende;
2) At Beraadslagtningerne vorde frie og betænkte og at en Vaabenstilstand fastsættes til dette Øiemed.

Jeg føler, at de Fordele, som kunne flyde af en Vaabenstilstand, fordre Opofrelser fra min Side. Disse ere udtrykte i vedlagte Forslag til Vaabenstilstanden. De allierede Magters Gesandter have paastaaet, at svenske Tropper skulde besætte Fæstningerne; men jeg har ikke kunnet indvilge dette, fordi den Konstitution, hvilken jeg har besvoret, binder mine Hænder, og fordi jeg tilfulde kjender min Nations Tænkemaade, som ikke vilde taale, at svenske Tropper kom ind over Grændsen uden Modstand. Jeg bør følgeligen foretrække en Krigs Ulykker for en indvortes Krigs Rædsler; men jeg forlader mig aldeles paa Deres Majestæts Visdom, at De, saaledes som jeg ønsker det, vil tiltræde de Midler, hvorved en Krig undgaaes, som vilde gjøre den paatænkte Forening uantagelig, og som vilde bringe store Ulykker saavel over det svenske som over det norske Folk, hvilket De ønsker at regjere over, og hvilket De ikke bedre kan vinde end ved en mild Fremgangsmaade, bestaaende i Føielighed for den almindelige Mening, og Ophævelsen af Blokaden, som jeg beder Dem om, hvilket vil vorde anseet som Velgjerninger, der grunde sig paa Deres Høimodighed og Deres Kjærlighed for dette Folk. Min Stilling er smertelig, men min Kjærlighed for Norge overvinder min Smerte. Hvis De antager Forslagene til Vaabenstilstanden, og Grundtrækkene samt Bestemmelserne til Foreningen, giver jeg mit Ord for at anvende al min Indflydelse paa den norske Nation, for at bringe den til at antage denne Forening, som det eneste Redningsmiddel, der levnedes Samme.

Beær mig med Deres Fortrolighed; jeg tror at fortjene den."

I den Skrivelse, Kristian Fredrik samme Dag henvendte til den svenske Kronprins, udtalte han: "De kan erobre Norge; men De vil regjere over Undersaatter, som er Fiender af sine Undertrykkere. Ved milde og menneskelige Midler og ved at tage Hensyn til den offentlige Mening vil De kunne haabe at sikre de skandinaviske Folkefærds Rolighed og Lykke. Vælg, min Prins, og tvivl ikke om, at De skal finde mig paa Pligtens Bane, i Spidsen for et Folk, som forsvarer sin Uafhængighed eller som oprigtig Mægler fra det Øieblik af, at man viser skyldig Agtelse for dets Rettigheder og Lykke."

I Sverige havde man af Kommissariernes Sendelse ventet sig et helt andet Resultat end det, som forelaa. Man havde gjort sikker Regning paa, at baade Kristian Fredrik og Nordmændene, til hvis Standhaftighed man ikke havde stor Tro, ved de allerede trufne Anstalter skulde være blevne saa livrædde, at de lod sig jage i et Musehul, og man søgte derfor her ved afpassede Skridt at holde Nordmændene i Aande. Den Jubel, hvormed Karl Johan ved sin Tilbagekomst modtages, som den Helt, der skulde bringe Nordens "ening" istand, var svenske Modstykker til de Festligheder, hvormed Kristian Fredrik paa samme Tid blev hyldet som Norges Konge.

Allerede den 13de Juni gjorde Karl Johan i et Statsraadsmøde Rede for sin Opfatning af Situationen og fremsatte Forslag om den Maade, hvorpaa "Oprørsaanden" i Norge kunde kvæles og "det Kielska Fredsfördraget" iverksættes. Der blev besluttet, at der skulde føres Krig, og som den første Frugt af de Forhandlinger, som førtes, udfærdigedes under 10de Juli i Karl XIII's Navn følgende Proklamation til det norske Folk:

"Vi Karl, af Guds Naade Sveriges, Norges, de Gothers og Venders Konge o. s. v. tilbyder samtlige vore Undersaatter, Norges Riges Indbyggere, vor synderlige Yndest, naadige Bevaagenhed, og gunstige Villie med Gud den almægtige.

I samme Øieblik, da vor kjærelskelige Hr. Søn, Sveriges Kronprins, er beredt i Spidsen for vore Armeer til Lands og Vands at tage Kongeriget Norge i Besiddelse, kunne Vi ikke negte vort faderlige Hjerte den Tilfredsstillelse, endnu engang at aabne Fredens og Forsonlighedens Vei for forvildede Undersaatter, inden Krigens uundgaaelige Ulykker sammenblande den uskyldige med den brødefulde. — Indbyggere af Norge! Eders politiske Tilværelse er uroksligen bestemt igjennem Krigsbegivenhedernes endelige Udvikling, og stadfæstet igjennem de høitideligste Forbund. Det beror ikke længere paa nogle urolige Partistiftere, der søge at forlede Eder fra Lydighed mod Lovene og Redelighed, at lægge Hindring i Veien for en ny Tingenes Orden i Norden. Den er enstemmigen forsikret af Europas mægtigste Regjeringer.

Sveriges uomtvistelige Ret til den tilsigtede Forening med Norge er bleven altfor dyrekjøbt ved Vore Undersaatters Blod og patriotiske Bestræbelser, til at Vi noget Øieblik skulde tage i Betænkning at understøtte den, og gjøre den paa det kraftigste gjældende ved alle de Midler, Forsynet har nedlagt i vore Hænder. — For alle de Opofrelser, som Vi under et blodigt og hæderfuldt Felttog frivilligt have gjort Europas almindelige Frelse, have Vi aldrig ønsket nogen anden Belønning end den skandinaviske Halvøs Ro og Sikkerhed i Fremtiden. — Det var for at befordre denne velgjørende Forening imellem Sverige og Norge, samt for at befæste den ved alle Hæderens og Redelighedens Baand, at Vi have samtykt i at tilbagegive Hs. M. Kongen af Danmark de rigeste af hans Besiddelser paa Fastlandet, der allerede vare erobrede af vore og vore allieredes seirende Tropper. Det var for at vinde dette Formaal, Vi ilede at eftergive Betalingen af de Paalæg, som allerede var udskrevne inden det danske Riges Grænser, høitideligen at frasige os de Erstatninger fra Hoffet i Kjøbenhavn, hvortil Vore Undersaatter siden længere Tid have været berettigede, samt endeligen i Forening med disse uegennyttige Fredsvilkaar at tilbyde endnu dyrebarere, for vort Hjerte mer ømfindtlige Opofrelser, som en yderligere Skadeserstatning for Norges fredelige Afstaaelse.

Ulykkeligvis har indtil nu en enkelt Person med nogle faa af hans Tilhængere modarbeidet Vore egne og Vore høie Forbundnes fælles Bestræbelser. Hs. danske Majestæts forrige Statholder i Norge er den, som alene tillader sig at misbruge Eders Tillid, og forlede Eder til en brødefuld Modstand mod alle de Magter, som have stadfæstet den skandinaviske Forening, og offentligen erkjendt Vort retvise Øiemed og Vor eftergivende Handlemaade. Forgjæves skulde Prins Kristian forsøge paa at gjøre Selvstændigheden af Eders nærværende Tilstand gjældende. En saa ubeføiet Selvstændighed modsiges ikke mindre af Eders egne Fordele end af den sande Statslæres uforanderlige Grundsætninger. Thi dersom Kongen af Danmark har løst Eder fra den Tro-

skabsed, som I have svoret ham, saa har han i samme Stund paalagt Eder den uvilkaarlige Pligt, at indgaa med Os og den svenske Krone samme Forbindelse, som forud bandt Eder til det danske Monarki, og alene som en Følge af de os i denne Henseende givne Forsikringer have Vi paa Vor Side forbundet os til de derimod svarende Opofrelser.

Norges Indvaanere! Det er i Tillid til Eders rene og ukunstlede Tænkemaade, at Vi endnu tiltale Eder med dette fredelige og fortrolige Sprog, inden Vi lade Vaaben give vor retfærdige Sag Vægt. Forgjæves have Vi flere Gange opfordret Prins Kristian til Lydighed mod Ærens og Pligtens forenede Røst, forgjæves til Eder selv ladet udfærdige Kundgjørelser, som burde have oplyst Eder om Vore velgjørende Hensigter, og adsprede det Blændverk, hvormed oprørske og rænkefulde Fremmede have haabet at dølge Eders virkelige Forhold til Europas øvrige Magter.

Tilbøielige til med faderlig Ømhed ei at betragte Nordmændene anderledes end som Brødre af Vore svenske Undersaatter, have Vi længe smigret os med at undgaa alle strengere Forholdsregler, overbeviste om, at Nationen selv før eller senere, høitideligen skulde misbillige en fremmed Embedsmands brødefulde Ubetænksomhed. Med skaansom Velvillie mod Vore nye Undersaatter have Vi forhalet det Tidspunkt, da Vi skal gjøre vore Rettigheder gjældende ved Udvikling af vore Kræfter. Imidlertid skabtes af den forrige Statholder en Folkerepræsentation, overensstemmende med Ophavsmandens Hensigter, ikke med Nordens ældgamle Sædvaner. Fremmede Embedsmænd, som med ham delte lige Interesser, deltog i denne Forsamling, ved hvilken den bevæbnede Styrke mer end Medborgerlighedens Stemme havde Indflydelse. Udfaldet blev svarende til denne Foranstaltning, ikke til Nationens sande Fordel.

Ved en saadan Tingenes Vending i dette til os allerede lovligen aftraadte Kongerige skulde en vedvarende Skaansomhed fra Vor Side alene opmuntre Brøden og de hemmelige Stemplinger, hvormed den almindelige Roligheds uforsonlige Fiender aldrig skulde ophøre at undergrave den skandinaviske Halvøs fremtidige Lykke. En Fyrste, der er ligesaa fremmed for Norge som for Sverige, og alene bunden til Danmarks særskilte Fordel, har allerede valgt de voldsomste Skridt for at sætte Eder i Oprør mod Eders lovlige Øvrighed, og i aabenbart Krigsforhold til England, Rusland, Østerrige og Preussen.

En saadan Tilstand af Splittelse og Opløsning hverken kan eller bør have Varighed. Lige farlig for alle tilgrændsende Stater fordrer samme deres Samvirken for at kvæle den Tvedragtsaand, som allerede truer med alene fra Norden at bortfjerne Fredens velgjørende Virkninger. Vi ile saaledes at opfylde en ueftergivelig Pligt mod vore samtlige Undersaatter, da vi nu, under Paakaldelse af den Almægtiges Bistand for vor retfærdige Sag, anbefale Vor høitelskede Hr. Søn, Sveriges Kronprins, at begive sig til Norges Grænser med hele Vor Krigsstyrke, understøttet af Vore Medforbundnes kraftfulde Medvirkning, for uden yderligere Udsættelse at tage dette Rige i Besiddelse. Og have Vi iligemaade overdraget H. K. H. at, saasnart han er indtraadt inden Grænserne af Vore nye Stater, ufortøvet i Vort Navn og med Vor kongelige Myndighed at sammenkalde det norske Folks Stænder, hvilke, efterat de igjennem deres Medborgeres frie Valg tilbørligen ere befuldmægtigede, skal have fuldkommen Ret til mellem sig, at overlægge om en Grundlov, der kan berede Landets Vel i Fremtiden, samt at forelægge samme til Vor kongelige Prøvelse. — Vi glæde Os ved at gjentage ved denne Anledning, at Vi langtfra nogensinde middelbart eller umiddelbart at tilsigte nogen Indskrænkning i de Rettig-

heder og Friheder, hvoraf de norske Undersaatter hidtil have været i Besiddelse, endnu yderligere og paa det høitideligste stadfæste samme, overbeviste om, at den skandinaviske Halvøs tilkommende Ro og Lykke ei kræver noget andet af begge Folk end uopløselig Forening af deres indbyrdes Fordele.

Imidlertid erklære Vi herved den af Prins Kristian sammenkaldte Rigsforsamling lovstridig og fornærmende ei mindre mod Vore end alle lovlige Regjeringers og selve det norske Folks uomtvistelige Rettigheder. Vi erklære yderligere alle Handlinger og Beslutninger, som ere udgangne i denne Forsamlings Navn eller med dens Myndighed, i enhver Henseende for ugyldige, uden Kraft og Forbindelse, samt forbyde udtrykkeligen enhver af Vore norske Undersaatter at lyde eller efterleve dem paa nogen Slags Maade. Vi byde og befale derhos, at alle Fremmede, som for nærværende Tid opholde sig i Norge, ufortøvet skulle begive sig ud af Riget, eller og for Vore Embedsmænd sværge os tilbørlig Tro- og Huldskabs-Ed, saa kjært det er dem ei at ansees og straffes som Oprørsstiftere og Spioner. Hvorhos Vi, for endnu yderligere at lægge Vor ømme og faderlige Tænkemaade mod Vore nye Undersaatter for Dagen, udtrykkeligen herved love og forsikre, at alle indfødte Nordmænd, som hidtil kunne ansees misledte eller forførte af egennyttige Fremmede, af Os herefter under en fuldkommen Forglemmelse af det forbigangne skulle omfattes med al kongelig Naade og Yndest, saafremt de nu ufortøvet vende tilbage til Troskab og Lovlydighed, og ile med undersaatlig Iver og Undergivenhed at efterleve alle de Bud og Befalinger, som paa Vore høie Vegne til dem ere udfærdigede. — Vi befale Eder alle i Almindelighed og enhver i Særdeleshed den almægtige, naadige Gud."

Den 12te Juli forlod Kronprinsen Stockholm for at sætte sig i Spidsen for Hæren, og 6 Dage efter drog Karl XIII selv fra sin Hovedstad for at overtage Befalingen over Flaaden.

Den 17de Juli naaede Kronprinsen til Venersborg. Herfra udstedte han samme Dag en Proklamation til Nordmændene, der var affattet i samme Aand, men i mere hensynsfulde Udtryk end den i Kongens Navn udfærdigede. Den var i sin Helhed saa lydende:

"Nordmænd! Af Naturen ere I bestemte til at være forenede med den svenske Nation, og denne Eders Bestemmelse er gaaet i Opfyldelse, efterat Kongen af Danmark ved Kieler-Traktaten har overdraget Sverige sine Rettigheder til Norge. De Fordele, som Eders forhenværende Konge har erholdt ved denne Fredstraktat, ere Eder bekjendte.

Han erholdt, umiddelbart efter at den var underskreven, Hertugdømmerne Slesvigs og Holstens Befrielse fra Tropper, Fæstningerne Glückstadts og Friedrichsorts Tilbagegivelse, Erkjendelsen af hans Rettigheder over Sundet, Eftergivelse af Kontributioner, beløbende til over 12 Millioner, der vare Hertugdømmerne paalagte, Fritagelse for Erlæggelse af en lignende Sum, som Erstatning for Opbringelser, der vare gjorte i Fredens Tid, en betydelig Sum Penge, hvoraf endel allerede er betalt, og endelig Løftet om Pomerns Afstaaelse, saasnart Fæstningerne Kongsvinger, Fredrikshald, Fredriksstad og Akershus ere overleverede og besatte.

Disse store Offere bragtes kun Danmark, fordi det lovede, at I vilde i Fred og uden Modstand erkjende den svenske Konges Herredømme, og I skulle lære at kjende disse Offeres sande Værd ved at læse de Traktater,

som havde forenet Sverige, Rusland, England, Preussen og Østerrige imod den almindelige Fiende. Nordmænd! kunne disse Traktater i dette Aarhundrede blive tilsidesatte af civiliserede Nationer, saa er der ikke længere Redelighed til paa Jorden.

Paa en Tid, da Eders Regjering skaffede Frankrige flere Tusinde Matroser til dets Krigsskibes Bemanding, indsaa Sverige den uundgaaelige Nødvendighed af at gjøre sig uafhængig af Fastlandet. Det bekvemmede sig ikke til at ydmyge sig for Dagens Afgud, og i Tillid til egne Kræfter og konstitutionelle Love vovede det at paakalde disse til Fordel for Landets Børn og negtede Frankriges Forlangende om et lignende Antal svenske Matroser. Det gjorde mere endda; det forenede sig, under de mest kritiske Omstændigheder, som vore Aarbøger kunne fremvise, med en Monark, hvis Undergang Napoleon havde besluttet; — men Sverige er ogsaa nu stolt af at være skredet foran saamange andre Nationers Anskuelse. Nordmænd! de smaa Stater er altid en Vold for de mægtigeres Villie. I kunne ikke vedligeholde en særskilt Regjering, og den Mands Hensigt, som nu vil lede Eder, er engang at forene Norges og Danmarks Krone. Men Naturen vil ikke mindre end en fornuftig Politik, at Norske og Svenske skulle være Venner og Brødre. Det er ogsaa som Brødre, at Svenskerne ville leve med Eder; naar Sverige og Norge gjensidig understøtte hinanden, saa ville de fra enhver Kant være utilgjængelige for Fienden; men adskilte og uenige havde de alt at frygte baade af sig selv og af andre.

Kaster Eders Blik paa England; denne saa berømte Ø har grundet sin Lykke paa en lignende Forening. Sveriges og Norges Forening er garanteret af Verdens første Magter; flere Aarhundreders Erfaring beviser, at Nordens Deling har fremskyndet dens Ødelæggelse; denne Tanke fattede ogsaa den store Gustav, og efter at have sikret Europas Fred og Religionens Sag var det hans Hensigt at forene Eder med Sverige, en Plan, som Døden hindrede ham fra at fuldføre, og hvis Følger derfor have været sørgelige for Eder.

Nordmænd! efter det mindeværdige Slag ved Leipzig maa Eders egen Fordel have sagt Eder, at Eders Forening med Sverige alene kan skabe Eders Lykke og begrunde Eders Sikkerhed. De store Magter ville denne Forening: de have alle erkjendt, at det nu er Tid at sætte en Grænse for de Uenigheder, der have været en Følge af disse Nationers Adskillelse; ville da I alene modsætte Eder den almindelige Villie, ville I alene bekjæmpe de Svenske og de Fyrster, der have garanteret Eders Forening med Sverige? Eders Hæder, Eders Fordel, Traktaternes Uforkrænkelighed fordre, at den foregaar. Jeg ankommer i Eders Midte med det Haab, at I som Brødre ville behandle denne brave Arme, som jeg bringer tilbage fra et ligesaa beundringsværdigt som seierrigt Felttog; hverken denne Arme, eller den, som i et Aar har været opstillet paa Eders Grænser, attraar Laurbær, der ere vædede af Eders Blod. De Svenske ere ligesom I Medlemmer af den skandinaviske Familie, og den Kamp, der finder Sted imellem dem, er ligemeget stridende mod Natur, Fornuft og en klog Politik. Nordmænd! Lader Eder ikke forlede af Personer, der kun have deres egen Fordel for Øie; opofrer ikke Fædrelandets Vel for de forførende Billeder, de forstaa at fremstille for Eder. Aabner Eders Øine for den Fare, hvori en forbrydersk Ærgjerrighed vil styrte Eder.

Sverige vil ikke paa nogen Maade nedlægge sine Vaaben, forinden det har tilveiebragt en Forening, der er nødvendig for dets Sikkerhed og Ro; — I kunne forekomme alle de Ulykker, der ere uadskillelige fra en Krig, der kun kan være nyttig for Eders Forførere. Vender Eders Blik mod den Fremtid, som venter Eder, og den Hæder og Lykke, som nødvendig maa flyde af de 2de Nationers Forening. Nordmænd! Forkaster da en Indflydelse og Vildfarelse, der ere Eder lige uværdige, lad Nationalvillien tale og lad den bestemme Eders Love, under en oplyst og velgjørende Konges Beskyttelse! Han tilbyder Eder, uden nogensomhelst Krig, Fred og Sikkerhed for alle Rettigheder; Eders Troskab vil være Hans Løn, — Hans Dyder Eders Borgen."

Samtidig hermed udfærdigede Karl Johan følgende Proklamation til sin Hær:

"Soldater!

For 6 Maaneder siden vare I Herrer over Hertugdømmerne Slesvig og Holsten; Friedrichsort havde kapituleret, og Fæstningen Glückstadt, som den store Gustavs seirrige Generaler ikke havde kunnet undertvinge, var falden i vore Hænder. Eders Operationer i Fyen og den nordlige Del af Jylland kunde nu for Eder ikkun være et Seierstog. Den danske Regjering paakaldte vor Følelse for menneskelige Lidelser, og denne Opfordring standsede vore Fremskridt; imidlertid kom Kieler-Traktaten imellem, og de danske Staters Befrielse fra vore Tropper var en umiddelbar Følge af denne Traktat, der forskaffede den svenske Krone Foreningen med Norge. Soldater! det er i Tillid til disse Løfter, at jeg bragte Eder til Rhinens Bredder, og det var i Haabet om at gjøre Skandinavien fri, at I satte over Nordsøen, for at bidrage til Tysklands Befrielse. Men nu, da den danske Thronarving anser Kieler-Traktaten for et Ord uden Kraft, og han, ved at udføre de ham forhen givne Forskrifter, handler lige imod Fredsbetingelserne, saa kunne vi ikke længere blive staaende ved Underhandlinger; — men til Gud og vore Vaaben maa vi sætte vor Lid. Vor Konge, der saa godt forstaar at vurdere Hæder og Tapperhed, vil komme i vor Midte, han vil følge os med sit Blik og sine Tanker. Lader os opfylde hans Forventninger ved vort Mod til at taale Mangel og Besværlighed og ved en Udholdenhed, der vil sikre vore Vaabens Fremgang. Lader os anvende alle vore Kræfter for at bringe forvildede Brødre tilbage til Følelsen af deres Lykke og af deres Pligter, og da vil denne anden Krone, der skal pryde vor ærværdige Konges Pande, blive endnu en Borgen mere for hans Kjærlighed til sine Børn. Soldater! Jeg gjentager det, der vil ingen Hvile være for os, forinden den skandinaviske Halvø er forenet og fri."

Det siger sig selv, at der under saadanne Forhold, som disse Aktstykker udmaler, ikke godt kunde være Tale om at lægge et forsonligt Ord ind. Ved sit Komme til Gøteborg den 20de Juli modtog Karl Johan Kristian Fredriks Skrivelse, som Gesandterne havde tilstillet ham. Han besvarede den paa en afvisende, næsten haanlig Maade. "Den norske Nation", udtaler han, "der er forledet af en dansk Prins, som burde have sparet den for en ødelæggende Krigs Elendigheder, kan endnu i nogen Tid forblindes, men retsindig og frimodig vil den erkjende sine Pligter mod sit retmæssige Overhoved og selv vide at straffe dem, der

har vildledet den. Kongen, min Herre, er beredt til at tilstaa denne bygtige Nation langt mer end det, den med Føie kunde forlange; men det er ene Nordmændene, som Hs. Majt. vil høre, og ikke de ulovlige Autoriteter, som han hverken kan eller bør erkjende . . . . Jeg har aldrig havt isinde at forene Norge og Sverige med Vaabenmagt; jeg tragter efter en mildere Erobring . . . . . De skandinaviske Folkeslags Ro og Lykfalighed er mit eneste Maal, og jeg vilde, min Prins, med min sidste Blodsdraabe sikre deres Held, deres Uafhængighed og deres Frihed. Man gjør ingen Opofrelser, naar man nedlægger en usurperet Magt, og man er ikke paa Pligtens Vei, naar man ikke erkjender Helligheden af Traktater . . . ."

Den 22de Juli kom Kronprinsen frem til Uddevalla, hvorhen Stormagternes Kommissarier var komne 3 Dage forud. I Stedet for at drage Kronprinsen imøde havde de besluttet her at oppebie hans Komme.

I Mellemtiden havde de opsat en Redegjørelse for de i Kristiania førte Forhandlinger. De erklærer heri, at efter deres Overbevisning kan Kristian Fredrik ikke gjøre flere Indrømmelser uden at skade Formaalet, Rigernes fredelige Forening. "Skulde det komme til Krig", udtaler de, "vil det ikke blive bare Prinsen, men Folket overhovedet, som Sverige vil faa at bekjæmpe. Kampen vil blive ulige, men meget haardnakket."

Samme Aften, Karl Johan kom til Uddevalla, modtog han Kommissarierne i Audiens og havde en Samtale med dem til Kl. 3 Morgen. Der er fortalt, at Karl Johan her skal have taget voldsomt fat paa Kommissarierne, navnlig paa Orlow. Det tør hænde; men i Martens's Indberetninger staar der intet derom. Derimod fortælles her, at Kommissarierne anstrengte sig for at gjøre ham indlysende, at Kristian Fredriks Forslag var stemmende med alle Parters Fordel; men Karl Johan erklærede dem for rent uantagelige og paastod, at de indeholdt en Fornærmelse mod det svenske Folk, bl. a. fordi dets Hær ikke skulde være betroet at besætte de norske Fæstninger. Da Kommissarierne udtalte som Grund for Antagelsen, at en Krig vilde svække Sverige for bestandigt, hvor heldigt Udfaldet end maatte blive, svarede han: "Det er det samme; jeg skal hvert Aar tage nogle Bygder, en By, et Amt; jeg skal føre Krig i 2, 4, 10, 20 Aar, om det behøves. 60000 Svensker vil falde, jeg vil dø, min Søn Oscar ligesaa; men erobres skal Landet; thi Forslagene er uantagelige."

At Forslagene var uantagelige, fik Kommissarierne ogsaa høre af den svenske Udenrigsminister Grev Engestrøm, der den 23de i Kongens Følge kom herhen. Den næste Dag fik de officiel Meddelelse herom, hvorhos de fik tilbage uaabnet den Skrivelse, de havde paataget sig at besørge Karl XIII i Hænde fra Kristian Fredrik. Det saa mørkt ud; men Kommissarierne havde dog ikke opgivet alt Haab om at se Krigen forebygget, og det var ogsaa

for de fleste — ialfald for et Par — af dem en Samvittighedssag. De besluttede sig da til at vende tilbage til Norge for at friste at faa Underhandlingerne gienoptagne. De Vilkaar, de nu fik i Opdrag at fremlægge fra den svenske Konge, gik ud paa, at han gav Afkald paa at besætte Kongsvinger, og at han tillod at udstrække Blokadens Ophævelse til det hele Land. Men paa den anden Side krævedes der, at Kristian Fredrik skulde forpligte sig til at nedlægge i Nationens Hænder den Magt, han havde modtaget af Rigsforsamlingen paa Eidsvold. Ihvorvel Kommissarierne antydede, at der kunde være Grund til at tage Kristian Fredriks Tilbud om betinget Thronfrasigelse under Overveielse, vilde man fra svensk Side ikke strække sig videre.

Med denne Besked begav da Kommissarierne sig til Norge. Under Opholdet paa Fredrikshald gjorde de Forsøg paa at faa sin Mægling støttet, idet de anbefalede, at Byens Borgerskab skulde indgaa til Kristian Fredrik med et Bønskrift om, at han vilde tage Hensyn til Byen og faa den forskaanet for Ødelæggelse. Statsraad Tank, der eiede betydelige Eiendomme her, synes ikke at have været uvillig til at lytte til dette deres Forslag; men Byens Borgere besjæledes dog af gjennemgaaende den samme Aand, som havde opflammet deres Fædre til heltemodig Patriotisme i 1716.

Den 27de Juli Kl. 3 Eftermiddag reiste de til Moss; Statsraad Tank fulgte dem efter et Par Timers Forløb.

Ved Ankomsten til Moss fik Kommissarierne strax Audiens hos Kong Kristian Fredrik og overrakte ham det svenske Ultimatum, ledsaget af følgende Skrivelse:

"Naadige Herre!

Deres Hoihed kjender den frie og bestemte Maade, som vi have brugt, for at advare Dem om de Farer, som Deres ulovlige Modstand bringer over Dem selv og over Norge. Deres Hoihed har hverken villet give efter for vore Anmodninger eller Forestillinger.

Sverige har forkastet Deres Hoiheds Forslag; det antager ikkun dem, der i vor Note af 7de Juli have været tilbudne. Vi ventede dette. Hans Svenske Majestæts hoie Allierede, opfordrede at opfylde deres Forpligtelse, ville uopholdeligen sætte al den Krigsmagt til hans Afbenyttelse, som de have lovet ham. Alle en ødelæggende Krigs Ulykker vil komme over Norge, og den Stilling, hvori De har sat Dem, naadige Herre! er saa grusom, at det ikke engang er tilladt at beklage Dem.

Værdiges at modtage Forsikringen om den dybe Ærbødighed, hvormed vi have den Ære at være, naadige Herre!

Uddevalla den 26de Juli 1814.

Deres Hoiheds meget underdanige Tjenere
General, Baron de Steigentesch. General-Major Orlow.
Aug. J. Foster. Baron de Martens."

Kristian Fredriks Svar lod ikke længe vente paa sig. Det er dateret samme Dag, Kommissarierne ankom, og lyder i Oversættelse saaledes:

"Det er ikke med Rette, at De, mine Herrer, beskylde mig for ikke at have villet give efter hverken for Deres Anmodninger eller Forestillinger.

Jeg har gjort alt, hvad der stod i min Magt, alt, hvad det norske Folks og min Ære tillod, for at undgaa Krigen i Norden. Det norske Navn er endnu uplettet; det vil blive det endog da, naar Krigslykken vender sig til Fordel for vore talrige Fiender. Hvis jeg havde antaget nedværdigende Vilkaar, krænket Konstitutionen, og den almindelige Stemme havde hævet sig imod saadan Handlemaade, og gjort den frugtesløs for den bestemte Hensigt, da skulde De have havt Føie til at beklage mig.

Nu, da jeg forsvarer den bedste Sag i Spidsen for et tappert Folk, som kjender sin Uafhængigheds og Friheds Værd, forlanger jeg ikke, at man skal beklage mig; om jeg endog skulde opofre mit Liv for dette undertrykte Folks Frelse, vilde jeg ikke kunne forestille mig skjønnere Skjæbne.

Det mest indlysende Bevis paa den svenske Regjerings Tænkemaade, som ingen Nordmand vil kunne miskjende, er det Afslag, som Vaabenstilstandens Vilkaar have mødt, hvilke vare fremsatte overensstemmende med de Følelser, der burde besjæle den svenske Regjering, naar den vilde tage Hensyn til de Midler, som kunde lyksaliggjøre den norske Nation, og ikke krænke den offentlige Mening.

Den uovervindelige Hindring for Vaabenstilstanden er, saavidt jeg kan skjønne af Deres Brev af 25de Juli, Fæstningernes Besættelse af svenske Tropper; thi alle de andre Punkter maatte dog kunne overveies ved Underhandlingerne; og hvis dette skal være en tilstrækkelig Grund for at forpligte de allierede Magter til ikke længere at forekomme Krigen, eller til at anvende deres militære Styrke imod Norge, saa er det uheldigvis kun altfor klart, at det er bestemt, at Norges Lykke skal opofres. Vi have da intet andet at stole paa end vor gode Sag, det undertrykte Folkefærds, som Gud vil beskjærme, og paa de Vaaben, som Nordmændene ikke skulle bære med Vanære til deres Fædrenelands Forsvar. Gud og Efterverdenen skal dømme os imellem."

Ved Afskedsaudiensen den følgende Dag beklagede Kristian Fredrik for Kommissarierne, at han maatte føre Krig; han indsaa, at det hørte med til den svenske Regjerings Plan for at faa ham nedsat i det norske Folks Omdømme. Men med hans bedste Villie for at bringe en fredelig Løsning tilveie var det ham umuligt at nedlægge sin Myndighed uden Nationalforsamlingens Samtykke.[1] Heller ikke de svenske Forslag om Fæstningernes Overdragelse fandt han antagelige.

Da Kommissarierne var komne tilbage til Strømstad, fik de af Karl Johans hele Holdning det Indtryk, at han var glad over, at deres sidste Mission var falden saaledes ud. Men de vovede dog endnu at haabe paa, at Krigens Ulykker vilde blive indskrænkede til det mindst mulige. Ialfald udtalte et Par af de mest indflydelsesrige Generaler sig i den Retning. "Vi maa slaas", udtalte saaledes Adlercreutz til Baron Martens, "og naar vi har vundet nogle Fordele, maa vi bygge ham (ↄ: Kristian Fredrik) en Guldbro, saa han kan komme sig bort."

Denne deres Formodning skulde holde Stik. Den 4de August kom Kommissarierne frem til Kjøbenhavn. Da var Karl Johan, som vi skal se, allerede i fuldt Arbeide med at faa Unionen istandbragt ad fredelig Vei, idet han nu — uafhængig af Stormagterne og deres Mægling — havde taget Sagen i egen Haand.

Umiddelbart efter Kommissariernes Afreise offentliggjorde Kristian Fredrik efter deres derom udtalte Ønske den Noteverling, som havde fundet Sted, ledsaget af følgende Appel til Nationen:

"Det norske Folk vil af vedfølgende Noter, verlede mellem Os og de allierede Magters Gesandter, erfare Udfaldet af Underhandlingerne, som have fundet Sted for at forebygge Krigens Udbrud mellem Sverige og Norge. Vi have den Overbevisning, at der fra Vor Side er tilbudt alt, hvad der kunne tilbydes, for uden Opofrelse af Nationens og Vor egen Ære at undgaa en for Norden ødelæggende Krig. Vi ere maaske gaaede videre, end det norske Folk i Almindelighed vil billige, idet Vi have vist Os villige til med Selvopofrelse at frasige Os og i Folkets Hænder at nedlægge de Rettigheder, som dets Tillid skjænkede Os, saafremt et Storthing, der ene kunde bestemme Rigets Skjæbne, erkjendte, at en konstitutionel Forening med Sverige, som kunde sikre det norske Folk Rettigheder og Fordele, var at foretrække for et fortvivlet Forsvar mod Europas mægtige Stater, forenede mod Norge. — Aldrig har egen Fordel eller Herskesyge ledet Vore Handlinger; Vi have kun villet det norske Folks Held, og den tilbudne Opofrelse af personlig Tilfredshed var, under den Forudsætning, at denne muligens ogsaa kunde lede til Folkets Held, det største Bevis herpaa, som Vi formaaede at give Vort Folk og de Magter, som talede til Norge.

Imidlertid ere Vore Bestræbelser for at forekomme Krigens Udbrud blevne frugtesløse. Den svenske Regjering har under Skin af at ønske Fred og at ville bevilge Vaabenstilstand, fordret som Vilkaar for samme en ubetinget Erklæring af Os, at Vi fra denne Stund af nedlagde Kronen, samt at svenske Tropper skulde besætte Fæstningerne. Vi ville og Vi kunne aldrig svige Vor Ed og Pligt mod det norske Folk; Vi kunne ei indvilge i Fæstningernes Overgivelse til de svenske Tropper, hvilket saa aldeles strider mod Nationalæren og den offentlige Mening; Vi tro at have handlet overensstemmende med Vor første Pligt og med Folkets Ønske ved at afslaa disse forhaanende Vilkaar. En Følge deraf vil være, at Krigen, som de Svenske den 27de have begyndt ved at besætte Hvaløerne, som Roflotillen efter Vor Befaling og uden Tab forlod, vil fortsættes, og store Opofrelser og Savn vil fordres af Vort elskede Folk for at bestaa i samme mod talrige Fiender. Men Vi forlade Os trygt paa Vort troe Folk, at det vil vide at hævde sin Ære, og med Samdrægtighed og Uforsagthed at modstaa de fiendtlige Skarer, som ville kuldkaste dets Selvstændighed og Frihed. Vi opfordre Folket til at lægge for Dagen, at Rigsforsamlingens høitidelige Erklæring af 19de Mai, heller at ville dø end at foretrække Slavelænker, var talt i Folkets Aand. Enhver Nordmand vise sig sit Navn og sine Forfædre værdig! Paa Gud og Vor retfærdige Sag ville Vi forlade Os trygt og vente tidlig eller sildig Forløsning af den Almægtige, naar Vi fremdeles handle som Vor Samvittighed, Vor Ed og Vor Pligt byder Os."

I nøieste Sammenhæng med Offentliggjørelsen af Diplomaternes Noter og Appellen til Nationen stod Udfærdigelsen af følgende Opraab til Hæren, der er dateret Hovedkvarteret Moss den 29 Juli:

"Vaabenbrødre! Timen er kommen, da I skulle besegle den Ed, I have svoret at hævde Norges Selvstændighed ved at vove Liv og Blod for det elskede Fædreland. Den svenske Regjering har som Vilkaar for en Vaabenstilstand, den Vi attraaede for at pleie fredelige Underhandlinger, fordret,

at svenske Tropper skulde besætte Fæstningerne Fredriksten og Fredrikstad: dette Forlangende have Vi holdt for Pligt at afslaa, fordi det stred i lige høi Grad mod Konstitutionen og den offentlige Mening, og fordi det tilkjendegiver den svenske Regjerings Hensigt at ville krænke Nationens Ære i samme Stund, som gyldne Løfter og Forsikringer gives i offentlige Kundgjørelser. Vi se ikke hen til de personlige Fornærmelser, som disse indeholde: Vort Folk kjender Vor Handlemaade og Vore Hensigter; forgjæves skal Fiendens Rænker stræbe at skille Os fra Folket, og Folket fra Os, thi Folkets Sag er ene Gjenstanden for Vor Omhu, og for dets Frelse ere Vi villige til den høieste Selvopofrelse. Men den svenske Regjering har erklæret, at den ikke erkjender den afholdte Rigsforsamlings Gyldighed, og at den vilde begynde sin Indflydelse paa Norge ved at kuldkaste Rigets Grundlov, — den Vi Alle have svoret Troskab.

Svenske Tropper have allerede betraadt norsk Grund; hvad andet Valg end Kamp og Selvforsvar levnes Os da?

Med Os skulle I, tapre norske Mænd! stride for Arne, for Frihed og Selvstændighed, og gamle Norges Navn og Hæder skal haandhæves ved Eders Mandemod.

Mangehaande Savn og haarde Prøvelser kunne forestaa, men i Tro paa Guds Bistand ved Vor retfærdige Sag skal disse overvindes, og den Kriger, som vender tilbage fra den hæderfulde Kamp, skal dele Ære med den, der ofrer sit Liv for det elskede Fædreland.

Frihed eller Død være Vort Løsen!"

Krigen skulde da nu begynde for Alvor, og dette var ikke de norske Soldater imod, idet disse var kjede og trætte af at staa paa Grænsen overfor den svenske Hær uden at bestille andet end ligesom at kyte af sin Drabelighed*). Samtidig med at Kommissarierne drog til Norge for sidste Gang, blev en Vaabenstilstand, der for Forhandlingernes Skyld var sluttet for Svinesundstraktens Vedkommende, opsagt, og dermed bar det løst rigtig hvast, især i den første Tid, medens Kommissarierne endnu paa en Maade var Dienvidner.

Allerede om Sommeren 1813 havde Generalmajor Johannes Sejersted udkastet en Plan til Norges Forsvar. Da Nordmændene savnede de første Betingelser og nødvendige Midler til at føre Krigen over paa Fiendens Enemerker, maatte de indrette sig for en aktiv Defensiv. En saadan kunde med Kraft først optages, naar Fienden var trængt ind i Landet, uden at der dog var noget til Hinder for, at der allerede paa Grænsen bødes Fienden saa sterk Modstand som muligt. Den norske Hærs Opgave maatte være at faa overvældet den indtrængende Hær afdelingsvis, og i dette Diemed drøftedes de forskjellige Eventualiteter, som havde Sandsynlighed for sig. Men der var i Sejersteds Forsvarsplan forudsat, at Defensiven først for Alvor kunde optages Nordvest for Kristiania; Hovedstadens Besættelse af Fienden var derfor taget med i Beregningen.

I Overensstemmelse med denne Plan havde den norske Hær om Vinteren indtaget spredte Kantonnementskvarterer langs Glommen fra dens Udløb og op til

*) Det var vistnok af denne Grund, at Veteranerne gav Krigen Navnet „Kattekrigen".

Kongsvinger, med Forposter fremskudte mod Grænsen og ned mod Kysten.

Høire Fløibrigade, Generallieutenant V. D. Staffeldt, bestod af 8 Bataillоner, forlagte paa begge Sider af Glommen fra Mundingen til Sydenden af Øieren.

Centrumsbrigaden, Oberst Hegermann, talte 6 Bataillоner, 1 Batteri samt 2 Kompagnier Dragoner og 1 Kompagni ridende Jægere, der af Mangel paa Furage ikke kunde faa Heste.

Foran høire Fløi og Centrum var 2 Bataillоner Skarpskyttere fremskudte som Forposter fra Tistedal og til Krokfos under Kommando af Oberstlieutenant F. V. V. Stabell. 6 Jægerdivisioner af høire Fløi var henlagte som Sidedetaschementer paa Krageröen, ved Thorsneskilen og i Id Sogn; af Centrumsbrigaden var Jægerdivisionerne fremskudte til Trakten af Urskog og Sitskogen.

Venstre Fløibrigade, Oberst H. H. Rode, der bestod af 4 Bataillоner, 1 Batteri og tre ridende Kompagnier, som af Mangel paa Furage ikke kunde faa Heste, havde Kvarterer paa Hedemarken. Fremskudte som Forposter mod Grænsen var Brigadens Skiløbere, Jægere og et halvt Batteri.

Reservebrigaden, Generalmajor Arenfeldt, talte 4 Bataillоner, 1 Batteri og 4 Divisioner Landeværn og stod vestenfor Kristianiafjorden.

Da der ikke blev noget Angreb af i den første Del af Aaret, blev der for at spare paa Mundforraadene foretaget større Reduktioner af den paa Feltfod staaende Hær. Saaledes hjemforlovedes i Marts alt Landværn og Regimenterne indskrænkedes ved Permitteringer omtrent til den halve Styrke. Først ud paa Sommeren kaldtes disse Tropper igjen under Vaaben. Men der er Grund til at tro, at der i Hærens Ruller fandtes Tusinder af Blindemænd.

I et Krigsraad, som den 18de Juli holdtes paa Askim, blev det besluttet, at Sejersteds Forsvarsplan, der blev gjennemgaaet paa Kartet i Overvær af Kongen, Staffeldt, Hegermann og Oberstlieutenant Stabell, i alt væsentligt skulde følges ved Forsvaret. Rygterne om Fiendens Angrebsplan, som man ikke kunde vide var afpasset efter Sejerstedts Forsvarsdispositioner, saasom hans Plan tidlig maa være kommen Grev Essen i Hænde, gjorde dog nogle Ændringer nødvendige. Den 28de Juli, da den største Del af det hjempermitterede Mandskab igjen skulde være vendt tilbage under Fanerne, var Stillingen følgende*):

Fremskudt mod Grænsen fra Kysten op til Kongsvinger stod Forpostlinien med i alt 6500 Mand, nemlig: **Major Butenschöns Forpost**,

*) Styrkeforholdene i den norske Hær, som her er angivne, og som er rigtigere end de af ældre Forfattere opførte, beror paa Beregninger, som Hr. Kaptein E. Dieſen har foretaget og stillet til Disposition for nærværende Arbeide. Med velvillig Tilladelse er ogsaa Kapteinens Afhandling "Krigsbegivenhederne i Norge 1814" (Ringerikes Blad f. 25de Juli—14de August 1894) lagt til Grund for den følgende Fremstilling.

det norske Jægerkorps, der skulde bevogte Kyststrækningen mellem Fredriksten og Fredrikstad, men som, saasnart Vaabenstilstanden var opsagt, skulde besætte Overgangene ved Ørsund; Oberstlieutenant Stabells Forposter i Linien Fredriksten—Skodborgsund—Krokfos, bestaaende af 2den og 3die Bataillon af Akershus Skarpskytterregiment, 6 Divisioner Jægere af Søndenfjeldske og Oplandske Regiment, 1 Bataillon Bergenhusiske Skarpskyttere og 2 beredne Dragonkompagnier, og Krebs's Forposter, bestaaende af Søndenfjeldske Skiløberbataillon, 1 Bataillon af 2det Throndhjemske Regiment, 1 Bataillon Akershusiske Skarpskyttere, Eidsvold-Nes ridende Jægere og ½ 3-Pdigt Batteri, der indtog Strækningen Krokfos—Kongsvinger.

Forpostkordonernes høire Flanke støttedes af Fredriksten, der havde en Garnison, bestaaende af Søndenfjeldske Regiments og Akershus' Skarpskytterregiments Depotbataillioner, 2 Artillerikompagnier, tilsammen omkring 1250 Mand, — venstre Flanke af Kongsvingers Fæstning, der havde en Garnison bestaaende af 1200 Mand Landværn.

I en Afstand af 30—40 Kilometer bag Forpostkordonen stod bag Glommen i dens hele Løb fra Vormsund til dens Munding den norske Hovedstyrke, der talte 9500 Mand, nemlig:

Staffeldts Brigade, der havde til Opgave at forsvare den 60 Kilometer lange Strækning mellem Fredrikstad og Øieren og bestod af 2 Bataillioner af Bergenhusiske Regiment tilligemed et 3-Pdigt Batteri (Møller) og 2 Bataillioner af Thelemarkske Regiment og 1 Batteri (Dahm), — og

Hegermanns Brigade, der stod mellem Øieren og Store Nes og var sammensat af Valders's Skarpskytterbataillon, 2 Feltbataillioner og Depotbataillonen af Oplandske Regiment samt 2 Feltbataillioner af Nordenfjeldske Regiment.

Hovedstyrkens høire Flanke støttede sig til Fredrikstad, der havde en Besætning paa 1400 Mand. Denne havde, understøttet af 2 Jægerdivisioner af Thelemarkske Regiment at bevogte Kyststrækningen Vest og Øst for Fæstningen tilligemed Kragerøen og Hvaløerne. Yderst i Linien ved Thorsneskilen stod Lieutenant J. A. Schleppegrells Jægerdivision.

Udenfor laa den norske Skjærgaardsflaade, hvorom senere.

Reserven, der talte 5000 Mand af Vesterlenske og Throndhjemske Regiment samt 2 uberedne Dragonkompagnier, stod mellem Kristiania og Mos og kommanderedes af Arenfeldt.

Til disse kommer følgende udenfor Hovedstillingen detascherede Brigader:

Rodes Brigade, der stod i Elverum, udgjorde 1 Bataillon Nordenfjeldske Skiløbere, 6 Kompagnier uberedne Dragoner, Oplandske Regiments Landværn og ½ 3-Pd Batteri, — og

Mejlænders Brigade, der stod mellem Valle og Tønsberg, udgjorde 1 Batt. af Søndenfjeldske Regiment, Thelemarkske Regiments Depotbataillon og Landværn samt 1 3Pdigt Batteri.

I alt løb den norske Hærs Styrke, naar Garnisonerne, de detascherede Bri-

gader og Afdelinger samt frivillige Korpser medregnes, op til 29000 Mand. Deraf udgjorde den til Operationer i Marken disponible Styrke 21000 Mand.

Den seilbare Flaade, som Norge ved denne Tid havde at opvise, bestod kun af 8 Brigger og en Skonnertbrig; Flotillen udgjorde 46 Kanonchalupper, 51 Kanonjoller og 3 Morterchalupper, hvortil kommer 8 Kanonskonnerter, 2 Provideringsfartøier, 2 Rekognoscerfartøier, 1 Kommandojagt samt nogle Flaadebatterier og Smaafartøier.

Af disse skulde kun 33 Kanonchalupper, 7 Kanonjoller og 2 Morterchalupper komme til at deltage i Krigen. Denne Flaade laa i Sundene mellem Hvaløerne og kommanderedes af Kommandørkaptein Thomas Fasting.

Den svenske Hær, som under Kronprinsens Befaling skulde rykke ind i Norge, bestod af 2 Armekorpser, under Kommando af Feltmarskalkerne Stedingk og H. H. v. Essen. Hvert af disse Armekorpser var delt i Divisioner, af hvilke de tre til Stedingks Armekorps hørende kommanderedes af Generalerne C. H. Posse, J. A. Sandels og G. Boije, de to, som hørte til Essens Korps, af Generalene G. F. Mørner og E. Rosenblad. Til Rosenblads (5te Division) hørte 10de Brigade, 4 Bataillоner af Vesterbottens Regiment, og 4 Bataillоner af Vermlands Regiment, under Kommando af Generalmajor Gahn (af Colquhoun) og 11te Brigade, Oberst Ek, der havde i Opdrag at bevogte Grænserne af Jemtland og Herjedalen. I alt udgjorde den svenske Hær omkring 40000 Mand.

Den svenske Flaade, der skulde deltage i Krigen, var stationeret ved Strømstad og bestod af 4 Linieskibe, 4 Fregatter, 70 Kanonbaade, 14 mindre Seilskibe, hvortil kommer 90 store aabne Baade, der hver kunde føre 40 Mand Landgangstropper. Disse afgaves af 4de og 5te Divisioner under Generalmajor G. F. Mørners Befaling.

Samme Dags Formiddag, som Stormagternes Kommissarier for anden Gang reiste til Norge og Vaabenstilstanden ved Svinesund opsagdes, den 26de Juli, løb den store svenske Flaade ud fra Strømstad og tog Veien opover mod Hvaløerne. Vinden løiede imidlertid af i Løbet af Dagen, og da Strømmen satte sterkt imod, lykkedes det ikke Svenskerne at omgaa Øgruppen og afskjære den norske Flotille, som 40 Kanonbaade sterk under Kommandørkaptein Fastings Kommando var stationeret her, og som under den svenske Flaades Opseiling havde lagt sig ind i Sundene mellem Øerne.

Om Eftermiddagen Kl. 6 maatte Seilflaaden gaa tilankers 4 Kilometer søndenfor den norske Flotille, og uden Hjælp af denne vovede Roflotillen, skjønt dobbelt saa sterk som Modstanderen, ikke at skride til Angreb. Opgaven var ikke at fordrive, men at sætte sig i Besiddelse af eller i Bund og Grund at ødelægge den norske Flotille. Saa magtpaaliggende var dette i Karl Johans Øine, at han havde udtalt, at selv om et Par Fregatter skulde gaa tabt ved Angrebet, saa havde dette ikke noget at sige overfor den Fordel, man herved

vandt, og det moralske Overtag, man strax i Krigens Begyndelse fik paa den norske Nation.

En af de lettere svenske Seilere var i Løbet af Dagen naaet frem til den norske Division, der havde taget Stilling længst ude, og havde sendt en Parlamentær over til denne med Opfordring til at underkaste sig sin rette Herre og Konge, Karl XIII. Fasting svarede, at han ikke vidste, at Karl XIII var hans Herre og Konge; ialfald anerkjendte han ham ikke som saadan. Derimod agtede han at sætte sig til Modværge, ihvorvel han vidste, at Svenskerne kom med stor Overmagt.

Fasting fandt dog strax, at Stillingen ikke kunde holdes, og han besluttede sig derfor gjennem Signaler at underrette Kristian Fredrik derom. Kl. 7 om Aftenen indløb der ad telegrafisk Vei allerhøieste Befaling om, at han skulde trække sig tilbage og ikke give Flotillen til Pris for en altfor overlegen Modstander. Kl. 11 om Aftenen satte han da Kursen over til Valle paa Vestsiden af Kristianiafjorden. For at dække dette Tilbagetog lod han 8 Kanonbaade under Kommando af den tidligere omtalte kjække Lieutenant K. F. Klinck blive liggende i sin tidligere Stilling ret udenfor Sundet mellem de to sydligste Øer, og da Svenskerne hele Tiden havde denne Afdeling for Øie, anede de ikke Uraad. Det var først ved Solopgang den følgende Dag (27de Juli), de med et fik se den norske Flotilles Retræt, idet den i fuld Fart foregik ud gjennem Sundet nordvestover. Der blev vel øieblikkelig gjort Allarm; men først Kl. 5 om Morgenen kom den svenske Roflotille i Bevægelse.

Klinck laa rolig, der han laa, indtil han saa nogle og tyve Kanonbaade holde ned mod sig, medens en hel Del andre styrede østover for at afskjære ham den Vei, den øvrige norske Flotille havde taget. Omsider da han saa, han kunde holde Forspranget, lod han Folkene røre paa Aarerne. Svenskerne halede ordentlig ud, medens "Klincken" nu som saa ofte ellers tog det med Ro. Han kjendte sine Folk, og de kjendte ham, og det var kun et udtrykkeligt kongeligt Forbud mod at løsne det første Skud, siges der, som afholdt ham og hans stridslystne Matroser fra at optage en Kamp mod Overmagten. Om Eftermiddagen lagde Klinck ind i Slevikbugten; men da han ikke følte sig tryg her, drog han den næste Morgen over til Valle, hvor han samledes med Hovedstyrken.

Under Retræten var to norske Kanonjoller, der var sendte paa Rekognoscering til Svinesund, blevne afskaarne; for at de ikke skulde falde i Fiendens Hænder, blev de sænkede.

Først om Morgenen den 28de Juli blæste der op saapas Bris, at den svenske Seilflaade kunde lette, hvorefter den i to Afdelinger, den ene indenom, den anden udenom Hvaløerne, styrede mod de to Indløb til Fredrikstad, hvor de om Formiddagen kunde kaste Anker.

Imidlertid besatte Svenskerne Hvaløerne, hvor der nu ikke fandtes en eneste norsk Soldat eller Matros. De svenske Landgangstropper, som var bestemte

til Expeditionen mod Fredriksstad, fik Lov til at gaa i Land for at udhvile sig til de Strabadser, som forestod. Mindre svenske Kanonbaadsafdelinger sendtes hen for at allarmere Kyststrækningen mellem Fredriksstad og Svinesund.

Den 30te Juli overskred det andet svenske Armekorps under Feltmarskalk v. Essens Kommando, 19000 Mand sterkt, den norske Grænse paa flere Hold, ved Vasbon, Jakobsrud og Berby noget søndenfor Fredrikshald, hvorhos en Del i Baade satte over Iddefjorden fra Allingmo og Sandvig. Fiendens Agt var gjennem Enningdalen og Id at rykke nordover mod Tistedalen, hvor Elven skulde passeres 4 Kilometer øst for Fredrikshald.

356. Tistedalen.

I Enningdalen laa under Kommando af Kapt. J. H. Sporck en Styrke paa 450 Mand, 2 Divisioner af søndenfjeldske Regiment og 1 Kompagni Lærdøler. De første Skud afgaves af en Postering paa Drebakke mod en Bataillon Vermlänninger af Vegesacks Avantgarde; men umiddelbart efter kom det overalt paa Bevogtningslinien til Sammenstød, saa Sporck blev overbevist om, at det ikke, som han først troede, var blot Rekognosceringer, men den fiendtlige Avantgarde og svære Kolonner, som var under Opmarsch mod Iddesletten. Han trak sig da først tilbage til Id Prestegaard og Hegergrænden, hvor han bød Fienden Spidsen en Tid, men satte sig derefter med sin Hovedstyrke fast ved Hveden Gaard og Tistedalselven indtil Skaaningsfossen efter at have afkastet 5 Broer. Hans Arrieregarde iagttog ved Patruljer Hovedstyrken af Fiendens Avantgarde, der bivuakerede ved Id Kirkegaard.

Den næste Dag (1ste August) fortsattes Fiendens Opmarsch. Af Avantgarden rykkede under General E. Vegesack 4 Bataillоner Infanteri og 1 Eskadron Husarer frem mod Fredriksten, der gjennem Lieutenant Palmstjerna opfordredes til Overgivelse i Henhold til den danske Konges tidligere meddelte Skrivelse (se ovenfor Side 2831). Fæstningens Næstkommanderende, Generalmajor Petersen, besvarede Opfordringen paa staaende Fod: da hans danske Majestæt havde løst Nordmændene fra deres Troskabsed, havde de svoret Norges Konstitution og Konge Troskab og Lydighed, og denne sin Ed var de tilsinds at holde efter Pligt og Ære. Fæstningens Beleiring, der i de første Dage lededes af Generalerne Vegesack og Suremain, indskrænkede sig foreløbig til Blokade fra Sydsiden.

Medens der parlamenteredes ved Fredriksten, blev Spørcks Arrieregarde af en overlegen svensk Styrke under General Brändstrøms Befaling dreven over Tistedalselven, som den derpaa søgte at passere. Spørck optog nu Kampen med Fienden og holdt den gaaende i to Timer, understøttet af 60 Mand af Butenschöns Afdeling og 70 Tistedøler. Da hans Ammunition slap op, og det lykkedes Fienden paa to Steder at komme over Elven, maatte han opgive Stillingen og over Fjeldene trække sig op til Gaarden Kjølen, 12 Km. i ret Linie NO. for Fredriksstad.

Fienden slog nu Bro over Tistedalselven, og det Essenske Armekorps marscherede op til Bergs og Ingedals Kirke*).

Ved Torpum forenede Divisionen Posse af 1ste Armekorps sig med den Essenske Hær.

Denne Division var sluppen let over Svinesund. Da Major Butenschön, der med det norske Jægerkorps og tre Kanoner skulde bevogte Overgangen her, erfarede, at Spørck var fordreven, fandt han sin Stilling sterkt udsat og tiltraadte den følgende Nat Tilbagetog i Retning af Fredriksstad. General Staffeldt, der om Morgenen kom Majoren imøde, tildelte ham en skarp Irettesættelse for at have forladt sin Stilling for tidlig. Ogsaa Kongen nærede den samme Opfatning og beordrede ved Middagstid, at Stillingen skulde gjenindtages. Men Kaptein Rustad, der sendtes ud for at rekognoscere, fandt da Stillingen besat af en svensk Styrke, som han anslog til at være mindst dobbelt saa stor som den, Butenschön havde til sin Raadighed. Denne trak sig da tilbage til Ingedals Kirke, 12 Km. N.V. for Fredrikshald.

Paa en over Svinesund slaaet Pontonbro rykkede Divisionen Posse, omkring 8000 Mand sterk, den 2den August over og forenede sig ved Torpum med Divisionen Sandels af det Essenske Korps. Denne var yderligere for-

*) Nogle Anekdoter fra det Essenske Korps's Opmarsch — om hvorledes Feltmarskalk Grev Essen paa et hængende Haar var bleven skudt af Lieutenant Tønder paa Fort Gyldenløve og et Træk af General Ohmes Koldblodighed — er meddelte i Forfatterens Bog "Fra en svunden Tid", Side 165 flg.

sterket med andre Divisioner, der var blevne opløste efter Indrykningen i Norge. Den næste Morgen Kl. 7 sendte Sandels Oberst Bergholz med 3 Bataillloner og nogle Husarer frem mod Ingedals Kirke for at rekognoscere. Butenschön, der nu var forsterket med Lieutenant Schleppegrells Division, raadede over en Styrke paa 500 Mand, anslog Fienden til at være 7 Gange sterkere, men vilde dog se sin Modstander udfolde sin Styrke, før han tiltraadte Tilbagetog. I den Træfning, som her udspandt sig, kommanderede Kaptein Palle Fleischer Centrum og Lieutenant Schleppegrell den venstre Fløi, og det var især mod den sidste, Fienden rettede sit Angreb for at true Nordmændenes Retrætlinie*). I to Timer holdt Butenschön Fienden Stangen; men da han saa, at Fienden holdt paa at overfløie hans Styrke, trak han sig tilbage til Skeberg Kirke, 6 Km. nordenfor Ingedal. Her gjorde han foreløbig Holdt; men det var hans Tanke at rykke frem igjen. Da tvang Efterretningen om Fredrikstads Fald ham til at fortsætte Tilbagetoget til Sækkeland. Paa begge Sider havde Tabet været lige stort, nemlig 1 Død og 9 Saarede.

Den 2den August havde Karl XIII ladet sig lede ombord paa Linieskibet Gustav den Store, og den svenske Flaade lettede Anker og holdt over Læren i Retning af Krageröen, vestenfor Fredrikstad, hvor den søgte at kaste de medhavende Landgangstropper i Land.

Dette Forsøg, hvori de norske Høistkommanderende kun vil have set en Demonstration, der var beregnet paa at trække de norske Tropper ned mod Kysten og blotte Rakkestadtrakten overfor det svenske Hovedangreb, skulde lykkes over al Forventning godt.

Krageröen, der er 8 Kilometer lang og 2 Kilometer bred, deler Indløbet til Fredrikstad i et østre og et vestre Løb. Den bestaar af en Række Klipper og er af Naturen særlig egnet til Forsvar. Ikke uden Grund har man kaldet den Nøglen til Fredrikstad.

Forsvaret af denne vigtige Position var anbetroet Oberstlieutenant O. C. Hjermann, der under sin Kommando havde 1050 Mand, bestaaende af Kompagnier af vesterlenske Regiment, Arenfeldts og Staffeldts Brigade samt af den søndenfjeldske, i Fredrikstad stationerede Bataillon. Selv havde han faa Dage i Forveien med Fortrøstning udtalt sig derhen, at Stillingen nok skulde lade sig holde, hvorfor han afslog at modtage Forsterkninger, som blev ham tilbudte. Der skulde imidlertid blive andet af.

Medens de store svenske Skibe blev liggende paa Vagt ude paa Læren, foretog den svenske Hær Landgang paa Øen. Samtidig med at en Afdeling paa 27

*) Det var her Schleppegrell optraadte paa en Maade, som mindede om Dreyers Færd i Trangen. Haardt trængt af Fienden sendte han Bud efter Forsterkning. En saadan blev ogsaa afgivet, men forvildede sig underveis. Da den aldrig kom, hoppede Schleppegrell i sin Fortvivlelse op paa en Stubbe og raabte til Fienden: "Her staar Lieutenant Schleppegrell, som er ladt i Stikken af sine egne! Giv mig en Kugle." En Mængde Geværer rettedes da ogsaa mod ham; men den Kugle, som skulde give ham hans Bekomst, var nok endnu ikke støbt.

Kanonchalupper med 2300 Mand og Feltartilleri ombord holdt ind mod Vestsiden af Øen, styrede en anden paa 24 Kanonchalupper med 2100 Mand ind mod Østsiden, og endelig lagde en tredie Division paa 4 Barkasser og 8 Chalupper samt 1100 Mand til paa Sydsiden. Under denne Opseiling tordnede de fiendlige Orlogsmænds 50 Kanoner løs paa den norske Kystbevogtning, uden at Hjermann af Mangel paa Feltskyts kunde svare med et eneste Skud.

Ligeoverfor alle disse Angreb havde Hjermann, over hvem Samtiden og Eftertiden har fældet en vis selig høist uretfærdig Dom, kun Valget mellem at opofre sig og sine Folk til liden Nytte og et Tilbagetog med den Skjændsel, som dette uundgaaelig maatte føre med sig. Efter $1^1/_2$ Times Kanonade strøg Fortet Huth, der berøvet Størstedelen af sit Skyts ikke kunde klare den Opgave, der var det forbeholdt, at beherske det vestre Indløb, og det paa Øen opkastede faste Batteri overgav sig. Hjermann, der snart saa sig omringet af Fiender paa alle Hold, gjorde sig da Umag for at faa reddet, hvad han kunde. Han sendte de to Kompagnier, som tilhørte Hegermanns Brigade, over til Onsø, medens han selv med Resten trak sig tilbage til Fredriksstad. Af hans Folk blev 7 Mand tagne til Fange; de øvrige fik ikke engang saa meget som en Rift.

Nu kunde Svenskerne for Alvor aabne Angrebet paa Fredriksstad. I Løbet af Natten forenede to Mørserchalupper sig med den Eskadre, der havde taget Stilling i det østre Løb, og paa Kragerøen opkastedes der et Batteri.

Før Beskydningen begyndte, sendte General Mørner sin Adjutant som Parlamentær til Kommandant Hals med et Brev fra Admiral Puke, saalydende:

"For at afvende de Ulykker og den Blodsudgydelse, som nu truer Fredriksstad, opfordrer jeg Dem, Hr. Kommandant, med de under Deres Befaling staaende Tropper at overlevere bemeldte Fæstning til Deres rette Herre og Konge, Hs. Majt. Kongen af Sverige og Norge, Kong Karl XIII. I ser den Sømagt, som under min Befaling er løbet ind i Eders Havn og snart skal en endnu talrigere Arme ogsaa fra Landsiden aabne Eders Porte samt gjøre alle Eders Anstrengelser for at sætte Eder til Modværge forgjæves. I har at vælge mellem Eders Konges Naade, som endnu staar Eder aaben og er rede til at belønne Eder, eller den saarende Skjæbne at falde som Oprører. Eders bestemte Svar forventer jeg senest 1/2 Time efter Modtagelsen af dette Brev.

Hs. Kgl. Majt.s Skib Gustav den Store ved Fredriksstad den 3die August 1814. — Puke, Generaladmiral.

Efterat Kommandant Hals havde afslaaet den til ham rettede Opfordring om at overgive Fæstningen, aabnedes der tidlig om Morgenen en livlig Kanonade mod Fæstningen baade fra Land- og Søsiden. Hals, der under de forhaandenværende Omstændigheder viste et Mod og en Koldblodighed, som fortjener Anerkjendelse, indsaa snart, at der ved den halvveis demolerede Fæstning ikke var noget at foretage, og da Fienden udpaa

Morgensiden satte sig fast i Forstaden, troede han, at han "burde opofre sit militære Ry for Menneskelighedens Stemme." Kl. 8 om Morgenen heisede han Parlamentærflag, efter at der i afholdt Krigsraad var besluttet at overgive Fæstningen, ihvorvel den endnu kunde have forsvaret sig i 24 Timer. Længere op paa Dagen blev der da sluttet Kapitulation paa følgende Vilkaar:

1. Fæstningen Fredriksstad med Kongsten og alle derhen hørende Verker og Forstæder overgives med Kanoner og Forraad til Hs. Maj. Kongen af Sveriges og Norges Tropper Kl. 7 idag Eftermiddag.

2. Garnisonen overgiver sig til Hs. Maj. Kongen af Sverige og Norge.

3. Alle saavel Militæres som andre Indbyggeres Eiendomme ska respekteres, og ingen Krigskontribution eller andre Paalæg skal paalægges Indbyggerne; men de skal have de Rettigheder, som Kongen af Sverige og Norge høitideligen har lovet Norges Indbyggere.

4. Paa en halv Mil nær Fæstningen skal Stilstanden vare indtil Kl. 8 om Aftenen.

Kl. $7^1/_2$ om Aftenen kunde de svenske Tropper holde sit Indtog i Fredriksstad. Den største Del af de norske Soldater havde da listet sig bort med sin Oppakning paa Ryggen, og ikke faa af dem havde, hvad der neppe fra moralsk Standpunkt lader sig forsvare, i Strid med Kapitulationens Art. 2 meldt sig til Tjeneste ved Arenfeldts Brigade, der imidlertid havde fremskudt en Bataillon til Gaarden Kniple, 2 Kilometer fra Fredriksstad. Da Fienden kom, fandtes der i Fæstningen kun 1 Officer, 18 Underofficerer og 188 Menige. Disse fik Lov til at begive sig til sine Hjem mod at afgive Løfte om ikke mere at gjøre Tjeneste under denne Krig.

Til svensk Kommandant i Fredriksstad udnævntes Oberstlieutenant Cederstrøm. Karl XIII, der fra Linieskibet Gustav den Store havde været Dienvidne til Kampen, som havde kostet Svenskerne 7 Døde og 12 Saarede, kom den 9de August i Land i Fredriksstad, og hilsedes da med Drønet af de 112 erobrede Kanoner, som Fæstningen havde. Hans Besøg gjaldt imidlertid nærmest Kronprinsen, som to Dage i Forveien havde opslaaet sit Hovedkvarter her.

Kort efter forlod han Norge for bestandig og overlod Begivenhedernes videre Skjøtsel ganske i Kronprinsens Hænder.

Efterretningen om Fredriksstads Overgivelse øvede en nedslaaende Indflydelse paa Hæren og Folket. Ganske vist var Fredriksstad som Fæstning af underordnet Betydning og den var yderligere bleven svækket ved forskjellige i Aarets Løb trufne uheldige Dispositioner. For Kongen og hans Omgivelse kom dens Fald derfor ikke overraskende. Af den første skal der ogsaa være givet Ordre til Fæstningens Rømning*); men Ordren og Hals's Rapport om Overgivelsen krydsedes underveis. Hals blev siden af Høiesteret dømt til

*) Der er dog Sandsynlighed for, at Ordren er gaaet ud paa, at Kommandanten skulde gjøre alt, hvad der stod i hans Magt for at redde Garnisonen, om Fæstningen maatte overgives.

Døden. Dommen maa ikke kriticeres; men en uhildet Betragtning vil dog medgive, at den kongelige Benaadning, som blev ham tildel, var paa ret Sted.

Butenschön fortsatte som tidligere sagt sit Tilbagetog i Retning af Rakkestad og traf undervejs til sig alle de Forsterkninger, han kunde faa; med en Styrke paa omtrent 1000 Mand foruden Schleppegrells Division (150 Mand) tog han om Aftenen den 3die Stilling ved Ise Brug, 14 Km. Sydvest for Rakkestad Kirke.

Da Efterretningen om, at Sporck var trængt tilbage fra Enningdalen og Id, var naaet Kongen, blev der den 1ste August givet Staffeldt Ordre til, at han med 3 af sine Batailloner skulde rykke frem til Rakkestad. Hegermann fik Ordre til at gaa over Glommen og rykke sydover til Thrykstad og Hemnes, 30 Km. Nord f. Rakkestad, og Arenfeldt skulde med Reservebrigaden tage Stilling mellem Moss og Fredriksstad.

Meldinger om, at store Hærmasser den 2den om Morgenen havde passeret Tistedalselven og Svinesund, havde løst alle Tvivl om, fra hvad Kant det svenske Hovedangreb kunde ventes, og da den Sag var paa det rene, besluttede Kristian Fredrik sig til at slaa et Hovedslag, idet han selv vilde stille sig i Spidsen for Nordmændene.

Om de foreløbige Foranstaltninger, denne virkelig heroiske Beslutning affødte, læser vi i Statsraadets Protokol:

"Anno 1814 den 3die August var Statsraadet forsamlet i Moss om Formiddagen Kl. 12 Slet. Hs. Majestæt tilkjendegiver Statsraadet følgende og befaler det indrykket i sammes Protokol: Krigens Hændelser kunne være mangehaande; den Almægtige raader for Menneskets Skjæbne. Skulde det være Forsynets Villie, at Vi, som Gud forbyde, skulde geraade i Fangenskab, da erklære Vi høitideligen, at enhver Erklæring, ethvert Løfte eller Frasigelse, som Vi maatte blive nødt til at afgive i bemeldte vort Fangenskab, skal være og ansees som aldeles ugyldigt, førend et konstitutionsmæssigen valgt Storthing med frit Overlæg har antaget samme for gyldig eller forbindende for Nationen. Indtil denne Tid bør Regjeringen føres af Statsraadet i Vort Navn.

I det Tilfælde, at det er Herrens Villie at kalde Os herfra til en bedre Verden, stoler Vi lige trygt paa Nordmændenes Troskab mod Vor Søn som mod Os; thi Vi er overtydet om, at det er Nationens bestemte Villie at modsætte sig det svenske Aag. Vi erklærer altsaa enhver Afstaaelse af hans Rettigheder til Norges Krone, som Kongen af Danmark eller nogen anden paa Vor Søns Vegne, førend hans myndige Alder maatte give, for ugyldig. Kun et i Følge Grundloven lovligen valgt Storthing, som deliberer med Frihed og Ro, kan efter modent Overlæg tiltræde Foreningen med Sverige; men Vor Søns eget Samtykke i myndige Aar udfordres, for at denne Akt kan være gyldig eller forbindende for ham eller hans Efterkommere. Ser han Midler til at gjøre sine Rettigheder gjældende, da bør han vælge imellem Danmarks og Norges Kroner; thi forenede kan de ei blive paa hans Hoved, saaledes som Politiken nu byder.

Regjeringen skal altsaa efter Vor Død føres af Statsraadet i Vor Søns Navn, hvilket efter de fleste Stemmer maa have Ret til at udøve alle Regjeringshandlinger, at forflytte Regjeringens Sæde, og at tilkalde nye Medlemmer

til Statsraadet. Statsraad Anker maa tilbagekaldes fra England for at forestaa de udvortes Anliggender.

Armeen bør kommanderes i Kongens Navn af hans Generaladjutant Sejersted, som har det forud for de øvrige høiere Officerer i Armeen, at han er norsk født. Hvem, der paa Grund af Ancienetet ei vil staa under hans Befaling i Kongens Navn, maa heller udtræde af Tjenesten; men Vi er forvisset om, at en Aand og et Sind vil besjæle enhver Nordmand, enhver, som tjener Norges den gode Sag.

Sverige og Europas øvrige mægtige Stater have besluttet Norges Undergang, uden ringeste Hensyn til det norske Folks Lykke, det kan altsaa ikkun forsvare sig selv, uden at stole paa andre. Saalænge det er muligt at holde Tropper i Marken for at forsvare Bjergene, bør, efter min Formening, ingen Underhandling eller Fred sluttes med Norges Arvefiender, de Svenske, der nu jenest, ved at afslaa Vaabenstilstanden, og ved at erklære Rigsforsamlingen paa Eidsvold ugyldig, have lagt deres Hensigt for Dagen, at træde Nationens Lykke og Rettigheder under Fødder, hvilket ei har levnet Os andet Middel end i Tillid til Gud og Vort Folk at sætte Magt mod Magt, for at hævde gamle Norges Ære og Selvstændighed. — — — —

Hs. Majestæt befalede allernaadigst, at Zahlkassen skal flyttes fra Kristiania i 3 Afdelinger over Ringeriget til Randsfjorden, og derfra til Vands til Land; — samt at Halvparten af det militære Depot skal flyttes til Kongsberg, og den øvrige halve Del til Hadeland. Om Bureauernes Flytning har Vedkommende at afgjøre det fornødne med Statsraadet."

Ordren om, at Sejersted i Tilfælde af Kongens Bortgang skulde vertage den øverste Kommando, blev denne overrakt den 5te August om Morgenen i Rakkestad, hvor Kongen havde besluttet, at Hovedslaget skulde staa.

Fra Askim, hvor Kongens Hovedkvarter flyttedes, efterat det nævnte Statsraad paa Moss var afholdt, havde han udfærdiget Ordre til Hegermann om at fortsætte Marschen sydefter til Rakkestad, hvor der den 5te saaledes var samlet 5 Bataillоner Infanteri og 5 Kanoner eller, Befal og Menige tilsammentagne, omkring 4000 Mand. Hertil kunde regnes Stabells Korps, 1100 Mand og 3 Kanoner, der samme Dags Morgen havde trukket sig tilbage fra Kjølen til Degernes, 6 Km. Syd for Rakkestad. Den næste Dag kunde fremdeles ventes 700 Mand; men alt dette tilsammentaget udgjorde dog kun noget over 5000 Mand, — ikke 15000 Mand, som man har paastaaet. Lykkedes det nu med denne Styrke at kaste Vegesacks Korps (3400 Mand), der havde drevet Stabells Korps foran sig, tilbage til Kjølen, vilde den blive forsterket med en hel Brigade, som stod her. Det var liden Udsigt til, at Nordmændene skulde raade med den saaledes forenede fiendtlige Styrke, saa meget mindre, som det var at vente, at den tæt bagenfor staaende svenske Hovedstyrke ikke vilde blive orkesløse Tilskuere under Kampen.

Hvorledes Kongen end saa paa Sagen, blev han betænkelig ved at vove Hovedangrebet, og den ene Jobspost efter den anden gjorde det mere og mere utilraadeligt. Butenschön meldte, at han trængtes haardt af Fienden ved Isse Brug og Søkkeland; der indløb Efterretning om, at Fredriksstad havde overgivet sig, og Stabell rapporterede sin Retræt fra Kjølen til Degernes. Alligevel vilde

Generalstabschefen Sejersted, at der her skulde voves et Slag. Men Kongen fandt, at Resikoen ved et Fremstød var for stor, og gav Ordre til Tilbagetog. Ulykkeligvis havde Kongen givet efter for sin Vane at holde en opflammende Tale til Tropperne paa dette Sted. Den hele Affære kom derfor til at tage sig ud som en Jacob-von-Tyboiade, i hvilken Kongen tillagdes et Solonummer.

Retræten foregik i følgende Orden:

Hegermanns Brigade fik Ordre til at gaa opover til Onstad Sund, hvor han ved Langenes kunde gaa over Glommen paa den der slaaede Pontonbro. Staffeldt, der nu, efter at have afgivet de to Bataillоner af Thelemarkske Regiment, der havde staaet ved Sannesund og Fredriksstad, til Arenfeldts Brigade, kun havde tilbage de to bergenhusiske Feltbataillоner og Batteriet Møller, skulde passere Grønsund tæt ved Eidsberg Kirke for at tage Post i Raade, midtveis mellem Hafslund og Rakkestad, hvor han skulde forsvare Isebro og bevogte Veien, der kommer fra Kjølberg Bro i Onsø.

I Rakkestad skulde Stabell med sit Korps, der skulde forsterkes med 500 Mand af det nordenfjeldske Regiment, tage Stilling den følgende Dag, for at dække Tilbagetoget. Havde Stabell faaet hele den lovede Forsterkning, havde han nok holdt Stillingen her længere; men da han kun fik en Del deraf, kunde han ikke staa sig mod Vegesack, der rykkede frem mod ham. Han maatte derfor efter en haardnakket Kamp tænke paa Tilbagetog. Just som dette skulde tiltrædes, ankom Butenschön med sit 1200 Mand sterke Korps, og for at dække Stabells Retræt tog han Stilling ved Bodal Bro og rettede herfra et Angreb paa Fiendens venstre Fløi. Stabell afgav nu til Butenschön den Hjælpestyrke, denne før havde overladt Sporck, og med de 1400 Mand, han saaledes raadede over, holdt han Fienden Stangen, saalænge han kunde. Derefter trak han sig i god Orden tilbage over Grønsund ved Glommen, 16 Km. Nordvest for Rakkestad.

Affæren ved Rakkestad var med Hensyn til den Styrke, som havde været ført i Ilden, en af de betydeligste. Paa norsk Side udgjorde Tabet 100 Mand døde og saarede samt 40 Fanger. Svenskerne opgiver sit Tab til 47 døde og saarede.

Stabell trak sig i god Orden tilbage til den 12 Km. Nord for Rakkestad liggende Tromborg Kirke, hvor han modtog Forsterkning af de nordenfjeldske Divisioner. Disse efterlodes her, medens hans Hovedstyrke drog nordefter til det 6 Km. nordenfor liggende Mysen.

Vegesack, der havde fulgt Butenschön et Par Kilometer paa Retræten til Grønsund, slog nu ind paa Veien til Eidsberg; Forfølgelsen af Stabell overtoges nu derimod for et Par Dage af General Cederstrøm med 4 Bataillоner, 4 Eskadroner, 4 Kanoner og 2 Haubitser. For denne Styrke maatte Stabell trække sig tilbage til Thoeten i Thrykstad, hvor han fik nye Forsterkninger fra forskjellige Hold, saa han den 8de August om Aftenen raadede over

2300 Mand. Men mod sig havde han da Cederstrøms og Vegesacks Korpser, der havde forenet sig og tilsammen talte mindst 6000 Mand.

Ogsaa de øvrige norske Tropper, som stod bag den østre Arm af Glommen, var i disse Dage manøvrerede ud af sine Stillinger. Den 8de August satte en overlegen Styrke af Mørners Landgangskorps sig i Besiddelse af Rolfsøen og drev den her staaende norske Styrke, 600 Mand af Arenfeldts Brigade, tilbage dels til Kjølberg Bro, dels over Rolfssundet til den nordenfor liggende Tune. Følgen af denne Besættelse var, at Major Schrøder, der med en Bataillon havde taget Stilling ved Sannesund ved den østre Arm af Glommen, opgav denne og den følgende Nat (8de—9de August) trak sig over til Isebro, der ligger 8 Km. Nordøst for Kjølberg Bro ved Overgangen over den vestre Arm af Glommen.

Af Landet østenfor Glommen fra dens Udløb af Øieren havde Nordmændene nu foruden Fredriksften kun Terrænet foran Broovergangene ved Kjølberg Bro, Ise Bro og Onstad Sund inde.

Det fiendtlige Beleiringskorps, som under Svenskernes videre Fremtrængen var bleven efterladt udenfor Fredrikshald og Fredriksften, aabnede den 3die August sit Bombardement af Byen og Fæstningen, efterat en fornyet Opfordring til Overgivelse var bleven afslaaet. Man havde tillige gjort Forsøg paa at faa Byens Borgerskab til at aflægge Troskabsed til den svenske Konge og til at øve Tryk paa Kommandanten for at formaa denne til at opgive Fæstningen; men som det synes forgjæves. Den 4de August brændte det som Følge heraf friskt paa Fredrikshald, og Brandvæsenet var rent overanstrengt, da det led mod Kveld. Den 5te August samledes da de Borgere, som var blevne tilbage i Byen, paa Raadhuset for at overlægge, hvad der skulde gjøres; og man kom overens om at affærdige en Deputation til Karl Johan, som i disse Dage opholdt sig paa Skydsskafferstedet Vestgaard, for at udvirke 24 Timers Vaabenstilstand. Fik man ikke det bevilget, fik Ilden i Guds Navn rase.

Deputationen afgik. Strax efter indfandt Oberst August Ancarsvärd sig som Parlamentær og overbragte til Kommandanten paa Fredriksften et Brev fra Kronprinsen, hvori Fæstningens Overgivelse krævedes. Skede ikke dette, hed det, vilde Generalen, "som eneste Aarsag til Tusinders Ulykke uden Grund," blive behandlet som Rebel og som saadan hængt. Et sammenkaldt Krigsraad erklærede imidlertid, at "Fæstningen endnu havde lidt saa ubetydeligt, at ingen af de til samme hørende Befalende kunde raade til dens Overgivelse uden at handle mod Ærens Bud og den aflagte Troskabsed." I Overensstemmelse hermed blev da Opfordringen afslaaet*).

*) Ogsaa senere gjentog Parlamentærer Opfordringen overfor Ohme med den Trusel, at det første Skud, som affyredes, skulde koste ham hans Hoved. Ohme skal da have svaret: "Jeg er en udlevet Mand og maa alligevel snart dø. Hr. Lieutenant Tønder, behag at fortsætte Skydningen!"

Da Borgerskabets Deputation fik Foretræde hos Kronprinsne, krævede denne, at Byens Borgere inden 24 Timer skulde have aflagt den forlangte Troskabsed. Ellers skulde Bombardementet fortsættes, til de havde gjort sin Skyldighed. Et af Deputationens Medlemmer ytrede da, at hvis det var Svenskerne saa meget om at gjøre at se Byen afbrændt, kunde Borgerne selv besørge det: saa havde deres Fædre i 1716 gjort. Men da Karl Johan hørte det, slog han paa sit Sværd: "Dristede Borgerne sig til sligt," sagde han, "skulde de alle springe over Klingen."

Med den Besked vendte Deputationen tilbage. Under disse Forhold "troede de fornemste af de faa i Byen tilbageblevne Borgere, at Klogskab bød at give efter for Nødvendigheden." De opsatte da i Borgerskabet Navn den afæskede edelige Erklæring; dog tillagde de, at det skede efter Kronprinsens Befaling. Denne tilstod da, at svenske Tropper ikke maatte rykke ind i Byen, før Fredriksten havde overgivet sig. Da Ohme fik Efterretning om, hvad Borgerne havde gjort, sagde han bare: "Hm, Hm, det havde jeg ikke ventet." Men paa udtrykkelig Befaling fra Kristian Fredrik blev Byen skaanet under det fortsatte Bombardement.

Oppe i Solør, hvor Oberstlieutenant Krebs førte Kommando, stod Sagerne for de norske Vaaben ulige bedre. Hans Tropper, der var samlede den 27de Juli, bestod af 1000 Mand af Akershusiske Skarpskytterregiment, og 400 Mand af Søndenfjeldske Skiløber-Bataillon samt en Bataillon eller 750 Mand af 2det throndhjemske Infanteriregiment under Major Stangs Kommando, et halvt trepundigt Fodbatteri (Meidell) og et Kompagni eidsvold-nesiske ridende Jægere, — alt i alt omkring 2300 Mand. Thrønderne og Skiløberne var tildels de samme Karle, som havde været med her i 1808.

Det skal, efter hvad Karl Johan senere hen fortalte, fra først af have været hans Hensigt at rette et Hovedangreb mod Kongsvinger; men det var bleven opgivet. I Stedet blev det besluttet, at den Diversion, som her skulde foretages, kun skulde være af underordnet Betydning. Den Styrke, som var samlet i Vermland, havde oprindelig bestaaet af 8 Batailloner Vermlændinger og Vesterbotninger, der udgjorde 10de Brigade under den fra Krigen 1808 bekjendte General Gahns (af Colquhuons) Befaling. Denne havde oprindelig bestaaet af 4000 Mand, men var bleven formindsket. Ved Indfaldet i Norge har Gahn derfor raadet over en Styrke, der snarere var under end over 2000 Mand.

Efter at have efterladt en halv Bataillon til Forsterkning af Besætningen i Eda Skanse og truffet forskjellige andre Dispositioner til Betryggelse af sin Fremrykning, satte Gahn den 31te Juli henad Aften sig i Marsch mod Grænsen, som overskredes ved Nattetid. Indrykningen skede i to Kolonner, af hvilke Hovedkolonnen fulgte Allmandveien over Magnor, medens en mindre

Kolonne, bestaaende af to BataillIoner, fulgte en Sidevei over Magnor Bro. Gahns Styrke var 14—1600 Mand.

Den 1ste August Kl. 3 indløb der Melding til de norske Forposter, at Fienden var under Fremrykning, og herom afgik der strax Bud til Krebs, som opholdt sig ved Lier, hvor han havde samlet hele sin Hovedstyrke. Om Morgenen ved Femtiden udspandt der sig ved Midtskog Kirke eller Matrand Bro en Fægtning mellem den svenske Fortrop og de norske Forposter, som her var udstillede. Disse trak sig med et Tab af 7 Mand døde og saarede tilbage for den store fiendtlige Overmagt i Retning af Stillingerne ved Kongetorp og Aabogen, hvor Krebs strax før disse Skjærmydslers Ophør kom tilstede.

Her indfandt der sig nu en svensk Parlamentær, Major Toll, for at forhøre sig om Nordmændene havde taget en af hans Slægtninge, en Fane-junker Lagerberg, til Fange. Han fik til Svar, at dette ikke var Tilfældet. Men længere ud paa Formiddagen fik Krebs vide, at en svensk Officer af dette Navn var bleven skudt foran en af hans Sideposteringer, og "dels af Høflighed og dels for at erfare noget nærmere om Fiendens Stilling," sendte han sin Adjutant indenfor den svenske Linie med Underretning herom. Da de norske Forposter var i meget udmattet Stand, gav han dem Ordre til at trække sig tilbage til Lierstillingen, der nu var bleven sterkt befæstet.

Ved denne Stilling, hvor det var Krebs's Agt at modtage det fiendtlige Angreb, havde han truffet følgende Dispositioner til Forsvar: Den akers-husiske Skarpskytterbataillon og den kombinerede Jæger- og Skiløberbataillon besatte med sin Hovedstyrke Forskansningerne i Stillingens Front, hvor ogsaa Meidells halve Batteri og Lieutenant Rustads 4 Regimentskanoner opstilledes i de forud anlagte Kanonplacements. Et Par Kanoner opkjørtes i Stillingens venstre Flanke, og ligeledes blev der anbragt to Kanoner i det foran Stillingen fremskudte Verk. Dettes Besætning forøvrigt bestod af en Afdeling Jægere under Kommando af Lieutenant Theodor Broch. Det eidsvold-nesiske ridende Jægerkompagni og den thrøndersfe Bataillon under Major Stang opstilledes bag Husebygningerne paa Gaarden Lier.

Gahn havde imidlertid ladet sine Tropper, der var ganske udmattede af et helt Døgns Marsch og stadige Skjærmydsler, hvile ud ved Midtskog Kirke, hvorefter han den 2den August om Morgenen brød op og rykkede frem i to Kolonner. Af disse fulgte Hovedkolonnen den store Vei i Ret-ning af Eidsbroen og videre forbi Aaklangen mod Aabogen, medens den anden, der bestod af 2 Bataillоner og 2 Kanoner, over Pramhus truede med at falde de norske Detaschementer, der var fremskudte til Aaklangen, i Flanke og Ryg. Disse trak sig da ogsaa tilbage til Lierstillingen.

Nu besluttede Gahn sig til at angribe denne, og saa sikker var han paa Seir, at han om Formiddagen sendte en Parlamentær til Krebs for at

underrette ham om, at retnu skulde han have den Fornøielse personlig at hilse paa Oberstlieutenanten.

Kl. 3 om Eftermiddagen satte Gahn sig i Marsch mod Stillingen. Først bestræbte han sig for at besætte de skovbevoxede Høider foran dens Front, paa samme Tid som han fremskjød Afdelinger mod dens Flanker. Det lykkedes ham imidlertid ikke at omgaa Stillingen, hvorimod han fra den Hovedveien nærmest liggende Høide aabnede en voldsom Ild mod det fremskudte Verk. Han forsøgte derefter gjentagne Gange at tage dette med stormende Haand, uden at det lykkedes*). Derimod blev hans Tropper under disse Anfald haardt medtagne af Bataillonen Stang, som Krebs beordrede hen til en Stilling noget bagenfor Verket, hvorfra de fremtrængende Fiender kunde tages i Flanken.

I fire Timer stod denne Kamp paa, og i den sloges Svenskerne med stor Uforfærdethed. Da indsaa Gahn omsider, at han intet kunde udrette mod Nordmændenes faste Stilling, og han besluttede sig til Tilbagetog. Dette foregik over Aabogen til Eidsbroen og derfra til Malmer, hvor Tropperne indtog Bivuak.

Under den første Del af Fiendens Tilbagetog fulgtes de paa Vei af Lieutenant Theodor Broch med en Afdeling af Besætningen i det fremskudte Verk samt nogle Afmarscher ridende Jægere under Vagtmester Thesens Kommando. Til Dækning af Retræten havde Gahn imidlertid paa en Høide ved Hovedveien ladet kjøre op et Par Kanoner, og da disse begyndte at spille op, vendte Nordmændene tilbage med de 10 Fanger, de havde taget. Under denne Episode af Kampen fik Lieutenant Broch sin Sabelskede splintret af en Kanonkugle.

*) "Under Kampen," fortæller Oberstlieutenant D. Schnitler, "havde Besætningen i det fremskudte Verk faaet en eiendommelig Bundsforvant. Da Armeens Forpleiningsvilkaar ikke var de bedste, blev der oftere til de Officerer, der havde Beslægtede eller Venner i den nærmeste Omegn, sendt Proviant og forskjellige Delikatesser. Ved Middagstider samme Dag, som Fegtningen ved Lier begyndte om Eftermiddagen, var der fra Odalen kommen en saadan Sending. Overbringeren var en gammel Møller, der var bekjendt som dygtig Jæger. Han havde sin Rifle med sig, og da han hørte, at Fienden var under Fremrykning, begav han sig ned til det fremskudte Verk. Da Fienden rykkede frem mod dette, blev han greben af den største Kampiver og sendte mangt dræbende Skud ind i Fiendens Rækker. Om Natten fik han sit Natteleie paa en Gang udenfor et af de Værelser paa Lier Gaard, hvor nogle af hans Bekjendte blandt Officererne boede. Der blev imidlertid for disse en alt andet end rolig Nat, thi da Mølleren vel havde lagt sig, blev han greben af Samvittighedsnag over alle de Fiender, han havde skudt eller ialfald troede at have skudt, og begyndte at rase mod sig selv; man forsøgte forgjæves at berolige ham. Han fortsatte hele Natten med sine Veklager og stundede alene efter at komme bort fra Skuepladsen for sin Udaad, som han kaldte det. Saa tidlig som mulig næste Dag vendte han derfor hjem igjen, idet han forsikrede høitidelig, at det skulde være baade første og sidste Gang, han havde skudt paa Mennesker."

Nordmændenes Tab ved Lier var forholdsvis ringe, idet det beløb sig til 26 Mand døde og saarede. Svenskerne, hvis Tab Krebs paa Grundlag af Bøndernes Udsagn i sin Rapport anslog til Hundreder, havde 31 Døde og af saarede 4 Officerer, 2 Underofficerer og 65 Menige.

Samme Aften trak Gahn sig tilbage til Malmer og herfra fortsatte han den næste Dags Eftermiddag Tilbagetoget til Midtskog. Den 4de August stod den fiendtlige Brigade, der med nogen Overdrivelse ansloges til 2400 Mand med 6 Kanoner, paa Moen ved Matrand og Midtskog, men agtede den følgende Dag at gaa tilbage over Grænsen. I denne Anledning var samtlige Bønder baade fra Vest- og Østmarken tilsagte at fremmøde om Morgenen ved den fiendtlige Leir for at skydse. Da Krebs fik Underretning herom, besluttede han sig til uopholdelig at rykke frem og angribe Fienden. Kl. 10 om Kvelden brød han da op med sine 3 Bataillоner, det halve Batteri Meidell, 4 Kanoner af Regimentsartilleriet under Kommando af Lieutenant Rustad samt 50 Mand af det eidsvold-nes'iske ridende Jægerkompagni og slog ind paa Hovedveien, der fører til Midtskog. Underveis modtog han gjennem en af Egnens Bønder Underretning om, at Fienden om Eftermiddagen havde sendt sit Træn med Bedækning til Skotterud, 5—6 Kilometer bag Midtskog, hvor det skulde blive Natten over.

Efter disse Oplysninger rettede Krebs sin Angrebsplan. Han beordrede 7 Divisioner eller noget over Halvdelen af sit Infanteri til at rykke frem mod Skotterud ad en af de Sideveie, som over Gaarden Pramhus førte herhen. Naar disse havde bemægtiget sig Fiendens Træn, skulde de falde Gahns Hovedstyrke i Ryggen, naar denne havde begyndt sit Tilbagetog fra Midtskog. Med sin øvrige Styrke vilde Krebs nemlig fortsætte sin Marsch henad Hovedveien for over Kongetorp og Malmer at angribe Fiendens Front og over Skindpungerud og Matrand hans venstre Flanke.

Denne Opgave skulde da ogsaa blive løst paa en for de norske Vaaben særdeles hæderlig Maade.

Kl. 4 om Morgenen den 5te August, samtidig med, at der sloges Reveille i den svenske Leir, angreb Oberstlieutenant Krebs. De fiendtlige Bevogtningstropper kastedes saa hurtigt tilbage paa den svenske Hovedstyrke, at denne knap fik Tid til at komme i Orden.

Da Kampen, hvorunder Fienden havde udvist den mest haardnakkede Tapperhed, havde staaet paa en Times Tid, maatte han tiltræde sit Tilbagetog fra Matrand og Midtskog Kirke. Dette foregik under stadig Fegtning ad Hovedveien langs Vrangselvens Østbred fra først af i god Orden. Men om ikke ret lang Tid modtog Gahn Underretning om, at Trænets Bedækning ved Skotterud var bleven angrebet. Han paaskyndede da sin Marsch og sendte strax Forsterkning derhen. Men paa samme Tid trængte ogsaa Nordmændene frem, og i Egnen om Skotterud udspandt der sig paany en voldsom Kamp, under hvilken Gahn med en Del af sine Tropper frem-

deles maatte gjøre Front mod Nord for at holde de fra denne Kant fremtrængende Nordmænd tilbage, samtidig med, at han saa meget som mulig søgte at bistaa den Afdeling, der dannede Front mod den norske Styrke, der havde afskaaret hans Tilbagetogslinie.

I Nærheden af Skotterud var det svenske Artilleri kjørt op og havde indtaget en fordelagtig Stilling, fra hvilken Kampen mod Meidells Kanoner kunde optages. Krebs fik imidlertid kastet nogle Jægere frem til et Punkt, hvorfra de kunde pille væk Betjeningsmandskabet ved det svenske Artilleri. Ved en af Kanonerne faldt saaledes næsten al Betjening, og da der skulde protses paa for at tiltræde Tilbagetog, faldt den i Nordmændenes Hænder.

Ved Skotterud, hvor hele den fiendtlige Styrke snart blev sammentrængt, stod der en heftig Kamp, om hvilken Krebs i sin Rapport udtaler, at "en mere grusom og hidsig Affære paa begge Sider end denne kan næsten ikke anses trolig mellem tvende saa ubetydelige Troppekorps." Ligesom ved Trangen gik ogsaa Kampen her paa mange Steder snart over til det blodigste Haandgemæng i Ordets egentligste Forstand. Efterat Fienden for en større Del havde bortskudt sin Ammunition, gik han flere Gange paa med Bajonetten; men hver Gang kastedes han med Voldsomhed tilbage.

Kampen havde allerede varet i flere Timer, og alt tydede med største Bestemthed hen paa, at det denne Gang ikke vilde gaa Gahn et Haar bedre, end det i 1808 var gaaet ham i Trangen. Da skulde en ren Tilfældighed redde ham og hans sterkt medtagne Styrke fra fuldstændig Undergang.

Under Kampen ved Skotterud havde den norske Styrke, der skulde overskjære Gahns Retrætlinie, strakt sig for langt ud mod Flankerne, saa der over Hovedveien kun laa en temmelig tynd Skytterlinie. Landshøvding Eickstedt skal, efter hvad der fortælles, have gjort Gahn opmerksom paa dette, og denne besluttede sig strax til at benytte sig deraf. Et Øieblik efter kastedes Eickstedt dødelig saaret til Jorden; men Gahn iverksatte Forsøget paa at bryde igjennem den fiendtlige Linie. Dette skulde ogsaa lykkes. En Del af de Tropper, der saaledes reddede sig, tog Veien ned til Gaustadsjøen, hvor de i Hast af en Del Planker og Bord, som reves af nogle Laavetage, fik lagt sammen nogle Flaader, hvormed de vilde fare sig over. Men et Par af disse gik i Stykker, og flere Svensker druknede; Størstedelen af de øvrige blev nedskudte eller tagne tilfange.

Gahn fulgte derimod Hovedveien med den større Del af de Tropper, der havde slaaet sig igjennem, og det lykkedes ham med disse at naa tilbage til Eda over Magnor, og her samlede han lidt efter lidt om sig Resterne af sin sprængte Brigade.

At Gahn paa denne Maade kunde undslippe skyldtes dels, at Kampen paa de øvrige Punkter endnu var staaende, dels at Nordmændene overhovedet var lidet skikkede til at kunne optage nogen virksom Forfølgelse. Krebs siger selv i sin Rapport: "Ved Attakens Ende havde kun faa af Folkene mere

Ammunition tilbage, næsten hvert andet Geværlaas var brøstfældigt og Folkene saa udmattede, at mange af dem neppe var istand til at slæbe sig tilbage, hvilket synes meget naturligt efter mere end 12 Timers anstrengende Marsch og Kamp."

Vagtmester Thesen fulgte dog med en Flok ridende Jægere den retirerende Fiende et Stykke paa Vei. En liden fiendtlig Afdeling blev vel indhentet; men det lykkedes denne at unddrage sig Forfølgelsen, idet den kastede sig ud til Siderne af Veien. Gahns Feltprest kunde ikke tidsnok komme sig væk, og han blev derfor fakket. Da nu Thesen med denne sin eneste Fange kommer ridende tilbage, møder han Oberstlieutenanten, der spørger ham, hvad han vilde med en saadan Fange: det var jo en Fredens Mand. "Kanske Obersten tillader, at jeg hugger Hue a'n da?" spurgte Vagtmesteren alvorlig og stram, men med Skjelmen lurende i Diekriken. Han gjorde heller ingen Vanskeligheð ved at udlevere Fangen, da Tilladelsen til at hugge "Hue a'n" udeblev.

Alligevel var det paa et hængende Haar, at Gahn slap bort fra Striden. Medens man sloges ved Matrand, var Kapteinerne Karl Haxthausen, Møller og Jensen med tre Divisioner Jægere af Hegermanns Brigade under Fremrykning mod hans Retrætlinie, idet de var beordrede til at gaa over Mangenfjeld for om muligt at afskjære hans Forbindelse med Sverige over Magnor Bro. Men det lykkedes dem ikke at komme frem i rette Tid. Man paastod, at det var Kaptein Haxthausens Skyld. Denne, som i sin Tid var en af Hovedstadsløverne, var en ivrig Jæger, og hvor han færdedes, havde han Gevær og Hunde med. Medens Tropperne hvilede underveis paa Mangenfjeld, fik hans Hunde Los, og da var han ikke god for at dye sig, men maatte se til at faa taget Livet af den stakkars Pus. I de Par Timer, dette stod paa, kom Tropperne til at holde Rast, og da de tre Divisioner kom frem til Broen, var Fienden sluppen over den for en snau halv Time siden.

Slaget ved Matrand var den blodigste Træfning under hele Krigen. Gahns Tab var 16 Officerer, 7 Underofficerer og 312 Mand døde, saarede og fangne. Paa norsk Side var Tabet af døde, saarede og fangne 5 Officerer, 4 Underofficerer og 130 Mand. De dødes Antal var paa begge Sider omtrent lige stort, nemlig ca. 50 Mand; af saarede fandtes der 64 Mand paa norsk, 126 paa svensk Side.

Paa selve Krigens Gang skulde Affærerne ved Lier og Matrand ikke faa nogensomhelst Indflydelse; dertil var de for det første af alt for liden Betydenhed, og dernæst nærmede Krigen sig allerede sin Ende, idet der allerede var taget de indledende Skridt i Retning af Overenskomst. Det derfor aldeles misvisende at tale om, at Kampene ved Lier og Matrand skræmte Svenskerne til at aabne Underhandlinger; thi Efterretningen om Krebs's Seire naaede først frem, da disse allerede var i fuld Gang. Der-

imod er det paa den anden Side sikkert, at disse Seire hævede Nordmændenes Mod og Energi og herigjennem øvede sin Indflydelse paa Underhandlingernes Forløb.

Naar man undtager et kort natligt Ridt over Grænsen under den svenske Hærs Opmarsch, satte Karl Johan ikke sin Fod paa norsk Grund, før i det samme Dieblik han selv uden fremmed Indblanding kunde optage Forhandlingerne med det norske Folk. Det var nemlig først paa den Dag, maaske endog Time, da Stormagternes Kommissarier forlod Sverige, at han selv begav sig til Norge, og helt fra sit første Komme herhen arbeidede han ad forskjellige Veie frem mod det Maal at faa Krigen stanset. Gjennem en Proklamation, som han den 5te August udfærdigede fra sit Hovedkvarter Vestgaard, søgte han at komme i Rapport til den norske Hær, og paa samme Tid aabnede han en Forbindelse med det norske Folk gjennem et Par af dets Tillidsmænd, Statsraad Tank og Provst Peter Hount.

Karsten Tanks Forhold paa denne Tid er ikke rigtig klart og har som Følge heraf været Gjenstand for Mistanke. Under Kommissariernes Ophold i Norge havde han udtalt sin sterkeste Mistvivl om Muligheden af Modstandens Fortsættelse. Samtidig med at Kommissarierne reiste til Moss for at forelægge Kristian Fredrik den svenske Konges Ultimatum, begav han sig derhen for at tage Afsked, som han ogsaa fik. Medens han var paa Moss i dette Erende, skal han have ladet al rørlig Eiendom bortflytte fra sin Gaard Rød ved Fredrikshald.

Den 3die August fik Tank gjennem Provst Hount Opfordring til at indfinde sig i det svenske Hovedkvarter, hvor Kronprinsen den næste Morgen modtog ham i Audiens*). Sandsynligvis blev Tank i de følgende Dage

*) Ved sin Afreise tilstillede Tank General Ohme følgende hidtil upaaagtede Skrivelse, der modtages af Adressaten Kl. 10½ Aften:

"Til det høie Commandantskab i Fredrikssteen!

I dette Nu kommer Provst Hount til mig med Forlangende fra Kronprinsen af Sverig, at jeg vilde møde ham paa Vestgaard for at tale med ham som strax sker, hvilket tilmeldes for det i Tilfælde Commandantskabet skulde ville for Menneskelighedens Sag parlamentere om nogle Timers Vaabenstilstand med Bombardementet, indtil jeg kommer tilbage, da jeg vist vil gjøre, hvad der staar i min Magt for at bringe Moderation tilveie. Dog uden at jeg paa nogen Maade skal compromittere mit Fædreneland.

Rød den 3die August 1814.

Ærbødigst

Tank.

E. Sk. Dette bedes holdt mellem det høie Commandantskab og mig amt Hasten undskyldt.

Det er mulig, jeg ikke kommer tilbage førend imorgen tidlig, saafremt jeg ei træffer ham i Aften altsaa bedst om den forlangte Prolongation kunde blive udsat til imorgen".

I Fæstningens Journal findes anmerket, at "Tanks Forslag om at parlamentere bestemt afsloges, da der ingen Grund fandtes dertil." Der nævnes intet om, at Tank den følgende Dag (4de August) har overbragt Kommandantskabet nogen Opfordring fra Kronprinsen til Fæstningens Overgivelse, og de fra svensk og norsk Hold fremkomne Insinuationer om, at han skulde have gjort Forsøg paa at paavirke Ohme i denne Retning, savner tilvisse al Grund.

hos Karl Johan*), hvor der vistnok blev forhandlet om Øieblikkets Krav. Under de Forhandlinger, som her fandt Sted, blev det bestemt, at Tank og Hount skulde begive sig til det norske Hovedkvarter for at indlede direkte Underhandlinger mellem Karl Johan og Kristian Fredrik.

Den næste Dag begav disse Mænd sig afsted og kom den 7de om Formiddagen frem til det norske Hovedkvarter, som nu var paa Spydeberg Prestegaard. Her fremlagde de paa Karl Johans Vegne Forslag til Overenskomst. Disse maa have gaaet ud paa, at den svenske Konge erklærede sig villig til at anerkjende Eidsvoldskonstitutionen; men til Gjengjæld fordredes der kraftigere militære Garantier end før. Kristian Fredrik skulde anerkjendes som Norges Regent, forsaavidt som han skulde indkalde Nationalforsamlingen; men han skulde derefter strax nedlægge Regjeringen og forlade Landet. I Mellemtiden skulde Statsraadet regjere i den svenske Konges Navn, og det norske Storthings første Handling maatte blive at anerkjende Kongen af Sverige som Landets lovlige Hersker siden 14de Januar 1814. Med andre Ord: Kielerfreden skulde i alt væsentligt opretholdes.

Da Tank og Hount var komne til Hovedkvarteret i Spydeberg, naaede Efterretningen om Krebs's Seir ved Matrand herhen, og Kristian Fredriks Stilling var nu strax saa meget bedre, at han ikke blot uden Ydmygelse kunde modtage den fremrakte Haand, men ogsaa tage Vilkaarene under Overveielse. Hount vendte da strax tilbage og overbragte til Karl Johans Hovedkvarter i Fredriksstad Efterretning om, at Kristian Fredrik var villig til at optage Forhandlinger. Herom underrettede Karl Johan strax Karl XIII, idet han dog gav det Udseende af, hvad forøvrigt ogsaa alle i Hovedkvarteret troede, at det var fra Kristian Fredriks Side, Underhandlingerne indlededes. Sandsynligvis var dette Gjenstand for Kongens og Kronprinsens Overlægninger ved den Sammenkomst, som den følgende Dag fandt Sted.

Tank blev i det norske Hovedkvarter, hvor der den 8de holdtes Statsraadsmøde, til hvilket et Par høitstaaende Embedsmænd var tilkaldte. Herom meddeler Statsraadets Protokol:

"Anno 1814 den 8de August var Statsraadet efter Hs. Majest. allerhøieste Befaling paa Spydebergs Prestegaard, hvor da blev taget under Overveielse det af H. K. H. Kronprinsen af Sverige ved Hr. Statsraad Tank oversendte Udkast til de Vilkaar, hvorunder Foreningen imellem Norge og Sverige skulde kunne iverksættes, og da disse fandtes paa det nærmeste overensstemmende med de Vilkaar, som forhen have været antagne til Forelæggelse for et holdende Storthing, saa kunde der forsaavidt nu intet videre være derimod at erindre, end at de jo kunne være at forelægge det sammenkaldende Storthing til Overlæg, Antagelse eller Forkastelse.

*) Han var nemlig tilstede som Tolk, da Deputationen fra Fredrikshald den 5te August ved Middagstider (ikke om Aftenen, som af Oberstlieutenant G. Bjørlin anført) havde Foretræde hos Karl Johan.

Statsraadet maa her udtrykkelig bemerke, at det i Forveien allerunderdanigst havde bedet Hs. M. om, at Dhrr. Generalmajor Sejersted og Oberst, Kammerherre v. Hegermann maatte blive tilkaldte for at afgive deres bestemte Erklæring, om og hvorvidt det endnu var militairisk muligt, at Armeen kunde dække Kristiania, uden at denne Hovedstad havde nogen videre Invasion at befrygte. Saavel Generalmajor Sejersted som Oberst Hegermann erklærede, at det kunde antages, at det ikke længere stod i Armeens Magt at forhindre, at jo Fienden inden en kort Tid kunde være i Kristiania, da der imod hans Overmagt til Vands, forenet med en betydelig Landstyrke, ikke var noget at udrette, i Betragtning af det Terræn, han havde vundet, og med Hensyn til de militaire Manovres, hvormed hans Arme avancerede, ligesom fordi den var saa overlegen, bestandig gik frem uden at kunne tvinges til Slag, da de norske Tropper vare udsatte for stedse at overfløies af den fiendtlige Magt. — Hs. K. M. befalede, at saavel Hr. Generalmajoren som Hr. Obersten skulde indlevere denne deres Erklæring skriftlig, hvilket de og lovede strax allerunderdanigst at efterkomme*). Hvad dernæst Armeens Providering angaar, da erklærer jeg,

*) Den æskede skriftlige Erklæring var saalydende:

"Betænkninger betræffende den norske Armes Stilling efter de af Fienden gjorte Fremskridt i Landet:

1mo. Den svenske Arme er den norske Arme overlegen formedelst dens Styrke tilsøs, hvormed den kombinerer alle sine Operationer fra Landsiden, hvilket tvang os til at fordele vor svagere Magt langs Landets vidtløftige Grænse og Søkyster. Af den Aarsag maatte Roflotillen forlade Hvaløerne og derved paa en vis Maade blive i Inaktivitet, ligesom Kragerøens og Fredriksstads Fald blev derved til Følge, og hvorved Fienden blev Mester af Glommens Udløb i Kristianiafjorden, og havde det nu i sin Magt at true os tillands paa flere Punkter, nemlig: fra Fredriksstad, Svinesund, Tistedalen og den hele østlige Grænse indtil Kongsvinger.

2o. Fiendens Hovedangreb skede over Tistedalen og Svinesund, hvilke Positioner formedelst Overmagten maatte forlades. Imidlertid var et betydeligt Korps rykket ned til Rakkestad for at møde den over Tistedalen og Svinesund fremrykkede overlegne Fiende. Her erfarede man Fredriksstads Fald, hvilket gjorde det til en Nødvendighed igjen at gaa tilbage over Glommen, da Fiendens overlegne Styrke tillands og vands lod ham Veien aaben til Mos og Kristiania, hvorved vi blev aldeles bragte i en defensiv Tilstand og kunde ingensteds møde ham med den tilbørlige Styrke. Dette foraarsagede, at han rykkede fra Rakkestad gjennem Eidsberg, uden at vi med vore ringe Kræfter kunde afværge det og maatte indskrænke os til Positioner, hvormed Overgangen over Glommen kunde forsvares. Ønskeligt og sandsynligt tillige i militair Henseende fordelagtigt havde det været, som ogsaa overensstemmende med Armeens Aand, fra Rakkestad-Positionen at kunne overgaaet til offensive Operationer.

3 Den nordlige Del af den østlige Side af Glommen fra Kongsvinger ned til Eidsberg, er blottet for Tropper, paa den Styrke nær, som er levnet Oberstlieutenant von Stabell paa sin Retræte af den ham underlagte Postering paa Østsiden af Glommen. Vel kunde man i en Position længere tilbage koncentrere en betydelig Del af Armeen for at dække Kristiania og der vove noget afgjørende for at redde Armeens Ære; men hvilket Udfaldet end heraf blev, vilde man dog sandsynlig ikke kunne forhindre Fiendens Fremtrængen til Kristiania, da man maatte forlade Positionerne ved Glommen og derved blotte den venstre Flanke af den koncentrerende Arme til Dækning af Kristiania, hvorved man atter blev nødt til at dele sin Styrke og blev for svag til at modstaa med Kraft.

Generallieutenant Haxthausen, at jeg maa aldeles henholde mig til de fra Tid til anden til Generalkommandoet indleverede Lister over de i Behold værende Levnetsmidler, som viser, at der kun er Proviant for Armeen indtil Midten af denne Maaned, foruden en Beholdning af henimod 4000 Tønder Korn, som findes paa Bragernes, Land og flere Steder. Vel kunde der være Haab om en ikke ubetydelig Indhøstning, naar saadant kan ske for fiendtlig Overlast; men aldrig vil den kunne være tilstrækkelig til Armeens fremdeles paatrængende Fornødenheder, og endnu mindre til at holde Hungersnøden ude i Riget. Der kan altsaa ikke bygges paa et varigt og heldigt Forsvar under saadanne Omstændigheder.

Paa Grund af disse Oplysninger fordristede Statsraadet sig ikke til at fraraade Hs. K. M. den anbudne Vaabenstilstand, da Fæstningerne Fredriksstad og Fredriksten allerede ere, den første besat med svenske Tropper, og den anden, som nu efter de indløbne Beretninger bombarderes, er fuldkommen indesluttet uden at kunne undsættes, saa at denne Vaabenstilstand, som nu bringes i Forslag, i Grunden ikke er andet efter de forandrede Omstændigheder, end hvad forhen har været tilbuden den svenske Regjering.

Hs. M. gav sit kongelige Ord paa at anvende alt for at erholde Blokaden ophævet, og at fri Tilførsel maa blive tilstaaet saavel til Lands som til Vands, samt tillige udvirke saadanne Betingelser for det norske Folks fremtidige Rettigheder, der i det mindste er ligesaa fordelagtige som det fremlagte Udkast indeholder, og overalt at sikre Nationen en Vaabenstilstand, hvorunder dens Repræsentanter kunde sammenkaldes til et holdende Storthing, for der nærmere at bestemme Vilkaarene mellem begge Nationer, Norges Selvstændighed uforkrænket."

Efter afholdt Statsraad opsatte Kristian Fredrik samme Dag to Breve til den svenske Kronprins. Det ene af disse er i Dr. Yngvar Nielsens Oversættelse saa lydende:

"Min Hr. Fætter! Da den væsentligste Hindring for Afslutningen af en Vaabenstilstand, der kunde føre til en Forening med det gode, er hævet ved den militære Besættelse af Fredriksstad og af en Del af Landet paa Glommens østlige Bred, tror jeg at kunne forsvare det for Nationen at indgaa paa Rømningen af Fredriksten som Garanti for en Vaabenstilstand, som da foresloges. Demarkationslinien skulde være Glommen.

Øiemedet med denne Vaabenstilstand skulde være en Forening i Venskabelighed.

4°. Armeen skal ikkun være forsynet med Proviant for 14 Dage, hvis Tilveiebringelse endog oftest bliver umulig af Mangel paa Heste. Tropperne maa saaledes savne den nødvendige Existence. Armeen behøver ogsaa Klæder, Sko

Denne Armeens Stilling har vi ikke skullet tillade os at skjule for Deres Kongl. Majestæt og indstille samme til Deres visdomsfulde Overveielse.

Undertegnede føler fuldkommen det ydmygende og smertelige i denne afgivne Betænkning. Den Dag vil blive til Bekymring for vort hele Liv, da vi efter allerhøieste Befaling opfylder dette Erende; men vi tror og, at Armeens nuværende Stilling maatte skildres af os efter vor redelige Overbevisning, og som det sømmer sig for Mænd af Ære, der saa gjerne foretrækker Døden i dette Øieblik for denne ydmygende Behandling."

Jeg har ikke villet andet end den norske Nations Lykke; jeg vil endnu ønske at kunne bidrage dertil ved personlige Ofre. Jeg ønsker ligeledes, at den kan blive sikret ved de Bestemmelser, der kunne blive fastsatte og som alene et Storthing kan antage.

Den Bevæggrund, som bringer mig til dette Skridt, er Følelsen af den for mig altid hellige Pligt at gribe enhver antagelig Leilighed til at standse Krigens Svøbe og at oplyse Nationen om dens virkelige Stilling og om de Tilbud, som man har gjort den.

Et overordentligt Storthing skal øieblikkelig blive sammenkaldt, saasnart Vaabenstilstanden er afsluttet.

Den nuværende Forfatning skulde da tjene som Grundlag for Foreningen med Undtagelse af de Forandringer, som Nationalforsamlingen maatte anse for nødvendige, og som skal underkastes Godkjendelse af Kongen af Sverige, der allerede har givet Nationen liberale Løfter med Hensyn til Bevarelsen af dens Rettigheder og Friheder.

Som tydeligt Bevis paa mit oprigtige Ønske om at bevare den norske Nation fra Ulykkerne ved en forfærdelig Krig, erklærer jeg bestemt at ville tilbagegive de Rettigheder, som Nationen har overdraget mig, med den udøvende Magt i dens Hænder. Det er kun for Storthinget, at jeg formelig kan gjøre dette.

Jeg er, min Hr. Fætter, sikker paa, at De i Betragtning af mine Hensigters Oprigtighed ikke vil kunne forlange, at jeg skal gjøre dette paa en Maade, der strider mod min Ære og min Pligt.

Med Hensyn til Landets Bestyrelse ved Statsraadet, indtil Storthinget træder sammen saavelsom angaaende andre væsentlige Punkter forbeholder jeg mig at tale med Dem ved vor Sammenkomst strax efter Vaabenstilstandens Afslutning paa et Sted, der maatte blive at bestemme i Nærheden af Glommen og hvor hverken norske Tropper eller svenske Tropper skulde vise sig paa Sammenkomstens Dag. Jeg kan ikke noksom udtrykke, hvilken Pris jeg vilde sætte paa en Sammenkomst med Dem.

Dette vilde uden Tvivl være det virksomste Middel til at skaane de Folks Blod, over hvilke De ønsker at regjere, og til at befæste en oprigtig Forening."

Samtidig med, at denne Skrivelse blev opsat, skrev Kristian Fredrik til den svenske Kronprins en anden af mere konfidentiel Art, som Tank ligeledes skulde overække ham. Denne lød saaledes:

„Min Hr. Fætter! Min Stilling i Spidsen for den norske Regjering har dikteret mig vedlagte Skrivelse; men da De har havt den Godhed at forsikre mig om Deres Tillid, er det mig meget vigtigt at kunne overdrage Hr. Tank det Hverv at forsikre Dem, at De skal finde mig meget villig til at slutte mig til de Midler, der kan sikre det norske Folks Lykke og foreløbig give Freden tilbage til Verden, — nemlig Fredrikssten Overgivelse og Overdragelsen af den udøvende Magt i Folkets Hænder; men jeg ønsker at tale med Dem i Fortrolighed om Maaden, hvorpaa man skal ordne de Sager, der gjensidig ligger os paa Hjerte for de skandinaviske Folks Lykke og som ikke kunde blive bedre behandlede end ved en Sammenkomst efter Vaabenstilstandens Afslutning.

Saasnart De vil vise mig de Følelser, som jeg tror at fortjene, vil De kunne regne paa Oprigtigheden af de Følelser, som jeg af helt oprigtigt Hjerte

nærer for Dem som loyal og oprigtig Mand, der aldrig har villet gjøre andet end det gode."

Med disse Breve reiste Statsraad Tank fra Spydeberg og kom den 9de August til Fredriksstad, hvor den svenske Kronprins som ovenfor meddelt havde opslaaet sit Hovedkvarter.

Dagen efter at Kristian Fredriks Breve var komne Karl Johan i Hænde, besvarede denne dem paa følgende Maade:

"Min Hr. Fætter! Jeg vil ikke spilde et Øieblik for at udtrykke Dem den Tilfredsstillelse, som de tvende Breve, Hr. Tank har bragt mig fra Deres Kongelige Høihed, har forvoldt mig. Den Beslutning, som De har taget, vil skaffe Dem Ret til almindelig Deltagelse. Jeg fornyer D. K. H. den høitidelige Forsikring om alt, hvad H. Maj. Kongen vil og skal gjøre for det norske Folks Frihed, Velvære og Ønske, hvis Lykke De ikke mere modsætter Dem. Som adopteret Søn af min Konge, som Arving til hans Throne har jeg Pligter at opfylde mod denne Monark og mod den Nation, der tilligemed ham har adopteret mig. D. K. H. vil selv indse, at jeg uagtet mit personlige Ønske ikke kan have nogen Sammenkomst med Dem, førend De har overgivet den exekutive Magt til den norske Nation. Naar D. K. H. har gjort dette Skridt, er det mig, som levende vil ønske at se og tale med Dem, og jeg skal særdeles gjerne indfinde mig, hvor D. K. H. ønsker det. Jeg skal bevise Dem, at de Følelser, som De indgyder mig, efterat jeg har modtaget hine tvende Breve, er en oprigtig og sand Vens Hengivenhed."

Denne Skrivelse blev sendt Adressaten med Karl Johans Adjutant Major G. Toll. Samtidig med ham reiste Generalmajor M. Bjørnstjerna, der var bestemt til at føre de Underhandlinger, som skulde indledes. I Følget var ogsaa Statsraad Tank.

Om Eftermiddagen den 10de August kom Toll og Bjørnstjerna frem til Moss, hvor ogsaa Kongen indfandt sig; denne havde ellers ved denne Tid sit Hovedkvarter paa Vegger.

Toll blev først modtagen af Kristian Fredrik i Audiens og overrakte ham Kronprinsens Brev.

Derefter fik Bjørnstjerna Foretræde, og Forhandlingerne mellem Kongen og ham tog saa sin Begyndelse allerede samme Aften og fortsattes den følgende Dag.

Den Instrux, Bjørnstjerna havde faaet, indeholdtes i følgende mundtlige Besked, som før Afreisen gaves ham af Kronprinsen:

"De skal reise til Moss for der at træffe Prins Kristian. De skal faa Fuldmagter til at indlade Dem i Underhandlinger med ham. Hovedformaalet for Deres Sendelse skal blive at formaa ham til at sammenkalde et Storthing og derpaa reise sin Vei samt imidlertid strax at nedlægge Magten i Regjeringens Hænder."

Til Grund for Forhandlingerne lagdes et af Bjørnstjerna forfattet Udkast i 14 Punkter, der indeholdt alt, hvad der angik Vaabenstilstanden, Kristian Fredriks Thronfrasigelse, Storthingets Indkaldelse og Rigets Bestyrelse, indtil Foreningen var bleven istandbragt. Derhos fremlagde han en af

Karl Johan undertegnet, den 10de August dateret Deklaration til det norske Folk, hvori han gjentager sine paa Kongens Vegne afgivne Løfter om Amnesti, Antagelsen af den norske Konstitution m. v. samt et Udkast til den Proklamation, som Kristian Fredrik skulde udfærdige*). Ihvorvel Bjørnstjernas

*) Denne Erklæring og Udkastet til den Proklamation til det norske Folk, der var opsat i Kristian Fredriks Navn, blev ikke godkjendt af denne, men blev alligevel som officielt Dokument trykt i Tillægget til Post-Tidningen for 17de Oktober. Det er saalydende:

"Norrmän!

Då alle mina bemödanden haft till afsigt att göra Er så lyckliga som i min makt stod, tror jag mig förbunden, af kärlek till Eder och af aktning för mina skyldigheter, att göra alla de uppofringar som en god Prins egnar, och att upplysa Eder om de medel, som kunna användas att försvara edert Fäderneslаnd, mot ett olyckligt Krig. Som Norrige har at fäkta ensamt mot Sverige och det biträde de allierade Makterne detsamma genom Tractaterne lofvat; så finner jag att ett fortfarande motstand skulle blifva onyttigt och ådraga Norden vidrigheter som är omöjligt att förese slut på. Alla dessa betraktelser hafva förmåt mig att förklara, det jag återlemnar till Nationen den makt. som Riksdagen i Eidsvold hade uppdragit mig, och att jag befaller Stats-Rådet förvalta Styrelsen i Norrige provisionelt och efter förhandvaranda lagar. Jag förklarar tillika, att Riks-Ständerne äro sammenkallade till Christiania. På det detta må ske på et förlikande och hedrande sätt för de begge Nationerna, skall en sammankomst äga rum mellan mig och H.K. H. Kronprinsen af Sverige och Norrige.

Norrmän! jag är öfvertygad att Norrige under H. M. Konungens af Sverige faderliga myndighet skall njuta samma fördelar, privilegier och friheter som det gifvet sig genom sin Constitution i Eidsvold, och att Hans Maj:t i följe af sina liberala afsigter, ej skall göra några ändringar i denna Constitution, utan så vida Nationen det åstundar.

H. K. H. Kronprinsen af Sverige har gifvit mig, i sin Herres namn, följande Förklaring . . . ."

Denne "Förklaring" var saa lydende:

"Wi Carl Johan, Kronprins i Sverige och Norrige, förklare härmed, i kraft af de fullmakter, konungen af Sverige och Norrige, vår nådigste Herre Oss gifvit:

1) Att Wi, i H. M. Konungens af Sverige och Norrige namn mottage den af Riks-Ständerne i Eidsvold gjorde Constitution, och att deruti inga förändringar skola göras utan i sådana fall hvarigenom den kunde finnas stridande med föreningen mellan de begge Konungariken, samt att dessa förändringar skola göras i samråd med Ständerne.

2) Att H. M. Konungen af Sverige och Norrige lofvar förgäta det förbigångna i afseende på alla personer, af hvad stand och villkor de må vara, som kunde hafva yttrat meningar stridande mot föreningen mellan de begge Rikena, och att ingen skal blifva directe eller indirecte för sådana meningar förföljd.

3) Civile och Militaire Embetsmän, vare sig Norrmän eller i Landet varande främlingar, skola behandlas med den aktning och välvilja, som den högre Myndigheten dem är skyldig. Ingen af dem skall kunna lagföras

Forslag var bygget paa det, som gjennem Statsraad Tank var bleven Kristian Fredrik forelagt, var der med Hensyn til Demarkationslinien under Vaabenstilstanden gjort forskjellige, ikke lidet væsentlige Indrømmelser; men det opstillede paa den anden Side forskjellige Fordringer overfor Kristian Fredrik, som denne i Egenskab af Norges Konge ikke kunde gaa ind paa, idet disse indeholdt hverken mere eller mindre, end at Kielerfreden anerkjendtes som Grundlag for Rigernes Forening. Flere af Forslagets Bestemmelser var affattede i Udtryk, der var lige saa saarende for Kristian Fredrik som for den Nation, hvis valgte Konge han var. For sit eget Vedkommende kunde nok Kristian Fredrik have hævet sig derover; men Forslaget var dog i det hele af den Art, at Forhandlingerne maatte strande.

Medens disse Forhandlinger førtes, gik Krigen sin Gang. Svenskerne udfoldede herunder de ihærdigste Bestræbelser for at sætte sig i Besiddelse af Terrænet ved Broovergangene, som Nordmændene endnu havde inde.

Den 9de August dreves saaledes den norske Forpoststyrke, der stod ved Kjølberg Bro, tilbage over denne med et Tab af 40 Mand. Arenfeldt, som her førte Kommandoen, lod imidlertid Broen afbryde og anlagde paa den modsatte Bred af Glommen et Batteri ved Kjølberg.

Major Schrøder, der havde taget Stilling foran Isebro, blev den følgende Dag sendt frem for at besætte den af ham forladte Post ved Sannesund, men mødte underveis en fiendtlig Styrke under Kommando af Oberst Adlercreutz, der drev ham tilbage over Isebro.

Baade ved Kjølberg Bro og ved Isebro var som sædvanlig Fienden Nordmændene flere Gange overlegne i Antal.

Heldigere var Nordmændene ved Langenes eller Onstad Sund.

Den 9de August gjorde Vegesack og Cederstrøm et Forsøg paa at drive Nordmændene over den ved Langenes slaaede Pontonbro, der dækkedes af et smukt og vel monteret Brohoved, besat med 2 Bataillоner af Hegermanns Brigade.

Natten før havde Vegesacks Forposter vedligeholdt en livlig Ild mod de fra Langenes Skanse fremskudte Poster. Ved Daggry rykkede Vegesacks og Cederstrøms Forpostbataillоner frem til Angreb paa Skansen. Men dette afsloges. Nu lod Hegermann to Bataillоner rykke over Broen for at forfølge den retirerende Fiende. Da, heder det, kom Kong Kristian Fredrik ridende til, og med Udraabet: "Min Gud, Hegermann! vil De opofre 2 Bataillоner!" stansede han Forfølgelsen til stor Ærgrelse for de kamplystne Soldater og Officerer.

---

för sina meningar. De som ej fortsätta sin tjenst, skola pensioneras, enligt Rikets lagar.

Till bekräftelse härpå hafve Wi underteeknat närvarande Förklaring på Wort Högqvarter i Fredriesstad den 10 Aug. 1814

Carl Johan."

Man har gjort Kristian Fredrik Bebreidelser for, at han efter Fiendens Tilbagedrivelse af sig selv gav Ordre til at rømme Skansen paa Langenes og afbryde Broen. Dette er ubeføiet. Det var paa Forestilling af Skansens Høistbefalende, at denne Ordre blev givet, da den kunde beskydes fra et ubedækket Sted, hvorved den kunde ødelægges og Skansens Besætning afskjæres fra Tilbagetog.

Ved Langenes skal Tabet paa svensk Side have været omkring 100 døde og saarede, paa norsk 7 døde og 13 saarede. Blandt de faldne var Artillerilieutenant Andreas Hauch, blandt de saarede Lieutenant Ramm, der tog Kommandoen efter denne*).

Efter at være afviste ved Onstad Sund vendte Vegesack og Cederstrøm sig, forsterkede med Boijes Afdeling, mod sin tidligere Modstander Stabell, der, som ovenfor fortalt, havde taget Stilling ved Tveten og Thrykstad Kirke med en Styrke, som nu udgjorde 2868 Mand og 6 1=Fige Kanoner.

Den 11te August angrebes han her fra 3 Hold af 10,000 Mand Infanteri, 3—400 Mand Kavalleri og 10 6=Fige Kanoner under Generalerne Vegesacks, Cederstrøms og Boijes Kommando. Stabell forsvarede sig saa længe mod Overmagten, som han kunde. Da Tilbagetoget maatte tiltrædes, sendte han sin Reserve, 700 Mand, nordover til Fetsund, 35 Km. fra Thrykstad Kirke, for at sikre Overgangen over Glommen. Med Hovedstyrken trak han sig tilbage herhen, først da Fienden holdt paa at omgaa hans venstre Flanke. Stabells Tab var 150 Fanger samt nogle døde og saarede. Fienden, der havde 4 faldne og 8 saarede, forfulgte ham til Gaarden Løke, 3 Km. fra Thrykstad Kirke.

Den 13de iverksatte Stabell Overgangen over Glommen og traf strax Anstalter til Forsvaret af Overfartsstederne ved Fetsund og det 10 Km. østenfor liggende Blakjersund. Til sin Raadighed havde han nu ca. 5,500 Mand, heri indbefattet Tropper, som var ham sendte fra Krebs, og de Afdelinger, som før havde havt Stilling i denne Egn. Men Vegesacks Afdeling, som stod overfor ham, var næsten dobbelt saa sterk.

Efterat Pontonbroen ved Langenes var bleven afbrudt, var det paa denne Kant ikke muligt at gaa angrebsvis tilverks. Derimod havde Kristian Fredrik sit Blik henvendt paa Rolfsøen og Tune, som han troede nok lod sig tilbageerobre. Han gav da General Arenfeldt Befaling herom; men da denne forestillede ham, hvilke Vanskeligheder der var forbundne hermed, lod han igjen Planen falde. Et Par Dage efter gjenoptog han den atter, men kun for strax at opgive den. Karl Johan var mere beslutsom. Den 10de August havde han sammen med sin Søn Prins Oscar og en Del af sin Generalstab undersøgt Stillingen ved Kjølberg Bro, hvorpaa der et Par Dage efter

*) Af flere Grunde bør man være varsom med at tage for god Vare de mange forskjellige Beretninger om Kristian Fredriks umandige Optræden ved denne Leilighed.

udfærdigedes Ordre til Generalmajor G. F. Mørner om at gaa over Elven, fordrive Fienden og tage Stilling paa Onsø. Tidlig om Morgenen den 14de traf Mørner Anstalter til at efterkomme dette. Under en voldsom Geværild, som Arenfeldts Soldater aabnede fra den modsatte Bred, blev Broen istandsat; men forinden lykkedes det en Afdeling af Livgrenader-Regimentet og Baahus Regiment at komme over Elven og sætte sig fast ved Kjølberg Gaard efter at have drevet Nordmændene tilbage. Anføreren, Oberst Skjøldebrand, blev alvorlig saaret af en Kugle i Benet. Da nu ogsaa den svenske Hovedstyrke rykkede over, trak Nordmændene, der havde mistet 1 Officer, 1 Underofficer og 30—40 Mand, der var tagne tilfange, sig i god Orden tilbage til Ørmengaardene, 4 Km. nordenfor Kjølber Bro. Svenskernes Tab var 3 Døde og 15 Saarede. Hermed ophørte Krigen. Klokken var da 1 om Eftermiddagen den 14de August.

Skuddene fra Affæren ved Kjølberg Bro hørtes helt ind til Moss, hvor Forhandlingerne om en Løsning paa Striden nu endelig bragtes til Afslutning.

Efterat Underhandlingerne mellem Kristian Fredrik og Generalmajor Bjørnstjerna den 11te August var gaaede i Staa, omarbeidede den sidste sit Udkast, der nu kom til at bestaa alene af 11 Punkter. Derimod udsondredes de Poster, som angik Thronfølgen og Rigets midlertidige Bestyrelse, og ordnedes i tre separate Artikler. Der blev saaledes to forskjellige Dokumenter. Ved denne Deling opnaaedes der, at disse kunde affattes paa en Maade, der var mere hensynsfuld overfor Kristian Fredrik. I denne Redaktion af Forslaget tales der ikke noget om, at Statsraadet under Interregnet skulde styre Riget i den svenske Konges Navn. Statsraadet skulde undertegne sine Kundgjørelser med Formelen "paa allerhøieste Befaling"; — enhver fik da i denne lægge, hvad han vilde. Derhos foresloges der, at Storthinget skulde indkaldes før Thronfrasigelsen.

Senere omarbeidede Bjørnstjerna dette sit andet Udkast i en tredie Redaktion, saaledes at den bestod af tre Dokumenter, hvoraf det ene indeholdt de politiske Bestemmelser, det andet de militære og det tredie Separatartiklerne, der fremdeles bibeholdtes som et Led for sig. I denne Redaktion var optaget den Bestemmelse fra det af Tank overbragte Forslag, at den nye Konge maatte forpligte sig til ikke at foretage nogen Forandringer i Grundloven uden i Forening med Storthinget. Før denne Redaktion kunde forelægges det norske Statsraad, sendte Bjørnstjerna den med Major G. Toll til Karl Johan, for at han kunde godkjende eller forkaste den.

Herigjennem havde Bjørnstjerna gjort alt, hvad der stod i hans Magt for, at Underhandlingerne kunde blive ført til et for begge Parter tilfredsstillende Resultat, og det er tilvisse fuldt beføiet, naar der er bleven udtalt, at han herigjennem paatog sig et betydeligt Ansvar, og at Fortjenesten for at have ført Forhandlingerne til lykkelig Afslutning for en meget væsentlig Del er hans.

Kristian Fredrik havde nogle Dage i Forveien (8de August) fra Karsten Anker modtaget Efterretninger om, at fra den britiske Regjerings Side kunde han ikke gjøre Regning paa nogen Intervention. I endda skarpere Form fremholdtes dette for ham af Statsraad Nils Aall, der sammen med Sorenskriver Christie efter sin mislykkede Englandsfærd var kommen til Kongens Hovedkvarter paa Moss. Da Kristian Fredrik modtog disse Efterretninger, kjendte han, at hans norske Kongekrone brast mellem hans Hænder. Stemningen blandt hans civile Omgivelser var meget krigersk, og under Trykket af denne havde han, som vi har set, i de samme Dage givet Ordrer til at gaa angrebsvis tilverks; men disse blev dog strax igjen tilbagekaldte.

Før Statsraadet den 13de August kunde træde sammen for at behandle Bjørnstjernas 2det Udkast til Overenskomst, havde General Arenfeldt og Oberst Hegermann Kl. 7 om Morgenen Foretræde hos Kongen, der gav dem i Opdrag at afgive en Erklæring om den forhaandenværende militære Stilling, der kunde forelægges Statsraadet. I denne heder det, at Tropperne var besjælede af Iver for Norges Sag; men Forholdene var alligevel saadanne, at de maatte indstille til Kristian Fredriks visdomsfulde Overveielse, "hvorvidt Landets Lyksalighed og Frelse kan udsættes for den truende Fare, for ikke omsider, uagtet de villigste Opofrelser, at blive et underkuet Folk". Tydeligere kunde der vel neppe tales.

Saa holdtes Statsraadet, der denne Dag — som man vil se — var betydelig forsterket og var samlet to Gange. Om dettes første Møde melder Protokollationen:

"Aar 1814 den 13de August var Statsraadet efter Hs. Maj.s allerhøieste Befaling forsamlet paa Moss Jernverk, hvor da tillige af Hs. Maj. var tilkaldte Justitsraad Diriks, Sorenskriver Falsen og Professor Sverdrup, hvilken sidste endnu ikke var tilstede, da Samlingen begyndte. Hs. Maj. underrettede Statsraadet om, at der til hans Hovedkvarter var fra Hs. svenske Majestæt ankommen svensk General Bjørnstjerna med Forslag til en Vaabenstilstand, hvilke i Udkast Hs. Maj. nu overleverede, bestaaende i følgende: No. 1. Opsatte Betingelser for Vaabenstilstanden, indeholdende 11 Poster. 2. Tvende saakaldte Separat-Artikler. 3. En Deklaration af 10de August sidstleden fra Sveriges Kronprins til Norges Folk. Hs. Maj. befalede, at disse Papirer og Forslag skulde af Statsraadet og de tilkaldte Herrer tages under nøieste Overveielse, til derom afgivende Formening, som skulde forelægges Hs. Maj. Til den Ende overleverede Allerhøistsamme tillige en Dags Dato af DHrr. Generalmajor Arenfeldt og Kammerherre Oberst Hegermann udfærdiget Deklaration angaaende Forfatningen og Stemningen ved deres Armekorpser, hvorefter Allerhøistsamme tilkjendegav, at Armeen er i største Mangel paa Proviant, der er saa stor, at der ved Generalmajor Arenfeldts Brigade tildels ikke haves Forraad for mer end 2 Dage, og at der ikke haves Udsigter til at kunne anskaffe samme. Oberstlieutenant Stabell, som var bleven tilbage paa den østlige Side af Glommen, var bleven trængt tilbage til Fetsund, og blev dette forceret, saa vilde Armeen i sin nærværende Stilling være indesluttet og ikke levnes anden Ressource end at forlade Kristianiafjorden og kaste sig over paa Vestlandet.

Fra Mossekanten kunde hvert Oieblik ventes et Angreb, som man mod den fiendtlige Overmagt ei kunde vente at afslaa, og som da vilde have den Følge, at Moss inden faa Timer kunde være besat af Fienden. Under disse Omstændigheder, og da et videre drevet Forsvar vilde paadrage Landet uberegnelige Ulykker uden at lede til noget ønskeligt Resultat, saa maatte Hs. Maj. nu tilkjendegive sin bestemte Beslutning, at han, overveiende at hans redelige Bestræbelser fra nu af ikke mere vilde kunne gavne Nationen, men kun paadrage samme den Skjæbne at blive behandlet som et erobret Folk, vilde nedlægge den ham overdragne Krone i Storthingets Hænder, som til den Ende snarest mulig skulde blive sammenkaldt, og befalede Hs. Maj. Statsraaderne Collett og Aall, efterat de fremlagte Forslag paa det nøieste var drøftede, og det samlede Statsraads og Tilforordnedes Mening var dem meddelt til Efterretning, at træde i nærmere Underhandling med den sig her opholdende svenske General.

Statsraadet foretog sig derefter at gjennemgaa de samme overdragne Papirer i Forening med de Tilforordnede og fandt da samme efter nøieste Overlæg at maatte gjøre følgende Bemærkninger . . . .*).

"Endelig formente Statsraadet og Tilforordnede, at naar Statsraaderne Collett og Aall, overensstemmende med ovenstaaende, kunde bringe Vaabenstilstanden tilveie, burde af dem tillige paastaaes, at Kongen af Sverige skulde forbinde sig til at anvende al sin Indflydelse hos Kongen af Danmark, for at formaa ham til at tilbagekalde de Anordninger og ophæve de Foranstaltninger, som han siden 14de Januar d. A. maatte have gjort eller truffet, enten mod Hs. M. Kongen, mod Norge i det hele eller herværende Embedsmænd i Norge. Da dette Tillæg blev Hs. M. forelagt, saa erklærede Allerhøistsamme bestemt, at denne sidste Underhandlingspost aldeles ikke maatte berøre hans personlige Interesse, da denne skulde være udenfor al Negotiation. Iøvrigt bifaldt Kongen Statsraadets og Tilforordnedes yttrede Formening, der blev Allerhøistsamme forelæst som Basis for de Underhandlinger, som Statsraaderne Collett og Aall nu havde at indlede.

Medens disse Statsraader var fraværende for at underhandle med General Björnstjerna, indfandt Professor Sverdrup sig, der blev underrettet om det passerede, hvorved han efter Omstændighederne intet fandt at erindre, og især troede han, at Mangelen paa Proviant maatte afgjøre Spørgsmaalet. Da saavidt var passeret, blev Sessionen for denne Sinde hævet, efterat det endnu en Gang paa det kraftigste blev indstillet til Hs. M., om Armeen ikke kunde gaa offensiv tilverks."

*) I det væsentlige fandt Statsraadet Artiklerne antagelige. Der foreslaaes dog Forandringer ved den af Svenskerne opstillede Demarkationslinie, og der kræves, at Garnisonen i Fredrikstens Fæstning skal rykke ud under fuld militær Honnør. Med Hensyn til Separatartiklerne heder det ved den første Post, der bestemmer, at Kongen skulde nedlægge sin Magt i Storthingets Hænder: "Umulig at indgaa, da Statsraadet som ene Autoritet uden Kongen ikke vover at paatage sig at holde indvortes Orden og Rolighed vedlige til Storthingets Holdelse." Ved Post 2 (der bestemte Statsraadets Virksomhed under Interregnet) heder det: "Statsraadet kan i ingen Del fungere uden i Overensstemmelse med Konstitutionen, saalænge denne er i Kraft. Man kunde ikke tilraade, at Hs. Maj. bortfjernede sig fra Regjeringens Sæde, i det mindste ikke forinden han havde nedlagt Regjeringen i Nationens Hænder, om hans Beslutning i saa Henseende er fast og uforanderlig."

Kun med største Ulyst og efter Kongens indstændige Anmodning overtog Statsraaderne Collett og Aall det Hverv, der betroedes dem. Havde det staaet til dem, vilde Krigen nemlig være bleven fortsat, og de Indrømmelser, som af Kongen allerede var gjorte, faldt derfor ikke i deres Smag. Ud paa Dagen tog da Forhandlingerne sin Begyndelse. Under disse, som fra svensk Side alene førtes af Generalmajor Björnstjerna, lagde Nordmændene Vægten paa at betrygge Norges fremtidige Stilling i statsretslig Henseende, medens Björnstjerna nærmest havde for Øie at sikre Svenskerne Overtaget i militær Henseende, om Krigen atter maatte blive fornyet*). Under disse fremlagdes Björnstjernas tredie Udkast, den saakaldte convention d'armistice, der indeholdt de militære Betingelser for Vaabenstilstanden, og den saakaldte traité, der omhandlede de Vilkaar, hvorunder Storthinget skulde sammenkaldes og Kongen nedlægge sin Myndighed i dets Hænder. Om det tredie Dokument, de separate Artikler, blev der ikke talt denne Dag; det betragtedes som en Sag, som Fyrsterne sig imellem havde at afgjøre.

Da der ikke den Dag fra Karl Johan kom noget Svar paa det ham fra Björnstjerna tilstillede Udkast, maatte denne gjøre det udtrykkelige Forbehold, at han ikke kunde borge for, at Vilkaarene vilde blive antagne, da han havde overskredet sin Fuldmagt.

Forhandlingerne afsluttedes da for denne Dag, og umiddelbart efter, at Kommissarierne var vendte tilbage til Jernverkets Bygning, holdtes der Statsraad, hvorom Protokollen beretter:

"Samme Dags Eftermiddag (13de August) blev Statsraad atter holdt, og leverede da Statsraaderne Collett og Aall tvende Udkast, hvoraf det ene angik de militære Betingelser for Vaabenstilstanden under Titel: «convention d'armistice», og det andet, under Titel «Traité», de Vilkaar, hvorunder Storthinget skal sammenkaldes og Kongen nedlægge sin Myndighed i dettes Hænder. Disse Dokumenter var efter foregaaende Negociation og Underhandling med den svenske General Bjørnstjerna af denne egenhændigen nedskrevne med den Erklæring, at skjønt han for sin Person antog, at Propositionerne kunde være antagelige, dristede han sig dog ikke til at underskrive dem, endog paa Ratifikation, men var besluttet, saafremt hans Adjutant, som han ventede endnu Aften, ikke bragte ham Fuldmagt i saa Henseende, at reise direkte til den

*) Saaledes krævede Björnstjerna, at Bergen skulde modtage en Garnison paa 5000 Mand, og at Demarkationslinien skulde udstrækkes til vestenfor Moss. Om denne kunde der heller ikke opnaaes Enighed. "Den fra svensk Side forlangte Udstrækning af Demarkationslinien paa hin Side Moss og langt nærmere Hovedstaden, end det Punkt, paa hvilket den svenske Arme nu befandt sig, kunde de norske Kommissærer ikke tilstaa, da den Rolighed og Frihed, hvormed Storthingsforhandlingerne skulde pleies, let kunde forstyrres, naar den svenske Arme plantede sine Faner saa godt som ved Hovedstadens Porte. Da Underhandlerne ikke kunde blive enige om dette Punkt forenedes de om at underskrive betingelsesvis med Hensyn dertil, idet enhver Part forbeholdt sig sin Paastand og Björnstjerna lovede at anvende al sin Indflydelse paa Sveriges Kronprins for at formaa ham til at vedtage den i den af de norske Kommissærer foreslagne Form, hvilket ogsaa skede." (J. Aall Erindringer, 2den Udg. S. 506).

svenske Kronprins for at faa hans Ultimatum. Deklarationen fra den svenske Kronprins havde Komparenterne formaaet General Bjørnstjerna, efter Konference med Originalen, som ham anviist, at verificere. Statsraadet forelagde derefter Hs. M. Resultatet af disse Underhandlinger, hvormed allerhøiistsamme erklærede sig tilfreds.

Disse her benævnte Dokumenter blev derefter in duplo renskrevne, og samme Aften tilstillede den svenske General Bjørnstjerna med Betydning, at man derefter forventede den hastigste mulige Afgjørelse."

I Karl Johans Hovedkvarter i Fredrikstad fandt der denne Dag ligeledes livlige Forhandlinger Sted, idet de svenske Generaler blev tagne med paa Raad i Anledning af det fra Björnstjerna modtagne Udkast. Som sædvanlig under sterk Spænding talte Karl Johan denne Dag overmaade meget; snart synes han at have villet forkaste Björnstjernas Forslag, snart irettesatte han de Generaler, der mente, at Norges Blokade burde vedvare. Statsraadets Mening spurgte han ikke om; men om Natten mellem den 13de og 14de August sendtes General A. F. Skjöldebrand til Moss med det Svar, at Björnstjernas Forslag var antaget.

Skjöldebrand paastaar, at det var ham, som fik arrangeret Træfningen ved Kjølberg Bro denne Nat, for at Konventinonen kunde blive skrevet "under det kulor satte punkt och komma." Han kom frem til Moss Kl. 6, havde først en Samtale med Statsraad Tank for at faa Underretning om de Betingelser, hvorpaa Kongen vilde slutte Overenskomsten, og modtoges derpaa af Kongen, med hvem han havde en Samtale. Lidt senere paa Dagen udfærdigedes der af Kristian Fredrik en Fuldmagt for Statsraaderne Collett og Aall til at slutte en Vaabenstilstand. Underhandlingerne tog nu sin Begyndelse for de separate Artiklers Vedkommende. Efter nogen Diskussion, hvori ogsaa Kongen inddroges, blev det vedtaget, at Kristian Fredrik skulde paatage sig Forpligtelsen til at nedlægge sin Myndighed, at han under et eller andet Paaskud skulde overdrage Statsraadet den udøvende Myndighed, til Storthinget var samlet eller havde udtalt sig om Regjeringsformen, samt at Statsraadet skulde styre Landet efter Konstitutionen. Størst Vanskelighed vakte Spørgsmaalet om, i hvis Navn der af Statsraadet skulde styres. Kristian Fredrik afviste med Bestemthed Paastanden om, at han, der havde bestridt Fredrik VI's Ret til at overdrage Norges Krone til nogen anden, skulde overlevere Norge til den svenske Konge. Spørgsmaalet holdtes derfor aabent, idet det vedtoges, at Statsraadet skulde undertegne sine Kundgjørelser: paa allerhøieste Befaling.

Saaledes kom da Vaabenstilstanden og Konventionen paa Moss istand. De herom opsatte Dokumenter er saa lydende:

I. **Vaabenstilstand** mellem de svenske Tropper paa den ene og de nor Tropper paa den anden Side, sluttet under Betingelse af Stadfæstelse v Undertegnede paa Moss den 14de August 1814.

Art. 1. Fiendtlighederne skulle ophøre baade til Lands og Vands mellem de svenske Tropper og Flaader paa den ene og de norske Tropper

og Flader paa den anden Side, at regne fra den Dag denne Vaabenstilstand undertegnes indtil 14 Dage efter Rigsdagens Aabning og med 8 Dages Opsigelse efter den bestemte Tid.

Art. 2. Blokaden af de norske Havne skal ophæves fra den Dag, denne Forening er undertegnet. Al Indførsel og Udførsel skal være fri, dog de norske Toldintrader uforkrænkede.

Art. 3. Dersom Frederiksstens Fæstning ikke har kapituleret, skal den strax overleveres med samtlige dertil hørende Verker til Hs. svenske Majestæts Tropper. Garnisonen skal gaa ud af Fæstningen med Vaaben og Bagage og alle militære Honneurs. Det skal være Officererne tilladt at gaa, hvorhen de ville. Soldaterne vende tilbage til deres Hjem; saavel de Første som de Sidste skulle love ikke at ville tjene mod Hs. svenske Majestæts Tropper.

Art. 4. Der skal trækkes en Demarkationslinie mellem de tvende respektive Armeer. Den svenske Linie skal hælde sig til Soner, gaa over Hovi, Onstad Sund hen til Ojeren So og følge Glommen lige til Kragerud. De svenske Tropper i Vermeland maa ikke gaa forbi Acklangen. Den norske Linie skal hælde sig til Drøbak, gaae forbi Korsegaarden og Krogstad til Ojeren So og siden følge den høire Bred af Glommen lige til Kongsvinger.

Art. 5. De norske Tropper skal strax gives Orlov at gaa tilbage til deres respektive Hjemsteder. Der skal kun være under Vaaben de gevorbne Tropper, nemlig: a) Det søndenfjeldske Regiment. b) Det nordenfjeldske Regiment. c) Det oplandske Regiment. d) Akershusiske Skarpskyttere. e) Artilleribrigaden.

Disse Korpser maa aldeles ikke gaa over den i den 4de Artikel bestemte Demarkationslinie saaledes, at Landstrækningerne fra Drøbak, Korsegaarden og Krogstad til Soner, Hovi og Onstad Sund skal være aldeles fri for Tropper.

Art. 6. Der skal kun blive tilbage i Norge tvende svenske Divisioner med forholdsmæssigt Artilleri og Kavalleri. Resten af den svenske Arme skal gaa tilbage til Sverige.

Art. 7. Den Del af den norske Arme, som bliver under Vaaben, skal gaa ind i Demarkationslinien i bestemte Dagmarscher, og bryde op to Dage efter denne Vaabenstilstands Undertegnelse. Den Del af den svenske Arme, som gaar tilbage til Sverige, skal bryde op saasnart ske kan.

Art. 8. Naar Fiendtlighederne have ophørt, skal svenske og norske Generaler gjensidigen gives Ordres, sigtende til, at god Forstaaelse kan herske imellem de tvende Armeer, og Krigens Byrder og Spor kan forsvinde. Ingen Kontributioner og Rekvisitioner af hvilkensomhelst Slags skal hæves i Landet. Alt, hvad Indbyggerne maatte levere, skal betales med rede Penge. De svenske Generaler skal nøiagtigen lade iagttage de Befalinger, som er givne med Hensyn til denne Gjenstand.

Art. 9. Krigsfanger skal sættes i Frihed paa begge Sider, saa hastig, som det lader sig gjøre.

Art. 10. For at give Nationens Repræsentanter, sammenkaldte i Kristiania, fuldkommen Frihed i deres Forhandling, skal det ikke tillades hverken svenske eller norske Tropper at nærme sig bemeldte Storthing paa en Afstand af 3 Mile, saalænge Storthinget holdes. Borgerne i Kristiania skal besætte Vagterne i Byen og paa Akershus Fæstning, saalænge Storthinget varer.

Art. 11. For at spare Blodsudgydelse skal der være en Vaabenhvile, regnet fra dette Dokuments Undertegnelse, med 12 Timers Opsigelse.

Art. 12. Det norske Flag skal respekteres, medens Vaabenhvilen varer."

Under sine Underskrifter havde de norske Underhandlere tegnet følgende udtrykkelige Forbehold:

„Med den Reservation, at Demarkationslinien af de respektive Armeer skal være status quo for den svenske Arme, og for den norske Arme en Linie, som gaar igjennem Soner, Spydeberg og Hovi til Glommen."

II. **Konvention**

mellem Hans Kongelige Høihed Kronprinsen af Sverige i Hans svenske Majestæts Navn paa den ene Side og den norske Regjering paa den anden Side, sluttet under Forbehold af Stadfæstelse ved Undertegnede paa Mois den 14de August 1814.

Art. 1. Hs. Kongelige Høihed Prins Kristian skal paa den i Konstitutionen foreskrevne Maade strax sammenkalde Kongeriget Norges Storthing, som skal aabnes den sidste Dag i September, eller, om dette ikke er muligt, i de første Dage af Oktober.

Art. 2. Hs. M. Kongen af Sverige skal staa i umiddelbar Underhandling med Storthinget ved en eller flere Kommissærer, som han vil udnævne.

Art. 3. Hs. M. Kongen af Sverige lover at antage den ved de Deputerede i Rigsforsamlingen paa Eidsvold udarbeidede Konstitution. Hs. M. vil ikke foreslaa andre Forandringer end de, der er nødvendige for begge Rigers Forening, og forbinder sig til ikke at gjøre dette uden Aftale med Storthinget.

Art. 4. De Løfter, som ere givne det norske Folk, saavel af Hs. M. Kongen af Sverige som Hs. K. H. Kronprinsen i Kongens Navn, skal samvittighedsfuldt blive opfyldte og stadfæstede af Hs. M. for det næste Storthing.

Art. 5. Storthinget skal sammenkaldes i Kristiania.

Art. 6. Hs. M. Kongen af Sverige erklærer, at Ingen skal blive forfulgt enten middelbart eller umiddelbart for Meninger stridende mod begge Rigers Forening, som han til dette Øieblik har ytret. De civile og militære norske Embedsmænd, eller Udlændinger i Landet, skulle blive behandlede med den Agtelse og Velvillie, som den høieste Myndighed skylder dem. Ingen af dem skal kunne drages til Ansvar for sine Meninger. De, som ikke vedblive i deres Tjeneste, skulle nyde Pension efter Landets Love.

Art. 7. Hs. M. Kongen af Sverige vil anvende al sin Indflydelse paa Hs. M. K. af Danmark for at faa tilbagekaldt de Forordninger og Edikter, der ere udgivne efter 14de Januar 1814, saavel mod de offentlige Embedsmænd, som mod Norge i Almindelighed.

Hertil knyttede sig følgende Artikler:

III. Additionel-Artikel.

"Hs. K. H. Prins Kristian erklærer og forpligter sig høitideligt til at overgive den ham overdragne exekutive Magt i Nationens Hænder uden noget Forbehold, og at det er til Opfyldelse af denne Formalitet han sammenkalder Rigets Stænder.

Fra det Øieblik, de ere forsamlede, skal han fornye denne Erklæring og lade den bekjendtgjøre i hele Riget, og derefter skal han forlade Norge, om

endog Stænderne skulle ville formaa ham til at forlænge sit Ophold i dette Rige. Til Bekræftelse heraf skal Hs. K. H. Prins Kristian overgive dette Løfte skriftligen i tilbørlig Form, forsynet med hans Underskrift og Signet, til Hs. M. Kongen af Sverige, saa hurtig det lader sig gjøre. Denne Artikel skal ei publiceres før 8 Dage efter Rigsdagens Begyndelse.

Denne additionelle Artikel skal have samme Kraft og Virkning, som om den ordlydende var indtagen i Konventionen af 14 August 1814."

IV. Separat og hemmelig Artikel

"1) Hs. K. H. Prins Christian skal siden under et eller andet Paaskud overdrage den exekutive Magt til Statsraadet, som skal beholde den til Rigsdagens Slutning, eller indtil Stænderne have bestemt erklæret sig angaaende Regjeringsmaaden.

2) Statsraadet skal udøve sin Funktion overensstemmende med Konstitutionen.

3) Indtil Stænderne ere blevne forsamlede, skal Statsraadet undertegne Forvaltningens Akter (løbende Affærer): paa høi Befaling."

V. Endelig hører herhen følgende af Kristian Fredrik udfærdigede Forpligtelse, der var stilet til Kongen af Sverige:

"Jeg erklærer og forbinder mig høitideligen til at overgive den exekutive Magt, som er mig overdragen, i Nationens Hænder uden noget Forbehold. Jeg fornyer denne Erklæring og skal lade den bekjendtgjøre i hele Kongeriget, saasnart Stænderne ere forsamlede, hvorefter jeg skal forlade Norge, om end Stænderne skulle ville formaa mig til at forlænge mit Ophold i dette Land."

For at modtage Karl Johans Ratifikation af Vaabenstilstanden begav Major L. F. Brock sig i Følge med de svenske Fredsmæglere til hans Hovedkvarter i Fredriksstad. Brock blev modtagen af Karl Johan den næste Morgen. Brock kjendte Bernadotte godt fra den Tid, da han med det franske Hjælpekorps havde været i Danmark, og han fik derfor Anledning til at tale med ham paa Tomandshaand. „Jeg foredrog", siger Brock i sine Optegnelser, „hvorlunde Kongen, min Herre, for Nationens Skyld ikke kunde give efter i den forlangte Tilbagetrækken af de norske Tropper og lægge Demarkationslinien næsten 3 Mil nærmere mod Kristiania, end hvor de for Øieblikket stod. H. kgl. Høihed invendte, at han havde r mange Fordele inde til at give efter i de allerede gode Betingelser, han havde tilstaaet." Brock gjorde ham da i Samtalens Løb opmerksom paa, at han maatte erindre, at det kun var en ringe Del af Norge, som han holdt besat, og at Norge var et Bjergland, samt at man havde indrettet Forsvaret derefter. „Jeg vil kanonere eder i eders Bjerge!" udbrod Kronprinsen. Brock blev varm og erklærede, at han følte sig forurettet ved, at Hs. kgl. Høihed, der ønskede og ventede en venskabelig Forening med Norge, kunde begynde med at kompromittere Armeen. Ved Ordet „kompromittere" sprat Prinsen op og erklærede, at det som gammel Soldat ikke kunde falde ham ind. Efterat han af Brock havde modtaget den af Kristian Fredrik udfærdigede Erklæring, (No. V, ovenfor), forsynede han Vaabenstilstandstraktaten med en Paategning, der i Oversættelse lyder:

„Jeg ratificerer ovenstaaende Konvention med Reservationen, og jeg griber med Fornøielse denne første Anledning til at give Bevis paa mine Følelser for Nationen og den norske Arme.

I mit Hovedkvarter Fredriksstad den 15de August 1814.

Carl Johan.“

Fra Fredriksstad begav Major Brock sig nu til Fredriksten, der med tilhørende Verker ifølge Vaabenstilstanden strax skulde overleveres til de svenske Tropper.

Efterat Fredrikshalds Borgerskab havde svoret Sveriges Konge Troskabsed, havde Ohme afbrudt al Forbindelse med Byen. Til de 4 Batterier, som General Suremain hidtil havde ladet opkaste, føiedes nu flere nye; saaledes blev der paa Sauøen anlagt nogle, som monteredes med Skyts, som havde været anvendt ved Fredriksstad. Ret som det var, indfandt der sig svenske Parlementærer, der snart truede, snart lokkede; men den gamle Kommandant vilde ikke høre et Ord om, at Fæstningen skulde overgives. I Fæstningen herskede der — paa nogle Desertioner nær — den største Orden; murredes der lidt en Gang imellem, vidste man dog snart at bringe Soldaterne til Ræson. Der, hvor Kuglerne faldt tættest, saa man den gamle Kommandant stabbe om, stundom smaaskjændende og grinende, stundom slaaende om sig med drøie Vittigheder. Det lod ikke til, at han var tilsinds at overgive sig. Svenske Partier, som vovede sig for nær ind til Fæstningen, kunde ogsaa melde, at den gamle holdt sine Folk vaagne til enhver Tid.

Ved Midnatstid 16de August indfandt da Major Brock sig med Ordren om Fæstningens Overgivelse til de svenske Tropper, som strax rykkede ind. Den næste Morgen overgav General Ohme Befalingen til sin Næstkommanderende Generalmajor Petersen, hvem det saaledes tilkom at kommandere Troppernes Afmarsch fra Fæstningen og at hjempermittere dem. Ohme bandte nemlig paa, at han ikke tiere vilde sætte sin Fod paa Fredriksten. Da Karl Johan den 18de August kom til Fredrikshald, skyndte han sig med at bevidne den gamle tapre Kriger sin Høiagtelse; han var stolt af at lære ham at kjende, sagde han. — Krigen var hermed tilende. Den havde ikke kostet meget Blod. Tabet af faldne, saarede og Fanger var lige stort paa begge Sider, nemlig henved 400 døde og saarede og 300 Fanger.

De menige Soldater, Underofficererne og de subalterne Officerer, der havde været med i 1808 og 1809, tog sig meget nær af Begivenhedernes Gang, som de ikke ret vidste at forklare sig. De fæstede derfor Lid til upaalidelige Skvadronører, der udbredte snigende Rygter om Forræderi fra Ledernes Side og løgnagtigt Sladder om Kongens Umandighed. Da nu disse Historier trængte ned i den ukritiske Masse, maatte de nødvendigvis afføde Uordener. At betragte alt dette som Udslag af Nordmandens Chauvinisme er uberettiget. I det store hele taget bragte Felttoget i 1814 Nordmanden vistnok liden Ære, men heller ingen Skam. Det var Fiendens numeriske

Overlegenhed og bedre Udrustning i stort som i smaat samt endelig Førerens Dygtighed, som gjorde Udslaget og skabte de Resultater, som foreligger. Men fremfor alt maa vi dog erindre, at Krigen endte, før den endnu var begyndt for Alvor.

To Dage efter, at Konventionen paa Moss var afsluttet, den 16de August, nedlagde Kristian Fredrik sin Kommando over Hæren og sin Regjering.

Til Hæren udfærdigede han en Proklamation, hvori han udtaler, at den havde vist, at "Nordmanden i Stridbarhed og Manddom ikke er vanslægtet fra sine Fædre." "Matrand, Sækkeland, Langenes, Kjølberg Bro, "siger han," er Vidner om den Aand, som besjæler eder, til den Tapperhed, hvormed I have fægtet for Fædrelandet." Mangel paa alle Nødvendigheder gjorde det imidlertid umuligt for Øieblikket at fortsætte Kampen. "Høstens Velsignelser behøver Eders Arme, for at Vinterens Tid eders Hustruer og Børn ikke skulde savne fornødent Underhold. Selv for at I, brave Krigere! ikke fremdeles skulde fægte med Hunger og Mangel, er det nødvendigt, at Sværdet maa hvile."

Samme Dag udfærdigedes der til de verdslige og geistlige Øvrigheder et Reskript om Valg til det sammenkaldte overordentlige Storthing, og til Publikation medsendtes følgende Kundgjørelse:

"Nordmænd! Da Vi efter Opløsningen af Eders Forening med Danmark overtog Bestyrelsen af Norges Anliggender, var dette for at hindre, at ikke Borgerkrig og Partiaand skulde sønderslide Eders elskede Fødeland.

Eders Ønske kaldte Os til Norges Throne; Vi fulgte Eders Kald: Eders Tillid og gode Sag fordrede vor Deltagelse. Vi besluttede at underkaste Os enhver Opofrelse for at føre Eder hine Goder imøde.

Vel øinede Vi de Farer, som i en ulige Kamp truede at tilintetgjøre Eders og Vort Haab. Men vi kunde umulig fatte, at Europas mægtigste Stater vilde forene sig for at undertrykke et ædelt og uskyldigt Folk, hvis billige Ønske var Frihed, og hvis eneste Attraa var Uafhængighed.

Imidlertid lode Sveriges mægtige Bundsforvante Os ved deres Sendebud erklære, at Norges Forening med Sverige var uigjenkaldelig besluttet. Det er Eder bekjendt, at Vi vare villige til at opofre en personlig lykkelig Stilling, naar et sammenkaldt Storthing fandt, at dette kunde berede Folkets Held; men det er Eder ogsaa bekjendt, at de Vilkaar, som da bleve tilbudne for en Vaabenstilstand, var af det Slags, at Vi ikke kunde antage dem, forinden Krigslykken blev prøvet, idet de vare stridende imod Grundloven.

Vi maatte saaledes beklage, at Vore redelige Bestræbelser for at undgaa Krigen i Norden, vare frugtesløse.

Norges udstrakte Grændser og Søkyster have gjort det nødvendigt at fordele Tropperne. Sverige rustede sig med Anstrengelse paa flere Steder, og uvisse om, paa hvilken Del af Riget dets Angreb kunde ventes, maatte Vi vælge en Stilling, hvorfra Vi baade kunde dække Rigets indre Provinser, og tillige ile de truede eller anfaldne Punkter til Hjælp. Glommen syntes i denne Henseende at tilbyde de fleste Fordele.

Ved Efterretningen om Fiendens Indbrud over Idesletten og Svinesund ilede Vi med at samle et Armekorps i Rakkestad, for ved et Angreb fra denne Side at standse Fienden fra at faa videre Fremgang; men Fredrikstads uformodede Overgivelse nødte os til at søge Glommen; thi Fienden havde derved vundet en sikker Overgang, og Veien til Kristiania kunde forceres.

Overlegen til Søs, kunde Fienden ved idelige Landgange tournere Vor høire Flanke. En langvarig Blokade af engelsk og svensk Sømagt havde hindret Magasinernes tilstrækkelige Forsyning; de vare næsten udtømte, og Mangel paa de fleste Nødvendigheder truede at knække det Mod, som Fiendens Overmagt ei kunde bøie. Rigsforsamlingens Afsendte bleve ei modtagne af det Engelske Ministerium, og kom saaledes tilbage uden Haab om Hjælp eller Formildelse af dette Riges fiendtlige Forholdsregler.

Under disse Omstændigheder foreslog Sverige en Vaabenstilstand. Af de to Fæstninger, hvis Besiddelse af svenske Tropper i de afbrudte Underhandlinger var omtvistet, var den ene allerede i deres Magt, og den anden afskaaren al Undsætning og bombarderet. Krigslykken havde erklæret sig imod Os, og Fortsættelse af Kampen i nærværende Stilling maatte berede Fædrelandet Ødelæggelse.

For at afværge dette, og for at give Folket Leilighed til at skjønne Rigets Tilstand ved et berammet Storthing, gjentog Vi Vort Tilbud, villigen at træde tilbage fra den lykkelige Stilling, hvortil Eders Tillid havde kaldt Os.

Vaabenstilstanden og Konventionen af 14de dennes bleve undertegnede, og ifølge heraf have Vi ved Reskript af Dags Dato til samtlige Overøvrigheder ladet sammenkalde et overordentligt Storthing, at aabnes i Kristiania Fredagen den 7de Oktober dette Aar.

Elskede norske Folk! kun den bydende Nødvendighed — det ville I ikke omtvivle — kunde bevæge os til et Skridt, som Eders Hengivenhed gjorde Os dobbelt smerteligt. Vor Attraa var at fortjene Eders Kjærlighed; Vor Trøst er Overbevisningen om Eders Sindelag, og den Bevidsthed, at Eders Vel var Maalet for alle Vore Handlinger."

Med Udfærdigelsen af disse aabne Breve var Kristian Fredriks Kongegjerning endt.

Nedbøiet og syg paa Legeme og Sjæl begav han sig over til Tønsberg og derfra Søveien til Ladegaardsøen. Her gjorde han Dag til Nat og Nat til Dag. Kun faa fremmede saa han om sig, og han var, siges der, halvveis ræd for, at de svenske skulde gjøre Forsøg paa at faa ham i sin Magt. Hans Omgang var nærmest alene indskrænket til hans Fortrolige L. F. Brock, Kaptein Holsten og Lektor Adler, der boede paa Ladegaardsøen hos ham.

Under 19de August paalagde Kristian Fredrik Statsraadet at besørge alt, hvad der vedkom Regjeringen og dens Anliggender. Dette udfærdigede den 23de August til samtlige geistlige og verdslige Overøvrigheder en Bekjendtgjørelse om, at det i Henhold til Kongens Paalæg og i Overensstemmelse med Grundlovens 42de og 43de Paragraf indtil videre havde overtaget den udøvende Magt.

Overalt i Landet vakte Underhandlingerne med Sverige og Konventionen paa Moss stor Forbitrelse. I Kristiania kom denne ogsaa til Udbrud i et Par Dages Tumulter og Pøbeloptøier, som var sat i Scene af nogle

yngre eller ungdommelige Personer af den dannede Klasse, men som dog heldigvis ikke blev af nogen større Betydenhed. Der var sat mange Slags Rygter i Omløb. Der fortaltes, at den norske Forsvarsplan skulde være funden i Afskrift hos den ved Matrand faldne svenske Landshøvding Eichstedt, og at der ligeledes skulde være fundet Breve til forskjellige høitstaaende norske Officerer, der skulde have ladet sig kjøbe til Landsforræderi for svenske Penge. Luften var mættet af Agitationsstof. Der skulde foregaa Optøier; men mod hvem disse skulde rettes, havde neppe Ophavsmændene selv paa det rene fra først af.

Der var dog en, som skulde holde for, og det var Statsraad Haxthausen, der i det hele taget var overmaade lidet populær. Om denne verserede der i Byen umiddelbart efter Konventionen en Smædevise, som var beregnet paa at ophidse Pøbelen imod ham. Man paastod, at han stod i Ledtog med Svensken, og at han havde ladet sig kjøbe til at forsømme Hærens Udrustning og Forsyning. Dette var tilvisse ikke sandt; men Haxthausen var dog ved sin Egennytte og Nærighed selv for en stor Del Skyld i den Upopularitet, han nød.

Den 19de August samledes der udenfor hans Embedsbolig — det nuværende militære Sygehus — en stor Folkemængde, for en ikke ringe Del bestaaende af Fruentimmer, der muntrede sig med at sige Vittigheder paa Statsraadens Bekostning, synge Smædevisen og slaa hans Vinduer ind. Men denne Fornøielse blev i Længden noget triviel, og da man spurgte, at Haxthausen var ude paa sit Landsted, Lille Frogner, tog en Del af Publikum derud, medens andre under Hujen og Skraal drog omkring i Byen og gjorde Spektakler udenfor "Profiteringskommissærernes" Huse.

Haxthausen havde faaet et Nys om, hvad der forestod den Kveld, og havde for Sikkerheds Skyld buden Byens fornemste Mænd udover til sig. Statsraaderne Aall og Rosenkrantz, der var paa Veien derhen, blev indhentede af en Stabsofficer, som underrettede dem om, at General Bjørnstjerna og et Par af hans Adjutanter var komne til Byen, og vendte om; de kom derfor til at faa godt af Moroen paa en anden Kant. Men tilstede i Selskabet var Professor Sverdrup, Generalauditør Bergh, Statsraad Sommerhjelm, Agent Nielsen o. fl. Da Gjæsterne vel havde sat sig tilbords, kom en af Haxthausens Døtre styrtende ind med det Udraab: "Nu er de der!" I det næste Øieblik hørtes Skrig og Skraal ude paa Løkken. Plankeverket om Haven brødes ned, og en Stenregn flog ind Vinduerne. Agent Nielsen skulde ud for at se efter, hvad der var paa Færde; men rammet af en Sten, der molesterede hans Hat, trak han sig misfornøiet tilbage og bragte Selskabet i noget trykket Stemning. Professor Georg Sverdrup og Generalauditør Bergh søgte først fra Altanen at berolige Massen; men da dette ikke frugtede stort, gik Bergh, som ved denne Tid var ret populær, ned og gav sig til at underhandle med Hovedmændene, som han vistnok ikke kunde se,

"men hvis Sprog og Haandtag overtydede ham om, at de ei hørte til Arbeidsklassen." Da disse havde tilkjendegivet, at den sammenstimlede Folkemængde havde til Hensigt at øve "Retfærdighed" mod Harthausen, foreholdt Bergh dem med Sindighed, hvor lovstridig og inhuman en saadan Fremfærd var, og hvilke farlige Følger den kunde have for dem selv. Han lovede dem derhos med Haandslag, at alt, hvad de maatte have at beskylde Harthausen for, skulde blive lovlig undersøgt. De lovede ham da, at de skulde gaa. Hoben fjernede sig derefter; men Harthausen og hans Familie havde faaet en ganske alvorlig Skræk i Livet og turde ikke blive paa Løkken. Under Ledsagelse af Gjæsterne begav de sig til Byen; men det varede længe, før Statsraaden fik Tag over Hovedet den Nat, da ingen turde tage ham i Logi.

Imidlertid havde der som sagt fundet Optøier Sted udenfor hos Justitsraad Wiewild og Paul Thrane, der mistænktes for at have skaffet sig ulovlige Indtægter af Provideringsvæsenet, hvis Bestyrelse de havde deltaget i.

Men farligere end disse Spektakler var i ethvert Fald den Molest, som blev den svenske General Bjørnstjerna tilføiet.

Denne, der sammen med sine Adjutanter var kommen til Kristiania for at paase, hvorledes Konventionen fra norsk Side blev opfyldt, havde taget ind hos Traktør Carstens i Raadhusgaden, det nuværende Hotel d'Angleterre. Her indfandt Statsraaderne Aall og Rosenkrantz sig, saasnart de paa Veien udover til Selskabet hos Harthausen havde faaet Efterretning om de svenske Officerers Komme. Medens Konferencen her fandt Sted, foregik Opløbet udenfor Harthausens Gaard. Nogle af den vilieløse Masse, som deltog i dette, troede, at det hele Anstaltmageri gjaldt de ankomne Svensker, og begyndte at huje udenfor deres Leilighed. Bjørnstjerna (eller efter en anden Beretning en af hans Adjutanter) aabnede Vinduet for at se efter, hvad der var paa Færde. Paa Opfordring af en Student gav en Murersvend den svenske Officer et Slag paa Kindet med sin Mureske, saa han under Mængdens Skoggerlatter trak Hovedet til sig.

Aall og Rosenkrantz fandt, at det var for galt, at Kristianias Befolkning kunde opføre sig slig. De gik da ud paa Gaden og gjorde de uden-forstaaende opmerksom paa, at det var en Skam for den hele Nation, om de tilføiede de udsendte svenske Officerer den mindste Overlast.

Dette hjalp. Det var jo ikke Svenskerne, man vilde noget; man havde blot taget dem med paa Moroen, siden det faldt sig saa.

Den følgende Dag begav Statsraadet sig til Harthausen og forlangte, at han skulde nedlægge alle sine Embeder og kræve sit Forhold undersøgt af en Kommission, der i dette Øiemed skulde nedsættes. Dette skede. Den forlangte Ansøgning blev opsat og indleveret. Harthausen begav sig samme Dag opover til Gran paa Hadeland, hvor han hos sin Ven Provst Lassen fandt gjæstevenlig Optagelse.

Da det i den svenske Leir rygtedes, hvad der var foregaaet i Kristiania, sendtes strax som svenske Kommissarier Statssekretær Wirsén og Admiral Cederstrøm herhen med 2 Fregatter. Ved Cederstrøms Landstigning herskede der ved endnu nogen Gjæring i Folkemassen; men det kom dog nu ikke til nogen Voldsomhed. Den 24de August meldte de svenske Kommissarier sig hos Statsraadet og forlangte at faa Rede paa Opløbene og den Fornærmelse, som var bleven de svenske Udsendinge tilføiet. Var Statsraadet ikke istand til at opretholde Ordenen, skulde det faa Hjælp af svenske Tropper. Wirsén forlangte endog paa en temmelig kjephøi Maade, at Statsraadet skulde skaffe Ro, tilveie. Rosenkrantz, der som ældste Statsraad førte Ordet, beklagede da meget det indtrufne. Man skulde, saa godt man kunde, søge at faa gjort godt de Forløbelser, som Befolkningen havde gjort sig skyldig i. Svenskerne skulde bare ikke uleilige sig, da Regjeringen var sterk nok til at døve en Smule Gadekvalm, og saa maatte de endelig ikke glemme, at endnu var Norge ikke et Lydrige under Sveriges Konge, som derfor heller ikke havde noget her at sige. Da Cederstrøm forlod Statsraadet, var det paa et hængende Haar, at Kristianiapøbelen, som havde spurgt hans Erende, havde dyppet ham i Bjørviken. Sindige Folk havde dog her i Tide faaet stagget Befolkningen, der vistnok fulgte efter ham, men dog til Hovedstadspøbel at være viste en sømmelig Opførsel. Nogen Insult blev han i ethvert Fald ikke tilføiet, om end General Björnstjerna vilde have det til det.

Samtidig hermed var der paa flere Steder udbrudt Mytteri i Hær og Flaade.

Generallieutenant Staffeldt blev paa Grund af Opstand blandt sine egne Tropper nødt til forklædt at begive sig hjem til sin Bolig, Gaarden Rolighed ved Larvik. Her rottede en Pøbelsværm sig atter sammen mod ham og nødte ham til at tage Flugten til Skeen, hvor hans gamle Ven Byfoged Kancelliraad Brueneck med Fare for sig selv og Familie gav ham Tilflugt i sit Hus.

Blandt Stabells Tropper, der skulde dække Fetsund, udbrød der ligeledes Mytteri, og 500 Mand, som hørte hjemme i de af Svenskerne okkuperede Egne, gik til sine Hjem eller over til Fienden*).

Ogsaa Matroserne i Fredriksværn gjorde gjentagne Gange Kvalm; men det lykkedes dog Kommandør Fabricius at holde nogenlunde Styr paa dem.

Det var paa de her berørte Forhold, Statsraadet i den nærmeste Fremtid maatte have sin Opmerksomhed henvendt. I Statsraadets Møde den 20de August indstillede Sommerhjelm:

"1) om ei Generalkommandoen skulde overdrages Arenfeldt, og Hegermann og Krebs udnævnes til Næstkommanderende, samt Rosenørn til General-

*) Den 25de August indberettede Kronprinsen til Kongen: "Jeg modtog iaften Efterretning om, at 500 Mand af Akershus Regiment (et af de 4, som efter Konven[illegible] skulde blive under Vaaben) har deserteret paa en Gang. 300 har vendt tilbage [illegible] sine Hjem, 200 har gaaet over til os, medførende sine Vaaben og Underofficerer til at føre dem an."

kvartermester, og de, som hidtil havde beklædt disse Poster, permitteres hjem;

2) at en Overkrigskommission befales nedsat til at undersøge de mulige Uordener og formentlige Feil, hvorover den almindelige Stemme saa høiligen beklager sig, og fornemmelig maatte Gjenstanden for dens Undersøgelse blive Kragerøens Forsvar og Fredriksstads Kapitulation. Til Kommissarier foreslog han Generalmajor Arenfeldt, Generalauditør Bergh og Oberst Ramm;

3) at en Kommission, bestaaende af Justitsraad Diriks og Raadmand Ingstad nedsættes for at undersøge de Opløb og Uordener, som har ytret sig i Staden."

Rosenkrantz og Collett vilde først høre Arenfeldts og Politimesterens Erklæring. Den 25de mødte Arenfeldt i Statsraadet og overtog Overkommandoen, og i Overensstemmelse med Sommerhjelms Forslag antoges Krebs og Hegermann til Næstkommanderende.

En Overkrigsret, bestaaende af General Meyer, Generalauditør Bergh og Oberst Ramm besluttedes samme Dag nedsat*).

I Statsraadet den 22de August bevilgedes Haxthausens Afskedsansøgning, og konst. Amtmand Kammerraad Paul Kristian Holst tiltraadte 1ste Departement som Kommitteret, uden dog at tage Del i Regjeringen, som fra nu af nærmest alene førtes af Rosenkrantz, Collett og Aall, da Sommerhjelm sjelden eller muligens aldrig var tilstede i de Møder, som holdtes i Slutningen af August og hele September Maaned.

Konventionen paa Moss havde ladet det uafgjort, i hvis Navn det norske Statsraad skulde føre Regjeringen. Fra svensk Side paastodes der, at det i Henhold til Kielerfreden skulde være i den svenske Konges Navn, og man lagde nu trolig alle Aarer ud for at faa Statsraadet til at medgive dette.

Lidet forfaren, som det norske Statsraad var i de diplomatiske Kunstgreb, kunde det jo godt være hændt, at det var falden i en saadan Snare. Men til al Lykke var General Bjørnstjerna, der den 16de August var bleven beskikket til Kommissarius hos den norske Regjering for at holde Øie med Konventionens Overholdelse og forhandle om, hvad dermed stod i Forbindelse, en ærlig Mand, der ikke lagde noget Dølgsmaal paa, hvor han vilde hen. Før havde Bjørnstjerna, der dog var den svenske Erobringspolitik med Liv og Sjæl hengiven, været velvillig stemt mod det norske Folk. Nu optraadte han paa en noget anden Maade; alt hertillands var smaat, raat og snevert, efter hans Breve at dømme. Det var, sagde man, Murersvendens fatale Snudedrag, som havde bragt ham til at se Forholdene her i dette ugunstige Lys.

*) Under det overordentlige Storthing var det oftere fremme, at det var forskjellige høiere staaende Militære, som var Skyld i Felttogets mislige Udfald, og der krævedes høilydt baade af Militære og andre, at der skulde statueres Exempler. Der var under de forhaandenværende Omstændigheder vistnok en hel Del Skræp og Skryt med i Spillet; men sikkert var det, at Nationen havde Trang til Hakkemad, og ligesaa sikkert var det, at Folkedommen maatte blive en uretfærdig Bloddom. Dette sørgelige Blad i vor Historie vil vi her imidlertid ikke komme ind paa.

Bjørnstjerna overbragte ved sit Komme til Kristiania Efterretning om, at den svenske Regjering for at afhjælpe den herskende Korntrang vilde indsende og uddele større Kornpartier. I dette Øiemed krævede han i Skrivelse, dateret Moss den 22de August, "at der maatte affendes tvende eller flere Medborgere for med Mænd, som af ham udnævnes, at overlægge om de tjenligste Midler til Iverksættelse af denne vigtige Sag." Statsraadet besluttede den 23de at svare, "at det paaskjønnede den svenske Kronprins's Opmerksomhed for det norske Folks Tarv, at det ligeledes ansaa Provianteringen som en hellig Gjenstand for Statsraadets Bestræbelser og at samme, idet det nærede det Haab, at de alt længe etablerede Provideringskommissioner og især de Handlendes Anstrengelser vilde tilveiebringe det fornødne Korn, tillige ønskede det virksomste Middel til Opfyldelsen af det tilsigtede Øiemed, i det Vilkaar af Vaabenstilstanden, hvori Prinsen lover at afvende de fiendtlige Mesures mod Norges Handel. Imidlertid vilde Statsraadet gribe det Tilbud, som Prinsen havde gjort, forsaavidt det uden Henstand og under nærværende Konjunkturer er muligt, og paa Grund deraf søge at formaa tvende Handelskyndige at møde paa Moss for i Forening med Oberst Hegermann at afhandle denne Gjenstand."

Blokaden af Norges Kyster ophørte i Henhold til Meddelelse fra den svenske Regjering til dens Allierede. Men først over Midten af September vovede den danske Regjering — og endda maatte der en speciel Tilladelse til fra Busemanden Tawasts Side — at erklære Kornudførselen til Norge fri og aabne Handelsforbindelsen med dette Rige.

En Gave af 2000 Tønder Korn, som Karl Johan i September sendte opover til Uddeling blandt Hovedstadens trængende, vægrede Statsraadet sig ved at uddele, da det var overbevist om, "at Uddelingen deraf under nærværende Tidsomstændigheder ikke blot vil vække den slumrende Partiaand og sætte Statsraadets offentlige Tillid i Fare, men endog give den nationale Uvillie, senere Tiders Begivenheder have fremvirket, ny Næring." Alt, hvad det kunde medgive, var at modtage Kornet paa de offentlige Magasiner "som et helligt Depositum til Hs. Kongl. Høiheds nærmere Bestemmelse." Stiftsdirektionen og Fattigvæsenet vilde heller ikke have noget med Bjørnstjernas Gave at gjøre, og til Trods for, at denne offentliggjorde den derom førte Korrespondance, var Selvstændighedens Æresfølelse dog saapas oppe hos Folk, at Statsraadets Optræden blev billiget trods Sult og Nød. Det var Klodseri fra Bjørnstjernas Side, som gjorde, at Karl Johans Ædelmod og Hjælpsomhed ikke kom til sin Ret, og der laa visselig intet ondt bag. Men Statsraadets Holdning var korrekt; det havde ingen Grund til at anse Bjørnstjerna med megen Tillid.

Denne gjorde sig nemlig til Talsmand for de storsvenske Anskuelser og vilde, at den svenske Regjering skulde byde og raade i Norge. Til at forhandle med ham om Demarkationslinien havde Statsraadet den 20de August

udnævnt Oberst Hegermann. Han vægrede sig dog ved at forhandle med denne paa Moss, men havde efter Optøierne i Kristiania heller ikke ret Lyst til at komme herhen. Den 28de tilskrev Bjørnstjerna Statsraadet og meldte, at han ikke troede at burde indgaa i nogen Underhandling med Oberst Hegermann paa Moss, men at han som akkrediteret hos Regjeringen nødvendigvis maatte underhandle i Kristiania. Han forlangte derfor en Erklæring, om Statsraadet erkjender ham for kongelig Kommissarius eller ikke. Han udtaler dernæst sin Forundring over, "at Indvaanerne paa Østsiden af Glommen ei skulde repræsenteres paa det overordentlige Storthing, da han mente, at om nogen af Norges Indvaanere var berettiget til at repræsenteres i Nationalforsamlingen, maatte det være den, som havde aflagt Huld- og Troskabsed til Norges lovmæssige Konge Karl XIII og ei den, som endnu "vilsefar" at erkjende Valget af Eidsvoldsforsamlingen, der Norges retsindige Medborgere blev overstemte af Soldater og Matroser, hvilke mod al forhen kjendt konstitutionel Sædvane repræsenterede Regimenter og Brigger." Han anmodede derfor Statsraadet om uden Opsættelse at udfærdige Indkaldelse til Storthinget ogsaa til den Del af Riget, som var okkuperet af svenske Tropper.

Den 29de August sendte Karl Johan til Kristiania Statssekretær Wirsén og Generallieutenant Boije for at forhandle om forskjellige Emner, der vedkom Rigernes Forening — paa Grundlag af Kielerfreden. Disse indfandt sig den 2den September i Statsraadet, hvor de mundtligen foredrog "Hs. Maj. Kongen af Sveriges Ønske, at Statsraadet vilde sysselsætte sig med at udarbeide de Forandringer i Norges nuværende Konstitution, som maatte anses nødvendige for den af allerhøistsamme intenderede Forening, hvortil Statsraadet ligeledes mundtligen svarede, at da de ikke kunde erkjende Foreningen mellem begge Riger som afgjort, hvilket er en Sag, der ene kan bestemmes af det indkaldte Storthing, saa kunde det heller ikke afgive sig med at gjøre Forslag til nogen Basis for saadan Forening."

Vi har her maaske et Forsøg fra den svenske Kronprins's Side paa at mægle mellem de svenske og norske Anskuelser. Da dette blev afvist af det norske Statsraad, var der intet andet for ham at gjøre end at overlade Udarbeidelsen af det kongelige Forslag til de Ændringer, som maatte foretages i Eidsvoldskonstitutionen, til den svenske Regjering. For at holde et Øie med dette Arbeide reiste han den 5te September opover til Stockholm, hvor han opholdt sig i Dagene mellem 9de og 13de September. Men først den 16de efter hans Afreise blev Udkastet færdigt, hvorefter det sendtes til Gøteborg, hvor Kongen den 22de gav det sin Godkjendelse. Men efter Kongens Afreise tog Kronprinsen, Wirsén og Wetterstedt under Overveielse, hvorledes Nordmandens Frygt for at anerkjende Kongens Magt og Myndighed, før Konstitutionsforandringerne var foretagne, kunde fjernes. Man blev da enig om, at de kongelige Kommissarier, som skulde forhandle med Storthinget, skulde forsynes med en særskilt Forsikring om, at Kongen vilde styre Norge

efter Eidsvoldskonstitutionen med de Forandringer, som Konge og Storthing i Forening maatte antage.

Til Kommissarier udnævntes Statsraad Baron Rosenblad, Hofkantsler Baron Wetterstedt, Statssekretærerne Wirsén og Grev Mørner og Biskop Rosenstein*).

Mellem Bjørnstjerna og det norske Statsraad var der hele Maaneden igjennem bleven ført Forhandlinger om ligt og uligt, og disse var ikke egnede til at indlede noget godt Forhold. Snart krævede han ifølge høiere Ordre, at Statsraadet skulde erkjende General-Feltmarskalk Grev Essen som General-Guvernør, snart paastod han, at Nordmændene krænkede Konventionen, snart udslyngede han Beskyldninger mod norske Officerer for at pønse paa Svig osv. Et sidste Slag i Bordet var en under 27de September afgivet Tilkjendegivelse om, at han ansaa Konventionen for at være brudt, hvis et Kompagni eller Regiment indkaldtes en eneste Dag før den i Konventionen fastsatte Tid, og han vilde vide, om Regjeringen vilde udfærdige bestemte Ordrer derom eller ikke. Den 4de Oktober forlod han Kristiania, opfyldt af den dybeste Foragt for det norske Stel i Almindelighed og det norske Statsraad i Særdeleshed. Det var efter hans Tykke plattere end plat, stædigt indtil Umulighed og rent blottet for Statsmandsdyder.

Bedre Skudsmaal kunde det norske Statsraad ikke faa. Havde det villet være noget andet og mere end et blot Forretningsministerium, saa kunde det nok have skaffet Bjørnstjerna og hans Lige nok at bestille. Det paasaa, at Konventionen blev overholdt fra svensk Side, og i Oberst Hegermann havde det en lige saa paalidelig som høflig Kommissær. Statsraadets Sindighed, Grev Essens Velvillie, Hegermanns urbane, skjønt faste Optræden bidrog i denne Tid til at fremme Karl Johans fredsæle Unionsplaner. Man har Grund til at tro, at hans vanlige Mundheld om, at kom man ham først et Skridt imøde, saa kom han selv ti, ogsaa i denne Mellemtid holder Stik.

*) "Jeg havde," siger L. v. Engeström i sine Memoirer, "opgjort et Forslag til den Kommission, som skulde istandbringe en Overenskomst mellem begge Riger, paa følgende Vis: Hs. Exc. Grev Essen, som Chef, for at imponere med sin Værdighed; Hofkantsleren Baron Wetterstedt for at mægle Forlig, hvis Stridigheder skulde opstaa, og Statssekretær Wirsén for at sætte Styrke i Sagen. Nu berettede Wirsén os, at Grev Essen ikke vilde modtage den ham tiltænkte Plads, og det har altid lykkedes ham ikke at gjøre andet, end hvad han selv vil. Baron Wirsén sagde, at han selv aldeles ikke paatog sig noget, hvis ikke en Mand af større Anseelse blev sat i Spidsen for Komiteen. Jeg foreslog Baron Lagerbring, som virkeligen var den bedste; men han var lad og gik strax bort, saasnart han hørte Forslaget. Nu var Rosenblad den eneste Excellence at tage, ihvorvel han tilvisse ikke passede paa en saadan Plads. Han gjorde nogle smaa Komplimenter, men tog uden meget Omsvøb imod. Saa føiedes til ham Grev A. G. Mørner, dernæst Biskop Rosenstein og endelig kom af sig selv Statsraad Baron Platen. Og saa var 1809 Aars Rigsdag der."

Fra disse Forhold i de ledende Kredse vil vi vende os til Folkets Masse for at betragte de Strømninger, som her gjorde sig gjældende. Til en vis Grad skulde disse jo øve sin Indflydelse paa den følgende Tids Forteelser.

Hovedstadens Befolkning med dens Antipathier, Sladderhistorier, Pøbel-optøier og Gadekvalm er fra hine Dage med næsten fotografisk Nøiagtighed skildret af Slotsprest Pavels, der selv viser sig at være en fuldblods Type paa Racen. Vi kan i hans Dagbogsoptegnelser følge Modløshedens gradvise Vært inden alle Kredse, og sterkest er denne, som det synes, hos dem, der tidligere paa Aaret havde udgjort Kristian Fredriks fornemste Støtter og Raadgivere. Ogsaa Pavels, der havde spist saa mangen god Middag ved Kongens Bord og talt saa mange vakre Ord til og om ham, opsummerer nu paa sit Regnebret sin Erfaring om ham paa følgende Vis: "Om han fra Februar til August gavnede eller skadede Norge er problematisk; men at han fra Krigens Begyndelse har fremskyndet Landets Ruin er desværre altfor klart. Jeg Daare, som nær mit 50de Aar endnu ikke har ladet det taabelige Idealmageri fare! Hvad vidste jeg egentlig mere om ham, end at han var smuk og affabel, skrev og talte godt og gjerne hørte mig prædike. Min Menneskekundskab har faaet et Ørefigen, som den ikke saa snart forvinder."

Pavels's Veirhanesnarren har dog sine Modsætninger. Professor Sverdrup, som nødig vilde komme paa Valg til det Storthing, som skulde beslutte Norges og Sveriges Forening, foretog en Kjøbenhavnsreise. Derimod fik hans Ven og Frænde, Professor Hersleb, Leilighed til at udtale, hvad der laa dem begge paa Hjerte i denne Sag.

Senere Bergmester P. Strøm, der tilhørte det Wedelske Parti, udgav strax efter Konventionen et lidet Skrift, som han tidligere paa Aaret havde forfattet, og hvori han søgte at paavise, at baade økonomiske, statsretslige og politiske Forhold gjorde Norges og Sveriges Forening til en uafviselig Nødvendighed.

Hersleb, der havde været i Nordland og Throndhjem om Sommeren, blev rent forfærdet, da han kom tilbage til Hovedstaden og saa, hvorledes alt nu havde vendt sig og hvor kold Almenheden med et var bleven for Fædrelandets Sag. Han tog da af det Strømske Skrift Leilighed til at rette en Formaning til sine Landsmænd om at tage sig i Agt for det Skraaplan, de var komne ud paa. Til Motto for sin Bog tog han Bibelstedet: "Frygter ikke for dem, som kunne slaa Legemet ihjel, men ei kunne slaa Sjælen ihjel; men frygter hellere for den, som kan fordærve Sjæl og Legeme i Helvede." Hans Ord er navnlig rettede mod det Edsbrud, Nationen maaske var ifærd med at begaa. Men de har ogsaa taget Sigte i rent politisk Retning. Han opkaster og besvarer fra sit Standpunkt Spørgsmaalet om, paa hvilke Vilkaar Nordmændene kan og tør indgaa den Forening med Sverige, som dette Rige ønsker.

I Bergen, hvor man nogle Dage, før Krigen udbrød, paany havde havt en Smule "Strilekrig", der var fremkaldt af Mangelen paa Brødkorn, vakte de fra Østlandet indløbne Efterretninger den største Sorg og Harme. Sterkest Indtryk gjorde de dog vistnok paa Stiftets alderstegne Biskop, Johan Nordal Brun, der i det længste haabet paa, at Foreningen maatte kunne undgaaes. Under 10de September havde han tilskrevet "Norges Riges Statsraad": "At bergenske Tropper, som nu efter Ordre har besøgt deres respektive Hjem, umulig kunde komme betids nok til deres endnu respektivere Pligters Centrum, hvis Ordre til Retur af Høistbydende først udgaar efter Storthingets Begyndelse den 7de Oktober, indser hver oplyst uden min Anmeldelse, samt hvor ønskeligt, at disse Tropper kunde i Stilhed have nærmet sig indtil en 5 à 6 Miles Afstand fra Storthinget, førend sammes Resultat vides. Men jeg burde underdanigst melde, troede jeg, den mig bekjendte Stemning i Bergens Stift, ikke blot, at den er direkte antisvensk, men at om — dog mod Formodning — Storthinget valgte Karl XIII, vilde Almuen storme frem, anrette Ulykker uden at frelse Fødeland, og Sveriges Arme under ordentlig Anførsel vilde faa lettere Spil i et Rige, uens med sig selv. Naadige Statsraad! frels os fra det værste Onde, indbyrdes Krig, og byd øieblikkelig vore stridsbegjærlige Tropper under ordentlig Kommando at nærme sig did, hvorfra de ved et Vink kunde kaldes til Fædrelandets Frelse!"

8 Dage efter skulde Bergens Indbyggere feire Kongens Fødselsdag. Tunge Rygter meldte imidlertid, at Kongen var bleven sindssvag, efterat Bulletinerne havde meldt, at han var bleven hjemsøgt af Koldfeber, Nervesvækkelse og Hovedpine. Man gjorde derfor her saa lidet som muligt ud af Dagens Festligholdelse. Desto større Opsigt skulde derfor den Prædiken vække, som Biskopen denne Dag holdt i Korskirken over Hebræerbrevets 10de Kap. V. 35: "Kaster ikke eders Frimodighed bort." I denne udtaler den gamle throndérske Stridsmand, Einar Thambarskelvers Digter, der for 43 Aar siden havde istemt den djærve Opsang om at bryde Lænker, Baand og Tvang:

"Dagens Anliggende er en Vaabenstilstand, end hvilken ingen nogensinde indbød alvorligere til fornyet Krig. For at beholde i den, mod den vor Frimodighed, maatte vi ikke opskrue Beregningen over det ubetydelige hist og her tabte, men summarisk tælle, hvad vi endnu har:

1. En god og retfærdig Sag. Med Beviser for denne Sætning skal jeg ikke kjede. De er fremsatte med Lys og Styrke og blev uigjendrevne i en Samling af Verdens mest oplyste Mænd, midt i Europas vigtigste Hovedstad. Men at retfærdig Sag staalsætter Frimodighed føler vel enhver, som ved vist, at han har Ret .... Retfærdig Sag er en vigtig Frimodighedsgrund, ikke for Krigeren alene, men ogsaa for os, der sidder hjemme, medens han slaar for os. Vel har Soldaten, endog i uretfærdigste Krig, allermindst, ja slet ikke Uret, han opfylder Pligt paa blind Lydigheds, den tunge Vei, udgyder uskyldigt Blod, og Blodskyld hviler ikke paa ham, kun paa Tyrannens Hoved, i hvis Ærende han gaar: af dennes

Reglerødder skal nok engang sprudlende udpresses de mange Tusinde slagnes Blod, og de mange Enkers Sukke martre Menneskeslagterens Sjæl med evige Kvaler. Men i Krig, som vor, kvæger det Frimodighed, at ringeste Soldat, som skal gaa mod vor, gaar mod sin egen Fiende, gaar og tror, at han gaar i sit eget Erende, naar han gaar at beskjærme os; at naar der kun rykkes mod Svensken, gaar han, fordi han vil, og glemmer, at han befaltes til at gaa, og alt da forresten lige, saa gaar den djærvere frem som gaar, fordi han vil, end den, som gaar, fordi han maa. Men

2. staar og falder vor Frimodighed med Svaret paa dette Spørgsmaal: Er endnu dette Folkemening i Norge? Men hvem skulde vi da spørge? ikke Embedsmanden? Han er i enhver ordentlig Stat mest Slave, alene Slave, naar ingen anden er det. Denne evige Ansvarlighed fængsler hans Tunge og Haand, og Embedsmænd er for faa. De Handlende er flere, men Handelsmand er kun afsætlige og kjærkomne Varers Skydsskaffer fra det Sted, hvor de er tilovers, til det Sted, hvor de behøves, og er kun med Rette frimodig da, naar denne Daad lykkes ham til hans eget og hans hele Borgersamfunds Vel. Men spørg Folket i Norge, det er Bonden og hans vaabenføre Søn. Siger Mængden af denne Folkeklasse: "Vi er slagne, drevne paa Flugt, undertrykte, forskrækkede, vi tør ikke atter vove en Dyst", — nu ja, saa er det forbi, saa er det Daarskab, om vi Byfolk endnu vil være frimodige. Men svarer disse med en Mund: "Vi veg ikke et Haarsbred, hvor man bød os at staa. Hvor man bød: "Fremad!" der ginge vi Berserkergang. Vi higede efter Angrebs-Signal, som Vægteren efter Gry af Dag. Man skaffe os kun Brød, saa styrter vi frem til at opfylde vor Ed, hvortil man endnu ingen Anledning gav os; Vi er ikke slagne, ikke bange, og end raader Nordmand i Norge." Men er dette endnu Bondens og Soldatens Sprog, saa raader jeg endnu alle, som har at byde og raade, alle Borgere og Bymænd: "Kast ikke eders Frimodighed bort!"

3. Vor Regjeringsform — er den værd at stride for? Vi har jo dog nu den, vi blandt os alle bekjendte helst ønskede; den af vore egne bedste Mænd forfattede; den, hvortil vi med hellig Ed har forpligtet os; den som værner om Frihed, om Eiendom, om Menneskeværd; som lover ikke alene os, men vore Børn og Børnebørn muligste Borgerheld. Den er vel, mener jeg, værd at stride for; thi lader os ikke kaste vor Frimodighed bort. Men til at haandhæve Grundloven behøver vi Konge. Vi valgte, vi har den. Men denne fremstiller sig til nyt Valg, vil ikke paatvinge os sit Regimente ..... En anden anbydes ogsaa, hvis fristende Stemme vel turde sige til os om vor Konstitution og Grundloven: "Alt dette vil jeg give dig, om du falder ned og tilbeder mig!" Men her, for at styrke Frimodigheden maa fornemmelig spørges:

4. Hvad har vi, hvad kan vi faa? Vi har endnu, hvad vi valgte: Kristian Fredrik. Var nu denne eller kunde formodes at blive en grum Nero eller en sløv, kortsynet, kvindagtig Sardanapal, og der tilfældigvis sad paa Nabothronen en livsalig David eller vis Salomon, og vi kunde uden at bryde var Ed bytte, det var Daarskab, om vi ikke byttede og løsbandt den, vi har, fra hans hellige Ed. Men er dette nu Tilfældet hos os eller noget nær ganske det modsatte? Jeg spørger kun? Vi har endnu den Konge, vi valgte. Vi havde valgt ham, om alle Europas større eller mindre Fyrster havde staaet for vore Dine, saa havde han forstaaet, saa

forstod han endnu indtil hans Sygdom at herske over Hjerter; at erobre alt det, som omringede ham, med Vaaben, som ikke findes i noget Arsenal: Vaaben, som ikke dræber, ikke bortskrækker, ikke støder fra sig, men trækker, drager, fængsler, sammentvinger, en — kort sagt — af disse sjeldne Konge-emner, om hvilke at sige med større Ret end om store Digtere: de bliver ikke, men de fødes. Men denne har vi. Men hvad kan vi faa? Hvilken Fremtid kan Norge haabe under en Kristian Fredrik, dersom Gud vil befæste os Fred og afvende Plager fra Land? Hvad skulde da ikke vor spæde Stat voxe og hærdes til? Just i en Alder, som kunde kaldes Rigets Opdragelsesaar? Fik Norge derimod en Knæk, et Vrik, en Skjævhed i disse første Aaringer under stedfaderlig Haand, under en Dannelse, hvorfra Kjærligheden var aldeles udelukket, — o, det naaede sig aldrig mere, blev aldrig hvad det havde Natur til: bredskuldret og knoglesterkt, men en Skifting, gul og gusten, vantreven og visnende. En Mandsalder forbi, skulde ingen blandt Skandinaver gjenkjende den djærve Nordmand uden derpaa, at han syntes mere medtagen end nogen anden; han skulde frabede sig Tillægsordet: Norsk, fordi det kun skulde minde ham om gamle Norge. Saa blues Tjenestepigen, naar en af hendes adelige Forældres gamle Bekjendte gjenkjender den Arme og nævner hende endnu efter hendes forrige Stand og Familie-Navn. Skulde da ikke disse rimelige Udsigter til en forskjellig Fremtid, atter bestemme vort Valg, styrke vor Frimodighed til at holde frem, som vi stevner? til atter at hylde den, vore udsendte Befuldmægtigede enstemmigen valgte til Norges Konge? Dog end engang: hvad har vi? Det i sidstafvigte Maaned passerede, det som i samme Tid har begegnet vor Konges baade Legem og Sjæl var ret en haard Fristelse, selv for de frimodigste Nordmænd. Det var en Kolonne af stinkende Mork-skodde, som sank tung og tyk ned paa vore himmelhøie Fjeldtindinger. Det mørkeste af alt var, at den Mand syntes at have kastet sin Frimodighed bort, med hvis Frimodighed ingen Mand kunde maale sin, da han stod som en Kjæmpe i Aands-Kraft paa norsk Grund og svarede de mest oplyste Ministre fra Europas mægtigste Potentater og svarede saa, at baade Potentater og Ministre, i deres Hjerter idetmindste, maatte erkjende, at Norge havde Konge, og det en stor og vis og kjæk. Og nu i August Maaned, hvad har begegnet ham? Hvad er begegnet Norge under hans Regjering? O, det var bittert, det var krænkende, det var mørkt. Men, Gud ske Lov! det klarner op, Sygdom var det, det var alt; Lægerne vidner, at han helbredes daglig og styrkes og snart — det haaber, derom beder vi — snart staar han frem i al sin Glorie, og da vil han takke Gud endog for det frafaldne, da har han lært at skjelne Klinten fra Hveden, da ser han, at han har endnu i Behold af Hartkorn Guds Velsignelse. Det er idag hans Fest. Jeg kan kun festligholde Dagen i dette Hus med at bede for Hans Majestæt vor allernaadigste Arveherre og Konge Kong Kristian Fredrik. Gud, helbred ham ganske og indsæt ham atter i fuldt Brug af det Klenodie, du gav ham forlods for mange 1000, Frimodighed. Bedæk hans skjønne Hjerte med dette Vaaben! Gjør Vaabnet uadskilleligt fra hans virkelig fyrstelige Aand, ligesom han selv har lovet at blive uadskillelig fra Norge, ja, endelig svoret paa dette Løfte paa hans Udvælgelsesdag med en Ed, saa fuld af Ild, at den opglødede hvert Hjerte hos Mændene paa Eidsvold, som i Norges Navn modtog Eden, de faa undtagen, som allerede der røbede Koldfeberens umiskjendelige Symp-

tomer. Gud! giv vor Konge og os alle ægte Norske Frimodighed til at blive vor hellige Ed og vort kjære Norge tro, om det og skulde koste Liv og Blod, Frimodighed til heller at dø med Ære end leve med Skjændsel, end rave paa Jordkloden som Menedere, som banlyste af Gud i Himmelen og foragtede af hver Ærens Mand paa Jorden". "Jeg slutter denne korte Tale og denne min Smule Geburtsdagshoitid med at forud fremsætte Storsporgsmaalet til næst afholdende Storthing" — saaledes ender Biskop Brun denne sin eiendommelige Festprædiken —" og med at forud fremsende Svaret for min Person; men Svar, laant af den længe siden hensovede, men uforglemmelige Norges Storskald ved en lignende Anledning.

Spørgsmaalet: Nordmænd, vil I vove Liv og Blod for at holde Ed og være Norske? Eller bryde Ed og blive Svenske?

Svaret af Tullin: Er sligt vel Spørgsmaal værdt? Jeg synger ei for Fæ. Amen."

Som man ser, var den gamle Biskops Prædiken ikke affattet efter de almindelig anerkjendte homiletiske Mønstre, og hans sirlige, pudrede og friserede Ordensbrødre tog Forargelse af den. Men det brød den biskopelige Olding sig intet om. Hans Ord, der kom fra Hjertet og gik til Hjertet blev af en umaadelig Virkning.

Dette viste sig ogsaa ved Stortingsvalget, som fandt Sted paa samme Dag. Umiddelbart efter dette blev der af Vælgerne udfærdiget før de valgte Repræsentanter en Fuldmagt, der gik ud paa, at Bergens Borgere, der havde svoret at ville hævde Norges Selvstændighed, og at vove alt for det elskede Fædreland, krævede af dem, at de paa Thinget maatte "tale og votere i den Aand, der besjæler det Folk, fra hvem de er udsendte."

I Throndhjem stod "Patrioterne" og det saakaldte svenske Parti, der selv kaldte sig de moderate, skarpt mod hinanden; men det lader dog til, at de sidste i Sommerens Løb var voxet i Antal. Ved Valget gik Patrioterne af med Seiren. Samtidig hermed blev der ogsaa truffet forskjellige Anstalter til Landets Forsvar for det Tilfælde, at Krigen skulde udbryde paany. Saaledes blev der af Byskriver Karl Falsen, Etatsraad Knudtzon m. fl. udstedt Opfordring til at organisere Throndhjems Borgervæbning til et frivilligt Feltkorps, disponibelt til efter Kongens Befaling at forrette Felttjeneste, hvorsomhelst Fædrelandet Sag maatte fordre det.

Kongens Fødselsdag feiredes i Throndhjem paa en Maade, hvoraf der skulde gaa Ord nedgjennem Tiderne. I Harmonien høitideligholdtes Kongens Fødselsdag ved et storartet Middagstaffel og et alvorligt Slagsmaal mellem Stadshauptmand Weibye og Møllman Lysholm af de Moderates Leir og af Patrioterne Krigsraad Dick og Jac. Schav. Gram. Politiske Slagsmaal paa tørre Næver hørte forøvrigt til Dagens Orden der i Byen, og man har Exempler paa, at der i Selskaber leveredes blodige Batailler, i hvilken den ene Part blev slaaet paa det nærmeste helseløs.

Merkeligst blev Dagen her dog ved den Tale, som Biskop Bugge holdt i Videnskabernes Selskab. Den hele Sommer igjennem havde Biskopen staaet i livlig Brevvexling med Kongen, som han støttede paa sin sædvanlige enthusiastiske Maade. Tanken om at opretholde Norges Selvstændighed til det yderste havde han ikke et eneste Øieblik opgivet, hverken dengang der dreves Underhandlinger med Stormagternes Kommissarier eller da Krigen førtes. Efterretningen om Konventionen paa Moss maatte derfor ramme ham som et Tordenslag. Men han mandede sig dog op for at tale endnu et opflammende Ord til Bedste for Kristian Fredriks og Norges Selvstændigheds Sag.

I sin Tale i Videnskabsselskabet, "Trøstegrunde for Norges sande Venner," udtalte Biskopen bl. a.:

"Hvo græmmer sig ikke ved at tænke over Norges Skjæbne? Dette stolte, gamle Rige, en Tid Nordens Skræk, til hver Tid bekjendt for sine Indvaaneres Tapperhed og Trofasthed, dette vort elskede Fødeland er bleven til Spot og Skjændsel for Verden. Dets Ære er tabt. Eller siger jeg maaske formeget? Lader os dog eftertænke, hvad her er skeet, og da fælde hver Mand Dommen!

Folket havde erklæret sig frit, selvstændigt og uafhængigt; at dette ikke var Mundsveir, men Hjertets Alvor viste de Tilberedelser, som gjordes, de Opofrelser, som villigen ydedes. En Arme samles, en Arme, som Norden neppe i sildigere Tider har kunnet fremvise Mage til. Vel ved jeg, at den ikke henhørte til de talrige Sværme, som ofte træder frem paa Skuepladsen. Men det ved jeg ogsaa, at hvert Hjerte slog varmt for Norges Sag: det ved jeg, at Landets Sønner stod rede til at afværge Vold fra Fædrenelandet, og higede efter den Ros at dø Ærens Død for Norges retfærdige Sag. Og hvem var der vel blandt os alle, Medborgere! som ikke gjerne havde ofret det kjæreste, han eiede, for Landets Frelse? Hvem var det blandt os, som ikke gjerne, om det havde været fornødent, var gaaet ud af sin egen Seng for at overlade den til Vederkvægelse for sin blødende Landsmand? I Spidsen af Hæren stod en ung kraftfuld Fyrste, som Folkets Hjerter havde udkaaret til at sidde paa Norges ærværdige Throne. Alle elskede ham; alle ofrede gjerne Livet for ham; thi han fortjente det. I saa ham selv, Medborgere, da han for ikkun 8 Maaneder siden vandrede blandt os. I hans Aasyn var Værdighed og Majestæt; i hans Blik Forstand og Godhed; i hans Stemme, hans Tale, ytrede sig hans Hjertes ædle blide Følelser. Sysselsat fra Morgen, ja næsten den hele Nat laa Rigets Vel ham paa Hjertet; intet undgik hans Opmerksomhed; ei var der falsk Glimmer, som overstraalede ham; men ved Virksomhed, ved Deltagelse, ved selv at ville se og kjende alt, viste han, hvad for en Landsfader vi i ham kunde have ventet. Mig synes, vi kunde sige om ham, som Samuel fordums sagde om Israels første Konge til Folket: "Ser I den Mand, som Herren haver udvalgt: thi hvo er som han blandt Folket."

Og under disse Udsigter, under disse levende, luende fædrelandske Følelser, da Altsammen glemte sig selv og tænkte kun paa Landets Frelse, hører vi det skrækkelige Budskab, at Omstændighederne havde aftvunget vor Regjering en Vaabenstilstand. Hvorledes? Havde da Krigen varet saa længe? Intet mindre; omtrent i 14 Dage! Var da vore Hære ødelagte? Langt fra; neppe var Tabet at tænke paa! Var da Vaabenstilstanden

fordelagtig? Det prøve hver Mand selv, som betænker, at vor Arme maatte opløses og gaa hjem; at en liden ubetydelig Del tillades os at holde i Marken, medens Fiendens Hær staar slagfærdig inde i Landet; at tvende Fæstninger er overgivne; at Fiendens Befuldmægtigede maa tillade vore Skibe at seile; at Fienden ikke engang har bevilget det holdende Storthing mer end 14 Dage til at fatte en Beslutning, som enten uigjenkaldelig vil tilintetgjøre vor politiske Tilværelse eller forny Kampen, der nu bliver mer vanskelig end før. Og for at gjøre Ulykken fuldkommen: — vor Konge, som Folkets Hjerter hyldede, som dets Haab stod til, bragtes syg hjem. Syg maa han tilbringe sin Fødselsdag, der nu ikke er nogen Glædesdag, som den ellers vilde blevet; men en Dag, paa hvilken Folkets Hjerter intet have tilovers, uden dette Ønske: "O, at vor elskede Konge maatte leve! o, at han endnu maatte blive lykkelig og se sit kjære Norge frelst!"

Medborgere! Jeg erklærer det rent ud: Hvad der er hændt os, er neppe hændet noget Folk paa Jorden. Den tapreste Arme splittes ad, uden at være overvunden. Et Folk som det norske, der er bekjendt for sin Fædrelandskjærlighed, for sin Troskab, har paadraget sig for hele Europas Øine Mistanke for Feighed og Troløshed! En Konge, som var elsket maaske mest blandt alle Konger paa Jorden, forraades. Aldrig har noget Folk elsket sin Konge høiere end Nordmanden elskede Kristian Fredrik, og aldrig har nogen Konge erfaret mere hjertekrænkende Sorger af sit Folk end han.

Hør mig med Taalmodighed, Medborgere, og undskyld mig, om jeg siger formeget; thi mit Hjerte er for fuldt. Jeg er selv Nordmand; jeg var stolt af at være det. Men nu forekommer det mig næsten som en Vanære. Døm selv, om jeg har Uret! Jeg siger: vor nationale Ære er tabt. Naar lovede et Folk mere, og naar holdt det mindre? Dog — kan vi sige, at Folket var troløst? Nei sandelig, det kan vi ikke! Og dog ser det saaledes ud for hele Verden. Skal vi tro svenske Efterretninger, have da ikke Nordmændene i alle de Bygder, hvor de Svenske er komne, sveget Ed og Pligt? Har de ikke med aabne Arme løbet Fienden imøde? Har ikke, o Skjændsel! Fredrikshalds Indvaanere reist Fienden imøde med Troskabs Ed? O, gid det var Usandhed! Og vi maa endnu haabe det! Eller skulde Fædrenes Minde saa ganske være gaaet Eder af Glemme, I feige Uslinger! Skulde man tro det muligt, at Haldens Indvaanere, hvis Forfædre selv afbrændte deres By, hvis Minde derfor lever i Efterslægtens Erindring, — skulde man tro, siger jeg, at dette samme Fredrikshalds Indvaanere nu skulde give Exempel paa den foragteligste, den nederdrægtigste Feighed? O nei! vi ved det kun af svenske Efterretninger; vi vil endnu trøste os i Haabet om, at de er falske.

Vi har selv læst i offentlige Blade, hvad kjække Menneskevenner i det britiske Parlament har talt for Norge, hvorledes de har ophøiet dette Folk til Skyerne. Hvad vil disse nu sige? Vor Ære er borte.

O, ulykkelige norske Folk, ulykkeligere end noget paa Jorden! Alt ser ud, som om du var skyldig, og dog er du uskyldig! Alt ser ud, som om du pralede med tomme Løfter, og dog er du trofast! Alt ser ud, som om du vilde forraade din egen Konge, og dog elskede du ham med inderlig Hengivenhed! Enkelte Mennesker, for hvilke ingen Skjændsel, ingen Straf kan være for haard, har myrdet Norges Ære . . . . ."

Endnu var dog ikke alt Haab ude, mente Biskopen.

"Et lykkeligt Tilfælde, der kan forvandle vor Sorg til Glæde, er lige saa muligt, som det Uheld, der har rammet os. Forekommer det endnu saaledes, som om alt Haab var ude, saa maa vi ogsaa betænke, at Mennesket oftest, naar sorgelige Tildragelser indtræffer, er tilbøieligt til at lukke Øinene for alt glædeligt Haab. Ligesom vi for kort Tid siden var villige til at tro, at vor Selvstændighed var vis, vor Kraft stor, saaledes er vi nu altfor villige til at overgive os til trøsteløs Modløshed og til at tro, at for os er ingen Redning mulig. Og dog er den mulig. Det staar i Herrens Haand, hvad vor Skjæbne skal vorde; men ganske at opgive alt Haab og overgive os til Fortvivlelse, det vilde dog vistnok være ufornuftigt. Thi den Kraft, vi har tilbage, vilde netop derved slappes. Og denne Kraft synes dog ikke at være aldeles ubetydelig. De Tab, vi har lidt, er næsten ingen. Det er just dette, der gjør Fiendens Fremgang saa ubegribelig. Vore tapre Krigere lever endnu fulde af Ild og Mod og Varme for Fædrelandets Sag. Den almindelige Enthusiasme for Norges Sag synes heller ikke at være kjølnet ved de senere Tildragelser, idetmindste i vore Egne; meget mer synes den at have vundet i Styrke. Ja, Medborgere! Jeg ved ikke, om jeg feiler; men mig forekommer det, som om den almindelige Stemning nu er ærværdigere end nogensinde. Før bestod den mer i letsindig Skryden; det lod, som om man ansaa det hele for en Børneleg; det syntes, som om man var fortsynet nok til at tro, at vor Fiende ei vovede at binde an mod os. Nu har vi lært det modsatte; men nu synes ogsaa Stemningen at være bleven mer alvorlig, mer fast, mer mandig. Nu synes vor Iver for Norges Sag ikke længer at være en Virkning af opbrusende Lidenskab, men en vel overveiet sterk og kraftfuld Beslutning. Det skulde være underligt, om ikke Kampen, hvis den paany skulde begynde, vilde vorde haardere end nogensinde.

Lad os endnu ikke tabe Modet, men med villig Hengivenhed i Forsynets Styrelse være rede til Alt. Vi har ikke tabt saa meget, at det jo endnu kunde oprettes, og vor Ære saaledes reddes. Maaske vi i Grunden har vundet mer, end vi har tabt. Thi rigtignok har nu Fienden en Del af vort Land inde, rigtignok staar han nu med draget Sværd inden Norges Enemerker, rede til at slaa til, hvis hans Tilbud ei antages; men derimod er vi blevne befriede fra en langt farligere Fiende, som boede i Landet; jeg mener de mange feige, de ærelose Forrædere, som nu vil blive kjendte og sluttteligen ikke vil undgaa deres fortjente Straf. Nu har vor elskede Konge af Erfaring lært at kjende sine Folk; nu har han set Prøve paa, hvem han kan bygge paa, og hvem der er ærelose Bedragere. Det er altsaa et stort Spørgsmaal, om ikke vor Vinding er større end vort Tab; det er et Spørgsmaal, om ikke vor Kraft nu er mandigere, fastere, mer bestemt end den før var."

Fra Kristiansand har vi intet Vidnesbyrd om Stemningen, der kan sammenstilles med de her afgivne. Senere paa Aaret udgav dog Presten Wergeland "En politisk Tale til det norske Folk," hvori han redegjorde for sin politiske Opfatning. "Gamle Skandiens Folk," udtaler han i denne, "har for sidste Gang opløftet Sværd mod hinanden. . . . Endnu en Stund vil Fordomme være i Live, men kun som døende. De samme Fordomme, samme Gjæring havde ogsaa Sted i Skotland, da den britiske Pagt blev sluttet. Tiden vil stille, læge, lindre, og jeg nærer det blide Haab, at om end denne Slægt ikke kan vorde veltilfreds, thi enhver Overgang fra gammelt til nyt

er smertelig, saa ville vore Børn og Efterkommere sikkert blive lykkelige. Fatter dette trøstende Haab med mig; og lader os være Nordmænd og Brødre!" Det var en Opfatning, som han og tilvisse mange Vestlændinger med ham ogsaa for paa Aaret havde hyldet.*)

Naar Anskuelserne paa begge Hold afveies mod hinanden, synes der under Interregnet vistnok at være indtraadt nogen Moderation. Men det skulde dog vise sig, at denne ikke var sterkere, end at Striden naarsomhelst kunde blusse op paany. Et forsøgt Overgreb fra svensk Side skulde fremkalde en Tilrettevisning fra norsk, og ved mindre Sindighed fra den norske Interimsregjerings og den svenske Kronprins's Side vilde Signalet til Kampens Fornyelse hermed have været givet.

Kommandoen over den Del af den svenske Hær, der stod i Jemtland, indehavdes af den fra den finske Krig fordelagtig bekjendte Oberst J. F. Ek, en af de svenske Officerer, hvis Ry ogsaa var naaet til Norge. Oberst Ek skildres af alle, som kjendte ham, som en meget agtværdig og retskaffen Officer, og throndersk Veteraner, som var vel inde i de Forhold, som her skal omtales, har udtalt, at de ikke kunde forstaa andet, end at han med sin besynderlige Holdning i denne Sag maatte handle efter høiere Ordre.

Under 26de September indløb der til den høistkommanderende General nordenfjelds Grev Schmettow følgende Skrivelse, dateret Brigadekvarteret Hede den 22de September 1814:

"Hans Kongelige Hoihed Kronprinsen, Høistkommanderende over den kongelige Svenske Arme, har naadigst befalet mig at forlægge ind i Norge de under min Befaling staaende Tropper ifølge Overenskommelse med og Samtykke af den Øverstkommanderende over de Norske Tropper.

Denne Hans Kongelige Hoiheds naadige Villie og Befaling har jeg herved den Ære at meddele Dem, forvisset om, at De saa meget mindre lægger Hindringer i Veien herimod, eftersom de Svenske Troppers Forlægning i Norge med Deres Samtykke vil vidne om Deres underdaatlige Agtelse og Lydighed for Hans Kongelige Høihed, vor naadigste Herres naadige Villie, hvorved det medborgerlige Venskabsforbund vil opnaaes mellem disse nye Landsmænd, saaledes som det allerede er skeet i den søndre Del af Norge.

Da den ene af de under min Kommando staaende tvende Kolonner staar paa Grænsen imod Røros og den anden paa Grænsen ved Aare- og Kall-Sognene, saa giver jeg mig den Ære at foreslaa, at de under min Kommando staaende Tropper indtil videre maa stationeres paa Røros, i Brække, Sul og Meraker.

Med Hr. Oberstlieutenant Gyllenskepp, som har den Ære at overlevere dette Brev, maa jeg saa hastigt som muligt udbede mig Deres skriftlige Svar."

*) Her skal kun i Forbigaaende nævnes det af en svensk Literat forfattede Skrift "En blick på Norriges närvarande belägenhet och interesse, samt hela den Skandinaviska Halföns derpå grundade väntan och hopp," som ogsaa udkom i norsk Oversættelse og tryktes i det svenske Feltbogtrykkeri (Direktør Peter Solm) paa Fredrikshald. Det er tydelig inspireret af Karl Johan som et Fredens Ord fra hans Side.

Den gamle General blev yderlig opbragt, da dette Brev af den fremmede Officer blev ham overrakt, og hans Harme blev ikke mindre, da det paa samme Tid blev ham meldt, at svenske Patruljer skulde have vist sig i de Grænsebygder, hvor Naboen havde bebudet at ville holde Indtog. Han traf øieblikkelig kraftige Anstalter til at forebygge, at slige Brud paa den indgaaede Konvention skulde gjentage sig, og til Oberst Ek afgik der samme Dag, som hans Skrivelse var modtaget, følgende Svar:

"Intet mindre kunde jeg vente end Hr. Oberstens Forlangende imod den af Norges og Sveriges Konger ratificerede Konvention og Vaabenstilstand at forlange Svenske Tropper forlagte inden Norges Grænser i dette Stift. At jeg som Høistkommanderende her ei kunde tillade det uden vor endnu ved forbemeldte Konvention i fuld Kraft værende Regjerings Befaling, indser en Mand, der selv kommanderer et Troppekorps, noksom, for at der behøves nogen videre Demonstration.

Vor Tro paa den svenske Redelighed har budet os, efter Konventionen at sende vore Tropper til sine Lægder; men til Lykke er disses Beliggenhed saaledes, at vi letteligen kan samle saa mange, som behøves til vore trange Passers Forsvar; jeg haaber derfor, at Hr. Obersten, som den 11te Brigades Chef, renoncerer paa et Forsøg, der uden anden Nytte for Sverige, end fordoblet Forbitrelse paa begge Sider, vil koste meget Blod.

Skulde imidlertid svenske Tropper komme over vore Grænser, og derved bryde baade Konventionen og Vaabenstilstanden, vil Hr. Oberst og Brigadechefen blive ansvarlig for den deraf følgende Ulykke og Blodsudgydelse, da intet i Verden kan forhindre mig og de brave Throndhjemske Tropper fra at opfylde vores Pligt, og beskytte den Konstitution, vi har svoret til; og da den Del af disse Tropper, som var først i August paa Lier og Matrand, vil ogsaa her blive de første til at imodtage hvert fiendtligt Foretagende, tør jeg ogsaa forvente de samme Følger deraf."

Grev Schmettow lod øieblikkelig Handling følge paa Ord. Han drog Anstalter til at faa kaldt de nordenfjeldske Tropper under Vaaben, dog saaledes, at de først skulde afmarschere efter Vaabenstilstandens Udløb, og hans Svar til den svenske Oberst, som han øieblikkelig lod offentliggjøre, gjorde megen Opsigt og begeistrede det norske Folk.

Var Grev Schmettows Optræden grei og klar, var Oberst Eks lige det modsatte, og man kunde, som ovenfor sagt, ikke forklare sig den retskafne Mands Færd paa anden Maade, end at den var dikteret af høiere Ordre. Dette kan dog ikke have været Tilfældet. "Jag fruktar, att den beskedlige öfv. Ek förlorat förståndet, ty hans förhållande är obegripeligt, och han har aldrig fått någon order som gifvit honom den minsta anledning till de sottiser, han begått," skrev v. Essen den 6te Oktober til Platen. og Karl Johan udtaler paa samme Tid, at Oberst Ek af General Adlercreutz havde faaet Tilhold om ikke at fremsætte saadanne Paastande, som kun kunde sætte ondt Blod. Men skeet var nu engang skeet, og det indtrufne skulde øve en ikke ringe Indflydelse paa Begivenhedernes Gang. Karl Johan lod sig i den nærmest følgende Tid, da det overordentlige Storting sad samlet,

ret som det var fortælle, at Grev Schmettow og Thrønderne var paa Marschen til det søndenfjeldske, og tog heraf Paaskud til at stanse de svenske Troppers Hjemmarsch.

Det hele Intermezzo, der havde de kritiske Tidsforhold at takke for, at det blev pustet op til en Sag af Betydenhed, skulde imidlertid kun for de optrædende Hovedmænd faa nogen større Rækkevidde. Medens der efterat Foreningen var indgaaet blev vist den største Skaansomhed mod alle, der virkelig havde forgaaet sig, faldt Unaaden knugende over Grev Schmettow og Oberst Ek. Grev Schmettow søgte strax efter Foreningen Afsked og fik den: — den var dateret nogle Dage før Ansøgningen. Storthinget i 1815 gav imidlertid den gamle General fuld Opreisning, idet det udtalte sin Tilfredshed med den af ham udviste Holdning ved at bevilge ham hans hele Gage i Pension. Saa heldig var ikke Oberst Ek. Denne blev endnu før Aarets Udgang stillet for Krigsret, men frifandtes. Han nødtes dog strax efter, som det heder, paa Grund af en Underballance i Regimentskassen til at søge Afsked, og den gamle Helt, der var en Pryd for sin Stand og som skulde blive besunget af en Digter som Runeberg*), fik den paa saadanne Vilkaar, at han for at skaffe Brød til sig og sine i sine sidste Leveaar maatte gaa omkring i selve Sveriges Hovedstad og — hugge Ved for Folk.

— Lad os dog tilføie et Par Træk, der supplerer, hvad her er anført, og som neppe før har været almindelig kjendte.

Grev Schmettow var ved Karl Johans Kroning i 1818 — ved dennes Besøg i Throndhjem i 1815 havde han demonstreret med tæt tillukkede Vinduer i sine Bygaarde — hans mest hædrede Gjæst, der maatte indlades naarsomhelst, og altid modtoges han i Døren af Kongen med aabne Arme og Kys.

Oberst Ek nød paa sit yderste Smertensleie, da Døden nærmede sig, faa gode Dage, som han neppe tidligere i sit Liv havde kjendt. Kongens Fortrolige, Grev Brahe, spurgte daglig hos Forstanderen for Serafimerlazarettet, hvor han var indlagt, til hans Befindende. Da den gamle stivsindede Helt, der var sig selv til det sidste, havde lukket sine Øine i Døden, blev der paa en hemmelighedsfuld Maade sørget for hans Efterladte.

*) I Runebergs Digt "Döbeln vid Juutas" heder det om Oberstlieutenant J. F. Ek:

"Det glömmes ej, du var dock der tillstädes
Du, som så ofta sågs i stridens lek,
Du, vid hvars namn det fosterland än glädes,
Som djupt har sörjt ditt öde, tappre Ek!"

Det første overordentlige Storthing. Kristian Fredrik frasiger sig Thronen og forlader Landet. Foreningen af Norge og Sverige. Karl XIII vælges til Norges Konge*).

Paa fastsat Dag, den 7de Oktober, samledes Medlemmerne af det første overordentlige Storthing, saa mange, som havde indfundet sig, i Kathedralskolens Bygning i Kristiania. De otti Medlemmer, som var valgte til Deltagelse i dette, var følgende**):

I. Akershus Amt.

Paul Kr. Holst, Kammerraad og konst. Amtmand.
P. F. Heltzen, Kancelliraad og Sorenskriver.
F. J. Bech, Biskop, Ridder af Danebrog og Danebrogsmand.
J. Neumann, Sogneprest i Asker.

II. Arendal.

*Alexander Kristian Møller, Distriktslæge i Nedenes.

III. Bergen.

Edvard Hagerup, Stiftsoverretsassessor.
August Konow, Konsul.
*Peter Motzfeldt, Artillerikaptein.
*Vilhelm F. K. Christie, Kancellisekretær, Sorenskriver.

IV. Nordre Bergenhus Amt.

Nils Griis Dahl, Sogneprest i Evindvik.
Torger Halvorssøn Nes, Bondemand.
Ole Torgerssøn Svanø, Borger og Gaardmand.
Erik Olssøn Nord, Bonde og D. M.

---

*) Kilder: Storthings-Efterretninger 1814—1833, udgivne af H. Munk og M. Birkeland. I. Det første overordentlige Storthings Forhandlinger, Udgaverne af 1814 og 1835. Dr. Yngvar Nielsen, Første overordentlige Storthing, Optegnelser og Aktstykker, Kristiania 1886. Dr. Yngvar Nielsen, Bidrag til Norges Historie i 1814, II. Aubert, Kielertraktatens Opgivelse. Kristian Fredriks Dagbog fra Regenttiden i Norge. Klaus Pavels's, Fredrik Schmidts og Peter Motzfeldts Dagbøger. Aalls Erindringer. Faye, Norge i 1814. C. Flood, For otti Aar siden, Kristiania 1891. (Wallem,) Bergen og Bergenserne 1813 og 1814. „Tiden" f. 1814. Bergman-Schinkels Minnen ur Sveriges nyare historie. Rydin, Föreningen emellan Sverige och Norge. O. Alin, Den Svensk-Norska unionen.

**) De med * foran Navnet betegnede havde været Medlemmer af Rigsforsamlingen. Om Storthingsmændenes Livsstilling og øvrige Forhold skal henvises til Tallak Lindstøls omhyggelige og fortjenstfulde Skrift om Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91.

Brudedragt og hverdagsdragter fra Sætersdalen, nyere tid.

Væsentlig efter professor Yngvar Nielsens samlinger i ethnografisk museum

V. Søndre Bergenhus Amt.

Niels Hertzberg, Provst, Sogneprest og R. D.
* Arnoldus von Westen Sylow Koren, Sorenskriver.
Odd Davidsson Kløve, Bondemand og Gaardeier.
Thorbjørn Gundersson Sandvig, Bondemand.

VI. Bratsberg Amt.

Markus Florenz, Foged.
Aasmund Nordgaard, Gaardmand.

VII. Buskeruds Amt.

* Johan Collett, Amtmand.
* Fredrik Schmidt, Provst og Sogneprest paa Eker.
J. Gram, Lensmand.

VIII. Kristiania.

Andreas Arntzen, Advokat og konst. Politimester.
Jakob Nielsen, Agent.
Nils Treschow, Etatsraad og Professor.
* Kristian A. Diriks, Generalpolitidirektør.

IX. Kristians Amt.

* Lars Weidemann, Sorenskriver.
* Andreas Lysgaard, Proprietær og D. M.
Ole Haagenstad, Gaardbruger i Vaage.
Ole Hannibal Sommerfelt, Amtmand, R. D.

X. Kristianssand.

Kristian Sørensen, Biskop, R. D.
Lorents Lange, Stiftsoverretsassessor.

XI. Kristianssund og Molde.

Lorents Angell, Sogneprest.

XII. Drammen.

Søren Tybring, Sogneprest.
Iver Holter, Grosserer, R. D.

XIII. Fredrikshald.

Vilhelm Hansen, Kjøbmand og Forligelseskommissær.

XIV. Fredriksstad.

Paul R. Broch, Kommerceraad.

XV. Hedemarkens Amt.

Johan C. Ræder, Ingeniørkaptein.
Arne Arntzen, Krigsraad.
Fredrik Weidemann, Sogneprest til Hof *).
Hans Hansson Bjølset, Gaardmand.

---

*) Mødte i Skibskaptein Anders Steens lovlige Forfald.

XVI. Jarlsberg Grevskab.

* Grev Johan Kaspar Herman Wedel-Jarlsberg.

Jens Kristian Berg, Sorenskriver (efter Lodtrækning med Sorenskriver G. P. Blom).

XVII. Kongsberg.

* Paul Steenstrup, Bergmester.

XVIII. Kragerø og Øster-Risør.

Henrik Georg Tønder, Stadshauptmand.

XIX. Larvik og Sandefjord.

Johan Fredrik Sartz, Provst, Sogneprest i Larvik.

XX. Larviks Grevskab.

Jakob Bull, Sogneprest i Fredriksværn.

XXI. Lister Amt.

* Teis Jakob Torkelssøn Lundegaard, Sektionsanfører.

Peder Jakobssøn Bøgvald, Sektionsanfører.

XXII. Mandals Amt.

Kristen Tidemand, Kammerraad og Toldinspektør.

Jørgen Jørgensen, Garvermester.

XXIII. Moss.

Herman Krefting, Cand. juris, konst. Sorenskriver.

XXIV. Nedenes Amt.

Søren Georg Abel, Sogneprest i Gjerrestad, R. D.

Hans C. Reiersen, pers. Kapellan i Hommedal.

XXV. Raabyggelaget.

* Thomas Bryn, Sorenskriver.

XXVI. Romsdals Amt.

* Hilmar Meincke Krogh, Amtmand.

* Elling Olssøn Walbø, Gaardbruger.

Peder Tonning, Postmester i Aalesund.

Lars Olssøn Godø, Lods.

XXVII. Skeen og Porsgrund.

* Jørgen Aall, Stadskaptein og Grosserer.

XXVIII. Smaalenenes Amt.

* Valentin Sibbern, Major, for den af de Svenske ei besatte Del.

* Peder Hount, Sogneprest til Berg
Aschehoug, Konsistorialraad og Sogneprest
V. Manthey, Sorenskriver
} for de 14 af de svenske Tropper besatte Prestegjeld.

XXIX. Stavanger.

Arent Moglestue, Toldinspektør.

XXX. Stavanger Amt.

Hans Nansen, Sorenskriver, Landsdommer.

Eilif Hanssøn Tothammer, Skibskaptein.

Nils Trulsson Bro, Bondemand.
Rasmus Rasmussen Viland, Bondemand.

XXXI. Throndhjem.

Hans Knudtzon, Etatsraad, R. D.
Fredrik C. O. Hegermann, Major, R. D.
Niels Stockfleth Schultz, ref. Kap.
Jakob Hersleb Sodemann, Cand. theol. og Inspektør ved Realskolen.

XXXII. Nordre Throndhjems Amt.

Sven Busch Brun, Sognepræst i Snaasen.
Ole Mehlum, Gaardmand.
Anders Gotaas, do.

XXXIII. Søndre Throndhjems Amt.

Kristian Krohg, Prof. og Stiftsoverretsassessor.
P. Forseth, Lensmand.
Krabbe, Oberstlieutenant, R. D.
Johan Garmann, ref. Kap. i Orkedalen.

XXXIV. Tønsberg.

* Karl Stoltenberg, Grosserer, R. D.

Da det paa Grund af de lokale Forhold var umuligt at faa fremmet Valg i Nordlandene og Finmarken i den korte Frist, som man havde til sin Raadighed, mødte der fra disse Amter ingen Repræsentanter ved dette Thing. Repræsentanten for Søndre Throndhjems Amt, Oberstlieutenant Krabbe, udeblev fra Thingets første Møder og indfandt sig først den 12te Oktober. Som Grund til, at han ikke var fremmødt tidligere, forklarede han at være bleven forhindret ved den militære Ordre, som han havde modtaget i Anledning af det af Oberst Ek gjorte Forsøg paa Invasion.

Af de 112 Mænd, hvoraf Rigsforsamlingen paa Eidsvold havde bestaaet, gjenfinder vi kun 20 blandt Medlemmerne paa det første overordentlige Storthing. Kun faa af Wedels Tilhængere kom tilbage, og heller ikke ret mange af Falsens ivrigste Tilhængere skulde tage Sæde her. Rigsforsamlingens treti Bønder maatte alle paa tre nær blive siddende hjemme. Af de 80 Thingmænd var 50 Embedsmænd, deraf 18 Geistlige, 7 Kjøbmænd, 1 Skipper, 1 Lods, 1 Haandverker (Garver) og 16 Bønder.

Af alle de Konstituenter, der paa Rigsforsamlingen havde fungeret som Præsidenter, var kun en, Justitsraad Diriks, bleven gjenvalgt. Denne blev da ogsaa ved Storthingets første Møde valgt til midlertidig Præsident. Som Sekretær fungerede indtil videre Sorenskriver Christie, der havde beklædt den samme Stilling ved Rigsforsamlingen.

Til at gjennemgaa Fuldmagterne valgtes en Komite paa 9 Mand. Denne afgav i et Møde, som holdtes allerede samme Dags Eftermiddag, sin Indstilling, der strax toges under Behandling.

Blandt Indstillingens Poster fortjener de, der angik Repræsentanterne fra de smaalenske Byer og den Del af Amtet, som var besat af fiendtlige Tropper, særlig Opmerksomhed.

Med Hensyn til de sidste indstillede Komiteen, at hvis de høitidelig erklærede for Storthinget, at de ikke havde aflagt Troskabsed til den svenske Regjering, burde de være berettigede til at tage Sæde paa Storthinget. En Afvisning fra Storthinget, hvorfor Komiteen fandt, at der maaske kunde anføres formelle Grunde, vilde let kunne blive opfattet som en Tilstaaelse af, at den af de svenske Tropper nu okkuperede Landsdel var en til Kongeriget Sverige for bestandig afstaaet Provins. I Henhold til denne Indstilling blev det af Storthinget med 59 mod 11 Stemmer besluttet, at de nævnte Repræsentanter skulde være berettigede til at tage Sæde paa Storthinget, idet Hount og Aschehoug høitideligen erklærede, at hverken de selv eller saavidt dem bekjendt nogen af de øvrige Stemmeberettigede i det Distrikt, hvor de hørte hjemme, havde aflagt Eden. En lignende Erklæring afgaves fra Mantheys Side for hans eget Vedkommende; dog tillagde han, at det var ham bekjendt, at 2 — dog ikke flere Stemmeberettigede i hans Valgdistrikt (Foged Radich og Forvalter Bjørnskoug) — havde aflagt Eden til den svenske Konge. Derimod afvistes med 74 Stemmer mod 1 Repræsentanterne fra Fredrikshald og Fredriksstad, Kjøbmand Vilhelm Hansen og Kommerceraad Paul Resen Broch, den første, fordi han med Byens øvrige stemmeberettigede Borgere havde svoret den svenske Konge Troskabsed, fra hvilken han ikke var bleven høitideligen løst, den anden, dels fordi han havde aflagt Ed til den svenske Konge*), dels fordi han var bleven valgt paa en Maade, der stod i Strid med Grundlovens § 57.

Efterat Storthinget derpaa havde konstitueret sig, blev det besluttet, at Præsidenten og Sekretæren, der fremdeles skulde vedblive at fungere, skulde give Statsraadet Underretning derom, samt udtale Ønsket om, at dets Forhandlinger den følgende Dags Formiddag maatte blive aabnede paa den i Grundlovens § 74 foreskrevne Maade, samt at dets Aabning saa hurtigt som muligt maatte blive kundgjort.

Den næste Dag, 8de Oktober, skulde Storthingets høitidelige Aabning finde Sted. Medlemmerne forsamledes; men Tiden gik, uden at nogen Konge viste sig. For at have noget at bestille blev der nedsat en Komite paa 5 Mand til at udarbeide Forslag til Reglement for Forhandlingernes Gang m. m., og endelig dikteredes der Forsamlingen en Liste over samtlige Storthingets Repræsentanter! Omsider indløb der fra Kongen til Præsidenten et Brev af følgende Indhold:

"Da Vor svækkede Sundhedstilstand ikke tillader Os, saaledes som Vi ønske, personligen at aabne Storthinget, som efter den Os givne Meddelelse nu har konstitueret sig, saa anmode Vi Norges Storthing ved denne Vor Skrivelse til Dig som dets interimistiske Præsident, at udvælge en Deputation, som kunde møde hos Os paa Ladegaardsøen Mandag Formiddag næst-

*) Saa fortæller Pavels; Motzfeldt nævner i sin Dagbog kun den sidst anførte Grund.

kommende, for af Os at meddeles Underretning om de Gjenstande, paa hvilke Vi især ønske at henlede det saaledes aabnede Storthings Opmerksomhed."

Storthinget skulde altsaa med denne Haandskrivelse være at anse for aabnet, og Præsidenten mente da ogsaa, at det kunde passere, og foreslog, at Deputationen skulde afsendes. Pastor Brun og flere med ham (deriblandt Biskop Bech og Presten Tybring) erklærede imidlertid, at Storthinget i Henhold til Grundlovens § 74 ikke kunde anses for aabnet, før Kongen enten selv eller ved en anden havde underrettet det om Rigets Tilstand og Hensigten med dets Sammenkaldelse. Nansen udtalte sig for Afsendelsen af en Deputation, "da Storthinget paa denne Maade kunde komme efter Kongens fysiske og moralske Tilstand, hvorom Rygterne havde været forskjellige*)." Man var ikke et Øieblik i Tvivl om, at Præsidenten ved den Holdning, han i denne Sag indtog, ene og alene havde til Hensigt at forhindre, at Kongen blev kompromitteret; men ved sit Forsvar forspildte Diriks aldeles sin Popularitet, og da der blev voteret over Spørgsmaalet, om Storthinget ved den modtagne Haandskrivelse kunde anses for at være konstitutionsmæssigen aabnet, blev dette besvaret benegtende. "Christie foreslog nu, at Statsraadet skulde underrettes om Storthingets Beslutning og anmodes om at føie de fornødne Anstalter, da man ikke vilde skilles, før det konstitutionsmæssigt var aabnet. Andre mente, at Anmodningen skulde ske umiddelbart til Kongen. Paa den ene Side paaberaabte man sig, at Kongen havde overgivet den exekutive Magt i Statsraadets Hænder; paa den anden, at han ved at korrespondere umiddelbart med Storthinget, havde erklæret, at han i denne Sag vilde handle selv**)." Der reiste sig ogsaa en Debat om Fortolkningen af Bestemmelsen i Konventionen om Storthingets Sammentræden, ifølge hvilken det absolut maatte aabnes paa denne Dag. Ved Votering vedtoges med 79 Stemmer mod 7 Christies Forslag, og til Medlemmer af Deputationen opnævntes Treschow, Knudtzon, Sørensen og Motzfeldt. Denne begav sig da strax hen til Statsraadet og kom snart tilbage med den Besked, at Statsraadet inden en halv Time vilde møde i Storthinget, som da paa Kongens Vegne vilde blive aabnet paa den i Grundloven foreskrevne Maade. Paa den fastsatte Tid indfandt da ogsaa Statsraadets hele Personale, Rosenkrantz, Sommerhjelm, Collett og Aall sig, og modtoges af en Deputation paa 8 Mand. Paa Præsidentens Tiltale erklærede Rosenkrantz som Ordfører paa Statsraadets

*) Man vilde nemlig, efter hvad Nansen senere fortalte en af sine fortrolige Venner, med Sikkerhed vide, at det ikke fattedes Kongen det mindste, men at han og hans Adjutanter tilbragte sin Tid i Selskab med liderlige Tøser fra Pipervikeu. Der foreligger dog, saavidt vides, ikke noget, som stadfæster Sandheden af disse Rygter, der visselig ikke fortjener Tiltro.

**) Pavels, Biografi og Dagbøger S. 276. Ifølge Motzfeldts Dagbog S. 29 gik Christies Forslag ud paa, at Præsidenten skulde udnævne en Deputation, der skulde underrette Statsraadet om, "at Storthinget ei ansaa sig konstitutionsmæssigt aabnet, og at det vilde anse sig uden Ansvar for de Følger, det kunde have, at det idag ei blev aabnet."

Vegne, at det glædede ham at kunne opfylde Storthingets Ønske, da Kongen havde sendt og overdraget ham at oplæse den Tale, som han selv vilde have holdt, hvis han ikke var bleven forhindret ved Sygdom.

Med Eftertryk og Følelse læste da Rosenkrantz:

"Nordmænd! Henved fem Maaneder er henrundne, siden jeg i Eders Samfund modtog den Krone, Eders Tillid skjænkede mig, og som jeg, haabende paa Forsynets Bistand i vor retfærdige Sag, troede at kunne bære til Eders Held: det eneste Formaal for mine Bestræbelser.

Dengang omhylledes Fremtiden af en Taage, som de nyligen indtrufne vigtige politiske Begivenheder endnu ikke havde lettet. Uvist var det, om Europas mægtige Stater fremdeles vilde enes om at undertvinge et Folk, der kun fordrede samme Rettigheder og den Frihed, de med saa megen Opofrelse havde tilkjæmpet andre Folkefærd, og skjønt man ikke kunde negte sig selv, at Norge, hvis det stededes i Kamp imod disse, eller blot i vedvarende Uvenskab med England, ikke vilde kunne udføre sit begyndte store Værk, var der dog indtil den Stund ingen grundet Anledning til at mistvivle om et muligt heldigt Udfald, heller ei for mig til, ved ytrede Betænkeligheder, at udbrede Mismod iblandt Folket.

Uden Vægring modtog jeg den Krone, hvis Byrder jeg ingenlunde oversaa. Bekymringen for Norges Fremtids Held, hvilket jeg endnu kun ufuldkomment formaaede at berede, var den tungeste iblandt disse, og kunde ene lettes ved Bevidstheden: stedse at ville det gode og derved at fortjene Folkets Kjærlighed.

Om end Skjæbnens Bud og mangehaande Vanheld sønderbryder mit Haab, saa skal denne Selvbevidsthed beroligende følge mig, og de retskafnes venlige Erindring være min Trøst.

Snart udviklede sig de europæiske Magters Sindelag mod Norge. De med deres hertil ankomne Gesandter vexlede Noter, som er bekjendtgjorte, og som skal forelægges Storthinget, viser hines bestemte Villie: at se Norge forenet med Sverige, samt hvorvidt jeg tillod mig at give efter for deres Forestillinger, for om muligt at forekomme den ulige Kamp, hvormed Norge truedes. Den Bekymring, at det norske Folk, maaske af Hengivenhed for mig, skulde udsættes for større Byrder og Plager, end uundgaaelig nødvendigt var, saafremt Storthinget efter moden Overveielse af Rigets Tilstand vilde give Gesandternes Forestillinger Gehør, gjorde det Ønske levende hos mig, at se et Storthing forsamlet, der kunde drøfte disse vigtige Anliggender, og for hvilket jeg kunde nedlægge min oprigtige Erklæring: at jeg er villig til at opofre min personlige Stilling for at afværge Rigets Ødelæggelse. Men Vilkaarene, under hvilke denne min Hensigt med en forlangt Vaabenstilstand ene kunde opnaaes, var, efter Gesandternes seneste Erklæring: tvende Fæstningers Overgivelse til svenske Tropper, og, fra min Side, en ubetinget Frasigelse af Kronen.

At indvilge dette unødtvungen, kunde jeg ei forsvare for Folket og for min Samvittighed; thi det krænkede Grundloven. Krigen blev uundgaaelig: dens Hændelser er bekjendte; de er Gjenstanden for en Undersøgelse, hvis Resultater skulle vorde Nationen forelagte. — Enhver, der upartisk vil veie Fiendens Stridskræfter imod vore, vil indse, at den norske Arme snart nødvendigen maatte indskrænkes til Forsvarskrigen, og, med Forraad paa faa Uger, blev dens Stilling dobbelt afhængig af Fiendens Foretagender. Det stod i hans Magt, enten at lade os uangrebne — da maatte Armeen omsider af sig selv have opløst sig — eller og med Overmagt at forcere Glommen, nordenfor

Kristiania, og tillige ved landsatte Tropper at afskjære os fra vore Magaziner. Omgaaet havde Armeen da maattet bane sig en Vei til Fjeldene, men største Delen af den vilde uundgaaeligen have været opofret.

Kyndige Krigere vil ikke kunne negte, at jo denne Stilling bød, ikke letsindigen at afslaa de Tilbud om Vaabenstilstand, som gjordes; denne var for Øieblikket Armeens Redning, og som saadan maa dens i sig selv haarde Betingelser betragtes. Den har standset Krigens Ulykker, den har bidraget til at bjerge Høstens rige Afgrøde, den har aabnet vore Havne for Handel og Tilførsel, den har gjort det muligt for mig at sammenkalde et Storthing, paa det Rigets Tilstand modent kan drøftes.

Hvilket Emne kan tænkes vigtigere for Fædrelandsvennen, for den gode Landsfader, der stedse bør stræbe at afværge de Plager, som truer, og at afhjælpe de Mangler og Gjenvordigheder, som hviler over Land og Folk?

Norges Tilstand altsaa kunne vi, desværre! ei negte os at være et, efter syv Aars Krigsanstrengelser, ved næsten uafbrudt Savn af Udskibning og Tilførsel, svækket Riges, hvis Hjælpekilder til Indbyggernes Underholdning, til Næringsveienes Drift, og til Armeens Forsyning herved maa besværliggjøres, om ei aldeles standse. Med utrolige Anstrengelser er de Forraad, som endnu haves, tilveiebragte. Landet er i Aar velsignet med en ypperlig Høst, og længere end sædvanligt vil Mangelen derved afværges; men sikkert Haab om blidere Udsigter for Fremtiden giver dette ei, saalænge alle Tilførselskilder er stoppede, og saalænge vore, ved den dansk-norske Stats forvirrede Pengevæsen, dybt sunkne Papirpenge ei kunne tjene til Betalingsmiddel udenlands.

Rigsforsamlingen til Eidsvold udsatte Oprettelsen af en Bank, og den berammede Laaneindretning, som dermed skulde staa i Forbindelse, kunde ei heller, forinden næste Storthing, bringes i Virksomhed. Saaledes ser Staten sig berøvet alle Midler til Betaling af en stor Del af de indførte Fødemidler, samt til at anskaffe flere Forraad; alle Statens Udgifter har hidtil maattet bestrides ved de af Rigsforsamlingen bevilgede fjorten Millioner Rbdlr. Navneværdi; men hvis Krigen vedvarer, vil næste ordentlige Storthing være nødsaget til at forøge Statsgjælden; thi Indtægter af Tolden eller Skatter af de forarmede Indvaanere er ei at regne paa. Et udenlandsk Laan kunde have afbødet megen Forlegenhed, og samme burde vist have været Gjenstanden for Storthingets Opmerksomhed; men saalænge de udvortes politiske Forhold vedbliver at være os imod, er saadant ei at opnaa.

Nogen direkte eller indirekte Bistand af de større europæiske Magter var, hvo negter sig det, nødvendig til Norges Redning, og jeg byggede mit Haab paa Forventningen herom. Men deres bestemte Erklæringer tilintetgjorde dette Haab; døv mod alle Forestillinger viste det engelske Ministerium Rigsforsamlingens Afsendte tilbage, og dets Blokade-System skjærpedes, ja udvidedes til Kysterne af Bergens og Throndhjems Stifter. Saaledes berøvet alt Haab om Understøttelse og Tilførsel, med dette Billede af Rigets Tilstand for Øine, burde jeg, det forekom mig at være en fuldkommen Pligt, selv ikke vægre mig at bringe Fædrelandets Frelse det høieste Offer, noget Menneske formaar at frembære: Offeret af sin Lykke, af sin Tilfredshed. At jeg i Folkets Hænder skulde nedlægge den udøvende Magt, som jeg af Folket havde modtaget, blev fordret som en ufravigelig Betingelse for Vaabenstilstanden.

Havde jeg, ledet af Ærgjerrighed, blot villet forsvare min Krone til det yderste, da havde jeg fortsat Kampen, mindre bekymret om Norges

Skjæbne, hvis det, efterat dets Stridskræfter var udtømte, blev afhængigt af Seirherrens Vilkaar; jeg havde maattet opofre Folket for min Skyld, uvis om, ved de mægtige Staters Mellemkomst, omsider at se Striden endt til Fordel for Norge; thi skulde dette Rige længe friste den Skjæbne, at stride med egne Kræfter, uden fremmed Bistand, da var dets Undergang lige vis.

Ved at ende Kampen, førend man var aldeles overvunden, ved at byde Haanden til Forlig, da den svenske Regjering antog Grundloven af 17de Mai som Basis for Foreningen, hvis Storthinget fandtes villig til samme; ved endeligen, saaledes som Nødvendigheden bød det, at forbinde mig til at nedlægge den udøvende Magt, opnaaedes, og kunde ene opnaaes, det, som Menneskelighed og min Omhu for Folket gjorde mig saa saare ønskeligt: Landets Redning for Ødelæggelse. Jeg vilde ikkun bære Norges Krone til Folkets Held.

Saasnart jeg indsaa, at jeg, med den redeligste Villie, uagtet al Anspændelse af menneskelige Evner, formedelst vor egen Tilstand og faa Forsvarsmidler, og formedelst vore Forhold til fremmede Magter, ikke kunde føre det begyndte store Verk igjennem; saasnart jeg troede, at Folkets Lidelser, for min Skyld, forøgedes: da skyldte jeg Nationen, at fremstille Billedet af Rigets Tilstand for dens Øine, og ikke, for at haandhæve min Stilling i Staten, at berede dens Vanheld i høiere Grad, end Skjæbnen ufravigeligen synes at have bestemt. De Saar, som syv Aars Krig har forvoldet, trænger til Lægedom, og ved Fredens Velsignelser vil de lykkeligere Dage, som jeg, desværre! ikke formaaede at berede dette herlige Land, kunne vindes.

Rigets Tilstand byder at høre og overveie de Forslag til Forening, som Sveriges Konge har forbeholdt sig umiddelbart at meddele Storthinget, og hvorved han har forpligtet sig til at fornye de Løfter, som han allerede har givet det norske Folk.

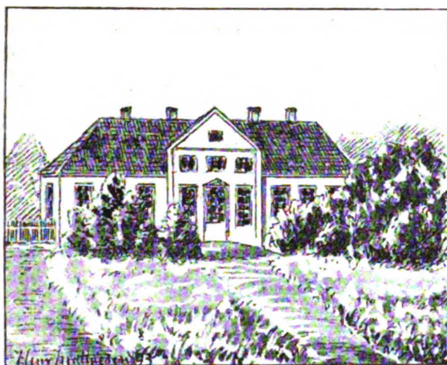
Rigets udvalgte Mænd kan nu med modent Overlæg, og uden andet Hensyn end Fødelandets Tarv, bedømme Rigets Stilling, og vælge, hvad der efter Omstændighederne kan tjene til dets Bedste.

Lader mit Minde leve blandt Eder, Nordmænd! som en Vens, der vilde Eders Vel, der hidtil bevarede Landet fra Anarkiets Rædsler, der, negtet al Bistand af andre Magter, savnede Midler til at føre det store Verk for Norges Uafhængighed igjennem, og som opofrede sin Tilfredshed og personlig lykkelige Stilling iblandt Eder, for ei at se Norge ødelagt, men derimod dets konstitutionelle Forfatning sikret, og herved, saavidt muligt, dets Selvstændighed bevaret. Jeg havde sat min Hæder og min Glæde i at lyksaliggjøre det norske Folk; nu vil jeg finde min Trøst i den Bevidsthed at have virket, hvad jeg formaaede, til at lindre de Trængsler, der tungt hviler over det elskede Fædreneland."

Det Indtryk, som Talen gjorde paa Forsamlingen, var meget blandet. Nogle undrede sig over Kongens hele Optræden overfor Storthinget, som de troede var enten et politisk Fif eller et Udslag af hans Svaghed. Andre fandt, at Storthingets Optræden overfor Statsraadet ikke var uklanderlig, idet man i den saa et uheldigt Forsøg paa at gjøre sin Myndighed gjældende. Disse Betragtninger afsvækkede derfor i høi Grad den hele Tale, der under andre Omstændigheder vistnok vilde have gjort betydelig Effekt.

Efterat Rosenkrantz havde erklæret det første overordentlige Storthing aabnet, blev det enstemmig vedtaget, at en Deputation paa 25 Medlemmer*) med Statsraad Treschow som Ordfører Mandag den 10de Oktober skulde begive sig til Kongen for at modtage de Meddelelser, som han i sin Skrivelse havde lovet at afgive. Storthinget skulde som Følge heraf ikke holde noget Møde den Dag.

Inden Deputationen, der under Eskorte af ridende Jægere begav sig udover til Ladegaardsøen, den 10de fik Foretræde for Kongen, modtoges Treschow først i Privataudiens. Denne fik nu Adgang til at se Kongens Thronfrasigelse, og da han saa, at den kun gjaldt Kongen selv, derimod ikke hans Søns Arveret, gjorde han ham opmerksom derpaa og fik da ogsaa, skjønt ikke uden Modstræben, Kongen til at gjøre en Tilføielse derom i Akten. Derefter modtoges Deputationen, for hvem Kongen, omgiven af Statsraadet, derefter

357. Ladegaardsøens Hovedgaard (nu Bygdø Kongsgaard), Kong Kristian Fredriks Residens 1814.

holdt en Tale, som hyppig afbrødes af hans Hulken. Ogsaa Treschow, der skulde besvare den, kunde af Rørelse ikke faa Maal for sig, saa Biskop Bech maatte gribe Ordet i hans Sted. Kongen overleverede nu sin Erklæring til Rosenkrantz, som, efter at Kongen havde trukket sig tilbage til sit Kabinet, oplæste den for Deputationen og overleverede den til dens Formand. Den var af følgende Indhold:

"Ikkun til Folkets Held har jeg villet bære Norges Krone. Rigets nuværende Tilstand, Europas forenede Villie imod Norge og Følelsen af, at de Midler, der levnedes os til at forfegte Norges Uafhængighed, ikke er

*) Deputationen bestod af følgende: Treschow, Bech, Konow, Erik Nord, Hertzberg, Odd Kløve, Aasmund Nordgaard, Lensmand Gram, Sommerfelt, Ole Haagenstad, Sørensen, Holter, Hans Bjølset, Sorenskriver Berg, Sartz, Bull, Peder Bøgvald, Jørgen Jørgensen, Lars Godøen, Major Sibbern, Rasmus Viland, Major Hegermann, Gotaas, Forseth og Stoltenberg.

tilstrækkelige for mine redelige Hensigter, endelig mit ved Vaabenstilstandens Afslutning givne Løfte, bevæger mig til at nedlægge Norges Krone tilligemed den udøvende Magt uden Forbeholdenhed i Folkets Hænder for mig og Afkom. Jeg løser altsaa det norske Folk fra dets Troskabsed til mig, og ihvor smerteligt det end maa være for mig at forlade et Folk, som jeg elsker, og som har givet mig saa uforglemmelige Prøver paa sin Hengivenhed, saa bringer jeg dog dette Offer for at bevare Riget fra Ødelæggelse. Betrygget ved Konstitutionen, som det norske Folk selv har givet sig, vil det norske Folks Selvstændighed og Frihed ikke færdes*), men lykkeligere Dage, det give Gud! opnaaes ved Fredens Velsignelser.

Ladegaardsøen 10de Oktober 1814. Christian Fredrik."

"Deputationen", heder det i "Tidens" Beretning, "bevidnede dernæst Storthingets hele Erkjendtlighed for de store Prøver, Hans Majestæt havde givet det norske Folk paa sin allerhøieste Kjærlighed, og hvor særdeles vigtigt Rigernes Vel var ham, hvilken Forsikring Statsraadet blev anmodet om at frembære for Hs. Majestæt paa det samlede Storthings Vegne. Denne Forpligtelse blev af Statsraadet strax efterkommet, og med et rørt Hjerte modtog Hs. Majestæt Kongen dette Bevis paa det norske Folks Hengivenhed for ham."

Da Storthingsdeputationen Kl. 2 om Eftermiddagen vendte tilbage fra Ladegaardsøens Hovedgaard, mødte den den svenske Statsraad Baron Balthazar Bogislaus Platen, som var paa Veien udover.

Denne var den 28de September bleven sendt fra Karl Johans Hovedkvarter for at træffe Anstalter, som Forholdene udkrævede. Han skulde saaledes foreholde Kong Kristian Fredrik, at han oplyste Nationen om Sagernes Stilling og om Nødvendigheden af, at Nordmændene "med ordning och lugn möta deras rättmäsiga konungs afsigter för deras väl", hvorhos han skulde formaa ham til ikke personlig at møde i Storthinget og saa snart som muligt at forlade Landet. Efter sin Ankomst til Kristiania havde Baron Platen strax søgt Foretræde hos Kong Kristian Fredrik, hvem han overrakte en Skrivelse fra Kronprinsen, hvori denne udtalte som sit Haab, at Kristian Fredrik "vilde anse det for stemmende med sin Værdighed at ledsage sin Frasigelsesakt med en Opfordring til Nordmændene til at erkjende den svenske Konges Myndighed med Ro og Tillid." "Ved i dette Aktstykke", udtaler Kronprinsen, "at opfordre dem til at give Slip paa Fortidens Beregninger og de Forhaabninger, som man havde kunnet danne sig, vil Deres Kongelige Høihed tjene et Folk, som under alle Omstændigheder ikke kan undlade at interessere Dem." Ved Modtagelsen af Kronprinsens Brev havde den ulykkelige Konge udtalt, at han troede noksom at have bevist, hvor meget den norske Nations Ve og Vel laa ham paa Hjerte. Men man maatte ikke forlange af ham, at han paa Forhaand skulde forpligte sig til at overtale Nordmændene til at antage de Vilkaar, som Sveriges Konge maatte

*) D. e. komme i Fare.

forelægge dem, før han havde lært dem at kjende. Da nu Platen erklærede, at Unionen skulde grundlægges paa Kieler-Traktaten, som Kongen af Sverige hverken havde Villie eller Ret til at opgive, og ved hvilken denne havde erhvervet den samme Ret til Norge, som Kongen af Danmark havde havt, afbrød Kongen ham med de Ord, at Nationen ikke anerkjendte denne Ret. "Men denne Ret", mente Platen, "er saa vigtig for Sveriges fremtidige Bestaaen, for dets ydre Anseelse, for den almindelige Orden i Europa, som man nu mere end nogensinde før tiltrænger under de forestaaende Begivenheder, for Norges egen Sikkerhed, at det er umuligt at give Afkald derpaa, og hele Europa er interesseret i, at dens Gyldighed opretholdes til det yderste. Men helt fra Begyndelsen af har Kongen, der langtfra havde til Hensigt at opretholde det gamle oldenborgske Enevælde, erklæret, at Norge skulde have en Forfatning. Siden har han anerkjendt Eidsvolds-Grundloven med de Endringer, som Foreningen gjorde nødvendige, paa en Maade, der gav tilstrækkelig Garanti for Norges borgerlige Frihed, paa det at Nationen uden Fare strax kunde anerkjende Sveriges Konge for Norges Konge uden længere at modsætte sig Anerkjendelsen af Kieler-Traktaten." "Men paa den Maade", mente Kongen, "vil Nationen være nødt til at underskrive alt, hvad Kongen kræver. Har den først engang anerkjendt Kongen og svoret ham Troskab, og Repræsentanterne siden modsætter sig Kongens Forslag, udsætter de sig for at blive behandlede som Oprørere." "Nei", sagde Platen, "dette kan saa meget mindre blive Tilfældet, som det jo ved Konventionen er bleven fastsat, at de nødvendige Forandringer kun vil finde Sted, naar Konge og Storthing tilsammen er enige derom. Forøvrigt maa Kongen under en konstitutionel Regjering ingenlunde altid vente at se sine Forslag antagne. Men skulde man kun ville antage Kongens Imødekommenhed for efter lange Forhandlinger at fastsætte hver Betingelse, saa vilde det være at tilintetgjøre de Rettigheder, som Sverige ved Kieler-Traktaten havde erhvervet, og da man under de forhaandenværende Forhold lettelig vilde blive draget op i endeløse Vidtløftigheder, turde det nok hænde, at Hans Kongelige Høihed blev utaalmodig og brød Stilstanden." "Men jeg vil dog haabe, at man vil respektere Traktaternes Ukrænkelighed", sagde Kongen. "Har man udtrykkelig indladt sig paa femten Dages Vaabenstilstand efter Thingets Aabning, vilde det jo være uhørt, om man ei overholdt den." Samtalen streifede nu ind paa Kieler-Traktaten og dens Berettigelse fra moralsk Standpunkt, men førtes af Platen tilbage til det foreliggende Emne, idet han erklærede, at Sverige maatte gjøre de ved Kieler-Traktaten erhvervede Rettigheder gjældende. "Nationen", sagde Kongen, "vil dog ikke samtykke heri paa denne Maade; thi den vil være fri." "Den skal være fri", sagde Baron Platen. "Den har Garanti herfor saavel i Kongens Erklæring som i Sveriges konstitutionelle Regjeringsform. Helt fra 1812 af har det været besluttet at give Norge en konstitutionel Statsform under Kongen af Sveriges Herredømme."

"Men man maa dog", sagde Kongen, "give Repræsentanterne Tid til at fastsætte sine Rettigheder, til at overbevise sig om, at Nationens Frihed er i Sikkerhed, at den har Rettigheder. Hvorfor skal man dog gaa frem paa en saa hovedkuls Maade? Jeg siger Dem forud, at hvis man ikke tillader Repræsentanterne at forhandle paa en rolig Maade og overbevise sig, vil Nationen aldrig lade sig undertvinge, og I vil faa Borgerkrig." "Det vilde være sørgeligt", mente Baron Platen, "om man endnu engang skulde være nødt til at gribe til Vaaben. Men Sverige kan ikke antage en Betingelse, der vilde tilintetgjøre Kieler-Traktaten .... Nordmændene vil faa meget at bebreide sig, hvis de bringer det til den Yderlighed; men det er dog at haabe, at det ikke maa blive Tilfældet, og Deres Høiheds Opførsel vil derved have ret megen Vægt. De er istand til at berolige eller ophidse Sindene, eftersom det behager Dem at fremstille de forbigangne og tilkommende Begivenheder."

Kongen lod ham da se den Tale, som skulde holdes ved Thingets Aabning, idet han lod falde et Ord om, at det var sandsynligt, at han selv ikke kom til at holde den, og Platen fandt da ogsaa, at det var bedst, at han ikke gjorde det.

Umiddelbart efter denne Konference tilskrev Kristian Fredrik den svenske Kronprins et Brev, hvori han bl. a. udtalte: "Det er lige saa væsentlig for mig som for Deres Kongl. Høihed at se Norge skaanet for en ulykkelig Krigs Lidelser. Meget langt fra at ville ophidse Stemningen skal jeg forsøge at berolige den ved at give Storthinget en Redegjørelse for Landets nuværende Stilling, og jeg skal opfordre det til modent at overveie Rigets Interesse; men jeg kan ikke paatage mig at veilede dets Opinion, hverken for eller imod de Tilbud, som Hs. Majt. Kongen af Sverige vil lade gjøre. Deres Kongl. Høihed vil selv kunne forstaa, at jeg ikke skal kunne gjøre det uden at blotstille min Karakter i Nationens og hele Europas Øine. Jeg skjuler ikke for Deres Kongl. Høihed, at den offentlige Mening er yderst ophidset mod Foreningen, og at det alene vil være Deres Kongl. Høiheds Maadehold, saavelsom de svenske Kommissærers Klogskab, som kan bringe Storthinget til en Beslutning, svarende til Deres Hensigter. Forhandlingernes fuldstændige Frihed og til dette Øiemed den Tid af 15 Dage, der er sikret Forsamlingen ved Konventionens 1ste Artikel og ved Vaabenstilstandens 10de Artikel, er Bestemmelser, der samvittighedsfuldt maa overholdes, hvis de øvrige Følger af Konventionen skal gjælde. Jeg vil gjerne tro, at med Klogskab vil man i denne Tid kunne række at afslutte de Tvistepunkter, som kan opstaa."

Samme Dag, Storthinget aabnedes, havde Platen en ny Konference med Kongen, og til denne medbragte han det svenske Udkast til Redaktion af Grundloven. Kristian Fredrik gav ham først en Forklaring over Grundene til, at hans Thronfrasigelse ikke var bleven overleveret Storthinget, og Samtalen kom nu til at dreie sig om det svenske Udkast, om hvilket Platen

udtalte, at det var saaledes, som man havde redigeret det efter de ved Konventionen fastsatte Betingelser og efter at have indhentet de Oplysninger, som var mulige paa Stedet. Det var vel ikke uforanderligt fastsat uden for Hovedpunkternes Vedkommende, idet Kommissarierne vistnok i nogle mindre Spørgsmaal kunde lempe sig efter Storthingets Ønsker; men det kunde i ethvert Fald betragtes som Grænserne for de Fordringer, som vilde blive reiste fra svensk Side. I Samtalens Løb kom Kristian Fredrik atter tilbage til Grundlovsudkastet. "Er dette altsaa Eidsvolds-Grundloven?" spurgte han. "Det er ikke netop Eidsvolds-Grundloven", sagde Platen, "saasom man har været nødt til at foretage Forandringer i den af Hensyn til Foreningen. Den er formindsket med 10 Artikler; men Grundsætningerne er de samme, og det samme Indhold er bevaret." Kristian Fredrik udtalte da, at det vilde gjøre bedst Virkning, at man saa meget som muligt holdt sig til selve Eidsvoldskonstitutionens Text, og raadede til, at man betjente sig af det norske Sprog i det Exemplar, som blev Storthinget forelagt. Han vilde ogsaa anbefale, at Forordningerne herefter paa en Gang maatte blive udfærdigede baade paa Svensk og paa Norsk. Alt dette medgav Platen til en vis Grad, dog fandt han det selvfølgeligt, at det Exemplar af Grundloven, som undertegnedes af Kongen, var affattet paa Svensk. Han bad da ogsaa Kristian Fredrik, der fastholdt, at Storthinget maatte have Tid og Ro til fri Forhandling, om, at denne vilde paalægge de Deputerede, som den følgende Dag skulde indfinde sig hos ham, at fremme Sagen saa meget, som det stod i deres Magt. Dette blev da lovet.

Da nu Platen samme Dag, som Kristian Fredrik havde overleveret Storthingsdeputationen sin Thronfrasigelse, kom ud til Ladegaardsøen, var Statsraaderne endnu hos ham. Men strax efter fik Platen Adgang til ham i Enrum. Han fandt Kristian Fredrik sterkt rystet af det Optrin, som havde fundet Sted, og før han kunde give sig af med Sagerne, maatte han sige ham nogle Ord til Trøst.

Kristian Fredrik udtalte, at han havde gjennemset det Grundlovsudkast, som han havde modtaget af Platen. Han havde fundet det i det hele taget frisindet; men saa meget vilde han dog sige paa Forhaand, at Bestemmelserne om Naturalisationen vilde møde en sterk Modbør, med mindre de svenske Kommissarier havde Fuldmagt til at forbigaa Udkastets Bestemmelser derom. Platen svarede hertil, at han fandt det meget sørgeligt, om man igjen skulde blive nødsaget til at føre Krig for nogle Fordommes Skyld, som der dog maatte være Haab om at finde et Middel til at undgaa, naar man forøvrigt maatte være enig om Konstitutionens Grund og Principer.

Kristian Fredrik: "Kald det Fordom, saa meget De vil; men det er dog en Opinion, — det er et helt Folks Opinion, siger jeg Dem, og De ved, at til den maa man tage Hensyn. Der er ogsaa et andet Punkt, som man vil hefte sig ved. Hvad siger De til det? Man vil sandsynligvis

kræve Sikkerhed for, at de norske Tropper ikke maa bruges udenfor Halvøens Omraade."

Platen: "Herom har jeg ingen Instrux modtaget. Men efter hvad jeg har hørt sige, tør jeg tro, at dette Punkt ikke vil støde paa stor Vanskelighed."

Kristian Fredrik: "Jeg kan altsaa reise i Forvisning om, at det, som hidtil er bleven lovet, samvittighedsfuldt vil blive opfyldt?"

Platen: "Saavidt jeg kjender H. Kgl. Høiheds Villie, til de Principer og den Fuldmagt, Kommissarierne har, kan jeg paa min Ære forsikre Deres Høihed, at det overrakte Grundlovsudkast er at betragte som en Grænse, der fra svensk Side ikke vil blive overtraadt med nye Krav, men som man maaske endnu i nogle mindre Punkter kunde lempe paa."

Samtalen gik derpaa over til Kristian Fredriks forestaaende Afreise, der skulde finde Sted samme Dags Aften. Henimod Audiensens Slutning spurgte Kristian Fredrik Platen, idet han ikke lagde nogen Dæmper paa sin Bevægelse:

"Men sig mig dog: Skal da disse evindelige Stridigheder mellem Sverige og Danmark aldrig tage Ende? Har vi endnu Aarsag til Kiv? Sig mig frit, hvad De mener!"

Platen: "Deres Høihed! Jeg skylder Dem i dette Øieblik min Troesbekjendelse. Ifølge de Grundsætninger, som jeg aldrig har fraveget, betragter jeg det som det største politiske Misgreb, om Skandinavien skulde lade sig rive ud over de Grænser, som Naturen har anvist disse Lande ved Havet, og overbevist om Sandheden heraf, ved det svenske Folk meget vel, at det hos sig selv har mere end nok af fredelige Erobringer."

Kristian Fredrik: "Ja, men Adelen?"

Platen: "Adelen har tabt meget af sin Indflydelse og er bleven Landmænd."

Kristian Fredrik: "Og Deres Regjering? Hvorfra kommer dog denne personlige Uvillie, som synes rodfæstet hos Kronprinsen mod Kongen af Danmark, hvem man tillægger Feil, som han ikke har? Nu — jeg beder Dem, gjør, hvad De kan, for at dette kan ophøre. Hils Kronprinsen fra mig om, at han vil skjænke Nationerne Fred."

Platen: "Jeg kan forsikre Deres Høihed, at Kronprinsen er langt fra at nære denne Uvillie, men ønsker Fred af sit ganske Hjerte og anerkjender ganske vist, hvad Skandinaviens naturlige og uforanderlige Grænser foreskriver. Forøvrigt skal jeg ikke undlade at overbringe ham Deres Høiheds Ord."

Hermed var Konferencen mellem Kristian Fredrik og Platen tilende. Statsraadets Medlemmer traadte ind, og næsten alle de Punkter, som Forhandlingen havde dreiet sig om, blev gjentagne. Herunder udspandt der sig en temmelig levende Disput med Statsraad Sommerhielm, der holdt paa,

at Naturalisation ingenlunde maatte tilstedes, medens Platen fastholdt sin tidligere Anskuelse. Rosenkrantz foreslog en Middelvei, at det skulde være Storthinget tilladt at foreslaa Naturalisation til Kongens Sanktion, og at Kongen kunde foreslaa det samme til Storthingets Sanktion. Sommerhielm erklærede, at han vilde udgyde sin sidste Blodsdraabe for sin Paastand. "Men jeg fandt" — saaledes slutter Platen sin Indberetning til Karl Johan om Konferencen — "at jeg ikke havde noget Blod at miste for en Sag af den Vigtighed."

Samme Dags Aften, der var mørk og kjølig, forlod Kristian Fredrik sin Bolig paa Ladegaardsøen og begav sig, ledsaget af Kaptein Falsen, Marineadjutant Kaptein Fredrik Holsten, Major Brock, Grev Vargas Bedemar, Lektor J. G. Adler, Eliesen og Kammerjunker Krogh ned til Stranden paa Øens Sydside, hvor der laa et lavt, sortmalet, kutterrigget Fartøi færdigt til at tage Kongen og hans Følge ombord.*) Fra de Fakler, som nogle af Tjenerne bar, faldt der et usikkert Lys over en Gruppe, som var en stor Malers Pensel værdig: et kort, men rasft og sterkt gjennemlevet Afsnit af det gjenfødte Norges Liv afsluttedes i det samme Øieblik, Kongen og nogle af hans Ledsagere gik ombord efter en gribende Afsked med de Mænd, som skulde blive tilbage i det Land, han nu forlod.

Den lille Kommandolugger, som bugseredes af en Kanonchalup, førte ham i Løbet af Natten ud gjennem Fjorden til Briggen "Allart", der laa tilankers udenfor Guldholmen ved Jeløn. Paa denne, som han havde udset til Færden over Kattegat, gik han om Morgenen ombord og lod længere ud paa Dagen lette Anker. Men Vinden var løi, og Strømmen gik indefter. Briggen var om Eftermiddagen paa god Vei til at drive ind mod det lille Strandsted Horten. Bugserchaluppen maatte da tage ogsaa Briggen paa Slæb og føre den ind paa Karlsollens Havn indenfor Eløen.

Saasnart Kristian Fredrik var kommen ombord paa "Allart", satte han sig strax til at skrive et Brev til Karsten Anker i London. I dette

*) "Jeg støttede mig til Falsens Arm" — saaledes skildrer Kristian Fredrik selv Opbrudet fra Ladegaardsøen — "og talte roligt om, hvordan jeg skulde korrespondere med ham den korte Tid, han endnu vilde blive i Norge. Lykkeligvis havde Ulykkerne i den Grad nedtrykt mig eller gjort mig saa følesløs, at jeg i Øieblikket følte mindre Bitterhed ved dette Optrin end nu bagefter, naar jeg tænker derpaa. Jeg tog bevæget Afsked med Eliesen og Krogh, der havde fulgt mig lige til Strandbredden, og gik strax ind i Luggerens Kahyt. Strax efter kom Holsten ind og trykkede min Haand, saa det gjorde ondt, og brød ud i fortvivlede Klager, i sin varme Hengivenhed for min Person. Jeg sagde rolig til ham: "Lad os takke Gud for, at det nu staar meget bedre til med mig end sidste Gang her; da (ved min Tilbagekomst fra Moss) var jeg som vanvittig, nu er jeg kommen til Fornuft igjen, og jeg er rolig." "Ja, Deres Høihed", svarede han mig, "De har havt saamegen Modgang — selv en Engel fra Himmelen vilde ikke have kunnet føre dette lykkeligt til Ende med saa ringe Midler!"

paalagde han ham — i Egenskab af Konge og uden Statsraadets Vidende — at arbeide for at faa Englands Beskyttelse for den norske Forfatning. Som Ven bad han ham om at undersøge, om han vilde være velkommen i England, og om der forelaa nogen Mulighed for en ægteskabelig Forbindelse mellem ham og den unge Prinsesse Charlotte Augusta af Wales.

Den britiske sloop of war Briseis, Kaptein Jackson, som var stillet til Kristian Fredriks Disposition, laa ved Vallø Saltverk udenfor Tønsberg, og den 13de Oktober lod Kristian Fredrik "Allart" sætte over Fjorden,

358. Kristian August-Monumentet, Bygdø.
Reist af Kristian Fredrik, "Norges Konge." De sidste Ord er dog borthuggede, før Monumentet reistes.

hvor den ankrede op ved Stenkløs udenfor Indseilingen til Tønsberg. Kaptein Jackson kom ombord og meldte, at han var rede til at føre Kongen over til hvilkensomhelst Havn i England; men Kristian Fredriks Tanker gik nu i en anden Retning. Han takkede for Tilbudet, men erklærede paa samme Tid, at han vilde benytte "Allart" til Overreisen til Danmark. "Briseis" gik derefter under Seil, og strax efter lettede ogsaa "Allart" Anker og stod Fjorden ud i den engelske Korvets Kjølvand indtil Færder. Her dreiede "Allart" til Vinden, og i Stedet for at fortsætte Reisen sydover holdt den hele Eftermiddagen udefter krydsende under Færder, og om Natten vendte den om og løb den 14de ind til Fredriksværn. I Ly af

Citadellets Kanoner kunde Briggen foreløbig byde hvilkensomhelst Fiende Spidsen.*) Her blev Kongen liggende i 12 Dage, indtil den 26de Oktober.

"Kongen er reist — og aldrig er en rimeligere Forventning sørgeligere bleven skuffet, aldrig et fornuftigt, ædelt Ønske paa en mere frappant Maade negtet Opfyldelse, end hans Ytring den 29de Mai 1813: "Gid jeg, naar jeg forlader Norge, maa have en saadan Afskedstime." Saa skrev Slotsprest Pavels Dagen efter Kongens Afreise i sin Dagbog. Disse faa Ord kunde opfattes som et Klagesuk over Tidernes Foranderlighed og Nationens Utaknemmelighed; men de er ikke mente paa denne Maade. Er de et Klagesuk, gjælder dette Kristian Fredrik, som man havde agtet som en Heros, men som skulde have vist sig at være blot en Pjalt. Pavels's hjerteløse Ord er Udtryk for den Kulde og Raahed, som den saakaldte bedre Del af Hovedstadens Befolkning rent kroede sig over at bære tilskue overfor Kristian Fredrik, fordi han var vendt tilbage fra den lille Krig med hele Lemmer. Alt her var slaaet over i sin fuldstændigste Modsætning. Nu var Grev Wedels Tid kommen. Om Sommeren, da Folk var som mest opsatte paa at komme ham tillivs, havde han noksom vist, hvor lidet han vyrdede Folks Trusler og Undsigelser. Derfor verserede der nu i Kristiania Side om Side Beretninger om, hvor opsat Greven havde været paa at føre Krig for Alvor, og om Kristian Fredriks Umandighed under Slagene og Rædsel for at se Blod.

I de Dage, Storthinget samledes i Kristiania, tegnede det sig allerede til et fuldkomment Omslag i den politiske Stemning paa Østlandet og i Hovedstaden. Paa det sidste Sted var den vel endnu ikke unionsvenlig — Parolen var endnu ikke givet fra det raadende Hold, — men heller ikke unionsfiendtlig længer, og man var paa Vei til at se ned paa de Repræsentanter, der samledes rundt omkring fra Byerne og Bygderne og savnede de

*) Man har paastaaet, at det var Mytteri ombord paa "Allart", som tvang Kongen til at vende om; Mandskabet skal have staaet i den Formening, at det vilde blive behandlet som Krigsfanger, om det kom til Danmark. For denne Beretning findes der ikke tilstrækkelig Hjemmel.

I sin Dagbog skrev Kristian Fredrik: "Vor Brig fulgte efter "Briseis" i en Mils Afstand indtil Færder, men derfra var vor Vei en anden, hvorfor vi ogsaa fra nu af havde ugunstig Vind; den var meget sterk fra SSO., saa at Kapteinen besluttede sig til at vende om, og vi kastede Anker i Fredriksværns Havn Kl. 11 om Formiddagen."

Chefens Rapport af 14de giver en anden Forklaring: "Ifølge Kongens Forlangende holdtes krydsende under Færder hele Eftermiddagen for at observere, om muligt noget Fartøi med Breve skulde søge os. Da intet kom, sattes Kursen for Skagen Kl. 6. Om Natten gik Vinden SSO. med rebet Merseilskuling og svær Sø. Holdt det gaaende Bidevind til om Morgenen, da Kongen, fordi Vinden var ret Syd med samme Kuling og Sø, bød at holde tilbage til Norge og søge Fredriksværn."

nødvendige Forudsætninger til at bedømme den politiske Situation ret.*) Vi har et utvivlsomt korrekt Billede af Opinionen inden Storthingskredsene paa denne Tid i den Skildring, som Hofkantsler Wetterstedt gav Excellencen Toll i en Skrivelse af 31te Oktober, hvor det heder:

"Nordmændene kom sammen paa Storthinget, næsten uvidende om, hvad der baade i politisk og militær Henseende var forefaldet i og udenfor deres Land. Opfostrede i Had til Sverige havde de om dets Konstitution hverken søgt eller faaet nogen sand Kundskab. Det havde altid været Danskernes og i Særdeleshed Kristian Fredriks Bestræbelser at puste til de gamle Nationalfordomme. Prester og Embedsmænd, som ved Valg til Repræsentanter gjennem Eidsvoldskonstitutionen fik en stor Indflydelse, havde egen Interesse af at forsvare den og at opmuntre Almenheden til et kraftigt Forsvar af den Frihed og Selvstændighed, som derigjennem var bleven proklameret. Fæstningernes Overgivelse, Hærens stadige Tilbagetog uden Modstand og Kristian Fredriks Thronfrasigelse havde ikke formindsket, men forøget Forbitrelsen hos Folket. Det saa sine Opofrelser ilde anvendte, sine Kræfter spildte og sig selv overladt til sin egen Klogskab. Følgen blev Overbevisning om Forræderi hos Overbefalingen, idet hver og en ved personlig Iver søgte at erstatte den Kraft, som fattedes det hele, og vilde bevise Verden, at Nordmændene havde havt Alvor med sit Selvforsvar og virkelig kunde hævde det. For Almuen havde man saa længe prædiket om dens egen Styrke, at den nu stolede paa den, navnlig i de Dele af Landet, som var fjernede fra Krigsskuepladsen. I Bergens og Throndhjems Stift havde man med Enthusiasme

*) Vi har dog kun et Exempel paa, at Mænd af det svenskvenlige Parti tillod sig ligefrem Haan mod Nationalrepræsentationen. Under de Nybyggerforhold, som raadede i Hovedstaden som ellers overalt i vort Land, maatte Storthingsrepræsentanterne indkvarteres hos Byens Familier, hvor de i flere Tilfælde neppe fik det for godt. Ingen nød dog den Behandling, som blev Oberstlieutenant Krabbe til Del. Denne var indkvarteret hos Grosserer Haagen Mathiesen, almindelig "Smør-Haagen" eller (i fortyskt Form) "Schmier-Hagen" kaldet. Hos denne, der boede i det rummelige nuværende "Victoria Hotel," fik Krabbe anvist et elendigt mørkt Værelse "ved Siden af et andet, hvor Vertens Piger havde deres Haandtering, hvorfra gik en Dør ind til Krabbe, med et Vindue paa, saa at han blev beskuet af Tjenestefolkene og ved deres idelige Snak forstyrret i sine Forretninger." Da Krabbe bad om en Thekande, fik han det Svar, at Verten kun havde en eneste, som han ikke kunde undvære" o. s. v. Vertens Trakasserier nødte omsider Krabbe til at gjøre Grossererens Adfærd til Gjenstand for offentlig Paatale. Mange fandt da, at Grossereren var gaaet vel vidt i sin Haan mod Storthingsmanden, og man undte ham, at han blev stillet i Gabestok ved Fr. Schmidts Epigram:

"Den Grad af Lumpenhed, som findes hos Smør-Hagen,
Er slig, at man dertil forgjæves søger Magen.
Men da knap. blotte Ord gjør Indtryk paa hans Sind,
Det vistnok bedre var at virke paa hans Skind."

Opfordringen blev dog ikke efterkommet.

omfattet Tanken paa en isolereret Uafhængighed og valgt og befuldmægtiget Rigdagsmænd paa de Vilkaar, at de skulde sætte sig mod Foreningen med Sverige."

Det siger sig selv, at dette Omslag øvede sin Indflydelse paa Nationalrepræsentationen, der ved at lære Begivenhederne at kjende paa nærmere Hold ogsaa maatte komme til at se Forholdene i et nyt Lys.

"Tonen", skriver Bergensrepræsentanten Peter Motzfeldt i sin Dagbog for 5te Oktober, "er her anderledes, end jeg ventede. Mængden taler om Forening med Sverige paa billige Vilkaar som det eneste, der er at gjøre. Næsten alle Militære ytrer den Mening, at vi med de Anstalter, der er gjorte, og som kan gjøres, ikke kan forsvare Riget. Jeg talte nogle Ord med Hegermann, — de lød ei synderlig trøstelige. Jeg gjorde Visit hos Rosenkrantz; ogsaa han taler om intet uden om Forening. "Der bør gjøres Forskjel", siger man, "paa at blive svensk og at faa en svensk Konge!"

Den Fuldmagt, Bergens Repræsentanter havde faaet af sine Urvælgere, passede da nu ikke længere, og de gjorde derfor et Forsøg paa at blive løste fra den. De sendte den 5te Oktober en Kurer til Bergen med Forespørgsel om, hvorvidt de skulde være bundne ved Fuldmagten eller "om de maatte vorde bemyndigede til paa Byens Vegne at handle saaledes, som de efter bedste Skjøn maatte finde tjenligst for Rigets Tarv." Bergens Borgere samledes da den 13de Oktober Kl. 9 Formiddag i Domkirken, hvor det blev besluttet, at den Repræsentanterne givne Fuldmagt skulde fastholdes. "Vi er Nordmænd endnu", saa slutter den af 426 Urvælgere underskrevne Erklæring, "men skal vi ikke blive til Spot for Verden og til Menedere for Gud, maa vi lægge for Dagen, at vi har Hjerte til heller at dø med Ære end svige vort Norge og vor Ed."

De svenske Kommissarier var i Slutningen af September Maaned komne til Fredrikshald, hvorhen Kronprinsen og Arveprinsen den 26de om Aftenen var vendte tilbage. Her blev det af den svenske Regjering udarbeidede Grundlovsudkast gjennemgaaet af Kommissarierne og Karl Johan i Forening med Nordmændene Tank og Hount. Resultatet af disse Overlægninger var, at Udkastet modificeredes i flere Punkter end yderligere i Tilnærmelse til Eidsvoldskonstitutionen. For Kommissarierne udfærdigedes der en Instruktion, der i sine Hovedtræk indeholdt følgende: Det forekom vistnok Kongen ønskeligst, at der blev gjennemført en fuldstændig Sammensmeltning af begge Folk, saa de kunde have en og samme Regjering, idet de herigjennem vilde opnaa størst Styrke og opnaa de Fordele, som maatte tilflyde dem i Følge af Unionen. Dette Maal stod imidlertid ikke nu til at opnaa, og derfor maatte man nøies med, hvad der var at faa. Kommissarierne skulde da først og fremst have Hovedsagen, Rigernes Forening, for Øie; Maaden, hvorpaa Foreningen istandbragtes, var en Bisag, som der skulde ligge mindre Vægt paa, og hvori Kommissarierne kunde vise saa megen

Eftergivenhed som muligt. Det skulde staa Storthinget frit for at anerkjende den svenske Konge som Norges Konge eller at overdrage ham Kronen ved Valg eller paa begge Maader i Forening. Kommissarierne kunde tillade det norske Statsraad at besørge de løbende Forretninger, dog helst saaledes, at det fik sig sin Myndighed overdraget af Kongen. Kommissarierne maatte ikke tillade, at der engang vaktes Spørgsmaal, om Rigernes Forening under en Konge og efter den svenske Successionsorden skulde finde Sted, og de skulde fastholde Kongens ved Kielerfreden erhvervede Rettigheder, som om de i Virkeligheden allerede var anerkjendte. Hvis Storthinget ikke vilde gaa ind paa dette, eller hvis det gav sig af med at forhandle om Forandringerne i Grundloven, før det anerkjendte Karl XIII som Konge, var dette et Tegn paa, at det ikke vilde Foreningen, og Kommissarierne burde da erklære, at deres Mission var ophørt. De skulde da forberede sin Afreise; men denne skulde dog først foregaa, efterat Kronprinsens Befaling derom var indhentet.

Den 4de Oktober begav de svenske Kommissarier sig fra Fredrikshald til Kristiania, hvor de ankom den følgende Dag. Udvortes set modtoges de med alle mulige Æresbevisninger; men Modtagelsen var dog faktisk mindre end kold. Havde Kommissarierne delt den i Sverige gjængse Tro, at Nordmændene i Virkeligheden nærede Hengivenhed for Svenskerne, men at det ene var Kristian Fredrik og hans Omgivelser, som vakte Had mellem de to Folk, skulde de snart frigjøre sig for den. Alle Omstændigheder, de største med de mindste, viste, at Nordmændene besjæledes af Uvillie mod Foreningen og mod alt, som svensk var. Man skyede fra først af endog rent at omgaaes Kommissarierne. De eneste, som viste dem Forekommenhed, var Grev Wedel-Jarlsberg og hans Svigerfader Peder Anker, der satte sig ud over de Fordomme, som herskede i Byen. Kristianiensernes Svenskehad havde tildels antaget rent latterlige Former. Saaledes var der bleven anvist Kommissarierne umoblerede Værelser, og de maatte selv leie sig Sengklæder "emot en oerhört dyr hyra." At Kommissarierne med Taknemmelighed og Paaskjønnelse modtog Grosserer Haagen Mathiesens Gjæstfrihed, er paa sin Vis karakteristisk nok for Forholdene.

Paa Veien til Kristiania mødte Kommissarierne Generalmajor Bjørnstjerna, som fortalte dem, at han havde spurgt, at Oberst Hegermann ved Hjemkomsten fra Fredrikshald havde underrettet det norske Statsraad om, at Kronprinsen ikke gjorde videre Paastand paa, at svenske Tropper skulde forblive i Norge, eller at Svensker skulde ansættes i norske Stillinger, ligesom han havde erklæret, at han i Almindelighed, hvad Konstitutionsforandringerne angik, var tilbøielig til at gaa ind paa alle de Indrømmelser, som man fra norsk Side kunde ønske. Umiddelbart efter sit Komme til Kristiania skrev da Kommissarierne til Karl Johan for at forlange en Forklaring paa, hvorledes dette hang sammen, og den fik de i følgende Svar:

„. . . . . I mine første Samtaler med Oberst Hegermann bemerkede jeg, at han nærede mange Fordomme med Hensyn paa vor Nationalkarakter, Regjeringens Hensigter og Svenskernes Planer om at opnaa i Norge saavel militære som civile Embeder og Dommerposter. Jeg bestræbte mig for at udrydde disse Fordomme. Jeg beviste Hr. Hegermann, at Svenskerne, tilfreds med sin Stilling, ikke vilde søge Poster i Norge. Jeg gav ham den Forsikring, at saasnart Storthinget havde ydet Kongen sin Hyldning ved at anerkjende ham, Hs. Maj. da vilde gjøre alle Indrømmelser, der kunde forenes med hans Hæder, Æren og Sveriges Rettigheder. Jeg har drøftet med Dem, mine Herrer, alt, hvad der har Hensyn til den vigtige Gjenstand for Deres Sendelse. De er blevne enige med mig om vore Sagers sande Tilstand; De har forlangt en Instruktion, og jeg har ilet med at meddele en saadan. Nu staar det til Dem, mine Herrer, at forene, hvad der skyldes Kongens Værdighed, med Fordommene og Forfængeligheden hos Medlemmerne af den norske Nationalforsamling. En overfor Europas Magter styrket Stilling, den almindelige Opinion til Gunst for vort Maadehold, vore Finantsers Gjenopprettelse, Handelens Liv, Agerdyrkningens Forbedring, med et Ord, hvad der danner og befæster den nationale Velfærd, — det er alt, hvad jeg har tilsigtet at opnaa, idet jeg skyndsomt og saa meget som muligt med Nordmændenes frie Villie ønsker at afslutte den store Gjerning: de to Kongerigers Forening. Uden Tvivl vil vore Børn faa meget at gjøre for at faa de to Nationers Sammensmeltning gjennemført; men det er kanske politisk klogt at overlade dem noget at gjøre i deres Indre og saaledes lede deres Patriotisme og Stræben efter Englændernes Forbillede med Hensyn til Skotland. Idet Svenskerne ikke paa lange Tider vil være sikre paa Nordmændenes Hengivenhed, maa de undgaa fjerne Krige, der stedse har sat Sveriges Tilværelse paa Spil. Dersom De, mine Herrer, tror, at jeg i dette Øieblik og hele Vinteren igjennem kan raade over en svensk Hær paa fuldtallige firti tusind Mand og over mindst 6 Mill. Rdr., som ubetinget maa til for at føre Krig i 6 Maaneder, da kunde jeg bringe Nordmændene til den Yderlighed ikke at paakalde andre Rettigheder end de, som et erobret Land kan have. Betænk vel Fædrelandets Interesser, Udstrækningen af dets Hjælpemidler, Politikens Fordringer. Kongens og min egen Tillid giver Dem frie Hænder. Handler derefter og tror, at jeg med fuld Tillid støtter mig paa Deres Klogskab, Deres Nidkjærhed og Deres Fædrelandskjærlighed. Forøvrigt befinder jeg mig ikke langt fra Dem; ved hver Vanskelighed, De maatte støde paa, maa De give mig Underretning, og jeg vil skynde mig med at meddele Dem min Mening."

Meget oplysende er denne Erklæring jo ikke; men paa samme Tid, som Kommissarierne, der jo alle nærmest var Tilhængere af Politiken af Aar 1809, fik frie Hænder overfor Storthingets Krav, forbeholdt Karl Johan sig den afgjørende Stemme, hvor svensk og norsk Opfatning stod stik mod hinanden. Det var ham om at gjøre, at Foreningen var en fuldbragt Kjendsgjerning, naar Wienerkongressen traadte sammen.

Først efter at Kristian Fredrik havde nedlagt sin Magt i Storthingets Hænder, kunde Kommissarierne aabne Forhandlingerne med dette. Indtil videre havde de intet andet at gjøre end at sondere Stemningen hertillands.

Da Storthinget den 11te Oktober var traadt sammen, afgav Formanden for den til Kongen affærdigede Deputation, Professor Treschow, en Beretning om den Maade, hvorpaa den havde udført sit Hverv, overleverede den modtagne Fraskrivelse til Præsidenten og foreslog en Adresse til Kongen, som skulde betegne Nationens Følelser af Kjærlighed og Agtelse for hans Person.

Efterat den kongelige Frasigelseserklæring var bleven oplæst for Storthinget, tog Præsidenten til Orde:

"Kong Kristian Fredrik har gjengivet Kronen i Folkets Hænder.

Agtværdige Medbrødre! Rigets udvalgte Mænd!

Eders Sindighed, Eders Visdom skal bestemme Fædrelandets Skjæbne. Kun faa af os kjender nøie dets Tilstand, dets Fordele, dets Mangler. Denne Kundskab er nødvendig for at bedømme dets Tarv. Opfordret ved min Pligt som Borger og end mere ved den Post, hvortil Eders hædrende Tillid kaldte mig, foreslaar jeg derfor, at en Komite vorder nedsat til at undersøge Rigets Forfatning og overveie de Midler, der sikrest kan berede dets Held."

Præsidenten henstillede derefter til Storthinget at vælge Lagthinget. Antallet af dettes Medlemmer blev bestemt at udgjøre 20, dog saaledes, at hvis Repræsentanterne fra Nordland og Finmarken maatte ankomme, før Storthinget opløstes, skulde der tilforordnes Lagthinget et Medlem for hver fire Repræsentanter, som disse Amter sendte. Ligeledes blev det enstemmig besluttet, "at uagtet dette Storthing, overensstemmende med Grundlovens § 74, adskiller sig i Odels- og Lagthing, skal dog det hele Storthing træde sammen og deliberere, samt fatte Beslutninger, saa ofte der er Spørgsmaal om Rigets udvortes Forhold eller Undersøgelse af dets indvortes Tilstand*)."

*) Af de Debatter, som gik forud for Storthingets Deling i Odelsthing og Lagthing, meddeler "Tiden" f. 16de og 18de Oktober følgende Referat, der ogsaa er det eneste, der blev optaget ad redaktionel Vei:

Interimspræsidenten androg for Storthinget som Dagens Orden, at det vilde gjennemgaa det udarbeidede Reglement for Forhandlingernes Gang og dernæst afdele Storthinget efter Konstitutionen.

Treschow fremstod og forelæste i denne Anledning tvende Forslag (men som han ei har i Sinde at lade følge Akterne), hvoraf det første gik ud paa, at Lagthinget ei burde udvælges med særdeles Hensyn paa Stand, Alder eller udmerket Duelighed, men at man burde saavidt muligt udtage hver fjerde Mand iblandt Forsamlingen, paa det enhver Egn deri kunde vorde repræsenteret.

Tybring ytrede, at da Lagthinget blev anordnet ved Rigsforsamlingen paa Eidsvold, havde man ikke tænkt sig de nærværende Omstændigheder. Skjønt han billigede denne Inddeling, troede han dog, at naar Rigets Forhold til udvortes Magter skal afhandles, bør det ske i det samlede Storthing.

Provst Schmidt troede, at det ved Konstitutionen er afgjort, at deslige Forhandlinger skal foretages af Storthinget in pleno; iøvrigt formente han, at Valget paa Lagthingets Medlemmer burde være frit.

Nansen var i det væsentlige af Treschows Mening; dog, da Lagthinget skal dømme i Rigsretten, burde der være nogle lovkyndige Mænd.

Statsraadet lod derefter ved den konstituerede Statssekretær Krigsraad Fischer melde, at det ønskede at faa Adgang til Storthinget for at forebringe en Sag af Vigtighed. Efterat Storthinget havde ladet svare, at det var beredt til at høre, hvad Statsraadet havde at foredrage, mødte

---

Pastor Weidemann bemerkede, at i Sager af særdeles Vigtighed bør hele Storthinget træde sammen, hvilket han ansaa bestyrket ved Grundlovens § 76.

Koren troede, at Hensigten, hvorfor Storthinget skulde ved særskilte Afdelinger bedømme Lovgivningen, var den, at saadan, især skriftlig Overveielse ikke altid foretages med Driftighed, og altsaa havde man villet, at den ene Afdeling skulde holde den anden i Virksomhed.

Wedel-Jarlsberg ytrede, at Treschows Forslag ikke angik den Kvæstion, hvorvidt Storthinget in pleno efter Konstitutionen er berettiget til at afgjøre vigtige Sager, men hvorledes Afdelingen skal ske, og dertil burde man først holde sig. Han ansaa det vistnok ønskeligt, at det angivne Øiemed kunde opnaaes, men det maatte nøiere udvikles, paa hvad Maade man skulde gaa frem. Skulde sligt Valg efter Distrikterne foretages, maatte alles Repræsentanter kunne deles i fire, da der ellers vilde udkomme en Brøk.

Bech troede, at Treschow blot havde villet give en Veiledning, ingen Forskrift; øvrigt moverede han, at der burde skrides til Votering.

Treschow gjentog, at han befrygtede, at Valget vilde, naar det foretoges iblandt alle paa sædvanlig Maade, falde paa de mest udmerkede Mænd iblandt Repræsentanterne, hvorved disse blev tabte for Odelsthinget.

Wedel indsaa ikke, hvorledes Forslaget kunde iverksættes, med mindre derfor blev givet visse Regler; thi det kunde let indtræffe, at flere Medlemmer fra samme Distrikt fik de fleste Stemmer, og andre Distrikters Repræsentanter blot en eneste Stemme.

Treschow erklærede, at han ei havde foreslaaet dette som Regel, men blot som Veiledning.

Schmidt troede ikke, at dette Forslag var af den Natur, at det skulde underkastes Votering.

Treschow foreslog for det 2det: at Storthinget in pleno burde beslutte, at ethvert Forslag skulde overgives Lagthinget for at prøves, hvad enten det af Odelsthinget forkastes eller ikke, og at Sagen der skulde afgjøres ved de fleste Stemmer. Man maatte ellers antage, at en Minoritet af Storthinget kunde forkaste et Forslag. Odelsthinget bestaar f. Ex. af 60 Medlemmer, hvoraf 31 forkaster et Forslag, men disse 31 udgjør Minoriteten af det samlede Storthing. Dog foreslog han blot denne Forholdsregel for dette Storthing for det første.

Interims-Præsidenten gjentog begge Forslag for Storthinget, og bemerkede ved det første, at han troede, man under Voteringen burde tage Hensyn derpaa, men i Henseende til det andet, at § 76 intet bestemmer om de af Odelsthinget forkastede Forslag.

Wedel var enig med det andet Forslag, forsaavidt som Minoriteten af det hele Storthing ei bør kunne afgjøre noget, og troede derfor, at i saa Tilfælde maatte Sagen delibereres i det samlede Storthing. Saaledes maa § 48 forstaaes om Storthinget in pleno. Han troede ogsaa, at de af Odelsthinget forkastede Forslag bør prøves af Lagthinget. Man kunde ellers, naar Thronen f. Ex. var ledig, komme i det Tilfælde, at ingen Regjering blev udnævnt o. s. v. Han ansaa det overensstemmende med Grundloven, at Sager af politisk Indhold delibereredes in pleno plenorum. Derimod burde ei de sædvanlige Lovforslag komme til Lagthinget, naar de var forkastede af Odelsthinget; ellers var der ingen Mening i Odels-

Statsraaderne, og paa deres Vegne oplæste Rosenkrantz en Skrivelse, der var dateret samme Dag og saalydende:

"Storthinget er nu ved den Deklaration, dets Deputation modtog igaar fra Hans Majestæt, tilfulde underrettet om Rigets Stilling i Henseende til den udøvende Magt. Det vil formodentligen finde, at det Tilfælde, hvori Norge nu befinder sig, har saa stor Lighed med det, som omhandles i Konstitutionens 48de §, at denne og den i samme anførte 42de § nu blive anvendelige. Statsraadet maa derfor indstille til Storthingets nærmere

---

thingets Indretning. Om man maatte betjene sig af Lignelser, da kunde Lagthinget betragtes som en Perpendikul, der holdt Statens Uhr i Gang — eller som en Vagt mod Overilelser og altfor vidtløftige Love. Mange Stater er gangne til Grunde ved at give for mange Love, men faa ved Varsomhed i at forandre ældre Love. Distinktion maa imidlertid gjøres mellem ordinære og extraordinære Tilfælde.

Treschow troede, at man ved Konstitutionens Udarbeidelse ei havde taget Hensyn paa Bemerkelsen af Ordet Love, men blot tænkt sig dem i indskrænket Forstand.

Assessor Lange ytrede, at den 75. § Litr. a. beviser, at man har tænkt sig private Love (som og i Almindelighed forstaaes derved), da der tales om en vis Tid, hvori de skal gjælde.

Treschow mente, at denne Tidsbestemmelse blot gjælder de deri nævnte Skatter og Afgifter m. v.

Lange replicerede, at Paragrafen netop begynder med Ordet "Love".

Treschow ytrede, at almindelig gjældende Love neppe derved kan forstaaes, men specielle, temporære Love.

Christie bemerkede, at dette Forslag synes at sigte til en Forandring i Konstitutionen, som ikke kunde afgjøres ved dette Storthing.

Treschow troede, at det omhandlede blot ikke udtrykkeligen er nævnt i Konstitutionen, men strider dog ei derimod. Det vilde altsaa være en nærmere Bestemmelse eller Udtydning af Konstitutionen, der kunde tilføies samme, som et dermed overensstemmende Tillæg.

Christie erindrede, at Tillæg saavelsom Forandringer bør foreslaaes til næste Storthing; men han ansaa ikke Treschows Forslag nødvendigt nu at afgjøres, da nærværende Storthings Gjenstande uden Tvivl bør forhandles af det samlede Storthing, hvorudi han erklærede sig enig med Grev Wedel, og det paa flere Grunde, som han hentede af Grundlovens §§ 14. 83. og 110. — Imidlertid troede han, at Grundlovens Bydende om Storthingets Inddeling i Lagthing og Odelsthing bør følges, uagtet Forhandlingerne ved dette Storthing vil blive at afgjøre in pleno plenorum.

Treschow havde alene villet ytre sin Frygt for, at Lagthinget skulde udelukkes fra Forhandlingerne, og at det ikkun var hans Ønske, at det samlede Storthings Medlemmer maatte deltage i nærværende Storthings Raadslagninger.

Interims-Præsidenten gjentog Forslaget for Forsamlingen. Han troede, at § 47 i Grundloven oplyser dette. — Tillæg til Konstitutionen bør ei foretages paa et overordentligt Storthing, især da det nærværende Storthing har politiske Gjenstande.

Treschow troede, at Meningerne kunde forenes, naar man antog, at de vigtige Kvæstioner, som vil blive at fremsætte paa nærværende Storthing, bør delibereres og afgjøres in pleno plenorum.

Schmidt bemerkede, at hvad der ved dette Tilfælde bliver vedtaget, bør ratificeres af næste Storthing.

Overveielse, hvad det i denne Henseende finder fornødent at bestemme; og dette er egentligen Hensigten af vort Møde i Dag ved Storthinget. Dog skulle vi ikke undlade tillige at tilkjendegive, at Statsraadet har modtaget de herværende Kongelige Svenske Kommissariers skriftlige Anmeldelse om deres Ankomst, med Anmodning om at tilmelde Storthinget dette. Vi maa i Henseende denne Anmeldelse overlade til Folkets Repræsentanter at bestemme Tiden, naar de ville modtage disse Kongelige Svenske Kommissariers Andragender og Forslage, der, ifølge Vaabenstilstands-Konventionen, skulle frembringes direkte for Storthinget.

Endeligen udbede vi os, at Storthinget vil behage at udnævne en Komite, som Statsraadet kan forelægge dets Protokoller og en detailleret Forestilling om Rigets sande Forfatning, som den nu er. Vi henstille til D'Herrer Repræsentanters indsigtsfulde Omdømme, hvorvidt denne Komite tillige kunde bemyndiges til at modtage de Kongelige Svenske Kommissariers Forslag, for at forelægge Storthinget samme."

Præsidenten svarede, at disse Gjenstande skulde blive tagne i nøiagtig Overveielse, og at Svar derefter ufortøvet vilde blive Statsraadet meddelt. Statsraaderne forlod derpaa Storthinget.

Efter Forslag af den til Udarbeidelse af Reglement nedsatte Femmands-

---

Christie ansaa denne Sag stemmende med Konstitutionen og troede saaledes Votering derom upassende.

Interims-Præsidenten spurgte altsaa Forsamlingen, om Storthinget er enig deri, at det er analogt med Konstitutionen, at forklare § 76 blot i Henseende til private Love?

Det blev enstemmig antaget, at Paragrafen maatte forklares saaledes.

Interims-Præsidenten anmodede Storthingets Medlemmer som en Følge af den fattede Beslutning, om at foretage Storthingets Inddeling i Lagthing og Odelsthing.

Wedel troede, at den fattede Beslutning burde udtrykkes saaledes, at det samlede Storthing forbeholder sig Ret at undersøge og afgjøre alle indvortes og udvortes politiske Gjenstande.

Koren foreslog at tilføie: og alle andre almindelige Foranstaltninger.

Interims-Præsidenten bemerkede, at Beslutningen kun kan gjælde for det nærværende Storthing, — hvilket blev bifaldet.

Wedel ytrede, at det var mest passende først at gjennemgaa det udarbeidede Reglement, førend man skred til Inddelingen af Storthinget.

Christie mente, at Delingen kunde gaa forud, og Reglementet derefter debatteres.

Interims-Præsidenten troede, det vilde have lige Virkning.

Wedel bemerkede blot, at det af ham foreslagne var mere overensstemmende med Orden, da Thingene strax efter Afdelingen egentlig bør skilles ad, og altsaa atter maatte lige saa hurtig træde sammen igjen for at debattere Reglementet.

Interims-Præsidenten formente, de alligevel kunde forblive samlede.

Kapt. Motfeldt tilraadede først at foretage Delingen, formedelst den endnu uafgjorte Kvæstion om Præsidentskabet for det samlede Storthing.

Det blev bifaldt først at gjennemgaa Reglementet — — —".

Komite blev der vedtaget følgende Forretningsorden, der afløste det midlertidige, for Rigsforsamlingen oprindelig givne Reglement:

"§ 1. Medlemmerne af Storthinget forevise deres Adgangstegn ved Indgangen til Forsamlingen.

§ 2. Forhandlingerne begynde hver Søgnedags Formiddag Kl. 9, efterat Præsidenterne i Lagthinget og Odelsthinget have foranstaltet Medlemmerne opraabte og have paaseet, at det i Grundlovens 73de § bestemte Antal er tilstede; de Udeblivendes Navne saavelsom Aarsagen til deres Fraværelse antegnes og tilkjendegives Forsamlingen.

§ 3. Forhandlingerne vedvare i Almindelighed til Kl. 3 om Eftermiddagen.

§ 4. Præsidenterne lade paase, at ingen Uvedkommende indfinde sig i Forsamlings-Salene.

§ 5. Sekretærerne i Lagthinget og Odelsthinget, saavelsom i det samlede Storthing, føre tvende Protokoller under Præsidenternes Tilsyn, nemlig:

a) En Forhandlings-Protokol, hvori Sekretæren med Abbreviatur kan indføre enhver Dags Forhandlinger; den autoriseres og forsegles af Præsidenten.

b) En Hoved-Protokol, hvori Forhandlingerne in extenso indføres; denne maa ikke være længere tilbage end een Dag fra den første; den autoriseres af Præsidenten, og forsynes med Rigets Segl. Det, som indføres i Hoved-Protokollerne, oplæses i den næste Dags Forsamling og underskrives derefter af Præsidenten samt Sekretæren.

§ 6. Naar Storthingets Afdelinger have endt deres Forhandlinger, underskrives Hoved-Protokollerne af hvert Things Medlemmer, hvorefter de besørges bekjendtgjorte ve Trykken, under Bestyrelse af en dertil ved det samlede Storthing udvalgt Komite.

§ 7. I Odelsthinget, saavelsom naar Storthinget samles in pleno, tage Medlemmerne Plads efter den alfabetiske Orden for Stederne og Distrikterne. I Lagthinget tage Medlemmerne Sæde efter de Stemmers Antal, hvormed de ere udvalgte.

§ 8. Enhver, som vil tale, reiser sig og forlanger Ordet af Præsidenten, som tilkjendegiver, efter den forbemeldte Orden, hvo der skal tale først. Den Talende henvender sig stedse til Præsidenten, og maa holde sig til Sagen, uden at tillade sig fornærmende Udtryk enten mod Storthinget eller mod noget enkelt Medlem.

§ 9. Dersom Nogen afviger fra den i foranførte § foreskrevne Orden, advares han derom af Præsidenten, hvilken Advarsel, om fornødiges, gjentages trende Gange; og, skulde han endda ikke holde sig Ordenen efterrettelig, undergiver Præsidenten det til Votering, om dette Medlem bør udvises fra den Dags Forhandlinger.

§ 10. Ethvert nyt Forslag skal skriftlig indleveres til Præsidenten i Odelsthinget, eller, naar Samling in pleno finder Sted, til det samlede Storthings Præsident, som foranstalter det oplæst Dagen, førend derover skal deliberereres. Forslaget maa ikke angaa flere forskjellige Gjenstande.

§ 11. Dersom ⅙ af Forsamlingen forlanger, at et Forslag skal undergives længere Betænkningstid end oven anført, skal denne bestemmes indtil 3 Dage, og Forslaget strax besørges trykket, samt uddelt til Repræsentanterne.

§ 12. Alle Kvæstioner, som kunne reduceres til Afgjørelse ved Ja eller Nei, afgjøres paa denne Maade efter Navne-Opraab, medmindre ⅙ af de tilstedeværende Medlemmer forlanger skriftlig Votering, hvilken da bør finde Sted ved Enhvers Diktamen til Protokollen. Naar det kan formodes, at ikkun en ubetydelig Dissents vil finde Sted, er Præsidenten berettiget til at forskaffe sig Vished derom, ved at opfordre de Medlemmer, som maatte være imod Forslaget, til at reise sig op.

§ 13. Enhver Repræsentant er berettiget til, naar mundtlig Votering har fundet Sted, og Sagen derved er afgjort, at føre til Protokollen Grundene for hans afgivne Votum.

§ 14. Dersom nogen Repræsentant ønsker en bekræftet Gjenpart af hans Diktamen til Protokollen, da maa han levere en Afskrift deraf til Sekretæren, som attesterer dens Overensstemmelse med Protokollen.

§ 15. Præsidenterne fungere som saadanne i 8 Dage, hvorefter et nyt Valg foretages; dog kan den Aftrædende vælges paany.

§ 16. Alle Meddelelser fra Thingene, saavel imellem dem indbyrdes som til den exekutive Magt, underskrives af Præsidenten for Thinget, og paraferes af Sekretæren; de frembringes af en Deputation, bestaaende af trende Repræsentanter, hvilke Præsidenten udnævner.

§ 17. Naar den exekutive Magt anmelder sig for Storthinget, da skal dette samles **in pleno**, hvorefter Præsidenten udnævner en Deputation, bestaaende af 5 Repræsentanter, for at modtage den.

§ 18. Naar Stemmerne ved en Votering, i de Tilfælde, hvor Pluralitet kan afgjøre, er lige delte, har Præsidenten den afgjørende Stemme, undtagen naar et Lovforslag har været Gjenstand for Votering; thi da skal Forslaget, i Tilfælde af lige Stemmer, henlægges i tvende Dage, og derefter foretages til ny Votering; blive Stemmerne da atter lige, henlægges Forslaget aldeles.

§ 19. Naar Gjenstanden for et Forslag enten er delt, eller under Deliberationerne opløses i flere Spørgsmaal, skal Præsidenten være forbunden til at lade ethvert enkelt Spørgsmaal, efter dets Orden, afgjøre ved Votering.

§ 20. Naar Odelsthinget har tilkjendegivet Lagthinget, at det finder sig beføiet til at lade Nogen tiltale for Rigsretten da skal Lagthingets Præsident, snarest muligt, sammenkalde bemeldte Ret.

§ 21. Larmende Ytring af Misnøie eller Bifald ved Forhandlingerne eller enkelte Medlemmers Tale maa ikke finde Sted.

§ 22. De Medlemmer, som ved foretagne Valg til Præsidenter og Sekretærer have de fleste Stemmer efter de udvalgte Præsidenter og Sekretærer, fungere i disses Sted ved indtræffende Sygdoms-Tilfælde."

Kun §§ 5, 7, 14 og 18 i Femmandskomiteens Forslag vakte nogen Diskussion og undergik nogle Ændringer. § 21 blev vedtagen efter Forslag af Major Sibbern, der herigjennem vilde forebygge, at de forargelige Optrin fra Rigsforsamlingen skulde gjentage sig i Storthinget*).

For man gik over til at afdele Storthinget i Odelsthing og Lagthing, reiste Motzfeldt Spørgsmaal om, hvo der burde være det samlede Storthings Præsident og Sekretær, Odelsthingets eller Lagthingets? Efter nogen Diskussion**) blev det med 52 St. mod 25 vedtaget at det samlede Storthing skulde have sin særskilte Præsident og Sekretær.

---

*) Major Sibbern fremsatte ogsaa følgende motiverede Forslag:

"Naar Sagen er af den Vigtighed, at dens Afgjørelse er ved Stemmeflerhed fastsat at skulle ske ved skriftlige Vota, bør disse af Sekretæren modtages og nedskrives i et afsides Værelse, efterat den i Kvæstion værende Sag forud inden Storthinget tilstrækkeligen er bleven drøftet. Derved tror jeg, man sikrere erholder Medlemmernes individuelle Mening om Sagen, end ved, som i seneste Rigsforsamling, høit i Forsamlingen at diktere sit Votum til Protokollen." Mod dette blev der gjort Indvendinger af Schmidt, Christie og flere som upassende, "fordi det røbede Mistvivl om Medlemmernes uforfærdede Sandhedskjærlighed."

**) Ifølge "Tidens" Referat formente Motzfeldt, at Lagthingets Sekretær tillige burde være Præsident i det samlede Storthing.

Til Medlemmer af Lagthinget valgtes Amtmand Johan Collett, Grev Wedel-Jarlsberg, Amtmand Sommerfeldt, Amtmand H. M. Krohg, Biskop Bech, Professor Treschow, Sorenskriver Berg, Kammerraad Holst, Landsdommer Nansen, Generalpolitidirektør Diriks, Kjøbmand Iver Holter, Artillerikaptein Motzfeldt, Stiftsoverretsassessor Lange, Sorenskriver Koren,

---

Christie fandt dette ikke rigtigt; thi Lagthinget, som er Minoriteten af Storthinget, vælger da Præsident for hele Storthinget. Man kan ikke antage, at, fordi Storthinget har valgt dem til Medlemmer af Lagthinget, det ogsaa har havt Hensyn paa imellem dem at udkaare det samlede Storthings Præsident.

Motzfeldt replicerede, at dette Hensyn har de vel ikke umiddelbar havt, men de er dog samtlige udvalgte af Storthinget og er ligesom at anse for dets Repræsentanter. Lagthingets Præsident har tillige Forsædet i Rigsretten. Han er at anse for den første i Storthinget, der ei burde træde tilbage for nogen anden.

Wedel bifaldt dette og fandt, at Lagthingets Elektion er analogt med Valgforsamlingernes Udnævnelse af Valgmænd. Lagthinget kan anses som Storthingets Valgmænd.

Schultz indvendte, at de ikke er udvalgte for igjen at vælge en fælles Præsident.

Wedel troede, at man kunde anse dette Valg for en af de Forretninger, hvortil man havde udnævnt dem.

Interimspræsidenten ytrede, at Storthingets samtlige Medlemmer kunde vælge Lagthingets Præsident og Odelsthingets Præsident vare Vicepræsident.

Nansen formente, at der udfordres forskjellige Egenskaber til at være Lagthingets og det samlede Storthings Præsident. Den sidste burde have en heldig Exterieur og Talenter til hurtig Fremsættelse. Den første behøvede mere Lovkyndighed og Evne til rolig Granskning.

Christie og Wedel anmerkede, at Interimspræsidentens Forslag stred mod § 74 i Grundloven.

Interimspræsidenten replicerede, at han blot havde foreslaaet dette som et subsidiært Middel.

Wedel tilstod, at denne Fremgangsmaade kunde være den rigtige, dersom den stod i Konstitutionen.

Interimspræsidenten gjentog, at det ikke var nogen ubetinget Motion fra hans Side.

Treschow ytrede, at Lagthinget ved dets Valg af Præsident kunde paalægges at tage Hensyn paa, at denne tillige skulde præsidere i det samlede Storthing.

Bergmester Steenstrup anmerkede, at et saadant dobbelt Hensyn vilde forvirre. Han troede, at det samlede Storthing burde vælge sin egen Præsident.

Schmidt mente, at det samlede Storthing kunde ved de fleste Stemmer vælge Lagthingets Præsident og derved tillige erkjende ham for Storthingets Præsident.

Int.-Præsidenten og Biskop Bech gjorde Indvendinger imod dette Forslag som stridende imod Konstitutionen.

Int.-Præsidenten fremsatte Kvæstionen: om man vil, at Lagthingets Præsident tillige skal fungere in pleno plenorum, eller det samlede Storthing skal vælge sin egen Præsident?

Wedel bemerkede, at der kunde tænkes et tredie, nemlig at Odelsthingets Præsident tillige var det samlede Storthings Præsident. Det var just ikke hans Overbevisning men kunde dog være andres.

Int.-Præsidenten erindrede, at dette ikke var moveret af nogen.

W. F. K. Christie,
f. 7de Decbr. 1778, d. 10de Oktobr. 1849.

Sorenskriver Bryn, Kammerraad Tidemand, Kaptein, Sorenskriver Manthey, Garvermester Jørgen Jørgensen, Stiftsoverretsassessor Hagerup og Provst Hertzberg.

Til Præsident for Storthinget valgtes Kancellisekretær og Sorenskriver Christie og til Sekretær Sorenskriver Weidemann. Næst de valgte havde Grev Wedel-Jarlsberg og General-Politi-Direktør Diriks hver 19 Stemmer til Præsident og til Sekretær havde Assessor Hagerup en Del Stemmer

I Mødet den 12te Oktober blev der i Anledning af de af Statsraadet den foregaaende Dag fremsatte Forslag fattet følgende Beslutninger:

1. Med 49 Stemmer mod 29, at Statsraadet, paa Grund af den Lighed, Rigets nærværende Stilling har med de i Grundlovens 42de og 48de §§ angivne Tilfælde, nu skulde tilforordnes visse Mænd, som i Forening med dem, indtil videre, skal føre Regentskabet. Med 64 Stemmer mod 14 blev de Tilforordnedes Antal fastsat til tvende, hvorimod Valget af disse Tilforordnede blev (med 53 Stemmer mod 25) udsat og foretoges den følgende Dag med det Udfald, at Oberst Hegermann (med 28 St.) og Kommandør-Kaptein Fasting (med 24 St.) tilforordnedes.
2. Blev det enstemmig antaget, at en Komite skulde nedsættes, der skulde lade sig forelægge Statsraadets Protokoller, undersøge Landets Tilstand, og derefter for Storthinget fremlægge en dokumenteret og detailleret Efterretning desangaaende. Med 73 Stemmer mod 5 blev det endvidere fastsat, at denne Komite skulde bestaa af 9 Medlemmer, som derefter ved Votering blev saaledes udvalgte: 1. Kaptein Motzfeldt (58 St.), 2. Kammerraad Holst (36 St.), 3. Grev Wedel-Jarlsberg (34 St.), 4. Amtmand Krohg (34 St.), 5. General-Politi-Direktør, Justitsraad Diriks (29 St.), 6. Major Hegermann (28 St.), 7. Konsul Konow (27 St.), 8. Pastor Brun (27 St.) og 9. Biskop Sørenssen (26 St.).

Steenstrup gjentog sit Forslag og troede, at § 75 i Grundloven peger didhen, at Storthinget in pleno ved at konstituere sig nødvendig maa have en Præsident.

Kaptein Ræder bemerkede, at man hidtil kun havde handlet om Præsidenten, men at det samme Spørgsmaal kunde opkastes om Sekretær for det samlede Storthing.

Interimspræsidenten replicerede, at dette vil blive at tilføie Kvæstionen.

Brun troede, at naar Spørgsmaalet var, om Lagthingets eller Odelsthingets Præsident skulde fungere in pleno plenorum, da var det rimeligere, at Odelsthingets Præsident bestemtes dertil, saasom Lagthingets Medlemmer ikkun udgjør 1/4 af Storthinget.

Wedel indvendte, at da Reglementets 6te § bestemmer, at Lagthingets Protokol skal underskrives af det samlede Storthings Medlemmer, synes eo ipso Lagthingets Præsident at være erkjendt for hele Storthingets Præsident.

Schmidt tiltraadte denne Mening.

Interimspræsidenten troede, at denne § maatte i saa Fald forandres.

Koren spurgte, om den samme Mand kunde fungere saavel in pleno plenorum som i et af Thingene særskilt, hvis han havde de fleste Stemmer til begge Dele.

Storthinget bekræftede enstemmig, at dette kunde have Sted. — — —"

3. Det blev enstemmigen besluttet, at ingen Deputation fra Storthinget skulde afsendes til de svenske Kommissarier, men at disse, igjennem Statsraadet, skulde underrettes om, at Storthinget den følgende Dag Kl. 10 Form. vilde være forsamlet for at modtage dem og lade sig foredrage deres Erende. Storthinget besluttede derhos, at ingen foreløbig Revision af de kongelige svenske Kommissariers Fuldmagter skulde finde Sted, saasom Fuldmagterne, tilligemed deres Propositioner, kunde fremlægges ved deres Møde i Storthinget, og at de skulde modtages i Forsamlingen ved en Deputation af 5 Medlemmer, som opnævntes af Præsidenten.

Ligeledes blev det efter nogen Debat med 43 St. mod 35 besluttet, at der med Hensyn til Behandlingen af de Forslag, som de svenske Kommissærer maatte forelægge Storthinget, først skulde fattes nærmere Bestemmelse herom, naar Storthinget havde hørt deres Forslag.

Statsraadet skulde endelig anmodes om at lade kundgjøre for Landets Indbyggere Kong Kristian Fredriks i Storthinget oplæste Tale og hans Frasigelsesakt.

Efterat Storthinget havde truffet alle disse Forberedelser, kunde Forhandlingerne med de svenske Kommissarier tage sin Begyndelse.

Den 13de Oktober Kl. 10 Formiddag indfandt disse sig i Storthinget, hvor de af den i dette Øiemed opnævnte Deputation modtoges og indførtes i Salen.

Kommissariernes Ordfører, Statsraad Rosenblad, oplæste derefter en skreven svensk Tale, som Repræsentanterne staaende paahørte. Den lød i Oversættelse saaledes:

"Gode Herrer og Norske Mænd, Præsident og Medlemmer af Norges Riges Storthing!

Vor allernaadigste Konge og Herre har udnævnt os til Hans Kommissarier ved Norges Riges Storthing, og vi maa herved overlevere de Fuldmagter, som af Hans Majestæt, i denne Hensigt, er bleven udfærdigede.

Det er os en høi og tilfredsstillende Pligt, for et frit og ædelt Folks Repræsentanter offentligen at kunne lægge for Dagen Kongens Tænkemaade, at bringe Hans Hilsen til Eder, gode Herrer og Norske Mænd! og at række Eder den første broderlige Haand. Ene gjennem kraftfulde og hastige Beslutninger kan den Nordiske Halvø, længe sparet under Europas almindelige Rystninger, og af Naturen bestemt til stedse at bevares derfor, vinde Rolighed for det Nærværende, Sikkerhed og Fasthed for Fremtiden. Kongen venter disse Beslutninger af Eders Visdom, af Eders Kjærlighed for Fædrenelandet.

Hans Majestæt har overdroget os at begjære af Norges Riges Storthing, at en Komtte maatte udnævnes, til hvilken vi kunde meddele de Oplysninger, som staa i en uadskillelig Forbindelse med de almindelige Anliggender. Hans Majestæt har derved havt til Hensigt at forberede de offentlige Meddelelser til Storthinget, som ene kunne blive en Følge af begge Rigernes Forening. Med Blikket fæstet paa dette Kongens Formaal, indstille vi nu til Eder, gode Herrer og Norske Mænd! at udvælge en saadan Komite og at overdrage den at træde sammen med os, samt at indkomme til Eder med Beretning og Forslag.

Igjennem de Underretninger, som vi maatte afgive til denne Komite, skal den overtydes om, at de Forandringer i den Eidsvoldske Konstitution, som Kongen har anset uundgaaelig nødvendige, ikke i nogen Henseende rokker de Friheds Rettigheder, hvorpaa denne Grundlov hviler. Med Beskyttelse for den evangelisk-lutherske Lære, med Repræsentations-Rettens Vedligeholdelse, med fri Lovgivnings- og Beskatnings-Ret, med Sikkerhed for al Undertrykkelse eller egenmægtig Behandling, med den fuldbyrdende Magts lovbundne Udøvelse, med den dømmende Magts Uafhængighed, med Embedsmændenes konstitutionelle Ansvarlighed, med Trykkefrihedens uforstyrrede Brug, have de gjorte Forandringer ene Hensyn til det nye Forbund, som stiftes imellem Skandinaviens tvende Riger, og til de nye Bestyrelses-Former, som deraf nødvendigen maatte opstaa.

Kongen er forvisset om, at disse Grundsætninger for Norges Konstitution med fuldkommen Tillid kunne lægges klarligen for Dagen for et Folk, som længe har savnet en sikker Oplysning om Kongens virkelige Hensigter, og det er for at give dem en større og hurtigere Offentlighed i en Tidspunkt, da alt fordrer en aabenhjertig Handlemaade, at Kongen har tilladt os at meddele Eder, gode Herrer og Norske Mænd! Hans Majestæts Tanker om dette vigtige Emne. Omendskjønt de er fremsatte i Form af et ordentligt Forslag, som indbefatter Alt, hvad Kongen, i Henseende til Grundloven, agter at foreslaa for Storthinget, er det vor Pligt, da vi nu foreløbigen overleverer Eder Samme, derved udtrykkeligen at erklære: at al fælles Overlæggelse derom med os eller Spørgsmaal om de Modifikationer og Tillæg, som fra Eders Side kunne gjøres, beror paa den høitidelige Erklæring af begge Rigernes Forening under en Konge, men under Overholdelsen af gjensidige Grundlove.

Dette Forbund, som Skandinaviens Lykke og Selvstændighed saa høiligen kræver, venter nu af Eder, gode Herrer og Norske Mænd! sin endelige Fuldbyrdelse. Ei mere med truende Vaaben, men med broderligt Haandslag bør Nordmænd og Svenske møde hinanden, til fælles Æres Haandhævelse, til fælles Friheds Bevarelse."

Denne Tale blev af Christie som Storthingets Præsident besvaret paa følgende Maade:

"Det Norske Riges Storthing har nu hørt, og ved mig, dets Præsident, modtaget Hans Svenske Majestæts Kommissariers Andragende. Emnet er af den største Vigtighed for det Norske Folk, og fordrer paa det Nøiagtigste og Roligste at overveies. Dette vil ske af Norges udvalgte Repræsentanter, saa hastigt som Emnets Omfang tillader det. Fødelandskjærlighed og Klogskab vil lede Deliberationerne. Resultaterne skulle blive Hans Svenske Majestæts Kommissarier meddelte."

Derefter forlod Kommissarierne under dybe Skrabud til Høire og Venstre Salen, ledsagede af den tidligere opnævnte Deputation.

Den smukke og beskedne Maade, hvorpaa Kommissarierne indledede sin Forbindelse med Storthinget, gjorde et ubetinget godt Indtryk paa de fleste af dem, som var tilstede. Man havde frygtet for, at de vilde optræde ganske anderledes. Saaledes skrev Lektor St. J. Stenersen Dagen efter til Jakob Aall: "Igaar blev de svenske Kommissarier indladne, efterat Præsidenten havde ytret den Bemerkning, at de muligens vilde bruge Udtryk, der vilde skurre i vore Øren og bedet Forsamlingen dog ogsaa i dette Tilfælde at iagt-

tage en sømmelig Taushed. Dog denne Frygt var ugrundet; thi i den Tale, som Rosenblad oplæste, var alt stødende med den største Omhyggelighed undgaaet, og der fandtes ikke det mindste om Undersaatter, Oprørere eller deslige, nei ikke engang Kielertraktaten blev nævnt, men overalt forudsattes det stiltiende, at Norge selv havde Ret til at bestemme sin Skjæbne. Da Talen var endt, gik samtlige 5 Kommissarier efter hinanden i meget ydmyge Stillinger hen til Præsidenten, den herlige Christie, der stod der i sin skjønne, mandige, ædle Stilling paa en Forhøining, og modtog her som en Konge deres Fuldmagter og øvrige Papirer; for Tilskuernes Øine lod det næsten, som om disse Herrer var Supplikanter, der ydmygt nærmede sig en Throne."

Efterat de svenske Kommissarier havde trukket sig tilbage, oplæste Præsidenten det af dem paa den svenske Konges Vegne fremlagte Forslag til Grundlov for Norge, hvis Afvigelser fra 17de Mai-Grundloven var følgende:

§ 1. Kongeriget Norge skal være et frit, selvstændigt og udeleligt Arverige, forenet med Sverige under een Konges Styrelse. Dets Regjeringsform er indskrænket-monarchisk.

§ 2. Den evangelisk-lutherske Lære forbliver Rigets offentlige Religion. De Indvaanere, der bekjende sig til den, ere forpligtede til at opdrage deres Børn i samme. Jesuiter og Munke-Ordener maa ikke taales. Joder ere fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget.

§ 3. Den executive Magt er hos Kongen, som udøver den i Overensstemmelse med Constitutionen.

§ 4. Kongen skal stedse bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion, haandhæve og beskytte denne.

§ 5. Ligelydende med § 4 i Grundloven.

§ 6. Kronen er arvelig, overensstemmende med den i Sverige antagne Successions-Lov af 26de September 1810.

§ 7. Er ingen efter Successions-Ordenen arveberettiget Prinds til, maa Kongen foreslaa sin Efterfølger for Norges Storthing paa samme Tid som for Sveriges Stænder. Saasnart Kongens Proposition er modtagen, skulle begge Folks Repræsentanter af deres egen Midte udkaare en Committee, der har Ret til at bestemme Valget, i det Tilfælde at Kongens Proposition ikke bifaldes af begge Folke-Repræsentationers Pluralitet.

Antallet af Medlemmer i denne Committee og den Orden, som bør følges ved Valget, fastsættes ved en Lov, som Kongen paa een og samme Tid foreslaaer Norges Storthing og Sveriges Stænder.

§ 8. Er Kongestammen uddød, og ingen Thronfølger udkaaret, da skal en ny Kongeæt vælges, i Lighed med de i den foregaaende § givne Bestemmelser.

§ 9. Kongen skal være myndig i Norge, naar Han har opnaaet den Alder, i hvilken Han er myndig i Sverige.

§ 10. Saasnart Kongen som myndig tiltræder Regjeringen, aflægger Han for Storthinget følgende Ed: "Jeg lover og sværger at ville regjere Kongeriget Norge i Overensstemmelse med dets Constitution og Love; saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord!"

Er intet Storthing paa den Tid samlet, nedlægges Eden skriftlig i Statsraadet og gjentages høitidelig af Kongen paa første Storthing, enten mundtlig eller skriftlig, ved den, Han dertil beskikker; hvorefter Storthinget aflægger sin Troskabs-Ed til Kongen.

§ 11. Kongens Kroning skeer i Throndhjem eller Christiania paa den Tid og med de Ceremonier, Han selv fastsætter.

§ 12. Kongen opholder sig i Norge nogen Tid hvert Aar, hvis ikke store og vigtige Hindringer mode.

§ 13. Kongen har Ret til alene at styre Riget, hvorved Han dog bør hente Raad og Underretninger af et Statsraad, som Kongen udnævner, og hvilket, foruden en Vice-Konge eller General-Gouverneur (Rigs-Statholder), skal bestaa af en Statsminister og i det mindste syv Medlemmer; Alt paa den Maade som nedenfor nærmere bestemmes.

§ 14. Under Kongens Fraværelse overdrager Han Rigets indvortes Bestyrelse i de Tilfælde, Han selv foreskriver, til Vice-Kongen eller General-Gouverneuren (Rigs-Statholder), tilligemed fem af Statsraadets Medlemmer. Disse skulle føre Regjeringen i Kongens Navn og paa Hans Vegne; de skulle ubrødeligen efterleve saavel denne Grundlovs Bestemmelser, som de særskilte dermed overensstemmende Forskrifter.

Denne Regjering afgjør Forretningerne ved Stemmegivning, hvorved, i Tilfælde af lige Stemmer, Vice-Kongen eller General-Gouverneuren (Rigs-Statholderen), eller, i hans Fraværelse, det første Medlem af Statsraadet har tvende Stemmer. Naar Kongen er nærværende, ophører Vice-Kongens Function, og General-Gouverneuren (Rigs-Statholderen) er paa den Tid blot den første Statsraad.

Vice-Konge kan ikkun Kronprindsen eller hans ældste Søn være. Den dermed forbundne Magt kan blot udøves i en bestemt Tid.

Til General-Gouverneur (Rigs-Statholder) udnævnes enten en Nordmand eller en Svensk. Statsraadets Medlemmer udsees iblandt Norske Borgere.

§ 15. Hos Kongen forbliver stedse, under Hans Ophold i Sverige, den Norske Statsminister og tvende af Statsraadets Medlemmer, hvilke fremdeles aarligen omskifte. De have de samme Pligter og samme constitutionelle Ansvarlighed, som den i Norge værende Regjering, og i deres Overværelse skulle de Norske Anliggender afgjøres af Kongen. Den Norske Statsminister andrager Sagerne, og bliver ansvarlig for Expeditionernes Overensstemmelse med den fattede Beslutning.

§ 16. Ligelydende med § 16.

§ 17. Kongen kan give og ophæve Anordninger, der angaa Handel, Told, Næringsveie og Politi; dog maa de ikke stride imod Konstitutionen og Lovene. Disse Beslutninger gjælde provisorisk, indtil en Bestemmelse derom ved næste Storthing vorder given.

§ 18. Ligelydende med § 18.

§ 19. Kongen vaager over, at Statens Eiendomme og Regalier anvendes og bestyres paa den for Almenvæsenet nyttigste Maade, som bestemmes ved Storthinget.

§ 20. Ligelydende med § 20.

§ 21. Kongen udnævner i Statsraadet alle civile, geistlige og militaire Embedsmænd. Disse skulle sværge Kongen og Grundloven Troskab og Lydighed.

De Kongelige Prindser maa ei beklæde civile Embeder; dog kan Kronprindsen eller hans ældste Søn udnævnes til Vice-Konge, saaledes som ovenfor er meldt.

§ 22. General-Gouverneuren (Rigs-Statholderen), den Norske Statsminister, Statsraaderne og Cheferne for deres Bureauer, alle civile og geistlige Embedsmænd i de høiere Poster, Generaler og Admiraler af alle Grader, Regimenters og andre militaire Corpsers Chefer, Commandanter i Fæstninger og Høistbefalende paa Krigsskibe, kunne uden foregaaende Dom afskediges af Kongen fra deres Embeder, efterat Han derom har indhentet Statsraadets Betænkning. Hvorvidt Pensioner bør tilstaaes de saaledes afskedigede Embedsmænd, afgjøres af det næste Storthing. Imidlertid nyde de Totrediedele af deres forhen havte Gage.

Andre Embedsmænd kunne ikkun suspenderes af Kongen, og skulle da strax tiltales for Domstolene; men de maa ei, uden efter Dom, afsættes, ei heller imod deres Villie til et andet Embede forflyttes.

§ 23. Kongen kan meddele Ridderordener til hvem Han for godt befinder, til Belønning for udmerkede Fortjenester, der offentligen maa kundgjøres. Ordenen fritager Ingen for Statsborgernes fælleds Pligter og Byrder, ei heller medfører den fortrinlig Adgang til Statens Embeder.

§ 24. Kongen udnævner og afskediger, efter eget Godtbefindende, Sin Hofstat og Sine Hofbetjente.

§ 25. Kongen har høieste Befaling over Rigets Land- og Sø-Magt. Dog kan Kongen ikke, uden Storthingets Samtykke, overlade Norske Tropper i fremmede Magters Tjeneste eller inddrage fremmede Magters Tropper i Riget, undtagen Hjælpe-Tropper mod fiendtligt Overfald.

§ 26. Ligelydende med § 26.

§ 27. Militair Magt maa ikke af Regjeringen anvendes imod Statens Medlemmer, uden efter de i Lovgivningen bestemte Former, medmindre nogen Forsamling maatte forstyrre den offentlige Rolighed, og den ikke øieblikkelig adskilles, efterat de Artikler i Landsloven, som angaa Oprør, ere den trende Gange tydelig forelæste af den civile Øvrighed.

§ 28. Kongen fordeler imellem Statsraadets samtlige Medlemmer, efter sit Godtbefindende, de Forretninger, hvormed Enhver især bør have at gjøre, og bestemmer ved en Instruktion de Sager, hvilke Vice-Kongen eller General-Gouverneuren (Rigs-Statholderen), tilligemed Statsraadet, under Kongens Fraværelse maa afgjøre, og hvorover de blot have at indsende en underdanig Beretning til Kongen.

Ved overordentlige Tilfælde kan Kongen, foruden Statsraadets sædvanlige Medlemmer tilkalde andre Norske Borgere, for at tage Del i Statsraadets Deliberationer, kun ingen af Storthingets Medlemmer. Fader og Søn eller to Brødre, maa ei paa samme Tid have Sæde i Statsraadet, ei heller Nogen, som er yngre end 30 Aar.

§ 29. Ligelydende med § 29.

§ 30. Forestillinger om Embedsmænds Ansættelse eller deres Afskedigelse, og andre Sager af Vigtighed (diplomatiske og egentlige militaire Commando-Sager undtagne), skulle foredrages i Statsraadet af det Medlem, til hvis Fag de, efter Forretningernes Fordeling, henhøre.

§ 31. Hindres Pluraliteten af Statsraadets Medlemmer, ved lovligt Forfald, fra Møde i Statsraadet, og Kongen opholder sig udenfor Riget, har General-Gouverneuren (Rigs-Statholderen) Ret til at tilkalde andre

Norske Borgere, for indtil Videre at tage Sæde i Statsraadet; dog afgiver han ufortøvet Beretning derom til Kongen, som afgjør, om de skulle vedblive denne Function, eller deres Pladse besættes med Andre.

§ 32. Ligelydende med § 32.

§ 33. Alle af Kongen selv udfærdigede Befalinger, militaire Commando-Sager undtagne, skulle contrasigneres af den Norske Statsminister.

De Beslutninger, som tages af Regjeringen i Norge under Kongens Fraværelse, udfærdiges i Kongens Navn og undertegnes af Vice-Kongen eller General-Gouverneuren (Rigs-Statholderen) og af Statsraadet, samt contrasigneres af den, som foredrager Sagen.

§ 34. Saavel den Norske Statsminister, som de tvende Norske Statsraader, der følge Kongen, have Adgang til Sæde i det Svenske Statsraad, og kunde der ytre deres Meninger i Protokollen om de Gjenstande, som angaa begge Riger.

§ 35. Dør Kongen, og Thronfølgeren er endnu umyndig, skulle de i Sverige værende Norske Statsraader, tilligemed den Norske Statsminister, strax sammentræde med det Svenske Statsraad, for fælleds at udfærdige Indkaldelse til Storthing i Norge og Rigsdag i Sverige. Indtil begge Rigers Repræsentanter ere forsamlede og have anordnet Regjeringen under Kongens Mindreaarighed, udøver det saaledes sammensatte Norske og Svenske Statsraad begge Rigers Bestyrelse, med Iagttagelse af deres gjensidige Grundlove. De samme Forholdsregler skulle finde Sted, saa ofte det, ifølge den Svenske Regjeringsform, tilkommer det Svenske Statsraad, i Qvalitet af Statsraad at føre Regjeringen.

§ 36. Valget af Formyndere for den umyndige Konge skal foretages efter samme Regler og paa samme Maade, som er foreskrevet for Valget af Thronfølger.

§ 37. Naar Formynderne eller Statsraadet ophøre at bestyre Riget, aflægge de Kongen og Storthinget Regnskab for deres Forvaltning.

§ 38. Efterlader Statsraadet, naar Kongestammen er uddød, eller naar ved Kongens Død Thronfølgeren endnu er umyndig, strax at sammenkalde Storthinget, da paaligger det Høiesteret, som en ubetinget Pligt, saasnart 4 Uger ere forløbne, at foranstalte denne Sammenkaldelse.

§ 39. Ligelydende med § 37.

§ 40. Ligelydende med § 49.

§ 41. Ligelydende med § 50.

§ 42. Mandtal over alle stemmeberettigede Indvaanere skal forfattes i enhver Kjøbstad af Magistraten, og i ethvert Præstegjeld af Fogden og Presten. De Forandringer, dette efterhaanden maatte undergaa, anføres ufortøvet deri. Enhver skal, forinden han indføres i Mandtallet, offentligen til Thinge sværge Kongen og Constitutionen Troskab.

§ 43. Ligelydende med § 52.

§ 44. Ligelydende med § 53.

§ 45. Ligelydende med § 55.

§ 46. Ligelydende med § 56.

§ 47. Ligelydende med § 57.

§ 48. Ligelydende med § 58.

§ 49. Ligelydende med § 59.

§ 50. Ligelydende med § 60.

§ 51. Ligelydende med § 61.

§ 52. General-Gouverneuren (Rigs-Statholderen), Statsministeren og Medlemmerne af Statsraadet skulle, hvis de vælges til Repræsentanter ved Storthinget, og modtage dette Valg, nedlægge deres Embeder.

§ 53. Enhver, som vælges til Repræsentant, med Undtagelse af de Embedsmænd, om hvilke der er givet Bestemmelse i foregaaende §, er pligtig at indfinde sig ved Storthinget, medmindre han hindres derfra ved Forfald, der kjendes lovlige af Valgmændene, hvis Kjendelse kan underkastes Storthingets Bedømmelse. Den, som to paa hinanden følgende Gange har mødt som Repræsentant paa et ordentligt Storthing, er ikke forpligtet til at modtage Valget til det derpaa følgende ordentlige Storthing. Hindres en Repræsentant ved lovligt Forfald fra at møde paa Storthinget, træder den, som næst ham har de fleste Stemmer, i hans Sted.

§ 54. Ligelydende med § 64.

§ 55. Ligelydende med § 65.

§ 56. Ligelydende med § 66.

§ 57. Ligelydende med § 67.

§ 58. Storthinget aabnes i Almindelighed den første Søgnedag i Februar Maaned hvert 5te Aar i Rigets Hovedstad eller i den Stad af Riget, som Kongen dertil betimeligen bestemmer.

§ 59. Ligelydende med § 69.

§ 60. Ligelydende med § 70.

§ 61. Storthingets Medlemmer skulle særskilt vælges til hvert saavel ordentligt som overordentligt Storthing. Valgforsamlingerne skulle altid være sluttede en Maaned, forinden Storthinget aabnes.

§ 62. Ligelydende med § 73.

§ 63. Saasnart Storthinget har constitueret sig, aabner Kongen eller den, han dertil beskikker, dets Forhandlinger med en Tale, hvori han underretter det om Rigets Tilstand og de Gjenstande, hvorpaa han især ønsker at henlede Storthingets Opmærksomhed. Ingen Deliberation maa finde Sted i Kongens Nærværelse.

Storthinget udvælger iblandt sine Medlemmer en Fjerdepart, som udgjør Lagthinget; de øvrige tre Fjerdeparter danne Odelsthinget.

Hvert Thing holder sine Forsamlinger særskilte, og har en Ordfører, der udnævnes af Kongen iblandt ethvert Things Medlemmer. Selv udvælge de deres særskilte Secretairer.

§ 64. Det tilkommer Storthinget:

a) at give og ophæve Love, paalægge Skatter, Afgifter, Told og andre offentlige Byrder, som dog, med Undtagelse af det herefter i den 70de § fastsatte Tilfælde, ei gjælde længere end til 1ste Juli det Aar, da et nyt ordentligt Storthing er samlet;
b) at aabne Laan paa Statens Credit;
c) at føre Opsyn over Statens Pengevæsen;
d) at bevilge de til Statsudgifterne fornødne Pengesummer;
e) at bestemme, hvormeget aarligen skal udbetales Kongen til hans Hofstat, og at fastsætte den kongelige Families Apanage;
f) ved hvert ordentligt Storthing gjennem en udvalgt Committee at erholde Communikation af de saavel hos Kongen som i Regjeringen førte Protocoller, egentlige militaire Commando-Sager undtagne.

Skulde denne Committee finde, at der var Anledning til nogen Anmærkning, bør den derom gjøre Anmeldelse for Lagthinget, hvilket,

naar Anmærkningen findes grundet, har Ret til at overgive Sagen til Odelsthinget, som enten gjør underdanige Forestillinger til Kongen, for at udvirke Rettelse i hvad der urigtigen er foretaget, eller og, hvis Anklage skulde finde Sted, overlevere Sagen til Rigsretten.

g) at lade sig meddele de Forbund og Tractater, Kongen, paa Statens Vegne, har indgaaet med fremmede Magter, med Undtagelse af hemmelige Artikler, som dog ei maa stride imod de offentlige;

h) at udnævne 5 Revisorer, der aarligen skulle gjennemse Statens Regnskaber, og bekjendtgjøre Extracter af Samme ved Trykken, hvilke Regnskaber derfor skulle tilstilles disse Revisorer hvert Aar inden 1ste Juli.

§ 65. Hvorledes Fremmede skulle naturaliseres, bliver at bestemme ved en særskilt Lov, som af Kongen og Storthinget fælleds besluttes.

§ 66. Ligelydende med § 76.

§ 67. Ligelydende med § 77.

§ 68. Ligelydende med § 78.

§ 69. Beslutningen maa i dette Tilfælde ikke mere af det da forsamlede Storthing forelægges Kongen; dog kan næste ordentlige Storthing paany foreslaa samme Beslutning. Bliver den anden Gang af Kongen afslaaet, saa har dog det tredie ordentlige Storthing Ret til, hvis Forslaget uforandret end yderligere fremsættes, at forelægge Kongen Samme med Begjæring, at Hans Majestæt ikke vil negte en Beslutning sin Sanction, som Storthinget, efter den modneste Overlæg, anser for gavnlig. Beslutningen vorder da Lov, saafremt den ikke ligefrem strider imod denne Constitutions Aand og Udtryk.

§ 70. Storthinget forbliver samlet, saalænge det finder det fornødent, dog ikke over 3 Maaneder, uden Kongens udtrykkelige Tilladelse. Dersom Storthinget inden den Tid, Intet har besluttet, angaaende Skatter og Paalæg, da vedblive de forhen gjældende indtil næste ordentlige Storthing. Forinden Storthinget hæves, meddeler Kongen sin Resolution paa de endnu uafgjorte Forslag, enten ved at stadfæste eller forkaste dem. De Forslag, som Han ikke udtrykkeligen antager, ansees som af Ham forkastede.

§ 71. Alle Love udfærdiges i Kongens Navn og bekræftes med Hans Segl.

§ 72. Kongens Sanction udfordres ikke til de Storthingets Beslutninger, hvorved

a) det erklærer sig samlet som Storthing efter Constitutionen;
b) det bestemmer sit indvortes Politi;
c) det antager eller forkaster de tilstedeværende Medlemmers Fuldmagter;
d) det stadfæster eller forkaster Kjendelser om Valgstridigheder;
e) og endeligen til den Beslutning, hvorved Odelsthinget bevirker Anklage, ifølge § 64.

§ 73. I alle de Tilfælde, hvor der er Spørgsmaal om almindelige civile eller criminelle Love, som foreslaaes af Storthinget, bør Kongen indhente Høiesterets Betænkning, inden han fatter nogen Beslutning.

§ 74. Ligelydende med § 85.

§ 75. Ligelydende med § 86.

§ 76. Ordføreren i Lagthinget, Statsraadets og Høiesterets Medlemmer, overensstemmende med hvad nedenfor fastsættes, een Stiftamtmand og een Biskop, hvilke Kongen udnævner, samt Halvdelen af Lagthingets Medlemmer, som vælges ved de fleste Stemmer, inden Storthinget adskilles, udgjøre Rigsretten, som i første og sidste Instants dømmer i de Sager, der af Odels-

thinget anlægges enten imod Statsministeren eller imod Nogen af Statsraadets eller Høiesterets Medlemmer for Embeds-Forbrydelser, eller imod Storthingets Medlemmer for de Forbrydelser, de som saadanne begaa. Er Nogen af Statsraadets Medlemmer anklaget for Rigsretten, da sidder Ingen af de øvrige Statsraader i Rigsretten. Det Samme gjælder om Høiesterets Medlemmer, hvis Nogen af dem er anklaget for Rigsretten.

Ordføreren i Lagthinget eller, hvis han ved lovligt Forfald hindres, den af de øvrige Medlemmer, som har den høieste Embedsrang, har Forsæde i Rigsretten.

§ 77. Den Anklagede kan uden nogen dertil angiven Aarsag forskyde af Rigsrettens Medlemmer indtil en Trediedel, dog saaledes, at Retten ei udgjør mindre end tolv Personer.

§ 78. Høiesteret dømmer i sidste Instants. Den maa ikke bestaa af færre end Justitiarius og sex Tilforordnede.

§ 79. Ligelydende med § 90.

§ 80. Høiesterets Domme kunne i intet Tilfælde paaankes eller underkastes Revision, dog Kongens Benaadningsret forbeholden.

§ 81. Ligelydende med § 92.

§ 82. Til Embeder i Staten skulle udnævnes de Norske Borgere, som bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion, have svoret Kongen og Constitutionen Troskab og tale Landets Sprog.

Som Følge af Kongeriget Norges Forening med Sverige, skal Kongen foreslaa begge Rigers Repræsentanter ved deres næste Sammenkomst en Lov til Antagelse, om Vilkaarene for gjensidig Borgerret for Nordmænd og Svenske. Imidlertid skal det bero paa Kongen, ved enkelte Tilfælde, hvor Han finder det særdeles nødvendigt, at ansætte Norske Embedsmænd i Sverige og Svenske i Norge, dog saaledes, at til Preste- og Dommer-Embeder alene kunne udnævnes Indfødte.

Til Lærere ved Universitetet og de lærde Skoler, til Læger og til Consuler paa fremmede Steder, kunne Udlændinge beskikkes.

Ingen maa beskikkes til Stiftamtmand eller beklæde et af de civile Embeder, som i § 22 ere nævnte, førend han er 30 Aar gammel, og Ingen beskikkes til Magistrats-Person, Underdommer eller Foged, førend han er 25 Aar gammel.

§ 83. Justits-Cantsleren vaager over, at Lovene holdes ved Magt og efterleves, og er berettiget til for Rigsretten at indstevne dem iblandt Høiesterets Medlemmer, som ikke have opfyldt deres Embedspligter.

§ 84. Ligelydende med § 94.

§ 85. Ligelydende med § 95.

§ 86. Ligelydende med § 96.

§ 87. Ligelydende med § 97.

§ 88. Ligelydende med § 98.

§ 89. Ligelydende med § 99.

§ 90. Ligelydende med § 100.

§ 91. Nye og bestandige Indskrænkninger i Næringsfriheden bør for Fremtiden ikke tilstedes til Fordel for Nogen.

§ 92. Ligelydende med § 102.

§ 93. Ligelydende med § 103.

§ 94. Ligelydende med § 104.

§ 95. Ligelydende med § 105.

§ 96. Ligelydende med § 106.
§ 97. Ligelydende med § 107.
§ 98. Ingen Grevskaber, Baronier, Stamhuse eller Fidei-Commisser maa for Fremtiden oprettes.
§ 99. Enhver Statens Borger i Almindelighed er lige forpligtet til at værne om sit Fædreland, uden Hensyn til Fødsel eller Formue. Denne Forpligtelse ophører med det 25de Aar. Denne Grundsætnings Anvendelse og de Indskrænkninger, den bør undergaa, afgjøres ved første ordentlige Storthing.
§ 100. Ligelydende med § 110.

Det gunstige Indtryk, som Kommissariernes Optræden havde gjort paa Storthinget, afsvækkedes ikke ved dette Forslag til Redaktion af Grundloven; tvertimod synes det at have vakt almindelig Tilfredsstillelse, om end ikke alle rigtig vilde være ved det. Amtmand Johan Collett skrev saaledes i et Brev: "Forslagene angaaende de Forandringer, som maatte gjøres i Konstitutionen, er virkelig langt mere liberale, end man kunde vente." Ogsaa Motzfeldt fandt Forslaget i mange Poster mere liberalt, end han havde ventet; "men — lægger han til — i nogle lyser den svenske Fulhed frem, og Hovedtingene, nemlig om svenske Tropper og svenske Embedsmænd i Landet, er satte paa Skruer og ubestemt, tilligemed andre Fulheder."

Den 14de Oktober gik Storthinget over til at drøfte Valget af en Komite, der kunde forhandle med de svenske Kommissarier, der i de samme Dage var blevne forsterkede med Baron Platen, efterat denne, som vi har set, paa en heldig Maade havde klaret den ham betroede Mission til Kristian Fredrik.

I Anledning Valget af den foreslaaede Komite havde Landsdommer Nansen*) i det foregaaende Møde fremsat et Forslag om, at de svenske Kommissariers Propositioner skulde trykkes og omdeles blandt Storthingets Medlemmer, som derefter skulde tilstaaes en Frist af 3 Dage til at tage dem under Overveielse og gjøre sine skriftlige Bemerkninger derom, som skulde indleveres til Storthinget. Dette skulde derefter nedsætte en Komite, der af de indgivne Betænkninger skulde uddrage et Resumé, der saa igjen skulde debatteres for de enkelte Punkters Vedkommende af det samlede Storthing. Der blev herimod indvendt, at denne Fremgangsmaade vilde kræve

*) Nansen ansaas dengang for at være en næsten lige saa stor Brøvlebotte som hans Sidemand Sorenskriver Koren, med hvem han passede meget godt sammen. Den ene af dem reiste sig for at tale, naar den anden var færdig med sit kjedsommelige Præk, og derfor kaldte man Parret for "Pukverket". De kunde alternere indtil 40 Gange om Dag. Nansen havde dog ikke paa langt nær den Godmodighed, som laa paa Bunden af hans Sidemands Ilterhed; men han var virkelig frygtet, idet man holdt ham for at være ligesaa sladresyg som ondskabsfuld. Fr. Schmidt gav ham og Koren deres Pas paaskrevet i følgende Epigram:

"Den ene Pukverksstampe, stamme Nansen,
Mod Koren kom til kort i Storthingsdansen;
Dog tilkom ingen af dem Laurbærkrandsen,
Men snarere en Smule Pisk paa Svandsen."

for lang Tid. Efter en længere Debat, hvori Neumann, Sibbern, Sodemann, Schultz og Treschow deltog, blev det ved Voteringen med 76 Stemmer mod 2 fastsat, at en Komite skulde udnævnes for at modtage nærmere Oplysninger fra de svenske Kommissarier og meddele Storthinget disse. 40 St. mod 38 afgjorde, at Komiteen skulde bestaa af 9 Medlemmer. Enstemmigen vedtoges, "at den tredie Del af dette Antal skal udtages af Landalmuens Klasse."

58 Stemmer mod 20 vedtog, "at intet Medlem af den forhen nedsatte Komite til at undersøge Rigets indvortes Tilstand maa vælges til denne."

Til Medlemmer af Komiteen valgtes Præsidenten, Sorenskriver Christie (med 41 Stemmer), — dog saaledes, at Assessor Lange, der næst de valgte havde flest Stemmer, skulde indtræde som Medlem, saa længe Christie fungerede som Præsident, — Professor Treschow (36 St.), Amtmand Collett (27 St.), Politimester Arntzen (27 St.), Major Sibbern (22 St.), Biskop Bech (21 St.), Aasmund Nordgaard (28 St.), Lensmand Forseth (27 St.) og Erik Nord (23 St.).

I Anledning Nansens Forslag blev der med 74 St. mod 4 vedtaget, at denne Komite skal modtage Bemerkninger over de svenske Forslag fra Storthingets Medlemmer og deraf uddrage saavidt muligt samlede Resultater, forsaavidt disse blev dem tilstillede inden en nærmere bestemt kort Tidsfrist. Den følgende Dag vedtoges enstemmig Forslaget til det Svar, som af Præsidenten skulde gives de svenske Kommissarier paa deres Forlangende om en Komites Udnævnelse. Dets Indledning var saa lydende:

"Ligesom Norges overordentlige Storthing forelobigen havde udnævnt en Komite til at undersøge Landets indvortes Forfatning, saaledes har det ogsaa, forinden det kan fatte nogen Beslutning om Landets udvortes Stilling, udvalgt en anden Komite til af Hs. Kongl. Svenske Maj.ts herværende Kommissarier at modtage og igjen fra Storthingets Side at meddele de foreløbige Oplysninger, som maatte ansees fornødne, i Anledning af Sammes indgivne Forslag til en ny Grundlov for Kongeriget Norge."

I Mødet den 4de Oktober fremsatte Landsdommer Nansen efter en meget udførlig Begrundelse følgende Forslag:

„Det indstilles til Storthingets Bedømmelse, om det ikke finder det tjenligt at tilskrive Kongen af Sveriges Kommissarier, at det norske Folks Repræsentanter var villige til at indlade sig i Underhandlinger i Anledning af de til Storthingets Præsident indleverede Propositioner, men at sammes Vigtighed fordrede det nøieste og modneste Overlæg for at kunne fatte de for begge Nationers Hæder og Held tjenligste Resultater. Men da den ved Vaabenstilstanden bestemte Tid fandtes utilstrækkelig, saa anholdt man om, at Hs. Majestæt Kongen af Sverige som en Prøve paa hans Agtelse mod det norske Folk vilde

1. forlænge Vaabenstilstanden i 14 Dage eller saa længe, indtil Storthinget saa sig istand til at afgive sit Ultimatum;

2. at Opsigelsen af Vaabenstilstanden maatte forlænges til 4 Uger."

Dette Forslag kom under Behandling i Storthingets Møde den 15de Oktober.

Efterat Grev Wedel-Jarlsberg, Sorenskriver Koren, Biskop Bech og flere Medlemmer havde ytret sig herom, besluttede Storthinget, at dette Forslag indtil videre "og indtil, at Omstændighederne maatte give flere Medlemmer Anledning til desangaaende at movere", skulde henlægges.

Ved denne Leilighed udtalte Biskop Bech, at han ansaa det for at være af største Vigtighed, at Spørgsmaalet om Forening eller Ikke-Forening saa snart som muligt kom under Afgjørelse. Dagen, da Vaabenstilstanden kunde opsiges, nærmede sig med sterke Skridt, og det var derfor i høieste Grad magtpaaliggende, at Svenskerne ikke benyttede sig af denne sin Ret under Paaskud af, at Nordmændene trak Sagen i Langdrag. Han fandt, at der maatte meget sterke Grunde til for at forsvare, at denne Sags Drøftelse blev udsat. Han vilde anbefale, at den Komite, som skulde undersøge Landets Tilstand, saasnart som muligt fremkom med de Oplysninger, den havde at give, da det var paa den, Hovedspørgsmaalets Behandling og Afgjørelse stod. Han fremsatte da ogsaa nu, hvad han i et tidligere Møde (13de Oktober) havde antydet, et formeligt Forslag om, at Storthinget skulde antage den af Kristian Fredrik udstedte Abdikation og løse ham fra hans Forbindtligheder til Konstitutionen. "Indtil dette er skeet, indtil Nationen eller dens Repræsentanter haver erkjendt og antaget den af Ham udstedte formelige Abdikation og Frasigelse af hans Rettigheder for sig og Afkom til Norges Throne, kan vi ikke ophøre at holde og antage Ham for Norges Konge. Men saa længe vi erkjender ham derfor, og det gjør vi, indtil vi har formeligen bifaldet Hans Frasigelse, saa længe er ethvert Spørgsmaal om Forening med Sverige fra vor Side aldeles ulovligt."

Da Storthingets Møder var indstillede i de nærmeste Dage, for at Komiteerne skulde faa fra Haanden de dem paahvilende Arbeider, kunde Bechs Forslag først i Mødet den 18de komme under Behandling.

Efter en længere Debat, hvori Koren, Presten Dahl, Nansen, Bech, Wedel, Ræder, Lange og Hount deltog, besluttede Storthinget efter Præsidentens Forslag med 60 St. mod 18, at Afgjørelsen af Spørgsmaalet om Modtagelsen af Abdikationen skulde udstaa, indtil der var fattet Bestemmelse om Hovedgjenstanden for Storthingets Sammenkaldelse.

Formændene for de nedsatte Komiteer til at undersøge Statens Forfatning og til at modtage nærmere Oplysninger fra de svenske Kommissarier anmeldte paa samme Tid, at de den følgende Dag saa sig istand til at forelægge Storthinget Resultaterne af deres Overveielser.

Forhandlingerne i Storthingets Møde den 19de Oktober holdtes ifølge derom fattet Beslutning for lukkede Døre, og Præsidenten fremsatte derhos Forslag om, at de Beretninger skulde hemmeligholdes, som afgaves af de to Komiteer, der havde at undersøge Landets Tilstand og at modtage Oplysninger af de svenske Kommissarier. Dette Forslag blev enstemmig antaget.

Formanden for Komiteen til at undersøge Rigets Tilstand, Kaptein Motzfeldt, reiste sig og oplæste følgende af Komiteen afgivne Indberetning*):

"Overensstemmende med Hensigten af Komiteens Udnævnelse har den troet, at dens Undersøgelser maatte gaa ud paa følgende Poster:

1) Landets egenltige Stridskræfter, eller Armeens og Sø-Defensionens Styrke og Forsyning med Vaaben og Ammunition. 2) Beholdningen af de for Armeen nødvendige Munderingssorter. 3) Armeens Medicinal-Væsens Tilstand. 4) Armeens Proviantering; og endelig 5) Pengevæsenet, summarisk betragtet.

Komiteen har, for at kunne foretage disse Undersøgelser, af Statsraadet erholdt vedkommende Kollegiers og Chefers Indberetninger om disse Gjenstande; deraf, saavelsom af de nærmere Oplysninger, som Komiteen har indhentet, er Resultaterne blevne følgende:

1. Landets Stridskræfter.

a) Armeen:

Af S. T. Hr. General-Major Arenfeldts Indberetning til Statsraadet erfares, at Demarkations-Liniens Besætning kun udgjør:

1 3-Ødigt ridende Batteri, 5 3-Ødige Fodbatterier, 210 Mand Kavalleri og 9209 Mand Fodfolk, af hvilken Styrke der for Tiden er 1517 Mand til Garnison i Kristiania, og endvidere vakante og uexercerede 779 Mand, saa at der i det Hele ikkun er ved Linien 6 Batterier og 7816 Mand.

Hr. Generalen erklærer, at, ihvorvel han tør forsikre, at den muligste Modstand vil blive gjort, vil Demarkations-Linien ei kunne forsvares med den anførte Styrke mod den fiendtlige Magt, hvoraf der skulle være forblevne i Norge 17000 Mand, og at, da Linien støtter sin høire Fløi til Søen og saaledes er udsat for at blive omgaaet af den fiendtlige Søforce og landsatte Tropper, saa maatte bemeldte Fløi strax trækkes tilbage til Drøbak, hvor en Del af vor Kanonflotille er stationeret. Men ogsaa i denne Stilling tror Hr. Generalen ikke, at man vil kunne modstaa Fienden, da de Tropper, hvormed Linien skulde forsterkes, er saa langt borte, at de ei hastig nok kunde fremkomme. Det vil derfor, efter hans Formening, blive Tilfældet, at man maa gaa tilbage indtil nordenfor Kristiania, og

*) I Mødet den 21de Oktober blev det bestemt, at dette og de følgende Dokumenter ikke skulde bekjendtgjøres i Trykken. Efterat Foreningen mellem Norge og Sverige var kommen istand, fremsatte Sorenskriver Bryn den 14de Novbr. Forslag om, at Indberetningen skulde offentliggjøres, ikke gjennem en Avis, men ved en af Storthinget udfærdiget Kundgjørelse, som gjennem de forskjellige Distrikters Autoriteter skulde meddeles Almenheden, der havde Krav paa at kjende de Forhold, som bevægede Storthinget til at tage den afgjørende Beslutning. Ved samme Leilighed forespurgte Provst Hertzberg, om det ikke var Storthingets Medlemmer tilladt at tage Afskrift af Indstillingen. Der blev besluttet, at Bryns Forslag i Henhold til den tidligere fattede Bestemmelse ikke kunde komme under Behandling, ligesaa lidet som det kunde tillades Medlemmer eller andre at tage Afskrifter. Alligevel blev Indberetningen med Bilag trykt i den af Bech, Neumann og Arntzen besørgede Udgave af Forhandlingerne (Udgaven af 1814). I den senere af Storthingets Archivar besørgede (Udgaven af 1835) er den derimod udeladt i Henhold til den nævnte Beslutning.

der søge at holde sig, indtil Forsterkningerne kunde indløbe. I Henseende til Tiden, da disse Forsterkninger til den aktive Arme kunne ventes at indløbe, da formoder han, at fra Marsch-Ordren er udstedt ville

8 til 14 Dage kunne indtræffe	3650	Mand.
de følgende 8 Dage	2850	—
de følgende 8 til 12 Dage	2250	—
og i de følgende 8 Dage, eller 5 Uger fra Marsch-Ordren gives	2100	—
Ialt	10850	Mand

foruden det søndenfjeldske Dragon-Regiment, som udgjør 900 Mand. Den hele Forsterkning, som kan ventes efterhaanden at ankomme, bliver da 11750 Mand, hvori Landværn er iberegnet. Den aktive Arme vil da med Demarkations-Liniens Tropper udgjøre henved 21000 Mand og 6 3℔dige Batterier, samt endvidere 2 6-℔dige Batterier, som ogsaa kunne gjøres mobile. Herved maa bemerkes, at der er antaget, at der fra Throndhjem ankomme tvende Batailloner, hvilket Operationerne nordenfjelds muligens kunde forhindre.

Den fiendtlige Styrke, som ved sidste Felttog agerede i Norge, formodes at have været ca. 30000 Mand, ligesom at Fienden paa Grænsen havde en Reserve af 10000 Mand.

For at gjøre tilbørlig og kraftig Modstand maa den regulære Arme understøttes af Almue-Bevæbninger. Disse er tildels allerede blevne forsynede med endel Ammunition og kan erholde mere fra de forskjellige Depots. Endel Geværer haves til deres Bevæbning, men for de manglende maatte der regnes paa Bondens egne Geværer.

Ifølge Hr. Generalens opgivne Beholdninger er der ikke Mangel paa Ammunition for Haandgeværer for Armeen, men der kan endog afgives til Almue-Bevæbningen. Vel er en stor Del af denne Ammunition endnu ikke forfærdiget, men, naar der paa forskjellige Steder kan arbeides, ville Patronerne kunne forfærdiges saa hastigt, som de efterhaanden behøves.

Felt-Batterierne er forsynede med den til Udmarsch sædvanlige Kvantitet Ammunition, og der haves endel i Reserve for dem. Men til Erstatning af videre Forbrug maatte der tages Krudt af Beholdningerne i Fæstningerne; og disse er dermed ingenlunde tilfulde forsynede. I det Hele haves for dem kun noget over $1/4$ af det Krudt, hvormed de burde være forsynede.

Komiteen maa bemerke, at en temmelig Del af Ammunitionen endnu er beroende paa Akershus. Vel arbeides der paa at transportere den til Magazinerne oppe i Landet, men denne Transport gaar meget langsomt.

b) Sø-Defensionen:

Ifølge Sø-Krigskommissariatets Indberetning er der bestemte til aktiv Tjeneste her søndenfjelds, naar Krigen udbryder: 6 Brigger, 4 Kanon-Skonnerter og 36 Kanon-Chalupper.

Til disse Fartøiers Forsyning haves Forraad af Proviant og Fornødenheder for 3 Maaneder.

Nordenfjelds haves endnu 2 Kanon-Skonnerter i Bergen, og i Throndhjem 2 Kanon-Skonnerter og 10 Kanon-Chalupper, og af Kanon-Joller i hele Landet 51 Stykker. Men disse sidste kunne paa denne Aarstid ei med Nytte anvendes.

Den fiendtlige Søstyrke, som sidst agerede mod Norge, var: 4 Linie-skibe, 3 Fregatter og omtrent 75 Kanon-Chalupper.

2. Munderingssager.

Af Kommissariats-Kollegiets indgivne Udsigt over Munderingsvæsenet samt nærmere givne Oplysninger erfares: Af Kjoler og Veste samt Hatte haves saameget i Forraad, at der for en Arme af 30000 Mand vil kunne erstattes den rimelige Forbrug af disse Sorter i omtrent 1 Aar. Strømper haves ligeledes i Forraad, dog af forskjellig Bonitet. Med Sko formodes ogsaa, at Armeen vil kunne vorde forsynet, da der haves endel Sko i Forraad, og der er Læder dels i Forraad, dels under Akkord til Leverance. Derimod mangle Skjorter aldeles, saavel ved Armeen som ved Depoterne. Vel er der nylig erholdt 64000 Alen Lærred, og i Bergen sat i Rekvisition 120000 Alen, men af det Hele vil dog ikkun kunne erholdes ca. 36000 Skjorter, eller ei stort mere end 1 Skjorte pr. Mand af hele Armeen, Garnisonerne iberegnede. Af uldne Pantalons og Støvletter haves saameget i Forraad, at man formoder at kunne erstatte Afgangen eller afbøde den virkelige Trang for ½ Aar. Imidlertid er der ei saameget, at Armeen kan forsynes saaledes, som Reglementet foreskriver. Ved de Throndhjemske Tropper er for Tiden megen Mangel paa disse Fornødenheder. Med Ydertrøier er vel de fleste Troppekorps forsynede, men Trøierne er i Almindelighed i saa slet Stand, at de neppe kunde holde ud Vinteren igjennem, og i Forraad haves ingen. Med Yderbuxer, der i den senere Tid er bestemte ved en Vinter-Kampagne, er kun nogle Troppekorps forsynede, og intet Forraad haves deraf. I disse Dage er vel ankomne 39000 Alen Klæde, men deraf kunne i det Høieste erholdes Yderklæder for 8700 Mand. Af alt foranstaaende følger, at Armeen af de havende Forraad ei kan forsynes saaledes, som den bør, især ved en Vinter-Kampagne. Materialier til de manglende Ting kunde maaske dog nu erholdes kjøbte i Landet, og maaske der, ved de paa flere Steder begyndte Subskriptioner til Gaver for Armeen, ville indkomme deslige Ting; men Forfærdigelsen af Munderingsstykkerne vil fordre megen Tid.

3. Armeens Medicinal-Væsen.

Stabs-Kirurgen har opgivet, at Armeen er saaledes forsynet med Medikamenter, Instrumenter, Bandager og Lazaret-Rekvisiter, at den i ½ Aar ikke lettelig kan komme til at mangle, men at den derimod har næsten total Mangel paa Kompagni-Kirurger, og at Lazaretterne heller ikke — som de burde — kunne blive forsynede med Bataillons-Kirurger.

4. Armeens Proviantering.

Ifølge Kommissariats-Kommissionens Opgivende befindes i de forskjellige paa Landet anlagte Depots Forraad til Brød og Proviant, som følger:

Det Vangske Depot for 1000 Mand omtrent i . . . 4 Maaneder.
„ Landske —=— = 1000 — —=— i . . . $2^1/_2$ Maaned.
„ Ringerigske Depot for 1000 Mand omtr. i . . . 10 Maaneder.
„ Eidsvoldske og Lillehammers Depot for 1000 Mand omtrent i . . . . 5 —=—

Tilsammen i disse Depots for 1000 Mand omtrent i $21^1/_2$ Maaned.

Altsaa for den hele forhen beregnede aktive Arme af 21000 Mand er der i bemeldte Depots Proviant for 1 Maaned.

Foruden dette er der et Magazin i Drammen, af hvilket 21000 Mand kunde provianteres i $^3/_4$ Maaned. Ligeledes er der i Magazinet her, mere end der til Garnisonen kan udfordres, Proviant for 21000 Mand i omtrent 2 Maaneder. Dersom altsaa disse to Magaziner kunde ansees at være sikrede, saa gav de et Tillæg af $2^3/_4$ Maaneds Proviant for Armeen; men da dette ei er Tilfældet, og Transporteringen herfra til Depoterne er meget besværlig og gaar særdeles langsomt, saa tør man vel neppe regne paa mere end $^1/_4$ i det Høieste af disse Magaziner for den aktive Arme, og altsaa antage, at den af dem kan forsynes i $^3/_4$ Maaned. Den aktive Arme af 21000 Mand bliver saaledes, at regne i det Hele, provianteret for $1^3/_4$ Maaned. Vel er der kontraherede temmelig betydelige Korn=Leverancer til Kristiania og Drammens Magaziner, men naar de endog er ankomne, tør man ei gjøre sikker Regning paa dem, førend de er bragte til Depoterne. Mere maa man derimod kunne stole paa, hvad der kunde faaes fra Bergen, hvor Tilførselen har været betydelig. Den velsignede Høst vi i dette Aar have havt, giver Haab til, at der paa Landet vil findes Hjælp til Soldatens Underholdning, og man turde maaske tillige regne paa, at der fra flere Egne, ligesaavel som fra Throndhjems Stift, Hedemarken, Jæderen og flere Steder, vilde komme Bidrag til Armeens Underholdning, i Tilfælde af Krigens Fornyelse. Til at proviantere Armeen vilde derfor vel ei saameget mangle Fødevarer i Landet, som det vilde blive vanskeligt at faa dem samlet og til rette Tid henbragt, hvor de behøves, og, hvad Kornvarerne angaar, at faa dem formalede og bagede. Det maa anmerkes, at det meste Korn i Depoterne endnu er uformalet, skjønt der nu arbeides paa Formalingen og Bagningen.

I Kristianssand, Fredriksværn og paa Kongsvinger er der ogsaa Magaziner, men de indeholde ikke mere, end hvad der omtrent til Garnisonerne rimeligen kan behøves.

5. Finants=Væsenet.

Den cirkulerende Masse i Rigsbanksedler var den 21de April dette Aar . . . . 6367600 Rbd. N. V.
og i Statholderskabets Sedler samme Tid . 1824925 — .
Af de paa Eidsvold, den 19de Mai, tilstaaede og garanterede 14 Millioner er udstedte og forbrugte . . . . 11600000 —

Altsaa den nu i det Hele i Landet cirkulerende Masse . . . . 19792525 Rbd. N. V.
Herfra gaa til Laan og Diskontering, som kunne ventes tilbagebetalte . . . . . . 2795579 —

bliver 16996946 Rbd. N. V.

foruden den i Landet cirkulerende Masse af D. K. Sedler og Assignations-Beviser, som ikke bestemt vides, men anslaaes omtrent til 1½ Million Rbd. N. V.

Til Hypothek for ovennævnte Sum haves Rigsbankens Heftelser, hvis Netto-Beløb anslaaes til 4½ Million Rigsbankdaler i Sølv, der udgjør til 375 pr. C. Kurs 8437500 Rbd. N. V., og tilbagelader en ufunderet Sum af 8559446 Rbd. N. V., foruden den fornævnte 1½ Million i D. K. og Assignationer, — som dog alt er garanterede af Storthinget paa Eidsvold til Kurs af 375 pr. C.

Ved en ny udbrydende Krig have vi beregnet, at der vilde medgaa maanedlig 3 til 4 Millioner Rigsbankdaler N. V., foruden de ordentlige Stats-Indtægter, som kunne antages til 150 til 200000 Rbd. N. V. maanedlig, men som formindskes, eftersom Fienden maatte trænge fremad. Dog, dette er ogsaa Tilfældet med de ordentlige Stats-Udgifter. Komiteen har grundet sin Beregning paa, at 1 Krigsmaaned i fuld og 5 Ditto i mindre Aktivitet have kostet ca. 12 Millioner Rbd. N. V., foruden Stats-Indtægterne. Komiteen har derved forudsat, at Pengene beholde deres nuhavende Værd. Hvad der er forhaanden at begynde Krigen med af Fornødenheder, kan ikke beregnes til Afdrag i de nødvendige Summer, da man bestandig maa være betænkt paa en saadan Beholdning, og ligesaalidet kunne de af de 14 Millioner resterende 2400000 Rbd. komme i Betragtning, da deres Udvidelse forøger den ufunderede Masse. Ellers har man en Sum af ca. 4000 Pund Sterl. at disponere over, tilligemed de til Staten gjorte Gaver.

Til Storthingets Bestemmelse maa Komiteen indstille, hvorledes ved en fornyet Krig de nødvendige Udgifter skulle bestrides."

Af de paaberaabte Bilag, som medfulgte Komiteens Indberetning og Indstilling, hidsættes General Arenfeldts til Statsraadet afgivne Erklæring i sin Helhed:

"Til det kongelige Statsraad.

Til Fyldestgjørelse af det kongelige Statsraads Forlangende, under 6te ds., giver Generalkommandoen i Armeens 1ste Divisions Distrikt sig den Ære at indberette:

Til 1ste Post.

a) Styrken af den for nærværende Tid under Gevær staaende Arme er:

1.	Det ridende Artillerikompagni . . .	167	Md.
2.	5 Fodbatterier	586	„
3.	3 ridende Jægerkompagnier	210	„
4.	Jægerkorpset	510	„
5.	8 Batailloner Infanteri og Garnisonskompagniet paa Blakjer . .	8699	„

Summen af de under Gevær staaende Tropper er saaledes i det hele 10172 Md.

Derfra afgaar:

de for Tiden i Kristiania garnisonerende . . . . 1517 „

bliver Demarkationsliniens Styrke . . . . 8655 Md.

hvoriblandt der befindes at være vakante og uexercerede . . . . 779 Md.

Altsaa Demarkationsliniens effektive Styrke . . . . 7876 Gemene.

b) Denne Armes Stilling er, foruden Kristiania Garnison, i Demarkationslinien, fra Soon i Linien til Hovind langs den vestre Side af Øieren og Glommen til Kongsvinger.

Til 2den Post.

Da min Erklæring skal tjene Nationens Repræsentanter til Oplysning om Landets sande Forfatning, saa vilde jeg handle svigagtig imod mit Fædreneland, om jeg fordulgte min Mening, at den Stilling, som Armeen ifølge Konventionen af 14de August har maattet tage i Demarkationslinien, ikke er at soutinere; thi

1) er den hele Styrke i Demarkationslinien, Kristiania Garnison fradragen, ikkun 7876 Mand, som er udstrakt i den Strækning fra Kongsvinger til Soon; altsaa er ethvert Punkt. som kan blive tjenligt til Fiendens Angreb, saa svagt besat af os, at endog Folk med Løvemod ikke vilde kunne afværge at blive trængte tilbage af Fienden som man med temmelig Visshed ved at være os langt over det dobbelte overlegen i Tallet; thi de fiendtlige Tropper indenfor Norges Grænser beløber sig vist til 17,000 Mand.

2) Formedelst at Konventionen har bestemt, hvilke Tropper der skulde forblive i Demarkationslinien, er alle de i Nærheden hjemmehørende Tropper satte under Gevær man har altsaa ingen Understøttelse, ikkun langt bortliggende Tropper, at fremkalde til Forsterkning af Demarkationslinien, og, førend disse kunne komme frem, maa Demarkationsliniens Skjæbne allerede være bestemt.

3) Demarkationslinien støtter sig ned til Søen ved Soon; men da der fra Søsiden ikke kan tænkes paa noget Forsvar førend ved Drøbak, hvor endel af den norske Roflotille er stationeret, saa vil Demarkationsliniens høire Fløi ved en Landsætning let være at omgaa, som ikke kan forhindres; Armeen blev saaledes nødt til, uden at angribes, at trække idetmindste sin høire Fløi tilbage til Drøbak, og i den Linie over Contra til Fetsund, Blakjer og Kongsvinger søge at modstaa Fienden; men ogsaa denne Stilling vil ved Armeens liden Styrke ei være at forsvare og bliver derfor nødt til, med Opofrelse af Folk, at tage Stilling nordenfor Kristiania, hvor Armeen bør søge at holde sig, indtil de i Lægderne værende Tropper kunne fremkomme til Forsterkning.

Jeg nødes saaledes til at erklære: mit Liv er opofret til Fædrenelandets Tjeneste, det kommer her ei mere i Betragtning; men da jeg ønsker, at min Ære ei skulde dø med mig, saa bør jeg for det kongelige Statsraad rent ud tilstaa, at jeg ikke indser at kunne fremvirke et bedre Udfald for Armeen, som nu staar under min Befaling i Demarkationslinien, end at den vil komme til at vige for Overmagten.

Imidlertid tør jeg paa Militær-Statens Vegne love, at der ei skal viges tilbage uden bevislig Nødvendighed, og muligste Kraft vil blive anvendt for at holde Fienden udenfor den sidst bestemte Linie, og didhen vil Modstanden vist gjøre Fienden ethvert Skridt stridigt.

Til 3die Post.

Efter min Formening

1) ville de Throndhjemske Bataillоner ikke kunne indtræffe paa Hedemarken førend 3 til 4 Uger fra den Dag af, da Marschordren bliver udstedt; denne Tid er beregnet til den korteste, siden jeg tror, at disse Bataillоner allerede er marschfærdige i Lægderne.

2) De Bergenhusiske Bataillоner vil ikke kunne indtræffe paa det Sted, hvor de skulde bruges, i mindre Tid end 5 til 6 Uger; thi da Kompagnierne have mange Fjorde at passere, saa vil Vind og Veir ofte hindre deres Marsch.

3) De Vesterlenske Bataillоner kunne indtræffe til forskjellige Tider paa det for dem bestemte Sted; den første Bataillon i 3 og den anden i 4 til 5 Uger.

4) De Telemarkske Bataillоner kan være, den ene inden 14 Dage og den anden inden 3 Uger paa det for dem bestemte Sted.

5) Den Valdersske Skarpskytter-Bataillon kan være paa det for den bestemte Sted i en Tid af 14 Dage.

6) De Depot- og Landværn- samt Rekrut-Bataillоner af de heromkring værende Regiments-Distrikter kan være i en Tid af 8 til 14 Dage under Gevær.

Den Tid, som her af mig er anført ved No. 2 til 6, er beregnet som den længste Tid, da det kan være muligt, at disse Tropper kunde møde nogle Dage tidligere, hvilket jeg pligter at bemerke, paa det ingen Irring desangaaende skulde opstaa.

Til 4de Post.

Armeen er i det hele temmelig vel forsynet med Ammunition, dog haves langtfra det Forraad af Ammunition, som en krigførende Arme burde være forsynet med; foruden hvad de i Aktivitet værende Troppe-Afdelinger har hos sig, befindes i Arsenalerne og paa forskjellige Oplagssteder her søndenfjelds:

1. Til Infanteriet:

999,844 Stkr. skarpe, 16-lødige Patroner, som er fyldte, og 135,681 Stkr. ufyldte; 67,595 Stkr. skarpe, 13- og 14-lødige Patroner, som er fyldte; 118,639 Stkr. skarpe, 15-lødige Patroner, som er fyldte, og 18,000 Stkr. ufyldte; 210,142 Stkr. 16-lødige Kugler; 132,299 Stkr. 14-lødige Kugler.

2. Til Kavalleriet:

103,850 Stkr. fyldte Patroner med en Kugle; 85,820 Stkr. fyldte Patroner med Rendekugler; 56,550 Stkr. Blykugler.

3. Krudt i Tønder:

714 Pund Jagtkrudt; 128,736 Pd. Musketkrudt; 100,151 Pd. Kanonkrudt.

Den Varighed, som den her angivne Ammunition kan have, er ikke at bestemme, da det ene og alene er afhængigt af den Brug, som gjøres dermed.

Til 5te Post.

I Henseende til Armaturen, da haves den ikke i saa tilstrækkelig Mængde, at man kunde angive, at Armeen dermed var fuldkommen forsynet; vel haves Geværer til alle regulære Troppe-Afdelinger, men langtfra ikke tilstrækkeligen til de forskjellige Almue-Bevæbninger.

I Henseende til Mundering og Felt-Ekvipagen kan General-Kommandoen ikke give bedre Oplysning herover end at henvise det kongelige Statsraad til den Erklæring, som under 8de ds. er Høisamme meddelt af det kongelige Kommissariats-Kollegium.

Hoved-Kvarteret, Kristiania den 11te Oktober 1814.

Arenfeldt."

Efter at denne Indberetning med tilhørende Bilag var bleven oplæst, bemerkede Oberstlieutenant Krabbe, at han heri ikke fandt nogen Oplysning om, hvorvidt Armeen var forsynet med Ski.

Præsidenten gjorde tillige opmerksom paa, at Beløbet af de frivillige Gaver ikke var taget med i Beregningen.

Der blev rettet en Anmodning til Komiteen om, at den, hvis det var muligt, allerede den næste Dag maatte skaffe Storthinget de Efterretninger, som manglede for det første Punkts Vedkommende. Dette skede da ogsaa i Mødet den 21de Oktober*).

Hvad de frivillige Bidrag derimod angik, ansaas det for ufornødent, at Komiteen anstillede Undersøgelser herover, da der fra de forskjellige Distrikter gjennem Repræsentanterne blev oplyst, hvad der var foranstaltet med Hensyn til frivillige Sammenskud for Armeen, og hvad der i Tilfælde af Fredsbrud herfra fremdeles kunde ventes.

I Anledning af Komiteens Indberetning ytrede dernæst Konsul Konow:

"Komiteen har fremlagt sin Bedømmelse over Rigets Tilstand, saasom samme er, og derhos tilføiet, hvad der omtrent behøvedes maanedlig, for videre at fortsætte Krigen; men den har ikke troet at burde bestemme, hvorfra at hente det fornødne dertil. Jeg fremstaar altsaa ikke her som Medlem af bemeldte Komite, men som Repræsentant af Storthinget, naar jeg derom afgiver min Formening. Vore Ressourcer kan være følgende:

1) At negotiere et Laan i Udlandet; men som for Øieblikket er ugjørligt, hvor enhver Stat er i venskabelig Forstaaelse med Sverige.
2) At gjøre det i selve Landet; men hvilket, om det end var gjørligt, maa, medens det svækker Laangiveren, ogsaa virke skadeligen paa Landets Industri og Vindskibelighed.
3) Seddelmassens Forøgelse, hvilket Middel er precaire, saasom Værdiens Synken vil gaa lige Skridt med Massens Forøgelse og blive til liden Gavn i Regjeringens Hænder.
4) Skatter og Udskrivninger. Hermed gaar det vel, naar den hele National-Esprit er god, som den bør være, men ellers ei at tænke paa.

*) Svaret gik ud paa, at de throndhjemske Tropper kunde medbringe Ski; den ene af de throndhjemske Batailloner havde sine liggende paa Hedemarken. De oplandske Tropper var for endel forsynede med Ski, men de Tropper, som sidste Vinter kantonnerede i det af Fienden besatte Terrain, — Thelemarken, Søndenfjeldske o. fl. — havde ingen. De valdersske Skarpskytter, som laa ved Kongsvinger, havde Ski.

Min bestemte Mening er, at naar Nationen er aldeles enig og besjæles af sand Nordmands Aand, mægter Sverige ikke at underkue os; men sikker Undergang bliver vor Lod, om denne Esprit mangler os. Nationen har Kraft til at yde Staten Bistand, og den vil ogsaa have Villien, om Sverige tør fremkomme med krænkende Vilkaar; men muligens kunde Villien feile i modsat Fald, og da er Nationens Undergang, som sagt, afgjort."

Presten Hertzberg tog derpaa til Orde:

"Skulde ingen Forening med Sverige være at opnaa uden at krænke vor Frihed og Selvstændighed og Ed, da er det vistnok bedre at dø med Ære end leve med Skam. Beslutter vi det første: at dø med Ære, maa vi tage de Bestemmelser, der sigte til Maalet; thi den, der vil Hensigten, bør ville Midlerne. Jeg foreslaar derfor:

1) Ethvert Kompagni-Distrikt skal føde og klæde sine Soldater, ethvert Skibrede sine Matroser; thi, skal det komme an paa frivilligt Sammenskud, da kan ingen Oversigt i det hele haves eller holdes over hele Forraadet. Nogle Egne vil vistnok anstrenge sig meget, andre mindre, ja det kunde hænde, at nogle faldt fra i Fristelsens Tid.
2) Byerne skal føde og klæde Garnisonerne. De Byer, som ingen har, skal bidrage med Landfolket.
3) Fra Byerne maa ufortøvet transporteres herop i vore Fjelddale, som lettest kunde forsvares mod Fienden, alt det Forraad af Klædes- og Mad-Varer, som nu haves; thi, skal det atter gjælde, maa det blive helligen lovet og ubrødeligen holdt.
4) Kommer Fienden for nogen By, der har Fæstning, skal Kommandanterne under Æres og Livs og alle Eiendommes Fortabelse være befalede, at, naar Byen ei længere kan forsvares, da skal han skyde den i Brand, og under benævnte Straf forsvare Fæstningen til sidste Mand.
5) De andre Byer og Stæder, hvor ingen Fæstninger er, maa ikke forlades ubrændte; enhver Borger antænde sit Hus, før han forlader det, og hvilken Borger, der træffes fra en af Fienden besat ubrændt By, han hænges som en ærelos Nidding, og hans Eiendomme konfiskeres. Enhver Beboer paa Landet være underkastet samme Straf, saafremt han forlader sine Huse uden som Askehobe, naar Fienden maatte besætte Gaarden.
6) Hvilkensomhelst Sø- eller Land-Kriger, fra den høieste til den laveste, der træffes som en Flygtning, han skydes; og hvo, der lader sig fange uden haardt saaret, saa hans Landsmænd kunde se Kampens dybe Merker, om han udvexles, alle hans Eiendomme konfiskeres.
7) Enhver, der kan føre Vaaben, han gribe dem; Berserkergang forsyne med Vaaben, end, vil han ei svinge dem, han svinge ved Strikken i nærmeste Træ. Er end dette Lovforslag skrevet med Drageblod, som det heder, vil dog saa til; Mildhedssystemet er nu ei længere anvendeligt uden mod fangne Fiender. Fodsporene af hidtil brugte Fremgangsmaader forskrække. Det er saaledes muligt, at vi kunde seire; vel og muligt, at vi nu levende Nordmænd udslettes af de Levendes Tal, men vort Navn udslettes aldrig af Verdens Aarbøger, og vi lærte Jordens mægtige Voldsmænd, at det norske Folk ikke var afhændeligt Fæ."

Den Debat, som Beretningen om Rigets nærværende Tilstand fremkaldte, afsluttedes som sædvanlig af Presten Tybring med en Tale, der lød saaledes:

"Med den dybeste Kummer har jeg og sikkerlig flere Tusinde af Norges redelige Mænd erfaret, at vor elskværdige Kristian Fredrik trækker sin Haand tilbage fra det nysgrebne Statsror for at lette Norges Forening med Sverige. Jeg vilde være uværdig den Tillid, mine Medborgere, af hvilke jeg hidsendtes, have ydet mig. Jeg vilde handle aldeles imod min personlige Overbevisning, naar jeg ikke med den Simpelhed og Sandhed, der egner Nordmanden og den vigtige Sag, her omhandles, fremsatte de Grunde, paa hvilke jeg bygger den Formening, at en saadan Forening aldeles ikke kan være ønskelig. Skulde Foreningen mellem Norge og Sverige vorde til Held for begge Riger, saa maatte der herske en større Overensstemmelse imellem begge Nationer, end Historiens Aarbøger og den daglige Erfaring viser, at der gjør. Jeg kjender saameget til den svenske Nation i det hele, at jeg tror, enhver tænkende Mand ikke kan andet end skjænke den uskrømtet Agtelse, og i mange Henseender Beundring! Jeg kjender enkelte Svenske, baade høie og lave, hvilkes Venskab jeg agter for min Hæder; og, uagtet alt dette, kan jeg dog paa ingen Maade forestille mig, at en Forening imellem Norge og Sverige vilde være at ønske! Som indfødt Nordmand forbyder Beskedenhed mig at tale om Nordmandens uastvistelige Værd — et Værd, de Svenske selv erkjender; thi hvortil ellers de store Anstrengelser. hvortil ellers den mulige Blodsudgydelse for at komme i Besiddelse af os? Imidlertid har Nordmænd om Svenske og Svenske om Nordmænd saa at sige med Modersmelken indsuget Begreber, der langtfra ikke afføder den Tillid og Hengivenhed, der burde være den usavnelige Grundvold for en fast og lykkelig Forening. Ikke svare man mig, at disse Begreber er idel Fordomme! Lad saa være — endskjønt der sikkerlig findes mange, saare mange, saavel i Sverige som i Norge, der ikke saa ligefrem vil tro det! Kjender vi Mennesket, saa ved vi og, hvor saare lang Tid, der udfordres, for at udrydde indgroede Fordomme, og hvilken Ømhed, Varsomhed og Flid man maa anvende paa dette vanskelige Arbeide! Da vi, forenede med Danmark, sluttede den sidste Fred med Sverige, havde ogsaa jeg den søde Drøm, at Arbeidet skulde lykkes; men ligefra faa Maaneder efter Freden og indtil nærværende Stund har Tildragelsernes Gang smerteligen vaagnet mig af min Drøm. Det hvassest og mest ødelæggende af alle Sverd — Hungerens — trak Sverige imod Norge, og hvad Under, om Norge ræddes for den Favn, hvori Norges elskede og evig uforglemmelige Kristian August indviedes til Døden?

Vistnok havde Norges Forening med Danmark sin store Ulempe for Norge! Foreningsbaandet brast, og jeg tilstaar aabenhjertigen, at jeg ønsker, det aldrig mere maatte knyttes! Dog, mildt var det danske Scepter — den danske Adel trykkede os ikke — vore Skatter og Tyngder var ikke sværere, end vi godt kunde bære dem — Fyrstens Erobringssyge forøgede ikke vore Enkers og Faderløses Antal — og Danmarks kornrige Sletter gjorde, at vi med glad Hjerte og kraftfuld Haand kunde fremlokke Velstand af Norges malmrige Fjelde!

Mange af de her forsamlede Mænd har, ligesom jeg, i kortere eller i længere Tid opholdt sig i Danmark; og jeg trøstigen spørger dem: blev vi ikke — naar vi selv fortjente det — behandlede med udmerket Agtelse og forekommende Godhed af vore dengang værende danske Brødre?

Hvad kan vi nu i disse Henseender vente os af Sverige? Historien viser os mangen stor og kjæk Konge paa den svenske Throne! Men — jeg spørger hver redelig svensk Mand, om ikke disse samme Kongers Udvidelsesplaner og

Begjærlighed efter Heltenavn og Helteros har bragt megen Kvide over det brave svenske Folk og udtømt mange af Landets rigeste Hjælpekilder?

Hvad den gjæve ophøiede Fyrste angaar, der ved sin i Europa lysende Heltedaad er kommen den svenske Throne nærmest, saa synes det, efter mit Omdømme af hans hidtil brugte Fremgangsmaade, klart, at hine Karlers og Gustavers Krigeraand er ham egen, og at han foretrækker den blodbestænkte Laurbærkrans for Fredens velsignende Oliegren.

Maaske har intet Land, efter sin Størrelse, en talrigere og mægtigere Adel end Sverige. Blev Norge forenet med Sverige — hvor lettelig kunde da den svenske Adel faa en hidtil ukjendt og derfor dobbelt modbydelig Indflydelse paa Norge?

Det var rimeligt, at vi som lige Brødre maatte bære lige Byrder! Og — hvor langt sværere vilde da ikke Norges Byrder blive efter Foreningen med Sverige, end de forhen var? Norge og Sverige har — saavidt jeg kan skjønne — de samme Indtægtskilder og den samme Trang! Siger nu ikke den sunde Fornuft, at to saadanne Riger, især naar de er saa fattige som Norge og Sverige, aldrig kan vorde lykkelige ved at forenes. Med Korn og andre Fødemidler kan hverken Norge hjælpe Sverige eller Sverige Norge; og hvor let kan ikke Sverige, efter Foreningen med Norge, indvikles i Krig med Danmark, Preussen og Rusland, hvorfra vi almindelig faar vore Fornødenheder — og hvad vil da Følgen blive? Fælles Elendighed og den frugtesløse Beklagelse: Vi kan ei sige til Norges Stene: "Bliver Brød!"

Er det da min Attraa at se Krigens Rædsler atter at udbrede sig over mit dyrebare Fødeland? Ønsker jeg da, at fortvivlende Enkers og forladte Faderløses vilde Skrig fra de brændende Ruiner skal gyseligen lyde for mit Øre? Nei! Tidsomstændighederne byder Foreningen med Sverige; — jeg vil denne Forening, blot at den norske Nations hidtil uplettede Ære ikke krænkes! Lader os blot ikke handle saa, at vore Efterkommere skal nævne os med haanende Ynk, som Svaglinge, der kun saa paa Øieblikkets Fordel og gav Slip paa alt, hvad der burde være Nordmanden dyrebart og helligt! Svensken maa ikke foreskrive os, men det tilkommer os at foreskrive ham Foreningsvilkaarene! Har vi gjort dette efter Billighed, med Frimodighed og Kraft, og han da ei vil antage dem — da heller slaa til sidste Mand end med frivillig Usselhed at underkaste os! Og falder vi da i Striden — Velan! vi falder da for den gode Sag, som frie Mænd; og vore Børn og Børnebørn skal da stanse ved vor Grav, minde vor Daad og velsigne vort Minde!"

Derefter afgav Professor Treschow som Formand for den til at modtage Meddelelser fra de svenske Kommissarier nedsatte Komite Beretning om, hvorvidt der fra svensk Side kunde ventes Samtykke til Forandring i det af dem fremlagte Forslag til Grundlov for Norge, samt om de Anskuelser, Kommissarierne nærede om det norske Flag og det norske Pengevæsen.

Treschow skilte sig kun maadeligt fra dette Stykke Arbeide, idet han gjengav Forhandlingerne mundtlig og efter Hukommelsen. "Da disse Efterretninger", heder det i Storthingsforhandlingerne, "endnu var ufuldstændige og mundtligen aflagte, saa blev Etatsraaden anmodet om at give en saadan Beretning skriftlig, og naar Meddelelserne kan anses afsluttede, fuldstændig Efterretning, der kunde hoslægges Protokollen." En saadan Fremstilling

blev da ogsaa givet i Mødet den 24de Oktober, og da denne viser sig at være gaaet ud paa det samme som den mundtlige Beretning, han afgav i dette Møde, skal Hovedtrækkene af denne her hidsættes.

I det Møde, som Komiteen den 17de Oktober havde havt med de svenske Kommissarier, havde den forelagt dem en Del Spørgsmaal med Hensyn til forskjellige Punkter i Grundlovsforslaget.

1. Om ikke Udtrykket udeleligt i Forslagets § 1 medfører, at ingen for nærværende Tid integrerende Del af Norge skal paa nogensomhelst Maade kunne afhændes eller bortbyttes?

De svenske Kommissarier erklærede at tage Udtrykket udeleligt i den omspurgte Mening; der havde fra Sveriges Side aldrig været Spørgsmaal om Afstaaelse af nogen Del af Norge. Vel havde de efter sin Ankomst til Kristiania erfaret, at der skulde versere et Rygte om, at en Del af Norge skulde afstaaes eller bortbyttes til Rusland; men de kunde med Sandhed erklære, at dette Rygte var aldeles falsk.

2. Hvad der forstaaes ved de i Forslagets § 22 omtalte civile og geistlige Embedsmænd i de høiere Poster, og om det ikke, ifald Foreningen tilveiebragtes, kunde i saa Henseende, hvis Storthinget maatte ønske det, forblive ved Grundlovens § 22?

Hertil svarede Kommissarierne: Da de havde erfaret, at de Benævnelser, som bruges i Grundlovens § 22, hos os har en mere bestemt Betydning end de, som i Forslaget er satte derfor, saa har de intet imod, at det har sit Forblivende med de første.

3. Om det ikke i de Instruktioner, Forslagets § 28 omtaler, kunde indføres, at de anførte Embedsmænd i Kongens Fraværelse var berettigede til at give interimistiske Handels- og Politi-Anordninger?

Herimod havde de svenske Kommissarier intet at erindre, men foreslog endog at forevise Udkastet til de udfærdigende Instruktioner for Storthinget.

4. Af hvilken Aarsag Forslagets § 23 har udeladt en Del af Grundlovens Bestemmelse, og om disse Udeladelser ansees saa nødvendige, at Foreningen ei uden dem kan komme istand, om dette end ellers kunde blive Tilfældet?

Kommissarierne svarede hertil: Grunden til den omhandlede Udeladelse er, at da Kongen af Sverige altid har udøvet den Ret at meddele Adelskab som et blot Middel til at belønne Fortjenester, saa vilde det have været upassende, om han i et Forslag, der fra hans Side blev gjort den norske Nation, havde frasagt sig denne Ret, da det i saa Fald kunde synes, som om han ikke vilde belønne Fortjenester i Norge. Men naar det er Nationens Ønske, at Udeladelse ei skal finde Sted, kan der fra Kongens Side intet være derimod.

5. Hvorvidt skulde Kongen i Tilfælde af Krig have Ret til at uddrage Landmagten over Kongeriget Norges Grænser? Om Kongen,

uagtet den skandinaviske Halvø ikke er bleven angreben, skulde være berettiget til at uddrage over Rigets Grænser saa stort et Antal norske Tropper, som ham for godt synes, eller hvilke Indskrænkninger der skulde finde Sted? Om det var Hensigten, at Fredriksstads og de øvrige Fæstninger og Steder skulde besættes med svenske Kommandanter eller Tropper, og hvorfra Lønningerne til disse skulde tages? Hvor stor Sømagten skulde være og hvorledes anvendes? Om ikke det norske Flag skulde beholdes? Ifald nogen Forøgelse eller Formindskelse af Armeens Størrelse skulde foretages, om det ikke var Meningen, at saadant ikke kunde ske uden Storthingets Samtykke?

Kommissarierne erklærede at kunne forsikre Komiteen, at Kongens Magt i saa Henseende ikke vilde blive misbrugt, men at en Bestemmelse desangaaende vilde være upassende i en Grundlov og betage Nationen den Anseelse og Frygtelighed i Fremmedes, i Særdeleshed Ruslands Øine, som den ellers vilde have. Endvidere erklærede de, at det aldrig havde været Sveriges Hensigt at afvæbne den norske Nation, men at Øiemedet af den Proklamation, som kunde synes at sigte derhen, blot var at formindske Tjenesteaarene, som er flere i Norge end i Sverige. — Hvad Fæstningernes Besættelse af Svenske angaar, da tør Kommissarierne forsikre, at samme, efterat Foreningen er bragt istand, snart vil ophøre; men det gaar ikke an at afgive nogen Forpligtelse derom. De lagde imidlertid til, at de vel indsaa, at saadanne Garnisoner ikke indeholdt nogen Garanti for Sverige; men saa længe Sverige holdt Fæstningerne besat, skede det blot af politiske Grunde, ligesom de var overbeviste om, at norske Tropper, om saa maatte fordres, til Gjengjæld vist vilde faa Tilladelse til at besætte et Par af de svenske Fæstninger. — Med Hensyn til det norske Flag gjorde de den Anmerkning, at det til Opretholdelse af Freden med Barbaresk-Staterne vilde falde langt bekosteligere, om de to Riger skulde have hver sit Flag; derimod syntes det dem passende, at det svenske og norske Flag forenedes til et. De tillagde derhos, at da Storthinget alene har den bevilgende Myndighed, har dette det ogsaa i sin Magt at hindre Udskrivningen af store Armeer. Det blev tilstaaet, at Kongen uden Storthingets Samtykke hverken kan forøge eller formindske Armeen, i Overensstemmelse med den svenske Konstitution. Forresten har Kongen ifølge Grundlovens § 25 og 26 høieste Befaling over Tropperne samt Ret til at sammenkalde dem, forkynde Krig og slutte Fred.

6. Om ikke Norge skulde have sit særskilte Pengevæsen og sin egen Bank?

Kommissarierne erklærede, at Norge beholder sit eget Pengevæsen og sin egen Bank, ifald Folket selv vil.

7. Af hvad Grund man i Forslagets § 64 litr. e har udeladt den i Grundlovens § 75 litr. e indeholdte Bestemmelse om, at den kongelige Familiés Apanage ikke maa bestaa i faste Eiendomme?

Kommissarierne udtalte, at denne Udeladelse blot skyldtes en Forglemmelse, og at Tillægget gjerne maatte blive staaende ved Magt.

8. Om Forslagets § 65 skal forstaaes saaledes, at Kongen skal have Del i den sammesteds omtalte Lov for Fremmedes Naturalisation paa samme Maade, som han deltager i andre Love, og om ialfald denne Paragrafs Bestemmelse anses som væsentlig nødvendig for Foreningen? Og

9. Om der ved den Ret, Kongen efter § 82 provisorisk vil udøve med Hensyn til Svenskers Ansættelse i norske Embeder, blot menes Ret til at udnævne en Svenske til Statholder?

Kommissarierne var overbeviste om, at ifald det kan tjene til Nationens Beroligelse, vil Loven om gjensidig Borgerret for Svenske og Norske vistnok blive forelagt nærværende Storthing til Eftersyn, og at Kongen, indtil Loven er given, vistnok kun sparsomt vil benytte denne Ret at ansætte Svensker til Embedsmænd i Norge. De erklærede derhos, at som Fogder, Lensmænd og Toldbetjente skulde kun Nordmænd ansættes.

Endelig udtalte Kommissarierne bestemt som sin Anskuelse, at Hovedspørgsmaalet angaaende Rigernes Forening burde komme til Afgjørelse saa snart som muligt.

Da Komiteen ved nærmere Overveielse indsaa, hvor vigtigt det var at faa nøiere Rede paa enkelte af de tidligere fremsatte Spørgsmaal og derhos indhente Oplysning om flere Punkter, havde den om Aftenen den 18de Oktober havt en ny Konference med de svenske Kommissarier.

1. Ønskede Komiteen nøiere Oplysning om Indfødsrettens Meddelelse til Svenske og andre Fremmede.

Hertil erklærede Kommissarierne, at ligesom de forhen har lovet, at et Forslag til Loven angaaende Naturalisation skulde blive nærværende Storthing forelagt, saaledes som den vilde blive forelagt næste Storthing til Antagelse, saaledes var de ogsaa overbeviste om, at der uden Vanskelighed vilde blive udvirket, at Kongen, indtil denne Lov kommer istand, ingen Naturalisation vilde meddele uden i Overensstemmelse med dette Forslag. Dette var alt, hvad de troede i denne Henseende kunde tilstaaes; dog tillagde de, at det ikke var Kongens Hensigt at lade Landet oversvømme af svenske Embedsmænd, saaledes som Tilfældet forhen havde været med Danske. — Senere tilstod de, at indtil en Lov om Naturalisation kunde bringes istand, skulde Naturalisation kun kunne meddeles af Storthinget, dog saaledes, at Kongen havde Veto, og at han, naar intet Storthing var samlet, kunde meddele Naturalisation til et begrænset Antal Personer og i Overensstemmelse med den for Storthinget foreslaaede Lov paa Storthingets forventende Approbation. Forslag til en lignende Lov vilde blive den svenske Rigsdag forelagt i nær Forbindelse med den her omhandlede.

2. Derhos udbad Kommissarierne sig nøiere Oplysning om Kongens Magt over de norske Tropper samt til med svenske Tropper at besætte norske

Steder og Fæstninger, hvad Tid de svenske Tropper, som stod i Norge, vilde trække sig tilbage, og endelig krævede Komiteen, at svenske Tropper ingenlunde maa kunne besætte andre Steder eller Fæstninger i Norge end de, de for Tiden er i Besiddelse af.

Hertil svarede de svenske Kommissarier, at de ikke havde nogen Autorisation til at bestemme nogen Tid, inden hvilken de svenske Tropper skulde forlade Norge. Men de var dog temmelig overbeviste om, at de ei længe vilde blive her. De turde forsikre, at Akershus Fæstning ei vilde blive besat, og naar Foreningen var bragt istand, vilde Grænsefæstningerne blive sprængte. Forøvrigt var de ogsaa forvissede om, at ingen svenske Tropper vilde komme til Bergen eller Throndhjem.

3. Til den Indvending, som fra Komiteens Side gjordes mod den Forslagsbestemmelse, at Kongen skulde beskikke Ordførere i Odels- og Lagthinget, udtalte Kommissarierne, at de ikke troede, at dette Punkt vilde volde nogen Vanskelighed.

4. Endelig rettede Komiteen den Forespørgsel til Kommissarierne, om Hans Svenske Majestæt ikke, i Tilfælde af, at den norske Nation ønskede det, skulde være tilbøielig til for det første blot at slutte en militær Forbindelse med Norge?

Hertil svarede Kommissarierne: Et saadant Forslag er stridende mod § 1 af det fra deres Side indgivne Forslag, og de erklærede bestemt, at denne Proposition kunde give Anledning til, at de strax opsagde Vaabenstilstanden og begav sig bort.

I Anledning af denne Indberetning fra Komiteen udtalte flere af Forsamlingen sig.

Motzfeldt bemerkede, at man maatte have en bestemt Erklæring, om Sverige vilde disponere over de norske Tropper og lægge svenske Krigsfolk i Landet. Hvad Naturalisationsretten angik, hævdede han, at denne alene maatte udøves af Storthinget.

Med Hensyn til det af Kommissarierne foreslaaede Unionsflag udtalte flere, at Norge lige saa gjerne burde have sit eget Flag, da det jo alligevel maatte betale sin Andel i Kontributionen til Barbaresk-Staterne for at faa Unionsflaget betrygget.

Andre ønskede at vide, om de Meddelelser, Kommissarierne havde givet Komiteen, var at betragte som disses Ultimatum.

Hertil erklærede Komiteen, at ihvorvel de ikke var afgivne som Ultimatum, maatte de dog betragtes som saadant, indtil Hovedspørgsmaalet var bleven afgjort. Den udtalte derhos, at den i Anledning af, hvad der i Storthinget var bleven ytret om en Forlængelse af Vaabenstilstanden, underhaanden havde søgt at erfare Kommissariernes Mening derom; men disse havde ytret, at en Forlængelse af Vaabenstilstanden vilde aldeles blive afslaaet. De havde ingen Fuldmagt til at underhandle om en saadan, og

alene et Forlangende af Storthinget derom vilde bevirke, at Underhandlingerne blev afbrudte, og at de reiste sin Vei.

Nansen troede, at det var nødvendigt, før man indlod sig yderligere med de Svenske, at slutte Fred med dem, og han fremlagde i dette Øiemed følgende Forslag til Fredstraktat:

"§ 1. Der skal være stedsevarende Fred mellem den svenske og norske Nation.

§ 2. Som en Følge heraf skal evig Amnesti hvile over de Fiendtligheder, der til Dato have fundet Sted imellem begge Nationer.

§ 3. De gjensidige Fordringer om Krigsomkostninger og foraarsaget Tab og Skade skal aldeles bortfalde.

§ 4. Da Hans Majestæt Kong Kristian Fredrik, som af den norske Nations Repræsentanter ved Rigsdagen paa Eidsvold enstemmig blev udvalgt til Norges Konge, ved Abdikations-Akt af 10de d. M. for sig og Afkom har afsagt sig al Ret til Norges Throne, saa tilbyder den norske Nations nu paa det extraordinære Storthing forsamlede Repræsentanter Sveriges Konge, Hans Majestæt Kong Karl den 13de, Arvinger og Sukcessorer efter den i Kongeriget Sverige under 26de September 1810 vedtagne Sukcessions-Akt, at være Norges Konge, i Overensstemmelse med Rigets Konstitution og Grundlov.

§ 5. Som en Følge heraf skal Kongerigerne Norge og Sverige til evig Tid være forenede under en fælles Konge og et fælles Kongehus. Dog saaledes, at enhver Nation beholder sin territoriale Høihed, sin egen Regjeringsform, der med Hensyn til Kongeriget Norge bliver nærmere at modificere og fastsætte.

§ 6. Hans Majestæt Kongen af Sverige antager i det væsentligste Norges Grundlov, dateret Eidsvold den 17de Mai 1814. Dog forbeholder Høistsamme sig, ligesom han allerede ved sine udnævnte Kommissarier til Norges Storthing har gjort, at paastaa de Forandringer deri, som ansees for uomgjængelig fornødne for begge Rigers Forening, samt at foreslaa de Forandringer, der maatte ansees for mindre væsentlige, men dog ønskelige og nyttige for Rigernes Forening.

§ 7. Den norske Nation forpligter sig til ved sine Repræsentanter at antage alle de Forandringer i Norges Grundlov, der erkjendes som væsentlig fornødne for begge Rigers Forening. Hvorimod den forbeholder sig, ved Stemmeflerhed paa Storthinget, at antage eller forkaste ethvert Forslag, der maatte indeholde mindre væsentlige Forandringer. Dog maa intet Forslag underkastes Debattering eller Votering paa Storthinget, som aabenbare strider imod Hovedprincipet.

§ 8. Trende Dage, efterat denne Fredstraktat er underskrevet og ratihaberet af Hans Majestæt Kongen af Sverige, forlader de svenske Tropper, de fornødne Garnisoner paa Fæstningerne Fredriksstad og Fredrikssten undtagne, det norske Territorium, ligesom og den paa Demarkationslinien staaende norske Arme til samme Tid opløses og hjempermitteres.

§ 9. Saasnart de befundne nødvendige Forandringer i Norges Grundlov er skede, Hans Majestæt Kongen af Sverige har antaget Norges Krone og aflagt den i Grundloven bestemte Ed, samt den norske Nation ved sine Repræsentanter har aflagt gjensidig Ed, skal de svenske Tropper ligeledes forlade ovenmeldte tvende Fæstninger, der igjen besættes af indfødte norske Tropper.

§ 10. Det forbeholdes begge Kontrahenter, efter nærmere Overenskomst, ved en separat Traktat at fastsætte alle de nærmere Betingelser og Bestem-

melser, som maatte anses for tjenlige og nødvendige, og som ikke er fastsatte i denne Fredstraktat, eiheller som blot temporære kan blive Gjenstand for de intenderede Forandringer i Grundloven."

Selvfølgelig kunde dette Forslag ikke komme under Behandling, da der jo fra svensk Side ikke vilde blive indgaaet anden Fred end Foreningen mellem begge Riger.

Derefter tog Treschow Ordet og ytrede:

"Vaabenstilstands-Tiden er iovermorgen forløben. Endnu er ingen afgjørende Beslutning fattet, hvad Hovedgjenstanden for denne Forsamlings Overlæg angaar, intet betydeligt Skridt gjort til at nærme sig Sverige eller antage noget af dets Forslag. Inden 8 Dage vil sandsynlig Krigen igjen udbryde, hvis ei forinden saadan Beslutning tages, mere ødelæggende end tilforn; om tillige med større Haab om et lykkeligt Udfald paa vor Side, overlader jeg Storthinget selv at bedømme efter den Kundskab, det dels tilforn forud har haft om Nationens Hjælpemidler, Kraft og Tænkemaade i det Hele, ei om den, der i visse Distrikter for Øieblikket var eller er den herskende, dels nu har erholdt af den til Undersøgelse af Landets og Armeens Tilstand nedsatte Komite. Resultatet af denne Kundskab, saavelsom de Betragtninger, jeg baade nu og før med Flid har anstillet om Norges Forhold, saavel til Sverige som til Europas øvrige Magter, fører mig til at gjøre Storthinget følgende Forslag:

1. Da Hans Majestæt Kong Kristian Fredrik har nedlagt Regjeringen i Folkets Hænder, løst Norges Indbyggere fra den til Høistsamme aflagte Troskabs-Ed og frasagt sig og Afkom alle Rettigheder til denne Krone, og da Norge efter Grundloven altid bør regjeres af en Konge, saa kan og bør der, saasnart muligt er, skrides til at vælge og antage en anden Konge i hans og hans Afkoms Sted.

2. Det norske Storthing erklærer en Forening med Sverige, i Overensstemmelse med første Paragraf i de af de svenske Kommissarier gjorte Forslag, for at være begge Riger gavnlig, og i Henseende til de udvortes Forhold og begges derpaa grundede Sikkerhed og Selvstændighed for nødvendig.

3. Da Sveriges Konge Kong Karl XIII, ved Erkjendelsen af Rigsforsamlingen i Eidsvold og den der givne Grundlov i dens væsentlige Punkter, og ved den Erklæring, at han ikkun vilde foreslaa saadanne Forandringer i samme, som til Forening med Sverige maatte blive nødvendige; da han tillige, ved de til dette Storthing formedelst sine befuldmægtigede Kommissarier virkelig gjorte Forslag, og endelig ved de gjennem disse meddelte Oplysninger og Bestemmelser, ei alene har givet de mest overtydende Prøver paa sin Agtelse for det norske Folks Ære, Friheder og Rettigheder, men tillige paa sin Tilbøielighed til at føie vore billige Fordringer og høre vore Forestillinger: saa udvælges allerhøistbemeldte Hans Majestæt Kong Karl XIII til Norges Konge.

4. Indtil disse Forslag er debatterede og afgjorte, tages intet andet Forslag, som hidindtil er indkommet eller kunde indkomme, til Overveielse i Storthinget selv.

5. Voteringen om det andet og tredie Forslag sker mundtlig til Protokollen.

6. Udvælgelsen maa være ubetinget; thi da Meningerne om de Vilkaar, paa hvilke Foreningen bør finde Sted, kan være meget forskjellige, saa vilde ingen Enighed paa denne Maade være mulig. Den til den Ende nedsatte

Komite kan umulig blive færdig med Undersøgelsen af de mange i den Anledning indkomne Forslag til den Tid, da Beslutningen maa tages; og en Overilelse vil være mere at befrygte forud end siden, da der efter Kongevalget vil være Tid nok for Storthinget til at tage hvert Forslag til en Forandring i Grundloven i moden Overveielse."

Mod det sidste af Treschows Forslag hævede der sig strax mange Stemmer, og Treschow erklærede da, at han kun mente ubetinget Ja eller Nei med Hensyn til Valget af konstitutionel Konge.

Til Treschows Motion knyttede Presten Søren Georg Abel følgende Tale, der fremsagdes med dyb Gravrøst:

"Elskede Brødre, Norges hæderlige udmerkede Mænd! I, som her er forsamlede i den store Hensigt at raadslaa over det forladte, det ængstede Fædrenelands Tarv og Held i kommende Dage, I, paa hvis følgerige Raadslutninger de vordende Slægter ikke mindre end de nu levende vil fæste høitidelig Opmerksomhed, tillader en Borger, der fik det samme hæderlige Hverv, det samme store Ansvar som I, at opløfte sin Stemme i Eders ærværdige Forsamling, i dette Fædrenelandets helligste Anliggende! hører mig her med Opmerksomhed og dømmer siden mine Ord med Rolighed, da har I opfyldt alt, hvad jeg i denne Stund har at udbede mig af Eder som Brødre og Landets Venner. Norges Throne er ledig. Saa var den for 9 Maaneder siden, da Sjette Frederik nødtes at frasige sig den. Den fra sin aldrig svegne Troskabs-Ed løsgivne Nation erkjendte sig da som fri, og under Følelsen af denne sin naturlige Frihed gav den sig selv en Konstitution og valgte sig en Konge, hvilke begge i Fremtiden skulde have grundfæstet og betrygget dens Held. Disse glade Forhaabninger skuffedes, og Norges Throne blev derfor atter, hvad den nylig var, ledig. Konstitutionen, dette helligste Pant paa vor nationale Tilværelse, byder os nu, ifølge dens 48de §, at udvælge en Konge, medmindre det her forsamlede Storthing ikke erkjender den Afsigelses-Akt for gyldig, som nyligen Kong Kristian Frederik har nedlagt i dets Hænder. Er eller bliver dette ikke Tilfældet, da har vi ved Valget af en ny Regent nærmest at henvende vor Opmerksomhed paa vore udenlandske Forhold. Ser vi med rolige ublændede Øine Fædrenelandets Stilling fra denne Side, da er unegtelig Sverige det Rige, der ved denne Leilighed først fremstiller sig for vore Betragtninger. Til dette Riges militære og — som jeg haaber, vi alle har Mod nok at tilstaa — øieblikkelige Indflydelse, er det ingenlunde min Mening, at Norges tapre Sønner skulde tage Hensyn, naar der spørges om, hvad vi har at gjøre, for at opnaa Fremtids Held. Jeg antager det kuns for afgjort, at de fleste af Norges retsindige, tænkende Mænd har erkjendt baade Muligheden og Nytten af en hæderlig Forening med Naboriget, endog længe før Sverdet sidste Gang droges, maaske til liden Ære for begge. Fra denne Forudsætning gaar jeg ud; feiler jeg heri, da er mine Ord ligesaa overflødige, som mine Begreber vil synes falske om vor nutidige sande Tarv. Vi er, Gud være lovet, endnu et frit og uafhængigt Folk, og som saadant bør det os i alle Maader at handle. Sverige har derfor ingen Ret til at vente, at vi skulde antage dets Grund-Principer for en mulig Forening; det er os, der skulde forelægge dette Rige de Betingelser under hvilke frie Nordmænd vil kalde Svenske deres Brødre. Vi erkjender ingenlunde de Svenskes Overherredømme, uagtet Kieler-Traktaten har tilforsikret dem dette, og Konventionen til Moss synes at bestyrke denne Formening; derfor skal vi selv med roligt og modent Overlæg, som et frit Folk bestemme de

Grundsætninger og Betingelser, hvorpaa Foreningen imellem Norge og Sverige bør hvile, dersom Norges Mænd for Tiden finder den gavnlig for Landet. Naar vi i disse Bestemmelser har taget det tilbørlige Hensyn til vor nationale Ære, vor Frihed og vore Borgerrettigheder; naar vi deri har sørget for, at enhver mulig Undertrykkelse paa nogensomhelst Maade vorder umulig for hvilkensomhelst Regent: da lader os være de første, der rækker det svenske Folk en oprigtig Broderhaand; da lader os, som en fri Nation, tilbyde Karl den 13de det Scepter, som hidtil ikke blev hans Lod at føre! Lader os glemme alt, hvad der er skeet, og mindes, at hvo der tilgiver, ham skal tilgives! Vorder da den Konstitution, den ingen er mere berettiget til at fastsætte end det Lands Borgere, der skal adlyde samme, forkastet af en da umiskjendelig herskesyg Regent, da er endnu Norges fulde Kraft tilbage, med den kan vi seire, med den kan vi dø, og i begge Tilfælde kan vi ved den gjenvinde vor Ære. Vorder den antaget af en Fyrste, som derved alene kan give os et usvigeligt Bevis paa Kjærlighed og Tillid, da skal Sjæls-Tilfredshed, Kongernes sjeldne Lod, vorde ham til Del, da skal Troskab og Hengivenhed mod retmæssig Drot vedblive at udmerke Norges Sønner, da skal vi samtlige kunne bede af Hjertet: Gud bevare Kongen og Fædrenelandet!!"

Efter at Statsraadet og dets tilforordnede Medlemmer havde havt Foretræde for Storthinget og aflagt den i Grundloven bestemte Ed, fortsatte Thinget sine Forhandlinger.

I Anledning af Treschows Forslag blev det paa Forslag af Dr. Neumann enstemmig vedtaget, at Storthinget den følgende Dag skulde forblive samlet, indtil der var truffet en Afgjørelse med Hensyn til Hovedspørgsmaalet.

Dernæst meddelte Præsidenten, at den til Konference med de svenske Kommissarier nedsatte Komite fra disse havde modtaget en konfidentiel Fremstilling af Sveriges Politik, og denne, der sandsynligvis var forfattet af Wetterstedt, blev i en af Sorenskriver J. Kr. Berg besørget Oversættelse forelæst Storthinget. Da denne Fremstilling indeholdt Angreb paa Danmark og Rusland, blev det besluttet, at den ikke skulde trykkes.

Denne Beretning, der for at tale med H. L. Rydin indeholder «en framställing af sakernas verkeliga beskaffenhet och vederläggning af de förnämsta klagopunkterna för at ställa i ren dager Sveriges från sjelfviskhet fria föreningsplaner,» lyder i Oversættelse saaledes:

"For i Sammenhæng at kunne omfatte alle de Emner, som staar i Forbindelse med foreliggende vigtige Spørgsmaal om Norges selvstændige Forening med Sverige, bliver det nødvendigt, at vi først henvender vor Opmerksomhed til de sidst forløbne Tider for senere af deres Begivenheder at søge Veiledning for nærværende Beslutning.

Skulde vi ved Fremstillingen af dette Billede nødes til at berøre saadanne Omstændigheder, som for en Nordmand kunde være ømtaalige, selv om Aarsagerne til disse Tvisteemner, som i Aarhundreder har splittet den nordiske Halvøs tvende Folkeslag maatte opsøges, saa nærer vi alligevel en altfor ubegrænset Overbevisning om det fordomsfrie Tænkesæt hos de Mænd, til hvem vi nu med Aabenhjertethed meddeler vore Tanker, til at vi ikke paa Forhaand skulde være overbeviste om, at de med Retfærdighed vil bedømme vore Hensigter, om de end kan nære Anskuelser og Meninger, der er forskjellige fra vore.

For ikke at bryde Begivenhedernes Rækkefølge og for ikke at lade ubemerket de med saa vedvarende Omhu i Norge udspredte falske Rygter og Foregivender om Kongens Hensigt, bør paa vor Side intet fordølges. Der gives Tilfælde, da altfor store Interesser staar paa Spil at klæde Sandhedens Sprog i afmaalte Udtalelser, da alt byder redeligen at ytre, hvad Hjertet rummer, at tale uden Forstillelse, hvad Overbevisningen sander. Med Norges fribaarne Sønner kan frie svenske Mænd ei forhandle paa anden Maade.

Paa denne Halvø begrænset af Havet og heftet til det europæiske Kontinent ved en af et haardt Luftstrøg forsvaret Landstrækning, findes der neppe nogen Indvaaner, som med et Blik paa Kartet ikke har gjort sig det Spørgsmaal: hvorfor beboes dette Land af tvende Folk og det af tvende ofte fiendtlige Folk? Naar til denne blot geografiske Anmerkning lægges de endnu vigtigere: af samme Herkomst, af samme Religion, af samme Sprog, af samme Frihedsaand og af samme Nationalkarakter, opstaar, hos den fordomsfrie Mand, ei noget andet Ønske, end det at forbinde sig med Broderfolket paa hin Side Fjeldene, for fælles at forsvare Halvøens Strande og derved fælles at befæste Selvstændigheden inden dens Skjød. Erfarenhedens Lære har bekræftet, at ene formedelst de skandinaviske Folks Affsondring har den Magt efterhaanden voxet til og været beredet i Norden, som, udgaaet fra Asiens yderste Grænser, nu favner Østersøen og det sorte Havs Bredder. Sverige — nødsaget til stedse at følge denne Tilvæxt med sin Opmerksomhed, til Tid efter anden formedelst ulykkelige Krige at afstaa Provindser, som førte den russiske Magt, under et længe fortsat System, alt nærmere og nærmere til Sveriges Hovedstad, — havde ved disse Begivenheder altid en anden Fiende i dets Nabo i Vesten. Norge, som da benyttedes af Danmark til at forøge Sveriges Forlegenhed, til at dele dets Stridskræfter og at medvirke til Formindskningen af dets Territorium, adlød derved ene det danske Hofs egennyttige Hensigter, men ikke Nordens vel beregnede Interesse; og der er vel ikke fundet nogen oplyst Nordmand, som ikke har erkjendt Sandheden heraf og i Sveriges Fald set et sikkert Forbud for sit eget Fædrelands Underkuelse. Under et saadant politisk Forhold var det en Pligt for Sverige ved en Forening med Norge at betage sig al Frygt for et Anfald paa dets ene Grænse, medens det med Bekymring forsvarede den anden. Saa længe de europæiske Stater endnu med gjensidig Opmerksomhed bevogtede hinandens Foretagender, og der paa en Gang fandtes flere mægtige, i hvis Avind og indbyrdes Frygt de svagere Stater havde en Borgen for egen Sikkerhed og Tilværelse, saalænge kunde Sverige, som da var i Besiddelse af Finland, ei med noget Slags Alvorlighed indlede en Forening mellem Sverige og Norge. Men snart omskiftedes dette Forhold, da den Storm, som i lang Tid ene dels havde styrtet, dels truede Sydens Throner, endog til Norden udspredte sin Virkning og sin Ødelæggelse. Sverige, tvunget af Overmagten, og anfaldet paa en Gang baade af Rusland og af Danmark, nødtes at afstaa Finland; og ifra dette Øieblik var det, at en Forening med Norge blev den egentlige Grundvold for dets Politik og ene Maalet for dets Bestræbelser. Det havde en retmæssig Anledning dertil i den Krig, som uden nogen eneste gyldig Aarsag blev erklæret af Kongen af Danmark, i dets offentlige Medvirkning til Tabet af Finland, i dets hemmelige Overenskomster med Frankriges daværende Behersker om at undertaste sit Herredømme største Delen af Sveriges sydlige Provinser, i det udstrakte Kaperi-System, som — under Sanktion af saadanne Grundsætninger, som al Folkeret og National-Selvstændighed fordømte, — i den

dybeste Fred udøvedes imod Sveriges Handel, og af Freds-Tilstanden skabte et større Onde, end Krigen havde været, imedens da idetmindste Forsvarsretten paa begge Sider var fælles, og endeligen i den bydende Nødvendighed at berede sig en varig Forfatning, som Sverige, efter Freden i Fredrikshamn, ei i dets daværende Stilling med nogen Sikkerhed for Fremtiden kunde beregne. — —

Man har fremført bitre Anmerkninger imod Kongen af Danmarks Ret til at afstaa Norge. Uden at gaa ind i nogen Undersøgelse af de Aarsager, som tjener til Grund for, hvad saaledes anføres, kan dog ikke negtes, at Sverige, med Synet henvendt paa en Forening med Norge, ene kunde vende sig til Kongen af Danmark, for at erholde Overdragelsen af hans Rettigheder. Saalangt Erindringen rækker tilbage i de forløbne Tider, naar Spørgsmaal er opstaaet om Mageskifter eller Afstaaelse af Lande, har Regentens Samtykke stedse været det eneste man søgte, uden at Folkets Villie er bleven adspurgt eller indhentet. Som Beviser af Norges egen Historie kan anføres, at Jemtland, Herjedalen og Baahuslen er blevne skilte derifra, blot i Kraft af de imellem Sverige og Danmark sluttede Traktater; at en Grundsætning anvendelig for Dele af et Land, med lige Føie kan anvendes paa det heles Afstaaelse; og at den relative Styrke, som i et Tilfælde gjør Lydigheden til Pligt, og i et andet Modstanden mulig, ei derfor kuldkaster Grundsætningens Gyldighed selv. Kongen kunde saaledes ikke afstaa fra den Ret, som han ved den Kielske Traktat havde vundet, ei heller erkjende nogen Beslutning fra Norges Side, som tilintetgjorde den. At Norge, saaledes som 5te § i denne Traktat fastsætter, skulde afstaaes til Sverige med de Fri- og Rettigheder, som det da nød, er en sædvanlig, i alle Traktater iagttagen Form, som ikke havde burdet forvilde nogen Nordmand. Kongen af Danmark kunde ikke afstaa dette Land med andre Rettigheder, end han det besad, og Hs. Maj. Kongen, hvis Hensigt aldrig har været at indtræde i disse Kongen af Danmarks Rettigheder, burde ei tillade ham at bestemme dem. Hans Majestæt saavel af egen Tilbøielighed som i Anledning af Sveriges frie Statsforfatning var villig til at tilstaa sine nye Undersaatter. Fortjenesten af denne Eftergivenhed burde ene Hs. Maj. forbeholdes, og det var i denne Hensigt, at han strax lod udfærdige en Proklamation til de Norske, hvori han forsikrede dem om en fri Konstitution, bygget paa et Folks tvende skjønneste Rettigheder, National-Repræsentation og fri Beskatnings-Ret. Men da Hs. Maj. med saa uindskrænket Tillid kundgjorde sine Hensigter med et Folk, som i dets Forening med Sverige ene skulde finde en Borgen for sin Selvstændighed, opvaktes i Norge en Modstand, som truede at tilintetgjøre alle Fremtidens Forhaabninger. Arvingen til den danske Krone erklærede sig egenmyndigen for Norges Regent og glemte derved, hvad han skyldte den Konge, hvis Scepter han en Dag skulde arve, og for hvis Throne han ved sin Modstand fremkaldte nye Farer. At Sverige, blot fordi Prins Kristian opkastede sig til Fortolker af det norske Folks Villie, af egen Drift skulde frasige sig sine tilvundne Rettigheder eller Vaabnenes Brug for at gjøre dem gjældende var en Omstændighed, som ei havde burdet ventes. Sverige havde ogsaa sin Ære at bære Omhu for, ogsaa sin Agtelse blandt Nationerne at sørge for, og fornemmelig Nordens store Interesse at fremme. Fordommene og Hadet kan i nogen Tid mislede Overbevisningen herom; men ved Begivenhedernes roligere Undersøgelse tager Sandheden sin Ret tilbage. Kunde eller burde Sverige formode, at en dansk Prins vovede, imod Europas forenede Villie, at opkaste sig til øverste Bestyrer i Norge, om han ei derved vilde forskaffe

sig Leilighed til engang at forene Norges og Danmarks Kroner paa sit Hoved? Uagtet alle de Forbeholdenheder, som gjordes i den Eidsvoldske Konstitution, kunde Kongen endda ikke overbevise sig om, at Prins Kristian havde afstaaet sin Fordring paa Danmark. Han beholdt Titelen af dansk Prins, og Kongen af Danmark negtede bestemt at erklære ham at have forbrudt Arveretten til Kronen, under Foregivende, at denne Erklæring ei kunde tilintetgjøre Prinsens medfødte Ret. Burde Sverige saaledes tillade Vedblivelsen af en Tilstand, som blot tilsyneladende og for Øieblikket afbrød Norges Afhængighed af Danmark? Og burde Prins Kristian vente, at nogen europæisk Magt kunde sanktionere og fremme et Forsøg, som, om det engang vandt Borgerskab iblandt Nationerne, skulde gjøre alle Afhandlinger imellem dem kraftesløse, muligen kunne væbne enhver Thronfølger imod sin Konges Beslutninger og udstrække tilkommende Kriges Grænse til den af et Folks Underkuelse Mand for Mand? . . . .

En Omstændighed, som heller ikke bør forbigaaes, er, at Norges frie Statsforfatning først er foranlediget ved den Kielske Freds-Traktat. Det var ved Sveriges og dets Allieredes Vaaben, Foreningsbaandet sønderreves mellem Norge og Danmark. Indtil den Tid havde Norge taaligen erfaret Virkningerne af det fordærvelige danske System, uden nogensinde offentlig at erklære sig derimod. Hvorfor, under afvigte Aars Forløb, da Norges sande Interesse opofredes for Danmarks ensidige Beregninger, opkastede Prins Kristian sig ikke imod sin Konge og til Formand for det norske Folks Frihed? Var han da blevet anset for mere ulydig, end han siden blev det? Sveriges Hensigter paa Norge var allerede bekjendte og havde kunnet tjene til samme Forevending, som nogle Maaneder senere. Men om noget saadant blev ikke Spørgsmaal; den enevældige Regents Bud adlødes til det sidste Øieblik, og ikke forend en lovbunden Konge traadte i hans Sted, efterat hans Magt havde hævet den despotiske Lov, som hvilede over Norge, udspredtes i dette Rige, at det svenske Aag skulde paalægges den frie Nordmand. Af alt, hvad man anbragte mod det svenske Folk, er dette det mest uventede. Kunde man vel tro, at Sveriges Konge, endog om han havde havt Villie eller Evne dertil, skulde, med Hensyn til hans Folk, have villet paalægge den norske Nation noget Tvangsbaand, der ikke kunde forenes med de Grundsætninger, hvorpaa Sveriges Statsforfatning er opført? Havde ikke Sveriges Frihed i dette Tilfælde altid været truet, og skulde ikke ved Sammenligning af begge Nationers Rettigheder en Skilsmisse imellem dem før eller siden opkomme? De norske havde saaledes i Sveriges Grundlov den sikreste Borgen for deres egen og om Hensigten havde været at paalægge dem et forhadt Aag, og de da havde reist sig for at møde Undertrykkelsen, havde de i hver svensk Mand fundet den sikreste Bundsforvant. Som Bevis for denne Tænkemaade kan med Tryghed paaberaabes de Provinsers nærværende Stilling, som fordum tilhørte Danmark og nu i Henseende til Rettighed og Bestyrelsesformer er sammensmeltede med Sverige. Med lige Tillid kan man henskyde sig til de Lande, Sverige har tabt, hvor, uden at fornrette deres nærværende Regjering, det endnu erindres med Taknemmelighed og Velvillie. Naar Tidens Haand engang har formaaet at udslette Nationalfordommene og Mistilliden, skal Sverige af dets nye nordiske Ven have fortjent et lige hædrende Vidnesbyrd . . . .

Det er i Anledning af Hs. Kgl. Majestæts og Hs. Kgl. Høihed Kronprinsens fredelskende Hensigter, af den Agtelse, de bærer for det norske Folks Selvstændighed og Ære, at vi nu er blevne satte i det Tilfælde offentligen

for Norges Storthing at opgive de Forslag til Forandringer i Grundloven, som Hans Majestæt har anset for en Følge af Norges Forening med Sverige. Vi er ligeledes beredte at overlevere Kongens Forsikring at styre og regjere Kongeriget Norge efter dets Konstitution og de Love, som Konge og Folk kommer overens om ved dette Storthing; en Forsikring, som, naar den forandrede Grundlov endeligen er bleven antaget, kan omvexles med en i Overensstemmelse med dens Forskrifter forfattet Konge-Forsikring. Da det norske Folk saaledes i denne Akt bør finde den uimodsigeligste Borgen for en konstitutionsmæssig Behandling af de nu i Kvæstion værende Forandringer i Grundloven, kan vi ei overtyde os om, at Kongens og hans efter Succes-sions-Ordningen af 26de Septbr. 1810 berettigede Efterfølgeres Erkjendelse af nogen gyldig Aarsag kan opsættes. Konventionen i Moss bestemmer Stilstandens Varighed til 14 Dage efter Storthingets Aabning. Inden saa Dage er denne Tid udløben, og at begjære en Forlængelse deraf skulde hos Hs. Kgl. Høihed opvække den Overbevisning, at Hensigten ene var at vinde Tid og under en forløben vanskeligere Aarstid gjøre alle yderligere Krigs-bevægelser umulige. For begge Folk er det saaledes af lige stor og bydende Vigtighed snart at komme til et Resultat i det Spørgsmaal, som nu optager deres Opmerksomhed. Paa begge Sider er en betydelig militær Styrke samlet, til hvis Underholdning anselige Summer medgaar. At forlænge denne Tilstand kan ikke forenes enten med den ene eller den anden Stats Interesse. Det var endog hensigtsløst, naar man er enig om Hovedsagen, og fordi en unyttig Brug af gjensidige Kræfter ene tjener til det heles Svækkelse. Dage er nu vigtige, da de er forbundne med store og vigtige Bekostninger, og der gives ingen retsindig Mand, som ikke bør ønske, at disse, som medfører nye Byrder for Nationerne, snart maatte ophøre. Nogen Tid kan en Nation forvildes i Henseende til dens Pengevæsen, og Letheden at udfærdige Mynt-Repræsentativer leder den ind i bedragelige Forhaabninger om Muligheden at fortsætte en usædvanlig Tilstand; men snart kommer den Regnskabsdag, da Finantsernes forstyrrede Forfatning robes for hver Mand, og da Ansvaret derfor falder paa dem, som ei i Tide har vidst at fore-komme det onde. Folket kræver overordentlige Resultater af overordentlige Opofrelser, og hvad skulde vel dets Ytring blive, om det, efter indhentede Oplysninger, ene fandt Forstyrrelse paa den ene Side og forskudte Midler til at forekomme den paa den anden? Om, til Nødvendigheden at spare begge Rigernes Pengevæsen, endnu lægges det billige Hensyn, man paa begge Sider er forbunden at tage til Krigsmandens egen Ret ved den nu indtræf-fende slemme Aarstid, da Spørgsmaalet ikke er om at kjæmpe mod uden-landsk Undertrykkelse, at vende tilbage til sit Hjem, da opstaar, til en endelig Afgjørelse af vore nærværende Anliggender, en Fordring, som af Kongen og Kronprinsen er bleven indset i hele dens Udstrækning, og som Norges Riges Storthing sikkerligen med lige Omhu skal omfatte. Skulde der alligevel findes nogen af Fordomme saa forblindet, at han vilde sætte Nytten eller Raadeligheden af en Forening mellem Sverige og Norge under Kvæstion, og derfor enten drive paa en Forlængelse af Underhandlingerne eller ogsaa paa et nyt Udbrud af Krigen, saa kan, efter vor Overbevisning, ingen anden Anledning dertil gives, end enten Fortrøstning til en afsides Beliggenhed, mindre udsat for fiendtlige Anfald, eller Haabet om Forandring i de politiske Grundsætninger hos de europæiske Magter. I det første Tilfælde, da Spørgs-maalet er om et Riges almindelige Interesse, er Motivet mindre priseligt og

kunde muligen endog bedrage; i det sidste er det en Fortsættelse af det System, som under en uafbrudt Fremgang, af en, i tusinde ulige Skikkelser, altid dannet og altid uopfyldt Forventning allerede saalænge har tilbageholdt den nordiske Forening.

Det er endog i trykte Skrifter bleven ytret, at den i Wien nu forsamlede Kongres skulde til Undersøgelse optage de norske Anliggender, og at Kongen af Danmarks Nærværelse skulde medføre en for Sverige mindre fordelagtig Virkning. Vi er satte istand at forsikre Komiteens Medlemmer, og vi kan endog med officielle Dokumenter bestyrke denne vor Forsikring, at ingen af disse Omstændigheder vil indtræffe, og at Sveriges Bundsforvandte, med fortsat og omhyggeligt Hensyn til deres indgangne Forpligtelser ene stræber efter den Time, da ligeledes Fred og Tillid kan vorde befæstet i Norden. En betydelig russisk Armé, som i Følge af Keiser Alexanders nøiagtige Jagttagelse af givne Løfter er bleven tilbage i Holsten, oppebier Udfaldet af de Beslutninger, det norske Folk nu vil fatte. Formedelst de Oplysninger, som vi har havt den Ære at meddele Komiteens Herrer Medlemmer, haaber vi, at den med Hensyn saavel til Norges som til Sveriges Stilling, uden Forhaling, til Storthinget behager at afgive dets Ytring om Nødvendigheden at paaskynde den høitidelige Erklæring af begge Rigernes Forening, Storthinget dog altid forbeholdt siden at overlægge og beslutte i Henseende til de foreslagne Forandringer i Grundloven. Vi henskyder os til den Fædrenelands Følelse og til den sande Oplysning, som udmerker Komiteens Herrer Medlemmer, og vi ser, med en tilfredsstillende Forhaabning, gjennem deres ivrige og patriotiske Medvirkning, den Stund snart imøde, som skal aabne en lysere Fremtid for den skandinaviske Halvø, og for evig fra dens Regjering fjerne al Attraa at udstrække sit Vælde udenfor den."

Dernæst oplæste Præsidenten en Skrivelse fra Oberst og Generaladjutant Rode*). I denne udtaler han: "Flere Gange gjordes mig det Spørgsmaal:

*) Strax før Storthingets Sammentræden havde Svensken gjort Forsøg paa at faa fat paa den af Rode udarbeidede Operationsplan for det muligens forestaaende Felttog. Den 11te Oktober fik Politimester Andreas Arntzen i Kristiania Underretning om, at en tidligere Brugsfuldmægtig Ole Nordby og en Artillerist Andreas Trübmacher med Løfte om store Pengesummer havde søgt at overtale General Arenfeldts og Oberst Rodes Tjenere til at skaffe dem i Hænde endel militære Karter over Landet, som disse Officerer havde i Værge. Andreas Trübmacher var en Kveld, da han var ude paa Rangel, kommen i Lag med to svenske Husarer, som han havde fulgt hjem i deres Kvarter i Stiftsoverrettens Gaard, hvor der havde vanket adskilligt af Øl og Brændevin. Om en Stund kom en svensk Kaptein og en Fanejunker tilstede. Disse taltes først en Stund ved, og derefter henvendte Fanejunkeren sig til Trübmacher med en Forespørgsel fra Kapteinen, om han var istand til at skaffe ham et Kart over Norge. Efter at Sagen paa denne Maade var bleven indledet, begyndte Kapteinen at akkordere med Artilleristen, som nu fik høre, at det Kart, som der var Tale om, befandt sig i Arenfeldts og Rodes Værge. Trübmacher fik da strax 120 Rdr. paa Haanden, og efter at han havde indviet Ole Nordby i sin smukke Plan, praiede de Kapteinen om Penge, som de ogsaa fik (ialt 900 Rdr.); men 4000 Rdr. skulde de faa, naar de skaffede ham det rigtige Kart. Nordby og Trübmacher søgte nu at faa General Arenfeldts og Oberst Rodes Tjenere med paa at tjene disse Penge, som de skulde "snyde" Svenskerne for; men forgjæves. Efterat Øvrigheden havde faaet fat paa Slynglerne, blev de dømte til Døden. Men Straffen blev dog ikke fuldbyrdet.

"Kan Norge fortsætte Krigen med Sverige uden at frygte for dens Udfald?" Foranlediget herved til efter Evne at besvare dette opkastede Spørgsmaal, har jeg troet at burde indsende mit Svar til de af Rigets Mænd, hvis Lod det blev at veie Grundene for og imod Fortsættelsen af den med Nationen førende, nu ved en Vaabenhvile standsede Krig." Vedlagt Brevet var følgende Afhandling, som ligeledes blev oplæst af Præsidenten, og som bar Overskriften: "Bemerkninger foranledigede ved det Spørgsmaal: "Kan Krigen med Sverige fortsættes til Fordel for Norge?"

"For at kunne besvare dette Spørgsmaal vil det være nødvendigt at undersøge:

1) Hvilken er vor nuværende Styrke?

2) Hvordan skal denne anvendes?

I. Den gamle Sætning, at intet er stort eller smaat uden i Forhold til det, hvormed Sammenligningen gjøres, gjælder ogsaa her, og her fortrinligen.

Norges Stridskraft være nok saa liden i Sammenligning med andre Magters, saa vil den være at kalde stor, naar den kan opveie mod den Stridskraft, som vor Fiende eller vore Fiender muligens kunne anvende mod Norge. Denne modstaaende Stridskraft er Sveriges. For des rigtigere at kunne bedømme, hvad enten den svenske eller den norske Stridskraft i en fortsat Krig er den største, maatte vel forud bestemmes:

A. Hvad har Sverige, i Hensyn til Krigen, forud for Norge?

B. Hvad har dette forud for hint?

a) Sverige kan kun have Erobrerens Mod, der svækkes ved Modstand.

b) Norge vil have Fortvivlelsens Mod, der stiger med Modstanden.

a) Den svenske Arme gaar offensiv frem; den norske defensiv. Allerede herved har Fienden den fri Villie forud for os; han kan angribe, hvor han vil, hvor han finder det fordelagtigst; hvorimod vi nødes til at modtage ham paa det Sted, hvor maaske Forsvaret er vanskeligst; og i Uvisheden om det væsentligste Angrebs-Punkt maa vi paa ethvert Sted vente Angrebet.

b) Vort Forsvar er indskrænket paa nogle faa enkelte Punkter, hvilke vi forud kunne vælge, vælge muligst fordelagtige. Fienden maa angribe os der, hvor han finder os, ikke der, hvor han kunde ønske det. De Fordele, disse Steder give, kjende vi bedre end Fienden; hans Angreb udfordrer Kunst og Mod; vort Forsvar kun Mod.

a) Fienden kan med Fordel bryde Vaaben-Stilstanden, men vi med Skade; han kan uden Frygt for et Brud fra vor Side gjøre hvilkesomhelst Forberedelser til en fortsættende Krig; endog om de aldeles stride mod Konventionen; vi ere i det modsatte Tilfælde.

b) Et troløst Brud af Fienden vil forøge Nordmandens Harme, og gjøre ham des uovervindeligere.

a) Den svenske Arme, som paa Demarkations-Linien allerede staar færdig til Angreb, er circa 12 til 16000 Mand sterk, hvorimod den norske ikkun er 8 til 9000 Mand.

b) Den Linie, paa hvilken den norske Arme staar, eller rettere, den Linie, samme vil vælge ved en fornyet Krig, kan føieligen ansees som den ydre Rand af en Fæstning eller en forskandse Leir; og Angrebet paa en

saadan kræver, efter antagne militære Principer, en dobbelt eller endnu større Styrke.

a) Den svenske Arme kan i en Tid af omtrent 8 Dage maaske fordoble sin Styrke; den norske Arme behøver 4 til 5 Uger for at samles i sin hele Styrke, som dog neppe vil være saa stor som Fiendens.

b) Den norske Stridskraft voxer dagligen fra den Dag af, da Vaaben-Stilstanden opsiges, derved, at de bevæbnede Almuer støde til Armeen, og ville kunne stige til 20—30,000 Mand foruden den regulære Arme, i den Tid, da denne kan være samlet.

a) Fienden har Søen og Kristiania-Fjord, indtil nordenfor Moss, til Afbenyttelse ved Fødemidlers Transport.

b) Den ved Krigens Gjenudbrud saa nær forestaaende Vinter betager Fienden Sø-Transporten, idetmindste opad Fjorden; men letter os Land-Transporten fra Magazinerne paa Vinterføret.

a) Den svenske Arme kan ved sin første øieblikkelige Overlegenhed vente at tilbagetrykke den norske Arme fra Demarkations-Linien, enten ved paa alle Punkter at forcere den hele Linie tilbage, eller ved at forcere et af de tilbageliggende Steder og saaledes tvinge de længere fremliggende til Retræt.

b) Dersom den norske Arme i Begyndelsen, forinden den naar sin fornødne Styrke, og som kunde blive Tilfældet, nødes til at vige for Overmagten: da nærmer sig den norske Arme sine i Ryggen liggende Magaziner i samme Grad, som Fienden bortfjerner sig fra sine.

Fiendens Overmagt forringes ved Fremrykningen, og vor tiltager ved Tilbagemarsch.

a) Fienden har en udmerket øvet Anfører og krigsvante Tropper.

b) Strax efterat Fienden ved Fremrykning har passeret Demarkations-Linien, indskrænker sig Veienes Antal til efterstaaende, nemlig:

1) Den almindelige Landevei, der fra Moss fører til Kristiania;
2) Bygdeveien op igjennem Enebak, langs Vestsiden af Øieren;
3) Veien over Fet-Sund;
4) Landeveien over Blakjer, og
5) Kongeveien fra Magnor til Kongsvinger.

Kun ad disse Veie kan Fienden rykke frem med samlede Arme-Korpser, der medføre Artilleri og Tros. Paa enhver af disse Veie findes flere eller færre, af Natur eller Kunst frembragte Hindringer, hvor en liden Magt kan opholde, om ei aldeles modstaa en større fremrykkende Fiende, saasom: ved Veien No. 1, Passerne ved Moss, Hølen, Greverud, Ljabro osv.

Ved Veien No. 2, Overgangen over Glommen, søndenfor Øieren og paa Rellingsaasen; desuden er denne Vei i den sene Aarstid ubeqvem.

Ved Veien No. 3, Overgangen ved Fet-Sund.

Ved No. 4, Blakjer Skandse, og ved No. 5 Forskansningerne ved Lier samt flere foranliggende Passe, foruden selve Kongsvinger, som kun saare vanskelig eller aldeles ikke kan passeres, uden først at tages, hvilket udfordrer en formelig Beleiring, der idetmindste koster Fienden Tab af Folk og Tid.

a) Har Fienden med Blod kjøbt sig Fremkommelighed paa en eller flere af disse Veie og saaledes trængt frem i Linien imellem Akershus og Kongsvinger Fæstninger, maa han enten angribe disse Fæstninger eller dog blokere dem; begge Dele udfordre Anvendelse af Tropper, som formindsker

hans Stridskraft til de videre Fremskridt. Allerede Blakjers Indtagelse eller Berending vil have kostet Tropper.

6) Fra fornævnte Linie af videre op i Landet blive vel ikke Veiene færre, men de sprede sig i større Afstande og tabe Kommunikationen. De fra denne Linie videre førende Veie ere:

1) Fra Kristiania aldeles i Vester til Drammen og Kongsberg. Denne fra de øvrige saa aldeles afvigende Vei udkræver et Troppe-Detaschement, der udgjør et selvstændigt, om end kun lidet Arme-Korps, altsaa flere tusinde Mand, der afgaa fra det forenede Angreb, som derved betydelig svækkes. Dette detascherede Korps kan forsinkes og medtages paa sin Marsch paa flere Steder imellem Kristiania og Drammen, end mere paa hin Side af Drammen, i Egers Sogn.

2) Fra Kristiania og Drammens-Veien op i Ringerige. Denne Vei har flere betydelige Passer og er indtil henimod Randsfjorden isoleret, saa at den ligeledes fordrer et selvstændigt Korps. Forfølges den fra Norderhov paa Vestsiden af Randsfjorden, isolerer den sig end mere, til den i Valders falder i Bergens-Veien. Paa Østsiden af bemeldte Vand falder den allerede paa Hadeland i Bergens-Veien.

3) Fra Kristiania over Grorud igjennem Nitte- og Hakkedalen videre ad Bergens-Veien, hvorfra den og fører til Toten, men er da ved Randsfjorden adskilt fra No. 2 og ved Mjøsen fra No. 4.

4) Fra Kristiania den almindelige Nordvei eller Throndhjems-Veien. Indtil Eidsvold frembyder denne Vei flere Fordele for en fremrykkende Fiende, som ad denne Vei kan gaa til Toten og til Odalen. Men nordenfor Eidsvold ved Minne indskrænkes den til en eneste besværlig Vei over Mo-Skoven, der er et snævert Defilé af $2^1/_2$ Miles Længde, hvorefter først Hedemarken naaes, hvilket tilligemed Toten kunde ansees for det forjættede Land, om ei Mjøsen gjorde Skilsmissen. Veiene fra Fet og Blakjer falder saasnart i denne Vei, at de maa henregnes til denne. De paa disse sidstnævnte Veie fremtrængte Korpser vilde da i Forening med det, som kom fra Kristiania, danne et betydeligt Armekorps af maaske den halve svenske Armes Styrke, og som en rivende Strøm rulle frem, for atter at deles i flere Arme, som formeldt under dette No., eller for at standse ved Minne.

5) Fra Kongsvinger enten ned imod Kristiania, hvilket var hensigtsløst, eller igjennem Solør paa begge Sider af Glommen. Denne Vei har saamange Natur-Hindringer, at de, tilborligen afbenyttede, trodse den største Arme. Antaget, at den forceres, saa fører den over Elverum til Hedemarken, efterat de Elverumske Skanser ere tagne, eller den fører op i det isolerede Østerdalen, der da vilde kunne lignes med Løvens Hule, hvor alle Fodspor kun viste Indgang, men intet vidnede om Udgang.

Kunde Fienden paa enhver af disse Veie rykke frem med en stor Arme, og Dovre samt Filefjeld ei vare til, da vilde han erobre saavel Bergens som Throndhjems Stifter; da levnedes kun Fienden endnu at anvende en tredie Arme til Kristiansands Erobring. Men disse Betingelser naa ud over al menneskelig Gjerning, og Sætningen staar endnu i flere Sekler: Norge er ei at erobre ved Menneskemagt, naar Nationen med varm Følelse for Nationalære ei vil lade sig overvinde, blændet af Dieblikkets tilsyneladende Fordele.

a) Fienden kan med Infanteri, ja med lette Kanoner, som vore Amusetter og lette 3-Pundere passere Glommen paa mange Steder imellem

Blakjer og Kongsvinger, og saaledes overrumple den eller de norske Besætninger som ei ere tilborligen aarvaagne.

b) Ere de til denne Del af Glommens Bevogtning posterede Tropper aarvaagne mod Overrumpling, og efterkomme deres Pligter der, hvor Fienden kunde ville tiltvinge sig Overgang, da ere alle Fordele paa den norske Side.

a) Fienden kan koncentrere saamegen Styrke ved Blakjer eller Fet-Sund, at han forcerer en af disse Overgange af Glommen og bryder den norske Linie; han kan da lettere nærme sig Kristiania end paa Mosse-Veien alene, og i forestaaende Forudsætning vil han og uhindret kunne avancere paa sidstnævnte Vei, som vore Tropper maa forlade for ei at afskjæres.

b) De Tropper, Fienden saaledes fordriver fra Fet eller Blakjer, og de, han derved kalder tilbage fra Mosse-Veien, kunne nu forenede modtage ham og derved forøge Modstanden.

a) Fienden vil, ved at angribe eller berende Akershus, rove os de Troppers Medhjælp, som ere i Fæstningen.

b) Men det Korps, som skal tage, ja endog kun blokere Fæstningen, maa i det mindste være flere tusinde Mand. I alle Tilfælde maa Fienden nu standse i sin Fremmarsch, da han, for langt fjernet fra sine forrige Magaziner, maa i den nye Linie anlægge nye. Disse kunne ei med nogenledes Sikkerhed anlægges, med Hensyn til videre Fremrykning, forinden Akershus og Blakjer, ja selv maaske Kongsvinger ere tagne, hvilke, muligst længe og vel forsvarede, ville koste Fienden Tab af Tid og Tropper. Inden at Akershus er tagen, er Aarstiden rykket saa langt frem, at Transporterne paa Fjorden begynde at blive langsomme og vanskelige. Dette Fiendens Tab af Tid er Vinding for os, hvis Arme daglig tiltager i Styrke og derved i Mod.

b) Fæstningerne Akershus og Kongsvinger, af hvilke den første uretteligen er udskregen som en slet Fæstning, kunne ei tages uden ved Forræderi, som ei antages for muligt, eller ved Hjelp af Beleirings-Skyts, og af dette især deles Kaste-Skyts. Hvor saare vanskeligt saadant frembringes tillands er bekjendt. Derimod kan Blakjer tages ved svært Felt-Skyts, saasom 12-Pundere og Haubitser.

a) Fienden kan bringe det mod Akershus bestemte Beleirings-Skyts tilvands og tage det mod Kongsvinger fra Eda-Skanse.

b) For at komme tilvands op mod Kristiania maa Fienden forcere det snevre Pas ved Drøbak, hvor Sø-Defensionen og Landbatterierne kunne om ei aldeles forhindre, saa dog forsinke den videre Fremgang.

a) Omsider er Akerhus Magazin saaledes fyldt, at det kan forsyne de videre fremrykkende fiendtlige Tropper, og Fienden begynder nu atter at rykke frem.

b) Antages den fiendtlige Arme, som skal forsynes af Magazinerne i den nye Linie, ikkun til 25 à 30,000 Mand, og denne Styrke maa den nødvendig have, om den skal love sig noget heldigt Resultat af dens videre Fremskriden: da vil denne Arme alene af Korn dagligen forbruge omtrent 100 til 150 Tønder. Magazinerne skulle altsaa, foruden deres samlede Forraad til det nye Tog, idetmindste nogle tusinde Tønder, endnu afholde det daglige Forbrug, medens Magazinerne fyldes. Lettelig kan den sene Aarstid volde Sinkelse i Tilførselen, og denne forøge Forbruget, som igjen giver nyt Ophold ved det meres Frembringelse. De saaledes paa den nye

Linie etablerede Magaziner maa nødvendigen medtage megen Tid, og indtil da have vi fuld Vinter. I saadan Aarstid kunne Tropperne ei bivuakere, de maa da enten bygge Jordhytter med indrettede Ildsteder, eller kantonnere: første Tilfælde kræver stadigt Ophold paa hvert saaledes bebygget Sted, men har den Fordel, at holde Tropperne mere samlede, hvilket ei kan være Tilfældet i Kantonneringer.

a) Fienden kan fra Jemtland og Herjedalen rykke ind i Throndhjems Stift og bemægtige sig dette, som han bemægtigede sig Smaalenenes Amt.

b) Dette er aldrig at befrygte af Sveriges egen Styrke, da dertil udfordres et større Arme-Korps, end Sverige kan afse fra sin Expedition i det sydligere Norge. Og, om end saa var, at Sverige ved overordentlig Anstrengelse kunde sætte et tilbørligt sterkt Korps i Bevægelse mod det nordenfjeldske Norge, da voves dette neppe mod Vinteren, der let kunde gjentage hin, vist ei forglemte Tildragelse paa Tydals-Fjeldet. Desuden er Grænsen mellem Sverige og det nordenfjeldske Norge af Naturen saare vel forvaret ved faa og snevre Passer, og Thrønderen luer af Fædrenelands-Kjærlighed.

b) Om Vinteren ere alle Fiendens Tropper bundne til Veiene, hvorimod den norske Arme største Delen kan afbenytte Skierne, og ved disse næsten allevegne komme frem. Denne er Norges store Fordel over i enhver i Landet værende Fiende, og den er saa stor, at ved dennes Hjælp kan ingen Fiende Vinteren over soutinere sig andetsteds i Landet end ved Kysterne og nederst i Smaalenene. Denne ene Norges Fordel i Stridskraft opveier alle dem, som en Fiende i Landet muligen kan have. Man har lignet Norges Skiløbere med Ruslands Kosakker, men disse er endnu langt fra at være det for Rusland, hvad hine er for Norge.

Antaget, at Fienden tager alle vore Fæstninger og Skanser, saa, om han ei faar dem forinden Vinteren, og før tager han neppe Akershus og umulig Kongsvinger, saa finder han i disse ei det Forraad af Proviant og Ammunition, som han vil behøve for den hele lange Vinter, neppe for en Maaned, end sige for 3 eller 4, og det beror paa Fæstnings-Kommandanterne, om Fienden ved Overgivelsen skal finde noget eller intet af deslige. Erobreren skal da ei alene tilføre Fæstningerne det Forraad, disse behøve, men ogsaa det til de øvrige Tropper, da han ei tør vove at anlægge betydelige Magaziner paa andre aabne Steder. Antaget efter rimelig Formodning, at Fredriksstad er det Hoved-Magazin, hvorfra Fienden skal tillands tilføre Akershus, saa har han en Transport af 9 Mile, eller, om han, forinden Fjorden lægger til, søværts transporterer alt til Moss, da forkortes Transporten ikkun til 6 Mile, og selv, om han forinden Vinteren allerede var saa sikker paa at holde Terrænet, han da kan have inde, og følgelig tilvands transportere til Drøbak, saa bliver endnu stedse en Vei af 3 Mile tilbage. Skal Kongsvinger forsynes med Proviant og Ammunition, om end kun fra den svenske Grændse, saa bliver ogsaa her en 3 Miles Transport paa en eneste didførende Vei, indenfor Norges Grændser, som i saa Henseende kan bortrykkes i detmindste endnu nogle Mile. Om endog disse Transporter konvoieres af Fienden, ville de dog være udsatte for Skiløbernes Angreb, som over de ubanede Veie og Fjelde allevegne og til alle Tider kunne overfalde saadanne Transporter, da Konvoien ei kan forlade Veiene, og saaledes, ved at forjage Skiløberne, befri sig fra disses idelig fornyede Angreb. Kun 2 til 3 ved sikre Rifleskud dræbte Heste af Transporten standser denne, og

udsætter den for aldeles at ødelægges, om den ei kan tages; og det lader sig udføre som tænkt, at et nogenlunde tilstrækkeligt og velfordelt Antal af Skiløbere kan forbyde Fienden al Transport paa disse korte end sige paa de længere Distancer, som Magaziners Anlæg i Blakjer og andre Punkter af Fiendens nye Basis udfordrer. Alene herved kan og vil Fienden nødes til ei alene at afstaa fra videre Fremrykken, men endog at gaa tilbage til ned imod Grændsen, hvor han intet har at befrygte for Skiløberne, undtagen i det Tilfælde, at den kommende Vinter lignede den forgangne, i hvilken ogsaa Smaalenene havde en kun lidet ringere Grad af Frost og Sne end Oplandene; thi i dette sidstnævnte Tilfælde, da Fredriksstad ophører at være Sø-Fæstning, vil Fienden se sig indskrænket blot til denne og til Frederiksten, hvilke Fæstningers Gjentagelse af den norske Arme ei er udenfor Muligheds Grændse. Vilde man mod al Sandsynlighed end antage, at Fienden kunde ved smaa og stærkt eskorterede Transporter forsyne de nye Magaziner i Fæstningerne Akershus og Kongsvinger samt Blakjer, saa vilde han dog nødes til ene at indskrænke sin Tilværelse i Landet til disse og de forud-indtagne Fæstninger Frederiksstad og Frederiksten, da ethvert andet ubefæstet Opholdssted vilde, som Transporterne, være udsat for idelige Angreb af Skiløberne, eller rettere, af den norske skiløbende Arme og de ligeledes skiløbende Almuer, hvilke sidste kunne nærme sig Fienden, hvor han end maatte være, uden anden Frygt end at vende tilbage med uforrettet Sag. I de nævnte samtlige Fæstninger vilde Fienden ei kunne overvintre mere end høist 12 til 16000 Mand, og med den anden halve Styrke maatte han da forlade Norge. Saavel denne Retræt, som Troppernes Stilling i de 4 særskilte Fæstninger, hvis Kommunikation letteligen kunde forbydes, vil da muligen sætte den svenske Arme i en lignende Stilling med den franske Arme ved dennes sidste Angreb i Rusland, hvor selv en Napoleons Evner ei formaaede at bekjæmpe Naturen; og, vilde man have en fuldkommen Lighed med hin mærkværdige Tildragelse, maatte en norsk Rostopschin findes i Kristiania, eller Colbjørnsens Aand atter besjæle Frederikshalds Indvaanere, og andre Steder skamme sig ved at vise mindre opofrende Hengivenhed for et elsket Fødeland og dettes Ære.

Det eneste, som maaske kunde gjøre Fortsættelsen af en Krig med Sverige enten aldeles umulig, eller dog i sine umiddelbare Følger ødelæggende for Landet, er Underholdningen for den norske samlede Stridskraft og dens Bevæbning. Antages den omtrent til 60000 Mand, da vil den i en Tid af 3 til 4 Maaneder behøve circa 25000 Td. Korn, foruden den for Heste fornødne Havre, 20000 Skpd. Kjød og Fisk og 12000 Ankere Brændevin, naar alle Fødevarer reduceres til benævnte Sorter. Eller, om den ved de regulære Tropper reglementerede Forpleining vælges, da ville fornødiges henved 70000 Tdr. af de forskjellige Kornsorter, men kun 3000 Sk℔. Kjød og Flesk. Desuden udfordres Salt, om der gives fersk Kjød, og omtrent 2000 Matter Tobak. At disse Kvantiteter af Fødemidler kunne haves i Landet, er meget at formode, saa og, da de ei strax alle skulle tilveiebringes, at de ogsaa kunne frembringes til de valgte Magaziner.. Det nærmere herom vil Kommissariats-Kommissionen kunne give eller forskaffe Oplysning om.

Dersom denne Stridskraft nødvendig skulde bevæbnes, som regulære Tropper, da vilde ei findes tilstrækkelige Vaaben og Ammunition for samme men foruden at en stor Del af Almuen har egne Skydevaaben, og en anden Del dermed kan forsynes af Arsenalerne, vil den øvrige Del vide at for-

syne sig med alskens Vaaben, saasom Spyd, Sværd, Øxe og deslige, der alle, rigtigen anvendte, kunne være Fienden ligesaa frygtelige som Skydegeværet. Modet væbnes ligesaa let, som Nøisomhed mættes, naar begge ere ægte Børn af en fast Villie.

II. Den anden Del af Spørgsmaalets Besvarelse maatte være den selve Operations-Plan; men, da denne er udenfor min Virkekreds og Spørgsmaalet desuden tilstrækkeligt kan besvares ved den første Halvdel, vil man gunstigst fritage mig for at fremsætte den anden Del."

Af Rodes Betænkning synes det overordentlige Storthings Medlemmer neppe at have faaet fuldt saa trøsteligt Indtryk af den militære Stilling, som man i senere Tider tror at kunne gaa ud fra. Fr. Schmidt udtaler saaledes, at Resultatet af hans Indlæg ikke var trøsteligt, og Motzfeldt, der selv var Officer, udtaler: "Han tager ei nok Hensyn paa Provianteringen og paa hvad Del af Landet der skulde opofres for det første for denne Kamp. Dog, alt dette maatte nu saa være; men han regner paa Armeens Orden og Mod, og, desværre, det ser dermed underligt nok ud."

Karl Johan befandt sig paa denne Dag, efterat han fra Kommissarierne havde faaet Underretning om, hvad der i Storthinget skulde forhandles, i en nervøs, exalteret Stemning, hvoraf hans Skrivelse til dem af samme Dag bærer et sterkt Præg:

"Jeg betragter den Sendrægtighed, hvormed Storthinget udhaler Kongens Anerkjendelse som Følgen af en med Prins Kristian og den danske Regjering aftalt Plan til at omgaa Udførelsen af Kielertraktaten og Garantien for Norges Forening med Sverige, der er given af alle Europas Magter.

Jeg beklager, at jeg bliver tvungen til at sætte Hæren i Bevægelse for at skaffe Anerkjendelse for Sveriges Rettigheder. Men paa samme Tid nærer jeg det trøstende Haab, at jeg ikke skal være nødt til at statuere store Exempler for at bringe Storthingets gjenstridige Medlemmer til rigtigere, fornuftigere og med det norske Folks sande Tilstand mere stemmende Tanker. Hs. Maj.t paalægger mig i sin seneste Depesche ikke at lade mig dysse i Søvn ved tomme Løfter, og han kræver, at Operationerne skal gjenoptages, om Forsamlingen ikke erkjender hans Rettigheder.

Jeg betragter Kongens Anerkjendelse som stiltiende foregaaet, først ved Konventionen paa Mos, Prins Kristians Deklarationer og Thronfrasigelse, ved Deres Optagelse, mine Herrer, i Nationalforsamlingens Midte og endelig ved de Forbindelser, som de har havt med den af samme opnævnte Komite.

Det kommer nu blot an paa at kunne udpege for Folket de Opviglere, der gjør sig bemerkede i denne Forsamling ved en urolig og forbrydersk Opposition."

I Modsætning til den Klarhed, som ellers altid præger Karl Johans Skrivelser, findes der i denne Gjentagelser og Udtryk, der vidner om, at den sterkeste Uro og Mistro maa have havt Overtag hos ham. Men til Trods for, at han nærer Frygt for, at Forhandlingerne nu vil gaa i Staa, udtaler han dog som sin faste Beslutning, at han ved deres Gjenoptagelse fremdeles vil lægge Eidsvoldsgrundloven til Grund for den norske Forfatning.

Den 20de Oktober holdtes Forhandlingerne ligesom den forudgaaende Dag for lukkede Døre. Efterat Treschows den foregaaende Dag fremsatte Forslag var oplæst, udtalte Kjøbmand Iver Holter:

"Nødvendigheden byder, at Storthinget endnu idag afgjør det Hoved-Spørgsmaal: om Norge under hæderlige og gavnlige Vilkaar vil indgaa Forening med Sverige eller ei; og til at besvare dette Spørgsmaal er man, ved den igaar, fra Komiteen til at undersøge Rigets Tilstand, meddelte Indberetning sat istand; men hvorfor Storthinget, uden at overveie de meget vigtige Grunde baade for og imod Sagen, strax skulde skride til Valg paa en ny Konge — ubetinget erkjende Foreningen, og derved betage sig Ret til at underhandle om Vilkaarene for samme, dette indser jeg sandelig ikke. Meget mere forekommer de foreslagne Punkters mulige Antagelse mig aldeles at tilintetgjøre Hensigten af Storthingets Sammenkaldelse, nemlig Afgjørelsen, om Foreningen med Sverige var nødvendig og gavnlig, og i saa Fald under hvilke Betingelser? Naar Storthinget efter den modneste Overveielse maatte finde, at en Forening med Sverige er nødvendig og gavnlig, saa forudsætter vistnok ikke denne Hoved-Spørgsmaalets Afgjørelse, at Nationen eller Storthinget derved er berøvet al Ret til nærmere at handle om de Betingelser, under hvilke Foreningen ene kan finde Sted: men tvertimod tør jeg være overbevist om, at Hans Svenske Majestæts Kommissarier i saa Fald og ved en saadan Deklaration anser sig fuldkommen bemyndigede til at give Storthinget den fornødne Tid til at overveie de Forslag til en Forandring i Konstitutionen, som er gjorte samme, samt igjennem den udnævnte Komite, som i dette Tilfælde gives fornøden Fuldmagt til at underhandle, at indkomme med nærmere Forslag, alt, efterat ethvert Punkt til en forandret Konstitution foreløbigen er debatteret og decideret af Storthinget, og under Forbeholdenhed af dets endelige Sanktion. Har først den norske Nation igjennem sine Repræsentanter erklæret sig villig at forenes med Sverige, under foranførte Forudsætning, at Foreningen stemmer med Nationens Held og Hæder: saa har man af Hans Svenske Majestæts gjentagne Forsikringer ingen Grund til at formode, at de Forandringer i Konstitutionen, som Storthinget paa dens Vegne maatte anse fornødne, ikke skulde vorde antagne; men, tænker man sig det modsatte, vilde det da ikke være uklogt at have valgt Konge?

Naar Foreningen gjensidig i alle dens Dele er antagen, da bliver det en Selvfølge, at Sveriges Konge tillige bliver Norges konstitutionelle Konge, at Kong Kristian Fredriks Afstaaelses-Akt erkjendes, og at fuldkommen Fred og Enighed hersker imellem Nationerne. Paa Grund af Forestaaende, og i Overensstemmelse med hvad Præsidenten igaar yttrede i denne Anledning, skulde jeg derfor formene det rigtigst: At man efter de erholdte Oplysninger strax skred til at debattere og afgjøre Hoved-Spørgsmaalet paa den i Hr. Statsraadens Forslag proponerede Maade, og, saafremt dette besvaredes med Ja, — nemlig, at Norge anser en Forening med Sverige nødvendig og gavnlig, — da at saadant strax blev de svenske Kommissarier tilkjendegivet. Den udnævnte Komite maatte derefter gives fornøden Fuldmagt til at underhandle, men det er Storthinget forbeholdt, ei alene foreløbigen at debattere og decidere enhver enkelt Post, som med Hensyn til den fornødne Forandring i Konstitutionen maatte komme under Ventilation, og hvorefter samme bliver at overlevere Komiteen, men endog at afgive dets endelige Bestemmelse i saa Henseende."

Efter Indstilling af Præsident Christie blev de foreliggende Forslag bragte under Afstemning i følgende Form:

1. Kan nærværende overordentlige Storthing anse sig berettiget til, i Anledning Kong Kristian Fredriks overleverede Abdikations-Akt, at tage hvilken Bestemmelse det vil og finder gavnligst for Riget henseende nyt Kongevalg?

2. Skal Norge, som et selvstændigt Rige, under visse Betingelser forenes med Sverige under en Konge?

3. Skal Kongen nu strax vælges?

Det første Spørgsmaal blev mod en Stemme besvaret bekræftende. Med Hensyn til det andet udspandt der sig en lang Diskussion, i hvilket ikke mindre end 18 Talere deltog.

Biskop Bech "aabnede Ballet", som Provst Schmidt udtrykker sig, idet han holdt en længere Tale, som han indledede med en Udtalelse om, at man skulde behandle "Norges vigtigste Anliggende, et Anliggende, som indflyder paa Norges sildigste Slægters Vel og Ve," hvorfor man pligtede at optræde med Frimodighed og Uforbeholdenhed. Han rettede derfor en Opfordring til Forsamlingen om, at enhver vilde "forud nedlægge al Forkjærlighed for elsket Mening, men blot med stadigt Øie, henvendt paa Landets og Nationens Bedste, glemme ethvert andet Hensyn, medens han overveier den store Gjenstand og afgiver sin Mening om den." Spørgsmaalet gjaldt: Hvad vil og fordrer Norge? Hvad vil og maa det under ingen Betingelse give Slip paa? "Norge vil sin uafhændelige Frihed og fordrer sine nationale Rettigheder. Det vil være en fri og i Henseende til sin indvortes Forfatning og Bestyrelse selvstændig Stat, som regjeres efter sin egen Konstitution og sine egne Love." Herom, mente han, maatte alle og enhver have et Sind og en Mening. Men Veiene til dette Maal kunde være flere og forskjellige, og om de alle førte til det, kunde dog den ene være rettere og sikrere end den anden. Spørgsmaalet blev derfor: "Hvilken af de flere eller forskjellige Veie bør vi foretrække og vælge, for at opretholde og sikre Norges Frihed og vore nationale Rettigheder?" Men af dette reiste igjen nye Spørgsmaal sig. Skulde Norge være en Stat for sig selv, uden politisk Forbindelse med en anden Stat, og have sin egen Konge? Det var manges Ønske. Men til Besvarelsen af dette Spørgsmaal er det uundgaaelig nødvendigt nøie at kjende den Stilling, hvori vi befinder os. Vi burde ikke dølge for os selv Kampens Beskaffenhed og Modstandens Magt, dersom vi fastholdt en saadan Beslutning. Ikke med en alene, men med flere Modstandere maatte vi kunne maale os, — og det med Modstandere, der var i Besiddelse af mangfoldige og rige Hjælpekilder og overlegen Magt. De Fordele, som Naboen allerede havde vundet, og de flere, hvortil Veien syntes at være saa gunstig banet for ham, krævede saa meget større Anspændelse, Samdrægtighed og Standhaftighed i Modstanden. "Men denne Samdrægtighed iblandt os selv, er den ogsaa, hvad den var for 2de Maaneder siden, er vor Styrke fra den Side forøget? Denne Standhaftighed, er den aldeles at regne paa, fordi det varme og

fortørnede Hjertes opildede Mod ikke for en Tid sky Døden eller nogen Fare? Vi vil ikke bedrøve eller fremkalde Harme ved at nævne Hændelserne, de mest uventede Hændelser i hint 3 Ugers Tidsrum, hvis Udfald fremkaldte denne Forsamling." Gid Kraften nu var sterkere, gid Mod og Enighed havde voxet, gid vore Hjælpekilder nu var flere, vor Krigsmagts Stilling og hele Forfatning fordelagtigere, kort sagt, alt forenet til vor Fordel! Men da nu det modsatte i mange Henseender var Tilfældet, da var det den høieste Pligt at vogte sig for alle Blændverk, at maale sine Kræfter ikke efter sine Ønsker og Følelser, men efter Sandhed og Virkelighed, i Forhold til Modstanden, der skulde overvindes. Under Kampen med flere af Europas mægtigste Stater, som vilde understøtte ham, vilde vore Havne spærres, vor Handel og Søfart tilintetgjøres; selv maatte vi tilveiebringe ikke alene Livets Fornødenheder, men Vaaben og Ammunition og alt hvad der hørte til at opholde Livet og Stridskræfterne, medens Plougen maatte ombyttes med Sværdet og mange fredelige Haandteringer hvile. Det var langt fra ham rent ud at ville benegte Muligheden af at kunne udholde en saa stor Vægt af tunge Byrder; men den blotte Mulighed var for lidet til at bygge paa, naar man vilde indlade sig i vovelige Foretagender af allervigtigste Følger. Men, om man nu tiltrods for alle Modgrunde vilde bestemme sig for, at Norge skulde forblive en Stat for sig selv og have sin egen Konge, hvem skulde da denne være? "Han, vi nylig valgte og hyldede, er ikke mere iblandt os. Han greb engang Statens Ror i det betænkeligste Øieblik for at afværge den største af alle Ulykker: Indbyrdes Splidagtighed og Anarkiets Rædsler. Han vilde ikkun holde det saa længe, som han var istand til at styre Statens Skib gjennem de oprørte Bølger henimod fredelig Havn. Han overgav Roret, da han ikke længere troede, at Skibet ved hans Styrelse naaede Havnen, ikke fordi han jo baade kunde og vilde, men fordi der ingen Udsigt var til, at de, der ansaa sig mere berettigede, vilde overlade ham at styre i Havn, og han saa, at Skibet ved længere Strid derom kunde have strandet." Hvem skulde man da vælge? Maaske nogen i Landet selv kunde holdes for og holde sig for at være denne høie og vanskelige Post værdig og voxen? Han for sin Del kjendte ingen. "Om en saadan Mand lod sig finde, mon han vilde lade sig udnævne? og ifald han vilde, vilde der da ikke opstaa utallige Partier mod ham? Vi maatte altsaa se os om udenfor Landet. Hvem vi her tyede til udenfor Naborigets Konge, maatte vi vente et bestemt Afslag hos; alle de Magter, det paa fjerneste Maade nyttede enten at tænke paa eller raadspørge, har just anset det for deres Interesse og Pligt at hjælpe til Norges og Sveriges Forening." — Var der endnu nogen Udvei eller var det en Nødvendighed at stemme for det eneste tiloversblevne Valg? Han havde gjort Rede for, paa hvilken Grundvold Valget maatte ske og Foreningen kunde finde Sted. "Maaske det blev befundet, at Norges Tilstand i denne Forening ikke blev forskjellig fra den Tilstand at have sin egen Konge; maaske

den frivillig indgangne Forening blevbefunden hverken stridende mod Norges Vel eller Hæder." Men, hvad man egentlig frygtede for, var Varigheden af det venskabelige Forbund, den paalidelige Opfyldelse af de overenskomne Vilkaar og de gjorte Løfter. Man ønskede maaske en Garanti i de samme Magters høitidelige Forsikringer, som den 14de Januar garanterede Norges og Sveriges Forening. En saadan Garanti var muligens heller ikke ganske at forkaste, ifald disse Stater kunde og burde blande sig i Sveriges indbyrdes Overenskomster. Men han for sin Del foretrak den Garanti, som Norge havde i sig selv. Han antog, at Norge i fornuftig, gavnlig og flere Aars rolig Forbindelse med Sverige ikke vilde svækkes, men vinde Kraft. Var der nu Rimelighed for at kunne forsvare sig som Enestat, Kraften maatte da idetmindste ikke blive mindre. Norge maatte da kunne med end mere Styrke hævde sin Frihed og sine Rettigheder, og det havde da en langt uligere og ringere Kamp at bestaa end nu. Det havde da ikke hine mægtige Stater og deres stærke Villie imod sig. Ogsaa Sveriges egen reelle Interesse forekom ham at afgive en ei upaalidelig Garanti. Sverige ønskede Foreningen for at styrke sig, men denne Hensigt opnaaedes ikke, naar det skulde anvende en Del af sin ikke store Magt for at holde Norge under Aag og Tvang. Desuden ønskede formodentlig Sverige selv Frihed, og begge Nationer nød sikrest denne ved at ville hinandens Frihed. — Den svenske Adel stod endnu tilbage som Anstødsstenen: man frygtede, at dens Indflydelse efterhaanden vilde trænge fra Sverige ind i Norge, hvor den gjennem Aarhundreder kun havde været kjendt af Navn. Men dertil vilde han svare, at man i Konstitutionen havde en Dæmning mod Adelskabets Indgreb i norske Borgeres Frihed og Rettigheder. Desuden var den svenske Adels Magt i de senere Tider i høi Grad indskrænket og bestod mere i ubetydelige personlige Forrettigheder end i reelle Ting. For ham stillede det sig derfor i høi Grad ønskeligt, om man kunde udfinde en ligesaa paalidelig Formur mod det Slags Adelsvælde, som ukultiverede og umoralske Pengemænd havde det i sin Magt at kunne udøve.

Bechs Tale var, heder det i samtidige Dagbøger, for lang og bred til, at den kunde gjøre noget større Indtryk paa Forsamlingen.

Derefter fik Treschow Ordet:

"Aldrig havde jeg troet, at min Stilling nogensinde vilde fordre, jeg skulde eller maatte tale Sveriges Sag. Jeg gjør det alligevel, fordi Fædrenelandet selv dertil opfordrer mig. En stor Del iblandt os ligner vel hine Skjønne, der, altfor kræsne, forsmaa endog de bedste og fordelagtigste Tilbud, enten af Frihedslyst eller Mistillid til deres Beileres Løfter og Smigrerier. Men ogsaa vi have Grund til ei at gjøre længere Modstand. Umuligheden af at følge vor Tilbøielighed, Ensomheds sædvanlige Plager, Usikkerhed og Forfølgelse, Omsorg for den tilkommende Tid nøder os til endog at gjøre Vold paa vor Følelse og lyde Klogskabs Bud.

Vi er en Brud, Sverige længe har beilet til. En anden Forbindelse og vor egen Ulyst gjorde hidindtil dets Bestræbelser til intet. Da dette Baand

var løst, fornyede det sin Anmodning, men ungefær paa samme Maade, som østerlandske Despoter, der betragter det andet Kjøn som fødte Slavinder. Løfter og Trusler blev derfor lige frugtesløst anbragte. Thi Norge er en Skjoldmø, ingen sydlig Kvinde. Men vi lever i Tider, da hverken Uskyldighed eller engang Tapperhed giver tilstrækkelig Beskyttelse. Vores er hverken Skjoldmøers eller Berserkers Tidsalder. Gaves der endnu saadanne, vilde den nyere Krigs- og Stats-Kunst dog tilsidst undertrykke dem. Var alligevel usvækket Ungdoms-Kraft endnu tilbage, saa kunde der vel være Spørgsmaal, om Død og Undergang ei maatte være — jeg vil ikke sige Trældom — men Føielighed selv at foretrække. Men med Aarene taber sig denne Kraft. Ingen civiliseret Nation bestaar af Bønder og Soldater alene. Om Kraften end i nogle, og fornemmelig i disse Statens Dele kan være tilbage; om den end for Øieblikket viser sig med fornyet Styrke: saa er den modnere Alders Overlæg og Sindighed dog altid ledsaget med nogen Kulde. Men uden Overlæg lader sig intet stort udrette, Kraften ei forene til et fælles Maal. Det brusende Mod maa styres; men de, der skulle styre det, er for største Delen Mennesker, der maa have lært at beregne Kraft og Modstand i Sammenligning med hverandre, at beherske deres egne Lidenskaber og undertiden at dæmpe deres kjæreste Følelser, for baade selv at undgaa Fordærvelse og redde dem, de anfører. Skjoldmøen, forladt og uden anden Beskyttelse end sit eget Mod og sine naturlige Tillokkelser, har i denne Nød kun dette Redningsmiddel at styrke begge med Klogskab og Føielighed, der kan gjøre det nye Ægteskab, om ei behageligt, saa dog taaleligt og fordelagtigt. Den ved desuden, at Heltetiden med Hensyn til Nationerne blomstrer indtil denne Dag, at de gavnligste Forbindelser imellem Stater og Lande ei heller nuomstunder bliver stiftede, de skjønneste Brude forhvervede anderledes end ved Ran. Lad os ligne hine, der, endog med Magt bortsnappede, vidste at indskyde deres Erobrere Ærefrygt, at beherske dem igjen og paa de vigtigste Sager at skaffe sig Indflydelse. Ikke sjeldent bliver saadanne Partier med Tiden lykkeligere end de, der i Elskovs Sværmeri er sluttede og med Udsigter i en paradisisk Dal, hvis Uleiligheder og Mangler de i det Fjerne ei bliver var. En Forening med Sverige har intet glimrende, intet enten for Egennytten eller Forfængeligheden tillokkende, men Partiet er lige, og et saadant, som fornuftige Forældre og Formyndere gemenlig tilraader. Ingen af os har nok i sig selv. Ingen vil i Tidens Længde uden saadan Mage kunne bestaa. Følelsen af denne Trang er hos Sverige naturligvis saameget sterkere, som det unegtelig er udsat for den mere umiddelbare Fare at blive undertvunget. En mægtig Nabo paa den ene Side og en vistnok langt svagere paa den anden, men som det i Kamp mod hin dog stedse maa frygte for, gjør dets politiske Tilværelse ganske vilkaarlig og afhængig af Tilfælde, som ingen Aarvaagenhed eller Anstrengelse kan overvinde. Er Selvopholdelse, som nogle, især engelske, statskloge foregive, Politikens høieste Princip, saa lader Sveriges Forhold mod Norge sig deraf let forklare. Imedens dette skjælver, er vi vel ved dets Fare selv desto tryggere, men, er Skjæbnens Dom engang fældet til dets Undertrykkelse, saa er vi ganske vist ogsaa deri indbegrebne; og det er ikkun liden Trøst, at vi bliver de sidste af disse to, paa hvilke den skal iverksættes.

Var dernæst en evig Fred noget ønskeligt, saa ved jeg ikke, om noget Land, hvis denne Forening paafølger, kan komme dette Maal nærmere end Norge. Sverige var hidindtil til Lands vor eneste Fiende. Vi kan derimod

herefter blive indviklede i dets egne Krige; men disse vil neppe nogensinde naa vore Grændser, førend denne Stat er bleven aldeles tilintetgjort. For at afværge saa stort et Onde, bør vi troligen fægte ved dets Side. Idet vi saaledes handle, vil vi baade forsvare vor egen Uafhængighed tillige, og finde Øvelse for den Kraft, der let forruster ved formegen Sikkerhed, uden dog i Nærheden eller hos os selv at være Vidner til Krigens Ødelæggelser. Hvad Søkrig angaar, saa er det lidet rimeligt, at vi deraf vil blive hjemsøgte. Hidindtil var vi det en og anden Gang, fordi Danmarks Flaade, dets Herredom over Sundet og Østersøen vakte Misundelse eller Mistanke. Sverige var derimod altid den store Sømagts Ven, der ene har været Aarsag i al vor Ulykke.

Tager vi Handelens og andre økonomiske Fordele i Betragtning, saa er det vel rigtigt, at Sverige ei er istand til at forsyne os med Brød og Korn. Dets Jern og Soldater — de eneste Produkter, som Sverige, efter en stor Monarks Bemerkning, i Mængde besidder — trænger vi ikke til. Danmark gav os derimod, hvad vi manglede, og modtog vor Overflødighed af andre Ting i Betaling. Men derfor blev ogsaa vor egen Agerdyrkning forsømt, vore Skove og vore Bjergverker tildels misbrugte. En Regjering, der langtfra at bestyrke Næringsveie, som den ikke kjendte, kunde med den bedste Villie lidet hjælpe, og Uvidenhed havde ikke sjeldent samme Virkninger som Undertrykkelse. Sveriges Styrere kjender vore naturlige Hjælpekilder og Fordele, saavelsom deres egne, fordi de væsentlig ere de samme. Vi kan lære meget af dem, fordi de i mange Kunster er komne videre. De vil give os Exempler, men ingen Love foreskrive; fordi vi, uagtet Foreningen, dog bliver vore egne Lovgivere. Tvertimod vil kun en friere Handel og Meddelelse deraf blive Følgen.

Vi kan med samme Føie betragte Sveriges Provindser som Tillæg til vort Rige, som de vore til deres; og, hvis saadan Udvidelse overhovedet er nogen Fordel, saa er den det ei mindre paa vores end deres Side.

Disse Grunde til en Forening med Sverige ligger i Naturen selv, ei i noget tilfældigt og foranderligt. Men Omstændigheder har hidindtil gjort den umulig: først den gamle Forbindelse med Danmark, som den lange Vane og det norske Folks Troskab bød at vedligeholde; dernæst, da denne ved Frederik den Sjettes Afstaaelse var ophævet, den moralske Umulighed for et frit og ædelt Folk at erkjende den Ret, som Sverige ifølge deraf paastod. Da disse Hindringer er ryddede afveien, da Sverige overlader til vor egen Klogskab og Fædrenelands-Kjærlighed at afgjøre denne Sag, saa er vi nu pligtige at overlægge, om ei deres Ønsker med vor egen Fordel kan bestaa. Ligesom den med dette Rige sluttede Konvention har erklæret de af os tilforn gjorte Skridt for lovlige, saa er den bevæbnede Stilling, hvori vi under vore Beraadslaaelser med den svenske Regjerings eget Samtykke staar, en Borgen for deres Frihed, og hvilken Beslutning vi end tager, selv den med Sveriges Ønsker mest overensstemmende, vil da med vor nationale Ære kunne bestaa. Vi har aldrig erklæret, at vi under ingen Betingelse vilde forene os med dette Rige, aldrig med det have fælles Regjering eller Konge. Men vor Beslutning var ubevægelig, at vi dertil ei vilde tvinges uden paa en Maade, paa hvilken ofte de mægtigste Stater bliver tvungne eller nødte til at afstaa fra virkelige eller foregivne Rettigheder, ved en lovlig og aabenbar Krig, ei erkjender nogen paa Overdragelse grundet Ret, ei lader os som en Provins, som en Eiendom eller som et erobret Folk behandle.

Sverige har paa Grund af Kieler-Traktaten paastaaet en Ret til Norge. Vi har negtet den. Af denne Tvistighed har en Krig været Følgen. Omsider er vi blevne enige om frivillig at antage eller vælge Sveriges Konge. Jeg ser heri intet, vor Ære krænkende. Vi kan, endog overvundne, hvilket vi dog ei er, række vore Fiender Haanden og paa Fædrenevis indgaa med dem i Fostbrødrelag. Vi kan beslutte, hvad der baade med Hensyn til det nærværende, forbigangne og tilkommende forekommer os raadeligst, uden at være med os selv uenige, uden at udsætte os for den Mistanke, at Modløshed eller Frygt har forandret vor Tænkemaade.

Dertil kommer endnu, at vi hidindtil har havt en Anfører, et Overhoved, som vi nu savner, og hvis Tab vi neppe paa nogen anden Maade kan erstatte, end ved den med Sverige foreslagne Forening, naar vi ei vil udsætte os selv for Følgerne af indbyrdes Tvedragt og Anarki. Thi hvo er den, enten inden- eller udenfor dette Rige, der saaledes som han kan forene Stemmerne? Til hvem vil vi ellers henfly? Er vi ei som Faar uden Hyrde? Er Folket ikke vant til at styres af en Konge? Hvem ellers vil det i Fred og Krig fuldelig adlyde? For hvis Skyld underkaste sig alle de Besværligheder paany, som det hidindtil omsonst har døiet, fordi det i hans Ophøielse, i den Glans og Herlighed, der omgiver Thronen, og derfra kaster sine Straaler tilbage paa det hele Land, ei som i et Billede skuer sin egen Ære, ei nyder Frugterne af sine Bestræbelser og Opofrelser, ei ligesom ser dem samlede paa et eneste Sted?

Betragter vi fremdeles Tilstanden af vore Finantser, Handelens, Næringsveienes Forfald, Udtømmelsen af de Safter, hvoraf selv den Aand og det Mod samler Styrke, der i denne Kamp skal vise sin Virksomhed; vender vi vore Øine til de Magter, der for Øieblikket har vor saavelsom Sveriges og hele Europas Skjæbne i deres Haand: saa kan Resultatet af denne Betragtning ei andet end bestyrke, hvad vi af anførte Grunde maa holde for det Bedste.

Jeg er en født Nordmand; mine Fædre var i flere Slægtfølger ligesaa. Had og Foragt for Nabofolket hørte til de Grundsætninger, der just ikke som Lærdomme, men ved Fortællinger og den Tone, hvori de blev fremsatte, men netop derfor gjorde et dybt Indtryk paa mig. Jeg har siden af daglig Omgang ikkun lært faa svenske Mænd eller Kvinder at kjende. Ingen iblandt dem har synderlig bidraget til at udslette den mod det svenske Navn forudfattede Mening. Overlæg og Eftertanke har virket mere. Jeg har gjort mig Umag for at befri mig fra denne saavelsom andre Fordomme, og min politiske Tænkemaade har taget saadan Vending, at jeg længe har ønsket en Forening imellem alle tre skandinaviske Riger. Som skandinavisk Mand har jeg sørget over, at Finland var tabt for Sverige. Langt heller havde jeg set dette Rige udvide sine Grændser til Neva og indtil det hvide Hav. De Svenskes Fortjenester af mange Kunster og Videnskaber kunde ikke blive mig ubekjendte. De tæller iblandt deres Landsmænd genialske Lærde af første Rang. Iblandt deres Konger udmerker sig Gustav Adolf den Første ligesaameget ved Hjertets Egenskaber som ved store Bedrifter og almennyttige Planer. Det hele Folk er overalt bekjendt som en tapper og sindig Nation. Intet af lige Størrelse eller Folkemængde har i Europas Aarbøger indlagt sig et saa berømmeligt Navn, eller paa dets Anliggender havt saa megen Indflydelse. Fra den Westfalske og indtil den Utrechtske Fred blev Sverige regnet iblandt Hovedmagterne, dets Venskab søgt, dets Fiendskab frygtet af de allerstørste. Hvem kjender ikke dernæst Karl XII's Stordaad? Han faldt i Norge, men

man bør derfor ikke glemme hverken hans uovervindelige Mod eller hans ægte nordiske Tænkemaade, hans simple og ukunstlede Sæder, hans Redelighed og Frihed for al Slags Forfængelighed og Forstillelse, hans Menneskelighed og Agtelse for Dyden i enhver Skikkelse, endog den allersimpleste. Baade Gustav Adolf og Karl XII var omringede af svenske Mænd, der ikke mindre ved Karakter end Bedrifter gjør hvert Folk og enhver Tidsalder Ære. Kjernen til disse Dyder ligger endnu i det svenske Folk. Nationerne er for det meste som deres Konger og Anførere. Af vor egen Historie var det let at bevise denne Sætning ved Exempler og Kjendsgjerninger. Lader os ei være bange for noget Spøgelse, som vor egen Fantasi har bragt! Det forsvinder ved at komme det noget nærmere. Lad os beundre det store, agte det fortjenstlige og elske det gode, hvor det end er at finde! Saa vil vi faa Leilighed til ogsaa mod vore Naboer og maaske snart Brødre at ytre samme Følelser; og sandelig er Kjærlighed endog med Hensyn til vor egen Ro og Lykke det bittre Had eller den ængstelige Mistro langt at foretrække.

Endelig er det at undersøge, hvad Sikkerhed vi har eller kan faa, for at de Løfter og Betingelser skal blive overholdte, som vi fra svensk Side har modtaget eller venter. Jeg indser alt, hvad Svig og Egennytte paa den ene, velgrundet eller overdreven Mistillid paa den anden Side, til saadan Sikkerhed vil udkræve, og jeg tilstaar gjerne, at nogen ganske fuldkommen ei er at finde uden i Kraft, Aarvaagenhed og gjensidige Fordele, som Sindighed og Klogskab maa oplyse. Det kommer derfor an paa, om en Forbindelse med Sverige enten vil styrke eller svække denne Kraft, og om vi derved atter vil blive inddyssede i en Søvn, hvoraf vi nylig er vakte, eller meget mere opmuntrede til altid at vaage og med Flid at tænke paa vort sande Vel. Jeg formoder snarere det sidste end det første. Vi kan ikke negte, at Sverige altid har handlet med megen Kraft. De senere Tiders Historie indeholder ikke mindre overtydende Beviser derpaa end den ældres. Vor egen Kraft vil ved denne Forening rimeligvis ligeledes finde Leilighed til Øvelse. Vore Storthing vil hos os udvikle de politiske Talenter, som forhen slumrede; vi vil slibes ved hverandre, og Gnister undertiden lokkes frem, der i den haarde Flintesten har været forborgne, uden dog at fremmed Indflydelse vil hos os drive det kunstige Spil, hvis Legebold vi isolerte og, som det heder, selvstændige upaatvivlelig vilde blive, til vor egen saavelsom Sveriges Undergang. Hvad Sverige betræffer, saa tør jeg høit erklære hver Svensk for en Usling og Forræder mod sit eget Land, der enten ei indser, at Norges Forening med samme da først kan gavne og styrke det, naar begge Folk ei blot udvortes og politisk, men indvortes og moralsk tillige kunde blive forenede, at Norges Velstand og Lykke fra Sveriges er ligesaa uadskillelig idetmindste som Skaanes eller forhen Finlands, der aldrig ønskede at ombytte svensk Regjering enten med den danske eller russiske, eller som desuagtet handler tvertimod, saa at han ved Ensidighed og Partiskhed holder det gamle Had vedlige istedetfor at dæmpe det. Saadanne Statsmænd er ganske vist af fælles Fiender bestukne, bør derfor af Svenske og Norske med lige Afsky betragtes, og vil visselig, saalænge Fædrelands-Kjærlighed ei endnu af Egennytten aldeles er bleven kvalt, omsider faa den fortjente Løn."

Treschows Tale gjorde ulige bedre Indtryk end Bechs. Kun fandt man, som Motzfeldt siger, at Billedet af en Ægteforening mellem Sverige og Norge var for søgt og for længe fulgt.

Sorenskriver Koren tog derefter tilorde:

"Ærede Forsamling! jeg forestiller mig, at, ligesaa lidet som Norge ubetinget bør og kan antage Kongen af Sverige at være tillige sin Konge, ligesaa lidet kan Sverige antage vor blotte Deklaration, at vi vil vælge Sveriges Konge at være tillige vor, naar vi ei tillige bestemmer Hoved-Betingelserne, men forbeholder os ene og aldeles at bestemme alle Punkter.

Ved at antage fælles Konge med Sverige, som jeg efter vort Lands Beliggenhed og Stilling anser baade nyttigt og politisk rigtigt, nu da vor Konge har forladt os, tror jeg, den Grundsætning maa antages som ufravigelig og aldeles nødvendig til Rigets Vel og Selvstændigheds Bevarelse langt hen i de kommende Tider, at vi nemlig aldeles intet andet forpligter os at have fælles med Sverige end fælles Konge og Succesions-Orden, som den nu er i Sverige, og fælles Forsvar mod andre Magter — og at, ligesom vi ikke forlanger eller bør forlange, at nogen Norsk skal have Indflydelse i Sveriges indvortes eller udvortes Anliggender, uden forsaavidt en ny Kongestamme i Tiden maatte blive fornøden at vælges, eller en ny og anden Succesions-Orden i Tiden ønskedes, samt vort fælles Forsvar mod andre Magter — ligesaalidet og bør kan Sverige forlange, at nogen Svensk, udenfor de ovenanførte Tilfælde, skal have nogen Indflydelse i vort Riges indvortes eller udvortes Anliggender. — Forlanges andet end dette, saa viser samme tydelig, at Hensigten ikke er broderlig Forening, men Undertrykkelse i Fremtiden; thi ligesaalidet som Norge forlanger eller bør forlange, at nogen, og allermindst den høieste Embedsmand i Sverige skal være eller ikkun kan være en Norsk, ligesaalidet bør eller kan Sverige forlange, at en Svensk bør være eller skal kunne være nogenslags Embedsmand i Norge, allermindst den øverste næst Kongen — saa meget mindre tilraadeligt for Norge, som samme er et fra Kongeboligen langt bortfjernet Land.

Under disse Betingelser, og i Tillid til, at Sveriges Konge Karl den 13de, som en vis og god Fader, anser begge Nationer, saavel den norske som den svenske, for Brødre, der har særskilt Husholdning under hans Opsyn, og er ham begge lige kjære, og derfor ikke enten selv ønsker, eller vil tillade, at den ene Nation, eller enkelte af dens Medlemmer, tilegner sig eller erholder ringeste Indflydelse i den andens indvortes og udvortes særskilte Anliggender — giver jeg mit Samtykke til, at Sveriges Konge, Kong Karl den 13de, maa vælges tillige til at være Norges Konge, under foranførte Hoved-Betingelser og de Punkter, Storthinget i Overensstemmelse dermed maatte finde fornødent at bestemme som Grundlov for Norge — hvilket alt jeg tror Hans Svenske Majestæt ved den 3die Artikel i Konventionen til Moss af 14de August sidstleden har lovet og forbundet sig til."*)

Biskop Sørensen havde derefter Ordet og udtalte "med ædel Varme":

"Den svenske Regjerings Forslag med Hensyn til Foreningen vil ingen kunne negte at være betegnede med Humanitet. Men kan den tilsigtede Forening bestaa med den Ed, vi har høitideligen aflagt? Spaar den Norges Sønner og Døtre grundet, vedvarende Held? Og er vi forvissede om, at dens Antagelse vil ingen indvortes Urolighed skabe os? Sæt, at Splid opstaar i denne Anledning imellem vore gamle Fjelde; sæt, at indbyrdes Orden ophører i flere af vort Fødelands Egne, sæt at Borgere opløfter Arm mod Borgere; kan vi da uden Gysen vorde Tilskuere af, eller høre os deslige Optrin forkyndte?

*) "Koren," skriver Fr. Schmidt i sin Dagbog, "havde den originale Ide, at man kunde vælge Gustav IV's Søn, skjønt han ikke ansaa det gavnligt og derfor ikke heller vilde have denne Del af hans Tale trykt."

Norges Folk maa nødvendigen i det Hele, efter alt, hvad der er foregaaet, erkjendes utilbøieligt til denne Forening, og, skulde indvortes Kamp heraf vorde Følgen, da langt heller udvortes Krig, hvor frygtelig denne end kunde blive!

Vi ser os imidlertid forladte af vor Styrer; vi kjender nu vore Ressourcer som svage, vore Fienders Hjælpemidler, idetmindste for Øieblikket, langt flere, støttede tilmed af nogle af Europas mægtigste Stater, medens vi staar forladte af alle, havende alle saa godt som imod os; hvad spaar da Krigens Fornyelse uden spildte Blodstrømme, forgjæves offrede Sukke og Taarer?

Denne Tingenes Stilling og Udsigter synes altsaa efter den Kundskab, vi her har indhentet, om vi end forlod vort Hjem med langt andre Formeninger, hvilket vistnok var Tilfældet med de fleste iblandt os, at gjøre det forsvarligt, saavel mod vort Fædreneland som vore Kommittenter og os selv, at tiltræde Foreningen, da vor Tiltro blandt dem, hvis Tillid har kaldet os hid, maa nødvendigen lade dem antage de Grunde, vi har maattet give efter for, naar vi efter vor Tilbagekomst med Sandhedens simple Farver fremlægger dem disse.

Og hvor nødig end hver retskaffen Nordmand, hvis Fædrelands Uafhængighed var hans kjæreste politiske Ønske, rækker Haanden til denne Forening, saa, da Omstændighederne desværre! er ublide, da Europas nu for Tiden bydende Magtsprog negter os at være et Folk for os selv, den første, den helligste Ret, hvis Forkastelse engang for et høiere Tribunal vil vorde paakjendt, saa i Guds og Menneskelighedens Navn Forening! saafremt ellers den svenske Regjering tilstaar de til Forandring anmerkede Punkter; thi skulde nogen Artikel vorde usikker eller uhæderlig, da tusinde Gange heller, jo før jo bedre, bedække vort Fædrenelands Jord med vore Lig, end underskrive dets Skjændsel og dets Plager! Priset være Gud, vi lever dog ei for dette Liv alene!"

Grosserer Jørgen Aall:

"En Forening med Sverige har aldrig været stemmende med min — o! jeg havde aldrig troet den kunde være stemmende med nogen ægte Nordmands Tilbøielighed, under hvilkensomhelst tillokkende Skikkelse end en saadan maatte vorde os tilbuden. Kun den mest tvingende Nødvendighed, en Nødvendighed, for hvilken alle Forhaabninger om Opnaaelsen af Held og Lykfalighed under en fri og selvstændig Regjering for Fremtiden maa vige kan bøie det oprørte Gemyt til at hylde, under et undersaatligt Forhold, en Regjering, hvis med den mest hærdede Standhaftighed forfulgte hadværdige Planer til vores Underkastelse har maattet opvække Nationens bitreste, ja uovervindeligste Uvillie. Med disse martrende Følelser, hvilke de seneste Tildragelser end under den korte Ro, som forundtes os, snarere har maattet vække til nyt Liv end bragt til at dulme, vorder det et paa de helligste Pligter bygget Krav for den ivrige, velsindede Patriot, at kalde frem under Fornuftens modneste og strengeste Prøvelse en, saavidt mulig nøiagtig Fremstilling af Landets Tilstand, betragtet under den mest omfattende Synspunkt; at veie de Kræfter det kan have at stole paa, de Svagheder og Mangler, det beklageligen maa have at frygte for. Den sig ved de rædselsfuldeste Symptomer antydende Sygdom synes at nærme sig til selve Urkilden for Statens Liv; der bør nøie vogtes paa, om kun radikale Midler, der holder som i det fineste Haar Vægtskaalen imellem Liv og Død, her vorder at anbringe. Vi

bør, midt i denne fredelige Sammenkaldelse, betragte os selv som kjæmpende med en ligesaa utrættelig som fløgtig Modstander. For at kunne bestaa i Striden mod ham, maa ogsaa vi føle vor Nervekraft at pirres, vor Kløgt at skjærpes. Det vigtige Anliggende, vi har for os, taaler ei en overfladisk Anskuelse. Fordi det ei lader sig kjende af os med en intuitiv Glands, derfor bør vore Bevægelser mod det være langsomme og beraadslaaende. Nutid og Fremtid maa igjennem lang Rad af kommende Slægter forene sig i vor Tanke, begge gribe ind med lige Andele i vore Raadslagninger. Vi maa med trofast Iver lægge Vind paa at udbringe det meste af de i vort Fædreneland endnu tilbageblivende Materialier. Vi er her henstillede som Landets offentlige Mænd, vi bør ingen andre Baand kjende end de, der binder os til det Heles Vel, ingen andre Grundsætninger følge end de, hvorpaa vi ærligen mener den varigste Statsbygning at kunne opføres. Lyst til Selvfornegtelse bør her være den herskende Følelse hos os. Intet maatte kunne lignes med vor Glæde, hvis vi kunde redde Statens store Samfund ved at ofre alt for dets Frelse. Personlig Forarmelse for denne vigtigste Sag agtes af os for den største Hæder. Ubesmittede af Egennyttens lede Aand skal vi her staa frem med det klippefaste Forsæt: at foretrække Friheden, ledsaget af en dydig Armod, for en med Rigdoms bedragerske Glimmer bedækket Trældom. Ei skal vi lade de ivrigste Bestræbelser for den skjønneste Sag indslumre under Indflydelsen af Overdaadighedens, Orkesløshedens og Blødhedens Dvaledrik. Nei, heller istedenfor denne fordærvende, døsende Tilstand, tilønske os selv en dæmpet Opbrusning af de ædlere Lidenskaber. Fra disse udbreder sig en opfriskende Aand over de henfalmende Stater; i deres Virkninger vorde lig de mægtige Storme, der, i det de sætte Havet i den frygteligste Bevægelse, tillige forjager de forfulende Uddunstninger, der fra dets stillestaaende Skjød forpeste Luftkredsen. Dog, disse af den reneste Aand opildnede indre Bevægelser maa ei rive os udenfor os selv, ei bringe os til at glemme, at den ædleste Bevæggrund ei altid er tilstrækkelig til at sikre den bedste Sag det heldigste Udfald. Medens vi føler os selv opflammede af en brændende Iver til at ophjælpe vort synkende Land, og at tale dets Sag mod Undertrykkelsens Vold, bør vi flindigen overveie, at vi ved en blot fantastisk sværmende Uforsigtighed kunde styrte vort Fædreneland i nye Farer, drage det end dybere ned under haabløs Mismods nedbøiende Vegt. Menneskekjærlighed og Patriotisme byder os ligemeget kun her at tragte efter den Ære, der vindes ved i Gjerning og Sandhed at have bidraget til det elskede Fædrenelands Vel. Ser vi hen til vore Hjælpekilder, udvortes betragtede, da hentaber de sig fast til en forfærdende Ubetydelighed, naar vi overskuer dem i Sammenligning med de Kræfter, man truer med at sætte imod os, for at diktere os Love, hvis vi ei vil lytte til de lokkende Overtalelser for en venskabelig Forening. Betragter vi de indvortes Hjælpekilder, hvorledes kan vi stole paa dem, og hvor findes de? Ak! de skal fornemmeligen findes i Nordmænds Hjerter, og, fundne der, sikkerligen de vilde have været uudtømmelige. Men om disse og slog Feil! Nei, de skulde ei slaa Feil. Ved denne Forsamlings uforsagte og utrættelige Bestræbelser skal de paany opledes. Som for hin ærværdige Lovforfatter fordum — skal Herren staa for os paa Klippen, og vi skal slaa paa Klippen, og der skal flyde Vand af den, og Gud Herren skal velsigne Vandet, og Folket skal drikke. Norges ved Rigsforsamlingen paa Eidsvold valgte Konge, Kristian Frederik, har abdiceret. Hans Undersaatter forstummede hartad af

Forbauselse over denne Abdikation, og den Bedrøvelse, mange af os derover følte, var af en synderligen pinlig og blandet Art. Men kan vi nu kalde ham tilbage for paany at regjere os? Da han var midt iblandt os, maatte han føle, hvor høit han var elsket af sit Folk. Dog, denne Folkets Kjærlighed skulde ei længe binde ham med uopløselige Baand til dets Skjæbne; han lod sig rive bort fra os, og da syntes mig, jeg udtaler her frimodigen min egen indre Følelse, Kong Kristian Fredrik for evig tabt for Norge. Et nyt Kongevalg forestaar os da, efter min Formening, og den Kongeæt, der skal regjere os, udkaares i Overensstemmelse med den 48de § af Grundloven. Sverige fordrer at have en Konge med os, og at Norge under denne Forening umiddelbart regjeres af Sveriges Kronprins som dets Vicekonge. Kan denne den svenske Regjerings Paastand indvilges med det blide Haab, at Norges Held og Lyksalighed for denne og kommende Slægter, indtil Solen ei længere tændes over disse stolte Klipper, derved vil vorde grundfæstet? O Gud! und mig at undertrykke den kvælende Frygt for, at det ei vil blive saa. Dog, naar vi stadigen vogter paa Begivenhedernes sælsomme Sammenkjedning, da kan vi vel ledes til Tanken, at det alvise Forsyn efter sit uransagelige Raad bandt os til denne Skjæbne — hvorledes turde vi da modstaa? Gud vil og det sker. Men skal Norge og Sverige forenes under en Konge, og Sveriges Kronprins være Norges øverste Befalingsmand, da skal den svenske Regjering lade den af Rigsforsamlingen paa Eidsvold forfattede norske Grundlov bestaa i sin Helhed, og ei indvilges at kunne give den andre Modifikationer end saadanne, som dette Storthing anser at være stemmende med dens Aand. Aarsager Sveriges Befuldmægtigede, ved at ville drive det videre, at Krigen bryder ud paany, da tør jeg sige god for, at de Steders Indvaanere, der har udsendt mig, ville ofre en forholdsvis betydelig Skjærv paa Fædrenelandets Alter til Bestridelse af Krigens Byrder. For mig selv afgiver jeg, ved den første Aabning af Krigens Sørgescener, 200 Tdr. Byg, som strax skal ligge færdige paa mine Magaziner til dette Brug. Hvad min Person angaar, da skjønt dette blev maaske det mindst gavnlige Offer, jeg ved denne Leilighed kunde bringe mit Fædreland, føler jeg dog det sterkeste Kald til ogsaa at frembyde den til dets Tjeneste. Jeg har ei nydt nogen militær Opdragelse, og de Kundskaber, jeg uden for mit Fag har indlagt mig, er kun faa og blandede. Kun ved i nogle Aar at have havt den Ære at anføre mine Medborgere til Øvelse i Vaaben, er jeg bleven bekjendt med nogle Enkeltheder af Taktikken, og naar Nødvendigheden bød det, kunde jeg vel ved Flid og Studering trænge ind i dens vigtigste Grundprinciper. Det forekommer mig, at jeg har hørt, at der hersker Mangel paa Officerer i Armeen. Vilde Statens øverste Raad, i Tilfælde af Krig, betro mig en liden Kommando, helst af det Telemarkiske Regiment, blandt en stor Del af hvis Individer, jeg, formedelst mine Handelsforbindelser i de Egne, er temmelig bekjendt, staar jeg, paa Felttogets første Aabning, i Spidsen for et saadant, og skal, saa sandt jeg lever, ei forlade det, før enten Fienden udrækker Haanden til en antagelig Fred, eller den tunge Sørgedag, omhyllet af rædsomme Skygger, glider frem, da Norges Forsvarere mismodigen skal erklære, at det, ravende i sin døende Mathed, segnede for Erobrerens Sværd. O Norge! Elskede Fædreneland! Maatte du gaa frem til Seir over mit i Striden for dig faldne Lig, da gjorde jeg mig fortjent af dig for at have ofret mit

Liv for den bedste Sag. Livet selv har end ei Værd nok for mig, til at jeg tør betragte dette som det største Offer."

Presten H. C. Reiersen maatte, efter et kort Overblik over, hvad Aaret havde bragt, erkjende, at Nordmændene ved en Fornyelse af Krigen let kunde sætte det vundne paa Spil, saa Frihed og Uafhængighed idetmindste for en Tid gik tabt. Han vilde derfor opstille det Spørgsmaal: Kan Norges Frihed, Uafhængighed og Ære betrygges ved en mindelig Forening med Sverige? "Dette kan" — mente han — "vist ei ske ved ubetinget at antage de svenske Forslag, der i flere Henseender er af den Natur, at der paa disse neppe kunde grundes en sand hæderlig og varig Forening. Sveriges Konge har ytret: at han vil handle med et frit og ædelt Folk. Velan! lad ham vise sin Tro af sine Gjerninger! Lad ham modificere Forslagene efter Storthingets enstemmige Beslutning; lad ham bifalde, at vi sættes i den Stand, at vi ved egen national Kraft kunde garantere Udfaldet; lad ham erkjende, at truende Vaaben ei frygtes af Nordmænd, men at sand Høiagtelse, redelig Velvillie og varm Hengivenhed baner ene Veien til Nordmandens Hjerte, og at disse bør være Grundstøtterne for en varig Forening! da er Norges Frihed og Uafhængighed grundfæstet; da kan Norge med Ære se sine Bedrifter antegnede i Verdens kommende Aarbøger! Og, kan dette ske, hvo kunde da med en frelst Samvittighed byde Krigens fornyede Rædsler Trods? Vil Sveriges Konge ikke dette, da er hans Hensigter ei redelige, og Nordmandens Undergang bestemt. Da Landsmænd! Da lader os atter hvæsse Sværdene! Da lader os opbyde alt, hvad krænket Ære, Friheds Forlis og rasende Fortvivlelse indgiver os! Ei frygter de Farer, ei frygter de Død og Opofrelse, som udsendte mig at tale i Eders Midte; dette vil de vise Eder paa Kampens Dag! Da skal Enkers og Faderløses Hylen være en Seirssang paa den faldne Krigers Gravhøi; men de Døendes Rallen skal forene sig med de Efterladtes graadkvalte Stemmer og, lig hæse Sukke fra Afgrunden, raabe Ve over Sveriges Konge! Ve over hans Erobringslyst! Da dømme Gud mellem os og ham, naar vi stedes til Regnskab for alle Væseners evige Fader!"

Assessor Lange: "Neppe kan det være Tvivl underkastet, at jo enhver Nordmand, der føler varmt for sit Fødeland, maa tillige føle Ulyst for den af Sverige tilsigtede Forening . . . . Aldrig vil Nordmanden, der besjæles af sterkt udtalt Uafhængighedsfølelse, føle sig glad ved at underkastes en fremmed Nation, — og kan man vel fortænke nogen, om han anser Foreningen med Sverige, saaledes som den er foranlediget og tildels søgt bevirket, som en Underkastelse, om end denne formildes nok saa meget ved de Betingelser, under hvilke den sluttes, og ved den Fordel, som Foreningen maaske i flere Henseender vilde forskaffe Norge? . . . . Af disse og maaske flere Grunde forekommer det mig klart, at Norge aldrig kan ønske Foreningen med Sverige som et Gode i sig selv, men ialfald blot som et mindre Onde for at undgaa et større. Men ligesom det anførte allerede gjør det tvivlsomt, om det Onde, der forebygges ved en saadan Forening, i saa Henseende er større end det, der flyder af Foreningen selv, saaledes fortjener det ogsaa at lægges paa Hjerte, at den Stemning mod Sverige, der paa flere Steder i Norge har ytret sig, letteligen kunde befrygtes, dersom Foreningen besluttedes, at ville udbryde til en indvortes Krig, hvis Følger vistnok vilde være langt sørgeligere end de, man søger at undgaa ved Foreningen. Disse var de Tanker, hvormed jeg forlod mit Hjemsted, — Tanker, som bestyrkedes ved den Erfaring jeg troede at have om, at en ikke ubetydelig Del af mine Kommittenter samstemmede med mig deri. De samme Tanker vilde endnu byde mig under

ingen nok saa glimrende Betingelse at stemme for Foreningen med Sverige, dersom ikke Kongens Abdikation og Bortgang, i Forening med Underretninger, hvis Sandhed jeg ikke tør kalde i Tvivl, bragte mig til at tro, at Norge vanskeligen kunde udholde en ny Kamp, at Europas forenede Magter rimeligvis vilde bringe det til Underkastelse, om det end for en Tid kunde holde sig, at mit elskede Norges Ødelæggelse derved muligen vilde beredes, at det derved maaske vilde forspilde den Udvei, som endnu staar det aabent til nogenlunde at haandhæve sin Plads blandt lykkelige og agtede Nationer; og dersom jeg ikke derhos troede at have bemerket, at Nationens Stemning mod Sverige for en stor Del var kjølnet. Saalænge jeg ikke overbevises om Utilstrækkeligheden af disse Grunde, tror jeg under disse Omstændigheder ikke at kunne forsvare for min Samvittighed at fraraade Norges Forening med Sverige, naar samme kan ske paa ærefulde og Nationens Frihed sikrende Vilkaar. Disse er det, vi, høistærede Medborgere! skulde søge at udvirke. Ikke bør vi derved letsindigen glemme at tage Hensyn til den Ed, vi har aflagt; men vi maa tillige indse, at den ikke kan være os til Hinder. Ikke kan jeg være enig med dem, som tror, at vi ogsaa hævder Norges Selvstændighed, saaledes som vi have besvoret den, ved at forenes med Sverige; thi den Selvstændighed, vi har besvoret, var vistnok en ganske anden end den, vi bevarer, endog ved de gunstigste Foreningsvilkaar. Men Eden, vi har aflagt, kan nu ikke mere betragtes som forpligtende mod Kongen eller hans Afkom; thi Kongens Frasigelse og Sagens Natur løser os forsaavidt derfra, — ikke som forpligtende mod Nationen; thi denne har overladt det til os, efter bedste Skjønnende, at afgjøre dens Skjæbne, — og ikke som paalæggende os en blot Samvittighedspligt; thi vi kan dog ikke være moralsk forpligtede til at holde en Ed, der vilde berede vor egen og Landets Ulykke. Det Forslag til en Forandring i vor Grundlov, som de kongelige svenske Kommissarier havde forelagt Storthinget i Forening med de senere Meddelelser, er af den Beskaffenhed, at Norge med Anstand kan indlade sig paa dem. Men ingenlunde bør det derfor uden videre antage Foreningen, og lade det bero til siden, at komme overens om de nærmere Betingelser. Nogle af de Betingelser, der endnu kan ønskes tilstaaede, er maaske saadanne, at deres Afslag kunde gjøre Foreningen utilraadelig. Idetmindste bør man ikke, saalænge man ikke var nødt dertil, letsindigen overgive sig paa Tro og Love. Man bør, efter min Formening, blot erklære, at man vil indgaa Foreningen, hvis den kan ske paa ønskelige Vilkaar. Disse Vilkaar bør, som jeg har sagt, være ærefulde og for Nationens Frihed sikrende. Kan ikke dette ske, bør man da ville dem? Er end Nationens Hjælpekilder ikke saadanne, at man med Sikkerhed kan forudse et godt Udfald paa en fornyet Kamp, de er dog ei heller saa aldeles afskrækkende derfra. Lad os ikke, saa længe vi ikke fordrer for meget, bæve for mulige Trusler med Vaabenstilstandens Ophævelse! Har vi end for Tiden ingen Konge, saa er vi dog ei derfor uden Regjering. Ved de Hjælpekilder, Nationen er i Besiddelse af, ved den Kraft og Æresfølelse, som vist ei endnu er uddøde imellem de norske Fjelde, ved Opofrelser og de rige Tilbud, forskjellige Distrikters Beboere har gjort, vil Nationen endnu kunne udrette meget, og Svensken er ogsaa forhen bleven udjaget af Norge! Men, hvis Foreningen kommer istand, lad os da stræbe at glemme alt forbigangent, og lad os, enhver i sin Stilling, som gode og rolige Borgere, opfylde vore Pligter!"

Derefter gaves Ordet til Provst Fredrik Schmidt, der udtalte sig paa følgende Maade:

"Saa meget jeg end frygter for at vidtløftiggjøre nærværende vigtige Forhandlinger, anser jeg det dog for min Pligt kortelig at fremsætte mine Tanker om det store Anliggende, som nu beskjæftiger os.

Hvad hver ægte Nordmands Ønske er for hans elskede Fædreland, kan ikke være tvivlsomt. Dets Frihed og Selvstændighed, som han har besvoret, dets Hæder, som han har arvet, dets Frelse og Held er hans Ønskers høieste Maal, og ingen Opofrelser, ingen Farer og Trusler kan afskrække ham fra at arbeide til dette Maal. "Saa stor," siger Cicero, "er Kjærligheden til Fædrelandet, at vi maaler den, ikke efter vor Følelse, men efter dets Frelse. Derfor vil den Vise ikke ræddes for Døden, som formedelst uvisse Hændelser daglig truer, formedelst Livets Korthed aldrig kan være langt borte, at han jo til hver Tid ser paa Fædrelandets og sine Medborgeres Tarv, og betragter Fremtiden, hvoraf han ingen Fornemmelse vil have som sig tilhørende."

Hvad Nordmandens Beslutning, naar det gjælder Fædrelandets Ve eller Vel, maa være, kan derfor heller ikke være tvivlsomt. At hævde og forsvare dets Selvstændighed til det Yderste, at vaage over dets Hæder, at virke til dets nærværende og fremtidige Held maa være hans faste Villie og nidkjære Bestræbelse. Fornuften byder ham derfor at veie Midlerne, hvorved denne Hensigt kan opnaaes, og at vælge de, som han erkjender for de retmæssigste og tjenligste.

I dette Øieblik bydes os Foreningen med Sverige som det eneste sandsynlige Redningsmiddel, som den eneste Udvei, hvorpaa vi for Øieblikket kan frelse selve vor Frihed og Selvstændighed. Denne Forening eller Kamp paa Liv og Død er det eneste Valg, som er os levnet, og kun kort Frist er os forundt til at bestemme vort Valg. Vi maa derfor have afgjort med os selv, hvad vi vil beslutte og Grundene derfor.

Mod denne Forening sætter sig vor Nationalfølelse, Forfædrenes Minde, Tanken paa Efterkommerne, vor billige Harme over det dybe Saar, som vort hidtil uplettede Navn for Troskab og Kjækhed har faaet, vor Mistro til Foreningens Tryghed og Varighed, den Nordmanden saa forhadte Tvang, hvorunder Baandet skal knyttes, Tanken om, at en blot føderativ Forbindelse kunde — og det maaske sikrere — føre til det af Sverige foregivne Maal, og endelig Frygt for de indvortes Uroligheder, som under Gemytternes ulige Stemning lettelig kan opstaa.

For denne Forening taler Uvisheden af den fra vor Side saa slet forberedte Kamp, hvis Udfald let kunde vorde Ødelæggelse og voldsom Undertrykkelse af en stor Del af Landet, hvorved vi eller vore Efterkommere som et erobret Folk vilde vorde berøvede selv den Frihed og Selvstændighed, vi har besvoret. Hertil kommer Mangel paa Hjælpekilder, men især Mangel paa et Foreningspunkt og paa en duelig Anfører, som tør paatage sig og til hvem Nationen tør betro det Hverv, at reorganisere vor Arme, og med Duelighed, Klogskab og Kraft at anvende vore Stridskræfter mod en overlegen Fiende under en øvet og berømt Hærfører. Men fremfor alt kommer i Betragtning den Uvished, hvori vi svæver, om det er Folkets enstemmige Villie, den det med Enighed og Kraft, trods alle Opofrelser, vil udføre, ikke under nogensomhelst Betingelse at indgaa Foreningen med Sverige, men alle som en Mand at modsætte sig Magten og ikke, naar det gjælder, indskrænke sig til at forsvare sin Hjemstavn, hvorved Landet stykkevis vilde blive et Offer for Erobring eller Udhungring.

Vistnok er det uberegneligt, hvad et Folk kan udrette, naar det vil, naar det endrægtigen, med anstrængt Kraft arbeider til et Maal, naar en Aand og et Sind besjæler det. Men tør vi — hvor skjønt end denne Almenaand udtaler sig gjennem de patriotiske Bidrag, der tilbydes fra de fleste af Landets Egne — tør vi lide paa, at den i Prøvens Stund vil udholde med usvækket Kraft? Vil ikke forskjellige Meninger og Interessser hindre dens Virksomhed? Har ikke den Handels- eller rettere den Kræmmer- og Høker-Aand — et Foster af vort forstyrrede Pengevæsen —, der forpestende har udbredt sig i de sidste syv Aar gjennem alle Borgerklasser, har den ikke for en stor Del undergravet Nationens Moralitet, som er den eneste sikre Grundvold for dens Frihed og Selvstændighed.

Forresten maa Nationens Sindelag i Henseende til det afgjørende Punkt aabenbare sig gjennem dens Repræsentanter, der, saaledes var og er min Overbevisning, bør have underrettet sig om deres Kommittenters Bestemmelse i en Sag, hvor det gjælder intet mindre end at være eller ikke være. Vel ved jeg, at Storthingets Mand er Nationens og ikke et enkelt Distrikts Mand. Men hvad der er Nationens Villie kan kun bestemmes ved at samle de forskjellige Distrikters Stemmer, hvis Organer Storthingets Medlemmer er.

Disse Grunde bestemme mig til at antage Foreningen, hvor meget end min egen Følelse modsætter sig den. Var derimod en saadan Forbindelse uforenelig med Pligt og den Ed, vi har svoret Konstitutionen — hvilket meget hæderlige Mænd i og udenfor Storthinget har paastaaet — saa vilde, hvis den Overbevisning havde været min, mit Kald og min Tænkemaade have forbudt mig at modtage Valget som Repræsentant og at stemme for en mod min Pligt og Samvittighed stridende Handling. Men efter min bedste Overbevisning er det ikke alene tilladt, men Pligt, ifølge Norges af os besvorne Grundlov, at vælge en ny Konge til Norges ledige Throne, og vor hele Stilling synes ikke at have levnet os andet Valg end Sveriges Konge. Dog sker dette Valg fra min Side kun med den udtrykkelige Betingelse, at vor Grundlov og vor Nationalitet holdes i Hævd; kun paa Vilkaar, som er antagelige, hæderlige og betryggende, som viser Agtelse for og Tillid til et Folk, hvis Kjækhed og Troskab, trods enkeltes slette Forhold, endnu bør erkjendes og æres, hvis djærve Nakke aldrig lader sig bøie under fremmed Aag, hvis sterke Arm aldrig lader sig paaliste Slavelænker — et Folk, som selv under de mest oprørende og stormende Begivenheder har vist en Sindighed, Fasthed og Redelighed, der ikke fortjener og ikke bør gjengjældes med Mistro. Tilstaaes der os ikke saadanne Betingelser eller gjøres der Brud paa dem med List eller Vold, da være det Nordmænds faste Beslutning, og den vise sig ikke i Ord alene, men i Gjerning, at ville hævde, at ville lide og opofre alt for den Grundlov, de har besvoret, at ville foretrække Døden for et ufrit og vanhæderligt Liv."

Provst Sartz udtalte:

"Ganske er jeg enig med Hr. Statsraaden i at besvare dette Spørgsmaal med Ja; og jeg anser en Forening imellem Norge og Sverige for hvert Rige nyttig og under nærværende Omstændigheder nødvendig. Men, var ikke Norges Stilling i dette Øieblik saa farlig, jeg skulde da raade til langt mere Betænksomhed og Forsigtighed ved dette Spørgsmaals Besvarelse; en overilende Beslutning vilde have uberegnelige Følger. Det er ene Nabo-Magtens vældige Indflydelse og Vaaben-Stilstandens nær fore-

staaende Udløb, der kan bevæge os til Spørgsmaalets hastige Afgjørelse. Men om saa hastig, at intet Vilkaar skulde forud bestemmes, at end ikke Hovedpunkterne, der saa høilig maa interessere hvert Storthingets Medlem og hver Norges Mand, forud skulde bringes i Rigtighed, det overlades de Herrer Repræsentanters modnere Omdømme. Mig synes Sveriges Regjering burde, i Følge Konventionen i Moss, ikke foreslaa de mange Forandringer i vor Konstitution, som dens i Storthinget fremlagte Forslag indeholder, og hvilke aldeles ikke er nødvendige ved begge Rigers Forening. Og skulde Skik og Brug ved Underhandlinger — ligesom ved Varehandel — bevæge den til disse overspændte Fordringer, saa burde den dog i Betragtning af den Frihed, den selv tilstaar Storthinget i dets Forhandlinger og Beslutninger, og i Betragtning af den høie Grad af Varsomhed, hvormed Storthinget bør handle for en Nation, der er i den sterkeste Gjæring, tilstaa dette Hovedpunkternes endelige og bestemte Afgjørelse, inden Kongevalget skulde foretages, eller Foreningen besluttes, og hertil skjænke det den nødvendige Tid.

Jeg foreslaar derfor: at disse Punkter — og de er ikke mange — tilfyldest afgjøres, inden Hr. Etatsraad Treschows 2det og 3die Spørgsmaal kommer under Ventilation."

Efterat **Presten Weidemann** og **Landsdommer Nansen***) havde udtalt sin Opfatning — der blev af dem ikke indleveret nogen skriftlig Fremstilling til at vedlægge Protokollen — gaves Ordet til **Sorenskriver Bryn**, der udtalte sig paa følgende Maade:

"Tilgiv, at jeg, uden at besidde den Evne og Veltalenhed, hvormed mange af Eder saa skjønt tolker Fædrelandets Sag, at ogsaa jeg opløfter min ringe Stemme, for at opfylde det hellige Kald, der er mig betroet iblandt Eder. Det vilde smerte mig, om nogen Egns Indvaanere i Norge følte varmere for et elsket Fødeland, dets Frihed og Uafhængighed, end de, jeg har den Ære at repræsentere. Med Nidkjærhed aflagdes Troskabs-Eden i den Eviges Tempel; med Raskhed og Mod ilede Bygdernes vaabendygtige til Grændserne, og, saalænge der var Haab om, at gamle Norges Ære og Selvstændighed, som Ene-Stat, kunde bestaa, var enhver villig til at opofre alt — ja Livet. Nordmænds Kjærlighed og trofaste Hengivenhed for deres Konge er bekjendt fra umindelige Tider. Løste fra deres Forbindelse med Danmark, valgte de Prins Kristian Fredrik, og haabede i ham at finde en Beskytter, ved ham at se Fædrelandets truende Fare afvendt og dets blødende Saar lægte. En indtagende Fyrste af vor gamle Konge-Æt i Spidsen af Norges Krigere og omgivet af ædle Medborgere, der alle kappedes om at bidrage til Landets Hæder! hvilke trøstende Forhaabninger, selv naar man ved roligere Blik saa Farens Storhed, selv da den Taage, der indhyllede Norges af Europas mægtigste Stater beredede Skjæbne, var opklaret. Men alle Forhaabninger skuffedes, kraftfulde Foretagender svarede ikke til Udsagnet derom. Soldaterne, var det af Mangel paa duelige Hærførere, eller fordi der slet var sørget for deres Underhold, stred ei paa norsk Vis; de vendte tilbage, om ei bedækkede med Vanære, saa dog gjennemtrængte af Mismodig-

*) "Nansen talte nok extempore," siger Fr. Schmidt, "og begyndte med, at Mennesket fødes hjælpeløs og vrøvlede derpaa en Hoben om at Skjoldmøen Norge (et Udtryk i Treschows Tale) skulde være Sveriges Brudgom."

hedens Aand. Vigtige Stykker af Landet var nu indtagne; en overmægtig Fiende truede med videre Fremgang — og Frygt for, at denne snart skulde behandle os som undertvungne, bevægede formodentlig Kristian Fredrik til at slutte Konventionen til Moss, og endvidere til den Forbindtlighed at frasige sig Norges Throne.

Disse Tildragelser virkede pludseligen paa Folket. Med Krigerens Mod faldt ogsaa fleres. Den Mangel, ja trykkende Armod, man hidtil havde taalt, taalt, fordi man troede det gjaldt Fædrelandets Frelse, fandt man nu havde været en hensigtsløs Byrde, og hos mange opstod Ønsket: Maatte Nøden ved Forening med Naboriget lindres, Fredens lykkeligere Dage vende tilbage, og Norges Selvstændighed og Nordmænds Rettigheder ved vise Love og Konstitutionens Overholdelse ved forenet Kraft betrygges! Til dette store Endemaal samles her Norges udvalgte Mænd. Med Skjændsel maatte vi nævnes i Aarbøgerne, om vi blindt hen kastede os i Sveriges Arme, om vi sluttede nogen Forening, uden selv at handle som et frit Folk, og uden først at have undersøgt, hvorvidt den efter Landets Stilling var gavnlig; men uforsvarligt var det for Gud, vor Samvittighed og vore Medmennesker, om vi, blændede af Nationalhad, der er et tomt Navn, eller ledede af utidige Forestillinger, vilde være døve for Erfaring og Kjendsgjerninger.

Efter at have igaar erfaret Landets indvortes Tilstand, kan vi ikke negte, at den, skjønt i visse Dele over vor Forventning, dog ei er, som den burde være, naar vi skulde forsvare os mod en talrig Fiende, understøttet af mægtige Allierede; den er, efter mit Skjøn, ikke saaledes, at vi kunde vente Held af fornyede og Staten udtærende Anstrengelser — ja sæt, at man havde Midler til at udholde Øieblikkets Kamp, at vi endog hist og her seirede over Fienden, saa vilde vi dog deraf ei kunne beregne Held for Fremtids-Dage; og at bygge vort Haab paa Forandringer i Europas Kabinetter har desuden nok bedraget os.

Folket henvender i dette hellige Øieblik sine Øine paa os. Dets Forventning er spændt til det yderste. Ved at afslaa al Forening kan vi styrte det i rædselfulde Ulykker. Landsmænd! Lad os altsaa veie og vælge — og paa ærefulde Vilkaar tror jeg Norge i Forening med Sverige kan bestaa, og under Fredens Tryghed, samt ved egen Garanti for Frihed og Rettigheder, gjenvinde sin National-Velstand, Lykke og Anseelse."

Efterat Presten Nils Stockfleth Schultz fra Throndhjem, hvis Tale ikke vides at være bevaret, havde ytret, at han nok kunde gaa med paa en militær Forening med Sverige, oplæste Kammerraad Tidemand følgende Udtalelse:

"Uvant til at tale offentlig, og især i en Forsamling, hvori findes Nationens mest oplyste Mænd, skulde jeg medrette afskrækkes derfra; men, stolende paa skaansom Overbærelse, og i Kraft af det Kald, Medborgeres Tillid beærede mig med, vover ogsaa jeg, efter mine ringe Evner, at ytre i Korthed mine Tanker angaaende Hovedgjenstanden for vort nærværende Møde: en mulig Forening mellem Norge og Sverige.

Var vort elskede Fødeland, der nu i 7 Aar har følt Krigens tunge Haand, tilstrækkeligen forsynet med de til Krigens Fortsættelse udfordrende Fornødenheder, — var vi forvissede om, at de europæiske Magter vilde komme os til Hjælp til vore Ønskers Opnaaelse, — var vore Finantser i god Forfatning; eiede vi erfarne Hærførere iblandt os — hvilken, for sit Fædreland

varmtfølende Nordmand vilde da ikke med Glæde ofre den sidste Skjærv, ofre Liv og Blod, for at tilkjæmpe Norge Frihed og Selvstændighed! Men, desværre! kan vi med rolig Samvittighed, med fuldkommen afgjørende Vished besvare disse Poster med: Ja!

Landets indvortes Kraft er svækket; de europæiske Magters Sindelag mod Norge ligger klarligen for Dagen; vore Finantsers indviklede Forfatning kjender Enhver; vore Hærførere mangler vist ikke Mod og Fædrelands-Sind, men Erfarenhed, naar det gjælder at maale sig med Europas store, berømte Hærførere.

Ved at kaste et Blik i vor nyligen bortreiste Kong Kristian Fredriks Tale, ved dette Storthings Aabning, vil man finde, at Rigets Tilstand er sørgelig.

Brødre, Venner! lad os betænke, at Sverige er i Besiddelse af tvende af Rigets Fæstninger, at det staar med en truende og mægtig Hær i vort Land, færdig til paa første Vink atter at lade Vaabnene lyne.

Vore Krigere, idetmindste den største Del af dem, er vendte tilbage til deres Arnesteder, hvorfra de ikke saa hastigen er fremkaldte til Stridspladsen. Sandelig, vor Stilling er høist kritisk.

Os, Folkets Repræsentanter, paaligger det som hellig Pligt, nøie at overveie ethvert Skridt, og stedse at lade Fornuften sidde paa Thronen. Ei bør varm Patriotisme, der ene skuer hen til vore Hjerters fælles Ønske, at vorde en Stat for os selv, alene lede vore Skridt. Ei heller bør vi antage enhversomhelst Forening, for at undgaa Krig. Nei, modent Overlæg bør lede os, og finder vi da, at en Forening med Sverige, under billige, retfærdige og ærefulde Vilkaar, ene kan redde gamle Norge fra Undergang, o! lad os da række Naboriget en broderlig Haand, lad os da glemme, hvad der er skeet, glemme det for Fornuften og det ædle Hjerte lige skrækkelige Nationalhad; lad os da arbeide til et fælles Maal: begge Rigers Held og Lyksalighed.

Held og Velsignelse over gamle Norge!"

Derpaa gaves Ordet til Kandidat, Skoleinspektør Sodemann:

"Den Forbitrelse, der paa nærværende Tid brænder i Nordmandens Hjerte mod de Svenske, grundet paa et maaske uudsletteligt Nationalhad og forøget ved det skjændige Udhungrings-System, for hvilket mange af vore Landsmænd er blevne Ofre, synes at ville bortstøde ethvert Forslag til Forening med Sverige under en Konge. Vel kjender jeg Nordmænd, for hvilke Liv og Formue er kostbarere end Fædrelandets Frihed og Ære; men jeg kjender og dem, der anser intet for kostbart for dette store Formaal. I Norges Dale bor en sterk og kraftfuld, endnu af Overdaads Smitte uangreben Slægt, gammel af Sind og gammel af Sæder. Hvad vil den sige, naar den hører, at gamle Norge, førend ethvert Tilbud forsøgtes, uopløseligen bandtes til Sverige og dets Konge? Bedrager jeg mig ikke, vil Blodet koge i dem ved dette skrækkelige Budskab, og hvo beregner Følgerne af Dalboernes Harme? Et Oprør, svarer man, af en udisciplineret Hob uden Anfører er let at dæmpe. Uden Anfører? nei, da kjender vi ikke den norske Kriger ret, naar vi for Alvor kan tro, at en Opstandshær, der havde svoret at dø for Norges Frihed og Ære, skulde mangle Anfører. Tusinde vilde fremstille sig, naar de øinede mindste Mulighed at bryde Norges paatvungne Lænker. De vilde spotte Farer og haane Døden. Da blussede Oprørs-Luen i Norges Dale; til at dæmpe den vilde egne Kræfter være afmægtige: svenske bevæbnede Skarer rykker nu ind i Landet for at straffe

Oprørerne, men denne Straf vilde ramme Norges bedste Sønner. Maaske vil det lykkes at dæmpe Opstanden; men Ilden vil ulme under Asken, og netop derfor vil svenske Soldater holde Landet besat. Nu er da Norge en erobret Provins, underkastet vilkaarlig Behandling. Hvem gruer ikke for saadan mulig Tingenes Vending? For den alvidende Gud besværger jeg Nationens Repræsentanter at tage mine Ord i alvorlig Overveielse. Vender jeg mit Blik til Fremtiden, da synes jeg at kunne forudse, at enhver anden end en fast og uopløselig militær Forening mellem begge Riger vil vorde af kort Varighed. Sæt endog, at Nationen, bedøvet af det første tunge Slag, der rammede den, for Øieblikket kvalte sin Harmes Udbrud, kan vi deraf drage den Slutning, at Nordmanden kunde glemme, at han engang havde svoret en fri Konstitution under sin egen Konge, og derved aabnet sig de skjønneste Udsigter til Frihed og Lykke? Løven er ikke død, fordi den sover. — Det svenske Folk, af Naturen uroligt og krigersk, vil aldrig kunne glemme Tabet af Finland og dets øvrige gamle tabte Provindser og derfor benytte en given Leilighed, naar Rusland er i Krig med en anden mægtig Magt. Rusland paa sin Side vil neppe glemme at egge Norge til at gjenvinde dets Frihed. Et Tusinde Russer, landsatte i en af de Egne, hvor Frihedsluen blusser klarest, vilde være nok til at vække Mindet om fordums Dage, da Vold og Hunger tvang Norge til at opgive sin Ret. Skarevis vilde Dalesønnerne strømme til for at udfri Fædrelandet. Atter nye Udsigter til Borgerkrig. Sverige vil anstrenge sine Kræfter for at straffe de saakaldte Oprørere. Lykkes det, da venter skjændselsfulde Lænker Nordmanden i flere Aarhundreder. Forrige Aars politiske Omvæltninger synes at opklare dette mit Blik ind i Fremtiden."

Distriktslæge Alexander Møller fra Arendal udtalte:

"De sildigere ligesaa ulykkelige som uventede Begivenheder i vort Fødeland havde til Følge den Konvention, der under 14de August sidstleden blev afsluttet i Moss, og forberedede det Faktum, hvortil vi nylig var Vidner: at Norges Throne blev ledig. Den svenske Regjering sattes derved istand til at nærme sig dette Kongeriges Repræsentanter med fredelige Forslag til en Forening mellem vore Stater, efterat den forhen havde ladet sin Hær betræde vore Grændser for at bevirke denne. Ingen retsindig, tænkende Normand har nogensinde negtet hverken Muligheden eller Nytten, der kunde flyde af en saadan Naborigernes Forening. Men Norges ægte, Fædrenelandet i Sandhed hengivne Sønner har stedse fundet og finder i denne Stund, da Forhandlinger angaaende denne Sag allerede er begyndte, under nærværende Omstændigheder, Vanskeligheder ved dette store Spørgsmaals Afgjørelse, som det ikke synes Øieblikkets Verk at drøfte og hæve. Imidlertid byder Konstitutionen i Tilfælde, som det, hvori vi nu befinder os, at en Konge skal vælges. Ikke Erkjendelse af Kieler-Traktatens Gyldighed, endnu mindre Frygt eller Nødvendighed byder os i dette Valg, der nu skal ske, at fæste vores første Opmærksomhed paa Naborigets Konge. Under Forudsætningen af denne Opmerksomhed hos Norges her forsamlede Repræsentanter være det mig tilladt korteligen her at fremstille de Grundprinciper, hvorpaa en Forening med Sverige alene kan og bør hvile, saafremt en saadan Forening findes nyttig og nødvendig. Norge skal — som Stat — beholde den Konstitution, som dets samtlige Borgere frivilligen og høitideligen har besvoret, og som den svenske Regjering har erkjendt for gjældende under en mulig Forening; denne maa altsaa undergaa de Forandringer — men ikkun de Forandringer — der er en nødvendig Følge af det forandrede Princip — ikke at have sin egen Konge. Men til disse

Forandringer hører ikke den i det svenske Forslag gjorte Udelukkelse af Ordet uafhængig, i den 1 §. Dette Ord indeholder et Grundprincip for Norges Statsforfatning, der i intet Tilfælde kan eller maa forandres. Naar dette vor Konstitutions Grundlag, nemlig 1 §., bliver bogstaveligen uforandret, da bliver efter min Formening saavel i Bestemmelsen af de Forandringer, Konstitutionen nødvendigvis maa undergaa med Hensyn til en Forening med en anden Stat, som i en speciellere Udvikling af en vordende Forenings-Akts Artikler, følgende Grundsætning ufravigeligen at have for Øie: Den norske Stats besvorne, gjældende og i sine Grundprinciper uforanderlige Konstitution maa kun forandres derhen, at den, i alle dens Klausuler og Punkter, i sig selv indeholder den nødvendige og ene tilstrækkelige Garanti for Norges Værdighed, som Stat, under enhver, hvilkensomhelst mulig Forening med en anden Stat. Den maa altsaa sørge for at sikre det norske Folk dets ukrænkede og ukrænkelige Nationalitet. Den maa forebygge Nationernes mulige Sammenblandelse. For at haandhæve disse Grundsætninger i vor Konstitution, der alene sikrer os vor sande Nationalitet, og den dermed forbundne sande National-Repræsentation, under en Forening med Sverige, bør vi, som det frie Norges Borgere ikke alene udsætte os for, men vi er endog konstitutionsmæssigen forpligtede til at udsætte os for ethvert Onde — var det end Kamp paa Liv og Død. Det er ikke Norge, der har nærmet sig Sverige for at erholde en Forening. Dets Borgere har troet og tror endnu, at Norges Land kunde bestaa og blive lykkeligt saavel uden en Forening med Sverige, som under denne. Det er kun tilfældige Omstændigheder, som i dette Øieblik har bragt begge Staters Interesse i en nærmere Berørelse. Norge er altsaa den af begge Stater, der har Ret til at bestemme de Betingelser, under hvilke det finder en Forening lykkelig og derfor ønskelig. Norge er den Brud — saa har man ytret sig — hvortil Sverige nu beiler; men Brudens Valg maa være frit. Alle Tiders Erfaring lærer os Resultatet af tvungne Ægteskaber. Under nødvendig Forudsætning af, at en Konstitution — udkastet af det frie Norges Repræsentanter og bygget paa de her fremstillede Grundsætninger — vorder antaget og besvoret af den Drot, i hvis Haand det frie Norge kunde ville betro det Scepter, der for Øieblikket er nedlagt hvilende i dets Skjød — sad endog denne Drot paa en anden Throne — foreslaar jeg Norges her forsamlede overordentlige Storthing, at tilbyde Sveriges Konge, Karl den 13de, den Krone, som nyligen er det norske Folk gjengiven, og til hvilken Fædrenelandets Tarv ikke mindre end dets Konstitution byder os at søge en, der kunde bære den med Ære og til sandt Held for Nationen i de kommende Dage. Som mit Fædrenelands usvigelige Ven, som den, der med dyb Følelse af Edens Hellighed i Borgersamfundet, har besvoret for Gud, den Retfærdige, at opfylde vor Konstitutions Forskrifter, og endydermere som en af Norges her forsamlede Repræsentanter, har jeg med al den Omhu og Opmerksomhed, som mine Evner og den indskrænkede Tid tillod mig, gjennemgaaet og prøvet det Forslag til Forandring i vor Konstitution, som den svenske Regjering ved dens Kommissarier har indleveret til dette Storthing. Jeg har indgivet mine Bemerkninger desangaaende til den ærede Komite, som er nedsat til deslige Bemerkningers Modtagelse og Undersøgelse; naar denne er skeet, haaber jeg, at det vil findes, at de Grundsætninger, jeg her har fremstillet, ogsaa i hine Bemerkninger har ledet min Pen. Skulde Sveriges Krone — hvilket hans nødvendige Øiemed, begge Nationers sande Tarv i Fremtiden, ikke lader formode — vægre sig ved at hylde en Konstitution, — der alene sigter til at

betrygge et frit Folks varige Held — og saaledes ikke vil modtage en Krone, efter hvilken dette ikke nu bør antage, at han stræber af Grundsætninger, der har til Formaal at tilintetgjøre dets Frihed og Hæder, da eier Landet endnu i sit Skjød en konstitutionsmæssig Regjering, ligesom det norske Folk — uagtet hin ligesaa korte og uheldige som slet ledede Kamp — eier Kraft og Mod nok til at vise Sverige og Verden, at det, endog synkende under en mulig Overvægt, ikke ophørte at være et frit og hæderligt Folk."

Et mere udpræget nationalt Standpunkt end de fleste andre Talere indtog Presten Nils Dahl fra Nordre Bergenhus Amt, der paa det bestemteste fraraadede Foreningen med følgende Ord:

"Som Øieblikket nærmer sig, da et Emne skal omhandles, der saa aldeles vil bestemme vort Fædrelands nærværende og kommende Slægters Held eller Uheld, Ære eller Vanære; da vi, ærede Landsmænd! udentvivl nu er de, paa hvem fødte og ufødte Slægters enten Velsignelser eller Forbandelser vil hvile, finder jeg en ligesaa stor Trang for mit Hjerte, som en hellig Pligt mod mig selv og de af mine Medborgere, der bemyndigede mig at møde her, aabenhjertig at ytre min Overbevisning henseende dette Tidspunkts allervigtigste Gjenstand, nemlig: Foreningen med Sverige og det af de svenske Kommissarier foreslaaede Valg af Hans Majestæt Kongen af Sverige til Norges Konge.

Maaske vil min Stemme blive for svag og neppe af mange høres, om jeg her idag vilde driste mig til at tale offentlig mod en Sag, der maaske allerede af mange af mine agtværdige Landsmænd anses uundgaaelig nødvendig, der for andre i det ringeste har tabt noget af sit hidtil havte frygtelige og modbydelige Udseende, og lettelig nu kunde betragtes fra et mildere Synspunkt end hidtil, og da endelig af alle Europas Magter, som det heder, fremskyndes med saa strækkende Kraft — det er ikke min Hensigt; tvertimod, jeg finder meget mere ogsaa en Forening nyttig og nødvendig, men kun den hvorved Borgerblod spares, og tumultuariske Optrin allevegne omkring i Riget (som især i de fjernere Egne af Riget kan befrygtes) maatte forhindres. Jeg vover endog at haabe, at Hans Majestæt Kongen af Sverige besjæles af saa menneskekjærlige Følelser, at han ingenlunde vil bygge sin Høihed og Ære paa et trofast og uskyldigt Folks Ødelæggelse, men villig anhøre Menneskelighedens Stemme og ethvert Forslag, der sigter til at skaane det Land, som han saa meget attraar at beherske eller se forenet med Sverige; maaske vil han foretrække en vel skridtvis, men frivillig og rolig Forening for en pludselig, men tvangfuld, hadelig, ja blodig Underkastelse; maaske vil han heller, ved Sindighed og Varsomhed i Anvendelsen af Midlerne, bane sig Vei til Folkets Hjerter, og gjennem denne Vei alene søge at nærme sig sit Maal. Skulde det vel altsaa være stridende enten mod Hans Majestæt Kongen af Sveriges i saa Henseende formodede Hensigter eller Sagens Natur gjennem de herværende svenske Kommissarier, at søge nedlagt for Hans Svenske Majestæts Throne Forslag, som alene sigter dertil? I hvor meget de end synes stridende mod de af bemeldte Kommissarier for Storthinget fremsatte Propositioner, der gaar ud paa strax paa nærværende Storthing ei alene at give vor besvorne Konstitution mange Forandringer og Modifikationer, men endog at skride til et nyt Kongevalg, en ny Troskabs-Eds Aflæggelse, der alt, efter min Formening, er stridende mod den Varsomhed. Langsomhed og modne Overveielse til saadanne vigtige Foretagender, som

Grundslovens § 110 foreskriver, der vil, at kun Forslag til saadanne Modifikationer skal gjøres paa et Storthing, men Beslutning kun fattes paa næste. Jeg opfordrer mine ærede Medborgere, især mine Ordensbrødre, og dem af den agtværdige Bondestand, der fra Rigets fjerneste Egne er her tilstede, og kjender Almuernes nærværende Sindsstemning og Tænkemaade, at bedømme, med hvad Følelser vore hjemmeværende Landsmænd vil modtage Budskabet om et nyt Kongevalg, hvad Stemningen vil blive, hvad uberegnelige Følger det vil have, om Landalmuen atter tredie Gang i 3/4 Aar skal affordres en ny Ed; en Ed, vi vist alle, der kjender Nordmænds Ærlighed, maa tilstaa vil stride mod Mængdens Overbevisning og Samvittighed; thi, da de først i alle Rigets Templer, efter Lærernes kraftige Opmuntringer svor at ville med Liv og Blod forsvare Frihed og Selvstændighed, og siden nylig til Thinge offentligen tilsvor Kongen og Konstitutionen ubrødelig Troskab, var alles Formening, at dette sigtede til Sverige, og var enstydig med at besværge ei at ville erkjende Sveriges Konge; og nu, efter faa Ugers Forløb, skal efter deres og maaske fleres Overbevisning (den være sig rigtig eller urigtig) denne hellige Ed brydes, og en ny sværges imod deres Villie — altsaa den besvorne Frihed dem betages, og en for dem hellig og ligeledes nylig besvoren Grundlov forandres.

Endnu er Ed, som al anden Tro og Love, ikke bleven en letsindig Børneleg blandt Norges vel mindre oplyste, men maaske mere ærlige Klippe- og Dale-Beboere. Vi ved det jo alle, at Nutidens Sværgen og Eds-Aflæggelse nu til en Konge, nu til en anden, er fremmed for vore ærlige Landsmænd, der i Aarhundreder har været sin ældgamle Konge-Æt ubrødelig tro, og paa hvis Samvittigheder intet Menederi, ingen Troløshed eller Landsforræderi hviler. Hvad vil Følgen blive, naar atter saa pludselig en ny Troskabs-Ed skal affordres dette Folk, tvertimod deres Ønsker og Overbevisning eller endog Samvittigheds Bud? Eller hvilken geistlig eller civil Embedsmand, eller endog militær Magt vilde lade sig bruge til at aftvinge denne Ed? Sandelig, et stort Ansvar vilde hvile paa os, om vi der fuldelig er overbeviste om denne Almuens Stemning, Samvittigheds-Tvang og deraf flydende Ulykker, ikke vilde gjøre Storthinget opmerksom derpaa, vi vilde handle mod Pligt og egen Overbevisning, om vi ikke, endog for Hans Svenske Majestæts Throne, nedlagde alle Forestillinger herimod og søgte at nedstemme hans Fordringer paa Underkastelse og Lydighed i et Øieblik og under Omstændigheder, da den mest rasende Forbitrelse endnu hersker i manges Hjerter. Vi bør ikke undse os ved at tilstaa, at vor Nations Særkjende er Langsomhed til Vrede og Taalmodighed endog under haarde Fornærmelser, men, naar endelig Udbrud sker, gaar Vreden lettelig over til Løvens Vildhed og ubændige Grusomhed; kort, Opstand og Borgerkrig vil sønderslide og ødelægge vort elskede Fødeland, og inden føie Tid levne Sverige kun af Borgerblod rygende Valpladse og Askehobe.

Ei ugrundet synes altsaa min Tillid til Hans Svenske Majestæt, naar jeg tror, at han for Tiden maaske vilde nøies med, at Norge og Norges Repræsentanter paa nærværende Storthing nærmer sig Sverige i alt det, de formaar, og gjør tillidsfuld Regning paa de svenske Kommissariers Forsikring i den for Storthinget den 12te sidstleden holdte Tale, at Hans Majestæt Kongen af Sverige ei med truende Vaaben, men ved venskabelig først at byde os Haanden vil fremme den forønskede Forening; lad ogsaa os da byde Haanden fra vor Side til en militær Forening, saa nøie og saa fast som

muligt, til gjensidig Sikkerhed og Forsvar, der tillige kunde ansees som Grundvold og Forberedelse til en end nøiere Forening i Fremtiden, men at Statens Frelse fra Oprør og Borgerkrig for Tiden byder at udsætte nyt Kongevalg og ny Troskabs-Eds Aflæggelse til Hans svenske Majestæt, hvorved tillige blev udsat Fuldbyrdelsen af de ved Foreningen nødvendig foraarsagede og deraf flydende Forandringer og Modifikationer i den nu af alle Norges Indbyggere besvorne Grundlov som noget, der for Tiden vilde være ligesaa meget stridende mod Grundloven selv, som mod Nationens Stemning og Aands-Karakter; imidlertid vilde Norges Repræsentanter konstituere en Regjering, hvis Formaal det maatte være at læge alle Statens endnu blødende Saar, bringe Gemytterne til Ro og efterhaanden at søge at udslette det i høieste Grad herskende nationale Had, som Norges og Sveriges Indbyggere nærer til hinanden; maaske vilde under saadanne Omstændigheder ogsaa Sveriges Konge faa Anledning til at give det mest utvetydige Bevis paa Agtelse for Nationen og paa rene Hensigter, der er langt bortfjernede fra al Herskesyge og Ærgjerrighed.

Maaske vilde man indvende, at ifølge vor Konstitution maa Konge vælges, da Thronen er ledig, og intet Interregnum er konstitutionsmæssigt; mit Svar er: først da er Thronen ledig, naar det norske Folk har anerkjendt Hans Majestæt Kongens Nedlæggelse af Kronen, eller gjør virkeligt Brug af den Frihed, vor Konge har skjænket os, hvilket efter min Overbevisning ei for Tiden bør finde Sted; thi vel har Hans Majestæt ubetinget gjengivet Folket sin Ret, men Folket bør ikke bortgive sin, før Øieblikket er forhaanden, naar intet Brug mere deraf kan gjøres, og det vilde være daarligt at forøge den desuden nokfom fra anden Side befrygtede Nødvendighed ogsaa med den, at, fordi Thronen er ledig, maa et nyt Kongevalg strax iverksættes. Jeg og ventelig alle i denne ærede Forsamling er overbeviste om, at Hans Majestæt Kong Kristian Fredrik havde det norske Folks Frelse fra Anarki og Borgerkrig til nærmeste Hensigt ved at modtage Kronen, at han har havt dette samme Folks Frelse for Øine, ved igjen at nedlægge den; han vil altsaa ikke miskjende os, om vi udsætter Vedtagelsen af denne Hans Majestæts sidste Opofrelse, for ogsaa derved at frelse Norge fra Borgerkrig og Oprør, og endelig først da fritage ham fra hans med os indgangne Forpligtelse, naar Øieblikket er forhaand, at denne kan paany indgaaes med en anden. Skulde disse mine individuelle Tanker finde flere af mine ærede Medborgeres Bifald, vil de af dem vorde nøiere undersøgte og prøvede, og vover jeg i den Hensigt ærbødigst at overlevere dem til den med Hensyn hertil af Storthinget udvalgte Komite."

Talernes Række afsluttedes af Grev Wedel-Jarlsberg, der paa Grundlag af nogle paa Papiret henkastede Momenter holdt en Tale, der varede over en Time. Denne var i den Form, hvori den siden indleveredes som Bilag til Protokollen, i sin Helhed saa lydende:

"Hr. Præsident! Mine høistærede Landsmænd! Ikke uden Frygt træder jeg frem i denne Forsamling af Norges udvalgte Mænd, for at ytre min Mening om det vigtige Anliggende, som beskjæftiger os i Dag: thi jeg føler fuldkomment, hvor svage mine Evner og hvor utilstrækkelige mine Indsigter er til, saaledes som jeg burde, og som jeg ønskede, at opfylde det høie Kald, som mine Medborgeres Tillid betroede mig. Aldrig nærede jeg derfor mere levende end idag det Ønske at besidde en Demosthenes's Veltalenhed og en Stentors Røst for heldigen at kunne tale en Sag, der ei alene an-

gaar nærværende Generation, men utallige ufødte Slægters Ve og Vel, en Sag, paa hvis Udfald det beror, om Fred, Frihed og Selvstændighed skal bo paa vor nordiske Halvø, eller om den skal vorde et Rov for Krig, Trældom og Kabaler. Men, mine høistærede Landsmænd! svarer mine Evner og Indsigter end langtfra ikke til Sagens Vigtighed og Stedets Hoitidelighed, saa maa I dog være overbeviste om, at Kjærlighed til Frihed og Fædreland ikke luer varmere i nogen Nordmands Barm end i min, og at ethvert Ord, jeg fremforer, kommer af et oprigtigt norsk Hjerte. Opvoxet i en Tidsalder, da Frihedsluen blussede hoit hos Europas mægtigste Nation, og for en stor Del opdraget iblandt et ædelt Folk, som i Aarhundreder har været stolt af sin frie Konstitution, lærte jeg tidligen at agte Menneskets Rettigheder og at elske den lovbundne Frihed. Stammende saavel paa Fædrene- som Mødrene-Side af norsk Æt, bunden til et elsket Fædreland ved en inderlig øm Hustru, en ærværdig Svigerfader, vakre Børn, kjære Slægtninger, fortræffelige Venner og betydelige faste Eiendomme — er Norges Vel mit Vel — Norges Ulykke min Ulykke — Norges Ære min Ære — Norges Skjændsel min Skjændsel! Jeg kan derfor ikke ville andet end det, som jeg tror at sigte til Norges Frihed, Lykke og Ære. Med denne Overbevisning og med venlig Overbærelse haaber jeg, at denne ærede Forsamling vil høre og bedømme hvad, jeg nu skrider til at fremføre, for at besvare følgende Spørgsmaal.

1) Er det ønskeligt at Norge vorder en isoleret Stat under en egen Konge?
2) Kan Norge under de nærværende udvortes og indvortes Omstændigheder tilkjæmpe sig denne isolerede Forfatning?
3) Findes det, at den isolerede Forfatning hverken er ønskelig eller opnaaelig, bør vi da ikke gribe den os tilbudne Leilighed til, som et frit og selvstændigt Folk, at forenes under en Konge med det frie og selvstændige svenske Folk?
4) Hvorledes vorder Norges Forfatning under dets Forening med Sverige i Sammenligning med dets Forfatning under det danske Herredømme?

1. I Henseende til 1ste Spørgsmaal være det mig tilladt forelobigen at bemerke, at alle Nationer har, ligesom alle Individer, en større eller mindre Del Forfængelighed: det kan derfor ikke være fornærmeligt for mine Landsmænd, at jeg forudsætter, at den norske Nation ogsaa har sin Del, og at den Iver, hvormed den har higet efter at udgjøre en isoleret Stat under en egen Konge, for en stor Del har havt sin Oprindelse derfra. Jeg tilstaar gjerne, at ogsaa jeg føler min National-Forfængelighed kildret ved denne Tanke; men desuagtet har jeg aldrig kunnet eller kan jeg nu lukke mit Øre for den Sandhed, som Fornuften efter modent Overlæg kraftigen tilraaber mig: at det neppe kunde føre til noget lykkeligt Resultat for det norske Folk, om Norge blev en isoleret Stat under en egen Konge. Norges lange smale Dannelse og dets Beliggenhed, som en Skal uden paa Sverige, foraarsager, at det har en uhyre Søkyst og Landgrændse at bevogte. Da Norges lille Folkemængde, af ikke fuldt en Million, er fordelt paa et vidtløftigt Areal, og da Landet er gjennemskaaret af vidtløftige ubeboelige Fjeldstrækninger, kan Folkemængden i det ene Distrikt vanskeligen og ikkun meget langsomt komme de øvrige Distrikter til Hjælp. Under disse Omstændigheder, som naturligvis i et betydeligt Forhold forøger de nødvendige Anstrengelser til Landets Forsvar, saavel fra Land- som Sø-Siden, maatte Norge, som isoleret Stat, stedse være beredt til Kamp med dets

Nabo Sverige, hvis Folkemængde og Ressourcer forholde sig til Norges som 2½ til 1. Sverige har, nemlig efter Finlands Tab, omtrent 2½ Millioner Beboere, og Norge neppe en Million. Som isoleret Stat maatte Norge foruden en Arme, som kunde være den svenske voxen, skaffe sig og vedligeholde en Sømagt, som nogenledes kunde maale sig med Sveriges og Danmarks Sømagt, da disse Nabomagter ellers, ved enhver indtræffende Stridighed med Norge, kunde tilintetgjøre Norges Skibsfart og spærre dets Havne. Hvor ubetydelige disse Sømagter end er i Sammenligning med den, som foreskriver Verden Love, saa har de dog Linieskibe og Fregatter, samt de fornødne Arsenaler, Dokker m. v., som hører til at bygge og vedligeholde disse. Alt dette maatte Norge skaffe sig. Lægger man hertil, at Norge maatte ene underholde en Konge, et Kongehus, et Hof, Gesandter og Konsuler i fremmede Lande m. v., saa indser man letteligen, at vor lille Nation maatte tilbringe den største Del af Livet under Militær-Standens Tvang og bære Byrden af trykkende Skatter og Paalæg. Uagtet alle disse overdrevne Anstrengelser vilde dog vor svage isolerede Stat ikkuns i Navnet være selvstændig. Dens Selvstændighed vilde i Virkeligheden være særdeles uselvstændig. Denne Stat vilde være et Espeløv, som den mindste Bevægelse i den politiske Atmossære vilde bringe til at skjælve. Den blev en Bold i de mægtigere Staters Hænder. At en saadan Tilstand ikke kan bringe Folket Lykke, tror jeg er indlysende, med mindre man vil antage, at Udskrivninger til Krigstjeneste, svære Skatter, bestandige Krigs-Uroligheder, Indkvarteringer, Skyds-Rekvisitioner m. v. udgjør Folkets Lykke.

Men skulde nogen være af den Formening, at alle disse Uleiligheder ikke burde komme i Betragtning mod den Ære, at udgjøre en isoleret Stat og at have sin egen Konge, saa spørger jeg:

2) Kan Norge, under dets nærværende udvortes og indvortes Omstændigheder, tilkjæmpe sig den isolerede Forfatning?

Vi ved alle, at denne Tilstand medfører Krig med Sverige, der understøttes af Europas største Magter. Storbritannien, Rusland, Preussen og Østerrige har sendt Gesandter til Kristiania for, om muligt, i Mindelighed at bevirke den af disse Magter besluttede Forening af Kongerigerne Norge og Sverige. Efter disse Gesandters høitidelige Erklæringer, og efter Udviklingen af Europas Politik kan der ei længer være den mindste Tvivl om, at jo Krig med Sverige medfører for Norge Krigstilstand med den største Del af Europa. Den svenske Arme staar i Landet efter at have vundet betydelige Fordele og efter at være kommen i Besiddelse af Landets to vigtigste Fæstninger. Dens krigvante Skarer, i hvis Spidse en af Europas berømteste Helte staar, er beredte til paa første Vink at rykke frem, medens det meste af den norske Arme er hjemme i langtfraliggende Egder. Den svenske Armes Styrke ansloges før Vaaben-Stilstanden til 30,000 Mand i Norge og 10,000 Mand i Reserve paa Grændsen. Heraf findes nu omtrent 17,000 Mand i Norge. Den norske Styrke paa Demarkations-Linien, tilligemed Kristianias og Kongsvingers Garnisoner, udgjør neppe 10,000 Mand. Denne kan i en Tid af 5 Uger successive voxe til 21,000 Mand. Saaledes er ifølge de os igaar fra Undersøgelses-Kommissionen meddelte Oplysninger, Forholdet imellem Stridskræfterne tillands. I Henseende til Søstyrken har vi ligeledes erfaret: at den svenske Styrke ved Angrebet paa Hvaløerne var 4 Linieskibe, 3 Fregatter og 75 store Kanon-Chalupper, foruden endel andre Fartøier; at den norske Styrke, som i dette Efteraar kan bringes i

Virksomhed, ikkuns er 6 Brigger, 4 Kanon-Skonnerter og 36 Kanon-Chalupper, at der desuden er i Throndhjem 10 Kanon-Chalupper og i Bergen to Kanon-Skonnerter, som ei kan bringes i Beregning, da de er for langt fra Kamppladsen: at Kanon-Jollerne, hvoraf haves et Antal i Frederiksværn og Kristiansand, ikke kan bruges i denne Aarstid; at de svenske Krigs-Fartøier har tildels sværere og bedre Skyts, samt fortrinligere Krudt end de norske. Med Hensyn til Armeens Proviantering, Beklædning, Medicinal-Væsen og Ammunition har vi erfaret: at af Magazinerne, som er anlagte og anlægges op i Landet nordenfor Kristiania, kan en Arme af et Snes Tusinde Mand neppe fødes i to Maaneder, om man end antager, at Korn-forraadene i rette Tid kan vorde forvandlede til Mel og Brød, hvoraf ikkuns haves ubetydelig Beholdning; at det vel var muligt, formedelst det frugtbare Aar og den hyppige Tilførsel, at anskaffe i Landet betydeligere Forraad, men at det derimod er næsten umuligt at fremskaffe disse til rette Tid og Sted; at Armeen vel har Forraad af forskjellige Klædningsstykker, men dog mangler de til et Vinter-Felttog nødvendige Klæder; at Armeen vel har taalelige Lazareth-Fornødenheder, men dog savner et betydeligt Antal Læger; at Armeen vel har nogenlunde Forraad af Ammunition til Haand-Gevær, men derimod har betydelig Mangel paa Ammunition til det grove Skyts og til Fæstningerne; at den største Del af Ammunitionen bevares i Akershus Fæstning, som formodentlig strax efter Fiendtlighedernes Udbrud falder i den svenske Armes Hænder. — Resultatet af alt dette er: at vi fra Søsiden med en Magt, der ikke er halv saa sterk som den svenske, skal gjøre Modstand — og at vi tillands med omtrent 20,000 Mand slet klædte og slet fodte Tropper skal møde en krigsvant Arme af omtrent 40,000 Mand, som ved Hjælp af britiske Subsidier er i den ypperligste Tilstand, som har et fortrinligt Artilleri og Kavalleri, og som anføres af Kronprinsen af Sverige. Udfaldet kan man letteligen beregne. Vor liden nu samlede Styrke maa prise sig lykkelig, om den, uden altfor stort Tab og uden at afskjæres fra sine Magaziner og Forsterkninger, ved en fra Kongs-vinger-Egnen fremtrængende fiendtlig Kolonne af 8 til 10,000 Mand kan naa Fjeldbygderne. Her holdes den samlet og i Bevægelse ved smaa Angreb og Rygter om Angreb, indtil Magazinernes Forraad er fortærede, og Almuerne er kjede af Skyds og Udskrivninger. Derpaa maa Armeen enten gaa hjem til Lægderne eller retirere til Bergens og Throndhjems Stifter, hvor nogle Forraad formodentligen imidlertidig er samlede. Her bliver Armeens Levninger i Ro, indtil Sommerens Ankomst gjør en mægtig Sø-Expedition mulig. Denne Fremstillelse af Begivenhedernes sandsynlige Gang er bygget paa den Forudsætning, at Armeen besjæles af en Aand. Men det tillades mig at ytre den Formodning, at den svenske Armes gode Opførsel, det Maadehold, hvormed Kronprinsen har benyttet sine vundne store Fordele, Kong Kristian Fredriks Bortreise, og 7 Aars bestandige Uro og Savn, har betaget en stor Del af Armeen Lyst til at indlade sig paa den lidet Held lovende Kamp, som nogle synes at ønske. Deres Uvillie kan ikke tilskrives Mangel paa Mod og Kraft, thi disse Egenskaber mangler sikkerligen intet velanført norsk Troppe-Korps, men man maa søge dens Aarsag i den Omstændighed, at de vil vide, for hvilket Øiemed de skal opofres, og Landet ødelægges. Begivenhederne i forrige korte Felttog synes at give denne Formodning Styrke — ei at tale om Almuernes bestemte Uvillie til

videre Skyds, der snart vilde gjøre militær Tvang nødvendig — hvis Følger man letteligen kan beregne.

Men, mine Herrer! disse Vanskeligheder, hvor store de end synes, er endda ikke de største! Fra Finantserne, denne Pandora's Æske, fremstiger en ny Sværm af Bekymringer og Ulykker. Vi har igaar hørt: at Rigsbanken i Kristiania har udgivet Sedler for omtrent 20 Millioner Rbd. N. V.; at omtrent 1½ Millioner Rbd. N. V. formodentlig endnu cirkulerer i Norge i norske Asignations-Beviser og danske Kurant-Sedler; at den hele cirkulerende Masse af offentlige Penge-Repræsentativer altsaa udgjør omtrent 21½ Million Rigsbankdaler N. V.; at omtrent 3 Millioner af denne Summa er anvendte til Udlaan til private, som kan ventes tilbagebetalte; at følgeligen omtrent 18½ Million falder Staten til Last; at det Fundament, hvorpaa denne Papirmasses Kredit hviler, nemlig de ved Fr. 5te Jan. 1813 Rigsbanken tilstaaede 6 pCts. Heftelse i alle faste Eiendomme, udgjør omtrent 4½ Million Rbd. i Sølv, som efter den af Rigsforsamlingen paa Eidsvold engang for alle fastsatte Kurs af 200 Rbd. i Sølv for 375 Rbd. i Sedler udgjør omtrent 8½ Million Rbd. N. V. — hvilke, fradragne den til Statens Last faldende Masse af omtrent 18½ Million Rbd., levner en, rigtig nok garanteret, men ganske ufunderet Masse af omtrent 10 Millioner Rbd. — Under saadanne Omstændigheder indser man letteligen, at Repræsentativernes allerede meget sjunkne Værdi maa formindskes i betydelig Grad i det Øieblik, Fiendtlighederne udbryder, om Fabrikationen end ikke blev fortsat; men skulde Fabrikationen fortsættes som hidtil, saa vilde Repræsentativerne meget snart blive til intet andet end Makulatur-Papir, og saaledes dele Skjæbne med Frankriges Asignater. Naar denne os fra den danske Regjering testamenterede, indbildte Rigdomskilde saaledes ophørte at flyde, — ophørte tillige Midlerne til at lønne Armeen, og til at skaffe den Fornødenheder. Vi har hørt, at en Krigs-Maaned koster omtrent 3 til 4 Millioner Rbd., hvorimod de ordentlige Stats-Indtægter neppe udgjør 200,000 Rbd. maanedlig, naar Krigen standser Handelen og Skibsfarten. Skulde Krigen altsaa fortsættes, maatte Skatter og Afgifter idetmindste vorde 20 Gange saa store, som de nu er! — Men jeg spørger, om Nationen kan eller vil bære denne Byrde. — Svaret kan enhver give sig selv.

Jeg tror det ganske overflødigt at anføre mere til Bevis for, at Norge uden Forenings-Punkt, uden allierede, uden øvede Generaler, uden Handel, uden Skibsfart, uden Finantser ikke kan udholde Krig med Sverige, understøttet af Europas største Magter.

3) Er den isolerede Tilstand ikke ønskelig, ikke opnaaelig, saa maa vi altsaa tænke paa Norges Forening med et andet Rige! — Med Danmark? — Neppe kan nogen Nordmand for Alvor nære Tanken om Gjenforening med Danmark, hvis politiske System er saa stridende imod Norges Interesse, hvis Regjeringsform er den despotiske, hvor Kongen er Lovens Begyndelse og Ende, hvis Beliggenhed forbyder al gjensidig Hjælp, hvis forstyrrede Finantser længe har været Ordsprog, hvis indviklede Kollegial-Væsen dræber al Aand, hvis fordærvelige Karakterløshed altfor meget har smittet os, hvis Smaaheds-Aand har efterladt sig alt for mange Spor hos os. Ei at tale om, at de Magter, som har bevirket Adskillelsen, nok vilde vide at forhindre Gjenforeningen. — Med Rusland? Var Rusland end ikke en af de Magter, som har garanteret Norges og Sveriges Forening under en

Konge, saa formoder jeg dog, at de Love, hvorefter dette Land bestyres er saa forskjellige fra dem, vi har, og som vi med Ret ønsker at beholde, at enhver alvorlig Tanke om Forening med dette Rige maa forsvinde. Med Storbritannien? Var denne Stat ikke iblandt de Magter, som har garanteret Norges og Sveriges Forening, saa vilde Tanken om Forening med den ved første Øiekast sikkerligen finde Bifald hos mange. Men ved nøiere Eftertanke vilde man letteligen finde, at Sprog, Sæder, Religion, Love, Indretninger er altfor forskjellige, til at denne Forening kunde vorde lykkelig, og at Storbritanniens Magt og Rigdom er saa umaadeligen stor i Sammenligning med Norges, at dette Rige ikkuns blev en Koloni af hint og derfor maatte finde sig i Kolonial-Behandling, som aldrig er heldbringende.

Vi maa altsaa henvende vore Øine til vor Nabo Sverige og gribe den os tilbudne Leilighed til, som et frit og selvstændigt Folk, at forenes med det frie og selvstændige svenske Folk? — For denne Forening taler Beliggenheden, da det er umuligt at kaste et Blik paa Kortet uden at forundre sig over, at den skandinaviske Halvø er adsplittet i tvende Stater; det norske og svenske Folk har fælles Oprindelse, fælles Religion, fælles Sæder, fælles Tapperhed, fælles Friheds-Kjærlighed, fælles gamle Love, fælles gamle Indretninger, fælles gamle Sprog, som den svenske Nation dog har vedligeholdt i større Renhed end den norske, fælles politisk og Handels Interesse. De Indvendinger, som jeg i Dag har hørt imod Norges og Sveriges Forening, er:

a. At Norge maa frygte for den svenske Adel. Jeg spørger, hvori bestaar den svenske Adels saa frygtelige Rettigheder? — Siden de i Aarene 1800 og 1809 forefaldne Forandringer bestaar de ene i Navnet og Skjoldet, samt Ret til at møde som særskilt Stand paa Rigsdagene, da alle Familie-Hoveder tager Sæde paa Ridderhuset, og tilsammen har en Stemme lige med Presteſtanden, Borgerstanden og Bondestanden. Hvorledes disse den svenske Adels Rettigheder skulde vorde Norge farlige, begriber jeg sandeligen ikke, især da vor Konstitution udelukker dem. Har den danske Adel, som tyranniserede over danske Vornede, ikke kunnet bringe den norske Bondestand under Herremands-Aaget, uagtet Norge ikke havde Skyggen af en eneste konstitutionel Rettighed, saa ser jeg aldeles ingen Grund, hvorfor den svenske Adel skulde kunne vorde farlig for Norge, som, Gud være lovet, nu har givet sig en fri Konstitution, efterat det ved Sveriges Mellemkomst var befriet fra Kongen af Danmarks uindskrænkede Herredømme.

b. Den anden Indvending er: at man maa frygte for den svenske Regjerings Lyst til glindsende Krigs-Bedrifter og til Erobrings-Krige. Man kan ikke negte, at den svenske Historie fremviser flere Regenter, som bar blodige Laurbærkrandse, end saadanne, som lod sig nøie med fredelige Palmer, flere store Konger, som, ved at erhverve et udødeligt Krigernavn, styrtede Landet i Armod og Sorg, end saadanne, som af Fredens Skjød fremlokkede Velstand og Glæde. Men man maa antage, at Regjeringen er bleven klog af en bitter Erfaring, og at Sverige efter at have faaet Havet, til Grændse og efter at have tabt alle Besiddelser i Tyskland vil indskrænke sig til eget Forsvar. Unegteligen er Tanken om Finlands Gjenerobring meget kjær for mange Svenske. Men neppe tænker nogen oplyst Svenske, som kjender Ruslands Magt og Ressourcer, for Alvor herpaa. Desuden beror det jo paa os, at forebygge de ulykkelige Følger for Norge af en

Erobrings-Krig ved at indskrænke det udskrevne Militærs Anvendelse til den skandinaviske Halvøs Forsvar; ei at tale om, at det ifølge Konstitutionen jo beror paa Storthinget at tilstaa Regjeringen Penge, uden hvilke Krig vanskeligen føres.

c. Den tredie Indvending er: at man maa frygte for, at den svenske Regjering vil misbruge sin Magt til Norges Undertrykkelse. Hertil svarer jeg, at Garantien herimod maa vi søge i vor egen Kraft og i den svenske Nations gamle Friheds-Kjærlighed. Denne vil hindre enhver retskaffen Svenske fra at understøtte Regjeringens mulige Forsøg imod Norges Frihed, da han ikke kan ønske, at Regjeringen skulde i Norge faa en Magt, som den siden kunde anvende til at kuldkaste Sveriges konstitutionelle Frihed.

d. Den fjerde Indvending hentes fra National-Hadet imellem begge Nationer. Det er unegteligt, at Nabo-Nationer i Almindelighed hader hinanden uden at vide hvorfor. Men et saadant ufornuftigt og ukristeligt Had maa forsvinde ved fornuftig Eftertanke, ved nærmere Bekjendtskab, med Tiden og ved god Behandling fra Regjeringens Side.

4. Efterat jeg saaledes har bestræbt mig for, saa korteligen som muligt, at besvare de 3de første af mig fremsatte Spørgsmaale, vil vi kaste et sammenlignende Blik over Norges Forfatning under det danske Herredømme og den, vi kan berede vort Fædreland i Forening med det frie svenske Folk.

Under det danske Herredømme maatte vi adlyde en uindskrænket Monark, som efter eget Forgodtbefindende kunde raade over vort Liv, vor Frihed og vore Eiendomme. I Forening med Sverige adlyder vi en fri Konstitution, som sikrer Folket Ret til at give sig selv Love og til at beskatte sig selv samt borger for Personernes og Eiendommenes Sikkerhed. Under dansk Herredømme trykkedes og indskrænkedes vor Handel, Skibsfart og andre Næringsveie af forhadte Monopolier. — I denne Henseende behøver jeg ikkuns at henvise til Handelen paa Ostindien, Vestindien, Island og Færøerne. Norge regjeredes ved danske Forordninger, til hvis Affattelse sjeldent eller aldrig nogen Nordmand, der kjendte Norge, havde medvirket. Norge oversvømmedes af danske Banko-Sedler, som det fik for sine solide Exporter. Da næsten ingen af Statens offentlige Indretninger fandtes i Norge, udarmedes det derved, at Overskuddet af Stats-Indtægterne droges til Danmark. Norge savnede Anledning til videnskabelig Dannelse. Formedelst Norges fiendtlige Stilling mod Sverige maatte Bonden tilbringe den største Del af sit Liv, ja indtil det 45 og 50de Aar, under Militærstandens Tvang. Under Foreningen med Sverige forbyder Konstitutionen alle trykkende Monopolier. Love og Anordninger bliver passende til Rigets Tarv, da Nationens Deputerede giver den Love, og et Statsraad af norske Mænd stedse omgiver Thronen. Norge faar sit eget Pengevæsen og egen Bank. Det kan altsaa ikke oversvømmes af Fremmedes Banko-Sedler. Alle Rigets offentlige Indretninger bliver inden Norges Grændser. Norge kan altsaa ikke udarmes derved, at dets Skatter og Afgifter drages ud af Landet. Overskuddet af disse Indtægter vil kunne anvendes til Indretninger, hvis Øiemed er at befordre Nationens videnskabelige Dannelse, hvorpaa dens sande Selvstændighed maa grundes; thi alle Tiders Erfaring har vist, at de mest dannede Nationer som oftest har foreskrevet de mindre dannede Love. Jeg behøver ikkuns at henvise til Grækerne, som, uagtet overvundne af Romerne, dog gav disse græske Sæder og græsk Sprog, samt til Ro-

merne, som, uagtet overvundne af Barbarerne, dog paanødte disse deres Sæder og Sprog.

Af denne Sammenligning af Norges Tilstand under dansk Herredømme og dets Forfatning i Forening med Sverige vil jeg blot drage den Slutning, at, om denne Forening end ikke skulde i alle mulige Henseender opfylde Nordmandens Ønsker, har Norge dog vundet uendeligen meget ved Byttet.

Saaledes har jeg, mine Landsmænd! med den Frimodighed og med det kolde Overlæg, som jeg skylder Sagens Vigtighed, min Ære og min Samvittighed, fremført min Mening om den vigtige Sag, vi omhandler. Nu skal Eders Visdom afgjøre, om I, ved at erklære Norge og Sverige forenede under en Konge, med Forbeholdenhed af Eidsvold Konstitution og Konventionen afsluttet paa Moss, ville befæste Norges konstitutionelle Frihed og Selvstændighed, eller om vi skal udsætte os for ved Krigerens Vaaben at vorde et underkuet Folk, der ei har anden Villie end Erobrerens vilkaarlige Bud; om Norge, som i 7 Aar har sukket efter Rolighed, skal gjengives den gyldne Fred, Handel, Skibsfart, Næringsveie, Overflod — eller om vort kjære Norge skal gives til Pris for alle de Rædsler og Plager, som Krig, borgerlige Uroligheder, Mangel og standsede Næringsveie medfører.

Den, som vælger Krig, maa vel betænke, hvormange Ulykkeliges Sukke vil besvære hans Samvittighed i den sidste Stund, og hvormange Forbandelser han tager med sig i sin Grav. Han maa betænke, om han for den Almægtiges Domstol kan forsvare at have i Dag afsagt Dødsdom over Tusinde Uskyldige, som vil vorde Krigens Offere."

Sagen optoges derefter til Votering, som foregik ved Navneopraab, og Spørgsmaalet besvaredes af 72 af de tilstedeværende med Ja, af 5 med Nei. Neierne var Hagerup, Konow, Motzfeldt, Christie og Dahl, der alle erklærede, at deres Stemmegivning var begrundet i det dem af deres Kommittenter givne og udtrykkelig fastholdte Mandat*). Professor Krogh, der i flere Dage

---

*) Som ovenfor anført havde Bergens Repræsentanter ved Siden af den ved Valget udstedte Fuldmagt ogsaa faaet en anden, der i Henhold til Beslutning, fattet i en den 22de September afholdt Borgersamling, paalagde dem at holde fast ved Kristian Fredrik som Landets Konge. Efterat Repræsentanterne ved sit Komme til Kristiania havde fundet Stemningen her gaaaende i en helt anden Retning og derfor af sine Kommittenter havde forlangt en ny Udtalelse, blev der i en Borgersamling den 13 Oktober fattet den Bestemmelse, at den tidligere Udtalelse fastholdtes, om end i mindre bestemte Udtryk. Navnlig skal det efter Pavels's Udsagn have været Biskop Brun, som drev dette igjennem, idet han erklærede, at om end alle blev Forrædere, vilde han ikke være det. Herigjennem rev han med sig alle dem, som var i Begreb med at anslaa mildere Strenge.

Med tydeligt Sigte paa den Bergens Repræsentanter meddelte Fuldmagt fandt Kammerraad Tidemand sig beføiet til at indgive følgende — i Form og Indhold temmelig stødende — Forestilling:

"Det tillades mig at indlade til Storthingets Bedømmelse og Beslutning, forinden der skrides til Debattering over det store Spørgsmaal, der vil afgjøre vor Nutids og Fremtids Skjæbne, følgende tvende Kvæstioner:

1. Er det konstitutionsmæssigt og lovligt, at en Repræsentant foruden den Fuldmagt, der giver ham Adgang til Storthinget, medbringer en anden, hemmelig og ind-

havde været syg, afgav skriftligt Votum, i hvilket han erklærede sig for Foreningen med Sverige og for Karl XIII's Valg. Teis Lundegaard var skulkesyg den Dag og undlod at afgive skriftligt Votum. Da han den næste Dag mødte, krævede man, at han skulde stemme. Hertil erklærede han, at man ikke kunde tvinge ham til at votere over, hvad Pluraliteten allerede havde afgjort. Præsidenten søgte da med sædvanlig Sindighed at bringe

skrænket Fuldmagt, der hindrer ham fra at give sin Stemme til Fordel for den muligvis gængse Mening?

2. Erkjendes Gyldigheden og Lovligheden af saadan indskrænket Fuldmagt, bør da ikke Besidderen erklære at være i Besiddelse af saadan og lade denne Fuldmagt offentlig oplæse i Forsamlingen af Storthingets Sekretær, paa det at man kan forvisses om, at slig Fuldmagt virkelig existerer, og ei blot som Paaskud for egen individuel Dom, anføres."

Den følgende Dag — 21de Oktober —, efterat Forslaget var oplæst, erklærede Tidemand, at han tog det tilbage. Men Kaptein Motzfeldt var bestemt paa ikke at lade ham eller dem, som antages at betjene sig af Kammerraaden som et Redskab, dø i Synden og oplæste følgende Tilsvar:

"Skjønt Hr. Kammerraad Tidemand tager sin Motion tilbage, saa, da den er oplæst og den indeholder Ting, der ei kan være Storthingsrepræsentanter ligegyldige, være det mig tilladt at ytre min Mening derom. — Først maa det afgjøres, hvilke Fuldmagter Hr. Kammerraaden egentlig forstaar ved dem, han kalder hemmelige. Hemmeligt kan vel neppe noget Dokument være, der udstedes af et helt Distrikts Kommittenter og underskrives, ofte af flere hundrede Personer. Jeg formoder imidlertid, at Hr. Kammerraaden mener de specielle Fuldmagter, i Henseende til en eller anden Hovedgjenstand, hvilke Kommittenterne udsteder. — Skulde da Kommittenterne ei dertil være berettigede? Skal Repræsentanten ei udtale Kommittenternes Villie? Jeg mener jo, saa vist som enhver Del af Landet skal have Del i Storthingets Beslutninger. Man siger, at heraf følger, at en By eller et Distrikt kun behøvede, at sende en Notarial-Beskrivelse af dets Villie; men da Fuldmagten kun kan angaa et Hovedpunkt og ei de dermed forbundne Bi-Kvæstioner, saa er denne Indvending ganske ugrundet. Af den modsatte Mening vilde derimod følge, at man ei behøvede at lade Repræsentanter reise fra de forskjellige Egne, men kunde tage dem alle paa Stedet, hvor Storthinget holdtes; thi skal Repræsentanterne ei fremføre Provincial-Meninger, hvortil da deres lange og bekostelige Reiser? Repræsentantens Votum er hans, — det er frit, men det kan motiveres. Hvad der motiverer det, derfor skylder han kun Gud og sin Samvittighed Regnskab. Og skulde det da ei være et godt Motiv for at modsætte sig en Ting, at han vidste, den stred mod en stor Samling af Borgeres Villie? Er det urigtigt ved et skriftligt Dokument at forvisse sig om, at disse Borgeres Villie virkelig er saadan? — Der siges: man skal kun se paa Nationens, ei paa Distrikters Almenvillie; men dersom Nationens Almenville ei er et Produkt af de forskjellige Distrikters Almenvillie, saa maa jeg tilstaa, jeg ei fatter, hvad man forstaar ved Nationens Almenvillie; thi at enkelte eller endog alle Hovedstadens Indbyggere eller det Steds, hvor Storthinget holdes, skulde have Ret til at bestemme den, kan jeg ingenlunde indrømme. — Hr. Kammeraaden synes at antage, at man ei har Ret i at være af anden Mening end den, som er næsten den gængse. Er dette Hr. Kammerraadens Mening, da tror jeg vist, at den er forskjellig fra enhver andens blandt DHrr. Repræsentanter; thi paa den Maade existerede ingen Deliberation. — Til at lade Fuldmagten forelæse anser jeg ingen Repræ-

ham til Raison, og Teis mente, at han vilde følge Strømmen. Provst Schmidt foreholdt ham da, at han ved sit impertinente Forhold viste liden Agtelse baade for sig selv og Storthinget. Amtmand Collett og flere andre forlangte ligeledes, at han skulde sige Ja eller Nei, "og Knegten (Provst Schmidts Ord) maatte da ud med sit Ja."

Spørgsmaal No. 3: "Skal Kongen nu strax vælges?" kom derefter under Behandling.

I Anledning dette Spørgsmaal udtalte Presten Bull:

"Det var vistnok urigtigt, høistærede Herrer! længere at udsætte Kongevalget, dersom vi allerede har jevnet alle de Hindringer, der forbyder os at vælge Sveriges Konge, som Europas mægtige Villie i Forening med vort Lands Beliggenhed nærmest stiller os for Øie. Men langtfra at disse Hindringer er jevnede, forøges de derimod ved Sveriges utidige Paastand: at vi forud skal erkjende Karl XIII for vor Konge, førend vi endnu ved, om han ogsaa virkelig vil samtykke de Forandringer i vor Grundlov, under hvilke vi ene kan udkaare ham, uden at tilføie vor Ære, vor Værdighed og vore Rettigheder den mindste Krænkelse. Endnu er han ikke bleven enig med os i det væsentligste af disse Forandringer, og blindt hen at tro, at denne Enighed snarere vil vorde tilveiebragt til Norges Held, naar vi først har anbetroet den exekutive Magt i hans Haand, det var vistnok det første Mesterstykke af Dumhed, som vore Kommittenter vilde bebreide os i vor nærværende politiske Negociation. Vel ved vi, at Vaabenstilstanden snart er udrunden; men bør vel dette i nogen Henseende skrække os fra at vise den Frimodighed og Standhaftighed, der adler Norges udkaarede Mænd? Bør Frygt nogensinde forlede os til Ubesindighed i vore Beslutninger? En Ubesindighed, hvis Minde, ledsaget af vore Efterkommeres Forbandelser, vil forbitre os baade Tiden og Evigheden. Ak, dobbelt tungt maatte da den Bebreidelse hvile paa vor Samvittighed, at vi sveg, hvad vi engang saa høitideligen svor i Herrens Templer, nemlig at vove Liv og Blod for elsket Fødeland. Ja, ædle Herrer! formedelst den svage Overholdelse af denne vor Ed vil vi aldrig kunne afvælte os den Mistanke af Letsind, som vi synes at have paadraget os; men derimod vil vi end mere forøge denne bebreidende Mistanke, hvis vi ikke — uden at lade os kyse af noget truende Udbrud af en fornyet Krigs Rædsler, — decisiv erklærer for de kongelige svenske Kommissarier, at ene Haandhævelsen af Norges Hæder og Held er den absolute Betingelse under hvilken vi kan udkaare Sveriges Konge til vor Konge. De til os indleverede Foreningsforslag modstrider vel ikke denne Betingelse, men opfylder den heller ikke i ønskeligste Grad. De behøver Forandring og Modifikation, og dette maa nødvendigen gaa forud for Resultatet

sentant pligtig. Den er et Dokument, der kun i Tilfælde skal tjene til at retfærdiggjøre ham for hans Kommittenter. Den Grund, Hr. Kammerraaden anfører for denne Oplæsning, nemlig den "at forvisses om, at ikke en Repræsentant kun bruger en slig speciel Fuldmagt som Paaskud", vilde jeg, naar den var mundtlig ytret, kun have anset som et ei noksom overlagt Udtryk; men da den er skriftlig fremsat, saa tror jeg mig beføiet til at kalde den høist upassende for Norges Repræsentanter, da den intet mindre indeholder, end at en Repræsentant skulde sige en Usandhed i Storthinget."

Kammerraad Tidemand erklærede, at det ikke havde været hans Agt at fornærme nogen med sin Motion, og Sagen blev dermed henlagt.

da først kan vi opfylde vort Hjertes Ønske og tilfredsstille Rigets Tarv ved at udkaare Hs. Maj.t Karl XIII.

Forudsat, at han vil samtykke de Forandringer i vor Konstitution, som Haandhævelsen af Norges Hæder og Held ene byder os at foreslaa med Hensyn paa Foreningen med Sverige, har vi nu givet den høitidelige Forsikring, at Hs. Maj.t Karl XIII er den Person, paa hvem vi ene vil hefte vort Blik i Bestemmelsen af Kongevalget til Norges Throne, og paa Grund af denne høitidelige Forsikring haaber vi den Forlængelse af Vaabenstilstanden, som maatte være fornøden til gjensidig Overenskommelse i Konstitutionens Forandringer. I Tilfælde af at denne Vaabenstilstands Forlængelse vorder os negtet, da bør vi tro, at Sverige aldrig mener os det ærligen, og da bør vi ingenlunde betænke os paa igjennem en fornyet Krigs Rædsler standhaftigen at haandhæve den Paastand, der gjør vor Frihedskjærlighed og vort Mandemod saa megen Ære. Ja, ædle Herrer! lad os decisiv erklære, at i det Øieblik, Vaabenstilstanden vorder opsagt, endskjønt vi nu arbeider paa en for begge Riger lykkelig Forening, maa Storthinget erklære sig for hævet, medens enhver af os uopholdeligen iler hjem til sine for at leve eller dø med Norges Frihed og saaledes at misundes af Efterverdenen."

Motzfeldt foreslog, at Kongevalget ikke skulde foretages, forend man var bleven enig om de Forandringer, som Norges Grundlov skal modtage.

Treschow og Wedel-Jarlsberg foreslog, at Kongevalget strax skulde foregaa.

Christie støttede paa meget kraftig Maade Motzfeldts Forslag, der ved Afstemningen vedtoges med 47 Stemmer mod 30.

Derefter blev det enstemmig besluttet, at de Betingelser, hvorunder Norge og Sverige skulde forenes, vilde blive nærmere at overveie og fastsætte, naar Komiteen til at modtage Meddelelser fra de svenske Kommissarier havde gjennemgaaet de forskjellige til den fra Storthingets Medlemmer indsendte Bemerkninger.

Storthinget besluttede endelig gjennem en Skrivelse, der skulde overrækkes ved en Deputation, at underrette de svenske Kommissarier om den fattede Beslutning, at Norge skulde som et selvstændigt Rige forenes med Sverige under en Konge, men under Overholdelse af dets Grundlov med de til Rigets Held og i Anledning af dets Forening med Sverige nødvendige Forandringer.

Denne Deputation blev endnu samme Aften modtagen af de svenske Kommissarier*), der den følgende Dag indfandt sig i Storthinget, hvor deres

*) Provst Schmidt, der under alle Forhold bevarer sin Holdning, skriver i sin Dagbog for 21 Oktober: "Til Dagens Historie hører endnu Beretningen om den kjærlige Modtagelse, som Deputationen, der bragte Budskabet om Foreningen igaar aftes fandt hos de svenske Kommissærer. Wedel havde forud underrettet dem om Missionen, og da de kom, stod alle Selskabskavallererne paa Trappen for at modtage dem med de varmeste Omfavnelser og Kys. Bonderne, som ventede, at Kysset skulde falde midt paa Truten, havde appliceret deres Tobaksbuss agterud, men fik Kysset paa begge Kinder.

Ordfører Friherre Rosenblad tolkede deres Glæde over den fattede Beslutning i følgende Ordelag:

"Gode Herrer og Norske Mænd!

Præsident og samtlige Medlemmer i Norges Riges Storthing!

Vi har ikke et Øieblik villet opsætte, gode Herrer og norske Mænd! offentlig for Eder at lægge for Dagen vor levende og uskrømtede Glæde over den af Eder igaar fattede høitidelige Beslutning. Den er saaledes kommen, den evig mindeværdige Dag, som skal ende Nordens langvarige Misforstaaelser og aabne nye Tidsaldre af Fred, Ære og Held. Nordmænd og Svenske har nedlagt de Vaaben, som de nylig vendte mod hinandens Bryst, for paa Spidsen af de Fjelde, som fordum betegnede fiendtlige Grændser, at opreise et Minde for Forsoningen og den nye Broderpagt. Der skal de afsværge alle Fordommenes Forvildelser, alle ømfindtlige Erindringer af det forbigangne og love hinanden Enighed i Raadslag, Enighed i Farens Stund, indbyrdes Overbærelse, ubøielig Kraft imod Undertrykkelsen. Derfra skal de kundgjøre for Verden, at de ikke stræber efter nogen anden Ære end at leve selvstændige mellem deres Klipper, og at Nordpolen og Havet paa en Gang er Grændsen for deres Herredømme og for deres Forhaabninger.

Det er saaledes paa Kongens Vegne, i hans Søns og Sønnesøns Navn, og i det fælles Fædrenelands, at vi til Eder, gode Herrer og norske Mænd! frembærer deres forenede Taksigelser. Forsynet, som har vaaget over Norden under alle Skjebnens ublide Omvexlinger, som har overgaaet Europa, velsigner den Stund, da tvende Folk, af samme Stamme, samme Frihedsaand og samme National-Karakter, skal, under en fælles Konge, søge Beskyttelse for gjensidige Rettigheder.

Af Eders Beslutning har vi erfaret, hvor vigtigt I selv anser det snart at optage til Overveielse og Afgjørelse de af Kongen foreslaaede Forandringer i Grundloven. Vi deler med Eder en lige Overbevisning, uden ringeste Ophold at befordre denne vigtige Sag til forønsket Slutning, saa at ingen Hindring mere skal udsætte den høitidelige Erkjendelse af Kongen og hans ved Succesfions-Ordningen af 26. September 1810 bestemte Efterfølgere. Vi er derfor beredte til med den af Eder anordnede Komite strax at indlade os i nærmere Granskning af Konstitutions-Forslaget, forvissede, at fra Eders som fra vor Side skal intet Øieblik forsømmes at trykke det sidste Segl paa begge Rigernes Forening.

Da skal Kongen i Eders Skjød nedlægge den Ed, som bliver Eder en Borgen for Hans Regjerings-Lære og Tænkemaade. Da skal I modtage den Fyrste, som, kaldet til en Dag at fortsætte sin Faders ømme Omhu for Skandinaviens Riger, allerede ser sin Ære forenet med det ældgamle Norges Ære og sin egen Lykke ene at blive en Følge af den, han kan berede for Eder. Af hans Mund skal I lære, hvor høit han skatter et Folk, som kjender sit Værd og ved at sætte Pris paa sin Frihed. I denne Tænkemaade opfostrer han sin Søn, som med et nordisk Navn skal hilse Eder i Nordens ældgamle Sprog, og, omgiven af Haabets Blikke, tolke Eders Ønsker for sin Farfaders Throne og ved sin Faders Side."

Præsidenten svarede:

"Med stadigt Hensyn paa Fødelandets Vel og den skandinaviske Halvøs Held, vil Norges Repræsentanter uafladeligen gaa frem i at overveie og beslutte de Forandringer i Grundloven, som bliver nødvendige i Anledning af Norges og Sveriges Forening."

Samme Dag besluttede Storthinget at give det norske Statsraad Meddelelse om den fattede Beslutning. For paa en passende og værdig Maade at meddele Nationen Efterretning om den vigtige Beslutning, som var fattet, vedtoges følgende efter Storthingets Opdrag af Kaptein Motzfeldt forfattede

Kundgjørelse
fra Norges Riges Repræsentanter til deres Landsmænd.

Norges Riges Repræsentanter samledes efter kongelig Kundgjørelse grundet paa den paa Moss afsluttede Konvention. Af denne vidste de Hovedgjenstanden for Storthingets Forhandlinger. At Landets Tilstand i det Hele var mislig, og at dets Stridskræfter ved den sluttede Vaabenstilstand var meget svækkede, var dem bekjendt, for de droge fra deres Hjemstavn; men som Nordmænd mistvivlede de ikke om, at dersom en hæderlig Fred ei kunde opnaaes, de jo skulde finde Midler til at hævde Landets Ære og Frihed under den Konge, som Norges Mænd havde kaaret og tilsvoret Troskab.

Kong Kristian Frederiks Sygdom, der saa længe havde ængstet det tro norske Folk, vedvarede tildels endnu. Kongen kunde ei selv aabne Storthinget. Af den Tale, Allerhøistsamme ved Statsraadet lod oplæse i Storthinget, erfaredes, foruden Rigets mislige indvortes Forfatning, den sørgelige Vished, at ingen Hjælp for Norge kunde ventes af Europas mægtige Stater, men at disse stedse vedbleve deres Forbund med Sverige, — og at vor elskede Konge, med den samme Kjærlighed for det norske Folk, der bestemte ham til at sætte sig i Spidsen for Folket, havde bragt samme det store Offer, at forbinde sig til at nedlægge Kronen, da dette var den eneste Betingelse, under hvilken der kunde opnaaes den Vaabenstilstand, som var nødvendig for Armeens og en stor Del af Landets Frelse. Kongen udfærdigede den følgende Dag den Akt, hvorved Allerhøistsamme for sig og Afkom nedlægger Norges Krone uden al Forbeholdenhed, hvorefter Hs. Majestæt samme Aften afreiste.

Norges Frihed, Hæder og Selvstændighed var det Maal, Storthinget havde at arbeide til. Om dette Maal kunde naaes ved fornyet Kamp; om Landets Stridskræfter og Hjælpekilder var tilstrækkelige til en maaske langvarig Krig imod en overlegen Fiende, der allerede var i Besiddelse af betydelige Fordele; om der var Haab nok om Kampens heldige Udfald, for at man burde udsætte en stor Del af Landet for Krigens Rædsler; om man, endog efter den heldigste Kamp, kunde vente fremdeles at forsvare Landets Grændser og at opnaa den for Norge nødvendige Fred paa Havet; eller om Folkets Frihed og Selvstændighed kunde betrygges ved en hæderlig Forening med Sverige under Haandhævelse af Norges Grundlov; — disse vare de vigtige Spørgsmaal, som Storthinget skulde afgjøre.

Storthinget gjorde sig strax til Pligt at indhente nærmere Oplysninger om Rigets Tilstand, saavel i Henseende til Krigsvæsenet og Provianteringen som Pengevæsenet

Kommissarier fra Hans Kongelige Svenske Majestæt fremlagde Forslag til de Forandringer i Grundloven, som de ansaa nødvendige for en Forening med Sverige. At disse Forslag vil blive modificerede saaledes, at Norges Frihed og Ære kan bestaa med Foreningen, derfor borger Konventionen paa Moss.

Tiden, da en Beslutning maatte tages, var forhaanden. Efter det modneste Overlæg, — besjælet af lige Iver for Norges Ære som for dets

Fred, — med Hensyn til den Stemning, som Norges Repræsentanter, hver i sin Egn, kjendte som den herskende, — og ikke uopmærksom paa de politiske og økonomiske Fordele, som en Forbindelse med Sverige kan forskaffe Norge, — har Storthinget taget følgende Beslutning:

"Norge skal som et selvstændigt Rige forenes med Sverige under en Konge, men under Overholdelse af dets Grundlov, med de til Rigets Held og i Anledning af dets Forening med Sverige nødvendige Forandringer. Disse Forandringer i den af Hans Majestæt Kongen af Sverige, ved Konventionen paa Moss af 14. August d. A., erkjendte Konstitution, skulle det hastigste muligt blive overveiede og besluttede af Storthinget; og saa snart som dette er skeet, vil Storthinget høitideligen udvælge og erkjende Sveriges Konge, Hans Majestæt Kong Carl den XIII, som Norges konstitutionelle Konge."

Ved Overveielsen af disse Forandringer i Grundloven skal Omhu for Folkets Frihed og Statens Tryghed lede Storthingets Arbeide.

Landsmænd! Norges Repræsentanter, som Eders Tillid hædrede med det høie Kald, de have, ere forvissede om, at Eders Bifald vil lønne deres Bestræbelser, — at I med den Sindighed, der er Nordmænd egen, ville modtage deres Beslutninger, — og at I med dem dele det Haab, at en hæderlig Forening med Naboriget skal vorde til Held for det stedse frie og selvstændige gamle Norge.

Christiania i Norges overordentlige Storthing, den 21. Oktober 1814.

Paa samtlige Repræsentanters Vegne:

Christie.
p. t. Præsident.

Weidemann.

Denne Kundgjørelse, der iøvrigt var gjennemset af Præsidenten og af den Komite, der var opnævnt til at forhandle med de svenske Kommissarier, blev oversendt Regjeringen til videre Publikation.

Saasnart Kommissarierne havde erfaret Storthingets Beslutning, hastede de med at sende saavel Kongen som Kronprinsen Efterretning derom. "Uagtet Beslutningen", skriver de til den første, "ei ledsagedes af Kongens offentlige Udraabelse, vover vi dog at haabe, at D. K. Maj.t naadigst vil behage at finde, at den fornemste Vanskelighed er lykkelig overvunden, og at nogle Dages Udsættelse med Proklamationen, siden selve Grundprinciperne er erkjendte, snarere bør ansees foranlediget af et vist Begreb om Formaliteterne og maaske ogsaa af en nødvendig Forsigtighed end af noget Slags Oppositionsaand." Overfor Karl Johan udtalte Kommissarierne sig paa samme Vis. Denne, hvis nervøse Uro nu havde lagt sig noget, udtalte tilsyneladende noget reserveret den Glæde, han i Virkeligheden følte over Budskabet. "Jeg vilde have følt Glæden dobbelt", skrev han tilbage, "om denne Beslutning var bleven umiddelbart paafulgt af Kongens Anerkjendelse. Om jeg paa den ene Side ikke ubetinget misbilliger de Bevæggrunde, som har ledet de norske Repræsentanter, kan jeg imidlertid ikke billige de Ud-

sættelser, som under Sagernes nuværende Stilling ikke kan medføre nogen virkelig Fordel hverken for Sverige eller Norge." Han fremhæver, at den Opmerksomhed, som den vidtgaaende Overbærenhed, han havde vist mod Norge, havde vakt hos de europæiske Kabinetter, havde gjort disse betænkelige for Exemplets Skyld. Hærens Underholdning medtog ogsaa de tiloversblevne Ressourcer haardt. Fremdeles stod han i den Formening, at det var de danske Embedsmænd i Norge, som forhalede den endelige Afgjørelse. Han ymter om, at det ikke var mere end ret og billigt, at disse fik bære de Omkostninger, som forvoldtes herved.

Efterat Foreningen mellem Norge og Sverige var bleven besluttet, begyndte Storthinget med Iver at drøfte de Forandringer i Grundloven, som ansaas for at være nødvendige i Anledning af Foreningen.

Den 24de Oktober tog Forhandlingerne herom sin Begyndelse, idet Komiteen til at modtage Meddelelser fra de svenske Kommissarier indgav skriftlig Beretning med Fremstilling af deres Forhandlinger med disse. Herfor er der ovenfor gjort Rede. Den fremlagde derhos Forslag til Forandringer i Grundlovens §§ 25, 26 og 75 litr. l.

Steenstrup vakte Motion, om det ikke foreløbig burde afgjøres, hvorvidt man var berettiget til at gjøre Forandringer i Grundloven, og om man ikke ialfald ved Gjennemgaaelsen burde følge Paragrafernes Rækkefølge. Paa Forslag af Præsidenten blev det mod 69 St. vedtaget, at "ingen anden Forandring i Grundloven ved dette Storthing tages under Overveielse og afgjøres, end de, som ere nødvendige formedelst Norges og Sveriges Forening." Dog blev det paa Foranledning af Bech og Treschow besluttet, at de af Komiteen fremsatte Forslag til Forandringer skulde tages under Overveielse.

I Mødet den 25de Oktober blev det først vedtaget, at Beslutningerne ikke maatte ansees som noget Ultimatum, men blot som Svar paa de svenske Kommissariers Forslag.

Først ytrede man sig om Sagen i sin Almindelighed. Under den Debat, som herom udspandt sig, og hvori det fra flere Hold sterkt betonedes, at Nordmændene vilde have Raadighed over sin Grundlov, foreslog Distriktslæge Møller som Grundprincip for Forhandlingerne:

1. at Konstitutionens saavel formelle som materielle væsentlige Beskaffenheder indtil Ord og Udtryk bibeholdes;

2. at der nøie maatte skilles mellem Konstitution og Foreningsakt. "Konstitutionen", udtalte han, „er Værnet for Statens Selvstændighed eller rettere en Betingelse, uden hvilken den ei er mulig; Foreningsakten er derimod kun et Tidsomstændighedernes Foster. Staten kan ogsaa være selvstændig uden denne. Hin kan bestaa uden denne, denne ei uden hin; men det tilfældige maa aldrig sammenblandes med det nødvendige.

3. Sammenblandelse af Nationerne bør nøiagtigen undgaaes; denne vilde blive en Følge af det i det foregaaende 2det afhandlede; men derfor er det der fordrede ei tilstrækkeligt Værn mod dette. Sammenblandelse kan finde Sted ved mange tilsyneladende ubetydelige Omstændigheder; den finder Sted ved enhver Inddragelse af Fremmed i Staten og enhver Indblandelse af Staten i Fremmed. Herunder maa nøie bemerkes den norske og svenske Konstitutions Hovedforskjellighed: Sverige har Stænder, Norge Borgere; enhver Forandring heri vil strax og aldeles tilintetgjøre vor Konstitution og vor Stat, ligesom dette altid er en Følge af Sammenblandelse."

Den Komite, som de svenske Kommissarier fra først af havde været henviste til at forhandle med, havde havt en meget begrændset Fuldmagt; den skulde ikke underhandle med dem, men alene modtage Oplysninger af dem for at bringe disse til Storthingets Kundskab. Efterat Foreningen med Sverige var vedtaget, krævede Formanden, Professor Treschow, i Mødet den 21de Oktober, en mere udvidet Fuldmagt for Komiteen, saa den sattes istand til at underhandle med de svenske Kommissarier, og i Mødet den 24de forelaa der ogsaa fra ham til Behandling et Forslag i denne Retning.

Men Treschow ansaas for at have løst sin Opgave paa en lidet tilfredsstillende Maade. Navnlig ansaa man ham — vi bruger et yndet moderne Udtryk — for ikke at være "rakrygget" nok. Det skulde efter den yderstgaaende Fraktions Side ikke være nogen Sag at kjøre de høflige, gemytlige Svensker tilvægs og tvinge dem til at gaa med paa, hvad Nordmændene vilde. Men netop fordi Treschow besad mere Erfaring end de fleste, havde han faaet et Indblik i, hvorledes Sagerne stod, og da han merkede, at alle de svenske Kommissarier i Virkeligheden var stemte for at afpasse Foreningen efter begge Parters Tarv, forstod han ogsaa, at der bag deres Indrømmelser reiste sig en uigjennemtrængelig fast Mur, nemlig det svenske Regjeringspartis Opinion. Det tør da ogsaa hænde, at de svenske Kommissarier, saa forekommende og eftergivende de end var under Forhandlingerne, paa Tomandshaand intimiderede ham ved at lade ham faa et Glimt af de svenske Tropper, som stod ved Demarkationslinien og ret som det var holdt paa med at overskride den, efter Udtrykkene i Karl Johans Breve at dømme. Der maatte en ganske anderledes kraftig Personlighed end den stilfærdige, forlæste Kantianer til at overtage Ansvaret under disse Forhold.

Der blev nu i et Par Møder forhandlet om, hvorledes man skulde tage Sagen. Endelig blev i Møde den 26de Oktober Vanskelighederne løste derigjennem, at Storthingets Præsident Christie og hans Suppleant Lange skulde tiltræde Komiteen, den første som dens Formand, den anden som dens Sekretær, hvorhos Komiteen forsterkedes med følgende 5 Med-

lemmer: Artillerikaptein Motzfeldt, Biskop Sørensen, Generalpolitidirektør Diriks, Grev Wedel-Jarlsberg og Pastor Schultz.

Herom meddeltes der de svenske Kommissarier fornøden Efterretning. Christie skulde vise sig at være den rette Mand til at lede Forhandlingerne med de svenske Kommissarier, og idet de med Forstaaelse af Stillingens Krav kom hinanden imøde, skulde det altid blive Christie, der med sin Fasthed og sin kolde, klare Forstandighed satte Norges berettigede Krav igjennem. Det vilde imidlertid være den største Ubillighed ikke at medgive, at de svenske Kommissarier ogsaa arbeidede paa at give den tilsigtede Forening den Styrke, som gjensidig Taalsomhed, ærlig Imødekommenhed og fast Tillid giver. Faldt der herunder end nu og da et Ord, som helst burde været usagt*), skal der paa den anden Side ogsaa tages retfærdigt Hensyn til det Tryk, som øvedes paa dem af det raadende Krigsparti, som var bleven overmodigt af sit hidtidige, tilfældige og for det selv uforklarlige

*) Der er fortalt et Par Træk fra disse Forhandlinger, som stiller Christies faste Optræden i et herligt Lys. Kort efter at Ledelsen af Underhandlingerne med Kommissarierne var lagt i hans Haand, hændte det, at en af dem i Anledning af et vigtigt Punkt beklagede sig over Nordmændenes Umedgjørlighed og udbrød: "Hvad Udvei har da Herrerne, hvis de ikke ville indgaa Foreningen?" "Desperation, min Herre!" svarede Christie alvorlig. For dette Argument bøiede Kommissarierne sig.

En Aften før et af de sidste Møder med Kommissarierne skulde holdes, sad Christie hjemme, fordybet i sit Arbeide. Paa en hemmelighedsfuld Maade overbragtes der ham da et Brev fra en af de svenske Kommissarier, Biskop Rosenstein, som Christie senere hen skal have betegnet som en af de listigste Mænd, han havde truffet paa. "Brevet", heder det i en Biografi af Christie, "begyndte med de mest smigrende Udtalelser om Christies Dygtighed og Patriotisme, der havde vundet endog Brevskriverens hele Agtelse og Kjærlighed. Derfor vilde han gjøre ham bekjendt med, ham og ingen anden, at hvis Komiteen ikke den næste Dag gik ind paa de svenske Fordringer, havde Kommissarierne Ordre til at afbryde al Underhandling og vende tilbage til den svenske Hær, som da vilde oversvømme Landet med Ild og Sværd. Christie spadserede frem og tilbage halve Natten i sit Værelse i Tvivl om, hvad han skulde gjøre. Snart tog han Hat og Frak for at begive sig ud for at meddele sine Kolleger Indholdet af Skrivelsen, snart opgav han dette. Men tilslut kom han til Klarhed og Ro, lagde Hat og Frak fra sig og gik hen og brændte hele Brevet og saa vel efter, at der ikke fandtes Spor af det igjen. Derpaa laaste han Døren og gik tilsengs. Næste Dag mødte han i Komiteen sammen med de svenske, som om intet var hændt. Han nævnte ikke et Ord til sine Kolleger, der ligesom han uanfægtet holdt fast paa det norske Forslag, verlede ikke et Ord, ikke en Mine med Brevskriveren, som om han aldrig havde modtaget en Linie fra ham. Overfor et saadant Heltemod gav de svenske tabt .... Da Christie som gammel Mand engang fortalte dette til en af sine Bekjendte, var det ligesom hin Nats ensomme Sjæleangst kom over ham igjen, og han pustede ud med et Smil: "Gud ske Lov, at jeg ikke lod mig overliste." Ogsaa i Motzfeldts og Schmidts Dagbøger findes der meddelt flere andre Anekdoter om det Tryk, som navnlig Wirsén — den eneste Talsmand, de storsvenske Anskuelser havde blandt Kommissarierne — øvede paa Christie.

Held. Det var — som det synes — i Øieblikket kun faa, der med Karl Johan ydede Kommissariernes Bestræbelser Retfærdighed*).

Ved Debatterne om Grundlovsforandringerne, som fandt Sted i Dagene mellem den 26de og 31te Oktober, skal vi her ikke opholde os. De var paa enkelte Undtagelser nær, der i det følgende skal blive berørte, af underordnet Betydning. Havde Storthinget været i Besiddelse af større politisk Erfaring, vilde det tilvisse have antaget det af Distriktslæge Møller fremsatte Forslag, saa der var bleven sondret mellem, hvad der angik Norge alene, og hvad der angik Foreningen. Men Forslagsstilleren havde nok selv snarere en Anelse om end klar Forstaaelse af sit Forslags hele Rækkevidde, — ialfald ses han ikke at have forsvaret det. Storthinget kom da saaledes til at begaa det Feilgreb at give alle de nye Bestemmelser Plads i Grundloven.

Den af Storthinget nedsatte Komite, der havde i Opdrag at forhandle med de kongelige Kommissarier, modtog fra disse saavelsom fra Storthingets egne Medlemmer Bemerkninger om de Forandringer, som burde foretages i Grundloven. Komiteen formulerede derefter paa Grundlag af disse Bemerkninger Forslag til, hvorledes hver Paragraf i Grundloven af 17de Mai skulde lyde. Disse Forslag kom derefter under Behandling i Storthinget, som bestemte, om Paragrafen skulde forandres eller beholde sin tidligere Form. Men det vilde som ovenfor sagt ikke have sine Beslutninger betragtede som endelige, men kun som Svar paa de af Kommissarierne fremsatte Forslag.

Forhandlingerne gik i det hele taget glat.

Under Behandlingen af § 22 foreslog Konsul Konow, at Norge skulde have sine egne Konsuler i Udlandet, at en ringere Told skulde svares af Ladninger i norske end i andre, selv svenske Skibe, at Handelskomiteer skulde oprettes i enhver af Norges Handelsstæder for at give Regjeringen fornødne

*) Af en Skrivelse fra Wirsén til Udenrigsministeren L. v. Engeström, dateret 1ste November 1814 hidsættes følgende Stykke i Originalsproget:

„Jag är öfvertygad att många skola, då de komma att läsa den nya norska grundlagen, döma, att vi antingen icke gjort oss någon möda eller ock densamma fåfängt förspilt. Men tiden kommer dock att närmare utveckla, om icke detta var rätta sättet, för att en annan gång ernå reelare mål. — Nationen är alldeles barn, ja, ett egensinnigt barn i allmännna ärendens behandling. Den uppehåller sig mindre att eftertänka, om sakarne kunna gå eller ej, än huru missbruk skola förekommas. Det förefaller mig som en landtbrukare, hvilken sysselsätter sig att lägga gärdesgård mot ohägn ock släppa sina kreatur vid landsvägen att söka bete, i stället att rödja och plöja. Han besinner ej, att en eldig häst, som svultit några dar och ser en frodig äng på sidan, blir frestad att flöja och lyckas slutligen deri. — Representationen har ingen styrka, hvärken i sammansätning eller föremål. Intressena äro ej hopbundna; gränserna icke uppdragna. Den följande dagen rifva de upp, hvad de gjort den föregående. Nog vet man, huru det kan begagnas af den, som förstår och vill. Men nu var saken blott att faa slut och deraf följande lugn i landet.“

Oplysninger med Hensyn til, hvad der kunde tjene til den norske Handels Opkomst og endelig, at der ikke maatte tilstaaes noget Etablissement eller nogen privat Person i Sverige noget Privilegium til Skade for Norges Handlende. Storthinget indlod sig imidlertid ikke paa disse Forslag.*)

Ved § 28 kom det gamle Stridsemne paa Bane, hvilken af Statsmagterne Magten til at vælge Statsraadet skulde tilhøre. Der var nu sterkt paa Bane at overføre denne Magt til Storthinget, der i det hele taget skulde udstyres med betydelig større Magt, end Grundloven af 17de Mai hjemlede det. Med stor Overvægt (61 St. mod 16) blev det besluttet, at det skulde blive ved den tidligere Bestemmelse.

Størst Vanskelighed vakte dog §§ 25 og 26 samt § 75 litr. l., — de to første omhandlende Hær og Flaade og Unionskongens Forhold til Krig eller Fred, det sidste Besættelsen af norske Embeder og Retten til at naturalisere Fremmede.

Den 25de Oktober havde den af Storthinget nedsatte Komite med Hensyn til §§ 25 og 26 fremsat følgende Forslag:

§ 25. 1) Kongen har høieste Befaling over Rigets Land- og Sømagt, samt Ret til at sammenkalde Tropperne, begynde Krig og slutte Fred. 2) Hverken Land- eller Sø-Magten maa uddrages over Kongeriget Norges, langt mindre udenfor den skandinaviske Halvøs Grænser og Kyster, uden naar den angribes, eller Pluraliteten af det norske Statsraad, hvis Storthinget ei er tilstede, finder det nødvendigt til de forenede Rigers Tarv. 3) Hverken Land- eller Sø-Magten maa overlades i fremmed Tjeneste, og ingen Tropper, end ikke Hjælpetropper mod fiendtligt Overfald, inddrages i Riget, uden med Storthingets eller det norske Statsraads Samtykke. 4) At ingen Forandring til Forøgelse eller Formindskelse af Land- og Sø-Magtens nuværende Styrke, eller Ophævelse af dermed forbundne Indretninger, maa foretages, uden under samme Betingelser og paa samme Maade.

§ 26. Kongen kan indgaa og ophæve Forbund, dog under samme Betingelse som foregaaende § fastsætter; ligeledes sende og modtage Gesandter.

Under den Debat, som fandt Sted i denne Anledning, fremsatte Motzfeldt følgende Forslag til Redaktion af § 25:

"Kongen har høieste Befaling over Rigets Land- og Sømagt. Den maa ikke forøges eller formindskes uden Storthingets Samtykke. Den maa ikke overlades i fremmede Magters Tjeneste, og ingen fremmede Magters Krigsfolk undtagen Hjælpetropper mod fiendtligt Overfald maa inddrages i Riget uden Storthingets Samtykke. I Fredstid maa aldrig andre end norske Tropper være i Norge og ingen norske Tropper i Sverige; men naar Sveriges Grændser eller Kyster angribes, skal den halve Del af Norges organiserede Landmagt kunne bruges i Sverige, og naar Norge angribes, da skal Sverige komme Norge til Hjælp med saa megen Landmagt, som den halve Del af den norske Landmagt udgjør. En større gjensidig Hjælp skal af Norge ikke gives eller modtages, uden Storthingets Samtykke; ei heller maa norske Tropper, uden Storthingets Samtykke, bruges udenfor Sveriges Grænser."

*) Den 1ste November kom Konows Forslag om egne Konsuler for Norge igjen under Behandling, og forkastedes da med 52 Stemmer.

Ved organiserede Tropper forstod Forslagsstilleren ikke alene de hvervede Tropper, men ogsaa de nationale, dog ikke Landværn, Fribataillonerne og de borgerlige eller frivillige Korpser.

Dette Forslag blev af Storthinget foreløbig antaget, hvorhos det blev besluttet, at § 26 skulde forblive uforandret.

Men da Beslutningen blev meddelt de svenske Kommissarier, ytrede de i Diktat til Protokollen følgende:

"1mo. Foreningen imellem Norge og Sverige er i Henseende til dens Grund-Principper saadan, at man ei kan forudsætte eller antage Muligheden af, at et af Rigerne skulde kunne være i Krigstilstand, naar derimod det andet forblev i Fred. Paa en og samme Dag geraade begge Riger i Krig eller erholde Fred. Fienden kan stile sit Anfald imod Sverige eller Norge, ligesom imod de søndre eller nordre Dele af ethvert af Rigerne; men deraf følger ikke, at blot det Rige, eller den Del af det hele, som er bleven anfaldt, kan ansees at være i Krig. — Kongen, som bærer begge Kroner, udgjør i Henseende til de udenlandske Magter, den eneste af dem erkjendte Repræsentant for den hele skandinaviske Halvø, uden at disse Magter indlade sig i Bestemmelser, ved hvilke Sverige og Norge fastsætte Forskjelligheden i deres indvortes Forfatning. Om en Nordmand eller Svensk, — en Tildragelse, som er foregaaet i Norge eller Sverige, — giver en fremmed Magt nogen virkelig eller tilsyneladende Anledning til at erklære Krig, saa beror det jo i alle Tilfælde paa den angribende Magt, at vende sine Vaaben imod det ene eller det andet Rige, imod den ene eller anden Del af Kongens Stater, alt eftersom den finder det tjenligt for sine Hensigter.

Det er visseligen Folkets Rettighed at fatte Beslutning om det Antal af stridbart Mandskab, som i Forhold til Folkemængden og de Midler, der udfordres til Krigsmagtens Underholdning, kan overgives til Kongens Disposition for at bevare Rigets politiske Sikkerhed; derimod er det Kongens Rettighed at erklære, om han, efter de af Folket gjorte Bestemmelser, kan opfylde sin paatagne Pligt at forsvare Riget. Men at gjøre en Indskrænkning i Kongens Ret til at disponere over den engang, til Folkets Sikkerhed og Kronens Anseelse, fornøden befundne og bestemte Krigsmagt, det er ikke og kan ikke blive Folkets Ret.

Efter 25de § i den eidsvoldske Konstitution, efter 14de § i den svenske, og efter alle andre Grundlove, som dermed har Lighed, har Kongen den høieste Befaling over Krigsmagten. At give Kongen Ret til at begynde Krig og slutte Fred, men derimod at forudsætte visse Tilfælde, i hvilke han ei maa benytte mere end en Del af de Vaaben, hvilke i det hele er blevne bestemte i denne Henseende, det er ei alene at lamme den Kraft, hvormed Kongen kan forekomme en saadan Landeplage, som Krigen er, men endogsaa at gjøre Virkningen deraf endnu ulykkeligere. Thi naar han ikke kan anvende den fælles Forsvarsstyrke, inden selve Anfaldet sker, ved at sammentrække samme paa det Punkt, hvor han trues; naar han kan blive slagen med en Del, hvor han havde kunnet seire med det hele; og naar Folkets Repræsentanter skal samles, ikke for at afgjøre, om Krigen skal finde Sted eller ikke, men alene om de skal tillade Kongen at hevne med den ubenyttede Styrke deres slagne Brødre eller ikke; da ligger der i disse Bestemmelser, hvis Hensigt skulde være at berede indbyrdes Ro og Fremtids Tryghed, tvertimod den stærkeste Spire til Foreningens Opløsning og tilkommende Rystelser.

Gives der vel noget Forebyggelsesmiddel imod Misbrug af den Bestemmelse, at der blot kan disponeres over en Del af Krigsmagten? Hver enkelt Mand af den Del, der anvendes, har jo, hvis den vorder misbrugt, samme Ret til Beskyttelse, som de øvrige.

Iverksættelsen deraf leder desuden selv til Splid og Mistro imellem Konge og Folk. Er Krigen retmæssig og føres til Forsvar for Frihed og Selvstændighed, saa fordres den endog af den almindelige Mening, og da gaar hele Armeen gjerne i Strid, baade af Fædrelandskjærlighed og af de særskilte Bevæggrunde, der opflamme Krigeren og høre med til hans Stands Pligter; — men alligevel maatte ikke den hele Arme gaa, forinden Folkets Repræsentanter var istand til at vorde samlede! Anses derimod Krigen for at være uretfærdig og foranlediget af Ærgjerrighed, saa forekommes den jo dog ikke derved, at blot en Del af Nationen bliver et Offer derfor? Krigsmandens første Pligt, Lydighed, kommer ved saadanne Tilfælde i Strid med Politiken, der bør være ham fremmed.

Ifølge den svenske Konstitution (se § 13) ligger Modvægten i det Ansvar, som er paalagt Kongens Raadgivere ved Spørgsmaalet om at begynde Krig. De skal gjennemgaa alle Aktstykker, der angaa Rigets Forhold saavel til den Magt, der truer med Anfald, som til de øvrige. De skal undersøge Landets Tilstand, overveie alle Hjælpemidler og Omstændigheder, samt derefter skriftligen give deres Raad, for hvilket de staa Nationen til Regnskab. Den anden og endnu kraftigere Modvægt ligger i Nationens Ret til at beskatte sig selv. Uden Penge ser en ærgjerrig Konge ingen Mulighed i at begynde en Krig, og denne Hindring, der er ligesaa retfærdig i Henseende til dens Oprindelse som til dens Anvendelse, lige anset og stadfæstet af alle de Nationer, der har bygget deres lovlige Frihed paa en fast Grundvold, gjør ethvert andet Tvangsmiddel overflødigt.

2do. Konventionen i Mos antager ikke den Orden i Fremgangsmaaden, at det norske Folk skulde fra sin Side have umiddelbar Ret til at beslutte Forandringer i den eidsvoldske Konstitution; det er Kongen, som kan foreslaa de Forandringer, han anser nødvendige i Følge af begge Rigers Forening; det er Folkets Rettighed at antage eller forkaste disse Forslag.

Naar man erindrer sig, i hvilket Forhold Norge er bleven sat i Henseende til Sverige, ved de politiske Hændelser, som er indtrufne under afvigte og indeværende Aars Forløb, saa bør man ikke undlade at berøre med Varsomhed Gjenstande af denne Beskaffenhed.

Kongen har, med Agtelse for den norske Nation, overladt den fri Overveielse af alt, hvad der angaar dens Lykke og Sikkerhed; men har derhos aldrig kunnet vente sig, at der skulde, blot som Sikkerhed for en ubillig Mistillid, opkastes Spørgsmaal om Indskrænkninger, som svække Staternes politiske Kraft og fornærme deres fælles Selvstændighed.

Hvis 13 eller 15000 Svenske, forenede med den norske Krigsmagt, ikke skulde være tilstrækkelige til at modsætte sig et Anfald, og hævde de nordiske Nationers ældgamle Krigshæder, men derimod 50000 svenske, tilligemed den norske Arme, kunde knuse den forvovne Fiende, som vovede at forsøge et Angreb: burde da det norske Folk ville hindre den svenske Krigsmagt fra at komme det til Hjælp under saadanne Omstændigheder med en større Styrke? Rammer ikke et Anfald paa Norges Kyster efter denne Dag hver svensk Mands Selvstændighed ligesaa føleligt, som om det skede paa Skaane? Og negter vel nogen Nordmand Muligheden af, at saa sterke Magter kan angribe

dets Grændser, saa at Landets egne Forsvarsmidler, forøgede med 13 eller 15000 Svenske, jo derved kunde blive utilstrækkelige?

Om paa den anden Side Sverige blev angreben af en overlegen Fiende, skulde da det norske Folks ædle Karakter og Selvstændigheds Følelse indvilge, at en Del af den norske Arme blev uvirksomme Tilskuere ved den hele svenske og den halve norske Armes Undergang?

Desuden, findes der vel i noget andet Land en Bestemmelse af denne Natur? Ansaa ikke Irland, anser ikke Ungarn sig pligtigt at forsvare hver enkelt Del af det britiske, det østerrigske Monarki? Endog i føderative Stater, som ikke adlød den samme Regjering, har alligevel den Grundsætning altid været hellig, at de burde indbyrdes forsvare hverandre, saasom den fælles Sikkerhed beror ikke paa en af Mistillid sønderlemmet, men paa en ved Enighed sammenknyttet Kraft.

3tio. Kongen kan ikke indgaa et saadant Vilkaar, af den væsentlige Aarsag, at den svenske Grundlov, som ovenfor er sagt, giver ham en uindskrænket Disposition over den svenske Krigsmagt, og denne altsaa, ifølge Sagens Natur, maa bidrage til begge Rigers Forsvar, ganske paa den Maade, som Hans Majestæt anser det gavnligt. — Det svenske Folk kan saaledes aldrig bifalde, at nogen anden Magt end Kongens, hvem det har skjænket sin udelte Tillid, skulde i dette vigtige Tilfælde have Ret til at indlade sig i Undersøgelse om den Styrke, som bør anvendes for at begynde en Krig eller ende dens Ulykker, eller hvor denne Styrke skal anbringes.

Friheden er det svenske Folk ligesaa dyrebar som det norske, og det har samme ømme Skaansel for sine Sønners Blod; men det har alligevel tilstaaet, at i disse for Staternes rette Selvstændighed allervigtigste Tilfælde, naar Forholdet til udenlandske Magter skal bestemmes, er det ikke Folket, som kan bedømme, hvad der er ret, og hvad det heles Vel fordrer. At paalægge Kongen som en ubetinget Pligt, i saadant et Øieblik at sammenkalde Folket, da Fienden strax vilde anvende alle mulige Rænker, for at vække Splid imellem Gemytterne, — det vilde være at sætte Kongen udaf Stand til at kunne gavne sit Folk. En bedrøvelig Erfaring har lært det svenske Folk at kjende Følgerne af en saadan Splid. Den Ret til Undersøgelse, som man her foreslaar at tillægge det norske Storthing, skulde fremvirke et Forhold imellem den udvortes Magt og Kongen, der vilde have en ligesaa direkte og fordærvelig Indflydelse paa det svenske Folk som paa det norske; og, hvis den blev indvilget i det ene Rige, skulde dens Virkninger ligesaa fuldt existere, som om den var indvilget i begge, uden at dog den mere indbildte end virkelige Fordel — at man derved en enkelt Gang maaske kunde forhindre en uoverlagt Beslutning — fandt Sted uden blot i det ene Rige.

4to. Hvorledes skal Iverksættelsen af en saadan Beslutning kunne kontrolleres? Hvem holder Tal over de Tropper, som gaar over Grænsen? Har ikke Kongen den høieste Befaling over Rigets Krigsmagt baade tillands og tilsøs? Skal der da kunne findes nogen Autoritet, som giver Kontra-Ordres, naar Kongen har befalet Tropperne at bryde op?

Det er saaledes blot ved en paafølgende Regnskabsdag, at Spørgsmaalet skal opkastes. Den Konge, som skulde ville trodse Folkets Mening, og opofre Landets Sønner for en fremmed Interesse, bliver muligens et Offer for sin Mangel paa Klogskab i selve Hovedsagen; men sker ikke dette, da bliver han det endnu mindre derfor, at han har befalet et for stort

Antal af den norske Armee at marschere uden Storthingets Samtykke. Man opnaar saaledes i intet Tilfælde det Øiemed, hvortil man havde sigtet med denne Indskrænkning, hvilken desuden ikke finder Sted i noget andet Land, men strider imod de Principer, hvorpaa Stats-Bestyrelsen iøvrigt er bygget samt krænker Kongens konstitutionelle Ret og skader hans politiske Anseelse.

Som det høitideligste Bevis paa Kongens oprigtige Hensigter maa det desforuden tjene, hvad den 99de § i Hans Majestæts Forslag til Forandringer i Norges Grundlov indeholder. Med Hensyn paa den Forholdsmæssighed i Norges Forsvarsstyrke, som kan finde Sted ifølge dets Forening med Sverige, er Værnepligtigheden i dette Forslag indskrænket til en Tid af fem Aar. Borgerne kan siden uforstyrret vedblive deres fredelige Sysler. Dette er overensstemmende med Sveriges Statsforfatning. Kongen har troet, at begge Folks Rettigheder og Pligter, i Henseende til at værne om den fælles Selvstændighed og begge Kroners Ære, burde være aldeles lige.

Havde Kongen blot beregnet, hvorledes han skulde erholde de størst mulige Stridskræfter, da havde han ei foreslaaet en Forandring i de nu i Norge gjældende Love, hvortil han efter Konventionen paa Moss ei havde kunnet forpligtes, og det militære System skulde da vedblevet at være udvidet over Landets virkelige indvortes Kraft.

Kongen voldgiver til den hele norske Nation at dømme i denne Sag.

Kongen ønsker, at det norske Folk maatte indse, at det besidder den fuldkomneste Garanti i begge Rigers fælles Interesse, efter deres Beliggenhed og indvortes Tilstand, samt i den Trang, Kongens eget Hjerte føler til at se begge Folk lykkelige. Alle unaturlige Baand opløses ved Begivenhedernes Gang; blot disse faste Grundlove bestaar gjennem Tidernes Løb.

Havde Kongen kun til Hensigt, endog med Opofrelse af Grundsætninger, at tilvinde sig Øieblikkets Bifald, og til den Ende selv at give efter for en ugrundet Ængstelighed: saa skulde han uden al Betænkning indvilge de nu gjorte Forslag. Med fuld Overbevisning om, at de trængte til Forandring, skulde han opsætte denne til en roligere Tid. Men da hans eneste Formaal er at gaa redelig og aabenhjertig tilverks, da det er ligesaa vigtigt for det svenske som det norske Folk at bevare deres gjensidige Grundloves Hellighed, saa ligger der i de Anmerkninger, vi nu paa Kongens Vegne gjør, og i denne vor uforbeholdne Erklæring: "at den 25de §, saaledes som den af Storthinget er foreslaaet, ei af os kan antages," en Borgen for Opfyldelsen af de Løfter, som fra Kongens Side afgives.

For imidlertid at berolige Folkets muligen skrækkede Forestillinger i Henseende til Hans Majestæts Hensigter, hvilke fremmed Interesse har søgt at fremstille i et urigtigt Lys, har Kongen tilladt en Forandring i §§ 25 og 26 i den Eidsvoldske Konstitution, der lyder saaledes, som hoslagte Udarbeidelse viser, men hvori ingen videre Modifikation kan finde Sted.

Hvis Storthinget ikke antager disse saaledes af os fremsatte §§, da maa de ifølge den Eidsvoldske Konstitution nu gjældende Bestemmelser forblive uforandrede."

De svenske Kommissariers Udkast til §§ 25 og 26 var saalydende:

"§ 25. Kongen har høieste Befaling over Rigets Land- og Sø-Magt. Den maa ikke forøges eller formindskes uden Storthingets Samtykke. Den maa ikke overlades i fremmede Magters Tjeneste, og ingen fremmede Magters Krigsfolk, undtagen Hjælpetropper imod fiendtligt Overfald, maa inddrages i Riget uden Storthingets Samtykke. I Fredstider maa ingen andre end

norske Tropper forlægges i Norge, og ingen norske Tropper i Sverige. Kongen kan dog i Sverige have norsk Garde, og kan for en kort Tid, i det høieste sex Uger, sammenkalde Tropper af begge Rigers Krigsmagt til Vaabenøvelser inden hvilketsomhelst af Rigernes Grænser; men ei maa i noget Tilfælde flere Krigsfolk end 3000 Mand, af alle Vaaben sammentagne, kunne i Fredstider inddrages i det ene Rige af det andet Riges Krigsmagt. Til Angrebskrig maa Norges Tropper ikke anvendes uden Storthingets Samtykke. Den norske Flaade skal have sine Verfter og i Fredstider sine Stationer eller Havne i Norge. Det ene Riges Krigsfartøier maa ikke besættes med det andets Søfolk, uden forsaavidt disse frivilligen lade sig hyre.

§ 26. Kongen har Ret til at sammenkalde Tropper, begynde Krig og slutte Fred, indgaa og ophæve Forbund, sende og modtage Gesandter. Naar Kongen vil begynde Krig, da skal han meddele Regjeringen i Norge sine Tanker og indhente dens Betænkning derom, tilligemed fuldstændig Beretning om Rigets Tilstand i Henseende til dets Finantser og Forsvarsmidler m. v. Naar dette er iverksat, sammenkalder Kongen den norske Statsminister og de norske Statsraader, saavelsom de svenske, til et overordentligt Statsraad og fremsætter da de Grunde og Omstændigheder, som i dette Tilfælde bør tages i Overveielse, hvorved tillige den norske Regjerings Ytring om dette Riges Tilstand saavelsom en lignende Beretning om Sveriges bliver at fremlægge. Om disse Gjenstande fordrer Kongen deres Betænkning, hvilken de skulle, enhver for sig, afgive til Protokollen under den Ansvarlighed, Grundloven bestemmer, og har da Kongen Ret til at tage og udføre den Beslutning, han anser gavnligt for Riget."

Under den fornyede Debat, som disse Paragrafer den 1ste November undergaves, protesteredes der mod den Opfatning af Konventionen paa Mos, som Kommissarierne søgte at gjøre gjældende. Men Storthinget besluttede dog med 57 Stemmer mod 21, at den tidligere fattede Beslutning med Hensyn til disse §§ kun efter Omstændighederne kunde omgjøres, og ved den herover foretagne Votering blev 4de, 5te og 6te Punktum i Kommissariernes Forslag saaledes afændret:*)

"I Fredstider maa ingen andre end norske Tropper *være stationerede* i Norge, og ingen norske Tropper i Sverige. Kongen kan dog i Sverige have norsk Garde *af Frivillige* og kan for en kort Tid, i det høieste 6 Uger, sammenkalde *de nærmeste* Tropper af begge Rigers Krigsmagt til Vaabenøvelser; men ei maa i noget Tilfælde flere Krigsfolk end 3000 Mand, af alle Vaaben sammentagne, kunne i Fredstider inddrages i det ene Rige af det andet Riges Krigsmagt. Til Angrebskrig maa Norges Tropper *og Roflotille* ikke anvendes uden Storthingets Samtykke."

Paragrafens sidste Punktum blev saalydende:

"Landeværnet og de øvrige norske Tropper, som ikke til Linietropper kunne henregnes, maa aldrig bruges udenfor Norges Grænser."

Forøvrigt vedtoges §§ 25 og 26 overensstemmende med de svenske Kommissariers Forslag.

Med Hensyn til Grundlovens § 75 litr. l. havde den af Storthinget nedsatte Komite foreslaaet følgende Forandring:

*) De udhævede Ord er Ændringer.

§ 75, litr. l. 1) Ingen Svensk maa, indtil det næste eller første Storthing det anderledes forordner, i Norge erholde noget militært, civilt eller geistligt Embede, uden det nu eller imidlertid kaldte Storthings Samtykke, naar saadant virkelig er forsamlet, eller uden det norske Statsraads Samtykke, naar intet Storthing er tilstede. 2) Statholderen samt de under ham som saadan umiddelbart staaende Adjutanter, Sekretærer og Skrivere, kan, hvis Kongen finder det nødvendigt, være svenske Mænd, uden dog at Adgang til andre Embeder desformedelst er dem given. 3) Meddeler Storthinget nogen af Kongen dertil ei foreslaaet Fremmed eller Svensk Indigenatsret, saa udfordres dertil Hans Majestæts Samtykke. 4) Denne Lovs Bestemmelse kan ethvert følgende Storthing, ligeledes med Kongens Samtykke, forandre, ophæve og forøge, indtil en Grundlov, efter Overenskommelse med Sveriges Riges Stænder og Norges Riges Storthing, denne Sag angaaende, kan blive fastsat og indført i begge Riger."

I Storthingets Møde den 25de Oktober blev det efter en længere varm Debat med 70 Stemmer mod 7 vedtaget, at Bestemmelserne i Grundlovens § 75 litr. l. og 83 litr. e ikke skulde forandres.

Med Hensyn til § 75 litr. l. gav Kommissarierne sig. Derimod henstillede de til Storthinget at lade § 83 litr. e. udgaa, hvorhos de foreslog, at Sagen skulde udstaa et Par Dage. Den 4de November blev det med 43 St. mod 34 besluttet, at Bestemmelsen skulde blive staaende.

Kommissarierne gav sig da strax.

Af nye Bestemmelser, der var nødvendiggjorte ved Foreningen, havde Komiteen foreslaaet følgende:

1. Norge beholder sin egen Bank, sit eget Mynt- og Penge-Væsen.
2. Norge har Ret til at have sit eget Koffardiflag. Dets Orlogsflag bliver et Unionsflag.
3. Norge tilsvarer ingen anden end sin egen Nationalgjæld.

Med Hensyn til det første af disse Forslag blev der den 1ste November, da Sagen behandledes, efter Ordet "Pengevæsen" af Grev Wedel foreslaaet indskudt: "som ved Lov bestemmes." Selve Hovedforslaget vedtoges enstemmigen, Tillægget med 65 Stemmer.

Ved det andet Forslag udtalte Distriktslæge Møller, at Norges Storthing ikke havde nogen Ret til at bestemme Sveriges Orlogsflag; i ethvert Fald hørte Forskrifter i denne Henseende ikke hjemme i den norske Grundlov, men vel i Foreningsakten. Han foreslog derfor Bestemmelsen helt enkelt affattet saaledes: "Norge skal have sit eget Koffardiflag." I Forbindelse hermed krævede han særskilte Handels-Konsuler for Norge, hvilket han ansaa som en nødvendig Betingelse for og Følge af et eget Flag og egen Sø- og Handelslov. Koren foreslog et Tillæg om, at Koffardiskibene tillige maatte kunne benytte Unionsflaget. Nansen foreslog Bestemmelsen affattet saaledes, at Norge ogsaa skulde have sit særskilte Krigsflag, og at dets Krigs-Fartøier ikke skulde bruge Unionsflaget, uden naar de agerede i Fællesskab med de Svenske.

Saavel Møllers, Korens og Nansens Forslag forkastedes, det første med 46, det sidste med 41 Stemmer, hvorefter Komiteens Indstilling med stor Pluralitet bifaldtes.

Ved det tredie Forslag foreslog Koren som Tillæg, at Norge skulde forbeholde sig selv at afgjøre Spørgsmaalet om den fælles med Danmark contraherede Statsgjæld. Komiteens Indstilling bifaldtes næsten enstemnig, og det besluttedes med betydelig Pluralitet, at den bifaldte Indstilling intet Tillæg skulde have.

Efterat Kommissarierne havde erklæret, at de paa Hs. Kgl. svenske Majestæts Vegne antog Norges Grundlov, saaledes som den af dette Storthing var omarbeidet*), gik Storthinget den 4de November over til at behandle Spørgsmaalet om Kong Kristian Fredriks Abdikation.

Allerede den 15de Oktober havde Biskop Bech foreslaaet for Storthinget at modtage Kongens Abdikation og løse ham fra hans Forpligtelser til Norges Konstitution. Men dengang blev det vedtaget, at Afgjørelsen af dette Spørgsmaal skulde henstaa, indtil der var fattet Beslutning i den Sag, hvorfor Storthinget var sammenkaldt.

Den 3die November havde Landsdommer Nansen atter bragt Sagen paa Bane, idet han havde fremsat Forslag om, at Storthinget skulde udfærdige en Adresse til den forrige Konge, hvori man skulde bringe ham Folkets Tak for, at han "ved sin Visdom havde frelst det fra Anarkiets og Borgerkrigens Rædsler og skjænket det en Konstitution."

Efter nogen Debat blev det besluttet, at der til Kristian Fredrik skulde udfærdiges en Erklæring om, at Nationen modtog hans Frasigelse. Derimod skulde Spørgsmaalet om en Takadresse udstaa, indtil Kongevalg var foregaaet.

I Mødet den 4de November blev Erklæringen vedtaget og underskrevet samt tilstillet Statsraadet til videre Beforordring.

Derimod kom Spørgsmaalet om en Takadresse til Kristian Fredrik ikke senere under Behandling, ihvorvel der efter de fra Tid til anden faldne Udtalelser skulde synes Stemning for at votere ham ikke blot en saadan, men ogsaa en Apanage**).

*) Til at redigere Grundloven nedsatte Storthinget den 3die November en Komite, bestaaende af Sorenskriver Berg, konst. Amtmand P. Kr. Holst og Landsdommer Nansen. Dens Arbeide, der kun i altfor høi Grad skulde bære Præget af det Hastverk, hvormed det blev udført, fremlagdes i Storthinget den 7de November.

**) Nærmest som et Kuriosum kan det anføres, at Konow foreslog at opreise Kristian Fredrik et Marmormonument i en af Stæderne eller paa Dovres Tinding. Forslage blev den 3die November tilbagekaldt af Motionæren selv. Karl Johan var ikke desto mindre bleven i høi Grad opbragt over det. Mange Aar senere kunde han drive Gjøn med det, men rigtignok paa en Maade, som viste, hvor lidet det huede ham.

Den 4de November Kl. 5 Eftermiddag samledes alle Medlemmer af Storthinget til Kongevalg. Inspektør Sodemann og Presten Weidemann meldte Sygdomsforfald.

Valget foregik ved skriftlig Afstemning. Af de afgivne Vota lød de fleste kort og godt, at vedkommende Storthingsmand valgte og erkjendte Karl XIII for Norges konstitutionelle Konge. Andre betonede tillige Nytten af Foreningen af de to paa Halvøen beliggende Riger, en udtalte derhos Ønsket om, at den saaledes valgte Konge "maatte blive en elsket Fader for lykkelige Børn." Stadshauptmand H. G. Tønder gav sit Votum følgende tilspidsede Form:

"Overtydet om, at ene de utilgiveligste Forseelser hos de Overstbefalende — ikke Mangel paa Mod og Iver hos Norges brave Krigere — har afstedkommet de Uordener, der gjorde sidste Felttog saa uheldigt, og hvis Resultat endeligen blev den lidet hæderlige Vaabenstilstand og Konvention til Mosś af 14de August d. A.; end mere paa det inderligste overtydet om, at hver vaabenfør Mand i Landet stod færdig paa første Vink at forene sig med Krigens tapre Skarer for at hævde Norges gamle uplettede Hæder og oprette ethvert Tab, og at man overalt i Riget vilde kappes om, frivilligen at bringe Fædrelandet de største Offere, vil jeg tilstaa, at min faste Beslutning, da jeg, hædret ved 2de Kjøbstæders Tillid, som disses valgte Repræsentant, forlod mit Hjem for at tiltræde denne ærværdige National-Forsamling, var den, at Norges Selvstændighed, saaledes som den ved Konstitutionen til Eidsvold var erkjendt og besvoret under Beskyttelse af den af Folket valgte Enekonge, burde hævdes og forsvares til det Yderste; thi jeg var da uvidende om, at denne Konge, paa hvilken Nationen med den usvigeligste Tillid havde fæstet sine Forhaabninger, ifølge en hemmelig Artikel i Konventionen til Moss, havde forpligtet sig til, ikke alene at nedlægge Regjeringen, men ogsaa at forlade Landet.

Denne ligesaa skrækkelige som uventede Begivenhed, Frygt paa den ene Side at se Riget uden Overhoved overgivet til Anarkiets Rædsler og udsat for de uberegnelige Følger af en ved Fiendens allerede gjorte Fremskridt i Landet i ethvert Tilfælde ødelæggende, — ja uvis Kamp, og paa den anden Side Kongen af Sveriges gjennem sine udnævnte Gesandter høitideligen erklærede Villie, at respektere det norske Folks Rettigheder ifølge Konstitutionen til Eidsvold; disse Omstændigheder tilsammentagne indeholde Grundene for min nu forandrede Mening; disse vare de Grunde, der bestemte mig til at give ogsaa min Stemme til den af Storthinget fattede Beslutning under 20de October afvigte: "Norge skal forenes med Sverige under visse Betingelser", og de er de samme Grunde, der atter idag bestemmer min frie Beslutning, efterat hine Betingelser ere antagne, der sikrer Norges Held og Hæder, idet jeg giver min Stemme til Valget af Sveriges Karl den 13de som Norges Konge. Held og Velsignelse hvile stadigen over det elskede Fødeland!"

Weidemanns Votum blev først afgivet den 7de November. Udfaldet var, at Karl XIII enstemmig valgtes til Norges Konge.

Valgets Udfald blev ved Deputationer meddelt Statsraadet og den kongelige svenske Kommissarier. Til at overbringe Efterretningen til Kongen

af Sverige eller Kronprinsen paa hans Vegne skulde der ifølge Storthingets Beslutning affendes en Deputation paa 7 Medlemmer; den opnævntes af Præsidenten og kom til at bestaa af følgende Herrer: Grev Wedel-Jarlsberg, Biskop Sørensen, Major Hegermann, General-Politidirektør Diriks, Konsul Konow, Lensmand Forseth og Gaardbruger Thorbjørn Sandvigen.

Denne Deputation begav sig den 5te om Formiddagen, just som Byens Kirkeklokker sattes i Bevægelse og Kanonerne paa Akershus udtordnede Budskabet om den store Begivenhed, som havde fundet Sted, paa Veien til Fredrikshald. Hid naaede den den 7de og modtoges et godt Stykke udenfor Byen med Eskorter af Husarer og Livgrenaderer. Karl Johan, der

359. Kong Karl XIII.

allerede den foregaaende Aften af Kaptein Kaltenborn havde faaet Efterretning om Kongevalget — et Budskab, der paaskjønnedes med en brillanteret Gulddaase — var, saasnart Deputationen blev meldt, færdig til at modtage den i Audiens.

Deputationens Formand, Grev Wedel-Jarlsberg holdt følgende Tale til Kronprinsen:

"Høibaarne Fyrste, Sveriges og Norges Kronprins!

Naadigste Herre! Kongeriget Norges Storthing har paalagt os den behagelige Pligt at overbringe Deres kongelige Høihed den Efterretning, at det norske Folks Repræsentanter den 4de Dag i denne Maaned enstemmigen har valgt og erkjendt som Norges konstitutionelle Konge Hans Majestæt Kong Karl XIII og Efterkommere i Overensstemmelse med Successionsordenen af 26de September 1810.

Saaledes er da den skandinaviske Halvøs tvende gamle Kongeriger, som Naturens Herre forenede, men som menneskelige Lidenskaber og Fordomme adskilte, atter sammenknyttede med uopløselige Baand, og den lykkelige Tid kommen, da Nordmænd og Svensker kan favne hinanden som Brødre, der har en fælles Fader, og da de kan kappes om at vise denne fælles Fader Lydighed, Troskab og Hengivenhed.

Denne lykkelige Forening var allerede for Aarhundreder siden Gjenstanden for oplyste Nordmænds og Svenskers Ønsker; men det var Hs. Majestæt Kong Karl XIII og hans værdige Søn forbeholdt at fuldføre dette herlige Værk. Rygtet om Hs. Majestæts faderlige Regjering over hans

300. Karl XIII's Orden.

Forfædres Rige, og Gjenlyden af Europas Beundring for Deres kongelige Høiheds udmerkede Dyder og Heltebedrifter bortryddede de Hindringer, som ulykkelige Tildragelser havde opreist derimod.

Idet vi høiligen beklager, at Hs. Majestæts svage Helbred hindrer ham fra i denne strenge Aarstid at glæde sine nye Undersaatter med sin Nærværelse, tillader vi os paa vore Medborgeres og vore egne Vegne at ytre for Deres kongelige Høihed det oprigtige Ønske, at De og Deres haabefulde Søn vilde naadigen behage i Norges Hovedstad at modtage Pantet paa det norske Folks usvigelige Troskab og urokkelige Hengivenhed for dets nye Konge og Kongeæt, og at Deres kongelige Høihed derved vilde give os Leilighed til nær ved at beundre den Fyrste, hvis sjeldne Egenskaber bestemte ham til at bære Norges og Sveriges forenede Kroner, naar Hs. Majestæt.

mæt af Dage og ledsaget af sine Undersaatters Velsignelser, er gaaet til Hvile ved Siden af sine store Forfædre*)."

Herpaa svarede Kronprinsen:

"Mine Herrer!

Ugjerne bar de Svenske Vaaben mod Nordmænd. Krigen var uden Øiemed i det Øieblik, da Eders Anfører tilbød at ville tilbagelevere den udøvende Magt i Nationens Hænder. Kongen har ikke villet gjøre sine Rettigheder gjældende. Standhaftig paa den Vei, han havde valgt, ansaa han sig lykkeligere ved at regjere over en fri Nation end over et med Vaaben undertvunget Folk. Han gav Eder derfor Tid til at raadslaa om de vigtige Grundsætninger, hvorpaa Samfundets Frihed og Selvstændighed skulde bygges.

Jeg kjender den Aand, som har hersket i Storthinget. Om end Feiltagelser i Grundsætninger enkelt Gang viste sig, sporede jeg dog stedse med

361. Gulddaase med Karl Johans Portræt i Brillantindfatning, foræret til Grev Herman Wedel-Jarlsberg.

Fornøielse Redelighed i Eders Forsæt. Lad os takke Forsynet, som foreskrev os vore Pligter, og lad os betænke, at vi har fælles Interesse at forsvare, fælles Farer at gjennemgaa, fælles Lykke, fælles Ære at haabe.

*) "Denne Tale," siger Jakob Aall, "indeholdt vistnok mere end Pluraliteten af Storthingets Medlemmer og den norske Nation ønskede udtrykt, og den var neppe bleven saaledes, dersom den først var bleven gjennemgaaet i Storthinget; men Ordføreren udtrykte oprigtigen den Mening, som han stedse havde havt. Den indeholdt faktiske Omstændigheder, som neppe bekræftes af Historien. Om endog den skandinaviske Halvø af Naturen er forenet som flere andre Lande, der grænser til hverandre, og hvor der tales et Sprog, uden at Indbyggerne hylder en Regjering, saa det kan ikke siges, at de var blevne adskilte ved menneskelige Lidenskaber og Fordomme; thi kun en kortvarig og tilfældig Forening havde fundet Sted mellem dem. Foreningen betragtedes nu tildels med Uvillie fra norsk Side, og der var kun faa oplyste Nordmænd, der havde ønsket denne Forbindelse, der blev fremtvungen ved et Magtsprog af de store euro-

Jeg opfylder gjerne Eders Ønske og skal imorgen med min Søn begive mig til Kristiania."

Deputationen fandt selvfølgelig ogsaa forøvrigt den bedste Modtagelse hos Kronprinsen, der hilsede Grev Wedel med Kys og hver især af dens Medlemmer med varme Haandtryk. Men det Næveslag, han fik igjen hos Thorbjørn Sandvigen — en 73-toms, bredskuldret og sværlabbet Harding — syntes ham noget sterkt. "Spørg den Nordmand," sagde han til Tolken, "hvorfor han trykkede min Haand saa haardt." Tolken saa gjorde. "Da va norsk Troværdigheit," sagde Thorbjørn. Karl Johan huskede længe det Haandtryk. Paa Deputationens Medlemmer, af hvilke ialfald nogle i benauet Ængstelse og med vemodig Følelse havde betraadt Prinsens Værelser, gjorde denne lille Episode et uimodstaaeligt komisk Indtryk, og man forlod Kronprinsen i en ret munter Stemning. "Deputationen," heder det i den officielle Bulletin, "blev derefter tilsagt til Middags i Taffel hos Hs. Kgl. Høihed Kronprinsen, og behagede Hs. Kgl. Høihed endvidere om Aftenen i Hs. Excell. Statholderens, Feltmarskalk Grev v. Essens Bolig at samtale med de Deputerede."

Efterat Foreningen saaledes var bleven fuldbyrdet, fandt Kronprinsen det ikke længere nødvendigt at beholde svenske Tropper paa Norges Grund. Han gav derfor Armeen strax Befaling til at bryde op og tiltræde Tilbagemarschen til Sverige.

I denne Anledning udfærdigede han den 8de November en Proklamation til Tropperne af følgende Indhold:

"Soldater! Allerede længe har de skandinaviske Folkeslags Forening været Eders som alle Eders Landsmands Ønsker. For at naa dette store Maal har vi grebet til Vaaben. Forsynet har kronet vore Bestræbelser. Vore Forhaabninger er opfyldte. Fra nu af har Svenske og Nordmænd de samme Interesser at forsvare, den samme Ære at hævde, og den samme Fremtidslykke vil blive Prisen for de samme Dyder.

Soldater! Dette er et af de lykkeligste Øieblik i mit Liv, da jeg i Kongens og Fædrelandets Navn tolker Eder begges Erkjendtlighed for den Tapperhed, den Krigstugt og det herlige Forhold, ved hvilket I, Eders Forfædre værdige, har gjort det svenske Navn lige saa elsket som agtet. Vender tilbage til Eders fredelige Arne! Opfylder Eders medborgerlige Pligter med den samme Kjærlighed til Eders Fædreland, den samme Lydighed mod Loven, der har udmerket Eder som Krigere. Eders Konges Bevaagenhed og Eders Medborgeres Agtelse vil vorde Eders Belønning."

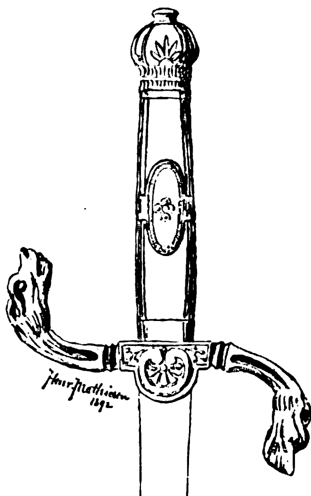
pæiske Magter. Mange mente vel og, at den Hyldest, som allerede forud gaves den nye Konge, var for sterkt udtrykt, og at det var mere Haab og Ønsker, der burde udtrykkes. Men Taler af den Art maa ikke strengt bedømmes efter deres Indhold, ikke tillægges historisk Værd, eller ventes at bære Sandhedens Farve i sin reneste Betydning. De er sædvanligen kun Komplimenter, der i en vedtagen Kurialstil udtrykker den ophøiede Stilling, og deres Værd maa bedømmes efter denne Form. Kun dette vil vi antyde ved denne Anmerkning, at Taleren neppe udtrykte den almindelige Stemning i og udenfor Storthinget."

Samme Dag afreiste Kronprinsen og Prins Oscar fra Fredrikshald, ledsagede af Statholder Grev v. Essen, General Grev Adlercreutz, Staben og Hofstaten og eskorterede af en Eskadron af Akershusiske ridende Jægere under Befaling af Ritmester Anker, overnattede paa Moss, hvor Kommissarierne Wetterstedt og Mørner var komne dem imøde, og ankom den næste Dags Aften Kl. 8 til Kristiania*). Oppe paa Ekeberg sluttede "det gule Kor" sig til Eskorten, og under Fakkelskin holdt Kronprinsen sit Indtog i Hovedstaden, hilset med Kanonsalut. Stemningen var dog yderst slap. Ved Vaterlands Bro blev Kronprinsen modtagen af den norske Generalstab, Kommandanten og nogle af Autoriteterne. Prinsen lod holde og talte fra sin Vogn nogle Ord til dem. En Del af Folket begyndte at raabe Hurra; men Militæret og Borgerskabet, der i et øsende Regnveir havde paraderet siden Kl. $3^1/_2$, raabte ikke. Fra Vaterlands Bro kjørtes der langsomt gjennem Byen til Palæet. Der var ikke stor Trængsel. Folk holdt sig for den største Del indendørs, hvor man "med et Slags Skræk hørte de svenske Vogne rulle gjennem Gaderne." Der var paa Falbes Foranstaltning gjort Tilløb til en Illumination; men det var dog temmelig mørkt i Byen. Folk vilde ikke gjøre mere,

*) Blandt dem, som mødte Prinsen paa Moss, var ogsaa daværende Kammerraad, Slotsfoged og Amtmand Paul Kristian Holst, der i sine Erindringer meddeler følgende i flere Henseender ret karakteristiske Træk baade af Kronprinsens Venlighed og hans Omgivelsers Optræden. Holst var af Statssekretær Grev Mørner bleven præsenteret for Karl Johan. "Da jeg ikke talte Fransk, var naturligvis Konversationen ganske kort; dog havde Kronprinsen lært sig saa meget Norsk, at han til mig — og uden Tvivl til adskillige andre, der bleve ham forestillede — kunde rette følgende 2de Spørgsmaal: "Er De gift?" "Har De Børn?" Paa Fløisbond, hvor Skydsen fra Skydsjordet blev afløst med Heste, der var tilsagte fra Krogstad Prestegjæld, indtraf det Uheld, at ikke alle, der skulde møde, var tilstede, saa at for det første kun Kronprinsen og Hertugen af Sydermanlands Vogne kunde strax blive befordrede, hvilket havde sin Grund dels deri, at Storthingsdeputationen, der fra Fredrikshald samme Dag var vendt tilbage, havde benyttet endel af de for Kronprinsen og Følge tilsagte Heste, dels deri, at nogle af Bønderne, benyttende sig af Mørket, havde lusket sig bort med sine Heste, da Lensmanden, en gammel svag Mand, ikke havde vist den tilbørlige Opmerksomhed. Mangelen blev dog snart afhjulpen. Imidlertid gav dette Anledning til en ubehagelig Ordvexling mellem General Hjerta og mig. Da han nemlig ikke strax fik Heste, kom han hen til min Vogn og beklagede sig i bitre Udtryk og fortalte, i hvilken Orden han havde bragt baade denne og flere Grene af Administrationen i den Del af Norge, som var okkuperet af de svenske Tropper, og hvori han havde været Guvernør. Jeg blev ham ikke Svar skyldig; det ene Ord tog det andet, og jeg sagde ham til Slutning, at han fik smøre sig med Taalmodighed og erindre, at han ikke nu var i et erobret Land. Forbitret herover sprang han øieblikkelig hen til Kronprinsens Vogn, uden Tvivl for at beklage sig over mig, men fik nok ikke noget synderligt Medhold; thi da jeg Dagen efter kom til Kristiania, blev jeg underrettet om, at han havde søgt mig i det Hus, hvor jeg pleiede at tage ind, hvilket da foranledigede mig til at gjøre ham en Visit. Han modtog mig meget artig, udbetalte til mig, hvad de Skydsende gjennem Amtet tilkom, og gjorde en Undskyldning for det Dagen i Forveien passerede."

end de for sit gode Navn og Rygtes Skyld maatte gjøre. Kun Grosserer Haagen Mathiesen havde staset sit Hus*) ud med kulørte Lamper, ja han havde strakt sig saa langt som til at koste Transparenter, men rigtignok meget maadelige og med nogle gyselig flaue Vers under. Ved Ankomsten til Palæet modtoges Prinserne af de svenske Kommissarier, af det norske Statsraad og af Storthingspræsidenten. Saasnart Kronprinsen blot kunde, ilede han ud paa Gaden og henvendte nogle Ord til Borgerne og Kadetterne, som var opstillede udenfor. Men kun svag var den Jubel, som her mødte ham**).

Den næste Dags Formiddag indfandt der sig i Palæet en af Præsidenten opnævnt Deputation paa 12 Mand med Biskop Bech som Ordfører for at overbringe Storthingets Velkomsthilsen.

362. Heftet af en Kaarde, der har tilhørt Karl Johan. Opbevares blandt Kroningsregalierne.

Kl. 2½ begav Prinserne sig i høitidelig Procession til Storthinget, hvor de modtoges af den tidligere afførdigede Deputation.

Her tiltalte Kronprinsen Forsamlingen paa Fransk. Hans Tale gjentoges derefter paa Svensk af Prins Oscar, og Statsraad Rosenkrantz overrakte derpaa en norsk Oversættelse af samme. Denne var i sin Helhed saa lydende:

*) Det nuværende Viktoria Hotel..

**) De svenske Herrer i Prinsernes Følge forargede sig i Stilhed over den kjølige Modtagelse. En af dem ytrede overfor Provst Hertzberg, "at Kronprinsen nok syntes, at det var koldt i Nordmændenes Gemytter." Hertil svarede Hertzberg: "Efter de indtrufne Omstændigheder kunde det ei anderledes være. Men blir det først ret varmt hos os Nordmænd, blir det i Sandhed sent koldt."

"Gode Herrer og norske Mænd, Præsident og samtlige Medlemmer af Norges Riges Storthing!

Kongen har opnaaet Maalet for de Ønsker, som han stedse har næret for den skandinaviske Halvøs Lykke og Selvstændighed. Dens tvende Folkeslag har afsvoret deres lange og ulykkelige Tvistigheder, og herefter skal de alene kappes i Kjærlighed til deres fælles Fædreland. I har medvirket, gode Herrer og norske Mænd! til dette store Formaal, og derved forhvervet eder hellige Fordringer paa eders Konges Velbehag og eders Medborgeres Taknemlighed. Den dobbelte Ære var Kongen forbeholden at se tvende frie Folk utvungne og enstemmige at tilbyde ham Kronen. Hos de Svenske gjorde han ikke sin Arveret gjældende, og hos eder foretrak han de Fordringer, som havde en større Værdi for hans Hjerte — de nemlig, som hentedes fra eders Kjærlighed — fremfor de Rettigheder, som høitidelige Forbund havde forhvervet ham. Kongen har altid villet, at Nordmænd og Svenske, lige i Rettigheder, skulde nyde samme Fortrin i Henseende til deres Statsforfatninger, og den nye Grundlov, som I nylig fælles med Kongen har antaget, skal paa engang tjene til Borgen for eders Frihed, og til et Bevis for Europa paa eders Konges Agtelse for eders Rettigheder. Gode Herrer og norske Mænd! I vil svare til den retmæssige Tillid, han sætter til eder. I vil veilede dette redelige Folk, og efterat I med Nidkjærhed har opfyldt Lovgiverens Kald, vil I anvende eders Kundskaber og Bestræbelser for at gjøre den Regjering elsket, som I har oprettet. For at berede Midlerne dertil, er det meget magtpaaliggende at oplyse Nationen om dens Tilstand og mulige Forhaabninger; det er nødvendigt, at de ei tilregner sin nye Regjering Ulykker, som denne ikke har forvoldet; det er nødvendigt, at Folket faar at vide, i hvilken Tilstand Kongen har fundet eders Pengevæsen og de offentlige Sagers Bestyrelse, for upartisk at kunne bedømme de Forbedringer, som bør blive en naturlig Følge af hans Regjering. I skal erholde en Proposition angaaende de forberedende Skridt, som i denne Henseende maa gjøres. Foreningen mellem Sverige og Norge er grundet paa deres geografiske Beliggenhed, paa begge Folks Nationalkarakter, paa deres indbyrdes Fordele, og paa den Visdom, som styrer eders Overveielser; — jeg lægger til, paa den Kjærlighed, som begge føler for personlig Frihed, for Eiendomsrettens Hellighed og for en repræsentativ Regjeringsform. Vi skal altid blive tvende forenede og uafhængige Folk. Tilfreds med de Grænser, Naturen har anvist os, og overbeviste om den store Sandhed, at udover disse Grænser gives ei for os noget virkeligt Gode, skal vor Statslære blive, aldrig at begynde en Krig, men at bevare den gode Forstaaelse, som nu finder Sted med alle Magter. Da Forsynet saaledes har indesluttet vor Lyksalighed og vore Pligter indenfor den samme Kreds, tager jeg ikke i Betænkning for Verdens Øine at aflægge det høitidelige Løfte, at aldrig fremmed Vold skal besmitte eders Land eller krænke eders Rettigheder.

Gode Herrer og norske Mænd! Kongen antager Grundloven, saaledes som I derom er komne overens med Hs. Majestæts Kommissarier. Han forbeholder sig at fremsætte til de svenske Stænders Betænkning de Artikler, hvorved Forandringer eller Lempninger i den svenske Grundlov foranlediges. Det er i Kongens Navn, at jeg nu overleverer til eder, gode Herrer og norske Mænd! Hs. Majestæts Ed, at ville styre og regjere Kongeriget Norge efter dets Konstitution og Love, og opfordrer eder til at aflægge eders Ed til Kongen. Det Forbund, som han har indgaaet med det norske Folk, skal

saaledes naa sin endelige Fuldbyrdelse. Maatte Forsynet, som vaager over Rigernes Skjæbne, velsigne denne høitidelige Stund, som for begge Skandinaviens Folkeslag aabner et nyt Tidsrum af Ære og Lyksalighed! Jeg skal understøtte Kongens faderlige Omhu for Nordmændenes Vel, og hos min Søn indplante den Kjærlighed og Hengivenhed, jeg selv føler for dem.

Midt iblandt Vaabnenes Larm, og idet jeg fra Germaniens Marker, i Forening med Sveriges Bundsforvandte, gik hen for at modsætte mig det forfærdeligste Tyranni, som nogensinde har trykket Europa, var mit Blik altid fæstet paa denne Stund, som den høieste Belønning for mine Anstrengelser, og den fredelige Palme, som jeg idag modtager af et frit Folk, overgaar i mit Hjerte alle Seirens Laurbær. Jeg gjentager for eder, gode Herrer og norske Mænd! Forsikringen om mine ligesaa levende som oprigtige Følelser."

Derefter overleverede Kronprinsen til Storthingets Præsident Hs. Majestæt Kong Karl XIII's skriftlige konstitutionelle Ed, der var saa lydende:

"Jeg lover og sværger at regjere Kongeriget Norge i Overensstemmelse med dets Konstitution og Love; saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord!"

Efterat Kongens Ed var oplæst, tog Præsidenten til Orde:

"Medbrødre! Ærede Medlemmer af Norges overordentlige Storthing! Lader os høitideligen sværge Konstitutionen og Kongen Troskab!"

Eden blev derpaa af Præsidenten og samtlige Storthingets Medlemmer samt de tilstedeværende norske Embedsmænd med lydelig Stemme aflagt i følgende Udtryk:

"Jeg lover og sværger at vise Konstitutionen og Kongen Troskab og Lydighed. Saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord!"

Den høitidelige Akt afsluttedes af Præsidenten med en Tale, om hvilken der med Rette er bleven sagt, "at den er et sandt Mesterstykke i sit Slags, idet den, fri for al Smiger, men rig paa Formaninger, ikke indeholder et Bogstav, som kunde siges at staa i Strid med Christies tidligere Overbevisning som Tilhænger af Selvstændighedspartiet, men desuagtet i al sin Simpelhed var saaledes ordnet, at den maatte efterlade et godt Indtryk ogsaa hos Prinsen." Christies Ord var følgende:

"Eden er aflagt. Et helligt, uopløseligt Baand er knyttet mellem Norge og Sverige. Begge disse Riger staar nu ved Siden af hinanden, hvert støttende sig paa sin særskilte Grundlov, hvis nøiagtige Overholdelse vil sikre dets Uafhængighed. Naar Tvillingrigernes fælles Konge med Visdom vælger og med Opmerksomhed hører sit Raad, aldrig adskiller det ene Riges Interesser fra det andets og aldrig glemmer, at begge er Søskende, der har lige Krav paa hans Faderomhu, naar begges Sønner paa Land og Hav kan mødes som kjærlige Brødre, naar Norske og Svenske aldrig taber af Sigte, at det ene Riges Hæder er det andets, og at iffun fælles Bestræbelser og Opofrelser giver fælles Fordel og Sikkerhed, da vil Foreningen staa til sildigste Slægter, da vil den Dag, paa hvilken Baandet knyttedes, blive en Festdag for Efterkommerne, da vil andre Nationer med Misundelse se hen til Nordens lykkelige Halvø. Dette venter, dette haaber den norske

Nation af den valgte Konges og hans Efterkommeres Visdom og af den svenske Nations Brodersind, ligesom den selv redeligen vil bidrage dertil.

Gud bevare Kongen og hans Riger!"

Under 11te November udfærdigede Karl Johan efter Kongens Fuldmagt følgende Kundgjørelse til det norske Folk:

"Vi Karl, af Guds Naade Konge til Sverige og Norge, de Gothers og Venders etc. etc. etc., Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve til Oldenborg og Delmenhorst etc. etc. tilbyde Eder samtlige Vore Undersaatter, Norges Riges Indbyggere, Vor synderlige Gunst, naadige Bevaagenhed og gode Villie med Gud den Almægtiges Bistand!

Vi opfylder en kjær Pligt for Vort Hjerte, idet Vi underrette Eder om, at eftersom Norges Riges Storthing under 4de i denne Maaned enstemmigen har erkjendt og udkaaret Os til Norges konstitutionelle Konge, have Vi afvigte Gaarsdag ved vor kjære og elskelige Hr. Søn, Karl Johan, Sveriges og Norges Kronprins samt Generalissimus over begge Rigers Krigsmagt til Lands og Vands, overleveret til Storthinget Vor Ed at ville styre Kongeriget Norge efter dets Konstitution og Love, samt derefter modtaget Storthingets Ed til Os og Konstitutionen.

Det store Formaal for Vore Ønsker er saaledes opnaaet, og det sidste Indsegl trykket paa Foreningen mellem den Nordiske Halvøs tvende Folk. Nordmænd! fra denne Stund af have I hellige Fordringer paa Vort Hjerte og Vor faderlige Omhu. I ville ved Eders Troskab og Hengivenhed gjengjælde de nye Pligter, Vi have paataget Os imod Eder, og I skulle derved berede Os den dyrebareste Belønning, en god Konge kan tragte efter.

Den Grundlov, som af Eders Repræsentanters i Forening med Vore Kommissarier er bleven fastsat, og som vi høitideligen have antaget og bekræftet, skal paa engang være en Borgen for Eders Rettigheder og Eders Fremtids Lyksalighed.

Erindrer Eder, at disse dyrebare Fordele ene kan bevares ved Ærefrygt for Religionen og Agtelse for Samfundets Indretninger, samt at Rettighedernes Hellighed altid grunder sig paa en tro Opfyldelse af de paatagne Pligter. Vi ere ikke uvidende om de Vanskeligheder, Vi have at overvinde; men Vi nære det tilfredsstillende Haab, at Vi, understøttede af patriotiske Borgeres Indsigter og Evner skal efterhaanden kunne udslette Mindet om og Virkningerne af en langvarig og ødelæggende Krig.

Det er ved Agerbrugets Ophjælpning og en uforstyrret Virksomhed i Handelen, at den almindelige Velstand skal efterhaanden vinde nye Kræfter. Foreningen imellem Norge og Sverige, der sammenknytter de hidtil adskilte Kræfter til et Helt, indeholder baade den virkende Aarsag og det sikreste Middel til at bevare Freden. Indenfor den nordiske Halvøs Grænser have dens tvende Folk Styrke og Evne til at forsvare deres Selvstændighed og deres Love: udenfor Samme venter dem ingen virkelig Fordel.

Maatte Forsynet velsigne Vore faderlige Bestræbelser for Eders Vel! — Enighed i Villie og Beslutninger, Lydighed mod Lovene og Kraft imod Undertrykkelsen ere de sikreste Grundvolde for Samfundets Varighed; ved dem skal Norden under alle tilkommende Omvexlinger hævde sit Navn, sin Frihed og sin Ære, betrygget af Havet, af sine Fjelde og af sine Sønners Mod.

Vi befale Eder Alle i Almindelighed og Enhver i Særdeleshed Gud den Almægtige med synderlig Bevaagenhed".

Allerede i Dagene nærmest efter den 4de November var der af Samtidens store og smaa Poeter bleven forfattet høistemte Digte til Foreningens Pris. Saaledes averteres allerede i "Tiden" f. 7de November stud. juris. Conrad Schwachs Oversættelse af Esaias Tegners tidligere i sin Helhed gjengivne Digt "Nor", i samme Blad f. 8de November findes en "Förenings-Sång" og et "Venligt Gjensvar paa Forenings-Sangen" (Inpromptu); den følgende Dag stod der at læse et svensk Digt "Den 4de November 1814"*), en af Landsdommer Nansen forfattet "Sang i Anledning af Sveriges og Norges Forening og Hs. Maj.t Kong Karl XIII's Udvælgelse til Norges Konge"**) og et Digt af C. N. Schwach, betitlet "Skandiens Træ". Endelig fandtes der i det følgende Nummer — sandsynligvis som en Stemme fra Folket — indtaget et Digt paa et Slags Bondemaal. En Stilling for sig selv indtog J. St. Munchs særskilt udkomne Digt "Nordens Forening" og Svensken Wallmarks latinske Poem over det samme Emne.

Ovenpaa Kongevalget og under Prinsernes Nærværelse holdtes der ogsaa en Mængde Festligheder og religiøse Høitideligheder, der ikke gav de et halvt Aars Tid i Forveien af Kristian Fredrik foranstaltede det mindste efter i nogen Henseende. Navnlig havde den Fest, som den 13de November holdtes for Prinserne i Byens Kirke, noget i høi Grad demonstrativt ved sig og maatte udæske Satiren. Denne udeblev da heller ikke. Kort efter fandtes der paa

---

*) 1. Norden andas
från sitt brödrakrig
Gränsen viker, tjällen blandas,
Hjertan vexla sig

2. Hälften slutes
til sin andra hälft;
Kämpalandet sammangjutes
åter med sig sjelft.

3. Trygg och gärdad
hvilar Atles ö,
lik en klippa, evigt härdad
af en stormig sjö.

4. Gamla moder
tag i samfält vård
Sveas kronor, Göthas floder.
Nores hillebård

5. Sjung om freden,
Om din sällhet sjung!
Dina söner ryta eden
åt sin lejonkung:

6. Lugn i Norden!
Sanning, ljus och rätt
Lif och blod för fosterjorden
Tro åt Carlars ätt!

**) Nansens Digt begyndte saaledes:

Der holdtes Thing i Opslo By,
Men ledigt stod Haarfagers Sæde.
Der skulde kaares ud paany
En Drot, som kunde det beklæde.
Blandt alle Sverigs Konge var
Aleneden, som Prisen bar.

Med Hensyn til den udhævede digteriske Frihed bemerker Pavels meget rigtig: "Man maatte heraf slutte, at der var en Mængde Ansøgere ligesom til et Sorenskriver- eller Presteembede".

Kirkemuren opslaaet en Paskvil, der snart verserede i mange Afskrifter og endog fandtes blandt Papirerne paa Kong Fredriks VI's Bord. I denne spottes paa føleligste Vis nogen hver af dem, som havde flogset omkring Kristian Fredrik, saalænge denne var i Vælten, og nu for enhver Pris maatte frem for at bade sig i den opgaaende Sols Straalehav.

Smukkere og ædlere var den Demonstration, som fædrelandssindede Mænd paa samme Tid bragte Præsident Christie, der under de forudgaaende Forhandlinger ubøielig havde staaet paa det norske Folks Ret og officielt havde repræsenteret Nationen paa en værdig Maade. Allerede ved denne Tid taltes der Mand og Mand imellem om, at Christie var den, hvem Æren for at have bragt Mai-Grundloven lykkelig frem gjennem Forhandlingernes Baaer og Skjær først og fremst tilkom, og den Subskription, som aabnedes til en Hædersgave for ham, mødte almindelig Tilslutning. Gaven bestod i en Guldpokal og ledsagedes af følgende Vers af Provst Fredrik Schmidt:

"Hvad ene Hjertet tilfredsstille kan:
Det varme Hjertes frie Hylding,
Mer værd end Hoffets Flitter og Forgylding,
Det ofres dig, Nationens ædle Mand!
Som trofast Nordmand, kraftfuld, ædel, klog,
Du vaagede for Norges Held og Hæder,
Som Thingets vise og retskafne Leder
Dit lyse Blik hver Taagedunst forjog.
Thi ærer dig hver Norges ægte Søn,
Og Nora til sin Moderbarm dig trykker,
Og med sin Egekrans din Tinding smykker,
Og den skal vorde evig frisk og grøn.
I Noras Navn vi række dig den her.
Som hun med Stolthed kalder sig din Moder,
Saa nævner hver af os dig stolt sin Broder,
Og dybt dit Minde i sit Hjerte bær."

Om Morgenen samme Dag, som Karl Johan i Kristiania modtog Kronen paa Kong Karl XIII's Vegne, var Efterretningen om Storthingets Beslutning af 4de November naaet til Stockholm. Gjennem 128 Kanonskud meddeltes Budskabet strax Hovedstadens Indvaanere, og det officielle Blad "Post-Tidningen" udgik med et Tillæg, hvori der berettes, at de norske Rigsstænder "igenom konungens utropande fullgjort sisté formaliteten af beggä rikens förening." I lignende Udtryk meddelte den svenske Udenrigsminister Lars v. Engestrøm Efterretningen til de fremmede Magters Gesandter i Stockholm. Men samme Dag udfærdigede han i det franske Sprog følgende Rundskrivelse til de daværende 11 Gesandter i Udlandet, deriblandt ogsaa til dem, som opholdt sig hos de forenede Stormagter og ved Wienerkongressen:

"De vil hoslagt finde et Extrablad, indeholdende de vigtige Nyheder, som er bragte idagmorges af en overordentlig Kurer. De vil ikke undlade

at meddele dets Indhold til Ministeriet*) . . . . . og at give denne Nyhed den Offentlighed, som den fortjener.

Da Norges Storthing af egen Drift og ved et frit Valg har udkaaret Hs. svenske Majestæt til Norges Konge, er det klart, at det ikke er Kieler-Traktatens Aftaler, men det norske Folks Tillid vi skylder Norges Forening med Sverige**)."

Det staar nu kun tilbage med nogle faa Ord at omtale Aarets Helt Kristian Fredrik, hans Bortreise fra Landet og hans Forhold til den norske Nation senere hen.

"Ei vilde du stevne fra Norges Kyst,
Ei vende tilbage til Danmarks Bryst,
Før trygt du paa Fjeld din Frihedsfakkel saa brænde,"

heder det i et af de Mindedigte, som blev forfattede ved Kristian Fredriks (Kristian VIII's) Død. Sandsynligvis er dette den Forklaring, den danske Konge havde givet Literaterne, som omgav ham, om sit opsigtvækkende Forhold i de sidste Dage af sit Ophold i Norge.

Der er meget, som taler for, at dette er korrekt. Medens Kongeskibet Allart laa i Fredriksværn, kom den danske Orlogsbrig Bornholm herhen; den var under Kommando af Kaptein V. K. Kaas sendt herhen for at afhente Kristian Fredrik. Denne saa kun nødig den danske Orlogsmand her; han var nemlig sterkt i Beraad med sig selv, om han skulde blive, hvor han var, eller om han skulde tage Veien over til England. Her vilde han paakalde den britiske Nations Hjælp, og naar han med denne vendte tilbage til Norge, vilde han begynde sine Operationer fra Bergen af. Men en ny Skrivelse fra Karsten Anker overtydede ham om, at fra England var ingen Hjælp at vente, og Storthingsbeslutningen af 20de Oktober kuldkastede alle de Forhaabninger, han havde sat til sin Popularitet hos det norske Folk.

Den 22de Oktober gik Kristian Fredrik ombord paa Bornholm, der strax begyndte at gjøre sig klar til Afreise. Besætningen bestod for den største Del af uøvede Lærlinger, og det drog derfor ud, før man var istand til at lette Anker. Først den 26de Oktober Kl. 1½ Eftermiddag var man kommen saa vidt, at man kunde seile.

Om Formiddagen havde Kristian Fredrik havt Besøg af Oberstlieutenant Forsell, som de svenske Kommissarier i Kristiania havde sendt afsted for at forhøre sig, hvorfor hans Afreise forhaledes. Da Forsell saa, at Kristian Fredrik allerede var reisefærdig, indskrænkede han sig til at ønske ham lykkelig Færd.

*) Her har sandsynligvis staaet vedkommende Lands Navn.
**) I Exemplaret til Gesandten ved Wienerkongressen henvises der til en vedlagt Afskrift, hvori Beslutningen ordlydende maa være meddelt.

Det saa imidlertid ud til noget hvert. Der indtraf et forrygende Veir paa Overreisen, og det betragtedes af Samtiden nærmest som et Under, at Skibet taalelig uskadt slap ind til Aarhus, paa hvis Red det ankrede op den 4de November, samme Dag, Norges og Sveriges Forening fuldbyrdedes.

Umiddelbart efter at Kristian Fredrik havde sat Foden paa dansk Grund, saa han, at Aviserne i Sverige og Danmark meddelte ikke blot de hemmelige Artikler i Mossekonventionen, men tillige den Proklamation, som af Bjørnstjerna den 10de August var bleven ham forelagt, men som han havde vægret sig ved at antage. Han nedlagde da Protest herimod i "Dansk Statstidende", og i en Skrivelse, han den 9de November tilstillede Karl Johan, ankede han bittert over, at det Løfte, denne gjennem Platen havde givet ham om, at den hemmelige Separatartikel og Tillægsartiklen ikke skulde offentliggjøres, var bleven brudt. Karl Johan erklærede i sit Svar herpaa af 16de December, at Kristian Fredriks Anmodning gjennem Baron Platen var fremkommen for sent til, at der kunde tages tilbørligt Hensyn til den; derimod beklagede han, at Udkastet til Proklamationen af 10de August var bleven trykt. Denne Feil fandt han imidlertid fuldstændig opveiet ved forskjellige Overgreb, Kristian Fredrik havde begaaet tvertimod Mossekonventionen i den sidste Tid, han havde opholdt sig i Norge. "Det norske Spørgsmaal," udtaler han til Slutning, "har nu faaet sin Løsning, og Foreningen med Sverige vil blive af Varighed. Deres Kongelige Høihed kan da være overbevist om, at de Indbyggere, der har lidt Skade ved Krigen, og de Familier, hvis Børn er blevne paa Valpladsen, endnu med Bedrøvelse vil mindes de Tab, som de sidste Begivenheder forvoldte. Men Tiden, som kan dulme selv det voldsomste Had og de sterkeste Lidenskaber, vil uformerket udslette alle disse sørgelige Erindringer."

— Kristian Fredriks norske Kongesaga var tilende. Henvist som han i de næste 25 Aar var til at føre en ubemerket Tilværelse i Danmark, hvis Throne han 1839 omsider skulde bestige under Navn af Kristian VIII, glemtes han hurtigt af Norges Folk.

Aaret efter affkrævede man ham her de frivillige Gaver, som var ofrede paa Fædrelandets Alter. Ligesaa stiltiende og lidet officielt, disse Krav fremførtes, ligesaa stiltiende og lidet officielt blev der fra hans Side sørget for, at enhver fik sit igjen, ofte ad de besynderligste og mindst opsigtvækkende Veie. Det var en Uegennyttighed, som er al Ære værd; der var jo, dengang Gaverne ydedes, i de fleste Tilfælde ikke fremsat nogensomhelst Betingelse for deres Anvendelse.

Efter nogle Aars Forløb var Mindet om ham yderligere afbleget. Man havde slidt og stridt for at blive af med hans elendige ufunderede Papirpenge, og man ansaa Navne som "Papirprinsen" eller "Papirkongen" for at høve sig bedst for ham.

At Norge væsentlig har ham at takke for, at det fik sin konstitutionelle Statsform, og for at denne skulde gaa uanfægtet ud af Aarets Storme, har man lagt meget lidet Vægt paa. Det skulde være de store europæiske Begivenheder og de Modtræk, som Politiken af 1812 gjorde fornødne fra den dansk-norske Regjerings Side, der i første Række skulde tillægges Æren derfor. Men hvor høit man end vil sætte det Afdrag, der af denne Grund virkelig maa gjøres, bliver der altid en Rest tilbage, som ikke kan fratvistes Kristian Fredrik. Denne er da ogsaa saa betydelig, at den for alle Tider vil sikre ham en Hædersplads i vor nyeste Historie.

Udenfor en ganske liden Kreds af varmhjertede Patrioter var der snart kun en, som forstod at vurdere Kristian Fredriks Kongegjerning i hele dens Omfang. Det var Karl Johan, som aldrig uden Bitterhed kunde tænke paa den Medbeiler, som knæsatte hans Kongstanke og stillede sig mellem ham og Nordens Folk. Han kunde derfor paa sin Side ikke tilegne sig Lærdommen i det gamle Mundheld: "Ude af Øie, ude af Sind", og fremfor alt vilde han aldrig lære at forstaa, hvor glemsomt og uskjønsomt det norske Folk var mod Kristian Fredrik og hans Minde.

Kronologisk Register.

Navneregister.

Kronologisk Register.

Navneregister.

Indholdsfortegnelse.

Fortegnelse over Billederne.

Billederne er for dette Binds Vedkommende for den største Del tegnede og ordnede af Henr. Mathiesen.

Plancherne.

„ 1960—61. Dragter fra Selbu og Surendalen. Fra Slutningen af det 18de Aarhundrede.
„ 1984—85. Røros Kirke, bygget omkr. 1780 af Bonden Sven Aspaas paa Verkets Participantskabs Bekostning.
„ 1998—99. Dragter fra Aal i Hallingdal. Brugtes endnu for 70 Aar siden.
„ 2006— 7. Konferentsraad Bernt Anker.
„ 2050—51. Biskop Johan Nordahl Bruun.
„ 2056—57. Stiftamtmand i Gallauniform 1801.
„ 2060—61. Dragt fra Sunelven paa Søndmøre omkr. 1760. Fra Dr. Yngvar Nielsens Samling i ethnografisk Museum.
„ 2116—17. Grev J. C. H. Wedel-Jarlsberg.
„ 2124—25. Officer ved Lærdalske lette Kompagni 1801.
„ 2134—35. Bivuaken ved Thrygstad Kirke i April 1808.
„ 2142—43. Norsk Skiløber for 100 Aar siden.
„ 2180—81. General Georg Fredrik v. Krogh.
„ 2246—47. Brudedragt fra Fane. Endnu i Brug i Begyndelsen af indeværende Aarhundrede.
„ 2290—91. Dragter fra indre og ydre Sogn. Brugtes endnu for 70 Aar siden.
„ 2442—43. Statsminister Peder Anker med Familie.
„ 2528—29. Eidsvolds Verks Hovedbygning.
„ 2540—41. Rigsforsamlingen paa Eidsvold. Efter Oscar Wergelands Maleri i Storthingssalen.
„ 2542—43. Sorenskriver Kr. Magnus Falsen.
„ 2582—83. Faksimile af en Side af det Adler-Falsenske Grundlovsudkast i dets oprindelige Skikkelse med de efter Prinsregentens Forslag foretagne Forandringer.
„ 2632—33. Storthingssalen med Wergelands Maleri af Rigsforsamlingen paa Eidsvold.
„ 2752—53. Kong Kristian Fredrik.
„ 2930—31. Brudedragt og Hverdagsdragter fra Setesdalen, nyere Tid. Væsentlig efter Prof. Dr. Yngvar Nielsens Samlinger i ethnografisk Museum, Kristiania.
„ 2958—59. Storthingspræsident Vilhelm Fr. K. Christie.

Trykfeil og Rettelser.

S. 784. L. 22 ovenfra. Rosenstjernas l. Reenstjernas.
» 1374. L. 11 fgg. ovenfra. Det var ikke Kokoppeindpodning, men Børnekoppeindpodning, som Struensee anbefalede indført. Denne farlige præventive Foranstaltning var ældre end Vaccinationen, der af Opfinderen først blev gjort bekjendt i Aaret 1798.
» 1404. L. 24 ovenfra. Men allerede i Løbet af l. Men allerede i Løbet af Sommeren 1771.
» 1406. L. 11 ovenfra. Göhler l. Gähler.
» 1519. L. 22 ovenfra. Østerrige l. Tyrkiet.
» 1553. L. 26 ovenfra. I Kristiania fandt der saaledes i 1793 Opløb Sted l. I Kristiania . . . i 1793 og 1795 Opløb Sted.
» 1596. L. 18 ovenfra. Amund Hofgaard (fra Drammen?) l. Amtmand Hofgaard fra Smaalenene.
» 1724. L. 25 ovenfra. Sir Brook Taylor l. Mr. Taylor.
» 1976. L. 10 ovenfra. Gulvien l. Gulosen.
» 1980. L. 22 ovenfra. Forsørgelse i en anden Stilling, der ifølge den af Kommissionen afgivne Indstilling fandt Sted fra 11te Bergmaaned 1805. l. Forsørgelse i en anden Stilling. Note *) udgaar.
» 1981. L. 2 ovenfra. Tvertom bragte Nedlæggelsen Armod i vide Kredse. l. Tvertom bragte Nedlæggelsen, der ifølge den af Kommissionen afgivne Indstilling fandt Sted fra 11te Bergmaaned 1805 *), Armod i vide Kredse . . — Noten*) Side 1980 hører herhen.
» 2117. L. 17 ovenfra. Fredrik IV l. Fredrik VI.
» 2129. L. 37 ovenfra. Lejonstes l. Lejonstedts.
» 2154. L. 13 Martern l. Matern.
» 2160. L. 19 Kommando af den tidligere omtalte Lieutenant l. Kommando af Lieutenant.
» 2194. L. 22 og S. 2195 L. 12 og 27 ovenfra Juni l. Juli.
» 2234. L. 1 ovenfra at Nationen tage tiltakke l. at Nationen vilde tage tiltakke.
» 2236. L. 38 ovenfra. Done l. Darre.
» 2330. L. 38 Keiseren ved sin Mægling maatte at forebygge l. Keiseren . . . maatte søge at forebygge.
» 2336. L. 29—30. Paa samme Tid som han ved at meddele Tettenborn Ordlyden af den kongelige Ordre l. paa samme Tid . . . Ordre gav denne Anledning til at træffe sine Forholdsregler.
» 2460. L. 22 ovenfra. Det skulde være min første Bestemmelse l. Det skulde have været min første Bestræbelse.
» 2363. L. 6. ovenfra. ved l. den.
» 2575. L. 9. ovenfra. Medens W. endnu forlangte l. Medens W. endnu talte, forlangte o. s. v.

S. 2608. I Debatten om § 31 er mellem Lysgaards og Sverdrups Udtalelser ved Ombrækningen følgende udfaldet:

Darre: "Presterne er vante til at katekisere; skjønt her ikke er Stedet til en saadan Fremgangsmaade efter Ordets egentlige Bemerkelse, saa tror jeg dog at være Pligt paa den antastede Stands Vegne at fremkomme med et Ultimatum. Jeg har bemerket af de foregaaende Debatter, at godt Folk der nede i Forsamlingssalen har et utydeligt Begreb om disse to Ting: a) faste urokkelige Privilegier, b) Grundprinciper for et Fædrelands Vel. Det første Punkt har min Kaldsbroder godt bevist som anvendelig paa den omtvistede Sag. Jeg tilføier, at, naar man vil grundlægge en Republik eller sammes Konstitution, maa Menneskerettigheder og Grundprivilegier være hellige. I andet Fald lægger man Grund til Misfornøielse, om ikke Anarki, og ved at ville forebygge et formentligt Onde letteligen etablerer et andet og ofte et større. Jeg har bemerket, at de gode Herrer dernede ikke kan gjøre sig selv og andre ret tydeligt Regnskab for den Sætning: „Hvad er Fædrelandets Vel? Grunder dette sig blot paa et Bankvæsen? paa opdyngede Pengesummer? Eller paa selve Folkets Forædlings Kultur og Retskaffenhed? Man ønsker Godsets Salg — for at stifte en Bank. Denne bør komme fra Folket selv, men ikke fra ranede Privilegier. Forslaget har, som det lader, sin egentlige Grund i Misundelse og Egennytte. Man misunder Prestestanden, medens dog denne roligen ser paa andres uretfærdige Anmasselser, og Egennytten stikker, tror jeg, deri, at Bonden med flere formener at kunne unddrage sig fra de billige Bidrag, han som Statsborger dog pligter at erlægge til Nationalbanken (just ved at faa det beneficerede Gods til at træde i Stedet). Den ærede Bondestand har just her i Rigsforsamlingen erklæret, at Odelsrettens Oprettelse var et Middel for, at Kjøbmænd og Agitatorer kom til at opkjøbe en Mængde Jordegods til Skade for Bondestanden. Men denne ærede Bondestand har muligens det samme Formaal, naar den ønsker, at Godset maatte blive solgt paa en Tid, da Bankosedler er Landets eneste Betalingsmiddel, og som endnu for en Tid letteligen kan erhverves paa flere end en Maade. Man har behaget at kaste en Skygge paa Geistligheden, — stygt er det at anklage en hel Stand, fordi enkelte Individer er mislige. Førend man vover slige Sætninger, maa man helst først godtgjøre, at Bonden, Soldaten, Officeren, kort hver Stand, er feilfri. Hver prøve sin egen Gjerning, førend han befatter sig med en Andens. Nok sagt! §'ens Indhold bør uden Indskrænkning eller Forandring antages. Berøv ikke Hospitaler og milde Stiftelser noget af deres, ikke heller Skoler, Universiteter og fattige Geistlige, hvad dem tilkommer — Enhver beholde sit — kun vorde det paaset, at hver bruger sit til alment Gavn. Den udvortes Pragt og selvtaget Anstand og Pral og Snikknak udgjør ikke Menneskeværd, men en lys Forstand, Kalds-Duelighed, Borger-Ærlighed udgjør det sande Menneske. Til deslige Fuldkommenheder skulde et Lands Oplysningsvæsen lede og føre; til at understøtte saadant behøves ligesaavel Penge som til at samle Formue, og til hin Menneskeforædling er Bonden saavelsom andre saare trængende; dertil blive altsaa det fra Staten udskilt, det til Skoler og Forbedringsanstalter bestemte Hypothek anvendt!"

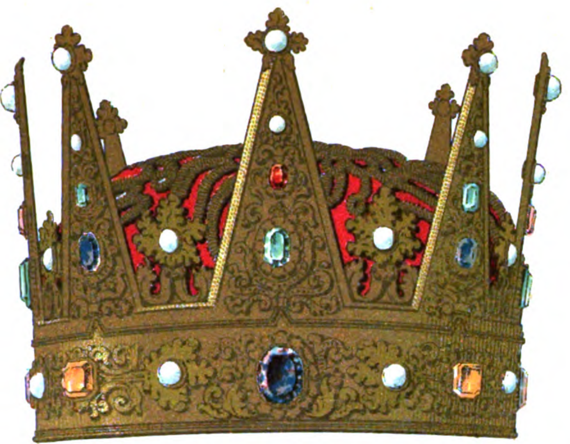
2614. L. 36 ovenfra: ppe l. neppe.

Carl XIV Johan.

Eugenie Bernardine Desirée, Karl XIV Johans Dronning,
f. i Marseille 8de Novbr. 1781, d. i Stockholm 17de Decbr. 1860.

Arvefyrstens.

Dronningens.

Kongens.

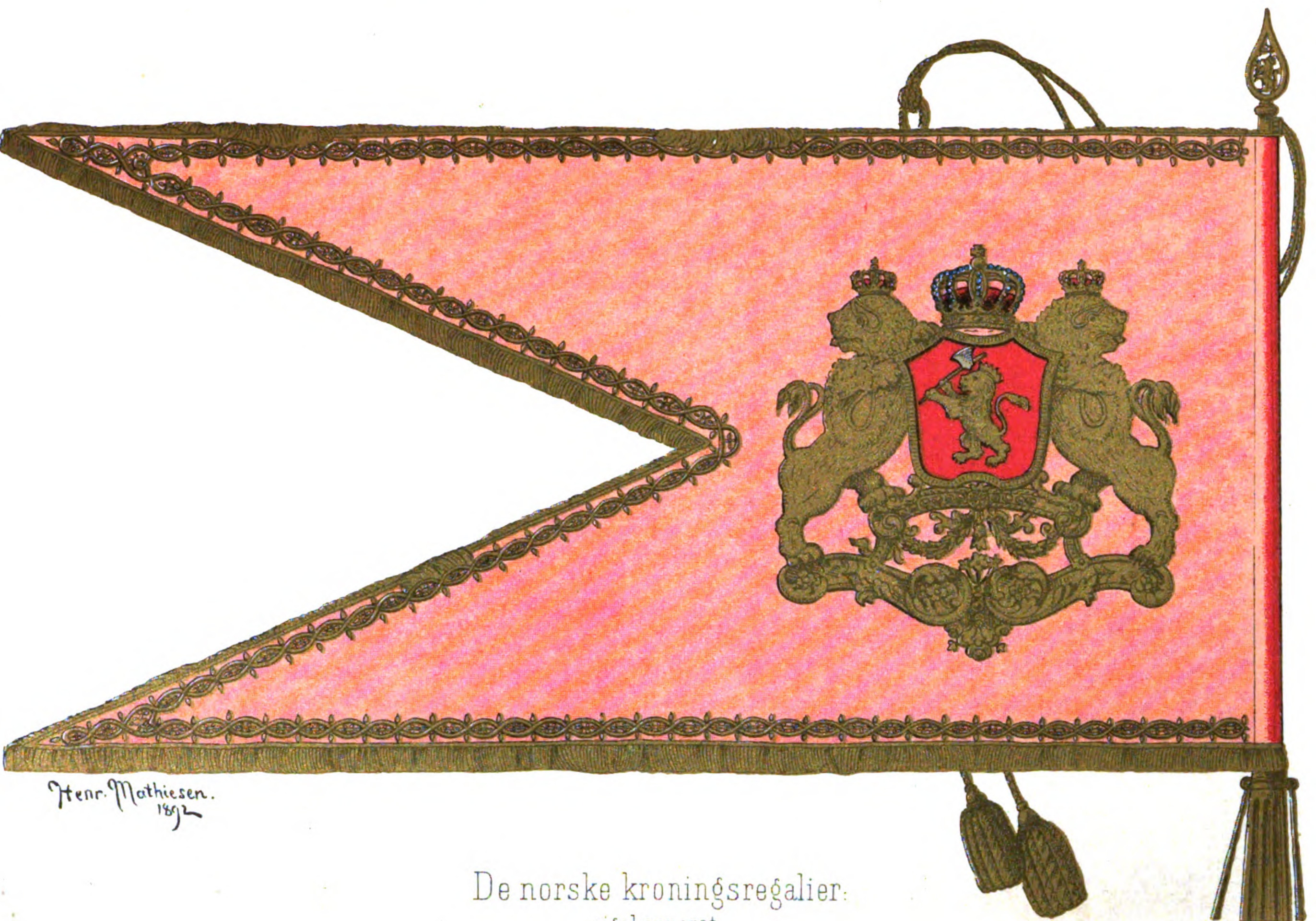
Herm Mathiesen 1892

De norske kroningsregalier: kronerne.

De norske kroningsregalier:
sceptre, rigsæbler, salvingshorn, rigssværd.

Pl. XXII.

De norske kroningsregalier:
rigsbanneret.

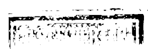
Oscar I.

Carl XV.

Throndhjems Domkirke 1890. Koret og Ottekanten restaureret.

UNIVERSITY OF ILLINOIS
3 0112 07483